

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

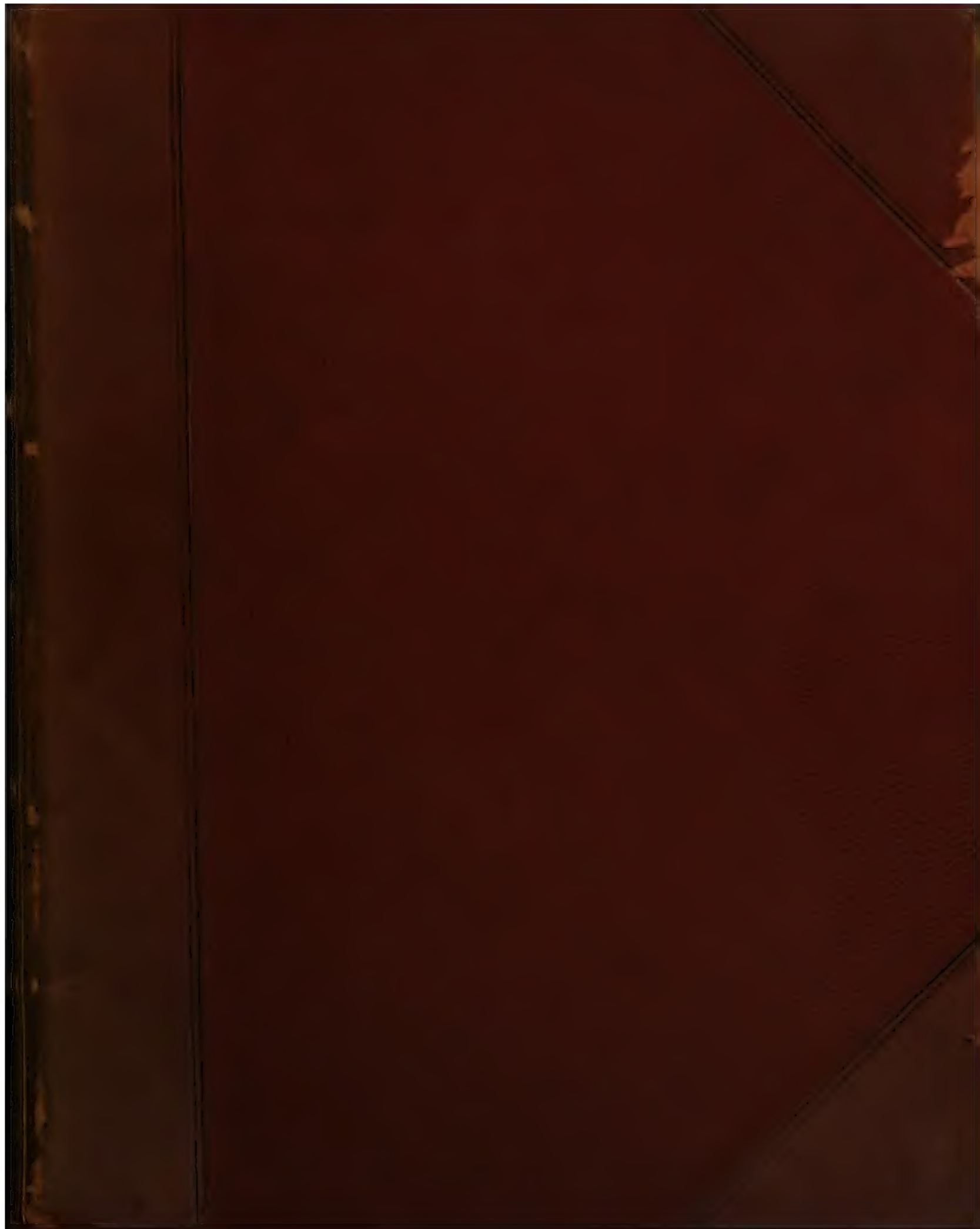
Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

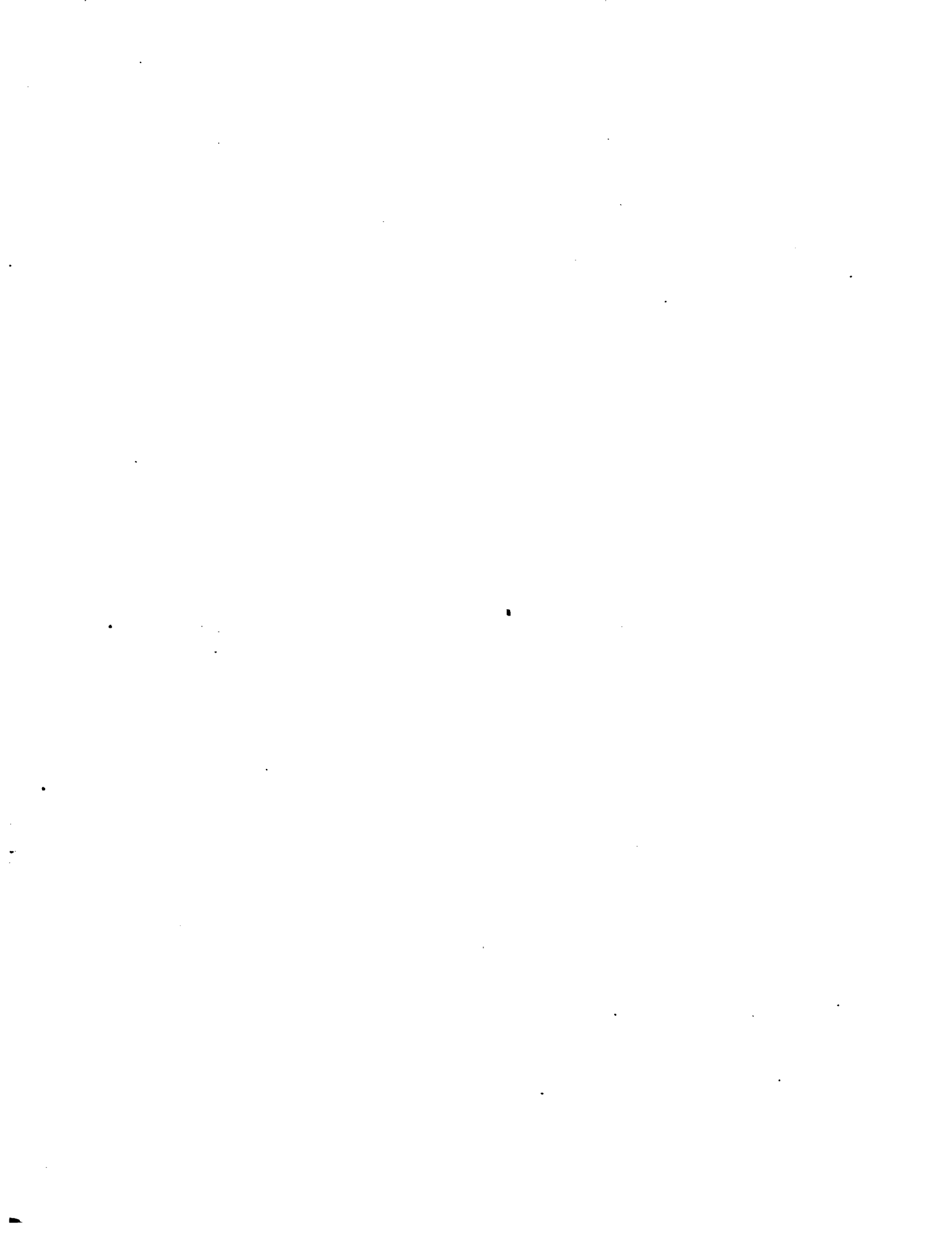
1

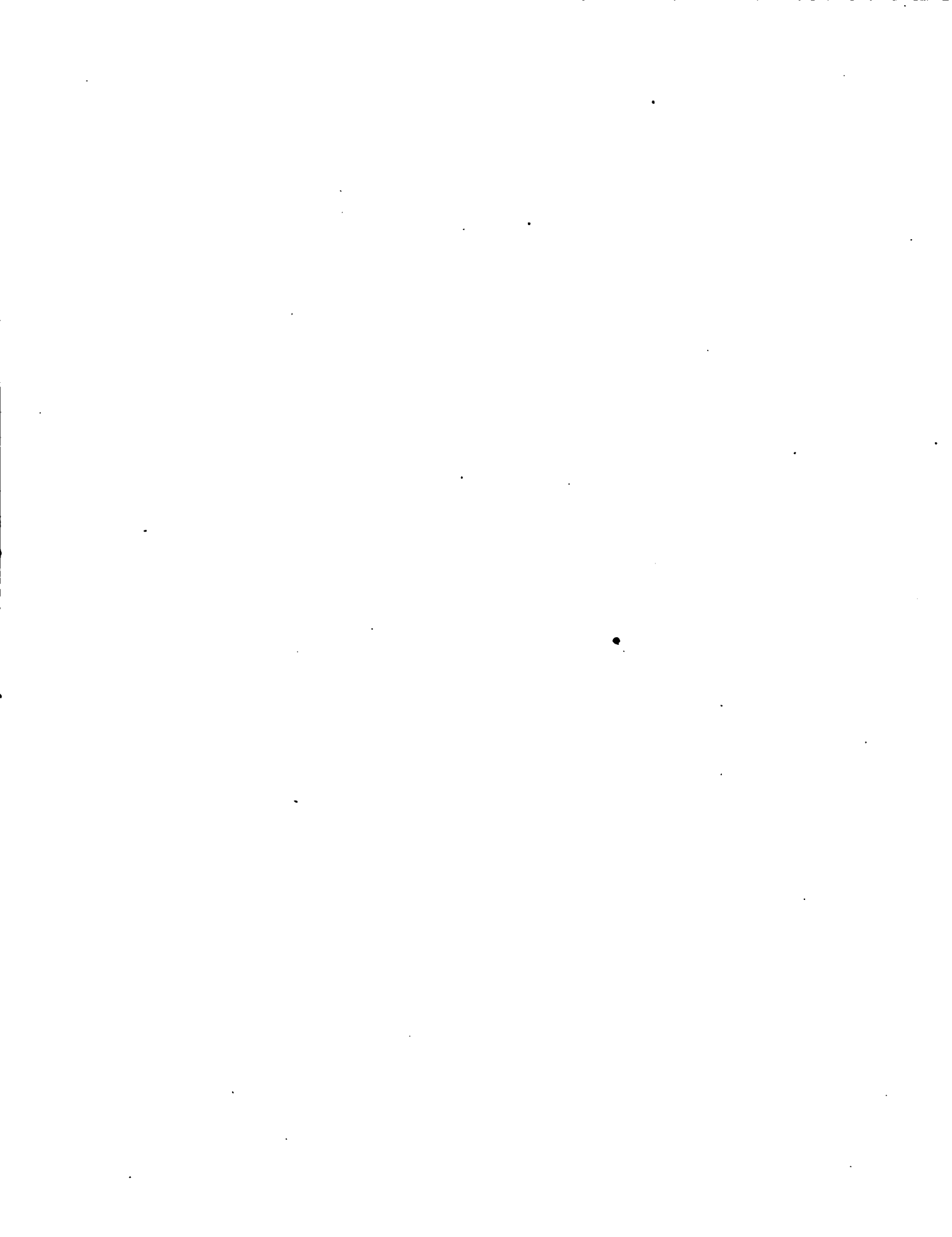
108. h. 4. 5.

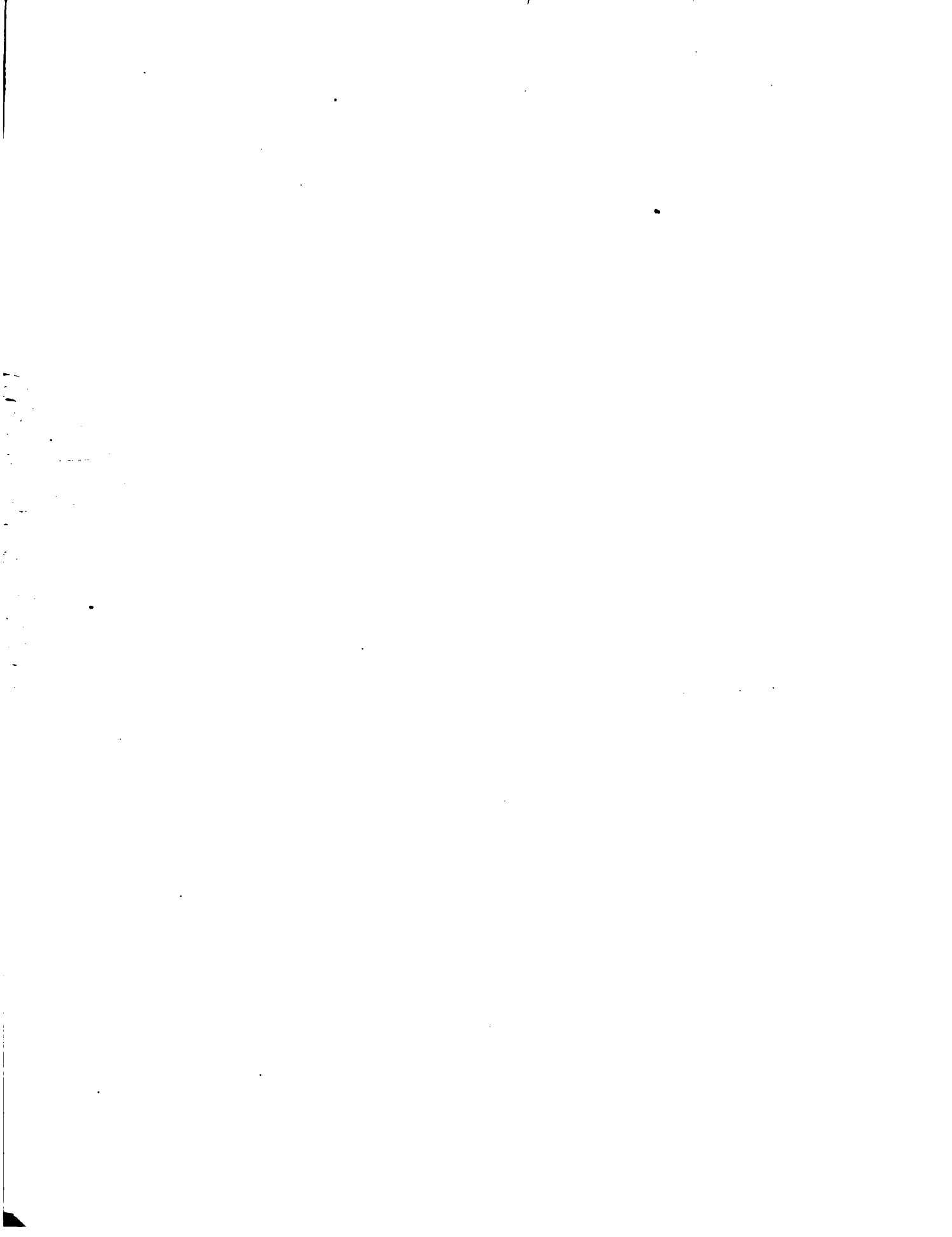

**CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM
ANTIQUI.**

Volumen IV.

**Samling
af
Sveriges Gamla Lagar,**

**PÅ
KONGL. MAJ:TS NÄDIGSTE BEFALLNING**

UTGIFVEN AF

D. C. J. Schlyter.

FJERDE BANDET. SÖDERMANNALAGEN.

LUND, 1838, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

CODEX IURIS SUDERMANNICI,

CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIO
ET INDICE NOMINUM PROPRIORUM.

Södermanna=Lagen,

UTGIFVEN

AF

D. C. J. Schlyter.

LUND, 1838, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

**CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM
ANTIQUUM.**

Volumen IV.

**Samling
af
Sveriges Gamla Lagar,**

**PÅ
KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING**

**UTGIFVEN AF
D. C. J. Schlyter.**

FJERDE BANDET. SÖDERMANNALAGEN.

LUND, 1838, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

CODEX IURIS SUDERMANNICI,

**CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIO
ET INDICE NOMINUM PROPRIORUM.**

Södermanna-Lagen,

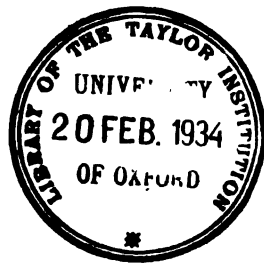
UTGIFVEN

AF

D. C. J. Schlyter.

LUND, 1838, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

PRAEFATIO.

I. De codicibus Iuris Sudermannici manuscriptis.

1. Codex membranaceus Bibliothecae Regiae Stockholmensis, sign. B 53. Hic codex, tergino tegumento compactus, habet, praeter unum folium membranaceum in initio voluminis, et aliqua folia chartacea scripturae vacua in initio et fine libri inserta, 96 folia $8\frac{1}{4}$ pollices Suec. alta et $6\frac{1}{4}$ poll. lata, quorum ultimum continet duas ultimas lineas iuris Sudermannici, et, sub rubrica: *æruis köp balkir*, initium antiquioris codicis iuris urbici, *Biærkøa rætter* dicti, post aliquod temporis intervallum et alio atramento quam ius Sudermannicum scriptum, attamen eadem forte manu. Hoc fragmentum finitur verbis: *wolikin man sum kære .a. annan fori foghatanom*. Probabile est continuationem dicti codicis scriptam fuisse folio abscisso, de quo exiguum tantum segmentum restat; pluraque forte folia porro sequentia deperdita sunt. Si, ut verisimile est, totus codex iuris urbici hic additus fuerit, ille codex, proprie in usum urbis Stockholmiae compositus, in hoc apographo, ut videtur, urbi cuidam Sudermannicae fuit accommodatus; sicut ex apographo eiusdem codicis adhuc exstante, quod recentiori codici iuris Vestrogotici adnexum est, adparet illud usui priscae urbis Ludosiae fuisse destinatum ¹⁾. — In interiori

1) Vide VGL. pag. XIX.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

FÖRETAL.

I. Om handskrifterna af Södermannalagen.

1. *En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex, sign. B 53. Denne i skinnband bundne codex har, utom ett i början inhäftadt pergamentsblad, och några rena pappersblad i början och slutet af boken, 96 blad af $8\frac{1}{4}$ Svenska tums höjd och $6\frac{1}{4}$ tums bredd, af hvilka det sista innehåller de två sista raderna af Södermannalagen, samt, under rubrik: æruis köp balkir, början af den äldre Stadslagen, eller så kallade Bjärköarätten, skrifven något senare och med annat bläck än Södermannalagen, men tilläfsventyrs af samma hand. Detta fragment slutas med orden: wolikin man sum kære .a. annan fori foghatanom. Fortsättning af nämnda lag har troligen funnits på ett bortskuret blad, hvaraf blott en smal remsa återstår, och flera der-efter följande blad torde hafva gått förlorade. Om, såsom sannolikt är, hela Bjärköarätten här varit tillagd, har denna egentligen för Stockholm författade lag troligen varit i denna handskrift lämpad för någon stad i Södermanland, likasom den ännu i behåll varande handskrift af samma lag, hvilken är bifogad Vestgötalagens yngre codex ¹⁾, visar att den varit använd i Lödöse. — På inre sidan af främre permen är i 16:de*

1) Se VGL. sid. XIX.

parte antichi tegumenti saeculo XVI scriptum est: *Supermanna Lagh*, et infra alia manu: *Konung monss eriksons Lag Smeek*; in inferiori vero margine postici tegumenti legitur nomen *Nic Bure*. Folio membranaceo in initio libri inserto Latinae quaedam sententiae saeculis XVI et XVII sunt adnotatae; ultimo vero foliorum chartaceorum deinde sequentium scripsit *Hadorph*: *Sudermanna Lagen, efter hwilken den tryckta publicerat ähr*. Hic codex ante medium saeculum XIV, vel haud longe post annum 1327, exaratus esse videtur; scripturae specimen exhibet Tab. I. Incipit a praefatione, quae habet rubricam *Prologus*; deinde sequuntur liber de iure ecclesiastico ceterique iuris Sudermannici libri. Singuli libri in initio habent rubricas et indices capitum ornatos signo **G** ante et litteris numeralibus post quemque titulum, utrisque exaratis rubro pigmento duorum generum in alterutra linea alternantium, quorum alterum rubidius est, alterum vero accedit ad croceum vel latericium colorem. Tituli librorum, una cum litteris numeralibus ordinem eorum indicantibus, in summo margine foliorum minio sunt scripti, ut *I^{us}. Kirkiu. Balker.*, *II^{us}. Kununx. Balker.* &c. Prologus singulique libri ornantur litteris initialibus grandioribus, pigmento rubro duorum generum antea commemoratorum exaratis. Capita quoque, in nova linea incipientia, distinguuntur rubricis, ac litteris initialibus rubris altitudine duabus scripturae lineis aequalibus. Litterae maiusculae, in textu occurrentes, ac saepe quoque littera *v* vocabula incipiens, rubra lineola notantur; signum **G** rubrum haud raro in

århundradet skrifvet: *Supermanna Lagh, samt nedanföör af annan hand*: *Konung monss eriksons Lag Smeek*; *nederst på bakre permen läses namnet Nic Bure. På pergamentsbladet i början af boken äro några Latiniska sentenser i 16:de och 17:de århundradena anteknade; och på det sista af de derefter följande pappersbladen har Hadorph skrifvit*: *Sudermanna Lagen, efter hwilken den tryckta publicerat ähr. Denne codex synes vara skrifven i förra hälften af 14:de århundradet, eller ej långt efter år 1327; prof af stilen lemnar Tab. I. Den börjar med företalet, som har rubriken Prologus; derefter följa Kyrk-Balken och de öfrige Balkarne af SML. I början af Balkarne äro rubriker, samt förteckningar på Flockarnes innehåll, hvilka äro prydda med teknet **G** framför och Romerska siffror efter hvar titel, båda med rödt bläck af tvänne på hvarannan rad omväxlande slag, af hvilka det ena är mörkare rödt, och det andra närmar sig till gult eller tegelfärg. Balkarnes titlar jämte deras ordningsnummer äro skrifna med röda bokstäfver öfverst på sidorna, såsom *I^{us}. Kirkiu. Balker.*, *II^{us}. Kununx. Balker.* &c. *Företalet och Balkarne äro prydda med stora begynnelsebokstäfver, målade med de nämnda tvänne slagen af röd färg. Äfven Flockarne utmärkas med rubriker och en mot två raders höjd svarande röd begynnelsebokstaf på ny rad. Stora bokstäfver inuti texten, och ofta bokstafven *v* i början af ord, äro märkta med ett rödt streck; ett rödt **G** finnes ej sällan inuti texten, men aldrig i capitlens början. Bokstafven **p** brukas här, ej i dess ställe**

textu occurrit, numquam vero in initio capitum. Littera þ hic frequens est, nec eius loco occurrit th; at interdum þ vel th loco litterae t, vel t pro þ; quarum rerum exempla infra sunt adferenda. Quoque ð hic saepe occurrit. Interdum r pro r in initio vocabulorum invenitur ²⁾. Praeter usitatiores abbreviationes, hic saepe abbreviata occurrunt verba *böte, bötin, bötis, bötas, kununger, kunungi, malseghande &c.* ³⁾. Ordo verborum nonnullis locis signis " vel + est emendatus ⁴⁾. Vocabula vel litterae omisae multis locis supra lineam sunt additae, quod nonnullis quidem locis propria scribae manu factum esse evidens est ⁵⁾, plerisque vero dubium est anne rec. man. sit factum ⁶⁾. Litterae vel vocabula errato scripta multis locis sunt deleta ⁷⁾; plerumque alia illorum locis sunt scripta ⁸⁾. Quatuor lineis folii 64 recti, totoque folio eodem verso, continentibus partem capituli 4, maiorem partem capituli 5, totumque fere caput 6 KöpB., scriptura fere extrita est; haec tamen maximam partem distincte omnino legi possunt; pauca tantum vocabula penitus adeo

th; men väl stundom þ eller th i stället för t, eller t för þ, hvarpå exempel nedanför skola anföras. Afven ð förekommer här ofta. På några ställen finnes r i stället för r i början af ord ²⁾. Utom de vanligare förkortningarne, förekomma här ofta orden böte, bötin, bötis, bötas, kununger, kunungi, malseghande &c. förkortade ³⁾. Ordens ordning är på några ställen rättad genom teknen " eller + ⁴⁾. Uteglömda ord eller bokstäfver äro på många ställen tillsatta ofvanför raden; på några ställen finnes detta tydligen vara gjordt egenhändigt af skrifvaren ⁵⁾, men på de flesta torde det vara gjordt af senare hand ⁶⁾. Misskrifna bokstäfver eller ord äro på många ställen utplånade ⁷⁾; merendels äro andra i deras ställen skrifna ⁸⁾. På fyra rader af första sidan af fol. 64, och hela andra sidan af samma blad, innehållande en del af Fl. 4, större delen af Fl. 5, och nästan hela Fl. 6 KöpB., är skriften nästan utplånad; dock kan det mesta här af med fullkomlig säkerhet läsas; endast några ord äro så alldeles utplånade, att man ej kan urskilja

2) Ex. c. *rythia, ra, rawm, rugh &c.*
Cfr. Tab. I.
3) Vide Tab. I.
4) Vide not. 96. pag. 72; not. 13. p. 163;
not. 6. p. 168.
5) Vide not. 31. pag. 20; not. 14. p. 25; not.
8. p. 61.
6) Vide not. 78. pag. 21; not. 38. p. 38; nott.
43, 58. p. 41; not. 72. p. 44; not. 11. p. 47;
not. 50. p. 75. &c.
7) Vide not. 17. pag. 5; not. 1. p. 10; not. 97.
p. 42; not. 21. p. 56. &c.
8) Vide not. 58. pag. 11; not. 91. p. 12; not.
46. p. 16; not. 49. p. 18; not. 22. p. 27;
not. 52. p. 38. &c.

2) T. ex. *rythia, ra, rawm, rugh &c.*
Jfr. Tab. I.
3) Se Tab. I.
4) Se not. 96. sid. 72; not. 13. s. 163;
not. 6. s. 168.
5) Se not. 31. sid. 20; not. 14. s. 25; not.
8. s. 61.
6) Se not. 78. sid. 21; not. 38. s. 38; nott.
43, 58. s. 41; not. 72. s. 44; not. 11. s.
47; not. 50. s. 75. &c.
7) Se not. 17. sid. 5; not. 1. s. 10; not.
97. s. 42; not. 21. s. 56. &c.
8) Se not. 58. sid. 11; not. 91. s. 12; not.
46. s. 16; not. 49. s. 18; not. 22. s. 27;
not. 52. s. 38. &c.

IV

sunt deleta, ut discerni nequeat quid scriptum fuerit ⁹⁾. In margine multis locis diversis manibus recentioribus adnotata sunt vocabula, quae respiciunt ea quae in textu leguntur; ex. c. ad KgB. 2: *götom oc gutom*; ad GB. 6: *braass oc fingergull* &c. Respectu habito orthographiae huius codicis, haec observari merentur:

hvad som varit skrifvet ⁹⁾. I brädden finnas på många ställen af åtskilliga yngre händer ord anteknade, som hafva afseende på textens innehåll; t. ex. vid KgB. 2: *götom oc gutom*; vid GB. 6: *braass oc fingergull* &c. I afseende på orthographien i denna handskrift må anmärkas:

e saepe occurrit pro æ vel a, ex. c.	e förekommer ofta för æ eller a, t. ex.
<i>annet, hittes, hughnaper, hærranne, höre, kununne, ring röre, sinne, siælwen, wape</i> &c.	
i pro æ vel a:	i för æ eller a:
<i>föris, helghi, kirkiuni, kännis.</i>	
a pro æ vel e:	a för æ eller e:
<i>aghar, gangar, givar, hamar, rapar, warpar</i> &c.	
ey pro e:	ey för e:
<i>eynan, eynest, eyn sac, heym, heyter</i> &c.	
ei pro e:	ei för e:
<i>weit, sweintuna.</i>	
e pro o vel u:	e för o eller u:
<i>hemelike, saclöse, þæsse.</i>	
ö pro o:	ö för o:
<i>böin, böt, bötin, möper.</i>	
w pro u:	w för u:
<i>wm, awm, rawm.</i>	
th pro t:	th för t:
<i>eth, foth, gullith, mykith, ruthna, siangaranith, wathnum, weth</i> &c.	
d vel ð pro t:	d eller ð för t:
<i>banzmaled, gilð, oqualð.</i>	
ll pro ld:	ll för ld:
<i>elle, ellin, gillæ, giællin, oskylli, walla</i> &c.	

9) Cfr. nott. 71, 74, 85. pag. 128; not. 90. &c. p. 129.

9) Jfr. nott. 71, 74, 85. sid. 128; not. 90. &c. s. 129.

þ pro t, et contra:

þ för t, och tvärtom:

apertan, cluþra, ogræwiþ, þiupþrar; aflat, horvtdukar, tiggjænde, þiufnat &c.

r in fine vocabulorum saepe omittitur: r utelemnas ofta i slutet af ord:

a komo, bolbyæ, gramma, kunda, wiku &c.

Litteræ saepe duplicantur:

Bokstäfver fördubblas ofta:

laan, maal, waar, been, heemdir, see, egghin, vphænggiæ, hijt, lijn, sign, þijt, ball, mall, siæll, hemmuls man, soknnaamen, swinnin, vgnæ, miannæ (BB. 29: 1. not. 22.), byrriæs, þihærræþa, læntte, ræntter, huus &c.

Litteræ simplices pro duplicibus:

Enkla bokstäfver för dubbla:

hgin, lægin, manin, sanan &c.

Litteræ transponuntur:

Bokstäfver omflyttas:

broþrus, egn, eknti, eng, klostres, sola sætris, wang, öldyrke.

Litteræ omittuntur:

Bokstäfver utelemnas:

bygh(d)fastum, lan(d)boe, ho(f)þi, hö(f)þe, ær(f)þær, stial(f)sins, ater gæu(g)s, byr(g)þæ, hemföl(g)d, manhel(g)d, þrætyl(p)tum, ap(t)na, cris(t)ning, gip(t)ning, gæs(t)ning &c.

Consonantibus similibus in duobus vocabulis concurrentibus, altera nonnumquam omittitur:

Då lika consonanter i två ord sammanstöta, uteslutes stundom endera:

sifscap(s) spiæll (KkB. 15: 3.), wærð(s) sins (JB. 4: 1.), hwar(t) þeræ (ÆB. 6: 3.), læng(t) þeræ (BB. 21: 1.).

Nonnullis locis praepositio vel pronomen cum nomine quod respicit, quasi in unum vocabulum contrahitur:

På några ställen finnes en præposition eller ett pronomen sammandraget till ett ord med det dertill hörande nomen:

amorum, KGB. 1. awerkum, KGB. 5: pr. afæti seasins, KGB. 12: 3.

Hic codex, quem in textu secutus sum, in notis littera A insignitur.

Denna handskrift, hvilken jag lagt till grund för texten, är i noterna utmärkt med bokstafven A.

2. Codex membranaceus Regiae Bibliothecae Hafniensis, sign. N:o 2237 in nova collectione regia. Hic codex tegumento tergino munitus habet 82 folia 10 poll. alta et 8 poll. lata; scriptus est, ut videtur, haud longe post

2. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. Nr 2237 i nya Kongl. samlingen. Denne i skinnband bundne codex har 82 blad af 10 tums höjd och 8 tums bredd; den är troligen skriven ej

annum 1335¹⁰). In interiore parte tegumenti legitur nomen *Hans Hanssönn Bilfeld*; in inferiore vero margine primi folii: *Gabrielis Posse*. Hunc codicem neque viderat Åkerman, cum a. 1666 ex codice A. ederet ius Sudermannicum, nec Hadorph, cum decem post annis in praefatione ad codicem sub nomine iuris Dalici editum vulgaret confirmationem iuris Sudermannici. Lundius vero, qui notis ad ius Uplandicum inseruit capp. 4-6 KöpB. SML., ex hoc codice transscripta, tam in hoc loco¹¹), quam in notis ad commentitiam epistolam Agapeti, a se editam¹²), commemorat hunc codicem, quem ad bibliothecam a Consiliario Regio iam defuncto Claudio Fleming relictam pertinere narrat; et aliis quoque locis verba facit de eodem codice¹³), qui, ut videtur, post annum 1685, quo de vita decessit Fleming, ad eius notitiam pervenerat. Alia res, quae testatur Lundius

långt efter år 1335¹⁰). Innantill på permen läses namnet Hans Hanssönn Bilfeld, och nederst på första bladet: Gabrielis Posse. Denne codex var hvarken känd af Åkerman, då han år 1666 efter cod. A. utgaf Södermannalagen, eller af Hadorph, som tio år senare i företallet till den så kallade Dalelagen införde stadfästelsen af SML. Men Lundius, som efter denna handskrift i anmärkningarne till Uplandslagen aftryckt Fl. 4-6 KöpB. SML., nämner så väl der¹¹), som i anmärkningarne till den af honom utgifna diktade Agapeti Bulla¹²), denna handskrift såsom tillhörande afidne Kongl. Rådet Friherre Claes Flemings efterlemnade bibliotek; och han omnämner på flera ställen samma handskrift¹³), hvilken förmodligen först efter Flemings år 1685 timmade död hade kommit till hans kunskap. En annan omständighet som vitnar derom, att Lundius haft

10) Hic commemoratur iter solemne a Rege Magno Erici filio dicto anno factum. Vide Add. 1: 9. Iamque confirmatio iuris Sudermannici, qualis in hoc codice legitur, habet Scaniam titulo Regis additam; ita vero in archetypo huius edicti a. 1327 editi; scriptum esse non potuit.

11) *Ius vetus Upl. &c.* pag. 181.

12) *Notae ac observationes in literas Rom. Pontificis Agapeti II &c.* pag. 12, 28.

13) *Diss. de modis acquirendi res potissimum soli*, Ups. 1700, p. 41. *De iustitia et iure Sueonum*, Ups. 1703, p. 55. Quod posteriori loco, mentione facta codicum iuris Sudermannici, Scanici et Dalici ab Åkerman et Hadorph editorum, dicit, "meliores exstare codices manu exaratos et Sudermannicarum et Dalicarum et Scandianarum (sic) legum," id, quod ad ius Sudermannicum adtinet, de codice supra commemorato intelligi potest.

10) Här omtalas att Konting Magnus Eriksson ofvannämnda är red sin riksgata. Se Add. 1: 9. Också har i stadfästelsen Skåne redan i denna handskrift blifvit insatt i Konungens titel, der det ej kunde finnas i det år 1327 skrifna originalet.

11) *Ius vetus Upl. &c.* sid. 181.

12) *Notae ac observationes in literas Rom. Pontificis Agapeti II &c.* sid. 12, 28.

13) *Diss. de modis acquirendi res potissimum soli*, Ups. 1700, s. 41. *De iustitia et iure Sueonum*, Ups. 1703, s. 55. *Hvad han på senare stället, sedan han omnämnt Åkermans och Hadorphs editioner af Södermannas-, Skåne- och den så kallade Dalelagen, ytrar, att bättre handskrifter finnas af alla tre dessa lagarne, det kan, hvad SML. beträffar, förstås om den ifrågavarande handskriften.*

um suis manibus tractasse hunc codicem, ea est, quod in vocabulo *eriks gata* littera *e* ubique diligenter est erasa¹⁴⁾; qua re in memoriam revocatur alius codex manuscriptus a Lundio valde celebratus¹⁵⁾, collatis iis, quae Lundius fabulatur de "antiquis manuscriptis codicibus," ubi dictum vocabulum *e rikzgatu* scriptum esse perhibet¹⁶⁾. Postea hic codex fuit in dominio Secretarii Archivi Antiquitatum Helin¹⁷⁾. Notitiam eius habuisse videtur Abrahamsson¹⁸⁾. Inter collectiones a N. R. Brocman relictas, et in Bibliotheca Regia Stockholmiensi adservatas, non tantum capita quaedam ex hoc codice a. 1758 transcripta exstant, verum etiam codex iuris Sudermannici typis vulgatus, in cuius margine notatae sunt varietates ex eodem manuscripto codice; adnotationes Brocmani indicant hunc codicem iam isto tempore fuisse in dominio inclutissimi Dani Iac. Langebek, qui illum, ut videtur, a di-

denna handskrift i sina händer, är den, att i ordet eriks gata bokstaven e här på alla ställen är med omsorg utplånad¹⁴⁾, hvilket erinrar om förhållandet med en annan handskrift, som blifvit mycket omtalad af Lundius¹⁵⁾, äfvensom om hvad Lundius berättar om gamla handskrifter, der nämnda ord skall vara skrifvet e rikzgatu¹⁶⁾. Sedermera tillhörde denna handskrift Sekreteraren vid Antiquitets-Archivet Helin¹⁷⁾. Den synes hafva varit känd af Abrahamsson¹⁸⁾. Bland N. R. Brocman's efterlemnade, till Kongl. Bibliotheket i Stockholm hörande samlingar finnas ej allenast åtskilliga ur denna handskrift år 1758 afskrifna stycken, utan ock ett exemplar af den tryckta Södermannalagen med i brüdden anmärkta varianter ur samma codex; af Brocman's härvid gjorda anteckningar finnes att boken redan vid nämnda tid tillhörde Danske Justitierådet och Archivarien Jac. Langebek, som förmodligen hade köpt

14) Cfr. not. 2. pag. 46; nott. 22, 23, 25. p. 188-190.

15) Vide Upll. Addenda, pag. 455.

16) Vide ÖGL. v. *eriks gata*.

17) Wilde, *Sueciae Historia pragmatica*, Stockh. 1731, pag. 157. Cfr. istius operis versionem Surcanam: *Svenska Statsförfattningars eller Almänneliga Rätts Historie*, Stockh. 1749, pag. 320. Wilde quoque in observationibus ad Pufendorfs *Inledning til Svenska Statens Historie*, P. 2, Stockh. 1743, pag. 346, commemorat hunc codicem, quem dicit esse optimum iuris Sudermannici codicem manuscriptum. Quod de Rege Emundo dicitur in cap. 2. KgB. (Add. 1: 3.), id ad hunc codicem attraxit Wildei attentionem.

18) Ad Cod. Christoph. KgB. 5. not. d, pag. 135.

14) Jfr. not. 2. sid. 46; nott. 22, 23, 25. s. 188-190.

15) Se Upll. Addenda, sid. 455.

16) Se ÖGL. v. *eriks gata*.

17) Wilde, *Sueciae Historia pragmatica*, Stockh. 1731, sid. 157. Jfr. *Svenska öfversättningen: Svenska Statsförfattningars eller Almänneliga Rätts Historie*, Stockh. 1749, sid. 320. Äfven i anmärkningarne vid Pufendorfs *Inledning til Svenska Statens Historie*, 2:dra Del. Stockh. 1743, sid. 346, omtalar Wilde denna handskrift, som der uppgifves vara "det bästa manuscriptet af Södermannalagen." Det är hvad som der i KgB. 2. talas om Emund sleme (Add. 1: 3.), hvilket ådragit denna handskrift Wilde's upmärksamhet.

18) Vid Landslagen, KgB. 5. not. d, sid. 135.

cto Helin sibi comparaverat, nisi forte per plures manus transiisset liber. Quod in isto codice, cuius in sequentibus sub N:o 17 mentio est facienda, adnotavit Solander, nempe codicem, de quo nunc sermo est, inveniri in bibliotheca Comitum Fleming, id neminem moveat, cum non constet quo tempore scripta sit illa adnotatio, quae praeterea non alio fundamento niti videtur, quam iis quae Lundius longo ante tempore de hoc codice narraverat. In bibliotheca a Langebek relicta hic liber exstitit¹⁹⁾; in auctione publica a. 1777 habita eum emit Kofod Ancher; in ingenti librorum collectione ab eo relicta, duodecimque post annis hastae subiecta, quoque erat hic codex²⁰⁾; tunc, ni fallor, immigravit in Bibliothecam Regiam, ubi nunc adservatur. — Folia huius codicis duo priora, quae olim, ut quoque scripturae conformatio testatur, in fine libri posita fuerunt, continent confirmationem Regis Magni Erici filii; fol. 3 recto legitur prologus; eodem folio verso incipit ipse iuris codex. Scripturae specimen exhibet Tab. II. Saepe hic occurrit þ, plerumque tamen eius loco th vel ð; distinctio litterarum ð et d haud neglecta est, at lineola, qua notatur ð, saepe, pariter ac lineola per litteram ö ducta, valde tenuis est, ut vix adpareat. Duplex ll ubique, cum non sequitur nota quaedam abbreviationis, una, interdum duabus virgulis transversis ornatur; l

den af nyssnämnde Helin, så framtden ej gått genom flera händer. Solanders antekning i den handskrift, som i det följande skall omtalas under N:r 17, att nu ifrågavarande handskrift var till finnas i Grefvarne Flemings bibliotek, förtjenar ingen upmärksamhet, då man ej vet huru gammal denna antekning är, och den dessutom synes grunda sig endast på Lundii vida äldre upgift. Boken fanns i Langebeks efterlemnade bibliotek¹⁹⁾, och köptes på auktion 1777 af Kofod Ancher, bland hvars efterlemnade, 12 år senare på auktion sålda betydliga boksamling den också var²⁰⁾; den lär då hafva kommit till Kongl. Bibliotheket, der den ännu finnes. — De två första bladen i denna handskrift, hvilka sordom, såsom man äfven af stilen kan sluta, haft sin plats i slutet af boken, innehålla Konung Magnus Erikssons stadfästelse; på första sidan af fol. 3 läses företalet, och på andra sidan af samma blad börjas sjelfva lagboken. Prof af stilen visar Tab. II. Här förekommer ofta þ, men merendels i dess ställe th eller ð; skilnaden emellan ð och d är temligen noga iakttagen; men det streck kvarmed ð utmärkes, är ofta, likasom strecket genom ö, ganska fint och knappt synligt. Det dubbla ll är alltid, då ej ett förkortningstecken der efter följer, märkt med ett, stundom

19) Invenitur in catalogo typis vulgato: *Biblioth. Langeb.* Havn. (1776) pag. 554, sub N:o 47.

20) *Catalogi Librorum . . . Petri Kofod Ancher, Pars III,* Havn. 1789, pag. 39, sub N:o 180.

19) Den finnes uptagen i den tryckta katalogen: *Biblioth. Langeb. Havn. (1776) sid. 554, under N:r 47.*

20) *Catalogi Librorum . . . Petri Kofod Ancher, Pars III, Havn. 1789, sid. 39, N:r 180.*

quoque et *n* in fine vocabulorum saepe lineola notantur. Abbreviationes raro occurrunt; ad minus usitatas pertinent *r* uno loco et *s* pluries nota abbreviationis insignita. Singuli libri, in nova pagina incipientes, in principio habent rubricas et indices capitum; postea incipit textus litteris initialibus grandioribus rubris ac caeruleis; talibus quoque ornantur confirmatio et prologus. Capita, quae incipiunt in nova linea, habent rubricas et litteras initiales alternatim rubras vel caeruleas. Partitio librorum in capita eatenus differt ab illa, quam habet cod. A, ut plesosque libros in plura capita dividat codex, de quo nunc sermo est ²¹). Litterae maiusculae in textu occurrentes rubra lineola ornantur; sectiones textus quoque rubro signo ¶ denotantur. In summo foliorum margine non, ut adsolet, tituli librorum, sed litterae numerales ordinem eorum indicantes rubris litteris sunt scriptae, ut *I balker*, *II balker* &c. Adnotatio, quam antiquior quidam codex, ut videtur, in margine scriptam habuit, hic, rubris litteris exarata, in textum irrepsit ²²). Post finem cuiusque libri plures paginas scripturae vacuas reliquit scriba, eum sine dubio in finem, ut ibi postea inseri possent additamenta; quod tamen non factum est nisi ad calcem libri de rebus immobilibus ²³), atque inter libros de coniugiis et de successionibus, ubi tabulam inseruit scriba, ostensuram cursum lu-

två tvärstrecker; äfvensom l och n i slutet af orden ofta äro prydda med ett litet streck. Förkortningar förekomma sällan; till de mindre vanliga hör att r på ett ställe, och s flerastädes, finnas genom förkortningstecken utmärkta. Balkarne börjas på ny sida, med rubriker och förteckningar på Flockarnes innehåll, hvarefter texten följer, prydd med stora röda och blå begynnelsebokstäfver, hvarmed äfven stadsüstelsen och företalet äro försedda. Flockarne, som äfven äro försedde med rubriker, börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver. Indelningen i Flockar är här i så mätto afvikande från den som finnes i cod. A, att de fleste Balkarne här äro delade i flere Flockar ²¹). Stora bokstäfver inuti texten äro märkte med ett rödt streck; afdelningar af texten äro äfven utmärkta med ett rödt ¶. Öfverst på sidorna finnas ej, såsom vanligt, Balkarnes titlar, utan deras ordningsnummer, skrifne med röda bokstäfver, såsom I balker, II balker &c. En anmärkning, som troligen i en äldre handskrift stått i brüdden, har här fått sin plats inuti texten med röda bokstäfver ²²). Vid slutet af kvar Balk har skrifvaren lemnat flera sidor oskrifna, troligen på det att der framdeles måtte kunna införas tillägg, hvilket dock endast skett vid slutet af JordaBalken ²³), samt emellan Giptninga- och ÆrfdaBalkarne, der skrifvaren infört en tabell, som skall ut-

21) Cfr. not. 4. pag. 6. &c.

22) Vide not. 45. pag. 154.

23) Vide not. 7. pag. 83.

21) Jfr. not. 4. sid. 6. &c.

22) Se not. 45. sid. 154.

23) Se not. 7. sid. 83.

nae per zodiacum, ac tempora, quibus venam secare salutare esse creditum est. Postea non solum abscissa sunt folia a scriba praetermissa, sed etiam pars additamenti calci libri de rebus immobilibus adiecti eadem ratione periit²⁴⁾; si, ut verisimile est, ultima verba libri de emtione rerum mobilium scripta fuerint in initio folii postea abscissi, haec res caussa est cur, alia ut videtur manu, in inferiori margine folii proxime antecedentis illa verba sunt addita²⁵⁾. Pluribus locis partim in margine partim inter lineas verba sunt addita vel emendationes factae; quaedam evidententer debentur diversis manibus recentioribus; de ceteris vero non certo decidi potest utrum ab ipso scriba an alia manu facta sint. Ex his nonnulla, ut videtur, scripta sunt eadem manu eodemque atramento ac ea, quae in fine cap. 2 JB. leguntur²⁶⁾; haec tamen, etiamsi alia manu quam totus hic codex scripta sint, cum duas lineas expleant, antequam sequens caput scriberetur iam addita fuisse evidens est; littera quoque initialis istius periodi rubra lineola ornatur, haud minus quam ceterae litterae maiusculae. Etiamsi ponatur scribam hoc loco spatium scripturae vacuum reliquisse eam ob causam, quod quaedam obscura essent in codice quem secutus est, haec tamen coepta manu sunt addita. Ea etiam, quae recentiori manu scripta esse evidententer adparet, tamen, uno loco ex-

visa månens gång genom djurkretsen, och när det på grund deraf ansågs vara nyttigt att låta öppna ådren. Sedan hafva icke allenast de af skrifvoaren obegagnade bladen blifvit bortskurna, utan ock en del af det nyssnämnda tillägget vid slutet af JordaBalken har på samma sätt gått förloradt²⁴⁾; och om, såsom troligt är, de sista orden af KöpmalaBalken varit skrifna i början af det der bortskurna bladet, så är detta orsaken dertill att de blifvit, troligen af annan hand, tillagda i nedre kanten af nästföregående bladet²⁵⁾. På flera ställen äro rättelser och tillägg gjorda dels i kanten och dels emellan raderna; några af dessa äro tydligt af olika, senare händer; men om de öfriga kan man ej med visshet afgöra om de äro af bokens skrifvare eller af annan hand. Några af dessa senare synas vara skrifna af samma hand och med samma bläck som slutet af Fl. 2 JB.²⁶⁾, hvilket dock, om det än är skrifvet af annan hand än det öfriga af denna handskrift, måste, då det uptager två fulla rader, vara skrifvet innan den nästföljande Flocken skrefs; också är begynnelsebokstafven i detta stycke prydd med ett rödt streck, ej mindre än andra stora bokstäfver. Vile man ock antaga att skrifvoaren här lemnat rum för något som i hans original varit otydligt, så är i alla fall tillägget gjort af en samtidig hand. Äfven det som tydligen är af senare hand, är dock, med ett un-

24) Cfr. not. 31. pag. 191.

25) Cfr. not. 25. pag. 135.

26) Vide not. 41. pag. 69.

24) Jfr. not. 31. sid. 191.

25) Jfr. not. 25. sid. 135.

26) Se not. 41. sid. 69.

cepto²⁷⁾, ex saeculo XIV sunt. Marginibus codicis a bibliopogo circumcisis, plures litterae in margine adnotatae perierunt²⁸⁾. Praeter additamentum calci libri de rebus immobilibus ab ipso scriba adiectum, de quo mentio iam est facta, pluribus locis additamenta haud parvi momenti ipsi textui sunt inserta; omnia haec additamenta, in unum locum congesta, in fine libri exhibere, maxime conveniens mihi visum est²⁹⁾. Capita 11 et 12 KirkB. in hoc codice sunt praetermissa; primae tamen lineae cap. 11 postea, alia forte manu, sunt additae³⁰⁾. Vocabula errato scripta quibusdam locis rubris lineolis sunt inducta, aliis autem subiectis punctis notata; interdum utroque modo mendum est indicatum³¹⁾. Ubi agitur de iure pignoris privata auctoritate capiendi (*nam*), hic codex, quod mirum videtur, tales continet sanctiones, quae evidenter antiquiores sunt quam eae, quae in cod. A. leguntur³²⁾; alias vero haud minus evidens est quod additamenta, quae in codice de quo nunc sermo est, leguntur, capita recentiore tempore sancita contineant. Etiam quod ad linguae ingenium attinet, in hoc codice vestigia adparent recentio-

dantag²⁷⁾, från 14:de århundradet. Då bokens kanter blifvit af bokbindaren skurna, hafva i marginalantekningarne flera ord gått förlorade²⁸⁾. Utom det förut omtalade, af skrifvoaren egenhändigt gjorda tillägget vid slutet af JordaBalken, finnas här på flera ställen i sjelfva texten betydliga tillägg; alla dessa tillägg har jag funnit tjenligast att samla på ett ställe i slutet af boken²⁹⁾. Deremot äro Fl. 11 och 12 KyrkB. i denna handskrift utlemnade; början af Fl. 11 är dock senare tillagd, tilläfsventyrs af annan hand³⁰⁾. Misskrifna ord äro på några ställen öfverstrukna med röda streck, på andra utmärkta med undersatta punkter; stundom äro de på båda sätten rättade³¹⁾. Såsom besynnerligt må här anmärkas att denna handskrift i frågan om rättigheten att göra nam innehåller stadganden, som uppenbarligen äro äldre än de som finnas i cod. A³²⁾, då det annars är lika uppenbart att de tillägg, som finnas i den nu ifrågavarande handskriften, äro senare stadganden. Äfven språket i denna handskrift röjer spår af en senare tid, då dess gamla former allt mera rå-

27) Vide not. 54. pag. 104.

28) Vide not. 32. pag. 28; not. 20. p. 30; not. 5. p. 37. &c.

29) Vide Add. 1-11.

30) Cfr. not. 21. pag. 30.

31) Cfr. not. 28. pag. 2; not. 77. p. 3; not. 79. p. 21; not. 53. p. 41; not. 34. p. 79; not. 55. p. 80; not. 32. p. 112. &c.

32) Vide not. 39. pag. 86. Sanctio, qua vetatur pignus privata auctoritate capere, quaeque occurrit JgB. 11: 2, in hoc codice omissa est; vide not. 91. pag. 183. Iä Add. 9. quoque sermo est de iure capiendi *nam*.

27) Se not. 54. sid. 104.

28) Se not. 32. sid. 28; not. 20. s. 30; not. 5. s. 37. &c.

29) Se Add. 1-11.

30) Jfr. not. 21. sid. 30.

31) Jfr. not. 28. sid. 2; not. 77. s. 3; not. 79. s. 21; not. 53. s. 41; not. 34. s. 79; not. 55. s. 80; not. 32. s. 112. &c.

32) Se not. 39. sid. 86. Förbudet att göra nam, i JgB. 11: 2, är här utslutet; se not. 91. sid. 183. I Add. 9. förekommer äfven rättigheten att göra nam.

ris aevi, quo veteres formae magis magisque in oblivionem venerunt. Ita haud raro terminatio nominativi singularis er hic omittitur, ex. c.

ed, festipænning, hordom, klærk, kärlek, lot, prest, scrud &c.

Ita *annan* in nominativo saepe occurrit pro *annar*³³), *nokon* pro *nokor*³⁴), *æghandes* pro *æghanda* (gen.)³⁵), *i sit hus* pro *i sinu huse*³⁶). De orthographia id tantum observetur, *uu* nonnunquam hic occurrere pro *u* vel *v*:

uuraker, uurangum.

ch haud raro pro *k*:

folscho, inrichis, klærcha, minschis, særticha, uscha barn, ælschia &c.

Hunc codicem littera B insignivi.

Hoc loco quoque commemorandae sunt eae adnotationes ex hoc codice, quae leguntur in recentiore illo iuris Uplandici codice manuscripto, ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinente, cuius mentio fit in praefatione ad ius Upl. pagg. VIII-X, ubi quoque narratur illum codicem calci quorundam librorum additas habere excerptiones ex iure Sudermannico et Vestmannico. Harum excerptionum prima, calci libri KgB. fol. 30 adiecta, ita sonat:

Vthi Wesmanna lagenn nempnes intet vm Riket, thess biscopzdöme eller lagmans döme, Ey heller kuru konunger skall mælias, hylles och Swärie, Menn Södermannelagenn förmäler her om klarligenn, dogh sommastädz med androm ordom.

kade i glömska. Så uteslutes här ej sällan ändelsen er i nominativus singularis, t. ex.

Så förekommer annan i nominativus ofta i stället för annar³³), nokon för nokor³⁴), æghandes för æghanda (gen.)³⁵), i sit hus för i sinu huse³⁶). I afseende på orthographien må endast anmärkas att här några gånger förekommer uu för u eller v:

ch ej sällan för *k*:

richan, richi, skylschap, stokfische,

Jag har beteknat denna händskrift med bokstafven B.

På detta ställe må nämnas de anteckningar ur denna codex, som finnas i den Upsala Akademi-Bibliothek tillhöriga yngre händskrift af Uplandslagen, hvilken är beskrifven i företalet till nämnda lag sidd. VIII-X, hvaräst äfven nämnes att vid slutet af några Balkar i samma händskrift finnas tillägg ur Södermanna- och Vestmannalagarne. Den första af nämnda anteckningar, vid slutet af KgB. fol. 30, lyder sålunda:

33) Cfr. not. 53. pag. 109.

34) Vide not. 31. pag. 49.

35) Vide not. 12. pag. 68; not. 92. p. 77.

36) Vide not. 72. pag. 133.

33) Jfr. not. 53. sid. 109.

34) Se not. 31. sid. 49.

35) Se not. 12. sid. 68; not. 92. s. 77.

36) Se not. 72. sid. 133.

In margine hoc loco citatur: "Söderm: in fine 3 Cap:;" quod evidenter respicit illud additamentum codicis B, quod in Add. I. legitur; ex eodem additamento postea plures sequuntur adnotationes: *Nw hafuer konunger Erichzgate sina ridit &c.; Tusend åkrom, Tryhundra åkrom &c.; Konunger äger i lande och lagsagw huarie &c.* (§§. 7-9. *ibid.*) Aliae breviores adnotationes ex libris iuris Sudermannici KgB., ÆB. et GB. hic leguntur, ex quibus adparet scribam usum esse eodem iuris SM. codice B. Hæc adnotationes præterea nihil continent, quod mihi visum sit dignum ut observaretur.

3. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii ac iuris urbici, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 5 b. Hic codex sæculo XIV ad finem vergente scriptus, habet 213 folia $9\frac{1}{2}$ poll. alta et 7 poll. lata; tegumento tergino munitus est. In initio habet calendarium &c.; foll. 9 et sequentia continent prologum et librum KirkB., utrumque ex iure Sudermannico³⁷⁾. Capita libri KirkB. ornantur litteris initialibus alternatim cæruleis vel rubris; plerumque incipiunt in nova linea. Fol. 19 finitur dictus liber; eodem folio verso picta est tabula consanguinitatis; fol. 20 recto legitur adnotatio rec. manu facta; eodem folio verso incipit ius commune, quo finito fol. 139 sequitur ius urbicum. Ultima folia continent tabulam ostendentem numeros aureos, litteras dominicales &c. annorum 1449 - 1544; hæc

*Härvid är i brädden åberopadt: "Söderm: in fine 3 Cap:;" hvilket tydligen åsyftar det tillägg i cod. B, som här läses i Add. 1, utur hvilket och derefter följa flera utdrag: Nw hafuer konunger Erichzgate sina ridit &c.; Twsend åkrom, Tryhundra åkrom &c.; Konunger äger i lande och lagsagw huarie &c. (§§. 7-9. *ibid.*) Flera smärre anteckningar ur SML:s KgB., ÆB. och GB. finnas här, af hvilka man ser att samme cod. B. af SML. blifvit af skrifvaren begagnad. Dessa anteckningar innehålla för öfrigt intet, som jag funnit förtjena att anmärkas.*

3. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag och Stadslagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 5 b. Denne i senare hälften af 14:de århundradet skrifne codex har 213 blad af $9\frac{1}{2}$ tums höjd och 7 tums bredd; är bunden i skinnband. I början af boken finnes ett calendarium m. m.; foll. 9 och följande innehålla företalet till Södermannalagen³⁷⁾ samt KyrkBalcken af samma lag. Flockarne i KyrkB. hafva omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver, och börjas merendels på ny rad. KyrkB. slutas fol. 19; på andra sidan af samma blad är målad en slägtafta; fol. 20 innehåller på första sidan en anteckning af senare hand; på andra sidan börjas Landslagen, efter kvars slut fol. 139 Stadslagen följer. De sista bladen innehålla en tabell, utvisande gyllentalen, söndagsbokstäfverna m. m. för åren 1449 - 1544; men den-

37) Cfr. not. 1. pag. 4

37) Jfr. not. 1. sid. 4.

vero tabula rec. manu scripta est, quamobrem ex illa de aetate codicis nihil concludi potest. Hunc codicem appellavi C; cum eo maxime conveniunt illi, qui in sequentibus commemorantur sub N:is 13 (in capp. 5 et seqq.) et 23; cognati quoque, quamvis mendis referti, sunt codices N:is 28, 29, 30 notati.

4. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ad Bibliothecam Academiae Hafniensis pertinens, sign. N:o 52 in 4:o ex collectione Arnae-Magnaeana. Hic codex tegmine tergino elegantiore ornatus, habet 98 folia $8\frac{1}{4}$ poll. alta et 6 poll. lata. Primo folio, diversas adnotationes, quae ex parte extritae sunt legique non possunt, continente, legitur nomen *Sten Brahe*. Foll. 2-11 continent librum KirkB. ex iure SM. saeculo XIV ad finem vergente scriptum; ac foll. 12-98 ius commune medio saeculo XV exaratum. Capita libri KirkB. incipiunt in nova linea; ornantur litteris initialibus alternatim caeruleis vel rubris; rubricis quoque distinguuntur. Foll. 8-11 valde pallida est scriptura, in ultima pagina insuper detrita; attamen, paucis exceptis vocabulis, legi potest. Fol. 8 ac initio fol. 9 scriptura rec. manu ac nigriore atramento est renovata; attamen ubique adparent quae primum scripta sunt³⁸⁾. Calci libri KirkB. additum est cap. 7 ÆrfB. SML.³⁹⁾ Hunc codicem D appellavi.

5. Codex membranaceus iuris com-

na tabell är skrifven af senare hand, och länder ej till någon uplysning om bokens ålder. Denna handskrift kallas här C; närmast dermed öfverensstämmande äro de handskrifter, som i det följande äro uptagna under N:r 15 (i Fl. 5. o. f.) och N:r 23; äfvensom, ehuru mycket felaktiga, de som beskrivas under N:r 28, 29, 30.

4. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 52 in 4:o af Arne-Magneanska samlingen. Denne i så kalladt välskt band bundne codex har 98 blad af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och 6 tums bredd. På första bladet, som innehåller åtskilliga till en del utnötta och oläsliga antekningar, läses namnet Sten Brahe. Foll. 2-11 innehålla KyrkB. af SML., skrifven i senare hälften af 14:de århundradet; och foll. 12-98 Landslagen, skrifven i mediet af 15:de århundradet. Flockarne i KyrkB. börjas på ny rad, med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver, och äro försedde med rubriker. Foll. 8-11 är skriften ganska blek, och på sista sidan dessutom nött, men dock, med undantag af några få ord, läslig. Fol. 8 och i början af fol. 9 är skriften af senare hand med mörkare bläck updragen; dock kan man öfverallt urskilja den ursprungliga skriften³⁸⁾. I slutet af KyrkB. är tillagd Fl. 7 ÆrfB. SML.³⁹⁾ Jag har kallat denna handskrift D.

5. En pergamentscodex af K. Mag-

38) Cfr. not. 72. pag. 34.

39) Cfr. not. 31. pag. 46; not. 35. p. 67.

38) Jfr. not. 72. sid. 34.

39) Jfr. not. 31. sid. 46; not. 35. s. 67.

munis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex versus finem saeculi XIV scriptus, ac tegumento tergino munitus, habet 144 folia membranacea 10 $\frac{1}{4}$ poll. alta et 7 $\frac{1}{2}$ poll. lata, praeter folia nonnulla chartacea in fine voluminis inserta. In interiori parte tegumenti pictum est scutum in duas partes, alteram viridem, auream alteram, divisum; in viridi parte saeculo XVI scriptum est: *Her nils ærngitzelson J hambersta lagman y Södmanland*; alia quoque manu eiusdem aetatis in tegumento scriptum est: *her Nils Erngislesons Laghbok*. Infra dictam picturam adnotatum est: *Denna Boken har Carl Gustaf Nilsson Bielke fådt af Adolph Carlsson Mörner d. 9 Martii A:o 1751. i Stockholm*. Recentior huius codicis dominus in sequentibus commemorabitur, ubi demonstrabitur eundem codicem aliquando in numerum codicum iuris Sudermannici errato fuisse relatam. — Folia duo priora continent adnotationes recentioribus manibus factas; foll. 3-8 calendarium eadem manu exaratum ac ipse iuris codex; foll. 9-21 prologum ⁴⁰⁾ et librum KirkB. ex iure SM. Divisio dicti libri in capita convenit cum cod. B; capita, in nova linea incipientia, ornantur litteris initialibus alternatim caeruleis vel rubris. Scriptura pallida est; quibusdam locis rec. manu et nigriore atramento renovata. Calci libri KirkB. foll. 21, 22 additum est cap. 10 KgB. UplL. ⁴¹⁾; ius commune incipit fol. 23. Fol. 133 legitur adno-

nus Erikssons Landslag, tillhörig H. E. Riksmarskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes bibliotek på Skokloster. Denne i slutet af 14:de århundradet skrifne, i skinnband bundne codex har, utom några i slutet inhäftade pappersblad, 144 pergamentsblad af 10 $\frac{1}{4}$ tums höjd och 7 $\frac{1}{2}$ tums bredd. Innantill på permen är målad en tvådelad, grön och guldfärgad sköld, i hvars gröna fält är i 16:de århundradet skrifvet: Her nils ærngitzelson J hambersta lagman y Södmanland; äfvensom särskildt finnes af en annan men samtidig hand på permen skrifvet: her Nils Erngislesons Laghbok. Nedanföör skölden är anteknadt: Denna Boken har Carl Gustaf Nilsson Bielke fådt af Adolph Carlsson Mörner d. 9 Martii A:o 1751. i Stockholm. En senare egare af denna handskrift skall jag i det följande omnämna, då jag kommer att visa att densamma blifvit genom mistag hällen för en handskrift af Södermannalagen. — De två första bladen innehålla antekningar af senare händer; foll. 3-8 ett calendarium, skrifvet af samma hand som lagboken; foll. 9-21 företalet till SML. ⁴⁰⁾ och samma lags KyrkB., hvars indelning i Flockar här öfverensstämmer med cod. B. Flockarne börjas på ny rad med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver. Skriften är blek; på några ställen af senare hand uphulpen med svartare bläck. Efter KyrkB:s slut är foll. 21, 22 tillagd Fl. 10 KgB. UplL. ⁴¹⁾; Landslagen börjas fol. 23. Fol. 133

40) Cfr. not. 1. pag. 4.

41) Cfr. not. 31. pag. 46.

40) Jfr. not. 1. sid. 4.

41) Jfr. not. 31. sid. 46.

tatio rec. man. saeculo XV addita de heredibus Boëthii Iohannis filii, quae docet huius neptim ex filio nuptam fuisse Nicolao Erengisli filio; fol. 135 legitur series Regum Sueciae christianorum, quae pertingit ad Albertum, duabus vero manibus recentioribus in sequenti folio continuata est ad Ericum Pomeranum, et porro ad Carolum Canuti filium. Hunc codicem appellavi E.

6. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinet ad bibliothecam Engeströmanam Stockholmiæ adservatam. Hic codex, quem a. 1459 scriptum esse ex adnotatione calci iuris communis addita apparet, habet 123 folia 8 poll. alta et 6 poll. lata; munitus est tegmine tergino, cuius dorso impressus est titulus: *Gamla lagen uti handskrift*. Folio chartaceo in initio voluminis adnotavit Excellentissimus postea defunctus Comes L. von Engeström se a Comite Magno Stenbock a. 1810 dono accepisse hunc codicem, qui antea fuerat in dominio Cubicularii C. U. Gadde. Foliis decem prioribus leguntur calendarium aliaque adnotationes ex parte recentioribus manibus scriptae. Foll. 11-20 continent prologum ⁴²⁾ et librum KirkB. ex iure SM.; hic liber in triginta capita divisus est; attamen haec divisio non omnino convenit cum ea, quam habent cod. B. &c., quamvis secundum indicem capitum eam cum ista convenire oportet ⁴³⁾. Capita, in nova linea incipi-

läses en af senare hand från 15:de århundradet tillagd antekning angående Bo Jonssons arfvingar, hvar af ses att Nils Erengislason var gift med en sondotter af Bo Jonsson; fol. 135 finnes en förteckning på christne konungar i Sverige, som går till Albrecht, men af tvänne senare händer på följande bladet är fortsatt till Erik af Pomeran, och vidare till Carl Knutsson. Denna handskrift är här kallad E.

6. *En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Engeströmska Bibliotheket i Stockholm. Denne, enligt antekning vid slutet af Landslagen, år 1459 skrifne codex har 123 blad af 8 tum höjd och 6 tum bredd; är bunden i skinnband, på hvars rygg läses titlen: Gamla lagen uti handskrift. På ett pappersblad i början af boken är af framlidne H. E. Statsministren Grefve L. von Engeström anteknadt att han år 1810 fått denna handskrift till skänks af Grefve Måns Stenbock, och att den förr hade tillhört Kammarjunkaren C. U. Gadde. På de första 10 bladen finnes ett calendarium med flera antekningar, till en del af senare händer. Foll. 11-20 innehålla SML:s företal ⁴²⁾ och KyrkB., den senare indelad i 30 Flockar; dock är denna indelning ej alldeles öfverensstämmande med den som finnes i cod. B. m. fl., ehuru den enligt förteckningen på Flockarne borde vara det ⁴³⁾. Flockarne börjas på ny rad, med röda be-*

42) Cfr. not. 1. pag. 4.

43) Cfr. not. 57. pag. 26; not. 88. p. 44.

42) Jfr. not. 1. sid. 4.

43) Jfr. not. 57. sid. 26; not. 88. s. 44.

entia, habent litteras initiales rubras. Ultimo capiti, quod hic desideratur, spatium relictum est; in fine codicis, inter alia quae addidit rec. man., scriptum est cap. 22 KirkB. UplL., cum inscriptione: *Thettæ capitulum bör ath sta sith* (lege *sisth*) *j kirkio balken*. Fol. 20 verso incipit ius commune, post cuius finem foll. 111 et seqq. leguntur ius antiquum aulicum ac diversa, quae addiderunt recentiores manus. Hunc codicem littera F insignivi.

7. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, in Regia Bibliotheca Hafniensi adservatus, sign. N:o 2196 in 4:o ex collectione Thottiana. Hic codex tegmine tergino compactus habet 105 folia $9\frac{1}{4}$ poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata; medio saeculo XV scriptus est. Ultimum folium inter alia continet adnotationem scriptam a *Jörenn Pässe*, qui indicat se hunc librum a socero suo *Gabriell Cristersom* (*Oxenstjerna*) *Friherre till Mörby* relictum, a. 1591 in Steninge accepisse. Hunc codicem fuisse inter libros Iacobi Langebek, adparet ex adnotatione in catalogo Bibliothecae Regiae, quae docet hunc eundem esse codicem, qui designatur in *Bibliotheca Langeb.* pag. 554, sub N:o 42. In initio codicis legitur prologus ⁴⁴⁾ et liber KirkB. ex iure SM. Hic liber convenienter codici B. dividitur in capita, quae incipiant in nova linea, littera initiali alternatim rubra vel caerulea ornata. Calei dicti libri, foll. 10-12, errato

gynnesebokstäfver. För sista Flocken, som här saknas, är run lemnadt; i slutet af boken är, bland tillägg af senare hand, skrifven Fl. 22 KyrkB. UplL., med öfverskrift: Thettæ capitulum bör ath sta sith (läs sisth) j kirkio balken. På andra sidan af fol. 20 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 111 o. f. läses en gammal Gårdsrätt, samt åtskilliga af senare händer gjorda tillägg. Denna handskrift är här betecknad med F.

7. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Kongl. Bibhøtheket i Köpenhamn, sign. N:r 2196 in 4:o af Thottska samlingen. Denne i skinnband bundne codex har 105 blad af $9\frac{1}{4}$ tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd; är skrifven i medlet af 15:de århundradet. Sista bladet innehåller bland annat en antekning af Jorenn Pässe, som låter veta att han år 1591 bekommit denna bok på Steninge efter sin svärfar Gabriell Cristersonn (*Oxenstjerna*) Friherre till Morby. Att den tillhört *Jac. Langebek*, finnes af en antekning i Kongl. Bibliothekets katalog, som visar att denna handskrift är den samma som uptoges i Bibliotheca Langeb. sid. 554, under N:r 42. I början af boken finnes *SML:s företal* ⁴⁴⁾ och *KyrkB. Flockarne* i den senare börjas på ny rad, med omväxlande röda eller blå *begynsebokstäfver*; indelningen *öfverensstämmar med cod. B.* I slutet af *KyrkB.*, foll. 10-12, är af mis-

44) Cfr. not. 1. pag. 4.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

44) Jfr. not. 1. sid. 4.

additum est cap. 10 KgB. UplL., quod in fine libri iuris communis de iure regio locum habere oportuisset⁴⁵⁾. Ius commune incipit fol. 12; illo finito foll. 103-105 sequuntur adnotationes recentioribus manibus factae. Appellavi hunc codicem G.

8. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinet ad Archivum Regni Stockholmiense. Hic codex medio saeculo XV scriptus, praeter aliqua folia chartacea in fine voluminis, habet 116 folia 8 poll. alta et 6 poll. lata; tegumento tergino compactus est. Nomen prisci domini, Hanss Hanssonn, a. 1603 adnotatum, legitur fol. 109. In initio libri calendarium scriptum est eadem manu qua ipse iuris codex; foll. 8-16 continent prologum⁴⁶⁾ librumque KirkB. ex iure SM. Capita dicti libri incipiunt in nova linea, littera initiali alternatim caerulea vel rubra ornata; divisio in capita convenit cum cod. B. Illo libro fol. 16 finito, sequitur ius antiquum aulicum; ius commune incipit fol. 18; caeteri illius foll. 104-109 adnotationes recentioribus manibus sunt additae. Foll. 110-116 continent aliud calendarium antiquiore manu exaratum. Hunc codicem appellavi H.

9. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex tegmine tergino munitus habet 131 folia 9 poll. alta et 6½ poll. lata. Folia octo priora continent librum KirkB.

tag tillagd Fl. 10 KgB. UplL., hvilken skulle haft sin plats i slutet af KgB. i Landslagen⁴⁵⁾. Denna börjas fol. 12; efter Landslagens slut följa foll. 103-105 antekningar af senare händer. Jag har kallat denna handskrift G.

8. En Kongl. Riks-Arkivet i Stockholm tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, skrifven i medlet af 15:de århundradet. Denne codex har, utom några i slutet inkästade pappersblad, 116 blad af 8 tum höjd och 6 tum bredd; är bunden i skinnband. Fol. 109 har Hanss Hanssonn anteknat sig som egare år 1603. I början finnes ett calendarium, skrifvet af summa hand som lagboken; foll. 8-16 innehålla SML:s företal⁴⁶⁾ och KyrkB. Flockarne i den senare börjas på ny rad, med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäver; indelningen öfverensstämmer med cod. B. Efter KyrkB:s slut fol. 16 följer en Gårdsrätt; Landslagen börjas fol. 18; efter dess slut foll. 104-109 äro antekningar af senare händer tillagda. Foll. 110-116 innehålla ännu ett calendarium, skrifvet af äldre hand. Den handskrift är här kallad H.

9. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörande H. E. Riksmarskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes bibliotek på Skokloster. Denne i skinnband bundne codex har 131 blad af 9 tum höjd och 6½ tum bredd. De 8 första bladen innehålla SML:s KyrkB.,

45) Cfr. not. 31. pag. 46.

46) Cfr. not. 1. pag. 4.

45) Jfr. not. 31. sid. 46.

46) Jfr. not. 1. sid. 4.

ex iure SM., medio saeculo XV scriptum. Dictus liber pari ratione ac cod. B. in capita divisus est; haec incipiunt in nova linea, littera initiali rubra ornata. Hic codex vitiis refertior est quam quilibet ex iis, qui antea sunt commemorati. Ultimum caput Ostrogotiae est accommodatum⁴⁷⁾. Calci libri KirkB. adnotationes recentioribus manibus sunt additae. Foll. 11-129 continent ius commune antiquiore manu saeculo XIV ad finem vergente exaratum. Ultimis duobus foliis nonnulla adnotarunt recentiores manus. Appellavi hunc codicem I.

10. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinet ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 25. Hic codex saeculo XV ad finem vergente exaratus ac tegmine tergino munitus habet 83 folia $8\frac{5}{8}$ poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata; foll. 54-57 tamen chartacea sunt, et loco duorum foliorum membranaceorum deperditorum inserta. Folia undecim priora continent prologum⁴⁸⁾ et librum KirkB. ex iure SM. Capita dicti libri, in nova linea incipientia, habent litteras initiales alternatim fuscas vel rubras; divisio in capita convenit cum cod. F, ad quem hic codex ceteroquin etiam saepe accedit. Fol. 11 incipit ius commune, cuius calci adnotationes quasdam ultimo folio addiderunt recentiores manus. Hunc codicem K appellavi.

11. Codex Regiae Bibliothecae Stockholmensis, in 4:o, sign. B 17, continens ius commune R. Magni Erici

skrifven i medlet af 15:de århundradet. Flockarne börjas här på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver; indelningen är den samma som i cod. B. Denna handskrift är mera felaktig än någon af de förutnämnda. Sista Flocken har blifvit lämpad för Östergötland⁴⁷⁾. Efter KyrkB:s slut följa anteckningar af senare händer. Foll. 11-129 innehålla Landslagen, skrifven af en äldre hand i senare hälften af 14:de århundradet. På de två sista bladen finnas anteckningar af senare händer. Denna handskrift är af mig kallad I.

10. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörande Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 25. Denne i senare hälften af 15:de århundradet skrifne, i skinnband bundne codex har 83 blad af $8\frac{5}{8}$ tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd; foll. 54-57 äro dock af papper senare insatta i stället för två förlorade pergamentsblad. De 11 första bladen innehålla SML:s företal⁴⁸⁾ och KyrkB. Flockarne i KyrkB. börjas på ny rad, med omväxlande bruna eller röda begynnelsebokstäfver; indelningen är lika med den i cod. F, med hvilken denna handskrift äfven i öfrigt ofta öfverensstämmer. Fol. 11 börjas Landslagen, efter hvars slut på sista bladet några anteckningar af senare händer äro tillagda. Jag har kallat denna handskrift K.

11. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig handskrift in 4:o, sign. B 17, innehållande K. Magnus E-

47) Vide not. 6. pag. 45.

48) Cfr. not. 1. pag. 4.

47) Se not. 6. sid. 45.

48) Jfr. not. 1. sid. 4.

fili in chartis saeculo XV ad finem vergente scriptum. Hic codex tergino tegumento munitus habet 161 folia, praeter multa folia scripturae vacua in fine libri. In initio voluminis recentioribus inserta sunt 11 folia adnotationes recentioribus manibus factas continentia; nomina sua prisci domini *Oluff Hising* et *Petrus Thomæ Mylonius* hic signarunt. In interiori parte tegumenti legitur: *Michill Hisings Book*. Primo folio scriptum est: *Thenna Laghbook är Sudermanna Laghen*; ab *Hadorphio* vero observatum est: *Detta ähr intet Sudermannelagen*. Foll. 12-20, quorum quatuor sunt membranacea, continent adnotationem de hereditatibus a sacerdotibus relictis, atque prologum ⁴⁹⁾ et librum *KirkB.* ex iure *SM.*; haec alia manu, eaque, ut videtur, paullo antiquiore quam ius commune sunt scripta; partem vero capituli 20 totumque cap. 21 *KkB.* scripsit rec. man. versus finem saeculi XV. Capita incipiunt in nova linea; habent litteras initiales rubras. Foliis chartaceis mutilatis, verba quaedam in capp. 4, 6, 15 et 16 perierunt. Folium continens capp. 7 et 8 maximamque partem capituli 9 deperditum est; in fine folii proxime antecedentis rec. man. calci cap. 6 addidit ea, quae continet *UplL. KkB. 7: 1, 2.* ⁵⁰⁾ Cap. 14 hic praetermissum est ⁵¹⁾. Calci libri *KirkB.* eadem manu, quae scripsit ultimum caput illius libri, foll. 19, 20 additae sunt regulae iudicum ex iure *VG.* et series *Regum Sueciae* christi-

rikssons Landslag, skrifven på papper i senare hälften af 15:de århundradet. Denne i skinnband bundne codex innehåller 161 blad, utom en mängd rena blad i slutet. På de första senare inhäftade 11 bladen finnas antekningar af senare händer; såsom bokens egare hafva *Oluff Hising* och *Petrus Thomæ Mylonius* här skrifvit sina namn. Innantill på pappermen läses: *Michill Hisings Book*. På första bladet är skrifvet: *Thenna Laghbook är Sudermanna Laghen; kvaremot af Hadorph är påmint: Detta ähr intet Sudermannelagen. Foll. 12-20, af hvilka 4 äro af pergament, innehålla en antekning om arf efter prester, samt SML:s företal* ⁴⁹⁾ *och KyrkB., skrifvet af annan och, som det synes, något äldre hand än Landslagen; en del af 20:de och hela 21:sta Fl. KkB. äro dock skrifne af en senare hand från slutet af 15:de århundradet. Flockarne börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. Derigenom att pappersbladen blifvit skadade, hafva några ord gått förlorade i Fl. 4, 6, 15 och 16. Ett blad, innehållande 7:de, 8:de och största delen af 9:de Flocken, har gått förloradt; nederst på föregående bladet är vid slutet af Fl. 6 af senare hand tillagdt *UplL. KkB. 7: 1, 2.* ⁵⁰⁾ *Fl. 14 är här förbigången* ⁵¹⁾. *Efter KyrkB:s slut äro, af samma hand som skrifvit sista Flocken af denna Balk, foll. 19, 20 tillagda VGL:s domarereglor samt en förtekning på christna Konungar i Sverige, hvilken slutas**

49) Cfr. not. 1. pag. 4.

50) Cfr. not. 27. pag. 22; not. 19. p. 27.

51) Cfr. not. 8. pag. 34.

49) Jfr. not. 1. sid. 4.

50) Jfr. not. 27. sid. 22; not. 19. s. 27.

51) Jfr. not. 8. sid. 34.

stianorum, quae pertingit ad Albertum. Fol. 21 incipit ius commune, quo finito foll. 105-161 sequuntur diversae adnotationes partim eadem manu qua ius commune, partim recentioribus manibus factae. Appellavi hunc codicem L.

12. Codex chartaceus in 4:o continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 2204 in collectione Thottiana. Hic codex saeculo XV ad finem vergente scriptus et tegmine tergino compactus, habet, praeter folia scripturae vacua in fine voluminis, 285 folia, quorum 23-197 continent ius commune, et 202-215 librum KirkB. ex iure SM. Capita dicti libri incipiunt in nova linea, habentque litteras initiales rubras; maior pars cap. XIV est praetermissa⁵²). In initio et fine voluminis adnotationes recentioribus manibus sunt factae. Fol. 22 leguntur nomina *Jöns Hanson* et *clas Jörænsön*, quorum virorum posterior, ut videtur, frater fuit quinque fratrum et sororum, quos annis 1577-86 in *Buby* natos esse, in interiori parte postici tegumenti, ubi quoque occurrit nomen gentilicium *Stierneskiöldh*, adnotatum est. Cum libro KirkB. in hoc codice, quem littera M insigniivi, maxime conveniunt ii codices, qui in sequentibus recensentur sub N:is 18, 19, 21, 22, 24-27.

13. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Regiam Bibliothecam Parisiensem, sign. N:o 10503, ac in catalogo notatus titulo: *Lois provinciales*

med Albertus (*Albrecht*). Fol. 21 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 105-161 följa åtskilliga antekningar, dels af samma hand som skrifvit Landslagen, dels af senare händer. Jag har kallat denna handskrift L.

12. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2204 i Thottska samlingen. Denne i senare hälften af 15:de århundradet skrifne, i skinnband bundne codex har, utom rena blad i slutet, 285 blad, hvaraf 23-197 innehålla Landslagen, och 202-215 SML:s KyrkB. Flockarne i KyrkB. börjas på ny rad med röda begynnelsebokstäfver; större delen af Fl. 14 är förbigången⁵²). I början och slutet af boken finnas antekningar af senare händer. Fol. 22 läsas namnen Jöns Hanson och clas Jörænsön, hvilken senare troligen varit bror till fem syskon, hvilka innantill på bakre permen, der äfven slägtnamnet Stierneskiöldh förekommer, äro anteknade såsom födda på Buby åren 1577-86. Med KyrkB. i denna handskrift, hvilken jag kallat M, öfverensstämma närmast de som i det följande uptagas under N:r 18, 19, 21, 22, 24-27.

13. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssöns Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Paris, sign. N:r 10503, och i katalogen upptagen under titel: *Lois provinciales*

52) Cfr. not. 15. pag. 35.

52) Jfr. not. 15. sid. 35.

et ordonnances concernant les Eglises et la discipline ecclesiastique de Suède. Hic codex versus finem saeculi XV ut videtur scriptus, ac tegmine tergino rubro compactus, habet 100 folia $7\frac{7}{8}$ poll. alta et $5\frac{5}{8}$ poll. lata. In fine codicis legitur liber KirkB. iuris SM., qui incipit fol. 89 decemque folia occupat. Hic liber, sicut in cod. B. &c., divisus est in 30 capita, quae incipiunt in nova linea, litteris initialibus rubris ornata. Calci libri KirkB., eadem manu qua scriptus est ipse codex iuris, addita est adnotatio valde memorabilis de quibusdam mutationibus iuris Sudermannici, ad librum KirkB. pertinentibus, anno 1325 sabbato ante diem Simonis et Iudae (i. e. die XXVI Octobris) factis. Huic adnotationi, ex qua adparet caussa quarundam maioris momenti diversitatum in codicibus dicti libri manuscriptis, locum adsignavi in Add. 12.⁵³) Tres ultimae paginae huius codicis continent diversas recentiores adnotationes. Littera N insignivi hunc codicem, cuius notitiam debeo laudabili curae Magistri in Academia Upsaliensi docentis C. I. Tornberg, qui etiam accuratum apographum libri KirkB. ac adnotationis illi subnexae mihi officiose transmisit; ob quae benevolentiae specimina gratam mentem publice testificari mihi volupe est.

14. Codex membranaceus iuris urbi-
ci, pertinens ad Regiam Bibliothecam
Stockholmiensem, sign. B 44. Hic co-
dex versus finem saeculi XV scriptus
terginoque tegmine compactus, habet

53) Cfr. not. 31. pag. 46.

et ordonnances concernant les Eglises
et la discipline ecclesiastique de Suède.
*Denne troligen i slutet af 15:de år-
hundradet skrifne och i rödt skinn-
band bundne codex har 100 blad af
7 $\frac{7}{8}$ tums höjd och 5 $\frac{5}{8}$ tums bredd.
I slutet af handskriften finnes SML:s
KyrkB., som börjas fol. 89, och up-
tager 10 blad. KyrkB. är, i likhet
med cod. B. &c., indelad i 30 Floc-
kar, som börjas på ny rad, med röda
begynnelsebokstäver. Efter KyrkB:s
slut följer, af samma hand som själv-
va lagboken, ett ganska märkvärdigt
tillägg, angående åtskilliga till KyrkB.
hörande ändringar som är 1325 lör-
dagen före Simons och Judæ dag
(d. å. den 26:te October) blifvit gjorda
i Södermannalagen. Denna antek-
ning, som visar anledningen till åt-
skilliga betydliga öfikheter som finnas
i handskrifterna af nämnde KyrkB.,
har jag meddelat i Add. 12.⁵³) De
sista tre sidorna af denna handskrift
innehålla åtskilliga senare anteknin-
gar. Jag har kallat denne codex
N. Det är genom Docenten vid Up-
sala Universitet, Herr Magister C.
J. Tornberg s berömvärda omtanka
jag erhållit underrättelse om denna
handskrift, äfvensom han benäget
meddelat mig en noggram afskrift
af KyrkB. och det dervid fogade til-
lägget; och det är med största nöje
som jag för denna beredvillighet får
offentligen förklara min erkänsla.*

14. En pergamentscodex af Stads-
lagen, tillhörig Kongl. Bibötheket
i Stockholm, sign. B 44. Denne i
slutet af 15:de århundradet skrifne,
i skinnband bundne codex har 72

53) Jfr. not. 31. sid. 46.

72 folia $8\frac{1}{2}$ poll. alta et $6\frac{1}{2}$ poll. lata. Ius urbicum, cuius primum folium deperditum est, continetur foll. 1-62 primaque pagina folii 63; postea sequitur liber KirkB. ex iure SM.; qui incipit fol. 63 verso et finitur fol. 72. Capita dicti libri incipiunt in nova linea litteris initialibus rubris; divisio in capita convenit cum cod. B. &c. Ultimum caput, sicut in cod. I, Ostrogotiae est accommodatum⁵⁴⁾. Appellavi hunc codicem O.

15. Codex chartaceus in 4:o, ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis pertinens, sign. N:o 16, ac continens ius commune R. Christophori, inunte saeculo XVI scriptum. Hunc codicem tegumento tergino elegantiore compactum, olim in dominio fuisse Dan. Sola ndri, Professoris Upsaliensis († 1786), ex adnotatione primo folio facta constat. Habet 184 folia, quorum 13 priora continent diversas adnotationes recentioribus manibus scriptas, foll. 14-33 indicem alphabeticam ad ius commune, et foll. 34-46 librum KirkB. ex iure SM., cuius libri capita quatuor priora eadem manu qua dictus index scripta sunt, capp. 5 vero et sequentia alia manu, quae etiam ius commune exaravit. In capp. 5 et sequentibus aliam etiam quam in antecedentibus scriba secutus est codicem, cum cod. C. saepe convenientem. Capita incipiunt in nova linea, litteris initialibus rubris. Libro KirkB. folio 46 finito, sequuntur adnotationes Latine scriptae. Foll. 49-162 continent ius commune, foll. 163-184 recentiores adnotationes. Hunc codicem P appellavi.

54) Cfr. not. 6. pag. 45.

blad af $8\frac{1}{2}$ tumms höjd och $6\frac{1}{2}$ tumms bredd. Studslagen, hvaraf första bladet fattas; uptager foll. 1-62 samt första sidan af fol. 63; efter dess slut följer SML:s KyrkB., som börjas på andra sidan af fol. 63 och slutas fol. 72. Flockarne i KyrkB. börjas på ny rad med röda begynnelsebokstäfver; indelningen öfverensstämmer med cod. B. &c. Sista Flocken är, likasom i cod. I, lämpad för Östergötland⁵⁴⁾. Denna handskrift är här kallad O.

15. En Akademi-Bibliotheket i Upsala tillhörigt papperscodex in 4:o, sign. N:o 16, innehållande K. Christoffers Landslag, skrifven i början af 16:de århundradet. Denne i välst band bundne codex, som, enligt anteckning på första bladet, tillhört Professorn i Upsala Dan. Solander († 1786), har 184 blad, af hvilka de 13 första innehålla åtskilliga anteckningar af senare händer, foll. 14-33 ett alphabetiskt register till Landslagen; och foll. 34-46 SML:s KyrkB., af hvilken senare de 4 första Flockarne äro skrifne af samma hand som registret; men Fl. 5 o. f. af en annan hand, som äfven skrifvit Landslagen. Äfven har i Fl. 5 o. f. ett annat, med cod. C. ofta öfverensstämmande original blifvit af skrifvaren följdt. Flockarne börjas på ny rad med röda begynnelsebokstäfver. Efter KyrkB:s slut fol. 46 följa Latinska anteckningar. Foll. 49-162 uptagas af Landslagen; foll. 163-184 innehålla senare anteckningar. Jag har kallat denna handskrift P.

54) Jfr. not. 6. sid. 45.

16. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ac pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 42. Hic codex ineunte saeculo XVI scriptus ac involucro membranaceo munitus, praeter folia quaedam in initio voluminis, recentiores continentia adnotationes, inter quas legitur nomen cuiusdam *Hans Hinderson*, qui anno 1611 fuit huius codicis dominus, habet 194 folia, quorum 24 priora continent indicem alphabeticum ad ius commune, foll. 25-36 librum KirkB. ex iure SM., cuius libri capita, litteris initialibus rubris ornata, incipiunt in nova linea. Fol. 36 incipit ius commune, cuius calci foll. 171-194 diversae adnotationes, ex parte recentioribus manibus, sunt additae. Littera Q insignivi hunc codicem; apographum ex eo transcriptum infra occurrit sub N:o 20, ad quod prope accedit ille codex, qui sub N:o 31 locum obtinuit.

17. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Magni Erici filii, ac pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsaliensis, sign. N:o 33. Hunc codicem tegmine tergino elegantiore munitum anno 1533 esse scriptum, ad calcem iuris communis est adnotatum. Habet 176 folia, quorum tria priora continent recentiores adnotationes, foll. 4-14 vero librum KirkB. ex iure SM., cuius libri capita, in nova linea incipientia, habent litteras initiales rubras. Folia deinde proxime sequentia continent adnotationes recentioribus manibus factas. Ius commune fol. 19 incipit ab indice capitum libri de iure regio; cuius tamen indicis prior pars, folio abscisso, periit. Iure communi fol. 157 finito, sequuntur adnotationes

16. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Biblioteket i Stockholm, sign. B 42. Denne i början af 16:de århundradet skrifne, med pergamentsomslag försedde codex har, utom några blad i början, som innehålla senare anteckningar, och der en Hans Hinderson skrifvit sitt namn såsom egare år 1611, 194 blad, hvaraf de 24 första innehålla ett alfabetiskt register öfver Landslagen, foll. 25-36 SML:s KyrkB., hvars Flockar börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. Fol. 36 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 171-194 följa åtskilliga anteckningar, till en del af senare händer. Denna handskrift är af mig kallad Q; en afskrift deraf förekommer i det följande under N:r 20, med hvilken åter den handskrift, som är uptagen under N:r 31, är nära beslätad.*

17. *En papperscodex in 4:o af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliotek, sign. N:r 33. Denne, enligt anteckning vid slutet af Landslagen, år 1533 skrifne, i välskt band bundne codex har 176 blad, hvaraf de 3 första innehålla senare anteckningar, och foll. 4-14 SML:s KyrkB., hvars Flockar börjas på ny rad, med röda begynnelsebokstäfver. De nästföljande bladen innehålla anteckningar af senare händer. Landslagen börjas fol. 19 med förteckningen på capitlen i Konungs-Balken; dock saknas förra häften af denna förteckning, derigenom att ett blad blifvit bortskuret. Efter Landslagens slut fol. 157 följa anteckningar*

diversis manibus additæ. Hunc codicem, a me littera R insignitum, olim fuisse in dominio cuiusdam Petri Æstonis ex adnotatione fol. 44 adparet; postea eum possedit Dan. Solander, Professor Upsaliensis, qui primo folio confusim adnotavit: "Tit. Regius huius legisterii Smekiani desumptus est ex tit. reg: legis Sudermannia editæ 1327. quæ perfectissima est omnium atque in bibliotheca comitum Flemmingorum invenire est. Codex Suderm: impressus imperfectusque est editusque 1347. (sic!) cfr. comment. ms. Lund: in c. II. K. B. LL."

18. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 2200 in collectione Thottiana. Hic codex, præter folia scripturæ vacua in fine voluminis, habet 184 folia, quorum tamen decem priora non aliud continent quam titulum *Swerigis Landzlagh* rubris litteris exaratum, et nomen *Hellewiig Hardenberg*, utrumque fol. 1 scriptum. Foll. 11, 12 continent partem constitutionis Calmariensis de anno 1474, eadem manu qua ipse codex iuris scriptam. Foll. 13 et sequentibus legitur liber KirkB. ex iure SM., et fol. 26 incipit ius commune, quo finito foll. 168-184 sequuntur adnotationes ex parte rec. manu scriptæ. Hic codex eadem manu exaratus est qua cod. M. antea commemoratus, cum quo in libro KirkB. magna quoque est congruentia. In margine adnotationes adiecit alia manus

af åtskilliga h nder. Denna handskrift, hvilken jag beteknat med R, har tillhört en Petrus  stonis, enligt antekning fol. 44, och sedermera Professorn i Upsala Dan. Solander, som i en förvirrad antekning på första bladet säger att KonungsBalken i K. Magnus Erikssons Landslag  r tagen ur KonungsBalken af den  r 1327 utgifna Södermannalagen, hvilken (naturligtvis menas en handskrift) var den fullkomligaste af alla, och fanns i Grefvarne Flemings bibliotek; den tryckta SML. vore deremot ofullkomlig och utgifven 1347 (sic!); hvarvid åberopas Lundii handskrifna commentarius öfver cap. 2 KgB. LL.

18. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörande Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2200 af Thottska samlingen. Denne codex har, utom rena blad i slutet, 184 blad, hvaraf dock de 10 första ej äro mera begagnade, än att fol. 1 har titlen Swerigis Landzlagh med röda bokstäfver, och namnet Hellewiig Hardenberg. Foll. 11, 12 innehålla en del af Calmare Recess af 1474, skrifven af samma hand som lagboken. Fol. 13 o. f. innehålla SML:s KyrkB., och fol. 26 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 168-184 följa antekningar till en del af senare hand. Denne codex  r skrifven af samma hand som den f rut beskrifne cod. M, med hvilken den i KyrkB. n ra  fverensst mmer. I br dden finnas antekningar af en annan, n ra sam-*

eiusdem fere aetatis, quae etiam in textu quibusdam locis nonnulla mutavit⁵⁵⁾, ac ea forte addidit, quae de Ostrogotia in fine dicti libri leguntur⁵⁶⁾. Cfr. 19.

Hunc codicem, et eos, qui in sequentibus enumerantur, eo numero insignivi, sub quo in hoc elencho commemorantur.

19. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ac pertinens ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 2201 in collectione Thottiana. Exteriori parti tegumenti impressus est titulus *Svenske Logbog*; infra leguntur litterae *L T*, ac infimo loco numerus anni *M. D. LIII*, quo, ut videtur, hoc tegumentum confectum est. Hic codex 189 foliis, praeter quaedam folia scripturae vacua in initio et fine voluminis, constans, ex codice sub proxime antecedente numero 18 commemorato versus finem saeculi XV est transcriptus. Omnia quae ille codex habet, iis exceptis quae ibi in fine libri addidit rec. manus, hic sunt transcripta, ideoque etiam, foll. 4 et sequentibus, liber KirkB. ex iure SM., una cum iis quae ille codex habet in margine adnotata, in textu mutata ac in fine dicti libri addita⁵⁷⁾. Cum illo codice hoc apographum omnino convenit. mendis scripturae aliisque erratis exceptis (veluti cum adnotationes, quas ille codex in margine habet, hic quibusdam locis in textum irrepserunt). Foll. 17-180 con-

tidig hand, hvilken äfven på några ställen gjort ändringar i texten⁵⁵⁾, och möjligtvis också det tillägg angående Östergötland, som finnes i slutet af KyrkB.⁵⁶⁾ Jfr. 19.

Denna handskrift, äfvensom de nedansför beskrifna, har jag utmärkt med den nummer, under hvilken de äro uptagna i denna förteckning.

19. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 2201 i Thottska samlingen. Utanpå permen är tryckt Svenske Logbog, derunder bokstäfverna L T, och nederst årtalet M. D. LIII; då boken förmodligen fått sitt nuvarande band. Denne codex, som har 189 blad, utom några rena blad i början och slutet, är en i slutet af 15:de århundradet gjord afskrift af nästföregående N:r 18. Allt hvad i originalet finnes, med undantag af hvad der i slutet är tillagdt af senare hand, finnes här afskrifvet, således äfven, fol. 4 o. f., SML:s KyrkB., med de der i originalet gjorda antekningar i brädden och ändringar i texten, samt det i slutet gjorda tillägget⁵⁷⁾. Med undantag af skriffel och andra mistag (såsom då de i brädden af originalet gjorda antekningar här på några ställen blifvit inryckta i texten) öfverensstämmer denna afskrift alldeles med sitt original. Foll. 17-180 in-

55) Vide nott. 48, 52. pag. 16; not. 98. p. 19; not. 51. p. 20. &c.

56) Vide not. 26. pag. 45.

57) Vide not. 26. pag. 45.

55) Se nott. 48, 52. sid. 16; not. 98. s. 19; not. 51. s. 20. &c.

56) Se not. 26. sid. 45.

57) Se not. 26. sid. 45.

tiens ius commune, quo finito eadem sequuntur quae in isto codice sunt addita.

20. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. N:o 13. Hic codex, quem anno 1555 scriptum esse ad calcem iuris communis est adnotatum, habet 179 folia, quorum octo priora continent adnotationes recentioribus manibus factas; inter has una legitur fol. 8, qua *Davidh Sitthon* notum facit se hunc codicem anno 1637 dono accepisse ab *Erico Danielis Achrelio*; foll. 9-26 continent indicem alphabeticam ad ius commune; foll. 27-37 librum KirkB. ex iure SM., transscriptum ex cod. Q; fol. 37 incipit ius commune, cuius calci foll. 169-179 adnotationes recentioribus manibus sunt additae. — Cfr. 31.

21. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex libris Adessoris I. C. Möllersten. Hic codex, quem, sicut codicem nuperrime commemoratum, anno 1555 scriptum esse, ad calcem iuris communis est adnotatum, praeter folia quaedam scripturae vacua in initio voluminis, habet 221 folia, quorum foll. 1-14 continent diversas constitutiones, foll. 15-28 librum KirkB. ex iure SM., cum cod. M. convenientem; foll. 29-200 ius commune, cuius calci additae sunt recentiores adnotationes. — Cfr. 22.

22. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 17. Hic codex, eadem manu qua cod. 21 scriptus, habet, praeter folia scripturae vacua in initio et fine vo-

nehålla Landslagen, hvarester följa de efter nämnda original afskrifne tilläggen.

20. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Biblioteket i Stockholm, sign. Nr 13. Denne, enligt antekning vid slutet af Landslagen, år 1555 skrifne codex har 179 blad, hvaraf de 8 första innehålla antekningar af senare händer, deribland en fol. 8 af Davidh Sitthon, som tillkännagifver att han år 1637 fått boken till skänks af Erico Danielis Achrelio; foll. 9-26 innehålla ett alphabetiskt register öfver Landslagen; foll. 27-37 SML:s KyrkB., afskrifven efter cod. Q; fol. 37 börjas Landslagen, efter hvars slut foll. 169-179 följa antekningar af senare händer. — Jfr. 31.*

21. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Assessorn J. C. Möllersten. Denne, likasom den näst förut beskrefne codex, enligt antekning vid slutet af Landslagen år 1555 skrifne codex har, utom några rena blad i början, 221 blad, af hvilka foll. 1-14 innehålla åtskilliga stadgar, foll. 15-28 SML:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. M; foll. 29-200 Landslagen, efter hvars slut följa senare antekningar. — Jfr. 22.*

22. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. Nr 17. Denne codex är skrifven af samma hand som den nästföregående Nr 21. Den har, utom rena blad i bör-*

luminis, 164 folia, quorum 13 priora continent easdem constitutiones quae in initio cod. 21 leguntur, foll. 14-23 librum KirkB. ex iure SM., qui liber, etsi vitiis refertior, maxime convenit cum dicto codice, ex quo tamen non est transscriptus; principium capituli 1, usque ad verba: *Nw willia bönder &c.*, hic omissum est ⁵⁸⁾. Ius commune occupat foll. 24-157; postea sequuntur adnotationes recentioribus manibus additae.

23. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori una cum iure urbico, ex libris Consilarii Collegii Cameralis Stockholmiensis, L. Fägersten. Hic codex saeculo XVI ad finem vergente scriptus est; ultimo folio adnotatum est eum inter libros Regis Adolphi Frederici anno 1771 in auctione publica venum ivisse, ac postea in dominio Lectoris A. E. Lönberg fuisse. Praeter folia scripturae vacua in medio ac fine voluminis, hic numerantur 347 folia, quorum novem priora continent vulgares regulas iudiciales, foll. 10-21 librum KirkB. ex iure SM., cuius calci diversae additae sunt adnotationes; foll. 26-185 continent ius commune, foll. 186-190 explicationem antiquorum vocabulorum &c.; foll. 191-298 ius urbicum, quo finito diversae sequuntur adnotationes, ex parte rec. man. additae. Liber KirkB. hic proxime accedit ad cod. C.

24. Codex chartaceus in fol., ex Bibliotheca Gymnasii Scarensis, continens ius commune R. Christophori ac ius urbicum; iam commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XLII,

jan och slutet, 164 blad, kvaraf de 13 första innehålla samma stadgar som läsas i början af N:r 21, foll. 14-23 SML:s KyrkB., hvilken, ehuru mera felaktig, närmast öfverensstämmer med nämnde codex, efter hvilken den dock ej är afskrifven; början af Fl. 1, intill orden: Nw willia bönder &c., utelemnas här ⁵⁸⁾. Landslagen uptager foll. 24-157; hvarestef följa antekningar af senare händer.

23. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag och Stadslagen, tillhörig Herr Kammarrådet L. Fägersten i Stockholm. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex blef, enligt antekning på sista bladet, år 1771 såld på auktion efter Konung Adolf Fredrik, hvarestef Lector A. E. Lönberg varit dess egare. Utom rena blad inuti boken och i slutet deraf finnas här 347 blad, kvaraf de 9 första innehålla de vanliga domarereglorna, foll. 10-21 SML:s KyrkB., hvarestef följa åtskilliga antekningar; foll. 26-185 innehålla Landslagen, foll. 186-190 uttydning på gamla ord m. m., foll. 191-298 Stadslagen, hvarestef följa åtskilliga antekningar, till en del af senare hand. KyrkB. är här närmast öfverensstämmande med cod. C.*

24. *En Skara Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande K. Christoffers Landslag och Stadslagen, förut beskrifven i företalet till Upl. sid. XLII, un-*

58) Cfr. not. 45. pag. 8.

58) Jfr. not. 45. sid. 8.

sub N:o 80. Liber KirkB. ex iure SM., qui foll. 27-33 legitur, convenit cum cod. M. &c.

25. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Lundensis. Hic codex, ut fol. 8 adnotatum est, scriptus est Vexioniae anno 1586; olim fuit in dominio cuiusdam Andreae Benedicti, cuius nomen legitur fol. 23. Habet 220 folia, quorum octo priora continent constitutionem Calmariensem de anno 1474, foll. 12-23 librum KirkB. ex iure SM., convenientem cum cod. M. &c.; foll. 24-193 ius commune, fol. 194 librum DoblareB. ex iure urbico, et foll. 195-209 regulas iudiciales; denique sequuntur recentiores adnotationes. — Cfr. 26, 27.

26. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori; ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Hic codex versus finem saeculi XVI scriptus, habet 172 folia, quorum undecim priora continent librum KirkB. ex iure SM., ex cod. 25 transcriptum. Fol. 11 incipit ius commune, cuius calci fol. 170 additus est liber DoblareB. ex iure urbico; de quo libro tamen nonnulla in fine, deperditis quibusdam foliis, perierunt. Folia duo ultima continent recentiores adnotationes.

27. Codex chartaceus in 4:o, ex Bibliotheca Gymnasii Vexionensis, continens ius commune R. Christophori. Saeculo XVI ad finem vergente scriptus est hic codex; habet 145 folia, quorum 12 priora continent librum KirkB. ex iure SM., convenientem cum codd. 25 et 26, his vero

der N:r 80. SML:s KyrkB., som här finnes foll. 27-33, öfverensstämmer med cod. M. &c.

25. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Lunds Akademi-Bibliothek. Denne codex som, enligt anteckning fol. 8, är skriven i Vexjö år 1586, och fördom har tillhört en Andreas Benedicti, hvors namn läses fol. 23, har 220 blad, hvaraf de 8 första innehålla Calmare Recess af 1474, foll. 12-23 SML:s KyrkB., öfverensstämmande med cod. M. &c., foll. 24-193 Landslagen, fol. 194 DoblareB. af Stadslagen, och foll. 195-209 Domarreglorna, hvarefter följa senare anteckningar. — Jfr. 26, 27.

26. En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörande H. E. Riksmarskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes Bibliothek på Skokloster. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 172 blad, hvaraf de 11 första innehålla SML:s KyrkB., afskriven efter föregående N:r 25. Landslagen börjas fol. 11; efter dess slut fol. 170 finnes DoblareB. af Stadslagen, hvaraf dock slutet fattas, derigenom att några blad gått förlorade. De två sista bladen innehålla senare anteckningar.

27. En Vexjö Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, skriven i senare hälften af 16:de århundradet. Den har 145 blad, hvaraf de 12 första innehålla SML:s KyrkB., öfverensstämmande med N:r 25 och 26, men mera felaktig än dessa.

mendis refertiore. Foliis quibusdam deperditis, initium dicti libri hic consideratur, usque ad verba: *bönder laga huss ther byggia*, in cap. 2: pr.; idemque valet de parte capitum 4:ti, 6:ti et 7:mi. Fol. 12 incipit ius commune, quod in fine mutilum est. Folia duo ultima continent adnotationes de discrepantia codicum iuris antiqui et novi, i. e. iuris communis Magnae-anii et Christophoriani.

28. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex Bibliotheca Academiae Upsalensis, sign. N:o 56. Hic codex saeculo XVI ad finem vergente scriptus, habet 199 folia, quorum 22 priora continent diversas adnotationes, foll. 23-170 ius commune, cuius calci additae sunt diversae adnotationes; ac denique foll. 188-199 librum KirkB. ex iure SM., qui hic appellatur *Strängnäs Stichtz Kyrckio Lagh*⁵⁹⁾. Dictus liber vitiis scatet; praeterea vero proxime accedit ad cod. C.

29. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Illustrissimi Liberi Baronis A. S. Rålamb in praedio Scanensi Strö. In interiori parte tegumenti adnotatum est nomen priscae huius codicis dominae *Kirstin Jacopsdotter*, una cum numero anni 1592, quo, ut videtur, scriptus est codex. Folia hic continentur 129, quorum primum habet titulum: *Sveriickes Beschreffne lag &c.*, foll. 2-9 legitur liber KirkB. ex iure SM., et foll. 10-115 ius commune, quo finito sequuntur ius aulicum R. Erici XIV &c. Li-

*Derigenom att flera blad gått förlo-
rade, saknas här början af KyrkB.,
intill orden: bönder laga hwss ther
byggia, i Fl. 2: pr.; äfvensom en del
af 4:de, 6:te och 7:de Flockar-
ne. Landslagen börjas fol. 12; slu-
tet deraf fattas. De två sista bla-
den innehålla antekningar om olik-
heter emellan gamla och nya lagen,
d. ä. Magnus Erikssons och
Christoffers Landslagar.*

28. *En papperscodex in 4:o af K.
Christoffers Landslag, tillhörig
Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r
56. Denne i senare hälften af 16:de
århundradet skrifne codex har 199
blad, hvaraf de 22 första innehålla
åtskilliga antekningar, foll. 23-170
Landslagen, hvarefter följa åtskilliga
antekningar, och slutligen foll. 188-
199 SML:s KyrkB., som här kallas
Strängnäs Stichtz Kyrckio Lagh*⁵⁹⁾.
*KyrkB. är upfylld af fel, men för
öfrigt närmast öfverensstämmande
med cod. C.*

29. *En papperscodex in fol. af K.
Christoffers Landslag, tillhörig
Herr Baron A. S. Rålamb's bok-
samling på Strö i Skåne. På inre
sidan af permen är såsom bokens ega-
rinna anteknad Kirstin Jacopsdotter,
jämte året 1592, då boken troligen
blifvit skrifven. Här finnas 129
blad, hvaraf fol. 1 innehåller titlen:
Sweriickes Beschreffne lag &c., foll.
2-9 SML:s KyrkB., och foll. 10-
115 Landslagen, efter hvars slut
följer K. Erik 14:des Gärdsrätt m.*

59) Cfr. not. 1. pag. 6.

59) Jfr. not. 1. sid. 6.

ber KirkB. convenit cum cod. C, at vitiis vehementer laborat.

30. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ac pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. N:o 12. In interiori parte tegumentis nomina sua scripserunt prisci domini huius codicis, *Suante* et *Libert Rosenstråle*, annis 1631 et 1672. Tam ex titulo codicis, quam ex adnotatione in fine, adparet hunc codicem anno 1580 esse scriptum. Habet 166 folia, quorum 19 priora continent diversas adnotationes; foll. 21-38 librum KirkB. ex iure SM., et foll. 40-166 ius commune, quod alia manu, eaque paullo antiquiore quam antecedentia, scriptum est; quam antiquiorem manum, ut videtur, respicit numerus anni nuperime dictus. Liber KirkB. hic, sicut in codicibus proxime praecedentibus, vitiis valde refertus est; praeterea vero maxime convenit cum cod. C. Calci dicti libri addita sunt tria capita, quorum primum ex regulis iudicialibus iuri VG. adnexis transcriptum est (VGL. IV. 12.)⁶⁰⁾.

31. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ex bibliotheca Nobilissimi L. Gyllenhaal in praedio Vestrogotico Höberg. In interiori parte antichi tegumentis nomen suum scripsit *Canutus Petrij*, qui dominus huius codicis fuit anno 1641; primo vero folio *Johan Andersson* notum fecit se codicem anno 1673 dono accepisse a *vördige och vällerde Herr Christopher i tämpta*; in infimo margine eiusdem folii legi-

m. *KyrkB. öfverensstämmen med cod. C, men är mycket felaktig.*

30. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 12. På inre sidan af permen hafva Suante och Libert Rosenstråle anteknat sig som egare åren 1631 och 1672. Titelbladet, äfvensom en antekning i slutet af boken, visar att den är skrifven år 1580. Denne codex har 166 blad, hvaraf de 19 första innehålla åtskilliga antekningar, foll. 21-38 SML:s KyrkB., samt foll. 40-166 Landslagen, skrifven af en annan något äldre hand än det föregående; på hvilken äldre hand det sistnämnda årtalet troligen syftar. KyrkB. är, likasom i de nästföregående handskrifterna, ganska felaktig, men för öfrigt mest öfverensstämmen med cod. C. I slutet af KyrkB. tilläggas 3 capitel, hvaraf det första är hämtadt från VGL:s domarereglor (VGL. IV. 12.)⁶⁰⁾.*

31. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Majoren L. Gyllenhaal på Höberg i Vestergötland. På inre sidan af första permen har Canutus Petrij anteknat sig som bokens egare år 1641, och på första bladet har Johan Andersson låtit veta att boken blifvit honom år 1673 förärad af vördige och vällerde Herr Christopher i tämpta; nederst på samma blad lä-*

60) Cfr. not. 43. pag. 8; not. 31. p. 46.

60) Jfr. not. 43. sid. 8; not. 31. s. 46.

tur nomen *Petrus Unge*. In interiori parte postici tegumenti adnotatum est codicem fuisse inter libros a Lund, Pastore Ekbyensi, relictos. Hic codex, anno 1586 sine dubio scriptus (numerus anni 86 legitur foll. 114 et 159), habet 174 folia, quorum foll. 2-148 continent ius commune, cuius calci diversae adnotationes sunt additae; foll. 160-174 continent librum KirkB. ex iure SM., in cuius capite ultimo lineae quaedam in fine, folio deperdito, perierunt. Liber KirkB. convenit cum cod. Q, proxime vero accedit ad cod. 20.

32. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. N:o 40. Adnotationes tam in interiori parte tegumenti quam fol. 181 nominant priscum codicis dominum *Jahann Andersson*; posteriori loco alius quidam nominatur codicis dominus, *Svenn Andersson* in Stybbe, iudex in territorio Skåning. Adnotatio in fine iuris communis docet hunc codicem Lidecopiae anno 1579 esse scriptum. Habet 182 folia, quorum primum ornatur picto insigni gentis Ekebladinae, sub quo leguntur litterae *I. A.* (i. e. *Iahan Andersson*); foll. 2-14 continent librum de iure ecclesiastico in 32 capita divisum (index capitum vero 30 tantum habet titulos), qui ex codicibus iuris Upl. et SM. ita est compositus, ut duo capita priora hausta sint ex iure SM., etsi in cap. 1 quaedam, et ipsa prima verba, ex iure Upl. sunt immixta; cap. 3 est Upl. KkB. 3; deinde sequuntur SML. cap. 4; Upl. cap. 4; SML. cap. 5: 1; Upl. 7: pr, 1-5; SML. 7: pr,

ses namnet Petrus Unge. På inre sidan af sista permen är anteknadtt att boken sunnits bland aflidne Kyrkherden Lunds i Ekby boksamling. Denne codex, som utan tvifvel är skrifven år 1586 (årtalet 86 finnes foll. 114 och 159), har 174 blad, hvaraf foll. 2-148 innehålla Landslagen, efter hvars slut följa åtskilliga antekningar; foll. 160-174 innehålla SML:s KyrkB., der några rader i slutet af sista Flocken saknas, derigenom att ett blad gått förloradt. KyrkB. öfverensstämmer med cod. Q, och ännu mera med N:r 20.

32. En papperscodex in 4:o af *K. Christoffers Landslag*, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. N:r 40. Antekningar både på inre sidan af permen och fol. 181 nämna en *Jahann Andersson* såsom bokens förre egare; en annan antekning på senare stället uppgifver *Svenn Andersson* i Stybbe, lagläsare i Skånings härad, såsom bokens egare. Denne codex är, enligt antekning vid slutet af Landslagen, skrifven i Lidköping år 1579; den har 182 blad, hvaraf fol. 1 är prydt med Ekebladiska släktens vapen, hvarunder läsas bokstäfverna *I. A.* (d. ä. *Iahan Andersson*), foll. 2-14 innehålla en KyrkB. i 32 Flockar (ehuru förteckningen på Flockarne endast uptager 30 titlar), hvilken är sammansatt af Upl:s och SML:s KyrkBalkar, sålunda att de 2:ne första Flockarne äro hämtade ur SML., dock så att i Fl. 1 något, och deribland de första orden, är inblandadt ur Upl.; Fl. 3 är Upl. KkB. 3; derefter följa SML. Fl. 4; Upl. Fl. 4; SML. Fl. 5: 1; Upl. 7: pr, 1-5; SML. 7:

l. commixta cum UplL. 7: 6-9; porro UplL. 9: 1. et SML. capp. 9 et sequentia. Foll. 15-162 continent ius commune, cuius calci adnotationes, ex parte recentioribus manibus, sunt additae.

33. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, et pertinens ad Bibliothecam Engeströmskianam Stockholmiæ adservatam. Ex adnotatione calci iuris communis addita adparet hunc codicem scriptum esse Lidecopiae eodem anno ac ab eodem scriba quo praecedens cod. 32. Habet, praeter folia scripturae vacua, 223 folia, quorum quatuor priora continent diversas adnotationes, et foll. 5-16 librum de iure ecclesiastico ex codicibus iuris SM. et Upl. compositum, attamen alia prorsus ratione quam cod. 32. Dictus liber in 31 capita divisus est. Folium, quod continuit cap. 1 et initium capitis 2, deperditum est. Quae de cap. 2 restant, ea ex cap. 2 KirkB. UplL. exscripta sunt, et incipiunt verbis: *Bönder husz å kyrckio booll föra*, §. 1. Deinde sequuntur UplL. KirkB. 3-5, 7, 9: 1; 11: pr, 1; 12, 13; SML. KirkB. 10: 3; 11; UplL. KkB. 14: pr, 1-6, 9, 10; SML. KkB. 13 et initium cap. 14⁶¹); UplL. 6: 4, 7, 8; 15: pr; SML. 15: pr; UplL. 15: 3; SML. 15: 4; 16, 17: pr; UplL. 16-18; SML. 18: 1; 19-21. Foll. 17-21 continent statutum Arosiense (quod vulgo ordinantia appellatur) de a. 1527 &c.; foll. 22-180 ius commune, cuius calci diversae adnotationes sunt additae.

pr, 1, sammanblandadt med UplL. 7: 6-9; vidare UplL. 9: 1, och SML. 9:de och följande Flockarne. Foll. 15-162 innehålla Landslagen, hvar efter följa antekningar, till en del af senare händer.

33. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Engeströmska Bibliotheket i Stockholm. Denne codex är, enligt antekning vid slutet af Landslagen, skrifven i Lidköping samma år och af samme man som nästföregående N:r 32. Den har, utom rena blad, 223 blad, af hvilka de fyra första innehålla åtskilliga antekningar, och foll. 5-16 en KyrkB., sammansatt af SML:s och UplL:s, dock helt annorlunda än N:r 32. KyrkB. är här delad i 31 Flockar. Första bladet af dess text, innehållande Fl. 1 och början af Fl. 2, saknas. Det som är kvar af Fl. 2, är hämtadt ur UplL. KirkB. 2, och börjas med orden: Bönder husz å kyrckio booll föra, §. 1. Derefter följa UplL. KirkB. 3-5, 7, 9: 1; 11: pr, 1; 12, 13; SML. KirkB. 10: 3; 11; UplL. KkB. 14: pr, 1-6, 9, 10; SML. KkB. 13 och början af 14⁶¹); UplL. 6: 4, 7, 8; 15: pr; SML. 15: pr; UplL. 15: 3; SML. 15: 4; 16, 17: pr; UplL. 16-18; SML. 18: 1; 19-21. Foll. 17-21 innehålla Vesterås Ordinantia af 1527 m. m.; foll. 22-180 Landslagen, efter hvars slut följa åtskilliga antekningar.*

61) Cfr. not. 15. pag. 35.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

61) Jfr. not. 15. sid. 35.

34. Codex membranaceus et chartaceus in 4:o, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. C 66. Hic codex habet 199 folia, quae quarta ex parte sunt membranacea; continet collectionem legum Danicarum saeculo XV ad finem vergente scriptam. Inter alia hic leguntur: foll. 1-26 excerptio ex iure Siellandiae antiquiore, quae cognita est sub nomine *Arvebogen* (liber de hereditatibus); foll. 26-97 ius Scanicum &c. Foll. 132-146 continent Danicam versionem libri KirkB. ex iure SM., cui non alius inscriptus est titulus quam rubrica primi capituli *Huar cristen*. Dicitur liber divisus est in 34 capita, quae incipiunt in nova linea litteris initialibus rubris, et quibusdam locis distinguuntur rubricis ei similibus, quam habet primum caput. Praeter multa minora, tota capita 16 et 21 praetermissa sunt in hoc pariter ac ceteris codicibus continentibus hanc versionem, quae praeterea cognita est ex editione a Thorkelin typis vulgata, de qua in sequentibus sermo erit; quamvis ille editor secutus est codicem manuscriptum mendis refertiore, novisque vitiis hoc opus ipse ulterius corrupit.

35. Codex chartaceus in 4:o, pertinens ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 3137 in antiqua collectione regia. Hic codex 610 foliis constans, continet collectionem legum maximam partem Danicarum, saeculis XV et XVI scriptam. In initio voluminis inter alia leguntur codices iuris Iutici et Siellandici; foll. 381-428 continent ius Scanicum, quod, ut in fine adnotatum est, a 1499 scripsit *Joh. Martini doctor et monachus*

34. *En pergaments- och papperscodex in 4:o, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. C 66. Denne codex, som har 199 blad, af hvilka en fjerdedel är pergament, innehåller en i senare hälften af 15:de århundradet skrifven samling af Danska lagar, hvaribland foll. 1-26 det under namn af Arvebogen kända utdrag ur den äldre Siellandslagen, foll. 26-97 Skånelagen m. m. Foll. 132-146 innehålla en Dansk öfversättning af SML:s KyrkB., utan annan öfverskrift än rubriken för första capitlet Huar cristen. Denne KyrkB. är indelad i 34 capitel, som börjas på ny rad med röd begynnelsebokstaf, och på några ställen äro försedda med rubriker, lika den vid 1:sta capitlet. Utom många smärre stycken, äro hela Fl. 16 och 21 förbigångna i denna så väl som de öfriga handskrifterna af denna öfversättning, hvars beskaffenhet för öfrigt är känd af Thorkelins, ehuru efter en felaktigare handskrift utgifna och genom nya fel ytterligare vanställda tryckta upplaga, hvarom framdeles skall talas.*

35. *En papperscodex in 4:o, tillhörande Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 3137 i den gamla Kongl. samlingen. Denne af 610 blad bestående codex innehåller en samling af till större delen Danska lagar, skrifven i 15:de och 16:de århundradena. I början af boken finnas ibland annat Jutska och Siellandslagarne; foll. 381-428 innehålla Skånelagen, skrifven, enligt anteckning vid slutet, år 1499 af Joh. Martini do-*

in sora; foll. 456-465 librum KirkB. ex iure SM., Danice versum, cui nulus inscriptus est titulus; et foll. 466-610, cum titulo *Sueriges lagbogh*, ius commune R. Magni Erici filii, ad cuius calcem adnotatum est *leges Sancti Erici Regis Suecie* scriptas esse a dicto monacho a. 1509 *In curia Archiepiscopi Lundensis dicta Flygingæ*. De versione Danica libri KirkB. ex iure SM. idem valet, quod ad cod. 34 est adnotatum.

36. Codex chartaceus in 4:o, perti- nens ad Bibliothecam Academiae Haf- niensis, sign. N:o 23 ex collectione Ar- nae-Magnaeana. Hic codex, praeter folia scripturae vacua in initio ac fi- ne voluminis, habet 140 folia, quo- rum foll. 1-53 continent praefationem iuris Iutici, ius Siellandiae anti- quius et ius ecclesiasticum Siellandiae ab Absalone Archiepiscopo sancitum; quae a. 1494 in Kallundborg esse scri- pta, in fine est adnotatum. Postea sequuntur statuta aliaeque adnotatio- nes partim Latine partim Danice, di- versis manibus saeculo XVI scriptae; inter haec foll. 114-120 legitur liber KirkB. ex iure SM. Danice versus, qui eadem manu scriptus esse videtur qua cod. 37, cum quo hic fere convenit, quamvis uterque habet menda sibi propria, neuterque ex altero transscri- ptus est. Dictus liber in 22 capita di- visus est. Interiori parti tegumenti adlita est chartae schedula, in qua saeculo XVII adnotatum est hunc co- dicem a. 1515 a Birgero, Archie- piscopo Lundensi, donatum esse "pro usu Sedis Lundensis"; quod sine du- bio transscriptum est ex adnotatione in antiquiore huius codicis tegumento facta.

ctor et monachus in sora; foll. 456-465 *SML:s Kyrk B. på Danska, utan någon öfverskrift, samt foll. 466-610, med titel Sueriges lagbogh, K. Magnus Erikssons Landslag, vid hvars slut är anteknadt att leges Sancti Erici Regis Suecie äro skrifna af nyssnämnde munk år 1509* In curia Archiepiscopi Lundensis dicta Flygingæ. *Om den Danska öfversättningen af SML:s Kyrk B. gäller det samma som vid N:r 34 är anmärkt.*

36. *En papperscodex in 4:o, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 23 af Arne-Magneanska samlingen. Denne codex har, utom rena blad i början och slutet, 140 blad, hvaraf foll. 1-53 innehålla företalet till Jutska lagen, den äldre Siellandslagen samt Årkebiskop Absalons Sielländska Kyrkrätt, skrifna, enligt antekning vid slutet, på Kallundborg år 1494; hvar- efter följa, af olika händer i 16:de århundradet skrifna stadgar och andra antekningar dels på Latin dels på Danska; deribland foll. 114-120 SML:s Kyrk B. på Danska, hvilken synes vara skrifven af samma hand som nästföljande N:r 37, med hvil- ken den ock är temligen öfverensstäm- mande, ehuru hvardera har sina eg- na fel, och ingendera är afskrifven efter den andra. Kyrk B. är här indelad i 22 capitel. På inre sidan af per- men är klistrad en papperslapp, som innehåller en i 17:de århundradet skrifven antekning derom, att denna bok blifvit år 1515 skänkt af Årke- biskopen i Lund Birger "pro usu Sedis Lundensis." Detta är utan tvif- vel afskrift af en antekning på ett äldre band till denna bok.*

37. Codex chartaceus in 4:o, perti-
nens ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 3124 in antiqua collectione regia, ac continens ius Scanicum aliasque leges maxima ex parte Danicas. Hic codex olim pertinuit ad bibliothecam Rostgardianam, quae publica auctione a. 1726 Hafniae habita divendita est ⁶²). In interiore parte tegumenti legitur: *Liber Tychici Asmundij Superatt. Scan. 1570*, exteriori vero lateri tegumenti impressum est: *T A 1570*. Fol. 1 nomen suum scripsit *Olaus Laurentij*, qui a. 1654 fuit huius codicis dominus. Praeter folia scripturae vacua in initio ac fine voluminis, hic codex habet 277 folia, quorum 145 priora continent ius Scanicum una cum iure ecclesiastico Scaniae et aliis, quae eadem manu saeculo XVI ad finem vergente sunt scripta; inter ea quae postea diversis manibus sunt addita, foll. 206 - 214, eadem, ut videtur, manu ac ius Scanicum, scripta est versio Danica libri KirkB. ex iure SM., cum titulo: *Jus ecclesiasticum sweuorum inter clerum et laicos*. Dictus liber divisus est in capita, quae quibusdam locis habent litteras initiales rubras, aliis vero titulos, aliis utroque modo insigniuntur, aliis denique in nova tantum linea incipiunt; nonnullis vero locis in nova linea inceptit scriba, quamvis novum caput non videtur voluisse designare. Scripturae conformatio testatur dictum librum, ac quoque, ut videtur, ius Scanicum maximamque partem eorum, quae in hoc codice sunt addita, scri-

37. *En papperscodex in 4:o, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 3124 i den gamla Kongl. samlingen, och innehållande Skånelagen med flera till största delen Danska stadgar. Denna handskrift har fordom tillhört Rostgaardiska biblioteket, som såldes på auktion i Köpenhamn år 1726 ⁶²). På inre sidan af permen läses: Liber Tychici Asmundij Superatt. Scan. 1570, och utan på permen är tryckt T A 1570. Fol. 1 har Olaus Laurentij anteknat sig som egare år 1654. Denne codex har, utom rena blad i början och slutet, 277 blad, hvaraf Skånelagen med Kyrkrätten och flera af samma hand i senare hälften af 16:de århundradet skrifna tillägg uptaga foll. 1-145; ibland de derefter följande, af olika händer skrifna tilläggen finnes foll. 206-214, troligen skrifven af samma hand som Skånelagen, den Danska öfversättningen af SML:s KyrkB., med titel: Jus ecclesiasticum sweuorum inter clerum et laicos. Här finnes en indelning i capitel, hvilka på några ställen hafva röda begynnelsebokstäfver, på andra ställen titlar, på andra åter båda, på andra endast börjas på ny rad, hvilket sistnämnda äfven finnes på några ställen der meningen ej synes hafva varit att börja nytt capitel. Stilen vitnar att denna KyrkB., och troligen äfven Skånelagen samt det mesta af tilläggen i denna handskrift*

62) Invenitur in catalogo typis vulgato: *Bibliotheca Rostgardiana*, Hafn. 1725, pag. 486, sub N:o 408.

62) *Den finnes uptagen i den tryckta katalogen: Bibliotheca Rostgardiana, Hafn. 1725, sid. 486, under N:r 408.*

pta esse ab eodem Dano, qui olim possedit unum ex codicibus iuris Vestrogotici manuscriptis, ibique suas observationes adiecit⁶³); ex adnotatione in alio manuscripto codice facta constat nomen istius Dani fuisse *Hans Lauritzön*, eumque circa annum 1590 vixisse⁶⁴). Qui cognitum habet qualia sint ea, quae ille ad ius VG. adnotavit, ei mirum videri non potest quoque hoc opus monstrosis mendis esse deformatum, ex. c. cum in cap. 7 *dyrum* redditur per *dwer* (columbas); cap. 13 *wigning* per *vrtningh*; cap. 15 *fiarþa* per *frændhæ*; *misfall* per *Jndfald*; *frillubarn* per *fwllebrand*, et sic porro. — Apographum dicti libri saeculo XVIII ab Islando quodam ex hoc codice transcriptum, connexum cum apographo iuris Scaniae ecclesiastici a Kofod Ancher ex codice collectionis Arnae-Magnaeanae in Bibliotheca Academiae Hafniensis, sign. N:o 37 in 4:o, transcripto, adservatur in Regia Bibliotheca Hafniensi, sign. N:o 550 in 4:o ex collectione Kalliana⁶⁵). Ad initium illius apographi in margine adnotavit Ancher: "Exscriptum ex Codice Tychici Asmudii (sic) Superatt. Scan."; ad vocem *Sweuorum*, quam recte habet apographum, adnotavit: "*Scanorum* ni fallor"⁶⁶). Thorke-

är skrifvet af samme Dansk, som fordom egt en af Vestgötalagens handskrifter, och der gjort sina anmärkningar⁶³); af en antekning i en annan handskrift är det bekant, att denne Dansk hetat Hans Lauritzön och lefvat omkring år 1590⁶⁴). Då man känner beskaffenheten af hans anmärkningar vid VGL., kan man ej undra deröfver, att äfven detta arbete blifvit vanstäldt genom vidunderliga fel, såsom då han i Fl. 7 gör dyrum till dwer (dusvor); Fl. 13 wigning till vrtningh; Fl. 15 fiarþa till frændhæ; misfall till Jndfald; frillubarn till fwllebrand o. s. v. — En i 18:de århundradet af en Isländare gjord afskrift af denna Kyrk B., sammanhäftad med en af Kofod Ancher gjord afskrift af Skånska Kyrkrätten efter cod. N:r 37 in 4:o i Arne-Magneanska samlingen på Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, finnes på Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 550 in 4:o af Kallska samlingen⁶⁵). Vid början af denna afskrift har Ancher i brädden anteknat: "Exscriptum ex Codice Tychici Asmudii (sic) Superatt. Scan."; vid ordet *Sweuorum*, som rätteligen står i afskriften, har han anmärkt: "*Scanorum* ni fallor"⁶⁶). Thor-

63) Vide VGL. praef. pag. XVI, XIX.

64) Vide UplL. praef. pag. XLI, XLII.

65) Catalogus bibliothecae ab Abr. Kall, Professore Hafniensi, relictæ, cuius codices manuscripti in Regiam Bibliothecam Hafniensem transierunt, typis vulgaris est cum titulo: *Bibliotheca Kalliana, sive index librorum quos possidebat Abr. Kall*. Havn. 1822, in 8:o.

66) Vocabulum *sweuorum*, quod in apographo alius distinctum omnino est, ea tantummodo ex causa tam perperam legi

63) Se VGL. föret. sid. XVI, XIX.

64) Se UplL. föret. sid. XLI, XLII.

65) Katalogen öfver den af Etatsrådet och Professorn Abr. Kall efterlemnade boksamling, hvars handskrifter kommo till Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, är tryckt med titel: *Bibliotheca Kalliana, sive index librorum quos possidebat Abr. Kall*. Havn. 1822, in 8:o.

66) Ordet *sweuorum*, i originalet för öfrigt alldeles tydligt, har endast derigenom kunnat så orätt läsas, att en till

lin, qui, pariter ac Ancher, perperam legit *Scanorum*, ex eodem manuscripto codice, ex quo transcriptum est illud apographum, edidit hunc librum de iure ecclesiastico, in opere suo: *Samling af Danske Kirke-Love*, Hafniae 1781, pag. 31-43, ubi non nisi per talem errorem locum obtinere potuit. De editione huius Danicae versionis a Thorkelin vulgata, ulterius sermo erit in secunda parte huius praefationis.

38. Codex chartaceus in 4:o, pertinet ad Regiam Bibliothecam Hafniensem, sign. N:o 2125 in collectione Thottiana. Hic codex habet 183 folia, quorum 104-179 continent ius Scanicum, scriptum a. 1557; in praecedentibus vero varia diversis manibus versus finem saeculi XVI sunt scripta, inter quae foll. 77-84 legitur ius ecclesiasticum Scaniae, et foll. 84-95 versio Danica libri KirkB. ex iure SM. in 31 capitibus, cum titulo: "*Enn andenn Kirckelow Offuer Syndre och Norre Hallandt.*" Cap. 8 hic omissum est, eius vero loco in cap. 10 quaedam sunt inserta, quae nullus ex ceteris manuscriptis codicibus mihi cognitis, dictum librum continentibus, habet⁶⁷⁾. Praeterea de hoc codice, quantum ad librum KirkB. ex iure SM. attinet, idem valet, quod de cod. 36 dictum est.

39. Codex membranaceus, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster, continens ius commune R. Magni Erici filii, cum libro KirkB. ex iure Ostrogotico. Hic codex

kelin, hvilken, likasom Ancher, orätt läst Scanorum, har, efter samma handskrift som i nämnda afskrift är följd, utgifvit denna KyrkB. i sin Samling af Danske Kirke-Love, Köpenhamn 1781, sid. 31-43, der den endast genom ett sådant mistag kunde få plats. Thorkelins edition af ifrågavarande Danska öfversättning skall vidare omtalas i andra afdelningen af detta företal.

38. *En papperscodex in 4:o, tillhörig Kongl. Bibötheket i Köpenhamn, sign. N:r 2125 i Thottska samlingen. Denne codex har 183 blad, af hvilka foll. 104-179 innehålla Skånelagen, skrifven år 1557, och det föregående af boken åtskilliga af olika händer i slutet af 16:de århundradet skrifna stycken, hvaribland foll. 77-84 Skånska Kyrkrätten, och foll. 84-95 den Danska öfversättningen af SML:s KyrkB. i 31 capitel, med titlen: "Enn andenn Kirckelow Offuer Syndre och Norre Hallandt." Här saknas Fl. 8, men i dess ställe är i Fl. 10 inflickadt ett tillägg, som ej finnes i någon af de andra mig bekanta handskrifterna af denna Kyrk-Balk⁶⁷⁾. För öfrigt gäller om denna handskrift af SML:s KyrkB. det samma som är sagt om N:r 36.*

39. *En H. E. Riksmarskalken m. m. Herr Grefve M. Brahes bibliothek på Skokloster tillhörig pergamentscodex, innehållande K. Magnus Ericssons Landslag, med KyrkB.*

potuit, quod punctum ad litteram e pertinet a scriba omissum est. Vide Tab. II. 67) Cfr. not. 15. pag. 25; not. 43. p. 28.

bokstafven e hörande prick blifvit af skrifvaren glömd. Se Tab. II. 67) Jfr. not. 15. sid. 25; not. 43. s. 28.

in praefatione ad ius OG. pag. XI, XII sub N:o 6 commemoratus, habet prologum iuris SM., qui folio 10 verso scriptus est eadem manu qua ius commune, saeculo XIV ad finem vergente.

40. Codex chartaceus in fol., continens ius commune R. Christophori, ac pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 28; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XLIV, sub N:o 87. Prologus iuris SM., maxime conveniens cum cod. L., hic legitur in altera pagina folii titulum continentis, eadem manu qua ius commune, saeculo XVI ad finem vergente, scriptus.

41. Codex chartaceus in fol., ad Bibliothecam Gymnasii Scarensis pertinens, ac continens ius urbicum et ius commune R. Christophori; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XXX, XXXI sub N:o 49; mentio huius codicis quoque est facta in editione mea iuris Vestrogotici, not. I. pag. 77. Inter alia quae rec. man. saeculo XVI ad finem vergente sunt addita, quoque legitur prologus iuris SM., foll. 164, 165.

42. Codex chartaceus in fol., continens ius urbicum et ius commune R. Christophori; ex libris Rever. Pastoris L. F. Barvander; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XLIII, sub N:o 82. Fol. 97 verso legitur, cum inscriptione: *Thetta stycket finner mann Fremst i then gamle lagbooken*, prologus iuris SM. eadem manu scriptus qua codices iuris urbici et communis, saeculo XVI ad finem vergente.

af Östgötalagen. Denne i företalet till ÖGL. sidd. XI, XII under N:r 6 beskrifne codex har ur SML. lånat dess företal, hvilket på andra sidan af fol. 10 är skrifvet, af samma hand som Landslagen, i senare hälften af 14:de århundradet.

40. *En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex in fol. af K. Christoffers Landslag, sign. B 28; förut beskrifven i företalet till Uplandslagen sid. XLIV, under N:r 87. SML:s företal, närmast öfvensstämmade med cod. L, läses här på andra sidan af titelbladet, skrifvet, af samma hand som Landslagen, i senare hälften af 16:de århundradet.*

41. *En Skara Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex in fol., innehållande Stadslagen och K. Christoffers Landslag; förut beskrifven i företalet till Upl. sidd. XXX, XXXI, under N:r 49, och äfven omnämnd i VGL., not. 1. sid. 77. Ibland annat som af yngre hand i senare hälften af 16:de århundradet är tillagd, finnes här äfven SML:s företal, foll. 164, 165.*

42. *En papperscodex in fol. af Stads-lagen och K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Kyrkoherden L. F. Barvander, och förut beskrifven i företalet till Upl. sid. XLIII, under N:r 82. På andra sidan af fol. 97 läses här, med öfverskrift: Thetta stycket finner mann Fremst i then gamle lagbooken, SML:s företal, skrifvet af samma hand som Stads- och Landslagarne, i senare hälften af 16:de århundradet.*

43. Codex membranaceus iuris communis R. Christophori, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsalensis, sign. N:o 29. Hic codex medio saeculo XVI scriptus, habet, praeter quaedam folia scripturae vacua in initio et fine voluminis, 154 folia $7\frac{1}{4}$ poll. alta et $5\frac{1}{4}$ poll. lata. Prologum iuris SM., cum titulo: *Förspråk opå Laghboken*, primo folio scripsit rec. man. ineunte saeculo XVII.
44. Codex chartaceus in 4:o, ex libris Celeb. E. S. Bring, Professoris Lundensis, continens ius commune R. Christophori; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. LV, sub N:o 122. Prologus iuris SM. foll. 14, 15 scriptus est eadem manu qua ipse iuris codex, a. 1587.
45. Codex chartaceus in 4:o, continens ius commune R. Christophori, ac pertinens ad bibliothecam Generosissimi Comitum C. F. Horn in praedio Uplandico Ekebyholm; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. LII, sub N:o 114. Hic codex incipit a prologo iuris SM., scripto eadem manu qua ius commune, versus finem saeculi XVI.
46. Hic numerus adsignatur confirmationi iuris SM. a R. Magno Erici filio datae, qualis haec confirmatio, ex manuscripto exemplari iam deperdito, edita est ab Hadorph, in praefatione ad codicem sub nomine iuris Dalici editum. Hac de re ulterius dicendum est in secunda parte huius praefationis.
47. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii ac iuris urbici, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 2;
43. *En i medlet af 16:de århundradet skrifven pergamentscodex af K. Christoffers Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 29. Denna handskrift har, utom några rena blad i början och slutet, 154 blad af $7\frac{1}{4}$ tums höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd. SML:s företal, med öfverskrift: Förspråk opå Laghboken, är här på första bladet tillagdt af senare hand i början af 17:de århundradet.*
44. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Professor E. S. Bring i Lund; förut omnämnd i företalet till Upl. sid. LV, under N:r 122. SML:s företal är här skrifvet foll. 14, 15, af samma hand som Landslagen, år 1587.*
45. *En papperscodex in 4:o af K. Christoffers Landslag, tillhörig Herr Grefve C. F. Horns boksamling på Ekebyholm i Upland; förut beskrifven i företalet till Upl. sid. LII, under N:r 114. Denna handskrift börjas med SML:s företal, skrifvet af samma hand som Landslagen, i slutet af 16:de århundradet.*
46. *Under denna nummer uptages K. Magnus Erikssons stadsfästelse af SML., sådan denna stadsfästelse, efter en numera förlorad handskrift, blifvit af Hadorph utgifven i företalet till den så kallade Dalelagen. Härom skall jag vidare tala i andra afdelningen af detta företal.*
47. *En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag och Stadslagen, sign. B 2; förut be-*

antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XXI, sub N:o 25. Inter alia quae in initio voluminis in charta ineunte saeculo XVII scripta sunt, quoque legitur confirmatio iuris SM. a R. Magno Erici filio data.

48. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Bibliothecam Gymnasii Calmariensis; antea commemoratus in praefatione ad ius Upl. pag. XV, sub N:o 14. Confirmatio iuris SM. a dicto rege data, in charta exarata est in initio voluminis, inter alia quae saeculo XVII hic sunt scripta.

49. Codicillus chartaceus, constans 15 foliis in 4:o, pertinens ad Archivum Regni Stockholmiense, ac continens apographa diversorum statutorum saeculorum XIV et XV, medio saeculo XV scripta, ex quibus novissimum est de a. 1457. Fol. 8 legitur confirmatio iuris SM. a R. Magno Erici filio data, quae tamen hic ita est mutata, ut speciem referat confirmationis codicis iuris totius regni communis⁶⁸⁾; attamen hic quoque mentio fit legiferi Sudermanniae Laurentii Ulphonis filii ceterorumque auctorum iuris SM.; nec mutatus est dies dictae confirmationi adscriptus. A diversis manibus recentioribus haec confirmatio accepit inscriptiones: "lagha stadge," "Confirmation öfwer Swenske laghbooken."

Enumeratis omnibus manuscriptis codicibus mihi cognitis, qui ius Suder-

skrifven i företalet till Upl. sid. XXI, under N:r 25. Ibland annat som på de främst i boken inhäfstade pappersbladen är i början af 17:de århundradet skrifvet, finnes äfven K. Magnus Erikssons stadfästelse af SML.

48. En Gymnasii-Bibliotheket i Calmar tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag; förut beskrifven i företalet till Upl. sid. XV, under N:r 14. K. Magnus Erikssons stadfästelse af SML. finnes här på papper i början af boken, ibland andra afskrifter från 17:de århundradet.

49. Ett Kongl. Riksarkivet i Stockholm tillhörigt häfte af 15 pappersblad in 4:o, innehållande i medlet af 15:de århundradet gjorda afskrifter af åtskilliga stadgar från 14:de och 15:de århundradena, bland hvilka den yngsta är af år 1457. Fol. 8 läses K. Magnus Erikssons stadfästelse af SML., som dock här är så förändrad, att den skall hafva utseende af en stadfästelse af en för hela riket gällande lagbok⁶⁸⁾; likväl nämnas äfven här Södermannan lagmannen Laurens Ulfsson och SML:s öfriga författare, äfvensom datum är oförändradt. Af olika senare händer har denna stadfästelse fått öfverskrifterna: "lagha stadge," "Confirmation öfwer Swenske laghbooken."

Då jag nu upräknat alla mig bekanta handskrifter, som innehålla

68) Cfr. nott. 15, 40, 45, 56, 62, 74, 81. pagg. 1-4.

68) Jfr. nott. 15, 40, 45, 56, 62, 74, 81. sidd. 1-4.

mannicum aliquamve eius partem continent, quoque commemoranda est adnotatio, quae legitur inter collectiones a N. R. Brocman relictas et in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatas, et ex qua concludi posset codicem quendam iuris SM. manuscriptum usque ad tempus Brocmanni exstantem postea deperditum esse. Inter dictas collectiones, sub N:o 20 in 4:o invenitur commentarius, secundum adnotationem Brocmanni, "ex msto Auctoris Domini Jchsel inform. nob. pueror. Regi Seruientium" de proge-
nie Ingevaldi Estridae filii, cui insertum est apographum notis instructum illius adnotationis de heredibus Boëthii Iohannis filii, quae legitur in codice E. sub N:o 5 supra commemorato, quem auctor dicti commentarii se invenisse narrat. Inter ea quae ad illum codicem designandum adfert auctor, mira rerum perturbatione narrat librum de iure Regio convenire cum eodem libro in iure Uplandico, ceteros vero libros esse ex iure Sudermannico; cum tamen re vera liber KirkB. ex iure SM. sit transcriptus, ceteri autem libri ex iure communi Magnaeano; at accurata descriptio armorum hic pictorum, series regum ceteraque omnia quae de hoc codice commemorantur, ante omnia vero apographum adnotationis de heredibus Boëthii Iohannis, ne minimum quidem locum relinquunt dubitationi, quin codex ab auctore citatus is sit quem dixi; memorabile sane documentum quantam fidem mereantur ea, quae de codicibus manuscriptis olim sunt narrata. Fas enim esset credere diligentem et curiosum Brocman, quam-

Man borde väl kunna förmoda att

Södermannalagen eller någon del deraf, bör jag äfven omnämna en bland Assessorn N. R. Brocmans på Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvarade efterlemnade samlingar befinnlig antekning, som kunde gifva anledning till den slutsats, att en ännu på Brocmans tid exsisterande handskrift af SML. sedermera gått förlorad. Bland nämnda samlingar finnes under N:r 20 in 4:oen, enligt Brocmans antekning, "ex msto Auctoris Domini Jchsel inform. nob. pueror. Regi Seruientium" afskrifven upsats angående Ingevald Estridssons askomlingar, hvaruti finnes intagen en med anmärkningar försedd afskrift af den antekning om Bo Jonssons arfvingar, som finnes i den här under N:r 5 beskrifne cod. E, hvilken den nämnda upsatsens författare säger sig hafva "öfverkommit." I beskrifningen på denna handskrift uppgifver författaren genom en besynnerlig förvillelse att KonungsBalken här är lika med den i Uplandslagen, och att de öfriga Balkarne äro af Södermannalagen, i stället för att i sjelfva verket KyrkB. är af SML., och de öfriga Balkarne af Magnus Erikssons Landslag; men den noggranna beskrifningen på det här målade vapnet, konungalängden, och allt öfrigt som angående denna handskrift förmäles, samt framsör allt afskriften af antekningen om Bo Jonssons arfvingar, lemna ej rum för ringaste tvifvel derom, att ju den beskrifne codex är den nyssnämnde; ett märkligt bevis derpå, huru föga man kan lita på äldre uppgifter angående handskrifter. den flitige och noggranne Broc-

vis non ipse erat auctor dicti commentarii, tamen vidisse codicem manuscriptum tantae raritatis; cum vero, ut videtur, id non fecerit, vel saltem non correxerit confusam narrationem de eo, quod praecipue contineret ille codex, hac in re facile inveniri potuit causa dolendi iacturam vetusti codicis iuris SM. manuscripti, qui re vera numquam exstitit.

man, ehuru ej sjelf författare till nämnda upsats, dock skulle hafva sett den åberopade märkvärdiga handskriften; men emedan han sannolikt icke gjort det, och åtminstone icke rättat den förvirrade upgiften om denna handskrifts egentliga innehåll, har man häraf lätt kunnat hämta anledning till att beklaga förlusten af en gammal handskrift af SML., som i sjelfva verket aldrig funnits.

II. De prioribus iuris Sudermannici editionibus.

1. *Sudhermanna Laghen, Effter Dhen Stormechtigste, Höghborne Furstes och Herres, Herr Carl then Elloftes Sveriges, Göthes och Wändes Konungs . . . . Befabning Vthaff ett gammalt MS:^{to} som finz in Archivo Regni, medh flijt affskrifvin och medh the andra Laghböckerne jämfördt Af Claudio Åkerman. Cum Gratia & Privilegio S. R. M. Sveciæ. Tryckt i Stockholm, hoos Ignatium Meurer, Kongl. Booktr. medh egen bekostnadt, Åhr 1666. In fol.*

Haec editio pertinet ad illam collectionem, cuius generalem titulum exhibet praefatio ad ius Ostrogoticum pag. XX, ubi quoque dictum est totam collectionem illam, excepto iure Vestrogotico, editam esse ab Åkerman, I. U. Doctore ac Professore in Academia Dorpatiensi designato, cuius tamen nomen tantum in titulis codicum iuris Sudermannici ac Vestmannici, antea typis non vulgatorum, expressum est. Ius Sudermannicum occupat 44 folia notis numeralibus Arabicis signata, praeter titulum unumque folium praefationem editoris continens. Codex manuscriptus in titulo commemoratus, quem secutus est editor, idem est qui nunc pertinet ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, quemque ego quoque in textu secutus

II. Om Södermannalagens äldre editioner.

Denna edition hör till den samling, hvars allmänna titel är anförd i företalet till Östgötalagen sid. XX, der det äfven är anmärkt, att hela samlingen, med undantag af Vestgötalagen, är utgifven af J. U. Doctorn och utnämnde Professorn vid Universitetet i Dorpt Åkerman, hvars namn dock endast är utsatt på titelbladen till Södermannan- och Vestmannalagarne, som icke förut voro af trycket utgifna. Södermannalagen uptager 44 med Arabiska siffror numererade blad, utom titelbladet och ett blad innehållande utgifvarens företal. Den på titelbladet omnämnda handskrift som här blifvit följd, är den samma som nu tillhör Kongl. Bibliotheket i Stockholm, och af mig blifvit lagd till grund för texten.

sum. Collatio cum ceteris iuris codicibus, de qua etiam in titulo mentio fit, adparet ex locis parallelis in margine adnotatis. Quae manuscriptus codex continet, ea hic quoque inveniuntur, non excepto fragmento codicis *Biærkøa rætter* calci addito; confirmatio autem R. Magni Erici filii hic non magis quam in manuscripto codice invenitur. Lacuna, quam in libro de emtionibus rerum mobilium habet manuscriptus codex, hic indicata est ⁶⁹⁾, addita rogatione haud ita bene composita, ut is, qui forte haberet perfectum codicem manuscriptum, illum in medium proferret. Orthographiam manuscripti codicis non exacte servavit Å k e r m a n; ex. c. c ubique mutavit in *k*; at quoque turba hic deprehenditur vitiorum maioris momenti, quorum pleraque incuriae sunt tribuenda, ex. c. *a* pro *hawi*, *KkB.* 4; *Vm Edhä sum standa eller aterganga*, pro: *Vm hiona lagh oc frænscimis spiælð*, *KkB.* 15: rubr. (cfr. *KkB.* ind. 16.); *til stok ok stubba* pro *stok til stubba*, *BB.* 16; *anfiardhunger* pro *fiarþunger*, *BB.* 18; *mannum* pro *manna witnum*, *BB.* 23; *äller dödh skadha* pro *ei döþ eller scaþa*, *BB.* 32; *at Edhe* pro *oc eþer*, *MB.* 24. &c.; quaedam autem emendationum nomine consulto facta esse videntur, ex. c. *frænsämis* pro *fræncimis*, *KkB.* ind. 15; *hwilikin* pro *hulikin*, *KkB.* 4. et passim; *thyniä* pro *þyn*, *KkB.* 5; *fyrst* pro *fyrstum*, *ÆB.* 6; *bot* pro *böt*, *MB.* 1. aliisque locis. Singula vocabula multis locis sunt ommissa; interdum plura verba sunt praetermissa, ut: *eller sarghar*, *KkB.*

*Den äfven på titelbladet omtalade jämförelsen "medh the andra Laghböckerne" visar sig uti de i brädden antecknade parallelställen. Hvad den följda handskriften innehåller, finnes ock här; till och med i slutet fragmentet af Bjærkøa-Rätten; deremot finnes K. Magnus Erikssöns stadfästelse lika litet här, som i den nämnda handskriften. Den i handskriften befintliga luckan i KöpB. är här anmärkt ⁶⁹⁾, med en tillagd, ej särdeles väl sammansatt anmodan till den, som möjligen kunde hafva "ett fulkomligt Manuscriptum," att "thet samma låta framkomma." Å k e r m a n har ej noga följt handskriftens orthographi; t. ex. c har han öfverallt förändrat till *k*; men här finnes ock en mängd fel af större betydenhet, hvaraf de flesta måste tillskrifvas vårdslöshet, t. ex. *a* för *hawi*, *KkB.* 4; *Vm Edhä sum standa eller aterganga*, för: *Vm hiona lagh oc frænscimis spiælð*, *KkB.* 15: rubr. (jfr. *KkB.* ind. 16.); *til stok ok stubba* för: *stok til stubba*, *BB.* 16; *anfiardhunger* för *fiarþunger*, *BB.* 18; *mannum* för *manna witnum*, *BB.* 23; *äller dödh skadha* för *ei döþ eller scaþa*, *BB.* 32; *at Edhe* för *oc eþer*, *MB.* 24. &c.; men en del synes skola förreställa rättelser, t. ex. *frænsämis* för *fræncimis*, *KkB.* ind. 15; *hwilikin* för *hulikin*, *KkB.* 4. och på flera ställen; *thyniä* för *þyn*, *KkB.* 5; *fyrst* för *fyrstum*, *ÆB.* 6; *bot* för *böt*, *MB.* 1. och på flera ställen. På många ställen äro enskilda ord förbigångna; *stundom* äro flera ord utlemnade, såsom: *eller sarghar*, *KkB.**

69) Vide nott. 71, 85. pag. 128.

69) Se nott. 71, 85. sid. 128.

21; *Liggi fore þem sami stemnuda- gher*, BB. 12; *oc þen sum ei will wæþiæ. böte sum sagt ær*, BB. 16; *han agher*, MB. 1; *a þy*, ÞgB. 6. Ad- dita haud raro sunt vocabula, ut: *än* (tho at), KkB. 11; *grudh ok* (gi- slum sinum), KgB. 2; *ok* (Konu fe- stä), GB. 1: rubr. med (andrum blodh- säre), MB. 3. &c.; verba: *äpter. Si- gher* — a XII, ÞgB. 6, hic bis le- guntur; verba: *Här byrias* &c. in ini- tio librorum KirkiuB. et KunungsB. post indices capitum repetuntur; III. (marker) hic additur, recte quidem ipsa re spectata, at repugnante manu- scripto codice, BB. 18.⁷⁰) Notae ab- breviationum in manuscripto codice oc- currentes, per ignorantiam saepe per- peram sunt lectae, ex. c. *marker* ubique pro *markum*, *marka*, ac quoque pro *mark*; at contra interdum *mark* pro *marker*; *Biskupi, Preste*, pro *biscu- per, prester*, KkB. 9; *forer* pro *fo- rum*, BB. 3; *Kununger* pro *kunungi*, KgB. 11. &c.; *Malsäggher* ubique pro *malsægghandi* vel *malsægghanda*. Inter- dum neglectae sunt notae abbrevia- tionum, ut *Prest(er)*, KkB. 10, 11; *Nämd(er)*, KkB. 21: rubr.; *Kunung(er)*, BB. 15; *Ligg(er)*, BB. 21; *fiardhung- (er)*, BB. 24; *sigh(er)*, KpB. 9; *drap(ar)- a*, MB. 14; *at(er)*, ÞgB. 8. &c. II in ma- nuscripto codice mutatum est in *twä* pro *twægghia*, MB. 13. Signa trans- positionis in manuscripto codice non- nullis locis occurrentia non vidit vel non intellexit editor; quamobrem hic legitur *fyrrä sum* pro *sum fyrræ*, JB. 6; *thiufnadh fullan* pro *fullan þiufnaþ*, ÞjB. 3: rubr.; *med XL. markum ater* pro *ater. mæþ .XL. marcum*, ÞjB. 11.

21; *Liggi fore þem sami stemnuda- gher*, BB. 12; *oc þen sum ei will wæþiæ. böte sum sagt ær*, BB. 16; *han agher*, MB. 1; *a þy*, ÞgB. 6. *Ej sällan äro ord tillagda, säsom: än* (tho at), KkB. 11; *grudh ok* (gi- slum sinum), KgB. 2; *ok* (Konu festä), GB. 1: rubr. med (andrum blodhsäre), MB. 3. &c.; *orden: äpter. Sigher* — a XII, ÞgB. 6, *stå här att läsa två gånger; orden: Här byrias &c. vid Kyrko- och KonungsBalkarnes bör- jan, äro uprepade efter slutet af för- tekningarne på Flockarne; III. (mar- ker) tillägges här väl i sjelfva saken riktigt, men emot handskriften, BB. 18.⁷⁰) Ofta äro förkortningstecknen i handskriften af okunnighet orätt lästa; t. ex. marker öfverallt för mar- kum, marka, och äfven för mark; men deremot stundom mark för marker; Biskupi, Preste, för biscuper, prester, KkB. 9; forer för forum, BB. 3; Ku- nunger för kunungi, KgB. 11. &c.; Malsäggher öfverallt för malsægghandi eller malsægghanda. Stundom äro för- kortningstecknen förbisedda, säsom Prest(er), KkB. 10, 11; Nämd(er), KkB. 21: rubr.; Kunung(er), BB. 15; Ligg- (er), BB. 21; fiardhung(er), BB. 24; sigh(er), KpB. 9; drap(ar)a, MB. 14; at(er), ÞgB. 8. &c. II i handskrif- ten är förvandladt till twä i stället för twægghia, MB. 13. De i handskrif- ten på några ställen förekommande omflyttningstecken har utgifvaren ej sett eller ej förstätt; således står här fyrrä sum för sum fyrræ, JB. 6; thiufnadh fullan för fullan þiufnaþ, ÞjB. 3: rubr.; med XL. markum ater för ater. mæþ .XL. marcum, ÞjB. 11.*

70) Cfr. not. 91. pag. 106.

70) Jfr. not. 91. sid. 106.

Iuris Sudermannici versio Latina a Loccenio conscripta, invenitur in collectione, quae commemoratur in praefatione ad ius OG. pag. XXII. Loco libri KirkB. hic tantum legitur adnotatio, qua dicitur dictus liber "convenire cum prioribus titulis de iure ecclesiastico" (sc. iuris VG. ac OG. quae hoc volumen in praecedentibus continet) "ideo hic brevitatis causa praeteritus esse vel omissus."

2. Notis ad ius Uplandicum una cum Latina versione Loccenii Upsalis a. 1700 editum ⁷¹⁾, pag. 183, 184, Lundius inseruit capita 4-6 KöpB. SML., quae in editione Åkermanni mutila sunt, hic vero ex cod. B. completa et Latina versione donata. Lundius non exacte secutus est dictum codicem manuscriptum, nec vero in iis quae habet editio typis vulgata, illam omnino est secutus, sed in his iam dictam editionem, iam manuscriptum codicem, nullo ordine observato, respexit. Orthographia neque in iis quae ex editione typis vulgata sunt transscripta, nec in iis quae suppediavit manuscriptus codex, accurate est observata.

3. Praefationi ad codicem sub nomine *Dahle Laghen*, Stockholmiae in fol. a. 1676, vel decem annis postquam typis vulgatum esset ius Sudermannicum, editum, Hadorph inseruit confirmationem iuris SM. a R. Magno Ericsi filio datam. Cum Hadorph hac in re secutus sit codicem postea deperditum, confirmationem ab eo vulgatam commemoravi

En af Loccenius utarbetad Latinsk öfversättning af SML. finnes i den samling, som är omnämnd i företalet till ÖGL. sid. XXII. I stället för KyrkBalken finnes här dock endast den anmärkning, att denna Balk öfverensstämmer med de förra KyrkBalkarne (neml. VGL:s och ÖGL:s, hvilka finnas i det föregående af boken), och därför för korthetens skull här är förbigången.

2. *I anmärkningarne till den i Upsala år 1700 tryckta Uplandslagen med Loccenii Latinska öfversättning ⁷¹⁾, sid. 183, 184, har Lundius infört de i Åkermans edition defekta Fl. 4-6 KöpB. SML., der luckorna med begagnande af cod. B. blifvit fyllda, och Latinsk öfversättning bifogad. Lundius har här icke helt och hållet följt nämnde codex, men icke heller alldeles följt tryckta uplagan i de stycken som der finnas; utan han har i dessa stycken, utan tecken till plan, följt än den tryckta uplagan än handskriften. Orthographien är ej noggrannt iakttagen, hvarken i det som är taget ur tryckta uplagan, eller i det som är lånadt ur handskriften.*

3. *I företalet till den så kallade Dahle Laghen, tryckt i Stockholm in fol. år 1676, således tio år efter det att SML. var utgifven, har Hadorph infört K. Magnus Ericssons stadfästelse af sistnämnda lag. Då Hadorph härvid följt en numera förlorad handskrift, har jag omnämnt hans edition af stadfästelsen i första afdelningen af det-*

71) Vide UplL. praef. pag. LXIV.

71) Se UplL. föret. sid. LXIV.

in prima parte huius praefationis sub N:o 46. Hadorph non esse secutum codicem B, evidens est; manuscriptus codex quo usus est fere convenit cum apographis ex saeculo XVII, quae a me N:is 47 et 48 sunt insignita; versus finem saeculi XVI, ni fallor, fuit scriptus. Qua re manifestum est codicem B. a. 1676 Hadorph fuisse incognitum; sicut certum est Åkerman decem annis ante notitiam eius non habuisse.

4. Danicam versionem libri iuris SM. de iure ecclesiastico ex cod. 37 edidit G. I. Thorkelin in opere: *Samling af Danske Kirke-Love*, Hafniae 1781 in 4:o, pag. 31-43, sub titulo: *Ius ecclesiasticum Scanorum inter clerum & laicos*. Quod dictus liber in ista collectione locum obtinere potuerit, id, ut antea ostensum est⁷²), tribuendum est falsae lectioni vocabuli *sveuorum* in manuscripto codice currentis. Quod Thorkelin, praeter dictum manuscriptum codicem, nullum noverit de iis codicibus dictam versionem continentibus qui Hafniae adservantur, ne dicam codicem Stockholmiensem, inde concludi potest, quod nullas adtulit lectionum varietates, nec, codices Hafnienses inter se conferens, potuisset quin intelligeret cod. 37 mendis esse longe refertiore quam cod. 35, eamque ob causam se oportere sequi hunc codicem, vel saltem ex eo adferre meliores lectiones quae ibi non uno tantum loco inveniuntur. Turbae illi vitiorum, qua scatet manuscriptus codex quem

ta företal under N:r 46. Att Hadorph här ej följt cod. B, är uppenbart; den handskrift han begagnat har temligen nära öfverensstämt med de afskrifter från 17:de århundradet, som blifvit af mig betecknade med N:r 47 och 48; troligen har det varit en afskrift från slutet af 16:de århundradet. Här af är klart att cod. B. ännu år 1676 var Hadorph obekant; likasom det är visst att Åkerman tio år förr ej kände den samma.

4. *Den Danska öfversättningen af SML:s Kyrk-Balk är efter cod. 37 utgifven af G. J. Thorkelin i Samling af Danske Kirke-Love, Köpenhamn 1781 in 4:o, sid. 31-43, under titel: Ius ecclesiasticum Scanorum inter clerum & laicos. Att denne Kyrk-B. här kunnat få en plats, härleder sig, såsom jag förut visat⁷²), från en oriktig läsning af det i handskriften förekommande ordet sveuorum. Att Thorkelin ej känt någon annan af de i Köpenhamn förvarade handskrifter af nämnda öfversättning, än den af honom följda, för att icke tala om den Stockholmske codex, kan man sluta dels deraf, att han ej anført några varianter, dels deraf att han vid jämförelse emellan de Köpenhamnska handskrifterna ej hade kunnat undgå att finna att cod. 37 var vida felaktigare än cod. 35, och att han därför hade bort följa den senare, eller åtminstone anmärka de riktiga läsarter som der på flera ställen finnas. De många fel, hvar af handskriften hvimlar, har*

72) Supra pag. XXXVII, XXXVIII.

72) Ofvanför sid. XXXVII, XXXVIII.

secutus est, multa nova menda addidit Thorkelin, ex. c. in ipso titulo, ut antea est observatum, *Scanorum* pro *sveuorum*; *tage* pro *Aage*, *Sewæ* pro *stwæ*, *hwerken* pro *hwecken*, *klercker* pro *klockere*, *mwe* pro *velle*, *III* pro *t* (i. e. *tönde*, *tonna*), *III* pro *duobus cum dimidio et I* pro *sesquialtero*, utroque in manuscripto codice consueto modo expresso⁷³⁾; *thre* pro *III*; *Jus (patronatus)* omittitur, et sic porro; quo factum est ut textus in hac editione multo corruptior sit quam in manuscripto codice. Praeter hæc menda, quae incitae lectioni aliive incuriae sunt tribuenda, observetur editorem, praesertim pag. 34 et seqq., textum in minutas particulas dissecuisse, qua re interdum interruptus est contextus orationis.

III. De hac iuris Sudermannici editione.

Confirmatio R. Magni Erici filii, quae in cod. A. desideratur, eamque ob causam quoque abest in codice iuris SM. ab Åkerman edito, hic edita est ex cod. B, collatis tam recentioribus apographis, quae ad meam notitiam venerunt, quam editione Hadorphii in praefatione ad codicem sub nomine iuris Dalici editum⁷⁴⁾. Ex apographis recentioribus unum (49) habet dictam confirmationem ita transformatam, quasi esset confirmatio codicis iuris totius regni communis⁷⁵⁾. Sed etiam qualis in cod. B. exstat,

Thorkelin tillökt med en mängd nya; t. ex. i sjelfva titlen, såsom förut är anmärkt, Scanorum för sweuorum; tage för Aage, Sewæ för stwæ, hwerken för hwecken, klercker för klockere, mwe för velle, III för t (d. ä. tönde, tunna), III för halftredje och I för 1½, i handskriften på vanligt sätt utmärkt⁷³⁾; thre för III; Jus (patronatus) utelemnas, o. s. v.; hvarigenom texten här blifvit ännu mera vanställd än den är i handskriften. Utom dessa fel, som upkommit genom oriktig innanläsning eller annan vårdslöshet, må anmärkas att utgifvaren, i synnerhet sid. 34 o. f., företagit sig att sönderdela texten i små stycken, hvarigenom sammanhanget stundom blifvit afbrutet.

III. Om närvarande edition af Södermannalagen.

Konung Magnus Erikssons stadfästelse, hvilken ej finnes i cod. A, och därför saknas i Åkerman's edition af SML., är här tryckt efter cod. B, och jämförd med de yngre afskrifter deraf som kommit till min kunskap, äfvensom med Hadorph's edition i företalet till den så kallade Dalelagen⁷⁴⁾. I en af de yngre afskrifterna (49) har stadfästelsen blifvit så förändrad, som om den skulle vara stadfästelse af en för hela riket gällande lagbok⁷⁵⁾. Men äfven sådan som stadfästelsen finnes i cod. B, afviker den i så måt-

73) Vide Tab. II.

74) Cfr. not. 1. pag. 1.

75) Cfr. pag. XLI. supra.

73) Se Tab. II.

74) Jfr. not. 1. sid. 1.

75) Jfr. sid. XLI. ofvånför.

haec confirmatio eatenus discedit a primitiva sua forma, ut Magnus ibi appelletur rex Scaniae, cuius rei causa haec est, quod scriptor huius codicis post a. 1335 exarati, ibi inseruit titulum regis eo tempore usitatum⁷⁶); quae mutatio postea transiit in recentiora quoque apographa, id etiam, quod secutus est Hadorph⁷⁷). In praefatione ipsoque iuris codice secutus sum cod. A; nec, quo minus hoc fieret, impedivit lacuna quam in libro KöpB. habet hic codex, quae lacuna praeterea re ipsa in paucis tantum vocabulis consistit. At contra cod. B. non tantum diversa continet recentiora additamenta, sed universa linguae conformatio recentior est in hoc codice, quo ideo textus fundari non potuit. Attamen quoque in cod. A. recentiores sanctiones irreperere potuerunt, quibus mutatus est textus a. 1327 confirmatus; ita, ut videtur, res se habet cum iure capiendi nam, qua de re cod. B. continet antiquiores sanctiones⁷⁸). Sicut de confirmatione nuper observatum est, ita quoque prologus iuris SM. ea ratione est mutatus, ut posset esse praefatio ad codicem iuris totius regni communis⁷⁹); ac re vera hic prologus legitur in quibusdam manuscriptis codicibus (39-45) qui praeterea de iure SM. nihil continent.

to från sin ursprungliga lydelse, som Magnus der kallas Skånes Konung, hvilket härrör deraf, att skrifvaren af denne efter år 1335 skrifne codex, infört Konungens titel sådan den på den tiden var bruklig⁷⁶); och har denna ändring sedermera infutit äfven i de yngre afskrifterna, och deribland också den, som af Hadorph blifvit följd⁷⁷). I företalet så väl som sjelfva lagboken har jag följt cod. A. Något hinder häremot har ej legat i den här befintliga lucka i KöpB., hvilken lucka dessutom i sjelfva verket inskränker sig till några få ord. Men deremot innehåller cod. B. ej allenast åtskilliga senare tillägg, utan språket är i allmänhet yngre i denna handskrift, hvilken detsför ej kunnat läggas till grund för texten. Dock kunna äfven i cod. A. nyure stadganden hafva infutit, hvarigenom den år 1327 stadfästade texten blifvit ändrad; såsom förhållandet troligen är i frågan om rättigheten att göra nam, i hvilket ämne cod. B. innehåller äldre stadganden⁷⁸). Likasom om stadfästelsen nyss är anmärkt, så har äfven SML:s företal blifvit så förändradt, att det skulle passa såsom företal till en för hela riket gällande lagbok⁷⁹); också finnes detta företal i flera handskrifter (39-45), som för öfrigt ej innehålla något

76) Cfr. not. 10. pag. VI.

77) Ex ratione supra commemorata, Hadorph non ex ipso autographo edidisse dictam confirmationem, observat Lagerbring, *Svea Rikes Historia*, III. pag. 246. not. 1.

78) Cfr. pag. XI. supra.

79) Vide not. 13. pag. 4.

76) Jfr. not. 10. sid. VI.

77) Att af ofvannämnda skäl, Hadorph ej kan hafva aftryckt denna stadfästelse efter originalet, anmärker Lagerbring, *Svea Rikes Historia*, III. sid. 246. not. 1.

78) Jfr. sid. XI. ofvansför.

79) Se not. 13. sid. 4.

Ipsum textum iuris in §§ divisi, qua in re curandum non censui signum **G** in manuscriptis codicibus occurrens, quod respexit **Åkerman**. Cum haud paucis illis manuscriptis codicibus iuris communis ac urbici, qui habent librum de iure ecclesiastico ex iure SM., eadem omnino ratione egi, quam in edendo iure Upl. observavi⁸⁰⁾; idque ea quoque in re, quod litteris (C, D &c.) antiquiores illos melioresque codices insignivi, ex quibus omnes adnotatae sunt minoris etiam momenti varietates (iis tantum observatis exceptionibus, quae in praefatione ad ius Upl. sunt indicatae); recentiores contra vel mendosiores codices illa nota numerali (18 &c.) signavi, sub qua commemorantur in prima parte huius praefationis. Eos quoque manuscriptos codices, qui continent librum KirkB. ex iure SM. Danice versum (34-38), citavi, quoties id operae pretium esse visum est. Additamenta maioris momenti quae quibusdam locis habet cod. B, in unum locum congesta, in fine libri exhibui (Addit. 1-11.); primum eorum in §§ divisi. Additamentum quod ultimo loco posui (12), ex cod. N. haustum, valde memorabile est, ea ex ratione quod notitiam praebet quarundam mutationum libri iuris SM. de rebus ecclesiasticis, quae factae erant a. 1325, ideoque duobus annis antequam a rege confirmaretur hic iuris codex; videmus iam dicto anno exstitisse codicem iuris Sudermannici, eumque iam tunc "gambla laghbokin" appellatum; qua ex re iure concludere possumus istum "anti-

af SML. Sjelfva-lagbokens text har jag indelat i §§, hvarvid jag ej kunnat göra afseende på det i handskrifterna förekommande tecknet **G**, efter hvilket **Åkerman** i denna del rättat sig. Med den icke obetydliga mängd af handskrifter af Landslagarne och Stadslagen, der SML:s KyrkBalk är intagen, har jag förfarit alldeles efter samma plan som vid Uplandslagens utgifvande blifvit följd⁸⁰⁾; äfven i det afseendet att jag med bokstäfver (C, D &c.) utmärkt de äldre och bättre handskrifter, ur hvilka alla äfven obetydligare olikheter (med de i företalet till UplL. uppgifna undantag) blifvit anmärkta; hvaremot yngre eller selaktigare afskrifter blifvit betecknade med den ordningsnummer (18 &c.), hvarunder de finnas uptagna i första afdelningen af detta företal. Äfven de handskrifter, som innehålla SML:s KyrkB. i Dansk öfversättning (34-38) har jag anført så ofta anledning der till förekommit. De betydliga tillägg som finnas på flera ställen i cod. B, har jag samlat på ett ställe i slutet af boken (Addit. 1-11.); det första af dessa tillägg har jag indelat i §§. Det sista (12:te) derefter följande tillägget, hämtadt ur cod. N, är af stor märkvärdighet i anseende der till, att det lemnar underrättelse om åtskilliga ändringar i SML:s KyrkBalk, hvilka blifvit gjorda år 1325, således två år förr än denna lagbok erhöi kunglig stadfästelse; man ser här att redan nämnda år fanns en "sudhermanna laghbok," som här till och med kallas "gambla laghbokin;" och man kan här af med skäl

80) Vide UplL. praef. pag. LXXIII, LXXIV.

80) Se UplL. föret. sid. LXXIII, LXXIV.

quum iuris codicem," in quo iam a. 1325 mutationes sunt factae, compositum esse regnante Birgero, eodem tempore quo ius Upl. vel paullo post, quamvis, ob dissidium inter clericos et reliquos provinciae incolas in confirmatione commemoratum, aliave impedimenta, non ante a. 1327 rite confirmaretur, et quamvis Magnus Erici filius, fere verbo tenus transscribendo confirmationem iuris Upl., ad tempus quo ipse regnavit eas transtulit praeparationes ad codicem iuris Sudermannici conscribendum, quae revera iam factae erant diebus Regis Birgeri⁸¹⁾.

Quod ad glossarium adinet ea observentur, quae in praefatione ad ius Uplandicum sunt dicta. Vocabula quae occurrunt in glossariis trium voluminum huius operis praecedentium, notata sunt asterisco (*) in fine adposito; si vocabulum quoddam in uno tantum vel duobus ex his glossariis inveniatur, non vero in omnibus, asterisco addita est nota numeralis, indicans tale vocabulum solum vel novissime occurrere in glossario eius voluminis, quod illa nota insignitur. Ita ex. c. praepositiones *a*, *af* notantur *, quo indicatur haec vocabula occurrere in tribus glossariis praecedentibus; ad nomina *a*, *abyrþ*, *afals drap* &c. nota *3 significat haec vocabula inveniri in glossario iuris Upl., quod primum habet v. *afalds drap*, ad vocabula *a* et *abyrþ*

sluta att denna "gamla lagbok," hvori redan år 1325 ändringar gjordes, blifvit författad under Konung Birgers regering, vid samma tid som UplL. eller kort derefter, ehuru den i anseende till den i stadfästelsen omnämnda oenighet emellan klerkena och landsmännen, eller andra hinder, ej blef formligen stadfästad förr än år 1327, och ehuru Magnus Eriksson, genom att nästan alldeles afskrifva stadfästelsen på Uplandslagen, till sin regeringstid förflyttat de förberedelser till utarbetande af en lagbok för Södermanland, som i sjelfva verket redan hade egt rum i Konung Birgers dagar⁸¹⁾.

*I afseende på Glossarium återoppar jag hvad i företalet till Uplandslagen blifvit sagdt. De ord som förekomma i glossarierna till alla tre föregående banden af detta verk äro utmärkta med en vid slutet tillsatt stjerna (*); vid de ord som finnas i ett eller två af dessa glossarier, men ej i alla tre, är vid stjernan tillagd en siffra, som utmärker att ordet endast eller senast förekommit i glossarium till det band som med siffran betecknas. Så äro t. ex. præpositionerna *a*, *af* utmärkta med *, som visar att dessa ord förekomma i alla tre föregående glossarierna; vid nomina *a*, *abyrþ*, *afals drap* &c. betecknar *3 att dessa ord finnas i UplL:s glossarium, som åter vid *a* och *abyrþ**

81) Hae re confirmari videtur id, quod antea suspicatus sum, *Juridiska afhandlingar, 1:sta häft.*, Ups. 1836, pag. 7, codicem nempe iuris SML. iam a. 1319, aliqua saltem ex parte, fuisse conscriptum.

81) Härigenom synes den förmodan vinna bekräftelse, som jag ytrat i mina Juridiska afhandlingar, *1:sta häft.*, Upsala 1836, sid. 7, att SML. redan år 1319 varit, åtminstone till en del, författad.

vero delegat ad ius VG.; *af hogga* signatur *2, quod denotat ius OG., ubi non delegatur ad ius VG. Ubi in his designationibus discrepans quaedam scribendi forma indicatur, id semper respicit glossarium proxime antecedens, in quo occurrit idem vocabulum; ibi vero, quoties opus est, similis data est significatio; quod est observandum si quis non inveniatur vocabulum quoddam in iis glossariis ubi tamen re vera occurrit. Ex. c. ad v. *skarþa*, de cuius significatione ad ius OG. delegavi, notata scribendi forma *skærþa* non respicit glossarium iuris OG., sed iuris Upl., ubi indicatur forma *skarþa* in iure OG., cuius glossarium designat formam *skærda* in iure VG. Idem valet de vocabulo *sukn*, quod in glossario iuris Upl. scribitur *sykn*, in glossario autem iuris OG. *sökn*, ubi denique delegatur ad v. *syknt* in iure VG. Ad v. *ovormaghi* signum * indicat hanc vocem occurrere in omnibus prioribus glossariis; eam vero in glossario iuris OG. non invenit is, qui ignorat eam ibi scribi *ughurmaghi*, quod in glossario iuris Upl. ad h. v. indicatur. Cum itaque recentissimum ex prioribus glossariis quae habent vocabulum quoddam, indicet non tantum an in antecedente quodam glossario occurrat idem vocabulum, sed etiam discrepantem scribendi formam, quae forte observanda est, superfluum fuit hic duplicibus designationibus augere prolixitatem, ponendo ex. c. ad v. *skarþa*, *1 *skærda*, *2 *skarþa*, *3 *skærþa*; ad *sukn*, *1 *syknt*, *2 *sökn*, *3 *sykn*, et sic porro. Talis prolixitas in continuatione huius operis maior semper molestior-

hänvisar till VGL., men deremot för första gången uptager ordet afalds drap; af hogga är betecknad med *2, som hänvisar till ÖGL., der åter ingen hänvisning till VGL. finnes. Då vid dessa hänvisningar ett olika stafsätt är utmärkt, syftas härmed alltid på det nästföregående glossarium der ordet förekommer; der är åter, då det behöfts, likadan anvisning lemnad; hvilket är att iakttaga om man ej får rätt på ordet i de glossarier der det skall finnas. T. ex. vid skarþa, der jag i afseende på ordets bemärkelse hänvist till ÖGL., syftar deremot det anmärkta stafsättet skærþa ej på ÖGL:s utan på UplL:s glossarium, som åter hänvisar till skarþa i ÖGL:s, der åter stafsättet skærda i VGL. tillkännagifves. Samma förhållande är med ordet sukkn, som i UplL:s glossarium skrives sykn, och i ÖGL:s sökn, hvarifrån ändligen hänvises till syknt i VGL. Vid ovormaghi utmärker * att ordet är uptaget i alla glossarierna; men man finner det dock ej i ÖGL:s glossarium, om man ej vet att det der skrives ughurmaghi, hvilken uplysning lemnas i UplL:s glossarium vid detta ord. Då således det sista af de föregående glossarier der ett ord förekommer, tillkännagifver ej allenast huruvida ordet finnes i något föregående glossarium, utan ock det afvikande stafsätt som i sådant fall kan vara att iakttaga, så har det icke behöfts att här öka vidlöftigheten med dubbla hänvisningar, t. ex. vid skarþa, *1 skærda, *2 skarþa, *3 skærþa; vid sukkn, *1 syknt, *2 sökn, *3 sykn, o. s. v. En sådan vidlöftighet skulle i fortgången af detta verk blifva ännu större och

que evaderet, nullam tamen veram adferens utilitatem.

Indicare denique oportet editioni huius voluminis, quamvis omni studio acceleratae, longam moram adtulisse non tantum Academica negotia, quae his quatuor annis mihi fuerunt perficienda, sed etiam duas diversas domicilii commutationes multis curis molestisque multoque temporis dispendio connexas; priorem nempe qua a. 1835 Upsalas, posteriorem qua anno proxime praeterito Lundam demigravi. Spero autem posthac nulla posterioris saltem generis impedimenta esse exstitura, sed opus omni promotum iri industria, quam valetudo viresque concesserint.

Lundae die XIV Decembris
MDCCCXXXVIII.

besvärligare, utan att medföra något verkligt gagn.

Slutligen bör jag tillkännagifva att utgifvandet af detta band, oakadt all den möda som blifvit använd för dess påskyndande, blifvit betydligt fördröjdt dels genom de Akademiska göromål jag under de sistförflutna fyra åren bestridt, dels genom två särskilda, med mångahanda omsorger och besvärligheter samt mycken tidspillan förknippade flyttningar, först till Upsala år 1835, och sedan till Lund sistlidet år. Men jag hoppas att framdeles åtminstone inga hinder af senare slaget skola inträffa, och att arbetet dersför skall hädanefter komma att fortgå med all den drift som helsa och krafter medgifva.

Lund d. 14 December 1838.

**EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC.
SIGNIFICANTUR.**

- A. Codex Bibliothecae Regiae Stockholmiensis, B 53. (vide supra pag. I.)
- B. Cod. Bibl. Reg. Hafniensis, N:o 2237 in nova collect. regia (vide pag. V.).
- C. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 5 b. (vide pag. XIII.)
- D. Cod. Bibl. Acad. Hafn. N:o 52 in 4:o ex collect. Arnae-Magn. (vide pag. XIV.)
- E. Cod. Excellentissimi Comitum M. Brahe (vide pag. XIV.).
- F. Cod. Bibl. Engeströmianae (vide pag. XVI.).
- G. Cod. Bibl. Reg. Hafn. N:o 2196 in 4:o ex collect. Thott. (vide pag. XVII.)
- H. Cod. Archivi Regni Stockholm. (vide pag. XVIII.)
- I. Cod. Excellentissimi Comitum M. Brahe. (vide pag. XVIII.)
- K. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 25. (vide pag. XIX.)
- L. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 17. (vide pag. XIX.)
- M. Cod. Bibl. Reg. Hafn. N:o 2204 in 4:o ex collect. Thott. (vide pag. XXI.)
- N. Cod. Bibl. Reg. Parisiensis, N:o 10503. (vide pag. XXI.)
- O. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 44. (vide pag. XXII.)
- P. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 16. (vide pag. XXIII.)
- Q. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 42. (vide pag. XXIV.)
- R. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 33. (vide pag. XXIV.)
- 18 - 49. Codices, qui his numeris notantur in elencho codicum manuscriptorum (vide pagg. XXV - XLI.).
- Locc. Loccenius, Iuris Sudermannici versio Latina (vide pag. XLVI.).
-

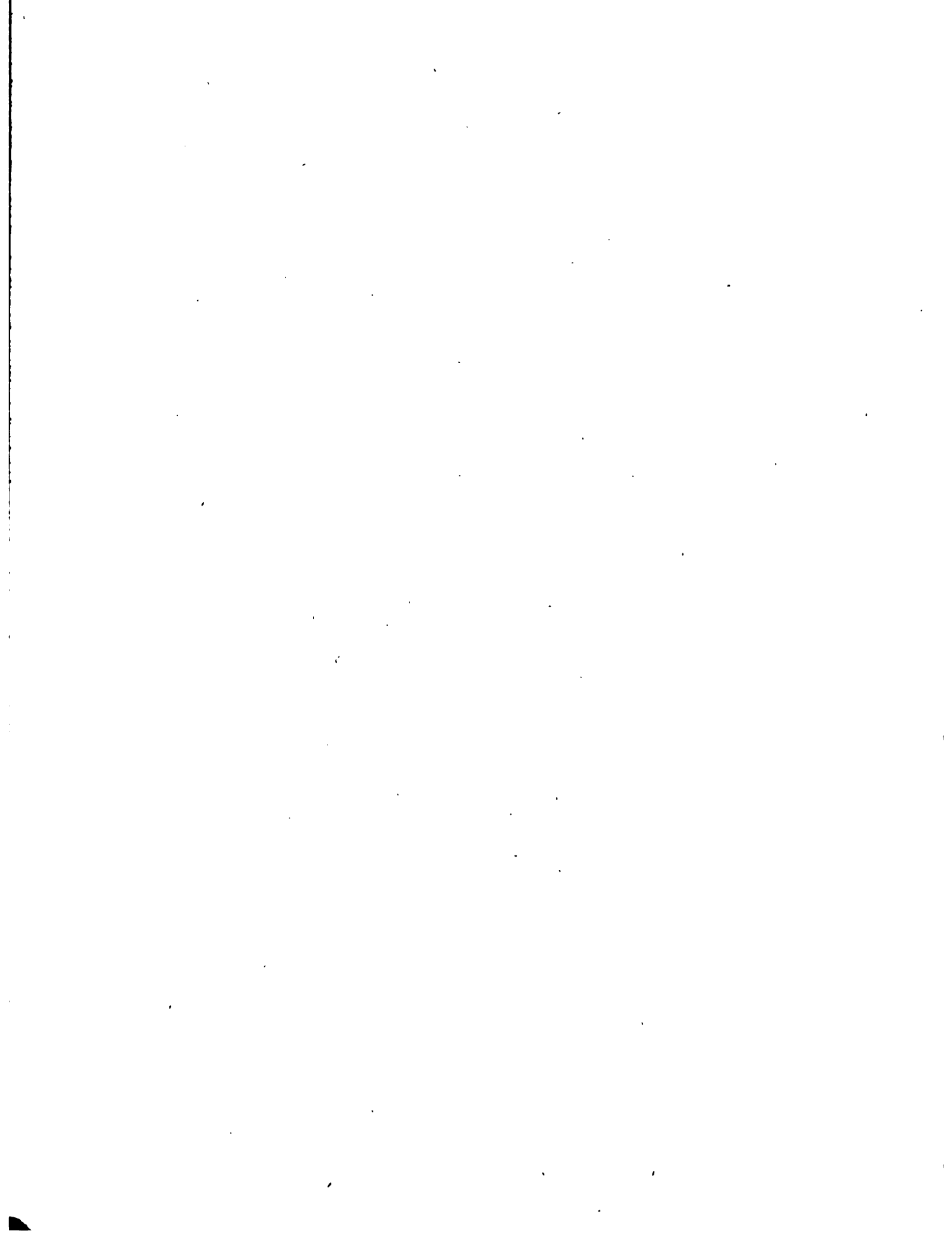
CONSPECTUS OPERIS.

Codex iuris Sudermannici.

Confirmatio Regis Magni (Conf.)	pag. 1.
Prologus (Prol.)	4.
<i>Kirkju balker</i> (KkB.)	6.
<i>Kannunx balker</i> (KgB.)	46.
<i>Gipninga balker</i> (GB.)	55.
<i>Ærþæ balker</i> (ÆB.)	60.
<i>Jorþa balker</i> (JB.)	67.
<i>Bygninga balker</i> (BB.)	84.
<i>Köpmala balker</i> (KpB.)	124.
<i>Manhælgis balker</i> (MB.)	135.
<i>Þiusnaða balker</i> (ÞjB.)	161.
<i>Þingmala balker</i> (ÞgB.)	172.
Addimenta	184.
 Glossarium	 197.
 Index nominum propriorum	 333.
 Addenda et emendanda	 336.

(Confirmatio.) ¹⁾

Magnus sun hærtugh eriks með guz naðum konunger suearíkis ok²⁾ nor- I
ghis ok scane helsar alla them (³thæssa book höra ok⁴⁾ sea með guðz quæðio
ok sinne. Thy⁵⁾ at⁶⁾ forne lagha rætte seen uirðninga uærðe. tha comber
stundum sua til. at umskiptis thæn lagha⁷⁾ staðge sum skipaðer⁸⁾ ær til at ræta
kranca manna siði. ok með iamnaðe af læghia manna missæmyo. for thy at⁹⁾
sua sum timæn fram¹⁰⁾ liðir ok mæn fran falla. ok andre til föðas. sua ym-
seas manna samuæra. ok¹¹⁾ fore thy at i langum tima kunnu mang¹²⁾ fal
hænda. ok¹³⁾ for thy at i gamblum laghum hittis sompt með faum orðom
sat.¹⁴⁾ æi sua lyuslica sum (¹⁵uiðer thorf. ok fore thæssin fal giörs umskipte.
baðe i kirkiu ræt ok lanzlaghum.¹⁶⁾ sua at sompt ær af laghat. sompt með
faum orðom fullat. ok sompt allungis nyskipat. Nu hauer uar troen¹⁷⁾ thiæni-
sto man hærra laufrinz ulphson suðermanna laghman. os tryglica kunnughat
af aldra thera aluum sum boa ok byggia i suðermanna lande. at i thera la-
ghum sum ströningum hafðos¹⁸⁾ i flerom bokum hittis sompt æi allungis skæ-
likt. somt myrklica sat.¹⁹⁾ ok sompt thungt (²⁰a at lita. ok fore thy bað
han os með mögheliche bön af aldra thera aluum sum i suðermanna lande

1) Hanc constitutionem habet B; om. vero
A. Collata est cum apographis 47, 48, 49,
et cum editione ΗΑΔΟΡΦΗΗ (in præfatio-
ne ad codicem sub nomine *Dahle La-
gen* editum), qui secutus est apogra-
phum nunc non exstans (46).

2) 46. 47. 48. 49. om. ok.

3) 46. 47. 48. *thetta Bref see* &c.

4) 49. *eller*.

5) 46. *Tha*. 48. *Thå*. 47. *Tå*. Lege *Tho*.

6) 46. *a*.

7) 47. *helga*.

8) 47. 48. *skapader*.

9) 46. 47. 48. om. *at*.

10) 46. 47. 48. om. *fram*.

11) 46. 47. 48. om. *ok*.

12) 46. 47. 48. add. *ny*.

13) 46. 47. 48. add. *ather*.

14) 46. 47. 48. *sett*.

15) 49. *widhertorffte, sompt oc thungt
at aatliita oc sompt hafðis ströningom i
flerom bokom, oc sompt hittes ey alzs-
tinges skelighit Oc thy badho oss medh
möghelighe bön the wisaste godho men i
rikeno, at ny* &c.

16) 46. 47. 48. *i Keysare Lagum*.

17) 47. 48. *tro*.

18) 46. 47. 48. *hafves*.

19) 46. *saght*. 47. 48. *sagat*.

20) 47. 48. *till att aliite*. 46. *till alt aliite*.

uisasti²¹⁾ æru. at ui af særlicum naðom skipaðin²²⁾ boot²³⁾ os uærðelica ok them tharflica²⁴⁾ a mote thæssum thera thunga. ok (²⁵thy them otharflict²⁶⁾ uare. æn ui dualdum noquara stund sua.²⁷⁾ thæssa bön²⁸⁾ at höra. fore thy at ui uildom æi gamul lagh oskællica um skipta. ok æi ny²⁹⁾ onytlica³⁰⁾ til hitta. tho³¹⁾ um siðe. siðan ui thiklaren³²⁾ þær um biðne uarum. ok os mangfaldelica³³⁾ uistes þunge ok misfal þær mæn hafðo af them gamblo laghum. tha (³⁴gauum ui iaquæðe til þæssa bön. æn thær til at thæt giordis görlica sum euærðelica scal uæra. tha buðum ui (³⁵hærra laufrenze laghmanne. sum i (³⁶thæssi book fyrra hauer næmder uærit. at han lagðe uin a með þem uitrastu sum i suðermanna lande æru.³⁷⁾ at scuða huat gamul lagh uærit haua. ok³⁸⁾ huat i nyom³⁹⁾ sculde skipas ok saman sætias.⁴⁰⁾ han fulförðe⁴¹⁾ uart huð með uærðskuldoghom skunda.⁴²⁾ ok ualde með sic tolf⁴³⁾ uara ærlica riddara. sum⁴⁴⁾ uart rað æru. ok hær nemnas (⁴⁵ok i suðermanna lande iordæghanda æru. Hærra knuter magnussun laghman af⁴⁶⁾ uæstragötlande. (⁴⁷Hærra niclæs abiornsun. hærra uluer abiornssun. hærra eringisl næskonungssun. hærra karl næskonungsun. hærra erik thurisun. hærra staphan røriksson. hærra thørchil andressun. hærra thord bonde. hærra anund⁴⁸⁾ rørikssun. hærra magnus niclæssun. hær-

21) 46. *mistande.*22) 46. 49. *skipadum.*23) 46. 47. 48. sic. B. 49. *book.*24) 47. 48. *torfliga.*25) 49. sic. B. om. *thy.* 46. 47. 48. *otarnum. An wij dvaldoms nakra swa stund thessa &c.*26) 49. *othorffwelighit.*27) 49. om. *sua.*28) B. v. *bön* bis scripta, priori loco rubra lineola est inducta.29) 47. 48. *nytt.*30) 46. *orättelika.*31) 46. 49. *Tha.* 47. 48. *Tå.*32) 46. *tiklarmer.*33) 46. 47. 48. 49. sic. B. *mangfadelica.*34) 49. *hafuom ny ia quæðe til thessa bön gifuit, æn &c.*35) 49. *warom thro thienista man herre**laurens vlfson sudhermanna laghman at skodha &c.*36) 46. 47. 48. *thesso breue.*37) 46. 47. 48. add. *badi.*38) 46. 47. 48. add. *sa.*39) 49. add. *laghum.*40) 49. add. *medh flerom them wisasto Ríkessens manum.*41) 46. 47. 48. *fulbordti.*42) B. Litt. *sk* extritæ, rec. man. sæc. XVI sunt renovatæ. 46. 47. 48. *skyndi.*43) 46. 47. 48. om. *tohf.*44) 46. add. *i.*45) 49. om. *ok — æru.*46) 49. *i.*47) 46. 47. 48. om. *Hærra niclæs abiornsun.*48) 46. 47. 48. *Anund.*

ra ingiuald æzstriða sun. Siðan thæssi alli hafðo umuælt.⁴⁹⁾ giörlica⁵⁰⁾ gamul lagh scoðat. ny dictat. saman sat ok iui seet. tha lysto the them laghum ok laghbook a mangum lanzthingum them allum⁵¹⁾ ahorandum⁵²⁾ thær um uarðaðe. Framaleðes⁵³⁾ siðan alle með samsæt ok utan genmæle uider them laghum glaðlica takit hafðo. undan taknum at enosto tuem punctum. en ær um kirkiu gif.⁵⁴⁾ annar ær⁵⁵⁾ um testament. (⁵⁶⁾for thy at um þenne tu hua sic lanzmænnene ok biscoppen ok klærkane æi æn sampt eller iuir eno comit.⁵⁷⁾ tha como (⁵⁸⁾the sama uare⁵⁹⁾ ærlico mæn atter til uar (⁶⁰⁾sum (⁶¹⁾fyrri næmdir æru. ok kunnughaðo os huat i thæssu inale syst uar. Nu eptir sua giort. ok fore böön aldra thera (⁶²⁾i suðermanna lande byggia. tha af konunglico ualde giuum, ui fullan lagha ræt ok krapt them samu nya 2 laghum. þær⁶³⁾ i (⁶⁴⁾thæssi book thiklica⁶⁵⁾ næmd æru.⁶⁶⁾ ok staðgum ok staðfestum. uærnum⁶⁷⁾ ok tröstum them til æuærzlica⁶⁸⁾ alit með thæssa book⁶⁹⁾ skialum. Ællas⁷⁰⁾ uilium ui⁷¹⁾ af sama konunglico ualde. ok⁷²⁾ biuðom starkleca⁷³⁾ allum them (⁷⁴⁾thær byggia i suðermanna lande i thæsse book för⁷⁵⁾ næmdom. at sua lyuft um⁷⁶⁾ the uilia unde uarum naðum uæra. ok æi konunglicha hæmd thola. tha litin til ænga andra lagha i domum. sacum. ok aldra handa⁷⁷⁾ laghum utan til thæssa. þær⁷⁸⁾ með sua mangfalde böön æru⁷⁹⁾ af os fangin. með sua myklum athugha saman scriuað. með sua almæn-

49) 49. *invilaghdät.*

50) 46. 47. 48. om. *giörlica.* 46. add. *ok.*

51) 46. 47. 48. om. *allum.*

52) 49. *ahörandom.* 48. a *hörande.* 47. 48. *ärändenn.*

53) 46. 47. 48. *Framlethis.* 49. om. h. v.

54) 46. 47. 48. *Kirkiegraf.* Male. 49. add. *oe.*

55) 49. om. *ær.*

56) 49. *ther rikesens mæn oc klerkane haffua sik ey æn vm sampt &c.*

57) 49. *wordhit.*

58) 46. 47. 48. om. *the — ærlico.*

59) 49. om. *uare.*

60) 46. 47. 48. om. *sum — æru.*

61) 49. *foruænde.*

62) 49. om. *i — byggia.*

63) 46. 47. 48. *är.*

64) 46. *thesso breue.*

65) 46. 47. 48. *tikle.*

66) 46. 47. 48. om. *æru.*

67) 46. 47. 48. *wærum.*

68) 46. 49. *ewerdelika.*

69) 46. *breffz.*

70) 46. *Elliges.* 49. om. h. v. 47. 48. add. *tå.*

71) 46. 47. 48. add. *ok.*

72) 46. 47. 48. om. *ok.*

73) 49. *storligha.*

74) 49. om. *thær — suðermanna lande.*

75) 46. 47. 48. *tikle.*

76) *Lege sum.* 46. 47. 48. *är.*

77) *B. sacum additum est, at rubra lineola inductum.*

78) 46. 47. 48. *är.*

79) 46. 47. 48. 49. sic. *B. ær.*

nelict iaquæðe til comin. ok af os sua rætlica⁸⁰) staðgað. ok til fullan lagha ræt skipað. (⁸¹Ui uilium (⁸²framleðes ok starkleka biuðum.⁸³) at allir almænnelicha ok huar um sic the sum⁸⁴) byggia i suðermanna lande litin at þem samu laghum utan alt genmæle. Nu thær til at thætta se alt uiterlict. tha latum ui (⁸⁵thæssa booc scriua ok⁸⁶) stærkia ok fast giöra með uaro incighli. (⁸⁷Giuin uar thæsse book i suðerköpinge. eptir uars hærra byrð. (⁸⁸thusand arom. thry hundraða arom tiughu arom. ok siunda areno a sancta lafrinza dagh.

Prologus. 1)

1 Guð alzwaldughær²) scapare³) himils ok iorþæ⁴) ok alz þæs þær innan ær han gaf fyrste⁵) lagh ok satti moysi (⁶J hender at kunnugha⁷) þeim fore⁸) sinu folki ok æptir gudz huþi kiændi han þem at⁹) byggia wiper ræt ok lagh. Ok¹⁰) swa biuþer ok een wældughær¹¹) kununger swæa (¹²ok götæ ok nor-manna magnus sun hærtugh eriks allum (¹³supermannum wiper rætwise¹⁴)

80) 46. 47. 48. add. *stadd.*

81) 47. 46. 48. sic. B. Nu. 49. om. *Ui — genmæle.*

82) 47. 48. *framledeles. 46. ok framleðis starklika* &c.

83) 46. 47. 48. sic. B. *biuðium.*

84) 46. 47. 48. *ther.*

85) B. Rec. man., quæ pallidam scripturam hoc loco renovavit, mutavit litt æ in e.

46. 47. 48. *thætta bref.*

86) 46. 49. om. *ok.*

87) 46. 47. 48. *Givit nar Bref thætta i* &c.

88) 46. *MCCCXXVII. a Sancti Laurentii Afton. 47. 48. 1327. a S. Laurentze afton. 49. MCCCXXVII die sancti laurencii martyris.*

1) Hunc prologum habent ABCEFGHKL. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. — BEFGHKL.

&c. om. rubr. *Prologus. C. habet rubr. Her byrias kirkio balke.*

2) 41. 44. 45. *alzmechtiger.*

3) F. om. *scapare.*

4) CGL. &c. *iorðh.*

5) EFGHK. &c. om. *fyrste. C. fyrsto. L. 40. först.*

6) 44. *hender emellum.*

7) 40. 45. *kungöra.*

8) L. om. *fore.*

9) EFGHK. &c. om. *at.*

10) BEFGHKL. &c. om. *Ok.*

11) BEFGHKL. &c. *wældugher (om. een). 43. add. Herre och.*

12) L. 40. 44. om. *ok. EFGHK. 39. 42. 43. om. ok — eriks.*

13) EFGHKL. 39. 40. 42. 43. *j rike sino widh* &c.

14) BCL. &c. *rætuisu. EFGHK. &c. ræt.*

ok lagh byggjæ. ok sænder¹⁵) book þæssæ þer¹⁶) skipaþ¹⁷) ær almænni¹⁸) til styrlæ¹⁹) baþe rikum ok fatökum. (²⁰ok²¹) skiael wara²²) mællum²³) ræt ok oræt. Ræt wisum ok sniaellum til tröst ok hughnaþer.²⁴) æn²⁵) orættum ok wrangum til rætningær.²⁶) Ok (²⁷ærum wi skyldughir ok wilium i²⁸) laghum þæssum fólghjæ²⁹) gamblum æptir dömum.³⁰) (³¹mæð rætwissu skipaþum (³²ok sannind³³) saman³⁴) sattum af forfæþrum warum.³⁵) ei swa nyt at³⁶) skipæ ok at³⁷) sætiæ at wi gamalt forderwm³⁸) þæt længi með skiaelum warit hawar. Vtan af fornum ræt ok af³⁹) gamblum lanzlaghum þet vt wælljæ ok af taka ok J book þæssæ saman sætiæ sum nytlic⁴⁰) ær.⁴¹) þæt vtan⁴²) lyckjæ⁴³) þungi ær at.⁴⁴) þæt ok (⁴⁵til fyllæ⁴⁶) af fat⁴⁷) ær. ok (⁴⁸allum (⁴⁹moghi wara⁵⁰) (⁵¹gagn ok hughnaþer at. (⁵²Hawm wi⁵³) þæssæ

15) CEFHGKL. &c. add. *them*.

16) CEFHGK. &c. *som*.

17) A. *skipaþer* scriptum est, at litt. *er* sunt deletae.

18) C. om. *almænni*. L. 40. *almoganum*. EFGHK. &c. *allom*.

19) 39. 43. *styrsil*. 41. *Styrslo*. 40. *styrelse*.

20) L. 40. om. *ok — oræt*. C. &c. *swa at skel æra skipat mellan* &c.

21) EGH. &c. add. *wisar*. FK. 42. add. *wisar ræt*.

22) EFGHK. &c. om. *wara*.

23) B. *mællin*, et sic in sequentibus. CEF GH. *mellan*. 42. *emellan*. 43. *emellom*. Et sic recc. passim.

24) B. *hughnaðar*. CEFHGKL. &c. *hugnad v. hughnat*.

25) CFKL. &c. *oc*.

26) FEGHK. &c. *rætning*. C. (44.) 45. *ræt oc redde* (45. *ræddo*). L. 40. *styrsilæ*. 39. 43. add. *oc næfst*.

27) EFGHK. &c. *wiliom wi oc sculum j* &c.

28) BEFGHK. 39. 41. 42. 43. sic. ACL. 40. 44. 45. om. *i*.

29) CL. 40. 44. add. *j*.

30) L. 40. *æpterdömilsu*.

31) BEFGHK. &c. om. *mæð — skipaþum*.

32) L. 40. om. *ok — saman sattum*.

33) 42. 43. om. *sannind*.

34) BEFGHK. &c. om. *saman*.

35) F. add. *Oc*. I. 40. om. quae in hoc prologo sequuntur.

36) BEFGHK. &c. om. *at*.

37) BCEFGHK. &c. om. *at*.

38) B. *forderuin*. C. add. *ey*.

39) BCEFGHK. &c. om. *af*.

40) 41. 44. *Nyttogt*.

41) C. 41. add. *Oc*.

42) 41. 42. 43. *Vthe*.

43) C. &c. add. *som*.

44) C. om. *at*.

45) B. *tilfulla*.

46) C. 45. add. *som*.

47) BCEFG. 39. *afat v. afaat*. H. *a faat*. K. *aa faat*. 45. *afat*. 42. *aa fatt*. 41. *afäth*.

48) 43. *almoga gagna, och Hugnad kan wara ätt*.

49) B. *mughi*. C. *maghe*. FK. 42. *wardhe gangn* &c. 41. *äth gagn och Hwgnader är, och Hafsvom* &c.

50) B. *uæra*, et sic in sequentibus fere ubique. EH. om. *wara*; sed E. habet v. *wardha* infra post v. *at* rec. man. additam. G. *wardha*.

51) C. *til gagn oc hugnat Oc hafsvom* &c.

52) EFGHK. 39. 42. 43. 45. om. quae in hoc prologo sequuntur; F. vero add. *thes hielpe oss fadhir oc son och then helghe ande Amen*. GK. add. *Amen*.

53) B. 41. om. *wi*.

samu⁵⁴) book (⁵⁵með dighri winn ok mycli vmhughsan⁵⁶) almænni til þarwa saman sat. (⁵⁷skipt ok skipat hana innan tiu laghabalka. ok þem meþ flokkum vt merct balkana swasum⁵⁸) hær scriwas ok næmpnis hwar⁵⁹) æptir andrum.

☞ Kirkiu, balker.	.I ^u .
☞ Kununx balker.	.II ^u .
☞ Gipninga ⁶⁰) balker.	.III ^u .
☞ Ærþær ⁶¹) balker.	.III ^u .
☞ Jorþæ balker.	.V ^u .
☞ Bygningæ balker.	.VI ^u .
☞ Köpmala balker.	.VII ^u .
☞ Manhelghis balker.	.VIII ^u .
☞ Þiufnaþa balker.	.IX ^u .
☞ Þingmala balker.	.X ^u .

(¹Hær byriæs kirkiu (²balker. (³oc tæliæs i hanum flockar (⁴.XXI. af þæssum malum.⁵)

☞ Vm ⁶) kirkiu bygning. ⁷)	.J ^u .
2 ☞ Vm kirkiu bool ok þe huus ⁸) þer sculu ⁹) a ¹⁰) byggjæs.	.II ^u .
☞ Vm kirkiu scrud.	.III ^u .

54) C. 41. 44. om. *samu*.

55) C. 44. *samman sæt með store vmhuxan. almoghanom til gagn oc tharfva*; om. *cetera*.

56) 41. *winhogsan*.

57) 41. om. *sequentia*.

58) B. *sua sat. sum*.

59) B. sic. A. *hwart*.

60) B. *Giptninga*.

61) Pro *Ærþær*. B. *Erfda*.

1) CHLOP. &c. om. *rubricam*. F. habet rubr. *kyrkio balker*. R. rubr. *Tabula*. 21. rubr. *Tafflan J Kyrckio balcken*. 24. 29. &c. habent titulum *Kyrkio Balckenn*. 28. habet titulum: *Hær Begynnes Strängnäs Stichtz Kyrckio Lagh*; om. *vero indicem capitum*.

2) K. om. *balker — malum*.

3) EGIN. 23. om. *oc — malum*.

4) B. *thætighi. ok sighs aff* &c. Q. 20. om. *.XXI. — malum*.

5) B. add. *fyrst*.

6) EFGHKLMPQR. &c. *Först vm*. 30. primo loco habet titulum: *Om Gudz tienst och ett Christeligitt leffuerne*; secundo vero eum, qui in textu primo loco legitur.

7) 32. 33. add. *och om the dagzwärka nidher fälla*.

8) BCDFK. &c. add. *sum*.

9) R. om. *sculu*.

10) I. om. *a*.

☞ Vm ¹¹) prest ok clokkara. (1 ² huru ¹³) (1 ⁴ pem scal (1 ⁵ wæliæ ok taka. <i>.III^{us}</i> .	
☞ Vm kirkiu wigsl ¹⁶) (1 ⁷ ok skirsl ¹⁸) ok biscups gengierð. <i>.V^{us}.19)</i>	
☞ Vm ²⁰) tiund ²¹) (2 ² af sæð aldri. <i>.VI^{us}</i>	
☞ Vm quiktiund. ²³) <i>.VII^{us}</i> .	
☞ Vm quinnæ ²⁴) inleðning. <i>.VIII^{us}.25)</i>	
☞ Vm (2 ⁶ barna crising. ²⁷) æller ²⁸) man scriptæ. ok lik wighiæ. <i>.IX^{us}.29)</i>	
☞ (3 ⁰ Vm forbuð ok messu falð. ³¹) <i>.X^{us}</i> .	
☞ Vm siælægipt. ³²) <i>.XI^{us}</i> .	
☞ Vm testament. <i>.XII^{us}</i> .	
☞ Vm hiona wigning. <i>.XIII^{us}</i> .	
☞ Vm þiufnað i kirkiu. ³³) <i>.XIII^{us}</i> .	
☞ (3 ⁴ Vm hionalagh. ok ³⁵) fræncimis spiælð. <i>.XV^{us}</i> .	

11) N. *no nm*, et sic in sequentibus.12) INO. &c. om. *huru — taka*.13) QR. &c. add. *man*.14) M. &c. *the skulu wælias och taghas*. CE FGHK. &c. *the seulu wælias*, om. *ok takas*.15) Q. &c. om. *wæliæ ok*.16) MPR. &c. *wigilse*. 25. 26. *wigningh*.17) INOR. &c. om. *ok skirsl*. FK. om. *ok — gengierð*.18) MPQ. &c. *skirilse*. 21. 22. *skärillsze*.19) BEFGHKNO. 32. 33. add. titulum: *Vm kirkiu uighsl spillas*. F. add. titulum: *Hvar som kyrkio wighslom spiller*.20) O. *Nu vm*, et sic in sequentibus passim.21) OI. *tionda*.22) EFGHK. om. *af sæð aldri*.23) OI. *quiktionda*. BEFGHKNO. &c. add. *ok offer dagha*. QR. &c. add. *oc offer*.24) FIKMOR. &c. *qwinno*.25) Q. &c. hoc loco inserit titulum capitis XI *Vm siela gift*; textus vero capitem iustum servat ordinem.26) C. &c. *barn kristna*.27) B. &c. *cristning*.28) BCEFGHKNO. &c. om. *æller*.29) BEFGHKNO. 32. 33. add. titulum: *Vm presta forfal*.

30) B, cum quo fere conveniunt EFGHIK NO. 32. 33, loco huius tituli habet tres titulos:

☞ *Vm messu fal*. (man. paullo rec. in marg. add. *oc þe maal preste kunnu vitæs*.) XII^{us}☞ *Vm forbuð ok æn man uarðer saker uioðh biscop*. XIII^{us}☞ *Vm bansatter man uil æi kirkiu ryma*. XIII^{us}.31) R. add. *ok kuru biscoper næpse Tritskom lekman*.32) B. Manus paullo rec. add. *Oc stafkarl þör*.33) I. 32. *kyrkio gaardh*. BEFGHKNO. 33. add. *eller kirkiu garðe*.

34) B, cum quo fere conveniunt EFGHIK NO. 32. 33, loco titularum quatuor in textu sequentium habet hos octo titulos:

☞ *Vm fræncimis spiæl*. (manus paullo rec. in marg. add. verba quaedam iam detrita, quorum tantum ultimum *fæ* legi potest; cfr. not. ad textum capitis) XIX^{us}☞ *Vm hionalagh ok hordom*. XX^{us}☞ *Æn kona kiænne giptum manne barn*. *eller hæfð*. XXI^{us}☞ *Vm eða maal*. XXI^{us}

- ¶ Vm eþæ sum³⁶⁾ standa eller aterganga. XVI^{us}.
 ¶ Vm helgha dagha³⁷⁾ brut ok scriptermaal.³⁸⁾ XVII^{us}.
 ¶ Vm banzmaal ok kirkiugarþa. XVIII^{us}.
 ¶ Vm brut mællin clærk ok lekmanz.³⁹⁾ XIX^{us}.
 ¶ Vm friþ meþ guzlikama. .XX^{us}.⁴⁰⁾
 ¶ Vm næmdir þem biscuper raþar⁴¹⁾ (⁴²halwm meþ kunungi. .XXI^{us}.⁴³⁾

(⁴⁴Vm kirkiu bygning. J^{us}.)

HWar⁴⁵⁾ cristin man⁴⁶⁾ cristnam⁴⁷⁾ (⁴⁸will bærae scal a crist eynæn⁴⁹⁾ at⁵⁰⁾ troa (⁵¹þy at⁵²⁾ han ær (⁵³enwaldugher i guddome ok þrefaldugher⁵⁴⁾ at⁵⁵⁾ namni. faþer. ok⁵⁶⁾ sun. ok þæn helghi and.⁵⁷⁾ han böð ok⁵⁸⁾ sit namn i kirkiu dyrkæ⁵⁹⁾ ok þær innæn⁶⁰⁾ bömir sinæ til hans at⁶¹⁾ föræ. ok þer⁶²⁾

- ¶ Vm scripta maal. XXIII^{us}
 ¶ Vm hælgha dagha brut. XXIII^{us}
 ¶ Vm banzmaal. XXV^{us}
 ¶ Vm kirkiu garðer liggir niðri. XXVI^{us}.
- 35) R. add. om.
 36) C. &c. add. sculu.
 37) CMP. &c. hælghadags.
 38) CDMPQR. &c. scriptamaal. L. 30. scriptomaal.
 39) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. lekman.
 40) B, cum quo fere conveniunt EFGHIK NO. 32. 33, add. titulum: Vm thæn sum stiels til at taca gud̄z licama.
 41) EFGHK. om. raþar.
 42) IL. hafua; male. MP. &c. om. halwm meþ kunungi.
 43) 30. add. tres titulos:
     23. Om Dommarens embete.
     24. Om Crono brut.
     Om den siukes Bekennelse.
 44) EGHKNP. hic habent rubr. Hær byrias kirkiu balcker. CEFGHIKLMNOPQR. &c. hic et in sequentibus ubique om. rubricas capitum.
 45) 22. om. quae in principio huius capituli leguntur: Hvar — scriwaf waru.
- 46) CEFGHIKNO. &c. add. som.
 47) BCDEHKLMNOPQ. &c. crist namn; in L. vero krist rec. man. mut. in kristin. 28. 30. Christi Nampn. FGIR. &c. cristit nampn.
 48) LMPQR. &c. om. will; in L. vero rec. man. post v. bæra supra lineam add. skal. 21. bæra, Scall &c.
 49) B. &c. enan. 21. &c. om. h. v.
 50) ILPQR. &c. om. at.
 51) EGHKN. thyt (I. tydh) han &c.
 52) F. &c. om. at.
 53) LMPQR. &c. eenfaldher. 28. 30. eenfaldigher. 34. &c. en. 29. 32. welldoger. I. emvæl högher gudhdomenom.
 54) BCDEFGHILMNOPQR. &c. thræfaldher.
 55) IR. i.
 56) 24. 25. &c. om. ok.
 57) CEFGHIKNO. &c. ande.
 58) BDEGHILMNOPQR. &c. om. ok.
 59) I. add. han thær til nadhe kalla han böðh.
 60) C. &c. om. innæn. 21. jnne.
 61) LMPQR. &c. om. at.
 62) C. &c. add. innan.

han sic⁶³) til napa kalla.⁶⁴) Han böð ok folke sinu offer ok tiund⁶⁵) rætlika⁶⁶) göræ i laghum þem⁶⁷) moyses scref. Þæt biuz ok fyrst i laghum warum. (⁶⁸til gud hawa tro rættæ.⁶⁹) crist⁷⁰) (⁷¹buð⁷²) halda kirkiu byggæ ok boa lata sum wi sculum allir⁷³) sökiæ quickir⁷⁴) ok döpir. J þæssæ wæruð⁷⁵) comande oc af farande.⁷⁶) Þær næst⁷⁷) offer ok tiund eptir guz buþi rætlika göræ. swa sum wi ok⁷⁸) eptirdöme⁷⁹) hawm af (⁸⁰þæn rætwise abel adams sun. sum tiund giorþi fyrst⁸¹) guþi þæckæ⁸²) sum scriptin segher af.⁸³) ok af andrum helghum⁸⁴) forfæprum⁸⁵) warum⁸⁶) fyr æn lagh scriwap waru. §. I. ¶ (⁸⁷Nu wilia bönder kirkiu af nyu byggæ (⁸⁸þe sculu lof⁸⁹) af biscupi (⁹⁰taka.⁹¹) (⁹²Luf ær af biscupi takit farin bönder heym⁹³) 3 til sokn ok lægin siælwir stæmpnudagh a⁹⁴) allum þem innæn soknar⁹⁵) æru.⁹⁶) Jorþ eghander warin allir skyldugher rikir ok fatöker daxwærke⁹⁷) til lata eptir bonda tal.⁹⁸) Eptir iorþægho sinni aghi⁹⁹) hwar byggæ (¹⁰⁰ok aka.¹)

63) BEFGHIKNO. 32. om. sic.

64) M. &c. *bidhia*.65) I. *thyondha*, et sic, aut *tyondha*, in sequentibus.66) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *rætlika*.67) 21. add. *som*.68) C. &c. *at hafua til guds retta tro*.69) EFGHIKNO. 32. *wara*.70) R. &c. *Cristi. L. krist*, rec. man. mut. in *kristin. F. kristit*.71) I. *bödh kyrkyo* &c.72) FKO. 21. add. *at*.73) LMPQR. &c. om. *allir*.74) 30. *leffuandes*.75) FHK. *wæreld. ELNP. wærald. CGIM OQR. &c. werld*.76) 30. *affgångande*.77) L. *æpther*.78) ILNO. &c. om. *ok*.79) LMPQ. &c. *æptherdömilse*.80) BEFGHIKNOR. *them. C. &c. abel retwisa adams* &c.81) BD. *fyrste*.82) O. 32. *thækkæn. LMPQR. &c. om. h. v. I. tækkeligha. N. thæklika. 28. tolcka. 29. tolckan*.83) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *af*.84) I. om. *helghum*.85) M. &c. *forellrom*.86) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *warum*.

87) QR. 20. 30. 31. hic incipiunt novum caput. 29. hoc loco incipit caput primum.

88) O. &c. *tha skulu the lof* &c.89) BC. &c. *loff v. lof*.90) Hl. *hawa. K. takno Farin* &c.; cfr. not. 92. infra.91) C. &c. add. *Tha*.92) BDEFGHLMPQR. &c. *lowe aff biscope taknu. farin* &c. NIO. *oc lofue* &c. ut B. &c. Cfr. not. 90. supra. 21. *Sedan fari* &c. 22. *tå the hafua loff aff biscope tagit, Farin* &c.93) B. &c. *hem*.94) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *a*.95) CGNO. &c. *sokn. I. om. h. v.*96) 21. add. *och*.97) O. add. *ther*.98) CEGHILNOPQR. &c. *tali. EFGHKNO. &c. add. oc*.99) BEFGHIKLNOQR. &c. *agher v. aghir*.100) I. &c. om. *ok aka*.

Fællir nocor þæn²⁾ eghande³⁾ ær i⁴⁾ sokn daxwærke niþer i kirkiu bygging fore þryzku⁵⁾ skylð.⁶⁾ þa æru kirkiu wæriændæ⁷⁾ til bunðni⁸⁾ pant hans taka. fore daxwærke eth⁹⁾ .IIII. penninga. swa fore annet.¹⁰⁾ (¹¹⁾ok þriþiu.¹²⁾ þæt moghu¹³⁾ þe göræ vtan dom. ok (¹⁴kræwin æ daxwærkin full¹⁵⁾) vt þær¹⁶⁾ meþ. Kan nocor swa enbender¹⁷⁾ wara at han will ei byggjæ ok fællir niþer daxwærken¹⁸⁾ flere æn þry. þa fylli¹⁹⁾ ater²⁰⁾ daxwærken ok a²¹⁾ marker þre. (²²liggin þa til samu²³⁾ kirkiu bygging. Ær nocor þæn i sokn²⁴⁾ bönder kunnu ei ræt af fa til þeræ²⁵⁾ kirkiu bygging ok þora²⁶⁾ han ei sökja fore sinæ þryzku.²⁷⁾ þa ma prester (²⁸fore hanum guzlikama²⁹⁾ vppe halda. (³⁰þær til at³¹⁾ han hawar (³²þeræ kirkiu ræt giort. baþe vm daxwærken³³⁾ ok (³⁴swa vm boot (³⁵sum sagt³⁶⁾ ær. (³⁷wari swa skilt vm³⁸⁾ kirkiu bygging.

- 1) A. aa scriptum fuisse videtur, at posterius a deletum est.
- 2) IR. om. þæn. FK. 24. add. som.
- 3) FFGHIKNO. &c. iordhæghande.
- 4) 22. add. the.
- 5) 37. trishedh. 34. add. eller fortradenhed. 35. 36. add. æller fortradenhed. 37. add. eller fortrvdenhed.
- 6) CEFHGKLMNOPQR. &c. sculd.
- 7) 28. 31. Kyrckiovarderna.
- 8) I. om. til bunðni. 24. Pligtoge.
- 9) BC. &c. ett v. eet.
- 10) B. &c. annat.
- 11) I. tridhia oc fyærdha; at verba oc fyærdha lineolis sunt inducta.
- 12) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. thridia. F. &c. tridhie.
- 13) BD. mugku. CFIKLNPR. magho. M. &c. mågho. 18. &c. måga.
- 14) C. 23. tho daxuerkin fvl krefuin ther medh.
- 15) Q. &c. fult. FK. siin.
- 16) FKM. &c. om. þær.
- 17) L. eenbundher. 29. en better. 22. tresker. 28. affnugher.
- 18) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. daxuerke.
- 19) BDEGHLNPR. fulli.
- 20) C. &c. wp.

- 21) N. om. a. C. &c. medh.
- 22) LMPQR. &c. om. liggin þa. CEFGHIKNO. &c. oc the liggin (FK. leggin) til &c.
- 23) BI. &c. samæ v. sama. C. &c. om. h. v.
- 24) CEFHGKLMNOPQR. &c. add. som.
- 25) C. &c. the samu. 21. &c. the. 22. Samma.
- 26) FK. add. the.
- 27) 28. tredskheet skull. 37. trvgsxab skyldh.
- 28) I. honum oppe haldhe fraan gudhz lykama.
- 29) LMPQR. &c. om. guzlikama. 34 — 38. gutz tienistæ. 25. 26. tienist.
- 30) 25. 26. till thes han &c.
- 31) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. at.
- 32) BD. there. LMPQR. &c. the. I. ræth gyorth fore syk; om. quæ in hoc cap. sequuntur.
- 33) BCDEFGHKLMNOPQR. &c. daghsuærke.
- 34) Q. &c. om. swa. BDEFGHKLMNOPR. &c. om. swa vm.
- 35) MP. &c. om. sum sagt ær.
- 36) FK. sagdh. H. sak. Male.
- 37) CNO. &c. om. wari — bygging.
- 38) MP. &c. i.

Vm kirkiu bol oc þe huus sum þær sculu a byggjæs. II°.

Nv scal bool til kirkiu læggjæ.³⁹⁾ þa scal kirkiæ attung hawa halfemto⁴⁰⁾ örtugh⁴¹⁾ vm⁴²⁾ by allan. ligger⁴³⁾ i fiællum⁴⁴⁾ .V. þyniæ⁴⁵⁾ sæþe⁴⁶⁾ ok .X.⁴⁷⁾ lassa⁴⁸⁾ egn⁴⁹⁾ þet⁵⁰⁾ scal hon hawa i þeni by⁵¹⁾ frælst (⁵²⁾a wip oc⁵³⁾ watn. þær sculu bönder lagha huus a⁵⁴⁾ byggjæ ok presti i hænder sætiæ. þe⁵⁵⁾ æru⁵⁶⁾ siu. Stowa stekara huus.⁵⁷⁾ lapa.⁵⁸⁾ Kornhærberghi.⁵⁹⁾ Wistahuus.⁶⁰⁾ (⁶¹⁾Symnhuus.⁶²⁾ ok⁶³⁾ fæhuus.⁶⁴⁾ Þe huus (⁶⁵⁾scal presti i hænder sætiæ wel boin⁶⁶⁾ ok vpbyghð.⁶⁷⁾ gömi siælwer siþan prester at husum sinum swa⁶⁸⁾ sum han will⁶⁹⁾ þarwir⁷⁰⁾ af⁷¹⁾ hawa. ok sokn⁷²⁾ engin warnap⁷³⁾ fore⁷⁴⁾ þem⁷⁵⁾ vppi⁷⁶⁾ halda.⁷⁷⁾ Vtan þe kunnu fore ellis⁷⁸⁾ sculð ruthna⁷⁹⁾ niþer.⁸⁰⁾ ællæ⁸¹⁾ brinnæ.⁸²⁾ Kumber (⁸³⁾af (⁸⁴⁾bæru elle (⁸⁵⁾bruni þen vp.

- 39) CEF GHIK MNO. &c. *leggias*. QR. &c. *liggia*. 30. *byggias*.
 40) B. *halua fæmto*.
 41) I. 30. *attungh*.
 42) EFGHIKNO. *ofuer*. 32. *y*.
 43) FK. 24. om. *ligger*.
 44) M. &c. *fullom*. Male.
 45) G. *thyni*. 25. &c. *tunna*.
 46) C. &c. om. *sæþe*. 30. *åker*.
 47) 30. 20.
 48) CFR. &c. *las*.
 49) Pro *eng* v. *æng*. CBEFGHIKLMNOP QR. &c. sic.
 50) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. AD. *þa*. M. &c. *then*. 21. &c. *them*.
 51) I. om. *by*. CLMPQR. &c. add. *som*.
 52) LMPQ. &c. *agher* v. *ægher*. C. &c. *ager a*; male. R. *hafvir*. I. *ær viidh vatn oc vakvm*.
 53) BCDEFGHLMNOPQ. &c. sic. KR. om. *oc. A. add. a*. Cfr. not. 52. *præcedentem*.
 54) M. &c. om. *a*.
 55) EFGHIKNO. add. *hvs*.
 56) INO. 32. *ægha vara*.
 57) GEN. &c. *stekarhus*. F. *steghare hvss*. H. 23. 25 – 29. 34. *stegherhvss*. 37. 36. 38. *stegers*.
 58) A. *lagha* antea fuit scriptum.
 59) 28. om. *Kornhærberghi*.
 60) CFILMNOPQR. &c. *wisthvs*.
 61) CF. 23. *sofnhus*. EHM. &c. *Sofuhvs*. 21. *soffuuhus*. 24. *Fåhvs*, och *hemmelig hvs*, The &c.
 62) 28. add. *Stall*.
 63) FK. om. *ok*.
 64) I. *stal*.
 65) BEFGHIKLMNOPQR. &c. *sculu preste* (I. *prestem*) i *hænder sætiæ*.
 66) 2A. *well serdoge*.
 67) I. *bygdh*. LMPQR. &c. *vm bygdh*; male.
 68) I. om. *swa*.
 69) BEFGHIKNO. &c. add. *sialuer*.
 70) IM. &c. *tharff*.
 71) F. *at*. Male.
 72) C. &c. add. *hafui sidhan*.
 73) CEF GHIKLMNOPQR. &c. *wardhmat* v. *wardhmadh*.
 74) C. &c. om. *fore*. 22. om. 28. *aff*.
 75) LMPQR. &c. add. *at*.
 76) 22. om. *vppi*.
 77) BEHNO. *uppe halde*.
 78) COR. &c. *aldher*, GM. &c. *allir*. 24. &c. *Alder*. N. *elle*. I. *eldhe*. Q. &c. *eld*.
 79) BC. &c. *rotna* v. *rutna*. H. *rötna*.
 80) I. 24. om. *niþer*.
 81) BCEFHILNPR. &c. *eller*, et sic in sequentibus passim.
 82) I. *brænna*. BEFGHIKNO. 32. add. *thor*

come þæn wapa epe fore sic⁸⁶) sum ellin⁸⁷) bar. ok wapa boot⁸⁸) .VII. *marker*. Fylghir⁸⁹) ei⁹⁰) epe⁹¹) ok tilbupi laghlika. wari þa wape⁹²) i wilia wærke.⁹³) Komber þen elder af omne⁹⁴) eller ærni.⁹⁵) wari ogilder. wapa-botena scal þen⁹⁶) vpbæræ⁹⁷) scapan fik. (⁹⁸bönder sculu hanum husin⁹⁹) (¹⁰⁰ater vpyggia¹) sum fyrræ.²) §. I. ☞ Nu (³kan (⁴warþa at prester ok sok-
4 namæn delæs wiper⁵) vni laghahus.⁶) (⁷segher han⁸) ferre wara æn hawa⁹) þorfte.¹⁰) Ranzsakin þet af andrum soknum bönder (¹¹ok prester swa mangi sum¹²) þem (¹³a sember¹⁴) þer til næmnæ. ok swasum¹⁵) þe scuþa¹⁶) (¹⁷þeræ mællin ok¹⁸) sinæ sannind¹⁹) (²⁰fore bindæ. (²¹swa (²²nöghin sik

- ua thön* (EFGHIKNO. 32. *the*) *hus ok alt* (I. 32. *om. ok alt*) *thaak uidir*. (I. *om. uidir*) *thæt scubu bönder uppe halda*. D. eadem habet in summo margine rec. forte man. addita. LMPQR. &c. add. *Tharffua the hws* (M. *om. hws*) *all thak* &c. ut B. &c. C. &c. add. *Tarffuas them husom oc* &c. ut B. &c. Cfr. Add. 12.
- 83) R. *ther bruni j aff bern eldhe, brinna the wpp. 22. then skada aff bæri ellder, och brinna the vp.*
- 84) BDEGLMOPQR. &c. *bæru elde. F. bornom elde. 32. wtbornen elde. K. bærin elde. CH. &c. barn eelde; male. I. barn vadha eldher then brinni vp; male.*
- 85) BCDEFGHKOPQR. &c. sic. AN. *brinni. L. bruni oc brinna then vp. M. &c. skadhi och brinna then vp.* Cfr. nott. 83, 84. *praecedentes.*
- 86) L. *om. sic.*
- 87) B. &c. *eldin.*
- 88) I. *om. boot.*
- 89) 21. &c. *Fyller. CLMPQR. &c. add. han.*
- 90) I. *om. ei. Male.*
- 91) A. *Loco v. epe antea scriptum fuit wa.*
- 92) R. *badhe. 22. boott.*
- 93) CDEFGHIKNOR. &c. *wilia werkun.*
- 94) EGHK. *ofne. CN. 29. ofn. O. oghn. FQ. 23. &c. vgne v. wgn. I. vng. LP. osinne. R. osmunne. M. &c. wngxmunne.*
- 95) BD. *arin. CEFHKLNOPQR. &c. arin. I. arin. 25. 26. 27. Arlen.*
- 96) I. 28. *han.*
- 97) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *add. som.*
- 98) I. *om. bönder — fyrræ.*
- 99) EFGHKNOQ. &c. *om. husin. MP. &c. skadan.*
- 100) BEFGHKNO. &c. *om. ater. LMPQR. &c. aterbyggia.*
- 1) BEFGHKNO. *add. sua.*
- 2) C. &c. *för.*
- 3) C. &c. *kunno prester &c.*
- 4) R. *om. warþa at.*
- 5) FK. *om. wiþer.*
- 6) B. &c. *lagha hus.*
- 7) C. &c. *prester siger them færre &c.*
- 8) BEFGHIKNO. 32. *annar.*
- 9) I. *han.*
- 10) C. &c. *torf.*
- 11) CI. &c. *om. ok prester.*
- 12) EFGHIKNO. 22. *om. sum.*
- 13) C. &c. *vmsembler oc &c.*
- 14) EFGHIN. 24. *add. at. K. add. at the. O. add. oc.*
- 15) B. &c. *swa sum.*
- 16) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. *sic. A. scakta. C. &c. skilia thet at.*
- 17) I. 24. *them i mellom.*
- 18) M. &c. *aa.*
- 19) 30. *samuit.*
- 20) FIL. &c. *forbiudha. Male.*
- 21) I. *enghen presther oc böndher ☞ Item Dyrffvis &c. Male.*
- 22) C. &c. *scal prester oc sochnamen lata sik at nöghia.*

at²³) bapí²⁴) prester ok bönder. §. 2. Dyrwis²⁵) ok²⁶) engin prester til²⁷) föræ kirkiu bols garð af þem stað (²⁸han (²⁹byghþer war af soknne. vtan þeræ³⁰) goðwilia³¹) ok biceps orluf.³²) vtan (³³han a³⁴) sin eggin cost byggi (³⁵oc ei³⁶) soknne.³⁷) §. 3. Prester oc kirkiu lanboa³⁸) warin³⁹) skyldughir ok vndibundnir.⁴⁰) (⁴¹broa byggjæ.⁴²) wæghæ⁴³) nytþjæ.⁴⁴) garþa⁴⁵) gixerþæ.⁴⁶) wargha garþa byggjæ⁴⁷) sum andre bönder byggjæ⁴⁸) æller (⁴⁹bötin sum lagh sighthæ oc laghmander⁵⁰) skil.⁵¹)

Vm kirkiu scrud.⁵²) (⁵³böker oc mæssu clæpe. III^u.

Til⁵⁴) kirkiu (⁵⁵scal scrud köpæ böker oc⁵⁶) mæssu clæpe⁵⁷) oc⁵⁸) altaraclæpe. kalk⁵⁹) oc⁶⁰) clukkur oc (⁶¹scrud allan. þen hon wiper þorð (⁶²gupi þiænist meþ göræ.⁶³) (⁶⁴baþe quickum oc döþum. J wæruð ok af

23) M. &c. om. at.

24) BDEFGHKL MNOPQR. &c. om. bapí.

25) 21. 22. &c. Dierffues.

26) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. ok.

27) C. &c. om. til. BCEFGHIKNO. &c. add. at.

28) C. &c. som socnen han byggde.

29) EFGHIKNO. &c. soknen byggde.

30) CEF GHIKNO. &c. socnamanna.

31) 20. 24. &c. goda willia.

32) BC. &c. orloff v. orlof.

33) N. bygge a sin egen kost. oc &c.

34) 20. 31. aff.

35) C. &c. om. oc ei soknne.

36) BDEFGHKL MNOPR. &c. add. a. IQ. &c. add. aff.

37) BDEFGHIKNO. 32. soknamanna. LM PQR. &c. bondanna.

38) B. &c. landboa. C. &c. landbo. 32. Landbönder.

39) INO. 32. add. alle.

40) CINO. &c. til bundne.

41) 24. 25. 26. 27. om. broa byggjæ.

42) O. 32. add. oc.

43) BCDEFGHKL MNOPQR. &c. sic. A. wæghæ. I. wægho.

44) BC. &c. ryðhia v. ryðia.

45) EFGHIKNO. 32. add. byggia. oc.

46) CEF GHIKNO. &c. add. oc.

47) EFGHIKNO. 32. om. byggjæ. C. &c. uppe halda.

48) CEF GHIKLMNOPQR. &c. om. byggjæ.

49) K. swa som lagh och laghmadhir skill. Male.

50) EFGHIKLMNOPQR. &c. laghmadher. I. 28. add. ath.

51) I. rubr. litt. add. Mærk væl oc gðm.

52) D. add. sum kun scal haua.

53) BD. om. böker oc mæssu clæpe.

54) F. Ujdh. I. Um.

55) BDL PQ. &c. scrudh scal (Q. &c. add. man) köpa &c. IMR. &c. skrudh skaal köpas &c. EFGHKN. skrudh sculu köpas &c. C. &c. skrudh sculu böker oc messokledhe köpas.

56) I. om. oc.

57) R. messo redhe.

58) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. oc.

59) EFGHKN. kalker v. kalkir. I. kalkar. O. kalkor.

60) K. om. oc. I. æller.

61) CR. &c. skrudher aldher. K. all annan skrudh thæn &c.

62) M. &c. gudz. EFGHIKNO. till guz thænist. oc soknamen (I. soknamanna) widher thorfuo. quikke oc döðhe.

hiælpæ meþ. þet coste oc⁶⁵) bönder sum kirkju byghþu. (⁶⁶warþar hær⁶⁷) nocot⁶⁸) a fat⁶⁹) i þy hon⁷⁰) wiþporf⁷¹) þet⁷²) ei (⁷³orkar soknen fyllæ⁷⁴) læggis⁷⁵) þa⁷⁶) til af⁷⁷) kirkju⁷⁸) tiunð oc hænnæ til aghum⁷⁹) meþ biscups raþe. ¶ Kan siþan framleyþis⁸⁰) hænni nocot⁸¹) bristæ (⁸²þet sum⁸³) guþi til höre þiænist meþ at⁸⁴) göræ. þa scal prester⁸⁵) kirkju wæriændæ⁸⁶) wiþer⁸⁷) wara. vm þre⁸⁸) sunnudagha⁸⁹) (⁹⁰böter a raþa oc (⁹¹til fænktae þet⁹²) a faat⁹³) ær. Raþa þe ei böter a þa⁹⁴) swa ær til sagt. bötin⁹⁵) þre⁹⁶) marker. (⁹⁷eynæ biscupi .I.⁹⁸) presti. oc⁹⁹) .I.¹⁰⁰) kirkju. Glömir prester¹) wara kirkju wæriændæ wiþer. ok koma siþan nocor fall²) innæn. þær³) guz þiænist ma⁴) hindræs af. böte prester .III.⁵) marker .I.⁶) biscupi .I.⁷) kirkju⁸)

- 63) LMPQR. &c. add. *oc kristnom mannom.*
 64) C. &c. om. *baþe — hiælpæ meþ.*
 65) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *oc.*
 66) C. &c. *formagho the ey alt thet köpa. oc brister ther nokot innæn. tha fullis til af &c.*
 67) BEFGHIKLNQ. &c. *thær.*
 68) G. om. *nocot.*
 69) DEHO. *afat v. afaat. R. afath. I. afaath. BFGKLM. affat v. affaat. N. affath. Q. affaath. 18. 20. 24. 25. 26. &c. affätt, äfäät, äfätt, ääfätt v. äffätt.*
 70) M. &c. *som.*
 71) B. &c. *uiderthorf.*
 72) BDLMPQR. &c. *thær.*
 73) Q. 20. *orka soknamen.*
 74) BDEFGHIKLNOPQR. &c. *fulla.*
 75) P. *lagge.*
 76) BDEFGHIKLNOPQR. &c. *thæt. M. &c. ther.*
 77) K. om. *af.*
 78) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. C. &c. *kirkionna. A. kirkiumi.*
 79) BDFGMOQ. &c. *tillaghum. CEHIKLN PR. til laghom.*
 80) C. *framledhis. BD. framaledes. LMP QR. &c. framdelis. EFGHIKNO. 24. om. h. v.*
 81) Q. &c. om. *nocot.*
 82) C. &c. *som ther til höre at gudhi thie-nist medh göra.*
 83) I. om. *sum.*
 84) BEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *at.*
 85) I. add. *oc. Male.*
 86) 28. *Kyrckionverderna, et sic in sequentibus.*
 87) F. 28. om. *wiþer.*
 88) B. *threa, et sic passim.*
 89) LMPQ. &c. add. *at. R. &c. add. at the.*
 90) C. &c. *at the radhen ther a böter Gö-ra the thet ey tha them ær swa til sakt &c.*
 91) O. *tilfa. 24. tilfya.*
 92) 22. 24. add. *som.*
 93) B. v. *affat omissa, supra lineam est addita. In ceteris codicibus h. v. variis modis scribitur; cfr. not. 69. supra.*
 94) DL. om. *þa.*
 95) L. add. *tha.*
 96) 28. om. *þre; alia man. supra lineam add. 40.*
 97) B. &c. *ena. C. 28. &c. biscope kir-kio oc preste.*
 98) LMPQR. &c. *andhra.*
 99) ILR. &c. om. *oc.*
 100) LMPQR. &c. *thridhia.*
 1) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *at.*
 2) 24. *förfull. G. add. wth.*
 3) DBEFGHIKLMNOPQR. &c. *þe.*
 4) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *ma.*
 5) O. *siox. Male.*
 6) C. &c. om. *.I. I. add. mark.*
 7) C. &c. om. *.I. LMPQR. &c. adhra v. andhra.*

L⁹) kirkju wæriændum. ¶ Nu delæ kirkju wæriændæ wiper¹⁰) prest sin¹¹) at han (¹²þem ei¹³) warat¹⁴) hawer. wari þet a soknamanna witnum. oc böte þen þeræ¹⁵) þe sællæ.

(¹⁶Vm prest oc clockara. III^u).

N^{v17}) ær kirkia (¹⁸til lyctæ komin læst¹⁹) oc wel böin²⁰) sum hon wara scal. (²¹þa scal kirkia²²) prest²³) hawa. Þæn²⁴) heyter²⁵) rætlika²⁶) til kirkju konin sum biscupi oc soknamannum a²⁷) sember. þrea presti aghu²⁸) soknnamen i wali hawa. biscuper (²⁹haw³⁰) wald³¹) een af³²) taka þylikan³³) han will. Biscuper aghar oc³⁴) þem³⁵) kirkju giwa sum³⁶) fapurlikan³⁷) ræt hawer til (³⁸kirkju þeræ.³⁹) þær⁴⁰) clærkæ kalla ius patronatus. ¶ Nu ær prester til kirkju⁴¹) komin með biscups ok soknamanna⁴²) 3 godwilæ⁴³) (⁴⁴ok eptir (⁴⁵þet at kirkia giwin⁴⁶) ær þa scal⁴⁷) kirkia⁴⁸)

- 8) I. *presthe*. BCDEFGHILMNOPQ. &c. add. *ok*.
 9) CI. &c. om. .I. LMPQR. &c. *thridhia*.
 10) L. *medh*.
 11) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *sin*. EFGHIKNO. &c. add. *oc sighia*.
 12) C. &c. *hafuer them ey warat widher wari* &c.
 13) NO. add. *swa*. R. &c. add. *widher*.
 14) 24 *attwaratt*. 25. 26. 27. *warnadt*.
 15) I. &c. om. *þeræ*. LN. &c. add. *som*.
 16) B. *Huru prest ok kloccara scal taca*.
 17) I. *Naar kyrkia* (supra lineam add. *ær*) til &c.
 18) 34 – 38. *all* (37. *alth*) *fulkomen och væll tiil rede tha* &c.
 19) K. 24. om. *læst*.
 20) B. &c. *wælboin*. 21. 22. *vælboatt*. C. &c. *wæl til redho*.
 21) H. om. *þa scal*.
 22) CLMPQR. &c. *hon*.
 23) LMPQR. &c. *kyrkio prest*.
 24) C. &c. add. *prester*.
 25) B. &c. *hetir*. C. &c. *ær*.
 26) EFGHIKN. add. *wara*.
 27) C. &c. *vm*.
 28) BC. &c. *agha v. ægha*, et sic in sequentibus passim.
 29) C. &c. *taki ther af en*.
 30) I. add. *ther*.
 31) EFGHKNO. 24. add. *ther*.
 32) K. om. *af*.
 33) CEGHK. &c. *tholkin*. NFO. *tholikin*. LIMPQR. &c. *hwilkin*. 28. *holcken*.
 34) I. 22. om. *oc*.
 35) K. add. *clærke*.
 36) Adde: *han will unna sum*. Cfr. UplL. KirkB. 5.
 37) CEFGHNO. *fadherlikin*.
 38) EFGHIKNO. *the kirkio*. *som klerka* (O. om. *klerka*) &c. C. *henna thet kalla* &c. 23. *henna thet kallas på latyne Jus patronatus*.
 39) BLP. *there*. QR. &c. *thera*.
 40) B. &c. *sum*. Q. &c. *thet*. Cfr. not. 38. supra.
 41) L. om. *kirkju*.
 42) R. add. *radhe*, *ok*.
 43) EFGHIKNO. &c. *wilæ*. 20. &c. *godha: willia*.
 44) C. &c. *tha hon ær swa gifwin tha* &c.
 45) BDEFGHKL MNOPQR. &c. om. *þet*. I. om. *þet at*.

(⁴⁹af (⁵⁰bondum hanum⁵¹) i hænder sætiæs.⁵²) (⁵³oc (⁵⁴allar scrupar hæn-
nær. oc prester sæti⁵⁵) clokkara⁵⁶) scrud i hender. §. 1. ☞ Clockare a⁵⁷)
þæssum lundum⁵⁸) af presti oc soknamannum takas.⁵⁹) soknamæn sculu þre
mæn i wali hawa þe⁶⁰) sum kirkiu nytliki⁶¹) æru.⁶²) prester (⁶³hawi
wald⁶⁴) een⁶⁵) af taka slikan⁶⁶) (⁶⁷han will.⁶⁸) Prester ok soknamæn aghu
fore⁶⁹) clockara warpa⁷⁰) sum han toko. æn han kan kirkiu scaþa⁷¹) vm⁷²)
scrud hænnæ. §. 2. ☞ Nu hawar clockare wið kirkiu lyklum⁷³) takit. kan
swa illa warpa⁷⁴) at kirkia brinder⁷⁵) vp af liusum eller⁷⁶) elde þem⁷⁷)
clockare in bær.⁷⁸) folghi⁷⁹) swa⁸⁰) þem branda waþe⁸¹) sum allum andrum
(⁸²þer seghiaes⁸³) scal af⁸⁴) framalepis.⁸⁵) (⁸⁶Apertan manna eþer ær

46) A. Loco v. *givin* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

47) Q. &c. om. *scal*.

48) G. om. *kirkia*. C. &c. *hon*. 18. Rec. man. supra lineam add. *inuentarium*.

49) 21. om. *af bondum*.

50) LMPQR. 18. 19. 20. 31. om. *bondum*. BEFGHIKNO. 32. *biscopi*. C. 22. 23. 25 — 30. *biscope eller* (25. &c. add. *aff*) *hans umbulhi*. 34. (35 — 38.) *biscop eller aff hans embitz prestenom*. D. *bondum* scriptum fuisse videtur; hac vero voce deleta, eius loco rec. forte man. posuit *biscopi*, in marg. addens: *eller af hans umbuði*. 24. *honnom Præste y hænnder* &c. Cfr. not. 49. praecedentem et Add. 12.

51) C. &c. *prestenum*.

52) BEFGHIKLMNOPQR. 18. (ubi. rec. man. haec verba lineola induxit) 19 — 21. 24. 31. 32. add. *eller* (LQR. &c. add. *oc*) *aff* (21. om. *aff*) *hans umbuði* (l. *bdhi*). Cfr. not. 50. supra.

53) C. &c. medh *allom skrudhe henna*.

54) DBEFGHIKLMNOPQR. &c. *alder scrudær*.

55) C. &c. add. *sidhan*.

56) 34 — 38. add. *eller diegen*.

57) C. &c. *scal*.

58) I. add. *skal*. Male.

59) EFGHIKNO. 32. *vælias*.

60) LMPQ. &c. *them*.

61) O. 25. &c. *nyttoghe v. nyttighe*.

62) C. &c. add. *Oc*. BEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *hælder* (LMOPQR. &c. *oc hælder*) *clærka æn lekmæn æn* (M. &c. om) *the hittas*. D. eadem fere habet rec. man. in marg. addita.

63) C. &c. *taki ther aff en then han wil*.

64) EFGHIKLMNOPQR. &c. add. *ther*.

65) R. om. *een*.

66) CEFHGKLMNOPQR. &c. *then*. I. *ther*.

67) BDEFGHIKNO. *hanum thykker lica-stan uæra*.

68) LMPQR. &c. add. *oc likaster ær*.

69) R. *same*. Male.

70) LMPQR. &c. add. *the*.

71) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *göra*.

72) 22. 24. å. 32. *på*.

73) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. *nyklum*.

74) I. &c. *vara*. 25. 26. *hendha*.

75) B. *brænder*. EFGHIKNO. *brennis*.

76) R. &c. add. *af*.

77) M. &c. add. *ther*.

78) CDEFGKNOQ. &c. *inbar*.

79) 22. *Fylle*.

80) M. &c. om. *sva*.

81) B. &c. *branda uaða*. C. &c. add. *sva*.

82) C. &c. *som framdelis sigs*. *Atertan* &c.

83) BEFHLNOPR. 24. *sighias*. Q. &c. *skilias*.

84) 18. 19. om. *af*. Q. &c. *Oc*; male.

85) DEGHKNO. *framleðes*. CFILMPQR. &c. *framdelis*.

86) B. *Atertan*. C. *Atertan*. EFGHIKLN OPQ. &c. om. *Apertan* — *vapa bot*.

waða eþer. (⁸⁷oc .VII. marker ær⁸⁸) waða bot. (⁸⁹Fyllir han ei (⁹⁰þen ep. böte kirkiuni .XVIII. marker. (⁹¹þe liggin til hænnæ⁹²) bygging. §. 3. ¶ Nu (⁹³ær clockare fore þiænist sinæ⁹⁴) skyldugher⁹⁵) hawa⁹⁶) (⁹⁷.III. penningæ⁹⁸) af bonda hwarium⁹⁹) i sokn ær. oc af¹⁰⁰) (¹hwarium lef oc lefs sufl.²) Clockare ær skyldugher³) ringæ⁴) til alla tíþæ.⁵) presti oc⁶) sokn⁷) (⁸fullæ þiænist göræ. §. 4. ¶ (⁹Kan¹⁰) swa warþa¹¹) at bandð (¹²af clocko lusna wari¹³) þa clockare¹⁴) wíper kirkiu wæriændæ¹⁵) vín sunnudagh en.¹⁶) annæn oc¹⁷) þriþiæ. firi sokn at þe rapín¹⁸) böter¹⁹) a. kan síþan clocka níper falla²⁰) han hawer þem laghlika (²¹wíper warat oc slar²²) clocka²³) clockara i hell.²⁴) bötis²⁵) ater meþ .VII.²⁶) markum. oc (²⁷allær þen scape

22. med 18 manna eder, Eller bötte &c. (ut L. &c., vide not. 89. infra.)

87) M. &c. om. oc — waða bot.

88) C. &c. om. ær.

89) C. 23. Fullar. B. fellir han thæn &c. EFGHIKNO. 32. Gíter han ey wadha edh ganqit böte &c. LMPQR. &c. eller böthe XVIII marker til the samw kyrkio bygningh.

90) C. &c. edhin böte &c.

91) EFGHIKNO. 32. om. þe liggin.

92) H. kirkiona.

93) C. &c. scal klokkare hafua fore sina thienist fyra &c.

94) N. om. sinæ.

95) O. &c. add. at.

96) FK. om. hawa.

97) 28. halffuer span korn aff hvariom bonde i socknen är efter Vpsala span, eller så många peningar som han gäller i näste köpstadh om Tomesmesso. Är ock Klockaren skyllugh &c.

98) 24. add. Eller Een skeppa korn.

99) BEFGHIKNO. 32. add. sum.

100) IO. 31. om. af.

1) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. husfru (HI MOPQR. &c. hustru) huarre leff &c.

2) BDEHN. sughl. LMOPQR. &c. sughul, sogill, soghel v. sughill.

3) BCFGKL. &c. add. at.

4) BCDEFGHIKLMOPR. &c. ringia.

5) BDEFGHIKLMNOPR. &c. add. ok. L. supra lineam add. ok gen like.

6) P. om. oc.

7) 22. &c. soknamen.

8) G. om. fullæ. C. &c. til hulla (lege fulla) tienist wara.

9) EFGHIKNO. 32. Nu kan thet swa &c. C. &c. Nu kunnno band &c.

10) BDLMPQR. &c. add. nu.

11) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. uara.

12) BCDEGHILMNOPR. &c. a. FK. oc klokkor.

13) 25. 26. warne.

14) 34 - 38. diegn eller clockere.

15) I. kyrkyouæriandhom.

16) I. 28. om. en.

17) F. om. oc.

18) R. taghen. C. &c. add. ther.

19) I. 28. booth.

20) CEFGHIKLMNOPQR. &c. add. tha.

21) 25. 26. tilsagt och widernarnat och &c.

22) BDEFGHIKLMNOQ. &c. sla.

23) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. clocka. C. &c. hon.

24) BH. hel. CEILOPR. hæl. FKN. &c. hæl. 20. &c. hiell.

25) LR. 30. böthe.

26) 21. sex.

27) B. &c. alder. RI. &c. allan then (I. om. then) skadha.

þær²⁸) clockare ma²⁹) fa af³⁰) clockum.³¹) (³²þön liggia i waða botum³³) þem³⁴) bötin³⁶) kirkiæ wæriænder.³⁶) Nu brister clocka siþan niþer³⁷) kirkiu wæriænder æru wiþer waraþe oc raþa³⁸) ei böter³⁹) a. giællin ater (⁴⁰clocko meþ .III. markum. (⁴¹liggin þar til clocko köps. (⁴²Æru ei kirkiu wæriænda wiþer waraþe. oc kan clocka niþer⁴³) falla. oc⁴⁴) clockara i hæll sla.⁴⁵) liggi ogilder. Brister oc⁴⁶) clocka af þy at⁴⁷) clockare wildi ei þem⁴⁸) til sighia. böte clockare⁴⁹) .III. marker. (⁵⁰þe ligin ok⁵¹) til⁵²) clocko köps. ☞ Hwar⁵³) sum clocko ringi⁵⁴) vtan clockarans buð.⁵⁵) böte þre öræ.⁵⁶) (⁵⁷þem taki clockarin.⁵⁸) brister oc⁵⁹) clocka i þy. böte (⁶⁰ater kirkiu⁶¹) clocko swa goða sum⁶²) hon⁶³) war.⁶⁴) Faar han⁶⁵) (⁶⁶scaþa af⁶⁷) eller slar⁶⁸) hon⁶⁹) 6 han i hæll.⁷⁰) wari ogilder.⁷¹) (⁷²Hulikin man⁷³) scaþa faar af (⁷⁴clocko

- 28) BCDEFGHILMNOPQR. &c. om. þær. K. *than*.
 29) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. can.
 30) Q. &c. a.
 31) BDEGHILMNOPQR. &c. *clocko*.
 32) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *liggi i* (l. a) &c.
 33) CLMOPQR. &c. add. *ok*.
 34) K. &c. *then*.
 35) I. om. *bötin*.
 36) B. &c. *kirkiu wæriænda*.
 37) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *niþer*.
 38) I. add. *tha*. 22. &c. add. *the*.
 39) I. *booth*.
 40) 22. *allan skadan, och å 3 marck*.
 41) BCEGHILMNOPQR. &c. *ok þe liggin* (KM. &c. *læggen*) til &c. F. *oc them leggen til &c*.
 42) 30. om. *Æru — clocko köps*.
 43) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *niþer*.
 44) BDOPR. om. *oc*.
 45) HNO. om. *sla*.
 46) LMPQR. &c. om. *oc*.
 47) 21. &c. om. *at*.
 48) BEFGHIKNO. 32. om. *þem*.
 49) A. *Loco ultimæ h. v. litteræ e antea scriptum fuit a*. BCDEFGHIKNO. &c. *han*.
 50) CLMPQR. &c. om. *þe ligin ok*. F. *them legge til &c*.
 51) EFGHIK. om. *ok*.
 52) K. add. *the*.
 53) 24. 30. *Ho*.
 54) CEFHGKLMNOQR. &c. *ringer*.
 55) I. *budhi*. 24. *loff*. 34. 35. 37. 38. *myrna*.
 56) I. *mark*. O. add. *oc*.
 57) LMPQR. &c. *klokkarenom Brister &c*.
 58) 28. *kyrckian*.
 59) LM. &c. om. *oc*.
 60) LMPQR. &c. *hona ater swa &c*.
 61) CO. &c. om. *kirkiu*. F. *kirktionne*.
 62) I. om. *sum*.
 63) F. &c. add. *för*.
 64) C. &c. add. *then som ringhe*. L. *supra lineam add. ok III mark medh*.
 65) M. &c. *man*. EFGHIKNO. 32. add. *ther*.
 66) C. &c. *ther af nokon skadha eller dödk wari alt ogilt*.
 67) LMPQR. &c. add. *henne*.
 68) P. om. *slar*.
 69) EFGHK. om. *hon*.
 70) B. *hel*. DEGHILMOPR. &c. *hæl*. FK NQ. &c. *hæll*.
 71) BCEFGHIKNO. &c. *ogilt*.
 72) BFIKPQR. &c. *Hulkin*; et sic B. in sequentibus ubique. CO. *Hulkin*. EHN. *Holkin*. 25. 26. 28. 29. om. *Hulikin — ogilt*.
 73) FK. 30. add. *som*.
 74) 37. 38. *knebel* (pro *clocko clæppi*).

clæppi⁷⁶) wari ogilt. Nu kunnu þe wiþer delæs⁷⁶) kirkiu wæriænder ok cløc-
karans arwar.⁷⁷) hwat (⁷⁸lagh warat war eller ei þet liggi til .XII. manna
(⁷⁹i sokn þere⁸⁰) þær⁸¹) þe sighiæ baþin⁸²) ia wiþer.

Vm kirkiu wigsl oc skirsl oc biscups gengiærþ. V^{us}.

Kirkiæ⁸³) ær⁸⁴) byghþ oc præster til komin. (⁸⁵nu wilia bönder hana wi-
ghiaæ lata. þa sculu þe til biscups fara.⁸⁶) biþiæ han kirkiu wighiæ. biscuper
læggi⁸⁷) (⁸⁸stæmpnudagh (⁸⁹a meþ soknamannum nar han koma will. ok⁹⁰)
bönder (⁹¹cost til rapin (⁹²þen biscuper hawa scal þa han kirkiu wighi.⁹³) Bi-
scuper scal⁹⁴) meþ .XII. mannum oc⁹⁵) .XIIII. hestum koma (⁹⁶til kirkiu
þeræ⁹⁷) þre⁹⁸) marker scal han firi kirkiu⁹⁹) wigsl¹⁰⁰) hawa. (1) Þætæ ær
þen coster²) bönder sculu (³hanum⁴) rapa (⁵oc han⁶) hawa⁷) scal. (7) Þrigiæ
þyniæ öll.⁸) en þyn (⁹hwetebröð (¹⁰oc rugbröð. (11) ens þyniæ byugbröð.¹²)

35. *knewel.* 34. *clocke eller aff clabel.*

36. *kloche eller aff knæffuelen.*

75) D. *kæppi.*

76) R. *talas.* Male.

77) 30. *Arfuinger.*

78) I. *laagh vaar eller ey lygge* &c. Male.

79) C. &c. *af sokninne som the* &c.

80) BEH. *theræ.* DFGIKMNOPQR. &c.
þerra.

81) 21. 22. *them.*

82) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *baðe.*

83) MCLOPQR. &c. *Nw ær kirkiæ bygðh*
&c.

84) I. om. *ær.*

85) LMQR. &c. *tha.* CP. &c. *oc wilia tha*
bönder &c.

86) CEFGHIKLMNOPQR. &c. *add. oc.*

87) FK. *add. han.*

88) EFGHIK. *dagh.* O. *soknamannom*
dagh fore nar &c

89) BCDEFGHIKLMNPQR. &c. *om. a meþ.*

90) P. 31. *om. ok.*

91) EFGHIKNO. &c. *sculu kost till radha.*

92) R. *om. þen — wighi.*

93) CEFGHIKLMNOPQ. &c. *wighir.*

94) CP. &c. *add. ther.*

95) MR. &c. *om. oc.*

96) CP. &c. *om. til kirkiu þeræ.*

97) B. *þere.* D. *þerre.* EFGHIKNO. *thera.*
LMQR. &c. *the.* CEFGHIKLMNOPQR.
&c. *add. oc.*

98) B. *Threa*, et sic in sequentibus passim.
18. III, rec. man. mutatum in XII. 28. 2.

99) BEFGHIKLMNOQR. &c. *om. kirkiu.*

100) CP. &c. *wigning.* MR. &c. *wigilse.*

1) CP. &c. *Thenna kost sculu böndher*
honum &c.

2) EFGHIKNO. &c. *add. som.*

3) BEFGHIK. *om. hanum.* NO. *ther til*
radha (O. *redha*) *som biscopir hafua*
skal.

4) EFGHIK. *add. till.*

5) CP. &c. *som.* I. *om. oc — scal.*

6) EFGHK. *biscoper.*

7) 28. 3 *tönnor.* 29. 3 *tynnor.* 30. *tre tyn-*
nor.

8) Q. &c. *add. oc.*

9) O. *hwete oc rugh til bröðh.*

*10) C. &c. *om. oc — byugbröð.* 22. 2 *tyn-*
nor rogbröð, och 3 tynnor biugbröðh.

11) EGHIKLNO. *een thyn.* FMPQR. &c.
een thön v. tön. 24. *Eenn tynna.*

12) O. *biog til bröðh.* FK. *add. oc.*

tu¹³) flesk (¹⁴.IIII. faar .VIII. höns .II. gæs. (¹⁵sipán æn¹⁶) þær til (¹⁷scal han hawa .III.¹⁸) pund smör .II.¹⁹) osta²⁰) (²¹.IIII. stokfiska.²²) þær til (²³scal han hawa .V. marker wax (²⁴halwan þriþiæ þyn hestæ korn.²⁵) (²⁶femtij fang²⁷) hö. skipi þænnæ cost sum²⁸) han will.²⁹) Nu kan biscuper mællin walborgha³⁰) messu oc³¹) michiæls messu koma (³²kirkju at wighiæ. warin þa bönder (³³saklösir vm wax ok hestæ korn.³⁴) Bepes biscuper (³⁵kirkju at³⁶) wighiæ. oc syniæ bönder hanum³⁷) cost þen nu saghðer³⁸) ær.³⁹) aghi biscuper wald⁴⁰) forbupa⁴¹) þem.⁴²) §. I. (⁴³Hwar sum⁴⁴) kirkju wixlum⁴⁵) spieller⁴⁶) meþ nocrum sacum (⁴⁷hwarium lundum þet kan til koma hal-di⁴⁸) biscupi cost vppi firi skiærsl.⁴⁹) oc böte hanum⁵⁰) þre⁵¹) marker.

13) 24. add. *fl.* Male. 34 — 37. add. *flycke* v. *flicke*. 38. add. *sider*.

14) 31. III für VII höns &c. R. om. .IIII. — *osta*.

15) CEFHGHIKLMNOPQ. &c. om. *sipán* — *hawa*.

16) BD. om. *æn*.

17) BD. om. *scal han hawa*.

18) M. 18. 19. 21. 22. 24 — 27. *tw*.

19) 22. add. *pund*.

20) EFGHKNO. add. *oc*.

21) 22. om. .IIII. *stokfiska*.

22) FKL MNPR. &c. *stoffiska*. 21. 38. *pund fiska*.

23) CP. &c. om. *scal han hawa*.

24) O. XV *spæn hæsta korn*. 30. 31. 3 *tynnor heste kornn*.

25) BDEFGHIKLMNOQR. &c. add. *ok*.

26) B. &c. *fæmtighi*. 34 — 38. *ffemþen* v. XV. 30. om. *femtij — hestæ korn*.

27) 28. *fampnar*. 29. 31. *fampn*.

28) CP. &c. *huru*.

29) M. om. *will*.

30) BC. *ualborgho*.

31) A. v. *oc* omissam supra lineam add. scribe.

32) F. om. *kirkju*. INO. om. *kirkju at wi-ghia*.

33) 24. *fri för wax* &c.

34) FK. *hestafodhir*.

35) I. om. *kirkju at wighiæ*.

36) BCDEFGHKL MNOPQ. &c. om. *at*.

37) CP. &c. om. *hanum*.

38) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. 29. *saght*.

39) O. 24. add. *tha*.

40) GMO. &c. add. *at*.

41) CFHILMOPQR. &c. *forbiudha*.

42) CP. &c. add. *æn kirkio nigsl spillas*;

quæ verba sine dubio in antiquiore quodam codice, qui a verbis mox sequentibus incepit novum caput, rubris litteris fuerunt scripta. Cfr. not. 43. sequentem.

43) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput. B. habet rubr. *Vm kirkju uighsl spillas*.

44) I. om. *sum*.

45) M. &c. *wigilse*.

46) B. *spiællar*. DL. *spiældær*. CEFGHI KMNPQR. &c. *spiller*. O. *spille*.

47) LMQR. &c. *hærilkom*. 22. *hurulunda thet* &c. 24. *huruledes thet* &c. CP. &c. *huru thet helst kan* &c. EFGHIKNO. *huru thet helst till komber*.

48) EFHKNO. 32. add. *han*. G. add. *tha*. I. add. *tha han*.

49) BDEGHO. *skirsl*. FKL. *skyrsl*. C. &c. *skærslom*. P. *skirslom*. M. &c. *skirilse*. 21. &c. *skærillse*.

50) I. &c. om. *hanum*.

51) 18. III, rec. man. mutatum in IX.

(⁵²Kan⁵³) nocor þen⁵⁴) göræ. þen⁵⁵) engu⁵⁶) hawer (⁵⁷wiper hættæ. oc ry-
mir⁵⁸). vndan. haldi⁵⁹) sokn cost⁶⁰) firi skiaerslum⁶¹) kirkiu eller kirkiu gar-
þe⁶²) warin⁶³) lipugh⁶⁴) vm⁶⁵) botena.⁶⁶)

Vm tiund. .VI^u

N^v ærum wi skyldughi at⁶⁷) tiunda⁶⁸) af alle⁶⁹) sæð ware. Tiund^ø scal
(⁷⁰i akrum af tæliaes⁷¹) (⁷²byriæ⁷³) at⁷⁴) þem skyli⁷⁵) fyrstum⁷⁶) vp
skars⁷⁷) oc (⁷⁸af bars⁷⁹) oc tæliae swa til tiu. byriæ owan (⁸⁰at akri oc lyctæ
wip ændæ. byriæ ater þær⁸¹) wip ændæ⁸²) tæliae.⁸³) oc lyctæ owan war-
þa.⁸⁴) fari swa æ⁸⁵) mæþæn⁸⁶) akra winnæs.⁸⁷) (⁸⁸ei scal korn⁸⁹) mællum
akra bærae.⁹⁰) Tiund þæsse⁹¹) scal i þry skiptes⁹²) taki prester (⁹³en

52) EFGHIKNO. &c. Nu kan. CP. &c.
Gör thet nokor som engho &c.

53) BDEFGHIKLMNOQR. &c. add. that.

54) BDEFGHIKNO. &c. om. þen.

55) EFGHIKLMNOQR. &c. om. þen. BD
EFGHIKLMNOQR. &c. add. sum.

56) IO. enkthe.

57) F. om. wiper. CP. &c. widhersetia.
32. 29. widder waga.

58) O. add. han.

59) EFGHIKNO. &c. add. tha.

60) COP. &c. add. vppe.

61) BDEGHOPQR. &c. skirslum. FIKL.
32. skyrslom. M. &c. skirilse. 21. 22.
skärillse. 21. skyrelse.

62) B. &c. kirkiu garda. EFGHKNO. 32.
kirkiogardz. BCDEFGHIKLMNOPQR.
&c. add. ok.

63) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. uæri v.
uari.

64) CP. &c. lidughe. Q. 20. lidugt.

65) 22. fir.

66) Q. &c. böter.

67) FIK. 22. om. at.

68) 21. giffua Tionud.

69) Q. 20. 24 — 27. 31. om. alle.

70) I. aff aakrom tælias.

71) R. &c. aff taghas.

72) P. om. byriæ — tiu.

73) FK. add. förstom.

74) FGHK. &c. aa. QR. &c. aff.

75) 30. rödk. 25. 27. traffwa. 26. Tarffwa
(lege Traffwa). O. add. alla röke. FK.
30. add. som.

76) CFGK. &c. först.

77) CFGMNR. &c. vpskärs.

78) A. v. af omisam supra lineam add.
man. forte rec. FCMR. &c. aff bærs.

79) B. Verba: byria atter thær uið ænda
hic errato addita, ipse lineola rubra in-
duxit scriba.

80) I. &c. a. F. 29. om. at akri.

81) PR. &c. om. þær.

82) O. add. at.

83) 21. &c. om. tæliae.

84) BEGHM. &c. ouanwærðo. CFKLNO.
29. ofwanwardo. 21. &c. offuan veder.
24. öffuerst.

85) BDEFGHIKLMNOR. &c. om. æ.

86) LD. 20. mæn. IQ. medh.

87) CIMPQ. &c. winna.

88) CP. &c. om. ei — bærae.

89) R. &c. om. korn.

90) BEFGHIKLMNOR. &c. bæras.

91) LMQR. &c. Thenne v. Thænna. I. om.
h. v.

92) B. &c. skiptas.

93) I. enskylth. Male.

skyl.⁹⁴) twa⁹⁵) före bonde hem til sijn. (⁹⁶oc i þry⁹⁷) skipti.⁹⁸) en (⁹⁹lot
7 kirkiuni¹⁰⁰) annæn biscupi.¹) (²þriþiæ (³fatökum mannum. bönder aghu
presti (⁴til tiund sinnæ sighthæ (⁵þa þe⁶) laþa wilia (⁷vm þrea sunnudagha
(⁸oc lagha wærn vm halda. Warþar hon⁹) ei gömð innæn þe¹⁰) þriæ¹¹) sun-
nudagha. oc warþer hon¹²) ætin eller spilt. böte þen ater tiund sum¹³) þet¹⁴)
vlti¹⁵) at¹⁶) prester scaþa fik. Hawi oc¹⁷) prester siælwer scaþa æn¹⁸) han ei
gömer¹⁹) innæn þe þriæ²⁰) sunnudagha.²¹) oc ærum wi²²) skyldughir (²³at
tiunda af alle þe sæð sum²⁴) (²⁵man arwþer²⁶) i iorþena.²⁷)

94) O. 30. rökk. 24. deell. EFGHIKNO.
&c. add. oc.

95) FK. swa. Male.

96) CP. &c. om. oc — skipti.

97) IS. try, rec. man. mutatum in tu.

98) R. 31. skiptas.

99) I. deil thaky kirkian annan byskopir.

100) BDEFGHJKLMNOQ. &c. kirkiu. CP.
&c. add. oc.

1) BDEFGHIJKLMNOQR. IS — 22. 24 — 26.
31. add. utan thær sum (DFILR. &c. om.
sum) biscops sætagærð (EHINOQR. &c.
sætugardher; GFK. sætugardhar; L. sæ-
tha gardh; 31. sätis gärd) ær. (FK.
ærv) Thæt scal uara ræt mædal korn
bondans. Nu sighir biscops lænsman
æi gilt korn uara. thæt scal uæra a
tuæggia granna (GQR. &c. manna) uit-
num ellr nagranna. (R. granna) huat
þæt gilt ær eller æi. fella the han. hal-
de tha prester (NO. om. prester) uppi
(DK. om. uppi; Q. &c. add. for honom)
reðscap (D. reðskapi; 24. reede; 25. 26.
redho) hans a pascha dagh. (EFGHKL
MNOQR. &c. add. ther) til han ræt gör
(I. halle honum vppe fraan gudz bordh
om paska tiidh. ther til &c.). D. tamen
haec, partim inter lineas, partim in in-
feriore margine, incertum an ab ipso scriba,
addita habet. Cfr. Add. 12.

2) CP. &c. oc tridhia lutin fatigom &c.
EFGHKNQ. Thridhi lutin scal gifwas
fatökum &c. I. Then trydi delen skal
gyffwas fatighom &c.

3) LMQR. &c. luten scal bonde fatikom
mannom skipta Bönðher &c.

4) I. til syghia om syn tyondha tre sono-
dagha vardher tyondhe æthin &c. 21. 24.
tillsegia om sin tjondh, tå the &c.

5) FK. thre sunnodagha til forenne tha
the wilia ladha oc latha wærn &c.

6) H. om. þe.

7) CP. &c. Oc vm thre sunnodagha wern
vm haldha.

8) Q. &c. om. oc — sunnudagha.

9) O. tiond.

10) F. &c. om. þe.

11) B. &c. thre. D. þrea.

12) D. om. hon.

13) LMPQR. &c. om. sum.

14) I. &c. om. þet.

15) B. &c. vulti. C. &c. wlte. FK. wolte.

16) FK. thet.

17) I. om. oc. R. add. then.

18) 21. &c. om.

19) O. 30. add. tiond.

20) B. &c. threa. C. &c. thre.

21) DLMQR. &c. dagha. L. add. Hðð ty-
und haffwi bönder. fore at the förin pre-
ste korn tyund heem.

22) CP. 29. om. wi.

23) G. &c. om. at. P. om. at tiunda.

24) BDEFGHIKNO. om. sum.

25) LMQR. &c. wi ærvodhum. 24. wy sä.
25. 26. wy æriom.

26) BDI. æruoða v. aruoða. C. &c. ærf-
uodhar.

27) L. Calci h. cap. rec. man. add. ea, quae
UplL. Kkb. 7: 1, 2. continet. Folio de-
perdito sequentia desunt, usque ad verba:
man skriptā &c., cap. 9: 2.

Vm quik tiund.²⁸) VII^u.

Quik tiund ærum wi oc²⁹) skyldughir at³⁰) göræ. (³¹tiundæ kalf hwarn.³²) (³³tiundæ gris hwarn. (³⁴tiundæ lamp³⁵) hwart.³⁶) (³⁷tiunda kið³⁸) hwart. tiunda gaas hwaria.³⁹) Nu kan ei⁴⁰) foster⁴¹) swa (⁴²at wæxæ⁴³) at tiund giti⁴⁴) af⁴⁵) giort.⁴⁶) giwi⁴⁷) þa⁴⁸) .II. penninga firi (⁴⁹kalf.⁵⁰) penning firi gris. (⁵¹oc swa⁵²) firi gaas. firi lamp⁵³) oc kið samuleð. firi fyll⁵⁴) fyræ⁵⁵) penninga. ¶ Bønder sculu quich tiund sinæ⁵⁶) til kirkiu föræ. kalf (⁵⁷niu nata gamblan (⁵⁸oc swa gris. (⁵⁹kið manþa gamalt. lamb⁶⁰) oc gaas⁶¹) vm michiæls messu.⁶²) (⁶³warþe præster siælwer (⁶⁴tiund sinni. Ok æghum wi⁶⁵) tiunda af allum fiskum⁶⁶) swa⁶⁷) oc (⁶⁸af allum dyurum ok⁶⁹) fughlum.⁷⁰)

28) B. add. *ok offerdagha.*29) CEGHIMNOPQR. &c. om. *oc.*30) MQR. &c. om. *at.*31) I. *hvar thyondha kalf. griis gaas. llamb. kydh. Nw kan &c.*32) FHK. om. *hwarn.*33) CP. &c. om. *tiundæ gris hwarn.* Cfr. not. 39. *infra.*34) Q. &c. om. *tiundæ — kið kwart.*35) B. &c. *lamb.*36) CP. &c. add. *oc.*37) 22. om. *tiunda kið kwart.*38) 34 — 38. *höns.*39) P. add. *oc griis.*40) G. om. *ei. Male.*41) MNPQ. &c. *folster.*42) BDEGHIMNOQ. &c. *af. CP. &c. til rekkia at &c.*43) BE. *uaxa.* FHIKNO. 32. *wara. G. wardha.*44) I. add. *ey.*45) EFGHIKNO. om. *af.*46) FI. &c. *giorz.*47) M. &c. *kaffwi.*48) MPR. &c. om. *þa.*49) I. *griis ok for gaas kydh oc for lamb samuleð for fyllis pæningh. ffor föll III pæningha. K. griis pæningh fore gass &c.*50) R. &c. add. *en.*51) F. 22. om. *oc. Q. &c. gaass lamb oc kiidh kwarthera for en pening fore föll &c.*52) BDEFGHMNOR. &c. *pæning.*53) B. &c. *lamb.*54) BCEHO. *fyl. DKPR. &c. föl. FIM NQ. &c. föll.*55) B. *fiura.*56) I. &c. om. *sinæ.*57) MQ. &c. X v. *thio. 29. månattan gamb-lan. 28. månadh gammal.*58) I. *swa kydh griis oc IX nattha, llamb &c.*59) R. *manadha gamblan, lamb &c.*60) P. om. *lamb.*61) B. *gæs.*62) I. 28. add. *tiidh.*63) I. om. *warþe — sinni.*64) P. &c. om. *tiondh sina.*65) I. om. *wi.*66) BDEGIMNOQR. &c. *fisclekum. 34. fiske lege. 37. 36. fiskeleya.*67) CIP. &c. om. *swa.*68) INQ. &c. om. *af. CP. &c. om. af allum.*69) I. om. *ok.*70) P. In marg. *quia man. add. ok af by the by kaffwa. 30. add. och Bijom. 28. add. och aff alla notadregtom som om wintren draghas, och aff hanung.*

oc⁷¹) af humbla þe þær⁷²) humbla garþa hawa. §. 1. Þæsse höghtipis dagha aghu bönder oc husfrur⁷³) sit offer⁷⁴) til altara bæra. penning bonde⁷⁵) annæn husfru. Juladagh.⁷⁶) Kyndil messu dagh. Pascha dagh.⁷⁷) Pingizdagha dagh.⁷⁸) Ware frua⁷⁹) (⁸⁰dagh. þen fyrre.⁸¹) Helghuna messu⁸²) dagh. (⁸³Kirkiu messu dagh.⁸⁴) (⁸⁵oc swa⁸⁶) husfrur altara byrþir (⁸⁷sinæ. Ær ei bonde (⁸⁸eller husfru heyma⁸⁹) arættum⁹⁰) offer dagh. offrin þa⁹¹) (⁹²helghan dagh þer⁹³) næst ær eptir þe hem koma. Siter bonde quer⁹⁴) oc will ei (⁹⁵ræt vm⁹⁶) offrit⁹⁷) sit göræ⁹⁸) (⁹⁹firi pascha. þa ma prester fore hanum þiænist vp¹⁰⁰) halda.¹) §. 2. Nu giwer prester bonda sac²) vm³)

71) I. om. *oc*.72) CIP. &c. om. *þær*, BEFGHKNO. &c. *sum*.73) CHIMOPQR. &c. *hustrur*, et sic in sequentibus.74) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. sic. A. add. *oc*.75) H. om. *bonde*. BCDEFGHMNOPQR. &c. add. *ok*.76) BEFGHKNO. 32. 34 — 38. add. *Thrætanda dagh*; in 38. vero tam h. v. quam sequentem *Kyndelmösse* lineola induxit scriba. D. Man. paullo rec. in marg. add. *þrettanda dagh*. Cfr. nott. 83, 84. infra, et Add. 12.77) C. &c. om. *dagh*.78) C. &c. om. *dagh*. 24. om. *Pingizdagha dagh*.79) BDEFGHKMNOPQR. &c. *fru*.80) I. *dyra dagh*. *hælgona mæssu dagh* &c.81) Q. &c. *dyra*.82) 20. R. 30. *helgamosso*.83) C. *kirkmosso dagh*. BEFGHIKMNOPQR. 18 — 22. 24 — 29. 31. 32. 34. 36. 37. om. h. v. D. habet h. v. lineola inductam.84) MPQR. 18 — 22. 24. 31. add. *oc trættonde dagh*.85) EFGHKNO. 32. *Swa* (NO. 32. *Tha sculu oc* (K. om. *oc*) *husfrur a lande altara byrdhir* (FK. *altara byrdh*; O. *altara læghe*; 32. *althare*, om. *byrdhir*) *bæra. Ær* &c. I. *Tha skolo alla hvstrur a landh altara byrdh bæra. Ær* &c.86) Q. &c. om. *swa*. CP. &c. add. *sculu*. MQR. &c. add. *agha*.87) CMPQR. &c. *bæra Ær* &c.88) MQR. &c. om. *eller husfru*.89) B. &c. *kema*.90) Pro *a rættum*. B. &c. sic.91) BEFGHIKNO. &c. add. *a*.92) BD. *hælgha dagh*. F. *næstom hælgha dagh ther æpter* &c. EGHK. *næstan hælghan dagh ther epter ær the* &c. CP. &c. *næstan hælghan dagh epter thet the* &c. OIN. 32. *næstom hælgho dagh ther æpter ær* (I. om. *ær*) *at the* &c. MQR. &c. *then næsta helge dagh ther æpther tha han hem komber*.93) BD. *thæn*.94) CFGIMNOPQR. &c. *quar*. I. add. *om hælghan dagh*.95) F. om. *ræt vm*. I. *offer fram göra Tha* &c. K. *vm offer dagh offer sit* &c. EGH. *vm offerdagh sit* &c. N. *vm offerdagh offir sith framgöra fore* &c. O. *a rættom offer dagh* &c. ut N.96) Q. &c. *aff*.97) CBDFMPQR. &c. *offer*. Cfr. not. 95. supra.98) F. add. *vm hælghan dagh*.99) 22. om. *firi pascha*. Cfr. not. 1. infra.100) BCEFGHIKMNOPQR. &c. *uppi*.1) 22. add. *om päsca*.2) 24. *skull*.3) IR. *for*.

tiunð at⁴) hana⁵) stulit hawer. siþan (⁶hon war af⁷) tald. wæri bonde⁸) sic firi þe sac swa⁹) sum bonde firi bonda. Sigher prester at han hawer (¹⁰o-rættæ tiunð giort. stande þet a sial bondans¹¹) ok wæri þet¹²) meþ eþe (¹³ens sins.

*Vm quinnæ inleþning.*¹⁴) VIII^u

N^v¹⁵) will kuna i kirkiu ganga¹⁶) eptir barn sit (¹⁷eller bonda. giwi (¹⁸presti firi inleðning .II. örtugha¹⁹) penninga.²⁰) oc prester²¹) fae²²) hænni lius. Syn prester hænni inleðning. böte²³) .III. marker .II. biscupi. oc²⁴) .I. bonda.²⁵)

Vm barna cristning. man scriptæ. oc lik wighiæ. IX^u.

8

N^v kan prester buð fa barn²⁶) cristnæ²⁷) man scriptæ²⁸) ok lik wighiæ. (²⁹Fyrst scal han³⁰) man scriptæ oc³¹) hanum redscap³²) göræ.³³) (³⁴þy at

4) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. add. <i>han.</i>	17) 20. 24 — 29. 31. om. <i>eller bonda.</i> GO. <i>bonde giffui &c.</i>
5) I. om. <i>hana.</i> 18. <i>kona</i> , rec. man. mutatam in <i>honon</i> ; et sic mox infra <i>hon</i> mutatam in <i>han.</i>	18) R. om. <i>presti firi.</i>
6) I. <i>tyonde vaar aff thaldher.</i> 22. <i>han hade henne afftalldt.</i>	19) B. <i>örtugh.</i> CP. &c. <i>örtoger.</i> OQR. &c. <i>ortogher.</i>
7) R. om. <i>af.</i> Q. &c. <i>vp.</i>	20) I. om. <i>penninga.</i>
8) M. &c. om. <i>bonde.</i>	21) BD. 31. om. <i>prester.</i> EFGHIKMNOQR. &c. <i>han.</i>
9) FK. 24. om. <i>swa.</i>	22) CP. &c. <i>scal fa.</i>
10) 18. &c. <i>orættan.</i> NO. <i>ey rætta.</i> I. <i>ey rættan tyonda.</i>	23) D. add. <i>firi.</i>
11) CP. &c. <i>hans.</i>	24) KQR. om. <i>oc.</i>
12) KMQR. &c. <i>sik.</i>	25) BDFIKOQR. &c. <i>bondamm.</i> M. &c. <i>landbonom.</i> 34 — 37. add. <i>och prest scal fange henne livss.</i>
13) CKOP. &c. <i>sielf sins.</i> Q. &c. <i>sin all ena.</i>	26) CP. &c. add. <i>at.</i>
14) A. Litt. þ omissam supra lineam add. <i>miniator.</i>	27) BDMQR. &c. add. <i>ok.</i>
15) 28. habet hoc cap. post cap. IX. 38. om. hoc cap., eius loco quaedam infra in cap. X inserens (vide not. 43. pag. 28.).	28) 30. <i>Schriptomäll giðra.</i>
16) BFK. <i>ga.</i>	29) O. 28. <i>tha skal han först man &c.</i>
	30) I. 30. om. <i>han.</i>
	31) K. om. <i>oc.</i>
	32) 24. <i>rætt.</i>
	33) R. add. <i>j.</i>

guðfæper ok guðmoþer moghu³⁵) i þrangum³⁶) barn döpæ i watni oc (³⁷ei i³⁸) nocro³⁹) andru.⁴⁰) (⁴¹J namn fapurs oc suns oc þes⁴²) helghi⁴³) anda. þet barn ma⁴⁴) i wigþæ iorþ læggiæ⁴⁵) oc arf taka. Liwer þet barn þa scal þet⁴⁶) til⁴⁷) kirkiu bæræ⁴⁸) oc prester⁴⁹) (⁵⁰til fyllæ⁵¹) þet sum (⁵²þy barne (⁵³a faat war⁵⁴) (⁵⁵i cristendom. þen döpæ ma længst biþæ.⁵⁶) (⁵⁷Dör mänder⁵⁸) o scriptaþer oc⁵⁹) (⁶⁰prester hawar⁶¹) buð fangit (⁶²oc ær vtan forfall. böte prester⁶³) .III. marker .II. biscupi. oc⁶⁴) .I. manzcins arwm. oc⁶⁵) swa⁶⁶) firi barn æn⁶⁷) þet heyþit⁶⁸) dör (⁶⁹oc hawer⁷⁰) prester buð fangit.⁷¹) böte samu sac oc skipti⁷²) samuleð. §. I. Nu kan prester buð fa lik at⁷³) wighiæ oc comber ei⁷⁴) ligger lik⁷⁵) owight⁷⁶) inni⁷⁷) vm⁷⁸) nat enæ andra oc þriþiæ.⁷⁹) böte prester .III. marker firi⁸⁰) nat hwaria. (⁸¹Af sac⁸²) þæsse taki biscuper þriþiung annæn þe⁸³) iorþ

34) EFGHKN. <i>thyt gudsfadher</i> &c. I. <i>För thy gudsfadher</i> &c.	56) C. 26. <i>bidhia</i> . Male.
35) I. add. <i>the</i> .	57) FK. hoc loco incipiunt novum caput.
36) 26. <i>nödh trångom</i> .	58) CEFGHKMNOPQR. &c. <i>man</i> .
37) CP. &c. <i>j engo andro</i> .	59) BDEGH. om. <i>oc</i> .
38) G. om. <i>i</i> .	60) BEFGHIKNO. 32. <i>hawer prester buð</i> &c.
39) IM. &c. om. <i>nocro</i> .	61) D. om. <i>hawar</i> .
40) MQ. &c. add. <i>wætzsko</i> .	62) M. &c. om. <i>oc — forfall</i> .
41) 30. <i>och säija sä, iag döper tig i nampen — Andes Ammen</i> .	63) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. om. <i>prester</i> .
42) F. 29. om. <i>þes</i> .	64) FI. om. <i>oc</i> .
43) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. <i>hælgha</i> . H. &c. <i>helghe</i> .	65) DMQR. &c. om. <i>oc</i> .
44) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. <i>scal</i> .	66) I. om. <i>swa</i> .
45) EFGHIKMNOP. &c. <i>leggias</i> . QR. 20. <i>liggia</i> . 22. <i>komma</i> .	67) FK. &c. <i>vm</i> .
46) F. add. <i>barn</i> .	68) B. &c. <i>heðit</i> .
47) R. <i>j</i> .	69) CP. &c. <i>vm prester hafuer budh fangit Nu kan</i> &c.
48) CEFGHKMNOPR. &c. <i>bæras</i> .	70) D. om. <i>hawer</i> .
49) F. om. <i>prester</i> . CP. &c. add. <i>scal</i> .	71) I. add. <i>oc ær vthan förfaldh</i> . O. add. <i>tha</i> .
50) F. <i>fulla til thet</i> &c. EGHNO. <i>fulle till thet</i> &c. K. <i>fylle thet</i> &c. I. <i>fylle thet til som</i> &c.	72) BEFGHIKNO. &c. <i>skiptis</i> .
51) B. &c. <i>fulle</i> . DMR. &c. <i>fullæ v. fulla</i> .	73) CIP. &c. om. <i>at</i> .
52) CDP. &c. om. <i>þy</i> . BEFGHIKMNOQR. &c. om. <i>þy barne</i> .	74) FK. add. <i>oc</i> .
53) BCDEHO. &c. <i>afat, afaat</i> &c.; cfr. not. 69. pag. 14.	75) H. om. <i>lik</i> .
54) CGPR. &c. <i>ær</i> .	76) I. om. <i>owight</i> .
55) I. om. <i>i cristendom</i> .	77) EFGHK. om. <i>inni</i> .
	78) DIMQR. &c. om. <i>vm</i> .
	79) BCDEGO. 23. <i>thriðiu</i> .
	80) I. om. <i>firi</i> .
	81) CP. &c. <i>Ther taki biscoper af triðung</i> &c.
	82) K. om. <i>sæe</i> .

attu⁸⁴) lik (⁸⁵iwi förpis.⁸⁶) þripia⁸⁷) arwa⁸⁸) þes döþæ. Faar ei prester bud af bonda ok ligger lik⁸⁹) owigt. vm⁹⁰) þre næter. böte bonde (⁹¹sæmu sac oc skiptis⁹²) samuleð⁹³) (⁹⁴sum (⁹⁵fyræ ær sagt. Vtan prester⁹⁶) taki malsæghanda⁹⁷) ræt.⁹⁸) æn lik föris (⁹⁹owigt iwir¹⁰⁰) andra¹) manna bolstapi.²) §. 2. (³Þættæ æru⁴) prestins forfall æn⁵) han (⁶walder. eth⁷) ær þet. at⁸) han⁹) ei buð fik.¹⁰) Annæt ær.¹¹) æn biscuper hafpi¹²) hanum stempt. Þripia æn¹³) han (¹⁴i sotta siang laghe.¹⁵) oc¹⁶) fiarþa æn¹⁷) han messu seghi¹⁸) þa han buð fik man¹⁹) scriptæ. (²⁰Ær prester vtan þæsse²¹) forfall. þa²²) wæri sic meþ (²³.II. prestum oc²⁴) siælwer þripi. (²⁵Dele prester oc

83) FK. &c. add. som.

84) CEF GHIKMNOPQR. &c. add. som.

85) B. yuir. C. &c. ofuer. R. öfuer. P. &c. öuerfördhes.

86) CEGHKNO PQ. &c. add. oc.

87) M. om. þripia. Male. CP. &c. add. takin.

88) B. aruar.

89) INO. &c. add. inne.

90) BDEFGHKMQR. &c. om. vm.

91) CP. &c. samuleedh oc &c.

92) 21. &c. skiffte.

93) 20. 25. &c. samuledhes v. sammaledes.

94) CP. &c. om. sum — sagt.

95) BDEFGHIKMOQR. &c. saght ær. utan &c. N. sak ær. Wtan &c.

96) B. presten.

97) FG. maalsighiande. K. maalsæghian-da. Et sic in sequentibus.

98) BDEGHINO. 32. lotin v. loth.

99) BCDEFGHIKNPQR. &c. sic. Cfr. nott. 100, 1. sequentes. 28. om. owigt. A. iwir owigt andra &c.

100) O. vm.

1) M. &c. naagra.

2) BCFIKNOPR. &c. bolstaða. EGH. boostadha.

3) N. Thæsse. BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput; B. cum rubr. Vm præsta forfall.

4) F. add. nv.

5) FK. nm.

6) CP. &c. om. walder — han.

7) B. &c. et.

8) FK. om. at.

9) D. om. han.

10) CP. &c. faar.

11) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. om. ær.

12) IP. &c. haffver.

13) 22. &c. om.

14) I. synk ær. thet fyærdha &c.

15) CP. 23. la. 22. 24. lågh.

16) CMPQR. &c. om. oc.

17) 22. &c. om.

18) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. saghðe. 25. &c. hadhe.

19) L. post lacunam (vide not. 27. pag. 22.) a v. man iterum incipit. CEF GHIKNOP. &c. add. at.

20) I. Nær presther — forfal ær tha &c.

21) C. thesson. F. 30. thessen. LMQR. &c. thenna v. thenne.

22) A. Loco litt. þ antea scriptum fuit k. R. om. þa.

23) BCDEFGHKL MNOPQR. &c. tuægia præsta eðe. ok (CP. &c. om. ok) &c. I. tvæyghia prestha vitnom oc &c. 25—27. tveygga manna witne och &c.

24) O. 32. add. han.

25) BCEFGHKNP. &c. Dela. LMQR. &c. Delir v. Deler. O. 24. Nv dela. I. Deler presther vidher bondha oc sykher syk &c.

bonde. sigher *prester* sic buð (²⁶af bonda ei hawa²⁷) fangit. witi²⁸) (²⁹þa bonde þæt³⁰) meþ .XII. mannum at *prester* buð fik.

Vm (³¹forbuþ oc *mæssu fall*.³²) X^u

Gör *prester* messu fall vm helghan dagh.³³) böte .III. marker .II. biscupi oc³⁴) .I. soknne.³⁵) vtan han³⁶) forfall hafþi³⁷) af (³⁸siukdom eller (³⁹buð af biscupi (⁴⁰hawa fangit. Witi þet meþ .II. *prestæ* epe oc⁴¹) (⁴²sialsins þriþiæ.⁴³) §. 1. Nu aghu bönder til kirkiu coma. *prester* ær skyldugher helgha dagha oc fasto dagha biupæ.⁴⁴) Biuper *prester* oc glömer⁴⁵) bonde. (⁴⁶wari saker at .III. *markum*. (⁴⁷böte .II. biscupi oc⁴⁸) .I. *presti*. Glömer *prester* oc biuper ei bondum.⁴⁹) böte (⁵⁰.III. *marker* .II. biscupi oc⁵¹) .I. bondum. For all þön⁵²) mall⁵³) *presti* kunnu witas þa (⁵⁴scal han kallas firi sin⁵⁵) for man. oc þær (⁵⁶han annættigæ⁵⁷) wæris eller fællis. §. 2.

26) LMQR. &c. om. af bonda.

27) P. om. hawa.

28) FK. &c. witne.

29) GPR. &c. thet bonde medh &c.

30) BCEFGHIKLMNOQ. &c. om. þæt.

31) B. om. forbuþ oc.

32) B. Man. paullo rec. nigris litteris in marg. add. oc þe maal *presti* (litt. *esti sunt abscissae*) *kunnu witas*.

33) L. In summo margine ab ipso scriba est additum: *som forekælgdh ær fore*.

34) IK. om. oc.

35) FO. &c. soknamannom.

36) R. om. han. CP. &c. add. san.

37) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. hawi. I. &c. hafþver.

38) CP. &c. *biscope*. eller *siukdom witi medh* &c.

39) 22. han *haffuer bud aff biscope fangitt*.

40) BDEFGHKLMNOQR. &c. om. hawa. I. om. hawa fangit.

41) DLMPQR. &c. om. oc.

42) Pro *sialsins*. B. &c. sic. CIOP. &c. *sielffuer tridhi*.

43) 38. loco cap. VIII omissi (vide not. 15. pag. 25.) hic, sub titulo: *Om kirke-gængh*, inserit: *Om löffuerdagen skall*

Bonde prest bede at hand om söndagen sin hustru i Kircken will indlede. Och skall quinde offre sin heers offer, som i Sognen aff arildz tid seðuannligt werit haffuer: Bröd ost, Smör, flesk, pen-dinge: efter Sognens brug och vane.

44) 22. 32. *lysa*. CP. &c. add. oc *lysa*.

45) BO. *glöme*. M. *gömer*; male.

46) INO. &c. *böthe III mark II byskope* &c.

47) CP. &c. om. böte. 22. om. böte — *presti*.

48) IK. om. oc.

49) I. om. *bondum*. P. 30. add. *fasto*.

50) CP. &c. *biscope twa marker oc* &c.

51) KR. om. oc.

52) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. *the*. D. *thy*.

53) B. &c. *maal*. L. add. *ther*.

54) BDEFGHIKLMNOQR. &c. *callis fore* &c.

55) BCDEFGHIKLMNOQR. &c. *hans*.

56) Q. &c. om. han. CP. &c. *antygge werias eller fellas*. FIKNO. skal han *antighe wærias ellir fællas*.

57) B. *antuagia*. D. *antvigia*. I. *antbigya*. NP. *antiggia*. O. *antigia*. FG. *antighe*. KQR. *antigge*. C. *antygge*. EH. *antye*. L. *anthingia*. 24. 32. *antingia*. M. *antinghe*. 21. 22. *antinge*. 25. &c. *antingen*.

Ei ma biscuper eller prester nocon⁵⁸) i forbuð sætiæ vtan firi⁵⁹) þæssin⁶⁰) 9 mall. (6¹þet ær⁶²) script. tiunð. kirkiu tilaghur⁶³) oc⁶⁴) prestæ. oc firi all⁶⁵) andelik⁶⁶) mall. þær ei moghu lekmæn iwer dömæ. oc ei firi (6⁷fæ giæld. ¶ (6⁸Nu kan mander⁶⁹) saker warþa. þa lati biscuper han til mana⁷⁰) ræt göræ. vm⁷¹) (7²sunnudagh een.⁷³) annæn oc þriþiæ. meþ brewi sinu. oc⁷⁴) vndi script ganga. Nu will han ei ræt göræ. oc ei⁷⁵) biscups buð standa⁷⁶) innæn⁷⁷) .III. sunnudagha. hawi þa⁷⁸) biscuper wald a fiarþa sunnudaghi-num⁷⁹) han i forbuð sætiæ. (8⁰Siter⁸¹) sipan⁸²) i forbuþi⁸³) .III. sunnudagha. böte .III. marker firi (8⁴sunnudagh een.⁸⁵) annæn oc þriþiæ. Siter⁸⁶) sipan⁸⁷) æn⁸⁸) i forbuþi vm⁸⁹) iamlanga allan⁹⁰) böte ei þy mera (9¹firi forbuþit. Will⁹²) (9³ei æn þa ræt göræ. oc siter⁹⁴) quer⁹⁵) i samu⁹⁶) forbuþi. þa lyusi⁹⁷) biscuper han i ban. Siter⁹⁸) sipan⁹⁹) iamlangan¹⁰⁰) allan¹) i banni. Hawi þa kununger wald at dömæ han²) vndi swerð. oc ar-

58) B. nokran. D. nocorn.

59) F. om. firi.

60) E. &c. thesse. C. thesson. LP. &c. thessom.

61) I. om. þet ær.

62) P. Rec. man. add. for.

63) DFGMOPQR. &c. tillaghur. CEHIK LN. &c. til laghor. B. til laghar.

64) EFGHK. eller.

65) M. om. all.

66) R. gudhuleligh.

67) O. giæld, om. fæ. 32. annar giældh.

68) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput. B. habet rubr. Vm forbuð æn man uarðer saker uið biscop. D. supra lineam add. capitulum.

69) IO. madher. CEFHGKLMOPQR. &c. man.

70) CEFHGKLMOPQR. &c. add. at.

71) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. vm.

72) I. tre sonodagha medh &c.

73) P. &c. add. oc.

74) Q. &c. om. oc.

75) FP. om. ei.

76) I. haldha. 30. 34. &c. lyda.

77) 21. add. the.

78) I. om. þa.

79) B. &c. sunnudaghi. C. &c. sunnodag. R. dagh.

80) 21. 22. 24. 32. om. Siter — þriþiæ.

81) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. add. han.

82) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. sipan.

83) Q. &c. add. j.

84) LMQR. &c. hwan thera Sithir &c.

85) EFGHK. add. swa for.

86) CEFHGHIKLMNOPQR. &c. add. han.

87) INO. 32. om. sipan.

88) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. æn.

89) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. vm.

21. add. natt.

90) O. add. tha.

91) LMQR. &c. om. firi forbuþit.

92) CEFHGHIKLNOPQR. &c. add. han.

93) I. en ey ræth &c. P. tha han ey ræt &c.

94) G. om. siter.

95) CFGILMNOPQR. &c. guar.

96) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sama.

97) CDEFGHIKLMNOPR. &c. lyse. Q. &c.

lyser.

98) EFGHILMNOPQR. &c. add. han.

99) EFGHK. om. sipan.

100) BCDEFGHLMNOPQR. &c. iamlanga.

1) L. add. iffvi.

2) C. &c. om. han.

war hans ærwin³) goz hans. §. 3. ¶ (*Nu kan maþer⁵) þen⁶) laghlika ær forbuþaþer⁷) (⁸eller (⁹i ban sætter¹⁰) þryzscas¹¹) wiþer¹²) kirkju at¹³) ry-
mæ. (¹⁴kan messu fall (¹⁵fore hans skylð¹⁶) warþa. böte han (¹⁷firi messu
fall .III. mårker.¹⁸) prester¹⁹) oc soknamæn warin saclösir.

*Vm siælæ gipt.*²⁰) .XI^u.

N^v²¹) kan (²²bonde eller husfru döia.²³) (²⁴þa ær prester skyldugher²⁵)
þem²⁶) .III.²⁷) sialamessu²⁸) sighthæ .I. at²⁹) vtferþæ dagh andra³⁰) (³¹siun-
da dagh. þriþiæ³²) at³³) (³⁴XXX. dagh.³⁵) Fiarþa³⁶) (³⁷at iamlanga mote.
þer ær³⁸) prester skyldugher firi hawa³⁹) half⁴⁰) mark penninga.⁴¹) Firi

3) OCP. &c. *takin v. taki.*

4) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt no-
vum caput. B. habet rubr. *Vm banzsat-
ter mander uil æi kirkju ryma.*

5) B. &c. *man.*

6) CFKLMQR. &c. add. *som.*

7) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. *for-
buþer. C. 23. borbudadher. 31. förbudin.*

8) EFGHK. om. *eller — sætter.*

9) 22. 33. *bansatter. 28. banlyster.*

10) BCDNOP. &c. *satter.*

11) O. add. *han.*

12) R. add. *til. Male.*

13) BDEFGHIKLMNOQR. &c. om. *at.*

14) CP. &c. *oc görs messofall fore hans
sculd. böte &c.*

15) Q. &c. om. *fore — messu fall.*

16) CEFKLMNOPR. &c. *sculd.*

17) I. om. *firi messu fall.*

18) BDEFGHKLMNOPQR. &c. add. *ok.*

19) C. &c. om. *prester.*

20) B. Rec. man. nigris litteris in marg. add.
*ok stafkarl dör; at litt. ok st sunt ab-
scissae. Cfr. not. 32. pag. 7.*

21) B. Diversitas quaedam scripturae testa-
tur quae de hoc cap. habet hic codex, ea
aut a manu paullo rec. aut post interval-
lum quoddam temporis ab ipso scriba es-
se addita. Cum inutile duceret scriba duo
capita non confirmata transscribere, vacu-
as reliquit lineas sex in folio ultimas, ubi

postea additum est quantum de hoc cap.
illae lineae capere potuerunt. Cfr. not.
50. pag. 31.

22) 24. *man eller kona.*

23) B. *döa. C. &c. dö.*

24) 24. om. *þa — iamlanga mote.*

25) 21. add. *före.*

26) CP. &c. om. *þem.*

27) 21. om. *.III.*

28) ECFGHIKLMNOPQR. &c. *sialamessor.*
P. add. *at.*

29) I. a. 30. 32. *om.*

30) CEFKLMNOPQR. &c. add. *at. 32.*
add. *Om.*

31) CBDEGHKLMNOPQR. &c. sic. F. *syun-
da, om. dagh. A. sunnudagh. I. syn-
dagh. 28. 29. söndagh.*

32) BEHO. *Thridiu.*

33) FI. *aa. 32. om.*

34) C. *thrætuyghunda. NP. thretuynda.*
I. XIII; male. MOQR. &c. *maanada mo-
the Fiarðha &c. 25. &c. manadadag
ferðhe &c. L. 33. manadha mote. ther
ær &c.*

35) P. add. *oc.*

36) BCEHNO. 23. *Fiarðu.*

37) I. a. *iamlongha daagh ther mothe.*

38) K. om. *ær.*

39) H. om. *hawa. EFGHKNO. &c. add.*
ena.

40) KM. &c. *halfua. R. 26. om. h. v.*

barn (⁴²sum ældræ ær æn tolf ara .II. öra.⁴³) (⁴⁴oc sighi⁴⁵) .II. sialamesur.⁴⁶) Firi barn⁴⁷) yngræ ær⁴⁸) æn⁴⁹) .XII. (⁵⁰ara⁵¹) giwi⁵²) öre. (⁵³oc sighi .I. sialamessu⁵⁴) (⁵⁵firi þes sial. (⁵⁶æn faþer oc moþer aghu til þrigiæ marka. All þe barn til arfs æru comin. hwat þe æru yngri eller ældri oc⁵⁷) aghu þe⁵⁸) til þrigiæ marka giwin presti⁵⁹) fulla sialagipt.⁶⁰) (⁶¹Þet innis folk⁶²) i husum sitir meþ andrum⁶³) þet⁶⁴) giui⁶⁵) presti fulla sialagipt. æn þet⁶⁶) aghar⁶⁷) til .III. marka. (⁶⁸Aghar þet minnæ. giwi þy eynest⁶⁹) at⁷⁰) þet wili (⁷¹nocot giwa (⁷²oc ei ællæs.⁷³) §. 1. Dör stafkarl.⁷⁴) i sokn. samu þianist⁷⁵) wari⁷⁶) prester hanum⁷⁷) skyldugher sum bonda⁷⁸) (⁷⁹þo at⁸⁰) han (⁸¹ei⁸²) aghi vtan pik oc skræppu.⁸³) Nu dör wæghfarande man⁸⁴) i sokn bonde⁸⁵) han ligger⁸⁶) (⁸⁷at fae⁸⁸) presti buð. hanum⁸⁹) rezscap⁹⁰) gö-

41) I. om. *penninga*.

42) 22. 12 ára gamullt 2 öra.

43) Q. &c. add. *peninga*.44) 24. om. *oc — sialamessur*.45) CIMP. &c. *sighia*. R. add. *före*.46) CFLP. &c. *messor*.47) O. &c. add. *som*.48) BCEFGHIKLMNPQR. &c. om. *ær*.49) D. om. *æn*.

50) B. Continuatio huius cap., una cum integro cap. proxime sequente, desideratur, etsi nullum vestigium abscissi folii adparet. Cfr. not. 21. pag. 30.

51) CP. &c. add. *gamalt*.52) CLMPQR. &c. om. *giwi*. CEF GHIKL MNOPQR. &c. add. *en*.53) 24. om. *oc — marka*.54) CFP. &c. *messo*.55) DEFGHIKLMNOQR. &c. om. *firi þes sial*.56) O. &c. *vm*. K. *Fadhir oc modhir æn the til thriggia marka*; male.57) M. &c. om. *oc*.58) DCEGHLNOPQ. &c. *þön*. IK. om. h. v.59) I. om. *presti*.60) I. *syalorökth*. Male.61) DCEFGHIKLMNOPQR. &c. sic (cfr. nott. 62—65. sequentes). A. 29. 31. om. *þet — sialagipt*.62) 33. *inhyses folck*. 37. *indhyses folck*. K. add. *inne*. F. add. *thet inne*.63) CP. &c. *andro folke*. EFGHK. add. *döör*.64) ILMNOQR. &c. om. *þet*.65) F. add. *thet*.66) L. om. *þet*.67) DEGHK. *a*.68) I. om. *Aghar þet minnæ*. 24. om. *Aghar — ællæs*.69) DEFGHIKNO. *enæst v. enast*. CLMPQR. &c. *eens*. 32. *åth enaste*. LMQR. &c. add. *nokot*.70) R. *æn*. 28. 32. om. 21. 22. *efftter*.71) LMOQR. &c. om. *nocot giwa*.72) EFGHIKNO. 32. *eller ey*. Döör &c.73) CMPQR. &c. *ellers*. L. 30. *annars*. 25. &c. *eliest*.74) 37. 36. 38. *stackarl*.75) LMQR. &c. *redhscap*.76) FK. *ær*.77) MQ. &c. om. *hanum*.78) O. &c. add. *æn*.79) L. *thy*. FR. *togh*. 26. &c. *doch*. IM. &c. *tha*. EGHK. *thot han* &c.80) F. &c. om. *at*.81) I. *atte ey meer en piik* &c.82) 22. add. *mera*.83) R. *skæppo*. Male.84) K. om. *man*.85) LMQR. &c. add. *then*. CINOP. &c. add. *som*.

ræ. *prester* (⁹¹a af hanum hawa fulla sialagipt. æn⁹²) han a⁹³) til III. *marka*. (⁹⁴a han minnæ. (⁹⁵æn til III. *marka*. þa⁹⁶) taki *prester* þriþiung. 10 af⁹⁷) þy han aghar.⁹⁸) oc arwar hans⁹⁹) (¹⁰⁰twa lyti. Bonde þen¹) lik ligger inni²) at.³) hwar þet warþa⁴) kan sighi til grannum (⁶oc nagrannum þe æru skyldughi lik⁶) til iorþa⁷) fólghiaæ. oc wiper wara þa lik iorþas. Hwar sum⁸) buð faar oc combér ei böte .III. öra. þem þær⁹) lik til¹⁰) iorþa¹¹) forþa.¹²) eller wæri sic meþ tweggiaæ manna epe.¹³) at han sanð¹⁴) forfall hafþi¹⁵) eller¹⁶) ei buð fik. Kunnu þe ei þæsse samu¹⁷) III. öra. vtan dom¹⁸) fa. þa sökin¹⁹) eptir þy sum²⁰) skils vm²¹) eyn sac²²) bonda.

Vm testamænt. XII^{uu}.

N^v²³) will man til²⁴) kirkju eller klostra²⁵) fore sial sinæ giwa.²⁶) Hawi wald²⁷) giwa hwarn tiunda penning. æ hwat han giwar hæller²⁸) iorþ eller lös öre.²⁹) af gambla³⁰) byrð sinni. Giwer man iorþ³¹) til klostres³²) eller

86) CP. &c. add. *hema*. INO. 32. add. *inne*.

87) I. *hoos agher presthe bodh ffændha* (lege *sændha*) *honum* &c.

88) O. *skal fa*. 32. *Bör få*. 24. *giffui*.

89) F. add. *oo*.

90) C. &c. *redscap*. 25. &c. *reedha*. 24. *sinn reeda*. CP. &c. add. *at*.

91) CFGLMOPQR. &c. *ager v. agher*; et sic passim. I. *aff honum haffvi* &c.

92) O. &c. *vm*.

93) D. om. *a*.

94) I. 29. om. *a — þa*.

95) LMQR. &c. om. *æn — marka*.

96) CDEFGHJKLMNQPQR. &c. om. *þa*.

97) I. add. *allo*.

98) R. add. *til*.

99) M. &c. om. *hans*. CP. &c. add. *takin*.

100) CE. *twaluti*. F. *twaluti*. KI. *twælyti*.

1) P. &c. *ther*.

2) F. om. *inni*.

3) L. *ær*. Male.

4) LMQR. &c. *vara*. 30. *henda*.

5) DEFGHLMNOQ. &c. *eller*. R. om. *oc nagrannum*.

6) DCEGHKMNOPQR. &c. *liki*.

7) IMO. &c. *iordh*.

8) CDP. &c. om. *sum*.

9) ILMNOQR. &c. *som*.

10) CP. 23. om. *til*.

11) IO. &c. *iord*. P. add. *oc*.

12) LIMQR. &c. *fördho*.

13) 24. *wittne*.

14) C. &c. *san*.

15) EGH. *hafui*.

16) CP. &c. add. *kan*.

17) CDEFGHIKLMNQPQR. &c. om. *samu*.

18) EFGK. *domæ*. H. *dömæ*.

19) M. &c. add. *wth*.

20) CM. &c. om. *sum*.

21) F. om. *vm*.

22) C. &c. *ensak*.

23) B. om. totum hoc caput. Cfr. not. 21. pag. 30; not. 50. p. 31.

24) I. om. *til*.

25) CDEFGHIKMNQPQR. &c. *kloster*. L. *clostirs*.

26) O. add. *tha*.

27) LO. &c. add. *at*.

28) EFGHIKNOQ. &c. om. *kæller*. 22. &c. add. *i*.

29) CDEFGHJKLMNOQ. &c. *löstira*.

30) CDEFGHIKLMNQPQR. &c. *gambli*.

kirkiu.³³) (³⁴hawin³⁵) ærwingiæ walð þe iorþ ater lösæ innæn nat oc³⁶)
iamlanga.³⁷) vm han³⁸) rættæ ærwingi ær. oc ær³⁹) ei⁴⁰) wiper⁴¹) þa hon
gifs.⁴²) (⁴³æller ær oc⁴⁴) owormaghi. æller⁴⁵) (⁴⁶oc vt lændis. (⁴⁷þa æn⁴⁸)
rættæ ærwingi ær wiper. þa hon gifs⁴⁹) (⁵⁰til kirkiu eller clostres.⁵¹) oc si-
gher ia wiper. þa⁵²) stande þe gif⁵³) fast oc full oc hawi⁵⁴) engin-wald⁵⁵)
(⁵⁶framaleyð þa⁵⁷) gif⁵⁸) ater kalla. Sighiæ⁵⁹) rætti ærwingiæ ei⁶⁰) ia til
oc (⁶¹orka ei siælwir lösæ.⁶²) (⁶³löse þa næster byrþa man. §. 1. ¶ Nu will
man aflinga iorþ firi sial sinæ giwa swenum⁶⁴) eller frændum. eller oc⁶⁵) an-
drum mannum⁶⁶) þem han⁶⁷) sialwer will. giwer⁶⁸) han⁶⁹) held⁷⁰) oc
helbrypæ⁷¹) giwi (⁷²halft þet⁷³) han aflat hawer. giwer⁷⁴) i sotta siang.⁷⁵)

- 31) 26. add. *eller lösöra*. Male.
32) Pro *klosters*. DLMQ. sic. CEF GHIKN
OPR. &c. *kloster*.
33) 30. add. *för Siäll syna*.
34) F. *have ærffvinge* &c.
35) INO. &c. add. *tha*.
36) L. 29. om. *oc*. 21. add. *år*.
37) IO. &c. *aar*.
38) O. *thet*.
39) I. *vaar*. O. 32. add. *han*.
40) KNO. 32. add. *tha*.
41) CP. &c. *widherstaddher*.
42) I. *gaffs*. O. add. *til kirkiu alla closter*.
43) 24. om. *æller — gifs*.
44) DEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *oc*.
45) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *ær*.
46) DEFGHIKLMNOQR. &c. om. *oc*. 21.
ær vettuilling, Ær retter ærffvinge vi-
der &c.
47) LCMPQR. &c. *Ær retter æruingi vi-*
dher (CP. &c. *widherstaddher*).
48) I. add. *han*.
49) I. *gaffs*.
50) CP. &c. *oc sigher ia widher æ huat*
gifs heldher til kirkiu eller kloster stan-
de &c.
51) Pro *closters*. DLMQ. &c. sic. EFGH
IKNOR. &c. *kloster*. Cfr. not. 50. præ-
cedentem.
52) O. om. *þa*.

- 53) FHMOQR. &c. *gift*. L. *giæff*. I.
gaffva.
54) I. add. *tha*.
55) G. add. *ærffvingia*.
56) D. *framaled*. EGHINO. *framledhis*. FK.
29. om. h. v. CLMPQR. &c. *hona fram-*
ledhis (MPQR. &c. *framdelis*) *aterkalla*
(P. *aterlösa*).
57) FIO. &c. *the*.
58) FHIO. &c. *gift*.
59) O. add. *oc*.
60) CEF GHP. &c. add. *ther*.
61) CP. &c. *orkar han ey sielfuer* &c.
62) I. om. *lösæ*.
63) LIMOQR. &c. *lös in tha næste* (M. &c.
siælfue; R. add. *frænder, ok*) *byrdhaman*.
64) I. &c. *wenom*.
65) CEF GHIKNOP. &c. om. *oc*. CP. &c.
add. *nokrom*.
66) CLMPQR. &c. om. *mannum*.
67) I. om. *han*.
68) P. &c. *gifua*.
69) CP. &c. om. *han*.
70) DFQ. 20. *hell*. CEF GHIKLMNOPR. &c.
heel v. heell.
71) D. *helbrydu*. CEF GHIKN. 23. *helbryg-*
do. M. &c. *helbrygda*. Q. &c. *helbrög-*
da. L. *helbrigdha*. O. *helbrigdho*; add.
tha. P. *helbreyda*. R. *helbrigho*. 24. &c.
helbregda.

giwi⁷⁶) þriþiung. Kan nocor a þe afling tala⁷⁷) mæþan⁷⁸) han liwande ær. oc will han (⁷⁹hanum ater⁸⁰) wnna⁸¹) hawi þæs wald. Alla aflinga iorþ⁸²) ma oc⁸³) man firi sial⁸⁴) sinæ⁸⁵) giwa (⁸⁶æn han will.

(⁸⁷Vm hiona wigning. XIII^{us}.

N_v kunnu⁸⁸) hion til kirkiu⁸⁹) coma⁹⁰) wigning beþæs.⁹¹) þær⁹²) a prester lysæ⁹³) firi þem sunnudagha þriæ.⁹⁴) æn⁹⁵) nocor weth⁹⁶) forfall i þy hionalaghi. Siþan scal prester spyriæ at⁹⁷) hwar sum⁹⁸) rættæ⁹⁹) giptermander¹⁰⁰) ær¹) firi wigning þeræ²) oc firi lius hwart. (³hawi prester⁴) .II. örtugha⁵) penninga.⁶)

Vm þiufnap i kirkiu.⁷) XIII^{us}.

N_v (⁸kan þiuwer i kirkiu garpe stielæ. (⁹ær þet minnæ æn half mark.

- 72) D. Rec. man., quae pallidam scripturam renovavit, mutavit h. v. in *hellt*. 28. om. h. v. 27. om. *halft — giwi*.
 73) CP. &c. om. *þet*. Q. &c. *then*.
 74) CFILMNOPQR. &c. add. *han*.
 75) O. 32. add. *tha*.
 76) M. &c. om. *giwi*.
 77) H. om. *tala*. 18. &c. add. *thale*; male.
 78) FK. *men*. LMQR. &c. *tha*.
 79) LM. &c. *hona atir vinna*.
 80) N. *arff*.
 81) CEHKOPQ. *wnna*. I. &c. *vinna*; cfr. not. 79. supra. O. add. *tha*.
 82) O. 28. om. *iorþ*.
 83) IPR. &c. om. *oc*.
 84) L. 28. om. *sial*.
 85) P. om. *sinæ*.
 86) I. 24. om. *æn han will*.
 87) B. Rubrica hic desideratur; Vm scriptum est at deletum.
 88) R. *kan*.
 89) I. om. *kirkiu*.
 90) CEFGHJKLMNOPQR. &c. add. *oc*.
 91) P. om. *beþæs*.
 92) LMQR. &c. *tha*.
 93) BL. &c. *lyusa*.
 94) DB. *þrea*. C. &c. *thre*.

- 95) O. &c. *vm*.
 96) B. &c. *uet*. KLMQR. &c. add. *ther*.
 97) BCDEFGHIJKLMNOPQR. &c. om. *at*.
 98) EFGHIKNO. &c. om. *sum*.
 99) M. &c. om. *rættæ*.
 100) BD. *giptarmander*. EH. *giptarmadher*. G. *giptamadher*. I. *gyffthamadher*. FKLMO. *gipto madhir*. NR. *giftomadher*. 20. *giphomander*. C. *gipterman*. 21. *gifttaman*. 22. *giftteman*. OP. &c. *gipto man*. 24. 30. *giftoman*.
 1) Q. &c. om. *ær*.
 2) L. om. *þeræ*.
 3) EFGHK. 24. *scal prester hafua tva* &c. O. *giwi preste* &c.
 4) Q. &c. om. *prester*.
 5) BL. 29. *örtugh*. CIOR. &c. *örtoger*.
 6) I. om. *penninga*.
 7) BD. add. *eller kirkiu garðe*.
 8) L. *stiel thuir j kirkiu gardhe*; loco eorum, quae in hoc cap. sequuntur, add. *Thetta capitulum star scriuat i thiua balkenom*; at in libro codicis iuris communis Magnaeani de furtis non aliud habet caput de furtis in coemeterio quam id, quod ad illum librum pertinet, ab hoc plane diversum.

böte .III. marker. (¹⁰eynæ kunungi. (¹¹andra kirkiu.¹²) þriþiæ¹³) biscupi.¹⁴)
 (¹⁵Hwar sum af sialfri kirkiu stial. böte biscupi¹⁶) firi banzmaled¹⁷) .VI. mar-
 ker. oc firi þiufnaþen æn¹⁸) þet ær¹⁹) half mark.²⁰) (²¹XI. marker. XX.
 marker kirkiu²²) X.²³) kunungi. oc²⁴) .X.²⁵) biscupi. Stial maþer²⁶) af an-
 drum i kirkiu böte þen þiufnað epti lanz laghum.²⁷) (²⁸eptir þy sum²⁹)
 þan³⁰) mætin³¹) warþer. oc³²) .III. marker biscupi firi (³³kirkiu friþ. 11

Vm (³⁴hiona lagh oc frænscomis spiæld.³⁵) XV^u.

Alla stapi þær hæfþ kan koma i skylscap³⁶) (³⁷eller sifscap³⁸) innæn þri-
 þiæ man. böte biscupi³⁹) (⁴⁰hwar þeræ .III. marker. (⁴¹Komber⁴²) a þri-
 þiæ man böten baþen .III. marker. Komber⁴³) a fiarþa.⁴⁴) böte .VI. öræ.
 hwart⁴⁵) þeræ. Comber⁴⁶) a femtæ⁴⁷) wari saklöst⁴⁸) baþe firi⁴⁹) bot⁵⁰)
 oc fastu. (⁵¹Nu kan hordomber þær⁵²) (⁵³wara i comin⁵⁴) gange (⁵⁵vm

9) CP. &c. thet minna ær en half &c.

10) B. &c. ena. 22. till treskiftes, konunge, kyrckio, och biscope.

11) I. ena byskope oc ena presthe for banzmalith, VI mark for tyufnadhin &c.

12) BCEGHNOPQR. &c. add. ok.

13) BOR. thridiu.

14) 33. hæreradhe.

15) B. Hua. C. Hulkin. P. &c. kwilken. M. 18. 19. 21. 22. 24 — 27. 33. om. quae in hoc cap. sequuntur.

16) P. 30. om. biscupi.

17) B. &c. banzmalet.

18) O. &c. vm.

19) R. om. ær.

20) N. 28. add. wærth. 32. add. wärde. I. add. böthe.

21) CP. &c. om. XL. marker.

22) NO. 32. add. oc.

23) CEF GHINOP. &c. add. marker.

24) IR. om. oc.

25) CEF GHINO. &c. add. marker.

26) CEF GHKOPQR. &c. man.

27) CP. &c. add. oc.

28) QR. &c. om. eptir þy.

29) GP. &c. om. sum.

30) F. tyuffnadh.

31) BDI. 31. mætin.

32) BEFGHIKNO. 32. add. böte.

33) BEFGHKNOQR. &c. kirkiu friðhin. CP. &c. fridbrutit.

34) B. om. hiona lagh oc.

35) B. Rec. man. nigris litteris in marg. add. oc man faldir ii synd meþ jæ.

36) CEHIO. &c. skyldscap.

37) I. 29. 32. om. eller sifscap.

38) F. syskanaskapp.

39) CP. &c. add. fore.

40) BCDEFGHKLMNOPR. &c. huart. I. om. hwar þeræ.

41) EFGHIKLMQR. &c. om. Komber — marker.

42) BNO. 32. add. thet.

43) O. 32. add. thet.

44) BEFGHIKLMNOQR. &c. add. man.

45) L. &c. hwar.

46) O. 32. add. thet.

47) FIO. &c. add. man.

48) I. &c. saak löðs.

49) FK. om. firi.

50) O. add. oc skript.

51) I. om. Nu — dömis.

52) FK. 28. om. þær.

53) CP. &c. innan koma gange &c.

þet hor swa⁵⁶) sum⁵⁷) all annur⁵⁸) (⁵⁹sum eptir (⁶⁰lanz laghum dömis.⁶¹)
 §. 1. Comber⁶²) manni misfall⁶³) til. at⁶⁴) han faller i synð meþ fæ. oc ha-
 wer⁶⁵) þypulagh⁶⁶) meþ þy. warþer⁶⁷) sander at⁶⁸) þy male. eller (⁶⁹bar
 oc⁷⁰) a⁷¹) takin wiþer.⁷²) þa scal baþe⁷³) man oc⁷⁴) fæ i iorþ græwa⁷⁵)
 eller brænnæ.⁷⁶) ei moghu þe⁷⁷) lif nytæ.⁷⁸) §. 2. ¶ (⁷⁹Kan skilnaþer⁸⁰) i
 hionalaghi warþa. böte þet þeræ⁸¹) .III. marker sum skilnaþi⁸²) walder.
 walla⁸³) baþin böte hwart þeræ .III. marker. §. 3. (⁸⁴Nu six þættæ vm
 hormals bot. (⁸⁵Hwar sum hor gör meþ oskylly kunu.⁸⁶) böte .III. marker
 hwart⁸⁷) þeræ. (⁸⁸Samu bot wari vm⁸⁹) twæfalt hor. Kan manni siþan⁹⁰)
 hændæ alt⁹¹) saman göræ hor. fræncimis⁹²) spiæll. (⁹³guðsiwilagh spiæll.
 eller sifscap⁹⁴) spiæll. bötis⁹⁵) (⁹⁶þær hwart⁹⁷) eptir sinni sak. ¶ Nu gi-

54) FK. add. *ther*.55) F. *edher nm som* &c.56) CKLMNOPQR. &c. om. *swa*.57) CFKLMNOPQR. &c. add. *vm*.58) M. &c. add. *hoor*.59) BDEFGHKLMNOQR. &c. om. *sum*. CP.
&c. om. *sum* — *dömis*.60) 24. *lagenn*.61) BDEFGHKLMNOQR. &c. *dömas*.62) BCDEGHLMNOQR. &c. *Coma*.63) I. *misfælle*.64) FK. *thet*.65) L. om. *hawer*.66) BEGH. *thyðilagh*. QR. *thydhelagh*.
CN. *thydhalagh*. P. &c. *tydhelagh*. 20.
&c. *tidelagh*. FK. *thybho lagh* (sic).67) LMQR. &c. add. *han*.68) R. &c. *a*.69) LMQ. &c. om. *bar oc*.70) IR. &c. om. *oc*.71) DLMQ. &c. om. *a*.72) I. *vardher*.73) I. om. *baþe*.74) C. om. *oc*.75) BCEHLNOQ. 23. *graua*. IP. &c. *graff-*
vas. R. &c. *græfas*.76) R. &c. *brennas*. 32. *brinna*. O. add. *oc*.77) CP. *thön*.78) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *nyuta*.

79) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt

novum caput; B. cum rubr. *Vm hion-*
lagh ok hordom. I. &c. *Nw kan*.80) BD. *skiælnaðer*.81) I. 28. om. *þeræ*.82) BD. *skiælnaðe*.83) B. &c. *ualda*. KLMOPQR. &c. add.
the. I. 24. add. *the thet*.84) CP. &c. *Thetta six vm* &c. EGHINO.
32. om. *Nu* — *hormals bot*. FK. om. *Nu*
— *hwart þeræ*.85) EGH. *Gör man hoor medh* &c.86) I. *hoorkonu*. NO. 32. *quinno*.87) P. &c. *kvar*.88) BDLMQR. &c. *Sama*. CEFHGKP. *Sa-*
mi. INO. 32. om. *Samu* — *hor*.89) BDEGHLMQR. &c. *fori*.90) R. add. *ather*.91) CP. &c. om. *alt*.92) CEFHLNP. 23. *frændzemis*. K. *frænd-*
zæmis. IMOQ. &c. *frændksæmio*.93) BK. *guziua laghs*. DEGHLO. *guzciua-*
laz. N. *gudzifuiu lags*. M. &c. *gudz-*
söffwia lagx. QR. *gudzöffwalagx*. P.
&c. *gudzsofwalagx*. I. *gudhsöfua*. 20.
29. 31. om. *guðsiwilagh spiæll*. eller *sif-*
scap spiæll.94) CB. &c. *sifskaps*. O. 32. *skylskaps*.
F. *syskanaskaps*. I. *systra*.95) O. &c. *böte*.96) CMOP. &c. om. *þær*. I. om. *þær hwart*.97) L. &c. add. *thera*.

ver bonde husfru sinni⁹⁸) (⁹⁹eller husfru bonda sinum sak vm hor vppenbarlika firi kirkiu¹⁰⁰) sokn¹) firi²) þingi (³eller öldyrke.⁴) (⁵festi þet þeræ .XII. manna ep fore sic sum sakin gifs. giter epin gangit wari sac löst. falz at epe. böte biscupi .III. marker firi horit. Hawi oc⁶) engin man⁷) walð bonda eller husfru (⁸firi hor sac giwa. vtan hwart⁹) þeræ giwin¹⁰) (¹¹sinni mællin. vtan¹²) þe warþin¹³) inni takin. eller witni warin¹⁴) til sum saghu (¹⁵til gangu oc fran gangu.¹⁶) þa ma biscups lænsman fa¹⁷) (¹⁸af þem lagh eller penninga.¹⁹) (²⁰Nu kunnu þön²¹) wæries²²) firi þe sac. þa bötin

98) N. add. *saak*. I. add. *skuldk*.

99) 20. 31. om. *eller* — *sinum*.

100) INO. 32. om. *kirkiu*.

1) BEFGHIKLMNOQR. &c. add. *eller*.

2) CEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *firi*.

3) BEFGHIKLMNOQ. &c. om. *eller öldyrke*. 34 — 38. *a gathe steffna eller i ölknvss*.

4) Pro öldrykke. D. öldrycki. CPR. &c. öldrykio. 23. öl drycko.

5) BEFGHIKNOQR. 20. 31. *fylghia þar twægga manna witni granna eller* (I. 31. oc) *nagranna hawin tha* (F. om. *tha*; I. *ther*) *thön* (F. *the*; I. om. h. v.) *ængin ui:orð sik mæð laglum* (O. add. *at*) *uæria. utan uærin fæld eptir thy* (F. add. *som*) *lagh sighia*. (QR. &c. *skilia*; I. add. *æller vppenbaar rætte*) *Hawi* &c. B. vero habet verba *fylghia — nagranna*, a scriba omissa, in marg. addita; litt. *fylg, gia, ni et na* in extrema folii ora scriptae, sunt abscissae. CP. 23. (28.) 29. (30. 32.) *æru ther twægga manna witne til af grannom eller nagrannom hafuin tha thön enkte witzordh* &c. ut B. &c. LM. 18. 19. 21. 22. 24 — 27. om. *festi — korit*; L. vero loco horum verborum habet spatium unius lineae scripturae vacuum.

6) DLMQR. &c. om. *oc*. B. Hanc v. omisam supra lineam add. scriba.

7) BEFGHIKNOPR. &c. om. *man*.

8) LMQR. &c. *vm*. FK. om. *firi hor*. 32. *hoorsack giffua*.

9) L. &c. *hvar*.

10) BDEFGHIKLMNPQR. &c. *giui*. O. *gifwer andro*.

11) BC. &c. *sin i mellin v. mellom*.

12) 22. *Eller*.

13) BEHILNOPQR. &c. *uærða*. KF. *warin*. INO. 32. add. *badkin*.

14) M. &c. *ærin*. I. 30. *voro*. 21. &c. *æra*.

15) 21. 22. *them tillganga och frånganga*. 25. &c. *honom tilganga eller fråganga*.

16) EF. *fragango*.

17) F. *tagha*.

18) B. om. *af þem*; at duo verba, quorum posterius tantum þöm legi potest, prius vero obscurum est, in marg. sunt addita.

19) B. add. *Thænma lundum radhe thæn sum kærir thrim mannum. ok thrim thön tu sum sakin gifs. af grannum eller nagrannum innan soknar. fellas þön tu. uærin fæld. Nu kunnu thön uærias fri the sac. þa uærin saclös*. EFGHIK LMNOQR. 18 — 22. (24 — 27. 31. 32.) add. *Thænæ lundom radhe then som* (LMQR. &c. add. *til*; F. add. *kæti*) *kærir threm mannom oc threm thön* (O. *the*) *tw* (GQ R. 20. om. *tw*) *som* (L. om. *som*) *sakin gifs. aff grannum ellæ nagrannum. innæ soknæ. Fellas thön* (IO. &c. *the*) *tw*. (I MR. &c. om. *tw*; MOR. &c. add. *tha*) *wari fæld. Wærias thön*. (LMOQ. &c. *the*; FK. add. *tw*; LM. &c. add. *fore the sak*; Q. &c. add. *fore sak*; O. add. *tha*) *wari* (F. add. *wardh oc*; R. add. *wardh aff*) *saklös*. CP. 23. (28. 29. 30.) add. *Verias thön fore the sak wari saklös Fellas thön wari fæld Radhe thrim mannom then som kærir oc trim thön tw som sakin gifs aff innan soknannom* (P. add. *oc*) *grannom eller nagrannom* (P. 30. om. *eller nagrannom*).

scrukwitni²³) .III. marker. I. kunungi oc²⁴) .I. malseghanda²⁵) .I. hundare.²⁶)
 §. 4. ¶ (²⁷Kænnir ogípt kuna (²⁸gíptum manni barn. oc²⁹) maþer³⁰) dyl
 baþe barn³¹) oc hæfd. þa scal³²) kuan³³) (³⁴han wíper bindæ (³⁵he-
 ma a þingfiællum³⁶) (³⁷síalf hon meþ II. manna witnum. oc³⁸) .XII. manna
 eþe.³⁹) wari kuna⁴⁰) síalf i⁴¹) for eþe. Gíter kuna⁴²) swa han wíper bun-
 dit. hete þa⁴³) han⁴⁴) faþer at þy barne. oc (⁴⁵ær þet barn frillubarn.
 Falz hon⁴⁶) at eþe. stande eþer quer⁴⁷) (⁴⁸til (⁴⁹þes at⁵⁰) barn warþer⁵¹)
 .XV. ara gamalt. oc witi þa síalft síc til faþurs meþ samu witnum eller⁵²) eþe
 sum vm moþer sagþis.⁵³) stande síalft. i for eþe. Gíter (⁵⁴eþ swa inbundit
 12 sum skilt ær. wari þa þæn man (⁵⁵faþer at þy barne oc hete frillubarn⁵⁶)

20) BCEFGHIKLMNOPQ. 18 — 32. om.
Nu — hundare.

21) R. *the.*

22) DR. *værias.*

23) D. *scrocvitni. R. sköch withmen.*

24) DR. om. *oc.*

25) DR. add. *oc.*

26) R. add. *kerer ey malsægande Tha ma lensman s (?) XXVII et sequenti tvært a moth Et XXVII in fine sed et hic et tamen practicatur ita.* In codice quem secutus est scriba, quaedam hoc loco fuisse scripta, quae ille recte legere non potuit, manifestum est.

27) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput; B. cum rubr. *Vm æn kona kænne gíptum manne barn eller hæfd.* CP. &c. *Viter.*

28) FK. &c. *gíptomanne.* Male.

29) BDEFGHK. om. *oc.* BDEFGHIKNO. 32. add. *thæn.*

30) D. *mander.* BEFGHIKNO. 32. *man. Q.* &c. om. h. v. CLMPR. &c. *han.*

31) EFGHK. 32. *barns.*

32) N. *ma.*

33) BEFGHKLNO. &c. *kona.*

34) I. *biuda hema* &c. Male.

35) P. *a tingfiellom henna síelfhon* &c. 25. &c. *A tinge meðh* &c. 24. 28. om. *hema — hon.*

36) B. *thingfialum.* MQ. &c. *tingh fiðlom.*

37) BDILMNOQR. &c. *síalfs hans með* &c. EFGHK. *síalfsins.* meðh &c.

38) A. Man. ut videtur rec. supra v. oc scripsit *eller.*

39) LMOQR. &c. add. *oc.*

40) LMQR. &c. *hon.*

41) R. &c. om. *i.*

42) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *han.*

43) BEFGHIKN. &c. om. *þa.*

44) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *han.*

45) BDEGHLMNOQR. &c. *uæri frillubarn. I. vari thet fryllo barn. P. thet ær frillobarn.* FK. *hete frillo barn.*

46) R. &c. *han.* Male.

47) CFGIKLMNOPQR. &c. *quar.*

48) CILMNOQR. &c. *ther till barn* &c.

49) BDEGH. om. *þes at.*

50) FK. 29. om. *at.*

51) O. *ær.*

52) A. Loco v. *eller* aliud quoddam vocabulum (forte *ok*, cfr. not. 38. supra) antea fuit scriptum. BCDEFGHIKLMNOPQR. ceterique omnes *ok.*

53) LMOQR. &c. add. *oc.*

54) EFGHK. *edher swa wíðhbundit.* LMQR. &c. *barn edh swa gangit som skilt* (M. &c. *slikt*; R. &c. *sakt*) *ær tha hæte then man* &c.

55) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *barna faðer. ok* &c.

56) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. *frillubarne.*

hans. Falz⁵⁷) at eþe (⁶⁸oc wizerþum þa dömis þet barn vt lændis⁵⁹) oc aghi⁶⁰) þet ei lanzwist⁶¹) hawa.

Vm eþa maal. XVI^w.

Nv seer⁶²) biscups lænsmaþer⁶³) siælwer eþ sin oc stawar.⁶⁴) (⁶⁵eller oc⁶⁶) hans ræt⁶⁷) vmbuð. hawi aldrið wald þen eþ⁶⁸) ater kalla. Stander bondans eþer .III. sunnudagha owæþiæþer oc oqualder.⁶⁹) aghi (⁷⁰walð aldrið (⁷¹þen eþ ater calla. §. 1. ¶ Nu kan eþer gangas⁷²) firi raan eller⁷³) þiufnaþ.⁷⁴) kan⁷⁵) siþan þiufnaþer manni a⁷⁶) hænder leþes.⁷⁷) eller i busum hans⁷⁸) hittes.⁷⁹) gange⁸⁰) þen eþer til fasta⁸¹) oc fæbota.⁸²) §. 2. Swer man eþ oc giwer siþan penninga fore sama mall. hawi þen sialwer eþ⁸³) sin ruwit.⁸⁴) oc gange þen eþer til fasta⁸⁵) oc fæbota.⁸⁶) eller⁸⁷) sweri meþ .XII. manna eþe at han ei (⁸⁸penninga fore þet⁸⁹) bötte.⁹⁰) §. 3. Ganga twe mæn lagh⁹¹) wæriæ⁹²) baþe eth⁹³) mall. oc æru⁹⁴) iamskiala. witin⁹⁵) .XII. mæn hwart⁹⁶) þeræ sannare hawer⁹⁷) raþe halwi⁹⁸) næmð hwart⁹⁹) þeræ.

- 57) FHK. 30. add. *hon.* LMQR. &c. add. *thet.*
 58) FKLMQR. &c. om. *oc wizerþum.*
 59) 37. *ælendes.*
 60) CLMPQR. &c. *ager v. ægher.*
 61) CP. &c. *landwist. I. landhe wiist.*
 62) C. &c. *see. I. &c. sygher; male.*
 63) BD. *lens mander. CEF GHIKLMNOP QR. &c. lensman.*
 64) FK. *straffar. Male.*
 65) F. om. *eller — þen.*
 66) CP. &c. om. *oc.*
 67) GMPQ. &c. *retta.*
 68) BCDEFHIKNOP. &c. *eðin.*
 69) I. *qualder. Male.*
 70) B. &c. *aldrið uald.*
 71) LMQR. &c. *han ater. kalla.*
 72) P. 29. *gangha.*
 73) N. 29. add. *fore.*
 74) CP. &c. add. *oc.*
 75) P. 30. om. *kan.*
 76) M. &c. *i.*
 77) B. &c. *leðas.*
 78) L. add. *takas eller.*
 79) B. &c. *kittas.*
 80) I. add. *ok.*
 81) BCDEF GHIKLMNOPQR. &c. *fastu. Recte. Cfr. tamen §. 2. huius cap. et ÞgB. 3: 1.*
 82) O. &c. *fæböte. I. fæ böta.*
 83) I. om. *eþ.*
 84) FIKMNPQ. &c. *riffwit. R. om. h. v.*
 85) BCDEF GHIKLMNOPQR. &c. *fastu. Cfr. not. 81. supra.*
 86) I. *fæ böta.*
 87) M. &c. *oc.*
 88) CP. &c. *ther fore þaningha bötte.*
 89) BDEF GHIKLMNOQR. &c. add. *maal.*
 90) EFGHK. 24. *gaff.*
 91) 28. *Eedh. CILMOPQR. &c. add. oc.*
 92) O. 32. add. *the.*
 93) BC. &c. *ett v. eet. F. om. h. v.*
 94) K. add. *badhe.*
 95) KO. &c. add. *thet.*
 96) BCDEF GHIKNP. &c. *huar. ILMQR. &c. hwilkin. O. hulkin.*
 97) O. &c. add. *oc.*
 98) D. *halfri.*
 99) BCDEF GHIKLMNOPR. &c. *huar.*

Nu kunnu þe ei¹⁰⁰⁾ baþe¹⁾ iamskiala wara. wari²⁾ þen warþer³⁾ lagha eþ hawer⁴⁾ gangit.⁵⁾ þen olagha eþ gik. gange⁶⁾ ater vtan næmð⁷⁾ baþe til fastu oc fæbota.⁸⁾ §. 4. Sipan lycter witni⁹⁾ oc (¹⁰asöris eþar alli¹¹⁾ orætlika (¹²gangas. oc ater gans¹³⁾ warþa þem agher¹⁴⁾ biscuper til¹⁵⁾ fastu oc fæbota cræwixæ.

Vm (¹⁶hælgha dagha brut oc scriptermal. XVII^u.

Taker man (¹⁷lön script af presti.¹⁸⁾ vppinbara prester¹⁹⁾ script (²⁰hans.²¹⁾ böte prester²²⁾ sac hans alla.²³⁾ oc²⁴⁾ bonde wari saclös. Yppis²⁵⁾ af andrum oc²⁶⁾ ei af presti. (²⁷stande script bondans. (²⁸biscuper raþe firi fastu (²⁹hans oc fæböta.³⁰⁾ §. 1. (³¹Nu kan man³²⁾ bierghas³³⁾ a³⁴⁾ (³⁵helgha dagha (³⁶þet ær vm and³⁷⁾ oc waar a þen³⁸⁾ dagh sum³⁹⁾ fasta oc forhelð⁴⁰⁾)

100) D. 31. om. *ei. Male.*

1) CEFGHKP. &c. om. *baþe.*

2) Q. &c. *wardher. FKO. 30. add. tha.*

3) BCEFGHIKNOP. &c. add. *sum.*

4) C. 23. om. *hawer.*

5) CP. &c. add. *Oc.*

6) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *han.*

7) O. 32. *edh.*

8) I. *fæ böta.*

9) B. &c. *lyctar uitni. BCDEFGHIKLMN OPQR. 18—24. (28.) 29—32. add. ok giptar uitni.*

10) F. *a sorin edhir. 32. edzöris edhe.*

11) FK. *eller. BEFGHIKLMNOQR. &c. add. þe.*

12) 21. &c. *gangna vardher, them &c.*

13) B. &c. *atergangs. I. ather gangne. FKMR. 32. atergangs.*

14) BDEFHIKN. *a.*

15) G. om. *til.*

16) B. *scripta maal, om. hælgha dagha brut oc.*

17) I. *scripth lönluka aff &c.*

18) O. 32. add. *oc.*

19) CP. &c. add. *sidhan.*

20) M. 18. &c. *han böther v. böthe sak &c.*

21) O. 30. add. *tha.*

22) LQR. &c. om. *prester.*

23) K. *ælla. F. eller. Male.*

24) BD. om. *oc.*

25) F. *vppes. LMQQR. &c. add. thet.*

26) K. om. *oc.*

27) BCEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *stande script bondans.*

28) EFGHKNO. 32. *Radhe (O. radher) biscoper fore &c. CILMPQR. &c. Radhe (I. &c. Radher) tha biscoper fore &c.*

29) I. inserit verba *hans oc fæböte infra post v. hælgha dagha.*

30) BCDEFGHMNOPQR. &c. *fæbot. KL. fæbota.*

31) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput; B. habet rubr. *Vm hælgha dagha brut.*

32) FK. om. *man.*

33) BCEFGHIKNO. &c. *bærghas. P. bærghias. LMQR. &c. ærvodha. 25. &c. arbata. Et sic fere in sequentibus.*

34) FKO. &c. *vm. LMQR. &c. vppa. 24. 27. På.*

35) LMQR. &c. *helghan dagh. PC. &c. helgha tima, hvat thet ær, (C. &c. om. ær) om waar eller an.*

36) 22. 24. om. *þet ær. Q. &c. om. þet — sum.*

37) BCEFGHIKLNOPR. &c. *an.*

38) BEFGM. &c. *them. K. thom.*

39) BCDEFGHKMNOPQR. &c. om. *sum. I. ær.*

ær firi at.⁴¹) (⁴²þe aftna⁴³) þem til höre.⁴⁴) bierghis⁴⁵) til sola sætris⁴⁶) (⁴⁷at sac lösu. (⁴⁸Kan⁴⁹) síþan bierghas⁵⁰) allan daghin annæn⁵¹) til sola sætris⁵²) eller⁵³) sunnudagh siælwen.⁵⁴) *böte* III. *marker*. Nu⁵⁵) kan han⁵⁶) bierghas⁵⁷) anna mællin þæssæ aftna⁵⁸) eptir⁵⁹) miþian aftan (⁶⁰til sola sætris.⁶¹) *böte* III. öræ. Biergs⁶²) epti sola sæter⁶³) eller⁶⁴) oc allan⁶⁵) daghin⁶⁶) eptir.⁶⁷) *böte* III. *marker*. (⁶⁸Kan man bierghas vm þe⁶⁹) helgha dagha⁷⁰) sum ei ær fasta eller forhold⁷¹) firi.⁷²) *böte* VI. öræ. þæssæ⁷³) böter (⁷⁴firi helgha dagha⁷⁵) brut.⁷⁶) taki biscuper alla.⁷⁷)

- 40) BCEFGHKLNR. &c. *forhælgð*. IO. &c. *for hælghð*. D. *forhælgð* (sic). MP. *fore hælgh*. 18. *fore hælghð*.
 41) BDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *at*. P. add. *a*.
 42) BDEFGHIKLMNOQR. &c. *them*. 22. *afftanen*, *then dag tilhöre*.
 43) A. Litt. *t* omissam supra lineam add. man. forte rec.
 44) BCDEFGHLOPQ. &c. *höra*. O. 30. add. *tha*.
 45) LMQR. &c. *erfuodhe*.
 46) BDEGHILMNOQ. &c. *sola sætir*. FK. *solasæters*. R. 28. *solasæther*. 22. &c. *solen sættes*.
 47) M. &c. *saklösth*.
 48) LMQR. &c. *Ærvodhar han allan* &c.
 49) CINOP. &c. add. *han*.
 50) CP. &c. om. *bierghas*.
 51) FKP. 30. om. *annæn*. Cfr. not. 52. *sequentem*.
 52) DEGHILMNOQ. &c. *solasæters*. FK. *solasæters*. R. *solasæther*. 22. &c. *solen sættes*. FK. add. *then andra daghin*.
 53) B. *sola* additum est, at rubris lineolis inductum.
 54) B. &c. *sialuan*. O. 30. add. *tha*.
 55) I. om. *Nu*.
 56) CQ. &c. om. *han*. P. 30. *man*.
 57) LMQR. &c. *ærfvodha*.
 58) A. Litt. *t* hic quoque supra lineam est addita. Cfr. not. 43. supra.
 59) GQ. &c. *eller*.
 60) 22. &c. *in till solen sættes*.
 61) BDEGHILMNOQ. &c. *sola sæters*. F. *sollasæters*. R. *solasæter*. 30. *Soll sätt ähr*. O. add. *tha*.
 62) B. *bierghis*. CP. &c. *Bers*. EFGHK NO. 32. *Berghas*. I. *Bergars*. LMQR. &c. *Ærfuodhar han*. P. &c. add. *man*.
 63) 22. *solen sættes*. 25. &c. *Soll ähr saat*. 30. *soll sätt är*. 28. *soll sättningh*.
 64) K. om. *eller*.
 65) MR. &c. *annan*.
 66) P. &c. add. *ther*.
 67) INO. 32. *annan*.
 68) MLQR. &c. *Ærvodhar man aa the* (L. *them*) &c.
 69) H. *thre*. Male. E. *thre* scriptum est, at *r* deletum.
 70) BDLN. *hælghu dagha*. P. 29. *helgha*, om. *dagha*.
 71) BCEFGHKLNR. &c. *forhælgð*. DMO. &c. *forhælgð*. P. *forehælgð*.
 72) O. 30. add. *tha*.
 73) I. add. *helgha dagha*.
 74) EFGHK. om. *firi helgha dagha brut*.
 75) BDO. *hælghu dagha*. IN. &c. *hælghadax*.
 76) L. om. *brut*.
 77) H. om. *alla*. I. add. *booth*.

Vm banz maal (¹⁸oc kirkiu garþa. XVIII^u.

Nv kunnu mæn bæries⁷⁹) vm⁸⁰) helghan⁸¹) dagh (⁸²swa at (⁸³manheld
 scarþas⁸⁴) meþ (⁸⁵fullum sarum eller drapum. taki biscuper þær⁸⁶) .III.
 13 marker. wærs han firi malseghanda.⁸⁷) (⁸⁸wari warþer firi biscupi. Falz
 han oc⁸⁹) firi malseghanda.⁹⁰) bôte biscupi sum (⁹¹sagt ær.⁹²) (⁹³Dræpæ
 flere mæn een man vm helghan dagh (⁹⁴þær bötis⁹⁵) ei vtan (⁹⁶enonga
 böt⁹⁷) firi.⁹⁸) hwat þet ær⁹⁹) .III. marker eller¹⁰⁰) .VI.¹) Dræpæ flere
 mæn²) en man vm sukudagh³) böten alle .III. marker biscupi.⁴) Dræper
 man prest ællæ annæn⁵) clærk. bôte biscupi .VI. marker firi banzmalit⁶) III.
 marker⁷) firi manheldena.⁸) oc .III. marker æn⁹) þet ær¹⁰) (¹¹giort vm¹²)
 helghan¹³) dagh. §. I. (¹⁴Ligger kirkiu garþer niþri barliþa¹⁵) vm¹⁶) sun-
 nudagh en.¹⁷) annæn. oc þriþiæ. siþan syn ær a comin. bôte biscupi firi sun-

78) B. om. *oc kirkiu garþa.*79) B. &c. *bærias.*80) CP. &c. *a.*81) CBDEFGHIKLMNOQR. &c. sic. P. &c. *helghon. A. heghan.*82) EH. *swat* (pro *swa* at).83) BDEFGHIMNOR. &c. *manhælgð.* CL. 23. *manhelg. Q. &c. manzhelgd. P. man j helgh sarghas; male.*84) I. *scadhas.*85) Q. &c. *fulsaarom.*86) I. *tha.*87) O. add. *tha.*88) Q. &c. om. *wari — malseghanda.*89) KLMR. &c. om. *oc.*90) O. 30. add. *tha.*91) CN. 29. *sak. IL. for ær sakth.*92) 28. add. *warder och någon beslagen med oquädins ord på kyrkiu gårde böthe j marker.*93) Q. 20. 31. om. *Dræpæ — eller .VI.*94) 21. *Bötte alle biscope Sex marck, Dræpa flere &c.*95) K. *böte.*96) 25. &c. *enn Biscops boot.*97) A. *böter scriptum fuisse videtur, at litt. er sunt deletae. B. &c. boot.*98) BEFGHKNO. 32. add. *a. I. add. a.*99) BILNO. 32. add. *kælder.*100) L. om. *eller.*1) I. 24. add. *mark.*2) CP. &c. om. *mæn.*3) B. *siuknan dagh. D. sycfnandagh. IO. syknan dagh. CEFGLMNPQR. &c. sök-nandagh. H. 30. soknan dagh. 24. Sökenn dagh. 28. Söchnedagh. 27. sokne-dagh.*4) CP. &c. om. *biscupi.*5) BDEFGHIKLMNOQR. &c. om. *annæn.*6) LMNQR. &c. add. *oc.*7) P. om. *marker.*8) BCEGHNPQ. &c. *manhælghe. DLM OR. &c. manhelgðena. FK. munkelghe-na; male. I. hældhena.*9) FKO. &c. *vm.*10) L. *war.*11) FK. om. *giort.*12) F. om. *vm. CEGHLMNPQR. &c. a.*13) I. *kælgom.*14) BEFGHIKNO. 32. hoc loco incipiunt novum caput. B. habet rubr. *Vm kirkiu garðer ligger niðri.*15) GIO. 32. *barlica. R. barlighe. 23. &c. barligka. 30. om. h. v.*16) BDEGHILMNOQR. &c. om. *vm. 32. add. helgon dagh eller.*17) I. add. *oc.*

nudagh hwarn (¹⁸.III. marker. Ligger¹⁹) sípan nípri vm alt ar.²⁰) bóte ei þy²¹) mera. (²²Hulikin man²³) hest ellæ annæt²⁴) fæ²⁵) later síalswíliande²⁶) i kirkiu garð. bóte²⁷) kirkiu²⁸) .III. öræ.²⁹) eller væri síc meþ epe .III.³⁰) manna.

Vm brut mællin (³¹clærks oc lekmanz. XIX^{aa}.

Nv bryter clærker (³²til lekmanz i hwat³³) sakum þet kan helst³⁴) wara. þa kære bonde a. clærk³⁵) firi hans formanni þem³⁶) kirkiu dom hawer. bryter lekman (³⁷til clærk.³⁸) þet³⁹) (⁴⁰a clærker⁴¹) a þingi kæræ.⁴²) lekman agher hanum þer swara meþ laghum eller lagha botum. ¶ Nu kunnu kirkiuna⁴³) hion til andra manna⁴⁴) brytæ. ællæ andri mæn (⁴⁵til þeræ. stande þet til lanz lagha æ hwat sak þet⁴⁶) wara kan. (⁴⁷Delæ mæn vm kirkiu iorþ.⁴⁸) (⁴⁹eller nocra andra⁵⁰) iorþ. þet agher i lanz laghum wara. vndi kununx dom standa oc⁵¹) laghmanzsins⁵²) skilu. ¶ Alla stapi⁵³) þær biscopur will ei bondum ræt göræ.⁵⁴) (⁵⁵dom förin bönder⁵⁶) síc⁵⁷) vndir ku-

18) C. &c. om. .III. marker.

19) LMQR. &c. add. *han*.

20) IOQ. &c. *aarith*.

21) 32. *tesz*.

22) BFIKLOPQR. &c. *hulkin*. C. *Hulkin*.

EHN. *Holkin*. O. 32. hoc loco errato incipiunt novum caput.

23) F. om. *man*. I. add. *som*.

24) 21. om. *annæt*.

25) I. om. *fæ*.

26) BD. *siælfswiliande*. CEF GHIKLMNOP

QR. &c. *siælfswiliandis*.

27) D. add. *þerre*. LMQR. &c. add. *the samu*.

28) 32. *biscope*.

29) I. *örthogher*.

30) P. 21. 30. *tneggia*.

31) BD. *clærk ok lekman*.

32) CIOP. &c. *widh lekman*. 21. *mott lekman*.

33) M. &c. add. *motto æller*.

34) BCDEFGHKL MNPQR. &c. om. *helst*.

35) I. *prest*.

36) IO. add. *som*.

37) COP. &c. *widh*. I. *mothe klærkir*.

38) 30. *Prest*.

39) P. &c. *tha*.

40) K. om. *a*. I. *klærkir a thinge kære*.

41) LMQR. &c. *han*.

42) O. &c. add. *oc*.

43) BCDEGHLNOPQR. &c. sic. FK. *kyrkionne*. IM. &c. *kyrkio*. A. *kirkiuna*.

44) EFGHK. *men*.

45) IO. 32. *mothe them*.

46) FK. add. *helst*.

47) O. 32. hoc loco errato incipiunt novum caput.

48) LQ. &c. om. *iorþ*.

49) R. om. *eller* — *iorþ*.

50) K. om. *andra*.

51) 22. *eller*.

52) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *laghmanz*.

53) M. &c. *stadz*.

54) O. add. *tha*.

55) CP. 23. *förin bönder dom sin vndher* &c. LMQR. &c. *fören tha böndir doom*

nung sin. Alla iorþa delor oc⁵⁸⁾ iorþa awærkan. hwat⁵⁹⁾ þet⁶⁰⁾ warþar⁶¹⁾ clærka eller lekmæn.⁶²⁾ stande vndi (⁶³⁾lanzlagh oc laghmanzsins⁶⁴⁾ skilu.

Vm friþ mæþ guzlikama. XX^u.

Alli seen þer i guzfriþi⁶⁵⁾ oc þe helgha⁶⁶⁾ kirkiu sum guzlikama⁶⁷⁾ folghia. oc þær ær⁶⁸⁾ i flok oc i⁶⁹⁾ folghi⁷⁰⁾ mæþ.⁷¹⁾ Hwar sum þen⁷²⁾ friþ bryter innæn⁷³⁾ kirkiu garþi⁷⁴⁾ eller vtan. wari þet⁷⁵⁾ swa gilt sum þet giort wari i kirkiu siælwri. oc þo⁷⁶⁾ hwart⁷⁷⁾ epti sinum brutum. ¶ Nu fa mæn⁷⁸⁾ delæ. sigher annær sic⁷⁹⁾ i friþi þen⁸⁰⁾ scaþa fangit hawa. oc⁸¹⁾ annær (⁸²⁾sigher nei. witi⁸³⁾ þet⁸⁴⁾ .XII.⁸⁵⁾ mæn af þe⁸⁶⁾ sokn.⁸⁷⁾ Raþe halwi næmð hwar þeræ. §. 1. (⁸⁸⁾Stiæls nocor man⁸⁹⁾ til at⁹⁰⁾ taka guzlikama siþan hanum forbuþat⁹¹⁾ ær. bôte⁹²⁾ biscupi .II.⁹³⁾ marker oc .I.⁹⁴⁾ (⁹⁵⁾presti. Syn⁹⁶⁾ pre-

-
- vnde konung sin. (M. &c. konungz syn)* 76) FR. tog. 29. 32. doch. I. tha. 21. 24.
Alla &c. &c. tā v. thā.
 56) BDEFGHIKNO. 32. 33. sic. A. add. sin. 77) IN. &c. hvar.
 Cfr. not. 55. praecedentem. 78) F. 33. the.
 57) I. om. sic. 79) FK. 33. om. sic.
 58) M. &c. add. alth. 80) BDEFGHKNO. þem. P. 30. thema.
 59) Q. 20. hvar. 81) BDLQR. &c. om. oc.
 60) M. 21. ther. 82) CINOP. &c. ey witi &c.
 61) I. vardha kan. 83) BINO. 32. uitin.
 62) M. &c. lekman. 84) I. then. Q. &c. add. medb.
 63) I. lagmanz skylu oc hans laghom. 85) F. om. XII.
 64) BCDEFGHJKLMNOPQR. &c. laghmanz. 86) BEFGHIKNO. &c. om. þe. LMQR. &c.
 65) B. &c. güz fridi. add. samma.
 66) BCDEFGHIKLNOPQ. &c. hælghu. 87) O. &c. add. oc.
 67) CBDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. 88) BEGHINO. 32. hoc loco incipiunt no-
 guzlika. R. add. ma. vum caput. B. habet rubr. Vm nokor
 68) BINO. 33. æru. EFGHK. &c. æra. stiæls til taca guz licama. I.
 69) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. i. Stiæl man syk til &c.
 70) CP. &c. farnöta. 89) CP. &c. om. man.
 71) R. om. mæþ. 90) BDLMR. &c. om. at.
 72) A. Rec. ut videtur man. supra lineam 91) FCIKLOPQ. &c. forbudhit.
 add. æ, ut legeretur þennæ. K. om. þen.
 BCDEFGHILMNOPQR. &c. þænna. 92) 23. add. tree marker.
 73) L. add. kirkiu eller. 93) F. III.
 74) BCDEFGHIKLMNOPQ. &c. kirkiu garð. 94) 23. add. mark.
 R. kirkiu gardha. 95) Q. &c. om. presti — oc .I.
 75) R. tha. 96) BDILMNOR. &c. add. ok.

ster hanum guzlikama sum ræt hawar giort. bōte⁹⁷) (⁹⁸III. marker. II. biscupi⁹⁹) oc¹⁰⁰) .I. malseghandanum.¹)

14

Vm næmder þem biscuper raþer halrom meþ kununge. XXI^u.

Jwir²) all þe mall þer³) sighias aghu⁴) baþe crona oc kirkiæ næmð raþa. Bryter man⁵) friþ (⁶i strængenæsi vm pæters messu eller⁷) sancta⁸) botwiþa dagh (⁹at¹⁰) botwiþa¹¹) kirkiu. eller vm æskils messu i æskilstunum.¹²) Dræper man annæn (¹³eller sarghar i (¹⁴þem samfundum. bōte kunungi¹⁵) XX. marker (¹⁶oc biscupi¹⁷) .XX. marker¹⁸) firi friþ brutit. (¹⁹ok raþe halwi næmd kununx maþer²⁰) oc biscups. oc halwi þen sakin gifs. þe sculu²¹) baþe wiþer wara. (²²lensman kununx oc swa²³) biscups. ok takin bot vp swa²⁴) sum skilt²⁵) ær.²⁶) (²⁷Nu ær sagt vm kirkiu ræt. guð han²⁸) göme²⁹) os (³⁰alla sket. Amen.³¹)

97) CIP. &c. add. *prester.*

98) LMR. &c. *tva markir biscope &c.*

99) B. &c. sic. A. *bicupi.*

100) FM. &c. om. *oc.*

1) BCDEGHLMNOPQ. &c. *mals æghanda. K. maalsæghianda. F. malsighiande.*

2) F. om. hoc cap.; rec. vero man. in fine codicis forte errato add. cap. 22. KirkB. Upl.

3) LMQR. &c. *som.* BDEGHIKNOP. &c. *hær.*

4) BEGHKLMNOQR. &c. *aghir.* C. &c. *æghe.*

5) L. om. *man.*

6) I. *vm pædharsmesso i lynköpungh. vin skæra torsdaagh sama stadz vm olafs mæssu i skæninghe. vm laurenci i soðherköpungh Dræpir &c. O. vm pætersmæssu ij lynköpunge æller olafmæssu ij skæninge dræper &c.*

7) R. &c. om. *eller.* BDEGHKLMNQ. &c. *ok.* CP. &c. add. *a.* LQR. &c. add. *om.*

8) M. &c. om. *sancta.*

9) L. &c. *vidh.* Q. &c. *j.* M. &c. om. *at botwiþa kirkiu.*

10) CP. &c. add. *sancte.*

11) C. *bothwido.*

12) 25. 26. 27. add. *eller i Vpsala om E-ricksmessu.*

13) KLMQ. &c. om. *eller sarghar.*

14) 21. *tolckom. I. then samfundh.*

15) MLPQR. &c. *biscope.*

16) 30. om. *oc — marker.*

17) LMPQR. &c. *konunge.*

18) KO. om. *marker.*

19) K. *ælla væri sik meth tholf mannom Radhe &c.*

20) CGMPQR. &c. *man. II. men.*

21) BCDEGHIKLMNOPQR. &c. add. *ok.*

22) I. *lensmen. LMQR. &c. konungs man oc &c.*

23) BCDEGHIKLMNOPQR. &c. om. *swa.*

24) KLP. &c. om. *swa.*

25) MKR. &c. *sakt. L. skath (lege sakth).*

26) O. Rec. man. add. *Jtem vary oc om samu fredk oc sak om pasca pingxda-ga oc jull. 18. Ipse, ut videtur, scriba, etsi alio atramento usus, add. Jtem i Östhergötland ær samma rätt om larens-*

Hær byriæs kununx balker oc tælicæs i hanum flockar .XII.¹⁾ oc sighiæ af þæssum malum.

☞ Huru kunung scal wæliæ.	.I ^{us}
☞ Vm eriks gatu. ²⁾	.II ^{us} .
☞ Vm wigsl kununx.	.III ^{us} .
☞ Vm orættæ heemdir.	.III ^{us} .
☞ Vm hemsoknir.	.V ^{us} .
☞ Vm quinnæ friþ.	.VI ^{us} .
☞ Vm kirkiu friþ. oc þings friþ.	.VII ^{us} .
☞ Vm hamblan.	.VIII ^{us} .
☞ Vm ezöris böter.	.IX ^{us} . ³⁾
☞ Vm kununx leþung.	.X ^{us} . ⁴⁾
☞ Vm roþa ræt.	.XI ^{us} .
☞ Vm warþ halð.	.XII ^{us} .

mässo i Svderhöþung, om pæders mässo i Linköþung, om olaff:mässo i Skenyngh. 19. quoque hæc habet.

27) MO. &c. om. sequentia.

28) PQ. om. han.

29) P. beware.

30) I. fran allan vaadha til liiff oc syæl AMEN.

31) DKNPR. 28. om. Amen. R. add. *Explicit Titulus Dictus kirkiobalker Sit Deo laus.* D. sub rubr. *Her siæ v m clerca arf*, add. *Swa ær stat um clerca arf &c.*, vide cap. 7. ÆrfB. N. add. *Anno domini MCCCXX^o quinto &c.*, vide Addit. 12. EG. add. caput ad librum *konungs balker* in codice juris communis Magnæano pertinens: *Nw biudher konunger wth lith ok ledlung &c.* (UplL. KgB. 10.) 30. add. tria capita: 23. *Hoo som rätter domare skall och will vara &c.*, vide VGL. IV. 12. 24. *Hender thet sig så at fästeman belegrer festo pigo sino, och Rådhe henne med Barne, och wijes sedann medh Brude skrud, Crans eller Krono. Warder thet*

vppenbart, och med Quinno Reknigh till ledh, då skall festoman för Cronobrut, böta 40 march, Kyrkione, Konunge, och Herrade, och ett ½ & wax Kyrkione Och komma ingo dällo vider, Ty gud vill at Echtoskapet skall vara rentt och obesmittet. 25. Alt thet man eller quinno, vthi sin ytterste tid, bekenner, och gör sinn Eed vppå, som ther wederbärs, Huartt hann äger andrum gäld, eller andra ägha honom heller om all Annor måll, thet skall alt bliffue fullt och stadugdt, Dog så att tre män skule ther wederuare, å des vegne (lege vegne) som gället skall gella, heller om Annor saak Och Eed gänge om weder tarffe och Suerie at the sådant aff hans münd Denn Siuches hörtt kaffue.

1) B. fæmtan.

2) B. Prima h. v. littera e hic et in sequentibus ubique est erasa.

3) B. add. titulum: *Vm ezöris næmdir.*

4) B. add. duos titulos:

☞ *Vm them sum forna hannu ryua.* XII^{us}

☞ *Vm intekter konunghs.* XIII^{us}

huru⁵⁾ kunung scal wæliæ. J^u.

Land þorwa kunung wiper. Þry folkland meþ alt swearikis rap⁶⁾ sculu amorum⁷⁾ fyrstum kunung taka. þet æru (⁸⁾tiunda. attunda. ok sieþrunða. vplanda laghman scal han wiþ vpsala fyrst til kununx dömæ. þær næst suþermanna laghman. ok swa ösgötæ laghman. siþan hwar laghman eptir annæn. tihærræþa. wesgötæ.⁹⁾ wærma.¹⁰⁾ Nærkiu¹¹⁾ ok westmanna. þe aghu allir han til cronu ok til¹²⁾ kununx dôme skiliæ. landum rapa¹³⁾ riki styræ. lagh styrkiæ ok friþ halda. þa ær han¹⁴⁾ dömder til vpsala öþæ.

Vm eriks gatu.¹⁵⁾ II^u.

Kvunnger¹⁶⁾ scal eriks gatu riþa. þa aghu þe hanum gislæ sætiæ ok eþa sweriæ. han a landum lagh giwa ok friþ at sweriæ. Af vpsalum sculu hanum vplænninggiæ¹⁷⁾ til strængenes folghiaæ. þær aghu suþermæn wiper hanum taka. ok folghiaæ meþ grupum¹⁸⁾ gislum til sweintuna. Þær sculu ösgötæ 15 mötæ hanum meþ gislum sinum ok folghiaæ ginum land sit til miþian scogh a hulawip. Smalænþingiaæ sculu hanum þær meþ gislum sinum mötæ. ok folghiaæ til iunabek. Wesgötæ sculu þær hanum mötæ meþ grupum oc gislum sinum. oc folghiaæ swa til romundaböþa. Þer sculu nærkiu hanum mötæ ok folghiaæ swa ginum land sit. til vphugha bro. Þer sculu westmæn með grup ok friþ hanum mötæ oc folghiaæ til östens bro. Vplænþingiaæ sculu þer hanum mötæ. oc folghiaæ swa til vpsala. þa ær þen kununger til land oc rikis

5) B. *Vm huru.*

6) A. Loco litt. *r* primum scriptum est *i*.

7) Pro *a morum*. B. sic.

8) B. *attunda fiæðrunða ok tiunda. Vplanda &c.*

9) B. *væstgöta.*

10) B. sic. A. *vermanna.*

11) A. *Nækiu* scriptum est, at *r* supra litt. *æ* additum. B. *Nærkiu.*

12) B. om. *til.*

13) B. add. *ok.*

14) B. om. *han;* at h. v. supra lineam add. *rec. man.*

15) Cfr. not. 2. pag. 46.

16) B. loco eorum, quæ textus in hoc capite ac proxime sequente continet, in uno capite ea habet, quæ in Add. 1. leguntur: *Ett konunghs riki &c.*

17) A. *vplængiæ* primum fuit scriptum.

18) Adde *ok.*

laghlika komin með vpseum¹⁹⁾ ok supermannum. götum ok gotum. ok allum smalænþingium. þa hawer han riþit rættæ eriks gatu.

(²⁰Vm wigsł kununx. III^u.

Kvnunger scal af ærkibiscupi ok lydbiscopum til cronu wighiæs. Siþan ær han skyldugher kununger wara oc crono bærae. Ða agher han vpsala öpæ duladrap oc dana arf. þa ma han þienistu mannum sinum læn giwa. bref at scriwa oc gengierþer vt biuþæ i hulikit lanð han coma will. Warþer goþer kununger. þa lati guð han længi liwæ.

Vm orættæ hæmder. III^u.

Hær byries ezöre kununx. oc aldra högstæ hærra i sweariki.²¹⁾ ¶ Fyrstæ ær þet. Hwar sum hæmnis a annæn man æn a þen sama gierning giorþi. þet (²²wari a XII. manna witnum. i þy hundare þet giort war. hwat a sama man war giort²³⁾ eller a annæn. eller hwat skilnaþi²⁴⁾ þeræ mællum war. §. 1. ¶ Annæt ær þættæ. hwar sum hæmnis a gruð oc göræ sæt. eller a gangin lagh. eller a²⁵⁾ lagha til mæli. þet scal oc hundaris næmð wita hwat sæt war gör eller ei.

Vm hemsoknir. V^u.

Riþær man hem at andrum eller ganger oc gör hanum hemsokn. hwat þe æru en eller flere þes wiliandis hanum scaþa göræ. eller nokrum i hans garþe. Fyrstæ þer²⁶⁾ þe i garð coma. til bloz sla. sargha eller dræpæ. basta eller²⁷⁾ bindæ nocon þen saclös ær. Ða allir þeer i flok oc i²⁸⁾ fölghi æru

19) *Lege vpsueum.*

20) B. om. hoc caput, etsi titulum eius habet in indice capitum; quae hic occurrunt, inserit capiti antecedenti. Cfr. not. 16. pag. 47, et Add. 1.

21) B. *sueriki.*

22) B. *scal uæra a &c.*

23) B. *hæmt.*

24) B. *skiælnaði.*

25) B. *ok.*

26) B. om. *þer.*

27) B. *ok.*

28) B. om. *i.*

saman hawa ezöre kununn brutit. oc ær hwar þeræ hovz man²⁹) fore sic. þe aghu allir biltugha³⁰) læggies. oc þeræ goz til skiptis ganga. Nu kunnu þe ripande eller gangande i garð coma. oc engum scaða göræ vtan brytæ huus. Kieri sipan nocor³¹) hemsokn til þeræ. þa wærin sic meþ (³².XII. manna epe oc bötin .III. marker firi husbrutit æn ei ær mera³³) scaði gör þy at 16 þær ær höt meþ litlu böt. Ok kan þen falla fang biuper. þet ær þen hemsokn will göræ. Warþer han slaghin. sar gör ellær dræpin innæn garð oc grindastolpa.³⁴) liggi ogilder awerkum³⁵) sinum. §. 1. Nu kan nocor annær þen ei ær bondans hiona firi owinum sinum bondans garð sökiæ i³⁶) nöð þrangum þa aghu þes arwa æn han warþer dræpin eller sar gör bo skiptæ ok böter taka oc þen (³⁷i friþ biþiæ sum iorþena atti han scaða fik a. §. 2. Hwar sum mæn hittæs sette³⁸) i garpe oc skilies osatter æn þo at (³⁹gierninger comin þeræ mællum. þa ær ei ezöre⁴⁰) eller hemsokn gör. vtan han gangi af þem garpe oc i annæn faar sic wapn eller folghi. oc⁴¹) ganger swa ater oc gör til þen fulla gierning. þa ær þet hemsokn. §. 3. ¶ Rymir man at garpe firi owinum sinum. skiuter til hans eller caster. faar þen scaða af⁴²) i garpe ær stadder þet ær hemsokn. §. 4. Görs landboa hemsokn swa at ezöre bryz a hanum meþ sarum eller drapum. þa agher han baþe bo skiptæ oc i friþ biþiæ. Bryz ezorit a annæn oc ei a landboan. þa aghi þen bo skiptæ ezorit ær brutit a. ok þen (⁴³i friþ biþiæ iorþina a.

Vm quinnæ friþ. VI^u.

TAker man kunu meþ walð. synis a hænni eller a hanum a syn þær co-

29) B. *houuzman.*

30) B. *biltughi.*

31) B. *nokon.*

32) B. *thratylptum eðe.*

33) B. *mere.*

34) B. *grindastað.*

35) Pro *a werkum.* B. sic.

36) B. *mæð.*

37) B. *biðin the i frið sum &c.*

38) B. *sate.*

39) B. *gærning kome.*

40) Pro *ezöre.*

41) B. *om. oc.*

42) B. *om. af.*

43) B. *biði i frið iorðena a.*

min⁴⁴⁾ ær þæræ mællum. eller⁴⁵⁾ ær þet swa nær by eller wæg at höræ ma op oc a callan. warþer þet laghlica skierscutat þa a hundaris næmð þet⁴⁶⁾ wita hwat þær ær sant vm. Taker man kunu með walð oc warþer þer takin oc gripin með.⁴⁷⁾ a ferski gerning oc witna han þer til .XII. mæn. þa a han vndi swerð dömes. §. 1. Taker man kunu með walð. Dræper kuna han i þy. oc witnæ swa XII. mæn.⁴⁸⁾ Liggi ogilder. §. 2. Taker man kunu með wald. Rymir af lande með hænni. warþer han laglica wnnin⁴⁹⁾ til walzgierning.⁵⁰⁾ þa a han aldri friþ fa. fyr æn (⁵¹⁾kununne gipter maþer biþer firi hanum.

Vm kirkiu friþ. oc þinx friþ. VII^u.

Siter man a kirkiu wæg eller a þinx wæg fore andrum. dræper. sarghar. eller til blqz slar. han hawer brutit kununn ezöre. Komber ei drap eller sar eller bloðwiti þæræ mællum. þa ær höt með engu böt. Skil þem a kirkiu wæg eller a þinx wægh. ei af langri awnð vtan af⁵²⁾ braþom gierningum. 17 þet ær ei kununn ezöre. §. 1. Fara mæn fran⁵³⁾ kirkiu eller þingi. fara⁵⁴⁾ nocot ærende annerstað⁵⁵⁾ oc ei genstan⁵⁶⁾ hem. sæz forsat firi þem oc fa scaþa af.⁵⁷⁾ þær ær ei kirkiu friþer eller þinx⁵⁸⁾ brutin.

Vm hamblan. VIII^u

Taker man annæn oc⁵⁹⁾ lepir til stok. hogger⁶⁰⁾ af hænder eller⁶¹⁾ föter. þet ær kununn ezöre. vtan þet come i wapna skipti. §. 1. Gör kuna eller owormaghi þylica gierningar. bötin með lagha botum. ei ma kuna eller owormaghi friþ lös warþa.

44) B. sic. A. *comit.*
 45) B. add. *ok.*
 46) B. om. *þet.*
 47) B. om. *með.*
 48) B. om. *mæn.*
 49) B. *wnnen.*
 50) B. *ualzgerninga.*
 51) B. *konunna giptar mæn.*
 52) B. om. *af.*

53) B. *fra.*
 54) B. add. *þe.*
 55) B. *annar stað.*
 56) B. *gensta.*
 57) B. om. *af.*
 58) B. add. *fridir.*
 59) B. om. *oc.*
 60) B. *hugger*, et sic in sequentibus ubique.
 61) B. *ok.*

Vm ezöris böter. IX^{us}

Þassin⁶²⁾ mall wi hawm nu vp talt þe æru kununx ezöre. oc aldra högstæ hærranne⁶³⁾ i sweariki.⁶⁴⁾ Hwar sum þær bryter amot. han hawer forgiort allu þy han a owan iorþena. swa mangi sum þe æru. oc swa lanzwist. oc biltugher læggies vm⁶⁵⁾ alt rikit. oc aldri i friþ coma fyr æn þen biþer firi hanum sum han bröt til. Nu ma engin annærs forwærkæ. ei faþer suns. oc ei sun faþurs. oc⁶⁶⁾ ei broþer broþurs.⁶⁷⁾ oc engin annærs forgöra. Skiptis aldra þeræ luter fyrst af⁶⁸⁾ saclösir æru. oc taki hwar þeræ⁶⁹⁾ sin lut af⁷⁰⁾ sum han a i bono. Siþan hans luter sum brutliker ær skiptis i þry. en lot taki malseghanden.⁷¹⁾ annæn kununger. þriþiæ hundare. Biþer malseghanden⁷¹⁾ firi hanum. eller hans arwar. þa ma kununger hanum friþ giwa. Löse sic i friþ wiþ kunungin⁷²⁾ með .XL. markum. §. 1. ¶ (73) Þa næmdir sculu göræes vm ezöris brut. þær aghu wiþer wara baþe þen sum kiærir. oc swa þen sum sakin gifs. oc raþe halwi næmð hwar þeræ. Hulikin⁷⁴⁾ þe næmð wær með sinum eþe. wari han warþer. þen þe fællæ wari han fælder. §. 2. Æ hwar mæn hittes satter⁷⁵⁾ oc skilies osatter.⁷⁶⁾ þær ær ei ezöre brutit. §. 3. Hwar sum hysir oc hemir⁷⁷⁾ vm enæ nat. þen sum biltugher ær sworin oc dömdar. böte III. marker. Hysir han flere nætter. böte XL. marker. eller wæri sic með eþe þrætlytum.⁷⁸⁾ Hwar sum hysir oc hemir⁷⁷⁾ friþlösen man innæn þen dagh hanum ær laghaþer⁷⁹⁾ wari saclös.

62) B. *Thassi*.63) B. *herranna*.64) B. *sueriki*.65) B. *ut*. Male.66) B. om. *oc*.67) B. sic (*broðors*). A. *broþrus*.68) B. add. *sum*.69) B. om. *þeræ*.70) B. om. *af*.71) B. *malsæghande*.72) B. *konung*.73) B. hic incipit novum caput, cum rubrica: *Vm ezöris bötir* (lege *næmdir*; cfr. not. 3. pag. 46.).74) B. add. *sum*.75) B. *satir*.76) B. *osatir*.77) B. *hemar*.78) B. *thrætlyptum*.79) B. *lagðer*.

Vm kununx lëþung. .X^{ur}.

Nv biuþer kununger lyð⁸⁰) oc lëþung vt. þa scal matu til skips bæra. þen scal fara þær⁸¹) ælztar ær a færð. Delæ mæn vm ferþenæ. þa fari þen hamnamæn⁸²) til witnæ. Saar⁸³) man i by annæn æn han boor i. oc sar attung fullan. fari swa opta han sum þen man by sar halwan.⁸⁴) Sar han 18 minnæ æn attung. bærin þa saman flere. þær til attunger ær fulder. fari siþan þen þeræ fyrstæ⁸⁵) hærluter⁸⁶) til. vm alla kununx vt gierþir sculu bönder .XIIII. natum fyrræ buð fa æn þe hana göræ sculu. vtan kununx fall warþi⁸⁷) at han fyrræ þorwe. §. 1. ¶ (⁸⁸Hwar sum dirwis⁸⁹) til forna hamnu rywæ. vtan með styræmanz rape oc alz skipalags.⁹⁰) böte III. marker. I. kunungi. andra skiplaghi.⁹¹) þriþiu malseghanda. §. 2. Siter hamna quer vm vt gierþir kununx. böte III. marker. Siter quer annur oc þriþiæ.⁹²) böte III. marker hwart⁹³) þeræ. oc meþ vt gierþir.⁹⁴) wari (⁹⁵oc ei bot þy mere vtan alder fiarþunger fælli. Fællir siþan fiarþunger fuller. böte X. marker. Fellir halft skiplagh. böte XX. marker. Fellir skiplagh alt. böte XL. marker. §. 3. ¶ (⁹⁶Nu sculu kununx vt gierþir in takas. þa scal þer styreman af skiplaghi firi wara.⁹⁷) wita hwar ræt gör eller ei. Kan inteckiu⁹⁸) man nocrum sac wilia giwa at han⁹⁹) hawer ei fult¹⁰⁰) giort. wæri þen¹) sic með styremanni sinum. oc twem wiper waro mannum. oc XII. manna witnum. af fiarþungi þem sama sum han ær af. at han hawer fult giort.

80) B. lið. `

81) B. om. þær.

82) B. hamnu mæn, add. uilia.

83) A. *Slar* primum scriptum est.

84) B. allan.

85) B. förste.

86) B. lot.

87) B. add. sua.

88) B. hic incipit novum caput, cum rubrica: *Vm them sum forna hamnu ryw a.*

89) B. dyruis.

90) B. skiplaghs.

91) B. add. ok.

92) B. thriði.

93) B. huarn. Lege hvar.

94) B. utgærð.

95) B. æi the boot mere &c.

96) B. hic incipit novum caput, cum rubr.

Vm intecter konungs.

97) B. add. ok.

98) B. inteki.

99) B. om. han; at h. v. supra lineam add. man. paullo rec.

100) B. ræt.

1) B. om. þen.

Engin ma lagh firi kununn vt gierþir ganga. ei hamna eller fiærþunger. ei halft hundare. oc æn²⁾ siþær helt.

Vm roþa ræt. XI^u.

Comber skip vtan warþ oc wacu. þa wari þet i fullum roþa ræt. Stiael man a skipi minnæ æn half mark. böte III. marker til þræskeptis. I. styremanni. andra malseghanda. þriþiæ³⁾ hasætum allum. Stiael half mark eller mera böte IX. marker til þræskeptis sum sagt ær. Slar man annæn eller sarghar. warin þa a comor⁴⁾ gillæ at⁵⁾ markum VI. Synis hwarte blat eller bloþoct. wari bardaghe⁶⁾ gilder at .III. markum. Warþer manni with⁷⁾ oc ær ei sander at. wæri sic með .VI. mannum. þrim framman segl. oc þrim aptan. Sættæ⁸⁾ þe þæssin mall mæþan þe vti æru með skipara witnum sex oc styriman. warin saclösir þa þe hem coma. Sættes⁹⁾ þe ei fyr. bötin þa sæc eptir lanzlaghum hema. warþer man hoggin fullum sarum eller döþum dræpin. mæn¹⁰⁾ kununger ær vti eller hans fult vm buð. þær bötis kunungi firi friþ brutit .XL. marker. Gierningæ¹¹⁾ þeræ liggin i gildi sinu æ¹²⁾ halw dyrræ æn þa þet hema wari giort. skiptin þe bot. styriman.¹³⁾ malseghande oc hasæter¹⁴⁾ aller. §. 1. G Caster man annæn meþ wilia vtbyrþis i haf. æru til .II. manna witni. af skiparum. böte III. marker firi þet borþ til 19 lanz weth.¹⁵⁾ Firi þet¹⁶⁾ til hafs weth¹⁵⁾ .VI. marker. Kan þet afwapa til coma. wari saclöst. §. 2. G Gör styriman a sigling a¹⁷⁾ andrum. böte hanum scapa ater (¹⁸⁾oc með .III. marker. §. 3. Ræne¹⁹⁾ man hamn af andrum. böte III. marker. Gör hanum scapa mera.²⁰⁾ giælli ater fullum giællum.

2) B. om. æn.

3) B. *thriðiu*.

4) B. add. *hans*.

5) B. *með*.

6) B. sic. A. *bardapi*.

7) B. *uit*.

8) B. *Sæta*.

9) B. *Sætas*.

10) B. *mæðan*.

11) B. *Gerningar*.

12) B. om. *æ*.

13) B. add. *ok*.

14) B. *hasætar*.

15) B. *uet*.

16) B. add. *borð*.

17) B. om. *a*.

18) B. *með thrim marcum*.

19) B. *Rænir*.

20) B. *mere*.

Allir sculu hamn firi kunungi rymæ. swa firi biscopi²¹⁾ oc²²⁾ iarle. eller formanni þem kununger hawer firi sic sath.²³⁾

Vm warþ kald. XII^u.

TAker styriman warð firi brygiu sinni. warþer man scorin i warpe. *böte* VI. öræ. Kan siþan scaþi i skip coma. innæn af lande eller vtan af sio. eller warþer²⁴⁾ stolit af skipi. *böte* warð maþer scaþa ater oc meþ .III. *marker*. æn þen warþer ei fangin²⁵⁾ gierning giorþi. Fællir þen warð styreman til næmnir.²⁶⁾ *böte* VI. öræ. §. 1. Far nocot²⁷⁾ skip hem fyrræ²⁸⁾ æn al lum ær orlof²⁹⁾ giwit. hawi frifarit sinæ³⁰⁾ ferð. oc giwi vt skipwistenæ oc meþ .XL. *marker*. §. 2. ¶ Nu þorwo mæn land sit³¹⁾ firi hær gömæ. oc warþa vt sætiæ. vt warþ. in warþ. oc byæwarþ. Fællir man byæwarþ þen hanum buþin ær. eller warþer scorin i warpe. *böte* III. öræ.³²⁾ Fællir man³³⁾ in warð. eller warþer scorin. *böte* VI. öræ. wari ensac þeræ i warpe æru með hanum. Fællir vt warþ þen bötis warþer heter. eller warþer scorin i hanum. *böte* III. *marker*. þær³⁴⁾ comber i baþe karl oc kununger. wari þen malseghande sum scar. Fællir man lyznu warð. comber scape a land. *böte* IX. *marker*. Takin (³⁵twalyte þe scaþan fingi oc kununger þriþiung. Ganger scaþi gönum byæwarð at hanum owarandis. *böte* III. *marker*. skiptis³⁶⁾ sum sagt ær. Comber scaþi gönum bötis warð at hanum owarandis a land. *böte* XL. *marker* til þræskiptis. ¶ Þættæ æru wizorð þeræ warð halda. wita þet með witnum þem sum³⁷⁾ hörþu öpæ þry hær op. Orka þe ei þem witnum. oc hæries land eller³⁸⁾ brænnis. bötin sün skilt ær. Görs scaþi en-

21) B. sic. A. om. *biscopi*.

22) B. *eller*.

23) B. *sat*.

24) B. *uarða*.

25) B. add. *sum*.

26) B. *næmne*.

27) A. *nocor* priqum scriptum est.

28) B. *fyr*, et sic, aut *för*, in sequentibus passim.

29) A. *orolf* antea scriptum fuisse videtur.

30) B. *sinni*.

31) B. om. *sit*.

32) A. *marker* antea scriptum fuit.

33) B. om. *man*.

34) B. om. *þær*.

35) B. *tuæ lote þe sum scaða &c*.

36) B. *skiptins*.

37) B. om. *sum*.

38) B. *ok*.

gin. warin saclösir firi bot. Bönder oc bolfaste mæn sculu³⁹⁾ i warð næmnes oc ei löskamæn⁴⁰⁾ eller kunur. Engin ma oc annæn i warð firi sic sættæ. vtan han warpe firi brut hans æn han brytæ (⁴¹kundi. swa sum firi sic siælwen æn han brytæ kan.⁴²⁾ vtan þen se bolfaster. §. 3. ¶ Þættæ æru forfalð þeræ warð sculu halda. Ligger man siuker eller saar. eller hawer⁴³⁾ döpen warþnat⁴⁴⁾ firi dorum. eller ær elder höghre æn hawa þorf. eller ær kallaper af kunungi. eller ær (⁴⁵a fiæti feasins.⁴⁶⁾ Þænni forfall ma han⁴⁷⁾ 20 fyllæ með .II. mannum. oc siælwer þripi. wari þær með saclös. Falz at witnum þem. böte sum fyrræ ær skilt. hwaria sac eptir brutum sinum.⁴⁸⁾ ¶ Kununx halker oc skipwister.⁴⁹⁾ lyktes nu hær swa. Himnæ kununger þen wældughi⁵⁰⁾ crister. giwi os himiriki fa.⁵¹⁾

Hær byriæs gipninga¹⁾ balker. oc tæliæs i hanum flockar .VI. oc six (2) þen fyrstæ.

¶ Huru man scal sic ³⁾ kunu festæ.	.I ^u .
¶ Vm bryðlöps ⁴⁾ gierþir.	.II ^u .
¶ Vm giptar mall.	.III ^u .
¶ Vm hor.	.III ^u .
¶ Vm hemfölgþir.	.V ^u .
¶ Huru ⁶⁾ hion skilias barnlös at.	.VI ^u .

39) B. *agku*.40) B. *löscæ mæn*.41) B. *can. sum* &c.42) B. *kunni*.43) B. add. *ok*.44) B. *warnað*.45) B. sic. A. *afæti*.46) Pro *fea sins*. B. sic.47) B. *ihæn*.48) B. om. *sinum*.49) B. *skipuistar*.50) B. sic. A. *wældugker*.

51) B. add. ea quae in Add. 2. leguntur:

¶ *Thæssa hund scal* &c.1) B. *giptninga*.2) B. *aftkæssum malum*.3) B. om. *sic*.4) B. *bröðlps*.5) B. *Vm*.

Huru man skal kunu fæstæ. J^u.

MAþer will sik kunu biþiæ með raþe skylðæstæ⁶⁾ frændæ sinne.⁷⁾ Han scal þen man at hittæ rættæ ær gipninga⁸⁾ maþer. Faþer wari (⁹giptarmaþer dotter sinnæ. Ær ei han til wari þa broþer. Ær ei broþer til. warin þa fæþernes frænder þe skylþastu með möþernes frændæ raþe þeræ næstu. Hwem þe hana fæstæ. wari þet laghlica fest. Hawi oc¹⁰⁾ engin walð þe festu ater brytæ. vtan þær (¹¹hittis sanð forfall innæn. oc raþe¹²⁾ biscuper skilnaþe þeræ. §. I. ¶ Hulikin mö af faþers¹³⁾ raþe ganger eller mopor. wari skilð baþe wið fæþerne oc möþerne. vtan hon fae naþer af þem liwandum oc þe forgiwin hænni þet. Ænkia (¹⁴ma siælf raþa giptu sinni. með faþurs raþe oc skylþasta frændæ.

Vm brölöpis¹⁵⁾ giærþer. II^u.

Nv raþær man til brölöps i brudlöpis¹⁶⁾ tímum þrim innæn iamlanga enum. ¶ Nu faar þen man sic frændæ flok oc fölghi. oc far eptir festikuno sinni. at beþes hana.¹⁷⁾ þa syns hon hanum. en tima oc swa annæn tima. böte giptarmaþer hænnæ¹⁸⁾ .III. marker firi¹⁹⁾ hwariu sinni (²⁰þær han hanum sunde sum laglica til festikunu sinni beðis. ¶ Nu far han þriþiæ timæ eptir festikunu sinni. oc syns hanum þa sum fyrræ. sanki þa frænder oc flok sin.²¹⁾ taki siþan hana hwar²²⁾ hana faar. oc hete²³⁾ kuna laghtakin oc ei walðtakin. þen böte .XL. marker hana rænr af hanum. malseghanda²⁴⁾ XX. mar-

6) B. sic. A. *skylðlastæ*.7) B. *sinna*.8) B. *gipninga*.9) B. *gipninga maðer dottor &c.*10) B. om. *oc*.11) B. *hittas san &c.*12) B. add. *þa*.13) B. *faðurs*.14) B. *raðe siælf giptu &c.*15) B. *brölöps*.16) B. *brölöps*.17) B. *hana*.18) B. om. *hænnæ*.19) B. om. *fri*.20) B. *þem sum laghlica &c.*21) A. *sinu scriptum est, at u ab ipso scriba deletum. B. add. ok.*22) B. add. *han*.23) B. add. *the*.24) B. *malseghandamm*.

ker. X.²⁵) kunungi oc .X.²⁵) hundare. §. 1. ¶ Nu comber han eptir festikunu²⁶) sinni. þa kan skilnaþer warþa mællin þeræ. þær²⁷) til ripa oc þeræ sum firi æru. þær liggir hwar i gildi sinu. þe warin i twæböte þær²⁷) til ripa. 21 oc þe i enböte sum firi æru. warþe þær hwar wærkum sinum. §. 2. ¶ Nu kan alt wel wara. bruðgumi gen bruð coma. oc fölghi hans með hanum. þe sculu i fripi þijt coma. oc swa þeþan fara. Kan brytes i man held²⁸) þeræ sum þiit æru rætlika buþini.²⁹) þa warin þe i twæböte. Hittes þe at (³⁰buþni oc obuþni. wari buþin i twæböte oc obuþin i enböte. Faar obuþin misfyrmlise a sic. oc³¹) ær ei fullum sarum sarghaþer eller döþum dræpin. (³²wari ogilt þet han fik.

Vm gipter maal. III^u.

Nv beþes þe giptar orð sum manningum æru skylþaster. þa scal kuna i bruþa sæti ganga med orlofwe skylþasta manna hænnær.³³) þen skyldasti scal giptar orþum raþa. eller oc þen giptæ sum hawer hans orlof þær til. §. I. Nu hawa bruðmæn wið bruð takit. oc³⁴) af garþe fara. þem kan mot a wæghum mötæ. þa kan þem misfyrmaes i þy mote. liggir þet i twæböte. Gierningar þa sum þe kunnu göræ liggin i enböte. ¶ Bruðmæn sculu bruð hem til bonda sins warþa. oc i siang hans. Kan hænni misfyrmaes i þeræ gömo. þær bötis ater burin oc oburin. Fyrst kuna siælf með attatighi markum. siþan uskabarn tu. sun oc dottor. þær ligger dotter i attatighi markum. oc sun i .XL. markum. Swa skiptis þæssi bot. þen taker halft sum bruð ær skylþaster. oc halft kununger oc hundare. Vskabarna bot. Taki halft bruð-

25) B. add. marker.

26) A. u additum est, at ab ipso scriba delatum.

27) B. sum.

28) B. manhælgð.

29) B. buðni.

30) B. buðin ok obuðin.

31) B. om. oc.

32) B. tha uæri alt thæt ogilt sun han fik.

33) B. om. hænnær.

34) B. add. the.

gumi oc halft kununger oc hundare. Warþer bruð dræpin i siang³⁵⁾ með bruðguma sinum. eller bruðgumi siælwer. þær³⁶⁾ bötis hwart þeræ ater³⁷⁾ með hundrapa markum. taki halwa bot skyldaste man hvars þeræ.³⁸⁾ halwa kununger oc hundare. §. 2. ¶ Nu scal bruðgumi bruð sinæ a hindradagh³⁹⁾ heþeræ⁴⁰⁾ oc morghin gif hænni giwa. Giwer i engnum.⁴¹⁾ witin þet fastar oc forskialamæn. þa æn han giwer i lösörum. stande þet a witnum þeræ⁴²⁾ i bruðlöpe waru. §. 3. ¶ Gipningar⁴³⁾ allar þær saman æru comnar með laghum supermanna aghi maþer⁴⁴⁾ twalyti⁴⁵⁾ i lösum penningum þeræ oc kuna þriþiung. ¶ Kunnu þön iorþ afla mæþan þön saman æru. aghi oc þær maþer af⁴⁶⁾ twa lyte.⁴⁷⁾ oc kuna þriþiung.

Vm hor. III^{us}

KAn kuna hor göræ gangar i siang þe annur ær gipt til. warþer hon þær takin. oc⁴⁸⁾ af þe kunu sum⁴⁹⁾ til þeræ siang ær laghgipt. warþer ok⁵⁰⁾ styft af hænni næser⁵¹⁾ eller örun. eller synis skyrð a clæpum hænnær. wari þet ogilt. oc böte husfrunni .III. marker firi siangaranith. wari þet ensac hænnær. aghi þær i hwarte karl eller kununger. Heté siþan kuna þön horstacka. ¶ Nu kan hænni warþa kiænt hor (⁵²⁾oc ær ei takin wiþer. stande þa⁵³⁾ fore með epe .XII. manna. oc wari þa warð fore þe sac. oc firi⁵⁴⁾ oquæþins orþe. Falz hon fore þe sac. böte husfrunni sum skilt ær. þet ær ensac hænnær. oc böte biscupi .III. marker firi hor.⁵⁵⁾ §. 1. ¶ Kan maþer⁵⁶⁾ taka annæn i siang með husfru⁵⁷⁾ sinni. Dræper þen man baþe sa-

35) A. Loco v. *siang* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

36) B. om. þær.

37) B. om. ater.

38) B. add. ok.

39) B. *hinderdagh*.

40) B. *heðra*.

41) B. *eghnum*.

42) B. add. *sum*.

43) B. *Giptningar*.

44) B. *mænder*, et sic in sequentibus passim.

45) B. *tua loti*.

46) B. om. *af*.

47) B. *loti*.

48) B. om. *oc*.

49) B. om. *sum*.

50) B. om. *ok*.

51) B. *næsar*.

52) B. *uarðer æi &c*.

53) B. om. *þa*.

54) B. om. *firi*.

55) B. *horit*.

56) B. *man*.

man kunu oc man. þön dömes baþin ogilð. oc vtan kirkiu garð. þet aghu XII. mæn wæriæ eller fællæ. Comber mannin odræpin vndan. oc hawer þo a sic fulla a syn. warin a comor han's allar ogildær oc bôte III. marker. wari (⁵⁸oc þet ensac bondans. Nu ær ei a syn a hanum eller (⁵⁹af griper nocor takin. wæri sic meþ eþe XII. manna. Falz han⁶⁰) at þem eþe. bôte bonda sum skilt ær.⁶¹) oc biscupi .III. marker firi hor.⁶²)

(⁶³Hær six vm hemfölgþir. V^u).

Nv kan bonde sun sin giptæ wilia. eller dottur. mælær með þem hemfölgð⁶⁴) faþer oc moþer. ¶ Kan han þem fran sic snöð at⁶⁵) lata oc will enkti giwit hawa. aghi þen þeræ wizerð stemnu mæn wilia fölgiaæ. þe þa wiper waru. han gaf.⁶⁶) kuna oc man saman festus. Æru oc⁶⁷) engin witni til af stemnu mannum sum wiper gif waru. aghi þa giwande wizerð oc ei tiggiaende.⁶⁸) §. 1. Nu kan faþer hemfölgð vt giwa. hawi. æ men⁶⁹) faþer oc moþer liwer.⁷⁰) oc bærin ater siþan i sama garð til skiptis. taki þa⁷¹) hwar swa sum byrþaþer ær til. Kunnu oc þe forgöræ hemfölgð⁷²) sinni stande þa⁷³) þet fyrst i luteno⁷⁴) þeræ sum forgiort ær. oc þet ater⁷⁵) ær bærin til skiptis. §. 2. ¶ Nv kan þen man giptæs hwarte ær comin at fæþerne eller möþerne. eller kuna manni. Kunnu misfall i coma annæt þeræ⁷⁶) fran andru⁷⁷) falla.⁷⁸) gange þa⁷⁹) skipti þeræ epti lagha gipning⁸⁰) með allu þy þön æru at comin. §. 3. ¶ Nu kan kuna giptæs manni þem þær⁸¹) bröþer hawer flere með sic i bo.

57) A. n additum est, at ab ipso scriba de-
letum.

58) B. om. oc þet.

59) B. agriper.

60) B. om. han.

61) B. om. ær.

62) B. horit.

63) B. om. Hær six.

64) B. hemfölgðir.

65) ut legendum videtur.

66) B. add. ok.

67) B. om. oc.

68) B. þiggande.

69) B. mæðan.

70) B. liua.

71) B. siðan.

72) B. hemfölgðh.

73) B. om. þa.

74) B. lote.

75) B. epti.

76) B. om. þeræ.

77) B. sic. A. andra.

78) B. dör.

79) B. thær.

80) B. giptning.

81) B. sum.

þa wíllia þe fæþerne sinu skiptæ. þa scal kuna hemfölgð sinæ frælsæ hawa. swa myclæ sum hon war með witnum in comin i bo þeræ. oc þe skiptin fæþerne sinu. Nu sigbiaæ þe hemfölgð hænnæ minnæ⁸²⁾ wara. oc hon sigher mera.⁸³⁾ wari þet a þeræ manna witnum. sum wíþer waru. þa þet⁸⁴⁾ vt 23 gafs oc in förþis i þeræ fæþernes garð. Hawer hon ei swa witni til. þa sculu þe með twæggiæ manna witnum. oc .XII. manna eþe. wita hænni fult vt giwit.

Æn hion (⁸⁵kunnu barnalðs skiliæs at. VI^u.

Nv kunnu hion barnlðs at skiliæs. dör maþer fyrræ æn kuna. taki hwart þeræ siang epti annæt.⁸⁶⁾ með allu þy þær til höre. Liwer kuna eptir bonda sin. aghi kirkiu clæþe sijn. hællær þe bætri æn þe wærre. Þet scal wara stæniszæ oc kiurtill. iwircclæþe oc howtdukar⁸⁷⁾ twe. braz oc fingergull. (⁸⁸æn fæ aghi hon (⁸⁹eknti mera. **¶** Liwer mander⁹⁰⁾ eptir kunu sinæ. aghi hest. saþul. oc kirkiu clæþe sijn. oc fiur⁹¹⁾ folk wapn. vta skipti oc enkti ænfæ⁸⁸⁾ mera. Nu ær talt vm giptær mall. göme guð os baþe lif oc siæll.⁹²⁾

Hær byriæs ærfþæ balcer. oc tæliæs i hanum floccar siu.¹⁾ oc six af þæs-sum malum.²⁾

¶ Vm bryst arf. .J^u.

¶ Vm kullar arf. .II^u.³⁾

82) B. *minni*.

83) B. *mere*.

84) B. add. *baðe*.

85) B. *skilias barnlðs at*.

86) B. *annan*.

87) B. *howðdukar*.

88) B. *enfæ*.

89) B. *ægte meer*.

90) B. *man*.

91) B. *fughur*.

92) B. add. *AmeN*.

1) B. *.XI*.

2) B. sic. A. om. *malum*.

3) B. add. titulum: *Vm þe uærðura til byrð sculu biuðas*.

¶ Vm frillubarns arf.	.III ^{us.4)}
¶ Vm biltugha manz arf. oc rantakna kunu barns arf.	.III ^{us.5)}
¶ Vm giæld eptir döþæn	.V ^{us.}
¶ Vm ofsinnis ⁶⁾ arf. (⁷⁾ oc æn man ⁸⁾ dræper ⁹⁾ til arfs.	.VI ^{us.}
¶ Vm clærkæ arf þe hæf infödde æru.	.VII ^{us.}

Vm bryst arf. J^{us.}

LJwa barn eptir bonda. þa ær þet ræt at barn ærwen¹⁰⁾ faþur¹¹⁾ sin. (¹²Æn ei ær barn til. ærwen þa barnabarn swa sum eghen barn. oc swa moþor sum faþur. Æru ei þön til. Ærwi¹³⁾ þa faþer oc moþer. Ær ei faþer eller moþer til. ærwin þa syster oc broþer. Æru ei þe¹⁴⁾ til. ærwin þa broþurs barn swa sum eghin broþer. oc slict syster barn sum syster. Æru ei broþurs barn eller syster barn til. ærwi þa faþurs faþer. eller (¹⁵faþurs moþer. eller moþor faþer. eller moþor moþer. Liwer nocot þeræ taki þet arf vp.¹⁶⁾ þön æru all iamnarwa. Æru ei þön¹⁷⁾ til. þa ærwi faþurs broþer. eller faþurs syster. eller moþor broþer eller moþor syster. þæssin all æru¹⁸⁾ iamnarwa. Liwer eth af þem taki þet arf vp. Ær oc¹⁹⁾ eknte þeræ til. (²⁰taki þa bröllumgar oc systlungar halft af²¹⁾ a fæþerne oc halft af²¹⁾ a möþerne hawi oc²²⁾ engin wald at quæliæ eller i byrð lösa. §. 1. ¶ Nu þer broþer²³⁾ oc syster ær-

4) B. add. titulum: *Vm barn þe eptir faður döðan föðas; cui rec. man. add. oc æn frillubarni pennigæ (sic) vexæ. Litt. ni in v. frillubarni, margine solii abscisso, perierunt.*
 5) B. add. titulum: *Vm kona uarðer rantakin.*
 6) B. sic. A. *ofsimis.*
 7) B. ex sequentibus facit novum titulum: *Æn man &c.*
 8) A. v. *man* omissam supra lineam add. scriba.
 9) B. add. *annan.*
 10) B. *æruæ.*
 11) B. sic. A. *faþurs.*

12) B. *Barn ok barna barn æruin suum all samsyzkin uarin. Æru æi &c.*
 13) B. *æruin.*
 14) B. *thön.*
 15) A. *Loco v. faþurs moþer antea scriptum fuit moþer. eller.*
 16) B. om. *vp.*
 17) B. *the.*
 18) B. add. *ok.*
 19) B. om. *oc.*
 20) B. *takin bröðlungar ok systlungar &c.*
 21) B. om. *af.*
 22) B. *thær.*
 23) B. *bröðer.*

we²⁴) faþer oc moþer. þa ærwe æ²⁵) broþer twa lute²⁶) oc syster þriþiung. 24 oc taki broþeren²⁷) i bolbynum oc syster i omægnum. oc göre syster lot swa gillæn²⁸) i omægnum²⁹) sum broþor³⁰) loter ær i bolbynum. Æru bolbyæ flere æn en. þa taki syster lot sin i bolbynum sum broþer. Nu æru syzkine flere æn eth. oc bolby ei mera³¹) æn en. þa taki yngstæ syzkine lot sin næstæ³²) solo. oc ælztæ fierst. oc hawi æ yngstæ syzkine walð fyrstæ lot vpbæræ. siþan swa hwart sum gamalt ær til.

Vm kullar arf. II^u

Dör faþer eller moþer oc liwa barn eptir baþe (³³sunder kullar oc sam kullar oc hawa þön ærft faþur eller moþor. dör siþan eth af samsyzkinum. taki (³⁴lote twa samkullar oc þriþiung sunderkullar warin hwat þe moghu³⁵) flere eller fære³⁶) ei fa þe mera. §. I. ¶ Kan faþer eller moþer barn sit með taar oc trægha ærwæ. hawi oc³⁷) engin wald þet arf³⁸) quæliæ eller i byrð lösæ. Stander³⁹) bryst arf til þriþiæ manz wari (⁴⁰þa þes byrð sum ærft hawar. ¶ Comber bac arf i fyr æn þriþi man hawer ærft. gange þa egn i byrð. þa sum ærft war vt af. Hwart yrtugh⁴¹) lanð þær af ganga⁴²) korn oc penninga fore twa marker. (⁴³þær ei gangar baþe af. giwi þriþiungi minnæ. ¶ (⁴⁴Þættæ æru þe wærþöre⁴⁵) sum biuþa scal til byrð. Gull oc silf. korn. reþo penninga nöt (⁴⁶oc hestæ. oc clæpe oscorit. oc ei andra wærþöre.⁴⁷) Hwar sum buþi fölghir til byrð innæn nat oc iamlanga swa sum

24) B. *ærua*.
 25) B. om. *æ*.
 26) B. *loti*.
 27) B. *broðor*.
 28) B. *godan*.
 29) B. *umeghnomen*.
 30) B. *broðors*.
 31) B. *meer*.
 32) B. *næst*.
 33) B. *sundercolla ok samcolla*.
 34) B. *tualoti samkullar &c.*
 35) B. *sen*.
 36) B. *færre*.

37) B. om. *oc*.
 38) B. add. *af*.
 39) B. add. *ok*.
 40) B. *ok þæt þæs &c.*
 41) B. *örtugh*.
 42) B. *ganger*.
 43) B. om. *þær — minnæ*.
 44) B. hic incipit novum cap. cum rubrica:
Vm the uærðöra til byrð scal biuða.
 45) B. *uærðöra*.
 46) B. om. *oc hestæ*.
 47) B. *uærðöra*.

sagt ær. hawi walð byrð lösa. biuþer ei swa.⁴⁸⁾ hawi þen iorþ sum (⁴⁹⁾ærft hawer.

Vm frillu barns arf. III^u.

Aflar man barn i löskalægghi. aghi þet barn epti faþur sin⁵⁰⁾ .III. marker eller⁵¹⁾ hwarn tiunda penning. aflar man flere barn með samu kunu. eller oc með annare þe fa ei þy mera æn sagt ær. æn þo at þön⁵²⁾ flere seen. Nu kan eth af þem arf⁵³⁾ þættæ vp taka. siþan coma flere oc eptir kæræ. aghi⁵⁴⁾ ei bondans arwa. þy mera vt at⁵⁵⁾ giwa æn .III. marker. þet barnit penningana hawer vp takit.⁵⁶⁾ giwi hinum andruni vt (⁵⁷⁾af. sum sic gitæ þær til vnnit.⁵⁸⁾ will ei eller vt giwa. þa sökis vt með laghum. Þæssin barn standen swa möþor arf sum apalkunu barn. §. 1. ¶ Giptis maþer með samu kunu han lighrat hawer standen þe barn⁵⁹⁾ arf oc vrf.⁶⁰⁾ baþe fæþerne oc möþerne. will (⁶¹⁾ei giptæs með hænni.⁶²⁾ böte⁶³⁾ XII. öræ. at frændæ þocka.⁶⁴⁾ Taki þet rættar giptarmaþer. ærwi oc ei þet barn mera fraun i æth.⁶⁵⁾ §. 2. ¶ Nu kan ofræls man barn afla með frælse kunu. eller oc 25 fræls með ofrælse. gange þær barn til bætre halw. §. 3. Aflar barn i hordome. eller i fræncimis spiæll. stande þet barn hwarti faþurs arf eller möþor. §. 4. (⁶⁶⁾Nu föpis barn siþan faþer döþer ær. synis quikt⁶⁷⁾ oc draghar⁶⁸⁾ anda til oc fran.⁶⁹⁾ taki þet barn faþurs arf. Nu sighiæ fæþernes frænder. at

48) B. add. *til.*

49) B. *hawer at arue fangit.*

50) B. om. *sin.*

51) B. add. *ok.*

52) B. om. *þön.*

53) A. *af* primum fuit scriptum.

54) B. *agha.*

55) B. om. *at.*

56) B. *upburit.*

57) B. om. *af. sum.*

58) B. *vnnit.*

59) B. add. *baðe.*

60) B. *orf*, et sic in sequentibus.

61) B. *kan ok ængum lændum giptas &c.*

62) B. add. *sum fyr ær saght.*

63) B. add. *tha.*

64) B. add. *botum.*

65) B. *æt.*

66) B. hic incipit novum caput cum rubrica: *Vm barn the eptir faður döðan föðas*; cui rec. man. in marg. add. (*oc æn*) *frillu barnæ (pennin)gæ vexæ*; at litterae in parenthesi positae, sunt abscissae. Cfr. not. 4. pag. 61.

67) B. sic. A. *quicker.*

68) B. *dræghir.*

69) B. *fra.*

þet barn war ei liwande fôt. wari þet a epe oc witnum þa⁷⁰⁾ quinnæ þær inni waru. þa þet barn⁷¹⁾ fôt war. wilia þaar⁷²⁾ swæriæ. at þet barn war liwande fôt. swæri þet frænder hænnær tolf eller skylðe mæn stande siælf i for epe. Æru ei frænder ellær (⁷³skyllær mæn til. swæri þa með bygð fastum mannum. slikum hon kan þa⁷⁴⁾ fa oc stande siælf i for epe. ¶ Nu dör moþer fran barne. oc faþer liwer epti. þa sighiæ möþernes frænder. at þet⁷⁵⁾ barn war ei liwandis⁷⁶⁾ fôt. eller do fyr æn moþer. wari þet a þæræ quinnæ witnum oc epe þær⁷⁷⁾ inni waru þa þet barn fôt war. wæri þa bondin arf þet með epe XII. manna. oc⁷⁸⁾ stande siælwer i for epe. wari þer ofrælse⁷⁹⁾ kunu eþer swa gilder sum frælse.⁸⁰⁾ Hawer ei bonden (⁸¹þæssen witnin fore sic. aghi wizorð engin til þet arf. §. 5. ¶ Nu kunnu frillubarne penninga wæxæ⁸²⁾ oc dör siþan barnlöst. liwer faþer oc⁸³⁾ moþer eptir. ærwe halft hward þæræ. Æru ei faþer eller moþer til. gange þa þet arf swa⁸⁴⁾ sum all annur arf.

Vm biltugha manz arf. oc kantakna kunu barns arf. IIIII.

UArþer maþer⁸⁵⁾ biltugher laghaþer.⁸⁶⁾ Rymir af lande oc kuna hans með hanum. oc⁸⁷⁾ aflat barn með hænni mæþan þön vtlendis æru. eller waru aflat⁸⁸⁾ fyrræ. þe barn aghu arf oc vrf standa. Rymir man oc husfrun⁸⁹⁾ siter quær stiæls hem oc aflat barn með hænni. þet barn a ei arf taka. barn⁹⁰⁾ þet heter rishufpi.⁹¹⁾ §. 1. ¶ Nu kan biltughum⁹²⁾ manni⁹³⁾ nocot arf

70) B. om. þa. Legendum videtur þera.

71) B. om. barn.

72) B. add. sua.

73) B. skyldemæn.

74) B. om. þa.

75) B. om. þet.

76) B. liwande.

77) B. om. þær.

78) B. om. oc.

79) B. ofrælsa.

80) B. frælsa.

81) B. thæssi uitni fri &c.

82) B. uaxa.

83) B. eller.

84) B. om. swa.

85) B. man.

86) B. laghðer.

87) B. om. oc.

88) B. aflatð.

89) B. husfru.

90) B. om. barn.

91) B. rishofðe.

92) B. biltugha.

93) B. add. eller hans barne.

til falla mæþan han vt lændis ær. Faar han friþ i hans daghum. (⁹⁴taki baðe arf ok vrf. faar ei friþ i hans daghum. takin þa þe arf⁹⁵) næst⁹⁶) æru inlændis. §. 2. **G** (⁹⁷Nu kan kuna rantakin warþa. (⁹⁸oc aflar barn i þy. warþer mannin laghvnnin⁹⁹) þær til með .XII. mannum. stande þet barn¹⁰⁰) arf oc vrf. æ hvar þy kan arf til falla.

Vm giæld eptir döþæn. V^u.

Nv kunnu giæld eptir döþan vara. þa warin arwar þes¹) skyldughir þet giæld giællæ. af þy goz þær eptir ær. fyr æn þe skiptin²) mællin sijn. Kunnu þe skiptæ gozsit fyr æn giæld æru gullin þes döþæ. þa hawin arwane 26 gullith þet giæld innæn fyræ³) manþa siþan skipt ær. Ær oc swa at þe ei gullith hawa innæn þen dagh sum nu⁴) sagt ær. oc skiptæ þe gozsit fyrræ. þa see þen saker (⁵til þriggiæ marka sum ogullith hawer. bōte (⁶I. mark kunungi. I. malseghanda oc .I. hundare. Þær ær hvar þeræ malseghande fore sic sum giællæ attu. þen man taki malseghanda mark sum epti giældeno kærer oc þær til talar. §. 1. Nu wilia þe dylia giællit. ær þet minnæ æn .XL. marker. dyli þet með twem witnum⁷) oc .XII. (⁸manna eþe. Ær þet oc⁹) .XL. marker. þa dyli með þrætylptum eþe. Nu ær þet giæld með liwande¹⁰) manna witnum vt sat. eller með brewm. hawi¹¹) wizorð þen sum eptir kærir. oc ei þen dylia will.

94) B. sic. A. om. *taki — daghum.*

95) B. om. *arf.*

96) B. *næstu.*

97) B. hic incipit novum caput; cum rubr.

Vm kona uarðer rantakin.

98) B. *uarðer barn aflat i thy.*

99) B. *laghvnnin.*

100) B. add. *baðe.*

1) B. om. *þes.*

2) B. *skipta.*

3) B. *fura.*

4) B. om. *nu.*

5) B. *at thrim marcum &c.*

6) B. *ena konunge ena malseghanda ok thridiu hundare.*

7) B. sic. A. *mannum.*

8) B. *mannum. ær &c.*

9) B. om. *oc.*

10) B. *liwanda.*

11) B. add. *þa.*

Vm ofsinnis¹²⁾ arf (¹³oc æn man dræper til arfs. VI^u.

KAN swa illa warþa at bonde oc husfru oc barn¹⁴⁾ þeræ með þem tappas all sænder i watni saman. farande i skipi. eller a¹⁵⁾ ise. hwaria lepes þet hændæ kan. eller oc all sænder i elde brinnæ.¹⁶⁾ eller¹⁷⁾ hær a landð coma. oc swa dræpin warþa. oc (¹⁸weit þet engin hwar þer længst liwer. eller fyrstum dör. þer gange fæþerne til fæþernes. oc möþerne til möþernes. §. 1. ¶ (¹⁹Nu kan oc swa illa hændæ at barn dræpær faþur sin eller faþer barn sit. með wilia gierning ellær barn moþor eller moþer barn sit.²⁰⁾ þær ma engin annæn til arfs dræpæ. Dræper faþer barn sit. þet ærft hawer moþor sinæ. oc²¹⁾ aghar þet barn syzkine flere sum han ær ei faþer at. takin þön arf eptir þet²²⁾ dræpit warð. Aghar han barn sum drap. þa gangen þön fran arwe. þær giællæ þe²³⁾ faþurs gierninga at.²⁴⁾ Dræper moþer barn sit. wari²⁵⁾ lagh samu sum sagt ær. §. 2. ¶ Dræper maþer stiupbarn sit. taki moþer arf vp æn hon liwer. oc barnsins fæþernes frænder takin arwa böter. Nu sighiæ frænder barnsins. at moþer ræð siælf með bonda sinum barn sit dræpæ. wæri þa hon sic með prætylptum eþe. oc stande siælf i foreþe. Falz hon at þem eþe. takin fæþernes frænder barnsins baþe bot oc arf. Giter hon sic wart. þa²⁶⁾ taki arf eptir barn sit. oc faþernes²⁷⁾ frænder takin²⁸⁾ arwa böter. Dræper kuna stiupbarn sit. wari lagh samu sum skilt ær. §. 3. ¶ Nu dræper man swer sin eller swæru. takin frænder skyldaste þes dræpin war arwa bot. oc²⁹⁾ husfru hans sum drap taki arf eptir faþur eller moþor. (³⁰Hwar þeræ hæller

12) B. sic. A. *ofsinnis*.13) B. om. *oc — arfs*.14) B. *börn*.15) B. *at*.16) B. *brenna*.17) B. add. *ok*.18) B. *uet þær ængin. hwar tha længst*(sic) *liuðr &c.*19) B. hic incipit novum caput, cum rubrica: *Vm man dræpir annan til arfs*.20) B. om. *sit*.21) B. om. *oc*.22) B. add. *sum*.23) B. *thön*.24) B. om. *at*.25) B. *wærin*.26) B. om. *þa*.27) B. *fæðernes*.28) B. om. *takin*.29) B. om. *oc*.30) Pro *Hwart þeræ*. B. sic.

dræpit warþ.³¹⁾ Nu kan hænni sak giwas at hon ræð þet drap með bonda 27 sinum. wæri sic með þrætlyptum epe. (³²wari siælf i foreþe. §. 4. Æ hwar þen dræper han ærwæ skulli. þa wari han skilder wið arf. oc giter han sic ei wart þær fore. bôte hundraþa marker oc XL.³³⁾ witin þet .XII. men með epe sinum hwat hællær³⁴⁾ dræpit war til arfs eller ei.

(³⁵Vm clærka arf þe hærf infödde æru. VII^u.

Swa ær stat vm clærka arf oc prestæ. at hulikin prester³⁶⁾ kirkiu hawer. (³⁷þa wari skyldugher kirkiu eptir sik lata swa mykit sum³⁸⁾ han fore sik tok. þa han til hænnær com sum clærka kalla inuentarium. Af þy goz sum þær ær iwir at. Þa³⁹⁾ hawi prester walð testament sit⁴⁰⁾ göræ. giwa oc giællæ giæld sijn. oc⁴¹⁾ swa ærwe eptir sic⁴²⁾ lata göræ. oc heper allan. þen eptir (⁴³döðan ær skylduct at wara. Alt þet siþan þær ær iwir at. þet ta-kin⁴⁴⁾ rættar arwar hans eptir lanz laghum.

Hær byriæs iorþa balker. oc tæliæs i hanum flockar .XVIII^u.¹⁾ oc six²⁾ af (³þæssum malum.

¶ Vm iorþa clandan. J^u.
 ¶ Huru byrpæmæn vm iorþ delæ. II^u.
 ¶ Vm afrapa giæld. III^u.

31) B. uar.

32) B. ok stande siælf &c.

33) B. tiughu.

34) B. om. hællær.

35) D. sub rubr. *Her six vm clerca arf* addit hoc caput calci libri de iure ecclesiastico. Cfr. not. 31. pag. 46.

36) B. add. sum.

37) D. *han ær skyldugher* &c.; verba *han ær* autem fere extrita sunt.

38) D. om. sum.

39) B. D. om. þa.

40) B. D. om. sit.

41) B. D. om. oc.

42) D. om. sic.

43) B. D. sic. A. om. döðan ær.

44) B. D. æruin.

1) Lege .XVIII. B. fem ok tiughu.

2) B. sic. A. add. *i þem fyrstæ.*

3) B. sic. A. pro *þæssum malum* habet *þæs.*

☞ Æn ⁴⁾ bröper delæ vm (⁵ iorþæ köp. oc vm þranga köp.	<i>III^{us}.</i>
☞ Vm syzkine (⁶ iorþa skipti.	<i>V^{us}.</i>
☞ Vm æn flere bindæ köp a en.	<i>VI^{us}.</i>
☞ Vm aterköps fasta.	<i>VII^{us}.⁷⁾</i>
☞ Æn bonde ma husfru sinæ ⁸⁾ iorþ sæliæ.	<i>VIII^{us}.⁹⁾</i>
☞ Vm iorþa wæð sæpning. ¹⁰⁾	<i>IX^{us}.¹¹⁾</i>
☞ Vm gipt oc afrað.	<i>X^{us}.¹²⁾</i>
☞ Vm ¹³⁾ landboe scal iorþ atersighiæ.	<i>XI^{us}.¹⁴⁾</i>
☞ Vm iorþa köp ¹⁵⁾ oc skipti.	<i>XII^{us}.</i>
☞ Vm vrfielle.	<i>XIII^{us}.</i>
☞ Huru landboe ma a scogh aka.	<i>XIII^{us}.¹⁶⁾</i>
☞ Vm bolagh.	<i>XV^{us}.</i>
☞ Vm inlaxfæ.	<i>XVI^{us}.</i>
☞ Huru faþer a barnum sinum ¹⁷⁾ iorþ firi föþo biuþa.	<i>XVII^{us}.</i>
☞ Æn ¹⁸⁾ nocor six ur iorþa delo.	<i>XVIII^{us}.</i>

(¹⁹Vm iorþa clandan. *J^{us}.*

MAþer clandar iorþ i by. þa scal synæmæn til kalla. þen byr aghar²⁰⁾ til brut oc byæmals ganga. þa ganger þen man til clandat hawer. oc sic kiænnir. þa swarar þen sum a bor. oc sic kiænnir. aghi þa aboande wald oc wiz-
28 orþ sic firi fæþerne wæriæ með byrþamannum²¹⁾ sinum. Nu sigher þen

4) B. *Vm.*

5) B. *iorð ok &c.*

6) B. *skipti iorða.*

7) B. add. titulum: *Vm man can iorð sina i konungs eller biscops yarð böta.*

8) B. *sinna.*

9) B. add. titulum: *Vm man iord köpir ok thæn dör salt hauer.*

10) B. *uæðsætning.*

11) B. add. duos titulos:

☞ *Æn man sighir iorð af andrum köpt hawa ok annar dyl. XII^{us}*

☞ *Vm ouormagha föðo thorua. XIII^{us}.*

12) B. add. titulum: *Æn landboe ma hus af iorð æghandes föra.*

13) B. *Huru.*

14) B. add. titulum: *Vm landboe ok iorð-æghande um gipt dela.*

15) B. *köpt. Male.*

16) B. add. titulum: *Æn man hauer eghn i annars bolstaði.*

17) B. om. *sinum.*

18) B. *Vm.*

19) B. Rubricam hoc loco omisit miniator.

20) B. *scal.*

21) B. *bya mannum.*

sit fæþerne wara sum clandat hawer. oc fólghia swa hanum full witne. at han oc faþer firi hanum ræþu baþe gipt oc afrap. aghi oc²²) han walð (²³firi sit fæþerne wæria. warin þær baþin²⁴) iamskilæ. Kome oc²⁵) hwar þeræ til þinx med þrætylptum eþe. Næmne siþan hwar þeræ .VI. mæn. þe .XII. aghu ranzsaka hwar þeræ sannare hawer. oc til þes þeræ eþwitis.²⁶) þe .XII. wilia²⁷) ganga at oswornum²⁸) þrætylpta²⁹) eþenum. fylli þa þen eþ sin þe med ganga. oc aghi (³⁰þen iorþ þe fólghia. oc þen see skilder wið iorþ sum þe fran ganga.

Huru byrþæ mæn vm iorþ delæ. II^u.

N_v kunnu tve mæn delæs wiþer vm byrð at köpæ. annær sigher sic næmir³¹) wara i³²) byrð. þa wari þen næmir byrð sinæ lösæ³³) sum næmir wari ærwæ. æn ærwæ skulli. oc lagh biuþi sic³⁴) til byrð sinne.³⁵) sum i laghum skilt ær. æru þe baþir iam skyller. warin oc (³⁶baþin iamnær byrð at köpæ. §. 1. ¶ Nu hawer byrþaman iorþ sinæ laglica³⁷) salt. eptir þy sum lagh hawa skilt. oc byrðþamæn oquælt³⁸) latit standa iwir stæmnu dagha. oc ei til buþit. Hawi þa þen iorþ sum³⁹) köpt hawer. hawi oc engin walð þe iorþ framaleð⁴⁰) quælia eller atala. §. 2. Kan maþer sælia fæþerne sit oc köpæ annæt goz. eller oc skiptæ. wari þa þet fæþerne oc byrð oc ei aflinga iorþ. þet á rættum byrðþamannum biuþas æn falt heter. §. 3. (⁴¹Alla aflinga iorþ sum ei ær af byrð köpt. þa⁴²) hawi þen wald sum aflæt hawer. giwa oc giællæ oc sælia hwem han will.

22) A. v. oc omissam supra lineam add. man. forte rec.

23) B. *sik fore fæðerne &c.*

24) B. *baðe.*

25) B. om. *oc.*

26) B. sic. A. *eþer witis.*

27) B. sic. A. add. *með.*

28) B. *suornum. Male.*

29) B. *thrætylptum.*

30) B. *han iorð sum þe &c.*

31) B. *nærmer*, et sic infra.

32) B. om. *i.*

33) B. *köpa.*

34) B. om. *sic.*

35) B. *sinna.*

36) B. *baðer iammer &c.*

37) B. om. *laglica.*

38) B. *oquælt.*

39) B. om. *sum.*

40) B. add. *at.*

41) B. Quæ in hoc cap. sequuntur, ea palidiori atramento, et forte alia manu quam cetera, scripta sunt.

42) B. om. *þa.*

Vm afraða giæld. III^u.

Nv kan landboe afrað af mera⁴³) giællæ æn til hittis. A⁴⁴) rættu byæmale. þa scal⁴⁵) alla eghanda saman calla. oc þem til sighthæ. wilia eghandar⁴⁶) ei til coma. Þa halde landboe at saclösu afraþum vppi. Nu coma eghandar til byar. þa scal hwar þeræ wæriæ med epe atertan manna alt þet⁴⁷) minnæ ær æn örtugh. Ok⁴⁸) alt þet sum örtugh ær eller örtugh⁴⁹) mera. wæri þet með þrætylptum epe. þa hawer⁵⁰) hwar þeræ wart sum afrað hawer takit ökningar allar warin af lagþar. oc eþar allir⁵¹) standen. Landboar afrað ei mera⁵²) af giællin æn i rættu byæbruti hittis. wari þet landboans scapi at⁵³) han ei eghanda fyrræ til sagþe. Kan en af þem sum wæriæ skulli eþ sin fællæ. giælle ater lanðboa gipt oc afrað. oc með .III. marker 29 til þræskiptis. oc þe skiptin iorþ sum wart hawa.

Æn bröþer delæ vm (⁵⁴iorþa cöp oc vm þranga cöp.⁵⁵) III^u.

Delæ bröþer vm egn eller byrðþamen. þeræ ma hwargbin fore andrum (⁵⁶fæperne hindræ þær a hwar (⁵⁷þeræ andrum wærð eller wiþergiell leþæ. Fölghia þær⁵⁸) fuller fastar. þa⁵⁹) stände swa skyldræ manna cöp sum oskyldræ. Nu kunnu twe men egn cöpæ. annær ær byrðþæman⁶⁰) til. oc annær ei. aghi byrþæman iorþ oc þen wari wiþer skilder sum⁶¹) ei agher byrð til. §. I. Nu kan manni nöð til coma oc þrang. þa will han iorþ sinæ sæliæ. biuþe þe iorþ byrþamannum sinum fyrst hema at þeræ með granna witnum. þær næst at kirkiu með sokna witnum. oc⁶²) swa a þingi með þinx

43) B. *mero*.44) B. *i*.45) B. add. *han*.46) B. *æghanda*.47) B. add. *sum*.48) B. om. *Ok*.49) B. om. *örtugh*.50) B. add. *sua*.51) B. sic. A. *allar*.52) B. *mere*.53) B. *æn*.54) B. *iorð ok &c*.55) B. *köpt*. Male.56) B. *fæðerna thær &c*. Male.57) B. *a annan uærð &c*.58) B. add. *sua*.59) B. *thær*.60) B. *byrðamander*, et sic infra.61) B. om. *sum*.62) B. om. *oc*.

witnum. Nu deka þe (⁶³sinæ mællum annær sigher lagh buþit wara oc annær ei. wari þa⁶⁴) þet a .XII. manna witnum. Raþe halwi næmð hwar þeræ. wilia .XII. men swa sighiæ oc witnæ at iorþ þe⁶⁵) ær lagh buþin i lagh þingum. oc byrþæman wilde ei lösæ. þa hawi þen iorþ sum cöpti. oc⁶⁶) ær byrþæmaþer in lændis. þa liggi firi hanum⁶⁷) lagha stæmnudagher byrð sinæ⁶⁸) lösæ.⁶⁹) þet ær dagh oc manaper. Kan han⁷⁰) vt lændis wara.⁷¹) þa liggi firi hanum dagh oc iamlangi. Ok⁷²) löser han ei i þænnæ⁷³) stæmnudaghum byrð sit⁷⁴) ater. aghi þa⁷⁵) eknti wald sipan lösæ. hawi þen iorþ sum cöpti með oclutraþu oc oquældu.⁷⁶) ¶ Witnæ swa⁷⁷) .XII. men með byrðþamanni at iorþ þe ær ei lagh buþin sum sagt ær. dömes þa iorþ i byrð. oc hin til (⁷⁸wærð sins sum cöpt hafþi. oc þen böte III. mærkær sum salde.

Vm syzkinæ iorþa skipte. V^u.

Uill man skiptæ vndan. systur eller broþur fæþerne þeræ. Þen sum skiptæ will. han scal læggia þem þriæ⁷⁹) byia i wal.⁸⁰) þet a rættær byrþaman göræ. Firi þy skipti liggi stæmnudagher nat oc iamlangi. hawi þön eknti walð fyr wiþ annæn skiptæ. J⁸¹) byum ær byrþaman skyldugher þem iorþ fa sum (⁸²lös iorþ ær innæn. þet scal wara bondaby oc ei kununx eller walzmannanna. §. 1. ¶ Nu kan wara at syster eller broþer skiptæ iorþ sinne. vndan næstæ byrþamanni. þe ei ma vndan byrð ganga. oc stander þet skipti oqualð⁸³) vm nat oc manap sipan iamlange ær vti. (⁸⁴þa scal þet skipti fast

63) B. *sin i mellum.*

64) B. om. *þa.*

65) B. om. *þe.*

66) B. om. *oc.*

67) B. add. *sum byrðamander ær.*

68) B. add. *at.*

69) B. add. *æn han uil.*

70) B. *þæn.*

71) B. add. *sum rættær byrðamander ær.*

72) B. om. *Ok.*

73) B. *þæmma.*

74) Lege *sinæ.* B. om. h. v.

75) B. om. *þa.*

76) B. *oqualdu.*

77) B. om. *swa.*

78) Pro *wærðs sins.* B. sic.

79) B. *þrea.*

80) A. *wald* scriptum est, at *d* ab ipso scriba deletum.

81) B. add. *them.*

82) A. Loco v. *lös* aliud vocabulum antea fuit scriptum. B. *lösiorð ær &c.*

83) Pro *oqualt.* B. sic.

84) B. *þæt skipti scal fast &c.*

oc fult standa.⁸⁵) Hawi sípan framaleð engin walð til þet skipti quæliæ el-
 30 ler clanda. Tolf men sculu þet⁸⁶) wita æn iorþin hawer laglica i byrþa
 buþi warit swa sum skilt ær. oc swa æn byrðþaman böz til i stæmnudagha
 laglica at lösæ. Sighiæ þe .XII.⁸⁷) at iorþ war ei laglica vpbuþin swa sum
 fyrræ ær skilt. dömis þa iorþ i byrð. oc þen böte III. marker⁸⁸) ohemult
 hawer skipt. I.⁸⁹) malseghanda. andra (⁹⁰kunungi. þriþiu hundare.⁹¹)

Vm⁹²) æn flere bindæ cöp a en. VI^u.

Kunnu twe eller þri köp eller skipti a en gripæ. sighiæ iorþ af hanum fan-
 git hawa. Fölghir⁹³) þem allum fullar⁹⁴) fasta rætter. hawi þa⁹⁵) þen
 wizerþ (⁹⁶sum fyrræ cöpti. oc⁹⁷) þen cræwi wærð sit ater senær⁹⁸) cöpti.
 oc III. marker með fore þet at hanum war ohemult salt. XII. men witin
 þet hulikin þeræ fyrræ cöpti. Hawer en þeræ hæfþet⁹⁹) vndir sic. takit (¹⁰⁰af
 gipt oc afrað. aghi þa þen með fullu cöpe. Nu hawer engin swa hæfþæt.
 aghi þa þen egn. hemuls man með stander. Gielle þen ater wærð þem sum
 eptir wærþe sinu a han gitæ fasta¹) bundit þær twem et salde. oc III. mar-
 ker með firi ohemult salt.²) §. I. Nu kunnu æn twe cöp a en gripæ með
 fastum. oc hwarghin þeræ hawer (³hæfþet iorþ eller (⁴af gift takit sum sagt
 ær. þa dyl salin at han hwarghum þeræ salt hawer. fyllin þa a han fullan
 fasta ræt. oc hawi hwar þeræ⁵) halwa iorþ. eller⁶) halft (⁷wærþe hwar oc

85) B. add. *ok.*

86) B. om. *þet.*

87) B. om. *.XII.*

88) B. add. *sum.*

89) B. *ena.*

90) B. *hundare ok thriðiu konunge.*

91) B: sic (cfr. not. 90. præcedentem). A.
hunda.

92) B. om. *Vm.*

93) B. *fylghi.*

94) B. *fulder.*

95) B. om. *þa.*

96) A. *fyrræ sum* scriptum est, at iustum

verborum ordinem adpositis signis indica-
 vit scriba.

97) B. om. *oc.*

98) B. *senna.*

99) B. *hæfðat.*

100) B. *afgipt.*

1) B. sic. A. *fastan.*

2) B. om. *salt.*

3) B. *hæfð a iorð.*

4) B. *afgipti.*

5) B. om. *þeræ.*

6) Lege *oc.*

7) B. *uærð ok &c.*

halwa bot. Æru þe oc flere wari lagh samu.⁸⁾ §. 2. Æn sighthæ twe af enum iorþ hawa fangit. annær sighthæ skipt hawa. oc annær cöpt. hawer hwarghin þeræ⁹⁾ hæfþæt iorþena þa gifs þem wizorð sum skipti giorþe. Annær bindi fasta epti wærþe sinu¹⁰⁾ sum cöpte. þen bōte III. marker sum¹¹⁾ o hemult salde.

Vm ater cōps fasta. VII^u.

Nv kan bonda þrængiæ egn sinæ wæp sætiæ i bygð hema með wæþiæ fastum oc stæmnudagh fori læggiæ. Þa scal han með samu¹²⁾ fastum aterlösæ. sum þa¹³⁾ wiper waru þa han egn sinæ vt satti. eller¹⁴⁾ arwm þeræ. Nu will þen ei wiper wærþe taka sum egn sat war. þa scal wærþ takum i hænder sætiæ.¹⁵⁾ oc bonde siælwer egn sinne rapa sum vt satti. Hin taki wærþ þa hanum synis. (¹⁶Fölghiæ þe¹⁷⁾ ei hanum sum egn wæp sath¹⁸⁾ hafpi.¹⁹⁾ (²⁰fylli þa ater cōps fasta. Aghi þa þen egn sum fangit hawar. §. 1. ¶ (²¹Kan man bōtæ iorþ sinæ i kununx garð eller biscups. þær (²²sculu stæmnudagha firi liggia þre þinx dagha. byrðpamen sculu þe iorþ aterlösæ i þem þrim wikum. Æru byrðpamen vtan hundaris. liggi firi þem nat oc manaper. Will þa lænsmaper²³⁾ ei wip wærþe taka. þa sculu byrðpamæn wærþ a þingi 31 biuþa oc takum i hænder sætiæ. byrðpamæn (²⁴raþe egn lænsman taki wærþ

8) B. sama.

9) B. om. þeræ.

10) B. om. sinu.

11) B. om. sum.

12) B. sama.

13) B. om. þa.

14) B. add. ok.

15) B. sætia.

16) *Sequentia mutilata et turbata esse videntur. Ita fere, ni fallor, legendum est: tolf mæn skulu þet wita hwaþ buþit war eller ei. fölghiæ þe hanum sum egn wæp sath hafpi. fylli þa aterköps fasta. föl-*

ghiæ þe ei hanum. aghi þa &c. Cfr. §. 1, et UplL. JB. 9: 1.

17) B. om. þe.

18) B. utsat.

19) B. sic (*hafðe*). A. *hafþo*.

20) B. *fulle atterköps fasta*.

21) B. *hic incipit novum caput, cum rubrica: æn man can iorð sina i konungs eller biscops garð bōta.*

22) B. sic. A. *stæmnudagha firi læggiæ.*

23) B. *lænsmander*, et sic in sequentibus.

24) B. *raðen egn. ok lænsman &c.*

þa hanum synis. Ær ei swa buþit. þa hawi þen, iorþ sum fangit hawer. XII. mæn sculu þet²⁵⁾ wita. hwat buþit war eller ei. Raþe halwi næmð hwar þeræ.²⁶⁾ hulikin domare atercöps fasta (²⁷⁾eþ dömer fram²⁸⁾ fyrræ æn .XII. mæn hawa witnat sanninð þær vm. böte III. marker. oc domin hans²⁹⁾ wari ogilder.

Æn bonde ma husfru sinnæ iorþ sæliæ. VIII^u.

N_v will bonde (³⁰⁾kunu sinne iorþ sæliæ. æru³¹⁾ ei barnum³²⁾ bundin. þa hawi ei walð hænnæ iorþ at sæliæ. vtan iaquæþi hænnæ oc skyldasta frændæ hænnæ. Æru þön barnum bundin. oc wræker³³⁾ þem³⁴⁾ nöð til. þa hawi walð at sæliæ bægiæ þeræ.³⁵⁾ twa luti bondin af iorþ sinne. oc en³⁶⁾ þriþiung af husfrunne³⁷⁾ iorþ. Æ hwar bonde³⁸⁾ sæl eller skipter³⁹⁾ iorþ husfru sinne.⁴⁰⁾ þa þen sum cöper bindi fasta baþe a bonda oc (⁴¹⁾swa a husfru. §. I. ¶ (⁴²⁾Cöper man iorþ af andrum. oc dör þen sum salt hawar. wilia siþan ærwingiæ hans clanda oc quæliæ þe iorþ þa scal þen sum cöpti bindæ fullan fasta ræt a þem. með þy at þær ær sun i faþurs stað.⁴³⁾ oc æ hwar sum annæn⁴⁴⁾ ærwer. han ærwi swa let sum liuft i þæssu⁴⁵⁾ male.

Vm (⁴⁶⁾iorþa wæþ sætning. IX^u.

N_v kan maþer egn cöpmannum wæðsætiæ. han scal þet með witnum oc ful-

25) B. om. þet.

26) B. om. þeræ.

27) A. Loco verborum eþ dömer alia quaedam antea fuerunt scripta.

28) B. sic. A. om. fram.

29) B. om. hans.

30) B. husfru sinna.

31) B. add. thön.

32) A. Litt. r omissa supra lineam est ad-dita.

33) B. uraker.

34) B. om. þem.

35) B. om. þeræ.

36) B. om. en.

37) B. husfruna.

38) B. add. eller.

39) B. skipti.

40) B. sinna.

41) B. om. swa a.

42) B. hic incipit novum caput, cum rubr. Vm man iorð köpir ok thæn dör sum salt hauer.

43) B. add. ok broðor i broðors stað.

44) B. annar. Male.

45) B. sic. A. þasse.

46) B. sic. A. wæþ sætning iorþ. Cfr. ind. capp.

lum fastum göræ. oc swa vt sætiæ. þær til stæmnudagh firi læggiæ. Swa scal oc bonde aterlösæ. með fastum at⁴⁷⁾ stæmnudaghum sum han þet⁴⁸⁾ vt sæter. Nu sigher cöpman iwir stæmnudagh iorþ hawa standit. oc bonda eknti buþit⁴⁹⁾ hawa. þa scal han (⁵⁰⁾þe egn eptir stæmnudagh⁵¹⁾ vp biuþa i þrim þingum rættum byrþamannum i þy hundare iorþ ligger. Lösæ ei byrþamen ater eptir swa buþit. hawi þa þen iorþ⁵²⁾ fangit hawer. Nu sighiæ þe sum lösæ wilia. at þe iorþ war⁵³⁾ ei laglica vpbuþin. Wite þa cöpman hana⁵⁴⁾ vpbuþna (⁵⁵⁾hawa warit. med sex mannum af cöpstaþi þy⁵⁶⁾ sum iorþin⁵⁷⁾ war vt sat. oc sex af lande. i þy hundare iorþin ligger i.⁵⁸⁾ at hon laglica vpböz. Wilia þe .XII. þet swæriæ at laglica war vpbuþit. þa hawi þen iorþ sum fangit hawer. Kan bonde siþan dylæ at han aldri þe egn vt satte. hawi þa cöpman walð með fastum sinum. þe egn wæriæ i þy hundare sum⁵⁹⁾ hon ligger. Giter cöpman swa wart. giwi þen egn vt sum wæðsæt⁶⁰⁾ hafpi. 32 oc⁶¹⁾ með opalbrut.⁶²⁾ Hawer þænni⁶³⁾ man byrþamen sinæ með þinx witnum wiþer warat. fyr æn egn⁶⁴⁾ war laglica burt gangin vndan þem. wari saclös. hawer ei swa giort. *böte* III. *marker* til þræskiptis. §. 1. ¶ (⁶⁵⁾Nu kan man⁶⁶⁾ sighiæ iorþ af andrum cöpt hawa. annær dyl oc sigher nei firi sic.⁶⁷⁾ at han ei (⁶⁸⁾salde. aghi þa þen wizorð sum fastar fölghiæ. þe sum wiþer waru. (⁶⁹⁾witin oc þön tu sum wærð matu. þen hawi þa eknti walð nei⁷⁰⁾ sighiæ sum salde. §. 2. Hwar sum iorþ faar með cöp. eller skip-

47) B. *ok*. Male.

48) B. om. *þet*.

49) B. *tilbuðit*.

50) A. Verba *þe egn* omissa supra lineam
add. man. forte rec.

51) B. *stæmnudagha*.

52) B. add. *sum*.

53) B. *ær*.

54) B. add. *laghlica*.

55) B. *uara með* &c.

56) B. om. *þy*. Lege *þem*.

57) B. *iorð*.

58) B. om. *i*.

59) B. om. *sum*.

60) B. *uæðsat*.

61) B. om. *oc*.

62) B. *oðulbrut*.

63) B. *thæn*.

64) B. *byrð eghn*.

65) B. hoc loco incipit novum caput, cum
rubr. *æn man sighir iorð af an-*
drum köpt hawa ok annar dyl.

66) B. *mander*, et sic in sequentibus passim.

67) B. om. *sic*.

68) B. *salt hafði. aghi thæn* &c.

69) B. *ok uitni þön* &c.

70) B. *ne*.

ti laglica af andrum. oc hawer hona⁷¹) o clandapa oc oqualda vm þry aar. swa at engin þær a talar. hawi sipan engin walð. þe iorþ sum⁷²) swa længi hawer oqualð standit. clupra⁷³) eller clanda eller atala. vtan han⁷⁴) kunni wara (⁷⁵hær fangin⁷⁶) oc swa længi vt lændis wara.⁷⁷) eller þet see owormaghi. þy at engin ma owormagha iorþ sæliæ eller skiptæ. vtan til bætræ. oc þo (⁷⁸með skyldasta manna rape. §. 3. Þær sum tve men delæ vm iorþ. oc ær hon sain. þa aghi þen sæð sum iorþ winder. §. 4. ¶ (⁷⁹Kunnu owormagha ellær withwillingæ föþo þorwa.⁸⁰) þa moghu næstæ⁸¹) frænder sæliæ iorþ eller lös öre⁸²) þeræ þem til föþo. þa scal þen sum iorþ cöper. taka fasta af rættum eghanda. oc⁸³) af næstum frændum þeræ. Clutras þet sipan. bindi þa fasta a rættan⁸⁴) eghanda. oc a næstu frænder hans. Firi witwilling oc owormagha aghu frænder bapi swara oc sökæ.

Vm gipt oc afrap. X^u.

Giptar man iorþ af andrum stande þeræ gipt vm nat oc manap. þa ær gipt laghstandin. Atta ar scal gipt stanða fore þem sum giptape. aghi (⁸⁵hwarghin þeræ wald fore andrum rywæ. vtan eghandin kunni til þrængiæ siælwen⁸⁶) a boa. giwi þa landboanum (⁸⁷af gipt þe sum oannap ær. oc træpis lön með æn træt ær. oc rape eghande siælwer iorþ sinni. §. 1. Hulikin landboe sum minnæ hawer æn örtugh lanð iorþ. oc siter quar⁸⁸) vm afrap. viti gullit med ens sins epe. eller giwi vt afrap oc bot enga með. warþer þet örtugh lanð fult. oc siter quar vm afrap iwir miþ fastu. giwi vt afrap oc .III. öræ.

71) B. *hana*.

72) B. om. *sum*.

73) B. *clutra*.

74) B. *thæn man*.

75) B. *hærfangin*.

76) A. *fangit* primum scriptum est.

77) B. om. *wara*.

78) B. Verba með *skyldasta* omissa, in marg. sunt addita.

79) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm ouormagha föðo thorusa*.

80) B. sic. A. *þorwa*.

81) B. *næsto*.

82) B. *lösöra*.

83) A. *Loco v. oc* antea scriptum fuit *af*.

84) B. sic. A. *rættum*.

85) B. *ængin uald* &c.

86) B. *sialuum*.

87) B. *atter gipt the* &c.

88) B. *quer*, et sic in sequentibus.

at a wítum.⁸⁹⁾ eller witi afraþ fyrræ vt giwit. siter quar vm ar eth. witi gullit með twem⁹⁰⁾ oc siælwer þripi. vm annæt arit⁹¹⁾ með .VI. mannum. 33 vm þripiæ með twem oc tolf. æn þet ær örtugh lanð eller mera. Falz han at þem wítum eller eþe. giwi vt afraþ. oc a *marker* III. §. 2. (⁹²Hawer landboe huus af nyu bygt a þe iorþ han at afraþum hawer haft. þe huus scal han iorþ eghanda biuþa a þrim þinx daghum þa han bort far af iorþ þeræ.⁹³⁾ Will ei eghandin⁹⁴⁾ til sijn cöpæ. þa före landboe (⁹⁵þe huus af at saclösu⁹⁶⁾ innæn nat oc iamlanga. Förir han⁹⁷⁾ ei af sum sagt ær. þa hawin þe huus forstandit sic. §. 3. Taker siþan eghandin⁹⁸⁾ vndan eller næmir⁹⁹⁾ i eghna lotum þem han giptat hawer. wari þet a wítum þeræ sum wiþ waru þa gipt festis. §. 4. Nu kan maþer¹⁰⁰⁾ iorþ þe giptaþ ær (¹i skipti eller i cöpe fa. þa scal þær gipt fore lanðboa sta.²⁾

Huru lanboe³⁾ scal iorþ atersighiæ. XI⁴⁾.

Nv kan landboa fatöct hænda giter ei bole vppi haldit. þy han giptat hawer. eller will⁴⁾ af fara oc bole vp sighiæ. þa scal han rættum eghanda a þingi til sighiæ. oc annæn landboa a bol biuþa. Fölghiæ swa hanum full þinx wítu. fari at saclösu hwart han will. Hawer han ei (⁵þingwítu swa sum sagt ær. halde þa lanðboe afraþum vppi oc skyllum allum til bolax stæmnu. coma siþan fall innæn. þem giælle landboe oc eghande wari saclös. §. 1. ¶ (⁶Delæ men vm iorþ. annær sipher giptaþa wara. oc annær (⁷ei. þa

89) B. *auitimu* quoque legi potest.

90) B. add. *mannum*.

91) B. om. *arit*.

92) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm landboe ma hus af iorð æghandes föra*.

93) B. *þere*.

94) B. *æghande*.

95) B. om. *þe huus*.

96) B. sic. A. *saclöse*.

97) B. add. *ok*.

98) B. *æghande*.

99) B. *næmir*.

100) B. *man*.

1) B. *með cöp eller i skipti fa*.

2) B. *standa*.

3) B. *landboe*.

4) B. add. *ok*.

5) B. *things uitni sum &c*.

6) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm landboe ok iorðæghande um gipt dela*.

7) B. *sighir nei fori. tha &c*.

hawi þen wizerð⁸⁾ gipt sigher gifnæ wara með tweggjæ bygð fasta manna witnum. oc epe .XII. manna. §. 2. Fester man gipt með witnum oc giæller ei⁹⁾ þaghar.¹⁰⁾ Træþe. sæ. skieri oc slæ. at saklösu. Förir siþan bort af. at gipt ogullne. böte III. marker vm aar et.¹¹⁾ swa vm annæt oc þriþiæ. hawer han oc siþan¹²⁾ vm bolateckiu alla. ei ær bot þy mere. vtan giælli vt gipt oc afraþ með swa mang þe ogullin¹³⁾ æru. §. 3. ¶ Giptar man iorþ af¹⁴⁾ andrum. oc þen dör sum giptaþe fyrræ æn bolateckiaæ ær vti. þa stande gipt fore arwm hans til stæmnudax. Hwar sum giptar iorþ vndan andrum fyr æn hanum ær laglica af sagt. böte III. marker fore vndigipt.

Vm iorþa cöp oc skipte. XII^m

Skiptæ mæn eghnum eller cöp göræ (¹⁵sinne mællum. annær sigher af næmning wara vndan takna. oc¹⁶⁾ annær sigher nei. witin þet fastar þeræ. sum 34 wiper cöp eller skipti waru. Hwat af næmning war gör eller ei. oc (¹⁷warin cöp eller skipti epti þeræ witnum. §. 1. Wiper cöp eller skipti sculu wara .XII. fastar oc twa¹⁸⁾ wiperwaru men þe sculu a þingi ellær firi kirkiu sokn takas.¹⁹⁾ §. 2. Skiptæ men eghnum swa at fult gifs gen fullu. oc lic²⁰⁾ mote liku. wari þet byrþæ luter hans sum han innæn hawer skipt. Stander siþan skipti þet nat oc manaf. þa ær þet lagstandit. §. 3. Kunnu willir²¹⁾ mællum skipti giwas. will þen skipti²²⁾ rywæ sum gaf. hawi fore giwit penningum sinum. swa oc æn han fullar ei skipti. þa wari þet ogilt. Will oc þen rywæ sum willir tok. giwi ater willir. eller witi ater (²³gifnæ með samu fastum wiþ skipti waru. §. 4. (²⁴Gör man baþe cöp oc skipti.

8) B. add. *sum*.

9) B. sic. A. om. *ei*.

10) B. *thæghar*.

11) B. om. *et*.

12) B. om. *siþan*.

13) B. v. *oguldin* omissa, in marg. est addita.

14) B. om. *af*.

15) B. *sin i mællum*.

16) B. om. *oc*.

17) B. *uæri köp ok skipti &c*.

18) B. *tue*.

19) B. *giwas*.

20) B. add. *ær*.

21) B. *uildir*, et sic infra.

22) B. om. *skipti*.

23) B. sic. A. *gipt gifnæ með &c*.

24) B. om. *Gör — byrð*.

þa kan skipti mera wara æn cöp. þær gifs skiptis fastum wizerð. oc ei cöp fastum. Ær oc cöp mera æn skipti. aghin þa cöp fasta wald oc wizerð. oc dömis þa iorþ i byrð. §. 5. Skiptær nocor wiper withwilling eller owormagha þet ær ogilt. þy at þe moghu eknti cöp eller skipti göræ. vtan skyldasta frændæ rap.²⁵⁾ faþurs eller moþor hwart þeræ hællær liwer. ¶ Skipter faþer bort owormagha²⁶⁾ möþerne, eller moþer owormagha fæþerne, eller andri skyldastu²⁷⁾ mæn barna oc owormagha skiptæ þeræ goz bort. þa moghu. þe skiptæ i bætræ oc ei i wærræ. Ær þet ei swa skipt. þa hawi barn wald. þa þet til²⁸⁾ moghanda alder comber til sit goz aterganga, oc skipti at²⁹⁾ brytæ. vtan þet wili þa siælt med goðwilia (³⁰⁾þem latit hawa sum fangit hawer.

Vm vrfielde. XIII^u.

Ligger vrfielder i by. oc ær flut fielder. Fölgher ei forn hæfþ. Rör eller garþer. gange ater i sama by. han ær vt af gangiu með lösnum at saclösum þem sum hæfþæt hawer. þul han stæmningar. eller callas syn til hans sum hæfþat hawar fiell. giwi þa vt fiell. oc böte III. marker til þræskiptis. Giwer han vt fiell vtan sac. þa scal han mark hawa firi þyniæ sæþe. öre firi lassar³¹⁾ egn.³²⁾ Ok³³⁾ halder længer siþan fult ær til buþit. giwi vt³⁴⁾ fiell oc sæð mæþer. oc þen sæti penninga takum i hænder sum til biuþer. §. 1. ¶ Ligger vrfielder i by. fölghir forn hæfþ. Rör eller³⁵⁾ garþer oc mat gierð. liggi han þem firi fæþerne. Ligger oc þen fielder (³⁶⁾sum flere 35 byar (³⁷⁾agho i by æn en. þe sum han agho. hawin oc³⁸⁾ þe þen fiell firi fæþerne sit.

25) B. add. *ok*.

26) B. *faðerni* hic additum, at lineola inductum est.

27) B. *skyldæ*.

28) B. sic. A. om. *þil*.

29) B. *atter*.

30) B. *þæn hawa lata sum* &c.

31) B. *lassa*.

32) Pro *eng*. B. sic.

33) B. om. *Ok*.

34) B. add. *sæð*; at puncta h. v. subiecit scriba.

35) B. *ok*.

36) Legendum videtur: *i by sum flere agho i æn en*.

37) B. *æn en agho um kring. the* &c.

38) B. om. *oc*.

Huru lanboe³⁹⁾ ma a scogh aka. XIII⁴⁰⁾.

Agher man örtugh i by. vndi landboa. þa ma landboe fullum öki a scogh aka. oc⁴⁰⁾ hawer ei (⁴¹⁾mer æn half örtugh aki halwm öki. hawer eknti i by. aghi oc eknti i scoghe. oc æ hwar man egher iorþ i by þær scogher ligger til. þa agher þen scogh sum iorþ agher. hawi oc⁴²⁾ engin wizerð wiþ scogh at⁴³⁾ kennæs þen⁴⁴⁾ ei iorþ a. þe scoghin stander a. Hawer man öre fullan i by. þa moghu þe⁴⁵⁾ frælst vp a scogh aka. baþe eghande oc landboe. Kan of hogg a scogh göræs. aghi þen wizerþ sum scoghi⁴⁶⁾ skiptæ will. §. 1. Kan delæ i þen by coma landboe i byggir. han scal rættum eghanda til sighiæ. iorþ eghande agher firi iorþ sinæ baþe swara oc sökiæ. wæriæ eller vt giwa oc ei landboe. §. 2. Æ hwar man griper til hemuls manz. þa scal han i lagþingum fram coma oc⁴⁷⁾ wæriæ. eller oc⁴⁸⁾ forfalz witni hans. stande delæ i quarstaþa⁴⁹⁾ þær til swarande comber. §. 3. Nu kan landboe awerkan eller garþafall göræ. eller annæt nocot i lagh manna brytæ. warþe siælwer brutum sinum. §. 4. (⁵⁰⁾Hawer man egn i annærs manz⁵¹⁾ bolstaþi. oc will ei andrum byggia lata.⁵²⁾ eller siælwer fara. þa sculu byæmen eghanda a þingi til sighiæ. hwat han ær þær eller ei. Will han hwarti byggia andrum eller giærþæ garþa. þa takin þe dom af domarenum at giærþæ vm aker oc egn⁵³⁾ a sama þingi. oc slaghin⁵⁴⁾ enginæ. oc hawin fore ærwoþe sit. oc bonde sunn iorþ a. halde vt giærþum vppe. þen böte garþafall⁵⁵⁾ sum enginæ slar.

39) B. *landboe*.40) B. om. *oc*.41) B. sic. A. *mæn* (pro *mer æn*).42) B. om. *oc*.43) B. om. *at*.44) B. add. *sum*.45) B. om. *þe*.46) B. om. *scoghi*.47) B. sic. A. om. *oc*.48) B. om. *oc*.49) B. *querstaðu*.50) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *æn man hauer eghn i annærs bolstaði*.51) B. om. *manz*.52) B. om. *lata*.53) Pro *eng*. B. sic.54) B. *slain*.55) B. *garða slar fal* scriptum est, at v. *slar* lineola inducta est, punctis simul subiectis.

Vm bolagh. XV^u.

Uill man bolagh læggiæ með andrum. þer sculu .XII. men wiper wara. þa þe bolagh læggiæ. þe sculu oc (⁵⁶þet wita huru længi þeræ bolagh scal standa. bætris⁵⁷) þeræ goz bætris firi baþum. kan þet oc minzcas minzkis firi baþum. §. 1. Nu ær bolax stæmna⁵⁸) vti. oc þe wilia bo sinu skiptæ. þa will annær mera af bo þy sic kænna. oc andrum minnæ lata.⁵⁹) vari þet a þeræ .XII. manna⁶⁰) witnum sum wiper waru. þa þe bolagh lagþu. skiptis oc eptir þy sum þe witnæ. Halder siþan annær þeræ⁶¹) firi andrum. oc will ei vt giwa 36 eptir þæssum⁶²) witnum oc epe. *böte* III. *marker* firi ofhaldit.⁶³) §. 2. Vill man bolagh rywæ firi stæmnudagh. *böte* þen þeræ⁶⁴) .III. *marker* sum (⁶⁵rywir af sinum enskyllum penningum. oc rywi swa. Hawi⁶⁶) siþan hwar sit eptir bolax fasta witnum.

Vm inlax fæ. XVI^u.

Lægger man penninga in til annærs manz. eller andra coste hwat þet hælst ær. man til gömo in sæter. þa scal hanum þet sama vt warþa þen sum in hafpi takit. Nu kan þen ater kræwiæ sum in satti. þa dyl hin oc sigher nei firi. viti þa han sum vt cræwer in til þes sum dyl með twæggiæ manna witnum oc XII. manna epe. at þet war in sat sum han vt cræwer. giter ei swa in witnat. þa wæri hin sic með twem oc .XII. Stiaels eller brinder eller walltax bæggiæ þeræ saman. hawin (⁶⁷oc baþen scapan. ær ei þet. þa fae þet sama ater vt. sum han in til gömo takit hafpi eptir þem witnum sum nu⁶⁸) skilt ær.

56) B. om. *þet wita*.

57) B. *batras*.

58) B. sic. A. *stæmnu*.

59) B. om. *lata*.

60) B. om. *manna*.

61) B. om. *þeræ*.

62) B. *thessa*.

63) B. sic. A. *vp haldit*.

64) B. om. *þeræ*.

65) B. sic. A. *rywæ will. rywi af sins enskyllum &c.*

66) B. *hawin*.

67) B. *baðe scaða*.

68) B. om. *nu*.

Huru faþer (⁶⁹*aghar barnum sinum iorþ firi fõþo biuþa. XVII^u.*

Comber manni eller kunu ældi eller sot til. þa æru barn skyldugh faþur oc moþor fõþæ til döþeræ dagha.⁷⁰⁾ (⁷¹æ hwat þön aghu minnæ eller mera til. oc agher bondin minnæ⁷²⁾ iorþ æn han sic til fõþo sinnæ hulpit giter wiper. æru barn bondans eth tu eller flere. þa scal faþer barnum sinum iorþ a þingi biuþa. wilia þe⁷³⁾ wiper taka. þa warin skyldugh faþer oc⁷⁴⁾ moþor fõþæ. oc cost fore þem vppe⁷⁵⁾ halda. halft annæt ar fore örtugh lanð iorþ sum afgildi ær baþe korn oc penninga. Giælder örtughin ei vtan snõþæ penninga. þær⁷⁶⁾ scal han ens ars fõþo (⁷⁷cost af hawa. Ælztæ barnit (⁷⁸agher fyrstum wiper han taka oc vppe halda. þær næst swa hwart sum þet ær aldruct til. Hwart barn ær skyldught⁷⁹⁾ faþur eller möþor⁸⁰⁾ swa længi fõþæ. þær til at⁸¹⁾ swa mykit ær nõt sum þet⁸²⁾ eptir han döþæn ærwæ skulli. broþer broþers lot. oc syster syster loth.⁸³⁾ Nu will eth barn ei wiper taka. þa þet þeræ sum faþur (⁸⁴eller möþor fõþer. taki þet at þem⁸⁵⁾ döþum fyrste firi cost sin fult. æn þo at ei se⁸⁶⁾ mera til. æn þet barn⁸⁷⁾ costapi a hanum⁸⁸⁾ mæþan han lifþi eller moþer. Kan oc nocot mera eptir þem döþum⁸⁹⁾ wara. taki þa hwart syzkine sin lot fullan epti þy sum hwarium⁹⁰⁾ 37 þeræ til rættæ bær. oc lagh skiliae. Samu lagh warin vm frænder sum barn löse döia⁹¹⁾ sum nu (⁹²ær sägt. wari þen næster at fõþæ sum næster ær at ærwæ. ¶ Kunnu syzkine (⁹³sinni mællum delæ. sigher eth swa sin cost

69) B. *a barnum iorð &c.*

70) B. *döðradagha.*

71) B. *hwat the agha mera eller minna. ok &c.*

72) B. *minni.*

73) B. *thön.*

74) B. *eller.*

75) B. om. *vppe.*

76) B. add. *fri.*

77) B. om. *cost af.*

78) B. *scal först uidir taca &c.*

79) B. sic. A. *skyldugh.*

80) B. *moðor.*

81) B. om. *at.*

82) B. sic. A. *þe.*

83) B. *lot.*

84) B. om. *eller möþor.*

85) B. *hanum.*

86) A. *Loco v. se antea scriptum fuit m.*

87) B. om. *barn.*

88) B. *han.*

89) B. *döð.*

90) B. sic. A. *hvarium.*

91) B. *döa.*

92) B. *æru saghö.*

93) B. *sia i mællum.*

hawa til buþit sum annæt. wari þet a .XII. manna witnum þeræ sum þe sijn skiæll til halda. Ærwingiæ warin skyldughir faþur oc moþor fõpæ oc vppi halda æn þem fatöct⁹⁴⁾ sot eller alder⁹⁵⁾ hændæ kan. hwat þe⁹⁶⁾ aghu penninga til eller ei. Wræker⁹⁷⁾ sun eller dotter faþer eller moþor (⁹⁸⁾bort. bõte III. marker swa opta⁹⁹⁾ þön þet göræ. wari ensac þeræ sum¹⁰⁰⁾ wrækin æru.

Æn nocor six vr iorþa delo. XVIII^u.

Delæs tve byiæ¹⁾ wiper vm iorþ. þa sigher sic en granni bort af þe delo firi þingi fyrræ æn wæpies til skiælæ. Kunnu siþan granna tappa. þa wari han saclös. winnæ oc granna. þa wari skilder baþe wip iorþ oc bot þe þær scal firi takas. Comber han til swara oc wæpier með grannum oc skil sic siþan wiper. bõte III. marker. oc wari swa²⁾ wip þem skilder. hwat þe hæller.³⁾ winnæ eller tapa þe delo. §. 1. ☞ Fester man fasta ep a iorþ. oc will siþan wæriæ með fæþernes ep.⁴⁾ eller biuþer fæþernes ep. oc will fulla fasta ep. eller baþe vp biuþer a örtugh enæ. oc will fulla vppa⁵⁾ twa. þet sculu .XII. men fyrræ skiæræ æn þær⁶⁾ sweris. ☞ Hær ær talder iorþa balker. iorþ mun engin þrytæ. Fore þe iorþ wi byggium hær a. guð giwi os himiriki nyuta.⁷⁾

94) B. sic. A. add. *hænder*.

95) B. sic. A. add. *þem*.

96) A. v. *þe* omissam supra lineam add. man. forte rec.

97) B. *Wraker*.

98) B. *bötin threa marker &c.*

99) B. *opt*.

100) B. om. *sum*.

1) B. *byar*.

2) B. *siðan*.

3) B. om. *hæller*.

4) B. *eðe*.

5) B. *up a*.

6) B. *eðer*.

7) B. add. ea, quae in Add. 3. leguntur:

Hær sighs huru man &c.

Hær byriæs bygninga balcer. oc tæliæs i hanum floccar .XXXIII.¹⁾ af þæssum malum.

☞ Huru by scal sa.	<i>J^{us}.</i>
☞ Vm þiufnaþ af warfangum.	<i>.II^{us}.</i>
☞ (² Huru men sculu akrum skiptæ.	<i>III^{us}</i>
☞ Vm forar oc ra förning.	<i>.III^{us}.</i>
☞ Vm axa plökkan oc lesning. ³⁾	<i>.IV^{us}.⁴⁾</i>
☞ Vm in tect af acrum eller engium.	<i>.VI^{us}.</i>
☞ Vm lagha wærner. ⁵⁾	<i>.VII^{us}</i>
☞ Vm ogildæ garþa.	<i>.VIII^{us}.⁶⁾</i>
☞ Vm (⁷ olagha þiupran.	<i>.IX^{us}.⁸⁾</i>
☞ Vm wæggha ginum ⁹⁾ acra liggia. ¹⁰⁾	<i>.X^{us}.¹¹⁾</i>
☞ Vm tomta skipti.	<i>.XI^{us}.</i>
☞ Vm diki oc torfskyrþer.	<i>XII^{us}</i>
☞ Vm rydningar oc nyiæ vpgiærþir.	<i>XIII^{us}</i>
☞ Vm bolstaþa skiæl.	<i>XIII^{us}.</i>
38 ☞ Vm of hog a gisninga scogh oc ¹²⁾ skipan.	<i>XV^{us}.</i>
☞ Vm barka löpning. ¹³⁾	<i>.XVI^{us}.</i>
☞ Vm (¹⁴ döf wiþ oc timber hog. ¹⁵⁾	<i>.XVII^{us}.¹⁶⁾</i>
☞ Vm waþa elð.	<i>.XVIII^{us}.</i>

1) B. *thri ok fiurætighi.*

2) B. *Vm akra skipti ok akra auærkning.*

3) B. add. *ok corn laðning.*

4) B. add. duos titulos:

☞ *Vm æzl görs i acrum eller i ængium. VI^{us}*

☞ *Vm acra spial eller ængia. VII^{us}.*

5) B. add. *ok styld mælestang ok auærcan i ængium.*

6) B. add. titulum: *Vm ancosta styld.*

7) B. *tiudran*, om. *olagha.*

8) B. add. titulum: *Vm grind uarðer nið castað.*

9) B. *gönum*, et sic in sequentibus ubique.

10) B. om. *liggia.*

11) B. add. duos titulos:

☞ *Vm ærta styld ok böno. to styld ok rofna. XV^{us}*

☞ *Vm kaal styld löcha ok treagarz. XVII^{us} (lege XVI^{us}).*

12) B. sic. A. om. *oc.*

13) B. add. *ok ekis clandan.*

14) B. *döuið.*

15) B. add. *ok næfra löpning.*

16) B. add. titulum: *Vm hæslæs hug ekis ok apuld ok aflect i scoghe.*

¶ Vm scogha gang ¹⁷⁾ eptir diurum. ¹⁸⁾	.XIX ^{us} .
¶ Vm a færþ a wathnum. ¹⁹⁾	.XX ^{us} . ²⁰⁾
¶ Vm quærnae bygning.	.XXI ^{us} .
¶ Vm bata tect oc ²¹⁾ nota stylð. ²²⁾	.XXII ^{us}
¶ Vm röræ ruf (²³ i bolstaða skiaelum.	.XXIII ^{us} .
¶ Vm broar oc wæghæ ryðning. ²⁴⁾	.XXIII ^{us} .
¶ Vm synæmaal.	.XXV ^{us} .
¶ (²⁵ Vm legho ruf oc porsbrut.	.XXVI ^{us}
¶ Vm wargha garða. ²⁶⁾	.XXVII ^{us} .
¶ Vm friþ a gisinga scogha. ²⁷⁾	.XXVIII ^{us}
¶ Æn ²⁸⁾ man nytiaer ²⁹⁾ fæ annærs olowandis. ³⁰⁾	.XXIX ^{us} .
¶ Vm bi æn þe hittæs.	.XXX ^{us} .
¶ Vm öyæ skipan.	.XXXI ^{us} .
¶ Æn fæ gör fæ scapa.	.XXXII ^{us} .
¶ Vm scapa þen man gör fæ.	.XXXIII ^{us} .

Huru by scal sa. J^{us}.

Bönder wilia sæð sinæ byriæ. þa scal hwar laghwærn³¹⁾ wiþ annæn halda. Ær þiæli³²⁾ vr iorþ þa scal fastan garð giærþæ. ligger þiæle quar i iorþ. giærþin með stikilstör þær til þiæle³²⁾ vr iorþ gangar. Halde swa

17) B. *scogha gangu.*18) B. add. *ok gildran.*19) B. add. *ok scaða af not uacum.*

20) B. add. duos titulos:

¶ *Vm uærka bygning ok quærna ström.*
XXVIII^{us}¶ *Vm roða rum ok uatn tæppu ok leð-*
næd. XXIX^{us}.21) B. om. *oc.*22) B. add. *ok strand sætning;* quibus porro
rec. man. in marg. add. *skypabræn.*23) B. *ok bolstada skiaenæð.*24) B. *ryðningar.*

25) B. hunc titulum in duos dividit:

¶ *Vm legho ruf ok thön lön legho folk*
scal haua. XXXV^{us}¶ *Vm pors brut.* XXXVI^{us}.26) B. add. *ok næt.*27) B. *scogh.*28) B. *Vm.*29) B. *nyuter.*30) B. add. *eller märke alægger.*31) B. *lagha uærn.*32) B. *thiali.*

hvar³³) wærn wiper annæn. oc þen swa giærþer wari saclös. Nu kan man fællæ oc ei swa³⁴) giærþæ. ligger nīpri garþer hans vm wiku enæ. *böte* III. öræ.³⁵) swa firi andra oc þriþiu. wari en sac byiæmanna. Ligger nīpri vm manap eptir þet at³⁶) sæð ær byriæp. *böte* III. *marker* til þræskiptis. *kunungi*. hundare. oc malseghanda. Firi manap annæn³⁷) oc þriþiæ. *böte* samuleð. Kunnu garþa flere nīpri liggia æn þri firi bonda þem sama. wari (³⁸ei sac hans þy mere. §. 1. All þriggia öræ sac. ær ensac malseghanda. oc scal (³⁹sökiaes eptir þy sum hæer skils. oc all naam seen af lagþ. i allum sacum. vtan i kununx vt gierþum oc þet giælð minnæ ær æn þre öræ. bonde scal ensac sinæ sökia vt með domum oc næmð. eptir domaræns dome scal han sex men næmnæ. Þe sculu med bonda hem til þes fallin ær fara. oc sac vt cræwia af hanum en tima. annæn tima. oc þriþiæ tima. Nu will han ei vt giwa eptir þy sum dömt ær. ökis þa sac hans med þrim markum.

39 (⁴⁰oc söke þet lænsmaþer vt með hundare til þræskiptis. þe sex sum þriggia öræ bot scullu vt cræwia. oc bonda ræt fa þem scal domare a þingi næmnæ. Kan nocor af þem nei moti sighia. oc ei með bonda fara wilia. wari saker at þrim örum. oc þet wari gilt sum þe göræ eptir domarens dome fara. warin swa mangi sum þe moghu. Ok æ hwar bonde faar ei ræt eptir þy sum skilt ær. þa *böte* III. *marker* han sum þryzscas. oc vt með ensac bondans. Söke þet lensmaþer sum sagt ær.

Vm þiufnaþ af waarfangum. II^u.

Stiæl man af warfangum bondans arþo af sila. *böte* örtugh. Stiæl tömæ.

33) A. *lagh* supra lineam add. man. ut videtur rec.

34) B. add. *fel*. Scriba in eo, ut videtur, fuit, ut scriberet *fella*.

35) B. add. *ok*.

36) B. om. *at*.

37) B. sic. A. *annæt*.

38) B. sic. A. *ensac bondans ekki böter han þy mera*.

39) B. *nöðas ok næmas til sacören. sua scal ok næmas til allan þæn sacöre sum ut dömes. huem han kælzt til höre. Ex iis, quae textus huius capituli in sequentibus continet, nihil habet.*

40) *Lege: til þræskiptis. oc söke þet lænsmaþer vt með hundare. þe sex &c.*

böte öre. Stíael sila með allu. *böte* III. öra. Stíael arþer. *böte* III. öra. Firi arþaskeper⁴¹⁾ samuleð. Þættæ ær alt ensac bondans. oc sökis vt sum skilt ær. Stíael man bill af arþre. *böte* III. *marker* til þræskiptis. Stíael tinnæ vr *akerharwi*⁴²⁾ bondans. annæn. oc þriþiæ. *böte* öre. firi hwarn ensac bondans. Stíael man harw alla oc *aker* iwi bolstaþa deld⁴³⁾ enæ. *böte* III. *marker*. swa firi andra oc þriþiu. Före⁴⁴⁾ siþan bort með allu oc sun-der hogger. sænker eller brænnir. *böte* XL. *marker* kunungi. malseghanda oc hundare. Kan þet manni witas. oc ær ei takin með. wæri .XL. marka sac með þrætylptum eþe. III. *marka* sac með .XII.⁴⁵⁾ mannum. þriggiæ öra sac með twem oc siælwer þriþi. §. 1. ☞ Nu æru akra saþe. oc garþar vp giærþir alli. þa sculu þe i friþi wara.⁴⁶⁾ oc sæð manna. Hogger man eller bryter. störmal eth. annæt. oc þriþiæ. *böte* öre. firi hwart. en sac bondans. Hogger man eller bryter lið a garþe þet ginum ma ganga alskuna fæ. eller⁴⁷⁾ all biorð *böte* III. *marker* til þræskiptis. oc gielle ater all spiellin. warþer ei⁴⁸⁾ takin wiþer. wæri sic með eþe .XII. manna. oc þen gielle þa spiell ater sum garð atte.

(⁴⁹Huru mæn sculu acrum sinum skiptæ. III^u).

N̄v wilia men akrum sinum skiptæ. þær scal ra niþer sætiæ. oc forar æriæ. (⁵⁰swasum synis allum ræt wara. Siþan skera men⁵¹⁾ *aker* sin eptir rawm sattum oc forum arþum. finder þa nocor at han mishalden ær. cræwi ræt⁵²⁾ af grannum sinum. Vilia þe hanum ræt göræ. warin saclösir allir. Ær ei hanum ræt giort. þa scal han til kirkiu fara. oc⁵³⁾ af soku syn til calla. sex men scal hwar þeræ næmnæ. Vill þen ei næmð göræ sac ær giwin. þa næm-

41) B. *arðer skeðer*.

42) B. sic (*aker hæru*). A. *arkerharwi*.

43) B. sic. A. *dela*.

44) B. *förer*.

45) B. add. *ok tuem*.

46) B. v. *vara* omissa est, at in marg. addita.

47) B. add. *ok*.

48) B. add. *man*.

49) B. *vm acra skipti ok acra a-wærchan*.

50) B. *sum allum synis ræt &c*.

51) B. *man*.

52) B. sic. A. *rættum*.

53) B. om. *oc*.

40 ni han⁵⁴) alla synæmen⁵⁵) wær ær halden. þet heter nöð syn. Nu comber syn hem⁵⁶) til by. firi ganger rættet malseghande. han scal by firi synæmannum brytæ. þe sculu hanum fölghia swa with han will firi ganga. Ær aferð gör i aker delð enne. wæri sic með ens sins epe. þen sum giorþi at han for willer oc owijs. oc giælle ater korn eptir miezmanna epe. Gör man aferð i delð annare. wæri þet með sic oc granna⁵⁷) sinum. oc giælle ater korn sum sagt ær. Gör aferð i delð þriþiu. wæri þet med sic oc twem grannum sinum. oc giælle ater corn sum fyrræ skilt ær. Æi ma han willer vm alt⁵⁸) giærþe længer ganga. Comber man siþan a delð fiarþa.⁵⁹) böte .III. marker til þræskiptis. swa firi femto delð oc siætto. wari þet a þeræ manna epe sum þær til waru næmdir. hwat a wærkat ær (⁶⁰eller ei. oc giælle ater corn sum þe sighia. oc⁶¹) með bot sum sagt ær. ei warþer bot þön mere.⁶²) Samu lagh æru vm aferþir⁶³) i engium sum i akrum oc þo hwart eptir sinu gildi. ¶ Æ hwarium lundum man awerkar annærs iorþ oc förir eknti af bort. giælle corn firi corn. oc hö firi hö. taker bort með allu. böte sum skilt ær.

Vm for⁶⁴) oc raförning. III^u.

Nv æriæ men forar i akrum sinum.⁶⁵) eller wapa waf i engium. synis ræt i rawm oc ær wranct i miþiu. gielle ater þet han takit hawer með miezmanna epe. oc wari saclös firi bot. Ligger waf a sama man i engium. wari samu lagh. Ligger a flere æn a⁶⁶) en. warin allir saclösir. Hwar sum⁶⁷) aa förning gör a annæn orætlika i deld enne. böte III. marker. swa firi andra. oc þriþiu. eller wæri þet með .XII. manna epe. Ær þet⁶⁸) giort vm alt giærþe. ei warþa epa þes flere. oc ei bot þy inere.

54) B. *thæn*.

55) B. *syn*.

56) B. om. *hem*.

57) B. sic. A. *grannum*.

58) B. sic. A. *all*.

59) B. *fiarðio* (sic).

60) B. om. *eller ei*.

61) B. om. *oc*.

62) B. *mera*.

63) B. *afærðe*.

64) B. *forar*.

65) B. om. *sinum*.

66) B. om. *a*.

67) B. om. *sum*.

68) B. add. *ok*.

Vm axa plockan oc lesning.⁶⁹⁾ V^u.

Hvar sum plockar ax af akrum annærs. warþer fangin þær⁷⁰⁾ með. oc af tect af⁷¹⁾ hanum takin. orkar han sic⁷²⁾ sökiæ sum scapan hawer fangit. söki en aker með tweggjæ manna witnum. oc .XII. manna epe. Kiennir⁷³⁾ hanum vm flere. warþer takin með. -söke með þrem⁷⁴⁾ witnum oc .XVIII. manna epe. Faar han swa sökt. böte þen ax plokcape .IX. marker til þræskiptis. ¶ Hvar sum les ax a scornum acri. warþer af tect af hanum takin. söke han með ens sins epe. Kiennir hanum vm twa. söke han með sic⁷⁵⁾ oc granna sinum. Kiennir hanum vm þriæ.⁷⁶⁾ swæri til hans með (⁷⁶sic. oc andrum twem. Orkar han swa⁷⁷⁾ sökiæ med witnum a han. böte III. öra. þen⁷⁸⁾ ax las. firi aker hwarn. wari en sac bondans. sökis eptir þy sum skilt ær i laghum. Plockar man skyl⁷⁹⁾ en. warþer takin með. böte III. marker til þræskiptis. Kiennis hanum vm flere. wæri sic með epe .XVIII. manna. eller böte sum skilt ær. §. 1. Stjæl man neek vndan skyli⁸⁰⁾ annærs oc sæter vndi sin. warþer takin með. böte III. marker til þræskiptis. warþer ei takin með. wæri sic með epe .XII. manna. Hittis takit vndan þrim skyulum.⁸¹⁾ eller þrim flere. böte IX. marker til þræskiptis. Kiennis hanum. oc hittis ei takit. wæri sic með epe .XVIII. manna. Falz at epe. sökis eptir lanzlaghum sum skilt ær. ¶ Rywer man skyul⁸²⁾ innæn oc stander hell⁸³⁾ vtan. eller stjæl bort með allu. bær hem i laþu sinæ vndir þak oc þræggjæ. warþer sander at oc takin með. giælle halsin.⁸⁴⁾ will malseghande hanum lif vnna. þa⁸⁵⁾ böte XL. marker til þræskiptis. warþer ei takin

69) B. add. *ok korn laðning.*70) B. om. *þær.*71) A. Loco litt. *a* antea scriptum fuit *h.*72) B. add. *at.*73) A. Loco litt. *mír* alia quaedam antea fuerunt scripta.74) B. *thrim.*75) B. *threa.*76) B. om. *sic. oc.*77) B. add. *at.*78) B. add. *sum.*79) B. *skyul.*80) B. *skyuli.*81) B. *skylum.*82) B. *skyl.*83) B. *hel.*84) B. *hals sin.*85) B. om. *þa.*

með. hawi wízorð wæriæ sic með þrætylptum epe. Falz at epe. *böte* sum sagt ær. §. 2. ¶ Nu laða men corn sit. þa kunnu sumi oscurith⁸⁶) hawa. þa scal þen sum⁸⁷) laða will. sic wægh skera. corn saman bindæ. oc a sama acri sætiæ. ax vp læsæ oc þær hos læggia. Akar iwi en aker oskurin. *böte* III. *marker*. (⁸⁸swa firi annæn. oc þriþia. til þræskiptis. oc spiell bötins ater epti miezmanna epe.⁸⁹) Kan þen dylia sum⁹⁰) akit hawer. þa scal syn af sokn til næmnæs. oc wita hwapan þen wægher leper. Wari þet a þeræ witnum. hwem þe wilia þen wægh til leþæ. þa hawi han wízorþ wæriæ sic með twem oc .XII. eller *böte*⁹¹) sum skilt ær. Akar man iwir ax olæsin. (⁹²aker iwi skipte enne. *böte* III. öræ. swa firi andra. oc þriþiu. wari en sac þeræ sum ax oc akra attu. Akar oc sipan iwir gierþe alt. wari sac ei þy mere. Skene⁹³) öker með manni. eller kan lös slippa. gielle ater spiell oc bot enga. §. 3. ¶ Hwærwer skyul⁹⁴) a akre vti. ganger engin wiper takit hawer. þa a⁹⁵) þen swæriæ fyrstæ skyul atte *granna* ep. oc sipan allir eptir swæriæ sum⁹⁶) i by saman⁹⁷) boa. A ep sworin sculu þe⁹⁸) þen skyul 42 allir saman ater giældæ. Fellir nocor þeræ⁹⁹) ep. oc will ei swæriæ gieldi¹⁰⁰) þen skyl ater oc a .III. *marker* til þræskiptis. ¶ Nu kan bonde skyl hawa mis takit. taker annærs oc hans stander quar. gielde swa goþan skyl ater sum han took. oc ens sins ep með. at han wænti sin wara. oc ei annærs. wari þær með saclös. §. 4. (¹Warþer etzl²) gör i acrum eller i³) engium. tax þet fæ in sum þen scapa giorþi.⁴) þa sigher bonden sum þet fæ agher at garþa walda. þa scal han wæp sætiæ til skiaelæ firi fæ sit. oc syn til garþa hawa.

86) B. *oscōrit*.87) B. *man*.88) B. om. *swa* -- *þriþia*. Cfr. not. 89. sequentem.89) B. add. *böte ok swa firi annan ok thriðia*.90) B. om. *sum*.91) B. *bötin*.92) B. *firi aker skipt ena böte &c*.93) B. *Skener*.94) B. *skyl*, et sic infra.95) B. *scal*.96) B. om. *sum*.97) B. *sama*.98) B. om. *þe*.99) B. om. *þeræ*.

100) A. Litt. e omissa, supra lineam est addita.

1) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm etzl giors i akrum eller engium*.2) B. sic. A. *erzl*; primum *erl*, ut videtur, fuit scriptum.3) B. om. *i*.4) B. sic (*giorðe*). A. *giorþu*.

Sigher syn at garða walða. þa gielldi ater spiell þen sum garða agher. Sigher at otama fæ wlti. gielde þa spiell ater þen sum⁵⁾ otama fæ atte. Gelder ater fyr æn (⁶⁾in lapas. wari saclös. Gelder ater siþan vndan þac oc þræggia. böte III. marker til þræskiptis. eller witi fyrræ (⁷ater gullit. með twem oc tolf. ¶ (⁸Nu synis⁹⁾ spiell i acrum eller engium. oc eknti ær in takit. Kiennir man enum granna sinum at hans fælaþi þen scaþa giorþo.¹⁰⁾ wæri þær bonde fæ sit med twem mannum oc (¹¹sælwer þriþi. Kiennir flerum æn enum. wæri hwar þæræ sic¹²⁾ með eþe sum sagt ær. Hulikin sum eþ fællir. gielde þen spiell ater eptir miezmanna witnum oc með .III. öræ. bondans en sac.

Vm intect af acrum æller ængium. VI^u.

TAKER man in af acrum eller engium¹³⁾ fælaþi annærs. Warþer þet¹⁴⁾ rænt vr handum hanum. böte VI. öræ. þen rænti en sac bonda.¹⁵⁾ Comber in tect i garþ oc i¹⁶⁾ gömo bondans. Warþer siþan rænt af hanum eller stolin¹⁷⁾ vt. böte þen .III. marker til þræskiptis sum þet giorþe. eller wæri sic með .II. oc .XII. §. 1. Nu kan fæ in takas oc spiell engin synes.¹⁸⁾ löse þa bonde fæ sit ater með lagha lösn. ¶ Þættæ ær lagha lösn. IIII. hors firi örtugh. IIII. nöt firi örtugh. (¹⁹III. swin samuleð. VIII. geter firi örtugh. swa oc faar. firi .VIII. ges þet sama. §. 2. Nu comber þen fæ ægher biuþer ræt firi þet. oc²⁰⁾ þen will ei vt giwa sum in tok. biuþi þa hin skiælæ wæþ sum fæ ægher med witnum twæggia bygð fasta manna. Kan þen ei²¹⁾ wilia wiper taka sum²²⁾ in tect giorþe. þa sæti hin wæð sit andrum manni i hænder með

5) B. om. *sum*.

6) B. *inlaz*.

7) B. *ut guldit*.

8) B. *hic incipit novum caput, cum rubrica: vm akra spial eller ængia.*

9) B. *synas*.

10) B. *giorðe*.

11) B. *sæluum sic thridia*.

12) B. *fæ sit*.

13) B. add. *sinum*.

14) B. om. *þet*.

15) B. *bondans*.

16) B. om. *i*.

17) B. *stolit*.

18) B. *synas*.

19) B. *sua ok atta faar. atta geter firi örtugh. fughur swin samuleð. firi atta gæs &c.*

20) B. om. *oc*.

21) B. om. *ei Male*.

22) B. om. *sum*.

samu witnum han með sic hawer. Will sípan þet fæ ei vt giwa. oc halder þy 43 længer inni æn nat enæ. dör nocot af þy fæ. þa gielle quikt ater (²³firi döt eptir miezmanna orþum. oc með .III. marker til þræskiptis. Miezmenn (²⁴agho scaþa mieta manna mællin þe sculu wara tve. næmni sin hwar þeræ sum wiper delæs. Nu will þen ei ræt²⁵) biuþa sum fæ agher. Læggi þa han sum in took hins warnap a. dör sípan nocot af þy. liggi ogilt. Delæ þe vm in tectenæ. sigher sic annær ræt hawa til buþit. oc annær ei. stande þet a witnum þeræ sum²⁶) wiper waru þa han til böð oc skiaelæ wæð sætti.²⁷)

§. 3. Nu kierir bonde til þes sum in hawer takit. at han (²⁸laþi lön at þet fæ. oc ei laglica lysti. wæri þet með .II. grannum eller nagrannum sinum oc (²⁹siaelwer þriþi. Falz at þem witnum. giældi ater fæ sum skilt ær. oc böte með .III. marker til þræskiptis.

Vm lagha wærnær.³⁰ VII^{us}.

Lagha wærn scal hwar wip annæn halda til martins messu. æn miswæper eller þrang walla kunnu. Kan nocor swa illa wiliþer³¹) wara at han later corn sit at þranga lösu til anx standa sípan allir vpburghit³²) hawa. Comber þa spiell wip sæd hans. wari ogilt. Nu sigher han þrang walla. oc annær ei. wari þet a .XII. soknamanna³³) eþe. Raþe halwi næmð hwar þeræ. Alle þe swa halda lagha wærne³⁴) sum sagt ær. warin saclösir. þen fyrræ rywer böte III. marker. ¶ Vm engiæ scal man lagha wærn til nikiels messu halda. Hwar sum fyrræ rywer. oc lipum vpcastær. böte sum nu sagt ær. §. 1. ¶ Nu bæra men mælæ stang vt a eng sinæ. oc wað stang. ær mælæ stang mærkt eptir rættu byæbruti. hwar þe stang stiael eller sunder

23) B. *gen döðo.*

24) B. *at scaða mieta manna mellum sculu &c.*

25) B. *add. til.*

26) B. *om. sum.*

27) B. *satti.*

28) B. *lagði lön a þæt &c.*

29) B. *sialuum sic thridia.*

30) B. *add. ok styld mælestang ok auærcan i engium.*

31) B. *uiliader.*

32) A. Litt. *h* omissa supra lineam est addita. B. *burghit.*

33) B. sic. A. *stæmnu manna.* Cfr. cap. 8: 2.

34) B. *uern;* add. *um acra.*

hogger. *böte* III. *marker*. Warper ei takín wiper. wæri sic³⁵⁾ með epe XII. manna. Stíæl man eller sunder hogger þa stang i wapi stander. *böte* III. öræ. §. 2. Mælæ men engiæ sinæ með stang oc wapa epti. sighthæ þet alle ræt wara. warin saklösir. Kan en eptir kiæræ. sighthæ sic ei fult hawa. þa sculu byiæmen til coma oc með hanum aseæ. Vilia þe hanum ei ræt göræ. þa scal syn af sokn næmnæ. halwa næmð³⁶⁾ hwar þeræ. Vill ei þen sac ær giwin til coma. næmni þa han³⁷⁾ alla syn sum eptir kiærir. Nu comber syn til byiæ. þen far firi sum eptir³⁸⁾ kiærpe mælæ stang a lægger. synis a ferþ i delð enne. giælde ater hö eptir miezmanna epe. oc siælfis sins með at han for willer oc owijs. Synis i andri giælle ater hö sum fyr. oc sweri með sic oc granna sinum. at han willer for. Synis a ferþ i þriþiu. giælle ater 44 hö eptir miezmanna witnum med epe sinum. oc .II. granna eller nagranna sinæ at han willer for. Ei ma þen man lægger willer fara. Hittis awærkat i fiarþa³⁹⁾ delð. *böte* III. *marker*. swa firi femto oc siatto. oc gielle hö ater⁴⁰⁾ eptir miezmanna epe. Ær oc sipan⁴¹⁾ awærkat vm alt⁴²⁾ eng. wari ei bot þy mere.

Vm ogilda garþa. VIII^m

Nv kunnu garþa niþri liggia sæ i engiæ ganga oc scapa göræ. ligger barlið a garpe. annæt. oc þriþiæ. Vilia synæmen swa sweriæ. at þær synis hwarte ny handwirki⁴³⁾ eller forn. oc æru spiell gönum gangin. þær giellins spiell ater af þem sum garþa attu. oc bötin⁴⁴⁾ með firi hwart lið⁴⁵⁾ .III. *marker*. til þræskiptis. Kunnu lið a garpe wara. oc æru brutin niþer. synis innæn manna handwirki.⁴³⁾ oc witnæ swa .XII. men. wæri þa bonde garþ sin med .II. manna witnum oc .XII. manna epe. at han stoð wigher oc wæl boin vm

35) B. om. *sic*.
 36) B. om. *næmð*.
 37) B. *thæn*.
 38) B. om. *eptir*.
 39) B. *færðo*.
 40) B. om. *ater*.

41) B. om. *sipan*.
 42) B. add. *gerðe*.
 43) B. *handuærki*.
 44) B. *bötis*.
 45) B. *barlið*.

byrgþa tima. oc gielle *ater* spiell gönum lið æru gangin oc bot enga. Falz at epe. *böte* III. *marker* firi lið eth. swa firi annæt oc þripiaæ. Warþi oc⁴⁶) ei bot (⁴⁷þe mere æn þo at lið æru flere. §. 1. ¶ Allir aghu farlipum warþa swa þen minnæ agher⁴⁸) i by sum þen⁴⁹) mera. Kan farlið nipri liggiaæ. þa scal þen farlipi warþa (⁵⁰senestum ginum akar. Gitæ byiaemen han wiper bundit. *böte* III. *marker*. Gitæ þe ei bötin alle (⁵¹þe sac. þo ei mera æn han ensamin bötæ sculdi. §. 2. Nu kan nocor eng til anx sætiaæ at þrangalösu. sipan alle hawa hö sinu burghit. wari ogilt. Sigber annær þrang walla. oc annær ei. wari þet a soknamanna witnum. Ræpe halwi næmð hwar þeræ. Sighiaæ þe⁵²) þrang walla. wari gilt eptir miezmannna epe. §. 3. Akar man iwir eng oslaghit. aker iwir delð enne.⁵³) *böte* III. *marker*. swa firi andra. oc þripiu. Akar sipan iwir eng alt. warþer ei sac þe⁵⁴) mere. Ganger engin wip aku þeræ. þa scal syn af sokn næmnæ.⁵⁵) wari a witnum þeræ hwaþan þen wægher leper. Hwem þe firi bindæ. hawi walð wæriaæ sic með .II. manna witnum. oc .XII. manna epe. Falz at epe. *böte* sum skilt ær. Nu hawer man sic wægh slaghit. hö saman ræfst. oc ligger a sama teghe. þen swa gör. aki (⁵⁶at saclösu. Aker man iwer eng oslaghna. eller aker⁵⁷) o scorin. stande firi hanum hwarte lof eller legha. §. 4. Kan *ater* legha i by
45 liggiaæ. rætter eghande will ei at garþum gömæ. þa sculu byiaemen firi þing eller sokn doma til taka. gardsto hans at saclösu (⁵⁸lið *ater* tæppæ. Later man eng⁵⁹) sinæ wardlösu⁶⁰) liggiaæ vm ar et. halder (⁶¹engin vt skyllum vppi. hwarte firi garþum eller vt giærþum. giwi vt eng.⁵⁹) eller .III. *marker*. swa vm annæt oc þripiaæ ar. Gange þe bot til þræskiptis. §. 5. (⁶²Stiæl

46) B. om. *oc*.

47) B. þy mere at lið &c.

48) B. *hauer*.49) B. om. *þen*.50) B. *sum senstum gönum akar*.51) B. *sac æi mere* &c.52) B. om. *þe*.53) B. *ena*.54) B. *thy*.55) B. add. *ok*.56) B. *saclös*. Aker &c.57) B. sic. A. add. *iwir corn*.58) B. *liðtæppa*. Latir &c.59) Pro *egn*. B. *eghn*.60) B. *wardlösu*.61) B. *angi utsculd*.62) B. hic incipit novum caput, cum rubr.
vm ancosta st y l d.

man anhærwe eller hæfla læssi stang. eller crok rep. tömæ eller sila a engium vti. *böte* öre firi hwart þeræ. Stiel þistlar af wagni. *böte* III.⁶³⁾ öre. þættæ ær alt en sac bondans. sökis vt sum skilt ær. Stiel hiul vndan wagni. fellir anbyrgð bondans. *böte* III. öre. Stiel hiul annæt. eller⁶⁴⁾ all fiu-ghur.⁶⁵⁾ *böte* III. marker. Stiel wang⁶⁶⁾ með allu reþe. *böte* IX. marker til þræskiptis. Stiel vr husum eth af þræssum ancostum. *böte* eptir miezman-na orþum. Taker man vm antima wang⁶⁷⁾ annærs olowandis. hawer þo i lysi⁶⁸⁾ oc ei i löndum. *böte* III. marker. Taker anna mællum. *böte* III. öre.

Vm (⁶⁹*orættæ þiuþran. IX^{us}.*

Þiuþrar⁷⁰⁾ man hest i acri annærs eller hellær. warþer þær in takin með þiuþer staka.⁷¹⁾ eller heldo. oc synis⁷²⁾ spiell i acri. *böte* III. marker. Warþer in takin oc synis spiell eknti. wari saclös. Kan spiell synes.⁷³⁾ warþer ei in⁷⁴⁾ takin með. wæri sic með eþe .XII. manna. eller *böte* sum sagt ær. Þiuþrar a ren eller⁷⁵⁾ lindu swa ner⁷⁶⁾ at þet⁷⁷⁾ biter af acri. *böte* ater corn eptir þy spiell mietæs. með eþe ens sins. Fellir eþ. *böte* III. öre. Þiuþrar a lindu annærs. Warþer takin wiper hoggin vp torwa oc þiuþer-staki. *böte* III. öre. eller wæri sic með eþe .III. manna. Þiuþrar man i eng sielfs sins oc ganger a annærs i sama hægnape. *böte* III. öre. Ripær man i annærs eng þær han a eknti siælwer i þiuþrar.⁷⁸⁾ oc ær hon oslaghin. warþer vp hoggin torwa oc þiuþer hell.⁷⁹⁾ *böte* III. marker. warþer ei takin með. wæri sic með eþe .XII. manna. §. I. Ripær wæghfarande man ginum eng.

63) A. XII primū scriptum fuisse videtur.

64) B. add. ok.

65) B. sic. A. fighur.

66) B. uaghn.

67) B. uagn.

68) B. lyuse.

69) B. tiuðran, om. orættæ.

70) B. Tiudrar, et sic in sequentibus.

71) B. tiuder staca, et sic in sequentibus.

72) B. synas.

73) B. add. ok.

74) B. om. in.

75) B. add. a.

76) B. nær.

77) A. Loco v. þet antea scriptum fuit biter. B. om. þet. Forte legendum hæster.

78) B. sic (tiudrar); add. thær. A. þiuþer.

79) B. tiuder hel.

hawi þiuper⁸⁰) fem faunna langt oc⁸¹) slae niþer þiuperstaca i miþium wægh. Hwar sum⁸²) han bort wræker. *böte* III. öra. Rænr af hanum þing hans. *böte* III. marker. Slar han annærs⁸³) stað þiuperstaca niþer. oc betar i eng. *böte* III. öra. þær ma bonde saclös⁸⁴) hanum vppi halda. til þes⁸⁵) han ræt gör. §. 2. (⁸⁶Far wæghfarande man ginum grind. castar hænni bort vr. warþer takin með.⁸⁷) *böte* III. öra. Hogger sunder með allu. eller bryter. *böte* III. marker. warþer ei takin wiþer. wæri sic⁸⁸) med epe .XII. manna. Coma spiell ginum þe grind. giellin halft⁸⁹) þe grind
46 warþa sculðu. oc halft⁹⁰) þe fæ attu. (⁹¹sum scaþa giorþe. §. 3. ¶ Ligger grind niþri sunnudagha mællum. *böte* III. marker þe hænni warþa attu. Ligger skember giellin ater spiell. oc boot enga.

Vm wæghæ ginum acra. X^u.

Ligger wægher ginum acra. han scal wara swa breþer at tve wægnir moghu mötes a hanum. þær scal renæ gözl folghia. (⁹²þre fota oc en þwærfoth hwarwægh til. Ligger ren ginum acra þe man riþer at. hon scal swa bred wara. at tve moghu mötes a hænni. þær scal gözl folghia. (⁹³twa fota oc en þwærfoter. Kan gangu ren i acri liggia. þær scal gözl folghia.⁹⁴) (⁹⁵foter oc þwærfoter. Lægger man siþan wægh annæn iwir aker saþan. *böte* III. öra. §. 1. ¶ (⁹⁶Stiel man ærter eller bönur i acri taker i famn sic. warþer takin wiþ. *böte* öre. warþer ei takin wiþ. wæri sic með epe ens sins. Taker (⁹⁷man byrþi oc a bac lægger. warþer fangin með. *böte* III. öra.

80) B. *tiuder*.

81) B. om. *oc*.

82) B. om. *sum*.

83) B. *annar*.

84) B. *saclösu*.

85) B. om. *þes*.

86) B. hic incipit novum caput, cum rubr.

vm grind uarðer nið casta ð.

87) B. *uið*.

88) B. om. *sic*.

89) B. *half spial*.

90) B. *half*.

91) B. *scaða giorðo*.

92) B. *thry fiæt ok thuærfiæt huarn &c.*

93) B. *tu fiæt ok thuærfiæt*.

94) B. sic. A. om. *fölghia*.

95) B. *fiæt ok thuærfiæt*.

96) B. hic incipit novum caput, cum rubr.
*vm ærta styld ok böno to styld
ok rofna.*

97) B. *han byrð*.

warþer ei fangin með wæri sic með eþe .III. manna. Ripar til bindar byrþi oc a⁹⁸⁾ hest lægger. warþer takin með. böte III. marker. warþer ei takin með.⁹⁹⁾ wæri sic með eþe .XII. manna.¹⁰⁰⁾ §. 2. Ganger man ginum rofna wærk.¹⁾ taki fem rowor at saclösu. Taker flere oc warþer takin með. böte öre. Taker²⁾ byrþi oc a bak lægger. böte III. öræ. Ripar man³⁾ eller ror til. Lægger i skip eller a hest bac. warþer takin wiþ. böte III. marker. eller wæri sic með eþe .XII. manna. §. 3. (⁴Stiæl⁵⁾ kal eller lökæ vr garþe manz. warþer takin með. böte III. öræ. Bindar byrþi oc a bac lægger. warþer takin með. böte III. marker. warþer ei takin með. wæri sic með eþe .XII. manna. §. 4. ¶ Comber⁶⁾ man olowandis innæn⁷⁾ trægarp annærs. stiel fruct eller bryter træ. warþer takin með. böte III. marker. Warþer ei takin með.⁸⁾ wæri sic með eþe .XII. manna.

Vm tomta skipte. XI^{us}.

Uilia men i by tomtum sinum skiptæ. þe sculu allir tomta stemnu⁹⁾ rapa. hawi þen wizerþ. by rymæ will. oc ei þen þrænggiæ will. wari þær slicar halwer by sum halwer. oc slicar fiarpunger sum fiarpunger. Nu kan oferi¹⁰⁾ i tomt liggia. þær scal gözl til læggia. swa sum syni mæn¹¹⁾ sighia iampst wara. Þe bönder sculu allir far wægh læggia til byær oc fran. Nu ær by bygþer. kan siþan halwer by delæ wiþer halwan. hawi þen wizerþ rymæ will. Delær fiarpunger wiþ by allan. aghe¹²⁾ wizerþ engin. Kan man eptir tomt sinne kiæræ. þa aghi swa þen wizerþ minnæ agher i by. sum þen mera a. þer synum 47

98) B. add. *bac*.

99) B. *uið*.

100) B. add. *Stiæl lín eller hamp af akri eller w uatni. uarðer takin með. böte threa marker. uarðer æi takin með. wæri sic með eðe tolf manna.*

1) B. *rofna uret*.

2) A. *Loco v. Taker antea warþer fuit scriptum.*

3) B. om. *man*.

4) B. *hic incipit novum caput, cum rubr. v m kaal styld löka ok threagarz.*

5) B. add. *man*.

6) B. sic. A. *Com*.

7) B. sic. A. add. *i*.

8) B. *uið*.

9) A. *stenum quoque legi potest.*

10) B. *oföre*.

11) B. *asyna mæn*.

12) B. add. *han*.

til halda. hawer han¹³⁾ wiper giælð giwit i tomtum eller i¹⁴⁾ acrum. wari saclös. Synis ei synæmannum swa. giwi vt tomt¹⁵⁾ með opulbruti¹⁶⁾ (¹⁷.III. *markum* vm ar. swa vm annæt. oc þriþiæ. §. I. ¶ Delæ tve vm tomt^{er}. hawi þen wizorþ solskipt will hawa. wari all hamarskipt af lagð. oc hawi engin wizorþ. Nu ær tomt teghs moþer. Tegher scal eptir tomt liggia. hwar sum annæt brut will a læggia. aghe¹⁸⁾ wizorþ engin. Hawer annæt brut a warit. aghe þen wizorþ eptir tomt will læggia. mællum bilz oc byrþæ¹⁹⁾ oc eptir rætte solskipt. oc sighi swa laglica²⁰⁾ til skiptis. Siþan skiptin þe træpom oc ei acrum sapom. Nu will ei þen swa skipti biuz. hawi þa aker sin tu ar at²¹⁾ saclösu. i gierþe hwariu. gange siþan alder²²⁾ by til rætte²³⁾ solskipt.²⁴⁾

Vm dike oc torf skyrþer. XII^u.

Nv sculu men diki græwæ²⁵⁾ vm acra sinæ. ligger diki mællum akers oc garþa. liggi vtan byæmal. Lagha diki a siu fota²⁶⁾ breþ²⁷⁾ wara. Þorwo men diki²⁸⁾ acra mællum gange halft²⁹⁾ a hwars þeræ lot. Kan acra delð vt at diki rinnæ. græwi þær hwar firi acre sinum. Hawer man diki ogræwip³⁰⁾ i deld enne. böte III. öra. swa firi andra. oc þriþiu. Skiptin þe³¹⁾ bot allir þe sum græwit hawa. Ær oc siþan ogræwit til mikiels messu. böte ei þy mere.³²⁾ Hawer siþan epti þet vm alt gierþe ogræwit til winter dagha. böte III. marker til þræskiptis. ¶ Kan man eller fæ scaþa i diki lytæ.³³⁾ wari ogilt. Mötæ byælanð andra bolstaþa dikum þem scorin æru. oc

13) B. om. *han*.

14) B. om. *i*.

15) B. v. *tompt* omissa est, at in marg. addita.

16) B. *oðalbruti*. A. *perperam* add. *oc*.

17) B. *threa* marker *um aar ok sua* &c.

18) B. *hawi*.

19) B. *byrghða*.

20) B. *rælicha*.

21) B. om. *at*.

22) B. sic. A. *all*.

23) B. *ræta*.

24) B. add. *ea, quæ* in Add. 4. leguntur :

¶ *Rymir man af tomt* &c.

25) B. *graua*, et sic in sequentibus.

26) B. *fiæta*.

27) B. *bret*.

28) B. *dikia*.

29) B. sic. A. *half*.

30) B. *ograwit*.

31) B. *there*.

32) B. *mera*.

33) B. *liuta*.

fa þe scapa af sum grauit hawa. a aker eller eng. at hini wilia ei watn fran sic leþæ. bōten þe sum³⁴⁾ scapa walla. swa³⁵⁾ sum skilt ær. Liggi fore þem sami³⁶⁾ stemnudagher. §. 1. ¶ Græwer man torf eller skiær firi annærs manz acri. oc bær a sin aker. þet heter gözlæ ran. bōte III. marker. Græwer oc bær ei bort af. wari saclōs. (³⁷Græwer man torf vtan ra oc fōre a sin aker wari saclōs. Nu will annær (³⁸skipt a torf skyrð ingierþis göræ oc annær ei. hawi þen wizerþ skiptæ will.

Vm ryþninga³⁹⁾ oc nyæ vpgierþer. XIII^u.

Ryþer man eller rensar i acrum eller i⁴⁰⁾ engium ingierþis aghi han wizerþ taka af baþe ruggh oc rowr. læggi⁴¹⁾ siþan til iamfōris. aghi þa han wizerþ. ra will niþer sætiæ oc ei þen stangfall will a læggiæ. Halder siþan længer þær til synæmen til coma. giwi þa vt oc með III. marker til þræskiptis. §. 1. ¶ Gör man iorþ vp vtgierþis. oc hawer ei (⁴²af wisning til hawi oc nyti⁴³⁾ 48 vm þry ar. Hawer han fulla a wisning. hawi þa þær til hanum fyllis ruth gen ruþu. oc skiptin siþan sum þem baþum⁴⁴⁾ a sember. Hwar sum taker firi andrum ruðningar⁴⁵⁾ vtgierþis þem han ruth hawer. oc ligger full a wisning ater⁴⁶⁾ firi sum han ryþiæ ma. (⁴⁷wilia swa synæmen witnæ. giwi ater rydning oc a. marker III. Ær ei a wisning til. gange ater sum sagt ær. at saclōsu til ræt byæmal. §. 2. Stander (⁴⁸faster garþer gierþer mellin aker oc ruþu. þa warþin þer fastgarþe.⁴⁹⁾ oc wretæ garþ (⁵⁰moghu þe at⁵¹⁾ saclōsu niþer fellæ þær til wreter tax in til ræt byæbrut.

34) B. om. *sum*.

35) B. om. *swa*.

36) B. sic. A. *samu*.

37) B. Verba: *grauer* — *saclōs* omissa sunt at in margine addita; litterae quaedam in extrema folii ora scriptae, scilicet *torf*, (*f*)*öre* et (*u*)*æri*, perierunt.

38) B. sic. A. *skiptæ* (pro *skipt a*).

39) B. *ryðkningar*.

40) B. om. *i*.

41) B. *liggi*.

42) B. *awisning*.

43) B. *nyti*.

44) B. om. *baþum*.

45) B. *ryðningar*.

46) B. *til*.

47) B. *witna sua synamæn. giwi &c.*

48) B. *fastgarðer*.

49) B. sic. A. *fastgierþe*.

50) B. sic. A. *þe moghu*.

51) B. om. *at*.

Vm bolstaða skil. XIII^u.

Nv wilia men bolstaða sinæ með garpe skiliæ i⁵²) acrum eller engium. þa hawi han⁵³) wizarþ (⁵⁴halft gierþer. þen sum fellir. halde botum vppi (⁵⁵.III. markum. Möter hiorþwalþer acrum eller engium annærs byær. halden þe garþa⁵⁶) vppi sum acra (⁵⁷eller engiæ aghu. han wari saclös hiorþwall (⁵⁸egher. Mötes hiorþwalþer byæ mellum. þær agher⁵⁹) hwarghin firi andrum in taka. Vtan han wili ensamin gierþæ vm sic. þær ma engin nöþga annæn til. Taker man in af hiorþwalle at garpe ogierþum. böte III. marker. §. 1. Garþa byæ mellum sculu ræt allir mellin ring röre⁶⁰) standa. hittis ei ring röre. aghi⁶¹) garþer wizarþ. §. 2. ¶ Nu æru garþa⁶²) med gamble fornhæfþ a annærs bolstaþ niþer satte. þe garþa⁶²) sculu at saclösu standa. sigher han garþe bort af. sum iorþ ægher⁶³) mællum bilz oc byrggar.⁶⁴) taki þa (⁶⁵hin garþ sin bort af at saclösu. oc þen warpe sielwer garþsto sinne sum by agher. Nu sigher annær (⁶⁶garþin ei laglica wara vp sagþan. wari þet a soknamanna witnum. Raþe halwe næmð hwar þeræ. §. 3. Alle þe garþa agha⁶⁷) (⁶⁸sum liggia vm akra eller engiæ. warin skyldghir (⁶⁹laghwærn hwar wiþ annæn halda. Ligger fiælder i akrum eller i⁷⁰) engium. fölghe garþer engin. þa scal hanum byrghiæ mæþæn þe byrghiæ sum garþum vppi halda. Byrgher ei þa oc coma siþan spiell wiþer. wari ogilt. Coma spiell (⁷¹i fyrræ. þa bötis ater spiell með miezmanna eþe.

52) B. a.

53) B. thæn.

54) B. sum garð half gerðer.

55) B. threa marker.

56) B. garðum.

57) B. aghu. ok ængia. ok han &c.

58) B. a. Mötas hiorðualla &c.

59) B. a.

60) B. ringröra.

61) B. add. thær.

62) B. garðar.

63) B. a.

64) B. byrgðá.

65) A. Loco verborum *hín garþ* antea scriptum fuit *garþ sin*.

66) B. æi uæra garðe laglica upsaght.

67) B. aghu, et sic in sequentibus passim.

68) B. om. sum liggia.

69) B. lagha uærn uidd &c.

70) B. om. i.

71) B. fyr a. bötins atter með &c.

(¹²Vm ofkug a gisninga scogh ok skipan. XV^u).

Hogger⁷³) man eek i scoghe annærs. (⁷⁴minnæ æn i fiughur clywæ ma. bôte III. öræ. hogger þa i fiughur clywæ ma. swa at axul æmni (⁷⁵nyter af göræ loti hwarium. bôte VI. öræ. en sac bonda. Hogger⁷⁶) þe aldin bær. bôte III. marker til þræskiptis. swa firi andra oc þriþiæ.⁷⁷) Bôte (⁷⁸oc ei þy mera. vtan han en fiarþung hoggi af fullum gisninga scoghe þær a ma skipa .XL. swin. Hogger fiarþung fullan. bôte X. marker. Hogger halwan.⁷⁹) bôte 49 te XX. marker. Hogger allan. bôte XL. marker. Brænnir man scogh. wari i samu⁸⁰) gilde vm botena. Þen⁸¹) heter gisninga scogher a ma skipa .X. swin oc ei þen minne ær. Öper man þen scogh. bôte X. marker. öper⁸²) þen .XX. swin ma a skipa. bôte XX. marker. Öper⁸²) þen .XXX. swin ma a skipa. bôte XXX. marker.⁸³) Þæsse⁸⁴) bot taki halwa malseghande.⁸⁵) halwa kununger oc hundare. §. I. ¶ Nu wilia mæn swin siin⁸⁶) a scogh skipa. þa scal skipas⁸⁷) örum. oc örtughum. swa sum allum a sember. Löpæ swin scogha mællum. þa sculu þön ater löses. með laghaskilning⁸⁸) þrim sinnum. Fiughur swin firi örtugh. Nu löpæ swin (⁸⁹scogha mællum þyccle. oc warþa in takin. þa hawin æghander alle⁹⁰) walð eth swin af taka. slict þe wilia. oc skiptæ (⁹¹sinni mællin. æn swinnin⁹²) æru flere æn fem. Æru þe (⁹³ei flere æn fem. lösins ater með lagha⁹⁴) lösning.⁹⁵) sum sagt ær.⁹⁶)

72) B. sic. A. omitta rubrica, errato connectit hoc caput cum antecedente. Cfr. ind. capp.

73) B. in principio huius cap. inserit ea, quae in Add. 5. leguntur: Nu agku mæn &c. Post haec sequuntur ea, quae textus hoc loco habet.

74) B. minni æn fiughur cluua. bôte &c.

75) B. nytir giðra af lot &c.

76) B. add. ek.

77) B. thriðiu.

78) B. æi mera fyr æn fiarðunger ær huggin af &c.

79) B. add. scogh.

80) B. sama.

81) B. That.

82) B. add. man.

83) B. add. Öðer gisninga scogh fullan. bôte sum fyrri sagt ær.

84) B. Thæssa.

85) B. add. ok.

86) B. om. siin.

87) B. add. eptir.

88) B. lagha skiling.

89) B. a scogh thiklar.

90) B. add. saman.

91) B. sin i mellin.

92) B. swin.

93) B. fære æn &c.

94) B. om. lagha, at rec. man. add. lagh.

95) B. skiling.

96) B. add. fyr.

Runi ma⁹⁷⁾ saclösu mællum scogha löpæ. Alt þet fæ sum aldin æter. ma man in taka af aldin scoghe sinum. swa sum af akrum eller engium. oc lösis vt með lagha lösnum.

*Vm barka löpning.*⁹⁸⁾ *XVI*⁹⁹⁾

BArkar man ek þe aldin bær. warþer bar oc a takin með .II. manna wítinum. böte III. marker firi ek enæ.¹⁰⁰⁾ swa firi andra oc þriþiæ.¹⁾ Orkar ei (²lösæ sic. þa ma han bindæ oc hustrykæ³⁾ æn han warþer laghlica⁴⁾ þær til wnnin. Kan hanum a hænder lepes eller i husum hittes. aghe ei wizorþ annur at wæriæ sic með.⁵⁾ vtan han lepe til fanga manz sins.⁶⁾ eller til stums⁷⁾ oc stubba. þær han bark löpte⁸⁾ af. oc skiærskute þær maal sit. Witis⁹⁾ manne at han hawer ek bark löpt. oc warþer ei. takin með. wæri sic með epe .XII. manna. firi ek enæ. (¹⁰witis hanum vm (¹¹andra eller vm flere. wæri sic með epe .XVIII. manna. eller böte IX. marker. ¶ Comber man bort með barke. oc warþer ei takin með. clandas þen barker firi hanum a gatu¹²⁾ i garþe eller¹³⁾ i husum. ællær hwar þet hælzt ær. (¹⁴Ær han stampaper. þa wæri sic með epe .XII. manna. Ær ei stampaper. þa lepe bark¹⁵⁾ til stoks með .VI. mannum. Sveriæ þe barkin til (¹⁶þe ek aldin bær. þa böte III. marker firi ek enæ. swa firi andra oc þriþiæ.¹⁷⁾ þe samu .VI. (¹⁸men witin huru manga¹⁹⁾ eker barklöptæ æru. ei warþer (²⁰bö-

97) B. add. *at*.

98) B. add. *ok ekis clandan*.

99) A. connexo cap. XV cum XIV (cfr. not. 72. pag. 101.), hic habet *XV*⁹⁹⁾.

100) B. add. *ok*.

1) B. *þriðiu*.

2) B. *böta. þa &c.*

3) B. *hudstryka*.

4) B. *með rætum laghum*.

5) B. om. *með*.

6) B. om. *sins*.

7) B. *stumns*.

8) B. *barklöpte*. Male.

9) B. *Kiænnis*.

10) A. Loco verborum *witis* — *eller* antes,

ni fallor, scriptum fuit *swa firi andra oc þriþiæ*.

11) B. om. *andra eller vm*.

12) B. *gatum*.

13) B. om. *eller*.

14) B. *can þæn barker stampaðer uæra. þa &c.*

15) A. *ek* antea scriptum fuisse videtur.

16) B. *sama stok. þa &c.*

17) B. *þriðiu*.

18) B. *uitin ok huru &c.*

19) A. Littera ultima *a* omissa, supra lineam est addita.

20) B. *botin thy höghre æn &c.*

tin mere æn .IX. marker. §. 1. **¶** Hwar sum hogger i annærs' scoghe. *böte* sum fyrræ ær sagt. Hogger man ek oc comber vt af²¹⁾ scoghe með hænne. oc²²⁾ warper sípan clandap firi hanum a wægh eller i garpe hema²³⁾ sípan 50 ek fran stubba com.²⁴⁾ þa scal han sum clandar með .III. (²⁵marka wæpning. oc .VI. manna witnum ek til stubba leþæ. sökis þær alt saman stocker oc stubbe. oc fyllæ swa þe .VI. men²⁶⁾ með sinum epe. at þen stocker ær af sama stubba. þa *böte* han²⁷⁾ .III. marker Firi ek enæ. swa firi andra. oc þriþiæ.²⁸⁾ Ei warper bot (²⁹þe mere at eker æru flere. vtan han hogge fiarpung eller mera af fullum gisinga scoghe. Nu will han ei wæþiæ sum ek clandas firi. hawi þa þen walð (³⁰oc wizerp sum kiærir oc wæþiær. með þem samu .VI. leþæ stok til stubba. oc þen³¹⁾ sum ei will wæþiæ. *böte* sum sagt ær. oc wari saclös vm wæþningena. Hawer lof eller legho firi sic. wari wizerp hans.

*Vm döf wiþ oc timber hogh.*³²⁾ XVII^u.

Hogger man i scoghe annærs timber eller döfwiþ. warper takin 'með. *böte* III. öra. firi las et. swa firi annæt oc þriþiæ. Hogger flere æn þry. oc warper takin wiþ.³³⁾ *böte* III. marker. warper ei takin wiþ.³³⁾ wæri sic með epe .XII. manna. Hogger i scogha skiælum. hygger sit wara. þa scal syn til næmnæ. sum scupa scal baþe stumn oc stubba. ær þa iorþ með snio þact. þa scal sama syn eptir walborgha³⁴⁾ messu til coma (³⁵at siæ bolstapa skiæl þeræ. hawer han hoggit swa fiærræn³⁶⁾ skiælum at bolöxe ma til casta. wæri sic³⁷⁾ með epe sinum oc .II. manna með sic. at han wilder for oc hughþe

21) B. u.

22) B. om. oc.

23) B. add. *eller hwar that hælst ær.*

24) B. comber.

25) A. Loco verborum marka wæpning antea scriptum fuit manna.

26) B. om. men.

27) B. om. han.

28) B. thridiu.

29) B. *thy mere. þo at þa uærin flere.*

30) B. om. oc wizerp.

31) B. han.

32) B. add. *ok næfra löpning.*

33) B. með.

34) B. ualborgho.

35) B. ok sea.

36) B. fiærre.

37) B. om. sic.

sit wara. Hogger sípan færmer skælum. warper takin með. oc fölghia³⁸) swa full (³⁹af tect witne. aghe þær aftæct wizorp. með .II. manna witnum oc siælwer han þripi. Fölgher ei aftæct eller witne. wæri sic með (⁴⁰epe .XII. manna. Falz at epe. bôte III. marker. §. 1. ¶ Löper man næwer i scoghe annærs. bôte III. öræ. firi (⁴¹manz byrþi enæ. swa firi andra oc þri- þio. Löper sípan mera oc bort bæ. bôte III. marker. §. 2. Hogger man löf stak. oc⁴²) löper (⁴³næwer buncka i scoghe annærs.⁴⁴) eller slar hö stak i scogh ængium annærs. oc later quart standa. hawi forwerket arwope sinu. oc bot enga (⁴⁵vt giwi. Före han bort oc warper sípan⁴⁶) takin með. bôte III. marker. Comber vndan oc warper ei takin með. (⁴⁷wæri sic með epe .XII. manna. Falz at epe. bôte sum skilt⁴⁸) ær. §. 3. ¶ (⁴⁹Hogger man ra hasl i scoghe annærs. bôte öre. firi byrþi enæ. swa firi andra oc þriþio.⁵⁰) Alla öris böter (⁵¹taki malseghande siælwer. Hogger sípan mera. bôte III. marker. §. 4. Hogger⁵²) ek olowandis axul digra i scoghe annærs. bôte öre. firi ek enæ.⁵³) swa firi andra⁵⁴) oc þriþio. Hogger las eller bazfarm. bôte 51 III. marker. swa firi annæn oc þriþiæ. Ei warper (⁵⁵bot þy mere. at han mera hogge. §. 5. Hwar sum hogger apald⁵⁶) i scoghe annærs. þe minni⁵⁷) ær æn bæru træ. bôte öre. firi enæ. swa firi andra oc þriþio. Hogger fiar- þo. bôte III. marker. Hogger man⁵⁸) eller barkar vm kring þe apald⁵⁹) bæru træ ær. bôte III. öræ. firi (⁶⁰hwaria. Hogger eller barkar fiarþa.⁶¹)

38) B. sic (*fylghia*). A. *fölgher*.

39) B. *aflecta uitni*.

40) B. *tolf mannum*.

41) B. *manz byrð. sua &c.*

42) B. om. *oc*.

43) B. *næfra bunka*.

44) B. om. *annærs*.

45) B. *með. fyrir bort &c.*

46) B. add. *þar ok*.

47) B. *þa ma han sic uæria með &c.*

48) B. *saght*.

49) B. *hic incipit novum caput, cum rubr. vm hasles hug ok ekis ok apuld. ok aftekt i scoghe.*

50) B. add. *Hugger las eller bazfarm. bôte siæx öra. sua firi annat ok thriðia.*

51) B. *takin malseghanda siæhür.*

52) B. add. *man*.

53) B. add. *ok*.

54) B. om. *andra*; at h. v. in marg. add. rec. man. sæc. XV.

55) B. *the boot mere. Hwar &c.*

56) B. *apul*.

57) A. *minnæ primum scriptum est.*

58) B. sic. A. *otan*.

59) B. *apulð*.

60) B. *ena sua firi andra ok thriðiu. (lege thriðiu.) hugger &c.*

61) B. *the fiærðo*.

böte III. marker. swa firi fæmto. oc siætto. til præskiptis. Warþer oc þe bot ei mere. §. 6. ¶ Taker man annæn i scoghe sinum. han ma af hanum til skælæ oc (⁶²til wiper mæle taka yxe. eller clæpe hans. med witnum .II. manna. þær comber han ei nei firi sic. sum bar ellr⁶³) a takin ær. vtan han giti sic wart med lof eller legþo. Giter han⁶⁴) sic þer með wart. taki ater aftæct sinæ. oc warin baþe saclöse. Nu delæs þe wiper vm af tæctenæ. Si-gher þen (⁶⁵sit hawer mist at han rænter war i⁶⁶) siælfs sins scoghe. eller oc annærstaþ.⁶⁷) þa hawi hin wizerþ sum af tæct giorþe. þænnæ wiper bindæ með (⁶⁸.II. manna witnum. þem wiper waru. þa han af tect giorþe. til skælæ oc ei til ran. (⁶⁹Ær oc ei þe witne til. þa hawi wizerþ þen af tect war (⁷⁰gör til. wæriæ sic með II. byghfastum⁷¹) mannum.

Vm wapa elð. XVIII^u.

Comber elder vp af (⁷²vgnne eller ærne. oc brinder vp af hanum bondans huus. oc granna hans. þær ær scapi (⁷³mykyl oc engin bot. §. 1. Nu kan elder i laþu bæraes af drængium bondans. oc (⁷⁴kan vp brinnæ af hanum baþe laþa oc korn. þa scal (⁷⁵þen sum eldin bar .XVIII. manna ep (⁷⁶firi sic⁷⁷) biuþa oc .VII. marker (⁷⁸ær wapa bot. þet scal man i taka hænder sætia. Falz at eþenum oc fölgher⁷⁹) ei til buþi. böte XL. marker. þær comber wape i wiliawærks bot. Ær þa bonde siælwer. eller bondans sun i laþu með drængium. wari ogilt baþe at epum⁸⁰) oc botum. §. 2. Nu bæ

62) B. *uðermæla taca ðxe &c.*63) B. *ok.*64) B. *om. han.*65) B. *mist hauer. at &c.*66) B. *a.*67) B. *add. huar thær ær.*68) B. *tuem mannum them &c.*69) B. *Æru æi &c.*70) B. *giorð. uæria &c.*71) B. *bygðfastum.*72) B. *omne eller arne. varðer han höghre æn hawa thorf. brinna up bondans &c.*73) B. *mykil. ok sac engin. Nu &c.*74) B. *höghre uarða æn hawa thorf. brinder up baðe &c.*75) B. *han sum eld &c.*76) B. *om. firi sic.*77) A. *Loco v. sic antea scriptum fuit biuþa.*78) B. *uaða boot i taca &c.*79) B. *fylghí.*80) B. *sic. A. epum.*

man elð husa mællum. þær agher⁸¹) hwar wærkum⁸²) sinum warþa. Kan þen elder (⁸³lös warþa. oc brænne vp huus et. þet ær waþa bot .VI. öræ. oc eþer .XII. manna. Falz at eþe. böte .VII.⁸⁴) marker til þræskiptis. Brinder garþer vp með allu. en eller flere. eller oc allær by. þær scal man biuþa (⁸⁵firi sic .XVIII. manna eþ. oc .VII. marker waþa bot. Falz at þem eþe. böte XL. marker. Ei warþer bot þy mere at baþe (⁸⁶brinne vp barn oc bonde. §. 3. ¶ Kan bonde elð til scoghs bæra. will brænnæ ryzl oc ruþu. giærþe sit sic til þarwa byggia. Kan (⁸⁷gisninga ek i giærþe standa. oc elder wiþare ganga æn hawa þorf. brænne⁸⁸) vp ek enæ. böte III. öræ. swa firi andra. oc þriþiæ. wari⁸⁹) en sac þeræ scogh agha.⁹⁰) Brænnir fiarþo. böte 52 þrea⁹¹) marker. swa firi⁹²) fæmto oc siatto. til þræskiptis. Brænnir man ek vtan gisning⁹³) scogh. wari þær alt iamt ek oc gran. (⁹⁴Brænnis hæse scogher. oc brinder vp runne en. böte III. öræ. swa firi annæn. oc þriþiæ. Brænnir fiarþa. böte III. marker. swa firi fæmtæ oc siattæ. Brænnir⁹⁵) siþan flere. ei warþer⁹⁶) bot þy mere. Nu ganger elder þenne (⁹⁷wiþare æn þorf. þa scal han sighiæ til bygð oc byæmannum. oc granna til kalla. (⁹⁸gitæ þe siþan hulpit. wari þen saclös sam eldin slæpte. Gitæ þe ei. þa biuþe firi sic .XVIII. manna eþ. at brinnande brande. oc waþa bot .VII. marker. Sæti i taka hænder. Fyller⁹⁹) han þen eþ (¹⁰⁰sum skilt ær. böte VII. marker. Falz at eþe. böte XL. marker. Brinder minnæ æn fiarþunger af byæ scoghe. wari .VI. öræ. waþa bot. med eþe .XII. manna. æn han

81) B. a.

82) B. *handuircum*.83) B. *uiðar ganga ok höghre uarða æn hawa þorf. brinder et hus at enasto up. thær ær uaða boot &c.*84) B. *siæx*.85) B. om. *firi sic*.86) B. *brinder barn &c.*87) B. *gisninga* (sic) *eke*.88) B. *brænnir*.89) B. om. *wari*.90) B. *attu*.91) B. sic. A. om. *þrea*.92) B. add. *andra*. Male.93) B. *gisninga*.94) B. *Brænnir hæsi scogh. brænnir vp runna &c.*95) B. *brinna*.96) B. *ær*.97) B. *sum saght ær. uiðar æn man uil. þa &c.*98) B. *gitir hulpit. uæri saklös. Gitir æi hulpit. tha biuðe &c.*99) B. *fullar*.100) B. *böte sum skilt ær. falz &c.*

hawer byæmannum til sagt.¹⁾ oc gat²⁾ ei hulpit. Hawer ei swa³⁾ til sagt.¹⁾ oc falz at eþe. *böte* III. *marker*. swa firi annæn oc þripia. §. 4. Swa scal man allum wapa epum folghia. Hawi æ⁴⁾ fæbot i taka handum. oc biupe wapa ep a þingi. oc fylli i⁵⁾ lagþingum. dömis þa han i friþ sum fult biuper. oc laglica hawer tilbuþi folght. §. 5. Brænnir man ek með wapa i gisninga scoghe. *böte* III.⁶⁾ öræ swa firi andra oc þripio. Brinder alder scogher *böte* VII. *marker* wapa bot. en sac þeræ (⁷sum scogh attu. oc wæri sic med eþe .XVIII. manna. at (⁸þen elder com af wapa oc ei af wilia. Falz at eþe. *böte* XL. *marker* æn brænder ær fulder gisninga scogher. wari oc⁹⁾ ei bot þy mere. at scogha brinnin¹⁰⁾ flere. Skiptis þe bot sum fyrræ¹¹⁾ ær skilt. §. 6. Bær nocor eld olowandis i scogh annærs. kunnu garþa¹²⁾ brinnæ vp af þem elde. giærþe ater garþa vp¹³⁾ at saclösu. swa goþa þe fyrræ¹⁴⁾ waru. will han ei giærþa. þa *böte* III. *marker* firi garþa deld enæ. swa firi andra oc þripio. *böte* oc¹⁴⁾ ei þy mera. at garþa flere vpbrinnin.¹⁵⁾ §. 7. ¶ Witis¹⁶⁾ manni at han scogh hawer brænt af eldsto sinne. þær scal syn til hawa a (¹⁷sama areno fyr æn¹⁸⁾ snio iorþ þæcker. oc witin þæt synæmæn. hwat þen elder com af hans eldsto ellær ei. Komber ei syn til sum sagt ær. aghi þa walð at¹⁹⁾ wæriæ hwart epte sinu gilde. böte þy ens bot at han ep firi sic fæller.²⁰⁾ Witis manni bæru elder. oc han dyl. warþer ei takin wiþer. stande nei firi hanum oc wizorþ.

1) B. *saghat*.2) B. *gítir*.3) B. om. *swa*.4) B. om. *æ*.5) B. *a*.6) B. *siæx*.7) B. *scogh aghu*.8) B. *thæt com með uaða ok æi með wilia*.9) B. om. *oc*.10) B. *brænnin (lege brænnin)*.11) B. om. *fyrræ*.12) B. *garðar*.13) B. om. *vp*.14) B. om. *oc*.15) B. *brænnin*.16) B. *Kiænnis*.17) B. *samu are*.18) B. om. *æn*.19) B. om. *at*.20) B. *felle*.

Vm scogha gang²¹⁾ æptir diurum.²²⁾ XIX^{uu}.

TAker man ekorna.²³⁾ Fyr æn XIII. natum epte mikiæls messu i²⁴⁾ scoghe
 53 sinum. eller annærs. warþer takin med. böte III. marker til þræskiptis. wari
 þen malseghande sum han tok. warþer ei takin með. aghe oc²⁵⁾ engin walð til
 hans at kæræ. vtan þe scogh attu. Taker man²⁶⁾ icorna epti kyndilmessu.²⁷⁾
 warþer takin²⁸⁾ með. böte III. marker. warþer ei takin með. kære oc²⁹⁾ engin
 til hans. vtan þe scogh attu. Hitter man ikorna i scoghe sialfs sins. oc löper
 firi hanum i scogh annærs manz faar han swa þæt diur. at han ei bakna³⁰⁾
 eller flatu sæter. taki at saclösu. Gör (³¹bakn eller sæter flatu. böte III. öræ.
 firi (³²bakn eth. swa firi annæt oc þriþiæ. warþer ei takin með. wæri sic með³³⁾
 epe .II. manna. oc siælwer þriþi. §. 1. **¶** Gildræ³³⁾ man i scoghe annærs oc
 gör (³⁴fast wirke. böte III. marker. Stjæl man³⁵⁾ v³⁶⁾ gildrum annærs. böte
 III. marker. §. 2. Gör vplöpur a scoghe.³⁷⁾ eller dragher³⁸⁾ spiut firi
 diurum. eller (³⁹græwer grawa. warþe hanwerkum⁴⁰⁾ sinum. æn nocor kan
 þer af scaþa liutæ. Ganger man a spiut. liuter scaþa af oc ei döþ. oc ær
 firi lagha lysning. warin⁴¹⁾ a komo⁴²⁾ hans en⁴³⁾ fiarpunger af fuldre bot.
 Ganger fæ a spiut gielle fiarpung af fulle⁴⁴⁾ bot. (⁴⁵Ær ei gildre lagh lyst.
 gielde ater fullum giendum. Alt þæt þær kan i coma. hwart epti sinu gilde. swa
 sum þet⁴⁶⁾ skils framlepis⁴⁷⁾ i broa fallum.⁴⁸⁾ §. 3. **¶** Kan diur sarghat
 warþa af spiutum manz (⁴⁹fölgher han siælwer sum spiut drogh. taki þet diur

21) B. *scogha gang o.*22) B. add. *ok giltan.*23) B. *icornæ.*24) B. *a.*25) B. *tha.*26) B. *han ok.*27) A. Loco litt. *n* primum scriptum fuit *l.*B. add. *ok.*28) B. *taker.* Male.29) B. om. *oc.*30) B. *bagmar.*31) B. *baghn* eller *sæter up fatur.*32) B. *baghn en sua firi annan &c.*33) B. *Giltar.*34) B. *fastuirki.*35) B. om. *man.*36) B. *ur,* et sic in sequentibus passim.37) B. *scoghum.*38) B. *drægher.*39) B. *græwer grauar.*40) B. *handuircum.*41) B. *uæri.*42) Pro *a komor.*43) B. om. *en.*44) B. *fuldri.*45) B. *Æru æi laghlyst &c.*46) B. om. *þet.*47) B. *framaleðes.*48) B. *broa flokkinum.*49) B. *ok fylghi stjæluer &c.*

at saclösu. æ⁵⁰) hwar han þæt hitter. Fölgher ei siælwer diure þy oc kan þet⁵¹) hittæ en⁵²) annær⁵³) man. hawi þa han (⁵⁴diur at saclösu sum þet hitter. Kænnēs .II. mæn wiper diur et. þær scal syn (⁵⁵til kalla. til handwerke þeræ. Aghe þen þeræ⁵⁶) diur synæmæn wilia með witna. §. 4. Hwar sum stial diur v garþum⁵⁷) eller af spitum. eller⁵⁸) oc af gildrum annærs manz. bōte epti (⁵⁹miezmannna orþum. §. 5. Gör man gildre i scoghe a handwerke⁶⁰) annærs.⁶¹) eller taker bort med allu. warþer (⁶²takin med. bōte III. marker. (⁶³warþer ei takin með. wæri sic med epe .XII. manna. eller bōte sum skilt⁶⁴) ær.

*Vm afærþ a watnum.*⁶⁵) XX^{us}.

Far man olowandis a fiske watn annærs með (⁶⁶nætium. miærþra. elðe. eller liustru. eller oc andrum fisketolum. warþer fangin med. bōte III. öræ. æller wæri sic með epe .II. manna. Far man i (⁶⁷fiskelek annærs. oc spiller fore þem sum æghander æru. bōte III. marker. Stiael (⁶⁸fiska v miærþrum. eller af nætium. bōte III. marker. Warþer ei takin wiper. wæri sic með epe .XII. manna. (⁶⁹Dragha mæn winter not a watne⁷⁰) annærs. warþer takin med bōte alt notlagh⁷¹) .III. marker. (⁷²warþa ei takne med. wæri sic med. epe .XII. manna. (⁷³Hawa þe lof eller legho fore sic. warin saclö- 54 sir. Hawi oc engin wald. (⁷⁴mer a annæn biuþa. æn han ær æghande at.

50) B. om. æ.

51) B. add. *dyur*.

52) B. om. *en*.

53) B. *annan*, et sic in sequentibus passim.

54) B. *at saclösu sum dyur hittir*.

55) B. *hawa til handuirka* &c.

56) B. om. *þeræ*.

57) B. *grauum*.

58) B. om. *eller*.

59) B. *thy miætzmæn fore ganga. Gidr* &c.

60) B. *handuirki*, et sic in sequentibus.

61) B. add. *ok*.

62) B. *thær takin uider. bōte* &c.

63) B. *Ær æi þar ok atakin. uæri* &c.

64) B. *saght*.

65) B. add. *ok scaða af not uacum*.

66) B. *næt. miærða. eld* &c.

67) B. *fisklek manna. spillir fore them æghande ær* &c.

68) B. *man fiska ur miærðum* &c.

69) B. *Drægher man*.

70) B. *watn*.

71) B. *skiplagh*; at h. v. lineola est induta; *notlagh* in margine scriptum est.

72) B. *varðer æi takin* &c.

73) B. *Hauer han fore sic lof eller legho. uæri saclösu*.

74) B. *mera lof a annan binda. æn* &c.

Hwar (⁷⁵mera will hemula andrum. *böte* siælwer sac þe samu. oc þen wari saclös sum⁷⁶) firi sic hawer⁷⁷) lof eller legho. §. 1. ¶ Riper man i notwak niper i vpdraet. eller i⁷⁸) nipersætiu. tappas man eller hester. oc ær hon mærkt. wari ogilt. Ær hon ei mærkt. *bötis* maþer ater⁷⁹) með .VII. markum. Gangare með .XII. örum. Rinnare með. mark. Hors með .VI. örum. Æ hwat annæt þær kan i tappas. *bötis* ater⁷⁹) með fiarpunge af fulle⁸⁰) bot þere sum þet wirþis firi. §. 2. Nu wilia mæn not byggia þe siælwi æghander⁸¹) æru at watnum. oc sumi wilia ei. ær þem laglica til sagt firi sokn sum ei wilia byggia. þa hawin þe wizerþ sum⁸²) byggia wilia. oc þe moghu saclöst andra mæn⁸³) með sic i notalagh⁸⁴) taka. at watne oskipto. Kan en skiptæ wilia. oc annær ei. þa⁸⁵) hawi þen wizerþ sum⁸²) skiptæ will. Hwar sum nocot⁸⁶) byggir fyrræ æn (⁸⁷rættum æghandum ær laglica til sagt. *böte* III. marker til þræskiptis. Nu ær not saman gör. með siælwræ æghanda wilia. rywer sipan en firi allum þem.⁸⁸) *böte* III. marker. §. 3. ¶ (⁸⁹Byggir man fastwirkis wærkæ. a bolstape annærs. hæfpar vm ar eth. *böte* III. marker. swa vm ar⁹⁰) annæt oc þriþia. Hæfpar længer. *böte* ei þy mera. Gör man wærka a sialfs sins wasalighre. eller grawalighre. ær þæt⁹¹) ingiærþis. bygge hwar firi teghe sinum. Ær vtgiærþis. bygge epte (⁹²rættum byæbrutum. §. 4. Ligger ströms watn til by. sum quærna moghu⁹³) i byggia. eller fiske garþa. skiptin (⁹⁴þem æghander epti rættu byæbruti.⁹⁵) will annær byggia. oc annær ei. hawi þen wizerþ byggia will.

75) B. *sum mera hemular &c.*76) B. om. *sum.*77) B. v. *hawer* omissa, in marg. est addita.78) B. om. *i.*79) B. om. *ater.*80) B. *fuldri.*81) B. *æghanda.*82) B. om. *sum.*83) B. om. *mæn.*84) B. *notlagh.*85) B. om. *þa.*86) B. *not.*87) B. *til ær sagt æghandum siælum. böte &c.*88) B. om. *þem.*89) B. *hic incipit novum caput, cum rubr. vm wærca bygning ok quærna ström.*90) B. om. *ar.*91) B. om. *þæt.*92) B. *rætu byabruti.*93) B. *ma.*94) B. *þæt æghanda &c.*95) B. *sic. A. byæbrutu.*

Haver awisning (⁹⁶giort þem. eller haver at göræ. stande bygning hans oqualð. Ær ei awisning til. giwi þa penninga þem bygt haver.⁹⁷) oc skip-tin sípan⁹⁸) bygning þeræ. Niute arwope sit at saclösu þen sum bygpe. þær til ræt (⁹⁹skipti ær a komit. §. 5. (¹⁰⁰Nu agher by¹) a baþin²) lanð. þa scal þriþiunger af watne lös löpæ. þæt scal wara wiþ (³hulikit lanð æghandar alle siælwe wilia. Taker granne annær vtmer. oc annær vpmer. þær ma engin þwertæppæ firi andrum. vtan (⁴liggin æ fiske watn iamföris. Nu mötæs (⁵byæ tve i miþströme. (⁶Læggin forryme swa sum baþum a sember. Byg-giæ þe a baþin⁷) lanð. swa at hwazke⁸) spiller acrum eller engium. hawin at saclösu. Spillir acrum eller ængium. oc witnæ swa synæmæn. görin þa for-ryme a oc bötin III. marker til þræskiptis. Hwar sum tæppir roþa rum 55 firi wæghfarandum⁹) mannum. bôte III. marker. Nu¹⁰) sigher annær wiþer þorwa.¹¹) oc annær ei. wari þæt a .XII. manna¹²) witnum. Leþ sunð. þær¹³) almanna leþ heter. scal wara .X. alna breþ.¹⁴) bata leþ .V. alna. hwar þem tæppir. bôte sum skilt¹⁵) ær.

Vm quærnæ bygning. XXI^u.

Bygger man watnquærn.¹⁶) will sípan nocor með walzwerkum þe bygning vpcasta vtan dom. oc lagha til mæle. hwar þæt gör. bôte XL. marker. oc quærn swa goþa (¹⁷ater sum hon war fyrræ. Taki malsæghande af þe bot .XX. marker. oc .XX. marker kununger oc hundare. oc hwar (¹⁸þær ær i

96) B. *leða a þæn til beðes stande &c.*

97) B. *add. ok æruoðe alaght.*

98) B. *sua baðe.*

99) B. *skipt ær a comin.*

100) B. *hic incipit novum caput, cum rubr. v m uatn tæppu roða rum ok leð sund.*

1) B. *add. uatn.*

2) B. *baðe.*

3) B. *kuart land æghanden siæluer hælder wilia.*

4) B. *þær liggin fiski uatn til iamføres.*

5) B. *byar tuer.*

6) B. *liggin forrymi af sum them baðum &c.*

7) B. *baðe.*

8) B. *haurte (lege huarte).*

9) B. *uæghfaranda.*

10) B. *om. Nu.*

11) B. *add. roða rum.*

12) B. *synamanna.*

13) B. *thæt.*

14) B. *bræf.*

15) B. *saght.*

16) B. *add. eller uæðerquærn.*

17) B. *sum hon uar. atter þem scaða löf.*

Taki &c.

18) B. *thæn thær uar i flok ok fylghi &c.*

flok eller i folghi með. böte III. marker til þræskiptis. Nu kunnu (¹⁹giærninga mællum þeræ coma. sum firi æru. oc þeræ sum til coma. wari þæt i epzöris malum oc stande²⁰) til .XII. manna. Raþe halwe næmð hwar þeræ. kærænde oc swarande. §. 1. Ligger mylnustaþer bolstaþa mællum. hawi halwan mylnustaþ. hwar bolstaþer. swa (²¹lang þeræ skel liggia til. Ligger mylnustaþer innæn byæbolstaþ. han scal brytæs til öræ. oc örtugha. taki swa hwar sin lot. sum (²²han ær æghande til i bynum. Nu kunnu quærnastaþa²³) flere wara²⁴) æn en mællum bolstaþa. þem scal brytæ til marklanda. þær agher²⁵) hwar walð quærnnastaþ sin byggia sum will æller fællæ. §. 2. Engin ma andrum quærnastaþ til scaþa byggia. ei þen owan byggir. swa at han tæppir vp a aker æller æng. ei oc þen niþan²⁶) bygger. swa at han spiller²⁷) fore þem sum²⁸) owan byggia. Nu kan man kæræ til (²⁹þen quærn hawer byggt. oc sighia aker sin³⁰) oc æng wara spilt af bygning hans. þa sculu³¹) .XII. synæmæn til næmnes. Raþe halwe næmð hwar þeræ sum wiþer delæs. Swæria þe .XII. at þe³²) bygning (³³ær ei scaþaliker.³⁴) stande þa quar at saclösu. witna þe oc³⁵) at hon scaþar aker æller æng. þa scal þe bygning vpcasta. oc þen³⁶) sum bygþi. böte VI. marker. Stæmmir man þe quærn niþan til ær byggð. swa at þön³⁷) giter ei gangit³⁸) owan til ær byggð.³⁹) witna swa .XII. mæn. Ryme vp þen bygþe. oc böte VI. marker. Samu lagh skilies vm wærkæ. sum vm mylnudamma. Engin ma andrum til scaþa byggia. æller⁴⁰) sit fortaka. vtan han hæte wiþ lagha botum.

19) B. *gerningar uarða mællin thera fore æru. ok thera til &c.*

20) B. add. *thæt.*

21) Pro *langt þeræ.* B. sic.

22) B. *æghande ær i bynum til.*

23) B. *quærna staðir.*

24) B. *liggia.*

25) B. *aghe.*

26) B. add. *til.*

27) B. *suæui.*

28) B. om. *sum.*

29) B. *them sum quærn hawa bygt.*

30) B. om. *sin.*

31) B. add. *thær.*

32) B. add. *tolf æ*, at haec lineolis sunt inducta, subiectisque punctis notata.

33) B. *ængin scaða gior. stande quær &c.*

34) Lege *scaþalik.*

35) B. om. *oc.*

36) B. *han.*

37) B. *the.*

38) B. add. *sum.*

39) B. om. *byggð.*

40) B. add. *andrum.*

þylikum sum⁴¹⁾ nu ær skilt. §. 3. Kan folk æller fæ scaþa liutæ. af wæþer-
quærn æller watnquarn i quærnadamum. æller⁴²⁾ i wærkum wari ogilt.

Vm bata tæct (⁴³oc *nota styld.* XXII^u.

TAker man farkost annærs. baat. æller ekiu. far af lande. oc a annæt með
olowandis. böte III. öræ. þæt heter⁴⁴⁾ stigh öre. warþer ei takin með.⁴⁵⁾ wæri 56
sic með eþe .II. manna. oc siælwer þripi. Taker farkost manz i fiskeleke.⁴⁶⁾
Hogger v lase. oc bort före. böte III. marker.⁴⁷⁾ Gör man annæn stransattan.⁴⁸⁾
böte III. marker.⁴⁹⁾ (⁵⁰warþer sander at með fullum witnum. warþer ei
sander at. wæri sic með eþe .XII. manna. Stiael siþan baat eller⁵¹⁾ ekiu.
not eller næt. eller annur fiske tool. böte epti þy sum þiufnaþer (⁶²miætin war-
þer. §. 1. Före man skyrþ⁵³⁾ a not æller a⁵⁴⁾ næt oc spiller firi andrum. stiael
ei bort með allu. böte III. marker. Brännir man skip (⁵⁵firi andrum bætræ
æn .III. marker. böte XL. marker. vtan waþe fölghe. Giælder þæt minnæ.
böte III. marker. Nu sisher annær skip wara bætræ æn .III. marker. oc
annær wærræ. wari þæt a witnum þeræ manna. sum⁵⁶⁾ þæt skip saghu fyr⁵⁷⁾ æn
þæt brænt war.⁵⁸⁾ §. 2. All þe⁵⁹⁾ maal sum syn scal til wara. þær scal
rættar malsæghande firi ganga.⁶⁰⁾ Fara synæmæn þær (⁶¹a til synæ. sum
ei ær firi rættar malsæghande. böte III. marker. Stumn synir alla þe⁶²⁾

41) B. om. *sum*.

42) B. add. *ok*.

43) B. *nota styld. ok strandsætning.*

(*skipa bræning* in marg. add. man. rec.)

44) B. *hete*.

45) B. *uið*.

46) B. *fisleke* (sic).

47) B. add. *Roor af hundære ok i amt.*

(*lege annat.*) böte threa marker.

48) B. *strandsattan*.

49) Adde æn han.

50) B. *huar sander uarðer at thæssum
malum. böte sum saght ær. uarðer æi
takin með. uæri &c.*

51) B. om. *eller*.

52) B. *miætz. förir &c.*

53) B. *skyrð*.

54) B. om. *a*.

55) B. *annars. bætra &c.*

56) B. om. *sum*.

57) B. *fyrri*.

58) B. *uare*.

59) B. *þøn*.

60) B. *uæra*.

61) B. *at syna. sum &c.*

62) B. om. *þe*.

síþan hawas sum af ær laþit akrum eller ængium. warin ogilda. Þiala⁶³) synir alla sum göræs epte winter nat til tomta skiælæ ællær andra röræ. (⁶⁴warin ogildar. Hwar sum malsæghande gör syn með orættu. böte III. marker. synæmæn warin saclösir.

Vm⁶⁵) röra ruf (⁶⁶i bolstaþa skiælum. XXIII^m).

Hwar sum rywer ra a bolstaþe annærs. æller⁶⁷) gör annæn orætlica. warþer gripin wiþ⁶⁸) með fullum witnum. þa scal syn þer til næmnæ. witnæ síþan⁶⁹) synæmæn swa. at þær synis ra ruwin⁷⁰) oc annær gör. Söke þa (⁷¹han sum mannen grep wiþ raförning þo⁷²) með .VI. manna witnum oc þrætylptum epe. Giter swa sökt. þa misti þen halsin sum ra gamblan vpcastaþe. oc nyæn giorþe annæn.⁷³) ællær löse sic með .XL. markum. Giter oc⁷⁴) ei swa sökt. þa scal þen sum sakin⁷⁵) gifs. wæriæ sic með epe þrætylptum. Giter han sic swa wart. wari saclös. Falz at epe. böte (⁷⁶sum skilt ær. oc han wari saclös sum af tæct giorþe. §. 1. ¶ Nu delæ mæn vm bolstaþa skiæl sin. delis wiþer garþer ok⁷⁷) rinnanda watn. aghe þær garþer wizorþ.⁷⁸) delæs wiþer þræstene oc ring rör. aghe (⁷⁹þa ræt ring röre wizorþ firi allum. Ær ei ring röre til. skili þa bolstaþa i miþwatne innæn awm. æller⁸⁰) sundum. þa⁸¹) gifs þem wizorþ oc ei⁸²) hwarium bæcki. §. 2. ¶ Nu (⁸³wilia mæn giærþæ mællum bolstaþa sinæ.⁸⁴) þær saman coma giærþe tu. oc⁸⁵) annær hawer i træþe. oc annær will sa. þær agher hwar by halwan garþ wiþ annæn

63) B. *Thiæla.*

64) B. sic. A. om. *warin ogildar.*

65) B. *bols* additum est, at lineolis inductum.

66) B. *ok bolstaþa skiælnað.*

67) B. *ok.*

68) B. add. *ok aftect af hanum takin.*

69) B. om. *síþan.*

70) B. add. *eller.*

71) B. *sic han sum aftect giorþe með &c.*

72) Vox *þo* delenda esse videtur. Cfr. not.

71. præcedentem.

73) B. om. *annæn.*

74) B. add. *sic.*

75) B. *sac.*

76) B. *niu marker. ok &c.*

77) B. sic. A. *æller.*

78) B. add. *delas uidiþ garþer. ok þræstene. hawi þræstene wizorþ.*

79) B. *e ræt ringrör &c.*

80) B. *ok.*

81) B. om. *þa.*

82) B. add. *i.*

83) B. *cunnu mæn uilia garþa mællin &c.*

84) B. *sin.*

85) B. om. *oc.*

giærþæ. swa oc þær ængiæ saman coma twæggjæ byæ. Mötes oc baþe⁸⁶) akra oc ængiæ mællum bolstaþa. (⁸⁷wari lagh þe samu. Möter oc⁸⁸) hiorþwalder 57 acrum æller ængium annærs byæ.⁸⁹) haldin þe garþum⁹⁰) vppi. sum akra æller⁹¹) ængiæ agha. oc⁹²) þe warin saclösir sum⁹³) hiorþwalder til höre. Mötæs (⁹⁴hiorþlötæ twa. sin af by hwarium. (⁹⁵annur minne oc annur mere. Þa ma hwars þeræ hiorþ⁹⁶) vm andra ganga. oc hwarghin þeræ⁹⁷) firi andrum in taka. vtan annær wili vm sic⁹⁸) giærþæ. Liggjæ tve byæ saman. hawer annær hiorþlöt. oc annær ei.⁹⁹) Leghi firi sic þen ænga hawer. swa sum han wiper comber.

Vm broar oc wæggha ryþninga.¹⁰⁰) XXIII^u.

Alle agha¹) broa byggjæ oc wæggha ryþiæ. swa þen minnæ aghar²) i by. sum þen mera agher. Ligger kirkiu bro nipri vm sunnudagh en. böte III. öre.³) swa firi annæn. oc þriþiæ. wari ensac malsægghanda. þe bötin sum fællæ. oc þe warin saclösir sum byggjæ. Kirkiu bro scal wara þriggjæ alna breþ. Ligger⁴) nipri længer. æn vm þre sunnudagha. böte III. marker til þræskiptis. Fællir⁵) man byæ bro sum fælæþi scal (⁶iwir fara at. hon scal wara .IIII. alna breþ. Ligger nipri vm viku enæ. böte III. öre. swa firi andra oc þriþiæ.⁷) Takin malsægghanda⁸) bot þæssæ. Ligger længer nipri. böte III. marker til þræskiptis. Kan scapi af þe⁹) bro koma. faller i folk æller fæ. bötin ater

86) B. om. *baþe*.

87) B. *uærin lagh samu*.

88) B. om. *oc*.

89) B. *byar*.

90) B. *garðe*.

91) B. *ok*.

92) B. om. *oc*.

93) B. om. *sum*.

94) B. *hiordualla tue*.

95) B. *annar minni ok annar mere. þær ma &c.*

96) B. sic. A. *hiorþer*.

97) B. om. *þeræ*.

98) B. *sit*.

99) B. *ænga*.

100) B. *ryðningar*.

1) B. *aghu*.

2) B. *a*.

3) A. Loco v. *ðræ antea marker*, ut videtur, scriptum fuit.

4) B. add. *hæn*.

5) B. *Felle*.

6) B. *um fara. hæn &c.*

7) B. *thriðiu*.

8) B. *malsægghandar*.

9) B. *thæssi*.

scapa þe sum bro byggja sculdu.¹⁰⁾ oc bot með sum skilt ær. Fæller man bolstaða bro. þe almanna wægher ligger iwir (¹¹⁾at. giældis með þrim markum vm ar et. swa vm annæt. oc þriþiæ. æn synæmæn hana fællæ. gange¹²⁾ bot til þræskiptis. §. 1. *¶* Dör, fræls man i bro. *bötis* ater með .VII. markum.¹³⁾ ofræls með .III. markum. Kan manne arnber æller been bristæ. liggi alt i wapa botum.¹⁴⁾ Bryter hester sic i bro. æller oc¹⁵⁾ annæt fæ.¹⁶⁾ liuter döþ af. liggi hwart i lagha giældum sinum. Gangare i .XII. örum. Rinnæri i mark. Hors i .VI. örum. vxe¹⁷⁾ i half mark. Ko oc quighande¹⁸⁾ i þrim örum. Swin. faar. (¹⁹⁾get. þriggia ara gambla²⁰⁾ i öre. Æru þe²¹⁾ yngre. warin gilð vm²²⁾ örtugh. firi hwart arit.²³⁾ Ei warþer þe boot²⁴⁾ mere. Fanger þættæ fæ scapa i brovm oc dör ei af. wari böt með fiarþunge af þæssum (²⁵⁾lagha botum. §. 2. Halde lænsmaþer kununx syn²⁶⁾ til þæssæ broa. oc wari malsæghande firi þem i twem manapum vm iamlanga enum.²⁷⁾ þæt ær .XIII. natum firi mikiæls mæssu. oc XIII. natum æpti. oc annæn tima i (²⁸⁾maymanape vm somarin. Swa scal oc han syn²⁹⁾ halda. vm wæggha ryþning.³⁰⁾ Siþan hauer³¹⁾ kununx lænsmaþer.³²⁾ ænkti wald vm³³⁾ broa æller wæggha mera quæliæ æn nu ær³⁴⁾ sagt. vtan rættæ malsæghande wari 58 firi hanum sum (³⁵⁾scapan fik. §. 3. Ligger attunx bro niþri. oc³⁶⁾ ær ei fört iwi fara böte attunger .V. marker. en sac kununx. Ligger niþri fiarþunx bro. böte fiarþunger .X. marker. Ligger niþri halfhundaris bro. (³⁷⁾böte

10) B. *sculu*.
 11) B. *gildis með &c.*
 12) B. add. *the*.
 13) B. add. *ok*.
 14) B. *uadā giældum*.
 15) B. om. *oc*.
 16) B. add. *ok*.
 17) B. *oxe*.
 18) B. *quiande*.
 19) B. *ok geter. thrigia &c.*
 20) B. *gamul*.
 21) B. *thön*.
 22) B. *með*.
 23) B. *aar*.

24) B. sic. A. om. *boot*.
 25) B. *laghgiældum. Halde &c.*
 26) B. *synir*.
 27) B. *en*.
 28) B. *maghmanade um somar*.
 29) B. *synir*.
 30) B. *ryðningar*.
 31) B. *hau*.
 32) B. *lænsman*.
 33) B. om. *vm*.
 34) B. sic. A. om. *ær*.
 35) B. *scada fangit hauer*.
 36) B. om. *oc*.
 37) B. *bötis með tiughu marcum*.

XX. *marker*. Ligger niþri hundaris bro. (³⁸*böte* ater með .XL. *markum*. Þæsse broa *böter* alle æru en sac kununx. Hittis oc³⁹) malsæghande þen sum⁴⁰) scaþa hawer fangit. i þæssum brovm bötis ater scaþi sum han miæz. oc með .III. *marker* til þræskiptis. Æru þæsse broa skiptæ. þa⁴¹) warin þe saclöse sum⁴²) broat hawa. oc þe bötin sum broa fællæ. Æru oskipta. *bötin* alle bot enæ. Sigher annær skipt wara oc annær ei. wari þæt a .XII. manna⁴³) witnum. §. 4. Forne wægha oc gambla broa.⁴⁴) agha wizorþ hawa. Engin ma (⁴⁵nyæ bro vptaka oc gambla niþer fællæ. vtan hundaris næmd oc domarans⁴⁶) dom. Taker fyrræ nyæ⁴⁷) vp. oc fæller gambla niþer. *böte* III. *marker* til þræskiptis.

Vm synæ maal. .XXV^{us}.

Næmnis⁴⁸) syn af sokn æller af þingi. þa sculu synæmæn rættum malsæghanda fólghiaæ. æller *bötin* III. *marker*. Nu synæ þe maal þættæ.⁴⁹) sum þe æru⁵⁰) til næmde. þa sculu synæmæn æpte byrgþa manaf i þrim lagþingum til biuþas. will ei⁵¹) þa malsæghande til þinx koma. oc eþ fore þem stawa. warin þa synæmæn saclöse alle þe sum⁵²) swa hawa til buþiz. oc malsæghande *böte* III. *marker*. firi þy at han ei com (⁵³til þinx. oc eþ firi þem stawape. Sitiaæ þe quar.⁵⁴) oc han cræwer (⁵⁵þem synæ. *böte* þa hwar þeræ .III. *marker*. Nu sighiaæ þe hawa til buþiz. oc han sigher nei. wari þæt a .XII. manna witnum. oc⁵⁶) aþe halwe næmð hwar þeræ. ¶ Næm-

38) B. *bötis með* &c.

39) B. om. *oc*.

40) B. om. *sum*.

41) B. om. *þa*.

42) B. om. *sum*.

43) B. *synamanna*.

44) B. *broar*.

45) B. *nyar vptaca*.

46) B. *domara*.

47) B. *nyar*.

48) B. in principio huius cap. inserit ea, quae in Add. 6. leguntur: *Uil man hawa synir* &c.

49) B. *thæt*.

50) B. *uaru*.

51) B. sic. A. om. *ei*.

52) B. om. *sum*.

53) B. om. *til þinx*.

54) B. om. *quar*.

55) B. *böte hwar* &c.

56) B. om. *oc*.

nis maþer⁵⁷) i syn. oc ær ei siælwer nærstaeder.⁵⁸) wari saklös. Stander syn ocræfd⁵⁹) til winter nat. wari siþan lipugh. oc aghe wald engti þa syn mera cræuiæ.

Vm legho ruf ok (⁶⁰pors brut. XXVI^u.

Legher⁶¹) bonde man. æller kunu. giwer þem festi penning. æller ganga þön a (⁶²mala oc a math mæþ hanum. Skiliaes þe siþan (⁶³fran bonde firi stæmnudagh sin.⁶⁴) giwin ater bonda fæstipenning. oc legho swa myklæ mæþ. sum han þem lowape.⁶⁵) Wræker oc⁶⁶) bonde þem⁶⁷) bort vtan sac. biuþæs þe siþan ater til hans mæþ .II. granna witnum. æller nagraunna. oc han will þem ei (⁶⁸ater taka. böte þa⁶⁹) bonde III. öræ. oc þe⁷⁰) warin siþan hwar þem wara lyster. §. 1. Kunnu legho hion siuk firi bonda warþa. oc byrgþ hans niþer fællæ briste þa⁷¹) swa mykit i legho þeræ. sum i daxwærkum brister firi bonda. §. 2. ¶ Legho stæmno⁷²) agho twa vm iamlangan⁷³) wara. en ær⁷⁴) af pingix daghum⁷⁵) oc til martins mæssu. annur 59 (⁷⁶siþan ater til pingixdagha. Siunæter mællum hwars stæmnudax moghu þön⁷⁷) lipugh wara. oc ei længer. siþan sculu þe wiþ legho taka. Alle⁷⁸) agha þe legho ganga. sum⁷⁹) minnæ hawa æn til þriggiae marka. Hwar þem hyser. æller hemer. siþan þem ær legha oc fæste pænninger buþin. oc⁸⁰) wilia ei wiþer taka. böte III. marker.⁸¹) §. 3. ¶ (⁸²Hwar sum pors bryter.

57) B. *man.*

58) B. *nær stadder.*

59) B. *ocrafðh.*

60) B. *the lön legho folk scal hawa.*

61) B. *Vox quaedam (man?) hic addita, primum rubra lineola inducta est, postea deleta.*

62) B. *mat ok mala með bonda. skilias &c.*

63) B. *uid han fore &c.*

64) B. om. *sin.*

65) B. *fest hafði.*

66) B. om. *oc.*

67) B. *legho hion.*

68) B. *intaka.*

69) B. om. *þa.*

70) B. om. *þe.*

71) B. om. *þa.*

72) B. *Legho stemnur.*

73) B. *iamlanga.*

74) B. om. *ær.*

75) B. *pingizdaghum.*

76) B. *thæðan ok til pingizdagha.*

77) B. *the.*

78) B. *All.*

79) B. om. *sum.*

80) B. add. *thön.*

81) B. add. ea, quae in Add. 7. leguntur:

¶ *Thætta æru thön lön &c.*

82) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm pors brut.*

firi olafs mæssu. warþer takin mæþ. æller hittis mæþ ranzsakan i husum hans. bôte III. marker til þræskiptis. Hawi oc⁸³⁾ ængin walð (⁸⁴⁾til hans at kæræ. vtan þe porskær attu

*Vm wargha garþa.*⁸⁵⁾ .XXVII⁸⁶⁾.

Alle sculu wargha garþa byggjæ. hwar fiærþunger af hundare vm sic. Hwar sum fæller manzlot. bôte III. öræ.⁸⁶⁾ ensac þeræ sum byggjæ. Bön-der agha oc⁸⁷⁾ wargha næt hawa .II. famna bonde hwar. þær ma oc⁸⁷⁾ engin fræls vm wara. Nu kunnu (⁸⁸⁾wargha a bolstaþa manna koma oc scaþa göræ. þa sculu bolstazmæn allum⁸⁹⁾ fiærþunge buþ fa. Hwar sum þæt buþit⁹⁰⁾ siter. oc comber ei. bôte III. öræ.⁹¹⁾ §. 1. Later⁹²⁾ sic nocor þær til wargha at dræpæ. Dræper⁹³⁾ gamblan wargh. æller öper cull allan mæþ vngum warghum. giwi hanum bonde hwar i fiærþunge þem en smapænning. Hwar (⁹⁴⁾biorn dræper giwi hanum bonde hwar i fiærþunge (⁹⁵⁾þem ær. en swen-skan penning. vtan han dræpi þæt diur i scall mæþ andrum. §. 2. (⁹⁶⁾Fæller fiærþunger aller wargha garþ niþer. æller hawer⁹⁷⁾ ei næt. bôte III. mar-ker.⁹⁸⁾ Kan man þryzcas. oc⁹⁹⁾ will ei til scall coma. (¹⁰⁰⁾æn þo at han buþ far. þa hawin bönder (¹wall þe sum i scall waru²⁾ pant hans taka. til .III. öræ. vtan dom. Wræker han þem fran sik mæþ wighe oc wrezhænde.³⁾ bôte III. marker til þræskiptis.⁴⁾

83) B. om. oc.

84) B. a han kiæra annar æn the &c.

85) B. add. ok næt.

86) B. add. ena thera sac, at haec lineola sunt inducta.

87) B. om. oc.

88) B. uarghar a bolstaði &c.

89) B. om. allum.

90) B. buð.

91) B. hoc loco inserit ea, quae textus in fine huius cap. habet: *Fellir fiærðunger alder — til thræskiptis.* Cfr. not. 96 infra.

92) B. Lær.

93) B. add. han.

94) B. sic uagha uð biorn at dræpa. gi-tir scaðat han til döz. giwi hanum &c.

95) B. om. þem ær. en.

96) B. supra inserit ea, quae hic in textu sequuntur. Cfr. not. 91.

97) B. sic. A. hawa.

98) B. add. huilkin bonde æi hauer næt. bôte III. öra.

99) B. om. oc.

100) B. tha han buð fa.

1) B. uald sum &c.

2) B. æru.

3) B. uærn.

4) B. sic. A. þre.

Vm friþ a gisninga scogha.⁵⁾ XXVIII^{uu}.

Nv wilia mæn friþ lysæ. a gisningæ scogh⁶⁾ sijn. iwi nut. oc aldin. þær sculu alle æghandar⁷⁾ (⁸⁾garþ vm giærþæ oc wærn vm halda. Fæller nocor oc ligger garþer hans nipri.⁹⁾ böte III. örä. Ligger garþer barliþa mæþ allu. oc (¹⁰witnæ swa synæmæn. böte III. marker. Comber otama fæ¹¹⁾ ginnum garþ. walder fæ oc ei garþer. lösis þa¹²⁾ vt mæþ lagha lösning.¹³⁾ swa sum fyrræ skilt ær. §. 1. Skipar nocor swin sijn a scog. þen (¹⁴sum ei hawer firi sic hemult. böte III. marker. §. 2. Taker man aldin æller nyter i gisninga scoghe annærs. Taker mera æn han giter i hanzsca sinum burit. böte III. örä. Taker byrþe oc a bak lægger. æller a hæste bort före.¹⁵⁾ böte III. marker. §. 3. Aldin scal man vm .VI. wiku¹⁶⁾ warþa. Brister nocot i wiku tali. briste oc swa mykit i aldin legho.

Æn man nytær fæ annærs olowandis.¹⁷⁾ XXIX^{uu}.

Molkær kuna ko annærs olowandis.¹⁸⁾ warþer takin wiþer mæþ .II. manna witnum. (¹⁹böte III. marker. Molkær hon faar æller geet annærs. warþer 60 takin wiþ mæþ (²⁰witnum .II. manna. böte III. örä. Stæl man skællö af fæ annærs. oc willer þær mæþ hiorþ alla. böte III. örä. Bryter af iarn bogha mæþ allu. böte III. marker. §. 1. Hwar sum märke lægger a annærs märke. hwat þæt ær döt æller quikt. oc²¹⁾ ær þæt bætræ æn halwer öre. böte III. marker. Ær þæt swa got sum halwer öre. æller oc minnæ²²⁾ wært. böte

5) B. *scogh*.6) B. sic. A. *scogha*.7) B. v. *æghendæ* omissa, in marg. est addita.8) B. *garða garða*.9) B. *ouighir*.10) B. *uitnar syn sua. böte &c.*11) B. v. *fæ* omissa, supra lineam est addita.12) B. om. *þa*.13) B. *lösn*.14) B. *han hauer æi hemul fore sic. böte &c.*15) B. *förir*.16) B. *uikur*.17) B. add. *eller märke a lægger*.18) B. om. *olowandis*.19) B. om. *böte III. marker*.20) B. *thylicum uitnum. böte &c.*21) B. om. *oc*.22) B. sic. A. *minnæ*.

III. öra. Delæ tve vm bols märke eth. þa aghe þen (²³þeræ wízorþ firi sit wæriæ sum i handum hawer. æn mæркиn þeræ æru lijk. oc²⁴) æ hwar mæn delæ vm lik märke. þa hawi (²⁵æ þæt gambla bols mærkít wízorþ. oc þem gífs walð at wæriæ sum þæt²⁶) hawer.

Vm bi æn þe hittæs. XXX^u.

KAn maþer bistok hittæ a bolstaþ²⁷) sinum. wari hans sum hitter. hitter i bolstaþe annærs ingiærþis. hawi firi þak. oc fyndæ lön²⁸) engin. Hitter vtgiærþis. aghe þriþung²⁹) af. oc byæmæn alle .II. lute.³⁰) Sighiæ tve hawa bistok en hit. aghe (³¹þen þeræ fyndæ lot fyrstum lyste. §. I. Nu swærmæ bi. oc flyghæ i scogh annærs manz. oc han fólgher sum bi³²) agher til stok oc hul. oc mærkær sama træ. lysir swa firi byæmannum sinum.³³) hawi ængin wald hanum þem fortaka. Comber annær æptir. ok kiænnis wíper samu bi. aghe þen (³⁴þeræ wízorþ sum fyrræ lyste. Flygher bi swærmber i aldin træ oc hogger man þæt niþer. böte III.³⁵) öra. Flygher i döfwíp. hogge at saklösu. §. 2. Ganger man i scogh annærs mæþ bikar oc bland. warþer fangin mæþ. böte III.³⁶) marker. Stíæl bistok warþer (³⁷takin wíper. böte XL. marker. warþer ei takin³⁸) wíper. wæri sic mæþ eþe þrætýltam.³⁹)

Wm öia skipan. XXXI^u.

Före⁴⁰) man fæ sit i öyær annærs olowandis. æ⁴¹) hwat fæ þæt wara kan.

23) B. *wízorð. at uæria &c.*

24) B. *om. oc.*

25) B. *gamalt bolsmärke &c.*

26) B. *sic. A. i handum (pro þæt). Cfr.*

Upl. VípB. 27: 1.

27) B. *bolstaði.*

28) B. *fynda lot.*

29) B. *þriðiung.*

30) B. *lyti.*

31) B. *hæn fynda lot sum fyrst lysti.*

32) B. *by (pro bi).*

33) B. *om. sinum.*

34) B. *om. þeræ wízorþ sun.*

35) B. *siæx.*

36) B. *in fine lineae habet III., incertum anne rec. man. additum.*

37) B. *fangin með. böte &c.*

38) B. *fangin.*

39) B. *þrætýltum.*

40) B. *Förir.*

41) B. *om. æ.*

Hwar sum þæt fæ in *taker*. han⁴²⁾ scal þy laglica lysæ. firi sokn (⁴³æller a þingi. Comber þen æptir sum æghandæ ær. oc biuþer ræt firi⁴⁴⁾ sit. han scal giwa öre firi hæst. Swa oc firi⁴⁵⁾ nôt þæt sum⁴⁶⁾ gamalt ær. Firi (⁴⁷kalf oc kip. bukka. æller hwat annæt fæ þæt wara kan. giwi halwan⁴⁸⁾ öre (⁴⁹firi hwart eth. Lösir han ei fæ sit ater.⁵⁰⁾ oc ræt tilbiuþer innæn þre sunnudagha. liggi siþan hans warnaþer a sum agher. kan fæ⁵¹⁾ þæt spillæs æller döia.⁵²⁾ wari scaþi hans sum ei wilde (⁵³fæ sit ater lösæ. Nu kunnu þe delæ vm þæt fæ. sisher (⁵⁴han sum atte. at þæt com þær⁵⁵⁾ hanum owitandis a þa (⁵⁶öyæ. æller oc at han⁵⁷⁾ dref nöþ þær in. wæri þæt mæþ .II. mannum oc siælwer⁵⁸⁾ þripi. oc taki⁵⁹⁾ swa fæ sit ater vtan lösn. Falz at eþe giwi lösn sum skilt ær. §. I. Later man fæ sit vtan andra⁶⁰⁾ æghanda lof. i þa öyær 61 han agher⁶¹⁾ siælwer innan lot.⁶²⁾ wari þa lösn þæs fea.⁶³⁾ halwu minnæ⁶⁴⁾ æn fyrræ skilt war.

Æn fæ gör fæ scaþa. XXXII^{us}.

Hittis⁶⁵⁾ at owita fæ. biter hæster annæn æller slar. nôt stangar. galter hogger. hunder biter liuter scaþa oc ei döþ af. wari bot fiarpunger af þy (⁶⁶þæt miætitt warþer sum scaþa löt. oc bondin hawi siælwer fæ sit. Slar yrknaþa⁶⁷⁾ fæ annæt⁶⁸⁾ swa til scaþa at bonde giter þæt ei nytiaet vndi vk. æller silæ. þa scal han sum fæ atte. þæt sum⁶⁹⁾ scaþa giorþe hinum fa silafylling⁷⁰⁾

42) B. om. *han*.

43) B. *ok thingi*.

44) B. add. *fæ*.

45) B. om. *firi*; at *for* in marg. add. rec. man.

46) B. om. *sum*.

47) B. *kalua. kiðh. bokka &c.*

48) B. *halua*.

49) B. om. *firi hwart eth*.

50) B. om. *ater*.

51) B. om. *fæ*.

52) B. *ðva*.

53) B. om. *fæ sit ater*.

54) B. *thæn atte &c.*

55) B. om. *þær*.

56) B. *ð. eller at &c.*

57) B. sic. A. *hanum*.

58) B. add. *han*.

59) B. add. *siðan*.

60) B. *aldra*.

61) B. *a*.

62) B. om. *lot*.

63) B. *fæ*.

64) B. *minni*.

65) B. *Hittas*.

66) B. *sum fæ thæt scaða löt uarðer miætitt fore. ok hawi siælwer bonde fæ sit.*

67) A. Litt. *k* omissa supra lineam est addita.

68) B. sic. A. *annæn*.

69) B. om. *sum*.

70) B. *silafylling*.

vm ny oc niþa.⁷¹⁾ æller böte fiarpung af (⁷²lagha giælde. §. 1. Dræper fæ annæt alict oc selict. aghin þa⁷³⁾ bapen⁷⁴⁾ þæt quicka. oc bapen⁷⁴⁾ þæt döþæ. oc ei bot andra. Nu kan wærræ fæ dræpæ þæt bætræ. æller oc þæt bætræ dræpæ þæt wærræ. liggi þæt fæ i laghagiælde.⁷⁵⁾ hwart æpti sinu wærpe swa sum skilt ær i broa flockenum. §. 2. Kunnu hunda⁷⁶⁾ manz annærs fæ bitæ. þæt ei ær yrknaþa fæ. wari saclöst. æn þæt liuter ei döþ æller scaþa af. Dör þæt fæ⁷⁷⁾ af þy biti. giwi quict firi döt epti miæzmannanna orþum þen⁷⁸⁾ hund ð atte.

Vm scaþa þen man gör fæ. XXXIII^{us}.

KAstær man at fæ annærs. kan wærræ⁷⁹⁾ taca æn han wilde. giælde ater quikt firi döt. oc swæri mæþ epe ens sins. at þæt aldrih hans wili war. Slar han mæþ (⁸⁰fastræ hanð oc harms wilia. giælde fæ ater mæþ fullum giældum. eptir miæzmannanna witnum. oc mæþ .III. marker til þræskiptis. æller wæri sic mæþ .XII. manna epe. §. 1. Biþer man annæn fæ sinu hiælpa. hæste⁸¹⁾ bloþ lata. æller andrum costum. kan wær til coma. æn han wilde sum hanð a bar. wæri (⁸²þa sic mæþ epe ens sins. at þæt ei mæþ hans wilia (⁸³til com. æller böte fiarpung af fuldre bot. §. 2. Lægger man æller skiuter fæ annærs mæþ siælfis sins⁸⁴⁾ wilia. swa at gorvndat warþer. böte III. marker. Rörir siþan æller niþersænkir. böte niu. marker. oc (⁸⁵giælde þem fæ sit sum scaþan fik. Dræper man hund annærs. böte III. öræ. firi garð hund. Firi icorna hund æller hiorþ hund oc⁸⁶⁾ swa firi mio hund .XII. öræ. Firi kywerne⁸⁷⁾ .III. marker. Stiael man (⁸⁸höns. gæs. gris. æller dræper annarþ.

71) B. *neða.*

72) B. *laghgiælde.*

73) B. om. *þa.*

74) B. *baðe.*

75) B. *laghgiælde.*

76) B. *hundar.*

77) B. om. *fæ.*

78) B. add. *sum.*

79) B. *wær.*

80) B. *fustru hande.*

81) B. add. *sinum.*

82) B. om. *þa sic.*

83) B. *uar. eller &c.*

84) B. om. *sins.*

85) B. *attergildi. með them fæ sins sum scada sic.*

86) B. om. *oc.*

87) B. *kouerne.*

88) B. *eller dræper höns. gæs. grisi eller cat &c.*

æller kat annærs. giælde (⁸⁹ater sum miætít warþer. §. 3. Hawi engin wald annærs fæ taka. æller sic til nyttæ⁹⁰) hawa. oc ei ancoste manz. vtan han hawi þæt mæþ goðwilia þæs sum rættar æghande ær at. warþer han þær takin mæþ. oc hawer⁹¹) ei rætlíka fangit. þa bôte oc þiufwer hete. ¶ Wari swa talt vm bygninga ræt. gömum han görlica alle slæt. at wi mattin⁹²) 62 swa i iorþriki bo. at guþ giwi os allum himirikis no.⁹³)

Hær byrriæs köpmala balcer. oc tæliæs i hanum floccar (1.XIII. oc six i þem fyrstæ.

¶ Vm köp mæþ wíngan.	.I ^u .)
¶ Vm torgha ³⁾ köp.	.II ^u .
¶ Æn nokor sæll cristnan man.	.III ^u . ⁴⁾
¶ Vm þe köp husfru ma göræ.	.III ^u . ⁵⁾
¶ Vm hæstæ cöp oc skipti (⁶ oc fræstmark.	.V ^u .
¶ Vm giæld oc laan.	.VI ^u .
¶ Vm legþo a hæst æller andra coste.	.VII ^u .
¶ Vm wæðsætning.	.VIII ^u .
¶ Vm borghan.	.IX ^u .
¶ Vm gæstning oc rættæra.	.X ^u .
¶ Vm þem sum ⁷⁾ walzgiærninga göræ. ⁸⁾	.XI ^u .
¶ Vm mutur oc aftökis fæ.	.XII ^u . ⁹⁾

89) B. *þæt atter sum þæt miætít warðer.*

90) B. *nocra nyt.*

91) B. add. *thæt.*

92) B. *mughin.*

93) B. add. *amen.*

1) B. *attertæn af thæssum malum.*

2) B. add. titulum: *Vm cöp gulz ok stfs.*

3) B. *torgh.*

4) B. add. titulum: *Vm bonde giuir manni eller komu frelsi.*

5) B. add. titulum: *Vm bescaps cöp.*

6) B. *fræstmarc. ok forcöp.*

7) B. om. *sum.*

8) B. add. *ok þera bðter.*

9) B. add. titulum: *Vm lagmannz pæninga. domara ok styrmanz.*

§ Vm gengiærþ¹⁰⁾ oc skiutagiærþ. .XIII^u.

§ Vm gæstning fatökræ manna. .XIII^u.

Vm cöp mæþ wingan. J^u.

Göræ mæn af lande cöp innæn cöpstaþe. wiper cöpstaz mæn. æller cöpstaz mæn wiper lanzmæn vm skæpt wapn æller scorin clæþe. vm clöwæt æller howat. þær sculu wiper wara wingana mæn tve byfastir oc bolfastir. oc witnis mæn¹¹⁾ .II. af lande oc .II. af¹²⁾ cöpstaþe. Comber man epti oc clandar sigher af sic stulit wara. þa scal þen cöpt hawer til winganamæn¹³⁾ leþæ mæþ samu witnum sum¹⁴⁾ wiper waru. Kumber ei winganaman¹⁵⁾ fram firi sic þen sum salde. giælde þa wærþ ater þem cöpt hafþe. oc böte III. marker til þraskiptis firi at han ohemult wingaþe. Hwar sum cöper¹⁶⁾ vtan þesse witne sum nu¹⁷⁾ sact ær. clandas siþan þæt firi hanum giwi ater wærþ oc bot mæþ sum skilt ær. §. 1. § (¹⁸Cöper man gull eller silwer¹⁹⁾ giort eller ogiort af andrum æn af gullsmiþinum²⁰⁾ siælw. Finder þen (²¹sum cöper at þær ær flærþ innæn. taki þa han ater sit²²⁾ sum salde. oc wæri sic mæþ eþe .XII. manna. at han wiste þær ei swik mæþ wara. Falz at eþe. böte III. marker. Dyl at han ei²³⁾ salde. dylir mæþ (²⁴wizorþom þæræ sum wiper waru oc af wiste. æller giwi ater wærþ oc bot mæþ sum skils. §. 2. Sæl gulsmiþer nocrum fals i gulli æller i²⁵⁾ silwre. þa scal þæt til staz leþæ. Warþer skært þa²⁶⁾ hawi hwar sum fangit hawer. Ær þæt oskært. giwi gullsmiþer wærþ ater hanum sum cöpt hafþe. oc hawi siælw

10) B. *gengerðer*.

11) B. v. *men* omissa est, at in marg. addita.

12) B. sic. A. om. *af*.

13) B. *winganaman*.

14) B. om. *sum*.

15) B. sic. A. *winganaman*.

16) B. *cöpe*.

17) B. om. *nu*.

18) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm köp gulz ok silfs*.

19) B. *silf*.

20) B. *gulsmiði*.

21) B. *cöpte. at &c.*

22) B. om. *sit*.

23) B. om. *ei*.

24) B. *samu wizorðom. eller giui &c.*

25) B. om. *i*.

26) B. om. *þa*.

flærþ sinæ. oc böte III.²⁷⁾ marker. Kan smiþer dylia oc will ei ater taka
 63 flærþ þe han salt (²⁸hafpe. Hawi wizerþ þen sum cöpte mæþ .II. byæman-
 num af cöpstaþe. oc .II. bygð fastum mannum af landeno²⁹⁾ han til salu
 (³⁰sinnæ bindæ. oc til bot sum sagt ær. §. 3. Will man gullsmiþi gull sit
 æller silwer i hænder sætia³¹⁾ at göræ. þæt scal han³²⁾ skært in warþa mæþ
 witnum .II. manna. af cöpstaþe. oc .II. af lande.³³⁾ Kan sipan þen sighthæ
 sum³⁴⁾ gull æller silwer atte. at þæt ær ei swa skært ater fangit. sum han
 þæt³⁵⁾ vt fik. wari þæt a þeræ witnum sum³⁶⁾ wiper waru. wæria þe
 smiþin wari warþer.³⁷⁾ oc taki lön sijn. Fællæ þe han. hete þiufwer. oc
 böte þiufnat³⁸⁾ epti miæzmanna³⁹⁾ eþe.

Vm torgha⁴⁰⁾ cöp. II^u.

Köper man wax. salt⁴¹⁾ rökilse smör flut æller talgh a torghæ af andrum.
 oc æ hwar man sigher flærþ cöpta eller salda wara. þa næmni hwar þeræ
 sum cöpte oc (⁴²þen sum salde .II. bygðfasta mæn af lande oc .II. af cöp-
 staþe. þe sculu wita hwat flærþ ær salð eller ei. wæria þe han sum salde
 wari saklös. Fællæ þe han. böte III. marker firi (⁴³flærþ salu. Swa scal
 oc⁴⁴⁾ alla stapi bötas. þær flærþ hittis i cöpum. oc taki þen ater wærþ
 sit⁴⁵⁾ sum cöpte. oc (⁴⁶han hawi flærþ sum salde. §. 1. ☞ Köper man el-
 ler borghar clæpe i cöpstaþe. oc⁴⁷⁾ mæþ sic bær bort sipan vp ær⁴⁸⁾ mælt.
 oc⁴⁷⁾ warþer war wiper fyr æn han af cöpstaþe fari. at hanum ær fals i
 hænder (⁴⁹sæt. anwarþe þa ater clæpit þem hanum salde. oc cræwi ater pen-

27) B. *siax.*

28) B. *hauer. hawi tha uizerð &c.*

29) B. *lande.*

30) B. *binda ok boot &c.*

31) B. *fa.*

32) B. om. *han.*

33) B. add. *sua sum saght ær.*

34) B. om. *sum.*

35) B. om. *þæt.*

36) B. add. *tha.*

37) B. *saklös.*

38) B. *thyufnað.*

39) A. Litt. *ma omissæ supra lineam sunt additæ.*

40) B. *torgh.*

41) B. add. *eller.*

42) B. om. *þen sum.*

43) B. *flærð salda.*

44) B. om. *oc.*

45) B. om. *sit.*

46) B. *þæn flærð &c.*

47) B. om. *oc.*

48) B. sic. A. om. *ær.*

49) B. *sal. anduarðe atter &c.*

ninga sinæ æn han nocra vt gaf. oc cöpman wæri sic mæþ .II. oc .XII. at han ei wise⁵⁰) sic hawa fals salt. Falz at eþe. bōte III. marker. §. 2. Gör byæman⁵¹) cöp a torghe. hwat hæller han cöper quikt eller döt. oc kan þæt siþan⁵²) clandas firi banum. wæri sic mæþ .II. mannum. oc (⁵³skiaeri sic þær mæþ vr þiufwa. oc hin swæri⁵⁴) til sins sum clandaþe mæþ witnum oc taki sit ater. oc⁵⁵) þen lete epti wærþe sinu sum cöpte.

Vm⁵⁶) nocor sæl cristnan man. III^u.

Hawi oc⁵⁵) ængin cristin man walð sin iamcristin sæliæ. (⁵⁷firi þy. þa cri-ster⁵⁸) salder war. þa löste han oc frælsaþe cristna mæn alla. Hwar sum frælsan man sæl. bōte XI. marker. Sæl cristnan man oc ær þræl hans warþe⁵⁹) þa fræls mæþ þe salu þen salder war⁶⁰) oc aldrih siþan ofræls. han sum cöpte taki wærþ sit⁶¹) ater vtan bot. §. 1. (⁶²Giwer bonde manne eller konu frælse af garþe sinum. Kunnu þem þænninga wæxæ.⁶³) oc bonden⁶⁴) will siþan ater taka⁶⁵) oc wiþer kiænnæs þem oc penninga þeræ. Aghin þa þe⁶⁶) walð sic fræls wita mæþ .XVIII. manna eþe. þe sculu oc⁶⁷) þæt wita hwat bonde þem frælsæ⁶⁸) gaf eller ei firi sokn æller þingi. Hawi oc⁶⁷) 64 ængin walð annæn til gef þrælz taka.

Vm þe cöp husfru ma göræ. IIII^u.

Hwar sum cöper⁶⁹) wiþ husfru bondans vtan witu hans. aghe bonde wald

50) B. *uissi.*

51) *man legendum videtur.*

52) B. om. *siþan.*

53) B. *siax eptir. uæri þær með urthyuuu.*

54) B. sic. A. *fari.* Cfr. ÞjB. 8: 1; UþlL. KöpB. 2: 2.

55) B. om. *oc.*

56) B. *æn.*

57) B. *thy at tha &c.*

58) A. Rec. man. mut. in *cristus.*

59) B. *uæri.*

60) B. *ær.*

61) B. om. *sit,* at h. v. supra lineam add. rec. man.

62) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *æn bonde giuir manni eller konu frælsi.*

63) B. *uaxa.*

64) B. *bonde.*

65) B. *calla.*

66) B. *thön.*

67) B. om. *oc.*

68) B. *frælsi.*

69) B. *cöpe.*

þæt cöp ater kalla. æn þæt ær mera æn til öris. Ængin ma oc⁷⁰⁾ wiþ bondans barn cöp göræ mera æn til .IIII. pænninga. vtan hans witu. Hwar mera gör. böte III. marker. vtan (⁷¹þæt (⁷²si a torghe giort. All torgþ cöp aghu gilð wara. §. I. *§* (⁷³Sigher maþer hawa cöpt af andrum boscap allan sum han stander. þæt scal a wituum (⁷⁴þera (⁷⁵twægia wara sum wærþ matu. oc þeræ fiuræ sum bo oc huus matu. oc XII. manna eþe af sokn (⁷⁶þeræ sum þæt cöp war giort innan. Giter han ei swa fullat eþ oc witne. wari fulder ransmaþer.⁷⁷⁾ giælde oc æghanda⁷⁸⁾ ater bo swa got sum þæt miætitt warþer⁷⁹⁾ oc .XII. marker mæþ en sac malsæghanda oc .XII. marker firi ranit til þræskiptis.

Vm hæstæ cöp oc skipti oc fræst mark.⁸⁰⁾ V^u.

Skiptæ mæn hæstum eller andrum þingum.⁸¹⁾ stander þæt skipti til þriþia solasæters. oc hither engin last (⁸²a þy skipt war. innæn þe⁸³⁾ fræst mark. Aghe þa⁸⁴⁾ hwarghin þeræ wald skipti þæt eller cöp rywæ. Hawer annær þeræ .II. manna witne mæþ sic. at þy skipti war fyrra vp sagt. Hawi wald rywæ æn han will. (⁸⁵Rywer annær þera siþan fræstmark ær vti. böte III. marker. §. I. Cöper man wiþ annæn æller skipter⁸⁶⁾ a torghe wænder hwar þeræ bak gen andrum (⁸⁷þær ma hwarghin þeræ cöp þæt eller skipti rywæ.

70) B. om. *oc*.

71) A. Verba: þæt — oc XII. fere extrita sunt; attamen, paucis exceptis, legi possunt. ÅKERMAN, in editione sua, hæc maximam partem prætermittit, lacunam tamen indicans.

72) B. *cöp se a* &c.

73) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *vm boscaps cöp*.

74) A. Verba: þera sum ita sunt extrita, ut vestigia tantum litterarum þ et notae abbreviati m restent. Cfr. not. 71. supra.

75) B. sic. A. om. *twægia wara*.

76) B. *there þæt* &c.

77) B. *rans mander*.

78) B. om. *æghanda*.

79) B. *uar*.

80) B. add. *ok for cöp*.

81) B. add. *i lanzlaghum*.

82) B. *i thy sum skipt* &c.

83) B. *þæt*.

84) B. om. *þa*.

85) A. De iis, quae in hoc cap. sequuntur, maximeque parte sequentis capitis, usque ad verba *II. mannum* &c., vel omnibus quae fol. 64 verso scripta sunt, idem valet quod not. 71. supra dictum est. ÅKERMAN hæc quoque prætermittit.

86) B. *skipti*.

87) B. *thera ma hwarghin cöp* &c.

þy at firi (⁸⁸torgha cöpum eller skipti ligger engin fræstmark. Samu lagh æru vm (⁸⁹hærmæn. swa oc vm hirþmæn oc wægfarande mæn æn nocor gör cöp eller skipti mæþ þem. §. 2. Hwar sum andrum gör forcöp⁹⁰) oc ær fæstipænningar a giwin böte III. marker. (⁹¹Nu kan han ei wærþ fa sum fæsti penning takit (⁹²hawer af þem sum cöpte þa lagmæle til hans (⁹³oc stande cöp þeræ fast oc fult. Söki siþan epti wærþe sinu sum skilt ær i laghum.

(⁹⁴Vm giæld oc laan. VI^u.

Giælder man andrum giæld sit oc taker siþan ater⁹⁵) olaghlica. böte III. marker. Nu giælder man giæld andrum. oc⁹⁶) han mæþ witnum wiþer taker wari þæt⁹⁷) i þæs warnæpe sum wiþer tok. oc⁹⁸) han wari saklös sum guldit hawer. §. 1. Göra mæn aftökis fæ af cöpe sinu taki þæt kununger. §. 2. Taker man laan af andrum. laan scal læænde ater⁹⁹) bæres. ei ma þæt¹⁰⁰) misfaras. þæt scal fullum giældum ater giællæs æptir þy sum granna wilia swæriæ (¹þe þær nær waru þa þæt vt læntis. Sigher annær laan wara oc annær ei.²) Aghe þen wizorþ sum læntte mæþ II. mannum oc siæl- 65 wer þriþi wita at lænt war.

Vm legþo a hæst eller andra coste. VII^u.

Legþer man af andrum hæst. skiut. vxa.³) eller hwat⁴) þæt wara kan. Ta-

88) B. *torgh cöpum liggia &c.*

89) B. om. *hærmæn — vm.*

90) A. *Vox forcöp ceteris quidem est obscurior; attamen litterae discerni possunt.*

91) A. *Verba Nu kan deleta omnino sunt.*

92) A. *Verba hawer af sunt deleta.*

93) A. *De verbis oc stande idem valet, quod not. 90. supra dictum est.*

94) A. *De hac rubrica idem valet, quod not. 90. supra dictum est. Cfr. not. 85. pag. 128.*

95) B. add. *þæt.*

96) B. om. *oc.*

97) B. om. *þæt.*

98) B. om. *oc.*

99) B. *hem.*

100) B. *laan.*

1) B. *sum nær &c.*

2) A. *Vox ei deleta omnino est.*

3) B. *oxa.*

4) B. add. *þingi.*

ker han þæt ospilt. þæt scal oc⁵⁾ ospilt ater warþa. Nu sigher þen sum atte. at þæt spiltis af hans hanwerkum⁶⁾ sum legt hafpi. wæri (⁷han sic mæþ XII. manna eþe. oc giwi vt legþo sum han lowat⁸⁾ hafpi. Falz at eþe. giælde bondanum sith ater swa got sum han þæt tok.

Vm wæpsætning. VIII^u.

Sæter man andrum wæþ. hwat þe æru mere eller minne mæþ .II. manna (⁹witne. oc lægger stæmnudagh firi. Kunnu þe¹⁰⁾ wæþ brinnæ oc bondans goz¹¹⁾ mæþ. wari scapi bæggia þeræ. Stiæls eller waltax bæggia þeræ saman. Lyse þæt bonde firi sokn æller þingi. wari oc scapi bæggia þeræ. Ær ei bæggia þeræ stulit. Æller waltakit. giælde ater bonda wæþ swa (¹²got. sum han þæt tok. Ær stæmnudagher vt gangin firi wæþium¹³⁾ sum vt (¹⁴waru sat. oc löstis ei fyr ater. þa biupins þön vp i þrim lagþingum. oc hawi æn þa walð at¹⁵⁾ lösæ wæþ sijn. Lösir ei a þripia þinge. þa sculu þe wæþ (¹⁶þær miætæs. Æru þe bætre æn giældit ær. þa giwi hanum¹⁷⁾ pænninga til sum¹⁸⁾ atte. swa mykit þe bætre æru.¹⁹⁾ Æru wæþ minnæ wæþ æn giældit. þa fülle þen til sum²⁰⁾ giældæ sculde. swa mykit sum brast i giælde.

Vm borghan. IX^u.

Borghar man pænninga firi annæn mæþ witnum. oc wiþer waru mannum giælde þæt sama han borghat hafþe.²¹⁾ Hwat þæt ær minnæ eller mera. æn þen will ei giældæ sum han borghaþe firi. Ær ei witne til. wæri sic

5) B. om. *oc.*
 6) B. *handuircum.*
 7) B. *sic þa með &c.*
 8) B. *mælt.*
 9) B. *byggðfasta uitnum. ok &c.*
 10) B. *þön.*
 11) B. om. *goz.*
 12) B. *goð sum han þem tooc.*
 13) B. *sic. A. wæpninga.*

14) B. *æru sat. ok lösas æi atter.*
 15) B. om. *at.*
 16) B. *miætæs a thingi. æru &c.*
 17) B. *them.*
 18) B. add. *uæð.*
 19) B. *uaru.*
 20) B. om. *sum.*
 21) B. *haner.*

mæþ eþum. æpti þy sum giældit ær til. sum borghat (²²war firi. Falz at eþe giælde borghanz man²³) sum sagt ær. Sigher annær mera borghat wara oc annær minnæ. giælde vt borghans maþer²⁴) swa mykit han wiþer kiænnis. oc eþ mæþ at han ei mera borghaþe.²⁵) §. I. Nu delæ mæn vm. annær sigher pænninga borghaþa wara. oc annær man.²⁶) Ær man borghaþer. (²⁷anwarþe han fran sic. oc wari saclös. Æller giælde vt mansins sac þær han borghat (²⁸haþe firi. Sigher han hwarte borghat hawa. dyli æpte þy sum²⁹) sakin ær til. æn ei æru witni til. at han borghaþe. war þæt giort³⁰) firi þinge eller sokn. witin þæt .XII. mæn hwat borghat war æller ei.

Vm gæstning oc rættara. X^{us}.

Kunung magnus skipaþe lagh þæsse nærwarande þem (³¹fyrsto oc witarsto³²) i hans raþe waro. mæþ raþe oc goþwilia flæstu þeræ bæzstu i rikinu waru.³³) oc gaf þæt i lagh. at engin wægfarande man ma nocon mæþ walð gæstæ. æller mæþ walzgiærningum nokrum sit af hændæ. Engin ær oc wægfarande manne skyldugher at³⁴) giwa. æller cost vþpe halda ællæs³⁵) han siælwer will.³⁶) vtan firi fulla pænninga. §. I. wægfarande mæn sculu rættara at³⁷) hittæ. Han scal þem wisæ hwar þe sculu cost firi³⁸) penninga fa. siælwer scal han þem³⁹) fólghia. will þen man gæster ær⁴⁰) rætter til. hwarte giwa eller sælia. böte III. marker. oc gæster fólghi rættara. han ær hanum skyldugher firi fulla penninga cost fa. will ei rættare hanum cost (⁴¹sælia. æller rætlica rætta han. böte VI. marker. kunungi. hundare oc

22) B. ær. falz &c.

23) B. borghans mander.

24) B. borghans man.

25) B. borghat haþði.

26) B. sic; at æi supra lineam errato est additum. A. pro man habet ei.

27) B. anduarðe han fram. ok &c.

28) B. hauer. Sighær &c.

29) B. om. sum.

30) B. borghat.

31) B. om. fyrsto os.

32) B. uitrasto.

33) B. om. waru.

34) B. om. at.

35) B. utan.

36) B. uili.

37) B. om. at.

38) B. add. fulla.

39) B. með.

40) B. uarðer.

41) B. fa fore fulla pænninga. eller &c.

malsæghanda. §. 2. Nu kan þem askilia. gæstin oc bondan sum han war til rættar. æller gæst oc rættara. þæt sculu .XII. mæn wita af fiarpunge þæs hundaris. þem⁴²⁾ han lyste firi at han ei rezscap firi pænninga sinæ fic. þe .XII. sculu þær sannind vm letæ. oc þen þe þær til bindæ sum⁴³⁾ hanum rezscap sunde. bôte sum fyrræ sagt ær. §. 3. Coma gæste til .rættara. han ma til bonda hwars II. mæn oc .II. hæstæ rættæ. fram scal han gæst rættæ. oc ei ater. Ei ma oc langt mællum rættara wara. Bonde scal gæste sæliæ corn oc hö oc (⁴⁴föpo fa. þen han hawa þorfte æptir þy sum þæt giælder oc gangar i þem cöpstape þær⁴⁵⁾ næst ær. Ær nocor þen til. sum⁴⁶⁾ sitia will a almanna wæghi firi wægfarande (⁴⁷mæn oc sæliæ þem þeræ þorft. hawi walð sæliæ swa sum han wiper comber. §. 4. Will bonde hwarte giwa eller sæliæ. þa sæti gæster pænninga⁴⁸⁾ takum i hænder mæþ witnum .II. manna sum þær. næst byggia. swa manga sum þæt ær wært sum⁴⁹⁾ han til þarwa sinnæ hawa wilde. Taki sipan saclös⁵⁰⁾ þarwir sinæ. §. 5. Til garþa kununx. biscups.⁵¹⁾ riddara. oc swenæ sum mæþ örs þiaenæ oc prestæ ma ei rættæs.

Vm þem⁵²⁾ walzgeringæ göræ.⁵³⁾ XI^u.

Ok gaf kunung magnus i lagh oc i⁵⁴⁾ ræth. at hwar sum dirwis⁵⁵⁾ til bondum ofriþ göræ. goz þeræ mæþ walzwerkum þem af taka. at bönder moghu han vtan bardagha fanga oc firi kunung föræ. þo mæþ skiaelum⁵⁶⁾ at biuper han ræt firi sic. oc böter firi⁵⁷⁾ brut sijn innan .VI. wikur. mæþ .XL. markum. wari saclös. Gör han ei ræt innan þen dagh. þa sculu bönder kununx lænsmanni til sighia. han scal⁵⁸⁾ þen man firi kunung föræ mæþ

42) B. þe.

43) B. at.

44) B. födocost annan eptir thy thæt &c.

45) B. om. þær.

46) B. om. sum.

47) B. mannum at sælia þem tharuir sina. hawi &c.

48) B. add. sina.

49) B. om. sum.

50) B. saclöst.

51) B. add. ok.

52) B. add. sum.

53) B. add. ok thera böter.

54) B. om. i.

55) B. dyruis.

56) B. skiael.

57) B. om. firi.

58) B. a.

bondum. wari þen⁵⁹) saker at .III. markum. (⁶⁰sum ei comber þa han buþ far. þen at fanga walzgerninga hawer giort til bonda. warþer han ei takin a farske gerning sum walzgerning witis. þa wæri⁶¹) sic mæþ eþe .XII. man- 67 na. oc þe warin sakir at .XII. markum til þræskiptis. sum saklösæn man⁶²) fangabu. æn han giter sic wart. Comber⁶³) vndan. þa hawi .VI. viku⁶⁴) dagh firi sic. (⁶⁵Ater coma oc böte brut sijn innan þen dagh. oc wari saclös. Comber ei ater sum sagt ær. þa agher⁶⁶) næmdin han fællæ. oc siþan scal han (⁶⁷af lande rymæ. §. 1. (⁶⁸Göræ nocors þeræ swenæ þylica gerninga sum walzmæn æru. oc halder han þem siþan⁶⁹) .XV. dagha eptir þæt kununx bref⁷⁰) comit ær. wari (⁷¹þa hæn saker at XL. markum. Dyl þæt at han þem ei biolt siþan i (⁷²sinu huse dyli mæþ ens sins eþe. Hwar sum⁷³) annær þylica mæn halder .XV. næter epti þæt sum nu⁷⁴) sagt ær. böte XL. marker. æller wæri sic mæþ eþe þrætylptum. §. 2. Kan manne witas walzgerning⁷⁵) þo at han ei nær war. þa⁷⁶) wæri sic mæþ .XII. mannum. þem þæt wistu. hwar han war. þa þe gerning giorþis. æller böte sum sagt ær.⁷⁷)

Vn mutur.⁷⁸) XII.

Framaleþ⁷⁹) war þæt stat. at engin matti⁸⁰) taka mutur af andruun. Taker lagh man mutur firi dom sin. giwi kununge mutur⁸¹) oc miste laghmanz dö-

59) B. add. man.

60) B. æi uil coma tha &c.

61) B. ma han uæria.

62) B. om. man.

63) B. add. han.

64) B. uikna.

65) B. comber atter innan thæn dagh. ok bötir brut sin. uæri saclös.

66) B. a.

67) B. land ryma.

68) B. Hæua nocors hærra suena tha gerninga giort. halder &c.

69) B. om. siþan.

70) B. v. breff omissa, in marg. est addita.

71) B. þæn hærra sakir &c.

72) B. sit hus.

73) B. om. sum.

74) B. om. nu.

75) B. sic. A. walzgerningær.

76) B. om. þa.

77) B. add. ea, quae in Add. 8. leguntur:

☞ Thætta sculu the böta &c.

78) B. add. ok aft ö kis fæ.

79) B. Framaleðes.

80) B. ma.

81) B. mutu.

me sit. Taker domare mutur.⁸²⁾ giwi ater mutu⁸³⁾ þem hana givvit hafpe.⁸⁴⁾ miste dom sin. oc böte XL. marker.⁸⁵⁾ Taker næmdaman mutu. giwi ater mutu oc böte samuleþ. Hulike⁸⁶⁾ andre mæn sum⁸⁷⁾ mutur taka. giwin ater mutur. oc bötin⁸⁸⁾ XL. marker. af þæsse bot taki .II. lyti⁸⁹⁾ kununger. oc þriþiung þen sum⁹⁰⁾ kæri. oc sannan⁹¹⁾ gör at. oc laghlica wiper binder (⁹²⁾þen sum mutur tok. §. 1. ¶ Giælder man andrum giæld sit.⁹³⁾ Hwat þæt ær hælzt. (⁹⁴⁾æller andra coste. Liggi þæs⁹⁵⁾ warnaper a sipan⁹⁶⁾ sum wiper hawer takit. oc⁹⁷⁾ þen si⁹⁸⁾ saclös sum guldit hawer. §. 2. Göræ mæn aftökis fæ af cöpe sinu. æller skipte. oc will hwarghin þeræ wiper kæn- nis⁹⁹⁾ taki þæt kununger.¹⁰⁰⁾

Vm gengiærþ¹⁾ oc skiuta giærþ. XIII^u.

Hawi oc²⁾ engin hærra walð. a þæt læn³⁾ gengærþ biuþa sum⁴⁾ hanum ær giwit af kununge. oc ængin lænsman hwarte a bönder æller landboa. Ei ma oc laghman a bonda cost fara. þa han þincta⁵⁾ will. vtan nocor man ha- num biuþa wili hem til sijn. §. 1. Hulikin hærra eller lænsman hæstæ sinæ i hundare (⁶⁾sænder at föpæ oc fopra. Hawi forgiort hæstænæ oc þem taki kunungin. §. 2. Hwar sum⁷⁾ skiut annærs taker. vtan han hawi þær til kununx vppit⁸⁾ bref. (⁹⁾taker vtan lof eller legho af rættum æghanda. warþer

82) B. *mutu.*

83) B. sic. A. *mutur.*

84) B. add. *ok.*

85) B. add. *Taker lænsman mutu. giwi at- ter mutu. misti lænit ok böte fyrirætighi marker.*

86) B. add. *síðan.*

87) B. om. *sum.*

88) B. add. *samuleð.*

89) B. *luti.*

90) B. *til.*

91) B. sic. A. *sannind.*

92) B. *han sum mutu toc.*

93) B. om. *sit.*

94) B. om. *æller andra coste.*

95) B. *hans.*

96) B. om. *sípan.*

97) B. om. *oc,*

98) B. *se.*

99) B. *kiænnas.*

100) B. *thæn komungs læn hauer; postea sequitur totum caput, quod is Add. 9. legi- tur: vm laghmanz pænninga &c.*

1) B. *gengærðir.*

2) B. om. *oc.*

3) B. sic. A. *land.*

4) B. om. *sum.*

5) B. *thinga.*

6) B. *sænde at fopra &c.*

7) B. om. *sum.*

8) B. *opit.*

9) B. *eller utan lof ok legho &c.*

(¹⁰fangin þær mæþ. taki þær, firi þiufs ræt. oc bindis¹¹) wip mæþ þylikum witnum sum annær þiuwer.

Vm gæsning¹²) fatökra manna. XIII^u.

68

Förís fatöct folk byiæ mællum æller bonda. þæt wanfört ær. þa wari bonde skyldugher. þæt hysæ oc föpæ vm enæ nat. slican tima dax þæt til hans can coma. ei ma han samu dagh¹³) þæt fran sic wraka.¹⁴) Hwar sum¹⁵) þæt fran sic wræker. (¹⁶lyter þæt döþ æller faar annæn scapa af. wari þæt. a .XII. manna witnum. af (¹⁷þeræ sokn sum þæt war giort innan. Raþe halwe næmd hwar þeræ kærænde oc swarande. wæriæ þe han süm¹⁸) sac ær giwin. wari saclös. Fællæ þe han. böte VII. marker at wapa bot i hwat scapa þæt hælzt wara¹⁹) kan. Ængu epabupi agher²⁰) han þær firi²¹) folghia. ¶ Ei ma gud þem glömæ. sum hysæ fatökan²²) oc þen ömæ. Crister wilde siælwer mannum nær. fatöker oc gæster ganga. Han giwi os firi gæsning²³) hær. (²⁴Heme oc huus (²⁵i himirike fanga.

Hær byriæs manhælyhis balcer oc tæliæs i hanum flocker .XXXVI.¹) oc six i þem fyrstæ.

¶ Vm sar þær fæ kan göræ.²) .J^u

¶ Æn owormaghi sarghar man. .II^u.

10) B. fangit með &c.

11) B. bindins.

12) B. gæstning.

13) B. naat.

14) B. uræca.

15) B. om. sum.

16) B. ok lyuter af döð eller annan scada. uæri &c.

17) B. sokn there þæt war innan.

18) B. om. sum.

19) B. uarða.

20) B. a.

21) B. om. firi.

22) B. fatöka.

23) B. gestning.

24) B. hemokus i &c.

25) B. Verba: i himiriki fanga Amen, quæ sine dubio in sequenti folio fuerunt scripta, illo abscisso, in inferiori prioris folii margine sunt addita.

1) B. siutan ok tiughu.

2) B. add. manni.

☞ Vm wiliawærk i sarum.	.III ^{us} .
☞ (³ Huru længe man scal sarum warpa.	.IIII ^{us} .
☞ Vm lyti.	V ^{us} .
☞ Vm af hogh.	.VI ^{us} .
☞ Vm wapa böter i sarum.	.VII ^{us} .
☞ Vm bardagha oc sar.	.VIII ^{us} .
☞ Vm pust oc bloplæti.	.IX ^{us} .
☞ Vm höghsto sar.	.X ^{us} .
☞ Vm lækeræns ⁴) til buþ.	.XI ^{us} .
☞ Vm sar i (⁵ hemfriþ. kirkiufriþ. oc þinxfriþ.	XII ^{us} . ⁶)
☞ Vm morþ oc ran.	.XIII ^{us} .
☞ Æn man rænir af andrum scaþa man hans.	XIIII ^{us} .
☞ Vm handraghit ⁷) ran.	.XV ^{us} .
☞ Vm lut ran.	.XVI ^{us} .
☞ Vm drap þær ⁸) fæ (⁹ kan göræ manne.	XVII ^{us} .
☞ Vm owormagha drap oc galins manz.	XVIII ^{us} .
☞ (¹⁰ Vm wapa drap af handwirkum.	XIX ^{us}
☞ Vm a falz drap.	XX ^{us} .
☞ Vm wapa böter sum eper fölghær. ¹¹)	.XXI ^{us} .
☞ Vm dula drap oc dana arf.	.XXII ^{us} .
☞ Vm sporgiæld i drapum.	.XXIII ^{us} .
☞ Æn ¹²) flere dræpæ en man. ¹³)	.XXIIII ^{us} .
☞ Vm lik ran oc til buþ firi drap.	.XXV ^{us} .
☞ Vm twæbötis drap. ¹⁴)	.XXVI ^{us} .

3) B. sic. A. *Længe man &c.*

4) B. *lækirs.*

5) B. *hemfridhi kirkiu fridhi ok things fridhi.*

6) B. add. titulum: *Vm kona uarðer barðh sargaðh eller dræpin.*

7) B. *handræghit.*

8) B. *þæt.*

9) B. *giðr manni eller uilli dyur hemföð.*

10) B. sic. A. hoc loco habet titulum *Vm a falz drap*, et postea titulum *Vm wapa drap*. Cfr. rubricas capp. XIX et XX inscriptas.

11) B. *fylghir.*

12) B. *Vm.*

13) B. om. *man.*

14) B. add. *ok morðh uapn*; quibus porro rec. man. add. *oc forsæte.*

☞ Vm þræbötis drap.	.XXVII ^{us} .
☞ Vm drap innan sianga.	.XXVIII ^{us} .
☞ Vm drap innan öyum.	.XXIX ^{us} .
☞ Vm torwo giæld.	.XXX ^{us} .
☞ Vm drap mællum (¹⁵ clærks oc lekmans.	.XXXI ^{us} .
☞ Vm forgerninga drap.	.XXXII ^{us} .
☞ Vm hötning oc waþa scuf.	.XXXIII ^{us} .
☞ Vm oquæþins orþ.	.XXXIII ^{us} .
☞ Vm þocca böter.	.XXXV ^{us} .
☞ Vm þe mall baþe ganger firi hals ¹⁶) oc goz.	.XXXVI ^{us} .

69

Vm sar þær fæ kan göræ manne. J^{us}.

Gör fæ manne blopsar. hwat fæ þæt hælzt¹⁷) ær. wari böt mæþ öre. Ær þæt fulzære. wari bot .III. örä. Æghande scal firi fæ sit warþa. han (¹⁸agher oc þem læker fa sum¹⁹) scaþa fic. Biuþer ei hanum læker. böte VI. örä. firi laghsloitit. Fölgher lyti. wari böt mæþ .III. örum. firi owita giærning.

Æn owormaghi sarghar man. II^{us}.

Slar owormaghi blopsar manne.²⁰) böte III. örä. firi fulstere .VI. örä. Hwat þæt kan wara i hofþe²¹) æller i hulde. mæþ waþa giort æller wilia. i friþi ællær friþa mællum. þa scal (²²owormagha wæriande hanum læker fa sum scaþan²³) löt. æller böte VI. örä. firi laghsloitit. Nu will man²⁴) owor-

15) B. *klærc ok lekman ok æn biltughir man draap gior.*

16) B. *liþf.*

17) B. om. *hælzt.*

18) B. *a þem &c.*

19) B. om. *sum.*

20) B. *man.*

21) B. *hufdhi.*

22) B. sic. A. *owormaghe hanum warþanda læker &c.*

23) B. *scaðha.*

24) B. *han.*

magha wæriæ. annæt hwart firi fulsære æller blopsære.²⁵⁾ Hawi þen wizerþ sum kiæri.²⁶⁾ sökiæ sar sijn til owormagha *mæþ* .II. wiper waru mannum. oc .VI. manna epe. Falz at epe. þa hawi þen wizerþ owormagha wæriæ will.

Vm wiliamærk i sarum. III^m.

Gör witande man andrum blopsære. friþa mællum þæt huþswerf²⁷⁾ heter. *böte* III. öræ. Gör fulla skeno. *böte* VI. öræ. en sac þæs sum scapan²⁸⁾ fic. Gör fullsære. swa at wip þorf²⁹⁾ baþe lijn oc læker. *böte* III. *marker* firi sar et. swa firi annæt. oc þriþiæ. oc giwi half *mark* til lækærs³⁰⁾ firi all (³¹þön. *böte* oc ei þy mera at sar æru³²⁾ flere. Takas siþan ben v sare. wari þæt (³³i lækærns witnum. huru manigh³⁴⁾ þe waru.³⁵⁾ Böte firi ben eth. half femto örtugh. firi annæt .III. öræ. firi³⁶⁾ þriþiæ .VI. öræ. warin oc ei flere ben³⁷⁾ gild æn þry. Warþer man sar gör i friþi aldra manna. ökis (³⁸þa friþ brut hans *mæþ* .III. *markum*. oc alt þæt i friþinum ökis taki ensamin malsæghande.

(³⁹*Huru længe man scal sarum warþa. IIII^m.*

Gör man andrum howþ sar æller hulsar. þa scal⁴⁰⁾ werkande sarum warþa. þær til vti ær nat oc iamlange. vtan han hawi siælwer wip sæt oc sara-bot takit. Dör han siþan af þeum sarum. wari þa bot i dözdrapeno byriæþ. oc hawin ærwingiæ (⁴¹þæs döþæ ei wald a þen hæmpnæs⁴²⁾ sum sar gior-

25) B. *bloðhlæte*.

26) B. *kiærir*.

27) B. *huðsuarf*.

28) B. *scædha*.

29) B. *hafs*.

30) B. add. *bot*.

31) B. *them. böte æi &c.*

32) B. *uærin*.

33) B. *a lækers &c.*

34) B. *mang*.

35) B. *æru*.

36) B. *ok*.

37) B. om. *ben*.

38) B. *thær fridhbrut með &c.*

39) B. sic. A. *Længe man &c.*

40) A. Litt. *c* omissa supra lineam est addita.

41) B. om. *þæs döþæ*.

42) B. *hænna*.

þe vtan bot vt cræwiæ þe (⁴³ater star. Sarum allum andrum. (⁴⁴vtan hul-
sære oc howþsære. warþe ængin længer æn þe æru ater hel⁴⁵) oc hup iwir 70
wæxin.⁴⁶) §. I. Alla öris böter oc lytis böter. oc alt þæt i friþinum ökis.
taki ensamin malsæghande.

Vm lyti. V^u.

UArþer man hoggin i anliti sit. Fölgher þær lyti swa at þæt⁴⁷) synis iwir
þwært þing. Ok⁴⁸) hyl hwarte hatter æller huwa. wæxir⁴⁹) þæt ei af firi
dagh oc iamlanga. wari lytis bot .III. marker. §. 1. Hwar sum hogger an-
næn fullum sarum. oc will dylia sipan (⁵⁰gerninga sinæ. þa hawi þen⁵¹)
wald scapan⁵²) hawer fangit. hwat hæller han will sökie sar sijn mæþ wit-
num. æller wiper laghum taka.

Vm af hogg. VI^u.

VArþer manne af hog giort af limum hans. Finger af hanum hoggin. friþa
mællum. þær ær bot .III. marker. oc lytis bot .III. marker firi finger et.
swa firi annæt. oc þripia. Warþer liþer nocor (⁵³af hoggin af fingre hwar-
ium friþa mællum. þær ær bot .III. marker. J friþi halw dyrræ. Warþa
all finger af hoggin friþa mællum vtan þumulfinger. (⁵⁴þær wari lytis bot
.X. marker. oc⁵⁵) sara bot .III. marker. J friþi halw dyrræ. Lytis bot⁵⁶)
taki malsæghande. oc (⁵⁷sarabot þræskiptis. Warþer þumulfinger af hoggin.
wari swa gilder sum all hin annur. baþe i sarum oc (⁵⁸swa i lyti. þy at þumul-
finger ær half hanð. Warþer hanð af hoggin þær ær lytis bot .XX. marker.

43) B. *eptir stander.*

44) B. *æn hulsare eller howðhsare.*

45) B. *held.*

46) B. *uaxin.*

47) B. om. *þæt.*

48) B. om. *Ok.*

49) B. *uaxir.*

50) B. *gerningena. tha &c.*

51) B. add. *uizordh ok.*

52) B. *scaðha.*

53) B. *af fingri kuaria huggin fridha &c.*

54) B. om. *þær wari.*

55) B. om. *oc.*

56) B. *Lytis bötir.*

57) B. *sara bötir thræskiptins.*

58) B. om. *swa i.*

oc⁵⁹) sarabot .III. *marker*. warþer annur af hoggin. ligge i samu⁶⁰) gilde. §. 1. **¶** Hogger man fot af andrum. wari lytis bot .XX. *marker*. oc⁵⁹) sara bot .III. *marker*. hogger af annæn. (⁶¹ligge bot i samu gilde. Hogger (⁶²næsæ af andrum. wari lytis bot .XX. *marker*. oc sara bot .III. *marker* friþa mællum. i friþi halw dyrræ. Öghon oc öron. warin i samu⁶³) gilde. baþe i sarum oc swa⁶⁴) lyte. §. 2. Hogger man af andrum hanð æller fot swa at (⁶⁵han giter sic ei mæþ hwargho hulpit. siter þo quart wiþ. Æller scaþa⁶⁶) ögha. swa at han giter ei seet mæþ. böte fulla lytis bot⁶⁷) firi hwart þeræ. Giter sic mæþ hanð æller fote nocot⁶⁸) hulpit. mæþ öghæ wægleth. meþ öræ nocot hört. wari lytis bot halw minnæ.⁶⁹) oc sara bot (⁷⁰swa sum fyrræ skilt ær. §. 3. **¶** Warþer limber nocor af manne hoggin oc iorþas (⁷¹han at manne liwandis. Dör siþan siælwer (⁷²þær æpti af samu sarnape. þær ær limber hans gilder mæþ .XX. *markum*. oc siælwer han mæþ XL. *markum*.

Vm waþa böter i sarum. VII^u

Kastær man iwir huus æller skiuter. Far scaþa af folk eller fæ. witi þæt werkande til waþa mæþ .II. manna witnum. oc .XII. manna eþe. oc böte waþa bot. hwaria a komo mæþ⁷³) sinu gilde. æn þo at döþum dræpin see. 71 Slar man fram firi sic. oc far þen scaþa (⁷⁴sum bakum ær til. wari þæt wilia- werk fram ær giort. oc swæri þæt til⁷⁵) waþa ater giorþis. oc böte waþa bot sum sagt ær. Castær man fram firi sic æller skiuter. Faar þen scaþa af (⁷⁶sum firi ær stadder. wari þy ens waþe. at baþen⁷⁷) sighiæ waþa wa-

59) B. om. *oc*.

60) B. *sama*.

61) B. *uæri i sama gildi*.

62) B. *næsar af manni. uæri boot threa marker friðha mællum. i friði haku dyrra. ok lytis boot tiughu marker. Öghon &c.*

63) B. *sama*.

64) B. om. *swa*.

65) B. *meðh huargho gitir han sic hulpit*.

66) B. *scaðhar*.

67) B. *lytis bötir*.

68) B. om. *nocot*.

69) B. *minni*.

70) B. *sum skilt ær*.

71) B. *at hanum liwandis. ok dör &c.*

72) B. *eptir. þær ær &c.*

73) B. *eptir*.

74) B. *af at bak hanum ær. uæri &c.*

75) B. om. *til*.

76) B. *fore ær. uæri &c.*

77) B. *baðe*.

ra. §. I. Nu sættæs⁷⁸⁾ mæn vm þe acomur. þa sisher lænsmaþer⁷⁹⁾ at wilia-
werks bot war⁸⁰⁾ böt. oc ei waþa. oc kiærir til þeræ sum sæt giorþo. wilia
þe baþe i lagþingum (⁸¹swæriæ til (⁸²waþa þen scaþa. wærin⁸³⁾) saclösir.
will ei (⁸⁴þen swæriæ sum acomur fik. þa wæri þen sic sum⁸⁵⁾ gerning
giorþe. mæþ waþa eþe. æller bôte wiliawerks bot til þræskiptis. æpti þy
sum⁸⁶⁾ sac wara kan.

Vm bardagha oc sar. VIII^u.

UArþer man barþer. swa at fulla acomur synæs a hanum. æller warþer⁸⁷⁾
hoggin fullum sarum. han scal þem synæ lata. firi sokn æller þinge. kiænnir
han enum manne sar eth æller slagh. söke þæt mæþ .II. manna witnum. oc
.XII. manna eþe. Kiænnir han⁸⁸⁾ vm tu æller þry. söke all þem mæþ en-
ne (⁸⁹sökning. mæþ þriggiæ manna witne. oc .XVIII. manna eþe. Aghe
oc⁹⁰⁾ ei wald a sama man mera sökiæ æn þry sar. æller slagh. warþin oc
ei flere gilð æn þry af þem han synæ let.⁹¹⁾ Witer man þæsse sar æller
slagh.⁹²⁾ flerum mannum. hawi wizerþ oc walð slica þrea han will wiþ þry
sar bindæ oc ei flere. Göri siþan sökning⁹³⁾ til hwars þeræ mæþ .II. man-
na witnum oc .XII. manna eþe. Hawi oc engin wald mera sökiæ æn .III. sar æl-
ler slagh at enum bardagha. hwat þæt gör en man æller flere. §. I. Warþer
man slaghin blok hoggum friþa mællum. bôte slagh eth mæþ þrim markum. swa
firi⁹⁴⁾ annæt oc þriþiæ. Warþer giort i friþi ökis þa bot hans⁹⁵⁾ mæþ .III.
markum. wari⁹⁶⁾ en sac malsæghanda. Synis ei (⁹⁷acomur. wæris þa mæþ
eþe .XII. manna.

78) B. *sættas.*

79) B. *lensman.*

80) B. *ær.*

81) B. *uaðha swæria. uærin &c.*

82) A. *Loco verborum waþa þen antea scriptum fuit þen scaþa.*

83) B. sic. A. *swærin.*

84) B. *han swæria acomo &c.*

85) B. om. *sum.*

86) B. om. *sum.*

87) B. om. *warþer.*

88) B. om. *han.*

89) B. *sokn. thrigia manna uitnum &c.*

90) B. om. *oc.*

91) B. *læt.*

92) B. *bardagha.*

93) B. *sokn.*

94) B. om. *firi.*

95) B. om. *hans.*

96) B. om. *wari.*

97) B. *acoma. uæris með &c.*

Vm pust oc bloþlæte. IX^u.

Slar man annæn pust. synis hwarte blat eller bloþoct. Görs þæt at kirkiu firi sokn. J öl dryckio⁹⁸⁾ a torghe. at baþstow æller a þinge. wite þæt mæþ .II. manna witnum. oc .VI. manna eþe. oc þen bôte mark⁹⁹⁾ pust gaf. Æru ei þæsse witne til. þa hawi wizerþ wæriæ sic. mæþ .II. oc .XII. §. 1. Gör bloþsar manne æller slar til¹⁰⁰⁾ mæþ stang æller stene. wari þæt a samu witnum oc wizerþum sum sagt ær. vm pust. oc bötis þo hwart æpti sinu gilde. §. 2. Slar man tan vr hopi¹⁾ annærs. bôte III. marker firi tan enæ. swa firi andra. oc þriþiæ.²⁾ oc .III. marker lytis bot. ei mera.³⁾

Vm högsto saar. X^u.

72 Leper man annæn til stok æller stæþiu hogger limi hans af hanum. Ligin þær limi þe i⁴⁾ sinu gilde. oc bôte XL. marker. en sac kununx. Tolf mæn sculu þæt wæriæ æller fællæ. Nu kunnu af hogg flere göræes. Warper man snöpter⁵⁾ sum annæt⁶⁾ fæ. æller frölimber (⁷af hanum hoggin mæþ allu. bötins þær ater þry vscabarn⁸⁾) (⁹two synir oc en dotter. Sun hwar mæþ .XL. markum. oc dotter mæþ. attatighi. markum. §. 1. (¹⁰Skærs tunga af manne. bôte XL. marker. Dræper siþan mæþ allu. wari drap gilð¹¹⁾ mæþ .XL. markum. §. 2. Warper man barper blok hoggum æller hoggin hulsum¹²⁾ swa at han dör af. oc¹³⁾ faar þo formæle sijn. oc næmnir¹⁴⁾ scapa man sin. firi scriptæ faþur sinum, grannum oc nagrannum. Hawin þa ærwingæ¹⁵⁾ wald oc wizerþ¹⁶⁾ sökia a sama man mæþ witnum .III. manna.

98) B. öldrykki.

99) B. thre marker.

100) B. om. til.

1) Pro hoppi. B. höfðe.

2) B. thriðiu.

3) B. uarðer the bot mere.

4) B. sic. A. om. i.

5) B. sneptir.

6) B. om. annæt.

7) B. með allu af kugin. bötins &c.

8) B. unscabarn.

9) B. sic. A. twa synir oc ena dotter.

10) B. Skær tungu ur höse manni &c.

11) Pro gilt. B. sic.

12) Legendum videtur fulsarum v. fulsarum.

13) B. om. oc.

14) B. næmne.

15) B. æruingia.

16) B. add. at.

oc .XVIII. manna eþe. Æru ei witne til. Aghe þa wæriænde¹⁷⁾ wizorþ. wæriæ sic *mæþ* þrætylptum eþe. Hwar sum blokhoggum¹⁸⁾ slaghin warþer. Söke swa þem sum sagt ær vm sar. Dör man af blok hoggum. ligge i twæböte. Alt þæt sum¹⁹⁾ ökis i twæbötis malum. ökis firi malsæghanda enum. oc ei firi²⁰⁾ andrum. §. 3. Hogger man af andrum hand æller fot. æller limi andra oc biuþer ei lagha böter. eller orkar han ei bötæ. æller fulla borghan firi sic sætiæ.²¹⁾ giælde þa lim firi lim. oc lif firi lif. æn han dræpit hawer.

Vm lækærs tilbuþ. XI^u.

Gör man annæn saran. han scał hanum .III. laghá lækæræ biuþa. taki af en þen han will. Lagha læker heter þen. sum²²⁾ helt hawer iarnhoggit sar. benbrut. hulsar. afhog. gönumlaghat sar.²³⁾ mæþ vndum twem. Hwar sum ei biuþer swa lagha læker. oc lagha böter *mæþ*. wari saker at niu markum til þræskiptis. þæsse bot heter laghslit. oc böte þo fulla saraböter.²⁴⁾ æpti þy sum skilt ær.

Vm sar i (2⁵hemfriþ. kirkiufriþ. oc þinxfriþ. XII^u.

Hogger man annæn fullum sarum i siælsins²⁶⁾ heme. at kirkiu eller a þinge. coma satte²⁷⁾ saman oc skiliaes osatte.²⁸⁾ þær ær sarabot .XL. mårker. taki halwa bot²⁹⁾ malsæghande. oc halwa kununger oc hundare. Kunnu lyte innan coma. warin swa³⁰⁾ gilð sum fyrræ sagt ær. Warþer man slaghin i þæssum friþum bloþlæte oc ei fulsære. wari böt *mæþ* .VI. markum. taki³¹⁾

17) B. *uercande*.

18) A. Loco litt. *k* antea scriptum fuit *þ*.

19) B. om. *sum*.

20) B. om. *firi*.

21) B. om. *sætiæ*.

22) B. om. *sum*.

23) B. v. *saar* omissa, supra lineam addita est.

24) B. *saraboot*.

25) B. *hemfriðhi. kirkiu friðhi ok thinghs friðhi*.

26) Pro *siælsins*. B. *siæls sins*.

27) B. *satir*.

28) B. *usatir*.

29) B. om. *bot*.

30) B. om. *swa*.

31) B. om. *taki*.

halft malsæghande.³²⁾ oc halft kununger oc hundare. Söke bloþlæte *mæþ* .II.³³⁾ oc .XII. Fulsære. *mæþ* .III.³⁴⁾ oc .XVIII. §. 1. Gör man andrum flere sar æn eth. ganger wiþ a þinge at osökto oc fester ræt³⁴⁾ firi brut sijn. *böte* ei mera³⁵⁾ æn sara bot enæ. §. 2. Mötes II. mæn hogger hwar þeræ³⁶⁾ annæn. oc³⁷⁾ fa baþen³⁸⁾ fulsære. warin bæggæ þeræ sar gild. hwart æptir acomo sinne. Ær lyti innan. bötis þær hwart (³⁹⁾eptir. gilde sinu. lyte oc 73 sar ökä.⁴⁰⁾ §. 3. (⁴¹⁾Warþer kuna barþ sarghat⁴²⁾ æller dræpin. wari halw höghre⁴³⁾ at botum æn maþer. vtan þær man gildis⁴⁴⁾ *mæþ* hundraþa *markum*. oc sara bot ær .XL. *marker*.⁴⁵⁾ Hawi þa⁴⁶⁾ ei wald at sökiæ flere sar æn eth. Æru þe⁴⁷⁾ flere warin ogilð.

Vm morð oc ran. XIII^u.

LÆggiæ mæn sic a skip æller a⁴⁸⁾ scogha oc lata⁴⁹⁾ sic til at morþa⁵⁰⁾ oc rænæ. Warþer nocor gripin (⁵¹⁾af þem. wiþ þylica gerning. þa scal han til þinx föræs. XII. mæn sculu han þær wæriæ æller⁵²⁾ fællæ. Wærs han firi þe sac. wari saclös Oc þen saclösan man bastær eller binder. stokcar eller fiætrar. *böte* XL. *marker*. Fællz⁵³⁾ þen ran witis æller morþ. oc warþer sander at þe gerning. dömis þa morþare a stægl. oc ransmaþer⁵⁴⁾ vndi swerþ. §. 1. Warþer man alt sander barþer⁵⁵⁾ sar gör. oc ræntter. þa scal han sökiæ (⁵⁶⁾scapa man sin. *mæþ* .II. (⁵⁷⁾bygþamannum bofastum oc .XII. æptir. vm

32) B. sic. A. *malsghande*.33) B. add. *mannum*.34) B. om. *ræt*.35) B. *meer*.36) B. om. *þeræ*.37) B. om. *oc*.38) B. *baðe*.39) B. *um sic lyti &c*.40) B. *saar*.41) B. hic incipit novum caput, cum rubr.
æn kona uarðer barð. sarghatð
*eller dræpin.*42) B. *sargadh*.43) B. *dyrri*.44) B. *gildas*.45) B. add. *uærin thær iamgild man ok*
kona at botum. Hwar sum saar ær i
*furætighi marcha boot.*46) B. om. *þa*.47) B. *thön*.48) B. om. *a*.49) B. *læ*.50) B. *myrða*.51) B. om. *af þem*.52) B. sic. A. *alleæ*.53) B. *Fals*.54) B. *ransman*.55) B. add. *ok*.56) B. om. *scapa*; at v. *man* lineolis est
inducta, et *scapaman* in marg. add.

all þry malin. oc þo bötis hwart epte gilde sinu. (⁵⁸Giwi oc engin þen lif æller limi firi annærs. sum biuþer fulla böter firi sic eller borghan.

Æn man rænir af andrum scaþaman hans. XIII^u.

TAker man þiuf eller drapara. æller annæn scaþa man sin. warþer siþan rænter af hanum. böte þen .XL. marker⁵⁹) sum rænte. oc brut hans mæþ. æller anwarþe.⁶⁰) ater rættum malsæghanda scaþa man hans. Dyl han rænir. þa witi þæt⁶¹) þen ræntter war.⁶²) in til hans mæþ II. oc .XII. Giter han ei swa sökt. þa wæri sic þen sakin gifs mæþ þrætylptum eþe. Falz at eþe. böte sum sagt ær. §. 1. Halder nocor scaþa man annærs i garþe sinum. oc þol i þem garþe þing stæmnur oc ful tilmæle. söke þen sic sum til talar i sama garþ. oc halde (⁶³þen böter vppi sum mannin hawer haldit. Far han til þinx. oc af six þem manni mæþ þinx witnum. wari saclös. oc þen mar aghe ei siþan mera⁶⁴) friþ a þinge æn annærstaþ. §. 2. Hogger man annæn fullum sarum. æller gör annur brut i (⁶⁵lanzlaghum þem sum han agher ei lif æller limi firi giældæ. oc orkar han⁶⁶) þem ei bötæ. æller borghan firi sic fa. gange þa⁶⁷) in til malsæghanda firi brut siin. oc löse mark vm ar hwart. mæþ ærwoþe sinu.

Vm handraghit ran. XV^u.

RÆNIR⁶⁸) man af andrum til .IIII. pænninga (⁶⁹oc dyl siþan. dyli mæþ eþe ens sins. æller giælde ater pænning (⁷⁰firi pænning. Giwer man andrum sac

57) B. *bygdfastum mannum ok &c.*

58) B. om. *Giwi — borghan.*

59) B. v. *marcher* omissa, in marg. est addita.

60) B. *anduarðe.*

61) B. om. *þæt.*

62) B. *ær.*

63) B. *han botum uppi. man &c.*

64) B. *mere.*

65) B. *lanzlagh them han a æi &c.*

66) B. om. *han.*

67) B. om. *þa.*

68) A. *Rænir* miniatoris errore scriptum est, at nigro *R* addito erratum indicatum est. B. *Rænir.*

69) B. om. *oc dyl siþan.*

70) B. *með pænninge.*

firi ran til half *mark*. Söke þæt mæþ .II. manna witnum. oc .XII. manna eþe. þe sculu oc⁷¹⁾ wita huru⁷²⁾ mykit ranit war.⁷³⁾ oc giældis ater ran⁷⁴⁾ 74 oc mæþ III. *marker*. Witis manne ran mera æn til half *mark*. Söke þæt mæþ .III. manna witnum. oc .XVIII. manna eþe. (⁷⁵⁾giælde ater ran oc mæþ .VI. *marker*. Gifs manne sac at han rænt hawer til .X. *marka* æller mera. giælde ater ranit oc mæþ .XL. *marker*. Æn þen sum kærir⁷⁶⁾ giter sökt (⁷⁷⁾ranit in til hans. mæþ .VI. manna witnum. oc þrætölptum eþe. Giter ei swa sökt.⁷⁸⁾ hawi þa han wizerþ sac ær giwin. wæriæ half⁷⁹⁾ *mark* mæþ .II. oc .XII. mera æn half⁷⁹⁾ *mark*. oc minnæ æn .X. *marker*. (⁸⁰⁾wæri þæt mæþ .III. oc .XVIII. Tiu *marker* æller mera. mæþ .VI. mannum oc þrim sinnum tolf. Falz at eþe oc witnum. bōte sum fyrræ skilt ær.

Vm lot raan. XVI^{us}

Alð⁸¹⁾ þe skipte sum⁸²⁾ göræs sculu skyldra manna mællum. oc⁸³⁾ æpte lanzlaghum mæþ lot kalfa.⁸⁴⁾ æller oc⁸⁵⁾ þær hion kunnu barnlös skiliæes at. æller i hwat skipte⁸⁶⁾ þæt hælzt wara kan. Hwar þær nocot halder firi andrum quart nocra lepis. þæt til skiptis bæra⁸⁷⁾ skulde. giwi vt þæt sama oc mæþ .III. *marker*. warþe oc⁸⁸⁾ ei þe bot mere.

Vm drap þæt fæ (⁸⁹⁾kan göræ manne. XVII^{us}.

Opta⁹⁰⁾ kunnu misfall til coma. oc kan fæ man dræpæ. Hwar sum⁹¹⁾ þæt

71) B. om. *oc*.

72) B. sic. A. om. *huru*.

73) B. *ær*.

74) B. *ranit*.

75) B. *atter gildi fea. ok með &c.*

76) B. *kiære*.

77) B. *raan til &c.*

78) B. add. *thæn sac giuir sum saht ær*.

79) B. om. *half*, at h. v. in marg. add. rec. man.

80) B. om. *wæri þæt*.

81) B. *Al*.

82) B. om. *sum*.

83) B. om. *oc*.

84) B. *lot ok calfa*.

85) B. om. *oc*.

86) B. *skiptum*.

87) B. *bæras*.

88) B. om. *oc*.

89) B. *gør manni eller millli dyur hem fød*.

90) B. *Opt*.

91) B. om. *sum*.

fæ agher sum man dræper. hwat fæ þæt hælst wara kan. han scal mæþ þy fæ⁹²⁾ til þinx fara. laglica þæt i þrim lagþingum⁹³⁾ vt biuþa. oc bot mæþ arwm þæs sum⁹⁴⁾ sin hawa mist. þæt ær fiarþunger af fuldre bot. (⁹⁵wilia ærwingæ wip taka. þa wari þen saclös sum vt biuþer oc bot fyller. (⁹⁶wilia þe ei wiper taka. lati þa banan lösæn a fiarþa þinge. þen (⁹⁷swa hawer til buþit sæti þa bot i taka hænder. wari saclös siþan. §. 1. ☞ Hwar sum föþer⁹⁸⁾ willi diur. æller fughla⁹⁹⁾ hema. kunnu þe nocrum scapa göræ an-nættigæ¹⁰⁰⁾ folke eller fæ. han scal swa firi þem warþa swa¹⁾ sum firi sit²⁾ fæ i allum sakum oc fallum þem warþa kunnu. §. 2. Nu kan arwe þæs dræ-pin ær sigbia. at ei (³fölgþis laglica bananum. æller ei böter buþna sum scul-de. wæri (⁴þa han sic mæþ epe .XII. manna þær⁵⁾ a þinge waru. þa han fæ þæt sum drap giorþe⁶⁾ laglica vt böþ.⁷⁾ oc böter mæþ sum sagt ær. Falz at epe. böte XL. marker. kan þæt (⁸fyrre döæ. Fölgia swa döþo sum quikku oc lægge niþer a fyrstæ þinge. siþan þæt döt ær. oc bot mæþ sum skilt ær. oc wari siþan⁹⁾ saclös. Nu gifs hanum sac. at han fæ þæt manz bani war. mæþ siælfis wilia drap. wæri sic¹⁰⁾ mæþ .II. manna witnum. oc .XII. manna epe. (¹¹oc göre swa gilt döt sum quikt æpte miæzmann¹²⁾ or-þum. Falz at þæssum wizerþum. böte XL. marker.

92) B. om. fæ.

93) B. thingum.

94) B. om. sum.

95) B. Vil æruinge uið taca. uæri &c.

96) B. Vil æi &c.

97) B. til biuðer. ok sæti boot &c.

98) B. föðe.

99) A. Loco litt. gh aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.

100) B. antuigia.

1) B. om. swa.

2) B. sinu.

3) B. ær rætlicha fylght bananum ok bö-ter &c.

4) B. om. þa han.

5) B. thera.

6) B. om. giorþe.

7) A. Loco litt. öþ aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.

8) B. fæ fyrre dö. fylghi &c.

9) B. om. siþan.

10) B. add. tha.

11) Legendum videtur: æller göre &c.; cfr. UplL. ManbB. 1: 3. Recentiori vero, ut videtur, mutatione additis iis quae infra sequuntur: Falz at þæssum &c., verba: æller göre — orþum sine dubio delenda omnino fuissent, hoc vero per scribae negligentiam non facta, haec verba novo er-rato, æller in oc mutata, cum anteceden-tibus sunt connexa.

12) B. metzmann.

Vm owormagha drap oc galins manz. XVIII^u.

75 Dræper owormaghi man hwarium lundum han dræpæ kan. bötis þæt drap ater mæþ wapa botum. Will owormagha malsman þæt drap dylia. (¹³Söke þa hin in til hans. mæþ .III. manna witnum. oc .XVIII. manna epe. Owormaghi heter þen yngre ær æn .XV. ara. Nu sigher¹⁴) annær owormagha wara. oc annær ei. XII mæn sculu þæt wita oc ranzsaka. alder hans mæþ sinum epe. §. 1. **W**arþer man af wita þæt scal lysæs firi sokn oc gran-num. firi hundaris þinge eno. Skyldæ mæn¹⁵) sculu han i gömo hawa. kan han lös slippa siþan laghlyst¹⁶) ær firi hanum. man dræpæ. æller by bræn-næ. giælde by ater mæþ wapa botum .VII. markum.¹⁷) oc man drap samu-leþ. (¹⁸Sara bot wari .J. III. örum. Ei warþa þæsse böter höghre. þo at scaþi si¹⁹) mere. Swa scal arwe þæs manz baþe taka oc bötæ firi han. Ær ei lyst²⁰) firi hanum sum sagt ær. warin²¹) gerninga²²) hans i wiliawerks botum. þe han gör til annærs. swa oc þa²³) til hans göræs kunnu.

Vm wapa drap af handwirkum.²⁴) XIX^u.

Lyuter man döþ²⁵) i²⁶) gildrum andra manna af spiutum æller i²⁷) grawm. Æru þe laghlyst²⁸) fyrræ. wari gilder at²⁹) .VII. markum wapa bot. Ær ei lyst³⁰) firi. wari gilder (³¹at halwre bot. Far man³²) sar annur oc ei döþ. wari böt mæþ fiarpunge af fuldre bot. §. 1. Græwer³³) man brun æl-ler andra grawar. kan þær innæn fæ falla. oc lytæ³⁴) döþ af. giælde ater³⁵)

13) B. sökis that in &c.

14) B. add. han.

15) B. Sculdi mæn hans.

16) B. laghlyust.

17) B. marker.

18) B. Sara böter uærin &c.

19) B. uarðhe.

20) B. lyst.

21) B. add. þa.

22) B. gernungar (sic).

23) B. the.

24) B. sic. A. handkum.

25) A. v. döþ omissa, supra lineam est addita.

26) B. af.

27) B. om. i.

28) B. laghlyust.

29) B. með.

30) B. lyst.

31) B. með halwi boot.

32) B. han.

33) B. Græuer.

34) B. liuter.

35) B. om. ater.

quict firi döt. taki han þæt döþæ (³⁶þen brun æller graf atte. Falder i folk oc dör af. bötis ater mæþ wapa botum.³⁷) Agher en man brun. (³⁸nytiær oc en oc ei flere af.³⁹) böte bot. ensamin. Lyter⁴⁰) nocor scapa af dikum. wari ogilt.

Vm afalz drap. XX^u.

Falder huus niþer. æller annur handwerke manna. kan folk æller fæ firi warpa. oc lyter⁴¹) döþ af. bötis ater mæþ fiarpunge af fuldre bot. §. 1. Hogger man træ i scoghe. fæller⁴²) a annæn. oc synis⁴³) ei annur handwerke a hanum. Fylle þær wapa ep (⁴⁴a hanum .XVIII. manna. oc wapa bot .VII. marker. Fæller træ a ök manz. æller a annæt fæ. wari böt mæþ fiarpunge af fulle⁴⁵) bot. §. 2. (⁴⁶Cliwer man i træ eptir bön æller buþ annars. falder niþer oc far af döþ. wari gilder at halwi manz bot. Clywer⁴⁷) man (⁴⁸i træ obipin⁴⁹) mæþ siælfis wilia falder niþer oc dör af. liggi ogilder. Nu kan arwe þæs döþæ. nocrum wita at han baþ æller böþ hanum i træ fara.⁵⁰) Dyli þa þæt mæþ þrætölpum epe. æller böte sum sagt ær. Falder man v træ. oc faar þen scapa af sum⁵¹) niþre ær stadder. wari ogilt. Affall⁵²) agho bötæs oc ei affall.⁵³) vtan af⁵⁴) sægl træ eno. §. 3. Ligger wipcaster⁵⁵) i garþe. falder a man oc slar i hæl. wari gilt⁵⁶) mæþ wapa botum .VII. markum. §. 4. Rætter man sten æller stop.⁵⁷) falder a man oc slar i hæl. wari gilder mæþ wapa botum.

36) B. om. þen — atte.

37) B. add. Allir aghu the boot böta. sum brun eller grauar attu.

38) B. ok nytiær. ok æi &c.

39) B. om. af.

40) B. Lyuter.

41) B. lyuta thær.

42) B. falder.

43) B. synas.

44) B. om. a hanum.

45) B. fuldri.

46) B. sic (Cliuir man i træ eptir bön el-
ler buþ annars. falder nidhir ok faar
af dödh. uæri gildir at halwi manz boot.).

A. om. Cliwer — manz bot.

47) B. Cliuir.

48) B. með siælfis ualde ok obidn i træ.
falder &c.

49) B. sic (cfr. not. 48. antecedentem). A.
obpin.

50) B. cliua.

51) B. om. sum.

52) Lege A fall.

53) B. sic. A. a fall.

54) B. sic. A. om. af.

55) B. uidha caster.

56) B. gildir.

57) B. studh.

76 Dragher⁵⁸⁾ man skip a land. æller vtskiuter. biþer flere mæþ sic. kan no-
cor þær⁵⁹⁾ firi lunnun æller skipaborþe döþ lytæ.⁶⁰⁾ bötis ater mæþ waþa
botum. §. 5. þæssum waþa botum fölgher eþer engin. §. 6. **T**aker man
þræl annærs til lans ganger (⁶¹i scogh mæþ hanum. hogga baþe træ eth.
kan þæt træ a⁶²⁾ þræl falla oc i hæsl sla. bötis ater mæþ waþa botum. (⁶³Lytæ
þe baþe döþ af þy træ. Liggen oc⁶⁴⁾ baþe ogilde. §. 7. Hogga tve mæn
træ eth. lytæ⁶⁵⁾ baþe döþ af. ligginn ogilde. Lyter⁶⁶⁾ annær þæræ döþ. böte
þen⁶⁷⁾ liwer .VII. marker waþa bot.

Vm waþa böter sum eþer fölgher. XXI^u.

Sæter man sic i saat oc will dyur skiutæ. warþer man firi stadder. oc liu-
ter döþ af. Han bötis ater mæþ .VII. markum. þær scal waþa eþer firi⁶⁸⁾
festes .XVIII. manna. oc bot takum i hænder sætiæs. oc til biuþæs a griptar
bakca.⁶⁹⁾ swa oc firi sokn. oc a hundaris þingum þrim. þen swa biuþer. han
fölgher lagha til buþi. §. 1. Dræper faþer æller moþer barn sit. mæþ waþa
oc ei mæþ wilia. (⁷⁰oc liwa þön baþin. kiære⁷¹⁾ annæt þæræ til þæs sum
(⁷²dræpit hawer. þa scal þæt fæstæ waþa eþ. oc waþa⁷³⁾ bot biuþa sum
sagt ær. Siþan ma⁷⁴⁾ engin til lagha æller (⁷⁵til bota qualia. Hwar sum
falder⁷⁶⁾ at waþa eþe. þa comber þær waþe i wiliawerk.

Vm dula drap oc dana arf. XXII^u.

KAn lik hittæs ærrat oc vndat i scoghum. a lötum, æller a wæghum. kirkiu

58) B. *Drægher.*

59) B. om. *þær.*

60) B. *lyuta.*

61) B. *til scoghs.*

62) B. sic. A. om. *a.*

63) B. *lyuta baðe &c.*

64) B. om. *oc.*

65) B. *lyuta.*

66) B. *lyuter.*

67) B. add. *sum.*

68) B. om. *firi.*

69) B. *gripta bacca.*

70) B. om. *oc — baþin.*

71) B. *kiærer.*

72) B. *drap. tha &c.*

73) B. om. *waþa.*

74) B. add. *thæt.*

75) B. *bota höghra qualia.*

76) B. *falz.*

æller cöpstaþa mællum. oc hittis engin þen dræpit hawer. þæt heter⁷⁷⁾ dula drap. þær scal hundare banaman finnæ.⁷⁸⁾ æller botum vppe halda .XL. markum.⁷⁹⁾ Ær nocor þen til wiþ drap kænnes⁸⁰⁾ a þinge. æller firi sokn wiper ganger. þa agher ærwinge þæs dræpin ær. sac a han sökæ⁸¹⁾ oc bot af hanum cræwiæ. Hittis lik ærat⁸²⁾ oc vndat innæn tomta ra. æller vtan. vtan huus eller i olæstum husum. þær agher⁸³⁾ oc hundare banaman hittæ.⁸⁴⁾ æller botum vppe halda. hittis i læstum husum. bötis ater mæþ morþgiældum .XX. markum oc hundraþa. §. 1. Kunnu mæn a bolstape sinuin lic hittæ. þa agha þe buþkafla vp skera. oc hundare allu buþ fa. oc .XII. mæn til næmnæ sum⁸⁵⁾ scuþa sculu oc synæ. hwat handwerke synis⁸⁶⁾ a þy like eller ei. Synis⁸⁷⁾ ei handwerke a (⁸⁸⁾þy. þa ma oc engin böter⁸⁹⁾ cræwiæ. (⁹⁰⁾Synis handwerke a. þa scal hundare banaman finnæ æller botum vppe halda. Skera ei bolstazmæn buþkafla vp⁹¹⁾ oc lrundaris mannum buþ fa. þa⁹²⁾ haldin siælwe botum vppe. Nu sigher lænsman handwerke a like wara. oc bönder ei. wari þæt a .XII. manna witnum. þeræ sum lic saghu. §. 2. Allastape þær mæn wita sannan banaman. wari hundare alt saclost firi botum. Fari þen æpte 77 scapamanne sinum sum⁹³⁾ sin hawer mist. æn han will. §. 3. Kan han⁹⁴⁾ vtlænzker wara. sum⁹⁵⁾ dræpin ær. comber rætter ærwinge hans innan nat oc⁹⁶⁾ iarmlanga. (⁹⁶⁾þa agher han arf vptaka. oc halwa bot⁹⁷⁾ .XX. marker. oc .XX. marker kununger oc hundare. Comber ei ærwinge innæn þen timæ. Taki kununger baþe bot oc arf. æpte (⁹⁸⁾þen dræpin ær. æn han lekman ær. Kan han clærker wara. taki biscuper arf. oc kununger bot. Bepes kununx

77) B. *hete.*
 78) B. *hitta.*
 79) B. *marker.*
 80) B. add. *ok.*
 81) B. *sökia.*
 82) B. *errat.*
 83) B. *scal.*
 84) B. *finna.*
 85) B. om. *sum.*
 86) B. *synas.*
 87) B. *Synas.*

88) B. *tha ma thær ok &c.*
 89) B. add. *firi draap.*
 90) B. *Synas handuirki. tha &c.*
 91) B. om. *vp.*
 92) B. om. *þa.*
 93) B. om. *sum.*
 94) B. *thæn.*
 95) B. sic. A. om. *oc.*
 96) B. *han agher arf &c.*
 97) B. add. *með.*
 98) B. *dræpin. æn &c.*

man (⁹⁹siæ goz þæs dræpin ær. oc (¹⁰⁰han menar sum handamællum hawer. (¹oc will ei til synæ lata. böte III. marker. Hawer han nocot af þy goze vndan²) forþat. före þæt ater mæþ epe .XII. manna. at þæt ei mera war. Dör inlænzker man oc comber ei rættær ærwinge hans innæn þry ar. oc wip arf kiænnis. Þa skiptis goz hans³) til kirkiu oc clostra firi siæl hans.

Vm sporgiælð i drapum. XXIII^u.

Mötæs tve mæn oc dræper hwar þeræ annæn. ligge þær man gen manne i arwa botum. oc arwa þeræ bæggia. böte hwar þeræ⁴) kunungi oc hundare VIII. örtugha oc .XIII. marker. §. 1. Warþer man dræpin oc þen will dylia sum drap. þa hawi ærwinge wald þæs dræpin ær. sökia sac til banamanz mæþ epe þrætölptum. oc .VI. manna witnum. innan nat oc iamlanga. þa scal þen⁵) sum drap giorþe. fulla böter firi sic biuþa. mæþ þinx .witnum i manapum þrim oc synæ lata. oc⁶) swa takum i hænder sætia. Warþer⁷) siþan æpte swa giort. þen⁸) dræpin firi þe⁹) sac. ligge þær hwar þeræ i gilde sinu. Hawer ei böter buþit sum sagt ær. warþer siþan dræpin. ligge ogilder. oc arwa þæs (¹⁰dræpin ær. cræwin vt böter æptir han. §. 2. Gæstæ mæn til bonda. dræper gæster annæn gæst. warþer banaman fangin. halde¹¹) botum vppe. oc¹²) þen lete æpte scaþamani sinum. sin hawer mist. oc¹²) bonde sum huus atte wari saclös. §. 3. Dræper man annæn.¹³) comber til þinx. oc kænnis wiper gerningæ¹⁴) sinæ. Hawi þa malsæghande wald hwat han hæller will hæmnæ æller wip botum taka. will han böter taka. þa agher han hawa .VIII. örtugha oc XIII. marker. swa oc¹⁵) kununger oc hundare. þæsse bot heter sporgiælð.

99) B. *sea goz hans sun dræpin &c.*

100) B. *than mena &c.*

1) B. om. *oc — lata.*

2) A. *vndat* primum est scriptum.

3) B. *thæt.*

4) B. om. *þeræ.*

5) B. *han.*

6) B. om. *oc.*

7) B. add. *æi*, at h. v. lineola inducta est, ac subiectis punctis notata.

8) B. om. *þen.*

9) B. *samu.*

10) B. *fyrra dræpin uar cræwin böter &c.*

11) B. add. *han.*

12) B. om. *oc.*

13) B. add. *ok.*

14) B. *gærning.*

15) B. om. *oc.*

Æn flere dræpæ en. XXIII^m

Kunnu tiu mæn. æller flere dræpæ en man. Alle agha þen man fasta. oc þri af þem banamæn hetæ. en rap bani. annær. halð bani. oc¹⁶⁾ þriþi¹⁷⁾ sander drapare. (¹⁸⁾hawin ærwingæ walð a slicca þrea sökia (¹⁹⁾sum þe wilia af þem sum skript hawa takit. Rap bani sökis mæþ .II. oc .XII. bot hans .III. marker. en sac malsæghanda. Hald bani mæþ .III. oc .XVIII. bot hans .IX. marker. en sac malsæghanda. Sander drapare.²⁰⁾ mæþ .VI. oc þrim 78 sinnum tolf. bot hans .XL. marker. Dylia alle drap. giter oc ei malsæghande þem²¹⁾ wiþ bundit. wæri þa banaman sic mæþ epe þrætölptum. Hald bani mæþ epe .XVIII. manna. Rapbani mæþ epe .XII. manna. Falz oc²²⁾ eper firi þem. bötin sum fyrræ sagt²³⁾ ær. §. 1. Witis manne at han dræpæ baþ æller böþ. hæria æller hogga. wæri sic²⁴⁾ mæþ epe þrætylptum. firi hog²⁵⁾ oc bardagha. mæþ epe .XII. manna. æller böte hwaria sac æpte sinu gilde.

Um lik nan oc tilbuþ firi drap. XXV^m.

Rænir man lik. warþer gripin wiþ. böte XL. marker. warþer ei takin wiþ. wæri sic mæþ epe þrætylptum. æller böte sum sagt ær. §. 1. ¶ Will malsæghande æpte þen dræpin ær. wiþ botum taka. oc²⁶⁾ þen will oc giærnæ böte sum drap giorþe. Kan goz hans ei gitæ fullat .XL. marker. þa fællis slict af mark sum af mark. firi allum þem sum²⁷⁾ þær agha bot vptaka. oc skiptin alle þy sum til ær. Dræper man annæn oc rymir sipan vndan.

16) B. om. oc.

17) B. sic. A. þriþi.

18) B. hawi ærwinge &c.

19) B. han wil af them a uighualle uaro.

Rudhbani scal sökias meðh &c.

20) B. banaman.

21) B. add. malsæghande then, at hæc li-neola sunt inducta.

22) B. om. oc.

23) B. skill.

24) B. add. fore drape.

25) B. hug.

26) B. om. oc.

27) B. om. sum.

will ærwinge böter taka. þa sökis bo hans æpte²⁸⁾ domum oc skiaelum. oc takis vt²⁹⁾ æpte brutum. Nu scal þen biupa drap hawer giort. bot epti brutum. oc giæld eptir döpan. han (³⁰agher tilbiupæ a griptær backa. firi sokn. oc a hundaris þingum þrim. Will malsæghande wiþ botum taka. þa fæstins böter a þinge. oc giældins æpte. Will han hæmnæ oc ei böter taka. fæstins kununge oc hundare böter æpte brutum sum þem til höre. oc malsæghanda rætt³¹⁾ stande quar. Will drapare ei fæstæ æller ræt göræ. sökis³²⁾ böter af hanum æpte lanlaglum. §. 2. Hoggas .II. mæn (³³swa at annær lyter³⁴⁾ döþ af. oc annær sar.³⁵⁾ wari drap gilt. oc sar ogilt. §. 3. Biscuper agher i hwariu drape .III. marker. vtan þær wape³⁶⁾ fölghe æller owita gerning. §. 4. All sporgiælð sculu þræskiptæs.

*Vm twæbötis drap.*³⁷⁾ *XXVI^m.*

DRæper man annæn i forsate. hwar³⁸⁾ þæt hælzt ær. a lande æller a³⁹⁾ watne. Ligge þen i twæböte til comber (⁴⁰i attatighi markum. oc þen i enböte forsot giorþe. Sigher annær forsot wara giort. oc annær ei. wæri sic⁴¹⁾ mæþ epe þrætylptum. at han ei i forsate drap. Hogger man i forsate annæn. warin⁴²⁾ sar hans i twæböte. æller. wæri sic⁴³⁾ mæþ epe .XVIII. manna. §. 1. Warþer man dræpin at systur æller at⁴⁴⁾ dottor sinnæ. ligge i twæböte. fore þy at þa gatu han ei mæþ wapnum wart. §. 2. Dör man af blokhoggum ligge i twæböte. §. 3. Warþer man dræpin af morþwapnum. ligge i twæböte. Kan 79 drapare ei warþa takin mæþ. wæri sic mæþ epe þrætölptum. at han þen man drap mæþ folkwapnum. oc ei mæþ morþwapnum.⁴⁵⁾ þættæ æru morþwapn tæl-

28) B. *með.*

29) B. add. *boot.*

30) B. *a biuða til a &c.*

31) B. *lotin.*

32) B. *sökins.*

33) B. om. *swa at.*

34) B. *lyuter.*

35) B. add. *af.*

36) B. sic (*uæde*). A. *wære.*

37) B. add. *ok morðuapn; quibus porro rec. man. add. Oc forsæte.*

38) B. *huart.*

39) B. om. *a.*

40) B. *attatighi marca.*

41) B. *thæt.*

42) B. *uari.*

43) B. *þæt.*

44) B. om. *at.*

45) B. *rubris litteris add. nota mörð k-*

ghekniwer matkniwer. arf af bogha.⁴⁶) §. 4. Agha⁴⁷) mæn maltmælæ⁴⁸) saman. warþer⁴⁹) nocor dræpin af þem æller sar gör. ligge i twæböte. §. 5. Comber (⁵⁰nocor obuþin. oc warþer dræpin. ligge i enböte .XL. markum.⁵¹) gerninga⁵²) hans ligger⁵³) i twæböte. §. 6. Warþer yngri⁵⁴) barn dræpit⁵⁵) æn .XII. ara. ligge i twæböte. ær þæt ældræ ligge i enböte. §. 7. Kan owormaghi man dræpæ. þæt ær owita gerning. wari (⁵⁶bot þæs fiarpunger af fuldre bot. Aghe þær i hwarte. kununger æller biscuper. §. 8. Hwar sum⁵⁷) hema dræpin warþer. ær han fræls æller ofræls. ligge i twæböte. §. 9. Comber man hem til annærs mæþ lagh dömdo þinge cræwer vt sac sinæ. stander þen a mot firi ær. mæþ wigh oc wæriu.⁵⁸) will ei lagh dömdæ sac vt giwa. warþer þen dræpin til comber. ligge i twæböte. (⁵⁹oc þe i enböte firi æru. §. 10. Biuþer kununger (⁶⁰lyuþ oc leþung⁶¹) vt. skip (⁶²ær vtgangit oc til læghis comit. warþer þær siþan nocor dræpin. innæn firi borþe. æller vtan firi⁶³) bryggiosporþe. ligge i twæböte. §. 11. i allum þæssum drapum. scal man halbana.⁶⁴) raþbana. oc sanbana.⁶⁵) swa wiþ drap bindæ sum fyrræ sagt ær. §. 12. Warþer kuna dræpin. liggi i twæböte. Dræper kuna man. ligge i enböte. §. 13. All twæböte. sculu swa skiptæs taki malsæghande fyrst⁶⁶) halwa bot. Half bot (⁶⁷skiptis i þry. taki oc en lot. malsæghande. twa kununger oc hundare. §. 14. Kan hepit barn dræpas. þær warþer ei bot mera⁶⁸) æn .XL. marker.

uapn. In antiquiori codice, quem secutus est scriba, haec, ni fallor, in marg. fuerunt adnotata.

46) B. *bugha.*

47) B. sic. A. add. *þe.*

48) B. *maltmæle.*

49) B. add. *thær.*

50) B. *ubuþin. uarðer hælsæghin. liggi &c.*

51) B. *marker.*

52) B. *gærningar.*

53) B. om. *ligger.*

54) B. *yngra.*

55) B. sic. A. *dræpin.*

56) B. om. *bot þæs.*

57) B. om. *sum.*

58) B. *uærn.*

59) B. *þæn i enböte fore ær.*

60) B. om. *lyuþ oc.*

61) B. *legðung.*

62) B. sic. A. *æru vtgangin.*

63) B. sic (*fore*). A. om. *frt.*

64) B. *haldbana.*

65) B. *sannan bana.*

66) A. *fyrsta* scriptum fuisse videtur; litt. *a* vero ab ipso scriba deleta est.

67) B. *thærskiptis. taki &c.*

68) B. *mere.*

Vm þræbötis drap. XXVII^u.

UArþer man dræpin i stow⁶⁹⁾ siælfs sins. flyter saman hör oc hiærne. ligge þen i þræböte .XX. markum oc hundraþa. Warþer man⁷⁰⁾ dræpin i siang sinne. ligge i þræböte. wari kuna i sama gilde. warþer oc ei kuna i þræböte. vtan þær. Kan man warþa dræpin i andrum husum innæn garþe sinum. Æller i garþe siælw. æller oc swa nær garþe at skiutæ ma til mæþ spiuzskapte. wari gilder at hundraþa markum. Warþer man⁷¹⁾ dræpin i hemelike⁷²⁾ huse. ligge i þræböte. §. 1. Warþer owormaghi dræpin (⁷³⁾þen yngre ær æn siu ara. ligge i þræböte. §. 2. Warþer man dræpin i kirkiu æller i kirkiugarþe. æller oc swa nær kirkiugarþe at na ma til mæþ spiuzskapte.⁷⁴⁾ ligge i þræböte. §. 3. Warþer man dræpin i⁷⁵⁾ rættum þinx staþ i sattu þinge. ligge i þræböte. §. 4. Warþer (⁷⁶⁾smiþer i smiþio dræpin. þær han stander a giærning sinne. ligge i þræböte. §. 5. Far man at wæghe
80 ensamin. hitted lik firi sic liggæ. fari til by (⁷⁷⁾þær næst ær. oc skærscute þær maal sit. Hittæ twe mæn en döþæn. fari annær þeræ ater. oc annær fram til næstæ by. oc⁷⁸⁾ skærscutin þær mal sit. at þe döþæn hitto. oc scaþa engin giorþo. Hawa þe ei⁷⁹⁾ swa giort. haldin þa botum vppe. æller epe þrætölpum. Falz⁸⁰⁾ at epe. oc (⁸¹⁾synis handwerke a like. böte⁸²⁾ XX. marker oc hundraþa.

Vm drap innan sianga. XXVIII^u.

KAn man husfru sinæ sla. will raþa oc ei dræpe. taker wær æn han wilde. oc lyter⁸³⁾ döþ af. wari þæt a .XII. manna epe. hwat hælder þæt war giort

69) B. *stuu.*70) B. om. *man.*71) B. om. *man.*72) Lege *hemeliko.* B. *almænnighis.*73) B. *yngrri æn* &c.74) B. *spiutsaski.*75) B. *a.*76) A. Verba *smiþer* i omisssa, in marg. add. scribe.77) B. *þæs næsta. ok* &c.78) B. om. *oc.*79) A. v. *ei* omisssa, supra lineam est addita.80) B. *Fallas.*81) B. *synas handuirki* &c.82) B. *bötin.*83) B. *lyuter.*

mæþ wilia æller mæþ⁸⁴⁾ warpa. wæriæ þe han. böte döz drap mæþ lagha botum. Fællæ þe han. þa dömis man a stægl firi gerning sinæ. wilia frænder bænnæ hanum lif vnna inne script sinæ vtlendis. oc böte bot inlendis .XX. marker oc hundrapa. Dræper kuna bonda⁸⁵⁾ sin wari lagh samu. Fællis hon til drap. oc wiliawerkæ.⁸⁶⁾ dömis þa kuna vndi sten. (⁸⁷⁾Huliken þeræ annæn rapar til döz.⁸⁸⁾ warþer þen fangin til banaman war⁸⁹⁾ rapin. oc ganger wiþ þe gerning þa dömis han til stægl mæþ bonda. Husfru vndi sten æn hon ræþ. Tolf mæn sculu hwart þeræ wæriæ. ællær fællæ æn þe morþraþ dylia kunnu. §. 1. Dræper faþer æller moper barn sit. Æller barn faþur æller mopor. broþer æller syster broþor sin. syster æller broþer systur sinæ. þæssin⁹⁰⁾ liggin all i þræböte. §. 2. All þræböte skiptins swa. taki halft malsæghande. oc⁹¹⁾ halft kununger oc hundare.

Vm drap innæn öyum. XXIX^{us}.

Varþer man dræpin i⁹²⁾ skærium vte. vtan warþ oc wacu. þær agher⁹³⁾ engin botum firi warþa. vtan rætter drapare. æn han fangin warþer. Warþer man⁹⁴⁾ dræpin innan warþ oc wacu. i þem öyum andra liggia vtan firi. þæt skiplagh sum⁹⁵⁾ þe ö. liggir⁹⁶⁾ til. agher banaman finnæ innan nat oc⁹⁷⁾ iamlanga. æller botum vppe halda .XL. markum.⁹⁸⁾ Ei warþa böter þa mere i iamlanga enum. þo at mæn hittins dræpæne⁹⁹⁾ flere.

Vm toruo giæld. XXX^{us}.

UArþer man i skipi siuker æller sar. kan swa længe liggia at allum leþis

84) B. om. mæþ.

85) B. man.

86) B. wilia wærk.

87) B. Hulkit thera annat raðer &c.

88) B. döð.

89) B. warð.

90) B. thæssi.

91) B. om. oc.

92) B. innan.

93) B. a.

94) B. om. man.

95) B. om. sum.

96) B. sic. A. liggin.

97) B. sic. A. om. oc.

98) B. marker.

99) B. dræpni.

þær¹⁰⁰) wiper. föræ skipara han a land vp.¹) oc i iorþ læggia. fyr æn han mæþ allu döper ær. oc²) fara bort fran (³hanum. til comber skip annæt i samu hamn. höræ mæn af skipi þy. man i iorþ ryna. oc hialpa hanum v iorþ. Kan sipan þen man wip fas oc kiæræ⁴) siælwer æpte scapa sinum. wari gilder (⁵at þrinni hundrapa markum. Taki halwa bot malsæghande. oc⁶) halwa kununger oc hundare. Þættæ heter torwo giæld. Hawar⁷) talt warit. oc aldre takit.

*Vm drap mællum clærks oc lekmanz.*⁸) .XXXI^u.

81 DRæper prester æller annær clærker. lekman. þær agher⁹) biscuper kununx ræt. oc arwa þæs dræpnæ. takin¹⁰) malsæghanda ræt¹¹) af botum. Dræper lekman clærk. taki þær kununger sin ræt. oc arwa hans takin¹⁰) sin lot af bot.¹²) §. 1. Kan man dræpin warþa. lekman æller clærker. oc ær ei rætter malsæghande inlændis þa þæt kærís. wærs þæt drap firi þem sum¹³) a kære mæþan han borto ær. Comber sipan malsæghanden¹⁴) hem. (¹⁵oc cræwer böter. wari wart firi hanum swa¹⁶) sum firi þem (¹⁷sum þær fyrstæ a talape. swa oc firi allum andrum. þær kunnu frammer a tala.¹⁸) §. 2. Dör þen man¹⁹) drap giorþe. fyrræ æn han laghsökter ær. (²⁰hawin arwa hans wizorþ. wæriæ sic mæþ þrætölptum epe. æller (²¹giælde lagha bot firi geringæ hans. §. 3. Gör biltugher man drap. æller annur brut mæþan han

100) B. om. þær.

1) B. om. vp.

2) B. om. oc.

3) B. ok til &c.

4) B. kiærir.

5) B. meðh thry (sic) hundraða marcum.

6) B. om. oc.

7) B. add. æ.

8) B. add. ok æn biltughir man draap gior.

9) B. taker.

10) B. om. takin.

11) B. lot.

12) B. botum.

13) B. om. sum.

14) B. om. malsæghanden.

15) A. Verba oc cræwer böter omissa, ab ipso scriba in marg. sunt addita.

16) B. om. swa.

17) B. fyrst atalaðe.

18) A. Loco v. tala aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

19) B. add. sum.

20) B. hawi tha aruar &c.

21) B. giældin, lagha böter fors gerning hans.

friplös²²) ær. bōte æpte laghum sipan han (²³i friþ comber. warþer han friplös²⁴) dræpin. ligge ogilder.

Vm forgerninga drap. XXXII^m.

Kan kuna man mæþ forgerningum dræpæ wilia. warþer bar oc takin wiþ. þa scal hon bindes oc til þinx föræs. oc (²⁶gerninga hænnær mæþ hænni. Tolf mæn sculu hona²⁶) þær wæriæ æller fællæ mæþ eþe sinum. wærs hon. wari saclōs. Falz hon. bōte XL. marker. Dræper mæþ allu. oc warþer sanð.²⁷) þa dōmis hon til (²⁸ball. oc arwa hænnæ ærwin goz æpte hona. wilia malsæghandar²⁹) hænni lif vnna. oc bōter taka. þa bōte .XX. marker oc hundraþa. Skiptins sum annur þræbōte. þen hona fangaþe³⁰) wari saclōs firi banð. æ³¹) hwat hon wærs æller ei.³²)

Vm hōtning oc wapa scuf. XXXIII^m.

Hōtir man andrum mæþ sten æller stang. æller banawapnum. þa ær³³) hōtter þrim slapum gilder. i stuw bænke. i kirkiu. i³⁴) satto þinge. Hwar þær hōter. bōte III. marker. æller wæri sic mæþ eþe .XII. manna. §. 1. Taker man wapn iwi hōþe³⁵) sinu.³⁶) þæt annær wilde hanum scapa mæþ. oc æru þær II. mæn til witnæ. hawi þen³⁷) wapn firi sit eghit. §. 2. Kan nocor skiu-ta³⁸) annæn i eld. æller i³⁹) watn. af huse æller v træ mæþ wapa oc ei mæþ wilia. lyter⁴⁰) þen man dōþ af æller annæn scapa. biuþe firi sic þen skōf.

22) B. *biltughir.*

23) B. *frið s frið comber* (sic).

24) B. om. *friplōs.*

25) B. *forgerninga hænnæ með. Tolf &c.*

26) B. *hana*, et sic infra.

27) B. add. *at.*

28) B. *baal. ok æruar &c.*

29) B. *malsæghanda.*

30) B. *fangit hafðe.*

31) B. om. *a.*

32) B. *fellis.*

33) B. sic. A. om. *ær.*

34) B. *a.*

35) Pro *hōþe*. B. *hofði.*

36) B. *sic.*

37) B. *thæt.*

38) B. *skyuua.*

39) B. om. *i.*

40) B. *lyuter.*

wapa eþ oc wapa⁴¹) bot. Falz at⁴²) eþe. böte firi wiliawerke.⁴³) scapa hwar
æpte gilde sinu.

Vm oquæpins orþ. XXXIII^u.

Opta coma af ondum⁴⁴) orþum gerninga onda.⁴⁵) Hwar sum andrum gi-
wer oquæpins orþ. firi kirkiu æller þinge. æller oc andrum samfundum man-
na. kallar han agna bak⁴⁶) þræl (⁴⁷æn han fræls ær. æller annur ful namn.
giter han sic for þy namne⁴⁸) wart. böte þen .III. marker han swa kallaþe.
82 Böte þen samuleþ sum⁴⁹) annæn callar hæriansun.⁵⁰) þiuf.⁵¹) æller liughara
iwir þwart⁵²) þing. oc giter han ei (⁵³sannat at swa giort.

Vm þocka böter. XXXV^u.

UArþer kununx man dræpin. taki kununger .XL. marker at⁵⁴) þocka bot.
warþer iarls eller biscups man dræpin. taki hwar þeræ .XII. marker at þocka
botum. warþer þæs (⁵⁵hærrans swen dræpin. sum baþe hawer stekara oc
stallara. æller þæs sum⁵⁶) i kununx rap ær. wari þær þocka bot .VI. mar-
ker. Gifs oc⁵⁷) hwarghin þocka bot. vtan i drapum. Mæþ hundraþa marka
bot.⁵⁸) giwas ænga þocka böter.

Vm þe mal baþe ganger firi lif oc goz. XXXVI^u.

Hwar sum före awghan skiold eller rese hær mote sinum rættum⁵⁹) kunun-
ge. æller þy rike han inföder ær. Hawi forgiort iorþ oc goz allu þy han

41) B. om. wapa.

42) B. add. them.

43) B. uilia uærk.

44) B. wandom.

45) B. uanda.

46) B. add. casnauargh. eller.

47) B. om. æn — namn.

48) B. onæmne.

49) B. om. sum.

50) B. hæriansun.

51) B. sic. A. þiuf.

52) B. thuert.

53) B. sannan at thy giort.

54) B. om. at.

55) B. herra man dræpin &c.

56) B. om. sum.

57) B. om. oc.

58) B. botum.

59) B. om. rættum.

agher. oc halsin mæþ vm⁶⁰) han fangin warþer. Gifs nocrum manne sac vm þylica gerninga.⁶¹) þa sculu .VI. af kununx raþ .XII. mæn til næmnæ sum han wæriæ sculu ællær fællæ. wæriæ þe han wari saclös. Fællæ þe han mæþ epe sinum. gange þa (⁶²iorþ oc goz hans vudi cronona, oc siælwer han vndi swærþ. §. I. ¶ Hulikin man sin husbonda dræper. æller forraþer rikan æller fatökan. warþer þær mæþ fangin. þa scal han dömes til stægl. iorþ oc goz hans til þræskiptis. kununge. hundare. oc malsæghanda. Alt þæt sum⁶³) til ær. Kan bonda æller brytiæ. legþo drænger æller legþo kuna. þræl æller (⁶⁴ambat. husfru þeræ eller barn dræpæ æller forraþa. þær dömis man til stægl. oc kuna vndi sten. oc penninga þeræ (⁶⁵vm nocre æru. til þræskiptis. Gifs manne eller kunu sac vm þylica gerninga.⁶⁶) þa sculu .XII. mæn a þinge þem wæriæ eller fællæ mæþ sinum epe. wæries þe warin saclös. Fællæs þe takin dom sum sagt⁶⁷) ær. ¶ Nu ær sagt vm drap oc sar. oc scapa þen man kan hænda. Guþ han giwi os friþ oc ar. oc lif for vtan ænda.⁶⁸)

Hær byries þiufnaþa balcer. oc tæliæs i hanum flocca¹) .XVI. oc six i þem fyrstæ.

¶ Vm snattara bot i þiufnaþe.	.I ^{us} .
¶ Vm þriggiæ mænka bot i þiufnaþ.	.II ^{us} .
¶ Vm fullan þiufnaþ.	.III ^{us} .
¶ Vm lagha sökning a þiuf.	.III ^{us} .

60) B. æn.

61) B. gerning.

62) B. om. iorþ oc.

63) B. om. sum.

64) B. ambut them siatua. husfrur eller barn thera dræpa &c.

65) B. æn nocre til æru.

66) B. gerning.

67) B. skilt.

68) B. add. amen.

1) B. flokkar.

☞	Æn ²⁾ man wænir þiufnað til annærs.	V ^u .
☞	Æn ²⁾ man giwer andrum sak firi band.	VI ^u .
☞	Vm clandan i þiufnað.	.VII ^u
☞	Vm lezn oc leznfall. ³⁾	.VIII ^u
83 ☞	Vm lezna forfall.	.IX ^u .
☞	Vm bosdræt ⁴⁾ oc wipertaku þiuf.	.X ^u .
☞	Vm kirkiu þiuf oc rynnþiuf. ⁵⁾	.XI ^u .
☞	Vm ranssacan æpte þiufnaðe.	.XII ^u .
☞	Æn man fangar þiuf annærs.	.XIII ^u .
☞	Vm wægha fynder.	.XIII ^u .
☞	Vm watn fynder.	XV ^u .
☞	Vm fynð i kirkiu.	.XVI ^u .

Vm snattara bot i þiufnað. J^u.

Stíael man halwan öre æller minnæ. oc mera æn .IIII. penninga. oc⁶⁾ warþer takin mæþ.⁷⁾ han ma til þinx föræ bundin mæþ þem þiufnaðe. oc mæþ .II. mannum han til þiufs swæriæ. hawi malsæghande sípan wald vm hup hans æller .III. öræ. bot. hwat⁸⁾ han hæller will.

Vm þriggiæ marka bot i þiufnað. II^u.

KAn man mera stíaelæ æn halwan öre. oc minnæ æn half mark. þa ma þen þiuf bindæ oc til þinx föræ mæþ .II. manna witnum. oc .XII. manna epe. han til þiufs sökia. (⁹⁾þæt scal a þinge framme wara mæþ hanum sum han stulit hawer oc miætæs. hawi sípan malsæghande wald. hwat han hæller will öron af hanum skera. æller .III. marker at botum til¹⁰⁾ þræskeptis taka.

2) B. *Vm*.
3) B. *leznafal*.
4) B. *boldret*.
5) B. *rundthyuf*.
6) B. om. *oc*.

7) B. *uð*.
8) B. *huart*.
9) B. *Thær scal a thingi með hanum frammi uæra thæt han stulit &c.*
10) B. sic. A. om. *til*.

Ei ma þiufwer baþitigiæ bötæ oc limi sinæ mistæ. will malsæghande han li-
þughan giwa. siþan han til þiufs sworin¹¹⁾ ær. göri þæt a þinge oc wari
saclos (¹²firi bandð. Lænsman göme at þiufwe æn han will.

Vm (¹³fullan þiufnað. III^u

UArþer¹⁴⁾ þiufwer takin¹⁵⁾ mæþ fullum þiufnaðæ half marc æller mera.
þa ma hæn basta oc bindæ oc til þinx föræ. Ganger wiþ at¹⁶⁾ han stulit
hawer aghe malsæghande walð hanum lif giwa. æller vphænggiæ æn han
will. Ganger han¹⁷⁾ ei wiþ. þa söke malsæghande han til sanan þiuf. mæþ
.II.¹⁸⁾ manna witnum. oc .XII. manna eþe. oc hænge vp siþan mæþ dome.¹⁹⁾
Will malsæghande siþan²⁰⁾ böter af hanum taka. gange þe bot til þræskip-
tis. oc þiufwer löse sic wiþ lot hwarn²¹⁾ sum han wiþ comber.

Vm laghasökning a þiuf. IIII^u.

VArþer þiufwer lagh sökter til fullan þiufnað sum sagt ær. oc slæpper
man hanum fyr æn domber ær iwir han gangin. böte III. marker. Taki
siþan²²⁾ þiuf sin hwar han giter. vtan i²³⁾ kirkiu friþ. Þiufwer agher en-
gin hemfriþ hawa. æn han ær laglica til (²⁴þiufs vnnin. §. 1. Firi en þiuf-
nað agba ei flere böter bötæs æn en. Hwat han ær mere æller minne. §. 2.
a rættum þinxstaþ oc þinxdagh. þem fyrstæ æptir (²⁵ær at þiufwer fangin 84
warþer þa²⁶⁾ scal han dömaes (²⁷æpte brutum sinum. oc miæzmæn sculu a
þinge wita huru goþer þiufnaþer ær. sum (²⁸stulin war. §. 3. ¶ Nu kan

11) B. *sorin*.

12) B. om. *firi bandð*.

13) A. *þiufnað fullan*. scriptum est,
at iustus verborum ordo adpositis signis
est indicatus.

14) A. Litt. *þer omissæ supra lineam sunt
additæ*.

15) B. *fangin*.

16) B. *thy*.

17) B. om. *han*.

18) B. *siæx*.

19) B. *domom*.

20) B. om. *siþan*.

21) B. sic. A. *kvariu*.

22) B. add. *atter*.

23) B. om. *i*.

24) B. *there sac forvnnin*.

25) B. *thæt thyuuer &c*.

26) B. om. *þa*.

27) B. *fore brut sin*.

28) B. *han stulit hauer*.

þiufwer fangin warða mæþ fullum witnum. oc slipper²⁹⁾ lös manne fyr æn han lagsökte ær til sac sinnæ a þinge. þa will han bonda sac giwa. firi fangilse sijn. oc sigher sic þa til wizarða comin wara. Hawi ei wald nocrum sac giwa. fyr æn han, hawer sic siælwæn wart. firi þe brut han war fangin firi. oc sac vm giwin. §. 4. Warþer þiufwer gripin mæþ fullum þiufnaða. kan sic siælwer dræpæ i þy. sökis þen³⁰⁾ swa döper sum quicker mæþ witnum. oc hængis vp mæþ domum.

Æn man wænir þiufnað til annærs. V^u.

Giwer man andrum sac at han stulit hawer þem sum³¹⁾ ei warþer takin wiþer. þa ær (³²þen sum witis. til wizarða comin. Falz han³³⁾ at þem. böte æpti þy sum³⁴⁾ þiufnaðer ær til. witis hanum vm half marc æller mera. wæri sic mæþ epe þrætölptum. æller böte IX. marker til þræskiptis. Þæt heder wænslæ bot. Ær þæt minnæ æn half marc. wæri sic³⁴⁾ mæþ epe .XII. manna. æller böte III. marker. Ær þæt halwer öre æller minnæ. wæri sic mæþ .II. mannum oc siælwer þripi. ellr böte III. öra. (³⁵en sac malsæghanda.

Æn man giver andrum sac firi band. VI^u.

KAn man andrum sac giwa firi band. oc sigher (³⁶sic utan sac bundin hawa warit. oc wald förþan. Hawi þa hin wizarð wæriæ sic mæþ witnum .VI. manna. oc epe þrætölptum. æller böte XL. marker. Hwar sum saclösen man (³⁷binder. bastær. oc före swa til þinx. Will siþan dyliað bandin. sællæ .XII. mæn han. böte XL. marker. wæriæ þe han. wari saclös. §. 1. Comber man til þinx mæþ sannum þiufwe sinum. söke oc swæri sac til hans a þy sama þinge. hwat þæt ær i fastu æller utan. (³⁸vm hælgan dagh eller suk. i fri-

29) B. slæppir.

30) B. han.

31) B. om. sum.

32) B. han til &c.

33) B. om. han.

34) B. om. sic.

35) B. om. en sac malsæghanda.

36) B. han sic utan sac bundit hawa ok ualdfört. hawi tha wizarð &c.

37) B. bastær ok binder. före &c.

38) B. hælagher dagher eller suk.

þi eller friða mællura. oc taki vp þiufs ræt. Hawi ei domare walð dom sin syniæ a sama þinge þiuf at dörmæ swa³⁹⁾ sum han laghsökis a til sac sinnæ. þer fullder þiufnaþer (⁴⁰ær framme sum takin ær mæþ hanum.⁴¹⁾ §. 2. Stiael owormaghi hwat þæt ær minnæ eller mera. wari bot hans fiarþunger af (⁴²fulle bot. þen sum moghande man bötæ sculde. Ei ma han lif sit firi styld æller drap giældæ.

Vm clandan i þiufnaþ. VII^u.

Clandar man firi andrum skæpt wapn. eller scorin clæpe.⁴³⁾ wari hwat þæt hælt ær. quiett eller döt. oc sigher sit wara. þa hawer han þæssen⁴⁴⁾ wizerþ sum i handum hawer. gripa til hemföþo. (⁴⁵hema giort. til lans eller leggo. til (⁴⁶lysning. til wæþsætning. til cöps eller gif. Hulikit eth af þæssum⁴⁷⁾ 85 wizerþum han (⁴⁸til griper fyrst. þa wæri þæt mæþ .II. bygdfasta manna witnum. oc .XII. manna epe. (⁴⁹swa sum skilt ær vm annur wizerþ.

Vm lezn oc leznafall. VIII^u.

Klandar man sit eller i handum taker annærs þæt hanum af hænt ær. quiett eller döt. þa sigher þen sic hawa fanga man sum⁵⁰⁾ i handum hawer. oc griper til leznæ. han scal fanga man sin æn han innæn hundaris ær. i .III. þinx dagha framcoma. eller winganaman⁵¹⁾ oc sic af handum leþæ. æru þe baþe vtan hundaris. ligge firi banum nat oc manaper. Æru þe baþe⁵²⁾ vtan

39) B. om. swa.

40) B. frammi liggir. takin &c.

41) B. add. utan thæt se um þuladagh. el-
ler paschadagh. eller sunnedagh siæt-
uan. eller pingizdaghadagh. eller um dym-
bildagha. þa ma æi thyrwer dömas. eller
laghsökias. utan han stiaeli af guði. ok
the hælghu kirkin. ok ær þær sangin
með fullum thyufnaðe. tha ma thyuf at
saclösu uphængia.

42) B. thy moghande &c.

43) B. add. höuat (pro houat) eller öduat.

44) B. thæssi.

45) B. hemgærð. til &c.

46) B. lysning. uæðhsætning eller köps.
Hulikit &c.

47) B. them.

48) B. fyrste til gripir. uæri &c.

49) B. Samu lagh uærin um gif æn han
thær til gripir. sum skilt &c.

50) B. om. sum.

51) B. sic. A. winga man.

52) B. om. baþe.

lanz⁵³) oc lagh saghu. hawi firi sic nat oc⁵⁴) iamlanga. Comber han hem-
muls man sin fram innan þem⁵⁵) tima sum sagt ær. wari saclös. oc winga-
naman eller hemuls man swari sac þeræ⁵⁶) oc sic af handum leþe. Faar
hwarghin þeræ firi sic. oc giter ei sic af handum let. hete þa þiuwer. oc
böte XL. marker. Æn þæt ær half marc eller mera sum clandat ær firi
hanum. §. 1. Sigher man sic a torghe hawa cöpt. witi þæt mæþ .II. bygd
fastum mannum. oc .XII. æpte. wari þær mæþ vrþiuwa. oc hawi forcöpt
wærþe sinu. þen fyr⁵⁷) atte swæri til' sijn⁵⁸) mæþ ens sins eþe. at han sic
þæt aldrið afhænde. Cöper cöpstaz maþer (⁵⁹nocot a torghe. witi þæt mæþ
.II. manna witnum. oc .VI. manna eþe. æn þæt cöp clandas firi hanum. wari
þær mæþ vrþiuwa. oc lete siælwer æpte wærþe sinu. oc⁶⁰) hin swæri til
sins sum atte. oc taki ater at saclösu. §. 2. Allastæpe þær man clandar nocot
firi andrum. hwat þæt hælzt ær.⁶¹) þa scal þæt sum⁶²) clandat ær takum i
hænder sætia.⁶³) oc þen sum clandas firi agher hemuls man sin letæ. oc
fram leþæ firi sic. swa sum fyrræ skilt ær. §. 3. Ei ma lezn længer⁶⁴) ganga.
æn til fæmtæ manz. Fæmte man aghe wald wæriæ sic.⁶⁵) mæþ wizorþum
þylicum sum⁶⁶) fyrræ saghat⁶⁷) æru. Falz at þem wizorþum. böte IX.
marker. Böte⁶⁸) oc engin mera af þem sum⁶⁶) clandat leþis til handa. fran
þem fyrstæ (⁶⁹sum clandaþis firi. þo at þæt fulder þiufnaþer wari.⁷⁰) Gi-
ter ei þen sum fyrstum clandaþis⁷¹) firi sic af handum let. æller wart mæþ
wizorþum sum fyrræ sagt ær. böte XL. marker. æn þæt ær fulder þiufna-
þer. æller mera. §. 4. Nu kan nocor dul biuþa. oc nei fore þæt til hans le-
þis. þa hawer han wizorþ sum leþer. han wiþ bindæ mæþ witnum. æpte þy

53) B. *land*.54) B. *sic*. A. om. *oc*.55) B. *tha*.56) B. *there*.57) B. *fyrra*.58) B. *sins*.59) B. *a torghe uti. uili &c.*60) B. om. *oc*.61) B. *uæra can*.62) B. om. *sum*.63) B. *sætia*.64) B. *længra*.65) B. om. *sic*.66) B. om. *sum*.67) B. *saghð*.68) B. *böter*.69) B. *thæt clandas &c.*70) B. *se*.71) B. *clandas*.

clandat⁷²⁾ ær til. Ær þæt half mark eller mera. binde þæt til hans mæþ .II. oc .XII. Ær þæt minnæ. witi þæt mæþ .II. oc .VI. Ær þæt halwer öre. eller minnæ. witi þæt mæþ .II. oc siælwer þriþi. þer sum ei ær fulder 86 þiufnaþer i leznum wari bot .III. marker. Hwar sum ei giter sic af handum let. böte sum sagt ær. oc þiufwer hete. §. 5. Kan nocor til þræl⁷³⁾ leþæ. wæri eghande hans⁷⁴⁾ han ellr böte⁷⁵⁾ swa sum firi frælsæn man. æller oc⁷⁶⁾ giwi malsæghanda þrælin vt firi brut sijn.

Vm læznæ⁷⁷⁾ forfall. IX^u.

NÆmair man fanga man sin. oc comber ei hanum fram innan lagha stæmudagha. eller wingana manni⁷⁸⁾ sum sagt ær. Kunnu forfall þæssin walda. eth ær þæt. æn⁷⁹⁾ han i sotta siang ligger. æller i sarum. Annæt ær⁸⁰⁾ æn han kan wara i rikisins þiænist. æller i herra syslu. Þriþiæ ær⁸¹⁾ æn han i⁸²⁾ fiæti fea sins ær. Fiarþa ær.⁸¹⁾ æn han (⁸³⁾döþan warnað firi durum hawer. æller elð höghræ æn hawa þorf. Fæmtæ ær⁸¹⁾ æn han (⁸⁴⁾vt lændis farin ær. þa scal han þæt wita mæþ II. bygdfastum mannum. æn han kan til nocra (⁸⁵⁾þæssa forfalla gripa. Comber han hemuls manne sinum fram (⁸⁶⁾firi sic. warþe þa han baþe liuw oc leþo. oc⁸⁷⁾ þen wari saclös fran sic giter let.

Vm bosdræt oc wipertaku þiuf. X^u.

Giwer man andrum sac vm bosdræt. at han hawer gangit vndi las oc nyclæ. oc spanat bo hans. ær þæt minnæ æn half marc. wæri sic mæþ .XII. man-

72) B. *clandet.*

73) B. *thræls.*

74) B. om. *hans.*

75) B. add. *fore han.*

76) B. om. *oc.*

77) A. Litt. z omisssa supra lineam est addita. B. *lezna.*

78) B. sic. A. *wingana man.*

79) B. *at.*

80) B. om. *ær.*

81) B. om. *ær.*

82) B. *a.*

83) B. *can dððan uarðnað fore dorom hawa.*

84) B. *can utlændis farin uara. tha &c.*

85) B. sic. A. *þæsse forfall.*

86) B. om. *firi sic.*

87) B. om. *oc.*

num. æller böte III. marker. Ær þæt half *mark* æller mera. wæri sic *mæþ* þrætölptum epe. æller böte XL. marker. §. 1. Giwer man andrum sac. vm wipertaku þiufnaþ. sigher wara i husum hans. þæt af (⁸⁸hanum stulit war. dyl han þa oc sigher nei firi. hittis siþan i husum hans. oc tax þær vt *mæþ* ransacan. oc wæpning. böte þa oc þiuwer hete. Ganger wip oc lægger ei dul a. wæri sic þa⁸⁹) *mæþ* .XII. manna epe. at han ei wiste (⁹⁰at þæt stulit war. æller böte III. marker.

*Vm kirkiu þiuf. oc rynþiuf.*⁹¹) *XI^u.*

Þwar sum stiel af andrum i kirkiu æller i kirkiugarpe. æller af siælwre kirkiu. warþer gripin *mæþ*.⁹²) hawi þær ei mera⁹³) friþ æn annærs⁹⁴) stap. æ hwat tima þæt wara kan. Lagh sökis til sac sinnæ. æpte þy sum⁹⁵) þiufnaþer ær til. taki siþan þiufs ræt (⁹⁶vp æpte þy brut æru til. §. 1. ¶ Nu kan þiufwer rymæ *mæþ* þy han stulit hawer. oc⁹⁷) þen far æpte sit hawer mist. oc⁹⁷) will scapa man sin taka. Kan (⁹⁸han hittæ oc i hæl sla. þa giwa arwa hans banamanne sac at han saclösan man⁹⁹) drap. (¹⁰⁰Kan þen man 87 wiper drap kiænnæs. oc sigher sic þiuf sin dræpit¹) hawa. þy at han kunne²) han ei fyrræ fa. wæri þæt *mæþ*³) epe .XII. manna. wæriæ þe han.⁴) wari saclös. Fællæ þe han. böte manin⁵) ater.⁶) *mæþ* .XL. marcum.

Vm ransakan æpte þiufnaþe. *XII^u.*

VArþer stulit af manne oc⁷) faar spordagha af hwardt comit ær. oc will ran-

88) B. *sic stulit ær.*

89) B. om. *þa.*

90) B. *thæt stulit uæra. eller &c.*

91) B. *rundtyuf.*

92) B. *uid.*

93) B. *mere.*

94) B. *annar.*

95) B. om. *sum.*

96) B. *eptir brutum sinum.*

97) B. om. *oc.*

98) B. *i thy han i hælsla.*

99) B. om. *man.*

100) B. *han kiænnis uid thæt drap ok sighir &c.*

1) B. *dræpin.*

2) B. *kundi.*

3) B. *a.*

4) B. *banaman.*

5) B. *man.*

6) A. v. ater omisam post v. *marcum* addidit scriba, iustum verborum ordinem adpositis signis indicans.

7) B. om. *oc.*

zaca æpte þy. han scal i þen garþ ganga. þær han wænter⁸⁾ sit innæn wara. oc beþæs af þem (⁹sum garþen agha ranzaca æpte sinu mæþ .XII. bygd-fasta manna witnum. Will þa han vtan wæp husum sinum vplæse. oc synæ lata. (¹⁰Kan þæt þær hittæs han æptir far. ranzaki at saclösu. Hittis þæt swa i husum hans. hawi þa wizorþ at¹¹⁾ wæriæ sie. æller af handum lepæ. Kan þæt¹²⁾ hittæs i olæstum husum. stande lagh firi (¹³hanum sum husia agher. swa sum firi¹⁴⁾ andrum sacum þær¹⁵⁾ man wænrir til annærs. §. 1. Nu will man huus sin ei vplæse vtan wæp oc ranzaca lata. þa sculu þe bæþe wæpiæ (¹⁶vm .III. marker. oc taka til taka. sipan scal (¹⁷han huus sijn vplæse. þen æpte sinu (¹⁸leter han scal þy nanan giwa han mist hawer. oc þæs mærike sighiæ. Þri mæn sculu þær lösgiurþir ingæga. oc iwia axlape. oc letins¹⁹⁾ fyrræ at þe ei bonda abyrt þerim. vnde clæpum sinum. Kan (²⁰þæt hittas þe æptir leta.²¹⁾ oc ær windöghæ. æller gap a þy huse niþre æller vppe swa mykith²²⁾ þingh (²³ma in föris at. stande þa²⁴⁾ a wizorþum sinum. Ær ei gap æller windöghæ a. oc tax þær vt²⁵⁾ stulit ær. böte þa þen lönæ wilde. oc þiuwer hete. (²⁶han ma bindæ oc til þinx föræ. oc agrip mæþ hanum.²⁷⁾ malsæghande söke han til þiufrs mæþ þrætölptum epe. taki sipan þiufrs ræt vp.²⁸⁾ Hittis ænkte mæþ hanum. hwarte i (²⁹læstum husum æller i olæstum. wari saclös. oc taki vp wæp fæ sith. §. 2. Nu will han³⁰⁾ hwarte (³¹vplæse. æller wæpiæ mote þem ranzaca beþæs.³²⁾ þa mo-

8) B. *uænti.*

9) B. *garð ægher ranzacan eptir &c.*

10) B. *æn thæt hittas can han &c.*

11) B. om. *at.*

12) B. om. *þæt.*

13) B. *them hus ægher.*

14) B. add. *allum.*

15) B. *þem.*

16) B. *þrim marcum. ok tax til taca.*

17) B. *hans hus vplæsa.*

18) B. *leta. scal &c.*

19) B. *letas.*

20) B. *thær hittas þæt the &c.*

21) B. sic. A. add. *oc fyrra leta.*

22) B. add. *þylict.*

23) B. *mughi införas &c.*

24) B. add. *bonde.*

25) B. add. *thæt.*

26) B. sic. A. *Kan man bindæ &c.*

27) B. add. *ok.*

28) B. om. *vp.*

29) B. *læsto husi. eller i olæsto.*

30) B. *thæn.*

31) B. sic. A. *wæpiæ. æller vplæsa.*

32) B. *beðes.*

gho þe dyr hans vpstötæ. oc æpte þiufnaþe letæ. Hittis mæþ hanum þiufnaþer þen. þa bôte oc þiufwer hete. oc sökis sum sagt ær. Hittis ei. bôte þen .III. marker³³) huus let brytæ. Kan þen man huus sijn wilia wæriæ. oc coma þær (³⁴i þeræ mællum sar æller drap. wari þen i enbôte firi ær. oc³⁵) þen i twebôte³³) til comber. §. 3. Ær husfru hema oc ei bonde. hawi swa wald ranzaca þa³⁶) þen sit hawer mist. sum þa bonden³⁷) siælwer hema wari. Ær hwarte þeræ hema. Ær bryti æller deghæ. broþer æller 88 barn i garþe. þe til allders æru comin. warin³⁸) lagh samu. §. 4. Kan nocot clandas þæt af husfru ær cöpt. vtan witu bondans mera æn til öris. wæri sic mæþ cöpwitnum þen i handum hawer. oc wari þær mæþ vrþiufwa. oc hawi forcöpt³⁹) penningum sinum. oc mæþ (⁴⁰.III. marker. §. 5. Hawer man huusfolk⁴¹) i garþe sinum. warþe þen firi þiufnaþe sum⁴²) i huus kan coma. sum lasum rapþer oc nyclum. §. 6. Stiæl mander.⁴³) oc warþer fangin i lanzscape andru. sökis þær til þiufs ræt. æn malsæghande orkar. Orkar ei þær sökæ. före þa þiuf⁴⁴) þijt han stulit hawer. oc söke han þær til sin ræt.

Vm⁴⁵) æn man fangæx þiuf annærs. XIII^u.

TAker man þiuf annærs oc þiufnaþ mæþ hanum. han scal firi þen þiuf hawa⁴⁶) half mark. §. 1. Æltir man þiuf af hæst baki mæþ .III. manna witnum. lagh lyse (⁴⁷hæst þen. oc taki half marc at (⁴⁸lagha lösn. Taker hæst æller hors a gangu innæn hundaris. lyse oc late ater þem sum (⁴⁹han agher. Aghe þær firi ænga pænninga. Taker man hæst æller hors vtan hundaris.

33) B. add. *sum*.

34) B. *thera i mællum*.

35) B. om. *oc*.

36) B. om. *þa*.

37) B. *bonde*.

38) B. *uari*.

39) A. Loco v. *forcöpt* antea, ni fallor, scriptum fuit *forgiort*.

40) B. *threa marker*.

41) B. *innis folk*.

42) B. om. *sum*.

43) B. sic. A. *man þær*.

44) A. *þiufs*, ut videtur, scriptum est, at *s* deletum. B. add. *hem*.

45) B. om. *Vm*.

46) B. v. *hawa* omissa, in marg. est addita.

47) B. *hæsti þem*.

48) B. sic. A. *saclösu* (pro *lagha lösn*).

49) B. *a. aghe thær &c*.

oc lysir hawi fore lysning⁶⁰⁾ öre. Ær þæt⁶¹⁾ lagh lyst. nyti⁶²⁾ mæþ domum. nytiær fyrræ böte III. marker.

Vm vægha fyndir. XIII^u.

KAn maþer fynd hittæ.⁶³⁾ han scal hæne lysæ⁶⁴⁾ firi væghfarande⁶⁵⁾ mannum þem hanum fyrstæ⁶⁶⁾ mötæ. hwat þæt ær en æller flere. swa firi by þem han fyrstum at comber. Þær næst firi kirkiu oc þinge. þa ær þe fynd laghlyst. Aghe siþan þriþiung af hæne þen sum⁶⁷⁾ hit hawer. hwat þæt⁶⁸⁾ wara kan en æller flere. Comber þen æpte sum tappaþe. oc i handum taker. oc ær ei fynð (⁶⁹⁾laghlyst. þa böte þen (⁶⁰⁾sum hitte oc lönte. æpte miæzmanna epe oc þiufwer hete.

Vm watn fynder. XV^u.

Hitter man flytande fynd.⁶¹⁾ ær hon laglyst.⁶²⁾ aghe fynda lut af⁶³⁾ sum sagt ær. Dragher⁶⁴⁾ fynd vp af grunne. aghe halwa fynd. æn hon laglyst⁶²⁾ ær. Comber rætter æghande. oc swær sic⁶⁶⁾ til sins. Hawi þa han fynd. oc⁶⁶⁾ þen taki fyndælut⁶⁷⁾ sum hitte. Comber ei þen sum⁶⁸⁾ wiþer kiænis innæn nat oc iamlanga. þa scal fynd miætas.⁶⁹⁾ taki. kununger twalyte.⁷⁰⁾ oc þriþiung þen sum⁶⁸⁾ hitte.

Vm fynð i kirkiu. XVI^u.

Hitter man fynð i kirkiu (⁷¹⁾æller i kirkiu garþe. æller i garþe hema fae

50) B. *lysninga.*

51) B. om. *þæt.*

52) B. *nyti.*

53) B. add. *a gatum eller genlötum.*

54) B. *lyusa.*

55) B. *wæghfaranda.*

56) B. *fyrst.*

57) B. om. *sum.*

58) B. om. *þæt.*

59) B. *laghlyst. böte &c.*

60) B. om. *sum hitte oc.*

61) B. add. *ok.*

62) B. *laghlyst.*

63) B. om. *af.*

64) B. *Dræghir.*

65) B. om. *sic.*

66) B. om. *oc.*

67) B. add. *sín.*

68) B. om. *sum.*

69) B. add. *ok.*

70) B. *tualuti.*

71) B. om. *æller i kirkiu garþe.*

ater þem sum agher. oc hawi fyndælut engin. §. 1. Allastapi þær man fynd
 hitter. Hwat þæt ær döt æller quict. göre þem sum häter sic vrfiufwa mæþ
 lysninga⁷²⁾ witnum. Swæri oc⁷³⁾ þen til sijn⁷⁴⁾ sum agher oc tappat ha-
 wer.⁷⁵⁾ taki swa sit ater. §. 2. ¶ Alle þe mæn sum goz hialpa vndan elde.
 89 v.⁷⁶⁾ watne. æller firi hær. hawi⁷⁷⁾ (⁷⁸⁾þak firi ærwoþe sit oc ænga tiltalu⁷⁹⁾
 sic nocot kiænnæ af þy goz þe hulpit hawa. mera æn rættæ æghande will
 þem mæþ goþwilia vnna. ¶ (⁸⁰⁾Ær nu talt sum i hawin hört. vm þiufnaþ
 oc æn⁸¹⁾ fynder. Bætre þem guþ þær oræt⁸²⁾ hawa giort. oc forlate os
 wara synder.⁸³⁾

*Hær byriæs þingmala balke. oc tækkas i kænem flockar (s.XI. oc six i²)
 þem³) fyrstæ.*

¶ Vm domara.	.I ^{us} .
¶ Vm buþkafla. ⁴⁾	.II ^{us} .
¶ Huru þing scal haldas.	.III ^{us} .
¶ Huru man (⁵ andrum til þing stæmnir.	.III ^{us} . ⁶⁾
¶ Huru man scal lagh fæstæ.	.V ^{us} .
¶ Vm fæstu oc twætalu. ⁷⁾	.VI ^{us} .
¶ Vm osiþugha manna næwdir.	.VII ^{us} .
¶ Vm wæþningar.	.VIII ^{us} .
¶ Vm witnis maal.	.IX ^{us} .

72) B. *lyusninga*.73) B. om. *oc*.74) B. *sins*.75) B. add. *ok*.76) B. *ur*.77) B. *havin*.78) B. sic. A. *þa firi ærwoþe sit ænga &c.*79) B. *tiltalan*.80) B. *Nu ær talt &c.*81) B. *sua*.82) B. *waknt* (pro *wankt*).83) B. add. *amen. amen. amen.*1) B. *tolf af thærsuæ malum. ok &c.*2) B. sic. A. om. *i*.3) B. om. *þem*.4) B. add. *ok thingfal*.5) B. *scal andrum þingstænna*.6) B. add. titulum: *Æn man dæn thæw
 sac ær giuin.*7) B. *tuætalur*.

§ Vm epæ taka. festaka. oc wæpiætaka. *X^u.*

§ Vm friþ i soknum. *XI^u.*

Vm domara. J^u.

Domara scal man swa wæliæ oc taka. Lænsmaþer scal a þinge vpstanda. oc .XII. mæn af hundare næmnæ. þe sculu twa mæn til doms wæliæ. oc þem næmnæ sum nytlike æru. baþe kununge oc almænne. Kununger agher⁸⁾ þem dom i hænder sætiæ. æller oc⁹⁾ þen hans walð þær til hawer. Þe samu domara agha þing sökiz a hwarium þinx dagh. oc bondum lagh skiliæ. (¹⁰En scal þinx staþer i hundare hwariu wara. Hwærn (¹¹siunda dagh ma lænsmaþer¹²⁾ þing hawa a rættum þinx staþ. þy at enost optare.¹³⁾ at han hawi kununx bref æller buþskap fangit. Ei ma lænsmaþer¹⁴⁾ buþkaula vpskera oc hundare til þinx quæliæ. vtan buþscaper¹⁵⁾ kunne coma a¹⁶⁾ kununx wæghnæ. ællær laghmaþer¹⁷⁾ wili þing hawa. æller nocor annær hærra þer¹⁸⁾ kununx buþ hawer til hundaris wili þing halda.

Vm buþcafla oc þing fall. II^u

Nv kan buþcafle vpskeras. oc¹⁹⁾ kununs²⁰⁾ buþ ær til hundaris comit. æller kunnu walzgerninga i hundare göræs. Buþcafle en scal i fiarpung hwærn. han scal rætlica fram ganga. oc ei ater. þær scal engin lipugher vm sitiæ buþcafla at flytiæ. ei brytiæ²¹⁾ æller landboa hwem þe hælzt til höræ. vtan hærra garþa sum²²⁾ þe siælwe innan sitiæ. æller þeræ sætugarþa sum mæþ örs þiænæ. Ganger buþcafle östæn i by. gange vt wæstæn. Ganger in²³⁾

8) B. a.

9) B. om. oc.

10) B. om. *En — wara.*

11) B. sic. A. *sunnudagh.*

12) B. *læns man.*

13) B. *optar.*

14) B. sic (*lensmander*). A. *lasmaþer.*

15) B. sic. A. *buþscap.*

16) B. *af.*

17) B. *laghmander.*

18) B. *ihæn.*

19) B. om. oc.

20) B. *komunghs.*

21) B. *brytiar.*

22) B. *þær.*

23) B. *i.*

90 sunnan. gange vt norþan. Hwar²⁴⁾ buþcafla willer æller fæller. swa at ei (²⁵þing buþit ær fult. Fæller en man. *böte* III. öræ. Fæller hamna all. *böte* III. *marker*. þem taki lænsman. Fæller fiarþunger. *böte* X. *marker*. Fæller halft hundare. *böte* XX. *marker*. Fæller alt hundare. *böte* XL. *marker*. taki bot kununger.²⁶⁾ Faar lænsman fult þing. oc kununx buþscaper warþer fullaþer.²⁷⁾ warin allir saclösir. (²⁸Þær ær fult þing þær XVI. mæn æru. vtan lænsman oc domara. oc ei ællæs. Fiure mæn af fiarþunge hwarium sculu þing sökia. hwarn þinx dagh. *böte* þingfall þen sum þæt gör. Faar lænsman .XVI. mæn til þinx. vtan domara wari alt hundare saclöst. §. 1. ¶ Warþa walzgerninga til bonda göræ. kuna *mæþ* walð takin. æller drap giort. þær ma bonde at²⁹⁾ saclösu buþcafla vpskera. oc mæn til calla. Hwar³⁰⁾ þen buþcafla willer æller fæller. *böte* III. *marker* til þræskiptis. Sigher³¹⁾ annær buþcafla burit hawa. oc annær³²⁾ ei fangit hawa. Aghe þa³³⁾ þen wisorþ burit hawer. swæriæ til hans sum sic³⁴⁾. sigher ei fangit hawa *mæþ* .II. oc .XII. Giter han swa sworit in til hans. þa *böte* þen sum fyrræ³⁵⁾ skilt ær buþcafla fælde. (³⁶Ær han bolstaðs³⁷⁾ maþer sum quar siter. oc buþ hawer fangit. *böte* III. öræ. Hawer han ei buþ fangit æller buþcafla. wari saclös. þa æn han falz. *böte* sum sagt ær. oc sökis vt þe en sac. swa³⁸⁾ sum fyrræ skilt ær.

Huru þing scal haldas. III^u.

LÆnsmaþer scal þing halda friþa mællum. a rættum þingstaþ. oc ei annær staþ. Siu næter scal³⁹⁾ mællum þing hwart wara. Ei ma lænsmaþer optare

24) B. add. *sum*.

25) B. *fullas thing. thæt buðit ær. fellir &c.*

26) B. add. *Fellir man biscops thing. böte threa marker. ensac biscops. Fellir man laghmanz thing. böte þrea marker. uæri ensac hans.*

27) B. add. *biscops ok laghmanz.*

28) B. om. *þær — saclöst.*

29) B. om. *at.*

30) B. add. *sum*.

31) B. add. *nu*.

32) B. add. *sighir*.

33) B. om. *þa*.

34) B. om. *sic*.

35) B. om. *fyrræ*.

36) B. om. *Ær han*.

37) B. sic. *A. bolstax*.

38) B. om. *swa*.

39) B. *sculu*.

bönder til þinx quæliæ. vtan sökt⁴⁰) sworit se firi hanum. Fællis þa⁴¹) þing firi hanum.⁴²) faar ei þa sac vt takit. böte bolstaz maþer .III. öra. þen byæmæn wilia þær⁴³) til witna at þing fall giorþe. Qual⁴⁴) kununx lænsmaþer bönder til þinx. sigher sic kuunx bref æller buþ hawa. oc hawer ei. skær þo buþcafla vp oc (⁴⁵bönder til þinx callær. þa (⁴⁶böter han .III. marker. æller wæri sic mæþ eþe .XII. manna. Falz at eþe. böte sum sagt ær. I. mark kunungi. (⁴⁷I. hundare. I. þem sum quælde waru. §. I. Nu hawer han þing stæmt. þa sculu domara a þinge wara baþe⁴⁸) æller annær þeræ. ær hwarghin þeræ þær. böten baþen⁴⁹) .III. marker. Æller witin forfall sijn hwar þeræ mæþ .II. mannum. Gitæ þe ei forfalz witne fylt. bötin sum sagt ær. til þræskiptis. wari þen malsæghande sin ræt (⁵⁰firi domara skylð miste. Kiærir bonde til domara. at þe ei a þinge waru. stande 91 þæt til .XII. manna. sum⁵¹) þa waru a þinge. hwat domara þær waru æller ei. Raþe halwe næmd hwar þeræ. (⁵²Ær domare a þinge⁵³) will ei bondum⁵⁴) ræt dömæ. stande oc þæt til .XII. manna. wari þen þeræ saclös sum næmnir.⁵⁵) þen ei næmnir⁵⁵) wari fælder.⁵⁶) oc böte III. marker. Hwar sum annær⁵⁷) dömir. æn laghman oc næmninga mæn. æller oc þen domare sum rætlica takin ær i hundare. gange ater domber hans. oc wari saker at .III. markum. Ganger man lagh æpte dome hans. gange oc⁵⁸) lagh ater til (⁵⁹fasta oc til fæböta.

40) B. add. *eller*.41) B. *nu*.42) B. *lænsmanni*.43) B. om. *þær*.44) B. *Qual*.45) B. *þing callar*.46) B. *böte lænsman threa &c*.47) B. *andra hundæri. thriðtu them qualdi uaru*.48) B. om. *baþe*.49) B. *baðe*.50) B. *hawer firi domara skylð mist*.51) B. om. *sum*.52) Verba *Ær* — *manna* hoc loco inepte intrusa, infra post verba *böte III. marker* addi potuissent.53) B. add. *ok*.54) B. *bonda*.55) B. sic. A. *næmir*.56) B. *fallin*.57) B. *aman*. Cfr. not. 53. pag. 109.58) B. add. *thön*.59) B. *fastu ok fæboot*.

Huru man skal andrum þing stæmnæ. III^u.

Giwer man andrum sac han scal (⁶⁰þing stæmnu þriæ firi sic hawa. siu næter mællum hwars þinx. will ei han til þinx coma. oc ræt firi sic biuþæ sum sakin⁶¹) gifs. þa scal han⁶²) sokn fæstæ sum kærir. vtan hanum (⁶³kunnu môtæ forfalz witne. eth ær þæt. æn⁶⁴) han siuker ligger. Annæt (⁶⁵ær. æn döþæn firi dorum hawer. þriþiæ æn han ær a feate⁶⁶) fea sins. Fiarþa æn elder ær⁶⁷) höghre æn hawa þorf.⁶⁸) Fæmtæ æn han ær æpte kununx buþscap⁶⁹) farin. Þænne forfalz witne fulle⁷⁰) bonde mæþ .II. mannum oc siælwer þriþi. Hawi þa han fiarþa þing sic wæriæ will. §. I. G Biper maþer⁷¹) annæn (⁷²þing stæmnæ. oc han siter quar oc will ei. bôte III. öræ. en sac bonda. Sigher at han ei biþin war at þingstæmnæ. wæri þæt mæþ .II. mannum (⁷³oc siælwer þriþi. æller bôte sum sagt ær. §. 2. Nu will lænsmaþer firi wildæ saker.⁷⁴) oc awnð⁷⁵) æ sama bonda⁷⁶) stæmnæ lata. oc witna twe mæn swa mæþ bonda.⁷⁷) bôte lænsmaþer hanum .III. öræ. §. 3. Nu comber þen⁷⁸) til þinx sak ær giwin. hawi wizorþ þylic han a griper fylle þem i lagþingum. will han ei swara i þrim (⁷⁹lagh þingum. þa scal domare þing hem til hans döma. will ei æn þa swara. þa scal (⁸⁰sac hans miætas. æpte þy hon ær til. Hawi æn bonde fiarþa þing firi sic til wizorþa swara oc⁸¹) ræt göræ. will sic ei æn þa wæriæ mæþ laghum æller (⁸²ræt göræ. ökis þa sac hans mæþ .III. markum. æn XII. mæn fællæ han.⁸³)

60) B. *þingstemnu mæn til fore sic* &c. Male.

61) B. *sac*.

62) B. *hin*.

63) B. *möte forfalz uitni*.

64) B. *at*.

65) B. *æn han döðan uarnað fori dorum hauer*.

66) Lege *fæte*. B. *fari*.

67) B. sic. A. om. *ær*.

68) A. *þorþ* antea fait scriptum.

69) B. add. *heman*.

70) B. *fylli*.

71) A. Litt. *ma bis sunt scriptae, nempe in fine prioris et initio sequentis paginae*.

72) B. *þingstemna. han* &c.

73) B. *sialuum sic thriðhia*.

74) B. *skyld*.

75) B. add. *bonda ofhatult gidra. ok*.

76) B. *man*.

77) B. *bondanum*.

78) B. add. *man*.

79) B. *þingum (om. lagh)*.

80) B. *mieta sac eptir* &c.

81) B. *eller*.

82) B. *lagha fæstu. ökis* &c.

83) B. add. *thær*.

at han ei ræt giorþe i lagþingum. ei warþer sac hans þy⁸⁴) höghre. vtan dombrot folghi.⁸⁵) §. 4. ¶ (⁸⁶Giwer man andrum sac. wari hwat sac þæt hælzt ær. dör þen man sac ær giwin fyrræ æn hon ær til lagha comin. æller wizerþa. XII. mæn sculu oc⁸⁷) þæt wita hwat han swarape til þe sac mæþan han liwandis⁸⁸) war. æller ei. war (⁸⁹þær swarat til. þa sculu (⁹⁰arwa þæs a samu wizerþum standa sum faþur⁹¹) firi þem til swara grep. war ei 92 swarat mæþan faþer lifþi. Hawin þa arwa wald gripæ til wizerþa slika⁹²) þe⁹³) wilia.

Huru man scal lagh⁹⁴) fæstæ. V^u.

Fæstir man lagh æller sokn. taker þær til taka. Fæller han lagh firi hannum mæþ siælfis wilia. böte III. marker. æller wæri sic mæþ epe. XII. manna. at han (⁹⁵þæt ei wite. at lagh hans fældus. Nu sigher þen swara sculde. at þæt⁹⁶) ær ei rætlica sworit. wari þæt a taka epe. will annær taki wæriæ oc annær fællæ. aghe þen wizerþ wæriæ will. oc bonden⁹⁷) taki annæn taka firi þen⁹⁸) fællæ wilde. Nu sigher han ei ræt wara giort. ep atte sea. þa scal þen swæriæ sculde. ep sin mæþ .XII. þinx. witnum⁹⁹) skiaera swa at han hawer sin ep gangit til fulz oc ei til falz. wari (¹⁰⁰swa þær lyct at laghum hans. hwar¹) swa giort hawer. wari þæt gilt. §. 1. Sipan i synæmalum allum. oc næmdum. hawi þen (²vnnit sum siu³) wilia mæþ swæriæ. oc warin

84) B. om. þy.

85) B. hic inserit ea, quae in Add. 10. leguntur: *Stæmmis manne emæt thing &c.*

86) B. hic incipit novum caput, cum rubr. *æn thæn man dör sac ær giuin.*

87) B. om. oc.

88) B. *liuande.*

89) B. *there sac suarat. þa &c.*

90) B. *aruar hans a &c.*

91) B. *faðer.*

92) B. sic. A. *slik.*

93) B. add. *siæluæ.*

94) B. sic. A. *þing.* Cfr. ind. capp.

95) B. *æi thy wulti.*

96) B. *thær.*

97) B. *bonde.*

98) B. add. *sum.*

99) B. *things manna uitnum.*

100) B. *thæt lyct &c.*

1) B. add. *sum.*

2) B. *uunnit siu &c.*

3) B. sic. A. *syn.*

sípan synæmæn alle. oc næmdamæn saclösir. §. 2. Alla þem synæband oc soknaband hawa fælt. scal næmð til göræ oc cræwiæ vt af þem þa sac þe waru fælde firi⁴⁾ at. Wilia þe ei ræt göræ. ökis þa sac þeræ mæþ þrim markum. Söke þa sac vt lænsmaþer mæþ hundare sum skilt ær fyrræ.

Vm fæstu oc twætalu. VI^u.

Fæster man andrum pænninga mæþ witnum. will sípan ei giælda. taki til doma oc söke þem vt⁵⁾ sum skilt ær. vm lagha sökni⁶⁾. Fæster man andrum penninga a þinge. aghe wisorþ ængin⁷⁾ andrum guldit wita. vtan mæþ þem samu (⁸witnum sum þa a þinge⁹⁾) waru. þær¹⁰⁾ penningæ vt fæstus. Sigher annær fæst wara oc annær ei. wari þæt a þinx witnum. raþe halwe næmð hwar þeræ. Festir man¹¹⁾ pænninga annær staþ. oc ei a¹²⁾ þinge. wite (¹³þem gulna mæþ .II. bygþfastum mannum. oc .XII. æptir. Sigher annær fæst wara oc annær ei. wari þæt a .XII. manna eþe. §. 1. **G**iwær lænsmaþer bonda sac. at han hawer twætalu giort a þinge. hawer han rættan malsæghanda firi sic sum þæt kiærir.¹⁴⁾ witin þæt .XII. mæn i þy hundare. raþe halwe næmd hwar þeræ. Sighiæ þe .XII. at han hawer wart sic mæþ samu talu. oc wisorþum sum han til grep a fyrstæ þinge. wari saclös. Sighiæ þe at han hawer mæþ andre talu oc wisorþum sic wart. æn (¹⁵þem han fyrstum byriæþe at. böte III. marker firi twætalu. Hawer man lagh gangit mæþ andre¹⁶⁾ talu æn mæþ samu. wari fallin. oc böte sac æpte lanz-
93 laghum. oc .III. marker firi twætalu. æn .XII. mæn fællæ han. §. 2. Þæs-
sum lundum ma twætala göræs. Comber man til þinx. oc kiærir a annæn. han ma a þy fyrstæ þinge kiæræ hwat han will.¹⁷⁾ Griper han sípan (¹⁸til

4) B. om. *firi*.
5) B. add. *æptir*.
6) B. *sokner*.
7) B. add. *mæð*.
8) B. om. *witnum sum þa*.
9) B. add. *uið*.
10) B. *þa*.
11) B. om. *man*.

12) B. *fore*.
13) B. *þæt guldit*.
14) B. sic. *A. gör*.
15) B. *the han fyrste &c.*
16) B. *annare*.
17) B. *lystir*.
18) B. *framaleðes a lagthingum til nocra andra talu. æn &c.*

nocra andra talu. i lagþingum. æn þe samu han sic stadde (¹⁹vppa a fyrstæ þinge. oc will þær mæþ winnæ sin wiper delo man. þa sculu þæt .XII. mæn wita. wari lagh samu vm þen til kizere. swa sum vm þen swarande ær. at æ hulikin þeræ sinæ talan vm²⁰) wænder bort af þy sum²¹) han staplica grep til kizaru. æller wizerþa a fyrstæ þinge. oc giwer þem sac vm twætalu rættar malsæghande. wærens æller fællins. oc bōtin sum skilt ær.²²)

Vm osiþugha manna næmder. VII^u.

Comber þen man til hundaris. oc callær þing fore sic. æller stæmnir næmd sum en sac kununx hawer. han scal næmnæ af fiarþunge hwarium .III. mæn. Ranzaca mæþ þem oc spyriæ æpte þem mannum at illu ganga sum bilder at stene. stialæ oc osiþugum gerningum fólghiz. þær scal rættar malsæghande firi wara. oc²³) næmnæ scaþa man sin. Þænue stal af mik til fullan þiufnaþ half mark. æller mera. þa ær þæssum (²⁴mannum namn giwit. oc wænis til þeræ. þæt scal a .XII. manna (²⁵eþe standa. hwem þe wilia lica-stan þær til witnæ. æller fran swæriæ.²⁶) þen þe wæriæ wari saclös. baþe firi bot oc epum. þen þe fællæ. wæri sic mæþ .XII. mannum i þrim lagþingum. Falz at wizerþum. bōte oc þiufwer hete. Ær þiufnaþer (²⁷mera æn half mark. æller oc half mark. bōte IX. marker til þræskiptis. firi wænslæ sac.²⁸) Ær (²⁹þæt minnæ bōte æpte þy sum skilt ær. vm þiufnaþ. i laghum.

Vm wæþningar. VIII^u.

VÆþizæ mæn (³⁰sinne mællum. æ hwat þe wæþizæ hælzt. oc³¹) æru til takar. þa tali³²) þen til taka sins sum wæþizæt hawer. at han ræt fae vm wæþ

19) B. *up a i fyrsta* &c.

20) B. om. *vm*.

21) B. om. *sum*.

22) B. add. *Af boot thassi. taki ena mare komunger. andra malsæghande. thridiu thæn domin hauer.*

23) B. om. *oc*.

24) B. *manni næmni giuit*

25) B. *uitnum uæra. huem* &c.

26) B. *uitna*.

27) B. *til half marc eller mera. bōte* &c.

28) B. *wænzlo sac*.

29) B. *thyufnaðer minni*.

30) B. *sin i mællum e huar ther* &c.

31) B. om. *oc*.

32) B. sic. A. *taki*.

fæ sit. oc söke han (³³æpte lanzlaghum æn han kan ei annærs³⁴) ræt fa. ær ei taki til. wari ogilt³⁵) wæp hans. §. 1. Wæpiær domare æpte dome sinum vndir laghman. oc taker til taka. wæpiær ængin gen hanum. wari domber hans gilder. Hwar sum delir a domarans domu vtan wæp firi laghmanne. *böte* III. *marker*. æn laghman skil hans dom gildæn. enæ *mark kunungi* andra laghmanne þripio domara.³⁶) §. 2. Allir þe eþær. oc sokner sum wæpiæs vndi laghmanz³⁷) skilning.³⁸) standen vndi hans dom. wæpiær bonde mote domara. oc taker til taka. oc dömir han³⁹) siþan a hans wæp. *böte* 94 III. *marker*. Hawi (⁴⁰ængin walð bondan⁴¹) sökiæ fyr æn han at wizorþum fallin ær. Hwar sum delir vppa⁴²) laghmans skilu. æller dömir⁴³) vtan wæp.⁴⁴) *böte* VI. *marker*. will nocor wæpiæ þing fran garþe sinum. þæs hawi han wizorþ. Hawi oc⁴⁵) ængin walð ater brytæ domarans⁴⁶) dom at owæpiæþo vndi laghman. oc ei (⁴⁷laghmanzins dom vndi kunung vtan wæp.⁴⁸)

Vm vitnis maal. IX^u.

UArþer man stadder a (⁴⁹þinge þær baþe kununger oc biscoper æller laghmander ær a. oc næmnis þær fram witne⁵⁰) bæra. oc bær þær fals witne. *böte* kunungi III. *marker* firi scruk witnit.⁵¹) Hawer han eþ sworit. oc warþer⁵²) atergans.⁵³) *böte* III. *marker* biscupi. oc (⁵⁴wari saclös firi kunungi. §. 1. Hwar sum firi sokn æller þinge biuþer lagh. æller witne oc

33) B. *um uæðfæ eptir laghum. æn &c.*

34) B. *ellas.*

35) B. *ogild.*

36) B. add. *Allir the eða utan dom gangas. uærin ogildir.*

37) B. sic. A. om. *laghmanz.*

38) B. *skilu.*

39) B. om. *han.*

40) B. sic. A. *bonden ængin walð.*

41) B. add. *at.*

42) B. *up a.*

43) B. *domar.*

44) B. *með uæðium.*

45) B. om. *oc.*

46) B. *domara.*

47) B. *laghmanz unde &c.*

48) B. add. *ea, quæ in Add. 11. leguntur: Mote domarans dome &c.*

49) B. *thy thingi. konunger ær a biscoper eller laghmander. ok næmnis &c.*

50) B. add. *at.*

51) B. *scrok uitni.*

52) B. sic; add. *han. A. warþa.*

53) B. *atter brutin.*

54) A. *Verba wari saclös firi sunt deleta.*

fæster. fyller⁵⁵) þem i lagþingum.⁵⁶) wari saclös. fæller han lagþing firi sic. böte sac þe han fallin ær at æpte lanzlaghum. §. 2. ¶ Þær sum .XII. mæn sculu annæn wæriæ æller⁵⁷) fællæ. þæt scal wara (⁵⁸i rættum lagþingum. wilia⁵⁹) þe hwarte göræ. böte næmð all .III. marker. þe sum til biuþas warin saclöse. Ok þe sum wiper delæs görin andra næmð a sama mal. Nu kan malseghande oc lænsmaþer mæþ hanum kæræ til þeræ sum i næmd waru. at þe wildu hwarte wæriæ æller fællæ. þa moghu þe wæriæ sic mæþ .XII. mannum andrum æn mæþ⁶⁰) þem samu i þe næmð waru. Gifs enum manne sac firi þæt. wæri sic mæþ .II. mannum oc siælwer þriþi. æller böte III. öræ. §. 3. Kiennis nocor wiþ sac sinæ. oc fæster firi⁶¹) sokn æller þinge i alla þrea þriþiunga oc⁶²) giælder swa æptir wari saclös. giælder ei æptir fæstunne. sökis (⁶³þa mæþ lanzlaghum. §. 4. ¶ Hwar sum man scal sökia annæn mæþ witnum. þær han ei ær takin wiper swa sum vm drap sar. aan. þiuþnaþ. æller hwat þæt hælzt ær sum⁶⁴) man scal mæþ witnum sökia. þæt scal han göræ mæþ frælsum mannum oc friþwitum. §. 5. (⁶⁵þæssen witnen sculu bygþfast wara. vm inlaxfæ. bygþa skæl. lofswitne. lanzwitne. oc⁶⁶) cöpwitne. leznawitne.⁶⁷) oc lysninga witne. hær sculu alt bygfaste⁶⁸) mæn wiper wara. oc swa wiper wæþning.

Vm eþa taka. feataka. oc wæþiæ taka. X^u.

Fæster man eþ firi sokn æller þinge. hawer firi sic taka oc witne. þæt heter eþa taki. Fæster man⁶⁹) pænninga mæþ taka oc vitne þæt heter fea taki. wæþiær man⁶⁹) wiþ annæn oc taker til taka oc witne. þæt heter wæþiæ

55) B. *fylli*.

56) B. add. *ok*.

57) B. *ok annan*.

58) B. *a rætum thingstað. ok lagthingum*.

59) A. *wælia* scriptum est, at punctum litterae *æ* subiectum, et *i* supra lineam additum.

60) B. om. *mæþ*.

61) B. sic (*fore*). A. om. *firi*.

62) B. om. *oc*.

63) B. *eptir lanzlaghum*.

64) B. om. *sum*.

65) B. *Thæssi uitri*.

66) B. om. *oc*.

67) B. sic. A. *lenznawitne*.

68) B. *bygðfasti*.

69) B. om. *man*.

taki. Quæþ nocor þæsse⁷⁰⁾ taka. oc sigher at þe ei taka waru. þa gifs þem
 95 wizerþ sic i tak wita. Hwarium⁷¹⁾ þeræ mæþ .II. mannum oc (⁷²⁾siælwer
 þriþi. Fylli swa bonde wizerþ sin. Kan taki siælwer dylia. at han ei⁷³⁾
 taki war. wari þæt a .XII. manna witnum sum wiper waru oc wistu hwat
 hæller war. Raþe halwe næmð hwar þeræ sum wiper delæs. Fællæ þe
 takan. bôte III. marker firi⁷⁴⁾ at han wilde fællæ wizerþ bondans. wærs
 han wari bondin fallin at wizerþum sinum þy at han grep þær til taka oc
 (⁷⁵⁾witne sum han ei hafþe. §. I. ¶ Nu delæs mæn wiper annær sigher sic
 eþ⁷⁶⁾ fæst hawa. oc eþa taka hawa. annær sigher pænninga fæsta⁷⁷⁾ wara.
 oc sigher sic fea taka hawa. skilin oc⁷⁸⁾ þæt .XII. mæn þeræ mællum. Dyl
 man fæstu. XII. mæn sculu oc⁷⁹⁾ þæt wita. hwat sum fæst war. æller hwem
 fæst war. oc hwar sum taki war. Halwe næmð raþe hwar þeræ.⁷⁹⁾ wær
 man sic firi malsæghanda. wari warþer firi allum andrum.

Vm (⁸⁰⁾friþ i lagh soknum. XI^u.

Allir sculu friþ hawa oc halda hælzt⁸¹⁾ i þæssum tímum. An friþer byr-
 iæs. vm olafs mæssu oc stander til mikiaels mæssu. Julafriþer ganger in a
 iula apne.⁸²⁾ oc stander til attunda dagh. æpte þrættunda⁸³⁾ dagh. Köppin-
 ga⁸⁴⁾ friþer i strængenæse ganger in vm freadað quæld æpte ascu opinsdagh
 oc stander til quælz vm huita sunnudagh. Waar friþer ganger in vm miþfa-
 stu sunnudagh.⁸⁵⁾ oc stander til hælgha þorsdax.⁸⁶⁾ ¶ Nu ær skilt vm
 lagha friþ sum allir sculu halda. Hwar sum annæn söker⁸⁷⁾ i þænnæ fri-

70) B. *thæssa.*

71) B. *kuar.*

72) B. *sialuum sic thriðhia.*

73) B. om. *ei.*

74) B. add. *þæt.*

75) B. *uitna. han &c.*

76) B. v. *eð omissa, supra lineam est addita.*

77) B. sic. A. *fæst.*

78) B. om. *oc.*

79) B. om. *þeræ.*

80) B. *friði i soknum.*

81) B. om. *hælzt.*

82) B. *iula aptni.*

83) B. *thætanda.*

84) B. sic. A. *Köppinga.*

85) B. *sundagh.*

86) B. *thors dagh.*

87) B. *söke.*

þum.⁸⁸) *böte* III. *márker*. §. 1. Ok aghu máen friþ hawa. þær kununger biuþer vt leþung sin. Allír i þy hundare. æller skiplaghi (⁸⁹æru sum leþunger ær vt gangin af. baþe *mæþ* mannum oc matgiærþ. J andrum hundarum æller skiplaghum sum liþugh sitia v̄m leþung. laghþingis oc sökis æpte lanzlaghum swa sum friþa mællum. §. 2. ¶ Æptir vtgiærþum kununx ma sökia oc næmnæ⁹⁰) i allum friþum. (⁹¹Firi nocra andra saki ma ængin næmnæ hwarte i friþi æller friþa mællum. vtan firi þæt giælð minnæ ær æn .III. öræ. þær ma næmnæs til i friþa mællum. Ma oc ængin man andrum af taka mera æn giælð ær til. ¶ Wari swa talt v̄m friþi. guð giwi os⁹²) sin friþ. wi þorwm alle han wæl wiþ. Alle þe hijt wildu *mæþ* friþi coma. oc hæer *mæþ* friþi wara. (⁹³þe sculu oc *mæþ* friþi hæþan fara. Þem hawer iak allum friþdom⁹⁴) fört. lagh saghu þæsse⁹⁵) hawa hört. J friþi wari kununger laghmaþer⁹⁶) oc lanð. þæt giwi os⁹⁷) faþer oc sun oc þæn hæghe anð. Friþer wari lyct⁹⁸) at laghum oc lagha fallum. Naþer guz oc 96 friþer⁹⁹) wari *mæþ* os allum. ÁmeN¹⁰⁰)

88) B. *frið*.

89) B. om. *æru sum*.

90) B. *næma*.

91) B. om. *Firi — giælð ær til*. Cfr. BB. 1: 1. et not. 39.

92) B. add. *allum*.

93) B. *sculu með &c.*

94) B. sic (*friðdom*). A. *friþum*.

95) B. *thæssa*.

96) B. *laghmander*.

97) B. om. *os*.

98) B. sic. A. *lyster*.

99) B. add. *hans*.

100) B. v. *ÁmeN* deleta est.

(Additamenta.)¹⁾1.²⁾

12 **E**tt konunghs riki sum hetir sueariki. hauer i sik siu biscops döme ok niu laghmanz döme með landa mærum thera. fyrsta ær ærchibiscops dömet i upsalum. sum hauer i sic ett laghmanz' döme iuir al upland. Annæt ær stren-genæs biscops döme. sum hauer i sic tu laghmanz³⁾ döme. suðermanna land ok nærke. Triðia⁴⁾ ær abo biscops döme. (⁵sum hauer i sik tu laghmanz döme. Fiærða ær lynköpinghs biscops döme. sum hauer j sik tu laghmanz döme östragötland ok öland. Fæmta ær uæxio biscops döme sum hauer i sik tihæraða laghmanz döme. Siætta ær schara biscops döme sum hauer j sik tu laghmanz döme. uæstra götland ok uærma land. Siunda ær uæstraaros biscops döme sum hauer i sik ett laghmanz döme uæstmanna land ok dala. §. 1. ¶ Juir alt sueariki agher æi konunglik krona ok konunger uæra utan en. han agher styra ok raða borghum ok landum. upsala öðum. konunghs gooz. ok allum konunglicum ingiældum. ensac sina haua. dulgha draap ok dana arf. ok all saköris brut sin iuir alt suearichi sum lagh ok ræt ær i lande ok laghsaghu huarre. ¶ Ægnti af thæssum sum fyr æru saghð ma konunger með uilia sinum minscha fore them konunge eptir komber. gör thæt nokor konunger. aghe thæn konunger uald eptir comber thæt með ræt atter taca æn han gitir. allir ok the i hans riki bygia ok boo aghu hanum lyðno halda. buð hans standa ok til thianistu uæra. særlicha a landamære land hans at uæria. ok æi

1) Additamenta hæc undecim priora habet cod. B, locis infra indicatis, textui inserta. Tanti sunt momenti, ut mihi visum sit præstare ea in unum locum congesta exhibere, quam, inter leuiore lectionum varietates dispersa, suo quodque loco adnotare. Ultimum additamentum legitur in cod. N, ut infra adnotatur.
2) B. habet hoc caput loco eorum, quae textus in capp. 2 et 3 KgB. continet. Cfr. not. 16. pag. 47; not. 20. p. 48.

3) Lege *laghmanz*.

4) Lege *Thriðia*.

5) Verba *sum — laghmanz döme* hic errato sine dubio sunt addita. Finlandia enim non ante annum MCDXXXV in duos legiferatus erat diuisa; his vero legiferatibus additis, summa legiferatum esset undecim, non vero novem, ut supra dicitur. Cfr. M. E. LL. KgB. 1.

ytermer með hærfærð. utan goðuilla thera fangnum. §. 2. ¶ Nu ær til ko- 13
 nunghs rikit i suearichi konunger uæliænde. ok æi æruande æn the konung
 mist hana. thæssum lundum. at fyrnæmder laghmæn huar af laghsaghu sinne
 scal með samthyukiu⁶⁾ aldra thera i laghsaghu boander æru. tolf mæn taca
 uitra ok snæilla⁷⁾ með them a næmdom dagh ok tima til moro things ko-
 ma konung at uælia. Fyrstu röst agher laghmannen af uplandum hua ok
 the með hanum næmdir æru. ok thær næst laghman huar eptir andrum sua
 sum þe fyrra næmdir æru. §. 3. ¶ Huilkin en af inrichis födum. ok hælzt
 af konunga synum. æn the til æru af allum thæssum laghmannanna röstum. ok
 lanzmanna till næmda. eller ok flæstum uarðer til konunghs takin. sculu fyr
 næmder laghmen han til konunghs döma. a sama dagh ok stað agher konun-
 ger allum innan richis boandum trygdar epe⁸⁾ sina ganga. ¶ Fyrste articu-
 lus at han scal ælschia guð ok the hælghu kirkiu. ok ræt hænnu styrkia.
 oskadum allum konunglicum ræt. kronunna ok alz suerichis almogha. ¶ An-
 nan articulus at han scal ælschia alla rætuiso ok sannind styrkia ok göma. ok
 alla uranguisu. osannind ok allan oræt niðir thrykkia. baðe með ræt ok ko-
 nunghicho ualde sino. ¶ Thriði articulus at han scal trygger ok troin ko-
 nunger uæra allum almogha sinum. sua at han⁹⁾ ængin fatökan fanga eller
 richan. eller epti buði sino fanga lata. eller ok nocrom lundum fordærua.
 utan han se laghlicha fyr foruunnin sum lagh. sighthia i laghsaghu there gær-
 ningin giors. æi ok thera gooz them nokraleðis af taka. utan eptir laghum ok
 lagha domum. ¶ Fiærðe articulus. at han scal richi sino sueriki styra ok
 raða með inlæningium ok æi utlæningium. eptir thy sum gamul lagh ok
 siðuæne af alder hauer uarit. thy at æi agher utlænschær man i rað hans
 tacas. eð¹⁰⁾ ok husum eller landum raða. upsala öða alla. ok alt sua gamalt

6) Lege *samthykkiu*.

7) Lege *snæilla*.

8) Pro *epa*.

9) Adde *skal*.

10) Lege *æi*.

kronunna goz. at ængin minnis¹¹⁾ eller ok af sanne sæghn uæt huru thæt fyrst unde kronuna kom. hus ok land með arlikum ingiældum thera ok landamærum. agher konunger göma ok uæria eptir makt sinne. sua at ægte aff thæssum minschis fore them konungi eptir komber. þy at han agher uald thæt með ræt atter taca æn han gitir. þy at eller uurdæ skyt konunghs döme greua döme eller ok minna. thæn konunger suerichis landamære utuiðir. ær bætre æn emunde slemæ sum thæt með folscho sinne mykit minscaðe þa han konunger uar. ¶ Fæmte articulus. at konunger agher liua uið upsala öða ok lagha arlica utskyldir aff landum sinum. ok ængin man¹²⁾ thunga eller alaghu a land sin lægia. utan æi ymningis inlænzsker almoghe með konunge sinum land i landamære at uæria með makt sialura thera. tha sculu land ok almoghe sua með pænningum sinum hialpa sum sialuum sik land at uæria fore utlænningum ok allum ovinum. eptir thy sum konunger biscooper ok laghman ok bæzste ok uitraste i lagsaghu huarre stæðhia ok samthykkia sin i mællum. huru mykin hun¹³⁾ scal uæra ok ællæs læggi aldrih konunger alaghu a land sijn. æi aghir ok konunger nokrum inlænzskum biuða eller nöða iuir landamære með hærfærð fara utan goðuilia thera fangnum. ¶ Siatte articulus. at konunger scal kirkiu. klærcum ok klostrum riddarum ok

14 suenum. huars þera goz. ok hionum alt gamalt¹⁴⁾ frælse thera halda. ok all gamul suerichis lagh. them sum almoghe hauer með goðuilia ok samthykkii uið takit. ok confirmerat af konungum fyr uærandum ok konunglicho ualde thera. halda styrkia ok uæria sua at ængin olagh gangin iuir ræt lagh thera. særlica at ængin utlænzsker ræter dræghis iuir ok in i richtit oos til lagh ok ræt. ængin ok ny lagh giuis almoghanum utan ia ok goðuilia thera fanguum. Han scal ok almogha sin allan friða ok frælsa. særlicha thæn spaka sum með spækt ok laghum uil fara ok liua. sua fore ostyrlicum ok uurangum¹⁵⁾ inlænz-

11) Altera lineola ultimi n est omissa, ut h. v. legi posset *mimis*.

12) Lege *nyan*.

13) Lege *alagha*.

14) Litt. *ga* in fine prioris ac principio sequentis folii bis sunt scriptae.

15) Pro *urangum*.

schum sum fore utlensschum. stærlicha ok i aminnilse haua at styrkia ok halda kirkiu frið. þinghs frið. ok quinna frið ok hemfrið. allir friðir öchis ok ofriðer forganger eptir thy sum konunger ær til. ¶ Nu agher konunger eð sin suæria¹⁶⁾ a book ok hælghodómum. hand sinne haldne. biðjande sik sua guð hullan baðe til sial ok lijf. ok iumfru sanctæ mariu. ok sanctæ iohannem baptistæ. ok all hælghon ok hælghædoma the han a halder. at han scal alla up talda ok fyr næmda articulos halda ok styrkia eptir kunnist ok bæzsto samuit sino. ok með uphaldne hand sinne guði ok almogha sinum a trygga tro loua. eð sin at halda uið allan almogha sin. uiðir ungan sum gamblan. uið ofoddan sum föddan. uið okæran sum kæran. uið frauærande sum uið the ær uaro. ok konughs¹⁷⁾ eð hörðo. ok i ængu bryta. utan hælder öchia með allu goðo. ok særlica með konunglicum kærlæk sinum. guðz kærlæk se með konunge uarum. ok allum almogha hans. §. 4. ¶ Thæghar nokor ær sua aff laghmannum ok lanzmannum ualder ok til konunghs dömder. ok eða sina gangit. sum fyr ær saght. tha ær han laghliker konunger iuir sueriki. tha ma han læn giua. riki sino styra ok allu thy fyr ær saght. thær til i richi sino af guði höghstadom haua iuir alla domara haua.¹⁸⁾ ok almogha kiæru-maal eptir laghum eller ok eptir utlette fulle sannind. huat han hælder uil. §. 5. ¶ Nu agher laghmaðer af uplandum ok alder almoghe með hanum næær uærande tha konunger toks thæssa eða ganga. ¶ Nu ær fyrste articulus at alder almoghe i sueriki boande sculu han firi konung halda. ok haua. ual¹⁹⁾ hans ok allan konunglican ræt hans styrkia. ¶ Annar articulus at ui sculum hanum rætta lyðno halda. ok buð hans standa i allu thy suarlikt ær baðe fore guði ok mannum. hanum at biuða ok oos att giöra. allum ræt haldnum baðe hans ok uarum. ¶ Thriði articulus at ui sculum hanum hulle ok trone thiaenisto mæn uæra. særlica með hærfærð til landamæris. land ok richi með hanum at uæria. ¶ Fiærðe articulus at almoghe sum af alder

16) Litt. r omissam supra lineam add. scriba.
17) Lege konunghs.

18) Vox hana hoc loco est delenda.
19) Pro uald.

hauer uarit skatskyldugher. ok æn ær. agher ok scal alla lagha arlika utskyl-
dir thera konunge sinum utgöra með goðuilla utan thryzsku. hana²⁰⁾ flytia ok
föra eptir konunghs uilla ok ræt sialfra thera. ¶ Siðan scal laghmaðer ok
almoghe alder eða thera suæria a book ok hælgha domum agher laghmaðer
hand sina halda. biðiande sik ok allum almoghanum sua guð hullan baðe til
siæl ok lijf. ok iumfru sanctæ mariu ok sanctæ iohannem baptistæ. ok all
hælghon ok hælghadoma þe han a halder. at the sculu alla uptalda ok fyr
næmda articulos uip konung sin halda ok styrkia eptir kunnist ok bæzsto sam-
15 uit thera. ok með uphaldnum handum guði ok konunge sinum a tryggja tro loua
eða thera halda. ok með thæssum eðum ok trolouan sum laghmagher²¹⁾ ok
almoghe hauer suorit ok louat konunge sinum. bindz baðe unger ok gamal. oföd-
der sum föder. okiær sum kær. frauærande sum þe næær uaro. eða suoro ok tro
louaðo. §. 6. ¶ J upsalum agher konunger uighias ok kronas. eller ok annar
stað i richi sino eptir uilla ok fallum sinum. tho hælzst aff ærchibiscope fore
uærðlæks skyld bæggia thera. §. 7. ¶ Nu fore þæn skyld. at konunger a-
gher lande ok laghsaghu huarre særlicha sina eða ganga sum han gik i ups-
lum. tha han fyrst til konunghs toks. ok almoghe hanum. ¶ Scal han eriks
gatu²²⁾ sina riða rætsöles um land sin. byriande i upsalum eða at suæria
allum them i uplanda laghsaghu boandes æru. ok the hanum. ok eðum gang-
num. fylghia hanum iuir laghsaghu thera til strængenæs. thær agher suðer-
manna laghman ok goðir mæn með hanum möta. ok þækkilika uið konunge
sinum taca. eð hans höra ok hanum suæria. ok eðum gangnum fylghia hanum
iuir laghsaghu thera ok til suintuna. thær agher ösgöta laghman ok goðir
mæn með hanum möta ok thækkilica uið konunge sinum taca. ok fylghia
hanum til lynköpinghs. thær agher konunger allum ösgötum ok öläenningum
eð sin suæria ok the hanum. ok eðum gangnum fylghia hanum iuir laghsaghu
thera til miðian holauid. ok thær agher uirða laghmaðer ok smalænninga

20) Lege them.

21) Lege laghmaðher.

22) Cfr. not. 2. pag. 46.

með hanum möta. ok thækkilica uid konunge sinum taca. ok fylghia hanum til iunaköpinghs. thær agher konunger uirðum ok allum smaleningum eð sin suæria ok the hanum. ok eðum gangnum. fylghia hanum til iunabæk. thær agher uesgöta laghmander ok goðir mæn með hanum möta. ok thækkilica uið konunge sinum taca ok fylghia hanum til skara. thær agher konunger allum uestgötum ok uærmum eð sin suæria ok the hanum. ok eðom gangnum fylghia hanum iuir laghsaghu thera til romunda boða. thær aghir nærisker laghmaðer. ok goðe mæn með hanum möta ok fylghia hanum til örabro. thær agher konunger allum them i nærische laghsaghu boandes æru eð sin suæria. ok þe hanum. ok eðom gangnum fylghia hanum iuir laghsaghu thera ok til arbugha. thær agher uestmanna laghman ok goðir mæn með hanum möta. ok thækkilicha uið konunge sinum taca. ok fylghia hanum til uestraa-ros. thær agher konunger uestmannum ok allum them i dalum boandes æru eð sin suæria. ok the hanum. ok eðom gangnum fylghia hanum iuir laghsaghu thera til östens bro. ¶ Aff östens bro aghir konunger atter til upsala riða. eller ok annar stað eptir uilia ok fallum sinum. ¶ Nu hauer konunger eriks gatu²³) sina riðit ualder sum lagh sighia. ok með eðom ok orðom landum ok lanzmannum sinum giort alt thæt han atte them at göra ok the hanum. guð giöre han goðan ok gamban. friðsaman ok thyrstelichan. ok æ thy aldre²⁴) at han se rætuisare. ok gothom bætre. §. 8. ¶ Thusand arum þry hundrað arom a nitanda areno eptir uars hærra byrðh. uarð ærliks hærra hærtogh eriks son af suerichi mychil höfðinge ok heðirlikez hærra magnus konunger suerichis schiane ok norghis ualder ok til konunghs takin samu lund sum fyr ær saght. sum ok gamal richis ræt ok siðuæne af alder hauer uarit um konunga ual thera. æn tho at ual ok eða uaro æi i laghbokum sua með 16 script utlyster firi hans dagha. sum han nu siæluer i sinne till kömd giorðe ok gaff til goðra eptir döma. §. 9. ¶ Konunger agher i lande ok laghsaghu huarre cost haua tha han eriks gatu²³) sina riðir. eptir thy sum daghs fær-

23) Cfr. not. 2. pag. 46.

24) Pro *aldre*.

ðir hans æru til. til hialpande sua them laghsaghum han æi i comber. sum them han með flokke sinum gönum riðir. sum ok giorðis thusand arom thry hundrað arom. thrætighi arom a fæmta areno æptir uars hærra byrð tha heðerlicher fyr næmder *konunger* eriks gatu²⁵⁾ sina reðh.

2.²⁶⁾

19 **¶** Thæssa lund scal konungs leðung ut biuða. at snækkiur ok scutur sculu til reðo uæra um pingizdagha tiðh með them reðom þær til höre. Thætta sculu hamnu uapn uæra Skiolder ok suærð. spyut ok iarnhatter. Huar hamna scal hua muzu eller panzara eller ok plato. huar hamna scal ok hanbugha ok threa tylpte sköte hua. Af huarre hamnu. scal²⁷⁾ fiughur pund ok tiughu. tuælotina flesk ok thriðiungen smör. aghi siðan *konunger* uald aftaca sua mykit hanum thækkiz. Thæfta²⁸⁾ scal lyusas huarn huitta sunnudagh i strengenæs.

3.²⁹⁾

34 **Hær sighs huru man scal döma um atter gans eða.**

¶ Vm giptar eð.	I ^{us}
¶ Vm glafs eð.	II ^{us}
¶ Vm tolf manna eð.	III ^{us}
¶ Vm attertan manna eð.	IIII ^{us}
¶ Vm thrætylptan eð.	V ^{us}
¶ Vm fasta ð ³⁰⁾	VI ^{us} .

Uarðer giptar eðer ater dömdr. þa scal thæn þær ær houuz man fori

25) Cfr. not. 2. pag. 46.

26) Hoc addit. calci cap. 12. KgB. adiectum est. Cfr. not. 51. pag. 55.

27) Adde ut gðra.

28) Lege Thætta.

29) Hoc addit. post finem libri JorpaB. insertum legitur. Cfr. not. 7. pag. 83.

30) Lege eð.

ok the tue eðen hofða huar thera böte threa *marker*. ok huar thæn i eðenum ær með them böte siæx öra. ok thæn eð sculu the alli fasta.

Glafs eðer hetir thæn utan dom suærs. uarðer han *atter* dömder. böte huar thæn i eðenum ær .VI. öra. ok ængin af them faste.

Uarðer thæn æðer *atter* dömder sum tue ok tolf suæria ok dömder ær orætlica af domarenum. tha scal houuz mannin ok the tue i foreðenum æru. huar thera böte threa *marker*. ok huar thæn i eðenum ær. böte .VI. öra.³¹⁾

4.³²⁾

§ Rymir man af tomt sinni ok byggir suina ual með hus ok garðe. byggi 41 sua mykit sum hanum til bær i rætu bya bruti. hauer han meer bygt. ok 42 kærar þær eptir. giui ut at ostemdu. ok uæri saclös. Halder længer ok thol stemninga ok til mæle. böte threa *marker* ok ryme aff eller havi með loue thera sum i by byggia.

5.³³⁾

Nu aghu mæn scogha saman. þe moghu allir scogh oskiptan at saclösu 43 hugga. Can ofhug a scogh uarða giort. ok uil een skipta. annar æi. þa gifs them uizorð skipta uil. Fiærðunger af by havi uald scogh til skiptis cræuia huat þe æru en eller flere fiærðung æghu. the moghu scogh til skiptis cræwæ³⁴⁾ a thingi eno andru ok thriðiu. Vil en skipta ok annar æi. tha uæri thæn *saker*³⁵⁾ thrim marcum skipti hindra. æn han a scogh aker at oskiptu siðan lagh krapt ær. sökis the bot ut eptir lanzlaghum. Landboe ma at saclösu threa eker hugga. ena til bat eller ekio. andra til snækkiu bonaða. thri-

31) Sequenti folio abscisso, continuatio huius argumenti, quae ibi sine dubio fuit scripta, periit.

32) Hoc addit. calci cap. 11. BygnB. adiectum est. Cfr. not. 24. pag. 98.

33) Hoc addit. fronti cap. 15. BygnB. est an-tepositum. Cfr. not. 73. pag. 101.

34) Vox *cræwæ* omissa est, at in marg. addita.

35) Adde *at*.

ðiu til kirkiu bygning. æi ma han saklösu mera hugga. Vil siðan annan³⁶⁾ mera hug a scogh göra. ok annar frið a lægia. aghi tha friðmander uizorð skipt a lægia sua huarium sum i by æghir.

6.³⁷⁾

50 Uil man huaa synir til tomta skiæla. bya skiala. scogha skiæla. til fiski uatn. ok quærna ströma. thær scal uæra æghanda syn. ok tolf mæn með them af sama fiærðung. sember æi them. þa sculu þe huaa hundæris syn at ouæðiæðo. sember þem æi æn tha. þa sculu the uæðia til andra hundæris syn. threa *marker*. raðe halui næmd huar thera. Af thy uæðfæ taki *konunger* ena marc. andra malsæghande. thriðiu hundære. Sember them æi æn tha. þa sculu the uæðia undir folklanz næmd tolf marcum. the tolf *marker* sculu sua skiptas. *konunge* threa *marker*. malsæghanda threa *marker*. folklanz mannum siæx *marker*. Thætta ær folklanz næmd. tolf næmninga mæn af suðermanna lande. Æru the æi til. tha scal man taka goða sanninda mæn af lanz mannumen. ok fylla the samu næmder mæðer. Huat the tolf giöra með sinum eðe. uæri fult ok fast sua at þæn eð ma ængin atter bryta. æi *konunger*. æn siðer annar. utan stande euærðelica.

7.³⁸⁾

51 G Thætta æru thön lön legho mæn ok legho konu til höra. mannen scal huaa ena marc pænninga. tu par sco. et par hanzsca fran pingizdaghum ok til martins mæssu. Quinnan scal huaa þrea öra pænninga ok et par sco. atter fran martins mæssu ok til pingizdagha scal mannen huaa half marc pænninga tu par sco. et par hanzska. Quinnan scal huaa fem örtugh pænninga. ok et

36) Pro *annar*.

37) Hoc addit. in principio cap. 25. BygnB. insertum est. Cfr. not. 48. pag. 117.

38) Hoc addit. cap. 26. BygnB. insertum est. Cfr. not. 81. pag. 118.

par sco. Huilkin them dyrra leghe. böte þrea marc. taca þön ok mere lön. bötin samuleð.

8.³⁹⁾

¶ Thætta sculu the böta sum ualzgerninga haua giort til bonda ok næmden 57 hauer felt. Fyrst scal malsæghandin atter haua sua mykit sum fore hanum 58 takit uar. ok með tolf *marker* af houuzmannenum. ensac malsæghandins. ok fiurætighi til thræskiptis fore ranit. ok huar thæn i flocc ok farunöte uar með. giui huar sundir delis af sinum siælfs pænningum atta örtugha ok thrætan *marker*. thæt liggi til konungs ensac ok thera göz⁴⁰⁾ scal osköflat standa. ok tho tacum i hænder sætias til þæn dagh the frið beðas. ok han ær þem atter giuin.

9.⁴¹⁾*vm laghmanz pænninga. domara ok styrimanz. XVI^u*

Alli the sit æghit bröð æta. æ huem þe hælzt til höra. aghu laghmanz pæn- 58 ninga giöra. fiura suensca pænninga um aret. þe sculu ut göras fiurtan daghum eptir michiæls messu. huilkin tha þryzscas ok þem hauer æi þa ut giort. havi þa laghmander fult uald at næma til fiura pænninga. ok a threa öra. Domara pænninga ok styrimanz pænninga sculu utgöras um martins messu. huilkin them hauer æi tha utgiort. haviu tha the uald at næma til sinna pænninga. ok a en öre. Næmninga mæn sculu haua en öre af huarre hundæris marc.⁴²⁾

39) Hoc addit. calci cap. 11. KöpB. adiectum est. Cfr. not. 77. pag. 133.

40) Pro goz.

41) Hoc caput post cap. 12. KöpB. insertum est. Cfr. not. 100. pag. 134.

42) Cfr. Add. 12.

10.⁴³⁾

79 Stæmnis manne ennæt thing a mot them konungs dom hauer. eller biscope. eller ok laghmanne. uæri laghstemder. utan han havi forfalz uitni. sum fyrra saght ær. æru æi thön til. böte threa marker þem konunghs dom hauer: sua biscope ok laghmanne. Ær ok a them thingum thæn man kiære til at ostemdu. havi ægnti uald eller uizorð annur. æn suara the kæro til hans bærs. eller böte sum fyrra saght ær. fore thrysku sina.

11.⁴⁴⁾

81 Mote domorans⁴⁵⁾ dome scal man uæðia i fyrstu thrim thingum eptir at han hauer sin dom giuit a rætum thingstað. uæðiar han thær eptir eller kiærir a domarans dom. uærin uæð hans ogild. ok böte threa marker. æn laghmander döme hans dom gildan. ena konunge. andra laghmanni. thriðiu domara. Samuleð scal man uæðia mot næmninga manni. sum domara. Skils hans domer gilder. bæri up threa marker af them uiðir han hauer uæðiat. ok uæri ensac hans. Skils han ogilder. böte siæx marker til thræskiptis. tua konungi. tua laghmanni ok tua bonda. Huar sum uæðiar mote laghmanz dome. havi uald uæðia a sama thingi han giuir dom sin a. hanum siæluum a horande.⁴⁶⁾ siæx markum mote hans tolf. uæðiar thær eptir. uæri uæð hans ogild. ok böte siæx marker. uæri ensac laghmanz.⁴⁷⁾ Vinder thæn uæðiat hauer. böte laghman tolf marker. siæx konunge. ok siæx them uið han uæðiaðe.

12.⁴⁸⁾

Anno domini MCCCXX^o quinto sabbato ante symonis et iude apostolorum

43) Hoc addit. insertum est cap. 4. ÞingB. Cfr. not. 85. pag. 177.

44) Hoc addit. calci cap. 8. ÞingB. est adiectum. Cfr. not. 48. pag. 180.

45) Lege domarans.

46) Lege a hörande.

47) Lege laghmanz.

48) N. habet hoc addit. calci libri KirkB. adiectum. Cfr. not. 31. pag. 46.

Varo these maal stadh j sudhermanna laghbok. oc scrifuat. nærwarande biscopeum oc hans capitulo. laghmannenom. oc herra staffane rörikson oc herra magnuse niclisson. medh mangum adhrum godhum landzmannom Först w m prestins lagha hws. thorfuö thön alt tak widher thet halde soknen w ppe.⁴⁹⁾ Fællas kirkiowærianda w m kirkiö skrudh till thriggia marka. thöm taki biscopir Glömir præstir wara kirkiowærianda widher oc koma sidhan nokor fall innan. the gudz thiænist hindras aff. böte prestir thre marker. twa kirkionne oc ena kirkiö wærianda⁵⁰⁾ Kirkiö skall j hender sætias prestenum aff biscope. ælla hans wmbudhi. oc thöm a kirkian gifuas som then presentera ther hafuir fadherlikan ræth till⁵¹⁾ W m kirkiö wighsla spield. stande som j laghbokinne stander scrifuat.⁵²⁾ Tyund skall j thry skiptas. taki prestin en skyl. oc twa före bonde heem till siin. oc j thry skipte. een luth kirkiö. annan biscope oc thridhia fatikom mannom. Wtan ther biscops sætugardher ær.⁵³⁾ Thrættanda dagh iula wari offerdagher oc ey kirkiö messo dagher⁵⁴⁾ Skyldar prestir bondan w m tyund. Wæri sik medh laghum.⁵⁵⁾ Föra ey böndir liik laghlika till iordh. bötin twa marker biscope. oc ena iordbæghandom⁵⁶⁾ Spitalin skal hafua en span korn aff hwarre hafno. W m nanu oc geenedha stande som thet staar j gamble laghbokinne.⁵⁷⁾ Laghmanz pæninga agha alle wt gifua fyughur⁵⁸⁾ nattom æptir mikiælsmessö. ælla böte thre öra. Domara pæninga oc styremanz w m martens messö. ælla böte en öre Nempninga mæn skulu hafua en öre aff hwarre hundares mark Amen

---

49) Cfr. Kk.B. 2: pr. not. 82.

50) Cfr. Kk.B. 3.

51) Cfr. Kk.B. 4: pr. et not. 50.

52) Cfr. Kk.B. 5: 1.

53) Cfr. Kk.B. 6. et not. 1.

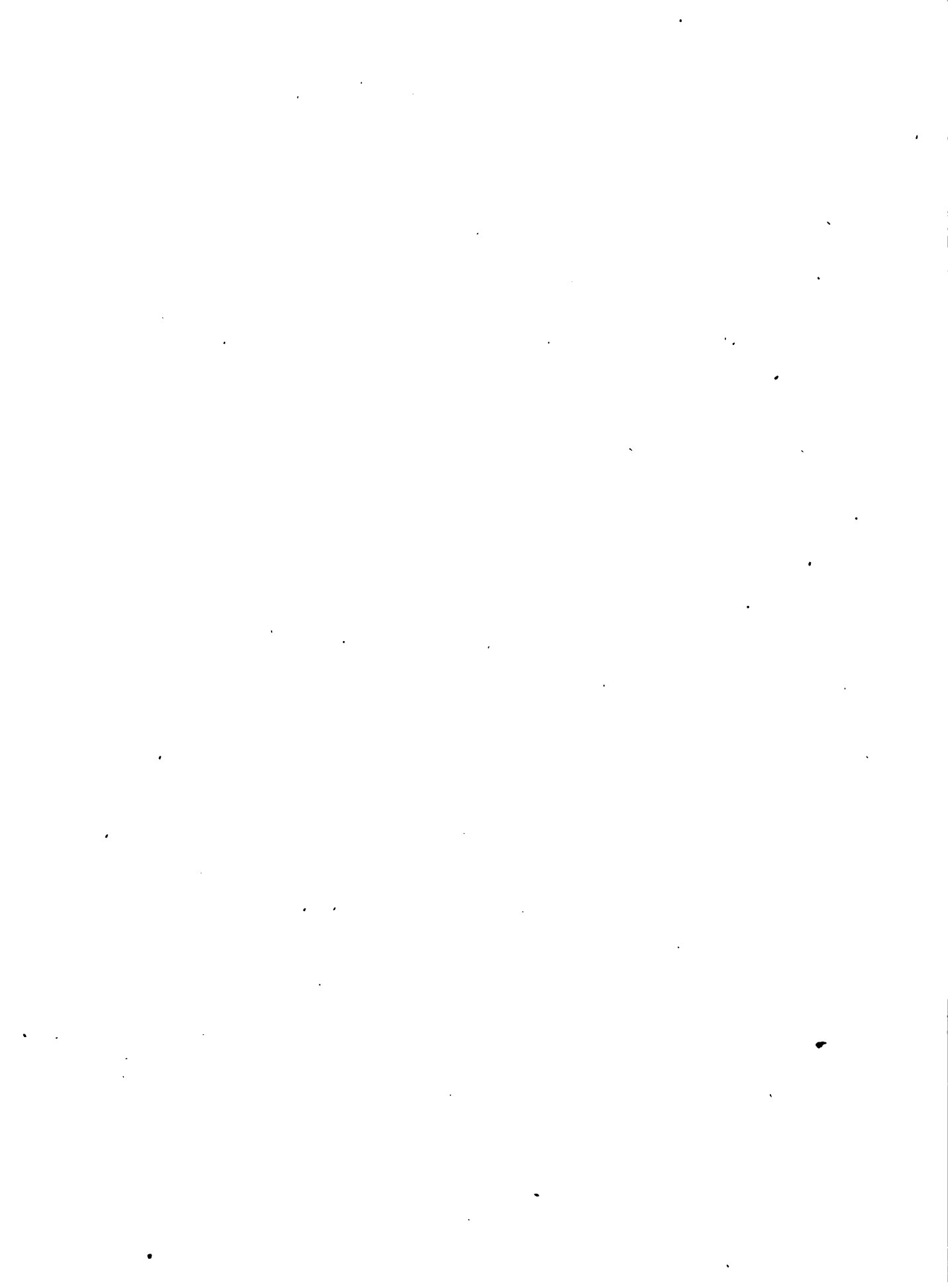
54) Cfr. Kk.B. 7: 1. nott. 76, 83, 84.

55) Cfr. Kk.B. 7: 2.

56) Cfr. Kk.B. 9: 1.

57) Cfr. Kk.B. 16: 3.

58) Lege *fyughurtan*. Cfr. Add. 9.

GLOSSARIUM

et

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

GLOSSARIUM.

A.

A, præp. 1) cum abl. på: in, *eni*. *ligger* (sc. *hð*) *a sama teghe*, B. 8: 3. cfr. *Liggia. vari þæt a soknamama vitnum &c.*, vide *Vara. þæt barn kostapi a hanum*, quod filius ad alendum patrem impendit. J. 17. *up a*, vide *Up*. 2) c. abl. i: in, *ev*. *a landamære land væria*, Add. 1: 1. *smiper stander a gærning sinne*, M. 27: 4. *a færski gærning*, Kg. 6: pr. *taka hæst a gangu*, Þj. 13: 1. *a rettu byamale*, J. 3. *þæn þær ælster ær a færd*, vide *Ældri*. 3) c. acc. på: in, *eni*. *komber (hæfþ) a þripia man*, si (stuprum) incidat in homines (i. e. fiat inter homines) tertio cognationis vel adfinitatis gradu iunctos, (*innan þripia man*, Kk. 15: pr. *vap ligger a man, göra raförning a annan*, vide *Vap, Raförning. ægha v. byggia a bapin land*, vide *Land. a hælgha dagha, a þæn dagh*, Kk. 17: 1. 4) c. acc. i: in, *ev*. *hær komber a land*, Æ. 6: pr. *a skogh aka*, vide *Aka. göru andra næmd a sama mal*, Þg. 9: 2. 5) c. acc. till: ad. *mer a annan biupa*, tillbjuda en annan mera: plus alii offerre. B. 20: pr. 6) c. acc. v. dat. emot: contra. *fa misfyrmilse a sik*, G. 2: 2. *laghasökning a þiuf*, Þj. 4: rubr. *epsorit bryts a man v. manni*, Kg. 5: 4. Cfr. *Kæra, Sökia*. 7) vid: iuxta. *sitia* (i. e. habitare) *a væghi*, Kp. 10: 3. 8)

post (rem antea factam). *hæmnas a grud ok göra sæt, a gangin lagh*, Kg. 4: 1. *a ep svorin*, B. 5: 3. *de-la v. kæra a domarans dom*, Þg. 8: 1; Add. 11. 9) c. acc. v. dat. angående, om: de. *legha a hæst*, Kp. 7: rubr. *fæsta fasta ep a iorþ*, J. 18: 1. *fylla vafa ep a manni*, M. 20: 1. 10) adverbialiter, derutöfver: insuper. *ok a marker þre v. þrea öra*, Kk. 1: 1; J. 10: 1; B. 5: 3; 13: 1; Add. 9. *

A, f. å; amnis. B. 23: 1. *3

A, præs. ind. ab *ægha*, q. vide.

A boa, v. a. bebo, bo på (jordegendom): habitare (fundum). J. 1, 10: pr. *aghi aboande vald &c.* J. 1.

Abyrþ, f. (vide UplL.) Þj. 12: 1. *3

Af, præp. c. abl. 1) af: ab, de. *mæn af lande v. af skipi*, rustici v. nautae. Kp. 1: pr; M. 30. *syn af sokn v. þingi til kalla v. næmna*, i. e. ex paroeciae incolis, v. ex iis qui in iudicio adsunt. B. 3, 5: 2; 7: 2; 8: 3; 25. *sin (hiorþlöt) af by kvarium*, B. 23: 2. *taka* (sc. *þær*) *af bape rugh ok rovor*, B. 13: pr. 2) af, ibland: ex, inter. *nokor af þem*, M. 26: 4. *taki* (sc. *þær*) *af en*, M. 11. 3) från: de, ex (loco &c.). *innan af lande, utan af sio*, Kg. 12: pr. *af lande ryma*, Kp. 11: pr. *giva manni frælse af garpi sinum*, Kp. 3: 1. *rænter af manni*, B. 6: pr; M. 14: pr. *af sik stulit*, Kp. 1: pr. *af pin-*

gixdaghum, B. 26: 2. *af alder*, af ålder, från forntiden: antiquitus. Add. 1: 3, 5, 8. *ganga af fapurs rape*, G. 1: 1. 4) om, angående: de. *af pæssum malum*, Kk. &c. rubr. *sum skriptin segher af*, Kk. 1: pr. *þær seghias skal af*, Kk. 4: 2. *þera sum* (sc. *þær*) *af viste*, Kp. 1: 1. 5) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *ryme af*, Add. 4. *skiptis af*, Kg. 9: pr. *lyti væxir af*, M. 5: pr. *föra &c. bort af*, J. 11: 2; B. 12: 1; 14: 2. *föra af bort*, B. 3. *

A fall, n. (vide UplL.) ita legendum est M. 20: 2, ubi priori loco legitur *affall*; posteriori vero loco cod. A. perperam habet *a fall* pro *affall*. Vide nott. 52, 53. ibid. *3

Afals drap, n. (vide UplL.) M. 20: rubr. *3

A fat, vide *Af fat*.

Af bæra, v. a. bära bort: asportare. Kk. 6.

Affall, n. (vide UplL.) M. 20: 2. Cfr. *A fall*. *3

Af fara, v. n. 1) fara bort: abire. Kk. 1: pr. 2) afflytta: demigrare. J. 11: pr.

Af fat (*a fat*), adj. n. det som fattas: quod deficit. *þæt a. ær, varþa a.*, Prol.; Kk. 3, 9: pr. *3

Af föra, v. a. bortföra: avehere. J. 10: 2. *3

Af gildi, n. i. q. *afraþ*. J. 17.

Af gipt, f. städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. J. 6: pr, 1; 10: pr.

Af griper, m. (a *gripa*) borttagande af kläder eller annat från den, som blifvit funnen i en oloflig handling; eller saken som blifvit honom fräntagen: ademptio vestium aliusve rei pertinentis ad hominem in illicita actione deprehensum; v. res ei ita ablata (cfr. *Aftækt*). *taka a.*, G. 4:

1, ubi sermo est de viro in adulterio deprehensio. Cfr. *Agriper*.

Af gælda, v. a. erlægga, betala (afrad): pendere, solvere (vectigal pro conducto praedio). *afrad a.*, J. 3.

Afhogg, n. (vide ÖGL.) M. 6: pr; 10: pr; 11. *3

Af hogga, v. a. afhugga: amputare, decidere. Kg. 8: pr; M. 6: pr, 1. *2

Afhænda, v. a. 1) afhända (en annan något), fräntaga: auferre, eripere. Kp. 10: pr; Dj. 8: pr. 2) *a. sik*, afhända sig, förytra: alienare. Dj. 8: 1. *

Afla, v. a. 1) afla: procreare. *a. barn*, Æ. 3: pr; 4: 2. *a. barn mæþ kunu*, Æ. 3: 2; 4: pr. 2) förvärfva: acquirere. Kk. 12: 1; G. 3: 3; J. 2: 3. *

Afling, f. förvärfvande; äfven förvärfvad egendom: adquisitio; quoque bona acquisita. Kk. 12: 1, ubi *a.* idem denotat, quod antea appellatur *aflinga iorþ*. *3

Aflinga iorþ, f. aflingejord: fundus adquisitus. Kk. 12: 1; J. 2: 2, 3. *3

Af læggia, v. a. (vide UplL.) J. 3; B. 1: 1; 11: 1. *sompt ær af laghat*, Conf. *a. manna missæmio* (cfr. UplL.), ibid. *3

Afnæmning, f. (vide UplL.) J. 12: pr. *3

Af rap, n. afrad: vectigal e praediis. J. 3, 10: 1; 11: pr. *gipt v. afgipt ok a.*, J. 1, 3, 6: pr; 11: 2. *hava iorþ at þum*, d. ä. på arrende: fundum conductum colere. J. 10: 2. *3

Af rapa gæld, n. afrads erläggande: solutio vectigalis a colono pendendi. J. 3: rubr.

Af sighia, v. a. c. dat. afsäga, uppsäga: abdicare, renuntiare. J. 11: 3. *-as*, afsäga sig: se abdicare. M. 14: 1. *3

Af taka, v. a. 1) borttaga, frántaga: demere, auferre. *a. manni* (goþs), Kp. 11: pr; Þg. 11: 2; Add. 1: 3. 2) taga undan: excipere. Add. 2. 3) uttaga, hämta: excerpere, libare. *af fornum ræt... ut vælia ok a.*, Prol. *3

Aftan, vide *Aptan*.

Aftækt, f. (vide UplL.) *göra a.*, B. 17: 6; 23: pr. et not. 71. *a. varþer af manni takin*, B. 5: pr; 23: pr. not. 68. *a. aghe vitsorþ*, B. 17: pr. *delas víper um -tena, taki ater a. sina*, B. 17: 6. Cfr. *Af griper*. *3

Aftækta vitni (*af tect vitne*), n. vitne om gjord *aftækt*: testis factae ademptionis vestium vel instrumentorum, *aftækt dictae. full a.*, B. 17: pr.

Af telia, v. a. afrákna, räkna undan: dinumerare, numerando separare. *tiund a.*, Kk. 6, 7: 2.

Aftökis fæ, n. quid h. v. significet, ignoro; occurrit in formula: *göra a. af köpe sinu*, quae illicitam quandam pactionem in emtione venditione denotat. Kp. 6: 1; 12: 2. Locc. vertit: "si quis adimat quaedam bona de emtione aut permutatione sua." Lund. vero (in nott. ad ius Upl. p. 183): "si in fraudem fiscii rerum fiat emtio."

Af visning, vide *Avisning*.

Af vita, adj. indecl. afvita, galen: amens, mente captus. M. 18: 1. *3

Afærþ (*aferd*), f. áverkan i annans áker, áng eller fiskevatten: illicita usurpatio agri, prati vel aquae piscosae alius. B. 3, 7: 2; 20: rubr. *3

Agna baker, m. (vide VGL.) M. 34. *

A gripa, v. a. tillgripa: arripere. *ritsorþ a.*, i. q. *gripa til vitsorþa* (vide *Gripa*). Þg. 4: 3.

Agriper, m. tjuþgods, som vid ransakning blifvit funnet i någons hus: res furtiva, facta investigatione in do-

mo alicuius inventa. Þj. 12: 1. Alio sensu, pro *afgriper*, occurrit h. v. G. 4: 1. not. 59.

Ahora (pro *ahöra*), v. a. áhöra: audire, auscultare. Conf.; Add. 11. *3

Aka, v. n. 1) áka: curru vehi. B. 5: 2; 8: 3. *a. (up) a skogh* (cfr. UplL.), J. 14: pr; Add. 5. 2) göra körsclar: vecturas facere. Kk. 1: 1. *

Aka, f. ákning: vectatio. B. 8: 3. *3

A kallan, f. (vide ÖGL.) Vide *Op*. *

Aker, m. áker: ager. Kk. 6; J. 14: 4; B. 2: 1. &c. *

Aker deld, *akra deld*, f. ákerteg: portio agri, ad aliquem vicinorum in pago pertinens. B. 3, 12: pr.

Akerharver, m. ákerharf: occa, pecten occatorius. B. 2: pr.

Aker skipt, f. i. q. *aker deld*. B. 5: 2. not. 92. *3 (*akra skipt*)

A koma, v. n. (vide UplL.) *syn ær a komin*, *skipti ær a komát*, Kk. 18: 1; B. 20: 4. *3

Akoma, f. ákomma: laesio corpori illata, vulnus. Kg. 11: pr; G. 4: 1; B. 19: 2; M. 7, 8: 1; 12: 2. *full a.*, M. 8: pr. *

Akra aværkan, f. áverkan á annans áker: illicita usurpatio alieni agri. B. 3: rubr. not. 49.

Akra aværkning, f. i. q. *akra aværkan*. B. ind. not. 2.

Akra skipti, n. delning af ákrar (emellan grannar i by): divisio agrorum (inter vicinos in pago). B. 3: rubr. not. 49.

A kæra, v. a. (vide UplL.) M. 31: 1. *3

Alagha, f. pálaga: indictio, tributum indictum. Add. 1: 3.

Alder, prón. 1) all: omnis. Conf.; Prol.; Kk. ind. 6. &c. *alt saman göra hor frændsimis spiæll* &c. Kk. 15: 3. *sökis alt saman stokker ok stubbe*,

B. 16: 1. *varþer man alt sænder barþer sar gör* &c. M. 13: 1. *mæþ al- lu*, alldeles, helt och hållet: prorsus, plane. B. 2: pr; 3, 5: 1; 9: 2; 18: 2; 19: 5; 22: 1; 28: pr; 29: pr; M. 10: pr, 1; 30, 32. 2) hel: totus. *al upland*, Add. 1: pr. *al hiord*, B. 2: 1. *by allan*, B. 11: pr. *harou alla*, B. 2: pr. *

Alder, m. 1) ålder: aetas. M. 18: pr. *til moghanda a. koma*, J. 12: 5. *til alders komin*, Þj. 12: 3. 2) forn-ålder: vetustas, priscum aevum. *af a.*, antiquitus. Add. 1: 3, 5, 8. 3) ålderdom: vetustas, senectus. Kk. 2: pr. not. 78; J. 17. *3

Aldin, n. (vide VGL.) B. 15, 16: pr.)(*nut*, B. 28: pr, 2. *

Aldin legka, f. lega för svin i annans ållonskog: merces, qua in silvam glandariam recipiuntur alieni sues. B. 28: 3.

Aldin skogher, m. ållonskog: silva glandaria. B. 15: 1. *2

Aldin træ, n. (vide VGL. v. *aldin- viper*.))(*döfviper*, B. 30: 1.

Aldra handa, adj. indecl. allahanda: omnis generis. Conf. *3

Aldri (*aldre*), adv. aldrig: numquam. J. 9: pr; M. 30. &c. *(*aldrigh*)

Aldrugher, adj. åldrig, gammal: aetate proventus. J. 17.

Aliker, adj. likadan: similis. B. 32: 1. *3

Alin (pl. *alnar*), f. aln: ulna. Vide *Breþer*. *3

Alit, f. (vide UplL.) Conf. *3

(*Alita*, v. a. (vide UplL.) Conf. not. 20.) *3

Alla stapi, *ullastape*, adv. allestädes: ubique. Kk. 15: pr; 19; Kp. 2: pr; M. 22: 2; Þj. 8: 2; 16: 1. Scribitur *alla stadz*, Kk. 19. not. 53. *3

Allungis, adv. alldeles: omnino. Conf. *3

Almanna, adj. indecl. allmän: communis. Vide *Lep*, *Vægher*. *3

Almoghe, m. (egentl. hela mängden: proprie universa multitudo; Isl. *múgi* v. *migr*, multitudo) hela folket, (allmog): universus populus. Prol. nott. 18, 55; Add. 1: 4, 5, 7. *alder a.*, *in- lændsker a.*, *alz sverikis a.*, Add. 1: 3, 5.

Almænnelika, adv. i allmänhet: univ-erse. Conf. *3

Almænneliker, adj. allmän: univer- salis. Conf. *3

Almænni, n. (vide UplL.) Prol.; Þg. 1. *3

Almænnings hus, n. afträdeshus: aedicula communi usui destinata, i. e. latrina. M. 27: pr. not. 72.

Alskuna, adj. indecl. (a *kyn*, genus) allsköns, allt slags: omnis generis. B. 2: 1.

(*Alsmektiger*, adj. allsmächtig: omni- potens. Prol. not. 2.)

(*Alstinges*, adv. alldeles: omnino. Conf. not. 15.) *3

Alsvaldugher, adj. allsväldig, allsmächtig: omnipotens. Prol. *3 (*allval- dugher*)

Altara byrþ, f. (vide VGL. v. *altaralægghi*.) Kk. 7: 1.

Altarakläpe, n. altarkläde: tegu- mentum altaris. Kk. 3. *3

Altari, m. altare: ara. Kk. 7: 1. *

Alva, vide *Halva*.

A læggia, vide *Læggia*.

Ambat, f. trälinna: serva. M. 36: 1. *

Aminnilse, ? åminnelse, åtanka: re- cordatio. i a. *hava*, cordi habere. Add. 1: 3.

Amot, vide *Mot*.

An, *and*, f. and, höst: messis, auctumnus.)(*var*, Kk. 17: 1. *anna mællum*,)(*um antina*, B. 8: 5.)(*um and ok var*, Kk. 17: 1. Cfr. M. L. Gulap. L. Landsl. 43, ubi tria tem-

pora dicuntur esse *anna* i millom; primum scilicet þegar sniör er af, oc til þess er plógr kemr útt; secundum er lokit er var orko oc til hey sláttar; tertium denique er hefst þá er andvirki er i gardi, oc helldr til þess er sniör kemr á spöni. *3

Anbyrgd, f. höstarbete, bärning: opera rustica auctumno facienda, messis. B. 8: 5.

And (gen. et acc. *anda*), m. 1) ande, andedragt: spiritus, respiratio. *dragka anda*, Æ. 3: 4. 2) ande, andeligt väsende: spiritus, ens spirituale. þæn helgki a., Kk. 1: pr; 9: pr; Þg. 11: 2. *3 (*andi*)

Andeliker, adj. andelig: spiritualis. *andelik mal*, Kk. 10: 2. *3

An friper, m. (vide ÖGL.) Þg. 11: pr. *3

Anger, m. sorg, bedröfvelse (änger): angor, moestitia. *lata korn sit til angstanda, æng til ang sætia*, d. ä. till olägenhet för grannarne: in molestiam vicinorum. B. 7: pr; 8: 2. Ita quoque Ih. (Gloss. v. *leding*) h. v. explicat. Locc. vertit. "nulli bono," "nulum ad usum."

Anhærve, f.? (vel forte *anhærva*, si e finale pro u sit scriptum, ut in *saclöse, hemelike*; vel *anharver*, m. si *anhærve* sit acc. pl.) räfsa (till hopsamlande af höet): rastrum, quo corraditur foenum. B. 8: 5.

Ankosta styld, f. stöld af redskap som höra till landtbruket: furtum rerum ad opera rustica pertinentium. B. 8: 5. not. 62.

Ankostir (acc. *-ste*), m. pl. (vide Upl.) B. 8: 5; 33: 3. *3

Anliti, n. anlete: facies. M. 5: pr. *3

Anna, v. a. förtjena, förvärfva: mereri, acquirere. Vide *Oannaper*. *3

Annars, adv. annars, annorlunda: aliter, alio modo. Þg. 8: pr.

Annarstaþ (*annærs staþ*), adv. 1) annorstädes: alibi. B. 9: 1; 17: 6; M. 14: 1; Þj. 11: pr; Þg. 3: pr; 6: pr; Add. 1: 6. 2) till annat ställe: ad alium locum. Kg. 7: 1; Add. 1: 7. *

Annattigia (*annattiga*), conj. antingen: sive. Kk. 10: 1; M. 17: 1. Værie scribitur ibid. in nott. * (*antviggia*)

Antimi, m. andtid, skördtid: tempus messis. B. 8: 5. *2

Anvarþa (*andvarda*), v. a. öfverlemnna: tradere. *ater a.*, Kp. 2: 1; M. 14: pr. *a. fran sik*, Kp. 9: 1. *a. fram*, ibid. not. 27. * (*andvarþa*)

Apald (*apuld, apul*), f. (vide ÖGL.) B. 17: 5. *3

Aptan (*aftan*), m. 1) afton: vespera. *æptir miþian a. til solasætris*, a sexta hora post meridiem (vide VGL. v. *midaptan*) usque ad occasum solis (sc. aestivis mensibus, cum sol post sextam horam occidit). Kk. 17: 1. 2) dagen före en högtidsdag: dies festum quoddam præcedens. Ibid. Cfr. *Iula aptan*. *

Aptan, præp. bakom: ponè. *a. segl*, vide *Segl*.

Ar, n. 1) årsväxt, gröda: annona. *friper ok ar*, M. 36: 1. 2) år: annus. *ens ars föpokoster*, J. 17. *þusand arum &c.*, Conf.; Add. 1: 8. *

Arf, n. 1) jord, fast egendom: bona immobilia (cfr. VGL.). *standa v. taka arf ok arf*, vide *Urf*. 2) arf: hereditas. *til arfs komin*, Kk. 11: pr. *fa iorþ af arve*, Æ. 2: 1. not. 49. *dræpa til arfs*, Æ. 6: 1, 4. Cfr. *Bak-, Bryst-, Dana-, Kullar-, Ofstmitis arf*. *

Arf, f.? (Anglo-Sax. *arve*, Angl. *arrow*, Isl. *ör*, f. gen. *örvar*) pil: sagitta. *a. af bogha*, sagitta arcu emissæ. M. 26: 3.

Arin, vide *Ærin*.

Arliker, adj. årlig: annuus. Add. 1: 3, 5.

Armbær, m. arm: brachium. B. 24: 1. *3

Aros, m. (ab *a*, amnis, gen. *ar*, et *os*; Isl. *árós*) åmynning, prov. åros: ostium amnis. Vide *Væstraaros*, in ind. n. pr.

Arva bot, f. målsegandens (den dräpnas arfvings) andel i dräpsböter: pars mulctae homicidii heredi occisi debita. *Æ.* 6: 2, 3; *M.* 23: pr. *1

Arvi, m. arfvinge: heres. *Kk.* 4: 4; 9: pr, 1. &c. Cfr. *lammarva*. *

Arvoþe (*ærhoþe*), n. arbete: labor. *J.* 14: 4; *B.* 17: 2; 20: 4. et not. 97; *M.* 14: 2; *Þj.* 16: 2. *(*ærvuþi*)

Arvuþa, v. a. arbete: laborare. *Kk.* 17: 1. nott. 45, 48, 57, 62, 68. *sæþsum man þer i iorþena*, *Kk.* 6. *2

Arþa, f. något till seltyg hörande ting; tilläfventyrs selpinne: res quaedam ad armamenta iumentorum pertinens; forte bacillus helcii. *stiela a af sila*, *B.* 2: pr. Locc. vertit: "funiculi et lorum," in margine addens: "quibus hoc alligatur."

Arþaskeþ, f. plogskakel: temo exterior aratri. *B.* 2: pr. Locc. vertit: "ista cornua, quae ab extrema parte aratri sedent." *Ih.* (Gloss. v. *skid*) credit h. v. significare "vomere, quum forma laminam referat." At vomer (*bilder*) l. c. evidenter satis commemoratur.

Arþer (dat. *arþre*, acc. *arþer*), m. årder, plog: aratrum. *B.* 2: pr.

Arþer, part. pass. ab *æria*, q. vide.

Asea, v. a. påse, besigtiga: videre, inspicere. *B.* 7: 2. *3

A sigling, f. (vide UplL.) göra a. (a) *andrum*, *Kg.* 11: 2. *3

Asker, m. spjutsskaft: manubrium hastae. Vide *Spiutsasker*. *3

Askilia, v. impers. c. acc. tvista,

vara oense: litigare, dissentire. *kan þem a.*, *Kp.* 10: 2.

Asku opinsdagher, m. askonsdag, onsdagen efter fastlagssöndagen, så kallad af bruket i katholska kyrkan att på denna dag, då den stora fastan före påsk börjades, till ett tecken af botgöring beströ sig med aska: dies cineris et cilicii; ita appellatur feria quarta post dominicam Esto mihi, qua in ecclesia Romano-Catholica incipit tempus ieiunii festum paschatis antecedens (quamobrem quoque caput ieiunii dicitur) et homines, poenitentiam significaturi, cinere consperguntur. *Þg.* 11: pr.

A syn, f. 1) (vide UplL.) *Kg.* 6: pr. *full a.*, *G.* 4: 1. 2) *syn*, besigtning: inspectio. Vide *Asyna mæn*. *3

Asyna mæn, m. pl. i. q. *synamæn*. *B.* 11: pr. not. 11. *1

Asöris eþer, m. ed, som å kändens sida görs till svarandens öfvertygande: iuramentum ab actoris parte ad reum convincendum datum. *Kk.* 16: 4. Ita quoque *Ih.* (Gloss. v. *svärja*) explicat v. *asvaru ed* in iure Scannico occurrentem. Locc. vertit: "iuramenta adiurata;" Ver. autem: "confirmatio iuramenti legalis, per iteratum alterius iuramentum."

At, præp. c. dat. 1) åt, till: ad (locum &c.). *ryma at garþe*, *Kg.* 5: 3. *ut at diki*, *B.* 12: pr. *by þem han fyrstum at komber*, *Þj.* 14. *kasta at fe annars*, *B.* 33: pr. *at bak manni*, bakom: pone. *M.* 7: pr. not. 74. *göma at husum* &c., vide *Göma. præster skal spyria at hvar sum* &c., *Kk.* 13. 2) åt, för: ad, pro. *faþer at (barni)*, *Æ.* 6: 1. *hava iorþ at afrapum*, *J.* 10: 2. *þe gölla faþurs gærninga at*, *Æ.* 6: 1. 3) på, i: in. *ovan at akri*, *Kk.* 6. *at þapstovu*, *M.* 9: pr. *riþa at ren*, *fara at væghe*, *B.*

10: pr; M. 27: 5. *at illu ganga sum bilda at stene*, Þg. 7. *kema at þera, at systur æller at dottor sinna* (gen., sc. *kusi*; cfr. VGL. et UplL.), J. 4: 1; M. 26: 1. *at utfærþa dagh, iamlanga mote*, Kk. 11: pr. *at stæmnudaghum*, J. 9: pr. *at enum bardagha*, M. 8: pr. *þæt þungi, gagn, hughnaper ær at*, Prol. *han laþi lön at þet fæ*, B. 6: 3. Cfr. *Enaster*. 4) vid: iuxta. *at kirkiu*, J. 4: 1; M. 9: pr; 12: pr. *at botviþa kirkiu*, Kk. 21. 5) hos: apud. *liggia (inni) at bonda*, Kk. 11: 1. 6) (vide ÖGL. sub 6.) *at hanum ovarandis, osvornum prætylpta eþenum, gipt ogullne, þem döþum, garþe ogærþum, brinnande brande, vatne oskipto, manne livandis*, Kg. 12: 2; J. 1, 11: 2; 17; B. 14: pr; 18: 3; 20: 2; M. 6: 3. *at enosto, þrangalösu, osökto, ovæþiapo, ostæmdu, oskiptu*, Conf.; B. 7: pr; 8: 2; 18: 2. not. 83; M. 12: 1; Þg. 8: 2; Add. 4-6, 10. Cfr. *Saklös*. 7) genom: per. *införas at (vindöggha)*, Þj. 12: 1. 8) med: cum. *þem han fyrstum byriape at*, Þg. 6: 1. *sva nöghin sik at*, Kk. 2: 1. 9) till, som, i egenskap af: ad, ut, loco v. nomine (rei). *fa iorþ at arve*, Æ. 2: 1. not. 49. *at þokka, vapabot, þokkabot*, Æ. 3: 1; Kp. 14; M. 35. *at botum*, Þj. 2. 10) till, i afseende på: habita ratione (rei). *þrefaldugher at namni*, Kk. 1: pr. *ogilt at eþum ok botum*, B. 18: 1. *höghre v. iamgild at botum*, M. 12: 3. et not. 45. *æghande at (vatnum &c.)*, B. 20: pr, 2. *fallin at vitsorþum*, Þg. 8: 2. Cfr. *Sander*. 11) att (framför infinitiver): nota infinitivi (cfr. UplL.). *at beþas hana*, för att begära henne: ut eam petat. G. 2: pr. *at lita, til at ræta*, Conf. 12) at förekommer stundom utan särskild betydelse: h. v. interdum fere otiosa

occurrit. *skal at troa*, Kk. 1: pr. *þa ma han... bref at skriva*, Kg. 3. *han böþ... dyrka ok... til hans at föra*, Kk. 1: pr, ubi v. *at mihi non videtur esse nota infinitivi, sed cum praep. til connectenda. þæn dagh sum fasta ok forhælgd ær firi at*, Kk. 17: 1. *þa sak þe varu fælde firi at*, Þg. 5: 2. *þæt goþs sum þær ær ivir at*, Æ. 7. *bya bro sum fælæpi skal ivir fara at, bolstaþa bro þe almanna vægher ligger ivir at*, B. 24: pr. *

At, conj. att: quod, ut. *firi at, þo at, æn þo at, þy at*, vide *Firi, Þo Þy*. *

A takin, adj. (vide UplL.) Vide *Bar*. *3

Atala, v. a. *átala*, anställa rättgång: actionem instituere, litem movere. *firi þem fyrst -ape*, i. e. actionem homicidii instituit. M. 31: 1. not. 17. *iorþ (qvælia æller) a.*, J. 2: 1; 9: 2. *1

Ater, adv. 1) tillbaka: retro.)(*fram*, Kp. 10: 3; M. 7: pr; 27: 5; Þg. 2: pr. Cfr. *Bæra, Böta* &c. 2) åter, å nyo: denuo, iterum. Kk. 6. 3) kvar: residuus. *þæt a. ær*, G. 5: 1. Cfr. *Avisning*. *

Ater bryta, v. a. *bryta*, uphäfva: rescindere. *fæstu, skipti, dom, eþ a.*, G. 1: pr; J. 12: 5. not. 29; Þg. 8: 2; 9: pr. not. 53; Add. 6. *3

Ater döma, v. a. *döma* ogild: irritum iudicare. *eþer varþer -mder*, Add. 3. *2

Ater fa, v. a. återgifva, återlemna: reddere. Kp. 1: 3; Þj. 16: pr. *3

Aterganga, v. n. 1) återgå: redire. *til sit goþs a.*, d. ä. återtaga: recipere. J. 12: 5. *urfælder gange ater i by, ryþning gange ater til ræt byamal*, J. 13: pr; B. 13: 1. 2) återgå, förklarar

ogild: irritum fieri. *eper, domber, lagh gange ater*, Kk. 16: 3; Pg. 3: 1. *

Atergangs (atergans), adj. indecl. återgångs (ed): (iuramentum) irritum. *lyktarvitni &c. varpa a.*, Kk. 16: 4; Pg. 9: pr. *a. eper*, Add. 3. *3

Atergildi, n. (vide UplL.) *a. fea*, M. 15. not. 75. *a. þem fea sins sum &c.*, pro *a. fea sins þem sum &c.* B. 33: 2. not. 85. *3

Ater giva, v. a. återgifva: reddere. J. 12: 3; Kp. 1: pr; Add. 8. *3

Ater gælda, v. a. betala, ersätta: solvere, rependere. Kk. 4: 4; J. 3, 6: pr. &c. *fullum gældum a.*, vide *Gæld. by a. mæþ vafa botum*, i. e. multam pro incenso pago pendere. M. 18: 1. *

Ater kalla, v. a. 1) återkalla: revocare. Kp. 3: 1. not. 65. 2) återkalla, yrka uphäfvande af en sak: revocare, agere de re rescindenda. *gif, ep, köp a.*, Kk. 12: pr; 16: pr; Kp. 4: pr. *3

Ater koma, v. n. återkomma: revinire. Conf. *3

Aterköp, n. återköp, hvarigenom egaren af förpantad jord igenlöser den, eller bördemän återlösa jord som gått i mät för böter till konungen eller biskopen: emtio, qua fundus sive oppigneratus a domino redimitur, sive mulctae nomine regi vel episcopo cessus, a cognatis prioris domini reluitur. Vide *Aterköps fastar*. *3

Aterköps fastar, n. pl. gode män (*fastar*) som voro tillstädes vid återköp angående jord: testes rogati, qui aderant cum fundus oppigneratus vel mulctae nomine regi vel episcopo cessus redimeretur. J. 7: rubr. *aterköps fasta eper*, ed, hvarigenom sådane fastar framdeles, vid upkommen tvist, intygade att återköp skett: iuramen-

tum, quo tales testes, mota lite, adseruerunt emtionem antea factam. J. 7: 1. *fylla -sta*, i. e. *-sta ep*, ibid. pr. *3

Ater legha, f. igenlagd åker: ager quiescens, incultus. B. 8: 4. *3 (*ater læghu iorþ*)

Aterlösa, v. a. återlösa: redimere; 1) intaget fåkreatur: pecus suum in alieno agro captum. B. 6: 1; 15: 1; 31: pr. 2) pant: pignus. J. 7, 9: pr; Kp. 8. 3) jord, som af en släktning antingen blifvit skänkt till kyrka eller kloster, eller ock såld: fundum a cognato quodam sive templo vel coenobio donatum, sive venditum. Kk. 12: pr; J. 4: 1. *3

Atersighia, v. a. (vide UplL.) *iorþ a.*, J. 11: rubr. *3

Ater sta, v. n. återstå: restare. M. 4: pr. *3 (*ater standa*)

Ater taka, v. a. återtaga: recipere. B. 26: pr; 31: pr. &c. *3

Atertan (apertan), Kk. 4: 2.), num. aderton: octodecim. Kp. rubr. not. 1. Cfr. *Eper*. *3

Ater täppa, v. a. täppa, stänga: claudere, (saepimento) obstruere. *gardsto lid a.*, B. 8: 4, ubi tamen aut v. *lid* aut v. *ater* (ut habet not. 58. ibid.) delenda videtur, nisi *a gardsto* legendum sit. *3

Athughi, m. (vide UplL.) Conf. *3

Atta, num. åtta: octo. J. 10: pr; B. 6: 1. not. 19. *

Attatighi, num. åttatio: octoginta. G. 3: 1; M. 10: pr; 26: pr. *2

Attundi, num. åttonde: octavus. *a. dagher æptir þrættunda dagh* (cfr. UplL.), Pg. 11: pr. *

Attunger, m. 1) (vide UplL. sub 2.) B. 24: 3. 2) (vide VGL.) Kk. 2: pr; Kg. 10: pr. *fulder a.*)(*halver by*, Kg. 10: pr. *

Attungs bro, f. bro, hvilken det

äligger en åtting (åttondedels härad) att bygga och underhålla: pons, quem struere debet octava pars territorii (hundredi). B. 24: 3.

Atvara, v. a. tillsäga: denuntiare. Kk. 3. not. 14. *3

Avisning (af visning), f. (vide UplL.) *haver* (sc. *han*) *ei a. til, ær ei a. til, haver han fulla a.* (cfr. UplL. sub b), B. 13: 1. *ligger full a. ater fri sum han rypia ma*, om en fullt motsvarande lägenhet till odling ligger obegagnad: si alius locus culturae aptus, priorem plene aequiparans, incultus iaceat. Ibid. *haver* (sc. *han*) *a. giort þem, ær ei a. til*, har han anvisat åt dem (som yrka del i byggningen) ett annat tjenligt qvarnställe; finnes ej sådant ställe att anvisa: si alium locum molinae exstruendae idoneum iis (qui exstructae molinae participes fieri volunt) monstraverit; si talis locus non existat. B. 20: 4. *3

A viti, n. (vide UplL.) *givi ut... þre öra at -tum* (v. -tinu), J. 10: 1. *3

Avugher, adj. 1) afvig, bakvänd: inversus, retrorsus. *föra -ghan skiold mote kununge*, M. 36: pr. 2) afvig, motsträfvig: aversus, obstinatus. Kk. 1: 1. not. 17. *3

Avund, f. ovänskap: inimicitia. Kg. 7: pr; Pg. 4: 2. *

Aværka, v. a. olöfligen braka (annans jord): illicite usurpare (alienam terram). B. 3, 7: 2. *

Aværkan, f. (vide ÖGL. sub 1.) J. 14: 3; B. 7: rubr. not. 30. Cfr. *Akra*, *lorþa aværkan*. *3

Aværkning, f. i. q. *aværkan*. Vide *Akra aværkning*.

Ax, n. ax: spica. B. 5: pr, 2. *axa plokkan*, ibid. rubr. *3

Axul digher, adj. (vide UplL.) *ek a.*, B. 17: 4. *3

Axul æmni, n. ämne till en hjulaxel: materia axi conficiendo apta. B. 13: pr.

Apalkunu barn, n. (vide VGL.) Æ. 3: pr. *

B.

Bak, n.? rygg: tergum. *taka v. binda byrþi ok a b. læggia*, B. 10: 1 - 3; 28: 2. *vænder hvar þera b. gen andrum* (cfr. UplL. v. *foter*), Kp. 5: 1. *þæn at b. hanum ær*, d. ä. bakom: is qui pone eum est. M. 7: pr. not. 74. Cfr. *Hæst bak*. *2

Bak arf, n. (vide VGL.) *komber b. i fyr æn þriþi man haver ærft*, om jord, som ännu icke två gånger gått i bröstarf inom släkten, tillfaller bakarfvingar; neml. om någon annan bakarfvinge än fader eller moder (t. ex. farfar eller farbror) ärfver den som förut ärfvt jord såsom moderne eller fäderne; ty om fader eller moder själf ärfver sitt barn som förut ärfvt den andre af föräldrarne, så ega släktingarne på den motsatta sidan hvarifrån jorden kommit, enligt hvad i det nästföregående stadgas, ingen rätt till bördslösen: si fundus, antequam pervenerit ad tertium heredem in linea descendenti, cedat heredibus in linea adscendenti vel collateralis; nempe si alius quidam cognatus in linea adscendenti vel collateralis, quam pater aut mater (ex. c. avus paternus vel patruus) succedat in fundum defuncti maternum vel paternum; si enim pater aut mater heres sit filii, qui antea successerat in bona alterius parentis, nullum, ut in proxime antecedentibus statuitur, ius redimendi fundi competit cognatis ab altero la-

tere, a quo hereditas antea venerat filio. Æ. 2: 1. *

Bakki, m. (vide UplL.) Vide *Grip-tar bakki*. *3

Bakn (*baghn*), m. et n. (Isl. *bákn*, moles, rude instrumentum, BH.) i. q. *stampa* (vide ÖGL.). B. 19: pr. Locc., Ver. et Ih. vertunt: tendicula; Ih. tamen, collato vocabulo Islandico, coniiicit "b. eiusmodi denotare decipulam, quae in subeuntem feram graviora pondera demittit." Cfr. *Flata*.

Bakum, adv. (dat. pl. a *bak*) bakom: pone. *þæn sum b. ær til*, M. 7: pr.

Bal (*ball*), n. bál: pyra, bustum. *dömas til b.*, M. 32. *3

Balker, m. (vide VGL. sub 1.) Prol. *kirkju* &c. *b.*, Prol.; Kk. &c. rubr. Cfr. *Laghabalker*. *

Ban, n. (vide VGL.) *liusa* v. *sætia* *man i b.*, *sitia i banni*, Kk. 10: 2, 3. *

Banaman, m. baneman, drápare: interfector. M. 22: pr. 1; 23: 1, 2; 24: pr; 28: pr; 29; Þj. 11: 1. *sander b.*, a) verus interfector, M. 22: 2. b) (*raþbani* et *haldbani*, M. 24: pr. not. 20. *3

Banavapn, n. dödande vapen: arma letifera, instrumentum letale. (*sten æller stang*, M. 33: pr.

Band, n. 1) band: vinculum. Kk. 4: 4. *andrum sak giva firi b.* (cfr. UplL.), Þj. 6: pr. *dylia b.*, ibid. *væri saklös firi b.*, M. 32; Þj. 2. 2) bevisning: probatio. Vide *Syna-*, *Soknaband*. *

Bani, m. (vide UplL. sub 2.) M. 17: pr, 2. Cfr. *Hald-*, *Mans-*, *Raþ-*, *Sanbani*. *

(*Banlyster*, adj. i. q. *banzsatter*. Kk. 10: 3. not. 9.) *3

Banzmal, n. (vide UplL.) Kk. 14, 18: pr. *

Banzsatter, adj. (vide UplL.) Kk. 10: 3. nott. 4, 9. *3

Bar, adj. (vide UplL.) *b. ok* v. *æller a takin* (cfr. UplL.), Kk. 15: 1; B. 16: pr; 17: 6; 19: 5. not. 63. *b. ok takin mæþ* v. *viþ*, B. 17: 2. not. 46; M. 32. *3

Bardaghi, m. 1) (vide VGL.) Kg. 11: pr; Kp. 11: pr.) (*sar*, M. 8: pr. not. 92.) (*hog*, M. 24: 1. 2) slagsmål: pugna, dimicatio. *þry sar æller slaghat at enum b.*, M. 8: pr. *

Barka, v. a. afbarka: decorticare. *b. ek*, B. 16: pr. *b. um kring apald*, B. 17: 5. *3

Barka löpning, f. afbarkande: decorticatio. B. 16: rubr.

Barker, m. bark: cortex. B. 16: pr. *3

Barklöpa, v. a. i. q. *barka*. B. 16: pr.

Barlid, n. (vide UplL.) B. 8: pr. et not. 45. *3

Barliþa, adj. indecl. (vide UplL.) *garþer ligger (niþri) b.*, Kk. 18: 1; B. 28: pr. Scribitur *barlika*, Kk. 18: 1. not. 15. *3

Barn, n. 1) barn: infans. Kk. 9: pr. 2) barn, son eller dotter: filius v. filia, liberi. Æ. 1: pr; 2: 1. &c. *æru ei* (sc. coniuges) *barnum bundin*, J. 8: pr. *kænna manni b.*, *dylia b.*, Kk. 15: 4. Cfr. *Afla 1*; *Apalkunu-*, *Barna-*, *Frillu-*, *Stiup-*, *Uskabarn*. *

Barnabarn, n. barnbarn: nepos v. neptis. Æ. 1: pr. *3

Barna faþer, m. (vide UplL.) Kk. 15: 4. not. 55. *3

Barnlös (*barnalös*, G. 6: rubr.), adj. barnlös: orbus, liberis carens. G. 6; Æ. 3: 5; J. 17; M. 16. *3

Barþer, vide *Bæria*.

Basta, v. a. (vide VGL.) *b. ok* v. *æller binda* (*ok til þings föra*), al-

litt. Kg. 5: pr; M. 13: pr; Dj. 3, 6: pr. *3

Bata leþ, f. båtled: fretum cymbis navigabile. B. 20: 5. *3

Bata tækt, f. olofligt tagande och begagnande af en annans båt: illicitus usus alienae cymbae. B. 22: rubr.

Bater, m. båt: cymba.)(*ekia*, B. 22: pr; Add. 5. *

Batsfarmber, m. båtlast: onus cymbae. B. 17: 3. not. 50; §. 4. *3

Baþe, conj. både: et (...et). Conf.; Prol. &c. H. v. nonnumquam otiosa occurrit (cfr. VGL.). *skuþa baþe stumm ok stubba*, B. 17: pr. *

Baþir, pron. båda: ambo. *baþe* (sc. *fasta eþ* et *fæþernes eþ*) *up biuþer*, erbjuder båda (ederna, eller egentligen endera, hvilken af dem som hälst): offert utrumque (vel proprie alterutrum) iuramentum (cfr. UplL. J. 23, ubi idem adcuratius exprimitur verbis: *fæstir fasta eþ æller fyrning*). J. 18: 1. *ægha* v. *byggia a baþin land*, vide *Land. dræpa baþe saman kunu ok man*, G. 4: 1. *bæggia þera*, J. 8: pr; 16; Kp. 8. *

Baþitigia, conj. (vide ÖGL.) Dj. 2. *2

Baþstova, f. badstuga: balneum. M. 9: pr. *3 (*bastuva*)

Ben, n. 1) ben: os. M. 3. 2) ben: crus. B. 24: 1. *3

Benbrut, n. benbrott: fractio ossis. M. 11. *3

(*Beslagen*, adj. beslagen, öfvertygad (om brott): convictus (criminis). Kk. 18: pr. not. 92.)

Beta, v. n. beta: pascere. *b. i æng*, B. 9: 1. *2

Befas, v. dep. begära: petere. *b. vurning* &c. Kk. 13; G. 2: pr; 3: pr; Add. 8. *b. sia*, M. 22: 3. *b. (af manni) ransaka*, Dj. 12: pr, 2. *b.*

kirkiu at vighia, Kk. 5: pr. *til fæstikunu sinni b.*, G. 2: pr. Cfr. *Til beþas*. *

Bikar, m. (vide ÖGL.) Vide *Bland*. *2

Bilder, m. plogbill: vomer. B. 2: pr. *at illu ganga sum b. at stene*, proverb., d. ä. göra sådant som man icke borde: in mala irruere, ut vomer se impingit lapidi, i. e. actiones facere, a quibus se abstinere oportet. Dj. 7. *mællum bilz ok byrgþar*, allitt., emellan plöjningen (om våren) och bärgningstiden, d. ä. om sommaren: inter arationem (vernam) et messem, i. e. aestivo tempore. B. 11: 1; 14: 2.

Biltugha man, m. biltog man: vir proscriptus. Æ. 4: rubr, 1. not. 92.

Biltugher, adj. (vide VGL.) Æ. 4: 1; M. 31: 3. *b. læggias*, Kg. 5: pr; 9: pr; Æ. 4: pr. *b. svorin ok dömdar*, Kg. 9: 3. *

Binda, v. a. 1) binda: ligare. *man b. (ok huþstryka &c.)*, B. 16: pr; Dj. 1, 2, 12: 1. *b. byrþi ok a hæst* v. *bak læggia*, B. 10: 1, 3. *æru ei* (sc. coniuges) *barnum bundin*, procreatis liberis quasi novo nexu iuncti. J. 8: pr. Cfr. *Basta*, *Saman binda*. 2) förbinda, förpligta: obligare, obstringere. *mæþ þæssum eþum ... binds baþe unger ok gamal*, Add. 1: 5. Cfr. *Fore binda*; *Til*, *Undibundin*.

3) öfverbevisa: convincere. *b. man viþ sar* v. *drap*, M. 8: pr; 26: 11. *þæn þe þær til b.*, Kp. 10: 2. *mæþ tvem byamannum &c. man til salu b.*, Kp. 1: 2. *hvem þe* (sc. þær) *firi b.*, B. 8: 3. Cfr. *Viper binda*. 4) bevisa: probare. *b. fasta*, *fasta ræt*, *köp*, *lof a man*, vide *Fastar &c. binde þæt til hans mæþ tvem ok tolf*, Dj. 8: 4. Cfr. *Inbinda*. *

Biörn, m. björn: ursus. B. 27: 1. *

Biskuper, m. biskop: episcopus. Conf.; Kk. 1: 1. &c. Cfr. *Lyd-*, *Ærkibiskuper*; *Domber*, *Ensak*, *Garper*, *Lænsmaßer*. *

Biskops döme, n. biskopsstift: diocesis. Add. 1: pr. *1

Biskops þing, n. ting, der biskopens domsrätt utöfvas: conventus iudicialis, ubi celebratur iurisdictio episcopi. Þg. 2: pr. not. 26.

Bistokker, m. bistöck, ihåligt träd, der en bisvärm satt sig: alveus, truncus cavus, ubi examen apum nidum fecit. B. 30: pr, 2.

Bi sværmer, m. bisvärm: examen apum. B. 30: 1.

Bit, n.bett: morsus. B. 32: 2.

Bitá, v. a. bita: morderé. B. 9: pr; 32: pr, 2. *3

Biugbröd, n. bjuggbröd, kornbröd: panis hordeaceus. Kk. 5: pr.

Biupa (impf. pl. 1. pers. budum, Conf.), v. a. 1) erbjuda: offerre. Æ. 2: 1; J. 2: 2; 4: 1; B. 11: 1; 26: 2. &c. *b. (lagha v. fulla) böter (firi sik)*, M. 10: 3; 11, 13: 1; 17: 2; 23: 1; 25: 1. cfr. *Vapa bot. b. ræt (firi sik v. fæ sit)*, B. 6: 2; 31: pr; Kp. 11: pr; Þg. 4: pr. *b. ep (firi sik)*, J. 18: 1; B. 18: 1-3. cfr. *Vapa eper. fult b.*, neml. böter och ed: mulctam una cum iuramento offerre. B. 18: 4. *b. lagh æller vitni*, Þg. 9: 1. *dul b. ok nei*, Þj. 8: 4. *annan landboa a bol b.*, d. ä. skaffa i sitt ställe: alium colonum loco sui offerre. J. 11: pr. *mer a annan b.*, vide *A 5. b. fang*, vide *Fang. b. manni hem til sin*, i. e. invitare. Kp. 13: pr. *bupin*, invitatus (ad nuptias), (*obupin*, G. 2: 2. *biupas*, dep. erbjuda sig: se offerre. *b. þe ater til hans*, B. 26: pr. Cfr. *Lagh-*, *Til-*, *Up-*, *Ut biupa*. 2) befalla, påbjuda: iubere, indicere. Conf.; Prol.; Kk. 1: pr; 10: 1; Kg. 12: 2; Kp. 13: pr; Þg. 2: pr.

not. 25; Add. 1: 3, 5. *han baß æller böp*, M. 20: 2; 24: 1. Cfr. *Ut biupa*. *

Biþa, v. n. bida: expectare. Kk. 9: pr. *3

Biþia, v. a. 1) bedja: rogare, precari. Conf.; Kk. 5: pr; B. 33: 1; Þg. 4: 1. *b. firi manni*, Kg. 6: 2; 9: pr. i *friþ b.*, Kg. 5: 1, 4. *b. sik sva guþ hulla* &c. Add. 1: 3, 5. *b. flere mæþ sik*, neml. till hjälp: alios ad operam sibi ferendam vocare. M. 20: 4. *han baß æller böp*, vide *Biupa 2*. Cfr. *Obiþin*. 2) begära: petere, expetere. *sik kunu b.*, G. 1: pr. *

Biaerghas, v. dep. arbeta: laborare. Kk. 17: 1. *3

Bland, n. blandning: mixtura. *gannga mæþ bikar ok b.*, allitt. (cfr. ÖGL.) B. 30: 2. *2

Blar, adj. blå: lividus. *synis hvar-te blat æller bloþogt*, Kg. 11: pr; M. 9: pr. *3

Blok, n. block; egentligen en stock, äfven ett stort och oarbetadt stycke sten eller metall: proprie truncus; quoque lapis vel massa metalli grandior ac infecta. Inde

Blokhogg, n. ett svårt slag, tilldeladt med ett groft men icke egentligen dödande verktyg: ictus immanis, instrumento gravi non vero per se letali inflictus. *varþa slaghin -gum*, M. 8: 1; 10: 2. *varþa barþer -gum æller hoggin hulsarum*, M. 10: 2. *döa af -gum*, M. 10: 2; 26: 2. Locc. vertit: "magna et iterata verbera;" Ih.: "verbera graviora;" ac Ver.: "verbera dura et densa: svåra och mustiga slängiar." Cfr. *Skena*.

Bloþ, n. blod: sanguis. *hæste b. lata*, B. 33: 1. *sla (man) til bloþs*, slå blodvite: levius vulnus infligere, (*sargha*, Kg. 5: pr; 7: pr. *

Bloplæte, n. blodvite: levius vul-

nus.) (*fulsære*, M. 2. not. 25; 12: pr. *3

Blopogher, adj. blodig: cruentus. Vide *Blar*. *2

Bloþsar, n. i. q. *bloplæte*. *göra v. sla manni b.*) (*fulsære*, M. 1, 2.) (*sla til mæþ stang æller stene*, M. 9: 1. Cfr. *Bloþsære*. *3

Bloþsære, n. i. q. *bloplæte*. (*fulsære*, M. 2. *göra manni b.*) (*full skena et fulsære*, M. 3.

Bloþviti, n. i. q. *bloplæte*. (*sar*, Kg. 7: pr. *

Bo, n. (vide UplL.) Kg. 9: pr; J. 15: 1; Kp. 4: 1; M. 25: 1. *bo ok hus*, Kp. 4: 1. *hava bröþer mæþ sik i bo*, G. 5: 3. *bo skipta*, vide *Skipta*. Cfr. *Spana*. *

Boa, *bo*, 1) v. n. bo: habitare. Kg. 10: pr; B. 5: 3; 33: 3. *b. ok byggia*, allitt. Conf.; Add. 1: 1. *i laghsaghu &c. boande*, Add. 1: 2, 3, 5, 7. Cfr. *A boa*. 2) v. a. inreda, tillreda, reparera: instruere, adornare, reparare. *kirkiu byggia ok b.*, Kk. 1: pr. Cfr. *Væl boin*. *

Bofaster, adj. i. q. *bolfaster*. M. 13: 1. *3

Boghi, *bughi*, m. 1) bäge: arcus, res arcuata. Vide *Iarn boghi*. 2) bäge att skjuta med: arcus sagittarius. M. 26: 3. Cfr. *Hanbughi*.

Bok, f. bok: liber. Conf. (ubi hoc edictum ita appellatur); Prol.; Kk. 3. *sværia a b. ok hælghodomum hand sinne haldne*, svärja med hand hållen å Biblen eller någon annan andelig bok samt helgons kvarlefvor: Bibliis aliove sacro libro reliquiisque sanctorum manu tactis iusiurandum dare (cfr. VGL. v. *hælghidomber*). Add. 1: 3, 5. Cfr. *Lagbok*. *

Bol, n. gård, landt gods: praedium. Kk. 2: pr; J. 11: pr. Cfr. *Kirkiu bol*. *

Bolagh, n. bolag: societas bonorum.

J. 15: pr. *b. læggia*, J. 15: pr, 1. *b. ryva*, ibid. §. 2. *3

Bolaghs fastar, m. pl. (vide UplL.) J. 15: 2. *3

Bolaghs stæmna, f. 1) (vide UplL. sub 1.) J. 15: 1. 2) i. q. *bolatæk-kia*; etsi v. *b.* in hoc sensu sine dubio rectius scribenda esset *bola stæmna* (a *bol*); sicut v. *bolatækkia* procedente tempore detorta eßt in *bolaghs tækkia* (cfr. ÖGL. v. *bolagh*). J. 11: pr. *3

Bolatækkia, f. (a *bol* et *tækkia*) giftostämna, arrendetid: tempus, in quod conducitur fundus. J. 11: 2, 3.

Bolby, m. (vide ÖGL.) (*omægh-nir*, Æ. 1: 1. *3

Boldræt, f.? i. q. *bosdræt*. Þj. ind. not. 4.

Bolfaster, adj. (vide UplL.) Kg. 12: 2. *byfaster ok b.*, allitt. Kp. 1: pr. *bönder ok -ste mæn*, allitt. (cfr. VGL. v. *bokarl*), Kg. 12: 2. *3

Bols märke, n. (vide UplL.) B. 29: 1. *gamalt b.*, bomärke, som egarne af en viss gård af ålder brukat: nota, qua diu usi sunt praedii cuiusdam domini (sermo enim est de eo casu, quando alter litigantium habet antiquam domicilii notam, alter vero personale, ut dici potest, signum, illi simile). Ibid. Cfr. UplL. Vif. 27: 1. et gloss. h. v. *3

Bolstaða bro, f. bro, hvilken det tillhör en by att underhålla: pons, quem struere debet pagus quidam. B. 24: pr.

Bolstaða deld, f. i. q. *deld*. B. 2: pr.

Bolstaða skæl, n. 1) gränsskilnad emellan byar: confinium pagorum. B. 14: rubr; 23: 1. 2) rämärke emellan byar: lapis terminalis inter pagos. B. 17: pr. *3

Bolstaða skælnaþer, m. i. q. *bolstaða skæl 1*. B. 23: rubr. not. 66.

Bolstaper, m. (vide UplL.) Kk. 9: 1; B. 14: pr; 21: 1; 23: 1, 2; 27: pr. *b. sin, annars (mans)*, J. 14: 4; B. 14: 2; 20: 3; 23: pr; 30: pr; M. 22: 1. *byaland -pa*, B. 12: pr. Cfr. *Byabolstaper*. *

Bolstapsmaþer, m. jordegående man i by: dominus fundi in pago siti. B. 27: pr; M. 22: 1; Þg. 2: 1; 3: pr.

Bolöxl, f.? (a *boler*, truncus corporis vel arboris; non vero ab adj. *bål*, ingens, ut credit Ih.) bolyxa (som brukas till tråns fällande): ascia; securis grandior (qua caeduntur arbores). B. 17: pr. De mensura l. c. constituta, cfr. Gr. p. 54. seq. Quod vero ibid. p. 504. dicitur de tali securi: "in Schweden findet es sich bei allen grossen Gütern zum Zeichen ihrer Berechtigung Holz im Wald zu fällen," id nulla nititur veritate.

Bonaþer, m. (a *boa* 2) tillredning, inredning: instructio, paratio. Vide *Snækkiu bonaþer*. *3

Bondaby, m. bondby: pagus, qui in dominio est hominum de plebe.)(*kunungs (by) æller valdsmanna*, J. 5: pr.

Bonde, m. 1) bonde, jordegare: vir proprium fundum habens. Kk. 1: 1. &c.)(*landboe*, Kp. 13: pr. *bönder ok bolfaste män*, vide *Bolfaster. þy at baþe brinne up barn ok b.*, allitt. B. 18: 2. Cfr. *Husbonde*. 2) (gift) man: maritus. Kk. 8, 15: 3; G. 3: 1; 6. &c. 3) egare: dominus (rei cuiusdam). Kp. 7, 8. *

Borgh, f. borg, befäst slott: arx munita, castellum. *raþa borghum ok landum* (vel *husum ok landum*, ut idem infra exprimitur), Add. 1: 1. coll. §. 3.

Borgha, v. a. 1) gå i borgen (för): fideiubere. *b.*, absolute, Kp. 9: 1. *b. pænninga (firi annan)*, Kp. 9. *gæl-*

dit sum borghat var firi, sak þær han borghat hafpe firi, ibid. *b. man*, ibid. §. 1. 2) borga, köpa på kredit: emere in diem v. non numerata pecunia. *b. klæpe*)(*köpa*, quod discrimen respicitur verbis infra occurrentibus: *æn han nokra (pænninga) ut gaf*, Kp. 2: 1. *

Borghan, f. borgen: fideiussio. Kp. 9: rubr. *biuþa v. fa b. firi sik*, M. 13: 1; 14: 2. *fulla b. firi sik sætia*, M. 10: 3. *

Borghans maþer, *borghans man*, m. borgensman, löftesman: fideiussor. Kp. 9: pr.

Bort (*burt*), adv. bort: aliorsum. *b. fara, skipta &c.* J. 10: 2; 12: 5. &c. *egn var b. gangin undan byrþamannum*, J. 9: pr. *b. af v. af b.*, vide *Af 5. b. ur*, B. 9: 2. *

Borto, adv. borta: alibi, procul. *b. vara*, M. 31: 1. *3

Borþ, n. 1) bord: mensa. *gups b.*, i. e. sacra coena. Kk. 6. not. 1. 2) skeppsbord: latus navis. *imán firi -þe æller utan firi bryggiosporþe*, allitt., vide *Bryggiosporþer. böte ... firi þæt b. til lands vet* (cfr. UplL.), Kg. 11: 1. Cfr. *Skipaborþ, Utbyrþis*. *

Bosdræt, f.? i. q. *bospænd* (vide ÖGL.). Þj. 10: pr., ubi hoc crimen ita describitur: *han haver gangit undi las ok nykla ok spanat bo hans*. Cfr. UplL. h. v. *3 (*bodræt*)

Boskaper, m. (vide ÖGL.) Kp. 4: 1, ubi h. v. quoque complectitur aedificia, ut ex verbis *bo ok hus* infra occurrentibus adparet. *-ps köp*, ibid. not. 73. *2

Bot, f. 1) bot, förbättring, hjälp: reparatio, remedium. *skipa b.*, Conf. *böter a rapa*, Kk. 3, 4: 4. 2) bot, böter: mulcta. Kk. 1: 1; 5: 1. &c. *lagha böter*, Kk. 19; Kg. 8: 1. &c. *fullar böter*, M. 13: 1; 23: 1. *fär-*

þunger af fuldne b., B. 19: 2; 20: 1; 33: 1; M. 17: pr; 19: pr; 20: pr, 1; 26: 7; Þj. 6: 2. *half b.*, G. 3: 1; M. 19: pr; 22: 3; 26: 13. *þriggia öra v. marka b.*, Þj. 1, 2: rubr. Cfr. *Biupa 1, Enonga; Arva-, Broa-, Fæ-, Hormals-, Lytis-, Lækers-, Mans-, Sara-, Snattara-, Vapa-, Viliaværks-, Uskabarna-, Vænsla-, Þokka-, Öris bot v. böter; En-, Tvæ-, Þræböte.* 3) (vide UplL. sub 3.) Vide *Epsöris böter.* *

Botviða dagher, m. (vide UplL.) Kk. 21. *3

Branda vafe, m. (vide UplL.) Kk. 4: 2. *3 (*brandvafi*)

Brander, m. brand, brinnande: incendium. *biupa ep at brinnande* (cfr. UplL.), B. 18: 3. Cfr. *Branda vafe.* *3

Braz,? spännen och andra till klädslen hörande prydnader af guld eller silfver: fibulae aliaque ornamenta aurea vel argentea, ad vestitum pertinentia. *b. ok fingergull*, G. 6. Huic voci respondere videntur verba: *spænger som kyrkio klæde henna til höra*, StL. G. 9. An huc pertineant Isl. *bras*, n. ferrumen, *brasa*, ferruminare, vel Anglo-Sax. *bræs*, aes, incertum mihi videtur.

Braþer, adj. (vide VGL. sub 1.) af *-þum gærningum*, Kg. 7: pr. *3

Bref, n. 1) bref: epistola. Kk. 10: 2; Kg. 3. *kunungs (uppit) b.*, Kp. 11: 1; 13: 2; Þg. 1, 3: pr. 2) skriftligt betyg: litterae testificationes continent. Æ. 5: 1. *

Breþer, adj. bred: latus. B. 10: pr. *tiu v. þriggia alna b.*, B. 20: 5; 24: pr. *siu fota v. fiæta b.*, B. 12: pr. *

Brinna, v. n. 1) brinna: ardere. Vide *Brander.* 2) upbrinna: comburi. Kk. 2: pr; Æ. 6: pr; J. 16; B. 18:

5; Kp. 8. *b. up*, B. 18: 6. Cfr. *Upbrinna.* *

Brista (impf. *brast*), v. n. 1) brista, gå sönder: frangi. Kk. 4: 4; B. 24: 1. *klokka brister niþer*, decidendo frangitur. Kk. 4: 4. 2) brista, fat-tas: deficere, deesse. Kk. 3; B. 26: 1; 28: 3; Kp. 8. *

Bro, f. bro: pons. Kk. 2: 3; B. 24. Cfr. *Attungs-, Bolstapa-, Bya-, Fiarþungs-, Halfhundaris-, Hundaris-, Kirkiu bro.* *

Broa, v. a. bygga eller reparera bro: pontem struere vel reficere. *b.*, absolute, B. 24: 3. *

Broa böter, f. pl. böter för försummad byggnad eller reparation af bro: mulcta neglectus pontis struendi vel reficiendi. B. 24: 3.

Broa fall, n. (vide UplL.) *sum þæt skils framleþis i -hum*, d. ä. i den flokken som handlar om broafall: in capite illo, ubi agitur de neglectu pontis struendi vel reficiendi (sc. B. 24.) B. 19: 2. *3

Broa flokker, m. den flock, som handlar om broar: caput illud, ubi de pontibus agitur (sc. B. 24.). B. 19: 2. not. 48; 32: 1.

Broþer (gen. *broþurs*), m. broder: frater. Kg. 9: pr. &c. Cfr. *Fapurs-, Moþor broþer.* *

Brud, f. (vide ÖGL.) G. 2: 2; 3: 1, 2. * (*brup*)

Brudgumi, m. brudgumme: sponsus. G. 2: 2; 3: 1, 2. *3 (*brupgome*)

Brudlöp (brölöp), n. bröllopp, gästbud som anställdes af brudgummen dagen efter den, då bruden hade flyttat hem till honom: convivium nuptiale, a sponso datum postridie eius diei, quum nova nupta ad domicilium eius migraret. G. 2: pr; 3: 2. Ita quoque in iure VG., OG. et Upl. h.

v. est explicanda. Cfr. *Brölöpis gærþ.*
* (*bryllöp*)

Brudlöpis timi, m. (vide UplL.)

G. 2: pr. *3 (*bryllöps timi*)

Brudmæn, m. pl. (vide VGL.) G.

3: 1. *3 (*brudmæn*)

Brunder, m. brunn: puteus. M.
19: 1. *3

Bruni, m. (a *brinna*) brand, våd-
eld: incendium. Kk. 2: pr. *2

Brut, n. 1) brytande: fractio. Vide
Ben-, *Hus-*, *Pors brut*. 2) öfver-
trädande: violatio. Vide *Dom-*, *Friþ-*,
Helgha dagha brut. 3) pl. brott: de-
lictum. Kk. 19: rubr; Kg. 12: 2; J.
14: 3; Kp. 11: pr; M. 12: 1; 14: 2;
31: 3; Þj. 4: 3; 8: 5. *böta b. (sin)*,
Kp. 11: pr; M. 14: pr. *æptir þy b.*
æru til, Þj. 11: pr. *hvaria sak æp-*
tir -tum sinum, Kg. 12: 3. *takis ut*
(bot) æptir -tum, biuþa bot æptir
-tum, dömas æptir -tum sinum (i. q.
æptir þy b. æru til), M. 25: 1; Þj.
4: 2. Cfr. *Epsöris brut*. 4) böter
för brott: mulcta delicti. Vide *Opal-*,
Saköris brut. 5) delning: divisio. *b.*
a læggia, B. 11: 1. *b. ok byamal*,
J. 1. Cfr. *Byabrut*. *

Brutliker, adj. (vide UplL.) Kg.
9: pr. *3

Bruþa sæti, n. brudsäte, brudstol:
sella genialis, in qua sedet femina,
dum nuptui collocatur. *i b. ganga*,
G. 3: pr.

Bryggia, f. brygga, skeppsbro: pons
litoreus. Kg. 12: pr. *3

Bryggiosporper, m. (vide ÖGL.)
innan firi borþe æller utan firi -þe,
inom fartyget eller utom fartyget på
bryggan hvarvid det ligger: in ipsa
navi vel extra navem in ponte cui
adiacet navis. M. 26: 10. *3

Bryst arf, n. (vide ÖGL.) Æ. 1:
rubr. *stander b. til þripia mans*, om
jord gått två gånger i bröstarf inom

släkten, innan den kommer i bakart:
si fundus bis transeat ad heredes in
linea descendenti, antequam cedat he-
redibus in linea adscendenti vel colla-
terali (cfr. *Bak arf*). Æ. 2: 1. *3

Bryta, v. a. 1) bryta, sönderbry-
ta &c.: frangere, perfringere &c. *b.*
lid, grind &c. B. 2: 1; 9: 2; 10: 4.
lid niþer b., B. 8: pr. *b. þors*, B.
26: 3. *hæster -ter sik* (cfr. UplL.),
B. 24: 1. *b. af (sc. fæ) iarnbogha*,
B. 29: pr. 2) upbryta: effringere. *b.*
hus, Kg. 5: pr; Þj. 12: 2. 3) bryta,
öfverträda, ej iakttaga: violare, non
servare. *i engu b.*, Add. 1: 3. *friþ b.*,
Kk. 20: pr; 21. Cfr. *Epsöre*. 4) för-
bryta sig, begå brott: peccare, delin-
quere. Kg. 9: pr; 12: 2. *b. til mans*,
Kk. 19; Kg. 9: pr. *b. i lagh manna*,
J. 14: 3. *b. i manhælgd mans*, G. 2:
2. 5) uphäfva: rescindere. *skipti b.*,
J. 12: 5. Cfr. *Ater bryta*. 6) dela:
dividere. *b. mynustap til öra ok ör-*
tugha v. til marklanda, B. 21: 1. *by*
b., d. ä. visa huru egorna efter hans
påstående böra delas: ostendere divi-
sionem agrorum, quam iustam esse
contendit. B. 3. *

Bryti (pl. *brytia*), m. (vide VGL.)
) (*bonde*, M. 36: 1.)) (*landboe*, Þg.
2: pr.) (*deghia*, Þj. 12: 3. *

Brænna, 1) v. a. bränna: cremare.
b. man ok fæ, harvu, skogh &c.,
Kk. 15: 1; B. 2: pr; 15: pr; 18: 3,
5, 7; 22: 1; M. 18: 1. *b. ryþsl ok*
ruþu, B. 18: 3. *land hærias æller*
-nis, Kg. 12: 2. Cfr. *Skipa bræ-*
ning, Up brænna. 2) v. n. brinna,
upbrinna: flagrare, comburi. B. 18:
5. not. 10; §. 6. n. 15. *

Bröd, n. bröd: panis. *sit æghit b.*
æta, Add. 9. Cfr. *Biug-*, *Hvete-*,
Rugbröd. *3

Bröllungi, commun. brylling: pa-
truelis. Æ. 1: pr. *

Brölöp, vide *Brudlöp*.

Brölöpis gærþ, *brydlöps gærþ*, f. (vide UplL.) G. ind. 2; cap. 2: rubr. *3 (*bryllöps gærþ*)

Bukker, m. bock: hircus. B. 31: pr. *3

Bunki, m. (vide UplL.) Vide *Næf-ra bunki*. *3

Burghit, vide *Byrghia*.

Burin, adj. (part. pass. a *bæra*) född: natus. G. 3: 1. Cfr. *Oburin*. *3 (*bo-rin*)

Buþ, n. 1) bud: nuntius. *hava kunungs b. (til hundaris)*, *kunungs b. ær komit*, Þg. 1, 2: pr; 3: pr. *fa b. (af manni)*, Kk. 9, 10: pr; Kg. 10: pr. &c. *fa manni b.*, vide *Fa*. Cfr. *Sitia*. 2) ombud: mandatarius. Vide *Umbud*. 3) begäran: rogatus. Kk. 4: 4. 4) befallning: mandatum, iussum. Conf.; Prol.; Kk. 1: pr; Add. 1: 3. *bön æller b.*, M. 20: 2. Cfr. *Standa*; *For-*, *Þing buþ*. 5) tillbud, erbjudande: oblatio. *buþi fölgia til byrþ*, vide *Fölgia*. Cfr. *Byrþa*, *Epa*, *Tilbuþ*. *

Buþkaste, m. (vide VGL.) *b. upskera*, M. 22: 1; Þg. 1, 2, 3: pr. *b. flytia* &c. Þg. 2. *

Buþskaper, m. budskap, befallning genom bud: iussum per nuntium datum. *kunungs b.*, Þg. 1, 2: pr; 4: pr. *3

By, vide *Byr*.

Byabolstaþer, m. (vide UplL.) B. 21: 1. *3

Bya bro, f. i. q. *bolstaþa bro*. B. 24: pr.

Byabrut, n. 1) (vide UplL. v. *byamal* 1.) *æptir rættu -ti* v. *rættum -tum*, B. 7: 1; 20: 3, 4. 2) (vide UplL. v. *byamal* 2.) *ræt b.*, J. 3; B. 13: 2; Add. 4. *3

Byaland, n. i. q. *byabolstaþer*. B. 12: pr. *3

Byamal, n. (vide UplL. sub 2.) *a rættu -ti*, J. 3. *liggi utan b.* (cfr. UplL.), B. 12: pr. *gange ater til ræt b.*, B. 13: 1. *ganga til brut ok -ls*, allitt. J. 1. *3

Byaman, m. 1) pl. (vide UplL. sub 1.) J. 1. not. 21; 14: 4; B. 1: pr; 7: 2; 8: 1, 4; 18: 3; 30: pr, 1; Þg. 3: pr. *bygd ok -mæn*, allitt. B. 18: 3. 2) (vide UplL. sub 2.) Kp. 1: 2; 2: 2; posteriori tamen loco perperam scriptum esse videtur; cfr. not. 51. ibid. *3

Bya skogher, m. (vide VGL.) B. 18: 3. *3

Bya skæl, n. i. q. *bolstaþa skæl* 2. Add. 6. *3

Byavarþer, m. (vide UplL.) Kg. 12: 2. *3

Byfaster, adj. i. q. *bolfaster. b. ok bolfaster*, allitt. Kp. 1: pr.

Bygd, f. (vide UplL.) *egn væþsætia i b. hema*)(*egn köpmannum væþsætia*, J. 7: pr. coll. 9: pr. *til b.* (i. q. *byggþamannum*) *ok byamannum*, allitt. B. 18: 3. *

Bygdfaster (*byghfaster*), adj. i. q. *bolfaster*. Æ. 3: 4; J. 11: 1; B. 6: 2; 17: 6; Kp. 1: 2; 2: pr; 8. not. 9; M. 13: 1. n. 57; Þj. 7, 8: 1; 9, 12: pr; Þg. 6: pr; 9: 5.

Byggia, v. a. 1) bygga: extruere (aedificia &c.): *b. kirkiu*, *hus*, *kirkiubols garþ*, *broa* &c. Kk. 1, 2: pr, 2, 3. &c. Cfr. *Upbyggia*. 2) inrätta, tillreda: struere, parare. *b. varghagarþa*, *not*, Kk. 2: 3; B. 20: 2; 27: pr. 3) bebygga: aedificiis instruere. *b. qværnastap*, *svinavall*, B. 21: 1, 2; Add. 4. *by ær byggþer*, B. 11: pr. 4) odla, bruka (jord): colere (terram). *gærþe b.*, B. 18: 3. 5) utarrendera: locare (fundum). *egn andrum b.*, J. 14: 4, ubi v. *lata* priori loco addita, in cod. B. vero omissa,

delenda esse videtur. 6) v. n. bo: habitare (in loco). Conf.; J. 14: 1; 18: 1; Kp. 10: 4; Add. 4. *boa ok b., b. ok bo*, allitt. Conf.; Add. 1: 1. *b. vifer ræt ok lagh*, cum iure legibusque habitare, i. e. ius legesque accipere et observare. Prol. *

Bygning, f. 1) byggning, reparation: aedificatio, reparatio. Kk. 4: 2. *værka, qværna b.*, B. 20: 3. not. 89; 21: rubr. Cfr. *Kirkiu bygning*. 2) landtbruk: cultura terræ. *bygninga balker*, Prol.; B. rubr. 3) (vide UplL. sub 3.) B. 20: 4; 21: pr, 2. *

Bygninga rætter, m. lagar angående landtbruk: ius circa culturam terræ. B. 33: 3.

Bygþaman, m. bofast man: vir fixam sedem v. habitationem habens. *-mæn bofastir*, allitt., i. q. *bofastir v. bygdfastir mæn*. M. 13: 1. *3

Bygþa skæl, n. (a *byggia* 5) i. q. *bygninga vitni* (vide UplL.). Pg. 9: 5, ubi h. v. respondet v. *bygninga vitni* in iure Upl. Pg. 9: 5.

Byr, by (gen. *byar*, J. 3; B. 11: pr. *byiæ*, B. 7: 2.), m. by: pagus. Kk. 2: pr; Kg. 6: pr; J. 1. &c. *alder b.*) (*garþer*, B. 18: 2. *delar fiarpunger við by allan*, d. ä. hela den öfriga byn: si quadrans pagi litiget cum ceteris omnibus pagi incolis. B. 11: pr. *halver b.*, Kg. 10: pr; B. 11: pr. *kunungs (b.) æller valdsmanna*, J. 5: pr. *lysa fri by*, i. e. coram pagi incolis. Pg. 14. *þæn sum skipta vil han skal læggia þem þria bya i val*, den af syskonen, som vill tillskifta sig jorden, skall erbjuda egaren jord i tre byar, hvilkendera han vill, till skifte: is frater vel ea soror, qui vel quae iure cognationis fundum alienandum offerenda permutatione suum vult facere, fundos in tribus pagis sitos domino offero, ex quibus ille eligat

quemcumque voluerit; hunc esse sensum verborum paullo obscurorum, necesse visum est explicare sequentibus verbis: *þæt a rætter byrþaman göra*. J. 5: pr. Cfr. *Bryta 6; Bonda-, Bolby.* * (*by*)

Byrd, f. 1) bärande: portatio. Vide *A-, Altara byrþ.* 2) börda: onus. B. 10: 1. not. 97. Cfr. *Mans byrd*. 3) födelse: nativitas. Conf.; Add. 1: 8, 9. 4) släktskap: cognatio. *næmir i b.*, J. 2: pr. *þæn sum ei agher b. til*, den som ej är beslägtad med säljaren: is qui iure cognationis non nititur. J. 4: pr. 5) släkt: cognati. *i b. lösa*, lösa jord tillbaka till släkten, då den genom bakarf kommit till en annan släkt: fundum, qui adscendentium successione transiit a paternis defuncti cognatis ad maternos, vel contra, facta redemptione retrahere ad illam gentem, in cuius dominio antea fuerat. Æ. 1: pr; 2: 1. *gange egn i b.*, d. ä. jorden må lösas af den släkt, till hvilken den förut hade hört: fundum redimere licet illis cognatis (sive paterni sive materni generis), ad quorum familiam antea pertinuerat. Æ. 2: 1. *iorþ dömis i b.* (cfr. UplL.), J. 4: 1; 5: 1; 12: 4. *iorþ þe ei ma undan b. ganga*, som ej må föröftras, så att den går ifrån släktingarne (om de vilja lösa den): fundus, quem non licet in fraudem cognatorum (redimere volentium) alienare. J. 5: 1. *aftinga iorþ sum ei ær af b. köpt*, d. ä. af släktingar, eller bördköpt: fundus adquisitus, non vero a cognatis emtus. J. 2: 3. 6) (vide UplL. sub 5.) *gamul b.*, Kk. 12: pr., ubi tamen v. *byrþ* quoque res mobiles respicere videtur; cfr. HelsL. h. v. *vafi þa þæt fæþerne ok b.*, d. ä. såsom vederlag: fundus emtione vel permutatione acceptus loco hereditarii esto. J. 2: 2. *b. köpa*, börda: redimere fun-

dum hereditarium a domino vendendum. J. 2: pr. *b. (sina ater) lösa*, lösa sådan jord, då den antingen af egaren förtryas, eller genom bakarf kommit till en annan släkt: redimere talem fundum, sive a domino alienetur, sive, domino mortuo, adscendentium successione transierit ad aliam familiam. Æ. 2: 1; J. 2: pr; 4: 1. *lagh-biupa sik til b. sinna*, erbjudas sig att bördas: offerre se ad redimendum fundum. J. 2: pr. *fölghia bupi til b.*, idem. F. 2: 1. *biupa værpöra til b.*, d. ä. till att lösa jorden med: merces offerre, quibus redimatur fundus. Ibid. *væri þa (sc. iorþ) þæs b. sum ærft haver*, d. ä. han behålle jorden: fundum habeto is, qui eum hereditate accepit (nullo scilicet redimendi iure competente aliis defuncti cognatis, paternis sive maternis). Ibid. *3

Byrd eghn, f. i. q. *byrpa luter*. J. 9: pr. not. 64.

Byrghia (sup. *burghit*), v. a. c. dat. 1) (vide UplL. sub 1.) B. 7: pr. not. 32; 8: 2. Cfr. *Upbyrghia*. 2) (vide UplL. sub 2.) B. 14: 3. *

Byrgþ (gen. *byrghar* v. *byrþæ*, pro *byrghþar* v. *byrþæ*), f. hö- och sädesbärgning: frugum foenique collectio, messis. B. 26: 1. Cfr. *Bilder*, *Anbyrgd*. *2

Byrþa manaper, m. skördmånad: mensis messis. *æptir -þ i þrim laghþingum*, nemligen sedan tingen efter höstfridens slut åter börjats: postquam, finitis feriis auctumnalibus, iterum incepit iudiciorum celebratio. B. 25. coll. Pg. 11: pr.

Byrþa timi, m. (vide ÖGL.) B. 8: pr. *2

Byria, v. a. börja: incipere. Kk. rubr; 6; Kg. 4: pr. &c. *sæþ sina b.* (cfr. ÖGL.), B. 1: pr. *væri bot i döþs-*

drapeno -aþ, då skola för dråpet erläggas böter, uti hvilka inberäknas de förut erlagda saramålsböterna: homicidium luitor mulcta, de qua deducitor mulcta vulnerationis antea soluta. M. 4: pr. *

Byrpa buþ, n. hembjudande åt släktingarne af jord som förtryas: fundi alienandi oblatio cognatis facienda. J. 5: 1.

Byrpa luter, m. jord, som är underkastad börd: fundus, quem, si alienetur, redimere possunt cognati. *væri þæt b. hans*, sc. eius, qui fundum illum facta permutatione accepit. J. 12: 2. *3

Byrþamaper, *byrþaman*, m. släkting: cognatus. J. 1, 2: 1; 4, 5, 7: 1; 9: pr. *bröper æller -mæn*, i. e. alii cognati, J. 4: pr. *næster b.*, Kk. 12: pr; J. 5: 1. *rætter b.*, J. 2: 2; 4: 1. not. 71; 5: pr; 9: pr. *3

Byrþaper, adj. beslätad: cognatus. *sva sum (han) b. ær til*, efter sin släktskap (nemligen om barn finnas af olika kullar): secundum cognationis rationem (si nempe proles diversorum coniugiorum existat; quod clarius exprimitur verbis: *systir ok broþir æptir byrþ sinni*, UplL. Æ. 8: 1.). G. 5: 1.

Byrþi, f. börda: onus. B. 17: 3. *taka v. binda b. ok a bak v. hæst læggia* ( ) (*taka i famn sik*), B. 10: 1-3; 28: 2. Cfr. *Mans byrþi*. *

Bækker, m. bäck: rivus. B. 23: 1. *

Bænker, m. bänk: scamnum. Vide *Stuvu bænker*.

Bæra, v. a. 1) bära: portare, ferre. Kk. 2: pr; 6. &c. *b. manni abyrrþ*, Þj. 12: 1. *til skiptis (uter) b.*, G. 5: 1; M. 16. *lan ater b.*, Kp. 6: 2. *b. kristnam*, Kk. 1: pr. *hand a (fæ) b.*, neml. för att bota det: manum (pecu-

di medendae) admovere. B. 33: 1. *kæru til mans b.*, Add. 10. *þæn fyrsta bær luter til*, den, på hvilken lotten först faller: is, quem primum sors designat. Kg. 10: pr. *bærin saman flere*, d. ä. förene sig: plures consociantor. Ibid. Cfr. *Af-, Upbæra*. 2) framföra: proferre. *vitne b.*, Pg. 9: pr. 3) frambringa, bära (frukt): producere, (fructus) ferre. *b. aldin*, B. 15: pr; 16: pr. Cfr. *Bæru træ*. 4) föda, framföda: gignere, partum edere. Vide *Burin*. 5) tillkomma: pertinere. *æptir þy sum hvariu þera til rætta bær*, J. 17. Cfr. *Til bæra*. *

Bæria, v. a. slå: verberare.)(*hogga*, M. 24: 1. *barþer*)(*hoggin*, M. 8: pr.)(*sarghaþer* v. *sar gör*, M. 12: 3; 13: 1. *varþa barþer blokhoggum*, M. 10: 2. *bærias*, dep. slås: verberibus pugnare. Kk. 18: pr. *

Bæru elder, m. buren eld: ignis portatus. Kk. 2: pr. *vitis manni b.*, d. ä. att han vållat eldsvåda genom eld som han burit: si quis accusetur de portato igne, quo factum est incendium. B. 18: 7.

Bæru træ, n. (vide UplL.) B. 17: 5. *3

Bætra, v. a. bättra: meliorem reddere. J. 15: pr; Pj. 16: 2. *

Bætri, adj. bättré: melior. G. 6; B. 22: 1. &c. *skipta til v. i bætra*, J. 9: 2; 12: 5. Cfr. *Halva bæster*, superl. Kp. 10: pr; Add. 1: 3, 5. *

Bön, f. bön, begäran: rogatio, precis. Conf.; Kk. 1: pr. *b. æller buþ*, M. 20: 2. *

Böna (gen. pl. *böno*), f. böna: faba. B. 10: 1. et not. 96. *3

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *b. ater klokko, tiund, skapa* &c., Kk. 4: 4; 6; Kg. 11: 2. &c. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solve-

re. *b. þiufnaþ, sak, garþafall, brut sin, affall, þingfall*, Kk. 14, 17: pr; Kg. 11: pr; J. 14: 4; Kp. 1: 3; 11: pr; M. 14: pr; 20: 2; Pg. 2: pr. *vari böt mæþ fiarþunge af lagha botum, mæþ öre* &c. B. 24: 1; M. 1, 12: pr; 19: pr. *drap bötis ater*, M. 18: pr. *burin ok oburin, maþer, gangare* &c. *bötis ater (mæþ siu markum, vafa botum &c.)*, G. 3: 1; B. 20: 1; 24: 1; M. 19: 1; 20: pr, 4, 6; 21: pr; 22: pr; Pj. 11: 1. *b. ater bro*, böta för ogild bro: mulctam ob pontem ruinosum pendere. B. 24: 3. *b. iorþ sina i kunungs garþ*, lemna sin jord i betalning för böter till konungen (egentligen till konungens länsman som bor på en kungsgård): fundum suum mulctae loco exactori regio (in praedio regio habitanti) cedere. J. 7: 1. Cfr. *Höta*. *

Bötis varþer, m. (vide UplL.) Kg. 12: 2. Cfr. *Ut varþer*. *3

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. Vide *Attundi; Botviþa-, Dymbil-, Döþra dagher* &c. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. Kp. 11: 1; 14. *d. ok manarþer, d. ok iamlangi*, vide *Manarþer, iamlangi*. 3) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *sex viku d.*, Kp. 11: pr. *innan þæn dagh*, Æ. 5: pr; Kp. 11: pr. *manni dagh læggia*, Kk. 5: pr. not. 88. *þæn d. hanum ær laghaþer*, Kg. 9: 3. Cfr. *Stæmnudagher*. 4) *daghar*, pl. lifsdagar, listid: tempus vivendi. Æ. 4: 1; Add. 1: 8. *

Daghs færð, f. dagsresa: iter diurnum. Add. 1: 9.

Dags værke, n. dagsverke: opera diurna. Kk. 1: 1; B. 26: 1. *

Damber, m. (vide UplL.) Vide *Mylnu-, Qværnadamber*. *3

Dana arf, n. (vide VGL. et UplL.) Kg. 3; M. 22: rubr; Add. 1: 1. *
Deghia, f. (vide VGL.) Pj. 12: 3. *3
Dela, v. n. tvista: litigare. *mæn d.* (um kirkiu iorþ &c.), Kk. 9: 2; 19, 20: pr; Kg. 10: pr. &c. *mæn dela sina v. sinni mællum*, J. 4: 1; 17. *dela mæn* (sc. þær) um, Kp. 9: 1. *d. viþer annan*, Kk. 3; B. 11: pr. *d. a domarans dom utan væþ*, *d. uppa laghmans skilu utan væþ*, fortsätta tvisten sedan dom af domaren eller lagmannen blifvit fälld, utan att hafva vädjat: litem a iudice territoriali vel legifero iudicatam appellatione non facta continuare. Pj. 8: 1, 2. — *Delas*, dep. tvista inbördes: inter se litigare. *viþer d.*, Kk. 2: 1; 4: 4; J. 2: pr. &c. *delis viþer garþer ok rinnanda vatn*, om å ena sidan gårdsgård och å den andra rinnande vatten påstås vara bolstadaskäl: si alter in saepimento, in flumine vero alter contendat esse confinium. B. 23: 1. Cfr. *Viþer delo maþer*. *

Dela, f. tvist: lis. J. 14: 1, 2; 18: pr. Cfr. *Iorþa dela*. *

Deld, f. 1) (vide UplL.) B. 3, 4, 7: 2; 8: 3; 12: pr. Cfr. *Aker-, Bolstaþa deld*. 2) detta ord förekommer äfven om ett stycke gårdsgård, som tillhör en af grannarne i en by att underhålla: h. v. quoque occurrit de parte saepimenti, quam struere debet unus ex vicinis in pago. Vide *Garþa deld*. *3

Digher, adj. 1) tjock: crassus. Vide *Axul digher*. 2) stor: magnus, ingens. Prol. *

Diki, n. dike: fossa, incile. B. 12: pr; M. 19: 1. *lagha d.*, B. 12: pr. *

Dikia, v. a. dika: incilia fodere. B. 12: pr. not. 28. *2

Dikta, v. a. uplänka: excogitare. *ny (lagh) d.*, Conf. *3

Dirvas, vide *Dyrvas*.

Diur, n. villdjur: fera. Kk. 7: pr; B. 19: pr, 3, 4; 27: 1; M. 21: pr. Cfr. *Villi diur*. *

Domara pænningar, m. pl. en årlig utskyld till domaren: tributum annuum iudici territoriali debitum. Add. 9, 12.

Domare, m. 1) domare: iudex. Add. 1: 4. 2) (vide UplL. sub 2.) J. 7: 1; 14: 4; B. 1: 1; 24: 4; Kp. 12: pr; Pj. 6: 1; Pj. 1, 2: pr; 3: 1; 4: 3; 8: 1, 2; Add. 3, 11. *

Domber, m. 1) tillstånd: status, conditio. Vide *Friþdomber*. 2) dom: iudicium, sententia. Conf.; Kk. 1: 1; 11: 1; B. 21: pr; Pj. 3: 1; Add. 3. *kunungs d.*, Kk. 19. *laghmans d.*, Kp. 12: pr; Add. 11. *domarans d.*, J. 7: 1; B. 1: 1; 24: 4; Pj. 6: 1; Pj. 8: 1, 2; Add. 11. (ultimo enim loco verba: *skils hans domer gilder* potius referenda videntur ad iudicem, de quo in antecedentibus sermo est, quam ad *næmninga man*, ut mihi aliquando visum est; cfr. librum a me editum *Juridiska afhandlingar, 1 häft*. Ups. 1836, p. 216. not.) *dom taka*, J. 14: 4; M. 36: 1. *giva d.*, Add. 11. *sökia bo mans æptir domum ok skælum*, M. 25: 1. *sökia ut mæþ domum ok næmd*, B. 1: 1. *æptir laghum ok lagha domum*, Add. 1: 3. *nyti mæþ domum*, d. ä. efter gifven dom: post latam sententiam. Pj. 13: 1. *hænge up (þiuf) mæþ dome*, Pj. 3, 4: 4. *d. gangur ivir man*, Pj. 4: pr. *væþia æptir dome*, Pj. 8: 1. *dela v. kæra a domarans dom*, vide *Dela, Kæra*. 3) domsrätt: iurisdictio. *högsti d.*, Add. 1: 4. *mæn til doms vælia, manni dom i hænder sætia*, Pj. 1. *þæn domin haver*, i. e. iudex. Pj. 6: 2. not. 22. *þæn kunungs dom haver*, Add. 10. *þæn kirkiu dom haver*, Kk.

19. *mista dom sin*, removeri ab officio iudicis. Kp. 12: pr. *

Dombrut, n. (vide UplL.) Þg. 4: 3. *3

Dom föra, v. a. (vide UplL.) *d. sik undir kunung*, Kk. 19. *3

Domi, m. i. q. *domber 2*. Kk. 11: 1. not. 18. *doma til taka*, B. 8: 4; Þg. 6: pr. *2

Dragha (dræggha), v. a. draga; trahere. *d. skip a land*, M. 20: 4. *d. fynd up af grunne*, Þj. 15. *d. vintertnot*, B. 20: pr. *d. anda til ok fran*, Æ. 3: 4. *d. spiut (firi diurum)* (cfr. ÖGL.), B. 19: 2, 3. *d. utlændskan ræt in i rikit*, Add. 1: 3. Cfr. *Han-draghin*. *

Dráp, n. dráp: caedes, homicidium. Kk. 18: pr; Kg. 5: 4; 7: pr; M. 10: 1; 18: pr. &c. *d. göra*, de pecore, M. 17: 2. *d. innan sianga* (cfr. UplL. v. *innan sianga dráp*), M. 28: rubr. Cfr. *Afals-*, *Dula-*, *Döps-*; *Forgærninga-*, *Man-*, *Tvæbötis-*, *Vaþa-*, *Þræbötis dráp*. *

Drapare, m. drápare: homicida. M. 14: pr; 25: 1; 26: 3. *rættar d.*, M. 29. *sander d.* (*raþbani et hald-bani*, M. 24: pr. *

Driva, v. a. drifva, nödga: compellere, cogere. B. 31: pr. *2

Drykker, m. drickslag: compositio. Vide *Öldrykker*. *3

Drykkia, f. i. q. *drykker*. Vide *Öldrykkia*. *2

Drænger, m. (vide ÖGL.) B. 18: 1. Cfr. *Legho drænger*. *

Dræpa, v. a. dräpa: occidere. Kk. 18: pr; 21; Kg. 5: pr; 6: 1; 7: pr; G. 3: 1; 4: 1; Æ. 6: 1; M. 10: 1, 3; 18. &c. De fera occisa, B. 27: 1. De pecore occidente vel occiso, B. 32: 1; 33: 2; M. 17: pr, 2. *döþum dræpin* (X *koggin v. sarghaþer fullum sarrum*), Kg. 11: pr; G. 2: 2; M. 7: pr.

mæþ forgærningum d., M. 32. *sik siælver d.*, Þj. 4: 4. *d. annan til arfs*, Æ. 6: 1, 4. Cfr. *Odræpin*. *

Dræt, f. ? (vide UplL.) Vide *Bol-*, *Bos-*, *Updræt*; (*Nota drægt*). *3

Duker, m. duk: mappa, pannus. Vide *Hovupduker*. *3

Dul, n. nekande: infitatio. *d. a læggia*, neka: negare. Þj. 10: 1. *d. biuþa ok nei*, Þj. 8: 4. *3

Duladrap (dulgha drap), n. 1) (vide UplL. sub 1.) M. 22: pr. 2) (vide UplL. sub 2.) Kg. 3; Add. 1: 1. *3

Dvæäa, v. n. dröja: cunctari. Conf. *3

Dylia, v. a. 1) neka, förneka: negare, infitari. J. 6: 1; 9: pr; B. 5: 2; 18: 7; Kp. 1: 1, 2; 11: 1; M. 15: 23: 1; Þg. 10: pr. *d. gærninga sina, ran, drap, morþraþ, band, fæstu*, M. 5: 1; 14: pr; 18: pr; 24: pr; 28: pr; Þj. 6: pr; Þg. 10: 1. *d. barn ok hæfþ*, Kk. 15: 4. *d. ok sighia nei firi (sik)*, J. 9: 1; 16; Þj. 10: 1. 2) (vide UplL. sub 2.) *d. gæld*, Æ. 5: 1. *d.*, absolute, ibid. *d. æptir þy sum sakin ær til*, Kp. 9: 1. *d. mæþ ens sins eþe*, Kp. 11: 1; M. 15. *d. mæþ vitsorþum þera sum viþer varu*, Kp. 1: 1. *d. mæþ tvem vitnum ok tolf manna eþe*, Æ. 5: 1. *d. mæþ þrætylptum eþe*, Æ. 5: 1; M. 20: 2. *

Dymbildaghar, m. pl. (vide ÖGL.) Þj. 6: 1. not. 41. *2

Dyr, adj. dyr: carus, qui care constat. *kalvu dyrra v. dyrrri* (cfr. UplL.), Kg. 11: pr; M. 6: pr, 1; 12: 3. not. 43. *3

Dyr (dat. *durum v. dorum*), n. pl. dörr: ianua. Þj. 12: 2. *kava döþan (varþnaþ) firi durum*, Kg. 12: 3; Þj. 9; Þg. 4: pr. et not. 65. *

Dyrka, v. a. (vide UplL.) Kk. 1: pr. *3

Dyrt, adv. dyrt: care, magno pretio. *dyrra*, compar. Add. 7. *3

Dyrvas (*dirvas*), v. dep. djerfvas, fördrista sig: audere. *d. til (föra &c.)*, Kk. 2: 2; Kg. 10: 1; Kp. 11: pr.

Döfviþer (pro *döfviþer*), m. (vide UplL.) (*aldintræ*, B. 30: 1.) (*timber, ek, apald*, B. 17: pr. coll. §. 4, 5. *3 (*döfviþer*))

Döia, *döa* (impf. *do*, Æ. 3: 4.), v. n. dö: mori. Kk. 9: pr; 11; G. 6; J. 17; B. 31: pr; M. 17: 2. &c. *

Döma, v. a. döma: iudicare. Kk. 10: 2; 15: pr. &c. *laghman*, *næmninga man*, *domare dömir*, Þg. 3: 1. *laghmander dömir domarans dom gildan*, Add. 11. *d. manni ræt*, Þg. 3: 1. *d. undi sværþ* v. *sten*, *a* v. *til stægl*, vide *Sværþ* &c. *d. fram*, vide *Fram*. *d. i friþ*, vide *Friþer*. *iorþ dömis i byrd*, vide *Byrd* 5. *dömas ogilder*, G. 4: 1. *biltugher svorin ok dömdar*, Kg. 9: 3. *eþer sum dömdar ær*, d. ä. som på grund af gifven dom är gången: iuramentum secundum latam sententiam datum. Add. 3. *þing hem til mans d.*, Þg. 4: 3. *til kunungs d.*, Kg. 1; Add. 1: 3, 4. *dömdar til upsala öpa*, Kg. 1. Cfr. *Ater*-, *Ut döma*; *Lagh dömdar*. *

Döþer, adj. död, liflös: mortuus, inanimus. Kk. 9: pr, 1; Æ. 3: 4; 5: pr. &c. Cfr. *Dyr*, *Qvikker*. *

Döþer, m. dod: mors. *skapa biorn til döþs*, B. 27: 1. not. 94. *raþa annan til döþs*, M. 28: pr. *döþum dræpin*, vide *Dræpa*. Cfr. *Liuta*. *

Döþra dagher, m. dödsdag: dies mortis. J. 17. *3

Döþsdrap, n. dråp: caedes, homicidium. M. 4: pr; 28: pr. *3

E.

Eghande, vide *Æghande*.

Eghin, adj. egen: proprius. Kk. 2: 2; Æ. 1: pr; M. 33: 1. *

Egn, f. egor, jord som man eger: solum, fundus quem aliquis habet. Æ. 2: 1; J. 4: pr; 6: pr; 7, 9: pr; 12: pr; 2; 14: 4.) (*lösörar*, G. 3: 2. Cfr. *Byrd*, *Omæghn*. *

Egn, pro *eng* v. *æng*, vide *Æng*.

Eghna loter, m. jordlott, stycke jord som man eger: portio terrae, fundus quem aliquis habet. J. 10: 3.

Ek, f. ek: quercus. B. 15: pr; 16, 17: 4; 18: 3, 5; Add. 5. Cfr. *Gisninga ek*. *3

Eke, n. eke, ekar: quercus (plur.). B. 16: rubr. not. 98; 17: 3. n. 49. Cfr. *Gisninga eke*. *3

Ekia, f. (vide VGL.) (*bater*, B. 22: pr; Add. 5. *2

Ekki, adv. icke: non. B. 1: pr. not. 38. *(*ækki*)

Eknti, pro *enkti*, vide *Ængin*.

Elder, m. eld: ignis. Kk. 2: pr; 4: 2. &c. *elder ær* v. *varþer höghre æn hava þorf* (cfr. UplL.), Kg. 12: 3; B. 18: pr. not. 72; §. 1. n. 74; Þg. 4: pr. *hava eld höghra æn hava þorf*, Þg. 9. *e. ganger viþare æn (hava) þorf*, B. 18: 3. *e. ganger viþar ok varþer höghre æn hava þorf*, B. 18: 2. not. 83. Cfr. *Bæru*-, *Vaþa elder*. *

Eldsto, f. (Isl. *ellid-stó*) eldstad: focus. B. 18: 7.

Elli, vide *Ældi*.

(*Embete*, n. ämbete: officium. Kk. ind. not. 43.)

En (*eyn*, Kk. 1: pr. &c. *eth* pro *et*, Kk. 1: 1. &c. acc. *eynæn*, Kk. 1: pr.), 1) num. en: unus. Conf.; Kk. 1: 1. &c. *en granni*, J. 18: pr. *en fiarþunger*, B. 19: 2. *bot ena*, B. 24: 3. *et konungs riki*, Add. 1: pr., ubi v. *et* idem significare videtur, quod infra §. 1. exprimitur verbis: *ivir alt sveariki agher æi ... konunger væra utan en*.

firi kvart et, pro quoque. B. 31: pr. *en þera*, J. 6: pr. 2) adj. ensam: solus. *a krist enan*, Kk. 1: pr. *malsæghanda enum*, M. 10: 2. *af sægl træ eno*, M. 20: 2. *ens sins* (cfr. UplL.), vide *Eper.* 3) pron. samme: idem. *et mal*, Kk. 16: 3. *a en* (sc. *man*), *af enum* (sc. *manni*), J. 6. *diur et*, B. 19: 3. *enum manni*, M. 8: pr. *en þiufnaþ*, Þj. 4: 1. *sælia tvem et*, i. e. eandem rem. J. 6: pr. *ivir eno koma*, komma öfverens: convenire, consentire. Conf. 4) articulus indefinitus. *en annar man*, B. 19: 3. *

Enaster (enoster), adj. (superl. ab *en*) ende: solus. *at -sto*, endast: solum. Conf.; B. 18: 2. not. 83.

Enbender, adj. tredsk, envis, prov. enbänt: contumax. Kk. 1: 1. Origo h. v. non liquet. Ih. eam deducit a *bænda*, flectere, et *en*, quod dicit "in compositione firmitatem pertinacemque nisum vel renisum denotare."

Enbetter, adj. (Isl. *einbeittr*, audax, intrepidus, BH.) envis, prov. enbetten: contumax. Kk. 1: 1. not. 17.

Enböte, n. enkel bot: simplex mulcta. *vari v. liggi i e.* (*tvæböte*, G. 2: 1, 2; 3: 1; M. 26: pr. 5, 6, 9, 12; Þj. 12: 2. *3

Enfalder, adj. enkel, en: simplex, unus. Kk. 1: pr. not. 53. *3

Enfæ (æn fæ), n. mans eller hustrus fördel af oskift bo: res ex bonis coniugum indivisis soli marito vel uxori superstiti cedentes. G. 6.

Eng, vide *Æng*.

Enlundher, adj. (Isl. *einlyndr*) egen-sinnig: pertinax. Kk. 1: 1. not. 17.

Ennæt þing, n. ting, der ett mål efter en enda stämning afgörs, såsom här förhållandet är med de ting som hållas af konungens domhafvande, biskop eller lagman: iudicium, in quo caussa post unicam citationem ad fi-

nem perducitur; tale scilicet, in quo regis nomine, vel ab episcopo vel legifero iudicatur. Add. 10. *2

Enonga, adj. indecl. ende: unicus. *e. bot*, Kk. 18: pr. *3 (*enunga*)

Enost (eynest), adv. (ab *enaster*) endast: solum. *þy (at) e. at* (cfr. ÖGL), Kk. 11: pr; Þg. 1. *3

Ens, adv. endast: solum. *þy ens ... at*, B. 18: 7; M. 7: pr. *3

Ensak (eyn sak), f. ensak: mulcta, quae uni tantum cedit. Kg. 12: 2; G. 4: pr; J. 17; B. 5: 2; 18: 3, 5; 27: pr; M. 3; Þg. 2: 1. *e. malsæghanda*, B. 1: 1; 24: pr; Kp. 4: 1; M. 8: 1; 24: pr; Þj. 5; Add. 8. *e. bonda*, Kk. 11: 1; G. 4: 1; B. 1: pr. not. 33; §. 1; 2, 5: pr; 6: pr; 8: 5; 15: pr; Þg. 4: 1. *e. byamanna*, B. 1: pr. *e. biskups*, Þg. 2: pr. not. 26. *e. domara*, Add. 11. *e. laghmans*, Þg. 2: pr. not. 26; Add. 11. *e. kunungs*, B. 24: 3; M. 10: pr; Add. 1: 1; 8. *þæn man sum e. kunungs haver*, den som upbär konungens ensak; troligen den samme som dömde på konungens vägnar: is qui recipit mulctam regi cedentem; idem, ut videtur, qui regis nomine iudicabat. Þg. 7. *

Ensamín, adj. ensam: solus. B. 8: 1; 14: pr; M. 3, 4: 1; 19: 1; 27: 5. *

Enskyller, adj. enskild: privatus. J. 15: 2. *3

Envaldugher, en vældugher, adj. (vide UplL.) *e. kununger svea* &c. (cfr. UplL.), Prol. *e. i guddome*, Kk. 1: pr., ubi tamen pro *e.* forte legendum est *enfalder*, ut habet not. 53. *ibid.*; sic enim citata verba accuratius essent opposita sequentibus: *þrefaldugher at namni*. *3

Eptir, vide *Æptir*.

Eriks gata, f. (vide ÖGL.) *riþa (rætta) e.*, Kg. 2; Add. 1: 7, 9. Quanta fides tribuenda sit Lund., qui nar-

rat h. v. "in antiquis manuscriptis codicibus scribi *e rikzgatu*" (cfr. ÖGL. h. v), ex iis iudicari potest, quae Kg. ind. not. 2. dicuntur; cum quibus conferantur ea, quae in praefatione de cod. B adferuntur, quaeque in addendis ad ius Upl. pag. 455. de alio codice narrantur. *3

Eriksmessa, f. Eriks messa: festum S. Eriçi, die XVIII Maii celebratum. Kk. 21. not. 12.

Etzl, ? (ab *æta*) ätande; förekommer om skada som säkreatur gör i åker eller äng: esus; hic occurrit de damno a pecore in agro vel prato facto. B. 5: 4. et not. 1. Ita quoque Ih. (Gloss. v. *ertzl*) h. v. intellexit; et iam Locc. vertit verba: *varþer etzl* (v. *erzl*, ut habet cod. A) *gör*, "si consumpta sit pars frugum aut foeni ab alicuius pecore."

Evärdelika, adv. (vide UplL.) Conf.; Add. 6. *3

Eþabuþ, n. tillbud af vådaed: oblatio iuramenti de damno casu dato. Kp. 14.

Eþa mal, n. mål angående ed: causa ubi de iuramento agitur. Kk. 16: rubr.

Eþa taki, m. (vide ÖGL.) Þg. 10. *3

Eþer, m. ed: iuramentum. *lagha*, *olagha e.*, Kk. 16: 3. *eþ biuþa*, *fæsta*, *ganga*, *sværia*, *fylla*, *inbinda*, *sea*, *fælla*, *halda*, *aterkalla*, *ryva*, vide *Biuþa* &c. *eþe fölghia*, vide *Fölghia*. *fællas at eþe*, vide *Fælla*. *mæþ epum ok orþum*, allitt., verbis iurando firmatis. Add. 1: 7. *ens sins e.*, B. 5: 3; 9: pr. cfr. *Dylia*, *Sræria*, *Sökia*, *Vita*, *Væria*. *siælfs sins e.*, *tvæggia manna e.*, vide *Væria*. *mæþ eþe sinum ok tvæggia gran-na eller nagranna sina*, B. 7: 2. *sværia granna eþ*, B. 5: 3. *vita mæþ tvæggia præsta eþe ok siælfsins þri-*

þia, Kk. 10: pr. *miætsmanna e.*, B. 3, 4, 5: 2; 7: 2; 8: 2; 14: 3; Kp. 1: 3; Þj. 14. *miætsmanna e. ok siælfs sins mæþ*, B. 7: 2. *þriggia manna e.*, vide *Væria*. *sex mannu e.*, vide *Sex*. *Tolf manna e.*, vide *Tolf*. *atertan manna e.*, Kk. 4: 2; B. 18: 1-3; Add. 3. cfr. *Vita*, *Væria*, *Vaþa eþer*. *sökia mæþ þrim v. þriggia manna vitnum ok atertan manna eþe*, vide *Sökia*. *þrætylpter e.*, vide *Þrætylpter*. Cfr. *Atergangs*; *Asöris*-, *Fasta*-, *For*-, *Fæþernes*-, *Giptar*-, *Glafs*-, *Trygðar*-, *Vaþa*-, *Þrætylpta eþer*. *

Eþsöre, n. 1) (vide VGL. sub 1.) *e. kunungs ok aldra högsta hærra i sveariki*, Kg. 4: pr; 9: pr. *bryta e.*, Kg. 9: 2. *bryta kunungs e.*, Kg. 5: pr; 7: pr. *e. bryts a man v. manni*, Kg. 5: 4. 2) (vide VGL. sub 2.) Kg. 5: 2. *kunungs e.*, Kg. 7: pr; 8: pr. *

Eþsöris brut, n. edsöresbrott: crimen, quo violatur iusiurandum regium (*eþsöre*). Kg. 9: 1.

Eþsöris bötir, f. pl. (vide UplL.) Kg. 9: rubr.; sed perperam pro *eþsöris næmdir*, ibid. §. 1. not. 73. *3

Eþsöris mal, n. edsöresmål: causa violati iurisiurandi regii. B. 21: pr.

Eþsöris næmd, f. nännd i edsöresmål: nemda in caussis de violato regio iuramento. Kg. ind. not. 3.

Eþviti, n. (vide UplL.) *til þæs þera -tis þe tolf vilja ganga*, d. ä. med hvilkendera af tylltarederne de vilja förena sig: ad utrumcumque ter duodecim virorum iuramentum illi duodecim accedant. J. 1. *3

F.

Fa, v. a. 1) få: accipere. *kost fa*, Kp. 10: 1. *rætlíka fa*, B. 33: 3. *utan gopvilia þera fangnum*, Add. 1: 1, 3. *hvar hana far*, ubicumque eam capere

possit. G. 2: pr. *viþ fas*, vederfäs, komma sig: reviviscere, convalescere. M. 30. Cfr. *Buþ 1, Friþer, Rættir*. 2) förvärfva: acquirere. J. 6: pr, 2; 7: 1; Kp. 1: 2. *iörþ fa mæþ* v. *i köp æller skipti*, J. 9: 2; 10: 4. 3) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. B. 19: pr; Þj. 11: 1. *varþa fangin (mæþ v. viþ)*, Kg. 12: pr; B. 5: pr; 10: 1; 20: pr; 30: 2. et nott. 37, 38; Kp. 13: 2. &c. Cfr. *Hær fangin*. 4) gifva, lemna: dare, tradere. Kk. 8; J. 5: pr; Kp. 10: 1. et not. 41; §. 3. *fa manni buþ*, Kk. 11: 1; B. 27: pr; M. 22: 1. Cfr. *Ater-, Ut fa*. 5) skaffa: parare, in medium adferre &c. *bonda ræt fa*, B. 1: 1. *fa manni leker*, M. 1, 2. *fa manni silafylning*, B. 32: pr. *fa borghan fri sik*, M. 14: 2. *fa sik vapn æller fölghi* v. *frænda flok ok fölghi*, Kg. 5: 2; G. 2: pr. Cfr. *Tilfa*. 6) (vide VGL. sub 6.) *fa mæn dela*, Kk. 20: pr. 7) (vide VGL. sub 7.) *far han sva sökt*, B. 5: pr. *far ei þa sak ut takit*, Þg. 3: pr. *

Fair, pron. pl. få: pauci. Conf. *fære, ferre*, compar. Kk. 2: 1; Æ. 2: pr. *

Faler, adj. fal: venalis. f. *heta*, J. 2: 2. *3

Fall, n. 1) fall: casus (quo res cadit). Vide *A-, Af-, Stangfall*. 2) fall, händelse, omständighet: casus, eventus. Conf.; Kk. 3; M. 17: 1; Add. 12. *lagka f.* (cfr. UplL.), Þg. 11: 2. *utan kunungs f. varþi at* &c. Kg. 10: pr. *æptir vilia ok fallum sinum*, efter som han vill och honom är lägligt: secundum suam voluntatem et opportunitatem. Add. 1: 6, 7. Cfr. *For-, Misfall*. 3) försummelse: neglectus. J. 11: pr. *han haver sin eþ gangit til fulz ok ei til falz*, Þg. 5: pr. Cfr. *Broa-, Garþa-, Lepsna-, Mæssu-, Þing fall*. *

Falla, v. n. 1) falla: cadere. f. i

synd, Kk. 15: 1. Cfr. *Til falla*. 2) dö: mori. *kan þæn f.*, si occidatur. Kg. 5: pr. *kan annat þera falla fran andru*, de coniugibus, G. 5: 2. Cfr. *Fran falla*. 3) (vide UplL. sub 3.) *f. at vafa epe*, M. 21: 1. *fallin at vitsorþum*, Þg. 8: 2; 10: pr. 4) (vide UplL. sub 4.) *þæn fallin ær*, B. 1: 1. *væri fallin*, Þg. 6: 1. *fallin at sak*, Þg. 9: 1. *

Fals, n. (vide UplL.) *sælia f., sætia manni f. i hænder*, Kp. 1: 2; 2: 1. *3

Fals vitne, n. falskt vitnesmål: falsum testimonium. Þg. 9: pr.

Famn, m. 1) famn: complexio amborum brachiorum. *taka (ærter &c.) i f. sik*, B. 10: 1. 2) (vide ÖGL.) B. 9: 1; 27: pr. *3

Fang, n. 1) (vide UplL. sub 3.) *f. hö*, Kk. 5: pr. 2) kamp, brottande: luctatio. *þæn f. biuþer* (cfr. UplL.), Kg. 5: pr. 3) pl. förnödenhetsvaror, redskap &c.: utensilia (Isl. item). Vide *Varfang*. *

Fanga, v. a. 1) få: accipere. *heme ok hus i himirike f.*, Kp. 14. *f. skaþa*, B. 24: 1. 2) fånga, gripa: comprehendere, capere. Kp. 11: pr; M. 32; Þj. 13: rubr; Add. 1: 3. *

Fanga man, m. (vide UplL.) *hava f.*, Þj. 8: pr. *næmna f.*, Þj. 9. *leþa til -ns*, B. 16: pr. *3

Fangilse, n. pl. fängslande: captivitas, vincio et deductio in iudicium vel carcerem. Þj. 4: 3. *1

Far, n. får: ovis. Kk. 5: pr; B. 6: 1; 24: 1; 29: pr. *3

Far, n. (Isl. item) spår: vestigium. Þg. 4: pr. not. 66.

Fara, v. n. 1) fara, gå: proficisci, ire. Kk. 1: 1; 5: pr. &c. *f. i skipi*, Æ. 6: pr. *skip far hem*, Kg. 12: 1. *fælæpi far ivir bro*, B. 24: pr. *i træ f.*, d. ä. klifva: adscendere in arbo-

rem. M. 20: 2. *f. a fiskevatn annars*, B. 20: pr. *þæn skal f.*, d. ä. utgå i leding: in expeditione bellica ex-
 ito. Kg. 10: pr. *þæn far firi*, går för-
 ut: praegreditur. B. 7: 2. *vilder f.*,
 vide *Vilder. f. til syna*, företaga för-
 rättande af syn: adgredi ad habendam
 inspectationem iudicialem. B. 22:
 2. *f. nokot ærende*, Kg. 7: 1. *f. til
 sins*, gå till sitt, återtaga sitt: acce-
 dere ad rem suam, i. e. eam recipere;
 Kp. 2: 2. not. 54, ubi tamen *fari*
 perperam sine dubio scriptum est pro
sværi. Cfr. *Af-*, *Firifara*; *Vægh-
 jarande*. 2) flytta: migrare. J. 11:
 pr. Cfr. *Af fara 2*. 3) göra, hand-
 la: agere. *fari sva* &c. Kk. 6. *mæþ
 spækt ok laghum f. ok liva*, Add.
 1: 3. Cfr. *Misfara*. 4) v. a. (vide
 UplL. sub 3.) *f. egn*, J. 14: 4. *

Farkoster, m. farkost, fartyg: na-
 vigiolum. B. 22: pr.

Farkip, n. (vide UplL.) B. 8: 1.
þum varþa (cfr. UplL.), ibid. *3

Farmber, m. (vide UplL.) Vide
Batsfarmber. *3

Farunöte, n. (vide VGL.) Vide
Flokker. *

Far vægher, m. farväg: via cur-
 ribus apta. B. 11: pr. *3

Fasta, f. 1) (vide VGL. sub 1.)
 Kk. 10: 1. not. 49; Pj. 6: 1. 2) (vide
 VGL. sub 2.) *f. ok v. æller forhælgd*,
 vide *Forhælgd*. 3) (vide VGL. sub
 3.) Vide *Mip fasta*. 4) fasta, hvilken
 såsom penitens ålägges enskilda perso-
 ner: ieiunium, quod poenitentiae loco
 alicui indicitur. *bot ok f.*, verldsligt
 straff och penitens: poena tam civilis
 quam ecclesiastica. Kk. 15: pr. *f. ok
 fæbøter*, Kk. 16: 1-4; 17: pr; Pj.
 3: 1. *

Fasta, v. a. (vide ÖGL.) *man v.*

ep f., undergå penitens för dråp el-
 ler återgångsed: occisi hominis vel
 irriti iuramenti caussa subire poe-
 nam ecclesiasticam. M. 24: pr; Add.
 3. *

Fasta eper, m. (vide UplL.) J.
 18: 1; Add. 3. Cfr. *Aterköps fastar*.
 *3

Fastar, m. pl. (vide UplL.) J. 7:
 pr; 9: pr, 1; 12: pr, 1, 3. *fullr f.*,
 J. 4: pr. *f. ok forskialamæn*, allitt. G.
 3: 2. *mæþ vitnum ok fullum fastum*,
 J. 9: pr. coll. 12: 1. *f. givas, takas*,
 J. 12: 1. et not. 19. *taka f. af rættum
 æghanda*, J. 9: 4. *köp a man gripa
 mæþ fastum*, J. 6: 1. *binda f. a ræt-
 tan æghanda* (cfr. UplL.), J. 9: 4.
binda f. a bonda ok husfru, J. 8:
 pr. *binda f. (a man) æptir værþe si-
 nu* (cfr. UplL.), J. 6: pr, 2. *mæþ fa-
 stum egn væria*, J. 9: pr. Cfr. *Ater-
 köps-*, *Bolaghs-*, *Köp-*, *Skiptis-*, *Væ-
 pia fastar*. *3

Fasta rætter, m. den i lagen före-
 skrifna bevisningen med fastar: pro-
 batio per firmatores (*fastar*) iure prae-
 scripta. *fylla v. binda fullan -ræt a
 man*, J. 6: 1; 8: 1. *fulder f. fölgfir
 manni*, J. 6: pr.

Faster, adj. 1) fast: firmus. *f. gar-
 þer* (vreta garþer, B. 13: 2. *gærþa
 fastan garþ*) (gærþa mæþ stikilstör,
 B. 1: pr. cfr. *Fastgarþer. sla (fæ) mæþ
 fastri hand*, d. ä. med något som
 man håller fast i handen: instrumen-
 to, quod manu firmiter tenetur, ferire,
)(*kasta at fæ*. Locc. vertit:
 "manu valida"; lh. vero (Gloss. v.
 lös) "deliberata manu." B. 33: pr. Cfr.
Bo-, *Bol-*, *By-*, *Bygdfaster*. 2) fast,
 gällande: firmus, ratus. *gif, skipti,
 köp stande fast ok full v. fult*, Kk.
 12: pr; J. 5: 1; Kp. 5: 2. *væri fult ok
 fast*, Add. 6. *

Fastgarper, m. fast gårdsgård: firmum saepimentum.)(*vreta garper*, B. 13: 2. et not. 48. Cfr. *Faster 1*.

Fast göra, v. a. stadfästa: confirmare. Conf.

Fasto dagher, m. (vide ÖGL.) *biuþa -gha*, Kk. 10: 1. *

Fast virke, n. 1) en vid marken fästad inrättning till villdjurs fångande eller dödande: instrumentum ferarum capiendarum vel occidendarum caussa terrae adfixum. B. 19: 1. 2) i. q. *fastvirkis værki*, q. vide.

Fastvirkis værki, m. anläggning i en ström till fisks fångande: opus piscium capiendorum caussa in flumine exstructum. B. 20: 3.

Fatöker, adj. fattig: pauper. Prol.; Kk. 1: 1; 6. &c. *

Fatökt, f. fattigdom: paupertas. J. 11: pr; 17. *3.

Fäper, m. fader: pater. Kk. 1: pr; 9: pr. &c. Cfr. *Barna-*, *Fäpurs-*, *Gud-*, *Möpor-*, *Skripta fäper*; *Forfäpir*. *

Fäpuräker, adj. faderlig: paternus. f. *rætter*, ius patronatus. Kk. 4: pr; Add. 12. *3

Fäpurs broper, m. farbroder: patruus. Æ. 1: pr. *

Fäpurs fäper, m. farfar: avus paternus. Æ. 1: pr. *3

Fäpurs möper, f. farmor: avia paternna. Æ. 1: pr. *

Fäpurs syster, f. faster: amita. Æ. 1: pr. *

Fea taki, m. (vide UplL.) Þg. 10: 1. *fæster man pænninga mæþ taka ok vitne þæt heter f.*, ibid. pr. *3

Femtij, num. femtio: quinquaginta. Kk. 5: pr. * (*fæmtighi*)

Fiarpi, num. fjerde: quartus. Kk. 9: 2; 10: 2; 11: pr. &c. * (*færpfi*)

Fiarpunger, m. 1) fjerdedel: qua-

drans. f. af *fuldre bot*, vide *Bot 2*. f. af *lagha botum v. lagha gælde*, B. 24: 1; 32: pr. f. af *þy þæt miætit værper*, B. 32: pr. f. af *gisninga skoghe v. bya skoghe*, B. 15: pr; 16: 1; 18: 3. f. af *by*, Add. 5. f. af *hundare*, B. 27: pr. f. *hundaris*, Kp. 10: 2. 2) (vide UplL. sub 2.) Kg. 10: 3; B. 24: 3; 27: 1, 2; Þg. 2: pr; 7; Add. 6.)(*hamna et halft hundare*, Kg. 10: 3; Þg. 2: pr. *alder v. fulder f.*)(*hamna*, Kg. 10: 2. 3) (vide UplL. sub 3.) Add. 5.)(*halver by*, B. 11: pr. * (*færpunger*)

Fiarpungs bro, f. bro, hvilken det åligger en fjerding (fjerdedels härad) att bygga och underhålla: pons, quem struere debet quadrans territorii (hundredi). B. 24: 3.

Finger, m. et n. finger: digitus. M. 6: pr. Cfr. *pumulfinger*. *3

Fingergull, n. gyllene fingerringar: annuli aurei. G. 6.

Finna, v. a. 1) finna: invenire. f. *banaman*, M. 22: pr, 1; 29. 2) besinna: comperire. B. 3; Kp. 1: 1. *3

Firi, fore, præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). f. *brygiu*, *lunnum*, *borþe*, Kg. 12: pr; M. 20: 4; 26: 10. f. *akre*, *teghe sinum*, B. 12, 20: 3. *löpa f. manni*, B. 19: pr. *hitta lik f. sik liggia*, M. 27: 5. *sia fram f. sik*, M. 7: pr. *vara v. varþa f. stadder*, M. 7: pr; 21: pr. f. *varþa* (cfr. UplL.), M. 20: pr. *þæn f. ær*)(*þæn at bak manni ær*, M. 7: pr. not. 76. coll. not. 74. f. *sara*, vide *Fara 1*. *malsæghande ganger f.* (sc. *syn*), B. 3, 22: 2. *æptir þy miætsmæn f. ganga*, i. q. *æptir miætsmanna orþum*, B. 19: 4. not. 59. *hava rættan malsæghanda f. sik*, Þg. 6: 1. *utan* (nisi) *rætter malsæghande vari f. hanum* (sc. *lensmanni*), B. 24: 2. *hava (taka ok) vitne f.*

sik, E. 3: 4; Þg. 10: pr. *sa vinga-
naman f. sik*, Þj. 8: pr. *hemulsman
sin fram lepa f. sik*, Þj. 8: 2. *vinga-
naman v. hemulsmanni fram koma f.
sik*, Kp. 1: pr; Þj. 9. *utan f.*, vide
Utan. 2) framfor (i jämförelse): prae
(in comparatione). *aghe vitsorp f. al-
lum*, B. 23: 1. 3) inför: coram. *f. sy-
namannum, væghfarande mannum,
laghmanni*, B. 3; Þj. 14; Þg. 8: 1. *f.
by, kirkiu, kirkiu sokn, sokn, þingi*,
vide *Byr &c. föra man f. kunung*,
Kp. 11: pr. *kalla þing f. sik*, Þg. 7.
4) före (tid): ante (tempus). *f. pa-
scha, okafsmæssu*, Kk. 7: 1; B. 26: 3.
f. stæmnudagh, J. 15: 2; B. 26: pr.
5) i stället för: pro, loco (alterius).
f. sik, Kg. 11: 3; 12: 2. *taki annan
taka f. þæn &c.* Þg. 5: pr. 6) såsom: pro,
ut. *f. fæperne*, J. 13: 1. *f. sit eghit*,
M. 33: 1. 7) för, för . . . skull: ob,
propter. *havi þak f. ærvoþe sit*, Þj.
16: 2. *havi (sc. þær) f. þak*, B. 30: pr.
þe mal baþe ganger f. lif ok gops,
M. 36: rubr. *þær f.*, vide *þær. f. at*,
derför att: propterea quod. Kp. 1: pr;
Þg. 10: pr. 8) om, angående: de. *si-
ghia nei (sc. þær) firi*, J. 16. *væria
sik v. værias f. sak*, Kk. 7: 2; 15:
3; G. 4: pr. *hvem þe (sc. þær) f. bin-
da*, B. 8: 3. *sipan laghlyst ær f. ha-
num, ær ei lyst f. hanum*, M. 18:
1. *ær ei lyst (sc. þær) f.*, nisi *firi*
hoc loco pro *fyrra sit scriptum*, M.
19: pr. 9) i afseende på: respectu
habito rei. *saklös f. bot (ok epum)*,
Kk. 15: pr; Kg. 12: 2; B. 4; M. 22: 2;
Þg. 7. *malsæghkande f. broum*, B. 24:
2. *stæmnudagher f. væþium*, Kp. 8.
hialpa gops f. hær, Þj. 16: 2. 10)
för, till förmån, skada &c. för: pro,
in commodum, detrimentum &c. ali-
cuius. *hava lof æller legho f. sik*,
B. 20: pr. *hava sex viku dagh f.
sik*, Kp. 11: pr. *han komber ei nei f.*

sik, B. 17: 6. *sitia a væghi f. vægh-
farande mæn*, Kp. 10: 3. *legholion
varþa siuk f. bonda*, B. 26: 1. *klan-
da f. manni*, vide *Klanda*. *halda no-
kot quart f. andrum*, M. 16. *taka
f. andrum*, B. 13: 1; Add. 8. *gar-
þer ligger nipri f. bonda*, B. 1: pr.
Cfr. *Uphalda, Uppi halda*. 11) för:
pro. *f. (fulla) pænninga*, Kp. 10: pr,
1, 2. 12) adverbialiter, tillstådes,
närvarande: praesto, praesens. *f. vara*,
a))(*til koma v. riþa* (vide UplL.),
G. 2: 1; B. 21: pr; M. 26: 9; Þj. 12:
2. b) vara tillstådes: adesse. Kg. 10:
3; B. 22: 2; Þg. 7. *ær f. lagha lys-
ning*, vide *Lysning*. *standa f. mæþ
eþe tolf manna*, G. 4: pr. *avisning
ligger ater f.*, vide *Avisning*. 13)
(vide ÖGL. sub 11.) Vide *Firifara*,
Fore giva &c. *(fore)

Firifara, v. a. förlora genom att
fara bort: abeundo perdere. *havi -rit
sina færd*, d. ä. det anses som om det
ej hade gjort någon resa: iter negle-
xisse censetur. Kg. 12: 1. *3 (fore fara)

Firi læggia, fori læggia, v. a.
förelägga: praefinire. *stæmnudagh f.*,
J. 7: pr; 9: pr; Kp. 8. *3 (fore læg-
gia)

Fiske garþer, m. (vide VGL.) B.
20: 4. *1

Fiskeleker, fiskleker, m. (vide
UplL.) Kk. 7: pr. not. 66; B. 20: pr;
22: pr. Danice scribitur *fiske lege*,
fiskeleyæ, Kk. 7: pr. not. 66. *3

Fisker, m. fisk: piscis. Kk. 7: pr;
B. 20: pr. Cfr. *Stokfisker*. *3

Fisketol, n. fiskredskap: instrumen-
tum piscatorium. B. 20: pr; 22: pr. *3

Fiske vatn, n. fiskevatten: fluvius
v. lacus piscosus. B. 20: pr, 5; Add. 6.
*3

Fiughur klúva, adj. indecl. (a *kly-
va*) som kan klyfvas i fyra delar: qui

in quatuor partes findi potest. B. 15: pr. not. 74.

Fiuratighi, num. fyratio: quadraginta. B. rubr. not. 1; Add. 8. *

Fiure, num. fyra: quatuor. Pg. 2: pr. n. *fiughur*, B. 8: 5. &c. *fiur*, G. 6. acc. m. et gen. *fiura*, Kp. 4: 1; Add. 9. *fyræ*, Kk. 7: pr; Æ. 5: pr. i *fiughur klyva*, d. ä. i fyra delar: in quatuor partes findere. B. 15: pr. *

Fiurtan, num. fjorton: quatuordecim. Add. 9. *(*fiughurtan*)

Fiælder, m. i. q. *urfiælder*. J. 13. (*kirkia*) *ligger i fiællum*, Kk. 2: pr. *f. ligger i akrum æller i ængium*, B. 14: 3. Cfr. *Flut*, *Urfiælder*.

Fiæll, n. fjäll, berg: mons. Vide *Dingfiæll*. *1 (*fiæll*)

Fiærran, adv. et præp. c. dat. fjärran: procul. *sva f. skælum*, B. 17: pr. *fiærmer*, compar. fjärmare: remotius. *f. skælum*, ibid. *fiærst*, superl.)(*næsta solo* (cfr. ÖGL.), Æ. 1: 1. *(*fiærmer*)

Fiæt, n. 1) fjät, spår: vestigium. *vara a v. i -ti fea sins* (cfr. UplL.), Kg. 12: 3; Dj. 9; Pg. 4: pr. Cfr. *Dværfiæt*. 2) fot (mått): pes (mensura). B. 10: pr. nott. 92, 93, 95; 12: pr. n. 26. *

Fiætra, v. a. fjätra: compede vincire. *stokka æller f.*, M. 13: pr. *3

Flata, f. gillerstock eller snara, utsatt till villdjurs fångande eller dödande: truncus vel laqueus, serarum occidendarum vel capiendarum caussa positus. *göra bakn æller sætia flatu*, B. 19: pr. 1h. vertit verba *bakn æller f.* "tendiculae aut decipulae"; ac quoque Locc. et Ver. haec verba synonyma esse crediderunt. Cfr. VML. h. v.

Flokker, m. 1) flock, sällskap: coetus hominum, caterva. *riþa mæþ-ke sinum*, Add. 1: 9. *vara i f. ok farunöte*, Kk. 20: pr. not. 70; Add. 8. *va-*

ra i f. ok v. æller i fölghi, Kk. 20: pr; Kg. 5: pr; B. 21: pr. *sanka frænder ok f. sin* (pro *frænda flok*; cfr. UplL. v. *asker*), G. 2: pr. Cfr. *Frænda flokker*. 2) capitel: caput, titulus. Prol.; Kk. &c. rubr. Cfr. *Broa flokker*. *

Flut, n. flott, fett: adeps. Kp. 2: pr. *3 (*flot*)

Flut fiælder, m. (a *flytia*) flyttbar urfjäll; så kallas en sådan, som ej är utmärkt med rå och rör eller gårdsgård, och i hvilken icke heller är gammal häfd; därför att egaren måste mot lösen utgifva den till delagarne i byn der den ligger: solum separatum mobile v. non firmum; ita appellatur solum alias *urfiælder* dictum, quando neque limitibus nec saepibus nec longa possessione munitum est, ideoque cum vicinis in pago, certo pretio dato, est communicandum. J. 13: pr.

Flya, v. a. gifva, lemna, prov. fly: dare, tradere. Vide *Tilflya*.

Flyta, v. n. flyta: natare. *flytande fynd*, fynd som hittas flytande på vattnet: res quae aquae innatans invenitur. Dj. 15. Cfr. *Hör*.

Flytia, v. a. föra: ferre. *f. buþkafla*, Pg. 2: pr. *f. ok föra*, allitt. Add. 1: 5. *2

Flærþ, f. (vide UplL.) *þær ær f. innan*, Kp. 1: 1. *f. sælia, köpa, ater taka* &c. Kp. 1: 2; 2: pr. *3

Flærþ sala, f. försäljning af falsk vara: venditio mercis fallacis. Kp. 2: pr.

Flæsk, n. fläsk, svinkött: lardum. Add. 2. *tu flæsk*, två sjerdingar eller halfva fläksidor af ett slagadt svin: duae succidiae dimidiatae, duo quadrantes suis. Kk. 5: pr.

Folk, n. 1) krigshär: exercitus (cfr. ÖGL. sub 2.). Vide *Folkland*, *Folk-*

vapn. 2) folk: populus. Prol.; Kk. 1: pr. 3) enskilda människor: singuli homines. *fatökt f.*, Kp. 14. *f. æller fæ*, B. 21: 3; 24: pr; M. 7: pr; 17: 1; 20: pr. Cfr. *Hus-*, *Inhyses-*, *Innis-*, *Legho folk.* *

Folkland, n. landskap: provincia, maius territorium. 1) (vide UplL.) *þry f.*, Kg. 1. 2) förekommer här äfven om Södermanland: hic quoque occurrit de Sudermannia. Vide *Folklands mæn*, -næmd. *3

Folklands mæn, m. pl. hela landskapets inbyggare: totius provinciae incolae. Add. 6. *3

Folklands næmd, f. nämnd, bestående af män från hela landskapet: nemda, constans viris ex tota provincia nominatis. Add. 6.

Folkvapn, n. pl. stridsvapen: arma bellica. *morþvapn*, M. 26: 3. *fiugkur f.*, utan tvifvel sköld, svärd och hjälm; det fjerde troligen spjut: ex his armis tria sine dubio sunt scutum, gladius et galea; quartum, ni fallor, hasta. G. 6. coll. Add. 2. et ÖGL. G. 15; Vap. 6: 1. *3

Folska, f. dårskap, oförstånd: stoliditas. Add. 1: 3. *1

For, f. (vide ÖGL.) *æria forar*, B. 3, 4. *2

Forþuþ, n. mindre bann: excommunicatio minor. *sætia man i f.*, *sitia i -þi*, Kk. 10: 2. *böta firi -þit*, d. ä. därför att han sitter i förbud: ob perseverantiam in excommunicatione. Ibid. *

Forþuþa, v. a. c. dat. v. acc. (vide UplL.) Kk. 5: pr; 10: 3; 20: 1. *3

Fordærra, v. a. förderfva: perdere, corrumpere. Prol.; Add. 1: 3. *3

Fore, vide *Firi*.

Fore binda, v. a. förbinda, förpligta: obligare, devincire. *sina sannind f.*, Kk. 2: 1.

Fore giva, v. a. c. dat. förlora genom att gifva, förgäfves bortgifva: dando perdere, frustra impendere. *f. pænningum sinum*, J. 12: 3. *2 (*firi giva*)

Forellrar, m. pl. förfäder: maiores. Kk. 1: pr. not. 85.

Foreþer, m. (vide VGL.) *vara i -þe*, Kk. 15: 4; Æ. 6: 3; Add. 3. *standa i -þe*, Kk. 15: 4; Æ. 3: 4; 6: 2, 3. not. 32. *2

Forfall, n. förfall, hinder: impedimentum. Kk. 3. not. 2; 9: pr, 2; 10: pr. &c. Cfr. *Lepsna forfall.* *

Forfalls vitni, n. 1) (vide UplL.) J. 14: 2; Þg. 4: pr; Add. 10. 2) bevisning om förfall: probatio impedimenti. *fylla v. fulla f. (mæþ tvem mannum ok siælver þriþi)*, Þg. 3: 1; 4: pr. *3

Forfæþir, m. pl. förfäder: maiores. Prol.; Kk. 1: pr. *3

Forganga, v. n. förgås, dämpas: perire, exstingui. Add. 1: 3. *1

Forgiva, v. a. förlåta: ignoscere. G. 1: 1.

Forgærning, f. (vide ÖGL.) *dræpa man mæþ -gum, -gar til þings föra* (cfr. UplL.), M. 32. et not. 25. *3

Forgærninga drap, n. (vide UplL.) M. 32: rubr. *3

Forgöra, v. a. c. dat. v. acc. 1) (vide UplL. sub 1.) Kg. 9: pr; Kp. 13: 1; M. 36: pr. 2) förskingra: disperdere. G. 5: 1. * (*foregöra*)

Forhælgd, forhælggh (forheld), f. (vide VGL.) *fasta ok v. æller f.*, Kk. 17: 1. *

Forköp, n. köp till förfång för en annan som förut köpt samma sak: emtio in fraudem prioris emtoris. -*göra andrum f.*, Kp. 5: 2. Lund. (in nott. ad Jus Upl. pag. 183.) vertit: "sese immiscere emtioni inter alios initae."

Forköpa, v. a. c. dat. genom kö-

pande förlora: emendo perdere. *havi -pt værþe sinu* v. *pænningum sinum*, Þj. 8: 1; 12: 4.

Forlata, v. a. förlåta: ignoscere.

Þj. 16: 2. *3

Formagha, v. a. förmå: posse. Kk. 3. not. 66. *3

Forman, m. (vide UplL.) f. *þæn kununger haver firi sik sat* (cfr. UplL.), Kg. 11: 3. *præster skal kallas firi sin f., kæra a klærk firi hans -nni*, Kk. 10: 1; 19. *

Formæle, n. pl. tal, talförmåga: loquela, facultas loquendi. *far f. sin*, si, accepto gravi vulnere, antequam moriatur, loqui potuerit. M. 10: 2. Ih. eadem verba, alio loco occurrentia, perperam vertit: "ita tamen, ut ultimam voluntatem edere possit." *1

Forn, adj. gammal: antiquus. f. *hamna, kandvirki, vægher*, Kg. 10: 1; B. 8: pr; 24: 4. f. *rætter*, Prol. -ne *lagha rætter*, Conf. *

Fornhæsp, f. gammal besittning: antiqua possessio. J. 13. *gamul f.*, B. 14: 2.

Forraþa, v. a. förråda, genom förräderi tillskynda döden eller föra i olycka: prodere, necem vel exitium alicui parare. *dræpa æller f.*, M. 36: 1.

Forryme, n. (a *ryma*) rum, som vid vattenverks anläggande i en ström, lemnas öppet: spatium ubi, operibus in flumine exstructis, libere currit aqua. *læggia* v. *göra f.*, B. 20: 5.

Forsat (*forsæte*, M. 26: rubr. not. 37.), n. försåt: insidiae. f. *sæts firi manni*, Kg. 7: 1. *göra f., dræpa annan i f.*, M. 26: pr. *3 (*forsæti*)

Forskialamæn, m. pl. i. q. *fastar*. *fastar ok f.*, allitt. G. 3: 2. H. v. originem debet locutioni: *firi fæst skilia* (vide ÖGL. v. *fæst* 2), quamobrem dubium non videtur quin *f.* proprie is appellaretur, cuius esset inter

firmatores (fastar) verba facere, quique in iure VG. dicitur *styrifaster*. In diplomate de a. 1325, a Br. citato, nominatur vir "qui huiusmodi venditionis pronunciator seu promulgator exstitit qui wlgaliter dicitur *forskialamander*."

Forstanda sik, v. rec. (vide UplL.) J. 10: 2. *3 (*forestanda*)

Fortaka, v. a. 1) förut taga bort för en annan: praeripere. f. *hanum þem* (sc. *bi*), B. 30: 1. 2) (vide UplL. sub 2.) f. *andrum sit*, B. 21: 2. *3

Forvunnin, adj. förvunnen: convictus. Add. 1: 3. f. *til sak*, Þj. 4: pr. not. 24. *1

Forværka, v. a. c. dat. förverka: delictum committendo perdere. f. *arvoþe sinu*, B. 17: 2. *ængin ma annars* (sc. *göps*) f., Kg. 9: pr. *

Forþa, v. a. befordra, skaffa åstad, föra: promovere, devehere. *lik til iorþa f.*, Kk. 11: 1. *göps undan f.*, M. 22: 3.

Foster, n. afföda, (foster): proles. Kk. 7: pr. *3

Foter, m. 1) fot: pes. Kg. 8: pr; M. 6: 1, 2; 10: 3. Cfr. *Þværfoter*. 2) fot (mått): pes (mensura). B. 10: pr; 12: pr. *

Föþer, n. foder: pabulum. Cfr. *Hæsta fodhir*. *2

Föþra, v. a. fodra: alere, pabulum dare. *föþa ok f.*, allitt. Kp. 13: 1.

Fram, adv. fram: in medium, ad locum &c.)(*ater*, vide *Ater* 1. *sla f. firi sik*, M. 7: pr. *aterköps fasta ep f. döma*, J. 7: 1. *æerva f. i æt*, d. ä. efter sin far och fädernesläktningar: capere hereditatem a patre vel paternis cognatis relictam. Æ. 3: 1. *

Framalep, *framaleþis*, vide *Framleþis*.

Framgöra, v. a. framgifva: proferre. Kk. 7: 1. not. 95.

Frankoma, 1) v. n. framkomma, tillstädeskomma: advenire. J. 14: 2. 2) v. a. c. dat. v. acc. framskaffa: producere, curare ut alius adveniat. *vinganaman*, *fangaman sin* v. *fangamanni sinum* f., Kp. 1: pr; Þj. 8: pr; 9. *3

Fram leþa, v. a. framleða: producere, in medium proferre. *hemulsman sin* f. *fri sik*, Þj. 8: 2.

Framleþis (*framaleþis*, *framaleþ*, *framleyþis*, *framaleyð*, *framleðis*), adv. 1) sedermera: postea. Kk. 3, 12: pr; J. 2: 1; 5: 1; Þg. 6: 2. not. 18. f. . . þa komo þe &c. Conf. 2) vidare, ytterligare: ulterius, porro. Kp. 12: pr. *vi vilium* f. Conf. 3) framdeles: in posterum, posthac. Kk. 4: 2; B. 19: 2. *

Fram lida, v. n. framlida, fortgå: progredi, procedere. *timen-der*, Conf.

Framman, præp. framför, framom: ante, prae. f. *segl*, vide *Segl*.

Framme, adv. framme: praesto. Þj. 2, 6: 1. *

Frammer, adv. ytterligare, sedan: ulterius, postea. M. 31: 1.

Fran, præp. från: a, de, ex. *til byar ok* f., B. 11: pr. *vatn* f. *sik leþa*, B. 12: pr. *þæn sum þe* (sc. *toft mæn*) f. *ganga*, d. ä. med hvilken de icke vilja svärja: is cum quo iurare nolunt. J. 1. *þær til vitna æller* f. *sværia*, d. ä. frikänna: a reatu iuramento suo absolvere. Þg. 7. *

Fran falla, v. n. falla ifrån, dö: decedere, mori. Conf. *3 (*fra falla*)

Fran ganga, f. bortgång: discessus. Kk. 15: 3. *3 (*fraganga*)

Fraværande, adj. frånvarande: absens. Add. 1: 3, 5.

Freadagher, m. fredag: dies Veneris (Freiae). Þg. 11: pr. *1

Frillubarn, n. (vide UplL.) Kk. 13: 4; Æ. 3: rubr, 5. *

Friþa, v. a. freda, skydda: tueri, protegere. Vide *Frælsa*.

Friþbrut, n. 1) (vide VGL.) *böte firi-tit* (cfr. UplL.), Kk. 14. not. 33; 21; Kg. 11: pr. 2) (vide UplL. sub 2.) f. *ökis mæþ þrim markum*, M. 3. *

Friþdomber, m. i. q. *friþer 1. þem haver iak allum -dom fört*, Þg. 11: 2.

Friþer, m. 1) fred, lugn: pax, tranquillitas. M. 36: 1; Þg. 11: 2; Add. 1: 3. *akrar &c. skulu i -þi vara*, B. 2: 1. *friþ a (skogh) læggia*, Add. 5. *friþ lysa a gisningu skogh sin*, B. 28: pr. *dömis han i friþ* (cfr. UplL.), B. 18: 4. Cfr. *Ofriþer*. 2) (vide VGL. sub 2.) *friþ halda, sværia* (de rege), Kg. 1, 2. *kunungi mæþ grup ok friþ möta*, i. e. promissa pace. Kg. 2. *æggha friþ*, M. 14: 1. *friþ bryta*, Kk. 20: pr; 21. *friþ beþas*, Add. 8. *i friþ biþia*, Kg. 5: 1, 4. *lösa sik i friþ*, Kg. 9: pr. *manni friþ giva*, ibid. *friþsa*, Kg. 6: 2; Æ. 4: 1. *i friþ koma*, Kg. 9: pr; M. 31: 3. Cfr. *Qvinna friþer*. 3) (vide UplL. sub 3) *i þæssum -þum* (sc. *i siælsins heme &c.*), M. 12: pr. *i -þi*, Kk. 20: pr; G. 2: 2;)(*-þa mællum*, M. 2, 6: pr, 1; 8: 1. *i -þi aldra manna*)(*-þa mællum*, M. 3. *þæt i -þinum ökis*, M. 3, 4: 1. f. *mæþ guþslikama*, Kk. 20: rubr. *guþsf. ok þe kælggha kirkiu*, Kk. 20: pr. *havi þær ei mera friþ &c.* (cfr. UplL.), Þj. 11: pr. Cfr. *Hem-, Kirkiu-, Þings friþer*. 4) (vide ÖGL. sub 3.) Þg. 11. *lagha* f., ibid. pr. f. *i soknum*, Þg. ind. 11; cap. 11: rubr. not. 80. f. *i laghsoknum*, Þg. 11: rubr. *-þa mællum*, Þg. 3: pr; 11: 1;)(*i friþi*, Þj. 6: 1; Þg. 11: 2. Cfr. *An-, lula-, Köppinga-, Var friþer*. *

Friplös, adj. (vide VGL.) Kg. 8: 1; 9: 3; M. 31: 3. *2

Fripmänder, m. man som vill freda (skog): vir, qui defendere v. tueri vult (silvam). Add. 5.

Fripsamber, adj. fridsam: pacificus. Add. 1: 7.

Fripviter, adj. fri: liber (cfr. UplL.) *mæþ frælsuð mannun ok -tuð*, allitt. Þg. 9: 4. *3

Fruktur, m. frukt: fructus. B. 10: 4. *3

Fræls, adj. fri: liber. *f. man v. kona*, Æ. 3: 2, 4; B. 24: 1; Kp. 3: pr; M. 26: 8; 34; Þj. 8: 5. *sik frælsan vita*, Kp. 3: 1. *þær ma ængin f. um vara*, sc. immunis retibus parandis. B. 27: pr. *hemfölgd sina -sa hava*, d. ä. fri från delning: dotem divisione exemtam tenere. G. 5: 3. Cfr. *Fripviter*, *Ofræls*. *

Frælsa, v. a. 1) frälsa, befria: liberare. *lösa ok f.*, Kp. 3: pr. 2) (vide VGL.) *almogha friþa ok f. fore ostyrlikuð &c.* Add. 1: 3. *3

Frælsi, n. 1) frihet: libertas. *giva manni æller kunu f. af garþe sinuð*, d. ä. frigifva: manumittere. Kp. 3: 1. 2) (vide VGL. sub 2 et 3.) *alt gamalt f. þera* (sc. *kirkiu*, *riðdaru* &c.), Add. 1: 3. *2

Frælst, adv. fritt: libere. *f. up a skogh aka*, J. 14: pr. *f. ægha við ok vatn*, d. ä. hafva skog och vatten inom sina gränсор: silvam et aquam libere, i. e. intra suos fines, habere. Kk. 2: pr. *3

Frænda flokker, m. (vide UplL.) *fa sik f. ok fölgþi*, allitt. G. 2: pr. *3

Frændi, m. frände, släkting: cognatus. Kk. 12: 1; G. L. &c. *-der æller skylde mæn*, per pleonasmum ut videtur, Æ. 3: 4. Cfr. *Flokker 1*, *Fæþerne*, *Möþerne*. *

Frænsimis spiæll, n. blodskam,

lägersmål i förbudna (egentligen skyldskaps-) leder: incestus (proprie inter consanguineos). Kk. 15: rubr; Æ. 3: 3. X) *sifskaps spiæll* et *guþsivilagþ spiæll*, Kk. 15: 3. *3

Fræstmark, f. v. n.? frestetid, en tid af tre dagar, under hvilken det tillåts den som köpt eller tillskiftat sig en häst eller annat rörligt ting, att försöka saken och rygga köpet eller skiftet: tempus probationis, spatium trium dierum, quibus emptum vel permutatione acceptum equum aliamve rem mobilem probare, ac emtionem vel permutationem factam rescindere licuit ei, qui illam rem adquisiverat. Kp. 5: pr, 1. *3

Frölimber, m. frölem; så kallas manlig födslolem: membrum seminale; ita appellatur membrum genitale masculorum. M. 10: pr.

Fughl, m. fågel: avis. Kk. 7: pr; M. 17: 1. *3

(*Fulborda*, v. a. i. q. *fulføra*. Conf. not. 41.)

Fulder, adj. 1) (vide UplL. sub 1.) *full dagsværki*, *þiænist* &c. Kk. 1: 1; 4: 3. &c. Cfr. *Aftækta vitni*, *Akoma*, *A syn 1*, *Attunger 2*, *Avisning*, *Borghan*, *Bot*, *Fastar*, *Fasta rættur*, *Fiarþunger*, *Gisninga skogher*, *Gæld*, *Lytis bot*, *Þænninger*, *Ransmaþer*, *Röpa rættur*, *Rættur*, *Sar*, *Saraboþ*, *Sialagipt*, *Skena*, *Til mæli*, *Vald*, *Vitni*, *Umbud*, *Þing*, *Þingbuþ*, *Þiufnaþer*, *Öker*, *Öre*. — *Full*, n. absolute (vide UplL.). *f. (til) biuþa*, *göra*, *ut giva*, *taka*, Kg. 10: 3; G. 5: 3; J. 13: pr; 17; B. 18: 4. *siþher sik ei f. hava*, i. e. plenam portionem suam. B. 7: 2. *f. gen fullu*, J. 12: 2. *ganga eþ til fulz ok ei til falz*, Þg. 5: pr. 2) fullkomligt gällande: ratus. *ægha mæþ fullu köpe*, J. 6: pr. *faster ok f.*, vide *Faster 2*. *

Fuler, adj. ful, skamlig: turpis. *ful nama*, M. 34.

Fulföra, v. a. utföra, verkställa: perficere. Conf. *3

Fulla (præs. *fullar*, sup. *fullat*), v. a. 1) fylla: explere. *mæþ saum orþum f.*, Conf. *nokot a fat f.*, Kk. 3. not. 74. *göps giter ei -lat fiura-tighi marker*, M. 25: 1. *þing -las*, i. e. numerus hominum conventui iudiciali necessarius completur. Þg. 2: pr. not. 25. Cfr. *Tilfulla*. 2) fullgöra: perficere, peragere. *f. (vapa v. fasta) ep*, Kk. 4: 2. not. 89; J. 18: 1; B. 18: 3. not. 99. *f. ep ok vitne*, Kp. 4: 1. *f. forfalls vitne*, Þg. 4: pr. *f. skipti*, J. 12: 3. *bupskaper varper -aper*, Þg. 2: pr. 3) i. q. *fylla 3. dagsverki ater f.*, Kk. 1: 1. not. 19. 4) i. q. *fylla 4. f. aterköps fasta*, J. 7: pr. not. 20. * (*Fulsar*, n. i. q. *fulsære*. Kk. 18: pr. not. 85.)

Fulsære, n. fullsår: plenum vulnus. M. 12: 2.)(*bloþsar*, M. 1, 2.)(*bloþsære* et *full skena*, M. 3.)(*bloþlete*, M. 2. not. 25; 12: pr. *

Fyll, n. föl: pullus equinus. Kk. 7: pr. *(*fyl*)

Fylla (præs. *fyllir*, sup. *fyllt*), v. a. 1) fylla: explere. *nokot a fat f.*, Kk. 3. *f. næmd mæþ mannum*, Add. 6. Cfr. *Til fylla*, *Silafyllning*. 2) fullgöra: perficere. *f. (vapa) ep*, Kk. 4: 2; J. 1; B. 18: 3, 4. *f. vapa ep ok vapa bot*, M. 20: 1. *f. lagh æller vitne*, Þg. 9: 1. *f. forfalls vitne (mæþ tvem mannum ok siælver þriþi)*, Þg. 3: 1; 4: pr. not. 70. *f. vitsorþ*, Þg. 4: 3; 10: pr. *f. fullan fasta ræt a man*, J. 6: 1. 3) (vide UplL. sub 3.) *f. manni rath gen ruþu*, B. 13: 1. *f. bot*, M. 17: pr. *dagsverki ater f.*, Kk. 1: 1. 4) (fullt) bevisa: (plene) probare. *f. forfall mæþ tvem mannum*

ok siælver þriþi, Kg. 12: 3. *sex mæn f. mæþ sinum epe*, B. 16: 1. *f. aterköps fasta*, J. 7: pr. *3

Fynd, f. fynd: inventio, res inventa. Þj. 15, 16: 2. *f. hitta*, Þj. 14, 15, 16: pr, 1. *flytande f.*, Þj. 15. Cfr. *Vatn*, *Vægha fynd*. *3

Fyndaloter, m. (vide ÖGL.) B. 30: pr. et not. 28; Þj. 15, 16: pr. *2

Fynda lön, n. pl. i. q. *fyndaloter*. B. 30: pr.

Fyrnæmder, adj. förenämnd: antea commemoratus. Add. 1: 2, 5, 9.

Fyrra, adv. förr, förut: antea. Conf.; Kk. 2: pr; 9: 1; Kg. 10: pr. &c. *

Fyrre, adj. förre: prior. Kk. 7: 1. **fyrster**, superl. 1) först: primus. Kg. 4: pr; Æ. 1: 1. &c. 2) förnämst: princeps, summus. Kp. 10: pr. *

Fyrst, adv. först: primum. Kk. 1: pr; 9: pr; Kg. 1. &c. *

Fyrsta, adv. först: primum. Kg. 10: pr; B. 5: 3; M. 31: 1; Þj. 14. *f. þer* (h. v. delenda videtur) *þe i garþ koma*, cum primum &c. Kg. 5: pr.

Fyrste, adv. först: primum. Prol.; J. 17; Þj. 7. not. 48.

Fyrstum, adv. först: primum. Kk. 6; Kg. 1; Æ. 6: pr; J. 17; B. 30: pr; Þj. 8: 3; 14. *1

Fyr værande, adj. forn, som förr varit: priscus, qui antehac fuit. Add. 1: 3.

Fæ (gen. *fea*, B. 31: 1; M. 15. not. 75. &c. *fæ*, B. 33: 2. not. 85. *feasins* pro *sear* v. *fea sins*, Kg. 12: 3.), n. 1) fä, säkreatur: pecus. Kk. 15: 1; 18: 1; B. 2: 1. &c.)(*villi diur æller fughlar*, M. 17: 1. *nokot af þy sæ*, ex iis pecoribus. B. 6: 2. Cfr. *Fiæt 1*, *Folk*; *Otama*, *Ovita*, *Yrknapa sæ*. 2) (vide UplL. sub 2.) Vide *Aftökis*, *En*, *Inlaghs*, *Væþsæ*. *

Fæbot, f. böter: mulcta. B. 18: 4. Cfr. *Fasta 4*. *3

Fæ gæld, n. gæld, skuld: debitum, aes alienum.)(*skript* &c. Kk. 10: 2. *3

Fæhus, n. fähus och stall: bovine et equile. Kk. 2: pr. *3

Fæläpi, n. fäkreatur, boskap: pecora. B. 5: 4; 6: pr; 24: pr.

Fælla, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *f. træ a annan*, M. 20: 1. 2) adraga, minska: subtrahere, deminuere. *fællis slikt af mark sum af mark*, M. 23: 1. 3) hindra: impedire. *f. anbyrgd mans*, B. 8: 5. *f. þing*, Þg. 2: pr. not. 26. *þing fællis firi lænsmanni*, Þg. 3: pr. 4) försumma (något som skall göras): negligere. *f.*, absolute, Kg. 10: 2.)(*gærþa*, B. 1: pr; 14: pr; 28: pr.)(*byggja*, B. 21: 1; 24: pr. *f. bro*, B. 24: pr, 3. *f. manslot (af varghagarpi)*, B. 27: pr. *f. buþkafla*)(*villa*, Þg. 2. *f. varþ*, *byavarþ* &c. Kg. 12: pr, 2. *f. eþ (firi sik)*, *eper salz firi manni*, Kk. 4: 2. not. 89; J. 3; B. 5: 3, 4; 9: pr; 18: 7; M. 24: pr. *taki fæller lagh firi manni v. vitsorþ bondans*, Þg. 5: pr; 10: pr. *f. laghþing firi sik*)(*sylla lagh æller vitne i laghþingum*, Þg. 9: 1. Cfr. *Niper fælla*. 5) förklara oduglig: inutilem (ruinosum) pronuntiare. *synamæn f. bro*, B. 24: pr. 6) (vide ÖGL. sub 4.) Kk. 6. not. 1. *fælla v. fællas*)(*væria v. værias*, Kk. 10: 1; 13: 3. not. 19; 18: pr; G. 4: pr; Kp. 1: 3; 2: pr; Þg. 5: pr; 6: 2. *fællas til drap*, M. 28: pr. *fællas til þriggia marka*, Add. 12. *synaband ok soknaband f.*, Þg. 5: 2. Cfr. *Næmd*, *Tolf*. 7) *fællas* (vide UplL. sub 4.). *f. at epe*)(*(gita eþ gangit &c.)*, Kk. 15: 3, 4; G. 4: 1. &c. *f. at (epe ok) vitnum*, Kg. 12: 3; B. 6: 3; M. 15. *f. at (epe ok) vitsorþum*, Kk. 15: 4; M. 17: 2; Þj. 5, 8: 3; Þg. 7. *

Fænkta, v. a. (prov. item; a *fang*)

skaffa: comparare. *til f. þæt a fat ær*, Kk. 3. Cfr. ÖGL. v. *forfængta*. *2

Færsker, adj. färsk: recens. *takin (ok gripin) a -ki gærning*, Kg. 6: pr; Kp. 11: pr. *3

Færþ, f. färd, resa: iter. Kg. 10: pr; 12: 1. Cfr. *A-*, *Daghs-*, *Hærfærþ*; *Utsærþa dagher*. *

Fæsta, v. a. 1) fästa: figere. Vide *Stadsfæsta*. 2) fästa, trolofva: despondere. *f. kunu manni*, G. 1: pr. *kuna ok man fæstas saman*, G. 5: pr. 3) utfästa: (firmiter) promittere. *f. gipt*)(*gælda*, J. 10: 3; 11: 2. *f. leggho*, B. 26: pr. not. 65. *f. böter*, M. 23: 1. *f. ræt firi brut sin*, M. 12: 1. *f. (sc. böter) i alla þrea þriþiungu*, Þg. 9: 3. *f. (manni) pænningu (mæþ taka ok vitne)*, Þg. 6: pr; 10. *f. (fæsta v. vafa) eþ (firi sik, hava firi sik taka ok vitne)*, Kk. 15: 3; J. 18: 1; M. 21; Þg. 10. *f. lagh*, Þg. 5: pr; 9: 1. *f. sokn*, vide *Sokn*. Cfr. *Ut fæsta*. *

Fæsta, f. 1) fästning, trolofning: sponsalia. G. 1: pr. 2) utfästelse, löfte (om böters erläggande eller ed): promissio (mulctae vel iuramenti). Þg. 6: rubr. *lagha f.*, Þg. 4: 3. not. 82. *gælda æptir fæstunne*, i. e. secundum datum promissum. Þg. 9: 3. *dylia f.* (cfr. UplL.), Þg. 10: 1. *

Fæstikuna, f. fästevinna: sponsa. G. 2: pr, 1. *

Fæstipænningar, m. 1) fästepening, städja till legohjon: arrha mercenario data. B. 26: pr, 2. 2) handpenning vid köp af lös egendom: arrha in emtione rei mobilis data. Kp. 5: 2. *3

Fæperne, n. 1) fäderne (slägt): paternum genus. *Æ. 6: pr. -nes frænder*, *Æ. 3: 4; 6: 2.*)(*möpernes frænder*, G. 1: pr. 2) fädernearf: hereditas a patre relicta; a) i allmänhet:

generatim. G. 5: 3. X *möþerne*, G. 1: 1; 5: 2; Æ. 3: 1. *gange f. til -nes ok möþerne til möþernes* (cfr. UplL.), Æ. 6: pr. b) i synnerhet fædernejord: speciatim fundus paternus. J. 1, 2: 2; 4: pr; 5: pr.)(*möþerne*, J. 12: 5. *sik* (dat.) *firi f. væria*, försvara jorden såsom sitt fæderne, d. ä. bevisa att han ärft den: probare se fundum hereditate accepisse. J. 1. *liggi urfiælder þem firi f.*, d. ä. de behålla den såsom en orubblig (ärfd) egen-dom: fundus ille, haud secus ac (alius) hereditate acceptus, in firmo eorum esto dominio. J. 13: 1. *

Fæþernes eþer, m. ed derom, att man ärft jord (egentligen af sin far): iuramentum, quo probatur fundum hereditate (proprie a patre) esse acceptum. X *fasta eþer*, J. 18: 1.

Fæþernes garþer, m. fædernegård: praedium paternum. G. 5: 3.

Fölghi, n. följe, medfölje: comitatus. Kg. 5: 2; G. 2: 2. Cfr. *Flokker 1, Frænda flokker*. *3 (*fylghi*)

Fölghia, v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi. Prol.; B. 3, 19: 3; 25. &c. *dombrut -ghir*, Þg. 4: 3. 2) medfölja: sequi, comitari. Kk. 11: 1; 20: pr; Kg. 2; Kp. 10: 1. *f. bana*, *f. sva döþu sum qvikku* (sc. til þings), M. 17: 2. *eþer -ghir vafa botum*, M. 20: 5; 21: rubr. *þær skal rena göþsl f.*, B. 10: pr. 3) finnas, vara till (i en viss sak): adesse, existere (in re quadam). *fastar f. manni*, J. 9: 1. *-ghir þem fuller fasta rætter*, J. 6: pr. *f. þær sulär fastar*, J. 4: pr. *f. hanum full (þings) vitne*, J. 1, 11: pr. *f. full aftækt vitne*, *-ghir ei aftækt æller eitne*, B. 17: pr. *fornhæþ -ghir* (sc. *urfiælli*), J. 13. *garþer ængin -ghir* (sc. *fiælli*), B. 14: 3. *vape -ghir (æller øvita gærving)*, B. 22: 1; M. 25: 3. *lyti -ghir*, M. 1, 5: pr. 4) hålla

med: stare, facere cum aliquo. *þæn stæmnumæn vilia f.*, G. 5: pr. *þæn þe* (sc. *tolf mæn*) *f.*, J. 1. *f. þe ei hanum*, J. 7: pr. cfr. not. 16. *ibid.* 5) (vide UplL. sub 5.) *f. buþi til byrd*, tilbjudja sig att lösa jorden: se offerre ad redimendum fundum. Æ. 2: 1. *f. (lagha) tilbup*, *f. eþe ok tilbup*, vide *Tilbup*. *f. eþabup*, Kp. 14. *f. vafa eþum*, B. 18: 4. *f. branda vafa*, Kk. 4: 2. 6) göra, lägga sig på: facere, sectari, operam dare. *f. osiþuglum gærningum*, Þg. 7. * (*fylghia*)

För, adj. duglig, i stånd: par, bene comparatus. *ær ei fört ivir (bro) fara*, B. 24: 3. Cfr. *Vansör; lam-, Oföre*. *

Föra, v. a. 1) föra: vehere, ducere. Kk. 1: pr; 2: 2; 6. &c. *bort f.*, B. 2: pr; 17: 2. &c. *förir ænkti* (sc. *korn v. hö*) *af (iorþ) bort*, B. 3. *förir siþan bort* (sc. *korn v. hö*) *af* (sc. *akri v. æng*), J. 11: 2. Cfr. *Flytia; Af-, Dom-, Ful-, In-, Vald föra; Raförning*. 2) tillföra, tillfoga, göra: ferre, inferre. *þem haver iak allum friþdom fört*, Þg. 11: 2. *f. skyrþ a not*, B. 22: 1. *

Föþa, v. a. 1) föda, framsöda: gignere, parere. *föþas*, nasci. Æ. 3: 4. *inrikis födder*, *ofödder sum födder*, Add. 1: 3, 5. Cfr. *In-, Ofödder; Til födas*. 2) föda, underhålla: alere. J. 17; Kp. 14; M. 17: 1. *f. ok föþra*, allitt. Kp. 13: 1. Cfr. *Hem födder*. *

Föþa, f. föda: alimentum, victus. J. 9: 4; 17; Kp. 10: 3. *

Föþokoster, m. (vide UplL.) J. 17; Kp. 10: 3. not. 44. *3

G.

Gagn, n. gagn: utilitas. Prol. *3

Gagna, v. a. gagna: utilitatem adferre. Prol. not. 48.

Galín, adj. galen, rasande: furiosus. *g. man*, M. 18: rubr. *

Galter, m. galt: verres. B. 32: pr. *3
Ganga (*ga*, Kk. 8. not. 16.), v. n. 1) gå: ire.) (*riþa*, Kg. 5: pr. *vilder g.*, B. 3. -*ger* (sc. *hæster*) a *annars* (sc. *æng*), B. 9: pr. i *kirkiu g. æptir barn sit æller bonda*, Kk. 8. *g. a mala ok a mat mæþ bonda*, vide *Mali til g.*, *g. mæþ v. fran manni*, J. 1. *g. af fapurs raþe*, G. 1: 1. *rættir malsæghande -ger firi*, B. 3, 22: 2. *böte æptir þy micetsmæn firi g.*, d. ä. föreskrifva: ut aestimatores praecipiant. B. 19: 4. not. 59. *þe mal lif ok gops -ger firi*, M. 36: rubr. *bupkaste skal fram g. ok ei ater*, Þg. 2: pr. *g. undir skript*, Kk. 10: 2. *eper -ge til fastu ok sæbota*, Kk. 16: 1, 2. *g. at illu*, Þg. 7. *g. fran arve*, Æ. 6: 1. *g. undir las ok nykla ok spana bo mans*, Þj. 10: pr. *iulafriþer &c. -ger in*, i. e. incipit. Þg. 11: pr. *g. in til mans* (cfr. UplL.), M. 14: 2. -*ge þæt arf sva &c.* Æ. 3: 5. *gange um þæt hor sva &c.* Kk. 15: pr. *skipti þera -ge &c.* G. 5: 2. *skapi -ger gönum varþ*, *spiæll g. gönum (garþ)*, Kg. 12: 2; B. 8: pr. *korn &c. -ger af (iorþ)*, Æ. 2: 1. *g. til skiptis v. þræskiptis*, Kg. 5: pr; B. 24: pr. *byr agher til brut ok byamals g.*, J. 1. -*ge egn i byrd*, Æ. 2: 1. *egn var burt -gin undan byrþamannum*, J. 9: pr. -*ge halft (diki) a hvars þera lot*, B. 12: pr. *domber -ger ivir man*, Þj. 4: pr. Cfr. *Ater-, For-, In-, Legho-, Viper-, Ut ganga*. 2) (vide UplL. sub 2.) *æptir þy sum þæt gælder ok -ger*, secundum vulgare pretium. Kp. 10: 3. 3) v. a. (vide UplL. sub 3.) *ep g.*, Kk. 15: 3; 16: 1, 3; Add. 1: 4. *lagh g.*, Kk. 16: 3; Kg. 4: 1; 10: 3; Þg. 3: 1; 6: 1. *

Ganga, f. gång: itus. *taka kæst æller hors a -gu* (cfr. ÖGL.), Þj. 13: 1. Cfr. *Fran-, Skogha-, Til ganga*. *3

Gangare, m. gångare, passgångare: tolutarius (cfr. ÖGL. v. *ganga 1.*)) (*rinnare*, B. 20: 1; 24: 1.

Ganger, m. gång: itus. Cfr. *Skogha ganger*. *3

Gangu ren, m. (vide UplL.) B. 10: pr. *3

Gap, n. gap, öpning: hiatus, apertura. *g. ær a huse*, Þj. 12: 1. *2

Garþa deld, f. ett stycke gårdsgård, som tillhör en af grannarne i en by att underhålla: pars saepimenti, quam struere debet unus ex vicinis in pago. B. 18: 6.

Garþafall, n. (vide UplL.) *g. göra*, *böta*, J. 14: 3, 4. *3

Garþer, m. 1) gårdsgård: saepes. J. 13; B. 1: pr; 2: 1; 5: 4; 8: pr, 4; 12: pr; 14: pr; 18: 6; 23: 1, 2; 28: pr. &c. *faster g.*, vide *Faster 1*. Cfr. *Gærþa; Fast-, Fiske-, Kirkiu-, Vreta garþer; In-, Utgærþis*. 2) inhägnad plats: locus circumsaepitus. *stiæia kal &c. ur -þe* (i. e. *trægarþe*) *mans*, B. 10: 3. *stiæla diur u -þum* (i. e. *varghagarþum*), B. 19: 4. Cfr. *Humbla-, Kirkiu-, Træ-, Vargha garþer*. 3) (vide VGL. sub 3.) B. 16: 1; M. 14: 1; 20: 3; Þj. 16: pr.) (*hus*, B. 16: pr; M. 27: pr.) (*hus et et alder by*, B. 18: 2. *innau garþ ok grindastolpa*, Kg. 5: pr. *koma i garþ ok i gömo mans*, B. 6: pr. *giva manni æller kunu frælse af -þe sinum*, Kp. 3: 1. Cfr. *Kirkiu bols garþer*. 4) gård, landtgård, hemman: praedium. *kunungs, biskops g.*, J. 7: 1; Kp. 10: 5. *riddara &c. -þar*, Kp. 10: 5. Cfr. *Fæþernes-, Sætugarþer*. *

Garþ hunder, m. gårdshund: canis villaticus v. villam custodiens. B. 33: 2.

Garþsto, f. (vide ÖGL.) B. 8: 4; 14: 2. *2

Gas (pl. *gæs, ges*), f. gäs: anser. Kk. 5: pr; 7: pr; B. 6: 1; 33: 2. *

Gata, f. väg: via. B. 16: pr; Þj. 14. not. 53. *

(*Gava*, f. i. q. *gif* 2. Kk. 12: pr. not. 53.) *

Gen, præp. c. dat. 1) till mötes: obviam. *g. brud koma*, G. 2: 2. 2) emot: adversus, versus &c. *vænda bak g. andrum*, Kp. 5: 1. *ligge man g. manni*, M. 23: pr. *gælde qvikt ater g. dõþo*, B. 6: 2. not. 23. *fult gifs g. fullu*, J. 12: 2. *væþia g. domara*, Þg. 8: 1. *

Genæper, m. i. q. *tvæsværi* (vide ÖGL.). Add. 12. coll. Kk. 16: 3. *₁

Gengærþ, f. sammanskott af lifsmedel till konungen på hans resor, eller till biskopen då han kom till en socken för att inviga kyrkan: com meatus, sive regi itinera facienti, sive episcopo parociam templi consecrandi caussa visitanti allatus. Kg. 3. *biskups g.*, Kk. 5: rubr. Talem com meatum alii poscere prohibentur, Kp. 13: pr. *

Genlõt, f. idem, ut videtur, ac *gata*, cui vocabulo h. v. per allitterationem subnectitur, Þj. 14. not. 53. Ih. vertit h. v. aliis locis concurrentem ac cum v. *gata* connexam: "pascuum limitaneum", quod ita dici statuit, "quia in eo concurrunt limites, vel, quod idem est, quia alterum alteri obversum est"; quae tamen explicatio, mera sine dubio coniectura nixa, non videtur posse defendi. Cum eadem formula *a gatum ok genlõtum* quoque occurrat in codice iuris urbici antiquiore, vulgo *Biærkõa rættar* dicto, cap. 11, vix aliquid cum v. *lõt*, pascuum, commune habere posse videtur, nisi forte dicendum sit *genlõt* proprie significare viam ad pascua ducentem. Cfr. VML. h. v.

Genmæle, n. motsägelse: contradictio. Conf. *₃

Gensta, *genstan*, adv. genast: illic. Kg. 7: 1. *

Get, f. get: capra. B. 6: 1; 24: 1; 29: pr. *₃

Gif, f. 1) gáfva (det som gifves): donum. Vide *Kirkju-*, *Morghin gif*. 2) gáfva (kontrakt): donatio. Kk. 12: pr; G. 5: pr; Þj. 7. * (*græf*)

Gilda, v. a. göra gild, bestämma böter för en sak eller en dräpen menniska: mulctam pro re quadam vel occiso homine determinare. (*bro*) *gildis mæþ þrim markum*, B. 24: pr. not. 11. *man -dis mæþ hundraþa markum*, M. 12: 3. *₂

Gilder, adj. 1) gällande, giltig: valens, ratus. Æ. 3: 4; B. 1: 1; Kp. 4: pr; Þg. 5: pr; 8: 1; Add. 11. Cfr. *Ogilder*. 2) god, af ett visst värde: bonus, certi cuiusdam pretii. *gilt korn*, Kk. 6. not. 1. *göre systur lot sva gillan* &c. Æ. 1: 1. *göre sva gilt dõt (fæ) sum qvikt*, M. 17: 2. Cfr. *Ogilder*. 3) för hvilken skall bötas: pro quo mulcta penditur. *vari g. at (þrinni) hundraþa markum*, M. 27: pr; 30. *akoma* &c. *vari gild at sex v. þrim markum* &c. Kg. 11: pr. &c. *g. mæþ fiuratighi markum* v. *vapa botum*, M. 6: 3; 10: 1; 20: 3, 4. *g. um örtugh*, B. 24: 1. *vari sva g.* &c. Kk. 20: pr; M. 6: pr; 12: pr. *sar* v. *drap vari gilt*, M. 12: 2; 25: 2. *varin ei flere ben* v. *sar gild æn þry*, M. 3, 8: pr. *hötter ær þrim stapum g.*, M. 33: pr. *vari gilt æptir miætsmanna eþe*, d. ä. i den händelsen skall bötas, och tillika den skadan ersättas, som af fäkreatur blifvit gjord på hans hö: in illo casu mulcta penditor, una cum compensatione damni a pecore foeno eius illati. B. 8: 2. Cfr. *Iam-*, *Ogilder*. *

Gildi, n. förhållande eller värde, i afseende på beloppet af böter, som i ett visst mål skola erläggas: taxatio v. pretium, ratione habita mulctae in quadam caussa solvendae. *hært* v. *kvær*

akoma v. *sak* v. *skafi æptir* v. *mæþ sinu g.*, B. 3, 18: 7; 19: 2; M. 7: pr; 9: 1; 12: 2; 13: 1; 24: 1; 33: 2. *liggi* (sc. occisus) *i g. sinu*, G. 2: 1; M. 23: 1. *liggin limir i sinu g.*, M. 10: pr. *gærningar liggin i g. sinu æ halvu dyrra* &c., multa cuiusque delicti duplo maior esto. Kg. 11: pr. *ligge (bot)* v. *vari i samu g.*, M. 6: pr, 1; 27: pr. *vari i samu g. um botena*, B. 15: pr. Cfr. *Af-*, *Atergildi*. *2

Gildra, v. a. gillra: pedicas v. decipulas ponere. B. 19: 1.

Gildran, f. gillrande: collocatio pedicarum v. decipularum. B. ind. not. 18.

Gildre, n. giller: pedica, decipula, B. 19: 1, 2, 4, 5; M. 19: pr. *3

Gilta, v. a. i. q. *gildra*. B. 19: 1. not. 33.

Giltan, f. i. q. *gildran*. B. 19: rubr. not. 22.

Ginum, vide *Gönum*.

Gipt, f. 1) i. q. *gif* 1. Vide *Siala-gipt*. 2) i. q. *gif* 2. Kk. 12: pr. nott. 53, 58. 3) städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. J. 1, 3, 10: pr, 3, 4; 11: 1-3. Cfr. *Af-*, *Undigipt*. *

Gipta, v. a. 1) bortgifta qvinna: feminam nuptui dare. *g.*, absolute, G. 3: pr. *kuna-tis manni*, G. 5: 3. *siang þe kuna ær gipt til*, G. 4: pr. (cfr. UplL. Æ. 3: pr.) Cfr. *Gipter*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *g. sun sin æller dottur*, G. 5: pr. *man kan -tas ælier kuna manni*, ibid. §. 2. *-tas mæþ kunu*, Æ. 3: 1. 3) arrendera: conducere (praedium). *g. iorþ, eghnalöti, bol*, J. 10: pr, 3, 4; 11: pr, 1, 3. *g. iorþ af andrum*, J. 10: pr; 11: 3. *g. iorþ undan andrum*, d. ä. till förfång för en äldre landbo, som ännu ej är uppsagd: conducere fundum in fraudem prioris coloni, cui nondum est denunciatum de migrando. J. 11: 3. *

Gipta, f. gifte, äktenskap: nuptiae, coniugium. G. 1: 1. *

Giptar eper, m. en ed, ovisst af hvad slag: iuramentum quoddam, incertum cuius generis. Add. 3, ubi de tali iuramento, et de iuramento duodecim virorum idem sancitur. Ad illustrandum h. v. sensum, cognitae v. *gipt* significationes nihil conferre videntur. Cfr. *Giptar vitni*.

Giptar mal, n. 1) (vide UplL. sub 1.) G. 3: rubr. 2) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. G. 6. *

Giptarmäper (*gipter mäper, gipter-mander*; cfr. Kk. 13. not. 100, ubi h. v. varie scribitur), m. (vide VGL.) Kg. 6: 2; G. 1: pr; 2: pr. *rætter g.*, Kk. 13; Æ. 3: 1. *

Giptar orþ, n. i. q. *giptar mal* 1. *bepas g.*, *-þum rafa*, G. 3: pr.

Giptar vitni, n. idem, ut videtur, quod *giptar eper*. Kk. 16: 4. not. 9.

Gipter, adj. gift: matrimonio iunctus. Kk. 15: 4. Cfr. *Lagh-*, *Ogipter*. *

Giptning (*gipning*), f. 1) i. q. *giptar mal* 1. *skipti mans ok kunu gange æptir iagha g.*, i. e. secundum normam solemnem formula *giptar mal* dicta praefinitam. G. 5: 2. coll. 3: 3. et UplL. Æ. 3: pr. 2) i. q. *giptar mal* 2. *-gar allar ... aghi mäper* &c., d. ä. i alla giftermål: in omnibus coniugiis. G. 3: 3. *giptninga balker*, Prol., G. rubr.

Giptninga mäper, m. i. q. *giptar-mäper. rætter g.*, G. 1: pr.

Gislar, m. pl. gislan: obsides. *kunungi g. sætia*, Kg. 2. *kunungi möta* v. *sölghia mæþ (grupum ok) -ium*, ibid. *3

Gisninga ek, f. fruktbarande ek, hörande till ållonskog: quercus glandifera, ad silvam glandariam pertinens.)(*ek utan gisninga skogh*, B. 18: 3. Cfr. *Gisninga skogher*.

Gisninga eke, n. fruktbarande ekar, hörande till ållonskog: quercus glandifera.

diferae, ad silvam glandariam pertinentes. B. 18: 3. not. 87.

Gisinga skogher, m. ållonskog, så stor att ett visst antal svin der kunna gödas: silva glandaria, in qua certus suum numerus glandibus saginari potest. B. 18: 3, 5; 28: pr, 2. *þæn heter g. a ma skipa tiu svin*, B. 15: pr. *fulder g.*, B. 15: pr; 16: 1; 18: 5; quorum locorum primus addit explicationem: *þær a ma skipa furatighi svin*. Prior pars h. v., ut quoque credidit lh., deducenda videtur a *gæta*, custodire (vide VGL. et ÖGL.); quod si ita sit, denominatio *gisinga skogher* idem exprimit quod *værnkallaþer skogher* (vide UplL.).

Gita (impf. *gat*, B. 18: 3. pl. *gatu*, M. 26: 1.), v. a. gitta, kunna, förmå: posse. *g. tiund giort, eþ gangit, man viber bundit &c.* Kk. 7: pr; 15: 3, 4. &c. *hvar v. æn han giter*, Þj. 4: pr; Add. 1: 1, 3. *qværn giter ei gangit*, B. 21: 2. *gøps giter ei fullat fiuratiighi marker*, M. 25: 1. *

Giva, v. a. 1) gifva: dare. *givan-de* (*þiggiande*, G. 5: pr. *g. iaqvæde*, Conf. *g. manni oqvæþinsorþ*, M. 34. *manni gifs vitsorþ v. vald*, J. 6: 2; B. 29: 1. &c. *g. manni læn*, Kp. 13: pr. *g. presti kirkiu*, Kk. 4: pr. *lagh g.*, a) gifva, stadga lagar: leges dare, statuere. Prol. b) försäkra att man ej skall kränka lagarne: spondere se leges non esse violaturum. Kg. 2. *g. dom*, Add. 11. *g. lif æller limi fi-ri annars*, M. 13: 1. *namn g.*, vide *Namn*. Cfr. *Friþer 2, Sak; Ater-, Fore-, For-, Ut giva*. 2) skänka: donare. Æ. 7.) (*sælia*, Kp. 10: 1, 4.) (*gælda ok sælia*, J. 2: 3. *g. fore sial sina*, Kk. 12. 3) medgifva, eftergifva: concedere. *g. manni lif*, Þj. 3. 4) gifva lag, stadga: legem sancire, statuere. *g. i lagh (ok i ræt)*, Kp. 10:

pr; 11: pr. *sum han giorde ok gaf*, Add. 1: 8. *

Giurþer, adj. omgjordad: cinctus. Vide *Lös-giurþer*. *2

Gladlika, adv. glädiligen, med glädje: laete. Conf.

Glasf eþer, m. (Isl. *glapp*, n. mala fortuna; *glapna*, deficere, errare; *glöp*, n. pl. inconsiderantia; *glæpr*, praecipitatio, &c.; cfr. UplL. v. *glöpa orþ*) en af obetänksamhet eller förhastande gången ed; så kallas ed, som utan dertill gifven dom blifvit gången: iuramentum inconsiderate v. praecipitanter factum; ita appellatur iuramentum non lata praevia sententia datum. *g. hetir þæn utan dom sværs*, Add. 3. Cfr. VGL. v. *löpis eþer*.

Gor, m. (vide VGL.) *2 Inde

Gorunda, v. a. såra (fäkreatur), så att tarmarne skadas och gorret kommer ut genom såret: (pecus) ita vulnerare, ut, laesis ilibus, faex effluat. B. 33: 2. Cfr. SkL. v. *gornidings værk*.

Gotar, m. pl. Gotländningar: insulae Gotlandiae incolae. Kg. 2. *3 (*gut- tar*)

Gøper, adj. god: bonus. Kk. 4: 4; Kg. 3. &c. *gøpir mæn*, Add. 1: 7. *gøpir sanninda mæn*, Add. 6. *sva got sum halver øre*, B. 29: 1. *huru g. þiuf-naþer ær*, Þj. 4: 2. *

Gøps, n. gods, egendom (i allmänhet, fast eller lös, eller bäggedera): bona (generatim, mobilia vel immobilia, vel utraque). Kk. 10: 2; Æ. 5: pr; 7; J. 15: pr; M. 22: 3; 25: 1; Þj. 16: 2; Add. 1: 3; 8. *lif ok g.*, M. 36: rubr. *iorþ ok* (sc. *annat*) *g.*, M. 36. *forögöra iorþ ok g. allu*, ibid. pr. *þera g. (a) til skiptis ganga, g. þera þem af taka, g. þæs dræpin ær*, i. e. bona mobilia. Kg. 5: pr. (coll. 9: pr.); Kp. 11: pr; M. 22: 3. *sælia*

fæperne sit ok kōpa annat g., skip-ta þera g. bort, kunungs, kirkiu &c. g., i. e. bona immobilia. J. 2: 2; 12: 5; Add. 1: 1, 3. *

Gopvili, m. fri vilja, samtycke: liberum arbitrium, consensus. *utan v. mæþ-lia mans*, Kk. 2: 2; 4: pr; B. 33: 3; Kp. 10: pr; Add. 1: 1, 3. *utan þæt vilí síælt mæþ-lia &c. J. 12: 5. mæþ-lia unna v. utgöra &c. Þj. 16: 2; Add. 1: 5. **

Graf, f. grop: fossa; M. 19: 1; t. ex. till villdjurs fångande: ex. c. fovea. B. 19: 2, 4. not. 57; M. 19: pr. *3

Gran, f.? gran: abies. B. 18: 3.

Granni, m. granne: vicinus (cfr. ÖGL.). J. 18: pr; B. 3, 5: 4; 18: pr, 3; 20: 5. &c. Cfr. *Sværia, Vitni, Væria, Nagranni. **

Gravalighre, n. ett till fiskeverks anläggande tjenligt ställe, troligen sådant, der vattnet är djupare och botten bildar en grop: locus operibus piscatoriis idoneus, talis, ut videtur, ubi fundus depressior est fossaeque similis, aqua vero altior.)(*vasalighre*, B. 20: 3.

Greva dōme, n. grefskap: comitatus, regio comiti subiecta. Add. 1: 3.

Grind, f. grind: porta clathrata. B. 9: 2, 3. *

Grindastæper, m. ställe der en grind står: locus, ubi posita est porta clathrata. *innan garþ ok -aþ*, allitt. Kg. 5: pr. not. 34.

Grindastolpi, m. grindstolpe: fulcrum portae clathratae. Vide *Garþer 3. *3*.

Gripa, v. a. 1) gripa, fånga: comprehendere, capere. *g. man víþ raförning*, B. 23: pr. *varþa takin ok gripin a færski gærning*, Kg. 6: pr. *varþa gripin mæþ fullum þiusnape*, Þj. 4: 4. *varþa gripin víþ v. mæþ*, B. 23: pr; M. 13: pr; 25: pr; Þj. 11: pr.

Cfr. *Af-, Agriper; A gripa. 2) g. til* (vide UplL.). *g. til (kæru æller) vitsorþa, talu, sværa* (cfr. UplL.), Þj. 7; Þg. 4: 4; 6: 1, 2. *g. til hemulsmans, taka ok vitne*, J. 14: 2; Þg. 10: pr. *g. til hemföþo, leþsna, forfalla &c. Þj. 7, 8: pr; 9. 3) bevisa: probare. tve g. kōp (æller skipti) a en*, J. 6: pr, 1. *

Gript, f. grift, graf: sepulcrum. *3 Inde

Griptar bakki, m. brädden af en graf: labrum sepulcri. *a g.* (cfr. UplL. v. *grava bakki*), M. 21: pr; 25: 1.

Grumm, n. grund, botten (af ström eller sjö): fundus (fluminis vel maris). Þj. 15.

Grup, f. frid och säkerhet: pax v. incolumitas (cfr. ÖGL.). *mōta v. sōlghia kunungi mæþ-þum ok gislum*, Kg. 2. *mōtu kunungi mæþ g. ok friþ*, ibid. *hæmnas a g. ok gōra sæt* (cfr. UplL. h. v., et librum meum pag. 219. cit. p. 59-62.), Kg. 4: 1. *

Græva (*grava*, B. 12: pr. not. 25.), v. a. 1) gräfva: fodere. *g. diki, gravar, brun*, B. 12: pr; 19: 2; M. 19: 1. Cfr. *Ogrævin. 2) nedgräfva: defodere. man i iorþ g.*, Kk. 15: 1. 3) upgräfva: effodere. *g. torf*, B. 12: 1. *(*grava*)

Guddomber, m. guddom, det guddomliga väsendet: divinitas, natura divina. Kk. 1: pr.

Gudsæper, m. gudfader: pater spiritalis (cfr. VGL.). Kk. 9: pr. *1

Gudmøper, f. gudmoder: mater spiritalis (cfr. VGL.). Kk. 9: pr. *1

Gudsivilagh spiæll, n. (vide UplL.) Kk. 15: 3. *3

Gull, n. guld: aurum. Æ. 2: 1; Kp. 1: 1-3. Cfr. *Fingergull. **

Gullsmæper, m. guldsmed: aurifex. Kp. 1: 1-3. *3

Gupsfriper, vide *Friper 3.*

Gupstikami, m. (vide UplL.) Kk. 1: 1; 20: 1. *sölghia g., friþer mæþ g.* (cfr. UplL.), Kk. 20: rubr., pr. *3

Gæf þræl, m. (vide ÖGL.) *taka annan til -ls*, Kp. 3: 1. *3

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. *sva mykit sum brast i -de*, Kp. 8. (*mæþ*) *fullum -dum atergælda*, Kg. 11: 3; B. 19: 2; 33: pr; Kp. 6: 2. Cfr. *Afræpa-, Viper gæld*. 2) skatt, pålaga: tributum. Vide *In-gæld*. 3) gæld, skuld: aes alienum, debitum. Æ. 5, 7; B. 1: 1; Kp. 6: pr; 8, 9: pr; 12: 1; Þg. 11: 2. Cfr. *Fæ gæld*. 4) böter: mulcta. *biuþa g. æptir döþan*, M. 25: 1. *lagha g.*, i. q. *lagh-gæld*, q. vide. Cfr. *Morþ-, Spor-, Torvo-, Vapa gæld*. *

Gælda, gælla (part. pass. *guldin, gullin*), v. a. 1) erlægga, betala, ersätta: pendere, solvere, rependere. *g. gipt, pænninga*)(*fæsta*, J. 11: 2; Þg. 6: pr. (*iorþ*) *giva ok g.* (i. e. in solutum dare) *ok sælia*, J. 2: 3. *g. afrap*, J. 3. *g. gæld*, Æ. 5: pr; 7; Kp. 6: pr; 12: 1. *g. manni sæ sit*, B. 33: 2. *vita (af-rap) guldit*, J. 10: 1; Þg. 6: pr. *örtughin -der ei utan snöpa pænninga*)(*afgildi ær baþe korn ok pænningar*, J. 17. *-di ut (gipt &c.)*, J. 11: 2; B. 5: 4. not. 7; Kp. 9. *g. annars gærningar at* (cfr. VGL.), Æ. 6: 1. Cfr. *Af-, Ater gælda; Ogullin*. 2) böta: mulctam solvere. B. 9: 2; 19: 2.)(*fæsta*, Þg. 9: 3. *g. böter, lagha bot*, M. 25: 1; 31: 2. *g. fall*, J. 11: pr. (*bro*)-*dis mæþ þrim markum*, B. 24: pr. 3) mista för begånget brott: ob commissum crimen perdere. *g. kif (æller limi)*, M. 14: 2; Þj. 6: 2. *g. kalsin*, B. 5: 1. *g. lim firi lim ok kif firi kif*, M. 10: 3. 4) gälla (i värde): valere (certo pretio). *-der þæt (skip) minna (æn þre marker)*, B. 22: 1. *æptir þy*

sum þæt -der ok ganger, allitt. Kp. 10: 3. *

Gærning, f. 1) görande: factio. Vide *Forgærning*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Kg. 11: pr; M. 5: 1; 23: 3. &c. *ondar -gar*, M. 34. *göra g. (til annars)*, Kg. 4: pr; 8: 1; M. 18: 1. &c. *-gar koma manna mællum* (cfr. UplL.), Kg. 5: 2; B. 21: pr. *göra til annan fulla g.*, i. e. *dræpa &c.* Kg. 5: 2. coll. pr. *-gar hænnar mæþ hænni (til þings föra)*, i. e. res venenatas. M. 32. Cfr. *Bræper, Færsker; Ovita-, Valds-, Vilia gærning*. 3) handtverksarbete: opus fabrile. *standa a g. sinne*, opere occupari. M. 27: 4. *

Gærþ, f. 1) görande: factio. Vide *Brölöpis-, Hem-, Uppgærþ*. 2) utskyld, gård: tributum, vectigal. Vide *Gen-, Mat-, Skiuta-, Ut gærþ*. *

Gærþa (part. pass. *gærþer*), v. a. gärda, bygga gårdsgård: saepire. *g.*, absolute, J. 14: 4; B. 18: 6; 23: 2. cfr. *Fælla 4. garþ g.*, Kk. 2: 3; J. 14: 4; B. 23: 2; 28: pr. *g. fastan garþ* ( )(*g. mæþ stikilstör*), B. 1: pr; 13: 2. *g. um sik*, B. 14: pr; 23: 2. *garþa up g.*, B. 2: 1; 18: 6. Cfr. *Half gærþa, Ogærþer*. *

Gærþe, n. 1) gårde i åker eller äng: ager v. pratum consaeptum. B. 11: 1; 23: 2. *alt g.*)(*deld v. skipt en &c.* B. 3, 4, 5: 2; 7: 2. not. 42. 2) inhägnad skogslott: portio silvae consaepta. B. 18: 3. *

Gæsta, v. a. gästa: hospitari. *g. man mæþ vald*, Kp. 10: pr. *g. til bonda*, M. 23: 2. *

Gæster, m. gäst: hospes. Kp. 10: 1-4; 14; M. 23: 2. *

Gæstning (gæsning), f. (vide UplL.) Kp. 10: rubr; 14. *g. fatökra manna*, Kp. 14: rubr. *3

Göma, v. a. 1) förvara: custodire. *g. at þiuve*, Þj. 2. 2) bevara, taga vara

på: conservare. *g. tiund, land* &c. Kk. 6, 21; Kg. 12: 2; G. 6; Add. 1: 3. *g. at husum v. garþum*, Kk. 2: pr; B. 8: 4. 3) iakttaga: observare. Kk. 2: 3. not. 51. *gömum han* (sc. *bygninga ræt*) *görlíka*, B. 33: 3. *

Göma, f. förvar: custodia. G. 3: 1; M. 18: 1. *pænninga* &c. *til g. in sætia* v. *in til g. taka*, J. 16. Cfr. *Garþer* 3. *

Gönum, ginum (cfr. B. ind. not. 9.), præp. c. acc. genom: per. Kg. 2; B. 2: 1; 8: 1. &c. *spiæll æru g. (barlid) gangin*, B. 8: pr. *skapi ganger g. bya-varþ*, i. e. hostes irrumpunt per medias excubias. Kg. 12: 2. *

Gönumlaghaþer, adj. genomstungen: transfixus. -*ghat sar mæþ undum tvem*, M. 11. *3

Göra (part. pass. *gör*, n. *giort*), v. a. 1) göra: facere. *g. syn*, B. 22: 2. *gör sæt*, Kg. 4: 1. *sar gör*, vide *Sar. etzl varþer gör, aftækt var gör, valds-gærningar varþa göra* (part. pass.), B. 5: 4; 17: 6; Þg. 2: 1. *not ær saman gör*, B. 20: 2. Cfr. *Gærning, Næmd, Rætter; Fast-, For-, Kun-, Up göra; Hema giorþer*. 2) gifva, erlægga: dare, pendere. *g. offer ok tiund, qviktíund, utgærþ, laghmans pænninga*, Kk. 1: pr; 7: pr; Kg. 10: pr; Add. 9. *göre sva gilt döt sum qvikt* (cfr. UplL.), M. 17: 2. Cfr. *Fram-, Utgöra*. 3) arbete (metall): facere (opus ex metallo), formare. *g. gull æller silver*, Kp. 1: 1, 3. Cfr. *Ogiorþer*. *

Görlíka, adv. (vide UplL.) Conf.; B. 33: 3. *3

Götár, m. pl. (vide UplL.) Kg. 2. Cfr. *Svear; Ves-, Ösgötár*. *3

Göþsl, ? 1) i. q. *göþning* (vide ÖGL.). B. 10: pr; 11: pr. Cfr. *Rena göþsl*. 2) gödsel: stercus, laetamen. Vide *Göþsla ran*. *2

Göþsla ran, n. rán af gödsel; så kal-

las det, om man skär torf på en annans åkerren, och lägger på sin åker: raptio laetaminis; ita dicitur delictum eius, qui caespites in margine agri alieni effodit suoque agro imponit. B. 12: 1. Cum meliorationis nomine margo certae latitudinis addatur agro, cui adiacet via vel semita (B. 10: pr.), h. v. videtur deberi lusui verborum, cui locum dedit duplex v. *göþsl* significatio, qua meliorationem et speciatim laetamen denotat.

H.

Haf, n. haf: mare. Kg. 11: 1. *3

Hald, n. hållande: retentio &c. *Vide Of-, Varþ hald*. *3

Halda (impf. *hiolt*, Kp. 11: 1.), v. a. c. dat. v. acc. 1) hålla: tenere. *hand sina h. a bok ok helghodomum, helghadomar þe han a-der*, Add. 1: 3, 5. Cfr. *Up-, Til halda*. 2) qvarhålla: retinere. J. 13: pr; B. 13: pr; Kp. 11: 1; M. 14: 1; Add. 4. *h. fri andrum*, J. 15: 1; M. 16. *inni h.*, B. 6: 2. Cfr. *Up-, Uppi halda*. 3) underhålla: sustinere, habere. (*lagha*) *værn v. laghværn um (tiund &c.) v. við annan h.*, Kk. 6; B. 1: pr; 7: pr; 14: 3; 28: pr. *friþ h.*, Kg. 1. Cfr. *Uppi halda*. 4) skaffa, hålla: praebere, providere. *kost h.*, Kk. 5: 1. Cfr. *Uppi halda*. 5) behandla: tractare. *han* (sc. *sum*) *vær ær -den*, den som säger sig vara förfördelad (vid åkrens delning): is qui dicit se detrimentum accepisse (in divisione agri). B. 3. Cfr. *Mishalda*. 6) hålla, anse: habere. *han fri kunung h. ok hava*, Add. 1: 5. 7) hålla, förrätta: habere, facere. *varþ h.*, Kg. 12: 2, 3. *þing h.*, Þg. 1, 3: pr. *syn v. synum h.*, B. 11: pr; 24: 2. 8) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. krist buþ, friþ, kunungi tyþno, kirkiu* &c. *frælse*, Kk. 1: pr;

Þg. 11: pr; Add. 1: 1, 3. *ep̄* &c. *h.*, Add. 1: 3, 5. *allum ræt -dnum*, ibid. §. 5. *

Haldbani (*halbani*), m. (vide VGL.))(*sander drapare*, M. 24: pr.)(*sambani*, M. 26: 11. *

Halffemti, num. half femte: quatuor cum dimidio. Kk. 2: pr; M. 3.

Halfgærpa, v. a. gärda till hälften: dimidia ex parte saepire. *garþ h.*, B. 14: pr. not. 54.

Halfhundare, n. ett halft härad (hundare): dimidium territorium (hundredum). Inde

Halfhundaris bro, f. bro, hvilken det åligger ett halft härad att bygga och underhålla: pons, quem struere debet dimidium territorium (hundredum). B. 24: 3.

Half mark, f. half mark: dimidia marca. Kk. 14; Kg. 11: pr; M. 3. &c. *h. pænninga*, Kk. 11: pr; Add. 7. *

Hals, m. bals: collum. *gældi v. misti v. havi forgiort -sin* (cfr. UplL.), B. 5: 1; 23: pr; M. 36: pr. *h. ok goþs*, M. ind. 36. *3

Halva (*alva*), f. hälft, sida: dimidia pars, latus. *gange barn til bætre -vu* (cfr. ÖGL. v. *alf*), Æ. 3: 2. *af aldra þera -vum* (cfr. UplL.), Conf. *

Halver, adj. half: dimidius. *h. bot*, *byr*, *hundare*, *mansbot*, *næmd*, *öker*, *öre*, *örtugh*, vide *Bot* &c. *halft annat*, J. 17. *h. þriþi*, Kk. 5: pr. *halft*, absolute, hälften: dimidium. Kk. 12: 1; G. 3: 1; Æ. 1: pr; 3: 5. &c. *halvu dyr-ra v. höghre*, d. ä. dubbelt: duplo. Kg. 11: pr; M. 6: pr, 1; 12: 3. *halvu minna*, hälften: dimidio. B. 31: 1; M. 6: 2. *

Hamarskipt, f. gammal och mindre noggrann delning af by: vetus et minus ordinata pagi divisio.)(*solskipt*, B. 11: 1. Cfr. UplL. v. *hamar*.

Hamblan, f. (vide UplL.) Kg. 8: rubr. *3

Hamn, f. hamn: portus. Kg. 11: 3; M. 30. *3

Hamna, f. (vide ÖGL.) Add. 2, 12.)(*alt skiplagh*, Kg. 10: 1.)(*(alder) fiarpunger*, Kg. 10: 2, 3; Þg. 2: pr. Cfr. UplL. h. v. *3

Hamnu mæn (*hamnamæn*), m. pl. (vide UplL.) Kg. 10: pr. *3

Hamnu vapn, n. pl. vissa vapen som hvar hamna skulle hålla, för att dermed utrusta den man, som från hamnan skulle utgå i ledning: certa arma, quibus quaevis regio *hamna* dicta instruere debuit virum, in expeditionem bellicam emittendum. Add. 2.

Hamp, ? hampa: cannabis. B. 10: 1. not. 100.

Han, pron. pers. han: ille. *til hans*, till honom: ad eum. Kk. 1: pr; B. 26: pr; M. 18: 1. *

Hanbughi, m. (Isl. *handbogi*) handbåge, vanlig båge (som med blotta händerna spännes och hålles spänd): arcus manuaris (qui solis manibus tenditur tensusque tenetur). Add. 2. Cfr. librum meum supra pag. 219. cit. p. 97.

Hand (dat. *hænde*, B. 33: pr. not. 80.), f. hand: manus. *mæþ fastri h.*, vide *Faster 1. þumulfinger ær half h.*, M. 6: pr. *hand a (fæ) bæra*, vide *Bæra 1. i -dum hava*, B. 29: 1; Þj. 7, 8: pr; 12: 4. *handamællum hava*, M. 22: 3. *taka i -dum (annars)*, Þj. 8: pr; 14. *sætia lagh, hus &c. i hænder manni*, vide *Sætia. takum i hænder v. i taka hænder sætia, hava fæbot i taka -dum*, vide *Taki. leþa manni a hænder v. til -da, sik af -dum leþa*, vide *Leþa. ræna ur handum manni*, B. 6: pr. Cfr. *Vreþs hand, Afhænda*. *

Hand, ? slag: genus. Vide *Aldra handa*. *3

Handamællum, vide *Hand*.

Handraghin, adj. (vide UplL.) -ghit *ran*, M. 15: rubr. *3

Handski (*hansski*), m. handske: clirotheca. B. 28: 2; Add. 7. *2

Handværki, *handvirki*, n. 1) ger-ning, som verkställes med händerna: actio quae manibus fit. *varþa -kum sinum*, B. 18: 2. not. 82; 19: 2. *spillas af mans -kum*, Kp. 7. (*manna*) *h. synis* (*a garþe* v. *manni* v. *like*) (cfr. UplL. v. *handa værk*), B. 8: pr; M. 20: 1; 22: 1; 27: 5. 2) ett med händer gjort verk: opus manu factum. B. 19: 3, 5; M. 19: rubr. *kus æller annur h. manna*, M. 20: pr. *2

Harmber, m. harm, vrede: dolor, ira. *3 Inde

Harms vili, m. vredesmod: iratus animus. B. 33: pr.

Harva, f. harf: occa, pecten occatorius. B. 2: pr. Cfr. *Anhærve*. *2

Harver, m. i. q. *harva*. Vide *Akerharver*. Cfr. *Anhærve*.

Hasl, f. hassel: corylus. B. 17: 3. *3

Hasæti, m. rodare: remex. Kg. 11: pr. *3

Hatter, m. (mans) hatt: pileum (virile). *hyl kvarte h. æller kuva*, allitt. M. 5: pr. Cfr. *Iarn hatter*. *3

Hava (impf. pl. 3. p. *hafdo*, pass. *hafdos*, Conf.), v. a. 1) hafva: habere. *havi þæn iorþ*, d. ä. behålle: teneto. J. 2: 1. *þæn lata h.*, d. ä. behålla: tenere. J. 12: 5. not. 30. *ensak kunungs h.*, Pg. 7; cfr. *Ensak. við hafs bape lin ok læker*, i. e. adhibetur. M. 3. not. 29. *vara skyldugher v. skola v. ægha (ater) h.*, d. ä. erhålla: accipere. Kk. 4: 3; 5: pr; 11: 1; Pj. 13: pr; Add. 8. *þær ær prester skyldugher fri h. half mark, havi prester tva örtugka*, i. e. accipito. Kk. 11: pr; 13. 2) hålla: habere, celebrare. *syn v. stunn syn h.*, B. 5: 4; 18: 7; 22: 2; Add. 6. *þing h.*, Pg. 1. 3) hålla, anse: habere. *han fri kunung halda ok h.*, Add. 1: 5. 4) framhafva,

föra: adducere, adferre. *h. fæbot i taka handum*, vide *Taki*. 5) v. aux. (vide ÖGL. sub 4.) *vill ænkti givit h.* (cfr. *vill takit hava*, UplL. M. 30: pr.), G. 5: pr. *utan þæt við þem latit h.*, i. e. *lata*, J. 12: 5, nisi legendum sit: *þæn lata hava*, ut habet not. 30. ibid. *

Hel (*hell, held*), adj. 1) hel) (half &c.: totus. *helt hundare*) (*halft*, Kg. 10: 3. 2) hel, oskadd: integer, sartus tectus. B. 5: 1. 3) frisk: sanus vegetus. *h. ok helbryða*, allitt. Kk. 12: 1. 4) helad, läkt: sanatus. *sar æru ater h.*, M. 4: pr. *

Hela (part. pass. *helder*, sup. *helt*), v. a. hela, bota: mederi, sanare. *h. sar*, M. 4: pr. not. 45; 11. *3

Helagher, adj. helig: sanctus. *þæn helghi and*, Kk. 1: pr; 9: pr; Pg. 11: 2. *þe helgha kirkia*, vide *Kirkia*. *helghir forfæper*, Kk. 1: pr. * (*hælægher*)

Helbryða (*helbrygdo, helbrygda* &c.), adj. helbregda, frisk: sanus, vegetus. Vide *Hel 3*. *3

Helda, f. (vide VGL.) B. 9: pr. * (*hælda*)

Helgha dagha brut, n. (vide ÖGL.) Kk. 17: 1. *3 (*hælghudagha brut*)

Helghi dagher (acc. *helghan dagh*, pl. acc. *helgha dagha*), m. helgdag: dies festus. Kk. 7: 1; 10: pr, 1; 17: 1; 18: pr; Pj. 6: 1. *

Helghidomber, m. (vide VGL.) *sværia a bok ok helghodomum hand sinne haldne*, Add. 1: 3, 5. cfr. *Bok. biþia sik sva guþ hullan ... ok all helghon ok helghadoma þe han a halder*, ibid. *1

Helghi þorsdagher, m. (vide ÖGL.) Pg. 11: pr. *

Helghon, n. (afliðet) helgon: homo post mortem in sanctorum numerum relatus. Vide *Helghidomber, Helghuna messu dagher*.

Helghuna messu dagher, m. (vide VGL.) Kk. 7: 1. *1

Hell, m. pinne, plugg: paxillus. Vide *piußer hell*. *² (*hæl*)

Hella, v. a. (vide VGL.) B. 9: pr. *³ (*hælda*)

Hem (*heme*), n. hem, boning: domus. M. 12: pr. *h. ok hus*, Kp. 14. *

Hem (*heyin*), adv. hem: domum. Kk. 1: 1; 6; Kg. 3: pr. &c. *

Hema, v. a. hysa, härbärgera: domo recipere. Vide *Hysa*. *³

Hema (*heyima*), adv. hemma: domi. Kk. 7: 1; 15: 4; Kg. 11: pr; J. 4: 1. &c. Cfr. *Bygd*. *

Hema giorper, adj. hemgjord: domi factus. *gripa til -rt*, i. q. *til hemgærd*. Dj. 7.

Heman, adv. hemifrån: domo. Pg. 4: pr. not. 69. *²

Hemeliker, adj. hemlig: occultus. *-kt hus*, hemlighus, astråde: latrina. M. 27: pr.

Hemfriper, m. (vide VGL.) M. 12: rubr.; Dj. 4: pr; Add. 1: 3. *³

Hem födder, adj. hemma född eller underhållen: domi alitus. M. 17: rubr. not. 89.

Hemfölgd, f. (vide VGL. sub 1 et 2.) G. 5: pr, 1, 3. *

Hemföpa, f. (vide ÖGL.) *gripa til h.*, Dj. 7. *³

Hemgærd, f. (vide UplL.) *gripa til h.*, Dj. 7. not. 45. *³

Hemokus, n. hemvist, boning: domicilium. Kp. 14. not. 24.

Hemsokn, f. hemgång: securitatis domesticæ violatio. Kg. 3: pr, 2, 3. *göra (manni) h.*, ibid. pr, 2, 4. *

Hemul, adj. (vide ÖGL.) Vide *Ohemult*. *³

Hemula, v. a. öfverlåta en rättighet åt en annan (med skyldighet att försvara ett sådant öfverlåtande): ius quoddam in alium transferre (cum obligatione ad defendendam talem translationem). B. 20: pr. *

Hemuls man, m. (vide ÖGL.) J. 6: pr; 14: 2; Dj. 8: pr, 2. *³

Hemult, *hemul*, f. hemul, försvar för en rättighet, genom uppgifvande af den person, af hvilken man fått rättigheten åt sig öfverlåten: defensio iuris cuiusdam, quæ efficitur laudando auctorem v. eum, a quo aliquis illud ius in se translatum accepit. *þæn sum ei haver firi sik h.*, d. ä. som ej kan bevisa att han af behörig person fått åt sig öfverlåten rättigheten att släppa svin i skogen: is qui non potest probare se ius (sues in silvam mittendi) a iusta persona in se translatum accepisse. B. 28: 1. *³

Heta (*heyta*, Kk. 4: pr.), v. n. heta, kallas: appellari. Kk. 4: pr; 15: 4; G. 2: pr; Add. 1: pr. *æn (þæt) falt heter*, d. ä. är: si venalis sit (fundus). J. 2: 2. *h. bötisvarper*, *nödsyn*, *gisninga skogher*, *almanna leþ*, *kuþsverf*, *laghslit*, *duladrap*, *torvogæld*, *glafseþer*, Kg. 12: 2; B. 3, 15: pr; 20: 5; M. 3, 11, 22: pr; 30; Add. 3. *h. horstakka*, *ris-huffi*, *lagha læker*, *ovormaghi*, *banaman*, G. 4: pr; Æ. 4: pr; M. 11, 18: pr; 24: pr. *hete piuver*, B. 33: 3; Kp. 1: 3; Dj. 8: pr, 4. &c. *

Heþer, m. heder: honor. *h. alder þæn æptir dödan ær skyldugt at vara*, i. e. ultimi honores, solemnia exsequiarum. Æ. 7. *³

Heþerliker, adj. hederlig: honestus, illustris. Add. 1: 8, 9.

Heþin (*heyþin*), adj. odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). Kk. 9: pr; M. 26: 14. *

Heþra, v. a. hedra: honorare. G. 3: 2. *³

Hialpa, vide *Hælpa*.

Himin, *himil*, m. himmel: coelum. Prol. *himna kununger*, coelorum rex. Kg. 12: 3. *³

Himiriki, n. himmelrike: coelorum

regnum. Kg. 12: 3; J. 18: 1; B. 33: 3; Kp. 14. *3

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. J. 7: pr; 16; B. 6: 2; 12: pr. &c. 2) den (som): is (qui). B. 6: 2; 17: 6; Kp. 2: 2. 3) artic. def. *h. annar*, Æ. 3: pr; M. 6: pr. *

Hindra, v. a. hindra: impedire. Kk. 3; Add. 5, 12. *þera ma hvarghin fore andrum fæþerne h.*, ingendera (af bröderna eller andra sins emellan lika nära bördemän) må förtaga arfjorden för den andre, eller hindra honom från att börda (utan de få lösa hvar sin del): neuter (fratrum vel aliorum cognatorum pari gradu venditori iunctorum) alteri praeripiat fundum hereditarium, vel impediatur ne alter illum redimat (sed ambo pro rata parte redimant fundum). J. 4: pr.

Hindrudagher, m. (vide VGL.) G. 3: 2. *

Hion, n. pl. 1) man och hustru: maritus et uxor. Kk. 13; G. 6; M. 16. 2) husfolk, tjenstfolk: servi, aliique homines ad domum pertinentes. *kirkiunna h.*, "familiae in bonis ecclesiarum commorantes, sive per villicos regantur, sive per colonos, sive per inquilinos, sive etiam per novalium excultores," ut rem explicant Litterae Reg. die 29 Iulii 1281 datae.)(*klærker*, Kk. 19. *kirkiu* &c. *goþs ok h.*, Add. 1: 3. Cfr. *Legho hion*. *

Hiona, n. (vide ÖGL.) *bondans h.*, Kg. 5: 1. *3

Hionalagh, n. hjonlag, äktenskap: coniugium. Kk. 13, 15: 2. *

Hiona vigning, f. vigsel: benedictio nuptialis. Kk. 13: rubr. *3

Hiorþ, f. (vide ÖGL.) B. 2: 1; 23: 2; 29: pr. *3

Hiorþ hunder, m. fähund, vallhund: canis pecuarius. B. 33: 2. *2

Hiorþlöt, f. betesmark: pasuum. B. 23: 2. *3

Hiorþvalder, m. i. q. *hiorþlöt*. B. 14: pr; 23: 2. *3

Hirþman, m. drabant, hofman: satelles, aulicus. Kp. 5: 1. *3

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. B. 19: pr, 3; 30: pr; Kp. 5: pr. &c. *i husum -tas*, de re furtiva vel alio illicito modo capta, Kk. 16: 1; B. 16: pr; 26: 3; Þj. 10: 1. *-tas takit* v. *aværkat*, B. 5: 1; 7: 2. *banaman h.*, M. 22: pr. *hittas*, pass. finnas, vara till: inveniri. Conf.; G. 1: pr; J. 3; B. 14: 1; 24: 3; Kp. 2: pr. *til hittas*, idem. J. 3. Cfr. *Til hitta*. 2) råka, träffa: offendere, convenire. *hittas*, dep. råkask: convenire. *h. sattir*, vide *Satter*. 3) *at hittas*, dep. komma i slagsmål, slå: pugnam conserere, pugnare. G. 2: 2; B. 32: pr. 4) besöka, gå till: adire, visitare. *man at h.*, G. 1: pr; Kp. 10: 1. *

Hjælpa, *hjalpa*, v. a. c. dat. hjälpa: opem ferre. *h. manni v. sæ*, Kk. 3; B. 33: 1; M. 30. *h. sik til föþo sinna*, J. 17. *h. sik mæþ hand* &c. M. 6: 2. *h. goþs undan elde*, Þj. 16: 2. *h. land at væria*, Add. 1: 3. *h.*, absolute, B. 18: 3. *til h.*, Add. 1: 9. *

Hjærne, m. hjärna: cerebrum. Vide *Hör*.

Hofda, v. a. börja: incipere. *h. eþen*, börja eden; säges här om vitne- na som svuro i föreden: initium facere iuramenti; hic dicitur de testibus iuramentum praevium, *foreþer* dictum, facientibus. *þe tve eþen h.*, i. q. *þe tve i foreþenum æru*, Add. 3. *2

Hog, *hug*, n. 1) huggning: caesio. *göra h. a skogh*, Add. 5. Cfr. *Af-*, *Blok-*, *Of-*, *Timber hogh*. 2) sårande: vulneratio.)(*bardaghi*, M. 24: 1. * (*hug*)

Hogga (*hugga*, Kg. 8: pr. not. 6o.), v. a. 1) *hugga*: (securi, gladio &c.) caedere. *h. æller bryta*, B. 2: 1. *h. finger &c. af manni*, M. 6, 10: 3. *h. farkost mans u lase*, B. 22: pr. *h. sunder*, vide *Sunder*. Cfr. *Af-*, *Up hogga*; *larnhoggin*. 2) *hugga ned*, fälla (träd): caedere (arbores). *h. ek, fiarþung af fullum gisninga skoghe*, B. 15: pr; 16: 1. &c. *h. i skoghe*, B. 16: 1; 17: pr. *h. löfstak*, B. 17: 2. *aldintræ niþer h.*, B. 30: 1. 3) *sára*; i synnerhet göra fullsår: vulnerare; praesertim plenum vulnus infligere. M. 5: pr; 12: 2; 26: pr.)(*bæria*, M. 24: 1. *h. annan v. varþa -gin fullum sarrum*, Kg. 11: pr; M. 5: 1; 14: 2.)(*varþa barþer*, M. 8: pr.)(*varþa slaghin bloþlaete*, M. 12: pr. *varþa -gin hulsarrum*, M. 10: 2. *hoggas*, dep. mutuis ictibus pugnare. M. 25: 2. 4) *bitas* (om galt): mordre (de verre). B. 32: pr. * (*hugga*)

Hor, n. hor: adulterium. Kk. 15: pr; 3; G. 4. *tvæfalt h.*, Kk. 15: 3. *

Hordomber, m. hordom: adulterium. Kk. 15: pr; Æ. 3: 3. *3

Hormals bot, f. böter för hor: multa adulterii. Kk. 15: 3.

Hors, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, Þj. 13: 1.)(*gangare et rinnare*, B. 20: 1; 24: 1. 2) häst eller sto: equus aut equa.)(*nöt*, B. 6: 1. *2

Horstakka, f.: (vide UplL.) G. 4: pr. *3

Hovaper, adj. (ab *hover*, ungula solida) som har hovvar: unguis solidis praeditus. *klövat* (sc. *fæ*) *æller hovat*, Kp. 1: pr; Þj. 7. not. 43.

Hovup (dat. *hoffe*, *hopi*, *höpe*), n. hufvud: caput. M. 2, 9: 2. *taka vapn ivir h. sinu*, frántaga en annan ett vapen, t. ex. ett svärd, just då det af den andre svänges öfver ens hufvud, i afsigt att dermed göra skada:

abripere ab alio arma (ex. c. gladium) capiti suo imminetia. M. 33: 1. *

Hovupduker (*hovtduker*), m. hufvudkläde: supparus, amictorium. G. 6. *3

Hovup sar, n. sår tillfogadt hufvudet: vulnus capiti illatum. M. 4: pr.

Hovups man, m. hufvudman: princeps; 1) i brott: in reatu. Kg. 5: pr.

)(*þæn i flok ok farunöte var*, Add. 8. 2) i edgång: in iureiurando. Add. 3. *

Hovupsære, n. i. q. *hovup sar*. M. 4: pr.

Hvar (n. *hvar*), pron. hvar: quisque. *h. um sik*, Conf. *h. æptir andrum v. annan*, Prol.; Kg. 1. *hvar et*, B. 31: pr. *annat hvar*, antingen: sive. M. 2. *

Hvar (n. *hvat* v. *hvar*), pron. hvilken: quis. *h. þæt varþa kan*, eho: quicumque. Kk. 11: 1. *hvat hæller var*, Þg. 10: pr. *h. þera* (*hæller*) &c. Æ. 6: 3; J. 1, 12: 5. *æ hvat sak v. fæ þæt vara kan*, Kk. 19; B. 31: pr. (æ) *hvat sakum, þingi, skapa v. tima þæt kan* (*hælst*) *vara*, Kk. 19; Kp. 7. not. 4; 14; Þj. 11: pr. *hvat skilnapi þera mællum var*, Kg. 4: pr. Cfr. *Lund*, Æ. *

Hvar, adv. hvar: ubi. Vide *Fa 1*, Æ. *

Hvarghin (dat. *hvarghum*; n. *hvar*te, dat. *hvargho*), pron. ingendera: neuter, nullus. B. 14: pr; Kp. 9: 1; M. 6: 2; Þg. 9: 2. *h. þera*, J. 4: pr; 6: 1, 2; 10: pr; B. 23: 2. &c. *hvar*te *þera*, neuter. Þj. 12: 3. *

Hvarghin, adv. ingenstädes, aldrig: nusquam, numquam. M. 35. *

Hvaria leþes, adv. på hvad sätt som helst: quocumque modo. Æ. 6: pr.

Hvart, adv. hvart, hvarthän: quorsum. J. 11: pr; Þj. 12: pr. *2

Hvarte, n. a pron. *hvarghin*, q. vide.

Hvarte (*hvar*te, B. 20: 5.), conj. hvar-

ken: neque. *h.* ... *æller*, Kg. 11: pr; G. 4: pr; 5: 2. &c. *

Hvat, conj. 1) antingen: utrum. *h.* ... *æller*, Kk. 4: 4; 6. not. 1; Kg. 4: pr; J. 7: 1; 12: pr; B. 3; Kp. 2: pr. &c. 2) ehvad: sive. (*æ*) *h.* ... *æller*, Kk. 11: pr; 19; Kg. 5: pr; J. 17. &c. (*æ*) *h. hæller* ... *æller*, Kk. 12: pr; J. 18: pr; Kp. 2: 2. *

Hvapan, adv. hvordan, hvorifrån: unde. B. 5: 2; 8: 3. *3

Hvetebröd, n. hvetebröd: panis triticeus. Kk. 5: pr.

Hug, *Hugga*, vide *Hog*, *Hogga*.

Hugher, m. håg, sinne: animus. Vide *Athugki*. *3

Hughnæper (gen. *-per* pro *-þar*), m. hugnad: solamen, gaudium. *tröst ok h., gagn ok h.*, Prol.

Hughsan, f. (vide VGL.) Vide *Umhughsan*. *1 (*huxan*)

Hviter, adj. hvit: albus. Vide *Sunnudagher*. *3

Hul, n. 1) hål (i träd): cavum (arboris). B. 30: 1. 2) bröst- eller bukhåligheten: cavitas pectoris vel abdominis. Vide *Hulsære*.

Huld, n. kött: caro. i *hofpe æller i -de*, M. 2. Cfr. UplL. h. v. *

Hulder, adj. 1) huld, nådig: propitius. *bipia sik sva gup kullan* &c. Add. 1: 3, 5. 2) tillgifven: pius, fidelis. *hulle ok trone þænistomæn*, ibid. §. 5. *1

Hulikin (*hvilkin*, *hulkin*, *holkin*), pron. 1) hvilken: quis. *h. þera*, J. 6: pr. 2) hvilken som helst: quicumque. Kk. 4: 4; 18: 1; Kg. 9: 1. &c. *æ h. þera*, Pg. 6: 2. * (*hvilikin*)

Hulsar, n. i. q. *hulsære*. M. 11.) (*hovþsar*, M. 4: pr. *hoggin -rum*, M. 10: 2, ubi tamen pro *-rum* legendum videtur *fulsarum* v. *fulsærum*.)

Hulsære, n. (vide UplL.)) (*hovþsære*, M. 4: pr. Cfr. *Hulsar*. *3

Humbla garper, m. humlegård: agellus lupulo consitus. Kk. 7: pr.

Humbli, m. humle: lupulus. Kk. 7: pr. *3

Hundare, n. 1) härad: territorium (hundredum). Kk. 15: 3; Kg. 4: pr; Kp. 13: 1. &c.) (*skiplagh*, Pg. 11: 1; cfr. *Skiplagh. halft h.*) (*helt v. alt h.*, Kg. 10: 3; Pg. 2: pr. cfr. *Halfhundare. fiarpunger -ris v. af h.*, vide *Fiarpunger 1. innan v. utan -ris*, J. 7: 1; Dj. 8: pr; 13: 1. *öre af hvarre -ris mark*, d. ä. af hvar mark, hvilken såsom böter eller på annat sätt tillfaller häradet: ex quaque marca, quam mulctae nomine vel alia ratione capit hundredum. Add. 9, 12. 2) häradets invånare: incolae hundredi. *h. skal banaman finna, h. allu buþ fa*, M. 22: pr, 1. *h. til þings qvælia*, Pg. 1. *sak ut sökia næþ h.*, B. 1: 1; Pg. 5: 2. *3

Hundaris bro, f. bro, hvilken det åligger ett härad att bygga och underhålla: pons, quem struere debent totius territorii (hundredi) incolae. B. 24: 3.

Hundaris mæn, m. pl. häradets invånare: incolae territorii (hundredi). M. 22: 1.

Hundaris næmd, f. (vide VGL. v. *hæraþsnæmd*.) *utan h.*, d. ä. utan föregången syn af häradsnämnd: sine inspectione a nemda hundredi antea habita. B. 24: 4. *h. skal vita hvat ... æller* &c. Kg. 4: 1. *h. a vita hvat þær ær sant um*, Kg. 6: pr. *3

Hundaris syn, f. (vide UplL.) Add. 6. *3

Hundaris þing, n. häradsting: conventus iudicialis hundredi. *firi sokn ok grannum firi -ge eno*, M. 18: 1. *firi sokn ok a -gum þrim*, M. 21: pr; 25: 1. *3

Hunder, n. hund: canis. B. 32: pr,

2; 33: 2. Cfr. *Garþ*, *Hiorþ*, *Ikorna*, *Mio hunder*. *

Hundraþa (*hundrad*, Add. 1: 8, 9), num. hundrade (och tjugo): centum (et viginti). *þry h.*, Conf.; Add. 1: 8, 9. *vari gilder at þrinni h. markum*, M. 30. *böte h. marker ok tiughu v. tiughu marker ok h.*, Æ. 6: 4. not. 33 (ubi textus pro *tiughu* habet *XL*); M. 27: 5; 28: pr; 32. *bötis ater mæþ morþgældum v. ligge i þræböte tiughu markum ok h.*, M. 22: pr; 27: pr. *bötis ater mæþ v. vari gilder at h. markum*, i. e. CXX. G. 3: 1; M. 27: pr. *h. marka bot*, i. e. CXX. M. 35. *

Hus, n. 1) hus: domus. Kk. 2: rubr.; J. 10: 2; Kp. 4: 1. &c. *lagha h.*, Kk. 2: pr, 1; Add. 12. Cfr. *Bryta 2*, *Hem*, *Hemeliker*, *Hitta 1*, *Sitia*; *Almænnigis*, *Fæ*, *Hemo*, *Stekara*, *Symm*, *Vistahus*. 2) befäst slott: arx munita. Add. 1: 3. *

Husbonde, m. husbonde: dominus. *dræpa* &c. *sin h.*, M. 36: 1. *

Husbrut, n. upbrytande af hus, inbrott: effractura. Kg. 5: pr. *²

Husfolk, n. husfolk: homines ad domum alicuius pertinentes. Þj. 12: 5. *³

Husfru (*hustru*, Kk. 4: 3. not. 1; 7: 1. not. 73.), f. husmoder, (bondes) hustru: materfamilias, uxor. G. 4; Æ. 4: pr. &c.)(*bonde*, Kk. 7: 1; 11: pr; 15: 3. &c. *bonde æller bryti h. þera* &c. M. 36: 1. *

Huwa, f. (vide ÖGL.)Vide *Hatter*. *²

Huþ, f. hud: cutis. M. 4: pr. *havi vald um h. hans* (cfr. UplL.), Þj. 1. *

Huþstryka (*hustryka*), v. a. hudstryka: virgis caedere. B. 16: pr. *³

Huþsverf, ? (Isl. *sverfa*, limare, descobinare; inde, ni fallor, hodiernum nostrum verbum *svarfva*) hudens afskafning; så kallas mindre sår: rasu-

ra cutis; ita appellatur levius vulnus. *blopsære þæt h. heter*, M. 3.

Hvæerva, v. n. (Isl. *hverfa*) försvinna, komma bort: disparere, amitti. B. 5: 3. *²

Hyggia (impf. *hughþe*), v. a. tänka, mena: cogitare, credere. *h. sit vara*, credere rem suam esse. B. 17: pr. *

Hylia, v. a. hölja, betäcka: tegere. M. 5: pr. *

Hysa, v. a. hysa, härbärgera: domo recipere. Kp. 14. *h. ok v. æller hema*, Kg. 9: 3; B. 26: 2. *³

Hæfli (vel forte *hævil*, si *hæfla* sit acc. pl.), m. (ab *hævia*, attollere) hötjuga: furca, qua attollitur foenum. B. 8: 5.

Hæsp, f. 1) besittning: possessio. *hava h. a iorþ*, J. 6: 1. not. 3. Cfr. *Fornhæsp*. 2) lägersmål: stuprum, concubitus. Kk. 15: pr, 4. *

Hæspa, v. a. bruka, nytja (jord eller fiskevatten): colere, uti (fundo vel aqua piscosa). J. 13: pr; B. 20: 3. *h. iorþ*, J. 6: 2.)(*taka afgift*, ibid. §. 1. *h.* (sc. *iorþ*) *undir sik*, d. ä. bruka sjelf eller genom landbo: ipse vel per colonum uti fundo. Ibid. pr: *

Hægnæper, m. inhägnad jord: solum consaeptum. B. 9: pr. *²

Hæl (*hiæl*), n. död: mors. *sla man i hæl*, Kk. 4: 4; M. 20: 3, 4, 6; Þj. 11: 1. *

Hælgd, *hælgh*, f. 1) helg, högtid: festum. Vide *Forhælgd*. 2) fred, säkerhet: pax, securitas. Vide *Manhælgd*. *

Hæller, adv. häldre: potius. *h. . . æn*, G. 6. *hvat h. . . æller*, vide *Hvat*. *hvar v. hvat h.*, vide *Hvar*. *hælst*, superl. hälst: potissimum. Þg. 11: pr; Add. 1: 3, 6. *i hvat sakum v. skapa þæt kan hælst vara*, Kk. 19; Kp.

14. *hvem þe hælst til höra*, Pg. 2: pr. * (*hælder*)

Hælslægghin, adj. ihjælslagen: occisus. M. 26: 5. not. 50.

Hæmd, f. 1) hämd: vindicta privata. *oræt h.*, Kg. 4: rubr. 2) straff: poena. *kununglika h. þola*, Conf. *

Hæmna (n. part. pass. *hæmt*, Kg. 4: pr. not. 23.), v. a. hämnas: ulcisci. *h.*, absolute, M. 23: 3; 25: 1. *h. a man*, M. 4: pr. not. 42. — *Hæmnas*, v. dep. idem. *h. a man*, M. 4: pr. *h. a annan man æn a þæn sama gærning giorþi*, Kg. 4: pr. *h. a grup ok göra sæt*, ibid. §. 1. *

Hænda, v. a. c. acc. v. dat. hända: accidere. *fatökt, skapi &c. -der man*, J. 11: pr; 17; M. 36: 1. *kan manni h. göra hor*, Kk. 15: 3. *mang fall kunnu h.*, Conf. *hvaria lepes þæt h. kan, kan sva illa h.*, Æ. 6: pr, 1. *3

Hængia, v. a. uphänga: suspendere. Vide *Uphængia*. *

Hær, m. här: exercitus. Kg. 12: 2; Æ. 6: pr; M. 36: pr; Dj. 16: 2. *3

Hærbærgghi, n. (vide VGL. sub 2.) Vide *Kornhærbærgghi*. *3

Hærfangin, adj. tillfångatagen i krig: bello captus. J. 9: 2.

Hærfærd, f. härfärd, krigståg: expeditio bellica. Add. 1: 1, 3, 5. *1

Hæria, v. a. (vide UplL.) *land-as eller brænnis*, Kg. 12: 2. *

Hæriansun, m. djefvulsson (ett oqvädinsord): filius diaboli (convicii genus). M. 34. Ita iam Locc. et Ver. explicarunt h. v., quae sine dubio originem debet nomini *Herian*, quo Odinum appellari, non uno tantum loco docet Edda; christiano vero aevo Odinum ceteraque ethnicismi idola in malorum daemonum numerum esse relata, notissimum est (cfr. E. G. GELJER, *Svea Rikes häfder*, I. p. 267.); quo factum est, ut v. *hærian* in diversis compo-

sitionibus habeat malam significationem. Ita haec v. *hæriansun* in antiquis legibus pluribus locis occurrit inter convicia (vide BjærkR. cap. 20; StL. RådStB. 31; Marg. Gårdsr., apud HADORPH ad calcem cod. BjærkR. p. 33; ius aul. Dan. apud K. ROSENVINGE, *Samling af gamle Danske Love*, V. p. 26.); *drengium ok herians sonum*, i. e. iuvenibus nequissimis, legitur in *Þáttur Þorsteins Uxafóts*, inter *Fornmanna Sögur*, III. B. Havn. 1827, p. 121; vocabula Isl. *herians-kall*, *herianskerling* cognita sunt, mihi tamen, quantum memini, obvia non fuerunt (occurrit illud quidem in *Þáttur Þorleifs iarlaskálds*, inserto *Ol. Tryggv. Saga*, ed. Skalh. 1689, P. 1, p. 206; at in recentiore editione, *Fornmanna Sögur*, III. B. p. 97, legitur *heliar karl*). Danico vocabulo *hæriænskeeth*, *herinsketh* redditur Latinum nequitia, *Den ældste Danske Bibel-Oversættelse, udg. af CHR. MOLBECH, Kiöbenh.* 1828, p. 190, 191, 463; *lögen oc herrenskedt*, mendacium et nequitia, occurrit in Christ. II Ordin. cap. 63, ubi ROSENVINGE credit vocem *h.*, sibi omnino incognitam, significare "*for nærmelige Yttringer eller Bagvaskelse mod sin Herre*" (l. c. IV. p. 108, 524); apud Danicum auctorem saeculi XVI, PAULUM ELIAE, legitur: *hæriinske oc skalkhed* (MOLBECH, l. c. in gloss.); Germanicum *herienstücken*, depravate, Wisby StL. II. cap. 13, ex eodem fonte esse derivatum, manifestum est. — Quod v. *hæriansun* recentiori tempore, cum iam incognita esset propria eius significatio, mutata est in *horenson*, id similitudini tantum soni falsaeque etymologiae est tribuendum, nihil vero ad explicandam originem veramque significationem illius vocabuli confert. Ih., cui id quod

de nomine Odini attulerat Ver., "penitus incompertum" est, quique ideo de manifesta re dubitat, de origine v. *h.* diversas adfert coniecturas, quibus nixus, h. v. iam "filium exsulis," iam "filium prostibuli" significare credit; at haec recensere superfluum est. Ab lb. parum abludit ROSENVINGE, l. c. V. p. 586. Recte vero in Lexico Mythologico Eddae Saem. P. III, Havn. 1828, adnexo, p. 692, h. v. vertitur: "Herianis sive Odini filius."

Hærmán, m. krigsman: miles. Kp. 5: 1.

Hær op, n. (vide UplL.) Kg. 12: 2. *3

Hærra, m. herre: dominus; ita appellantur 1) Gud: Deus. *var h.*, Conf.; Add. 1: 8, 9. 2) konungen, riddare m. fl.: rex, equites &c. (cfr. VGL. sub 2.) Conf.; M. 35; Þg. 1; Add. 1: 8; 12. *al-dra högstir hærrar i sveariki*, Kg. 4: pr; 9: pr. *h. garþar*, Þg. 2: pr. 3) läns-herre: minister regius (cfr. UplL. sub 3.) (*lænsman*, Kp. 13: pr, 1. *h. . . a þæt læn* &c., ibid. pr. 4) enskild herre eller husbonde: herus, dominus. *vara i h. systu*, Þj. 9. *

Hærtugh, m. härtig: dux. Conf.; Prol.; Add. 1: 8. *3

Hæslé, n. (ab *hast*) hasselbuskar: coryli. *-es hug*, B. 17: 3. not. 49.

Hæslé skogher, m. hasselskog: coryletum. B. 18: 3.

(**Hæstafodhir**, n. hästfoder: pabulum equarium. Kk. 5: pr. not. 34.) *2

Hæsta korn, n. hafre: avena. Kk. 5: pr. *2

Hæsta köp, n. hästköp: emtio equorum. *h. ok skipti*, Kp. 5: rubr. *3

Hæst bak, n.? hästrygg: dorsum equi. *leggja a h.*, B. 10: 2. *æltta þiuf af -ki*, d. ä. från en stulen häst på hyilken han rider: furem depellere ab equo surrepto, cui insidet. Þj. 13: 1.

Hæster, m. 1) häst: equus v. equa. Kk. 5: pr; 18: 1; G. 6; Æ. 2: 1. &c. 2) häst: equus. (*skiut*, Kp. 7.) (*hors*, Þj. 13: 1. *

Hætta, v. a. (vide UplL.) Vide *Ví-þer hætta*. * (*hæta*)

Hæþan, adv. hädan: hinc. Þg. 11: 2. *3

Höfðinge, m. höfðing, förste: princeps. Add. 1: 8. *2

Högher, adj. 1) hög: altus. Cfr. *Elder*. 2) stor (till antal &c.): magnus (numero). *höghre böter*, M. 18: 1. *kuna vari halou höghre at botum æn mæþer* (cfr. UplL.), M. 12: 3. *al-dra högstir hærrar*, Kg. 4: pr; 9: pr. *högstó sar*, vide *Sar*. *

Höggt, adv. högt, mycket: alte, magne, multum. *tíl lagha æller bota höghra qvælia* (cfr. UplL. v. *qvælia* 2), M. 21: 1. not. 75. *3

Höggtipis dagher, m. (vide UplL.) Kk. 7: 1. *3

Höns, n. (vide ÖGL.) Kk. 5: pr; 7: pr. not. 38; B. 33: 2. *3

Hör, m. lin: linum. *flyter saman h. ok hiærne*, allitt., om linet, d. ä. lakanet, bestänkes med (den i sin egen stuga dräpnes) hjä: na: si linum, i. e. culcita, adspargatur cerebro (eius, qui in suo ipsius cubiculo occiditur). M. 27: pr. Locc. perperam vertit: "ut cerebrum per aurium meatus fluat." Cum citatis verbis idem casus depingatur, qui in praecedentibus proponitur verbis: *varþer man dræpin i stovu siælfis sins*, neque audiendus est lh., qui statuit *hör* hoc loco pro *hior*, gladius, esse scriptum, ut sensus sit: "si gladius ad cerebrum penetraverit" (Gloss. v. *hior*), nec Ver., qui credit pro *hör* legendum esse *har* vel *hös*. Si quid l. c. esset emendandum, potius conicere vellem citata verba proprie pertinere ad ca-

sum in sequente periodo positum: *varþer man dræpin i siang sinne*. *3

Höra, v. a. 1) höra: audire. Conf.; Kg. 6: pr. &c. *bön h.*, Conf. Cfr. *Akora*. 2) tillhöra: pertinere (ad aliquem v. aliquid). *þær til hörer*, G. 6. Cfr. *Til höra*. *

Hös, m. hufvud, hufvudskål: caput, cranium. *skæra tungu ur höse manni*, M. 10: 1. not. 10.

Hö stakker, m. höstack: meta foeni. B. 17: 2. *3

Höta, v. a. höta, hota: minari. *h. andrum mæþ sten &c.* M. 33: pr. *hötter ær þrim staþum gilder*, ibid. *hött ær mæþ litlu v. ængu böt*, Kg. 5: pr; 7: pr. *

(*Hö tiund*, f. hötionde: decimæ ex foeno. Kk. 6. not. 21.)

Hötning, f. hötande: comminatio. M. 33: rubr.

I.

I, pron. I: vos. Þj. 16: 2. *2 (*ir*)

I, præp. c. dat. v. acc. 1) i: in. *skipta hæstum &c. i landslaghum*)(*a torghe*, Kp. 5: pr. not. 81. coll. §. 1. i (*bot*) *ægha*, M. 26: 7. *dræper kuna han i þy, aflar barn i þy, kan þiuver sik dræpa i þy*, Kg. 6: 1; Æ. 4: 2; Þj. 4: 4. *sarabot vari i þrim örur*, M. 18: 1. i *koma*, vide *Koma*. 2) inom (tid eller rum): intra (tempus vel locum). i *stæmnudaghum*, J. 4: 1. *land i landamære væria*, Add. 1: 3. *

la, 1) interj. ja: omnino, certe. *sighia ia víper v. til*, Kk. 12: pr. 2) ut subst. n. ja, bifall: adsensus. *utan ia ok gopvika þera fangnum*, Add. 1: 3. *

lak, pron. jag: ego. Þg. 11: 2. *

Iamförri, n. (vide UplL.) *læggia* v. *äggia til -ris*, B. 13: pr; 20: 5. not. 4. *iamförri*, adverbialiter, B. 20: 5, nisi *til i. legendum sit*. *3

Iamgilder, adj. (vide VGL.) M. 12: 3. not. 45. *

Iamkristin, m. jämnnchristen, medchristen: socius christianæ fidei. Kp. 3: pr.

Iamlangi, m. 1) (vide VGL. sub 1.) *at -ga mote*, Kk. 11: pr. 2) år: annus. *um -gan*, B. 26: 2. (*um*) *-gan allan*, Kk. 10: 2. *innan v. um v. i -ga enum*, G. 2: pr; B. 24: 2; M. 29. *i. ær uti*, J. 5: 1. *nat ok i.*, J. 5: pr; M. 4: pr; Þj. 8: pr. *innan nat ok i.*, Kk. 12: pr; Æ. 2: 1; J. 10: 2; M. 22: 3; 23: 1; 29; Þj. 15. *dagher ok i.*, J. 4: 1; M. 5: pr. *

Iamn, adj. 1) lika: par, æquus. *sighia iamt vara*, B. 11: pr. *vari þær alt iamt ek ok gran*, d. ä. lika mycket bötes för båda slagen: ratione multæ pendendæ æquales sunt. B. 18: 3. 2) lika när: æque propinquus. *iamner byrd at köpa*, J. 2: pr. not. 36, nisi *iamnær* legendum sit. * (*iæmpn*)

Iamnarva, adj. indecl. (vide VGL.) Æ. 1: pr. * (*iæmpn ærva*)

Iamnaper, m. billighet: æquitas. Conf. *

Iamnær, adj. lika när: æque propinquus. J. 2: pr., nisi *i. pro iamner* v. *iamnir* sit scriptum. *3 (*iæm nær*)

Iamskiala, *iamskila*, adj. indecl. lika i afseende på bevisning (om två vederparter, som båda lagligen gå ed): par ratione probationis (de duobus litigatoribus, utrinque legitimum danti-bus iuramentum). Kk. 16: 3; J. 1.

Iam skylder, adj. (vide VGL.) J. 2: pr. *2

Iagvæpi, n. ytradt bifall: adsensus pronuntiat. Conf.; J. 8: pr. *3

Iarl, m. (vide ÖGL.) Kg. 11: 3. *iærts man*, M. 35. *3

Iarn boghi, m. järnbåge (hvarmed skällan bindes vid halsen på en ko):

circulus ferreus (quo tintinnabulum collo vaccae suspenditur). B. 29: pr.

Iarnhatter, m. järnhatt, hjälm: galea. Add. 2.

Iarnhoggin, adj. (vide UplL.) -git sar, M. 11. *3

Ikorna hunder, m. en hund, som brukas vid ekorrejagt: canis ad vendendos sciuros adhibitus. B. 33: 2.

Ikorni, ekorni, m. ekorn, ekorre: sciurus. B. 19: pr. *3 (*ykorni*)

Ilder, adj. ond: malus. *at illu ganga*, Pg. 7. cfr. *Bilder*. *

Illu viliaper (illa viliper), adj. illvillig, illasinnad: malevolus. B. 7: pr. *2

In, adv. in: intro. *ganga, sökia, vita in til mans*, vide *Ganga 1* &c. *

Inbinda, v. a. åstadkomma bevisning: probationem adferre. *ep i.*, Kk. 15: 4. *3

Insödder, insöder, adj. (vide VGL.) Æ. 7: rubr.; M. 36: pr. *1

In föra, v. a. införa: inferre, invenhere. G. 5: 3; Pj. 12: 1. *3

Inganga, v. n. ingå: introire. Pj. 12: 1. *

Ingæld, n. ingäld, inkomst: reditus, vectigal. Add. 1: 1, 3. *1

Ingærpis, adv. inom hägnad, å inhägnade egor: intra saepimenta. B. 12: 1.)(*utgærpis*, B. 20: 3; 30: pr. *i akrum æller i ængium i.*)(*utgærpis*, B. 13: pr. coll. §. 1. *2

Inhyses folk, n. i. q. *innis folk*. Kk. 11: pr. not. 62.) *3

In koma, v. n. inkomma, införas: inferri, invenhi. G. 5: 3. *3

Inlaghsfæ, n. inlagsfä, deponerat gods: depositum, res deposita. J. 16: rubr.; Pg. 9: 5. *3

In läpa, v. a. i. q. *läpa*. B. 5: 4.

Inleþning, f. hustrus kyrktagning efter giftermål eller barnsbörd: feminae introductio in ecclesiam post nuptias vel puerperium. Kk. 8. *3

In læggia, v. a. inläggga: deponere. *pænninga til mans i.*, J. 16. Cfr. *Inlaghsfæ*. *3

Inlændis, adv. inom landskapet (Södermanland): intra provinciam (Södermanniam). Æ. 4: 1; J. 4: 1; M. 28: pr; 31: 1. *3

Inlændsker, adj. inländsk, Svensk: indigenus, Svecus. M. 22: 3; Add. 1: 3. *2

Inlænninger, m. inländning, Svensk man: indigena, Svecus. Add. 1: 3. *2

Inna, v. a. vinna, emottaga: adsequi, accipere. *i skript sina* (cfr. UplL.), M. 28: pr. *

Innan, præp. c. gen. dat. v. acc. 1) i: in. *i by, aum, köpstape, sokn*, J. 5: pr; B. 23: 1; Kp. 1: pr; 4: 1; 14. *i soknar*, Kk. 15: 3. not. 19. *i hundaris*, Pj. 8: pr; 13: 1. *i rikis*, Add. 1: 3. *i garþe sinum*, M. 27: pr. *garþar sum þe i sitia*, Pg. 2: pr. *koma i trægarp*, B. 10: 4. *i byabolstap*, B. 21: 1. *drap i sianga*, vide *Drap. ægha lot i (öium)*, B. 31: 1. *ær lyti i (sari)*, M. 12: 2. *synis* (sc. þær) *i manna handvirki*, B. 8: pr. *skipta bok i tiu laghabalka*, Prol. þær i., Prol.; Kk. 1: pr; G. 1: pr; Kp. 1: 1; M. 19: 1. Cfr. *Koma*. 2) inom: intra. *i tomta ra*, M. 22: pr. *i þria sunnudagha*, Kk. 6, 10: 2. *i lagha stæmnudagha*, Pj. 9. *i fyra manapa, sex vikur*, Æ. 5: pr; Kp. 11: pr. *i nat ok iamlanga*, vide *Iamlangi 2*. *i iamlanga enum*, G. 2: pr. *i þripia man*)(*a þripia man*, Kk. 15: pr. 3) innan, före: ante (tempus). *i þæn dagh*, Kg. 9: 3. 4) adverbialiter, a) inifrån: ab interiori parte. *i af lande*, Kg. 12: pr. b) innantill: intrinsecus.)(*utan*, B. 5: 1. *i firi borþe*)(*utan firi bryggiosporþe*, M. 26: 10. c) in: intro. *þæt sum han i haver skipt*, d. ä. tillskiftat sig: id quod permutatione accepit. J. 12: 2. *

Innan sokna mæn, m. pl. inom soknen boende män: viri intra paroeciam habitantes. Kk. 15: 3. not. 19.

Inni, adv. inne: intus. *lik ligger i at bonda*, Kk. 11: 1. *i. vara*, adesse. Æ. 3: 4. *i. halda*, B. 6: 2. *

Innis folk, n. inhysesfolk: inquilini, tugurii incolae. *hava i. i garpe sinum*, Dj. 12: 5. not. 41. *þæt i. i husum siter mæþ andrum*, Kk. 11: pr. Cfr. VGL. v. *innismaþer*.

Inni takin, adj. (vide ÖGL. sub 1.) Kk. 15: 3. *3

Inrikis, adv. inrikes: intra (hoc) regnum. Add. 1: 3. *

Insighti, n. insegl, sigill: sigillum. Conf. *3

In sætia, v. a. insätta, inlägga: deponere. J. 16. *2

Intaka, v. a. 1) emottaga: accipere. Kg. 10: 3; J. 16; B. 26: pr. not. 68. 2) (vide VGL. sub 1.) B. 5: 4; 6, 9: pr; 14: pr; 15: 1; 23: 2; 31: pr. 3) intaga jord, inhägna mark: solum sæpire. B. 13: 2. *

Inteki man, m. (ab *intaka* 1) upbördsman: vectigaliarius. Kg. 10: 3.

Intekt, f. 1) ingäld, inkomst: reditus, vectigal. *kunungs-ter*, Kg. 10: 3. not. 96. 2) intagande af andras fäkreatur på sina egor; äfven det intagna fäkreaturet: captura alieni pecoris quod aliquis in suo agro invenit; quoque pecus ita captum. *i. af akrum eller ængium*, B. 6: rubr. *göra i., dela um i.*, ibid. §. 2. *i. komber i garþ*, i. e. pecus captum. Ibid. pr.

In varþa, v. a. inlemna: committere, tradere. Kp. 1: 3.

In varþer, m. vakt, som i krigstider utsattes på passande ställen i det inre af landet: excubiae tempore belli idoneis locis in partibus provinciae interioribus positae.)(*byavarþer* et *utvarþer*, Kg. 12: 2. Cfr. *Lyznuvarþer*.

In vitna, v. a. bevisa med vitnen: testibus probare. J. 16.

Iorþ, f. 1) jord: terra. Prol.; Kk. 6, 9: pr; 15: 1; J. 18: 1; B. 1: pr; M. 30. *lik til -þa forþa*, Kk. 11: 1. 2) jord, mark: ager, solum. Kk. 9: 1; Kg. 9: pr. 3) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. Kk. 12: pr; G. 3: 3. &c. *i. i by*)(*skogher*, J. 14: pr. *i. ok goþs*, vide *Goþs. iorþa balkes*, Prol.; J. rubr.; 18: 1. Cfr. *Aflinga*, *Kirkiu*, *Lös iorþ*. *

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. Kk. 11: 1; M. 6: 3. *

Iorþa aværkan, f. (vide ÖGL.) Kk. 19. *3

Iorþa dela, f. jordatvist: lis de bonis immobilibus. Kk. 19; J. 18: rubr. *3

Iorþa klandan, f. klander af jord: vindicatio rei immobilis. J. 1: rubr.

Iorþa köp, n. jordaköp: emtio venditio rerum immobilium. J. 4: rubr. *i. ok skipti*, J. 12: rubr. *3

Iorþa skipti, n. jordaskifte: permutatio rerum immobilium. J. 5: rubr. *

Iorþriki, n. jordrike: regnum terrarum.)(*himiriki*, B. 33: 3. *3

Iorþæggha, f. jordegendom: bona immobilia, quae aliquis habet. *æptir-ggho sinni*, secundum pretium fundorum, quos quisque in paroecia habet. Kk. 1: 1.

Iorþægghande, m. jordegare: dominus fundi. Conf.; Kk. 1: 1. et not. 3; Add. 12.)(*landboe*, J. 10: 2; 11: 1. not. 6; 14: 1. *

Is, m. is: glacies. Æ. 6: pr.

Ivin axlaþer, adj. (vide UplL.) Dj. 12: 1. *3

Ivir, *ivi*, præp. c. dat. v. acc. 1) öfver: super. *kasta i. hus*, M. 7: pr. *föra lik i. iorþ*, Kk. 9: 1. *aka i. aker*, B. 5: 2. *sylghia kunungi i. laghsaghu*, Add. 1: 7. *i. þvært þing*, M. 34. *byabro sum fælæpi skal i. fara at*,

bolstapa bro þe almanna vægher ligger i. at, B. 24: pr. *i. eno koma*, vide *En 3.* 2) utöfver: trans, ultra. *i. landamære*, Add. 1: 3. *i. stæmmudagh, mißfastu*, J. 2: 1; 9: pr; 10: 1. *gops sum þær ær i. at*, Æ. 7. 3) öfver, i: per. *i. al upland, alt sveariki*, Add. 1: pr, 1. 4) angående, om: de. *döma &c. i. mal*, Kk. 10: 2; 21. *

Ivirklæpe, n. (vide UplL.) G. 6. *3
Ivi sea, v. a. (vide UplL.) Conf. *3
Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. *þrættande dagher iula*, Add. 12. *

Iula aptan, m. julaston: vigilia nativitatis Christi. Þg. 11: pr. *

Iuladagher, m. juldag: dies nativitatis Christi. Kk. 7: 1; Þj. 6: 1. not. 41. *3

Iulafriper, m. (vide UplL.) Þg. 11: pr. *

Iumfru, f. jungfru: virgo. *i. sancta maria*, Add. 1: 3, 5.

K.

Kasti, m. kaffe: cylindrus, bacillum. Vide *Bup-*, *Lot kasti*. *3

Kal, ? (Isl. n.) kål: brassica. B. 10: 3. *1

Kalker, m. (vide VGL.) Kk. 3. *

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. *prester skal -las firi sin forman*, Kk. 10: 1. *bönder til þings k.*, Þg. 3: pr. *k. þing (firi sik)*, Þg. 3: pr. not. 45; 7. *syn -las til mans*, J. 13: pr. *-laper af kunungi*, Kg. 12: 3. *krist sik til napa k.*, d. ä. åkalla: invocare. Kk. 1: pr. Cfr. *Ater-*, *Saman-*, *Til kalla*; *A kallan*. 2) kalla: appellare. *k. ius patronatus*, Kk. 4: pr. *k. man agnabak &c.* M. 34. *

Kalver, m. kalf: vitulus. Kk. 7: pr; B. 31: pr. *

Karl, m. 1) karl: vir. Vide *Stafkarl*. 2) enskild man: privatus vir.

bape k. (d. ä. häradet: hundredum) *ok kununger, kvarle k. eller kununger*, Kg. 12: 2; G. 4: pr. *

Kasnavargher, m. mordbrännare: incendiarius. M. 34. not. 46. * (*kaxna vargher*)

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere &c. *k. annan utbyrþis i haf*, Kg. 11: 1. *k. til mans*, Kg. 5: 3. *k. at fæ*, B. 33: pr. *bolöxe ma til k.*, B. 17: pr. *k. ivir hus, k. fram firi sik*, M. 7: pr. *k. grind niþ v. bort ur*, B. 9: 2. et not. 86. Cfr. *Upkasta*. *

Kaster, m. kast, hög, stapel: strues. Vide *Vipkaster*. *3

Katter, m. katt: felis. B. 33: 2. *3

Kirkiu (g. pl. *kirkiu*, M. 22: pr, 3.), f. 1) kyrka: aedes sacra. Kk. 1. &c. *i k. ganga æptir barn sit eller bonda*, Kk. 8. *prester (sum) k. haver*, Æ. 7. *firi k. eller v. ok þinge*, d. ä. kyrko- eller tingsfolket: coram hominibus ad aedem sacram vel iudicium convenientibus. M. 34; Þj. 14. 2) kyrka, församling: ecclesia.)(*krona*, Kk. 21. *þe helgha k.*, Kk. 20: pr; Þj. 6: 1. not. 41; Add. 1: 3. cfr. *Friper 3. kirkiu balker*, Prol.; Kk. rubr. Cfr. *Domber 3, Hion 2*. *

Kirkiu bol, n. (vide VGL.) Kk. 2: rubr. *

Kirkiu bols garþer, m. prestgårdsbyggnader: aedificia ad habitationem sacerdotis pertinentia. Kk. 2: 2.

Kirkiu bro, f. bro på kyrkväg: pons in via ad aedem sacram ducente. B. 24: pr.

Kirkiu bygning, f. (vide VGL.) Kk. 1: 1; Add. 5. *3

Kirkiu friper, m. 1) (vide VGL.) Kg. 7: 1; M. 12: rubr.; Þj. 4: pr; Add. 1: 3. 2) den fred och säkerhet som kyrkan sjelf njuter: securitas, qua ipsa fruitur aedes sacra. Kk. 14. Eandem

- significationem h. v. habet UpIL. Kk. 18: 1. Cfr. *Friþer* 3. *3
- Kirkiugarþer*, m. 1) (vide VGL. sub 1.) Kk. 18: 1. 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. 5: 1; 14, 18: 1; 20: pr; M. 27: 2; Þj. 11: pr; 16: pr. *þön dömes utan-rþ*, d. ä. till begrafning utom kyrkogården: lata sententia sepeliuntor extra coemeterium. G. 4: 1. *
- Kirkiu gif*, f. i. q. *sialagipt*. Conf.
- Kirkiu iorþ*, f. (vide VGL.) Kk. 19. *3
- Kirkiu klæpe*, n. pl. kyrkläder, helgdagsklädning: vestis festa. G. 6. *3
- Kirkiu lagh*, n. pl. (vide UpIL.) Kk. rubr. not. 1. *3
- Kirkiu landboe*, m. (vide VGL.) Kk. 2: 3. *1
- Kirkiu lykil*, m. kyrknyckel: clavis aedis sacrae. Kk. 4: 2.
- Kirkiu messu dagher*, m. (vide VGL.) Kk. 7: 1; Add. 12. *3 (*kirk-mæssu dagher*)
- Kirkiu nykil*, m. i. q. *kirkiu lykil*. Kk. 4: 2. not. 73. *2
- Kirkiu prester*, m. kyrkoherde: curatus. Kk. 4: pr. not. 23. *3
- Kirkiu rætter*, m. (vide ÖGL.) Kk. 21.) (*landslagh*, Conf. *3
- Kirkiu skruþer*, m. i. q. *skruþer*. Kk. 3: rubr.; Add. 12.
- Kirkiu sokn*, f. kyrksocken: paroecia. *firi k.* (cfr. UpIL.), Kk. 15: 3; J. 12: 1. *
- Kirkiu vigsl*, f. kyrkinvigning: consecratio aedis sacrae. Kk. 5.
- Kirkiu vigsla spiæld*, n. i. q. *vixla spiæll* (vide ÖGL.). Add. 12.
- Kirkiu vægher*, m. (vide VGL.) Kg. 7: pr. *
- Kirkiu væriande*, m. (vide VGL.) Kk. 1: 1; 3, 4: 4; Add. 12. Scribitur *kyrkiovärd*, Kk. 1: 1. not. 7; 3. not. 86. *3
- Kirkiu þiuver*, m. (vide UpIL.) Þj. 11: rubr. *3
- Kiurtil*, m. kjortel: palla muliebris, inferior pars vestis muliebris.) (*stænizza*, G. 6. *3
- Kiþ*, n. kid, kidling: haedus, capella. Kk. 7: pr; B. 31: pr. *
- Kland*, n. (vide UpIL.) Þj. 8: 4. not. 72. *
- Klanda*, v. a. (vide ÖGL.) *k. iorþ* &c. J. 1; Þj. 8: pr; 12: 4. *k. ok qvælia iorþ*, allitt. J. 8: 1. *iorþ klutra æller k. æller atala*, J. 9: 2. *k. (bark &c.) firi manni*, B. 16; Kp. 1: pr; 2: 2; Þj. 7, 8: pr, 1-3. *skipti qvælia æller k.*, allitt. J. 5: 1. *k.*, absolute, Kp. 1: pr; 2: 2. *-dat leþis manni til handa, æptir þy -dat ær til*, d. ä. den klandrade saken: res litigiosa. Þj. 8: 3, 4. Cfr. *O klandaper*. *
- Klandan*, f. (vide UpIL.) B. 16: rubr. not. 98; Þj. 7: rubr. Cfr. *Iorþa klandan*. *3
- Kliva (klyva)*, v. n. klifva: scandere. M. 20: 2. *3
- Klokka, klukka*, f. klocka: campana. Kk. 3, 4: 4. *
- Klokkare*, m. klockare: aedituus. Kk. 4. *
- Klokko klæpper*, m. kläpp: pistillum campanae. Kk. 4: 4. A Danis vertitur: *klæbel, knebel* v. *knevel*, not. 74. *ibid.* *3
- Klokko köp*, n. köp af klocka: emtio campanae. Kk. 4: 4. *3
- Kloster*, n. kloster: coenobium. Kk. 12: pr; M. 22: 3; Add. 1: 3. *
- Klutra (klutra)*, v. a. i. q. *klanda*. J. 9: 4. Cfr. *Klanda, Oklutraþer*. *3
- Klyva*, v. a. klyfva: findere. B. 15: pr. Cfr. *Fiughur kluva*.
- Klæpper*, m. kläpp: pistillum campanae. Vide *Klokko klæpper*. *3
- Klærker*, m. klerk: clericus. Conf.; Kk. 4: pr; Æ. 7; Add. 1: 3.) (*lekman*, Kk. 4: 1. not. 62; 19; M. 22: 3; 31: pr, 1. *prester æller annar k.* (cfr. UpIL.),

Kk. 18: pr; M. 31: pr. -ka arf ok presta, Æ. 7. *

Klæpe, n. 1) kläde, tyg: pannus. Æ. 2: 1; Kp. 2: 1. Cfr. *Altaraklæpe*. 2) pl. kläder: vestimenta. G. 4: pr; B. 17: 6; Kp. 1: pr; Þj. 7, 12: 1. Cfr. *Ivir-, Kirkin-, Mæssu klæpe*. *

Klvæper, adj. (a klöf, ungula bifida) som har klöfvar: unguis bifidis praeditus. Vide *Hovæper*.

Kniver, m. knif: culter. Vide *Mat-, Tælghekniver*. *2

Koma, v. n. 1) komma: venire. til arfs komin, Kk. 11: pr. at (fæperne eller möperne) komin, G. 5: 2. vara til lagha v. vitsorþa komin, vide *Lagh, Vitsorþ. ivir eno k.*, vide *En 3. vafe komber i viliaværk v. viliaværks bot* (cfr. UplL.), B. 18: 1; M. 21: 1. þær komber i baþe karl ok kununger, d. ä. taga del i böterna: partes mulctae capiunt. Kg. 12: 2. dela komber i by, J. 14: 1. af ondum orþum koma gærninga onda, M. 34. elder komber af omne, Kk. 2: pr. skapi komber af bro, B. 24: pr. spiæll k. ginum grind, B. 9: 2. skapi komber i skip v. a land, Kg. 12: pr, 2. spiæll komber við sæd mans, B. 7: pr. Cfr. *Undan; Ater-, Fram-, In-, Saman-, Til-, Viper-, Up koma*. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. hæfþ komber i skyldskap, a þripia man &c. Kk. 15: pr. utan þæt kome i vapnaskipti, Kg. 8: pr. gærning, drap &c. komber manna mællum, Kg. 5: 2; 7: pr; B. 21: pr. asyn ær komin þera mællum, Kg. 6: pr. fall, lyte k. innan, Kk. 3; J. 11: pr; M. 12: pr; Add. 12. misfall v. spiæll k. i, G. 5: 2; B. 14: 3. bakarf komber i, Æ. 2: 1. kan hordomber þær vara i komin, Kk. 15: pr. Cfr. *A-, Til koma*. 3) v. a. c. dat. (vide UplL. sub 3.) k. vafa eþe firi

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

sik, Kk. 2: pr. han komber ei nei firi sik, B. 17: 6. Cfr. *Framkoma 2*. *

Konunger, vide *Kununger*.

Korn, n. säd: seges, frumentum. Kk. 6; Æ. 2: 1; J. 17; B. 3, 5: 2; 7: pr; 9: pr; 18: 1; Kp. 10: 3; Add. 12. Cfr. *Hæsta-, Mæpal korn*. *

Kornhærbærgi, n. sädesbod: cella frumentaria. Kk. 2: pr. *3

Korn ladning, f. sädens införande i ladan: segetis illatio in horreum. B. 5: rubr. not. 69.

Korn tiund, f. (vide UplL.) Kk. 6. not. 21. *3

Kosta, v. a. bekosta, bestå: praeberere, sumtus rei suppeditare. Kk. 3. k. a manni, J. 17. *

Koster, m. 1) kost, spis, föda: cibus. Kk. 5: pr; J. 17; Kp. 10: 1; Add. 1: 9. (firi) manni kost uppi halda, Kk. 5: 1; J. 17; Kp. 10: pr. Cfr. *Föþokoster*. 2) kostnad, bekostnad: impensa. a sin eghin k., Kk. 2: 2. a bonda k., Kp. 13: pr. 3) pl. saker, egodelar: res, utensilia. J. 16; Kp. 7: rubr.; 12: 1. Cfr. *Ankostir, Farkoster*. 4) sätt: modus. hæste blöþ lata æller andrum -tum (sc. hiælpa), B. 33: 1. *

Kranker, adj. ond: malus. Conf. *3

Krapter, m. kraft: robur. lagha rætter ok k., Conf. *3 (krafter)

Kringer, m. krets: circus. Vide *Um kring*. *1

Kristin, adj. christen: christianus. Kk. 1: pr. et not. 47; 3. n. 63; Kp. 3: pr. Cfr. *Iamkristin*. *

Kristendomber, m. dop: baptismus. Kk. 9: pr. *

Kristna, v. a. döpa: baptizare. Kk. 9: pr. *

Kristnam, n. (pro krist v. kristis namn) Christi namn: nomen Christi. Kk. 1: pr.

Kristning, f. dop: baptismus. *bar-na k.*, Kk. 9: rubr. *3

Krak rep, n. ett rep hvarmed höl-asset ombindes, och vid hvars ända är fästad en krok, medelst hvilken re-
pet fasthåller ändan af läsestängen: funis, quo circumligatur vehes foeni, quique munitus est unco, qui adnectitur perticae foeni comprimendi causa vehi impositae. B. 8: 5.

Krona, f. 1) krona: corona. *kunung-lik k.*, Add. 1: 1. *-nu bæra*, Kg. 3. *til -nu vighias*, ibid. 2) kronan, den kungliga magten: regia auctoritas. Add. 1: 3.)(*kirchia*, Kk. 21. *þe aghu han til -nu ok til kunungsdöme skilia*, Kg. 1. *gamalt -nunna goþs*, Add. 1: 3. *gan-ge iorþ ok goþs hans undi -nunna*, M. 36: pr. *3 (*kruna*)

Krona, v. a. kröna: coronare. Add. 1: 6.

Krævia, v. a. kräfva, fordra: exigere, appellare. *k. ræt v. bot (af manni)*, B. 3; M. 22: pr, 1; 31: 1. *k. dagsværke*, Kk. 1: 1. not. 14. *k. skogh til skiptis*, Add. 5. *syn k.*, B. 25. *han kræver þem syna* (gen. a *syn*, ut Isl. *krefia einn máls*, BH.), ibid. *k. (eþa) til fastu ok fæbota*, Kk. 16: 4. *ater k.*, J. 6: pr; 16; Kp. 2: 1. *k. ut*, Þg. 5: 2. Cfr. *Lagh-*, *Ut krævia*; *Okræfder*. *

Kulder, m. 1) (vide ÖGL.) Vide *Sam-*, *Sunder kulli*. 2) kull (af vargungar): nidus, proles (lupae). B. 27: 1. * (*koller*)

Kullar arf, n. (vide UplL.) Æ. 2: rubr. *3 (*kollar arf*)

Kuna, f. 1) qvinna: femina. Kk. 8, 15: 3, 4; Kg. 8: 1. &c. *taka k. mæþ vald*, vide *Taka*. Cfr. *Fæsti-*, *Legho kuna*. 2) hustru: uxor. G. 1: pr; 3: 3. &c. Cfr. *Aþalkunni barn*. * (*kona*)

(*Kungöra*, v. a. i. q. *kunnugha*. Prol. not. 7.)

Kunna (præs. conj. *kunni*, J. 10: pr.

kundi, Kg. 12: 2.), v. a. 1) veta, förstå: scire, intelligere. Vide *Kunnist*. 2) kunna: posse. *kunnu þe ei &c.* Kk. 11: 1. 3) (vide VGL. sub 3.) *þe kunnu rutna, kan varþa, kan klokka niþer falla, kunnu þer viþer delas, hvar þæt varþa kan, æn han bryta kundi, utan æghandin kunni til þrængia, kan spicæll synas &c.* Kk. 2: pr, 1; 4: 4; 11: 1; Kg. 12: 2; J. 10: pr; B. 9: pr. &c. *

Kunnist, f. ? kunskap, förstånd: scientia, intelligentia. Add. 1: 3, 5. *3

Kunnugha, v. a. kungöra, tillkännagifva: notum facere, indicare. Conf; Prol. *3

Kununga synir, m. pl. konungasöner: filii regum. Add. 1: 3.

Kununga val, n. konungaval: electio regis. Add. 1: 8.

Kununger (konunger, Conf. &c.), m. konung: rex. Kk. 19; Kg. 1. &c. *him-na k.*, Kg. 12: 3. *k. svea ok göta ok normanna*, Prol. *k. svearíkis ok norghis ok skane*, Conf. *kunungs balcer*, Prol.; Kg. rubr.; 12: 3. Cfr. *Bref 1, Buþ 1, Byr, Domber 2, Döma, Ensak, Epsöre, Garþer 4, Karl 2, Lepunger, Læn, Lænsmæper, Mæper, Rap, Ut gærþ*. *

Kunungliker, adj. kunglig: regius. Conf; Add. 1: 1, 3. *3

Kunungs döme, n. 1) konungamagt: regia potestas. Vide *Krona 2*. 2) konungarrike: regnum. Add. 1: 3. *3

Kunungs riki, n. konungarrike: regnum. Add. 1: pr, 2. *1 (*konongsriki*)

Kunungs rætter, m. (vide UplL.) M. 31: pr. *

Kyn, n. slag: genus. Vide *Alskuna*. *

Kyndilmessa, f. (vide VGL.) B. 19: pr. *kyndilmessu dagher*, dies II Februarii. Kk. 7: 1. *

Kyverne, n. (vide ÖGL.) B. 33: 2. *2 (*köværne*)

Kænna, v. a. 1) lära, undervisa:

docere, instituere. Prol. 2) tillvita, beskylla: obiicere, accusationem alicui intendere. *k. manni*, Kk. 15: 4; B. 5: pr, 1, 4; 16: pr. not. 9; 18: 7. n. 16; M. 8: pr. *kunu varþer kært hor*, G. 4: pr. 3) *sik k.*, vilja tillegna sig, påstå något vara sitt: velle sibi appropriare, rem suam esse contendere. J. 1, 15: 1. *kavi ænga tiltahu sik nokot k. af þy gops*, d. ä. fordra någon del deraf såsom belöning: partem aliquam rei praemii nomine sibi appropriare. Þj. 16: 2. 4) *kænnas víþer*, a) vilja tillägna sig: velle sibi appropriare. *víþer skogh &c. k.*, J. 14: pr; B. 19: 3; 30: 1; M. 22: 3. b) erkänna: fateri. *víþ drap k.*, M. 22: pr; Þj. 11: 1. Cfr. *Viþer kænna*. *

Kær, adj. kär: carus. Add. 1: 3, 5. Cfr. *Okær*.

Kær, n. kärr: palus. Vide *Porskær*. *3 (*kærr*)

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a man*, Kk. 19; B. 26: 3. not. 84; Þg. 6: 2. *k. (hemsokn) til mans*, Kg. 5: pr; B. 6: 3; 19: pr. &c. *þæt kærís*, M. 31: 1. *æptir (gældi, skapa sinum) k.*, Æ. 3: pr; 5; B. 7: 2; M. 30; Add. 4. *k.*, absolute, Kk. 15: 3. not. 19; Kg. 9: 1; B. 16: 1; Kp. 12: pr; M. 2, 15; Þg. 4: pr. *k. a domarans dom*, i. q. *dela a domarans dom* (vide *Dela*), Add. 11. Cfr. *A-, Til kæra*. *

Kæra, f. käromål: actio. *k. æller vitsorþ*, Þg. 6: 2. *k. bærs til mans, svara þe kæro*, Add. 10. *3

Kærande, m. kärande: actor.)(*sva- rande*, B. 21: pr; Kp. 14. *3

Kærleker (kærlek), m. kärlek: amor. Add. 1: 3. *1

Kærumal, n. käromål, rättegångsmål: actio v. caussa iudicialis. Add. 1: 4. *1

Köp, n. köp: emtio. J. 4: pr; Kp. 1: pr. &c.)(*gif*, Þj. 7.)(*skipti*, J. 6:

pr; 9: 2; 10: 4; 12: 1, 4, 5. &c. *k. göra*)(*skipta eghnum*, J. 12: pr. *k. mæþ vingan*, Kp. 1: rubr. *flere binda k. a en*, J. 6: rubr. *tve gripa k. a en*, ibid. pr, 1. *ægha mæþ fullu köpe*, ibid. pr. Cfr. *Ater-, For-, Hæsta-, Iorþa-, Klokko-, Torgh-, Þranga köp*. *

Köpa, v. a. köpa: emere. Kk. 3; J. 2: 1; 4: pr. &c.)(*sælia*, J. 2: 2; 8, 9: 1, 4; Kp. 2: pr.)(*skipta*, J. 2: 2; 6: 2; 8: pr; Kp. 5: 1. *k. víþ annan*, Kp. 4: pr; 5: 1. Cfr. *Byrd 5, 6; Forköpa*. *

Köp fastar, m. pl. (vide UplL.))(*skiptis fastar*, J. 12: 4. *3

Köpmal, n. (vide ÖGL.) *-la balcer*, Prol.; Kp. rubr. *3

Köpman, m. köpman: mercator. J. 9: pr; Kp. 2: 1. *3

Köpstaþer, m. stad: urbs. Kp. 2: 1; 10: 3; M. 22: pr.)(*land*, J. 9: pr; Kp. 1: pr, 2, 3; 2: pr. *3

Köpstaþs maþer, m. stadsbo: urbis incola. Kp. 1: pr; Þj. 8: 1.

Köpvitni, n. (vide UplL.) Þj. 12: 4; Þg. 9: 5. *3

Köpping, n. marknad: conventus mercatorius. *3 Inde

Köppinga friþer, m. marknadsfred i Strängnäs, från fredags aftonen efter askonsdagen, till aftonen första söndagen i fastan; utaf tvifvel i anledning af en på lördagen emellan dessa två dagar i Strängnäs hällen marknad (den samma som ännu kallas Saunting, och intill närvarande tid varit hällen vid förste söndagen i fastan, men de senaste åren mot slutet af Februarii månad): pax nundinaria, quae Strengnesiae valuit a vespera feriae sextae ante dominicam Invocavit (vel primam in quadragesima) ad vesperein huius dominicae, idque sine dubio propter conventum mercatorium die Saturni inter illos duos dies celebratum, eundem qui nostro quoque tempore

appellatur *Samting*, et usque ad recentissimum tempus habitus fuit circa dominicam *Invocavit*, ut de suo aevo narrat *TUNELD*, *Geographie öfver Sverige*; in cuius operis novissima editione (P. I. Stockh. 1827, p. 343.) idem refertur, quamvis ille conventus iam coepit stato tempore haberi, versus finem mensis Februarii. *Þg.* 11: pr.

L.

Ladning, f. (a *laða*) (sädens) införrande i ladan: illatio (segetis) in horreum. Vide *Korn ladning*.

Lafrinza dagher, m. (vide *VGL.*) Conf. *3 (*laurinza dagher*)

Lagh, n. lag, sällskap: societas. Vide *Bo-*, *Nota-*, *Skiplagh*.

Lagh, n. pl. 1) lag; lex, ius. Conf.; Kk. 1: pr. &c. *l. supermanna*, G. 3: 3. *gamul (sverikis) l.*, *ny*, *ræt l.*, Conf.; Add. 1: 3. *rætter ok l.*, Prol.; Add. 1: 1, 3. *rætvisi ok l.*, Prol. *mæþ spækt ok laghum fara ok liva*, Add. 1: 3. *l. giva*, *i l. giva*, vide *Giva 1*, *4*. *l. skipa*, *styrkia*, vide *Skipa*, *Styrkia*. *sum l. sighia*, Kk. 2: 3; Add. 1: 3, 7. *sum i laghum skilt ær*, *sum l. skilia* v. *hava skilt*, J. 2: pr. 1; 17; Kp. 5: 2. *domara agha bondum l. skilia*, *Þg.* 1. *bryta i l. manna*, J. 14: 3. *mæþ laghum ut sökia*, *Æ.* 3: pr. *æptir laghum ok lagha domum*, Add. 1: 3. *friþer vari lykt at laghum*, *Þg.* 11: 2. Cfr. *Kirkiu-*, *Lands-*, *Olagh*. 2) ed: iuramentum. *l. biuþa*, *fæsta*, *ganga*, *sellu*, *mæþ laghum væria*, vide *Biuþa* &c. *sak ær til lagha komin*, *Þg.* 4: 4. *l. stande firi hanum*, *Þj.* 12: pr. *viper laghum taka*, M. 5: 1. *qvælia til lagha æller til bota*, M. 21: 1. *svara mæþ laghum æller lagha botum*, Kk. 19. *fæsta l. æller sokn*, *Þg.* 5: pr. *sa l. æller pænninga*, Kk. 15: 3.

æptir laghum æller ok æptir utlette fulle sannind, i. e. secundum iuramenta in quavis causa data, vel ulterius facta veritatis investigatione (cfr. *librum meum* pag. 219. cit. p. 52, 53.). Add. 1: 4. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Bot 2*, *Diki*, *Eper*, *Fall 2*, *Friþer 4*, *Fæsta 2*, *Giptning 1*, *Gæld 4*, *Hus 1*, *Lysning*, *Læker*, *Lösn*, *Lösnung*, *Rætter*, *Sokn*, *Stadge*, *Stæmnudagher*, *Tilbuþ*, *Tilmæä*, *Utskyld*, *Værn*, *Olagha*. *

Laghabaiker, m. lagbalk: liber v. sectio codicis iuris. Prol. *3

Laghahus, vide *Hus*.

Laghaskilninger, *lagha skilinger*, m. laga lösen eller ersättning (for svin som blifvit intaget i annans skog): legitima compensatio (qua redimitur sus in aliena silva captus). B. 15: 1. *3 (*laghskillinger*)

Laghaskökning, f. lagsökning, lagligt åtal: legitima actio v. accusatio. *l. a þiuf*, *Þj.* 4: rubr.

Laghbiuþa, v. a. lagligen erbjuda: legitime offerre (cfr. *ÖGL.* sub 2.). J. 4: 1. *l. sik til byrd sinna*, J. 2: pr. *

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. Conf.; Add. 1: 8. *supermanna l.*, *gambla-kin*, Add. 12. *

Lagh dömdur, adj. lagligen dömd (att göras eller gifvas): legitime iudicatus (ut fiat vel detur). *-mt þing*, *-md sak*, M. 26: 9. *1

Laghgipter, adj. (vide *ÖGL.*) *kuna ær -pt til þera siang*, G. 4: pr. *

Laghgæld, *laghagæld*, n. (vide *UplL.* sub 1.) B. 24: 1. et not. 25; 32: pr. 1. *3

Lagh krævia, v. a. lagligen fordra: legitime petere. *sipan lagh krapt* (pro *lagh kraft*, n. part. pass.) *ær*, sedan påstående blifvit väckt om skogens delning: instituta iam actione de silva dividenda. Add. 5. *2

Laghlka, adv. lagligen: legitime. Kk. 2: pr; 4: 4; 10: 3. &c. Cfr. *Olaghlka*. *

Laghlker, adj. laglig: legitimus. Add. 1: 4. *2

Laghtysa, v. a. (vide ÖGL.) B. 19: 2; M. 18: 1; 19: pr; Þj. 13: 1; 14, 15. *

Laghtmal, n. (vide VGL.) Conf. *3

Laghtmander, **laghtmaþer**, **laghtman**, m. lagman: iudex provincialis, legifer. Kp. 13: pr; Þg. 1, 9: pr; 11: 2; Add. 1: 2-5; 9-12.)(*domare*, Kp. 12: pr; Þg. 3: 1; 8: 1; Add. 11. *superman-na l.*, Conf.; Kg. 1; Add. 1: 7. *uplanda*, *tihæraþa*, *værma*, *nærικiu l.*, Kg. 1. *ösgöta*, *vesgöta*, *vestmanna l.*, Kg. 1; Add. 1: 7. *l. af uplandum*, *virða*, *nærisker l.*, Add. 1: 2, 5, 7. *l. af væstragötlande*, Conf. Cfr. *Domber 2*, *Döma*, *Ensak*, *Skila*, *Skilia*, *Skilning*. *

Laghtmans döme, n. 1) lagmansäm-bete: iudicis provincialis officium. Kp. 12: pr. 2) lagmansdöme, lagsaga: provincia legiferi, legiferatus. Add. 1: pr. *1

Laghtmans pænningar, m. pl. en årlig utskyld till lagmannen: tributum annuum iudici provinciali debitum. Add. 9, 12.

Laghtmans þing, n. lagmansting: iudicium provinciale, a legifero habitum. Þg. 2: pr. not. 26.

Laghtmäla, v. a. lagligen tilltala, anställa åtal: actionem instituere. *l. til mans*, Kp. 5: 2.

Laghtsagha, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *höra l.*, Þg. 11: 2. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Add. 1: 2, 3, 7, 9. *land ok l.*, allitt. Þj. 8: pr; Add. 1: 1, 7, 9. *uplanda*, *nærisk l.*, Add. 1: 7. *

Laghtslit, n. 1) forsummelse att erbjuda läkare åt en såråd: negligentia eius, qui vulnerato non offert medicum (cfr. UplL.). *böta firi -tit*, M. 1, 2. 2) böter för sådan forsummelse: mulcta ob talem negligentiam pendenda. *þæsse bot heter l.*, M. 11. *3

Laght sokn, f. lagsökning, utsökning af böter: legitima exactio mulctae. *friþer i -num*, Þg. 11: rubr.

Laghtstandin, adj. lagständer, som stått i laga tid (så att den ej mera kan rubbas): qui, iusto tempore (retractandi) praeterlapso, stabilis evasit. *þa ær gipt l. v. skipti -dit*, J. 10: pr; 12: 2. *3

Laghtstæmna, v. a. lagligen stämna: legitime in ius vocare. Add. 10. *2

Laghtsökia, v. a. (vide ÖGL.) M. 31: 2; Þj. 6: 1. not. 41. *-as til sak sinna*, Þj. 4: 3; 6: 1; 11: pr. *-kter til fullan þiufnaþ*, Þj. 4: pr. *3

Laghtakin, adj. lagligen tagen: legitime captus. *l. ok ei valdtakin*, G. 2: pr. *3

Laght vara, v. a. (vide ÖGL.) Kk. 4: 4. *

Laghtvinna, v. a. (vide UplL.) *varþer man -vunmin þær til*, Æ. 4: 2. *

Laghtværn, f. laglig hägnad: legitimum saepimentum. *l. hvar viþ annan halda*, B. 1: pr; 14: 3.

Laghtþing, n. pl. (vide UplL.) *til biuþas*, *væþ up biuþa*, *ut biuþa*, *svara*, *væria sik i þrim -gum*, i. e. intra tres septimanas. B. 25; Kp. 8; M. 17: pr; Þg. 4: 3; 7. *iorþ ær laghtþing*, *fram koma*, *sværia til vafa*, *sylla vitsorþ v. laght æller vitne*, *ræt göra i -gum*, J. 4: 1; 14: 2; M. 7: 1; Þg. 4: 3; 9: 1; i. q. *i þrim -gum*, ut manifestum est ex Þg. 4: 3, ubi idem quod dicitur *i -gum* mox infra plenius exprimitur verbis *i þrim -gum. i* (sc. *þrim*) *-gum*)(*a* (*syrsta*) *þingi*, B. 18: 4; Þg. 6: 2. *i rættum -gum*, Þg. 9: 2. *scella l. firi sik*, Þg. 9: 1; cfr. *Fælla 4*. *3

Laghtþinga, v. a. (vide UplL.) *i andrum hundarum &c. -gis ok sökis*, Þg. 11: 1. *3

Lamb, **lamp**, n. lamm: agnus. Kk. 7: pr. *3

Lan, n. 1) lán: commodatum. Þj. 7. *taka þræl til lans*, M. 20: 6. 2) den lånta saken: res commodata. Kp. 6: 2. *

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*haf, sior, vatn*, Kg. 11: 1; 12: pr; M. 26: pr. *föra man a l. up*, M. 30. *dragha skip a l.*, M. 20: 4. *sara af -de ok a annat*, d. ä. från den ena stranden af en ström, ett sund eller en sjö till den andra: ab altera ripa fluminis, freti vel lacus ad alteram navigare. B. 22: pr. *æggha v. byggia a bapin l.*, d. ä. flodens båda stränder: in utraque fluminis ripa. B. 20: 5. Cfr. *Bya, Mark-, Örtugh land*. 2) land, landskap: provincia. Kg. 1-3, 12: 2; Æ. 6: pr; Add. 1: 1, 3, 7. *l. ok laghsagha*, vide *Laghsagha 2. laghmaþer ok l.*, Þg. 11: 2. *l. ok landsmæn*, Add. 1: 7. *-dum raþa (ok) riki styra, til l. ok rikis komin, l. ok riki væria*, Kg. 1, 2; Add. 1: 5. *ængin hærra ... a þæt l. &c.* Kp. 13: pr. not. 3, ubi tamen pro *l.* sine dubio legendum est *læn*. Cfr. *Ryma, Folkland, Inlændis, Inlændsker, Inlæninger, Utlændis &c.* 3) landet, landsbygden: rus. Kk. 7: 1. not. 85. Cfr. *Köpstaþer*. *

Landamære, n. 1) (vide VGL.) *ivir l., hærfærd til -ris*, d. ä. rikets gräns: fines regni. Add. 1: 3, 5. 2) område af jord inom vissa gränsor: regio, terra intra certos fines sita. *siu biskupsdöme &c. mæþ -rum þera, hus ok land mæþ arlikum ingældum þera ok -rum, land a l. væria &c.* Add. 1: pr, 1, 3. *2

Landboe, m. landbo, arrendator: colonus. Kg. 5: 4; J. 10: 1, 4; 14: pr, 3; Þg. 2: pr; Add. 5.)(*ægghande*, J. 3, 10: pr, 2; 11: pr; 14: 1.)(*iorþægghande*, vide *iorþægghande*.)(*bonde*, Kp. 13: pr.)(*bryti*, Þg. 2: pr. Cfr. *Kirkju landboe*. *

Landslagh, n. pl. landskapets all-

männa lag: commune provinciae ius.)(*kirkju rættir*, Conf. *gamul l.*, Prol. *böta, dömas, taka, sökia &c. æptir -ghum*, Kk. 14, 15: pr; Kg. 11: pr; Æ. 7; B. 5: 1; Þg. 11: 1. *sökia mæþ -ghum*, Þg. 9: 3. *standa til -gha v. undir l. ok laghmans skilu, i -ghum vara* (cfr. Upl.), Kk. 19. *skipta hæstum &c. i -ghum*)(*a torghe*, Kp. 5: pr. not. 81. coll. §. 1. *göra brut i -ghum*, crimina committere quae secundum commune ius (non vero ut violationes iuramenti regii) puniuntur. M. 14: 2. *

Landsmæn, m. pl. 1) landskapets inbyggare: provinciae incolae. Add. 6, 12.)(*biskopen ok klærkane*, Conf. *laghmæn ok l., land ok l.*, Add. 1: 3, 4, 7. 2) landtmän, landtboar: ruricolae.)(*köpstaþs mæn*, Kp. 1: pr.

Landsskap, n. i. q. *land 2.* Þj. 12: 6. *3

Landsvist, f. (vide VGL.) *hava l.*, Kk. 15: 4. *han hæver forgiort l.*, Kg. 9: pr. *3

Landsþing, n. lagmansting, ting för hela landskapet (Södermanland): conventus iudicialis provinciae (Sudermanniae). Conf. *3

Langer, adj. lång: longus. *sem famna* (gen.) *l.*, B. 9: 1. *l. timi*, Conf. *l. avund*, Kg. 7: pr. *

Langt, adv. långt: longe. B. 21: 1; Kp. 10: 3. *længra, længer*, compar. B. 3, 7: 2; Þj. 8: 3. et not. 64. *3

Lansvitni, n. vitne om lán: testis de commutato. Þg. 9: 5. *3

Larensmössa, f. (vide ÖGL.) Kk. 21. not. 26. *2 (*lafrinzs mössa*)

Las, m. lās: sera. *hogga farkost mans u lase*, d. ä. hugga den lös från den lās, hvarmed den är fastad vid stranden: navigium alienum ictibus securis seiungere a sera qua litori adfixum est. B. 22: pr. *raþa lasum ok nykhum*, Þj. 12: 5. *ganga undir las ok*

nykla ok spana bo mans, Þj. 10: pr. cfr. *Spana*. *

Lass, las (gen. *lassar*), n. lass: vehes, plaustrum onustum. B. 17: pr, 4. *lassar v. tiu lassa æng* (cfr. VGL.), Kk. 2: pr; J. 13: pr. *

Laster, m. last, fel: vitium. Kp. 5: pr. *3

Lata (impf. *let*, M. 8: pr; Þj. 12: 2.), v. a. 1) lemna, öfverlemnna: tradere, relinquere. *late ater hæst*, Þj. 13: 1. *kirkiu æptir sik l. sva mykit* &c. Æ. 7. *andrum minna l.*, J. 15: 1. *þem latit hava*, J. 12: 5. cfr. *Hava 5. til syna l.*, lemna godset att synas, tillåta besigtning: bona inspicienda exhibere. M. 22: 3. *l. sik til at* &c. (cfr. UplL.), B. 27: 1; M. 13: pr. Cfr. *Til lata*. 2) släppa: dimittere. *bana lösan l.*, M. 17: pr. *þem* (sc. *sun æller dottur*) *fran sik snöþ l.*, G. 5: pr. *l. fæ i kirkiugarþ v. diar*, Kk. 18: 1; B. 31: 1. *hæste bloþ l.*, d. ä. åderlåta: sanguinem mittere. B. 33: 1. Cfr. *Forlata*. 3) mista: perdere. Vide *Bloplæte*. 4) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. oqvælt v. qvart standa*, J. 2: 1; B. 17: 2. *l. syna, ransaka*, Þj. 12: pr, 1. *l. hava*, J. 12: 5. not. 30. Cfr. *Byggia 5.* b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. bok skriva, kirkiu byggia v. vighia* &c. Conf.; Kk. 1: pr; 5: pr. &c. *sar syna l.*, M. 8: pr. *hus l. bryta*, Þj. 12: 2. *gud lati* &c. Kg. 3. *

Lapa, v. a. införa (säd eller hö) i lada: horreo condere (segetes vel foenum). *l. korn sit*, B. 5: 2. *l.*, absolute, Kk. 6. *sipan af ær lapit akrum æller ængium*, B. 22: 2. Cfr. *Ladning, In lapa*. *1

Lapa, f. lada: horreum. Kk. 2: pr; B. 5: 1; 18: 1. *

Lefs sufl, n. (vide ÖGL.) Vide *Lever*. *2

Legha, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *biuþa manni l. ok sæstipænning, viþ l. taka*, B. 26: 2. *l. a hæst*, Kp. 7: rubr. *kava lof æller l. fri sik* (cfr. UplL.), B. 16: 1; 20: pr. *gita sik vart mæþ lof æller l.*, B. 17: 6. *stande fri hanum kvarte lof æller l.* (cfr. UplL.), B. 8: 3. *utan lof æller l.*, Kp. 13: 2. *gripa til lans æller l.*, Þj. 7. 2) (vide ÖGL. sub 2.) B. 26: pr, 1; Kp. 7. Cfr. *Aldin legha*. *

Leghia, v. a. (vide ÖGL.) *l. man*, B. 26: pr; Add. 7. *l. af andrum hæst* &c. Kp. 7. *leghi fri sik* (i. q. *fore sinni hiorþ*, UplL. Vip. 17: 5.) *þæn ænga* (sc. *hiorþlöt*) *haver*, B. 23: 2. *

Legho drænger, m. legodräng: servus mercenarius. M. 36: 1. *

Legho folk, n. i. q. *legho hion*. B. 26: rubr. not. 60. *3

Legho ganga, v. n. arbeta för lega hos andra: operas suas aliis locare. B. 26: 2. Cfr. VGL. v. *legha 1*.

Legho hion, n. pl. (vide VGL.) B. 26: pr. not. 67; §. 1. *3

Legho kuna, f. legoqvinna: ancilla mercenaria. M. 36: 1; Add. 7. *3

Legho man, m. i. q. *legho drænger*. Add. 7. *1

Legho ruf, n. (vide UplL.) B. 26: rubr. *3

Legho stæmna, f. (vide UplL.) B. 26: 2. *3

Leker, m. lek: lusus. Vide *Fiskeleker*. *3

Lekman, m. (vide VGL.) Kk. 10: 2.)(*klærker*, vide *Klærker*.)(*prester æller annar klærker*, M. 31: pr. *3

Lesa, vide *Læsa*.

Leta, v. a. 1) leta, söka: quaerere. *l. kemulsmann sin*, Þj. 8: 2. *l. æptir sinu, æptir þiufnape*, Þj. 12: 1, 2. *l. æptir skapamanni sinum*, M. 23: 2. *l. æptir værþe sinu* (cfr. UplL.), Kp. 2: 2; Þj. 8: 1. 2) undersöka: inquire-

re. *letins at þe ei bonda abyrrþ bærin*, Þj. 12: 1. *l. sannind*, Kp. 10: 2. Cfr. *Útleta*. *

Lever, m. brödkaka, lef: placenta panis. *l. ok lefs sufl*, Kk. 4: 3. *2

Lep, f. 1) väg: via. *almanna l.* (cfr. UplL.), B. 20: 5. Cfr. *Bata lep*, *Framlepis*. 2) sätt: modus. Vide *Hoaria*, *Nokralepis*; *Samuled*. *

Lepa, v. a. leda, föra: ducere, ferre. *l. man v. bark til stok*, Kg. 8: pr; B. 16: pr; M. 10: pr. *l. ek v. stok til stubba*, B. 16: 1. *l. (gull eller silver) til stæps*, Kp. 1: 2. *vatn fran sik l.*, B. 12: pr. *hvapan þæn vægher leper, hvem þe vilia þæn vægh til l.*, B. 5: 2; 8: 3. *l. andrum værþ &c.*, i. e. tradere. J. 4: pr. *l. avisning a annan*, i. q. *göra andrum avisning*, B. 20: 4. not. 96. *l. (sc. rem litigiosam) til annars*, Þj. 8: 4, 5. *l. manni til handa*, i. q. *til mans*, Þj. 8: 3. *l. (þiufnaþ) manni a hænder*, Kk. 16: 1; B. 16: pr. *l. til vinganaman*, Kp. 1: pr. *l. til sanga-mans eller til stums ok stubba*, B. 16: pr. *l. fran sik*, Þj. 9. *sik af handum l.*, Þj. 8: pr, 3, 4; 12: pr. Cfr. *Fram-*, *Væghlepa*; *Inlepning*. *

Lepas, v. dep. impers. ledas: per-taedere. *allum þis þær viþer*, M. 30.

Leper, adj. led, ledsam: molestus, odiosus. *ærsa sva let sum liust*, J. 8: 1. *varþe baþe liuvu ok leþo*, Þj. 9. *3

Lepsn, f. (vide ÖGL.) Þj. 8: 3. *gri-pa til -na*, ibid. pr. *þær sum ei ær fulder þiufnaþer i -num*, då den klandrade saken, som skall ledas till fångesman, ej utgör full tjufnad, d. ä. minst en half marks värde: ubi res litigiosa ad auctorem deducenda non habet pretium pleni furti, i. e. minimum dimidiae marcae. Ibid. §. 4. *

Lepsnafall (*leznsfall*, Þj. ind. 8.), n. (vide UplL. sub 1.) Þj. 8: rubr. *3

Lepsna forfall, n. hinder mot fullgörandet inom rätt tid af bevisningen om sin åtkomst af en klandrad sak: impedimentum, ob quod probatio iustae acquisitionis rei litigiosae intra tempus iure praefinitum fieri non potest. Þj. 9: rubr.

Lepsnavitni, n. (vide UplL.) Þg. 9: 5. *3

Lep sund, n. (vide UplL.) B. 20: 5. *3

Lepunger, m. (vide UplL. sub 1.) *kunungs l.*, Kg. 10: rubr. *kunungs-ng ut biuþa*, Add. 2. *kununger biuþer ut -ng sin*, Þg. 11: 1. *kununger biuþer lid ok -ng ut*, Kg. 10: pr; M. 26: 10. *3

Lid (*lyd*, *lyuþ*), n. krigshär: exercitus, copiae. Vide *Lepunger*. *3 (*lip*)

Lid, vide *Lip*.

Lida, v. n. gå, förlida: ire, progredi. Cfr. *Framlida*. * (*lipa*)

Lidtæppa, v. a. (vide ÖGL.) B. 8: 4. not. 58. *2 (*lip tæppa*)

Lif, n. 1) kropp: corpus. *l. ok siel*, Kk. 21. not. 30; G. 6; Add. 1: 3, 5. 2) lif: vita. *l. nyta*, Kk. 15: 1. *unna manni l.*, B. 5: 1. &c. *l. for utan ænda*, M. 36: 1. *l. ok goþs*, ibid. rubr. Cfr. *Giva 1, 3*; *Gælda 3*. *

Liggia (impf. conj. *laghe*, Kk. 9: 2.), v. n. 1) ligga: iacere. *l. i sottasiang v. sarum*, Kk. 9: 2; Þj. 9. *-ger* (sc. *hö*) *a sama teghe*, sc. ubi sectum est. B. 8: 3. *kirkiugarþer*, *garþer*, *þarlid*, *grind*, *bro -ger nipri*, Kk. 18: 1; B. 1: pr; 8: pr, 1; 9: 3; 24: pr, 3; 28: pr. *l. ogilder*, vide *Ogilder*. *l. i tvæböte*, vide *Tvæböte*. *l. i attatighi markum*, G. 3: 1. *l. i gildi sinu*, vide *Gildi*. *-gi* (*bot*) *i samu gildi*, M. 6: pr, 1. *-gi* (*skape*) *i vaþa botum*, Kk. 4: 4; B. 24: 1. *tegher skal æptir tomt l.*, B. 11: 1. *fiskevatt -gin iamföris*, B. 20: 5. *l. til iamföris*, B. 13: pr. not. 41; 20: 5. n. 4.

váp -ger a sama man, B. 4. *-gi* (i. e. esto) *han* (sc. *fiælder*) *þem firi sæþerne*, J. 13: 1. *-gi hans varnaþer a*, B. 31: pr; Kp. 12: 1. 2) vara belágen: situm esse. *l. i fiæltum*, Kk. 2: pr. *tve byar l. saman*, d. ä. grænna till hvarannan: confines sunt. B. 23: 2. 3) vara bestämd, förordnad: statutum v. constitutum esse. *firi torghaköpum -ger ængin fræstmark*, Kp. 5: 1. *stæmudagher v. nat ok manar -gi firi* (*manni v. skipti*), J. 4: 1; 5: pr; 7: 1; B. 12: pr; Þj. 8: pr. 4) *l. til*, tillhöra: pertinere. *skiplagh sum þe ö -ger til*, M. 29. *by þær skogher -ger til*, J. 14: pr. *ströms vatn -ger til by*, B. 20: 4. *l. til kirkiu bygning v. klokko köps*, Kk. 1: 1; 4: 2, 4. *þæt -gi til kunungs ensak*, Add. 8. *þæt -gi til tolf manna*, Kk. 4: 4. *

Lighra, v. a. lägra: stuprare. Æ. 3: 1. *3

Lighre, n. läge: situs. Vide *Grava*, *Vasa lighre*. *3

Likami, m. lekamen, kropp: corpus. Vide *Gupslikami*. *3

Liker, adj. 1) lik: similis. *lik mærke*, B. 29: 1. *likt mote liku*, J. 12: 2. *hvem þe vilia likastan þær til vitna*, Þg. 7. Cfr. *A-*, *Se-*, *Þylikar*. (2) *likaster*, superl. likast, bäst: optimus. Kk. 4: 1. nott. 67, 68.) *3

Lik ran, n. plundring af lik: mortui hominis spoliatio. M. 25: rubr. *3

Limber, m. lem: membrum. M. 6: pr, 3; 10: pr, 3; 13: 1; 14: 2; Þj. 2. Cfr. *Frölimber*. *3

Lin, n. 1) lin: linum. B. 10: 1. not. 100. 2) linne: linteum. *þors víþ baþe l. ok læker*, allitt. M. 3. *

Linda, f. (vide ÖGL.) B. 9: pr. *2

Lita, v. a. 1) nöjas med: contentum esse. *þungt a at l.*, Conf. (Cfr. *Alita*.) 2) rätta sig efter, följa: ob-

servare, sequi. *l. til lagha*, *l. at laghum*, ibid. *

Litil, adj. liten: parvus. *þær ær höt mæþ litlu böt*, Kg. 5: pr. *

Liva (impf. *lifpi*, J. 17.), v. n. lefva: vivere. Kk. 9: pr; Kg. 3. &c. *l. víþ upsala öþa*, Add. 1: 3. *

Livande, *livandis*, adj. lefvande: vivus. Kk. 12: 1; Æ. 3: 4. &c. *at manni l.*, medan han lefver: homine vivo. M. 6: 3. *af þem -dum*, G. 1: 1. *

Liughari, m. ljugare: homo mendax. M. 34.

Lius (*lys*), n. 1) ljus: lux. *i l. ok ei i löndam*, uppenbarligen, och ej i hemlighet: non clam sed palam. B. 8: 5. 2) ljus (att bränna): candela. Kk. 4: 2; 8, 13.

Liusa, v. a. lysa, kungöra: publicare. Kk. 13. not. 93; Add. 2. *l. man i ban*, Kk. 10: 2. Cfr. *Lysa*.

Liuslika, adv. (vide VGL.) Conf. *3

Liustra, f. (vide UplL.) B. 20: pr. *3 (*lystra*)

Liuta (*lyta*; impf. *löt*), v. a. få: accipere. *l. döþ*, B. 19: 2; 24: 1; 32: pr, 2; Kp. 14; M. 19, 20: pr, 4, 6, 7; 21: pr; 25: 2; 28: pr; 33: 2. *l. skapa*, B. 12: pr; 19: 2; 21: pr. not. 17; §. 3; 32: pr, 2; M. 2, 19: 1; 33: 2. *3

Liuver, adj. ljuf, behaglig: dulcis, iucundus. *sva liuft um* (lege sum) *þe vilu* &c. (cfr. UplL.), Conf. Cfr. *Læþer*. *3

Líp, *lid*, n. (vide UplL.) B. 8: pr. *hogga æller bryta l. a garþe*, B. 2: 1. *ryva* (sc. *lagha værn*) *ok lipum upkasta*, B. 7: pr. *l. ater tæppa*, nisi potius legendum sit: *ater lid tæppa*, ut *lid tæppa* sit unum vocabulum, B. 8: 4. Cfr. *Bar-*, *Farlip*. *

Líþer, m. led: articulus. M. 6: pr. *3

Lípugher, adj. (vide ÖGL.) Kk. 5: 1; B. 25, 26: 2; Þj. 2; Þg. 2: pr; 11: 1. *

Lof (*lof*), n. lof, tillåtelse: venia. Kk. 1: 1; B. 31: 1; Add. 4. *mera l. a annan binda æn han ær æghande at*, d. ä. freda sig med bevisning derom, att man erhållit af en annan tillåtelse att bruka det, som den andre ej är egare till: probare se ab alio accepisse veniam utendi re, cuius dominus alter non est. B. 20: pr. not. 74; ubi tamen textus meliorem lectionem habere mihi videtur. Cfr. *Legha 1.* *3

Lofsvitni, n. (vide UplL.) Pg. 9: 5. *3

Loter, luter, m. 1) lika del, lott: pars aequalis. Kk. 6; M. 26: 13; Add. 12. *tver lytir*) (*þripjunger*, Kk. 11: 1; Kg. 12: 2. not. 35; G. 3: 3. et not. 45; Æ. 1: 1; 2: pr. &c. *lösa sik við lot hvorn* &c. (cfr. UplL.), Dj. 3. Cfr. *Tvalyti*. 2) del (i allmänhet): pars (qualiscumque). B. 15: pr. 3) andel: portio rata, ad aliquem pertinens. Kg. 9: pr; G. 5: 1; Æ. 1: 1; J. 17; B. 12: pr; 21: 1; 31: 1; M. 31: pr. *broþor, systur l.*, Æ. 1: 1; J. 17. Cfr. *Fynda-, Malsæghanda-, Mansloter*. 4) lott: sors. *lot upbæra*, Æ. 1: 1. Cfr. *Bæra 1.* 5) sak: res. Vide *Byrþa-, Eghna loter.* *

Lot kaffi, m. en kaffe som, på ett nu obekant sätt, brukades vid lottning: bacillum quo, modo nostro tempore incognito, in sortitione facienda usi sunt veteres (Cfr. UplL. v. *loter 3*). *göra skipte mæþ l.*, M. 16.

Lot ran, n. vägrande att utlemna en sak som skall skiftas genom lottning: contumacia eius, qui non vult exhibere rem sortitione dividendam. M. 16: rubr. Ita quoque in iure Upl. h. v. explicanda esse videtur. *3

Lova, v. a. 1) tillåta: permittere. Vide *Olovandis*. 2) lofva: promittere. B. 26: pr; Kp. 7; Add. 1: 3, 5. Cfr. *Trolovan.* *2

Lund, f. sätt: modus. *þæssum, þæm-*

ma, ængum, nokrum -dum, Kk. 4: 1; 15: 3. not. 19; Æ. 3: 1. not. 61; Pg. 6: 2; Add. 1: 2, 3. (*æ*) *hvarium -dum*, på hvad sätt som helst: quibuscumque modis. Kk. 5: 1; B. 3; M. 18: pr. Cfr. *Samu-, Þæssa hund.* *

Lunnar, m. pl. (vide ÖGL.) M. 20: 4. *3

Lusna, v. n. losna: laxari, solvi. Kk. 4: 4. *3 (*losna*)

Luter, vide *Loter*.

Lydbiskuper, m. (vide UplL.)) (*ærkibiskuper*, Kg. 3. *3

Lydna, f. lydnad: obedientia. Add. 1: 1, 5. *2 (*lyþna*)

Lykil, m. nyckel: clavis. Vide *Kirkju lykil.* *1

Lykkia, v. a. lycka, stänga: claudere. Vide *Utan lykkia.* *3

Lykt, f. slut: finis. *til -ta komin*, Kk. 4: pr. *vari sva þær l. at laghum hans* (cfr. *væri þæt las fore þrætylf-tum eþe*, UplL. Pg. 5: 2.), Pg. 5: pr. *frifer vari l. at laghum* (cfr. UplL.), Pg. 11: 2. *3

Lykta, v. a. lykta, sluta: finire. Kk. 6; Kg. 12: 3. *3

Lyktar vitni, n. ed derom, att en annan ed blifvit lagligen gången: iuramentum, quo probatur aliud iuramentum legitime esse factum. Kk. 16: 4. coll. Pg. 5: pr., ubi de eo, qui tali iuramento probavit se antea legitimum dedisse iuramentum, dicitur: *vari sva þær* (v. *vari þæt*) *lykt at laghum hans* (cfr. *Lykt*). Ih. vertit: "solutionis testes" (Gloss. v. *luka*).

Lysa, v. a. c. dat. v. acc. kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. B. 6: 3; 30: pr; 31: pr; Dj. 13: 1. *l. man i ban*, Kk. 10: 2. not. 97. *l. firi byamannum, sokn* &c. B. 30: 1; Kp. 8, 10: 2; M. 18: 1; Dj. 14. *l. firi kionum*, i. e. futurum coniugium proclamare. Kk. 13. *l. laghum ok lagbok*, d. ä. offentligan up-

läsa: in publico recitare. Conf. *friþ l. a gisninga skogh*, B. 28: pr. Cfr. *Firi 8*, *Liusa*; *Lagh-*, *Uthysa*; *Banlyster*. *

Lysning, f. kungörande: promulgatio. Þj. 13: 1. *gripa til l.* (cfr. UplL.), Þj. 7. *ær firi lagha l.*, finnes laga lysning, d. ä. är det förut lagligen kungjördt att giller &c. är utlagdt: si ad sit legitima promulgatio, i. e. si antea legitime promulgatum sit pedicas &c. esse positas. B. 19: 2. *3

Lysninga vitni, n. (vide UplL.) Þg. 9: 5. *göra sik urþiuva mæþ -num* (cfr. UplL.), Þj. 16: 1. *3

Lysta, v. impers. lysta, behaga: libere, placere. *hvar þem vara -ter*, B. 26: pr. *3

Lyti, n. (vide ÖGL.) M. 1, 5: pr; 12: pr.)(*sar*, M. 6: pr, 1; 12: 2. not. 40.)(*saröke*, M. 12: 2. *3

Lytis bot, f. (vide ÖGL.) M. 4: 1; 5: pr; 6: pr; 9: 2.)(*sarabot*, M. 6: pr, 1, 2. *full l.*, M. 6: 2. *2

Lyznu varþer, m. (a *lyda*, audire, auscultare; unde hodiernum verbum *lyssna*) i. q. *invarþer*. Kg. 12: 2.

Læa, v. a. 1) låna (ut): commodare. *lan skal læande ater bæras*, Kp. 6: 2. 2) *l. sik til* (vide UplL.). *l. sik til vargha at dræpa*, *l. sik til at myrda* &c. B. 27: 1. not. 92; M. 13: pr. not. 49. *

Læggia (impf. *lapi*, B. 6: 3. part. pass. *laghæper*, Kg. 9: 3; Æ. 4: pr. *lagder*, ibid. in noll.), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *barn i vigþa iorþ l.*, Kk. 9: pr. *l. sik a skip æller a skogha*, M. 13: pr. *l. alaghu a land*, Add. 1: 3. *mælestang a* (sc. *iorþ*) *l.*, B. 7: 2. *stangfall a l.*, B. 13: pr. *brut a l.*, B. 11: 1. *skipt, friþ a* (skogh) *l.*, Add. 5. *mærke a* (sc. *fæ*) *l.*, B. 29: rubr. not. 17. *l. mærke a annars mærke*, B. 29: 1. *dul v. vin a l.*, *varþnaþ an-*

nars a l., vide *Dul* &c. *ærvøþe a l.*, B. 20: 4. not. 97. *lön at l.*, vide *Lön. bolagh l.*, J. 15: pr, 1. *bol til kirkiu l.*, Kk. 2: pr. *l. forryme*, B. 20: 5. *l. vægh ivir aker*, B. 10: pr. *l. til iamföris*, B. 13: pr. *mannum þria bya i val l.*, J. 5: pr. Cfr. *Af-*, *In-*, *Niper læggia*; *Alagha*, *Ater legha*, *Tillaghur*. 2) bestämna, förordna: statuere, constituere. *manni dagh l.*, Kg. 9: 3. *stænnudagh a l.*, Kk. 1: 1; 5: pr. *biltugher -as*, vide *Biltugher*. Cfr. *Firi læggia*. 3) sticka: pungendo vulnerare. *l. æller skiuta fæ*, B. 33: 2. Cfr. *Gönumlaghæper*. *

Læghi, n. (vide UplL. sub 2.) *skip ær til -is komit*, M. 26: 10. *3

Læker, m. läkare: medicus. M. 1-3, 11: rubr. *lagha l.*, M. 11. *

Lækers bot, f. läkarelön: merces medico data. M. 3. not. 30, nisi pro *bot* legendum sit *gæf*.

Læn, n. (vide UplL.) (*þiænistumanum sinum*) *l. giva*, Kg. 3; Add. 1: 4. *þæn kunungs l. haver*, Kp. 12: 2. not. 100. *hærra ... a þæt l. sum hanum ær givit af kununge*, Kp. 13: pr. *mi-sta lænit*, Kp. 12: pr. not. 85. *3

Læna, v. a. i. q. *læa 1*. Kp. 6: 2. Cfr. *Ut læna*. *3

Længi, adv. länge: diu. Prol.; Kg. 3; J. 9: 2; M. 4: rubr.; 30. *længer*, compar. B. 6: 2; 13: pr. &c. *længst*, superl. Kk. 9: pr; Æ. 6: pr. *

Lænsmaþer, *lænsman*, m. 1) (vide UplL. sub 1.) J. 7: 1; B. 1: 1; Kp. 12: pr. not. 85; M. 7: 1; 22: 1; Þj. 2; Þg. 1, 2: pr; 3: pr; 4: 2; 5: 2; 6: 1; 9: 2.)(*hærra*, Kp. 13: pr, 1. *kunungs l.*, Kk. 21; B. 24: 2; Kp. 11: pr; Þg. 3: pr. 2) (vide UplL. sub 2.) *biskups l.*, Kk. 6. not. 1; 15: 3; 16: pr; 21. *

Læsa (impf. *las*), v. a. plocka, samla: legere, colligere. *l. ax*, B. 5: pr. Cfr. *Up læsa*, *Olæsin*. *1

Læsa, v. a. läsa, stänga: claudere. *kirkia ær til lykta komin læst &c.* (cfr. ÖGL.), Kk. 4: pr. *hittis (lik &c.) i læstum husum*, M. 22: pr; Þj. 12: 1. Cfr. *Olæster, Uplæsa*. *

Læsning, f. plockning, samlande: collectus. B. 5: rubr., ubi h. v.,) (*plockkan*, denotat collectionem spicarum ex agro messo.

Læssi stang, f. lassmed, en stång som lägges ofvanpå hölasset, för att kunna fastare ombinda det: pertica, quae vehi foeni firmiss circumligandae imponitur. B. 8: 5.

Löf stakker, m. (vide UplL.) B. 17: 2. *3

Löker, m. ört, växt, (lök): herba. *kal æller lökar*, B. 10: 3. *1 (*loker*)

Lön, n. pl. lön, betalning: pretium, compensatio. B. 26: rubr. not. 60; Kp. 1: 3; Add. 7. Cfr. *Fynda-, Træpis lön*. *

Lön, f. döljande: occultatio. *l. at fæ læggia*, d. ä. dölja: occultare. B. 6: 3. *

Löna, v. a. dölja: occultare. Þj. 12: 1; 14. *1

Lönd, f. döljande: occultatio. *hava i liusi ok ei i -dum*, allitt. B. 8: 5. *2

Lönlika, adv. lönligen: clam. Kk. 17: pr. not. 17. *2

Lön skript, f. hemligt kyrkstraff: privata poenitentia. Kk. 17: pr. *2 (*lönda skript*)

Löpa, v. n. 1) löpa, springa: currere. B. 15: 1; 19: pr. Cfr. *Uplöpa*. 2) rinna: fluere. B. 20: 5. *

Löpa, v. a. afbarka: decorticare. *l. næver*, B. 17: 1. Cfr. *Barklöpa; Barka-, Næfra löpning*. *3

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber. *elder varþer l.*, B. 18: 2. *l. löpa*, de aqua, B. 20: 5. *lösan lata*, M. 17: pr. *lösir pænningar*, G. 3: 3. Cfr. *Slippa*.

2) (vide ÖGL. sub 2.) Vide *Barn-, Friþ-, Sak-, Varþ-, Þrangalös*. *

Lösa, v. a. 1) befria från trældom: servitute liberare. Kp. 3: pr. 2) lösa med penningar: pecunia redimere; a) lösa ett fåkreatur, som af en annan blifvit intaget: pecus suum in alieno agro vel silva glandaria captum redimere. *lösris ut mæþ lagha lösnum v. lösning*, B. 15: 1; 28: pr. Cfr. *Aterlösa 1*. b) lösa från straff medelst böters erläggande: mulcta solvenda a supplicio redimere. *l. sik*, B. 16: pr; 23: pr. *l. sik viþ lot hvarn*, Þj. 3. *l. sik i friþ viþ kunungin*, Kg. 9: pr. c) lösa jord, som af en släkting antingen blifvit skänkt till kyrka eller kloster, eller ock såld, bortskiftad eller pantsatt: redimere fundum, a cognato quodam sive templo vel coenobio donatum, sive venditione vel permutatione alienatum, sive oppigneratum. Kk. 12: pr; J. 4: 1; 5: 1; 9: pr. *byrd sina l.*, J. 2: pr; 4: 1. *i byrd l.*, vide *Byrd 5*. Cfr. *Aterlösa 3*. 3) betala, godtgöra: solve-re, rependere. *l. mark um ar hvar mæþ ærvoþe sinu*, M. 14: 2. *

Lösgiurþer, adj. (vide VGL. h. v., et ÖGL. Add. p. 402.) Þj. 12: 1. *3

Lös iorþ, f. (Isl. *laus jörd*, terra levis, quae facile conteritur; BH.) lös (eller fri) jord; härmed synes sådan jord menas, som är i sjelfgande bönders besittning: terra soluta (vel libera); ita, ut videtur, talis appellatur terra, quae est in dominio hominum de plebe; ut adeo verba: *i byum ... þem sum l. ær innan* explicentur mox sequentibus: *þæt skal vara bondaby ok ei kunungs æller valdsmanna*. J. 5: pr. Locc. vertit. "terra, quae soluta et vacans est."

Löskalægghi, n. lönskaläge: stuprum. Æ. 3: pr. *

Löskaþær, m. lösker man: vir

vagus, qui non habet certum domicilium.)(*bönder ok bolfaste mæn*, Kg. 12: 2. * (*löska*)

Lösn, f. lösen: redemptio; a) som af delegare i by gifves för urfjäll: qua pagi incolae redimunt solum separatim *urfiælder* dictum. J. 13: pr. b) för intaget fäkreatur: qua pecus in alieno agro captum redimitur. B. 31: pr. *lagha l.*, B. 6: 1; 15: 1; 28: pr. not. 13. c) för egendom, som af en annan blifvit lagen från en tjuf: quae datur cum aliquis recipit rem suam ab alio, qui eam a fure cepit. Þj. 13: 1. *

Lösning, f. i. q. *lösn b. lagha l.*, B. 15: 1; 28: pr.

Lösöre, m. lösöre: res mobilis.)(*iorþ*, Kk. 12: pr; J. 9: 4.)(*egn*, G. 3: 2. *

Löt, f. betesmark: pascuum. M. 22: pr. Cfr. *Gen-*, *Hiorþlöt*. *

M.

Magha (præs. conj. *moghi*, Prol. *mughi*, Þj. 12: 1. not. 23. in inf. non occurrit), v. n. 1) kunna: posse. Kk. 3, 4: 4; Kg. 6: pr; B. 10: pr; 13: 1; 15: pr; 17: pr; M. 27: pr; Þg. 6: 2. *varin sva mangi sum þe moghu*, B. 1: 1. *varin hvat þe moghu flere æller fære*, Æ. 2: pr. Cfr. *Formagha*. 2) måga, vara berättigad (att göra): ius habere (aliquid faciendi). Kk. 1: 1; 9: pr; 10: 2; 15: 1. &c. 3) skola, böra: debere, oportere. *þæn döpe ma længst biþa*, Kk. 9: pr. *ei ma langt mæltum rættara vara*, Kp. 10: 3. 4) må: v. aux. optativae significationis. *þæt allum moghi vara gagn at*, Prol. *at vi mattin sva* &c. B. 33: 3. *

Maimanäper, m. Maj månad: mensis Maius. B. 24: 2.

Makt, f. (*a magha*) magt: potestas. Add. 1: 3. (Cfr. *Alsmektiger*.)

Mal, n. 1) tal: sermo. Vide *Giptar mal*. 2) (vide VGL. sub 2.) Conf.; Kk. rubr.; 10: 1, 2; B. 25; M. 27: 5. &c. Cfr. *Banz-*, *Epa-*, *Epsöris-*, *Kæru-*, *Köp-*, *Lagh-*, *Skripter-*, *Syna-*, *Tvæbötis-*, *Vitnis-*, *Þingmal*. *

Mal, n. mått: mensura. Vide *Bya-*, *Störmal*. *3

Mali, m. lega, lön: merces. *ganga a m. ok a mat mæþ bonda*, allitt. (cfr. ÖGL.), B. 26: pr. *

Malsman, m. målsman: tutor, curator. *ovormagha m.*, M. 18: pr. *2

Malsæghanda loter, m. målseghandens andel i böter: portio mulctae actori cedens. M. 25: 1. not. 31.

Malsæghanda rætter, m. målseghanderätt: ius actoris, i. e. mulcta ei debita. Kk. 9: 1; M. 25: 1; 31: pr. *2

Malsæghande, m. 1) målseghande: privatus actor.)(*kununger* et *hundare*, Kk. 15: 3. &c.)(*kununger* et *folklands mæn*, Add. 6.)(*biskuper*, Kk. 18: pr; 20: 1. *rætter m.*, B. 3, 22: 2; 24: 2; 25; M. 14: pr; 31: 1; Þg. 6: 1, 2; 7. *þæn man taki -da mark*, d. ä. den tredjedelen af böterna, som tillkommer målseghanden: illam marcam (i. e. trientem mulctae trium marcarum) quae privato actori debetur. Æ. 5: pr. *lænsmäper kunungs vari m. firi broum*, d. ä. har rätt att anställa åtal: ius agendi habet. B. 24: 2. Cfr. *Ensak*. 2) svarande, som i ett mål kan tilltalas: reus, contra quem actio in caussa quadam institui potest. *þær ær hvar m. fore sik*, Æ. 5: pr. *

Maltmæle, n. ? tilläventyrs malning af säd: forte molitura frumenti. M. 26: 4. Posterior h. v. pars a *mala*, molenre, deduci posse videtur; voci vero *malt*, quae polentam hodieque denotat, significationem frumenti molendi tri-

buit GUDMUNDUS ANDREAE in Lex. Isl. Ad h. v. explicandam nihil conferre videtur v. *maltgierning*, quae occurrit in iure urbico Hafniae a R. ERICO Pomerano confirmato (K. ROSENVINGE, *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 129.), quaeque Latine exprimitur verbis "factura brasei," in statuto eiusdem urbis de a. 1294 (l. c. p. 104.). Locc. vertit verba: *agha mæn m. saman*, "si qui bynen aut polentam inter se metiantur."

Man, vide *Måper*.

Mana, v. a. mana, upmana: admonere. Vide *Til mana*. *3

Manaper, m. månad: mensis. Æ. 5: pr; B. 1: pr; 24: 2; M. 23: 1. *at -þa mote*, Kk. 11: pr. not. 34. *-þa gamal*, Kk. 7: pr. *dagher ok m.*, J. 4: 1. *nat ok m.*, J. 7: 1; 10: pr; 12: 2; Þj. 8: pr. *nat ok m. síþan iamlange ær uti*, J. 5: 1. Cfr. *Byrgþa*-, *Maimanaper*. *

Man drap, n. dráp: homicidium. M. 18: 1. *2

Mangfuldelika, adv. mångfaldigt: multifariam. Conf. *3

Mangfalder, adj. mångfaldig, mycken: multiplex, multus. Conf. *3

Mangi (n. *manigh*, forte lapsu calami, M. 3.), pron. pl. månge: multi. Conf.; Kk. 2: 1; Kg. 9: pr. &c. *sva mang þe* (sc. *afraþ*) *ogullin æru*, d. ä. för så många år: vectigalia omnia nondum pensa. J. 11: 2. *

Manhælgd, *manhælg* (*manheld*), f. (vide ÖGL.) Kk. 18: pr. *m. skarpus mæþ fullum sarum æller drapum*, ibid. *kan brytas i m. þera*, G. 2: 2. *3

*Manhælg*hi, n. i. q. *manhælgd*. -is *balker*, Prol.; M. rubr. *

Mans bani, m. mandråpare (om fä-kreatur): homicida (de pecore). M. 17: 2. *3

Mans bot, f. mansbot, dråpsbot: mulcta homicidii. *half m.*, d. ä. 20 mar-

kers böter: mulcta viginti marcarum. M. 20: 2.

Mans byrd, f. i. q. *mans byrþi*. B. 17: 1. not. 41.

Mans byrþi, f. (vide UplL.) B. 17: 1. *3

Mansloter, m. (vide UplL.) B. 27: pr. *3

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *fem marker vax*, Kk. 5: pr. 2) mark penningar: marca monetalis. Kk. 1: 1. &c. *m. pænninga*, Add. 7. Cfr. *Hundare 1*, *Hundraþa*, *Half mark*. *

Markland, n. (vide UplL.) *bryta til -da* (cfr. UplL.), B. 21: 1. *3

Martins mæssu, f. (vide VGL.) B. 7: pr; 26: 2; Add. 7, 9, 12. *

Mata, f. mat: cibus. Kg. 10: pr. *1

Mater, m. mat: cibus. Vide *Mali*. *

Matgærþ, f. utskylder af matvaror till leding: contributio cibariorum ad expeditionem bellicam. *lepunger ær ut gangin baþe mæþ mannum ok m.*, Þg. 11: 1. *fölghir forn hæþ ... ok m.*, d. ä. om viss utskyld af matvaror är ålagd sådan jord: si fundo illi certa contributio cibariorum sit imposita. J. 13: 1.

Matkniver, m. matknif, bordsknif: culter cibarius. M. 26: 3.

Måper, *man* (*mander*, Kk. 9: pr; 10: 2; G. 3: 3. not. 44; J. 9: 1. not. 66. &c.), m. 1) menniska: homo. Conf.; Kk. 1: pr; 6, 9: pr; 2; Kp. 3: pr. &c.)(*fæ v. hæster*, B. 12: pr; 20: 1; M. 1. *fore gudi ok mannum*, Add. 1: 5. *þriþi*, *fiarþi*, *femti m.*, en som är beslägtad i tredje &c. led: tertio &c. consanguinitatis gradu coniunctus. Kk. 13: pr. *leþsn ganger til femta mans* (cfr. UplL.), Þj. 8: 3. *stander brystarf til þriþia mans*, *fyr æn þriþi m. haver ærft*, vide *Bryst arf*, *Bak arf*. Cfr. *Almænni*. 2) man: vir.)(*kuna*, G. 1:

pr; 3: pr.) (*qvinna*, Add. 7. 3) (gift) man: maritus. X *kuna*, G. 3: 3; 6. 4) tjensteman, tjenare: minister. *kunungs m.*, Kk. 21; M. 22: 3; 35. *iarls m.*, M. 35. *biskups m.*, Kk. 21; M. 35. Cfr. *Lensmaþer*, *Þiænistu man*. *

Mena, v. a. (vide ÖGL.) M. 22: 3. *₂

Mera, adv. ytterligare, sedan: ulterius, postea. B. 25. *₃

Mere, adj. större: maior. Kg. 5: pr; 10: 2; 11: 3; G. 5: 3; J. 12: 4; B. 1: pr; 3. &c. *Mera*, *mer*, n. absolute, mera: plus. Kg. 11: pr; G. 6; Æ. 1: 1; 2: pr; J. 3, 14: pr; B. 20: pr. &c. dat. *mero*, J. 3. not. 43. *örtugh m.*, mera än örtug: plus quam ortuga. J. 3. *

Meþ, vide *Mæþ*.

Mikials mæssa, f. (vide VGL.) Kk. 5: pr; 7: pr; B. 7: pr; 12: pr; 19: pr; 24: 2; Þg. 11: pr; Add. 9, 12. *

Minnas, v. dep. minnas: meminisse. Add. 1: 3. Cfr. *Aminnelse*.

Minne, adj. mindre: minor. G. 5: 3; J. 17; B. 1: 1; 15: pr. &c. *Minna*, n. absolute, mindre: minus. Kk. 11, 14; Kg. 10: pr; 11: pr; J. 3. &c. *þriþiungi m.*, Æ. 2: 1. *halvu m.*, vide *Halver*. *

Minska, v. a. förminska: minuere. J. 15: pr; Add. 1: 1, 3.

Mio hunder, m. (Isl. *miöhundur*, a *miör*, gracilis, tener; Dan. *mynde*) jagthund: canis venaticus. B. 33: 2.

Misfall, n. 1) olycklig händelse: infelix v. funestus casus. Kk. 15: 1; G. 5: 2; M. 17: pr. 2) olägenhet, skada: molestia, calamitas. Conf. *₃

Misfara, v. a. förfara, förstöra, illa medfara: disperdere, male tractare. Kp. 6: 2.

Misfyrma, v. a. c. dat. mishandla: violare, vim inferre. G. 3: 1. *₃

Misfyrmilse, f.? mishandling: laesio, violatio. *fa m. a sik*, G. 2: 2.

Mishalda, v. a. förorätta: iniuria adficere. B. 3. *₁

Missæmia, f. missämja: dissidium, lites. Conf.

Mista, v. a. mista: perdere, amittere. Kp. 12: pr; Þj. 2. &c. *m. halsin*, B. 23: pr. *þæn sit haver mist*, B. 17: 6; Þj. 11: 1; 12: 3. *þæn sum sin haver mist*, den hvars slägting är dräpen: is cuius cognatus occisus est. M. 22: 2; 23: 2. *arvum þæs* (sc. *döþa*) *sum sin hava mist*, M. 17: pr. *

Mis taka, v. a. (vide ÖGL.) B. 5: 3. *₂

Misvæþer, n. elakt, för sädesbärgningen hinderligt väder: tempestas foeda, messi adversa. B. 7: pr.

Miþer, adj. (vide VGL.) *til miþian skogh v. holavid*, *i miþium vægh*, Kg. 2; B. 9: 1; Add. 1: 7. *m. aptan*, vide *Aptan 1*. *

Miþ fasta, f. (vide VGL.) J. 10: 1. *₂

Miþfastu sunnudagher, m. (vide ÖGL.) Þg. 11: pr. *₂

Miþia, f. midt: medium (rei). *i -iu* (cfr. UplL.), B. 4. *₃

Miþströmber, m. (vide ÖGL.) *i -me*, B. 20: 5. *₂

Miþvatn, n. medlersta delen af en å eller ett sund: medium flumen vel fretum. B. 23: 1.

Miærpri, *miærdi*, m. (vide ÖGL.) B. 20: pr. *₃ (*mærpri*)

Miæta (*mæta*, impf. pl. *matu*), v. a. 1) värdera: aestimare, taxare. *m. þiufnaþ*, *værd*, *skapa*, *spiæll* &c. Kk. 14; J. 9: 1; B. 6: 2; 9: pr; 22: pr; 24: 3; 32: pr; 33: 2; Kp. 4: 1; 8; Þj. 2, 15. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *þa skal sak hans -as*, Þg. 4: 3. * (*mæta*)

Miætsmæn, m. pl. mätismän, värderingsmän: aestimatores. *m. agho skapa þa miæta þe skulu vara tve næmni sin kvar þera*, B. 6: 2. *m. skulu a þinge vita* &c. Þj. 4: 2. *-manna eþer*, vide *Eþer*. *eþtir þy m. fore ganga*, B. 19: 4. not. 59. *eþtir -manna orþum*,

B. 6: 2; 8: 5; 19: 4; 32: 2; M. 17: 2. *æptir -manna vitnum*, B. 5: 4; 7: 2; 33: pr. *3 (*mætsmæn*)

Moghande, adj. (vide VGL.) *m. man*)(*ovormaghi*, Þj. 6: 2. *koma til -da alder*, J. 12: 5. *

Molka, v. a. mjölka: mulgere. B. 29: pr. *3

Morghin gif, f. (vide UplL.) G. 3: 2. *3 (*morghon gæf*)

Morþ, n. mord: homicidium occultum. M. 13: pr. *

Morþa, v. a. mörda: occulte interficere. M. 13: pr. Scribitur *myrda*, nqt. 5o. ibid. *(*myrþa*)

Morþare, m. (vide VGL.) M. 13: pr. *

Morþgæld, n. högre dråpsböter: gravior homicidii mulcta (cfr. UplL.). M. 22: pr. *3

Morþraþ, n. råd eller andra ord eller gerningar, hvarigenom man förmar en annan att begå dråp (eller egentligen mord): consilia aliave dicta vel facta, quibus aliquis alium inducit ad caedem (proprie occultam) committendam. M. 28: pr. Cfr. VGL. v. *hætraþ*.

Morþvapn, n. mordvapen, verktyg för mord: homicidii occulti instrumenta. M. 26: 3, ubi ea instrumenta enumerantur, quae ad hoc genus sunt referenda.

Mot, n. möte: occursus. *kan þem m. a væghum möta, i þy mote*, G. 3: 1. *iamlanga* v. *manþa m.* (cfr. UplL.), Kk. 11: pr. et not. 34. Inde 1) *a mote, a mot, amot*, a) ut præp. c. dat. emot: contra. Conf.; Kg. 9: pr; Add. 10. b) adverbialiter, *a mot*, emot: contra. *standa a m.*, M. 26: 9. 2) *mote*, abiecta præp. *a*, a) præp. emot: contra. J. 12: 2; M. 36: pr; Þj. 12: 2; Þg. 8: 2. b) adv. emot: contra. *nei m. sighia*, B. 1: 1. *

Moþer, f. moder: mater. Kk. 11: pr; G. 1: 1. &c. *tompt ær teghs m.* (cfr. UplL.), B. 11: 1. Cfr. *Fapurs*, *Gud*, *Moþor moþer*. *

Moþor broþer, m. morbror: avunculus. Æ. 1: pr. *

Moþor saþer, m. morfar: avus maternus. Æ. 1: pr. *

Moþor moþer, f. mormor: avia materna. Æ. 1: pr. *3

Moþor syster, f. moster: matertera. Æ. 1: pr. *3

Mun, v. aux. defect. (vide UplL.) *iorþ m. ængin þryta*, J. 18: 1. *3

Muta, f. (vide VGL. sub 2.) Kp. 12: pr. *1

Muza, f. (Isl. *mussa*, "cucullus, cucullio, Germ. *mütze*; hodie vulgo thorax virilis exterior," BH.) harnesk: lorica. Add. 2, ubi adparet *m.* loricae genus a *plata* diversum fuisse, non vero *m.* idem fuisse quod *plata* v. *plabrynia*, ut crediderunt REENHJELM, in nott. ad *Thorst. Vikingss. S.*, Stockh. 1671, p. 88, et S. L. GÅHM PEHRSSON, in tractatu *om fordna Svenska stridsvapn*, inserto T. II operis *Kongl. Stadgar &c. angående Svea Rikes Landt-Milice*, Stockh. 1765. Cfr. HelsL. h. v.

Mykil, adj. stor, mycken: magnus. Conf.; Prol.; G. 5: 3; B. 18: pr. &c. *m. höfdinge*, Add. 1: 8. *Mykit*, n. absolute, mycket: multum. *sva m.*, tantum. J. 17; B. 28: 3. Cfr. *Mykit*. *

Mykit, adv. mycket: multum, valde. Add. 1: 3. *1

Mylnudamber, m. qvarndamm: agger molaris. B. 21: 2. *3

Mylnustapær, m. (vide VGL.) B. 21: 1. *3

Myrda, vide *Morþa*.

Myrklíka, adv. mörkt: obscure. Conf. *3

Mæla, v. a. 1) föra talan, tilltala: agere, iure experiri. Cfr. *Laghmæla*.

3) lofva, utfästa: promittere, spondere. G. 5: pr; Kp. 7. not. 8. *2

Mæia, v. a. mäta: metiri. B. 7: 2. Cfr. *Up mæla*. *3

Mæle stang, f. mätstång: pertica, decempeda. B. 7: 1, 2. *2

Mæli, n. tal: sermo. Vide *For-, Gen-, Tit-, Vifer mæli*. *3

Mællum (*mællin, mællan*), præp. c. gen. emellan: inter. *m. ræt ok oræt, akra* &c. Prol.; Kk. 6. &c. *þera m.*, Kk. 2: 1; Kg. 4: pr; G. 2: 1. *i þera m.*, Þj. 12: 2. *manna m.*, B. 6: 2. *frifa m.*, vide *Friper 3, 4. i frifa m.*, Þg. 11: 2. *anna m.*, vide *An. m. bilz ok byrgþar*, vide *Bilder. sunnudagha m.*, d. ä. från den ena söndagen till den andra: inter duos dies dominicos, i. e. per totam septimanam. B. 9: 3. *sin i m.*, *sinni v. sina m.*, vide *Sin. handamællum*, vide *Hand*. *

Mæn, conj. niedan: dum. Kk. 6. not. 86; Kg. 11: pr. *æ m.*, G. 5: 1. Cfr. *Mæþan*. *

Mærke, n. märke: signum, nota, character. B. 29: 1; Þj. 12: 1. *lægga m. a annars m.* (cfr. Upl.), B. 29: 1. Cfr. *Bols mærke*. *

Mærkia, v. a. 1) märka: signare. B. 7: 1; 30: 1. *ær hon* (sc. *notvak*) -kt, si foramen erecto quodam signo indicatum sit. B. 20: 1. Cfr. *Ut mærkia*. 2) märka, iakttaga: observare. Kk. 2: 3. not. 51. *2

Mæssa, f. 1) messa: missa. Kk. 9: 2. 2) i. q. *sialamæssa*. Kk. 11: pr. nott. 46, 54. 3) högtid: festum. Vide *Kyndil-, Larens-, Martins-, Mikials-, Olofs-, Pæters-, (Thomes-) Valborga-, Æskils mæssa; Helghuna-, Kirkiu messu dagher*. *

Mæssu fall, n. (vide ÖGL.) Kk. 10: pr, 3. *3

Mæssu klæpe, n. pl. messkläder: vestimenta liturgica. Kk. 3. *3

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

Mæssu reþe, n. i. q. *mæssu klæpe*. Kk. 3. not. 57.

Mæþ, *mep* (*mæþer*, J. 13: pr. *mæder*, Add. 6.), præp. c. dat. 1) med: cum, per (cfr. ÖGL.). *varþe fræls m. þe salu*, Kp. 3: pr. 2) jämte, tillika med: una cum. *i skall m. andrum*, B. 27: 1. *valde m. sik tolf* &c. Conf. *biþia flere m. sik*, M. 20: 4. *han dömis til stægl m. bonda*, M. 28: pr. *tvæggia manna m. sik*, B. 17: pr. *m. allu*, vide *Alder 1*. 3) hos: apud. *sitia i husum m. andrum*, Kk. 11: pr. *hittis ænkte v. þiufnaþer m. hanum*, Þj. 12: 1, 2. *þiufnaþer ær takin m. manni*, Þj. 6: 1. 4) jämnlikt, enligt: convenienter, secundum. *sökia m. landslaghum*, Þg. 9: 3. *m. þy at*, därför att: quoniam. J. 8: 1. 5) adverbialiter, derjämte, tillika: praeterea, simul. *ok böte m. þre marker*, B. 6: 3; 8: pr. *ok* (sc. *givi*) *ut m. ensak bondans*, B. 1: 1. *ok atergildi m. þem fæ sins sum* &c. (pro: *ok m. atergildi fæ sins þem sum* &c.), B. 33: 2. not. 85. *ok þre marker m.*, *bot ænga m.*, *afraþ m.*, *sæd m.*, *ens sins ep m.*, *siælfis sins* (sc. *ep*) *m.* &c. J. 6: pr; 10: 1; 11: 2; 13: pr; B. 5: 3; 7: 2. &c. *ok m. utyrþir*, *þre v. þuratighi marker*, *opabrut*, *bot* &c. Kg. 10: 2; 11: 2; 12: pr, 1; J. 9: pr; B. 3. &c. *

Mæþal korn, n. säd af ordinär godhet, hvarken af bästa eller sämsta slaget: frumentum mediocre, neque optimi nec pessimi generis. Kk. 6. not. 1.

Mæþan (*medh*, Kk. 6. not. 86.), conj. medan: dum. Kk. 12: 1; Kg. 11: pr; G. 3: 3. &c. *æ m.*, Kk. 6; G. 5: 1. not. 69. Cfr. *Mæn*. *

Mö, f. mö: virgo. G. 1: 1. *3

Mögheliker, adj. möjlig: qui fieri potest. *mæþ -ke bön* (cfr. Upl.), Conf. *3

Möta, v. a. c. dat. möta: obviam venire. *m. manni*, Kg. 2; Þj. 14; Þg. 4: pr; Add. 1: 7. cfr. *Mot. byaland m. dikum, hiorpvalder möter akrum*, B. 12: pr; 14: pr; 23: 2. *Mötas*, dep. (cfr. UplL.) *mæn m.*, M. 12: 2; 23: pr. *vægnir, hiorpvallar, akrar &c. m.*, B. 10: pr; 14: p; 23: 2. *

Möperne, n. 1) möderne (slägt): maternum genus. Æ. 6: pr. *-nes frændar*, G. 1: pr; Æ. 3: 4. 2) mödernearf: hereditas a matre relicta; a) i allmänhet: generatim. Vide *Fæperne 2 a*. b) i synnerhet mödernejord: speciatim fundus maternus. J. 12: 5.

N.

Na, v. a. nå: contingere. *na til (kirkiugarps) mæþ spiuþsskapte*, M. 27: 2. *

Nagranni, m. (vide UplL.) (*gran- ni*, Kk. 6. not. 1; 11: 1; 15: 3. nott. 5, 19; B. 6: 3; 7: 2; 26: pr; M. 10: 2. *3

Nam, n. (vide VGL.) B. 1: 1. *

Namn, n. namn: nomen. Kk. 1: pr; M. 34. *i n. fapurs &c.* Kk. 9: pr. *han skal þy n. giva*, d. ä. nämna saken: nominare rem. Þj. 12: 1. *þa ær þæs- sum mannum n. givit*, d. ä. namn af tjuf: nomen furis iis datum est. Þg. 7. Cfr. *Kristnam.* *3

Nar, adv. när: quando. Kk. 5: pr. * (*nær*)

Nat, f. 1) natt: nox. Kg. 9: 3; Kp. 14. not. 13. Cfr. *Vinter nat.* 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. Kk. 7: pr; 9: 1; Kg. 10: pr; B. 6: 2; 19: pr; 24: 2; Kp. 11: 1; 14; Add. 12. *n. ok iamlangi* v. *manaper*, vide *Iamlangi, Manaper. siu næter*, Þg. 3: pr; 4: pr. cfr. *Sunnæter.* *

Naper, f. pl. nåd: gratia, misericordia. Conf.; Kk. 1: pr; G. 1: 1; Þg. 11: 2. *3

Nei, interj. nej: neutiquam. *n. (moti) sighia*, Kk. 20: pr; J. 9: 1; 11: 1. not. 7; 12: pr; B. 1: 1; 25. *dylia ok sighia n. firi (sik)*, vide *Dylia 1. dul biupa ok n.*, vide *Dul. stande n. firi hanum ok vitsorp*, B. 18: 7. *han komber ei n. firi sik*, B. 17: 6. * (*ne*)

Nek, f. (v. *neker*, m. ?) kärfve, prov. nek: merges. B. 5: 1.

Nitande, num. nittonde: undevigesimus. Add. 1: 8. *1

Niu, num. nio: novem. Kk. 7: pr; Add. 1: pr. *

Niuta (nyta), v. a. njuta: frui. Kk. 15: 1; J. 18: 1; B. 13: 1. not. 43; 20: 4. Sed *nyuta* sine dubio perperam pro *nytia* et *nyta*, B. ind. not. 29; cap. 15: pr. not. 75; Þj. 13: 1. n. 52. *3

Niþa, n. ? nedan: luna decrescens. *um ny ok n.* (cfr. VGL.), B. 32: pr. *3

Niþan, adv. nedanföör: infra. B. 21: 2. *n. til*, idem. Ibid. *3

Niper (nid, B. 9: 2. not. 86.), adv. ned: deorsum. *riþa i notvak n.*, B. 20: 1. *n. rutna, falla, hogga &c.* Kk. 2: pr; 4: 4; B. 30: 1. &c. *

Niper falla, v. a. försumma, underlåta: negligere. *n. dagsværke, byrgþ*, Kk. 1: 1; B. 26: 1. *n. vreta garþ, bro, vargha garþ*, d. ä. försumma att underhålla: omittere saepem &c. struere. B. 13: 2; 24: 4; 27: 2. *3

Niper læggia, v. a. nedlägga: deponere. *lægge niþer* (sc. mortuum pecus) *a fyrsta þinge*, M. 17: 2. *3

Nipersænka, v. a. nedsänka: submergere. B. 33: 2.

Niper sætia, v. a. nedsätta: ponere, deponere. *ra, garþa n.*, B. 3, 13: pr; 14: 2. *3

Nipersætia, f. nedsättning: depositio. B. 20: 1, ubi sermo est de foramine glaciei, ubi demergitur rete. Cfr. *Notvak.*

Niper prykkia, v. a. nedtrycka: deprimere. *allan oræt n.*, Add. 1: 3.

Nipre, adv. 1) nere: in imo. *n. liggia*, vide *Liggia 1. n. stadder*, M. 20: 2. 2) nedantill: subtus.)(*uppe*, Pj. 12: 1. *3

Nokor, pron. någon: aliquis. Kk. 1: 1. &c. *n. þera* (pron. pers.), Æ. 1: pr; B. 5: 3. *n. þera* (pron. dem.) *sum* &c. Kp. 11: 1. Scribitur *noqvar*, Conf. *Nokot*, n. absolute, något: aliquid. Kk. 3, 11: pr. dat. *nokro*, Kk. 9: pr. *

Nokot, adv. något, i någon mån: aliquatenus. M. 6: 2.

Nokralepis, adv. på något sätt: aliquo modo. M. 16; Add. 1: 3.

Normæn, m. pl. Norrmän: Norvegi. Prol.

Norþan, adv. i norr: a septemtrione. Pj. 2: pr. *

Not, f. not: verriculum. B. 20: 2.)(*næt*, B. 22: pr, 1. Cfr. *Vinter not*. *3

(*Notadrægt*, f.? (vide UplL.) Kk. 7: pr. not. 70.) *3

Notalagh (notlagh), n. sällskap af personer som draga not: societas hominum verriculum trahentium. B. 20: pr, 2.

Nota styld, f. stöld af not: furtum verriculorum. B. 22: rubr.

Notvak, f. vak som görs på isen då vinternot skall dragas: foramen glaciei, verriculi hiberni trahendi caussa factum. *riþa i n. niper i updræt eller i nipersætiu*, d. ä. i en af de tvänne större vakar, af hvilka den ena är gjord för notens nedläggande under isen, och den andra för dess updragande: una cum equo, quo aliquis vehitur, incidere in maius foramen glaciei, quod verriculi sive demittendi sive tollendi caussa factum est. B. 20: 1. Cfr. *Vinter not*. Sermonem l. c. non, ut credidit Locc., esse de casu eo tempore facto, cum demittitur vel

tollitur verriculum, manifestum est ex eo, quod ibidem statuitur de foramine antea erecto quodam signo indicato vel non indicato.

Nut (pl. *nyter*), f. nöt: nux. B. 28: pr, 2. *3

Ny, n. ny, nymåne: novilunium. Vide *Nipa*. *3

Nykil, m. nyckel: clavis. Vide *Las, Kirkiu nykil*. *

Nyr, adj. ny: novus. Conf.; Prol.; B. 8: pr; 13: rubr. *afnyu*, Kk. 1: 1; J. 10: 2. *3

Nyskipaper, adj. nystadgad: novo iure sancitus. Conf. *3

Nyt (gen. *nytta*, pro *nyttar*), f. bruk: usus. B. 33: 3. *3

Nyta, v. n. (vide ÖGL.) *axul æmni nyter göra* &c. B. 15: pr. *3

Nytia, v. a. nytja: uti. B. 13: 1; 29: rubr.; 32: pr; M. 19: 1; Pj. 13: 1. *3

Nytliker, adj. nyttig: utilis. Prol.; Kk. 4: 1; Pj. 1. Scribitur *nyttoger*, Prol. not. 40. Cfr. *Onyttlika*.

Næfra bunki (næver bunki), m. (vide UplL.) B. 17: 2. *3

Næfra löpning, f. affläende af näfver: decortatio betulæ. B. 17: rubr. not. 32.

Næfst, f. näpst: castigatio, poena. Prol. not. 26. *3

Næma (næmna), J. 10: 3. not. 99; Pj. 11: 2.), v. a. 1) (vide VGL.) *n. til saköre v. pænninga*, B. 1: 1. not. 39; Add. 9. *nöda ok n.*, allitt. B. 1: 1. not. 39. *sökia ok n.*, Pj. 11: 2. 2) undantaga för sin räkning (någon del af jord som man sålt eller utarrenderat): eximere, sibi reservare (partem quandam fundi venditi vel alii locati). J. 10: 3, ubi verba *taker undan et næmir* idem significant; cfr. cap. 12: pr., ubi *afnæmning* dicitur *vara undan takin*. *

Næmd, f. (vide VGL.) Kk. 16: 3; Pj. 5: 1; 9: 2. *stæmna n.*, Pj. 7. *göra*

n. (a mal), Kg. 9: 1; B. 3; Þg. 5: 2; 9: 2. *raþe halvi n. hvar þera*, Kk. 16: 3; 20: pr; Kg. 9: 1; J. 4: 1; 7: 1; B. 7: pr; 8: 2; 14: 2; 21: pr, 2; 25; Kp. 14; Þg. 3: 1; 6: pr, 1; 10; Add. 6. *krona ok kirkia rapa n., raþe halvi n. kunungs mæper ok biskups ok halvi þæn sakin gifs*, Kk. 21. *syn: næmna halva n. hvar þera*, B. 7: 2. *i n. vara*, Þg. 9: 2. *n. vær mæþ sinum epe v. fællir*, Kg. 9: 1; Kp. 11: pr; Add. 8. *sökia ut mæþ domum ok n.*, B. 1: 1. coll. Þg. 5: 2. *osipugha manna -der*, nemdae ad inquirendum de malefactoribus nominatae. Þg. 7: rubr. Saepe verbis *tolf mæn* notatur nemda; vide *Tolf*. Occurrunt tamen, etsi non expresso nomine *næmd*, exempla nemdae octo virorum, Kp. 2: pr., vel sex, Kk. 15: 3. not. 19; B. 1: 1 (coll. Þg. 5: 2.); 16; immo numerus virorum nominandorum arbitrio litigantium permittitur, Kk. 2: 1; sed quatuor illi viri, quorum mentio fit Kp. 1: 3, nomine nemdae venire non posse videntur, etsi dicuntur *fælla v. væria*, prout fabrum suo testimonio convincunt, nec ne. Cfr. *Epsöris-, Folklands-, Hundaris næmd.* *

Næmdaman, m. (vide ÖGL.) Kp. 12: pr; Þg. 5: 1. Cfr. *Næmninga man.* *

Næmna, v. a. 1) *nämna*, *nämngifva*: nominare. Conf.; Prol.; Þg. 1; Add. 1: 2. *n. skapaman v. sangaman sin*, M. 10: 2; Þj. 9; Þg. 7. *-nas fram* (sc. *a þinge*) *vitne (at) bæra*, Þg. 9: pr. Cfr. *Fyrnæmder*. 2) *utnämna*, *förordna*: designare, eligere. *tolf mæn (til) n.*, M. 22: 1; 36: pr; Þg. 1. *-ni hvar þera sex mæn*, J. 1; B. 3. *-ni halva næmd hvar þera*, B. 7: 2. *n. af fiarþunge kvarium þre mæn*, Þg. 7. *man i syn n.*, B. 25. *(tolf) synamæn (til sc. mals) n.*, B. 3, 21: 2; 25. *syn (af sokn) (til) n.*, B. 3. not. 55; 5: 2; 7: 2;

8: 3; 17: pr; 23: pr; 25. *n. sex mæn*, de iudice vel actore, B. 1: 1. *-ni hvar þera tva bygdfasta mæn af lande ok tva af köpstape*, Kp. 2: pr. *þæn sum -nir*, sc. *dimidiam nemdae partem*, Þg. 3: 1. *ransakin sva mangi sum þem a sæmber þær til n.*, Kk. 2: 1. *-ni sin* (i. e. *unum*, sc. *miætsman*) *hvar þera*, B. 6: 2. *man til v. i varþ n.*, Kg. 12: pr, 2. *þe mæþ hanum* (sc. *laghmanni*) *næmdir æru*, sc. *ad eligendum regem*, Add. 1: 2. *af ... landsmanna til næmda* (sc. *röstum*), *votes popularium ad eligendum regem designatorum*. Ibid. §. 3. *

Næmna, vide *Næma*.

Næmni, n. *namn*: nomen (cfr. VGL.). *þa ær þessum manni n. givit* (cfr. *Namn*), Þg. 7. not. 24. Cfr. *Onæmne.* *₁

Næmninga man, m. i. q. *næmdaman*. Þg. 3: 1; Add. 6, 9, 11, 12. Quae his locis sancuntur, praesertim Add. 6, 9, 12, ea indicare videntur hoc titulo designari viros, e quibus constabant illae nemdae, quarum mentio fit Þg. 7.

(*Næpsa*, v. a. *näpsa*: castigare. Kk. ind. not. 31.)

Nær, adj. *när*: propinquus. Vide *lamnær. nærmer, næmir*, compar. J. 2: pr. et not. 31. *næster*, superl. *n. by*, M. 27: 5. et not. 77. *n. byrþaman*, Kk. 12: pr; J. 5: 1. *næste frænder*, J. 9: 4. *þe næstu* (sc. *frænder*) *æru*, Æ. 4: 1. not. 96. *n. at föþa* (sc. *frænder*), J. 17. *

Nær, adv. et præp. c. dat. 1) *nära*: prope. *n. by, garþe &c.* Kg. 6: pr; M. 27: pr, 2. *sva n.* (sc. *akri*), B. 9: pr. *n. vara*, *vara tillstädes*: *adesse*. Kp. 6: 2; 11: 2; Add. 1: 3, 5. *næst*, superl. Kk. 7: 1; Æ. 4: 1. *n. solo* (cfr. ÖGL.), Æ. 1: 1. not. 32. *þær n.*, vide *Þær*.

Cfr. *Næsta*. 2) hos: apud. *n. mannum*, Kp. 14. *

Nærisker, adj. Nerikes: *Nericius. n. laghmaþer*, -sk *laghsagha*, Add. 1: 7.

Nærkiu (pro *nærkiur*), m. pl. Nerikesboar: *Nericiae incolae*. Kg. 2. *3 (*nærikiar*)

Nær stadder, nærstæder, adj. närvarande: *praesens. ær ei siælver n.*, neml. då han nämnes: *ipse absens est*, sc. dum *inspector nominatur*. B. 25.

Næsar (*næser, næsæ*), f. pl. (vide VGL.) G. 4: pr; M. 6: 1. *

Næsta, præp. (a *nær*) närmast: *proxime. n. solo* (cfr. ÖGL. v. *nær*), Æ. 1: 1. *3

Næt (dat. pl. *nætium*), n. nät: *rete*. B. 20: pr; 27: 2. Cfr. *Not, Vargha næt*. *3

Næver, n.? näfver: *cortex betulae. löpa n.*, B. 17: 1. *3

Næver bunki, vide *Næfra bunki*.

Nöd, f. nöd, trångmål: *necessitas, angustiae*. J. 4: 1; 8: pr; B. 31: pr. *1

Nöda, v. a. nödga: *cogere. biuþa æller n.*, Add. 1: 3. *n. ok næma*, allitt. B. 1: 1. not. 39. *1 (*nöþa*)

Nöd syn, f. (isl. *naudsyn*) nödvändighet: *necessitas. þæt heter n.*, säges genom en ordlek om den händelse att, i anseende till svarandens tredska, käranden måste nämna alla ledamöterna i en *syn*: *dicitur lusu verborum de eo casu, cum propter contumaciam rei, necesse est actori omnes viros inspectionem (syn) habituros nominare*. B. 3.

Nöd þrang, f. i. q. *nöd*. Kk. 9: pr. not. 36; Kg. 5: 1.

Nögghia sik, v. rec. (a *nogh*, *satis*) nöja sig: *satis habere, contentum esse*. Kk. 2: 1.

Nöt, n. nöt, oxe eller ko: *bos.*)(*hæster*, Æ. 2: 1; B. 31: pr; 32: pr.)(*hors*, B. 6: 1. *

Nöta (n. part. pass. *nöt*), v. a. förtära: *consumere*. J. 17. *

Nöte, n. sällskap: *societas*. Vide *Fa-runöte*. *

Nöþga, v. a. nödga: *cogere*. B. 14: pr. *1 (*nöggha*)

O.

O, part. insep. supinis praefixa (cfr. ÖGL.). Vide *Ogullit, Oskurit*. *3

Oannaþer, adj. ej förtjent eller förvärfvad: *non adquisitus. afgipt þe sum -að ær* (cfr. ÖGL. v. *gift 1*), J. 10: pr. *3

Öbipin, adj. (a *biþia*) oombedd: *non rogatus*. M. 20: 2. *3

Oburin, adj. ofödd: *nondum natus*. G. 3: 1.

Obupin, adj. (a *biuþa*) obuden (till bröllopp eller annat gästbud): *non invitatus (ad nuptias aliudve convivium)*. G. 2: 2; M. 26: 5.

Odræpin, adj. ej dräpen: *non occisus*. G. 4: 1.

Offer, n. (vide VGL.) Kk. 1: pr; 7: 1. *

Offer dagher, m. (vide VGL.) Kk. 7: 1; Add. 12. *3

Offra, v. a. (vide VGL.) Kk. 7: 1. *

Oshald, n. (vide UplL.) J. 15: 1. *3

Oshatult, ? (ab *hata* ?) tilläfventyrs ledsamhet, förtret: *forte molestia; nisi h. v. corrupta sit, et oftaiu* (cfr. UplL.) *legendum*. Þg. 4: 2. not. 75.

Ofhogg, n. 1) (vide UplL. sub 1.) *göra o. a skogh*, J. 14: pr; Add. 5. 2) (vide UplL. sub 2.) B. 15: rubr. *3

Ofriþer, m. ofred, våld: *hostilitas, violentia.*)(*friþer*, Add. 1: 3. *göra manni -þ*, Kp. 11: pr. *3

Ofræls, adj. (vide UplL.))(*fræls*, Æ. 3: 2, 4; B. 24: 1; M. 26: 8. *varþe at drigh o.*, Kp. 3: pr. *3

Ofsinnis arf, n. (vide UplL.) Æ. 6: rubr. *3;

Ofödder, adj. ofödd: nondum natus. Add. 1: 3, 5.

Oföre (oferi), n. olägenhet, hinder: incommodum, impedimentum. B. 11: pr.

Ogilder, adj. 1) ogild, ej gällande: irritus. J. 7: 1; 12: 3, 5; B. 22: 2; Pg. 8: pr, 1. not. 36; Add. 11. 2) oduglig: non rite comparatus v. iustae qualitatis. B. 8: rubr. 3) ogild, (gerning eller skada) för hvilken böter eller ersättning ej eger rum: impunitus, (factum v. damnum) quod nulla mulcta nec compensatione luitur. Kk. 4: 4; G. 2: 2; 4; B. 7: pr; 12: pr; 14: 3; 20: 1; 21: 3; M. 12: 3; 19: 1; 25: 2. *vari* (sc. *elder*) o., Kk. 2: pr. *vari -lt*, neml. om fäktatur gör skada på hans hö: si foeno eius damnum inferant pecora. B. 8: 2. *vari -lt bape at epum ok botum*, då eger hvarken vådaed eller böter rum: neque dator iuramentum de damno casu facto, nec penditor mulcta. B. 18: 1. 4) ogild, för hvilken ej bötes (om han dräpes eller omkommer eller får annan skada): pro quo (si occidatur vel pereat vel aliud damnum accipiat) nulla mulcta solvitur. *vara o.*, Kk. 4: 4. *liggia o. (a værkum sinum)*, Kk. 4: 4; Kg. 5: pr; 6: 1; B. 6: 2; M. 20: 2, 6, 7; 23: 1; 31: 3. *dömas o.*, G. 4: 1. *

Ogiorþer, adj. (vide UplL.) Kp. 1: 1. *3 (*ogörþer*)

Ogipter, adj. ogift: innuptus. Kk. 15: 4. *

Ogrævin, adj. ogräfvén: non fossus. -it *diki*, B. 12: pr.

Ogullin, adj. obetald: non solutus v. pensus. J. 11: 2. *3

Ogulit, sup. ej betalt: non solvi v. pependi. *þæn sum o. haver*, pro ei *haver gullit*, Æ. 5: pr.

Ogærþer, adj. ogärdad: non saeptus.

at garþe þum, non exstructa saepe. B. 14: pr.

Ohemult, adv. (vide ÖGL.) o. *skip-ta, sæka, vinga*, J. 5: 1; 6: pr, 2; Kp. 1: pr. *2

O klandarþer, adj. (vide VGL.) o. *ok oqvalder*, allitt. J. 9: 2. *

Oklutrarþer, adj. i. q. *oklandarþer köpa (iorþ) mæþ þu ok oqvaldu*, allitt., d. ä. lemna i betalning för jorden sådant, som ej genom klander frånvinnes säljaren: fundum emere rebus in solutum datis, quae adversus vindicationem tutae sunt. J. 4: 1. *3

Okræfder, adj. okräfd, ej fordrad: non postulatus. *syn stander -fd*, påstående görs icke om synens verkställande: postulatio non fit de inspectione habenda (ad quam viri iam nominati sunt). B. 25.

Okær, adj. okär, ovän: non carus, inimicus. Add. 1: 3, 5.

Olafs mæssa, f. (vide ÖGL.) Kk. 21. nott. 6, 26; B. 26: 3; Pg. 11: pr. *3

Olagh, n. pl. oriktig, ej gällande lag: lex ficta, vero iuri contraria. X *ræt lagh*, Add. 1: 3. *2

Olagha, adj. indecl. olaglig: illegitimus, iuri contrarius. Kk. 16: 3; B. ind. 9. *2

Olaghlika, adv. olagligen: illegitime, iniuste. Kp. 6: pr. *2

Olovandis, adv. olofvandes: non data venia. B. 8: 5; 10: 4; 17: 4; 18: 6. &c. *

Olæsin, adj. ej upplockad eller samlad: non collectus. *ax o.*, B. 5: 2.

Olæster, adj. (vide ÖGL.) M. 22: pr; Pj. 12: pr, 1. *3

Omn (ofn), m. (Isl. *ofn*, Germ. *ofen*, Dan. *ovn*) ugn, spis, prov. ornun: fornax. o. *æller ærin*, allitt. Kk. 2: pr; B. 18: pr. not. 72.

Omæghn, f. (vide ÖGL.) X *bolby*, Æ. 1: 1. *3 (*um egn*)

Onder, adj. ond: malus. M. 34. *₁
Onyttika, adv. onyttigt, till ingen nytta: inutiliter, nulli usui. Conf. *₃

Onæmne, n. skymfligt namn: nomen contumeliosum. M. 34. not. 48.

Op, n. rop: clamor. *op ok akallan*, allitt. Kg. 6: pr. Cfr. *Hær op*. *

Opt, adv. ofta: saepe. J. 17. not. 99; M. 17: pr. n. 90. Cfr. *Opta*. *

Opta, adv. ofta: saepe. Kg. 10: pr; J. 17; M. 17: pr; 34. *optare, optar*, compar. Pg. 1, 3: pr. Cfr. *Opt*. *₁

Oqvalder, oqvælder, adj. oklandrad: de quo non mota est lis. *standa o.*, J. 2: 1; 5: 1; 9: 2; B. 20: 4. Cfr. *O klandaper, Oklutraþer, Ovæþiaper*. *₃

Oqvæþins orþ, n. oqvädinsord: concivium. Kk. 18: pr. not. 92. *giva andrum o.*, M. 34. *vari varþ firi -þe*, i. e. liber esto ab ignominioso titulo *horstakka*. G. 4: pr. *

Orka, v. a. c. dat. orka, förnä: posse (facere). *o. fylla, lösa, sökia* &c. Kk. 3, 12: pr; B. 5: pr; 16: pr; M. 10: 3; 14: 2; Þj. 12: 6. *o. vitnum*, Kg. 12: 2. *

Orlof, orluf, n. tillåtelse: venia. Kk. 2: 2; G. 3: pr. *allum ær o. givit*, d. ä. tillåtelse att gå hem: venia domum abeundi omnibus est data. Kg. 12: 1. *₃

Orþ, n. ord: verbum. Conf.; M. 34. *mæþ eþum ok orþum*, vide *Eþer*. Cfr. *Miætsmæn; Giptar-, Oqvæþins orþ*. *

Oræt, adv. orätt: iniuste. *o. göra*, Þj. 16: 2. *₁ (*uræt*)

Orætlika, adv. orätt, olagligen: iniuste. (Conf. not. 30.) Kk. 16: 4; B. 4, 23: pr; Add. 3. *

Orætter, m. (vide VGL.) (*rætter*, Prol.) (*rætvisa*, Add. 1: 3. *₃

Orætter, adj. 1) orätt, olaglig: iniustus, illegitimus. Kk. 7: 2; Kg. 4: rubr.; B. 9: rubr. *mæþ -tu*, olagligen: illegitime. B. 22: 2. 2) orättvis: iniustus (homo).) (*rætvis*, Prol. *₃

Os, m. (Isl. item) åmynning, prov. os: ostium fluminis. Vide *Aros*.

Os, vide *Vi*.

Osannind, f. osanning: mendacium. Add. 1: 3. *₂

Osatter (osater), adj. oense: discors, inimicus. Vide *Satter*. *

Osiþugher, adj. osedig, lastbar: pravus, sceleratus. *-ghir mæn, -ghar gærningar*, Pg. 7.

Oskader, adj. oskadd: illaesus. Add. 1: 3.

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. B. 20: 2; 24: 3; Add. 5. *at -tu*, innan skogen är skiftad: silva nondum divisa. Add. 5. *

Oskorin, oskurin, adj. 1) (vide VGL. sub 2.) *o. aker*, B. 5: 2; 8: 3. Cfr. *Oskurit*. 2) (vide VGL. sub 3.) *-rit klæþe*, Æ. 2: 1. *₃

O skriptaper, adj. (vide UplL. sub 1.) Kk. 9: pr. *₃

Oskurit, sup. ej skurit: non messui. *sumi hava o.*, pro *ei skurit*, B. 5: 2.

Oskylinder, adj. oskyld: non cognatus. Kk. 15: 3; J. 4: pr. *

Oskællika, adv. (vide UplL.) Conf. *₃

Oskær, adj. förfalskad: fallacia corruptus. Kp. 1: 2. *₃

Osköflaper, adj. ej sköflad (såsom förverkad egendom): non direptus (de bonis damnati). Add. 8.

Oslaghin, adj. (vide VGL.) B. 8: 3; 9: pr. *

Ospilter, adj. (vide VGL.) Kp. 7. *₃

Oster, m. ost: caseus. Kk. 5: pr.

Ostyriker, adj. ostyrig: effrenatus. Add. 1: 3. *₁

Ostæmder, adj. (vide ÖGL.) *at -dæ* (cfr. ÖGL.), Add. 4, 10. *₂

Osvorin, adj. ej svuren: non iuratus. *at -rnum þrætlypta eþenum*, innan trettlyftæden blifvit gången: nondum facto iuramento triginta sex virorum. J. 1. *₂

Osökter, adj. (vide VGL. sub 1.) *at -to*, M. 12: 1. *₁ (*usokter*)

Otama fæ, n. (vide UplL.) B. 5: 4; 28: pr. *₃

Ovan, adv. et præp. ofvan, ofvantill, ofvanför: superne, supra. *allu þy han a o. iorþena*, Kg. 9: pr. *o. at akri*)(*viþ ænda*, Kk. 6. *byggia o.*, B. 21: 2. *o. til*, ibid. *

Ovan varþa, adv. (Isl. *ofanverdr*, Alam. *ufuvertig*, Angl. *upward*, supernus; Anglo-Sax. *upveard*, Germ. *aufwärtz*, sursum; cfr. *Varþer*) ofvantill: superne.)(*viþ ænda*, Kk. 6.

Ovarandis, adj. indecl. ovarsam, ej upmärksam: non vigilans, incautus. Kg. 12: 2.

Ovigher, adj. ej i godt stånd: male comparatus, ruinosus. *garþer ligger o.*, B. 28: pr. not. 9. *₃

Ovighþer, adj. (vide ÖGL.) *-ght lik* (cfr. ÖGL. v. *vighia* 4), Kk. 9: 1. *

Ovin, m. ovän: inimicus. Kg. 5: 1, 3; Add. 1: 3. *

Ovis, adj. ovetande: insciens. *fara viller ok o.*, B. 3, 7: 2. *₁ (*uvis*)

Ovita fæ, n. oskäligt fäkreatur: pecus rationis expers. B. 32: pr.

Ovita gærning, f. en oförnuftig varrels (menniskas eller djurs) gerning: actio animalis (hominis vel bestiae) rationis expertis. M. 1, 25: 3; 26: 7.

Ovitandis, adj. indecl. ovetande: insciens. *hanum o.*, eo insciente. B. 31: pr.

Ovormaghi, m. (vide ÖGL.) Kk. 12: pr; Kg. 8: 1; J. 9: 2, 4; 12: 5; M. 18: pr; 26: 7; 27: 1.)(*moghande man*, Þj. 6: 2.)(*vitande man*, M. 2. coll. 3. *o. hetter þæn yngre ær æn femtan ara*, M. 18: pr. *

Ovæþiaþer, adj. (vide UplL.) *eper stander o. ok ogvalder*, allitt., d. a. utan att deremot vädjas och klander anställs: de facto iuramento nulla lis,

datis pignoribus, movetur. Kk. 16: pr. *at -þo*, Þg. 8: 2; Add. 6. *₃

Opalbrut, *opulbrut*, n. böter för åverkan å annans jord eller den man bort till en annan utgifva: mulcta usurpationis soli alieni vel alii tradendi (cfr. ÖGL.). J. 9: pr; B. 11: pr. *₂ (*opulbrut*)

Oparfliker, adj. onödig, onyttig: non necessarius, inutilis. Conf.

Oparvi (otarvi), m. (vide UplL.) Conf. not. 25. *₃

Opinsdagher, m. onsdag: dies Mercurii. Vide *Asku opinsdagher*. *₂

P.

Panter, m. pant: pignus. *taka pant mans* (cfr. UplL.), Kk. 1: 1; B. 27: 2. *₃

Panzari, m. (Isl. *pantsari*, lorica, paludamentum militare, interdum coriaceum, lineum vel laneum, BH.) pansarskjorta, kyller (af skinn eller lärft): lorica coriaria vel linea.)(*muza et plata*, Add. 2. H. v. non significasse lorica hamis aereis conser-tam (Isl. *hringa-brynia*) non tantum ex eo adparet, quod *p.* et *brynia* haud raro ut diversae res nominantur (vide M. L. GulapL. LandvB. 11; *Hirdskrá*, ed. DOLMER, Hafn. 1666, cap. 34; *góða bryniu ok sterkan panzara*, *Sverris S.* cap. 163, inter *Fornmanna Sögur*, 8. B. p. 403; *brynio edur þungann pannzara*, *Kongs-skugg-siö*, Sor. 1768, p. 376.), pariter ac *panzarahúfa* nominatur ut res a *stálhúfa* diversa, *Sverris S.*, l. c. p. 404. not. 2; sed indicatur etiam materia, ex qua veteres confecerunt huius generis vestem militarem, cum dicitur: *panzarar gerfir af blautum lereptum ok vel svartadum*, *Kongs-skugg-siö* p. 400; cum quibus conferantur ea,

quae de armatura equorum leguntur, ibid. p. 403, 404.

Par, n. par: par. Add. 7.

Pascha dagher, m. påskdag: dies paschae. Kk. 6. not. 1; 7: 1; Þj. 6: 1. not. 41. *

Paschar, m.? pl. påsk: festum paschae. Kk. 7: 1. *

(Paska tidh, m.? påsktid: tempus circa festum paschae. Kk. 6. not. 1.)

Piker?, käpp, staf: baculum. *p. ok skræppa*, Kk. 11: 1. *

Pingizdaghar, m. pl. pingst: festum pentecostes. B. 26: 2; Add. 7. *-gha dagher*, Kk. 7: 1; Þj. 6: 1. not. 41. *

Pingizdagha tidh, m.? pingsttid: tempus circa festum pentecostes. Add. 2.

Plata, f. (egentligen plåt: proprie lamina; Isl. item) harnessk: thorax ferreus.)(*muza*, Add. 2.

Plokka, v. a. plocka: carpere. *p. ax*, B. 5: pr. *p. skyl en*, d. ä. afplocka axen på en skyl: spicas unius struis mergitum carpere. Ibid.

Plokkan, f. plockning: captura. *axa p.*, B. 5: rubr. Cfr. *Læsning*.

Pors, n.? pors: myrica gale LINN. *bryta p.*, B. 26: 3. Cfr. VGL. II. Forn. 49; Add. 4: 5.

Pors brut, n. afbrytande af pors: captura myricae. B. 26: rubr.; §. 3. not. 82.

Porsker, n. kärr der pors växer: palus quae myricam fert. B. 26: 3.

Prester, m. 1) prest: sacerdos. Kk. 4: pr; 9: 2; 10: pr. Cfr. *Klærker*, *Lekman*. 2) kyrkoherde: curatus. Kk. 1: 1; 2, 3, 4: pr. &c. Cfr. *Kirkiu prester*. *

Pund, n. pund: pondo. Kk. 5: pr; Add. 2. *3

Puster, m. (vide UplL.). M. 9: pr, 1. *3

Pænningar, m. 1) pl. (lös) egen- dom: bona (mobilia). M. 36: 1; Add. 8.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

lösir -gar, G. 3: 3. *-gar væxa manni*, Æ. 3: 5; Kp. 3: 1. 2) pl. pennin- gar: pecunia. Kk. 16: 2; Æ. 3: pr; J. 12: 3. &c.)(*andrir kostir*, J. 16. *ful- lir -gar*, Kp. 10: pr, 1. *korn ok -gar* ( )(*snöfir -gar*), Æ. 2: 1; J. 17. cfr. *Snöper. mark, half mark, öre, ör- tugh -ga*, vide *Mark* &c. Cfr. *Lagh 2, Repo, Fæstipænningar; Domara-, Laghmans-, Styremans pænningar*. 3) (vide UplL. sub 3.) *svensker pæn- ninger* ( )(*smapænningar*), B. 27: 1; Add. 9. cfr. *Smapænningar. furir* &c. *-gar*, Kk. 1: 1; 4: 3; 7: pr, 1; M. 15; Þj. 1; Add. 9. *hvar tiundi p.* (cfr. UplL.), Kk. 12: pr; Æ. 3: pr. *gælda ater -ng fri -ng v. mæp -ge*, d. ä. det rånades fulla värde: plenum rei raptae pretium rependere. M. 15. et not. 70. *

Peters messa, f. (vide ÖGL.) Kk. 21. et nott. 6, 26. *3 (*pedersmessa*)

Q.

Qvar, vide *Qvær*.

Qvarstapi, m. (nisi in dat. pro *-pa* legendum sit *-pu*, a nomin. *-pa*, f.) i. q. *qværstada*. J. 14: 2.

Qvighande, n. (vide UplL.) B. 24: 1. *3

Qvikker, adj. lefvande: vivus. *synis* (sc. *barn*) *-kt*, Æ. 3: 4.)(*döper*, Kk. 1: pr; 3; B. 6: 2; 32: 1, 2; 33: pr; M. 17: 2; 19: 1. *döt eller qvikt* (cfr. UplL.), B. 29: 1; Kp. 2: 2; Þj. 7, 8: pr; 16: 1. *

Qvik tiund, f. qvicktionde: decimae pecorum. Kk. 7: pr. *

Qvinna, f. qvinna: femina. Kk. 8: rubr.; Æ. 3: 4; utroque loco in gen. pl.; in nom. sing. vero occurrit Add. 7. *3

Qvinna friper, m. (vide VGL.) Kg. 6: rubr.; Add. 1: 3. *3

Qvædia, f. helsning: salutatio. *hel-*

sar ... mæþ guþs q. ok sinni, Conf. *3 (qvæpia)

Qvælder, m. afton, qväll: vespera. Pg. 11: pr. *

Qvælia, v. a. 1) oroa, besvära: vexare, molestiam alicui adferre. hundare v. bönder til þings q., Pg. 1, 3: pr. 2) (vide ÖGL. sub 2.) q. broa æller vægha, B. 24: 2. q. taka, Pg. 10: pr. skipti q. æller klanda, iorþ klanda ok q., J. 5: 1; 8: 1. iorþ q. æller atala, J. 2: 1. q. (arf) æller i byrd lösa, Æ. 1: pr; 2: 1. til lagha æller til bota q. (cfr. UplL.), M. 21: 1. Cfr. Oqvalder. *

Qvær, qvar, adj. qvar: reses, quietus. -rt' halda, qvarhålla: detinere. M. 16. Cfr. Sitia, Standa. *

Qværn, f. qvarn: molina. B. 20: 4; 21: pr, 2. Cfr. Vatn-, Væperqværn. *

Qværnadamber, m. qvarndamm: agger molaris. B. 21: 3.

Qværnastæper, m. (vide ÖGL.) B. 21: 1, 2. *2

Qværna strömber, m. (vide ÖGL.) B. 20: 3. not. 89; Add. 6. *2

Qværstada, f. (vide UplL.) dela stande i -du (cfr. UplL.), J. 14: 2. not. 49. *3

Qvæpa, v. a. säga: dicere. Vide Ia-qvæpi, Oqvæpins orþ. *

R.

Ra, m. råmärke: limes. B. 3, 4, 13: pr; 23: pr. utan ra, i. q. utgærþis, B. 12: 1. Cfr. Tompta ra. *3

Raförning, f. i. q. rabrut (vide UplL.). B. 23: pr. göra r. a annan, flytta råmärke in på annans jord: terminum in alienum solum movere. B. 4, ubi sermo est de terminis portionum agri vel prati ad vicinos in pago pertinentium.

Ran, n. 1) rån: rapina. Kk. 16: 1;

B. 17: 6; Kp. 4: 1; M. 13: pr; 14: pr; 15; Pg. 9: 4; Add. 8. Cfr. Göpsla-, Lik-, Siangaran. 2) den rånade saken: res rapta. M. 15. handraghit r., ibid. rubr. 3) (vide UplL. sub 2.) Vide Lot ran. *

Ransaka, v. a. 1) (vide VGL.) Þj. 12: pr, 1-3. 2) undersöka: inquirere. Kk. 2: 1; Pg. 7. Cfr. Tolf. *

Ransakan, f. 1) i. q. ransak (vide VGL.). Þj. 10: 1; 12: rubr., pr. not. 9. 2) förekommer äfven om sökande i annans hus efter gods som annorlunda än genom stöld blifvit olofligen taget: h. v. quoque occurrit de rei non furto sed alio modo illicito captae investigatione in aliena domo. B. 26: 3. *

Ransmaþer, m. rånsmän: raptor. M. 13: pr. fulder r., Kp. 4: 1. *

Rantakin, adj. våldtagen: vi stuprata. Æ. 4: 2. *

Rar, adj. rå, fuktig: crudus, madidus. ra hasl (cfr. UplL.), B. 17: 3. *3

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: consilium, suasio. mæþ biskups, fapurs &c. raþe, Kk. 3, 4: pr. not. 42; G. 1; J. 9: 2. mæþ styremans r. ok alz skipalags, Kg. 10: 1. mæþ alt (pro alz) svearikis r., Kg. 1, ubi haec verba respicere videntur recentiore illam formam electionis regis, quae plenius describitur in Add. 1; nisi forte dicendum sit verba svearikis r. denotare senatum regium. Cfr. librum meum pag. 219. cit. p. 5. seq. mæþ r. ok goþvilia flæstu &c. Kp. 10: pr. utan skyldasta frænda r., J. 12: 5. ganga af fapurs r., G. 1: 1. 2) föranstaltande: cura, procuratio. Vide Morþraþ. 3) råd, rådsförsamling: senatus. kunungs r., Kp. 10: pr; M. 35, 36: pr; Add. 1: 3. vart (sc. regis) r., Conf. *

Rapa (impf. ræd v. ræþ, pl. ræþu; part. pass. rapin), v. a. 1) skaffa, föranstalta: parare. kost til r., kost bi-

skupi r., Kk. 5: pr. *böter a r.*, Kk. 3, 4: 4. *r. til brötöps*, G. 2: pr. *r. annan til döps* (cfr. *r. man hælrapum*, VGL. h. v. sub 2), M. 28: pr. *þæn til banaman var rapin*, den som, på den ena makans tillskyndelse; dräpiti den andra: is qui, altero coniugum instigante, alterius factus est interfector. Ibid. *r. næþ bonda sinum drap v. dræpa*, Æ. 6: 2, 3. Cfr. *Forraða*. 2) råda öfver, disponera: praesesse, in sua potestate tenere. *landum v. riki sino (styra ok) r.*, Kg. 1; Add. 1: 1, 3. *r. lasum ok nyklum*, Þj. 12: 5. *r. egn v. iorþ (sinni)*, J. 7, 10: pr. *r. gipt ok afrap*, J. 1. 3) råda, hafva rätt att besluta i en sak: ius rei decidendae habere. *r. skilnabe þera, giptu sinni, giptarorþum*, G. 1, 3: pr. *r. næmd*, vide *Næmd*. *r. þrim mannum &c.* Kk. 15: 3. not. 19. *r. firi fastu mans*, Kk. 17: pr. *tomptastæmnu r.*, d. ä. deltaga i öfverläggningen och besluten vid den sammankomsten: consiliis in isto conventu interesse. B. 11: pr. 4) aga: castigare. *r. ok ei dræpa*, M. 28: pr. *

Rapbani, m. (vide VGL.))(*sander drapare*, M. 24: pr.)(*sanbani*, M. 26: 11. *1 (*rapsbani*)

Reda, Rede, vide *Reða, Reþe*.

Ren, f. (vide VGL.) B. 9: pr; 10: pr. Cfr. *Gangu ren*. *

Rena göpsl, ? fyllnad eller tillökning i jord, som gifves åt den, hvars åkerren stöter till en väg eller gångstig: complementum v. augmentum ei agro addendum, cuius margo confinis est viae vel semitae. B. 10: pr.

Rensa, v. a. rensa: purgare. *ryþia eller r. i akrum eller i ængium*, allitt., d. ä. på oupodlade ställen i åker eller ång bortrensa sådant som hindrar deras odling: locis in agris vel pratis sitis, nondum excultis, solum

purgare a rebus culturam impediens. B. 13: pr.

Rep, n. rep: funis. Vide *Krok rep*. *3

Resa, v. a. resa, upresa: erigere. *r. hæf mote kununge*, M. 36: pr. *2

Reða (reda), f. (Isl. *reida*, praeparatio, promittitudo, BH.) *reda*, färdigt eller beredt skick: a conditio rei, quae parata v. in promptu est. *til reþo vara*, vara tillreds, i ordning: in promptu, paratum esse. Kk. 4: pr. not. 20; Add. 2.

Reþe (rede), n. redskap, tillbehör: apparatus, instrumenta. B. 8: 5; Add. 2. Cfr. *Mæssu reþe*. *3

Reþo, adj. reda, beredd: paratus. *r. pænningar*, Æ. 2: 1. *3 (*reþa*)

Reþskaper, m. 1) hjälp, bistånd: opis, adiumentum. Kk. 11: 1. not. 75; Kp. 10: 2. 2) (vide UplL. sub 2.) *manni r. göra*, Kk. 9: pr; 11: 1. *r. mans uppi halda*, Kk. 6. not. 1. *3

Riddare, m. riddare: eques. Conf.; Add. 1: 3. *-ra garþar*, Kp. 10: 5. *3

Riki, n. rike: regnum. Kg. 1, 9: pr; Kp. 10: pr; M. 36: pr; Þj. 9; Add. 1: 1. &c. *land ok r.*, vide *Land 2. innan rikis*, Add. 1: 3. Cfr. *Himi-, Iorþ-, Kunungs riki; Inrikis*, et ind. n. pr. v. *Sveariki*. *

Ringia (ringa), v. a. ringa: movere campanam. *r. klokko*, Kk. 4: 4. *r.*, absolute, ibid. §. 3. *3

Ring rör, ring röre, n. (a *ringer*, circulus) femstenarör, som består af en sten i midten, och fyra i en krets deromkring satte stenar: terminus quinque constans lapidibus, quorum unus circumdatur ceteris quatuor in circulo positus. B. 14: 1.)(*þræstene*, B. 23: 1. *ræt r.*, ibid. Locc. vertit: "circularis terminus"; Ver. autem: "terminus lapidibus lege definitis circumsaeptus."

Rinna, v. n. 1) springa, löpa: currere. *kan akra deld ut at diki r.*,

d. ä. stöta eller gränsa till: attingere fossam. B. 12: pr. 2) rinna: fluere. B. 23: 1. *

Rinnare, m. springare; så kallas en häst med vanlig gång: cursor; ita appellatur equus vulgari modo pedes alternans (cfr. ÖGL. v. *rinna* 1). Vide *Gangare*.

Rishuffi, m. (vide VGL. et UplL.) Æ. 4: pr. *

Ripa, v. n. et a. rida: equitare. Kg. 5: pr; G. 2: 1; B. 9: pr. &c. *r. eriksgatu*, Kg. 2; Add. 1: 7, 9. *

Ro, f. ro, hvila, lugn: quies, tranquillitas. *himirikis ro*, B. 33: 3.

Roa, v. a. ro: reingare. B. 10: 2; 22: pr. not. 47. *3

Rofna værk, n. rofland: rapina. B. 10: 2.

Rova (g. pl. *rofna*, B. 10: 1. not. 96.), f. rofva: rapa. B. 10: 2. *taka af* (sc. *iorþ*) *bæpe rugh ok rovor*, d. ä. ett år råg och ett annat rofvor: uno anno secale, altero rapas seminare. B. 13: pr. cfr. ÖGL. B. 28: 5; 32. *3

Ropa rum, n. (a *roper*, rodd: remigatio) rum till roende: spatium remigio necessarium. B. 20: 5.

Ropa rætter, m. sjörätt: ius maritimum (cfr. UplL.). Kg. 11: rubr. *fulder r.*, ibid. pr. *3

Ruf, n. (vide ÖGL.) Vide *Legho*, *Röra ruf*. *3

Rugbröd, n. rågbröd: panis e secali. Kk. 5: pr.

Rugher, m. råg: secale. Vide *Rova*. *

Rum, n. rum: locus, spatium. Vide *Ropa rum*. *3

Runi, m. fargalt: verres. B. 15: 1. *2

Runne, m. (Isl. *runnr*) buske: virgultum. B. 18: 3.

Rutna (*ruthna*), v. n. rutna: putrescere. *r. niþer*, carie collabi. Kk. 2: pr. *2

Ruþa, f. (vide UplL.))(*aker*, B. 13: 2. *brænna ryþsl ok r.* (cfr. UplL.), B. 18: 3. *3

Ryma, 1) v. a. a) (vide UplL. sub 1 a.) *r. hamn*, Kg. 11: 3. *r. kirkiu*, afhålla sig från kyrkan: abesse, se abstinerere ab aede sacra. Kk. 10: 3. Cfr. *Forryme*. b) göra rymlig: spatiosum reddere. *by r.*)(*þrængia*, B. 11: pr. c) flytta bort: removere. *ryme af* (sc. *hus*), Add. 4. *ryme up* (sc. *qværn*), B. 21: 2. 2) v. n. a) flytta: migrare. *r. af tomt sinni*, Add. 4. b) fly: fugere. Þj. 11: 1. *r. at garþe*, Kg. 5: 3. *r. af lande*, Kg. 6: 2; Æ. 4: pr; Kp. 11: pr. *r. undan*, Kk. 5: 1; M. 25: 1. *3

Rynia, v. n. bullra: mugire, strepere. M. 30. Cfr. UplL. v. *rymia*.

Rynþiuver (*rundþiuver*), m. (vide UplL.) Þj. 11: rubr. *3 (*rundþiuver*)

Ryva (sup. *ruvit*, part. pass. *ruvin*), v. a. 1) rifva: scindere. *r. skyl*, *lagha værn*, not, B. 5: 1; 7: pr; 20: 2. *r. ra*, upbryta och flytta råmärke: limitem effodere et movere. B. 23: pr. 2) återkalla, uphäfva: rescindere. *r. skipti*, *bolagh*, *köp*, J. 12: 3; 15: 2; Kp. 5: pr. *r. ep sin*, Kk. 16: 2. *r. (gipt) fore andrum*, J. 10: pr. *r. forna hamnu* (sorte pro *hamnur*), rescindere antiquam dispositionem, qua territoria in partes *hamnur* dictas divisa fuerunt. Kg. 10: 1. *

Ryþia (part. pass. *ruþer*, sup. *ruth*), v. a. (vide ÖGL.) B. 13: 1. *r. æller rensa i akrum æller i ængium*, ibid. pr. *fylla ruth gen ruþu*, ibid. §. 1. *r. vægh*, Kk. 2: 3; B. 24: pr. *3

Rybning (*rudning*), f. 1) rödjning till odling (eller väganläggning): soli purgatio ideo facta, ut terra excoli (vel via sterni) possit. B. 13: rubr. Cfr. *Vægha ryþning*. 2) den till odling röjda jorden: solum, arboribus lapidibus-

que remotis, culturae praeparatum. B. 13: 1.

Ryþsl, ? i. q. *ryþning* 2. Vide *Ruþa*. *3

Ræfisa, v. a. räfsa: foenum pectine corradere. B. 8: 3. *3

Rækka, v. a. (vide UplL.) Vide *Til rækka*. *3

Ræna, v. a. 1) råna, med våld taga: rapere, vi capere. *r. af andrum*, G. 2: pr; B. 6: pr; 9: 1; M. 14: pr; 15. *r. hann af andrum* (cfr. UplL.), Kg. 11: 3. *r. ur handum manni*, B. 6: pr. þen (sc. sum) *rænti*, ibid. 2) röfva (person): spoliare. *morþa ok r.*, M. 13: pr. *r. man*, B. 17: 6; M. 13: 1; 14: pr. *r. lík*, M. 25: pr. *

Ræt, adv. 1) rätt, jämnt: recte, recta. *r. mællin ringröra*, B. 14: 1. 2) rätt, lagligen: recte, iuste. Vide *Oræt*. * (rætt)

Rættlika, adv. (vide VGL.) Conf.; Kk. 1: pr; 4: pr; G. 2: 2; B. 11: 1. not. 20. &c. Cfr. *Orættlika*. *

Rætning, f. rättelse: correctio. Prol. *3

Rætsöles, adv. (a *sol*) med solen, d. ä. lika med solens skenbara gång, eller från öster till söder och vidare till vester, norr och öster; prov. rätt-söls () (ansöls): secundum solis cursum, i. e. ab oriente versus meridiem, et deinde ad occidentem, septemtrionem et orientem. *riþa r. um land*, Add. 1: 7.

Rætta (*ræta*; part. pass. *rætter*) v. a. 1) uprätta, upresa: erigere. *r. sten* &c. M. 20: 4. 2) rätta: corrigere. Conf. 3) (vide VGL. sub 1.) Kp. 10: 1-3, 5. *

Rættare, m. (vide VGL.) Kp. 10: 1-3. *3

Rætter (g. *rætta*, pro *-tar*, J. 17.), m. 1) rätt, lag: ius. *r. ok lagh*, Prol.; Add. 1: 1, 3. *utlændsker r.*, Add. 1: 3. *gamal rikis r.*, Add. 1: 8. *forn r.*, Prol. *fornir lagha -tir*, Conf. *giva i lagh*

ok i ræt, Kp. 11: pr. *baþe mæþ ræt ok kununglika valde sino*, Add. 1: 3. *mæþ ræt*, lagligen: iure, legitime. Add. 1: 1, 3. Cfr. *Bygninga-*, *Kirkju-*, *Roþa rætter*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *skæl mællum ræt ok oræt*, Prol. *krævia ræt af manni*, B. 3. *ræt biuþa* v. *tilbiuþa*, vide *Biuþa 1*, *Til biuþa*. *bondum ræt döma*, Þg. 3: 1. *sæsta ræt firi brut sin*, M. 12: 1. *göra (manni) ræt*, Kk. 1: 1; 6. not. 1; 7: 1; 10: 2; 19, 20: 1. Kg. 10: 3; B. 3, 7: 2; 9: 1; Kp. 11: pr; M. 25: 1; Þg. 4: 3; 5: 2. *manni ræt fa*, B. 1: 1. *fa ræt (af manni)*, Kk. 1: 1; B. 1: 1; Þg. 8: pr. *æptir ræt sialfra þera*, Add. 1: 5. Cfr. *Fasta-*, *Orætter*. 3) (vide UplL. sub 3.) *kirkju r.*, *kunungliker r.*, Add. 1: 3, 5. *sum hvariu þera til rætta bær*, d. ä. rätteligen: iuste. J. 17. Cfr. *Malsæghanda-*, *Kunungs rætter*. 4) (vide UplL. sub 4.) *faburliker r.*, Kk. 4: pr; Add. 12. 5) (vide UplL. sub 5.) *fulder lagha r.*, Conf. 6) (vide UplL. sub 6.) *taki þiufs ræt*, Kp. 13: 2. *taki up þiufs ræt*, Þj. 6: 1; 11: pr; 12: 1. *sökia man til þiufs ræt*, *sökia þiuf til sin ræt*, Þj. 12: 6. *

Rætter, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. Æ. 1: pr; B. 3, 7: 2. *ræt i raum ok vrangt i miþiu*, B. 4. (*manni*) *ær ræt giort*, B. 3; Þg. 5: pr. Cfr. *Orætter*. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *r. tro*, *offerdagher*, *ærvingi*, *umbud* &c. Kk. 1: pr; 7: 1; 12: pr; 16: pr. &c. *ræt lagh* (*olagh*, Add. 1: 3. Cfr. *Byabrut*, *Byamal*, *Byrþamæper* &c. *

Rætvis, adj. rättvis, rättfärdig: iustus. Prol.; Kk. 1: pr; Add. 1: 7. *3

Rætvisa, f. i. q. *rætvisi*. Prol. et not. 14; Add. 1: 3.

Rætvisi, f. rättvisa: iustitia. Prol. *1

Röker, m. (vide ÖGL.) Kk. 6. nott. 75, 94. *2

Rökilse, ? rökelse: tus, suffimen. Kp. 2: pr. *3

Rör, n. ? 1) rör, stenröse: acervus lapidum. Vide *Röra*. 2) råmärke: limes. r. *æller garper*, J. 13. *tompta-skæl æller annur r.*, B. 22: 2. Cfr. *Ring rör*. *3

Röra, v. a. betäcka med stenröse: acervo lapidum obtegere. B. 33: 2.

Röra ruf, n. i. q. *rabrut* (vide UplL.). B. 23: rubr.

Röst, f. röst (vid val): suffragium. Add. 1: 2, 3.

S.

Sa (part. pass. *sain* v. *saper*), v. a. så, beså: seminare. *sa attung*, by, Kg. 10: pr; B. 1: rubr. *sain iorþ*, *saper aker*, J. 9: 3; B. 2: 1; 10: pr; 11: 1. *sa*, absolute, Kg. 10: pr; J. 11: 2; B. 23: 2. *

Sak, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Kk. 15: 3; 17: pr; 19; Kg. 11: pr; B. 1: 1; M. 7: 1; 17: 1; Þj. 4: pr. not. 24; Þg. 11: 2. *giva manni s. (um tiund, um v. firi hor &c.)*, Kk. 7: 2; 15: 3; 21; Kg. 9: 1; 10: 3; B. 3. &c. *i sakum ok aldra handa laghmatum*, Conf. *kirkiu vigslum spillia mæþ nokrum sakum*, Kk. 5: 1. *fiuratighi marka &c. s.*, B. 2: pr. *s. sökia a man v. til mans*, M. 22: pr; 23: 1; Þj. 6: 1. *laghsökias til s. sinna*, vide *Laghsökia. svara s.*, Þj. 8: pr. *svara til s.*, Þg. 4: 4. *væria s.*, B. 2: pr. *væria sik v. værias firi s.*, Kk. 7: 2; 15: 3; G. 4: pr. *fællas firi s.*, G. 4: pr. *utan s.*, utan anställd rättegång: non instituta actione. J. 13: pr. Cfr. *Vænsla sak*. 2) böter: multa. Kk. 9: pr, 1; B. 1: pr; 5: 2; 8: 1, 3; 18: pr. not. 73; Kp. 9: 1; Þg. 4: 3. *þriggia öra s.*, B. 1: 1. *s. hans ökis mæþ þrim markum*, B. 1: 1; Þg. 4: 3; 5: 2. *s. (sina) ut krævia, ut sökia, ut ta-*

ka, B. 1: 1; M. 26: 9; Þg. 3: pr; 5: 2. *laghdömda s. ut giva*, M. 26: 9. Cfr. *Ensak*. 3) skäl, orsak: caussa, ratio. *utan s.*, B. 26: pr; Þj. 6: pr. 4) pl. *saker*, skull: caussa. *firi vilda s.*, Þg. 4: 2. *

Saker, adj. saker, skyldig till straff: poenae obnoxius. *kan mander s. varþa*, Kk. 10: 2. *s. at þrim markum &c.* Kk. 10: 1; B. 1: 1; Kp. 11: pr, 1; M. 11. *s. (adde at) þrim markum*, Add. 5. *s. til þriggia marka*, Æ. 5: pr. *

Saklös, adj. 1) oskyldig: insons. Kg. 5: pr; 9: pr; Kp. 11: pr; M. 13: pr; Þj. 6: pr; 11: 1. 2) (vide VGL. sub 2.) Kk. 10: 3; 15: 3; 17: pr. &c. *s. firi bot (ok epum)*, vide *Firi 9. at -sum þem sum &c.* J. 13: pr. *at -su*, Kk. 17: 1; J. 3, 10: 2; 11: 2. &c. *saklösu*, adverbialiter, B. 9: 1. not. 84; 11: 1. n. 21; 15: 1; Add. 5. 3) (vide UplL. sub 3.) Kp. 6: pr; 9: 1; 12: 1. *vari s.*)(*kalde garþa uppi*, B. 14: pr; 23: 2. *s. um vax ok hæstakorn*, Kk. 5: pr. *s. um væpning*, vide *Væpning. at -su*, J. 11: pr. *

Saklöst, adv. (vide VGL.) Kk. 17: 1. not. 47; B. 20: 2; Kp. 10: 4. not. 50. *

Saköre, m. saköre, böter: pecunia mulctatitia. B. 1: 1. not. 39. *3

Saköris brut, n. pl. i. q. *saköre*. Add. 1: 1. *1 (saköre)

Sala, f. försäljning: venditio. Kp. 1: 2; 3: pr. Cfr. *Flærþ sala*. *3

Sali, m. säljare: venditor. J. 6: 1. *2

Samán, adv. samman: una, coniunctim. *þön (sc. mæþer ok kuna) æru s.*, G. 3: 3. *i by s. boa*, B. 5: 3. *byar liggia s.*, vide *Liggia 2. sökias s.*, B. 16: 1. *flyta s.*, M. 27: pr. *not ær s. gör*, B. 20: 2. *hö s. ræfssa*, B. 8: 3. *bæra s.*, vide *Bæra 1. alt s.*, vide *Al-der 1. allir s.*, B. 5: 3. *bape s.*, G. 4: 1. *stiæls &c. bæggia þera (sc. gops) s.*, J. 16; Kp. 8. *

Saman binda, v. a. sammanbinda: colligare. *korn s.*, hopbinda säden i kärftar: frumentum in fascies colligare. B. 5: 2.

Saman kalla, v. a. sammankalla: convocare. J. 3.

Saman koma, v. n. (vide UplL. sub 1.) *tu gærpe koma saman*, B. 23: 2. *giptning ær -min*, G. 3: 3. *3

Saman skriva (part. pass. *-vaþer*), v. a. sammanskrifva: conscribere. Conf. *3

Saman sætia, v. a. sammansätta: componere. Conf.; Prol. *3

Sama stads, adv. sammastädes: ibidem. Kk. 21. not. 6.

Samfunder, m. sammankomst, folksamling: conventus, coetus. Kk. 21. *s. mamma*, M. 34. *2

Sami, pron. samme: idem. Conf.; Prol.; Kk. 1: 1; 9: pr, 1. &c. *þæt sama*, likaledes: similiter. B. 6: 1. *

Samkulli, m. (vide UplL.) (*sunderkulli*, Æ. 2: pr. *

Samsyzkine, *samsyzkin*, n. (vide ÖGL.) Æ. 1: pr. not. 12; 2: pr. *3

Samsæt, f. enighet: concordia. Conf. *3

Samvit, n. förstånd, insigt: intelligentia. *æptir bæsto s. sino v. þera*, Add. 1: 3, 5. *3

Samuled, adv. på samma sätt, sammaledes, likaledes: eodem modo, pariter, similiter. Kk. 7: pr; 9: pr, 1; B. 1: pr; 2: pr; 6: 1; Kp. 12: pr; M. 18: 1; 34; Add. 7, 11. *

Samu lund, adv. sammalunda, på samma sätt: eodem modo, pariter. Add. 1: 8. *3

Samværa, f. sammanvaro, umgänge: commercium, conversatio. *manna s. ymskas*, Conf. *3

Samþykkia, v. a. vara af samma mening, samtycka: consentire. *s. sin i mællum*, Add. 1: 3. *3

Samþykkia, f. samtycke: consensus. Add. 1: 2, 3.

Sanbani, m. verklig dråpare: verus interfector.)(*haldbani et rapbani*, M. 26: 11. *3

Sander, adj. 1) sann: verus. *sann sæghn*, Add. 1: 3. *sann forfall*, Kk. 11: 1; G. 1: pr. *vita v. ransaka hvert þera sannare haver*, Kk. 16: 3; J. 1. Cfr. *Banaman*, *Drapare*, *Þiuver*. 2) öfvertygad om brott, i synnerhet genom vitnen: criminis, praesertim testibus, convictus. *varþa s.*, M. 32. *fæls þæn ... ok varþer s. at gærning*, M. 13: pr. *varþa s. at (sc. sak) mæþ fullum vitnum*, B. 22: pr. *varþa s. at ok takin mæþ*, B. 5: 1. *varþa s. at male æller bar ok a takin vifer*, Kk. 15: 1. *varþer manni vit ok ær ei s: at væri sik &c.* Kg. 11: pr. *göra man sannan at*, Kp. 12: pr; M. 34. not. 53. *

Sanka, v. a. (vide ÖGL.) G. 2: pr. *

Sanna, v. a. (vide UplL.) *giter han ei -nat at sva giort*, förmår ej öfverbevisa honom att han så gjort: non potest probare eum ita fecisse. M. 34, nisi legendum sit: *sannan at þy giort*, ut legitur in not. 53. ibid. *3

Sannind, f. 1) sanning: veritas. J. 7: 1; Add. 1: 3, 4. Cfr. *Osannind*. 2) (vide VGL.) Prol.; Kk. 2: 1. *

Sanninda man, m. (vide VGL.) *godir -mæn*, Add. 6. *

Sar, n. sår: vulnus. Kg. 5: 4; M. 2, 3, 4: pr; 7: rubr.; 12: 3; 19: pr; 25: 2; 26: pr; 36: 1; Þj. 12: 2; Þg. 9: 4.)(*bloþviti*, Kg. 7: pr.)(*slagh et bardaghi*, M. 8: pr.)(*lyti*, vide *Lyti. full sar*, Kk. 18: pr. *hogga annan fullum sarrum*, vide *Hogga 3. fullum sarrum sarghaþer*, G. 2: 2. *gönumlaghat s. mæþ undum tvem, iarnhoggit s.*, M. 11. *högstó sar*, M. 10: rubr. *göra manni s.*, M. 1: rubr.; 12: 1. *liggia i*

sottasiang æller i sarum, Þj. 9. Cfr. *Bloþ-, Hovup-, Hulsar; Ful-, Hulsære*. *

Sar, adj. sårad: vulneratus. *varþa v. liggia siuker æller s.*, Kg. 12: 3; M. 30. *göra annan saran*, M. 11. *s. gör*, sårad: vulneratus. Kg. 5: pr, 1; M. 3, 13: 1; 26: 4. *

Sarabot, f. sårabot: mulcta vulnerationis. M. 12: pr, 1, 3; 18: 1.)(*lytisbot*, M. 6: pr, 1, 2. *fullar -böter*, M. 11. *taka við sæt ok s.*, allitt. M. 4: pr. *

Sargha, v. a. såra: vulnerare. Kk. 21; B. 19: 3; M. 2: rubr.)(*sla til bloþs*, Kg. 5: pr; 7: pr.)(*sla*, Kg. 11: pr. *-aper*)(*barþer*, M. 12: 3. *fullum sarum -aper*, G. 2: 2. *

Sarnaper, m. sårnad, sår: vulnus. M. 6: 3.

Sar öke, m. sår: vulnus.)(*lyti*, M. 12: 2. H. v. quoque occurrit in opere *Kununga styrilse*, ed. 1634, p. 83. (ed. 1669, p. 205.)

Sat, f. försåt, bakhåll: insidiae. *sæt-ia sik i s.*, M. 21: pr. *3

Satter (sater), adj. (vide VGL.) *hittas v. koma saman sattir ok skilias osattir*, Kg. 5: 2; 9: 2; M. 12: pr. Cfr. *Osatter*. *

Sapul, m. sadel: ephippium. G. 6: *3

Sea (siæ, B. 17: pr; M. 22: 3. impf. pl. saghu, sup. seet), v. a. 1) se: videre. Conf.; Kk. 15: 3; B. 22: 1; M. 6: 2. *eþ (sin, i. e. ab adversario suo dandum) s.* (vide VGL.), Kk. 16: pr; Þg. 5: pr. Cfr. *A-, Ivi sea*. 2) syna, besigtiga: inspectare. B. 17: pr; M. 22: 3. *

Segl, n. segel: velum. *mæþ þrim (mannum) framman s. ok þrim aptan*, tre män som hafva sin plats i fartyget på rodarbänkarne framom (d. ä. för om) seglet (eller masten), och tre som hafva sin plats bakom (akter om)

masten: cum tribus viris in transtris ante velum v. malum navis (i. e. versus proram) et tribus pone malum (i. e. versus puppim) sedentibus. Kg. 11: pr. Cfr. *Sægl træ*.

Seliker, adj. (forte a *sær v. sæ*, sibi) likadan, slik: similis. *aliker ok s.*, B. 32: 1.

Sent, adv. sent: sero. *senar, senna*, compar. J. 6: pr. *senstum, senestum*, superl. B. 8: 1. *3

Sex (siæx, B. 30: 1. not. 35. &c.), num. sex: sex. *sökia mæþ s. manna vitnum ok þrætylptum eþe*, vide *Sökia 4*. *sökia mæþ s.* (sc. testibus) *ok þrim sinnum tolf*, M. 24: pr. *væria sik mæþ vitnum s. manna ok eþe þrætylptum*, Þj. 6: pr. *væria mæþ s. mannum ok þrim sinnum tolf*, M. 15. *væria sik v. vita mæþ s. mannum*, Kg. 11: pr; J. 10: 1. *sökia mæþ tvem viðþervaru mannum ok s. manna eþe*, M. 2. *vita mæþ tvæggia manna vitnum ok s. manna eþe*, M. 9: pr; Þj. 8: 1. *væria sik mæþ tvem mannum ok s. æptir*, Kp. 2: 2. not. 53. *vita mæþ tvem ok s.*, Þj. 8: 4. *s. mæn sværia v. vita*, i. e. nemda sex viris constans. B. 16: pr. *s. mæn fylla mæþ sinum eþe, mæþ s. manna vitnum*, ibid. §. 1. *vita mæþ s. mannum af köpstapi ok s. af lande*, J. 9: pr. * (*sæx*)

Sia, vide *Sea*.

Sial (siæl, siæll), f. själ: animus. Kk. 11: pr; M. 22: 3. *stande þæt a s. bondans*, i. e. *væri þæt mæþ eþe ens sins*, ut sequentibus verbis eadem res exprimitur. Kk. 7: 2. Cfr. *Giva 2, Lif 1*. *

Sialagift, f. (vide Upl. sub 1.) *full s.*, Kk. 11. *3 (*siælagift*)

Sialamessa, f. (vide VGL.) Kk. 11: pr. * (*siælamessa*)

Sialfsins (sialsins, siælsins), pron.

indecl. pro *sialfs sins* (vide *Siutver*).
Kk. 10: pr; 15: 4. not. 37; M. 12: pr.
* (*sialfsins*)

Salsviliande, adj. (vide VGL.) Kk.
18: 1. *₂

Siang, f. säng: lectus. G. 3: 1; 4, 6;
M. 27: pr. *drap innan ga*, vide *Drap*.
Cfr. *Satta siang*. * (*siæng*)

Siangaran, n. (vide UplL.) G. 4: pr.
*₃ (*siænga ran*)

Sifskaper, m. svågerskap: affinitas.
) (*skylskaper*, Kk. 15: pr. *₃

Sifskaps spiæll, n. (vide UplL.))
(*frænsimis spiæll*, Kk. 15: 3. *₃

Sighia, *seghia* (pass. præ. *six*, impf.
sagpis, Kk. 15: 3, 4. part. n. *saghat*
v. *sagt*, Kk. 1: 1; Dj. 8: 3.), v. a. säga:
dicere. Kk. 1, 2: 1, 3; 4: 2; 7: 2; 9: 2.
&c. *s. messu*, *sialamessu*, Kk. 9: 2;
11: pr. *presti til tiund sinna s.*, till-
säga presten om tiondens afhämtande:
denuntiare sacerdoti de decimis aspor-
tandis. Kk. 6. *s. til skiptis*, B. 11: 1.
garpe bort af s., tillsäga om gärd-
gårdens borttagande: de saepe remo-
venda denuntiare. B. 14: 2. *s. sik bort*
af delo, J. 18: pr. *-as ur iorþadelo*,
pro *sighia sik*, ibid. rubr. Cfr. *la*,
Nei; *Af-*, *Ater-*, *Til-*, *Up sighia*. *

Sigling, f. segling: velificatio. Vide
A sigling. *₃

Silafylling, *silafylling*, f. i. q. *silafylli*
(vide UplL.). *fa manni s.*, B.
32: pr.

Sili, m. sele: lora, quibus ourrui
adnectitur iumentum. B. 2: pr; 8: 5.)
uk, B. 32: pr. *₃

Silver (acc. *silver* v. *silf*), n. silf-
ver: argentum. Æ. 2: 1; Kp. 1: 1 - 3. *

Sin, n. gång: vicis. *firi kvariu sin-
ni*, G. 2: pr. *prim sinnum*, B. 15: 1.
prim sinnum tolf, M. 15, 24: pr. *

Sin, pron. pers. rec. gen. sig: sui. *til*
s., ad se. Kk. 6; J. 10: 2; Kp. 13: pr;

Add. 12. *sværia til s.*, Dj. 8: 1; 16:
1. *s. i mællum*, Kk. 15: 3. not. 11; J.
4: 1. n. 63; 12: pr. n. 15. &c. *sinni v.*
sinne mællum, Kk. 15: 3; J. 12: pr; 17.
&c. *sinæ mællum*, J. 4: 1. *mællin sinæ*,
Æ. 5: pr. dat. *sik*, G. 1: pr; B. 10: 1.
&c. *

Sin, pron. poss. rec. sin: suus. *sværia*
til sins, Kp. 2: 2; Dj. 8: 1. et not.
58; 15. not. 65; 16: 1. not. 74. *sværia*
sik til sins, Dj. 15, nisi v. *sik* delen-
da sit. *þæn sum sin haver mist*, vi-
de *Mista. ens sins eþer*, vide *Eþer*.
næmni sin (i. e. unum) *hvar þera*, B.
6: 2. *sin* (sc. *hiorþlöt*) *af by kvarium*,
B. 23: 2. Cfr. *Sialfsins*, *Siælver*. *

Sior, m. sjö: mare. Kg. 12: pr. *₃

Sitia, v. n. 1) sitta: sedere. *s. a kir-
kiu væg fore andrum*, Kg. 7: pr. cfr.
Forsat. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *lipu-
gher s.*, Dj. 2: pr; 11: 1. *s. i forbupi*
v. *banni*, Kk. 10: 2. *qvar s.*, a) blif-
va qvar: remanere.) (*ryma*, Æ. 4: pr.
q. s. i forbupi, Kk. 10: 2. *siter þe*
(sc. *hand æller fot*) *quart við*, i. e.
adhaeret corpori. M. 6: 2. b) försumma
(det som skall göras): negligere (quod
faciendum est). Kk. 7: 1; B. 25; Dj. 2:
1; 4: 1. *q. s. um utgærpir* v. *afraþ*,
Kg. 10: 2; J. 10: 1. 3) bo: habitare.
s. i husum, Kk. 11: pr. *s. a væghi*,
Kp. 10: 3. *garpar sum þe innan s.*,
Dj. 2: pr. 4) v. a. försitta, försumma:
negligere. *hvar sum þæt dupit siter*,
B. 27: pr. *

Siukdomber, m. sjukdom: morbus.
Kk. 10: pr. *₂

Siuker, adj. sjuk: aegrotus. B. 26: 1.
Cfr. *Sar*. *₃

Siunæter, f. pl. sju dygn: septem
dies. B. 26: 2. Cfr. *Nat 2*. *₁

Siutan, num. sjuton: septemdecim.
s. ok tiughu, tretiosju: triginta et se-
ptem. M. rubr. not. 1. *₁

Sipan, adv. 1) sedan: postea. Kk. 2: pr; 3, 4: 4; 10: 2. &c. 2) vidare, ytterligare, åter: porro, vero. Kk. 5: pr; 15: 3; 16: 4; Kg. 10: 2; B. 3, 10: pr; 17: pr, 3; 18: 3; 22: pr; M. 3, 10: 1; Pg. 5: 1. 3) conj. sedan: postquam. Conf.; Kk. 7: 2. &c. *

Siper, m. sed: mos. Conf. Cfr. *Osi-pugher*. *

Siper, adv. mindre: minus. *æn s.*, multo minus. Kg. 10: 3; Add. 6. *

Sipvæne, m. sedvane: mos. *gamul lagh v. rætter ok s.*, Add. 1: 3, 8.

(*Siælorökt*, f. (a *rökt*, cura; vide UplL.) omvårdnad för själen: cura animi. Kk. 11: pr. not. 6o.)

Siælver, pron. sjelf: ipse. Kk. 1: 1. &c. *siælfs sins*, sin egen: suus ipsius. B. 9: pr; 17: 6; 19: pr; 20: 3; 33: 2; M. 12: pr. not. 26; 27: pr. cfr. *Eper*, *Sialf-sins af sinum siælfs pænningum*, Add. 8. *mæþ siælfs vilia v. valde*, vide *Vili*, *Vald. s. þriþi*, vide *Fylla 2*, *Vita*, *Væria*. *

Skakta, verbum sine dubio corruptum, pro quo legendum est *skupa*, Kk. 2: 1. not. 16.

Skall, n. (vide ÖGL.) B. 27: 1, 2. *2

Skapare, m. skapare: creator. Prol.

Skapt, n. skaft: manubrium. Vide *Spiutsskapt*. *3

Skarþa, v. a. (vide ÖGL.) *manhælgd -as*, Kk. 18: pr. * (*skærþa*)

Skatskyldugher, adj. skattskyldig: tributarius. Add. 1: 5.

Skapa, v. a. c. dat. v. acc. skada: damnum inferre. Kk. 4: 1; B. 21: 2; M. 6: 2; 33: 1. *s. biorn til döþs*, B. 27: 1. not. 94. Cfr. *Oskader*. *2

Skapaliker, adj. skadlig: nocivus, damnosus. B. 21: 2.

Skapamaþer, m. (vide UplL.) *s. mans*, M. 10: 2; 13: 1; 14: pr, 1; 22: 2; 23: 2; Þj. 11: 1; Pg. 7. *3

Skapi, m. skada: damnum. Kk. 2:

pr; 4: 4; 6. &c. *sla til s.*, B. 32: pr. *liuta s.*, vide *Liuta*. *kæra æptir s. sinum*, M. 30. *

Skena, f. (vide VGL.) *full s.*) (*bløp-sære v. hupsverf et fullsære*, M. 3. Hoc tamen laesionis genus, quod exprimitur verbis *sla mæþ stang æller stene*, M. 9: 1, minus grave est quam id, quod nomine *blokhogg* insignitur, M. 8: 1. *2

Skena, v. n. skena: furenter currere (de equis). B. 5: 2.

Skeþ, f. sparre, lækte: asser. Vide *Arþaskeþ*. *2

Skila, f. (vide ÖGL.) *laghmans s.*, Kk. 19; Pg. 8: 2. et not. 38. *3

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. *s. bolstapa sina mæþ garþe*, B. 14: pr. *-li þa bolstapa i miþvatne* (rectius forsán: *-li þ. b. miþvatn*), B. 23: 1. *s. sik viper (granna)*, J. 18: pr. *-lder viþ sæþerne, arf, iorþ, baþe viþ iorþ ok bot*, G. 1: 1; Æ. 6: 4; J. 1, 4: pr; 18: pr. *skilias*, dep.) (*þaman koma*, M. 12: pr.) (*hittas*, Kg. 5: 2; 9: 2. *-as at*, G. 6; M. 16. *-as fran manni*, B. 26: pr. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare, dissentire. *skil þem a kirkiu væg*, Kg. 7: pr. Cfr. *Askilia*. 3) stadga, förordna: statuere, ordinare. *vari sva -lt, sum (i laghum) -lt ær, sum fyrra ær -lt, æptir þy sum -ls v. sum lagh s. v. hava -lt &c.* Kk. 1: 1; 11: 1; 15: 4; 21; Kg. 12: 3; J. 2: pr, 1; 17. &c. *samu lagh -as &c.* B. 21: 2. *-lin þæt tolf mæn þera mællum*, Pg. 10: 1. 4) döma (i synnerhet om lagmannen): iudicare (praesertim de legifero). *laghmander skil*, Kk. 2: 3; Pg. 8: 1. *þe (sc. laghmæn) aghu han til kronu &c. s.*, Kg. 1. *domber -ls gilder v. ogilder*, Add. 11. *domara agha lagh s.*, Pg. 1. *

Skilinger, m. (vide UplL.) B. 15: 1. not. 95. Cfr. *Laghaskiltinger*. *3

Skilnaper (skiølnader), m. 1) skil-

nad, skilsmessa: separatio. Kk. 15: 2; G. 1: pr. 2) oenighet, strid: rixa. *s. ær v. varþer mællum manna*, Kg. 4: pr; G. 2: 1. 3) gräns: terminus. Vide *Bolstapa skælnaþer*. *

Skilning, f. i. q. *skila. laghmans s.*, Þg. 8: 2.

Skiolder, m. sköld: scutum. Add. 2. Cfr. *Avugher*. *

Skip, n. skepp, fartyg: navis. Kg. 10: pr; 11: pr; 12: pr, 1; Æ. 6: pr; B. 10: 2; 22: 1. &c. *

Skipa, v. a. 1) förordna, stadga: statuere. Conf.; Prol. *s. lagh*, Conf.; Kp. 10: pr. Cfr. *Nyskipaper*. 2) fördela: disponere, partiri. *skipt ok -pat*, allitt. Prol. *s. svin (sin) a skogh*, d. ä. släppa svin på ållonskog: mittere sues in silvam glandariam (cfr. ÖGL.). B. 15, 28: 1. *-pi þænna kost sum han vill*, d. ä. använde: pro libitu suo has res (inter suos homines) dispertito v. iis utitor. Kk. 5: pr. *

Skipaborþ, n. skeppsbord: latus navis. *firi humum æller -þe* (cfr. UplL. v. *borþ 2*), M. 20: 4.

(*Skipa bræning, skypabræn*, f. upbrännande af fartyg: incensio navis. B. ind. not. 23; 22: rubr. not. 43.)

Skipalagh, vide *Skiplagh*.

Skipan, f. fördelning: dispositio, partitio. B. 15: rubr., ubi sermo est de dispositione silvae glandariae (cfr. UplL. v. *skogha skipan*). Cfr. *Oia skipan*. *

Skipare, m. båtsman, sjöman: nauta. Kg. 11: 1; M. 30.)(*styriman*, Kg. 11: pr. *3

Skiplagh (skipalagh), n. skeppslag; med undantag af två från UplL. hämtade ställen, der denna benämning skulle synas, likasom enligt UplL., utmärka en mot *hundare* svarande indelning af den närmast hafvet belägna delen af landet, förekommer detta ord här endast i frågan om utskylderna

till Konungen; det är därför sannolikt att det samma som annars kallades *hundare*, i Södermanland i afseende på leding och utskylder benämndes *skiplagh*: societas navalis; exceptis duobus locis, ex iure Upl. transscriptis, ubi haec denominatio, pariter ac in iure Upl., posset videri significare divisionem eius partis provinciae quae mari adiaceret, divisioni in *hundare* parem (M. 29;)(*hundare*, Þg. 11: 1; cfr. UplL. M. 18; Þ. 14: 1.), v. *s.* hic tantum occurrit ubi de publicis vectigalibus agitur (Kg. 10: 1-3; *halft s.*, ibid. §. 2.); verisimile igitur est idem quod alias appellabatur *hundare*, in Sudermania respectu habito expeditionis navalis et tributorum publicorum nomen *skiplagh* accepisse. Perperam pro *notalagh* h. v. occurrit B. 20: pr. not. 71. *3

Skipt, f. 1) delning: divisio. *ræt s.*, B. 20: 4. not. 99. *göra s. a torfskyrd*, B. 12: 1. *s. a læggia*, Add. 5. Cfr. *Hamar-, Solskipt*. 2) andel: portio (cfr. ÖGL.). B. 5: 2, ubi *skipte* pro *skipt* scriptum esse videtur. Cfr. *Aker skipt*. *

Skipta, v. a. 1) skifta, dela: dividere. Prol.; Kk. 9: pr, 1; Kg. 11: pr; G. 3: 1; 5: 3; B. 13: 1. &c. *af s.*, Kg. 9: pr. i *þry s.*, Kk. 6; Kg. 9: pr; M. 26: 13; Add. 12. *bo s.*, a) om bolagsgods: de bonis sociorum communibus. J. 15: 1. b) om förverkad (lös) egendom: de bonis damnati (mobilibus). Kg. 5: 1, 4. Cfr. *Þræskipta; Oskipter*. 2) skifta, byta: permutando alienare v. acquirere. J. 5.)(*sælia*, J. 8: pr; 9: 2.)(*köpa*, vide *Köpa*. *s. við annan*, J. 5: pr; 12: 5. *s. eghnum* ( )(*köp göra*), J. 12: pr, 2. *s. hæstum*, Kp. 5: pr. *bort s.*, J. 12: 5. *s. til v. i bætra v. værra*, J. 9: 2; 12: 5. Cfr. *Umskipta*. *

Skipti, n. 1) skifte, byte: permutatio. J. 5, 6: 2. &c.)(*köp*, vide *Köp*.

)(*lorþa köp, hæsta köp*, J. 12: rubr.; Kp. 5: rubr. Cfr. *lorþa-, Vapna-, Umskipti*. 2) skifte, delning: partitio, divisio. G. 5: 2; 6; M. 16. *ræt s.*, B. 20: 4. *skogh til -is krævia*, Add. 5. *sighia til -is*, B. 11: 1. *til -is (ater) bæra*, G. 5: 1; M. 16. *til -is ganga*, Kg. 5: pr. Cfr. *Akra-, Tompta-, Þræskipti*. — Cfr. *Skipt 2*. *

Skiptis fastar, m. pl. (vide UplL.) J. 12: 4. *3

Skipvist, f. skeppsproviant; samman-skott af matvaror som under sjötåg egde rum: cibaria nautica; commeatus, ad expeditiones navales paratus. Kg. 12: 3. coll. 10: pr. *yivi ul -stena*, d. ä. den proviant som för resan hade blifvit på skeppet emottagen: rependito cibaria expeditionis caussa in navem collata. Kg. 12: 1. *3

Skirsl, skærsl, ? rening: purificatio, lustratio. Kk. 5: rubr., 1. Scribitur *skirilse, skærilse*, Kk. ind. not. 18; 5: 1. n. 49, 61. *1

Skiut, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, Kp. 7. 2) (vide VGL.) Kp. 13: 2. *

Skiuta, v. a. 1) skjuta, fösa: propellere, trudere. s. *annan i eld* &c. M. 33: 2. Cfr. *Utskiuta*. 2) skjuta (med spjut eller båge): telo v. arcu iaculari. s. *diur*, M. 21: pr. s. *fæ*)(*leggja*, B. 33: 2. s., absolute,)(*kasta*, M. 7: pr. s. *til mans*)(*kasta*, Kg. 5: 3. s. *til (garþs) mæþ spjutsskapte*, M. 27: pr. *

Skiuta gærþ, f. (vide VGL.) Kp. 13: rubr. *3

Skiuva (impf. *sköf*), v. a. (vide VGL.) s. *annan i eld* &c. M. 33: 2. et not. 38. *

Skogha ganga, f. i. q. *skogha ganger*. B. 19: rubr. not. 21.

Skogha ganger, m. gång i skog (för att jaga): itin in silva (venandi caussa). B. 19: rubr.

Skogha skæl, n. 1) grännskildnad e-

mellan skogar: confinium silvarum. B. 17: pr. 2) rämärke emellan skogar: lapis terminalis inter silvas. Add. 6.

Skogher, m. skog: silva. Kg. 2; J. 14: pr. &c. Cfr. *Aldin-, Bya-, Gisninga-, Hæsl skogher*. *

Skogh æng, f. skogsäng, äng belägen i skogen: pratum silvaticum v. in silva situm. B. 17: 2.

Skor, m. sko: calceus. Add. 7. *2

Skot (gen. pl. *sköte*, pro *sköta* v. *skota*), n. pil: sagitta. *þrea tylpter sköta*, Add. 2. *

Skript, f. 1) skrift: scriptura. *sum -tin segher af*, de quo narrat scripta historia. Kk. 1: pr. Cfr. *Utlýsa*. 2) kyrkestraff: poena ecclesiastica. Kk. 15: pr. not. 50. *undi s. ganga*, Kk. 10: 2. s. *taka* (cfr. ÖGL.), M. 24: pr. *inna s. sina utlændis* (cfr. UplL.), M. 28: pr. *sætia man i forbuþ firir s.* (cfr. ÖGL.), Kk. 10: 2. *uppinbara s. mans*, Kk. 17: pr. *stande s. bondans*, d. ä. den som uppenbarat den andres kyrkestraff, skall sjelf undergå detsamma: qui divulgavit poenam ecclesiasticam alteri impositam, ipse eam subito. Ibid. Cfr. *Lön skript*. *

Skripta, v. a. (vide ÖGL. sub 1.) s. *man*, Kk. 9: pr. 2. Cfr. *Oskriptaper*. *

Skripta faþer, m. skriftefader: sacerdos (vel monachus) qui ab aliquo accipit peccatorum confessionem. M. 10: 2. *3

Skriptermal, n. mål, der kyrkestraff eger rum: caussa, ubi poena ecclesiastica irrogatur. Kk. 17: rubr.

Skriva (pl. n. part. pass. *skrivap*), v. a. skrifva: scribere. Conf.; Prol.; Kk. 1: pr; Kg. 3; Add. 12. Cfr. *Saman skriva*. *3

Skrukvitni, n. 1) falskt vitne: falsus testis. Kk. 15: 3. 2) falskt vitnesbörd: falsum testimonium. Þg. 9: pr. *2 (*skrokvitne*)

Skruþer, m. (vide ÖGL.) Kk. 3, 4: pr. 1. Cfr. *Kirkju skruþer*. *

Skreppa, f. (vide VGL.) Kk. 11: 1. *
Skundi, m. skyndsamhet: celeritas.
 Conf. *3

Skuta, f. skuta; betyder här troligen mindre lastfartyg: celox; hic, ni fallor, denotat naviculam onerariam. X **snækkia**, Add. 2.

Skuver?, (a *skiuva*) skuffning: impulsio. Vide *Vapa skuver*.

Skuþa (*skoda*), v. a. granska, undersöka: examinare, inquirere. Conf.; Kk. 2: 1; B. 17: pr. s. ok *syna*, M. 22: 1. *

Skyl, *skyul*, m. (vide UplL.) Kk. 6; B. 5: pr. 1; 3; Add. 12. *3 (*skyler*)

Skyld (*skuld*), f. 1) afgift, utskyld: pensio, tributum. *afraþ ok skyllir atlar*, J. 11: pr. Cfr. *Utskyld*. 2) skuld, förvällande: culpa. *fore hans v. domara s.*, Kk. 10: 3; *Þg. 3: 1. 3* (för ...) skull: (alicuius rei) caussa, gratia. *fore þryzku, ellis, værdleks s.*, Kk. 1: 1; 2: pr; Add. 1: 6. *fore þæn s.*, Add. 1: 7. *

Skylda, v. a. beskylla, tillvita: accusare, insimulare. Add. 12. *

Skylder, adj. skyld, beslägtad: cognatus. *-de mæn*, J. 4: pr; M. 16, 18: 1; cfr. *Frændi. -daster*, G. 3: pr, 1; J. 9: 2; 12: 5. *-daste frænder*, G. 1; *Æ. 6: 3*; J. 8: pr; 12: 5. Cfr. *Iam-, Oskylder*. *

Skyldugher, adj. 1) (vide ÖGL.) Prol.; Kk. 1: 1; 2: 3; 4: 3; 6. &c. *heþer þæn æptir döþan ær -dukt at vara*, *Æ. 7*. Cfr. *Skat-, Værþskyldugher*. 2) (vide UplL. sub 2.) s. *hava fura þæninga v. half mark, s. kumunger vara*, Kk. 4: 3; 11: pr; Kg. 3. *

Skylskaper, m. skyldskap: cognatio. Vide *Sifskaper*.

Skyrþ, f. 1) skärning (skörd): sectura. Vide *Torf skyrd*. 2) sönderskärande, sönderrifning: dissectio, lacera-tio. *föra s. a not*, d. ä. skära sönder: dissecare, discindere. B. 22: 1. *synis s. a klæpum*, si vestes discissae appareant. G. 4: pr. *3

Skyt, adv. snart: cito. Add. 1: 3. *2 (*sköt*)

Skæl (*skial*, Conf.), n. pl. 1) skilnad: discrimen. s. *mællum ræt ok oræt*, Prol. 2) gräns: terminus. B. 17: pr. *sva langt þera s. higgia til*, i. e. confines sunt. B. 21: 1. Cfr. *Bolstaþa-, Bya-, Skogha-, Tompta skæl*. 3) förhållande, sätt, vilkor: conditio, ratio. *þo mæþ -lum at &c.*, ea conditione. Kp. 11: pr. 4) skäl, skäl原因: ratio, iusta caussa. *mæþ -lum*, Prol. 5) skäl, bevis: ratio, documentum. *sum þe sin s. til halda*, quorum iudicio sua documenta committunt. J. 17, quem locum Loec. vertit: "ad quod (sc. testimonium) provocant." *mæþ þessa bok* (i. e. huius edicti) *-lum* (cfr. UplL.), Conf. Cfr. *Bygþa skæl, lamskiala*. 6) (vide UplL. sub 5.) *æptir domum ok -lum*, M. 23: 1. *til -la*, lagligen, i laga ordning: legitime, iusto ordine. *til -la ok til vipermæle, til -la ok ei til ran* (cfr. Isl. *til skila ok raunar v. sanninda &c.*, vide *Grágás*, gloss. v. *skil*), B. 17: 6. *væþia v. væþ sætia til -la*, J. 18: pr; B. 5: 4. cfr. *Skæla væþ*. *

Skæla væþ, n. (vide UplL.) *biuþa v. sætia s.*, B. 6: 2. Cfr. *Skæl 6*. *3

Skæliker, adj. (vide UplL.) Conf. Cfr. *Oskællika*. *3

Skælla, f. skälla: tintinnabulum. B. 29: pr.

Skæmber, adv. (compar. a *skamt*) kortare: brevius. B. 9: 3. *3

Skæppa, f. skäppa: modius. Kk. 4: 3. not. 98.) *2

Skæpta, v. a. (vide ÖGL.) *skæpt vapa*, Kp. 1: pr; Þj. 7. *2

Skær (dat. pl. *-rium*), n. (vide ÖGL.) M. 29. *3

Skær, adj. ren, skär: purus. Kp. 1: 2, 3. Cfr. *Oskær*. *3

Skæra, v. a. 1) skära: secare. s. *aker, skorin aker*, B. 3, 5: pr. s., ab-

solute, metere agrum,)(*sla*, J. 11: 2. *s. sik vægh* (cfr. ÖGL.), B. 5: 2. *dikum þem* (sc. *sum*) *skorin æru*, i. e. ubi ager messus est. B. 12: pr. *skorin klæpe* (cfr. VGL.), Kp. 1: pr; Þj. 7. Cfr. *Upskæra*, *Oskorin*. 2) (vide UplL. sub 2.) *s. man i varþe* (cfr. UplL.), Kg. 12: pr, 2. *

Skæra, v. a. (egentligen *rena*: proprie purgare) 1) göra klar, utreda: rem ad liquidum perducere. *þæt skulu tolf mæn s.*, J. 18: 1. 2) visa vara ren, d. ä. oskyldig eller laglig: probare purum esse, i. e. insontem vel legitimum. *-ri sik þær mæþ urþiuva*, nisi pro *skæri* legendum sit *göri*, Kp. 2: 2. *s. ep sin mæþ tolf þingsvitnum*, d. ä. bevisa att eden är lagligen gånge: probare iuramentum suum legitime esse factum. Þg. 5: pr. *

Skæra þorsdagher, m. (vide VGL.) Kk. 21. not. 6. *3 (*skærþors dagher*)

Skærskuta, v. a. (vide VGL.) *s. mal sit*, B. 16: pr; M. 27: 5. *varþer þæt laghlika -tat*, Kg. 6: pr. *

Skærsl, vide *Skirsl*.

Sköfla, v. a. sköfla (egendom, såsom förverkad genom begånget brott): diripere (bona damnati). Vide *Osköflaþer*.

Sköte, vide *Skot*.

Sla (præs. conj. 3 pers. pl. *slain* v. *slaghin*, J. 14: 4.), v. a. 1) slå: ferire, percutere. *s. man i hæl*, vide *Hæl*. *s. til bloþs*, vide *Bloþ*. *slaghin bloþlæte*, M. 12: pr. *s.*, absolute,)(*sargha*, Kg. 11: pr. *slaghin*)(*sar gör*, Kg. 5: pr. *s. man pust*, M. 9: pr. *slaghin blok-hoggum*, M. 8: 1; 10: 2. *s. til (mans) mæþ stang* &c. M. 9: 1. *niper s.*, B. 9: 1. *hæster slar*, *s. (fæ) til skapa*, B. 32: pr. Cfr. *Hælsleghin*. 2) slå äng: pratium caedere. *s. æng*, J. 14: 4. *s. höstak*, B. 17: 2. *s. sik vægh*, B. 8:

3. *s.*, absolute,)(*skæra*, J. 11: 2. Cfr. *Oslaghin*. *

Slagh, n. slag: ictus, verber. M. 8: 1.)(*sar*, ibid. pr. *3

Stember, adj. (vide VGL.) *Emunde sleme*, Add. 1: 3. *1

Sliker, adj. 1) slik, sådan: talis. *-kan tima*, hvilken tid: quocumque tempore. Kp. 14. *-kan* &c. *han vill v. þe vilia* v. *hon kan fa*, Kk. 4: 1; Æ. 3: 4; B. 15: 1; M. 8: pr; 24: pr; Þg. 4: 4. 2) likadan: similis. *væri s. halvæ by sum halvæ*, d. ä. tage lika mycket: tantumdem habeto. B. 11: pr. *Slikt*, n. absolute, lika mycket: tantumdem. Æ. 1: pr. *fællis s. af mark sum af mark*, M. 25: 1. *

Slippa, v. a. c. dat., vel v. n. (vide ÖGL.) *s. lös*, B. 5: 2; M. 18: 1. *s. lös manni*, nisi pro *-per* legendum sit *slæpper*, Þj. 4: 3. *3

Slita, v. a. (vide UplL.) Vide *Laghslit*. *

Slæppa, v. a. c. dat. v. acc. slæppa: dimittere, liberare. *s. þiuvi*, Þj. 4: pr. *s. lös manni*, Þj. 4: 3. not. 29. *þæn sum eldin slæpte*, d. ä. lät den komma lös: is cuius negligentia fuit causa incendii. B. 18: 3. *

Slæt, adv. (vide ÖGL.) Kk. 21; B. 33: 3. *3

Smalændingiar, m. pl. Smaländningar: Smalandiae incolae. Kg. 2; Add. 1: 7. *allir s.* (cfr. UplL.), ibid. *3

Smæpænningar, m. Götisk penning: numulus Gothicus (cfr. ÖGL. v. *smar*).)(*svensker pænningar*, B. 27: 1.

Smiper, m. smed: faber (ferrarius &c.). Kp. 1: 2, 3; M. 27: 4. Cfr. *Gullsmiper*. *3

Smipia, f. stuedja: officina fabri (ferrarii). M. 27: 4. *3

Snattara bot, f. (vide ÖGL.) Þj. 1: rubr. *2

Snio, m. snö: nix. B. 17: pr; 18: 7.

Sniælder, adj. klok: prudens. Prol; Add. 1: 2. *

Snækkia, f. krigsskepp: navis bellica. Add. 2.

Snækkiu bonæper, m. reparation af krigsskepp: reparatio navis bellicae. Add. 5.

Snøpa, v. a. snøpa: castrare. M. 10: pr. *3

Snøper, adj. fattig: pauper. G. 5: pr. *-pir pænningar*) (*korn ok pænningar* (cfr. UplL.), J. 17. *3

Sokn (pl. *sokner* v. *söknir*), f. 1) socken: paroecia. Kk. 1: 1; 2: pr, 1, 2. &c. *firi s.* (cfr. VGL.), Kk. 4: 4; B. 8: 4; 20: 2; 31: pr; Kp. 3: 1; 8, 9: 1; M. 8: pr; 9: pr; 18: 1; 21: pr; 22: pr; 25: 1; Þg. 9: 1, 3; 10: pr. *syn af s. til kalla v. næmna*, vide *Af 1*. Cfr. *Kirkiu sokn*, *Innan sokna mæn*. 2) utsökning af böter: exactio mulctae. *lagha s.*, Þg. 6: pr. *friper i -num*, Þg. ind. 11; cap. 11: rubr. not. 80. *epar ok -ner* (cfr. UplL.), Þg. 8: 2. *göra s. til mans*, M. 8: pr. not. 93. *fæsta (lagh æller) s.*, Þg. 4: pr; 5: pr. Cfr. *Lagh sokn*. *

Soknaband, n. svarandens öfvertygande genom bevisning å kärandesidan: probatio ab actore contra reum allata. (*synaband*, Þg. 5: 2.

Soknamæn, m. pl. (vide VGL.) Kk. 2: 1, 2. nott. 30, 37; 3, 4: pr, 1; 5: pr. &c. *

Sokna vitni, n. vitnesbörd af soknemän: testimonium incolarum paroeciae. *mæp -num*, d. ä. i soknemännens närvaro: praesentibus incolis paroeciae. J. 4: 1.

Sol, f. sol: sol. *næsta solo*, vide *Næsta*. Cfr. *Rætsöles*. *3

Solasæter (gen. *-ters* v. *-tris*), n. (vide ÖGL.) Kk. 17: 1; Kp. 5: pr. Scribitur *solsättning*, Kk. 17: 1. not. 63. *

Solskipt, f. (vide UplL.) (*hamarskipt*, B. 11: 1. *ræt s.*, ibid. Quae ad

h. v. explicandam in gloss. ad ius Upl. attuli, ea male intellexit K. ROSENVINGE, qui narrat me s. explicasse per "den oprindelige Fordeling af Jordlodderne mellem Bymændene ved Byens første Anlæggelse" (*Samling af gamle Danske Love*, III. p. 501.). At neque primitivam nec aliam quamcumque agrorum divisionem v. s. significare equidem statui; cum potius s. in regulari dispositione arearum, non vero in conformatione agrorum ad protypum arearum, ut crediderunt priores interpretes, multo vero minus in dimensione agrorum generatim (*rebning*), ut autumat ROSENVINGE, consistere, satis perspicue a me explanatum esse crediderim; nec probari potest ius Iuticum alium huic v. tribuisse sensum. *3

Somar, m. sommar: aestas. B. 24: 2. * (*sumar*)

Sot, f. sjukdom: morbus. J. 17. *
Sotta siang, f. (vide ÖGL.) Kk. 9: 2; 12: 1; Þj. 9. *3

Spaker, adj. (vide VGL.) Add. 1: 3. *

Spana, v. a. locka: pellicere. s. *bo mans* (cfr. ÖGL.), Þj. 10: pr. *2

Spander (*span*, pl. *spæn*), m. (vide ÖGL.) Kk. 4: 3. not. 97; 5: pr. n. 24; Add. 12. *3

Spilla (*spiella*, Kk. 5: 1.), v. a. c. dat. v. acc. förderfva, förstöra: perdere. Kk. 5: 1; 6; B. 20: pr, 5; 21: 2; 22: 1; 31: pr; Kp. 7. Cfr. *Ospitter*. *

Spital, m. hospital: nosocomium. Add. 12. *3

Spiut, n. spjut: hasta. B. 19: 2-4; M. 19: pr; Add. 2. Cfr. *Dragha*. *3

Spiutsasker, m. i. q. *spiutsskapt*. M. 27: 2. not. 74.

Spiutsskapt, n. spjutsskapt: manubrium hastae. *sva nær garpe at skiuta ma til mæp s.*, *sva nær kirkiugarpe at nu ma til mæp s.*, M. 27: pr,

2. De mensuris his locis constitutis, cfr. Gr. p. 59, 69.

Spiæll, n. (vide ÖGL.) B. 2: 1; 5: 2, 4; 6: 1; 7: pr; 8: pr; 9: pr, 2, 3; 14: 3. Cfr. *Frænsimis*-, *Gudsivilagh*-, *Kirkia vigsla*-, *Sjfskaps spiæll*. *

Spordaghi, m. (a *spyria*; Isl. *spurdagi*) spaning, kunskap (erhållen genom efterforskning), prov. spordager, spoldag, spyrdager: notitia (facta investigatione adepta). *fa s. af &c.* Dj. 12: pr.

Sporgæld, n. (vide UplL.) M. 23: 3; 25: 4. *3

Sporper, m. (vide ÖGL.) Vide *Brygiosporper*. *3

Spyria, v. a. 1) söka, efterforska: quaerere, vestigare. *s. æptir þem mannum &c.* Pg. 7. Cfr. *Spordaghi*. 2) spörja, fråga: interrogare. *s. at*, Kk. 13. *1

Spækt, f. saktmod, fredlighet: mansuetudo, quieti mores. *mæþ s. ok laghum fara ok liva*, Add. 1: 3. *1

Sta, vide *Standa*.

Stadder, adj. (vide ÖGL.) *i garþe, a þinge s.*, Kg. 5: 3; Pg. 9: pr. *nipre s.*, M. 20: 2. *vara v. varþa firi s.*, M. 7: pr; 21: pr. Cfr. *Nær*-, *Viperstadder*. *

Stadfæsta, v. a. stadfästa: confirmare. Vide *Stadga*. *3 (*stapfæsta*)

Stadga, v. a. (vide VGL.) Conf. *s. ok stadfæsta*, allitt. ibid. *3 (*stapga*)

Stadge, m. stadga: constitutio. *lagha s.*, Conf. *3 (*stapgi*)

Stafkarl, m. (vide VGL.) Kk. 11: 1. Danice scribitur *stackarl*, ibid. not. 74. *

Staki, m. stakø: palus. Vide *Þiuper staki*. *3

Stakker, m. stack: strues, meta. Vide *Hö*-, *Löf stakker*. *3

Stallare, m. (vide ÖGL.) *stekare ok s.*, allitt. M. 35. *2

Stampa, v. a. (vide UplL.) *ær lan-aper* (cfr. UplL.), B. 16: pr. *3

Standa (*sta*, J. 10: 4; Add. 12.), v. n.

1) stå: stare. *skogh-der a iorþ*, J. 14: pr. *skyl-der hel*, B. 5: 1. *korn-der til ang*, B. 7: pr. *köpa af manni boskap allan sum han stander*, Kp. 4:

1. *quar s.*, B. 5: 3; 17: 2; 21: 2. *æptir s.*, återstå: restare. M. 4: pr. not. 43. *s. i foreþe*, vide *Foreþer*. *s. fore mæþ eþe tolf manna*, G. 4: pr. *-de a vitsorþum sinum*, i. e. defendito se iuramento. Dj. 12: 1. *s. a samu vitsorþum*, eandem probationem adferre. Pg. 4: 4. *s. mæþ manni*, J. 6: pr. *s. undir kunungs v. laghmans dom, laghmans skilu, landslagh*, Kk. 19; Pg. 8: 2. *s. til landslagha*, Kk. 19. *ansriper &c. stander*, d. ä. varar: durat, permanet. Pg. 11: pr. Cfr. *Ater sta*, *Upstanda*, *Forstanda sik*, *Laghtandin*. 2) förblifva i samma skick: in eodem statu permanere. *göþs-der osköflat*, Add. 8. *syn-der okraefd*, B. 25. *s. (ovæþiaper ok) oqvalder*, Kk. 16: pr; J. 2: 1; 5: 1; 9: 2; B. 20: 4. *s. i quarstapa*, J. 14: 2. *brystarf-der til þripia mans*, vide *Brystarf*. *eþer-der quar*, Kk. 15: 4. *malsæghanda rættir-de quar*, d. ä. erlægges icke: pars mulctae alias actori debita retinetor v. ne solvitor. M. 25: 1. *iorþ-der ivir stæmnudagh*, J. 9: pr. *gipt v. skipti-der (um) nat ok manap v. til þripia solasæters*, J. 10: pr; 12: 2; Kp. 5: pr. 3) gälla, vara beståndande: valere, ratum esse. Kk. ind. 16; J. 3, 4: pr; 10: 4; 11: 3; 15: pr; Add. 6, 12. *s. fast ok fult*, vide *Faster* 2. 4) gälla, ega rum: valere, admitti. *lagh-de firi hanum*, Dj. 12: pr. *nei-de firi hanum ok vitsorþ*, B. 18: 7. *-de firi hanum hvarþe lof æller legha*, B. 8: 3. 5) bero, ankomma på: pendere (ab aliqua re). *-de þæt a vitnum þera &c.* G. 3: 2; B. 6: 2. *s. til tolf*

manna v. *a tolf manna epe*, B. 21: pr; Pg. 3: 1; 7. *-de þæt a sial bondans*, vide *Sial*. 6) inberäknas: computatione referri (ad summam aliquam). *-de þæt i luteno þera*, G. 5: 1. 7) v. a. rätta sig efter, lyda: obsequi, obedire. *s. biskups* v. *kunungs buþ*, Kk. 10: 2; Add. 1: 1, 5. 8) v. a. underkastas, undergå: subiici, subire. *-de skript bondans*, Kk. 17: pr. 9) v. a. vara berättigad till (arf): iure (hereditario) frui. *s. arf (ok urf)*, Æ. 3: pr, 1, 3; 4: pr, 2. *

Stang, f. stång: pertica. B. 7: 1, 2; M. 9: 1; 33: pr. Cfr. *Læssi*-, *Mæle*-, *Vaþ stang*. *3

Stanga, v. a. stänga: cornibus ferire. B. 32: pr. *

Stangfall, n. mätning med stång (stångfall): mensura decempeda facta. *s. a læggia*, d. ä. mäta med stång: decempeda metiri. B. 13: pr. Ib., veram Locc. explicationem reiiciens, perperam vertit h. v. "saepimentum tumultuarium, factum a temere connexis perticis."

Starkleka, adv. kraftigt, firmiter. Conf. *3

Stava, v. a. (vide VGL.) *s. ep*, Kk. 16: pr; B. 25. *

Stäper, m. ställe: locus. Kk. 2: 2; J. 8: 1; M. 33: pr; Add. 1: 3. Cfr. *Bol*-, *Grinda*-, *Köp*-, *Mylnu*-, *Qværna*-, *Pings stäper*; *Annarstäp*, *Alla stäpi*, *Sama stads*. *

Stäplika, adv. bestämdt: definite, firmiter. Pg. 6: 2.

Stekara hus, n. kök: culina. Kk. 2: pr. *3

Stekare, m. kock: coquus. Vide *Stallare*. *2

Sten, m. sten: lapis. *stang æller s.*, allitt. M. 9: 1; 33: pr. *s. æller stöþ*, allitt. M. 20: 4. *dömas undi s.*, d. ä.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

att stenas: ad poenam lapidationis damnari. M. 28: pr; 36: 1. Cfr. *Bilder*, *Præstene*. *

Stigh öre, m. (a *stigha*, scandere) böter för olofligt begagnande af (eller egentligen instigande uti) en annans fartyg: mulcta illiciti usus (vel proprie incensus) alienae navis. B. 22: pr.

Stikilstör, m. (Isl. *stikill*, apex cornu) en spetsig stör: palus cuspidatus. *gærþa mæþ s.*, d. ä. med störor, hvilkas spetsade ändar nedstötas i tjälen: saepire palis, qui in terra congelata defiguntur. B. 1: pr.

(*Stikt*, n. (biskops-) stift: dioecesis. Kk. rubr. not. 1.)

Stiupbarn, n. (vide VGL.) Æ. 6: 2. *1

Stiæla, v. a. 1) smyga: occulte agere. *stiælas*, dep. (vide VGL.) Kk. 20: 1; Æ. 4: pr. 2) stjåla: furari. Kk. 7: 2; 14; Kg. 11: pr. &c. *s. bort*, B. 5: 1; 22: 1. *

Sto, f. ställe, plats (der något står): locus, statio (cfr. ÖGL. v. *garþ sto*). Vide *Eld*-, *Garþsto*.

Stokfisker, m. stockfisk: salpa, gadus arefactus. Kk. 5: pr.

Stokka, v. a. (vide VGL.) *s. man*) (*fiætra*, M. 13: pr. *

Stokker, m. stoek: truncus. *leþa annan til stok (æller stæþiu)*, Kg. 8: pr; M. 10: pr. *fölghia (bium) til stok ok hul*, B. 30: 1. *leþa bark til stoks*, *leþa stok til stubba*, *sökis alt saman s. ok stubbe* (cfr. UplL.), B. 16. Cfr. *Bistokker*. *

Stolpi, m. stolpe: palus. Vide *Grimdastolpi*. * (*stulpi*)

Stova, f. (vide UplL.) Kk. 2: pr; M. 27: pr. Cfr. *Bapstova*. * (*stuva*)

Stöþ, f. stöd, stolpe: fulcrum. Vide *Sten*. * (*stuf*)

Strandsatter, adj. tvungen att, i

brist på fartyg, sitta qvar på stranden (då man ville ut, t. ex. för att fiska): defectu navigii coactus ad remanendum in ripa (cum quis, ex. c. piscandi caussa, vellet navi exire; proprie in ripa positus). *göra annan -tan*, nemligen derigenom att man utan lof begagnar hans fartyg: aliena navi, venia non data, utendo, domino navis impedimentum inferre. B. 22: pr. Locc. perperam vertit: "si alio modo lembum ad ripam appellat."

Strandsætning, f. olofligt bruk af en annans fartyg, hvarigenom dettas egare blir strandsatt: illicitus usus alienae navis, quo fit ut dominus navis retineatur in ripa, i. e. impediatur a navigando. B. 22: rubr. not. 43.

Strömber, m. ström: flumen. Vide *Mjö-*, *Qværna strömber*. *3

Ströms vatn, n. rinnande vatten, ström: flumen. B. 20: 4.

Ströningum, adv. (vide UplL.) Conf. *3

Stubbe, m. (vide VGL. v. *stumber*), B. 16: 1. *lepa ek v. stok til -ba*, ibid. *lepa (bark) til stums ok -ba*, allitt., ibid. pr. *skupa bape stumn ok -ba*, B. 17: pr., ubi quoque duo vocabula *stumn* et *s.*, allitterationis caussa coniuncta, synonyma non vero opposita sunt (cfr. *Bape*). *3

Stumn (gen. *stums* pro *stumus*), m. i. q. *stubbe*, q. vide. *2

Stumn syn, f. stubbsyn; så kallas en syn som hålles på åker eller äng om hösten, sedan blott stubben af säd eller hö står qvar: inspectio caudicum; sic appellatur inspectio in agro vel prato auctumno habita, postquam frömentum et foenum iam secta horreoque condita sunt. B. 22: 2.

Stund, f. (vide VGL.) Conf. *3

Stundum, adv. stundom: interdum. Conf. *3

Stuvu bænker, m. stugbänk: scamnum cubiculare. i -ke, i. e. in proprio suo cubiculo sedens. M. 33: pr.

Styld, f. stöld: furto. B. 7: rubr. not. 30; Pj. 6: 2. Cfr. *Ankosta-*, *Nota styld*. *

Styra, v. a. c. dat. styra: regere. *riki s. (ok rapa)*, Kg. 1; Add. 1: 3, 4. *s. ok rapa borghum ok landum* &c. Add. 1: 1. Cfr. *Ostyrtiker*. *3

Styriman, m. (vide UplL.) Kg. 11: pr. 2; 12: pr. En styrman (eller tilläfventyrs flere) bodde inom hvar skeppslag, och hade deröfver inseende i afseende på det som angick ledingen och utskylderna till Konungen: unus gubernator navis (vel forte plures) habitavit in quavis regione *skiplagh* dicta, eique praefectus fuit respectu expeditionis bellicae et tributorum regi pendendorum (cfr. *Jut. L. III. 1. seq.*). *s. ok alt skiplagh*, Kg. 10: 1. *s. af skiplaghi*, ibid. §. 3. *væria sik mæp -næi sinum* &c., d. ä. den styrman som hade inseende öfver skeppslaget eller den del deraf, der den tilltalade bodde: cum eo gubernatore, qui praerat illi *skiplagh*, vel illi parti talis regionis, ubi habitabat is, cui actio intenderetur. Ibid. *3

Styremans pæningar, m. pl. en årlig utskyld till den inom skeppslaget boende styrmannen: tributum annum gubernatori navis, ab incolis eius regionis *skiplagh* dictae ubi habitabat, pendendum. Add. 9, 12.

Styrkia, v. a. styrka: firmare, corroborare. *s. lagh, þe kelghu kirkiu ræt* &c. Kg. 1; Add. 1: 3, 5. *3

Styrsi, f. styrelse: rectio. Pröl. Scribitur *styrsia, styrelse*, ibid. nott. 19, 26. *3

Styva, v. a. (Isl. *styfa*) afskära: abscondere, amputare. G. 4: pr. *1

Stægl, n. stegel, hjul: rota. *dömas*

a v. til s. (cfr. UplL.), M. 13: pr; 28: pr; 36: 1. *3

Stænna, v. a. (vide UplL.) s. *qværn*. B. 21: 2. *

Stænna, v. a. 1) (vide ÖGL.) *ennæt þing-nis manni*, Add. 10. s. *næmd*, indicere convocationem nemdae. Þg. 7. Cfr. *Þingstænna*. 2) (vide UplL. sub 2.) *biskuper hafði kanum -mt*, Kk. 9: 2. s. *andrum til þing*, Þg. ind. 4. s. *man*, Þg. 4: 2. Cfr. *Laghstænna*, *O-stænder*. *

Stænna, f. 1) sammankomst: conventus. Vide *Tompta stænna*. 2) beständ tid: constitutum tempus. Vide *Bolaghs-*, *Legho stænna*. 3) stämning: citatio, vocatio in ius. Vide *Þing stænna*. *

Stämning, f. i. q. *stænna 1. þula -gar*, J. 13: pr; Add. 4. *3

Stæmnudagher, m. (vide VGL.) *lagha s.*, J. 4: 1; Þj. 9. *-gh a læggia v. fri læggia*, vide *Læggia 2*, *Firi læggia s. liggi firi (manni v. skipti)*, J. 4: 1; 5: pr; 7: 1; B. 12: pr. *firi -gh*, J. 13: 2; B. 26: pr. *til -gs*, J. 11: 3. i v. *at -ghum*, J. 4: 1; 5: 1; 9: pr. *ivir -gh*, J. 2: 1; 9: pr. s. *ær ut gangin*, Kp. 8. *mællum hvars -gs*, B. 26: 2. *

Stæmnu mæn, m. pl. (vide ÖGL.) G. 5: pr., ubi sermo est de iis qui adfuerunt, cum celebrarentur sponsalia. Sed *stæmnu manna* perperam pro *soknamanna*, B. 7: pr. not. 33. *2

Stæniza, f. (vide UplL.) G. 6. Cum s. et *kiurtil* l. c. eadem videantur esse *tu ismugsklæpe*, quae commemorantur ÖGL. G. 15, conici potest s. esse tunicam v. indumentum superioris partis corporis. *3

Stærkia, v. a. (vide VGL.) Conf. *3

Stæþ, n. städ: incus. Kp. 1: 2.

Stæþia, f. i. q. *stæþ*. M. 10: pr. *3

Stæþia (impf. *stadde*, part. pass. n. *stat*), v. a. 1) bestämna: definire, de-

terminare. s. *ok samþykkia sin i mællum*, Add. 1: 3. *þe (tala) han sik stadde uppa*, d. ä. bestämde sig till, förklarade sig skola utföra: quam sibi propositam esse v. se allaturum esse pronuntiabat. Þg. 6: 2. 2) stadga, förordna: sancire, constituere. Conf. not. 80; Æ. 7; Kp. 12: pr; Add. 12. *

Stör, m. stör: palus. Vide *Stikil-stör*. *2

Störmal, n. mellanrum emellan två störpar på en gårdsgård: "interstitium inter paria perticarum quae saepem sustinent," ut recte, ni fallor, h. v. explicat lh. B. 2: 1. Locc. vertit: "sudes saepis, quae faciunt intervalla in (lege inter) duas perticas."

Stöta, v. a. stöta: ferire, percutere. Vide *Upstöta*.

Sva, adv. 1) så: sic, ita. Conf.; Kk. 1: 1; 2: 1. &c. *svat*, pro s. *at*, Kk. 18: pr. not. 82. s. *fore annat &c.*, sic quoque, pariter. Kk. 1: 1. &c. s. *möpor sum fapur*, Æ. 1: pr. s. *sum*, sicut. Kk. 1: pr; 2: pr. &c. cfr. *Svasum*. *ok s.* a) och likaså: et pariter. Kk. 7: pr; 9: pr. &c. b) och äfven: et quoque. Kk. 1: 1; 7: 1; Kg. 9: pr, 1. &c. s. *ok*, Kk. 7: pr. 2) sedan, vidare: postea, porro. *tælia s. til tiu*, Kk. 6. *fölghia s. til &c.* Kg. 2. *fyrst ... þær næst ... ok s.*, J. 4: 1. 3) så: tam. s. *kiuslika*, *enbender*, *mangi &c.* Conf.; Kk. 1: 1; 2: 1; 4: 4. &c. 4) huru: quam. s. *mangi sum þe æru*, ehuru många: quanticunque. Kg. 9: pr. *

Svar, n. (vide VGL.) *gripa til -ra*, Þg. 4: 4. *koma til -ra*, J. 18: pr. *

Svara, v. a. c. dat. (vide VGL.) s. *sak v. kæro*, Þj. 8: pr; Add. 10. s. *til sak*, Þg. 4: 4. s., absolute, J. 1; Þg. 4: 3; 5: pr. s. *ok sökia*, J. 9: 4; 14: 1. s. *mæþ laghum æller lagha botum*, Kk. 19. *

Svarande, m. (vide VGL.) J. 14: 2.

)(*kærande*, vide *Kærande*.)(*þæn til kærer*, Þg. 6: 2. *3

Svarliker, adj. svarlig, som kan försvaras: qui defendi v. cuius ratio reddi potest. -*kt bafe fore gudi ok mannum*, Add. 1: 5.

Svasum, conj. såsom: sicut. Prol.; Kk. 2: 1; B. 3.

Svear, m. pl. (vide VGL.) *kununger; svea ok göta*, Prol. Cfr. *Upsvear*. *3

Sven, m. tjenare: minister. Kk. 12: 1; Kp. 11: 1.)(*riddare*, Kp. 10: 5; Add. 1: 3. *hærra s.*, M. 35. *3

Svensker, adj. (vide VGL.) Vide *Pænninger 3*. *(*svænsker*)

Sufl, n. sofvel: obsonium. Vide *Lefs sufl*. *2

Svik, n. svek, bedrägeri: fraus. Kp. 1: 1.

Svina valder, m. svinavall: pascuum suarium. Add. 4. *3

Sukn, adj. (vide ÖGL.) *s. dagher*)(*helghi dagher*, Þj. 6: 1. *(*sykn*)

Suknudagher, m. söckendag: dies profestus.)(*helghi dagher*, Kk. 18: pr.

Sum, part. relat. som: qui, ubi &c. Conf.; Kk. 1: pr. &c. *þæn s.* (cui) *egn sat var*, J. 7: pr. *han s. valdsgærning vitis*, Kp. 11: pr. *sipan s. af ær lapit* &c. B. 22: 2. Haec particula saepe omittitur, ex. c. *han ... vær ær halden*, B. 3. *ganger ængin vifer takit haver*, B. 5: 3. Cfr. *þæn*. *

Sum, conj. som, såsom: ut. *gælde ater s. miætitt varþer*, B. 33: 2. *s. han stander*, Kp. 4: 1. *sva hvarium s.* (sc. *han*) *i by æghir*, Add. 5. Cfr. *Vifer koma*, *Svasum*. *

Sumer, pron. (vide VGL.) n. *sompt*, Conf. pl. *sumi*, B. 5: 2; 20: 2. *

Sun, m. son: filius. Conf.; Prol.; Kk. 1: pr. &c. Cfr. *Hæriansun*, *Kunningasynir*. *(*son*)

Sund, n. sund: fretum. B. 23: 1. Cfr. *Lep sund*. *3

Sunder, adv. (vide VGL.) *s. hogga*, B. 2: pr; 7: 1; 9: 2. *

Sundir delis, adv. särskildt, för sig: separatim, singulativ. Add. 8.

Sunderkulli, m. (vide UplL.) Vide *Samkulli*. *

Sunnan, adv. från söder: a meridie. Þg. 2: pr. *

Sunnudagher, m. söndag: dies solis. Kk. 3, 4: 4; 6, 10: 2. &c.; sed -*gh* perperam pro *siunda dagh*, Kk. 11: pr. not. 31; Þg. 1. not. 11. -*gha mællum*, vide *Mællum*. *hviti s.*, förste söndagen i fastan: dominica quadragesimae v. Invocavit; non vero dominica Quasi modo geniti (v. proxima post pascha) quae etiam appellata fuit dominica In albis; nec festum pentecostes, quod Isl. appellatur *hvitásunna* v. *hvita-dagar*, Angl. *whitsunday*, *whitsuntide*; *hviti s.* enim fuisse diem quendam inter diem cinerum (*asku opinsdagher*) et dominicam Laetare (*miþfastu sunnudagher*) manifestum est; certum quoque est *weisse suntag* in scriptis Germanicis medii aevi denotare dominicam Invocavit (vide HALTAUS, *Jahrzeitbuch der Deutschen des Mittelalters*, p. 213, 214.) et Vestrogoti nostri eodem sensu servant nomen *hvit söndag* (cfr. Ih. *Dial. Lex.* et Hor, *Dial. Vestrogot.*). Þg. 11: pr; Add. 2. Cfr. *Miþfastu sunnudagher*. *

Supermæn, m. pl. (vide UplL.) Prol.; Kg. 2. -*manna lagh*, G. 3: 3. -*manna laghbok*, Add. 12. -*manna laghman*, Conf.; Kg. 1; Add. 1: 7. *3

Svær, m. svärfader: socer. Æ. 6: 3.

Sværa, f. svärmöder: socrus. Æ. 6: 3.

Sværia, v. a. svärja: iurare. *s. ep*, Kk. 16: 2; Kg. 2. &c. *s. friþ*, Kg. 2. *s. man til þiufs*, Þj. 1, 2. *s. (skapa) til vafa*, M. 7. *s. bark tilek*, B. 16: pr. *s. (sak) til mans*, B. 5: pr; Þj. 6: 1; Þg. 2: 1. *s. in til mans*, Þg. 2: 1. *s. til*

sin v. *sins*, vide pron. pers. et poss. *Sin* *hvem þe vilia likastan þær til vitna æller fran s.*, i. q. *fælla æller væria*, Þg. 7. *biltugher svorin ok dömdar*, Kg. 9: 3. *s. mæþ eþe ens sins*, B. 33: pr; Þj. 8: 1. *s. mæþ sik ok granna sinum*, B. 7: 2. *s. granna eþ*, B. 5: 3. *s. mæþ tvem mannum*, Þj. 1. *s. mæþ sik ok andrum tvem*, B. 5: pr. *sex mæn s.*, B. 16: pr. *tolf mæn s.*, vide *Tolf. s. mæþ tolf manna eþe*, Kk. 16: 2. *s. mæþ tvem ok tolf*, Þg. 2: 1. Cfr. *Sökia*, *Osvorin*. *

Sværma, v. n. svärma: examinare (de apibus). B. 30: 1.

Sværmbær, m. svärni: examen (apum). Vide *Bi sværmbær*.

Sværþ (*sverd*), n. svärd: gladius. Add. 2. *döma man undi s.* (cfr. UplL.), Kk. 10: 2; Kg. 6: pr; M. 13: pr. *gange undi s.*, M. 36: pr. *

Svæva, v. a. hålla (qvarn eller vatten) sväfvande eller stillastående: huc et illuc fluctuantem tenere (molinam vel aquam), motum v. cursum eius impedire. B. 21: 2. not. 27. Cfr. ÖGL. h. v. *2

Symnhus, n. (vide UplL.) Kk. 2: pr. *3

Syn, f. 1) syn: visus. Vide *A syn 1*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) B. 22: 2. *æghanda s. ok tolf mæn mæþ þem*, Add. 6. *nænna s. v. man i s.*, vide *Nænna 2*. *s. kallas til mans*, J. 13: pr. cfr. *Til kalla. til syna lata*, M. 22: 3. *fara til syna*, B. 22: 2. *s. krævia*, *han kræver þem syna*, B. 25. cfr. *Krævia. s. hava*, B. 5: 4; 18: 7; Add. 6. *s. v. synum halda*, B. 11: pr; 24: 2. *göra s.*, B. 22: 2. *s. komber (a v. til)*, Kk. 18: 1; B. 3, 7: 2; 18: 7. *s. vitnar*, B. 28: pr. not. 10. Cfr. *A syn 2*; *Hundaris-*, *Nöd-*, *Stumn-*, *Diala syn*. *3

Syna, v. a. 1) bese, åskåda: con-
tueri. *synas*, a) synas, visa sig: videri,
apparere. Kg. 6: pr; 11: pr; G. 4: pr; Æ.

3: 4. &c. b) synas, tyckas: videri,
aestimari. *svasum synis allum ræt
vara*, B. 3. *synis ei synamannum sva*,
B. 11: pr. c) synas godt, behaga: li-
bere, placere. *þa hanum synis*, J. 7.
2) syna, besigtiga: inspectare. B. 25;
M. 8: pr; 23: 1; Þj. 12: pr. *skuþa ok s.*,
M. 22: 1. *

Synaband, n. bevisning genom an-
ställd syn: probatio per inspectionem.
Vide *Soknaband*.

Synamal, n. mål, hvori syn eger
rum: caussa, in qua inspectio est ha-
benda. B. 25: rubr.; Þg. 5: 1.

Synamæn (*syni mæn*, B. 11: pr.), m.
pl. (vide ÖGL.) B. 3, 11: pr; 13: pr;
22: 2; 25; Þg. 5: 1. *s. til kalla*, J. 1.
(*tolf*) *s. (til) næmna*, B. 3, 21: 2. *s.
sværia*, B. 8: pr. *s. vitna*; vide *Vitna*.
vitin þæt s., B. 18: 7. *vari þæt a tolf
-manna vitnum*, B. 24: 3. not. 43. *s.
fælla*, B. 24: pr. Cfr. *Asyna mæn*. *3

Synd, f. synd: peccatum. Kk. 15: 1;
Þj. 16: 2. *

Synia (impf. *sunde*), v. a. vägra:
negare, denegare. Kk. 5: pr; 8, 20: 1;
G. 2: pr; Kp. 10: 2; Þj. 6: 1. *

Sysa (aut *systa*? n. part. pass. *syst*),
v. a. (vide VGL.) Conf. *3

Sysla, f. (vide ÖGL.) *vara i hærra
-lu*, Þj. 9. *3

Syslungi, commun. sysling: matruel-
lis. Æ. 1: pr. *3

Syster, f. syster: soror. Æ. 1. Cfr.
Fapurs-, *Mopor syster*. *

Syzkine, n. syskon: frater vel soror.
Æ. 1: 1; 6: 1; J. 5: rubr.; 17. Cfr. *Sam-
syzkine*. *

Sæd, f. 1) såning: sementis, satio.
Vide *Byria*. 2) utsäde, säd som sås
eller är sådd, eller växer: sementis,
semen, seges. Kk. 6; J. 9: 3; 13: pr; B.
2: 1; 7: pr. * (*sæþ*)

Sæghn, f. sügen, berättelse: narratio.
af sanne s. vita, Add. 1: 3.

Sægl træ, n. mast: malus. M. 20: 2. *3

Sælia (præs. *sæl*, sup. et n. part. pass. *salt*), v. a. sälja: vendere.)(*köpa*, J. 2: 1, 2; 4: 1; 6: pr; 8; Kp. 1: 2. &c.)(*skipta*, J. 2: 2; 8: pr; 9: 2.)(*giva*, J. 2: 3; Kp. 10: 1, 4. *

Sæmia (sup. *sampt*), 1) v. a. (vide VGL. sub 1.) *hava sikei sampt æller ivir eno komit*, Conf. 2) v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *sæmber ei þem*, Add. 6. *sum þem a sæmber*, Kk. 2: 1; 4: pr; B. 13: 1; 15: 1; 20: 5. — Cfr. *Missæmia*. *

Sænda, v. a. sända: mittere. Prol.; Kp. 13: 1. *3

Sænder, adv. på en gång: simul. Æ. 6: pr; M. 13: 1. *

Sænkia, v. a. sänka: demergere. B. 2: pr. Cfr. *Nipersænkia*. *3

Særlika, adv. 1) särdeles, i synnerhet: speciatim, praecipue. *s. a landamære &c.*, *s. at ængin &c.* Add. 1: 1, 3, 5. 2) särskildt, för sig: singulatim. *lande ok laghsaghu kvarre s.*, ibid. §. 7. *1

Særtliker, adj. synnerlig: specialis, insignis. Conf. *3

Sæt, f. förlikning: litis compositio. *göra s.*, *s. var gör*, Kg. 4: 1; M. 7: 1. Cfr. *Grup*, *Sarabot*, *Samsæt*. *

Sæti, n. säte, stol: sella, sedile. Vide *Brupa sæti*.

Sætia (part. pass. *sætter* v. *satter*), v. a. 1) sätta: ponere. *s. bakna æller flatu*, B. 19: pr. *s. nek undi sin (skyl)*, B. 5: 1. *æptir raum sattum*, B. 3. *s. sik i sat*, M. 21: pr. *forsæt sæts firi manni*, Kg. 7: 1. *s. amnan i varþ firi sik*, Kg. 12: 2. *manni gisla s.*, Kg. 2. *i ban sætter*, Kk. 10: 3. *s. borgkan firi sik*, M. 10: 3. *s. laghus &c. i hænder manni*, Prol.; Kk. 2: pr; 4: pr. &c. cfr. *Domber 3*, *Taki*. *s. (bot) i taka hænder*, vide *Taki*.

i sattu þinge, in ipso conventu iudiciali. M. 27: 3; 33: pr. Cfr. *In-*, *Niper-*, *Saman-*, (*Vidher-*) *Ut sætia*; *Banz-*, *Strandsatter*. 2) förordna, stadga: constituere, sancire. Conf.; Prol. Cfr. *Forman*. 3) pantsätta: oppignerare. *þæn sum egn sat var*, J. 7: pr. *s. (manni) væþ* v. *skæla væþ*, vide *Væþ*, *Skæla væþ*. Cfr. *Ut-*, *Væþsætia*. *

Sætta, *sæta*, v. a. förlika: componere. *s. mal*, Kg. 11: pr. *sættas*, dep. (vide VGL.) M. 7: 1. *

Sætugarþer, m. sätesgård, gård der någon bor: praedium ubi aliquis habitat. *biskups s.*, Kk. 6. not. 1; Add. 12. *þera þar sum mæþ ðrs þiæna*, Þg. 2: pr.

Sæpe, n. utsäde: sementis. *þynia* v. *fem þynia s.*; en åker, hvarpå en tunna eller fem tunnor säd kunna säs: ager in quo una orca (tonna) v. quinque orcae frumenti seminari possunt. Kk. 2: pr; J. 13: pr. *2

Sökia (*sökæ*, M. 22: pr.), v. a. 1) söka: quaerere. *-as saman*, passa tillhoppa: congruere. B. 16: 1. 2) gå till, besöka: adire. *s. kirkiu*, *garþ mans*, *þing*, Kk. 1: pr; Kg. 5: 1; Þg. 1, 2: pr. Cfr. *Hemsökn*. 3) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *s. man*, Kk. 1: 1; Þj. 4: 4; 12: 2; Þg. 8: pr; 9: 4. *s. man til þiuþs ræt*, Þj. 12: 6. *s. man mæþ: ens sins eþe*, B. 5: pr. *s. man mæþ sik ok granna sinum*, ibid. *s. man til þiuþs mæþ tvæggia manna vitnum ok tolf manna eþe*, Þj. 2, 3. *s. man mæþ tvem ... ok tolf æptir*, M. 13: 1. *s. man mæþ tvem ok tolf*, M. 24: pr. *s. man mæþ þrim ok atertan*, ibid. *s. man til þiuþs mæþ þrætylptum eþe*, Þj. 12: 1. *s. man mæþ sex ok þrim sinnum tolf*, M. 24: pr. Cfr. *Laghsökia*, *Osökter*. 4) anställa åtal, åtala, utsöka: agere, exigere. *s.*, absolute, Kk. 11: 1; B. 1: 1. &c. *sværa ok s.*,

J. 9: 4; 14: 1. *s. a man*, B. 5: pr; M. 10: 2; 24: pr. *s. in til mans*, M. 13, 18: pr. *s. sak a man v. til mans*, vide *Sak 1. s. sar sin (til mans)*, M. 2, 5: 1. *s. flere sar æn et* (cfr. UplL.), M. 12: 3. *s. bloþlæte, fulsære, ran*, M. 12: pr; 13. *s. en aker*, B. 5: pr. *s. æptir værþe sinu v. utgærpum*, Kp. 5: 3; Þg. 11: 2. *s. böter af manni*, M. 23: 1. *s. ut mæþ domum ok næmd*, B. 1: 1. *s. sik*, utföra sin sak: causam suam agere. B. 5: pr; 23: pr. nott. 71, 74; M. 14: 1. *utan sökt* (forte addendum æller) *svorit se fri hanum*, Þg. 3: pr., qui locus mendosus videtur; a Locc. vertitur: "nisi lis contestata coram ipso iurata sit." *s. mæþ tvem víþervaru mannum ok sex manna eþe*, M. 2. *s. mæþ tvægga manna vitnum ok tolf manna eþe*, B. 5: pr; M. 8: pr; 13. *s. mæþ tvem ok tolf*, M. 12: pr. *s. mæþ þriggia manna vitnum ok atertæn manna eþe*, M. 8: pr; 10: 2; 13, 18: pr. *s. mæþ þrim vitnum ok atertæn manna eþe*, B. 5: pr. *s. mæþ þrim ok atertæn*, M. 12: pr. *s. mæþ sex manna vitnum ok þrestyþtum eþe*, B. 23: pr; M. 13, 23: 1. 5) (vide UplL. sub 5.) Þg. 8: 2; 11: pr. *laghþinga ok s.*, Þg. 11: 1. *s. æptir v. mæþ landslaghum*, B. 5: 1; Þg. 9: 3; 11: 1. *bo mans sökis æptir domum ok skælum*, M. 23: 1. Cfr. *Ut sökia*. *

Sökning, f. lagsökning, åtal (och bevisning): actio (et probatio). *göra s. til mans, söki all þem* (sc. sar) *mæþ enne s.*, M. 8: pr. Cfr. *Laghasökning*.

T.

Tak, n. (vide ÖGL.) *væþia ok t. til taka* (cfr. UplL.), Þj. 12: 1. not. 16. *sik i t. vita* (cfr. UplL.), Þg. 10: pr. *

Taka, v. a. 1) tuga: capere. *t. þarvir sina*, Kp. 10: 4. *t. vapn ivir höf-*

þe sinu, vide *Hovup. t. pant mans*, Kk. 1: 1. *t. guþslikama*, Kk. 20: 1. *t. huf af biskupi*, Kk. 1: 1. *hittis takit*, i. e. si seges furto sublata inveniatur. B. 5: 1. *t. firi andrum*, B. 13: 1; Add. 8. *t. kunu mæþ vald*, a) medvöld bortföra: vi deportare. Kg. 6: 2. b) völdtaga: vi stuprare. Kg. 6: pr, 1; Þg. 2: 1. *tak v. taka til t.*, vide *Tak, Taki*. Cfr. *Af-, Ater-, For-, In-, Mis-, Vald-, Unlan-, Up-, Ut taka; Lagh-, Rantakin; Bata tækt*. 2) emottaga: accipere. Æ. 7; Kp. 1: 3; 3: 1; 7, 8. &c. *kaver talt værit ok aldre takit*, haec mulcta in iure commemorata, numquam vero accepta fuit. M. 30. *t. til lans*, vide *Lan 1*. Cfr. *Domber 2, Fastar, Rættar 6, Skript 2, Viþ, Viþer taka*. 3) antaga, bestamma: accipere, constituere. *t. prest, klokkara &c.* Kk. 4: pr, 1; Kg. 1; Þg. 1, 3: 1; Add. 1: 5. *t. tolf mæn*, Add. 1: 2. *takas v. varþa takin til kunungs*, ibid. §. 3, 7, 8. *takas i kunungs raþ*, ibid. §. 3. *t. varþ firi brygiu*, Kg. 12: pr. 4) gripa, fasttaga: capere, prehendere. M. 14: pr; Þj. 4: pr; 11: 1; 13: pr. *takin (ok gripin) a ferski gærning*, Kg. 6: pr; Kp. 11: pr. 5) träffa, råka på: deprehendere, invenire. G. 4; B. 17: 6; 19: pr. *takin víþer* (sc. *gærning*), G. 4: pr; B. 2: 1; 7: 1; 9: pr, 2; 10: 1, 2. &c. *takin mæþ*, B. 2: pr; 5: pr, 1; 9: pr, 2; 10: 1-4. &c. *t. i handum (annars)*, Þj. 8: pr; 14. *þiufnaper ær takin mæþ manni*, Þj. 6: 1. Cfr. *Bar; A-, Inni takin*. 6) träffa, råka (om slag): ferire (de ictu). *han værra t. æn han vilde*, B. 33: pr; M. 28: pr. *

Taki, m. (vide UplL.) Þg. 8: pr; 10. *taka (til) taka*, Þj. 12: 1; Þg. 5: pr; 8: 1, 2; 10: pr. *sætia værþ, pænninga &c. takum i hænder*, J. 7, 13: pr; Kp. 10: 4; M. 21: pr; 23: 1; Þj. 8: 2; Add. 8. *sætia (bot) i taka hænder*, B. 18: 1, 3;

M. 17: pr. *hava fæbot i taka handum*, B. 18: 4. *taka eper*, Þg. 5: pr. *t. vill væria v. fælla*, d. ü. svärja eller icke svärja att partens ed är lagligen gånge: vult v. non vult suo iuramento adserere iuramentum personae principalis legitime esse factum. Ibid. Cfr. *Epa-*, *Fea-*, *Væpia taki*. *

Tal, n. tal, antal: numerus. *bonda t.*, Kk. 1: 1. Cfr. *Viku tal*. *

Tala, v. a. föra talan (vid domstol): iure agere. *t. a afling* &c. Kk. 12: 1; J. 9: 2; M. 31: 1. *þæn sum þær til talar*, Æ. 5: pr. *t. til mans*, Þg. 8: pr. Cfr. *A-*, *Til tala*. *

Tala, f. talan inför domstol (såsom kärande eller svarande): ratio agendi v. respondendi in iudicio. Þg. 6: 1, 2. Cfr. *Til-*, *Tvætala*. *3

Talan, f. i. q. *tala*. Þg. 6: 2. Cfr. *Tiltalan*.

Talgh, f. talg: sebum. Kp. 2: pr. *3

Tamer, adj. tam: mansuetus, cicur. Vide *Otama sæ*. *3

Tan, f. tand: dens. M. 9: 2. *3

Tappa, v. a. (vide UplL.) Þj. 14, 16: 1.)(*viuna* (sc. *deto*), J. 18: pr. *tappas*, dep. omkomma: perire. Æ. 6: pr; B. 20: 1. *

Tar, m. ? tår: lacryma. *mæþ t. ok trægga*, allitt. Æ. 2: 1.

Tegher, m. (vide VGL.) B. 8: 3; 11: 1; 20: 3. *3

Testament, n. (vide UplL.) Conf.; Kk. 12: rubr.; Æ. 7. *3

Tidh, m. ? tid: tempus. Vide *Pascha-*, *Pingizdagha tidh*. *1

Til, præp. c. gen., acc. v. dat. 1) till: ad. *fara t. syna*, B. 22: 2. *sla t.* (sc. *mans*), M. 9: 1. *sva langt þera skæl liggia t.*, sc. ad flumen. B. 21: 1. *beþas til sæstikumu sinni*, G. 2: pr. *laghsökias t. sak sinna*, Þj. 11: pr. *bakum, ovan, niþan t.*, vide *Ba-*

kum &c. Cfr. *Ganga 1, Kæra, Liggia 4, Sværia, Sökia 4, Vita*. 2) ända till: usque ad. *t. þriggia marka, öris, fura þænninga* &c. Kk. 11; Kp. 4: pr; M. 15. *til þæs*, donec. B. 9: 1. *þær t.*, vide *þær*. 3) emot: contra. *göra gærning v. valdsgærning til mans*, Kg. 5: 2; Kp. 11: pr; M. 18: 1; Þg. 2: 1; Add. 8. Cfr. *Bryta 4*. 4) hos: apud. *gæsta t. bonda*, M. 23: 2. 5) adverbialiter a) betecknar *til* att något finnes eller är tillstädes: notat rem aliquam adesse v. exsistere. *t. vara*, exsistere, adesse. Kk. 15: 3; Kg. 11: 1; G. 1: pr; Æ. 1: pr. &c. *t. hittas*, idem. J. 3. *hava vitni v. avisning t.*, G. 5: 3; B. 13: 1. *æ hvat þön aghu minna eller mera t.*, *hvat þe aghu þænninga t. eller ei*, J. 17. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *æptir þy (sum) gældit* &c. *ær t.*, Kp. 9; Þj. 5, 8: 4; 11: pr; Þg. 4: 3; Add. 1: 3, 9. *hvar sva sum (han) byrþaper v. æghande ær t.*, G. 5: 1; B. 21: 1. *sva hvart sum (þæt) gamall v. aldrugt ær t.*, Æ. 1: 1; J. 17. 6) conj. till dess: donec. Kk. 6. not. 1. *

Tilaghur, vide *Tillaghur*.

Til beþas, v. dep. begära, göra anspråk: petere, postulare. B. 20: 4. not. 96. Cfr. UplL. v. *a beþas*.

Tilbiuþa, v. a. tillbjuda: offerre. *full, kost* &c. *t.*, J. 9: pr. not. 49; 13: pr; 17; M. 21: pr. *ræt t.*, B. 6: 2. et not. 25; 31: pr. *t.*, absolute, J. 2: 1; M. 17: pr; 25: 1. *til biuþas* (impf. *böz til*, sup. *til buþiz*), dep. tillbjuda sig: se offerre. J. 5: 1; Þg. 9: 2. *þa skulu synmæn t.*, nemligen att afgifva sitt edliga yrande; ej att hålla synen, ty det skulle hafva skett förut: inspectores offerunto se ad iuratam sententiam edicendam, non vero ad inspectionem habendam, hoc enim antea factum esse oportuit. B. 25. coll. 22: 2. *3

Til bundin, adj. förbunden: obligatus. Kk. 1: 1; 2: 3. not. 40.

Tilbúþ, n. tillbud, erbjudande: oblatio. *lækars t.*, M. 11: rubr. *t. fri drap* (cfr. UplL.), M. 25: rubr. *fölghia (lagha) -þi* (cfr. UplL.), B. 18: 1, 4; M. 21: pr. *fölghia eþe ok -þi* (i. q. *fölghia eþabupi*, Kp. 14; cfr. UplL. v. *asker*), Kk. 2: pr. *3

Til bæra, v. a. c. dat. tillhöra: pertinere (ad aliquem). Add. 4. *3

Tilfa, v. a. skaffa: adferre. Kk. 3. not. 91.

Til falla, v. a. c. dat. (vide UplL.) *arf kan manni t.*, Æ. 4: 1, 2. *3

Tilfya, v. a. skaffa: adferre. Kk. 3. not. 91.

Til fulla, v. a. i. q. *til fylla*. Kk. 9: pr. nott. 50, 51.

Til fylla, v. a. (vide UplL.) Prol.; Kk. 9: pr; Kp. 8. *3

Til födas, v. pass. (vide UplL.) Conf. *3

Til ganga, f. (vide UplL.) Kk. 15: 3. *3

Til halda, v. a. öfverlemna, anförtro: committere. Ita h. v. explicari posse videtur in locutione obscura: *sum þe sin skæl t.*, J. 17. Cfr. *Skæl 5*.

Til hitta, v. a. (vide UplL.) *ny lagh t.*, Conf. *3

Til höra, v. a. tillhöra: pertinere (ad aliquem). Kk. 3, 17: 1; B. 1: 1. not. 39; 23: 2; M. 25: 1; Þg. 2: pr; Add. 7, 9. *3

Til kalla, v. a. tillkalla: advocare. *synamæn, syn &c. t.*, J. 1; B. 3, 18: 3; 19: 3; Þg. 2: 1.

Til koma, v. n. vel v. a. c. dat. 1) tillkomma: advenire. J. 3; B. 7: 2; 13: pr; 17: pr; 18: 7; 21: pr; M. 26: pr, 9; 30; Þj. 12: 2. *lagh æru -min*, Conf. 2) hända, ske: accidere, fieri. Conf.;

Kk. 5: 1; 15: 1; Kg. 11: 1; J. 4: 1; 17; B. 33: 1; M. 17: pr. *3

Til kæra, v. a. i. q. *kæra (til mans)*. Þg. 6: 2. *3

Til kömd, f. tillkomst: adventus, accessus. *i sinni t.*, sc. ad regnum. Add. 1: 8. *2 (*tilkvæmd*)

Tillaghur (tilaghur, til aghur), f. pl. (vide UplL.) (*tiund*, Kk. 3, 10: 2. *3

Til lata, v. a. (vide UplL.) *dagsværke t.*, Kk. 1: 1. *3

Til mana, v. a. upmana: admonere. Kk. 10: 2.

Til mæli, n. tilltal: adloquium. *utan dom ok lagha t.*, B. 21: pr. *þola þingstæmnur v. stæmningar ok (full) t.*, M. 14: 1; Add. 4. *hæmnas a lagha t.* (cfr. UplL.), Kg. 4: 1. *

Til rækka, v. a. räcka till: suppetitare, satis esse. Kk. 7: pr. not. 42.

Til sighia, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) Kk. 3, 4: 4; 11: 1; J. 3. &c. *

Til tala, v. a. i. q. *kæra*. M. 14: 1. *3

Tiltala, f. talan, lagligt anspråk: actio, ius agendi. Þj. 16: 2.

Tittalan, f. i. q. *tiltala*. Þj. 16: 2. not. 79.

Timber, n. (vide VGL.) B. 17: pr. * (*tymber*)

Timber hogh, n. huggning af timmer i annans skog: caesio lignorum aedibus contignandis aptorum in aliena silva. B. 17: rubr.

Timi, m. tid: tempus. Conf.; Kk. 17: 1. not. 35; M. 22: 3; Þj. 8: pr; 11: pr; Þg. 11: pr. *en, annan, þriþia tima*, G. 2: pr; B. 1: 1; 24: 2. *t. dags*, (cfr. UplL.), Kp. 14. *a næmdom dagh ok tima*, Add. 1: 2. Cfr. *An-, Brudlöpis-, Byrgþa timi*. *

Tinni, m. (vide ÖGL.) B. 2: pr. *2 (*tindi*)

Tiu, num. tio: decem. Prol.; Kk. 6. *

Tiughu, num. tjugo: viginti. Conf.; Æ. 6: 4. not. 33. &c. Cfr. *Siutan*. *

Tiund (*tionde*, m. Kk. ind. nott. 21, 23; 1: pr. n. 65. &c.), f. tionde: decimae. Kk. 1: pr; 3, 6, 7: pr, 2; 10: 2; Add. 12. Cfr. *Hö-, Korn-, Qvik tiund*. *

Tiunda, v. a. gifva tionde: decimas dare. Kk. 6, 7: pr. *

Tiundi, num. tionde: decimus. Kk. 7: pr; 12: pr; Æ. 3: pr. *

Tipir, f. pl. (vide VGL.) Kk. 4: 3. *

To, n. lin och hampa, prov. to: linum et cannabis. B. 10: 1. not. 96. coll. not. 100.

Tol, n. redskap: instrumentum. Vide *Fisketol*. *3

Tolf, num. tolf: duodecim. *bepas* ... *mæþ t. manna vitnum*, Þj. 12: pr. *t. manna eper*, Kk. 15: 3; B. 18: 2, 3; Kp. 4: 1; M. 22: 3; Add. 3. *standa fore mæþ epe t. manna*, G. 4: pr. *tvæg-gia manna vitni ok t. manna eper*, Kk. 15: 4; J. 11: 1; M. 8: pr. *sværia, vita, sökia, dylia, væria mæþ (tvæg-gia manna vitnum ok) t. manna epe*, vide *Sværia* &c. *tve ok t. sværia*, Add. 3. *sværi þæt frænder hænnar t.*, Æ. 3: 4. *vita v. væria mæþ t. mannum*, vide *Vita, Væria. bindu, sværia, vita, sökia, væria mæþ tvem ok t. (æptir)*, vide *Bindu* &c. *sökia v. væria mæþ sex ok þrim sinnum t.*, vide *Sökia 3, Væria*. Ofta utmärkes med orden *tolf mæn* en nämnd: sæpe verba *tolf mæn* denotant nämndam. *t. mæn v. næmninga mæn*, Add. 6. *t. mæn næmna*, vide *Næmna 2. t. synamæn til næmna*, B. 21: 2. *þæt äggi v. stande til t. manna*, Kk. 4: 4; B. 21: pr; Þg. 3: 1. *þæt skal a t. manna epe standa*, Þg. 7. *væri þæt a t. manna epe*, M. 28: pr; Þg. 6: pr. *væri þæt a t. soknamanna epe*, B. 7: pr. *þæt væri a t. manna vitnum (raþe halvi næmd kvar þera)*, Kg. 4: pr; J.

4: 1; 15: 1; 17; B. 20: 5; 24: 3; 25; Kp. 14; M. 22: 1; Þg. 7. not. 25; 10: pr. *t. mæn skulu þær sannind um leta*, Kp. 10: 2. *t. mæn skulu skupa ok syna*, M. 22: 1. *skilin þæt t. mæn*, Þg. 10: 1. *þæt skulu t. mæn skæra*, J. 18: 1. *t. mæn aghu ransaka*, J. 1. *t. mæn skulu vita ok ransaka*, M. 18: pr. *vitin þæt t. mæn mæþ epe sinum*, Æ. 6: 4. *vitin þæt t. mæn, t. mæn skulu þæt vita (raþe halvi næmd kvar þera)*, Kk. 16: 3; 20: pr; J. 5: 1; 6: pr; 7: 1; 15: pr; Kp. 9: 1; 10: 2; M. 15; Þg. 4: 4; 6: 1, 2; 10: 1. *t. mæn vitna*, Kg. 6: pr, 1; J. 4: 1; 7: 1; 15: 1; B. 8: pr; 21: 2; Þg. 7. *t. mæn sværia*, J. 9: pr; B. 21: 2. *t. mæn aghu væria eller fælla*, G. 4: 1; M. 10: pr; 13: pr; 28: pr; 32, 36; Þg. 9: 2. *t. mæn væria*, Kp. 14; M. 28: pr; Þj. 6: pr; 11: 1; Þg. 7. *t. mæn fælla*, Kp. 14; M. 28: pr; Þj. 6: pr; 11: 1; Þg. 4: 3; 6: 1; 7. *væri sik mæþ t. mannum*, Kk. 21. not. 19. *væria sik mæþ styremanni sinum ok tvem viðþervaro mannum ok t. manna vitnum*, Kg. 10: 3. *varþa laghvunnin mæþ t. mannum*, Æ. 4: 2. coll. Kg. 6: pr. *skæra eþ sin mæþ t. þingsvitnum*, Þg. 5: pr. *3

Tompt, f. tomt: area. B. 11; Add. 4. *

Tompta ra, m. (vide UplL.) M. 22: pr. *3

Tompta skipti, n. delning af bytomterna: divisio arearum pagi. B. 11: rubr.

Tompta skæll, n. råinärke emellan bytomter: lapis terminalis inter areas in pago. B. 22: 2; Add. 6.

Tompta stæmna, f. sammankomst till öfverläggning om bytomternas delning: conventus, in quo deliberatur de divisione arearum pagi. B. 11: pr.

Torf, n. ? torf: caespes. B. 12: 1. *3

Torf skyrd, f. (vide UplL.) B. 12: 1. *3

Torgk, n. torg: forum. Kp. 2: pr; 2; 4: pr; 5: 1; M. 9: pr; Dj. 8: 1. *3

Torgk kōp, torgka kōp, n. (vide VGL.) Kp. 2: rubr.; 4: pr; 5: 1. *3

Torva, f. torfva: caespes. *varper up hoggin t. ok þiuperstaki v. þiuperhel*, allitt., si excisi sint caespes et paxillus (in humo defixus). B. 9: pr. *

Torvo gæld, n. torfbot; så kallas den bot, som skulle erläggas för en menniska, som hade blifvit lefvande begrafven: mulcta caespiticia; ita appellatur mulcta pro homine pendenda, qui vivus erat sepultus (vel, ut rem exprimit ius Upl., depositus inter lapidem et caespitem, *mællum stens ok torvo*, M. 12: 7.). M. 30.

(*Trave*, m. trafve, skyl: strues mergitum frumenti. Kk. 6. not. 75.)

Tro, f. tro: fides. *hava rætta t. til gud*, Kk. 1: pr. *t. lova, a trygga t. lova*, Add. 1: 3, 5. *1

Troa, v. a. (vide VGL.) Kk. 1: pr. *3

Troin (pl. *trone*), adj. trogen: fidelis. Conf. *trygger ok t.*, allitt. Add. 1: 3. *kulder ok t.*, ibid. §. 5. *3

Trolovan, f. trohetslöfte: promissio fidei. Add. 1: 5.

Trygd, f. (a *trygger*) trofasthet: fides. Inde

Trygdar eper, m. trohetsed: iuramentum de servanda fide. Add. 1: 3, ubi h. v. occurrit de iureiurando a novo rege dando.

Trygger, adj. trofast: fidelis. Vide *Tro, Troin*. *3

Tryglika, adv. (vide UplL.) Conf. *3

Træ, n. 1) träd: arbor. B. 30: 1; M. 20: 1, 6, 7; 33: 2. Cfr. *Aldin-, Bæru træ*. 2) mast: malus navis. M. 20: 2. Cfr. *Sægl træ*. *

Trægarper (*threagarper*), m. trädgård: hortus. B. 10: 3. not. 4; §. 4. *3

Trægki, m. (Isl. *tregi*) sorg: moeror. Vide *Tar*.

Træpa, v. a. (vide UplL.) J. 10: pr; 11: 2. *

Træpe, n. 1) plöjd (men ej besädd) åker: ager aratus (non vero consitus). (*saper aker*. B. 11: 1. 2) tråde: cessatio agri. *hava (gærpe) i t.*) (*sa*, B. 23: 2. *

Træpis løn, n. pl. (vide UplL.) J. 10: pr. *3

Trøst, f. trygghet: securitas. Prol. *1

Trøsta, v. a. (vide UplL.) Conf. *3

Tvalyti (*tvaloti, tvæloti*), m. pl. två tredjedelar: bes.) (*þriþiunger*, Kg. 12: 2; G. 3: 3; Æ. 2: pr. not. 34; Dj. 15; Add. 2. * (*tvæloti*)

Tve, num. två: duo. Conf.; J. 6: pr. &c. Cfr. *Annat-, Bapitiggia*. *

Tunga, f. tunga: lingua. M. 10: 1. *3

Tvæbôte, n. tveböte: duplex mulcta. M. 26: 13. *liggia i t.*, G. 3: 1; M. 10: 2; 26: pr, 1-6. &c. *vara i t.*, G. 2: 1, 2; M. 26: pr; Dj. 12: 2. *3

Tvæbötis drap, n. (vide UplL.) M. 26: rubr. *3

Tvæbötis mal, n. mål, der dubbla böter erläggas: caussa, in qua duplex mulcta penditur. M. 10: 2.

Tvæfalder, adj. tvefald: duplex. Vide *Hor*. *3

Tvætala, f. tvetalan; så kallas det, om antingen käranden eller svaranden under rättegången ändrar sin talan: sermo duplex v. discrepans; ita appellatur mutatio rationis agendi vel respondendi pendente lite ab alterutra parte facta. Pg. 6: 1, 2. *3

Tylpt, f. 1) (vide VGL. sub 1.) *prea-te*, tretiosex: triginta et sex. Add. 2. 2) (vide VGL. sub 2.) Vide *Prætylpter*. *

Tækka, f. (a *taka*, conducere; vide UplL. v. *taku skæl*) lega (af jord): conductio (fundi). Vide *Bolatækka*.

Tølghekniver, m. (a *tølgia*, tälja: cultro asciare) täljknif: culter fabrilis. M. 26: 3.

Tælia, v. a. 1) räkna: numerare. Kk. &c. rubr.; Kk. 6. Cfr. *Af-*, *Uptælia*. 2) förtälja, upläsa, säga: recitare, dicere. *nu ær talt um giptarmal, hær ær talder iorþa balker* &c. G. 6; J. 18: 1; B. 33: 3; Þj. 16: 2; Þg. 11: 2. Cfr. *Taka 2*. *

Tæppa, v. a. (vide ÖGL.) B. 20: 5. *t.* (sc. *vatn*) *up a aker æller æng*, stämman vattnet, så att det öfversvämmar åker eller äng: aquam obstruere, ut inundet agrum vel pratium. B. 21: 2. Cfr. *Ater-*, *Lid-*, *Þværtæppa*; *Vatn tæppa*. *3

Tömber, m. töm: habena. B. 2: pr; 8: 5.

U. V.

U, vide *Ur*.

Vagha, v. a. våga: audere. *v. sik við* &c. B. 27: 1. not. 94. (Cfr. *Vidher-våga*.)

Vagn (*vang*; pl. *vægnir*), m. vagn: currus. B. 8: 5; 10: pr. *

Vak, f. vak: foramen glaciei. Vide *Notvak*. *3

Vaka, f. (vide UplL.) Vide *Varþer*. *3

Val, n. val: electio. Add. 1: 8. *þrea presti* &c. *i v. hava v. læggia*, Kk. 4: pr, 1; J. 5: pr. Cfr. *Kununga val*. *2

Valborgha messa, f. Valborgsmessa: festum Valpurgis, d. I Maii. Kk. 3: pr; B. 17: pr.

Vald (*val*, Add. 1: 5.), n. 1) magt: potestas. *kunungs v. styrkia*, Add. 1: 5. *af v. mæþ kununglika-de*, Conf.; Add. 1: 3. *þæn kunungs v. þær til haver*, Þg. 1. *mæþ siælf-s-de*, af egen vilja: sua sponte. M. 20: 2. not. 48. 2) våld: vis, violentia. *mæþ v. gæsta man*, Kp. 10: pr. Cfr. *Taka 1*. 3) rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *hava v. ægha v.*, Kk. 4: pr, 1; 5: pr; 10: 2; 12:

pr. &c. cfr. *Huþ. hava fult v.*, Add. 9. *v. ok vitsorþ*, vide *Vitsorþ*. *

Valda (*valla*; iupf. *vlti v. vlti*), v. a. c. dat. v. acc. (vide ÖGL.) *v. skilnapi v. skapa*, Kk. 15: 2; B. 12: pr. *v. þæt at* &c. Kk. 6; Þg. 5: pr. *prester-der*, Kk. 9: 2. *garþer, otama fæ* &c. *-der*, B. 5: 4; 7: pr; 8: 2; 28: pr; Þj. 9. *

Valder, m. vall, mark: campus. Vide *Hiorþ-*, *Svina-*, *Vighvalder*. *

Valder, part. pass. a *vælia*, q. vide.

Vald föra, v. a. (vide VGL. sub 1.) *binda man ok v.*, Þj. 6: pr. *3

Valdsgærning, f. våldsgærning: violenta actio. Kg. 6: 2; Kp. 10: pr; 11: pr, 2; Þg. 2; Add. 8. *3

Valdsmæþer, m. öfverhetsperson, konungens ämbetsman: magistratus, minister regius. J. 5: pr; Kp. 11: 1.

Valdsværk, n. i. q. *valdsgærning*. B. 21: pr; Kp. 11: pr. *3

Valdtaka (*valltaka, valtaka*), v. a. (vide UplL. sub 1.) (*stiæla*, J. 16; Kp. 8. *3

Valdugher, adj. våldig, mächtig: potens. Vide *Als-*, *Envaldugher*. *3

Vana, vocabulum, ut videtur, corruptum; pro *uannu* forte legendum est *bann*. Add. 12.

Vander, adj. ond, prov. van, vonn: malus. M. 34. nott. 44, 45. *3

Vansör, adj. (vide VGL.) Kp. 14. *3

Vapn, n. vapen: arma. Kg. 5: 2; Kp. 1: pr; M. 26: 1; 33: 1; Þj. 7. Cfr. *Bana-*, *Folk-*, *Hamnu-*, *Morþvapn*. *

Vapna skipti, n. (vide VGL.) Kg. 8: pr. *

Var, f. vår: ver. Kk. 17: 1. *

Var, adj. varse, upmärksam: attentus. *varþa v. viðþer* (cfr. UplL.), Kp. 2: 1. *3

Var, pron. poss. vår: noster. Conf.; Prol.; Kk. 1: pr. &c. *3

Vara (*væra*, Prol. not. 50.), v. n.

vara: esse. præ. conj. *se*, pl. *seen*, Conf.; Kk. 20: pr. &c. *ærin*, Kk. 15: 3. not. 14. *si*, Kp. 4: pr; 12: 1; M. 18: 1. *vari*, pl. *varin*, Kk. 15: 3; Kg. 11: pr. &c. impf. conj. *vari*, pl. *varin*, Kk. 20: pr; Kg. 11: pr; Æ. 1: pr. not. 12; J. 2: pr. *vari þæt a soknamanna &c. vitnum, a tolf soknamanna epe, a taka epe, a þingsvitnum &c.* Kk. 3, 6. not. 1; G. 5: 3; B. 7: pr; Þg. 5: pr; 6: pr. &c. cfr. *Tolf, Vitni. firi, nær, til, við v.*, vide *Firi 12, Nær &c.* Cfr. *Fra-, Fyrærande; Samværa.* *

Vara, v. a. (ab adj. *var*) 1) se, blifva varse: videre, animadvertere. Vide *Ovarandis.* 2) (vide ÖGL.) Kk. 3. *v. man víper*, Kk. 3; Add. 12. Cfr. *At-, Lagh-, Víper vara.* *

Vare frua dagher, m. (vide VGL.) *v. þæn fyrre* (cfr. VGL. et UpL.), Kk. 7: 1, ubi recc. quidam codd. pro *fyrre* habent *dyre*, nott. 80, 81. *3

Varfang, n. pl. redskap till vârabete, âkerredskap: "utensilia agricolae, verno tempore usurpanda," ut recte vertit Ih. B. 2: pr.

Var friper, m. (vide ÖGL.) Þg. 11: pr. *3

Vargha garþer, m. (vide VGL.) Kk. 2: 3; B. 27: pr, 2. *3

Vargha næt, n. (vide VGL.) B. 27: pr. *2

Vargher, m. 1) (vide VGL. sub 1.) Vide *Kasnavargher.* 2) varg: lupus. B. 27: pr, 1. *

Varna, v. a. i. q. *vara 2.* Kk. 3. not. 14. *3

Varnaþer, vide *Varþnaþer.*

Varþa, v. a. c. dat. v. acc. 1) vârd, sköta: custodire, curare. *v. tiund sinni*, Kk. 7: pr. *v. sarlipum, grind*, B. 8: 1; 9: 2, 3. *v. fastgarþe* (*niper sælla*, B. 13: 2. *v. garþsto sinni*, B. 14: 2. 2) ansvara for: præstare (periculum rei, damnum &c.). *v. værkum*,

brutum, handværkum sinum, G. 2: 1; J. 14: 3; B. 18: 2; 19: 2. *v. surum*, M. 4: pr. *v. firi brut mans*, Kg. 12: 2. *v. firi þiusnaþe*, Þj. 12: 5. *v. firi sæ sit &c.* M. 1, 17: 1. *v. firi klokkara*, Kk. 4: 1. *v. baþe liuvu ok leþo*, Þj. 9. *v. aldin um sex vikur*, B. 28: 3. 3) öfverlemna, gifva: dare, tradere. *v. botum firi (drap)*, M. 29. *v. brud hem til bonda sins*, G. 3: 1. *ater v.*, reddere. Kp. 7. Cfr. *An-, In-, Ut varþa.* 4) angâ, röra: attinere, spectare. *hvat þæt þar klærka æller lekmæn*, Kk. 19. Cfr. *Um varþa.* *

Varþa (impf. *vard*, conj. *vrude*, Add. 1: 3, 8.), v. n. 1) vârd, blifva: esse, fieri. *v. siuker æller sar*, M. 30. *hvar þæt v. kan*, quicumque fuerit. Kk. 11: 1. *firi v.*, vide *Firi 1.* 2) ske, intrâssa: fieri, accidere. *messu-fall, skitnaþer &c. kan v.*, Kk. 10: 3; 15: 2; G. 2: 1; B. 21: pr. not. 19; M. 17: 1. *kan (sva illa) v. at &c.* Kk. 2: 1; 4: 2, 4; Æ. 6: pr. *

Varþer, m. vârd, vakt: custodia, excubiae. *utan varþ ok vaku* (cfr. ÖGL.), Kg. 11: pr; M. 29. *innan varþ ok vaku*, i. e. i þem öium andra (sc. öiar) *liggia utan firi*, M. 29. *varþ taka, ut sætia &c.* Kg. 12: pr, 2, 3. Cfr. *Bya-, Bötis-, In-, Lyznu-, Ut varþer.* *3

Varþer, adj. (Isl. *verdr*, Alam. *wart, wert*, Anglo-Sax. *veard*; cfr. GRAFF, *Althochdeutscher Sprachschatz*, Th. I. p. 998-1011.) vând (ât ett visst håll; deraf: någon vart, vestvart, invärtes, utvärtes, vedervärdig): versus (aliquorum). Vide *Ovan varþa.*

Varþ hald, n. vakthållning: excubatio. Kg. 12: rubr. *3

Varþlös, vardalös, adj. utan vârd: sine cura. -su, adverbialiter, nisi -sa legendum sit, B. 8: 4.

Varþ mæper, m. vaktkarl, post: excubitor. Kg. 12: pr. *3

Vårpnafer, varnafer, m. 1) (vide UplL. sub 1.) *fore husum -ap uppi halda*, Kk. 2: pr. *vari þæt i þæs -þe*, Kp. 6: pr. *liggi hans v. a.*, B. 31: pr; Kp. 12: 1. *-ap mans a læggia* (cfr. ÖGL.), B. 6:2. 2) (vide UplL. sub 2.) *hava döþan -ap firí durum*, vide *Dyr.* *

Vasalighre, n. ett till fiskeverks anläggande tjenligt ställe, troligen sådant, der vattnet är grundt och vassar (gran- eller löfruskor) kunna ned sättas: locus operibus piscatoriis idoneus, talis, ut videtur, ubi flumen vel mare vadosum est ramulique abiegni vel frondei piscium alliciendorum caussa demitti possunt (cfr. ÖGL. v. vasi). Vide *Gravalighre*. Opus piscatorium nostro tempore *verke* dictum, quoque appellatur *mjärdeläger*, interdum vero *vase*; vide von WRIGHT, *Skandinaviens fiskar, Bihang* p. 8.

Vatn, n. 1) vatten: aqua. Kk. 9: pr; B. 12: pr. 2) sjö eller ström: lacus v. flumen. Æ. 6: pr; B. 20: pr, 2, 5. &c.) (*land*, M. 26: pr. *stiæla lin æller hamp ... ur -ni*, nemligen der det är nedlagdt för att rötas, såsom ännu med linet brukas på vissa orter: furtim auferre linum vel cannabum quod, ut maceretur, in aqua demersum est (quae ratio lini macerandi adhuc quibusdam locis in usu est). B. 10: 1. not. 100. Cfr. *Frælst; Fiske-, Mip-, Ströms vatn.* *

Vatn synd, f. (vide UplL.) Þj. 15: rubr. *3

Vatnqværn, vatnqvarn, f. vattenqvarn: mola aquaria. B. 21: pr, 3. *3

Vatn tæppa, f. vattenuppdämning: obstructio aquae. B. 20: 5. not. 100. *3

Vap, n. upgående af gränsen emellan ängslotter, med tillhjälp af upställda stänger: finium inter prata determinatio, ope perticarum in termino positaram facta (cfr. *Vapa, Vap stang*, et ÖGL. v. vape). *vapa v. i ængium*

(*æria forar i akrum*, B. 4. v. *ligger a man*, gränsen är, genom liniens krökning, orätt uppgången in på grannens jord: linea terminalis curvata est in detrimentum vicini. Ibid. *stang stander i vapi*, B. 7: 1.

Vapa, v. a. (egentligen gå: proprie vadere) upgå gräns (emellan ängslotter) i rät linie emellan de vid råmärkena upställda stänger: lineam terminalem (inter prata) ducere, recta progrediendo inter perticas in terminis positas. v. *vap*, B. 4. v., absolute, B. 7: 2.

Vapa bot, f. (vide VGL.) Kk. 2: pr; 4: 2; B. 18: 1-3; Kp. 14; M. 18, 19, 20: 1, 3-7. *æggi a -tum*, Kk. 4: 4; B. 24: 1. *biuþa v.*, B. 18: 3; M. 21: 1; 33: 2. *böta v.*, B. 18: 5; M. 7: pr. *viliaværks bot ok ei vapa* (sc. bot), M. 7: 1. *

Vapa drap, n. vådadråp: homicidium casu factum. v. *af handvirkum*, M. 19: rubr.

Vapa elder, m. vådeld: incendium fortuitum. B. 18: rubr. *3

Vapa eper, m. (vide VGL.) Kk. 2: pr; B. 18: 4; M. 7: 1; 21: 1. *biuþa v.*, B. 18: 4; M. 33: 2. *stæsta v.*, M. 21: 1. *stæsta v. fylla v. atertan manna*, M. 20: 1; 21: pr. *atertan manna eper ær v.*, Kk. 4: 2. *

Vapa gæld, n. i. q. *vapa bot*. B. 24: 1. not. 14. *3

Vapa skuver ?, skuffning med våda: impulsio involuntaria. M. 33: rubr.

Vape, m. 1) våda, fara: periculum. Kk. 21. not. 30. 2) (vide ÖGL.)) (*vili*, vide *Vili. vari þa vape i viliaværke*, Kk. 2: pr. cfr. *Koma 1. vita v. sværia (skapa) til v.*, M. 7. *utan (þær) v. fölghe*, vide *Fölgia 3*. Cfr. *Branda vape.* *

Vap stang, f. stång som nedsättes i jorden till rättelse vid upgående af rågång (emellan ängslotter): pertica quae

ponitur in confinio (pratorum), ut, ad eius ductum progrediendo, determinentur fines (cfr. *Vap, Vapa*). B. 7: 1.

Vesgötur, m. pl. (vide VGL.) Kg. 2; Add. 1: 7. -*ta laghman*, Kg. 1; Add. 1: 7. *3 (*væstgötur*)

Vestmæn, m. pl. (vide UplL.) Kg. 2; Add. 1: 7. -*anna laghman*, Kg. 1; Add. 1: 7. *3 (*væstmæn*)

Ugn (*øghn*), m. i. q. *omn. u. æller ærin*, allitt. Kk. 2: pr. not. 94; B. 18: pr.

(*Ungsmunne*, m. (Isl. *ofns-munni*) ugnsmun: os fornacis. Kk. 2: pr. not. 94.)

Vi, pron. vi: nos. Conf.; Kk. 6, 7: pr. &c. gen. *var*, Conf. dat. et acc. *os*, Conf.; Kk. 21; Kg. 12: 3. &c. * (*vir*)

Vider, adj. vid: amplus, latus. Vide *Vit, Utvida*.

Vigh, n. strid: pugna. *standa a mot mæþ v. ok væriu*, allitt. M. 26: 9. *mæþ v. ok vrepshænde v. værn*, allitt. B. 27: 2. et not. 3. *3

Vigher, adj. i godt stånd: bene comparatus. *garþer stod v. ok væl boin*, allitt. B. 8: pr. Cfr. *Ovigher*. *3

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *v. kirkiu*, Kk. 5: pr. *vigþ iorþ*, Kk. 9: pr. 2) kröna (konung): sacro ritu coronare (regem). *til kronu -as*, Kg. 3. -*as ok kronas*, Add. 1: 6. 3) (vide ÖGL. sub 4.) *lik v.*, Kk. 9: pr. 1. Cfr. *Ovighþer*. *

Vighvalder, m. (vide VGL.) M. 24: pr. not. 19. *

Vigning, f. 1) invigning: consecratio. *kirkiu v.*, Kk. ind. not. 16; 5: pr. n. 100. 2) vigsel: benedictio nuptialis. Kk. 13. Cfr. *Hiona vigning*. *3

Vigsl (*vigilse*, Kk. ind. not. 16; 5: pr. n. 100; §. 1. n. 45.), f. 1) invigning: consecratio. Vide *Kirkiu vigsl*. 2) kröning: coronatio (regis). *v. kunungs*, Kg. 3: rubr. *2 (*vixl*)

Vigsla spield, n. (vide ÖGL.) Vide *Kirkiu vigsla spield*. *2 (*vixla spiæll*)

Vika (gen. pl. *vikna v. viku*, Kp. 11: pr. et not. 64.), f. vecka: septimana. J. 7: 1; B. 1: pr; 24: pr; 28: 3; Kp. 11: pr. *

Viku tal, n. antal af veckor: numerus septimanarum. B. 28: 3.

Vild, f. 1) veld: favor alterutrius partis. *firi -da* (gen.) *saker*, Pg. 4: 2. 2) pl. -*dir v. vilþir*, vängafva i penningar vid jordaskifte: donum pecuniarium in permutatione fundorum datum. *v. giva, taka, ater giva*, J. 12: 3. Ih. vertit: "epimetra, honoraria quae sponte dantur." *2

Vilder, viller, adj. (vide ÖGL.) *fara v. (ok ovis)*, B. 3, 7: 2; 17: pr. *v. ganga*, B. 3. *

Vili, m. vilje: voluntas. B. 33: pr.)(*vape*, Kg. 11: 1; B. 18: 5; M. 2. &c. *mæþ hans v. sinum vilia*, B. 33: 1; Add. 1: 1. *mæþ siæls sins v.*, B. 33: 2. *mæþ siæls v.*, a) upsåtligent: consulto. M. 17: 2; Pg. 5: pr. b) frivilligt, af egen vilja: sua sponte.)(*æptir bön æller buþ annars*, M. 20: 2. *æptir vilia ok fallum sinum*, Add. 1: 6, 7. *æptir kunungs v.*, Add. 1: 5. Cfr. *Gop-, Harms vili; Illa viliaþer*. *

Vilia, v. a. vilja: velle. impf. *vildi*, Kk. 4: 4. &c. pl. 1. p. *vildom*, Conf. præ. conj. *vili*, Kk. 11: pr; B. 23: 2. *þæs -andis*, Kg. 5: pr. Cfr. *Sialsviliane*. *

Vilia gærning, f. upsåtlig gerning: actio consulto patrata. *mæþ v.*, Æ. 6: 1.

Viljaværk, n. i. q. *vilia gærning*. M. 7: pr; 28: pr; 33: 2. *v. i sarum*, M. 3: rubr. *þa vari v. komber vape i v.*, Kk. 2: pr; M. 21: 1. *3

Viljaværks bot, f. böter för upsåtlig gerning: mulcta actionis consulto patratae. M. 7: 1; 18: 1. *þær komber vape i v.*, B. 18: 1.

Villa, v. a. villa: turbare. *v. kiorþ*

alla, B. 29: pr. *v. buþkafla* (cfr. UplL.), Þg. 2. Cfr. *Vitvilkinger*. *3

Villi diur, n. (Isl. *villi-dyr*) villdjur: fera. M. 17: 1.

Vin, m. vän: amicus. Vide *Ovin*. *

Vin, vinn, f. (vide UplL.) *mæþ dighri v.*, Prol. *v. a læggia* (cfr. UplL.), Conf. *3

Vindöggha, n. (vide ÖGL.) Þj. 12: 1. *3

Vinga, v. a. (vide VGL.) *ohemult v.*, Kp. I: pr. *2

Vingan, f. mäklares närvaro och biträde vid köp af lösören: praesentia et officium proxenetae in emtione venditione rei mobilis (cfr. VGL.) *köpmæþ v.*, Kp. I: rubr. *1

Vinganaman, m. mäklare vid köp af lösören: proxeneta, qui in emtione venditione rei mobilis aderat (cfr. VGL. v. *vin 2*). Kp. I: pr; Þj. 8: pr; 9.

Vinna (part. pass. *vunnin v. vnnin*, sup. *vunnit v. vnnit*), v. a. 1) vinna, segra: vincere. *v. iorþ* (cfr. ÖGL.), J. 9: 3. *v.*, absolute, ( ) (*tappa*, sc. *delo*), J. 18: pr; Þg. 5: 1; Add. 11. *sik gita þær til vnnit*, Æ. 3: pr. *v. sin viðerdelo man* (cfr. UplL.), Þg. 6: 2. 2) öfverbevisa: convincere. *laghlika til valdsgærning v. þær til v. til þiuvs vnnin*, Kg. 6: 2; B. 16: pr; Þj. 4: pr. Cfr. *Forvunnin*, *Laghvinna*. 3) *vinna*, pass. finnas, vara till: exsistere, adesse. Kk. 6. *

Vinter dagher, m. vinterdag: dies hiemalis. *til -gha*, till vintrens början: ad initium hiemis (forte idem respicitur tempus, quod nomine *vinter-nat* insignitur). B. 12: pr.

Vinter nat, f. vinternatt; så kallades natten till den 14:de October, då vintren ansågs taga sin början: nox hiemalis (prima); ita appellabatur nox diem XIV Octobris antecedens, qua hiems incipere censebatur. *æptir v. til*

v., B. 22: 2; 25. Etiamnunc apud Norvegos dictus dies appellatur *vetternet*, pariter ac dies XIV Aprilis *somarnet*; cfr. FINN MAGNUSEN, *Specimen Calend. gent.* Eddae Saemund. Vol. III insertum, pag. 1015; FOUIGNER LUND, ad *Bergens Gamle Bylov*, pag. 109. In privilegiis a R. VALDEMARO IV ANNO 1361 urbi Lundae datis (K. ROSENVINGE, *Samling af gamle Danske Love*, V. p. 64.) occurrit *vinthermodz ughe*, i. e. ea septimana, in quam incidit dies XIV Octobris; minime vero legendum est *vinthermaanedz uge*, ut perperam habet alius codex, quem tamen hoc loco meliorem praebere lectionem credit ROSENVINGE (l. c. p. 594.).

Vinter not, f. not, som om vintren drages under isen, på det sätt, att två större vakar göras, den ena för notens nedläggande och den andra för dess updragande; och emellan dessa, i två rader, smärre vakar, emellan hvilka noten framskjutes under isen med tillhjälp af stänger: verriculum, quod hieme sub glacie trahitur, idque ea ratione, ut, duobus maioribus foraminibus factis, per alterum sub glaciem demittatur, per alterum tollatur verriculum; inter ista vero foramina duae sint series minorum foraminum, inter quae verriculum sub glacie protruditur ope perticarum. B. 20: pr. Cfr. *Den Svenska Fiskaren*, Stockh. 1826, p. 89-91. VON WRIGHT, *Skandinaviens fiskar*, Bihang p. 11.

Virdar, m. pl. Värendsboar: Verendiae incolae. *v. ok allir smalcenningar*, Add. 1: 7. *-da laghmaþer*, d. ä. Värends och de till Tiobärad äfven hörande Finveds och Njudungs lagman: legifer Verendiae et regionum *Finöiþ* ac *Niupung* ad legiferatum decem territoriorum quoque pertinentium. Ibid. Cfr. VGL. v. *Værend*, ÖGL. v. *Sma-*

land, et librum meum om Sveriges äldsta indelning i landskap &c., p. 19-22. *Virdar* est vocabulum viros significans, in poësi Islandica occurrens; in indice ad *Kormaks Saga*, Hafn. 1832, ita explicatur: "*Virdar* ex *vird*, quod idem est ac *virding*, denotat itaque homines magnificos, honoratos."

Virdninga værder, adj. (vide UplL.) Conf. *3

Virke, n. verk: opus. Vide *Fast virke*, *Handværki*.

Virpa, v. a. värdera: aestimare. B. 20: 1. *3

Vis, adj. vis: sapiens. Conf. Cfr. *Ovis*.

Visa, v. a. visa: monstrare. Conf.; Prol. not. 21; Kp. 10: 1. Cfr. *Avisning*. *

Vist, f. vistande: mansio, commoratio. Vide *Landsvist*. *

Vist, f. mat: cibus. Vide *Skipvist*. *3

Vistahus (visthus), n. (vide UplL.) Kk. 2: pr. *3

Vit, n. vett, förstånd: ratio, mens. Vide *Samvit*, *Afvita*. *

Vit, adv: (a *vider*, amplius) vidt, vida: longe lateque. B. 3. compar. *viþare*, *vidar*, vide *Elder*. *3 (*viþari*)

Vita (præs. *vet*, *veth*, *veit*, *væt*; impf. *viste*, *vissi*, *vise*, pl. *vistu*), v. a. 1) veta: scire. Kk. 13; Æ. 6: pr; Kp. 1: 1; 2: 1; 11: 2; Þg. 10: pr; Add. 1: 3. v. *sannan barnaman*, M. 22: 2. *vitande man*) (*ovormaghi*, M. 3. coll. 2. Cfr. *Ovitandis*. 2) vetta: vergere. *til lands v. hafs v.*, Kg. 11: 1. *

Vita (n. part. pass. *vit* v. *vith*, Kg. 11: pr.), v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). v. *afraþ utgivit*, J. 10: 1. v. (*ater*) *gullit*, J. 10: 1; B. 3: 4; Þg. 6: pr. v. *sik til fapurs*, i. q. v. *fapur* (vide UplL.), Kk. 15: 4. v. *sik i tak*, Þg. 10: pr. v. *mæþ vitnum*, Kg. 12: 2. v. *mæþ ens sins epe*, J. 10:

1. v. (*forfall*) *mæþ tvem mannum*, Þj. 9; Þg. 3: 1. v. *mæþ tvægga presta epe ok sialfsins þriþia*, Kk. 10: pr. v. *mæþ tvem (mannum) ok sielver þriþi*, J. 10: 1; Kp. 6: 2; Þj. 8: 4; Þg. 10: pr. v. *mæþ sex mannum*, J. 10: 1. v. *mæþ tvægga manna vitnum ok sex manna epe*, M. 9: pr; Þj. 8: 1. v. *mæþ tvem ok sex*, Þj. 8: 4. v. *mæþ sex mannum af köpstapi ok sex af lande*, J. 9: pr. v. *mæþ tolf mannum*, Kk. 9: 2. v. (*in til mans*) *mæþ tvægga manna vitnum ok tolf manna epe*, G. 5: 3; J. 16; M. 7: pr. v. (*in til mans*) *mæþ tvem (bygðfastum mannum) ok tolf (æptir)*, J. 10: 1; B. 5: 4; M. 14: pr; Þj. 8: 1; Þg. 6: pr. v. *sik frælsan mæþ atertan manna epe*, Kp. 3: 1. 2) in-tyga, utlåta sig öfver: adfirmare, edicere. *styreman skal v.*, Kg. 10: 3. *vitin þæt fastar (ok forskialamæn)*, G. 3: 2; J. 12: pr. *syn skal v.*, B. 5: 2. *vitin þæt synamæn v. mietsmæn*, B. 18: 7; Þj. 4: 2. *sex mæn v.*, B. 16: pr. v. *hvat flærþ ær sald æller ei*, de nemda octo virorum, Kp. 2: pr. *hundaris næmd skal v.*, *tolf mæn skulu v.*, vide *Hundaris næmd*, *Tolf*. 3) svärja: iurare. *vitin þön tu &c.* J. 9: 1, nisi pro *vitin* legendum sit *vitni*. Cfr. *Epviti*. 4) tillvita, beskylla: accusare. v. *manni mal, bæru eld, valds-gærning &c.* Kk. 10: 1; B. 18: 7; Kp. 11: pr, 2. &c. *kan þæt manni vitas*, B. 2: pr. *varþer manni vit*, Kg. 11: pr. *vitis manni at &c.* B. 16: pr; 18: 7. &c. *þæn sum (sc. sak) vitis*, Þj. 5. *

Vita, f. vetskap: scientia, notitia. *utan vitu mans*, Kp. 4: pr; Þj. 12: 4. *1

Viter, adj. (vide VGL.) v. *ok sniel-der*, Add. 1: 2. superl. *vitaster* v. *vitaster*, Conf.; Kp. 10: pr. Cfr. *Ovita* *scæ*, -gærning. *3

Viterliker, adj. veterlig: notus. Conf. *3

Viti, n. (vide UplL.) Vide *A viti*. *3

Vitna, v. a. 1) bevisa med vitnen: testibus probare. Vide *In vitna*. 2) vitna: testari, testimonium dicere. *tve mæn v. mæþ manni*, Pg. 4: 2. *þæn hamnumæn v. byamæn til v.*, Kg. 10: pr; Pg. 3: pr. 3) intyga (om nämnd): adfirmare, pronuntiare (de nemda). *tolf mæn v.*, vide *Tolf. tolf mæn v. man til (gærning)* (cfr. UplL.), Kg. 6: pr; Pg. 7. *synamæn v.*, B. 13: 1; 19: 3; 20: 5; 23: pr; 28: pr. *

Vitni, n. 1) bevis: probatio. *biuþa lagh æller v.*, Pg. 9: 1. *sökia mæþ -num a man*, B. 5: pr. *fölghia hamum full v. at &c. J. 1. vari þæt a samu -num ok vitsorþum &c.*, allitt. M. 9: 1. *æru ei þæsse v. til*, ibid. pr. Cfr. *Giptar-*, *Lyktar vitni*. 2) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. *mæþ tvæggia v. þriggia manna -num*, duobus v. tribus viris praesentibus. B. 6: 2; 16: pr; 17: 6; 29: pr; Þj. 13: 1. *mæþ -num tvæggia manna af köpstæpe ok tvæggia af lande*, Kp. 1: 3. *mæþ (tvæggia) granna -num*, J. 4: 1; B. 26: pr. *mæþ skipara -num sex ok styrimans*, Kg. 11: pr. v. *bæra*, Pg. 9: pr. *æru til tvæggia manna v.*, si testimonium ferant duo viri. Kg. 11: 1. *þæt skal vara a tvæggia granna -num æller nagraanna*, Kk. 6. not. 1. *man víper binda mæþ tvæggia manna -num*, B. 17: 6. *mæþ tvæggia manna -num ok siælver han þriþi*, ibid. pr. *tvæggia manna v. ok sex manna eper*, vide *Vita 1. tvæggia manna v. ok tolf manna eper*, vide *Tolf. þriggia manna v. ok alertan manna eper*, vide *Sökia 4. sex manna v. ok þrætylpter eper*, vide *Sex. fulla eþ ok v.*, Kp. 4: 1. *vari þæt a þera (manna) -num sum &c. G. 5:*

3; J. 10: 3; B. 22: 1; Kp. 1: 3; 4: 1. stan- de þæt a -num þera &c. G. 3: 2; B. 6: 2. æptir þera -num, J. 12: pr. *æptir bolags fasta -num*, J. 15: 2. *æptir miætsmanna -num*, vide *Miætsmæn. vari þæt i lækerns -num*, M. 3. Cfr. *Fals-*, *Sokna vitni*. 3) nämnds ytrande: sententia a nemda pronuntiata. *þæt vari a tolf manna -num*, vide *Tolf. vari þæt a (sc. tolf) soknamanna -num (raþe halvi næmd kvar þera)*, Kk. 3. (coll. 4: 4.); B. 8: 2; 14: 2. *vari (þæt) a þera -num*, B. 5: 2; 8: 3. *væri sik mæþ styremanni sinnum ok tvem vípervaro mannum ok tolf manna -num*, Kg. 10: 3. 4) vitne: testis. *dylia mæþ tvem -num ok tolf manna epe*, Æ. 5: 1. *sökia man mæþ -num*, Pg. 9: 4. *sökia mæþ þrim -num ok alertan manna epe*, B. 5: pr. *vita mæþ -num*, Kg. 12: 2. *fællas at -num*, vide *Fælla 6. mæþ -num ok vípervaru mannum*, allitt., praesentibus testibus. Kp. 9: pr. *mæþ -num ok fullum fastum*, J. 9: pr. coll. 12: 1. *varþa sander at v. gripin víþ v. fangin mæþ fullum -num*, B. 22: pr; 23: pr; Þj. 4: 3. Cfr. *Aftækta-*, *Forfalls-*, *Köp-*, *Lans-*, *Lepsna-*, *Lofs-*, *Lysninga-*, *Skruk-*, *Þings vitni*. *

Vitnis mal, n. (vide UplL.) Pg. 9: rubr. *3

Vitnis maþer, m. vitne: testis. Kp. 1: pr. *

Vitsorþ, n. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *havi v.*, Æ. 5: 1; M. 2. &c. *hava v. ægha v. (víper) binda, vita, sökia, sværia*, B. 17: 6; Kp. 1: 2; 6: 2; M. 2; Þj. 8: 4; Pg. 2: 1. *havi v. aghe v. væria sik v. fri sit*, Kk. 13: 3. not. 5; B. 5: 1, 2; 16: pr; 17: 6; 29: 1; M. 9: pr. &c. *þætta æru v. þera vita &c. Kg. 12: 2. manni gífs v. vita &c. Þg. 10: pr. havi v. mæþ tvæggia manna vitnum &c. J. 11: 1. vald ok v. æller v.*, J. 1, 12: 4; M. 8: pr; 10: 2; Add. 10. *hava v.*

gripa til heimföpo &c. Þj. 7. *stande nei firi hanum ok v.*, B. 18: 7. *stande a -þum sinum* (i. e. *dylti*), Þj. 12: 1. *til -þa komin*, Þj. 4: 3; 5. *hava þing firi sik til -þa*, Þg. 4: 3. *væri v. hans*, B. 16: 1. *þær gífs skiptis fastum v.*, J. 12: 4. *aghi þæn þera v. givande v.*, i. e. ei creditur. G. 5: pr. 2) bevisningskraft: vis probandi. *garþer, aftækt &c. aghi v.*, B. 14: 1; 17: pr; 23: 1; 29: 1. 3) bevisning: probatio. *tala ok v., kæra eller v.*, Þg. 6: 1, 2. *gripa til -þa*, Þj. 7; Þg. 4: 4; 6: 1, 2. *sak ær komin til lagha eller -þa*, Þg. 4: 4. *standa a samu -þum*, ibid. *væri þæt a samu vitnum ok -þum &c.*, allitt. M. 9: 1. *væria sik mæþ þyllikum v. samu (talu ok) -þum*, Þj. 8: 3; Þg. 6: 1. *dylia mæþ -þum þera sum viper varu &c.* Kp. 1: 1. *fylla v.*, Þg. 4: 3; 10: pr. *fælla v.*, Þg. 10: pr. *fællas at -þum*, vide *Fælla 6. fallin at -þum*, Þg. 8: 2; 10: pr. 4) (vide ÖGL. sub 2.) *havi þæn v. v. gífs þem v. ryma vill, solskipt vill hava, skipta v. byggia vill*, B. 11, 12: 1; 20: 2; Add. 5. 5) (vide ÖGL. sub 3.) *havi ængin v. víþ skogh at kænna*, J. 14: pr. *aghi v. skipt a læggia*, Add. 5. *havi vald ok v. leþa &c.* B. 16: 1. *aghi v. ængin til þæt arf*, Æ. 3: 4. *þæs havi han v.*, Þg. 8: 2. *havi þæn v. sum fyrra köpti v. sum fastar fölgkia, gífs þem v. sum skipti giorþe*, d. ä. rättighet att behålla jordea: ius habeto retinendi fundum. J. 6: pr; 2; 9: 1. *aghe þæn v. sum fyrra lyste*, d. ä. rätt att behålla bina: ius habeto apes sibi habendi. B. 30: 1. *havi han v. halft gærþer*, d. ä. rättighet att vara fri för tilltal eller ytterligare påståemde: immunis esto ab ulteriore postulatione;)(*halde botum uppi*, B. 14: pr. *forne væghar ok gambra broar agha v. hava*, d. ä. likasom rättighet att

underhållas: id quasi ius habent, ut sarti tecti sustineantur. B. 24: 4. *hamarskipt havi ængin v.*, B. 11: 1. *

Vitvillinger, m. (vide UplL.) Kk. 12: pr. not. 46; J. 9: 4; 12: 5. *3

Víþ, viper, præp. c. acc. v. dat. 1) vid: iuxta, ad, in. v. *ænda*, Kk. 6. *komber spicall v. (sæd hans)*, B. 7: pr; 14: 3. cfr. *Viper koma v. gif v. köp eller skipti vara*, G. 5: pr; J. 12: pr. v. *vara*, Kk. 11: 1; 12: pr; 21; Kg. 9: 1; G. 5: pr. 3; J. 7: pr. &c. *takin v. (sc. gærning)*, vide *Taka 5. gripa man v. raförning, varþa gripin v. (gærning)*, B. 23: pr; M. 13: pr; 25: pr. *kænna v.*, vide *Kænna 4. sighia ia v.*, Kk. 12: pr. *varþa var v.*, vide *Var v. sas*, vide *Fa 1*. Cfr. *Binda 3, Þryzskas*. 2) med: cum. *göra köp v. köpa v. annan*, Kp. 1: pr; 4: pr; 5: 1. *de la v. annan, v. delas*, vide *Dela. halda ep sin v. almogha*, Add. 1: 3. *byggia v. ræt ok lagh*, Prol. *gærþa halvan garþ v. annan*, B. 23: 2. *laghværn v. lagha værn hvar v. annan halda*, B. 1: pr; 7: pr; 14: 3. *minna æn han sik hulptit giter v.*, J. 17. *liva v. upsala öpa*, Add. 1: 3. Cfr. *Skilia 1, Skipta 2*. 3) emot: contra. *viper laghum, kirkju lyklum &c. taka*, Conf.; Kk. 4: 2; Kg. 2; G. 3: 1. &c. Cfr. *Viper taka*. 4) (vide ÖGL. sub 4.) Vide *Lösa 2 b*. *

Vipare, vide *Vit*.

Viper, m. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Vide *Dösviper*. 2) skog: silva. Kk. 2: pr. *

Viper binda, víþ binda, v. a. öfverbevisa: convincere. *man (mæþ vitnum) v.*, B. 8: 1; Kp. 12: pr; 13: 2; M. 24: pr; Þj. 8: 4. *man v. mæþ tvæggia manna vitnum (ok tolf manna eþe)*, Kk. 15: 4; B. 17: 6. *3

Viper delo mæper, m. (vide ÖGL.) Þg. 6: 2. *2

Viper ganga, víp ganga, v. a. c. dat. (vide VGL.) B. 5: 3; M. 12: 1; 22: pr; Þj. 3, 10: 1. *man ganger víp aku* v. *gærning*, B. 8: 3; M. 28: pr. *

Vipergæld, n. vedergällning, ersättning: compensatio, pretium. B. 11: pr. *hvar þera a andrum værd eðler v. leþa*, allitt., d. ä. den ene brodræn skall át den andre, som köpt jorden, och måste afstå en del deraf, gifva betalning för denna del: alter frater alteri, qui parti fundi emti cedere cogitur, solvito pretium illius partis fundi quam accipit. Locc. vertit: "ibi debent singuli aliis pretium vel redemtionem pro rebus soli emtis praestare." J. 4: pr. *2

Viper hætta, víp hæta, v. a. c. dat. (vide UplL.) *þæn ængu haver v.*, Kk. 5: 1. *hæta víp lagha botum*, d. ä. höta: mulctari. B. 21: 2. *3

Viper koma, víp koma, v. n. 1) komma át, hända: accidere, fieri. *spiæll koma viper*, B. 14: 3. 2) förmå, kunna göra: facere posse. *sum han -mber* (cfr. UplL.), B. 23: 2; Kp. 10: 3; Þj. 3. *3

Viper kœnnas, v. dep. 1) (vide UplL. sub 1.) Kp. 3: 1; Þj. 15. 2) erkänna: fateri. Kp. 9: pr; 12: 2; M. 23: 3; Þg. 9: 3. *3 (*víp kœnnas*)

Viper mæli, n. vedermåle, tecken, bevis: signum, indicium. *til skæla ok til v.*, B. 17: 6.

Viperstadder, adj. närvarande: praesens. Kk. 12: pr. nott. 41, 47.

(*Vidhersætia*, v. a. i. q. *viper hætta*. Kk. 5: 1. not. 57.)

Viper taka, víp taka, v. a. emotaga: accipere. J. 17; B. 6: 2; 26: 2; Kp. 6: pr; 12: 1; M. 17: pr; Add. 1: 3. Cfr. *Víp 3*. *

Vipertaku þiufnæper, m. i. q. *vipertaku þypti* (vide UplL.). Þj. 10: 1.

Vipertaku þiuver, m. (vide VGL.) Þj. 10: rubr. *3

Viper vara, v. a. tillsäga: commonere, nuntiare. Kk. 3, 4: 4; J. 9: pr. *3 (*víp vara*)

Viper vara, v. n. vide *Víp 1*. *3

Vipervaru man, m. (vide UplL.) *tolf fastar ok tve -mæn*, i. e. testes. J. 12: 1. *mæþ vitnum ok -mannum*, allitt., vide *Vitni 4*. *væria sik* v. *sökia mæþ tvem -mannum &c.* Kg. 10: 3; M. 2. *3

(*Vider vâga*, v. a. i. q. *viper hætta*. Kk. 5: 1. not. 57.)

Viper þorva, víp þorva, v. a. (vide UplL.) Kk. 2: pr. not. 82; 3; Kg. 1; B. 20: 5; M. 3; Þg. 11: 2; Add. 12. *sum -rf*, som det behöfves: ut opus est. Conf. *3

Vípkaster, víþa kaster, m. (vide UplL.) M. 20: 3. *3

Uk, n. ok: iugum. B. 32: pr.

Um, præp. c. acc. 1) omkring: circum. *um akra*, B. 12: pr; 14: 3. *gærþa um sik*, B. 14: pr; 23: 2. *hvars þera hiorþ ma um andra ganga*, B. 23: 2. 2) omkring, öfver: per. *um by allan*, Kk. 2: pr. *um alt gærþe*, B. 3. *um alt rikit*, Kg. 9: pr. 3) genom, öfver (ställle): per (locum). *þya bro sum sælæþi skal um fara*, B. 24: pr. not. 6. 4) om, angående: de. *vitis hanum um half mark*, Þj. 5. *kœnna (manni) um flere (akra)*, *um tu (sar)*, B. 5: pr; M. 8: pr. *þe brut han var sangin fri ok sak (sc. var hanum) um givin*, Þj. 4: 3. *þær um*, Conf. *dela mæn (sc. þær) um*, Kp. 9: 1. *um æn flere* v. *man &c.* J. 6: rubr.; Þj. 13: rubr. *gilder um örtugh*, B. 24: 1. *væþia um þre marker*, Þj. 12: 1. 5) i afseende på: ratione (rei). *ræt göra um dagsværke* v. *offer*, *ræt fa um væþsæ sit*, Kk. 1: 1; 7: 1; Þg. 8: pr. *saktöð um vax*, *lipugher um bot* v. *lepung*, Kk. 5; Þg. 11:

1. *sitia qvæer um utgærpir* v. *afraþ*, Kg. 10: 2; J. 10: 1. *kirkiu skapa um skrud hæenna*, Kk. 4: 1. *bot um tvæfalt hor*, Kk. 15: 3. *vari i samu gilde um botena*, B. 15: pr. *lænsmaþer haver ænkti vald um ... qvælia*, B. 24: 2. *um ar (et)*, *annat*, *þriþia*, pro uno anno &c. J. 10: 1; 11: 2; B. 8: 4; 11: pr; 24: pr. *þær um*, vide *þær*. 6) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um somarin*, B. 24: 2. *um sunnudagh*, *þre sunnudagha*, Kk. 3, 4: 4; 6. &c. *um iamlanga en*, *um arit*, quovis anno. B. 24: 2; Add. 9. *um nat ena*, *þre næter*, *iamlanga allan*, *alt ar*, *nat ok manað* &c. Kk. 9: 1; 10: 2; 18: 1; Kg. 9: 3; J. 5: 1. &c. 7) *um sik*, för sig: separatim. *allir almænnelika ok hvar um sik*, Conf. *hvar fiærþunger um sik*, B. 27: pr. *hvert um sik*, M. 12: 2. not. 39. *

Um, conj. om: si. Kk. 12: pr; M. 36; Kk. 9: pr. nott. 67, 69; §. 2. n. 5, 13, 17. &c. *

Umbud, n. ombud: mandatarius. *bi-skups u.*, Kk. 4: pr. nott. 50, 52; Add. 12. *ræt u.*, Kk. 16: pr. *fult u.*, Kg. 11: pr. *3

Umhughsan, f. betänkande: deliberatio. Prol.

Um kring, præp. c. acc. omkring: circum. J. 13: 1. not. 37; B. 17: 5. *1

Um side, adv. omsider: tandem. Conf. *3

Umskipta, v. a. (vide UplL.) Conf. *3

Umskipti, n. (vide UplL.) Conf. *3

Umsæmia, v. impers. c. dat. (vide UplL.) Kk. 2: 1. not. 13. *3

Um varþa, v. a. i. q. *varþa 3. þem þær -þaþe*. (cfr. UplL.), Conf. *3

Umvæla, v. a. (vide UplL.) Conf. *3

Um vænda, v. a. omvända, ändra: convertere, mutare. Þg. 6: 2.

Und, f. (vide UplL.) *gönumlaghat*

sar mæþ -dum tvem (cfr. UplL.) M. 11. *3

Unda, v. a. sára: vulnerare. Vide *Ærraþer*, *Gorunda*. *3

Undan, 1) præp. c. dat. undan: a, seorsum a. *hialpa goþs u. elde*, Þj. 16: 2. *stiæla hiul u. vagni*, B. 8: 5. *stiæla nek u. skyli annars*, B. 5: 1. *u. þak ok þræggia*, vide *þak*. *gipta iorþ u. andrum*, vide *Gipta 3*. *skipta fæþerne v. iorþ u. systur æller broþur v. byrþamanni*, J. 5. *egn var burt gangin u. byrþamannum*, J. 9: pr. *iorþ ma ei u. byrd ganga*, J. 5: 1. 2) adv. undan, bort: e medio, abhinc. *koma u.*, G. 4: 1; B. 17: 2; Kp. 11: pr. Cfr. *Forþa*, *Ryma 2*. *

Undan taka, v. a. undantaga: excipere, eximere. Conf.; J. 10: 3; 12: pr. Cfr. *Næma 2*. *3

Undibundin, adj. (vide VGL.) Kk. 2: 3. *1

Undigipt, f. (vide ÖGL. v. *undi gæf*) J. 11: 3. *3

Undir, *undi*, præp. c. dat. v. acc. under: sub. *bæra hem u. þak ok þræggia*, B. 5: 1. *nytia sæ u. uk æller sila*, B. 32: pr. *sætia nek u. sin skyl*, B. 5: 1. *ægha örtugh i by u. landboa*, J. 14: pr. *standa u. kunungs dom* &c., vide *Standa 1*. *væþia u. laghman* &c. Þg. 8: 1, 2; Add. 6. *dom ater bryta (at ovæþiaþo v. utan væþ) u. laghman v. kunung*, d. ä. genom målets dragande under lagmannens eller domarens pröfning: latam sententiam impugnare, litem sub legiferum vel regem trahendo. Þg. 8: 2. *

Unger, adj. ung: iuvenis. Add. 1: 3, 5. *u. varyher*, B. 27: 1. *ynгри*, compar. Kk. 11: pr; B. 24: 1. &c. *yngrster*, superl. Æ. 1: 1. *

Unna, v. a. 1) älska: amare. Vide *Avund*. 2) (vide UplL. sub 2.) Þj. 16: 2. *u. manni lif*, B. 5: 1; M. 28: pr; 32. An

huc pertineat locus obscurus et forte corruptus: *vill han hanum ater u.*, Kk. 12: 1, ubi quidam codices pro *u.* habent *vinna*, incertum mihi videtur. *3

Up, adv. up: sursum. *a land up*, M. 30. *garþa up gærþa*, vide *Gærþa. ryme up*, vide *Ryma 1. up a v. uppa* (contracte *pá*, Kk. 17: 1. not. 34; 18: pr. n. 92.), i. q. *a. aka up a skogh, tæppa up a aker*, J. 14: pr; B. 21: 2. *uppa helghan dagh*, Kk. 17: 1. not. 34. *fulla (ep) uppa tva (örtughar)*, J. 18: 1. *þe (tala) han sik stadde uppa*, Þg. 6: 2. *dela uppa layhmans skilu*, Þg. 8: 2. *

Upbjuda, v. a. upbjuda, erbjuda: offerre. J. 5: 1; 9: pr; 18: 1; Kp. 8. *3

Upbrinna, v. n. upbrinna: comburi. Kk. 4: 2; B. 18: pr, 1-3, 6. *3

Up brænna, 1) v. a. upbrænna: concremare. Kk. 4: 2. not. 75; B. 18: 2, 3. 2) v. n. upbrinna: comburi. Kk. 4: 2. not. 75. *3

Upbyggia, v. a. upbygga: extruere. Kk. 2: pr. *3

Upbyrghia, v. a. inbärga (till slut): fruges colligere, messe peragere. B. 7: pr.

Upbæra, v. a. upbära, emottaga: accipere. Kk. 2: pr; Æ. 3: pr. not. 56; Add. 11. Cfr. *Loter 4.* *1

Updræt, f. ? (vide UplL.) B. 20: 1, ubi sermo est de foramine glaciei per quod tollitur rete. Cfr. *Notvak.* *3

Uppærþ, f. (ab *up göra*) odling: cultura terrae. *nya -þer*, B. 13: rubr. *3

Up göra, v. a. göra nyodling: novale excolere. *iörþ u.*, B. 13: 1. *3

Uphalda, v. a. 1) hålla up, uplyfta: attollere, levare. *mæþ -dne hand*, Add. 1: 3, 5. 2) förhålla, undanhålla: retinere. *þianist fore manni u.*, Kk. 7: 1. *3

Up hogga, v. a. uphugga: excidere. B. 9: pr. *3

Uphængia, v. a. uphænga: suspendere. Þj. 3, 4: 4; 6: 1. not. 41. *

Upkasta, v. a. (vide UplL.) *ra u.*, B. 23: pr. *bygning u.* (cfr. UplL.), B. 21: pr, 2. *ryva* (sc. *lagka værn*) *ok lipum u.*, factis aperturis, saepem diruere. B. 7: pr. *3

Up koma, v. n. upkomma, tillkomma, härleda sig: exoriri. Kk. 2: pr; B. 18: pr. *3

Uplændingiar, m. pl. (vide UplL.) Kg. 2. *3

Up læssa, v. a. plocka up: colligere. *ax u.*, B. 5: 2.

Uplæsa, v. a. c. acc. v. dat. upläsa, öpna: reserare. *u. kusum v. kus*, Þj. 12: pr, 1. *u.*, absolute, ibid. §. 2. *3

Uplþpa, f. en inrättning till villdjurs fångande, troligen af samma slag som nu kallas sprättsnara eller vippnara, bestående i en stör, hvars ena ända är nedsatt i jorden, och vid den andra, som nedböjes till jorden, fästes en snara som gillras med en pinne, så att när djuret trampar på pinnen, löper ändan af stängen up, då djuret blir hängande i snaran: *decipula ferarum capiendarum caussa exposita; talis, ni fallor, qualis etiam nunc in usu est, constans pertica in terra defixa, ac ita curvata, ut alteri eius extremitati adnectatur laqueus humo positus, in quem incurrente fera, erigatur pertica, feramque suspensam in sublime tollat. Ih. vertit: "insidiae feris structae, quaeque calcatae sponte resiliunt."* B. 19: 2.

Upmer, adv. högre up, ofvantill: superne. B. 20: 5.

Up mäla, v. a. upmäta: mätiri, admetiri. Kp. 2: 1. *3

Uppa, vide *Up*.

Uppe, adv. ofvøntill: superne. Þj. 12: 1. *₂

Uppi halda, v. a. c. dat. v. acc. 1) i. q. *halda 3. garþum* v. *garþa u.*, B. 14: pr. 3; 23: 2. *varghagarþa u.*, Kk. 2: 3. not. 47. *þak u.*, Kk. 2: pr. not. 82; Add. 12. *bole u.*, J. 11: pr. *man u.*, J. 17. 2) i. q. *halda 4. manni kost u.*, Kk. 5: 1; Kp. 10: pr. *kost fore manni u.*, J. 17. *afraþum, utgarþum, utskyldum u.*, J. 11: pr; 14: 4; B. 8: 4. *varþnað fore husum u.*, Kk. 2: pr. *botum* v. *bóter u.*, B. 14: pr; M. 14: 1; 22: pr, 1; 23: 2; 27: 5; 29. 3) uppehålla, qvarhålla: retinere. *manni u. (fran guds borþ)*, Kk. 6. not. 1; B. 9: 1. 4) i. q. *uphalda 2. afraþum u.*, J. 3. *guþslåkama fore manni u.*, Kk. 1: 1. *reþskap mans u.*, Kk. 6. not. 1. *

Uppin, adj. öppen: apertus, patens. -it *bref*, Kp. 13: 2. * (*opin*)

Uppinbara, v. a. (vide VGL.) Kk. 17: pr. *₂ (*yppinbara*)

Uppinbarlika, adv. uppenbarligen: palam. Kk. 15: 3. *₂ (*yppinbarlika*)

Up sighia, v. a. c. dat. v. acc. upsåga, afsåga sig, tillsåga om en saks uphörande eller uphäfvande: renuntiare, se abdicare, indicare rem cessaturam v. tollendam. *bole u.*, om landbö: de colono. J. 11: pr. *skipti u.*, Kp. 5: pr. *garþ u.*, tillsåga om dess borttagande: indicare saepem esse auferendam. B. 14: 2. *₃

Upskæra, v. a. 1) skära (säd): secare, metere (segetes). Kk. 6. 2) (vide UplL.) Vide *Buþkaste*. *

Upstanda, v. n. upstå: surgere. Þg. 1. *₃

Upstóta, v. a. slå up: percutiundo aperire. *dyr u.*, Þj. 12: 2.

Upsvear, m. pl. (vide UplL.) *u. ok supermæn*, Kg. 2, ubi pro *upsveum* scriptum est *upsveum*. *₃

Uptaka, v. a. 1) upbåra; emottaga:

cåpere, accipere. arf u., Æ. 1: pr; 3: pr; 6: 2; M. 22: 3. *bot u.*, Kk. 21; M. 25: 1. *væþfæ u.*, Þj. 12: 1. Cfr. *Rættar 6.* 2) inrätta, anlägga: instituere, condere. *nya bro u.*, B. 24: 4. *

Uptælia, v. a. (vide UplL.) Kg. 9: pr; Add. 1: 3, 5. *

Ur, u, præp. ur: ex. J. 18: rubr.; B. 1: pr; 16: 1. not. 21; 19: 1, 4. &c. *kasta grind bort ur*, B. 9: 2. *

Vranger, adj. 1) vrång, krokig, sned: pravus, obliquus. B. 4. 2) elak: malignus. Prol.; Add. 1: 3. *

Vrangt, adv. orätt: iniuste. *v. göra*, Þj. 16: 2. not. 82. *

Vrangvisa, f. vrångvisa, örättvisa: iniustitia.)(*rætvisa*, Add. 1: 3.

Vreta garþer, m. gärdsgård emellan en vret och öppen skog eller mark: saepes inter agellum recens excultum et silvam vel pasuum non consaepum.)(*fastgarþer*, B. 13: 2.

Vreter, m. vret, intaga, nyodling: novale, agellus recens excultus. B. 10: 2. not. 1; 13: 2; illo loco *rofna v.* idem denotat, quod in textu appellatur *rofna værk* (novalibus enim seminare soluerunt rapas, cfr. pr. eiusdem cap.); hoc vero voces *v.* et *ruþa* synonymae sunt.

Vreþshand, f. (vide ÖGL.) *mæþ vighe ok -hænde*, allitt. B. 27: 2. *₂

Urf, orf, n. ? (vide UplL.) *standa v. taka arf ok u.*, allitt. Æ. 3: 1; 4. *₃ (*orf*)

Urfælder, m. (vide UplL.) J. 13. *₃

Urþiuva, adj. indecl. (vide VGL.) *göra sik u. mæþ hysninga vitnum*, Þj. 16: 1. *skæra sik u.*, Kp. 2: 2. *væri þær mæþ u.*, Þj. 8: 1; 12: 4. * (*orþiuva*)

Vræka, vraka, v. a. 1) drifva: agere. B. 27: 2; Kp. 14. *bort v.*, J. 17; B. 9: 1; 26: pr. 2) bortdrifva: pellere, propellere. J. 17. 3) v. n. vråka: ia-

ctari. -ker þem nöd til, J. 8: pr.; cfr. VGL. h. v. sub 6, ubi similis citatur locutio: utan hænni -ki hunger til &c., in qua pron. hænni in dat. positum testari videtur v. v. non habere significationem verbi activi. Attamen quoque conferantur verba: han dref nöd þær in, B. 31: pr. *

Uskabarn, n. (Isl. óska-barn, filius adoptivus, ab óska, optare) önskebarn, barn som man anses hafva önskat sig (men ej kunnat få, därför att man blifvit snöpt, eller ens brud dräpen): liberi optati; liberi, quos aliquis sibi optasse creditur (non vero progignere potuit, eam ob causam, quod vir castratus fuerit, vel nova nupta occisa). *u. tu sun ok dotter*, G. 3: 1. *þry u. tve synir ok en dotter*, M. 10: pr.

Uskabarna bot, f. böter därför att en man (som blifvit snöpt eller hvars brud blifvit dräpen) förlorat hoppet om önskebarn: mulcta ob spem liberorum optatorum ademtam viro (qui castratus est, vel cuius sponsa est occisa). G. 3: 1. coll. M. 10: pr.

Ut, adv. ut: foras. *ut a æng*, B. 7: 1. *ut at diki*, B. 12: pr. *ok* (sc. givi) *ut mæþ ensak*, B. 1: 1. *

Utan, præp. c. gen. v. acc. 1) utanför, utom: extra. *u. varþ ok vaku, ra, gisninga skogh, hus*, Kg. 11: pr; B. 12: 1; 18: 3; M. 22: pr; 29. *u. hundaris*, J. 7: 1; Þj. 8: pr; 13: 1. *u. byamal*, B. 12: pr. *u. firi*, M. 29. 2) förutan: praeter. *u. hulsære, hærra garþa, lænsman, domara*, M. 4: pr; Þg. 2: pr. 3) utan: sine. *u. genmæle*, Conf. *for u.*, M. 36: 1. 4) adverbialiter, a) utifrån: ab exteriori parte. *u. af sio*, Kg. 12: pr. b) utantill: extra. *u. firi bryggiosporþe*, M. 26: 10. *skyl stander hel u.*, B. 5: 1. *

Utan, conj. 1) om ej, utan: nisi.

u. þe kunnu, han byggji v. varþe, hvart þera givin, malsæghande vari firi, han dræpi, ei ymningis almoghe &c. Kk. 2: pr, 2; 15: 3; Kg. 12: 2; B. 24: 2; 27: 1; Add. 1: 3. &c. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. *u. þe skogh attu*, B. 19: pr. *u. enonga bot*, Kk. 18: pr. *u. til þæssa, firi þæssin mal, mæþ styremans raþe, i kunungs utgærpum, firi fulla pænninga, af sægl træ, i drapum, i kirkiu friþ*, Conf.; Kk. 10: 2; Kg. 10: 1; B. 1: 1; Kp. 10: pr; M. 20: 2; 35; Þj. 4: pr. *u. prester taki*, utom det att presten tager: excepto quod sacerdos &c. Kk. 9: 1. *

Utan, conj. utan, men: sed. *u. ... þæt utvælia*, Prol. *u. bot ut krævia*, M. 4: pr. *

Utan lykkia, v. a. (vide UplL.) Prol. *3

Ut biuþa, v. a. 1) (a *biuþa 1*) bjuda ut, erbjuda (till utlemnande): offerre (rem tradendam). M. 17: pr, 2. 2) (vide UplL.) *u. gengærþer, (lid ok) leþung*, Kg. 3, 10: pr; M. 26: 10; Þg. 11: 1; Add. 2. *3

Utbyrþis, adv. (vide UplL.) *kasta man u.*, Kg. 11: 1. *3

Ut döma, v. a. (vide VGL.) *saköre u.*, B. 1: 1. not. 39. *2

Ut fa, v. a. i. q. *ut giva*. J. 16; Kp. 1: 3. *3

Utfærþa dagher, m. begravningsdag: dies exsequiarum. Kk. 11: pr. *1

Ut fæsta, v. a. utfästa (till utgifvande): (dandum v. solvendum) promittere. *u. pænninga*, Þg. 6: pr. *2

Utganga, v. n. 1) utgå: exire. *skip ær -git, leþunger ær -gin*, M. 26: 10; Þg. 11: 1. *urfielder ær -gin af by*, d. ä. odlad af någon jordegare i byn: agellus excultus est ab incola quodam illius pagi. J. 13: pr. 2) gå till ända, slutas: exire, finiri. *stæmnudagher ær -gin*, Kp. 8. *3

Ut giva, v. a. (vide ÖGL.) u. skipvist, hemsölgd &c. Kg. 12: 1; G. 5: 1, 3; Æ. 3: pr. &c. *3

Utgærþ, f. utskyld: tributum. B. 8: 4. -þum uppi halda, J. 14: 4. kunungsþir, Kg. 10: pr, 2, 3; B. 1: 1; Þg. 11: 2. *3

Utgærþis, adv. utom hägnad: extra saepimenta.)(i akrum æller i ængium ingærþis, B. 13: 1. coll. pr.)(ingærþis, B. 20: 3; 30: pr.

Utgöra, v. a. (vide VGL.) Add. 1: 5; 9. *

Uti, adv. 1) ute: foris. u. vara, sc. cum expeditione navali, Kg. 11: pr. a akre v. torghe u., B. 5: 3; Þj. 8: 1. not. 59. 2) ute, förliden: finitus. iamlange, bolatækkia &c. ær u., J. 5: 1; 11: 3; 15: 1; Kp. 5: pr; M. 4: pr. *

Ut krævia, v. a. (vide UplL.) Kk. 1: 1; J. 16. sak v. bot u., B. 1: 1; M. 4: pr; 23: 1; 26: 9. *3

Utleta, v. a. utforska: exquirere. æptir-tte fulle sannind, vide Lagh 2. *3

Uthysa, v. a. genom kungjord lag stadga, påbjuda: publicata lege statuere. mæþ skript-ster, Add. 1: 8.

Ut læna, v. a. utlåna: commodare. Kp. 6: 2. *2 (ut lana)

Utlændis, adv. utom landskapet (Södermanland): extra provinciam (Södermanniam). Idem tamen hic est observandum, quod in gloss. ad ius Upl. de significatione h. v. dictum est. Kk. 12: pr; Æ. 4: pr, 1; J. 4: 1; 9: 2; Þj. 9. dömas u., in exilium damnari. Kk. 15: 4. Cfr. Skript 2. *3

Utländsker, adj. utländsk, från annat rike: exoticus, ex alio regno. M. 22: 3. u. man, rætter, Add. 1: 3. *

Utlænninger, m. utlänning: alienigena, homo extra regnum (Suæciae) natus. Add. 1: 3. *2

Utmer, adv. längre ned, nedantill:

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

inferius, infra.)(upmer, B. 20: 5. Cfr. Ytermer.

Ut mærkia, v. a. utmärka: designare. balka mæþ flokkum u., Prol.

Utskiuta, v. a. utskjuta: propellendo educere. M. 20: 4.

Utskyld (utskuld), f. 1) hyad man är skyldig att utgifva: id, quod pendendum est. -dum uppi halda fri garþum æller utgærþum, B. 8: 4. 2) i. q. utgærþ. lagha arlika-dir, Add. 1: 3, 5. *3

Ut sætia, v. a. 1) utsätta: exponere. varþ u., Kg. 12: 2. 2) utsätta, utlåna: mutuo dare. gæld ær mæþ vitnum ut sat, Æ. 5: 1. 3) pantsätta: pignori ponere. egn v. væþ u., J. 7: pr. et not. 18; 9: pr; Kp. 8. *3

Ut sökia, v. a. 1) utsöka med rättgång: instituta actione petere. mæþ laghum v. æptir landslaghum u., Æ. 3: pr; Add. 5. 2) utsöka efter gifven dom: rem iudicatam exigere. B. 2: pr; 8: 5; Þg. 2: 1; 6: pr. mæþ hundare (sak) u., B. 1: 1; Þg. 5: 2. *

Ut taka, v. a. 1) uttaga, återtaga: recipere. Þj. 12: 1. u. (sc. gops) mæþ ransakan, Þj. 10: 1. 2) (vide VGL.) M. 25: 1; Þg. 3: pr. *

Ut varþa, v. a. utlemna, utgifva: tradere, expendere. J. 16.

Ut varþer, m. i. q. bötis varþer. u. þæn bötis varþer heter, Kg. 12: 2.

Utvida, v. a. utvidga: dilatare. Add. 1: 3.

Ut vælia, v. a. utvälja: eligere. Prol.

Vulti, vide Valda.

Uxe, m. oxe: taurus (castratus). B. 24: 1; Kp. 7. *(oxe)

Vægha fynd, f. (vide UplL.) Þj. 14: rubr. *3

Vægha ryþning, f. vägrodning: viarum munitio v. reparatio. B. 24: 2.

Vægher, m. 1) väg: via. Kg. 6: pr;

G. 3: 1; B. 5: 2. &c. *almænna v.*, B. 24: pr; Kp. 10: 3. Cfr. *Rypia; Far-, Kirkiu-, Þings vægher.* 2) sida: latus, pars. *hvaru vægh til* (cfr. UplL.), B. 10: pr. Cfr. *Væghna.* *

Væghfarande, adj. resande: iter faciens. *v. man*, Kk. 11: 1; B. 9: 1, 2; 20: 5; Kp. 5: 1; 10: pr, 1, 3; Þj. 14. *

Væghlepa, v. a. vägleda: viam monstrare. *v. sik*, viam invenire. *giter sik ... mæþ ögha -leth*, M. 6: 2.

Væghna, pl. def. et indecl. (vide VGL. sub 2.) *a kunungs v.*, Þg. 1. *3

Væla, v. a. (vide UplL.) Vide *Umvæla.* *3

Væl boin (vel böin), adj. väl inrättad, i godt stånd: bene instructus v. comparatus. *hus ... v. ok upbygghd*, Kk. 2: pr. *kirchia ær læst ok v.*, Kk. 4: pr. *garþer stod vigher ok v.*, allitt. B. 8: pr. *3

Vældugher, adj. våldig, mächtig: potens. Prol. not. 11; Kk. 1: pr. not. 53; Kg. 12: 3. *3 (*valdugher*)

Vælia (impf. *valde*, part. pass. *valder*), v. a. välja: eligere. Conf.; Kg. 1: rubr.; Add. 1: 2, 4, 7. *prest &c. v. ok taka*, Kk. ind. 4; Þg. 1. *valder ok til kunungs takin*, Add. 1: 8. *mæn til doms v.*, Þg. 1. *kununger ær -ande*, i. e. eligendus. Add. 1: 2. Cfr. *Ut vælia.* *3

Væna, v. a. 1) tro, mena: putare. B. 5: 3; Þj. 12: pr. not. 8. 2) (vide ÖGL.) *v. (þiufnaþ v. sak) til annars*, Þj. 5: rubr.; 12: pr; Þg. 7. *3

Vænda, v. a. vända: vertere. Kp. 5: 1; Þg. 6: 2. not. 20. Cfr. *Um vænda.* *3

Vænsla bot, f. böter för brott, från hvilket den anklagade fått, men ej kunnat fria sig med ed (förekommer här om böter för stöld): mulcta criminis, a cuius suspitione reus non potuit se iuramento liberare, quamvis

hoc ei licuit (hic occurrit de mulcta furti). Þj. 5. coll. Þg. 7.

Vænsla sak, f. (vide UplL.) Þg. 7. *3

Vænta, v. a. tro, mena: putare. Þj. 12: pr. *3

Vær, vide *Værra.*

Væria, v. a. 1) försvara: defendere. *v. kus sin, land*, Þj. 12: 2; Add. 1: 1, 3. *v. man mæþ vapnum*, M. 26: 1. 2) i synnerhet, försvara inför rätta: speciatim, in iudicio defendere. *v.*, absolute, J. 14: 2; B. 18: 7. *v. sik (firi sak)*, Kk. 7: 2; Æ. 6: 2, 4; B. 16: pr; M. 34; Þj. 4: 3. &c. *-as (firi sak)*, i. q. *væria sik*, Kk. 15: 3; M. 8: 1. *v. ovormagha v. þræl*, M. 2; Þj. 8: 5. *aghe þa -ande vitisorþ* (cfr. UplL.), M. 10: 2. *v. egn v. iorþ (mæþ fastum)*, J. 9: pr; 14: 1. *v. sak*, B. 2: pr. *tve mæn v. et mal*, Kk. 16: 3. *drap værs firi manni*, M. 31: 1. *v. firi sit*, B. 29: 1. *v. firi sit fæperne, v. sik firi fæperne mæþ byrþamannum sinum*, J. 1. *v. mæþ fæpernes epe*, J. 18: 1. *v. sik mæþ laghum*, Kk. 15: 3. not. 5; Þg. 4: 3; Add. 12. *v. sik mæþ epum*, Kp. 9: pr. *v. sik mæþ lof æller legho*, B. 17: 6. *v. sik mæþ köpvitnum*, Þj. 12: 4. *taki vill v.*, vide *Taki. tolf mæn v.*, vide *Tolf. v.* (*sælla*, vide *Fælla 6, Næmd, Tolf. v. (sik) mæþ epe ens sins*, Kk. 7: 2; B. 3, 10: 1; 33: 1. *v. mæþ epe siælfs sins*, Kk. 7: 2. not. 13. *v. mæþ sik ok granna sinum*, B. 3. *v. sik mæþ tvæggia manna epe*, Kk. 11: 1; B. 20: pr. *v. sik mæþ tvem (bygdfastum) mannum*, B. 17: 6; Kp. 2: 2. *v. sik mæþ tvæggia presta v. manna epe ok siælver þriþi*, Kk. 9: 2. not. 23; B. 19: pr; 22: pr. *v. sik mæþ epe sinum ok tvæggia manna mæþ sik*, B. 17: pr. *v. (sik) mæþ tvem (prestum v. mannum) ok siælver þriþi*, Kk. 9: 2; B. 2: pr; 5: 4; 31: pr; Þj. 5; Þg. 4: 1; 9: 2. *v. mæþ sik ok tvem*

grannum sinum, B. 3. v. *mæþ tvem grannum æller nagrannum sinum ok siælver þriþi*, B. 6: 3. v. *sik mæþ eþe þriggia manna*, Kk. 18: 1; B. 9: pr; 10: 1. v. *sik mæþ styremanni sinum ok tvem víþervaro mannum ok tolf manna* (sc. nemdae) *vitnum*, Kg. 10: 3. v. *sik mæþ sex mannum*, Kg. 11: pr. v. *sik mæþ tvem mannum ok sex æptir*, Kp. 2: 2. not. 53. v. (*sik*) *mæþ tolf manna eþe*, Kg. 5: pr; G. 4: 1; Æ. 3: 4; B. 2: 1; 4, 5: 1; 7: 1; 9: pr, 2; 10: 1. et not. 100; §. 2-4; 16: pr; 17: pr, 2; 19: 5; 20: pr; 22: pr; 33: pr; Kp. 1: 1; 7, 11: pr; M. 8: 1; 17: 2; 24, 33: pr; Þj. 5, 10: 1; 11: 1; Þg. 3: pr; 5: pr. v. (*sik*) *mæþ tolf mannum*, B. 2: pr; 17: pr. not. 40; Kp. 11: 2; Þj. 10: pr; Þg. 7, 9: 2. v. (*sik*) *mæþ tvæggia (bygdfasta) manna vitnum ok tolf manna eþe*, B. 8: pr, 3; M. 17: 2; Þj. 7. v. (*sik*) *mæþ tvem ok tolf*, J. 16; B. 5: 2; 6: pr; Kp. 2: 1; M. 9: pr; 15. v. (*sik*) *mæþ atertan manna eþe*, J. 3; B. 5: pr, 1; 16: pr; 18: 5; M. 24: pr; 26: pr. v. *mæþ þrim ok atertan*, M. 15. v. (*sik*) *mæþ þrætyltum eþe*, Kg. 5: pr. not. 32; 9: 3; Æ. 6: 2, 3; J. 3; B. 2: pr; 5: 1; 23: pr; 30: 2; Kp. 11: 1; M. 10: 2; 14: pr; 24, 25: pr; 26: pr, 3; 31: 2; Þj. 5, 10: pr. v. *sik mæþ sex manna vitnum ok eþe þrætyltum*, Þj. 6: pr. v. *mæþ sex mannum ok þrim sinnum tolf*, M. 15. *

Væria, f. värn, försvar: defensio. Vide *Vigh*.

Væriande, m. (vide UplL.) *ovormagha v.*, M. 2. Cfr. *Kirkju væriande*. *3

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. *luggia ogilder a -kum sinum*, Kg. 5: pr. *varþa -kum sinum*, G. 2: 1; B. 18: 2. Cfr. *Valds-, Viliaværk; Handværki, Aværka*. 2) arbete: opus, labor. Vide *Rofna værk, Dagsværke*. — Cfr. *Værki*. *

Værka, v. a. begá brott: crimen committere. -*ande*, den som begátt (eller är anklagad för) brott: is qui crimen commisit (vel crimine accusatus est). M. 4: pr; 7: pr; 10: 2. not. 17. Cfr. *Forværka*. *3

Værki, m. i. q. *fiske garper*. B. 20: 3; 21: 2, 3. -*ka bygning*, B. 20: 3. not. 89. De opere piscatorio nostro tempore usitato et *verke* dicto, ofr. *Den Svenska Fiskaren*, Stockh. 1826, pag. 104, 105. VON WRIGHT, *Skandinaviens fiskar, Bihang* p. 8. Cfr. *Fastvirkis værki*. *3

Værmær, m. pl. Vermlandningar: Vermlandiae incolae. Add. 1: 7. -*ma laghman*, Kg. 1. *værmanna*, gen. pl., Kg. 1. not. 10, ad nomin. *værmæn* referendum esset; sed ista lectio lapsui calami sine dubio est tribuenda.

Værn, f. 1) värn, försvar: defensio. Vide *Vigh*. 2) hägnad, stängsel: saepimentum. v. *halda*, B. 1: pr; 28: pr. *lagha v. halda*, Kk. 6; B. 1: pr. not. 31; 7: pr; 14: 3. not. 69. Cfr. *Laghværn*. *

Værna, v. a. försvara, beskydda: defendere, tueri. *vi -num ok tröstum þem* (sc. *lagh*), Conf. *1

Værra, vær, adv. värre: peius. B. 33: pr, 1; M. 28: pr. *han* (sc. *sum*) v. *ær halden*, vide *Halda* 5. *3 (*værr*)

Værri, adj. sämre: deterior, minoris pretii. G. 6; B. 22: 1; 32: 1. *skipta i -ra*, J. 12: 5. *

Værudd, f. verld: mundus. Kk. 1: pr; 3. *3 (*veruidd*)

Værþ (*værþe*, J. 6: 1.), n. (vide ÖGL.) J. 4: 1; 6, 7, 9: 1; Kp. 1: pr, 1; 2: pr, 2; 4: 1; 5: 2; Þj. 8: 1. *kvart æptir sinu þe* (cfr. UplL.), B. 32: 1. Cfr. *Viper gæld*. *

Værþeliker, adj. värdig: dignus. Conf. *3

Værþer, adj. 1) (vide ÖGL. sub 1.)

B. 29: 1; Kp. 8, 10: 4. 2) värd: dignus. Vide *Virdninga værder*. *

Værpleker, m. värdighet: dignitas. Add. 1: 6.

Værþskyldogher, adj. (vide UplL.) Conf. *3

Værþörar (værþöre), m. pl. (vide VGL.) Æ. 2: 1. *3

Væstan, adv. i vester: ab occidente. Þg. 2: pr. *

(*Vætska*, f. vätska: liquor. Kk. 9: pr. not. 40.)

Væxa (vaxa), v. n. 1) växa: crescere. *kan ei foster v.*, Kk. 7: pr. *húþ ær ivir væxin*, M. 4: pr. *væxir þæt ei af* (cfr. UplL.), M. 5: pr. 2) förökas: augeri. *kunnu manni pænnigar v.*, Æ. 3: 5; Kp. 3: 1. *3

Væþ, n. pl. 1) pant: pignus. Kp. 8. *sætia v. manni*, B. 6: 2; Kp. 8. *v. sætia til skæla*, B. 5: 4. Cfr. *Væþsætia*, *Skæla væþ*. 2) (vide UplL. sub 2.) Þj. 12: pr. 1; Þg. 8: pr. 3) i synnerhet vädjande efter en fälld dom: speciatim pignora, quibus post latam sententiam certatum est (cfr. *Væþia* 2.). Add. 11. *utan v.*, non datis pignoribus, Þg. 8: 1, 2. *döma a bondans væþ*, d. ä. sedan han vädjat: post appellationem dato pignore factam. Þg. 8: 2. *

Væþer, n. 1) vind: ventus. Vide *Væþerqværn*. 2) väder, väderlek: tempestas. Vide *Misvæþer*. *3

Væþerqværn, f. väderqvarn: molina pneumatica. B. 21: pr. not. 16; §. 3. *3

Væþfæ, n. (vide UplL.) Þj. 12: 1; Þg. 8: pr; Add. 6. *3

Væþia, v. a. 1) hålla vad: pignoribus certare. B. 16: 1. *v. mote manni*, Þj. 12: 2. *v. við annan ok taka til taka*, Þg. 10: pr. *mæn v. sinne mællum*, Þg. 8: pr. *æ hvat þe v.*, i. e. de quacumque re. Ibid. *v. um þre*

marker, Þj. 12: 1. *v. þing fran garþe sinum*, Þg. 8: 2. *v. til skæla*, vädja med vederparterna i en jordatvist vid rättegångens början: lite de re immobili ad iudicium delata, cum adversariis pignoribus certare. J. 18: pr. *v. mæþ grannum*, d. ä. tillika med grannarne, som med honom föra gemensam talan: una cum vicinis suis, litis consortibus. Ibid. Cfr. *Ovæþiæper*. 2) (vide UplL. sub 2.) Add. 11. *domare -ar æptir dome sinum ok taker til taka*, Þg. 8: 1. *v. þrea marker, tolf markum*, Add. 6. *v. gen v. mote domara v. mote domarans v. laghmans dome v. við domara v. laghman*, Þg. 8: 1, 2; Add. 11. *v. mot næmninga manni*, Add. 11. *v. undir laghman v. laghmans skilning*, Þg. 8: 1, 2. *v. til andra hundaris syn v. undir folklands næmd*, Add. 6. *3

Væþia fastar, m. pl. (vide UplL.) J. 7: pr. *3

Væþia taki, m. (vide UplL.) Þg. 10: pr. *3

Væþning, f. (vide UplL. sub 1.) Þj. 10: 1; Þg. 8: rubr.; 9: 5; sed perperam Kp. 8. not. 13. *þriggia marka v.*, B. 16: 1. *v. vari saklös um-gena* (cfr. UplL.), ibid. *3

Væþsætia, v. a. pantsätta: oppignerrare. *egn v.*, J. 7: pr; 9: pr.

Væþsætning, f. pantsättning: pignatio. Kp. 8: rubr.; Þj. 7. *iorþa v.*, J. 9: rubr. *3

Y.

Ymnungas, v. dep. förmå: posse, valere. Ita sine dubio explicanda est h. v. mihi incognita. Add. 1: 3. Conferri potest v. *ymþno*, satis, abundanter (vide *Kon. Styr.* ed. 1634, p. 46, 48, 63, 74. (ed. 1669, p. 118, 121, 156, 181.) unde hodiernum *ymnig*, uber; v. y,

si ex hoc fonte esset derivanda, posset verti: copia rei cuiusdam (ex. c. virium) gaudere, viribus pollere &c.

Ymska, v. a. ömsa, förändra: mutare. Conf. *3

Yppa, v. a. yppa, röja: patefacere, divulgare: Kk. 17: pr.

Yrknaða fæ, n. (vide UplL.) B. 32: pr, 2. *3

Ytmer, adv. ytterligare, längre bort, utanför: ulterius, extra. *ei y. mæþ hærfærd*, sc. extra fines regni. Add. 1: 1. Cfr. *Utmer*.

Yxe, f. ? yxa: securis. B. 17: 6. Cfr. *Bolðxe*. *3 (*ðxe*)

Þ.

Þa, adv. 1) då: tunc. Conf.; Kk. 1: 1. &c. *æn þa*, vide adv. *Æn. þa æn*, men om: si vero. Kk. 12: pr; G. 3: 2; Þg. 2: 1. 2) (vide VGL. sub 2.) *þa komber*, Conf. *þa havi*, Æ. 7. 3) conj. då, när: cum. Kk. 3, 6, 9: 2. &c. *

Þaghar, þæggar, 1) adv. då: tunc. J. 11: 2. 2) conj. då, när: cum. Add. 1: 4. *

Þak, n. tak: tectum. Kk. 2: pr. not. S2; Add. 12. *bæra hem i laðu sina undir þ. ok þræggia*, allitt. B. 5: 1. *gælder ater undan þ. ok þræggia* (fyr æn in laþas (cfr. ÖGL. v. þri-skuldi), ibid. §. 4. *3

Þak, f. tack: grates. *havi firi* (*ærvorþe sit*) þ., B. 30: pr; Þj. 16: 2. *3

Þakter, vide *Þækkia*.

Þarf, f. (vide UplL.) Prol.; Kk. 2: pr; B. 18: 3; Kp. 10: 3. not. 47; §. 4. *taka -vir sina*, Kp. 10: 4. Cfr. *Óþarvi*. *3

Þarfliker, adj. (vide UplL.) Conf. Cfr. *Óþarfliker*. *3

Þeþan, adv. (vide UplL.) G. 2: 2. * (*þeþan*)

Þiala syn, f. (a *þiæli*) syn som hål-

les om viutren (egentligen medan tjäl- len är i jorden): inspectio hiberno tem- pore (proprie dum terra congelata est) habita. B. 22: 2. Ita quoque Locc. et Ver. recte intellexerunt h. v. Ih. vero, eam perperam deducens a *tialdra*, li- mes (vide VGL.), male vertit: "limi- tum inspectio."

Þiggia (*tiggia*), v. a. (vide ÖGL.) G. 5: pr. *

Þikla (*þykkla*), adv. ofta: saepe. Conf. nott. 65, 75; B. 15: 1. compar. *þiklar*, B. 15: 1. not. 89. *þiklaren*, Conf. *tiklarmer*, ibid. not. 32. *3

Þiklika, adv. i. q. *þikla*. Conf.

Þing, n. 1) ting, sak: res. B. 9: 1; Kp. 5: pr; 7. not. 4; Þj. 12: 1. 2) sam- ling, sammankomst: coetus, conventus. *moro þ.*, Add. 1: 2. Cfr. *Köpping*. 3) ting: conventus iudicialis. *full þ.*, sc. *þær sextan mæn æru*, Þg. 2: pr. *þ. sökia*, Þg. 1, 2: pr. *þ. kalla, hava, hal- da*, vide *Kalla* &c. *þ. hem til mans döma*, Þg. 4: 3. *ivir þvert þ.*, vide *Þvær. firi -gi* (cfr. VGL.), Kk. 15: 3; J. 18: pr; B. 8: 4; Kp. 3: 1; 8, 9: 1; M. 8: pr; 34; Þj. 14; Þg. 9: 1, 3; 10: pr. *syn af -gi næmna*, B. 25. cfr. *Af 1*. Cfr. *Qvælia 1*; *Biskops-, Ennæt-, Hun- daries-, Laghmans-, Lagh-, Lands- þing*. 4) (vide VGL. sub 2.) *koma hem til annars mæþ laghdömdo -ge*, M. 26: 9. *væpia þ. fran garþe sinum*, Þg. 8: 2. *

Þinga, þingta, v. n. hålla ting, tingta: conventum iudiciale celebra- re. Kp. 13: pr. Cfr. *Laghþinga*. *1

Þing buþ, n. (vide ÖGL.) *-þit ær fullt*, i. q. *buþskaper varþer fullaper*, ut res in sequentibus exprimitur. Þg. 2: pr. *2

Þingfall, n. (vide UplL.) Þg. 2: rubr. *göra þ.*, Þg. 2: pr; 3: pr. *böta þ.*, Þg. 2: pr. *3

Þingfiæll, n. (Isl. *þingbrekka*, lög-

berg) tingshög, kulle eller bergsklippa, hvarþá ting hölls: *clivus v. rupes, ubi celebratum est iudicium. hema a-lum*, d. ä. þá tinget i hennes hemort: in foro domicilii feminae. Kk. 15: 4.

Þingmal, n. rättegångsmål: *caussa forensis. -la balker*, Prol.; Þg. rubr. *3

Þingsdagher, m. (vide ÖGL.) J. 7: 1; 10: 2; Þj. 4: 2; 8: pr; Þg. 1, 2: pr. *3

Þingsfriþer, m. (vide VGL.) Kg. 7: rubr.; M. 12: rubr.; Add. 1: 3. *kirkiu friþer æller þings (sc. friþer)*, Kg. 7: 1. *3

Þings mæn, m. pl. (vide VGL.) *mæþ tolf -manna vitnum*, Þg. 5: pr. not. 99. *

Þingsstæper, þingstæper, m. (vide VGL.) Þg. 1. *rættar þ.*, M. 27: 3; Þj. 4: 2; Þg. 1, 3: pr; 9: 2. not. 58; Add. 11. *3

Þingstæmna, v. a. (vide ÖGL.) *andrum v. annan þ.*, Þg. 4: rubr., 1. *þ.*, absolute, Þg. 3: 1; 4: 1. *2

Þing stæmna, f. (vide ÖGL.) M. 14: 1; Þg. 4: pr. *2

Þings vitni, þingvitni, n. (vide UplL. sub 1.) *mæþ -num*, J. 4: 1; 9: pr; M. 14: 1; 23: 1. *haver han ei þ.*, *fölghia hanum full þ.*, J. 11: pr. *væri þæt a -num*, Þg. 6: pr. *skæra eþ sin mæþ tolf -num*, Þg. 5: pr. *3

Þings væggher, m. (vide VGL.) Kg. 7: pr. *

Þingta (þinkta), vide *Þinga*.

Þistel, m. (vagns-) tistel: temö. B. 8: 5.

Þit, adv. dit: illuc. G. 2: 2; Þj. 12: 6. *

Þiuþnæper, m. (vide ÖGL.) Kk. 14, 16: 1; B. 2: rubr.; 22: pr; Kp. 1: 3; Þj. 1. &c. *fulder þ.*, Þj. 3, 4: pr, 4; 6: 1. et not. 41; 8: 3, 4; Þg. 7. *-þa balker*, Prol.; Þj. rubr. Cfr. *Vipertaku þiuþnæper*. *

Þiuver, m. tjuf: fur. Kk. 14; Kp.

13: 2; M. 14: pr; 34; Þj. 2. &c. *sander þ.*, Þj. 3, 6: 1. *hete þ.*, vide *Heta sværia man til þiuþs*, Þj. 1, 2. *sökia man til þiuþs v. sannan þiuþ*, Þj. 2, 3, 12: 1. *til þiuþs vunnin*, Þj. 4: pr. *þiuþs rættar*, vide *Rættar 6*. Cfr. *Kirkiu-, Ryn-, Vipertaku þiuver; Urþiuva*. *

Þiuþer, n. (vide VGL.) *þ. sem samna langt*, B. 9: 1. * (*tiuþer*)

Þiuþer hell, m. (vide ÖGL.) B. 9: pr. *2 (*tiuþer hæl*)

Þiuþerstaki, m. i. q. *þiuþer hell*. B. 9: pr, 1.

Þiuþra, v. a. (vide VGL.) B. 9: pr. * (*tiuþra*)

Þiuþran, f. tjudrande: *pecoris in pastu vincio*. B. 9: rubr.

Þiali, m. tjäle: *congelatio terrae*. B. 1: pr. Cfr. *Þiala syn*.

Þiæna, v. a. (vide UplL. sub 1.) *þ. mæþ örs*, vide *Örs*. *

Þiænist (dat. *þiænist v. -stu*), f. 1) tjenst: *ministerium*. Kk. 3, 4: 3; 11: 1; Add. 1: 1. *vara i rikisins þ.*, Þj. 9. *guds þ.*, i. e. *sacri ritus*. Kk. 3; Add. 12. 2) den heliga nattvarden: *sacra coena. þ. fore manni uppe v. uphalda*, Kk. 1: 1. not. 29; 7: 1. *

Þiænistu man, m. 1) tjenare (i allmänhet), den som är beredd att tjena en annan: *minister, ad obsequium paratus*. Add. 1: 5. 2) (vide VGL.) Conf; Kg. 3. *3

Þo (tha, togh, doch, thå, tå), Kk. 11: 1. not. 79; 20: pr. n. 76.), adv. dock, likväl: *tamen*. Conf; Kk. 20: pr; G. 4: 1. &c. *æn þo at*, om ock: *etiamsi*. Kk. 11: 1. not. 78; Kg. 5: 2. &c. *þo at*, idem. Kk. 11: 1; B. 16: 1. not. 29; Kp. 11: 2. &c. *thot*, pro *tho at*, Kk. 11: 1. not. 79. *

Þokka bot, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) M. 35, ubi h. v., pariter ac in iure Upl., ad caedem, exclusa vulnera-

tione, restringitur. 2) (vide ÖGL. sub 2.) Æ. 3: 1. not. 64. *3

Pokki, m. i. q. *þokka bot 2. böte tolf öra at frænda-ka*, Æ. 3: 1. *3

Pola, þula, v. a. utstå, lida: sufferre, pati. *þ. kununglika hæmd*, Conf. *þ. stæmningar v. þingstæmnur*, J. 13: pr; M. 14: 1; Add. 4. *

(*Tomesmessa*, f. Thomedag: festum S. Thomae, d. XXI Decembris. Kk. 4: 3. not. 97.)

Pora, v. a. töras, våga: audere. Kk. 1: 1. *

Þorst, f. nödtorft, hvad som behöves: necessitas, quae necessaria sunt. Kp. 10: 3.

Þorsdagher, m. thorsdag: dies Iovis. Vide *Helghi-, Skæra þorsdagher*. *

Þorva (præs. pl. 3. p. *þorvo*; impf. *þorste*), v. a. behöfva, tarfva: egere, opus habere. Kk. 2: 1; Kg. 10: pr; 12: 2; J. 9: 4; B. 12: pr; Kp. 10: 3. Cfr. *Elder, Viper þorva*. *

Þrang, f. (vide VGL.) Kk. 9: pr; J. 4: 1; B. 7: pr; 8: 2. Cfr. *Nöd þrang*. *

Þranga köp, n. försäljning, gjord i trångmål: emptio venditio in angustiis facta. J. 4: rubr.

Þrangalös, adj. otvungen, utan nöd eller trångmål: nulla necessitate coactus. *at -su*, non urgente necessitate. B. 7: pr; 8: 2.

Þresaldugher, adj. trefaldig: trinus. Kk. 1: pr. Scribitur *þræsvalder*, ibid. not. 54.

Þri, num. tre: tres. J. 6: pr; B. 1: pr. &c. dat. *þrem*, B. 5: pr. *þrinxi*, M. 30. acc. m. *þrea, þriæ*, Kk. 6, 13; J. 5: pr. &c. Cfr. *Skipta 1*. *

Þriþi, num. tredje: tertius. Kk. 1: 1; 4: 4; 6. &c. *halver þ.*, Kk. 5: pr. *

Þriþiunger (*þriþunger*, B. 30: pr.), m. tredjedel: triens. Kk. 9: 1; 12: 1. &c. *-gi minna*, Æ. 2: 1. *fæsta (sak) i alla*

þrea -ga, Þg. 9: 3. Cfr. *Loter 1, Tvalyti*. *

Þrykkia, v. a. trycka: premere. Vide *Niper þrykkia*.

Þryta, v. a. vara utan, lida brist på: carere, indigere. *iorþ* (acc.) *mun ængin* (nom.) *þ.*, J. 18: 1.

Þryzka, f. tredska: contumacia. Kk. 1: 1; Add. 1: 5; 10. *3

Þryzskas, v. dep. (vide UplL.) B. 1: 1; 27: 2; Add. 9. *þ. vifer*, Kk. 10: 3. *3

(*Tritzsker, tresker*, adj. tredskan-de: contumax. Kk. ind. not. 31; 1: 1. n. 17.)

Þræböte, n. tredubbel bot: triplex mulcta. M. 32. *ligge i þ.*, M. 27: pr, 1-4; 28: 1.

Þræbötis drap, n. dråp, för hvilket erläggas tredubbla böter: homicidium triplici mulcta luendum. M. 27: rubr.

Þræggi, m. skjul: tegmen. Vide *Pak*. *3

Þræl, m. träl: servus. Kp. 3: pr; M. 20: 6; 34, 36: 1; Þj. 8: 5. Cfr. *Gæf þræl*. *

Þrængia, v. a. 1) göra trång, tränga: angustare. *þæn þ. vill*)(*ryma*, B. 11: pr. 2) (vide VGL.) *kan man* (acc.) *þ.* &c., si necessitas eum cogat. J. 7: pr; 10: pr. *

Þræskipta, v. a. (vide UplL.) M. 25: 4. *3

Þræskipti, n. (vide UplL.) Kg. 11: pr; 12: 2; J. 3, 9: pr. &c. *3

Þræstene, n.? ett råmärke, bestående af tre stenar: limes tribus lapidibus constans. B. 23: 1.

Þrætighi, num. tretio: triginta. Kk. rubr. not. 4; Add. 1: 9. *

Þrætiughundi, num. tretionde: trigesimus. Kk. 11: pr. not. 34. *3

Þrættundi, þrættandi, num. tretionde: decimus tertius. *þ. dagher (tula)*

(cfr. UplL.), Kk. 7: 1. nott. 76, 84; Pg. 11: pr; Add. 12. *

Prætylpta eper, m. i. q. *prætylpter eper* (vide *Prætylpter*). J. 1.

Prætylpter, *prætölpter*, adj. (vide VGL.) *p. eper*, J. 1; M. 27: 5; Add. 3. Cfr. *Dylia 2*, *Sökia 3, 4*, *Væria 2*. *

Pula, vide *Pola*.

Pumulfinger, m. tumme: pollex. M. 6: pr. *

Punger, adj. (vide UplL.) Conf. *3

Pungi, m. (vide UplL.) Conf.; Prol.; Add. 1: 3. *3

Pusand, num. tusende: mille. Conf.; Add. 1: 8, 9. *3

Pvær, adj. tvär: transversus. *ivir-rt ping*, tvärt öfver tinget, d. ä. tvärt öfver den krets som bildades af det vid tinget samlade folket: per transversum circulum, quem finxerunt homines in conventu iudiciali praesentes. M. 5: pr; 34. *2

Pværfiæt, n. i. q. *pværfoter*. B. 10: pr. nott. 92, 93, 95.

Pværfoter, m. mått af en fot på tvären: mensura pedis transversi. B. 10: pr., ubi auctarium unius *p.* additur mensuris unius, duorum v. trium pedum ibi constitutis.

Pværtæppa, v. a. täppa tvärt öfver (en ströu): obstruere (aquam) per transversum (flumen). B. 20: 5.

Pÿ, adv. (vide VGL.) *æ pÿ ældre at* &c. Add. 1: 7. *ei pÿ mera v. mere*, Kk. 10: 2; 18: 1; Kg. 10: 2; Æ. 3: pr; J. 11: 2; B. 1: pr. &c. cfr. B. 8: 3; 16: 1, ubi *pæ* pro *pÿ* scriptum esse videtur. *pÿ at* (cfr. ÖGL.), Kk. 1: pr; Kp. 5: 1. &c. sed perperam Conf. *pÿ ens at*, *pÿ (at) enost at*, vide *Ens*, *Enost*. *

Pÿkkia, v. impers. tyckas: videri. Kk. 4: 1. not. 67. Cfr. *Samÿkkia*. *

Pÿliker, pron. dylik, sådan: talis. Kg. 8: 1; B. 21: 2; 29: pr. not. 20. &c.

-kän kan vill, quemcumque voluerit. Kk. 4: pr. *

Pÿn (gen. s. et pl. *pÿnia*), m. tunna: orca, (tonna). *pÿnia v. fem pÿnia sæpe*, Kk. 2: pr; J. 13: pr. *en pÿn kvetebröd, ens pÿnia biugbröd, pÿrgia pÿnia öl*, Kk. 5: pr. *2

Pÿrfteliker, adj. gagnande, nyttig: utilis, saluti (reipublicae) providens. Add. 1: 7. H. v. occurrit in prologo iuris Jutici, ubi respondet verbis "necessaria" et "utilis," in Decreto GRATIANI, cap. 2. Dist. 4; ut recte observavit K. ROSENVINGE, *Samling af gamle Danske Love*, III. p. 495.

Pÿt, pro *pÿ at* (vide *Pÿ*). Kk. 1: pr. not. 51; 9: pr. n. 34. *1

Pÿpulah, n. (vide UplL.) Kk. 15: 1. *3

Pæghar, vide *Paghar*.

Pækker, adj. täck, behaglig: gratus, acceptus. Kk. 1: pr.

Pækkia (part. pass. *pakter*), v. a. (a *pak*, tectum) betäcka: tegere. B. 17: pr; 18: 7.

Pækkias, v. dep. täckas: placere. Add. 2.

Pækkilika, adv. på behagligt sätt, artigt: eleganter, officiose. Add. 1: 7.

Pæn, pron. dem. den: is. dat. f. *pæra*, Kk. 1: 1; 4: pr; 5: pr; G. 4: pr; J. 10: 2; B. 8: 3; Kp. 4: 1. n. *pÿ*, B. 6: 2. &c. acc. f. *pæ*, Æ. 2: 1; J. 2: 3; B. 15: pr; 25. pl. f. *pæ*, G. 3: 1; M. 18: 1. gen. m. *pæra*, J. 15: 1; B. 3. &c. f. *pæ*, Æ. 3: 4. (nisi *pæra* legendum sit). — *p. pæra*, Kk. 3; 15: 2; Kg. 10: pr. &c. *pæt æru*, Kg. 1. *til pæs (at)*, donec. Kk. 15: 4; B. 9: 1. *ei pæs flere*, B. 4. *ei pæs mera*, Kk. 18: 1. not. 21. *havi pæs vald v. vitsorþ*, Kk. 12: 1; Pg. 8: 2. *i, mæp, æptir pÿ*, vide *l* &c. *fore pÿ*, propterea. Conf.; Kp. 3: pr. *fore pÿ at*, Conf.; B. 25; M. 26: 1. Cfr. *Pÿ*, *pæn*, *pæs*, pro pron. pers. *han*, *hans*, Kg. 5: 2;

Æ. 5: pr; M. 17: pr; 23: 1; 26: 7; Þg. 4: 4. — Sequuntur exempla ad observationes syntacticas (vide VGL.). 1) *þ. rænti*, B. 6: pr. *þ. til kære*, Þg. 6: 2. *þ. sköf*, M. 33: 2. *þera varþ skulu halda*, Kg. 12: 3. 2) *hvar þ.*, Add. 3, 8. *nokor þ.*, Kk. 1: 1; 5: 1; Kp. 10: 3; M. 22: pr. *ængin þ.*, M. 22: pr. 3) *þæs viliandis*, Kg. 5: pr. *thes hielpe os* &c. Prol. not. 52. *

Þæn, art. def. den: Graec. *ὁ, ἡ, τὸ*. *þ. helghi and*, Kk. 1: pr. *þæs helgha anda*, *þæs döþa*, Kk. 9: pr, 1; Æ. 5: pr. *þe* (acc. f.) *helghu kirkiu*, Add. 1: 3. *þeræ* (g. pl. m.) *næstu v. bæstu*, G. 1: pr; Kp. 10: pr. *

Þænni, pron. denne: hic. dat. f. *þæsse*, Kk. 9: 1. acc. m. *þænnæ*, B. 17: 6. pl. m. *þæssi*, Conf. dat. m. *þæssum*, Þg. 11: pr. *þæmma*, J. 4: 1. not. 73. *þænnæ*, J. 4: 1; Þg. 11: pr. n. *þæssum*, Prol. acc. m. *þæsse*, Kk. 7: 1. n. *þæssin*, Conf. *þænni*, *þæenne*, Conf.; Kg. 12: 3; Þg. 4: pr. — *þætta æru*, Kk. 9: 2; Kg. 12: 2, 3; Æ. 2: 1; M. 26: 3; Add. 7. *

Þær, adv. der: ibi. Kk. 1: pr; 6. &c. *þ. a*, Kk. 2: pr; J. 9: 2; B. 22: 2. *þ. af*, G. 3: 3; J. 17. *þ. amot*, Kg. 9: pr. *þ. firi*, Kk. 11: pr; 18: pr; J. 7: 1. &c. *þ. hos*, B. 5: 2. *þ. innan*, vide *Innan 1*. *þ. næþ*, a) derigenom: eo. B. 5: 3; Kp. 2: 2. b) derjämte: praeterea. Kk. 1: 1. c) deri: in eo. Kp. 1: 1. *þ. næst*, Kk. 1: pr; Kg. 1; J. 4: 1; 17; Kp. 10: 3, 4; M. 27: 5; Þj. 14; Add. 1: 2. *þ. til*, a) dertill: ad illud. Kk. 2: 1; Kg. 6: pr; J. 9: pr; B. 11: pr. b) derjämte: praeterea. Kk. 5: pr; Add. 1: 4. c) dittills: usque ad id tempus (adv.). *þ. til at*, donec. Kk. 1: 1; J. 17. d) till dess: donec (conj.). Kk. 15: 4. not. 48; Kg. 10: pr; B. 1: pr; 13, 20: 4; M. 4: pr. e) till den ändan: eum in finem. Conf.

þ. viþer, M. 30. *þ. um*, a) derom: de ea re. Conf.; Kg. 6: pr. b) i afseende derpå: respectu habito eius rei. B. 27: pr; Þg. 2: pr. *þ. æptir*, M. 6: 3; Add. 11. *

Þær, part. rel. som: qui. Conf.; Prol.; Kk. 4: pr, 4; 11: 1. &c. *þ. kununger* &c. *ær a*, Þg. 9: pr. *þ. guds þienist ma hindras af*, *þ. seghias skal af*, *þ. af ganga korn ok þænningar*, Kk. 3, 4: 2; Æ. 2: 1. *þ. han borghat hafþe firi*, Kp. 9: 1. *þ. han a ænkti siælver i*, B. 9: pr. *þ. han vænter sit innan vara*, Þj. 12: pr. *þ. ei moghu lekmæn ivir döma*, Kk. 10: 2. *þ. þe sighia bapin ia viþer*, Kk. 4: 4. *sum þa a þinge varu þ.* &c., i. e. cum, quando. Þg. 6: pr. *fyrsta þ. þe* &c. Kg. 5: pr. *

Þæssa lund, adv. på detta sätt: hoc modo. Add. 2.

Þæt, pron. pers. n. (m. f. *han, hun*) det: illud. pl. f. *þar, þaar*, Kk. 4: 4; Æ. 3: 4. *þa*, Kk. 1: 1; B. 16: 1. not. 29; M. 26: 1. *til þera*, ad eos. Kk. 19; Kg. 5: pr. *vari a vitnum þera* (sc. *synamanna*), B. 8: 3. *þera mællum*, vide *Mællum*. *annar þera*, J. 15: 1; Kp. 5: pr; M. 20: 7. &c. *hvar þera*, vide *Næmd. hvarghin, hvarte, hulikin, nokor, þæn, ængin þera*, vide *Hvarghin, Hulikin* &c. *bæggia þera*, vide *Bapir*. *

Æ.

Æ, adv. alltid: semper. Kk. 1: 1; Kg. 11: pr; Æ. 1: 1. &c. *æ mæþan v. mæn*, vide *Mæþan, Mæn*. *æ hvar v. hvat* (pron.), Kk. 19; Æ. 6: 4; J. 8: 1; B. 20: 1; 31: pr; Þg. 8: pr. *æ hvarium lundum*, B. 3. *æ hvat ... hælder ... æller*, Kk. 12: pr. *æ hvar* (adv.), Kg. 9: 2; Æ. 4: 2; J. 8: pr; 14: pr, 2. &c. *æ hulikin þera*, Þg. 6: 2. *

Ægha (præs. *a, aghar*, Kk. 2: pr;

11. &c. *ægher*, B. 14: 2. pl. 3. pers. *aghu*, Kk. 11: pr; B. 14: 3. not. 67. &c. *agha*, B. 14: 3. conj. *aghi*, Kk. 1: 1. &c. impf. 3. pers. *atti*, Kg. 5: 1. pl. *attu*, Kk. 9: 1; B. 9: 2, 3. &c.), v. a. 1) *ega*: in dominio habere. Kk. 9: 1; 11. &c. *frælst æ. víp ok vatn*, Kk. 2: pr. *aghi þær i* (sc. i bot) *hvarte karl* &c. G. 4: pr; M. 26: 7. 2) (vide VGL. sub 4.) *aghe þær fri ænga þænninga*, Þj. 13: 1. 3) (vide VGL. sub 5.) *æ. byg-gia, aka, tiunda, varpa, intaka* &c. Kk. 1: 1; 7: pr; B. 9: 3; 14: pr. &c. 4) (vide UplL. sub 5.) *þæt agher i lands-laghum vara*, Kk. 19. *byr agher til brut ok byamals ganga*, J. 1. *legho-stæmmur aghu tva vara*, B. 26: 2. *torghköp aghu gild vara*, Kp. 4: pr. *

Ægha, f. (vide UplL. sub 2.) Vide *Iorþæggha*. * (*egha*)

Æghande, eghande (gen. -des, J. ind. not. 12; cap. 10: 2. n. 92.), m. (part. ab *ægha*) 1) *egare*: dominus (rei). J. 14: 4; B. 15: 1; 20: pr, 2, 4, 5; 28: pr; 31; Kp. 4: 1; M. 1; Þj. 8: 5.) (*landboe*, J. 3, 10: pr, 2, 3; 11: pr; 14: pr. *rættar æ.*, B. 8: 4; 20: 2; 33: 3; Kp. 13: 2; Þj. 15, 16: 2. *rættar æ.*) (*landboe*, J. 11: pr; 14: 1. *þæn æ. ær i sokn*, d. ä. jordegare: dominus fundi. Kk. 1: 1. *sum han ær æ. til i bynum*, secundum pretium fundi in pago siti, quem in suo dominio habet. B. 21: 1. *æghanda syn*, Add. 6. Cfr. *Iorþ-, Mals-æghande*. 2) (vide UplL. sub 2.) *tuka fasta af rættum æ.*, *binda fasta a rættan æ.*, J. 9: 4. * (*eghandi*)

Ældi, elli, n. ? (Isl. f.) *ålder*, *ålderdom*: vetustas, senectus. Kk. 2: pr; J. 17. *2 (*ælle*)

Ældri (aldri), adj. compar. (vide VGL.) Kk. 11: pr; M. 26: 6; Add. 1: 7. superl. *ælster*, Æ. 1: 1; J. 17. *þæn þær æ. ær a særd*, d. ä. den som längst varit hemma: is, qui diutissi-

me domi sedit v. expeditione immunis fuit. Kg. 10: pr. *3

Æller, eller, conj. *eller*: vel. Kk. 2: pr; 4: 4. &c. Scribitur *ællæ, ellæ*, Kk. 2: pr; 18. *

Ælliges, adv. i. q. *ællæs* 2. Conf. not. 70. *3

Ællæs (eller), adv. 1) *eljest*, *annars*: alias, alioquin. Kk. 11: pr; Æ. 3: pr; Þg. 2: pr. *æ. vurde skyt, æ. læggi aldrigh*, Add. 1: 3. 2) för öfrigt: *praeterea*. *æ. vilium vi*, Conf. * (*æller*)

Ællæs, conj. om ej: nisi. *æ. han siælver vill*, Kp. 10: pr. *2 (*ælla*)

Ælskia, v. a. *älska*: amare. Add. 1: 3.

Ælta, v. a. (vide VGL.) Vide *Hæst bak*. *2

Æmni, n. *ämne* (hvaraf något kan göras): materia (rei cuidam conficiendae apta). Vide *Azul æmni*. *3

Æn, conj. om: si. Kk. 4: 1; 6. &c. *um æn*, vide *Um* 4. *þa æn*, vide *þa* 1. *æn þo at*, vide *þo*. *

Æn, conj. men: sed. Conf.; Prol. *

Æn, adv. 1) *ännu*, *hittills*: adhuc. Conf. *æn þa*, Kk. 10: 2; Kp. 8; Þg. 4: 3; Add. 6. 2) *dessutom*: *praeterea*. *æn þær til*, Kk. 5: pr. 3) *ännu*, *ytteligare*: *praeterea*, *ulterius*, *porro*. Kk. 10: 2; J. 6: 1, 2; Þg. 4: 3. *æn þær til at*, Conf. Cfr. *Siper*. *

Ændi, m. 1) *ände*: *extremitas*. Kk. 6. 2) *slut*: *finis*. M. 36: 1. *3

Æng (pl. nom. et acc. *ængia*, dat. *ængium*), f. (n. B. 7: 2; 8: 3.) *äng*: *pratum*. J. 14: 4; B. 3, 4, 6: pr; 7, 23: 2. &c. Scribitur *egn*, Kk. 2: pr; J. 13: pr; 14: 4; at contra *eng* pro *egn*, B. 8: 4. Cfr. *Skogh æng*. *

Ængin, pron. ingen: nullus. n. *engti*, B. 25. *ænkhti*, B. 24: 2. *eknti* v. *eknte*, Æ. 1: pr; J. 4: 1; B. 9: pr. acc. f. *enga*, B. 9: 3. g. pl. *ænga*, Conf. *þæn ænga* (sc. *hiorþlöt*) *haver*, B. 23: 2. *æ. þera*,

Æ. 1: pr. *æ. þæn*, M. 22: pr. *ænkti*, n. absolute, intet: nihil. G. 5: pr; Þj. 12: 1. dat. *engu*, Kk. 5: 1; 9: pr. not. 37; Kg. 7: pr. *

Ænkia, f. enka: vidua. G. 1: 1. *

Æptir (*æpte, epti*), præp. c. acc. v. dat. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *gæld* (aes alienum) *æ. dðþan*, Æ. 5: pr. *biuþa gæld* (mūctam) *æ. dðþan*, M. 25: 1. *gops þær æ.* (sc. *dðþan*) *ær*, Æ. 5: pr. *æ. saþur dðþan*, *æ. þem dðþum*, Æ. 3: 4. not. 66; J. 17. *æ. þæn dræpin ær*, M. 25: 1. *æ. sva giort v. buþit*, Conf.; J. 9: pr; M. 23: 1. *hvar æ. andrum*, Prol. *æ. domarans dome*, post latam a iudice sententiam. B. 1: 1. *kæra æ. skapa sinum*, M. 30. *væþiar han þær æ.* (i *syrstu þrim þingum*, Add. 11. *sipan þær æ.*, M. 6: 3. *sipan æ. þæt*, postea. B. 12: pr. *æ. þæt at*, postquam. Kk. 4: pr; B. 1: pr. *æ. at*, Add. 11. 2) (vide VGL. sub 2.) *fara v. koma æ. fæstikunu sinni*, *fara æ. skapamanni sinum*, G. 2: pr; 1; M. 22: 2. *binda fasta æ. værþe sinu*, J. 6: pr, 2. *æ. (gældi, tomt sinni) kæra*, Æ. 3: pr; 5; B. 7: 2; 11: pr; Add. 4. Cfr. *Leta 1*, *Spyria 1*, *Sökia 4*. 3) enligt: secundum. *tegher skal æ. tomt liggia*, B. 11: 1. *æ. guds buþi*, Prol.; Kk. 1: pr. *æ. domum ok skælum*, *æ. brutum*, M. 25: 1. *hvar æ. sinni sak v. sinu værþe &c.* Kk. 15: 3; B. 32: 1. &c. *gælda æ. fæstunne*, Þg. 9: 3. *æ. þy sum skils*, Kk. 11: 1. &c. Cfr. *Brut 3*, *Miætsmæn*, *Vitni 2*. 4) adv. efteråt: postea. *mæla ok vaþa æ.*, B. 7: 2. *böter fæstins ok gældins æ.*, M. 25: 1. *vita mæþ tvem ok tolf æ.*, Þj. 8: 1; Þg. 6: pr. 5) *qvar*, återstående: residuus. *bot þe æ. stander*, quae restat. M. 4: pr. not. 43. *

Æptirdöme, n. 1) förut afgjord fråga, prejudikat: praeiudicium, quaestio

antea decisa. *i laghum fölgia gambulum -mum*, Prol. 2) efterdöme: exemplum. Kk. 1: pr; Add. 1: 8.

Æpterdömilse, ? 1) i. q. *æptirdöme 1*. Prol. not. 30. 2) i. q. *æptirdöme 2*. Kk. 1: pr. not. 79.

Ærende, n. ärende: negotium. Kg. 7: 1. *1

Ærþ, f. arf: successio ab intestato. *ærþær v. ærþa balker*, Prol.; Æ. rubr. *

Æria (part. pass. *ærþer*), v. a. ärja, plöja: arare. *æ. forar*, B. 3, 4. *3

Ærin, *artn*, m. eldstad: focus. *Vide Omn*, *Ugn*. *2

Ærkibiskuper, m. ärkebiskop: archiepiscopus. Kg. 3; Add. 1: 6. *3

Ærkibiskups döme, n. ärkebiskopsdöme, ärkestift: dioecesis archiepiscopalis. Add. 1: pr.

Ærlüker, adj. hederlig: honestus. Conf.; Add. 1: 8. *1

Ærrær, adj. ärrig: cicatricosus. *ærrat lik ok undat*, allitt. (cfr. UplL.) M. 22: pr. *3

Ærter, f. pl. ärter: pisa. B. 10: 1. *ærta styld*, ibid. not. 96. *3

Ærva, v. a. (vide VGL.) *æ. gops mans*, *tva lute &c.* Kk. 10: 2; Æ. 1: 1. &c. *æ. saþur &c.* Æ. 1, 2. &c. *æ. (gops) æptir saþur &c.* J. 17; M. 32. *æ.*, absolute, Æ. 1: pr. &c. *

Ærve, n. (Isl. *erfi*) i. q. *ærvisöl* (vide VGL.) Æ. 7.

Ærvingi, m. arfvinge: heres. Kk. 12: pr; J. 8: 1; 17; M. 4: pr. &c. *rætter æ.*, Kk. 12: pr; M. 22: 3. *

Ærvoþe, vide *Arvoþe*.

Æskils messa, f. (vide UplL.) Kk. 21. *3 (*eskilsmessa*)

Æt (*æth*), f. (vide VGL.) Æ. 3: 1. *

Æværzliker, adj. evärdelig: sempiternus. Conf. *3

Ö.

Ö (pl. *öyar*), f. ö: insula. B. 31; M. 29. *3

Ögħa, n. öga: oculus. M. 6: 1, 2. Cfr. *Vindögha*. *

Öia skipan, f. fördelning af holmar till bete för delegarnes fäkreatur: dispositio insularum, qua statuitur numerus pecorum quae cuique vicinorum in compascuas insulas mittere liceat. Locc. vertit: "immissio pecoris in insulam." B. 31: rubr. coll. §. 1.

Öker, m. (vide VGL.) B. 5: 2; M. 20: 1. *halver ö.*, en häst och enbetsvagn: unum iumentum cum curriculo,)(*fulder ö.*, J. 14: pr. *

Ökia, v. a. öka: augere. M. 3, 4: 1; 10: 2; Add. 1: 3. *sak v. bot hans ökis mæþ þrim markum*, B. 1: 1; M. 8: 1; Þg. 4: 3; 5: 2. *

Ökning, f. tillökning augmentum. J. 3.

Öl (öll), n. öl: cerevisia. Kk. 5: pr. *

Öldrykker (öldyrker), m. dryckeslag: symposium. M. 9: pr. not. 98. *fri-ke* (cfr. UplL.), Kk. 15: 3. *3

Öldrykkia, f. i. q. *öldrykker*. Kk. 15: 3. not. 4; M. 9: pr.

Ölänningar, m. pl. Öländningar: insulae Oelandiae incolae. Add. 1: 7.

Ömber, adj. (Isl. *aumr*) usel: miser. Kp. 14.

Öpa, v. a. ropa: clamare. *ö. þry hærop*, Kg. 12: 2. *3

Öra (pl. *örun* v. *öron*), n. öra: auris. G. 4: pr; M. 6: 1, 2; Þj. 2. *3

Öre (gen. *öris*, Kp. 4: pr; Þj. 12: 4. cfr. *Öris böter*), m. 1) (vide ÖGL. sub 1.) Kk. 11, 15: pr; 18: 1; Kg. 12: pr, 2. &c. *ö. pænninga*, Kk. 11: pr. not. 43; Add. 7. *halver ö.*, B. 29: 1; 31: pr; Þj. 1, 2, 5, 8: 4. Cfr. *Stigh öre*. 2) (vide UplL. sub 2.) *hava ö. fullan i by*, J. 14: pr. *skipa (æptir) örum ok örtughum, bryta til öra ok örtugħa*, B. 15: 1; 21: 1. 3) pl. lös egendom: bona mobilia. Vide *Værþörar; Lös-, Saköre*. *

Öris böter, f. pl. (vide UplL.) B. 17: 3; M. 4: 1. *3 (*öra böter*)

Örs, n. häst: equus. *mæþ ö. þiæna* (cfr. VGL.), Kp. 10: 5; Þg. 2: pr. *3

Örtugh, f. 1) (vide ÖGL.) Kk. 18: 1. not. 29; B. 2: pr; 6: 1; 15: 1; 24: 1. *ö. pænninga*, Kk. 8, 13; Add. 7. *half fæmta ö.*, d. ä. halfannan öre: una ora cum dimidia. M. 3. *atta-gha ok þrættan marker* (cfr. ÖGL.), M. 23: pr; 3; Add. 8. 2) i. q. *örtugh land*. J. 3, 14: pr; 17, 18: 1. *half ö.*, J. 14: pr. *half fæmta ö.*, Kk. 2: pr. Cfr. *Öre 2.* *

Örtugh land (yrtugh land), n. (vide UplL.) Æ. 2: 1; J. 10: 1; 17. *3

Ösgötar, m. pl. (vide VGL.) Kg. 2; Add. 1: 7. *-ta lagħman*, Kg. 1; Add. 1: 7. *

Östan, adv. från öster: ab oriente. Þg. 2: pr. *3

Öpa, v. a. (vide VGL.) B. 15: pr; 27: 1. *2

Öpar, m. pl. (vide VGL.) *upsala ö.*, Kg. 1, 3; Add. 1: 1, 3. *

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Abel adams sun, Kk. 1: pr.
Abiorn, vide *Niclas, Ulver*.
Abo, (vide UplL.) *a. biskops döme*,
 Add. 1: pr. *3
Adamber, vide *Abel*. *3
Andres, vide *Pörkil*.
Anund rørikssun (Eka), riddare,
 rådsherre, en af Södermannalagens för-
 fattare: eques, consiliarius regis, unus
 ex auctoribus huius codicis. Conf.
Arbughir, pl. staden Arboga: urbs
 Vestmanniae. Add. 1: 7.
Attunda (sc. land), (vide UplL.) Kg.
 1. *3
Bonde, vide *Dord*.
Botviba kirkia, (vide UplL.) Kk.
 21. *3
Dalar, pl. Dalarne: Dalecarlia. Add.
 1: pr, 7.
Emunde slema, (vide VGL.) Add.
 1: 3. *1
Erik, 1) *hærtugh e.*, Hertig Erik
 Magnusson: dux Ericus, filius R.
 Magni. Vide *Magnus*. 2) *e. þuri-*
sun (Bjelke), riddare, rådsherre, en
 af Södermannalagens författare: eques,
 consiliarius regis, unus ex auctoribus
 huius codicis. Conf. *1
Eringisl næskonungssun, riddare,
 rådsherre, en af Södermannalagens för-
 fattare: eques, consiliarius regis, unus
 ex auctoribus huius codicis. Conf.
Fieprunda (sc. land), (vide UplL.)
 Kg. 1. *3
Hulaviper, holavider, (vide UplL.)
til mipian skogh a h., til mipian h.
 (cfr. UplL.), Kg. 2; Add. 1: 7. *3
Ingivald æstrida sun (Natt och
 dag i längden), riddare, rådsherre,

en af Södermannalagens författare:
 eques, consiliarius regis, unus ex au-
 ctoribus huius codicis. Conf.

Iohannes baptista, Johannes dö-
 paren. Add. 1: 3, 5. *1

Imabækker, (vide VGL.) Kg. 2;
 Add. 1: 7. *3 (*önabækker*)

Iunaköping, staden Jönköping:
 urbs Smalandiae. Add. 1: 7.

Karl næskonungssun, riddare, råds-
 herre, en af Södermannalagens för-
 fattare: eques, consiliarius regis, unus
 ex auctoribus huius codicis. Conf.

Knuter magnussun, riddare, råds-
 herre, lagman i Vestergötland, en af
 Södermannalagens författare: eques,
 consiliarius regis, legifer Vestrogotiae,
 unus ex auctoribus huius codicis. Conf.

Krister, Christus. Kk. 1: pr; Kg.
 12: 3; Kp. 3: pr; 14. gen. *krist*, pro
krists, Kk. 1: pr. et not. 47. *kristnam*,
 pro *krists namn*, Kk. 1: pr. *3

Laurinz ulfson (Stengafvel),
 riddare, rådsherre, lagman i Söder-
 manland: eques, consiliarius regis, le-
 gifer Sudermanniae. Conf.

Lynköpinger, (vide ÖGL.) Kk. 21.
 nott. 6, 26; Add. 1: 7. *-gs biskops dö-*
me, Add. 1: pr. *2 (*lionköpinger*)

Magnus, 1) Konung Magnus La-
 dulås: Rex Magnus Birgeri fi-
 lius. Kp. 10: pr; 11: pr. 2) *m. sun*
hærtugh eriks, Konung Magnus E-
 riksson: Rex Magnus Erici fi-
 lius. Conf.; Prol.; Add. 1: 8. 3) *m.*
niiclassun (Röde), riddare, rådsher-
 re, en af Södermannalagens författare:
 eques, consiliarius regis, unus ex au-

ctoribus huius codicis. Conf.; Add. 12.

4) Vide *Knuter*. *

Maria, (vide VGL.) Add. 1: 3, 5. *1

Morar, pl. Moraäng vid Upsala: campus prope Upsalas. *a morum*, Kg. 1. *moro* (rectius *mora*) *þing*, Add. 1: 2. Cfr. librum meum p. 219. cit. p. 3.

Moyses, Moses. Prol.; Kk. 1: pr. *3

Niclas, 1) *n. abiornsun* (Sparre), riddare, rådsherre, en af Södermannalagens författare: eques, consiliarius regis, unus ex auctoribus huius codicis. Conf. 2) Vide *Magnus 3*.

Norgi, Norrige: Norvegia. Conf.; Add. 1: 8. *1 (*noregher*)

Nærikia, *nærkia*, *nærke*, Nerike: Nericia. Add. 1: pr. *-kiu laghman*, Kg. 1. *1

Næskonunger, vide *Eringisl*, *Karl Romandabofir*, pl. (vide UplL.) Kg. 2; Add. 1: 7. *3

Röriker, vide *Anund*, *Staphan*.

Skane, Skåne: Scania. Conf.; Add. 1: 8. *1

Skarir, pl. (vide VGL.) Add. 1: 7. *skara biskops döme*, ibid. pr. *1

Skæninghe, (vide ÖGL.) Kk. 21. nott. 6, 26. *2

Staphan røriksson, riddare, rådsherre, en af Södermannalagens författare: eques, consiliarius regis, unus ex auctoribus huius codicis. Conf.; Add. 12.

Strængenæs, (vide VGL.) Kk. 21; Kg. 2; Pg. 11: pr; Add. 1: 7; 2. *s. biskops döme*, Add. 1: pr. (*s. stikt*, Kk. rubr. not. 1.) *3

Suderköpinge, (vide ÖGL.) Conf.; Kk. 21. nott. 6, 26. *2

Sudermanna land, Södermanland: Sudermannia. Conf.; Add. 1: pr; 6.

Sveariki, *sveriki*, Sverige: Suecia. Conf.; Kg. 1, 4: pr; 9: pr; Add. 1: pr, 1-4, 8. *3

Svintunir (*sveintunir*), pl. (vide UplL.) Kg. 2; Add. 1: 7. *3

Tihæraþ, pl. (vide UplL.) *-þa laghman*, Kg. 1. *-þa laghmans döme*, Add. 1: pr. *3

Tiunda (sc. *land*), (vide UplL.) Kg. 1. *3

Ulver, 1) *u. (kubngersun*, cfr. VGL.) Vide *Laurinz*. 2) *u. abiornssun* (Sparre), riddare, rådsherre, en af Södermannalagens författare: eques, consiliarius regis, unus ex auctoribus huius codicis. Conf. *1

Uphugka bro, (vide UplL.) Kg. 2. *3

Upland, pl. Upland: Uplandia. *laghman*, Kg. 1. *et laghmans döme ivir al u.*; *-da laghsagha*, Add. 1: pr, 7. *3

Upsalir, pl. (vide VGL.) Kk. 21. not. 12; Kg. 1, 2; Add. 1: pr, 6, 7. (*-la span*, Kk. 4: 3. not. 97.) Cfr. gloss. v. *öpar*. *

Værma land, Värmeland: Vermlandia. Add. 1: pr.

Væstmanna land, Vestmanland: Vestmannia. Add. 1: pr. *1

Væstraaros, staden Vesterås, så kallad, i motsats mot *östra aros* eller Fyrisåns utlopp, af sin belägenhet vid Svartåns utlopp i Mälaren: urbs Vestmanniae, ita dicta ob situm iuxta ostium fluminis (cfr. gloss. v. *aros*). Add. 1: 7. *v. biskops döme*, ibid. pr.

Væstragötland, Vestergötland: Vestrogotia. Add. 1: pr. *laghman af v.*, Conf. *1

Væxior, (vide VGL.) *væxio biskops döme*, Add. 1: pr. *1

Þord bonde, riddare, rådsherre, en af Södermannalagens författare: eques, consiliarius regis, unus ex auctoribus huius codicis. Conf.

Þuri, vide *Erik*.

Þorkil andressun, riddare, rådsherre, en af Södermannalagens förfat-

tare: eques, consiliarius regis, unus ex auctoribus huius codicis. Conf.

Æskilstunir, pl. (vide UplL.) Kk. 21. *3 (*eskilstuna*)

Æstrid, vide *Ingivald*.

Öland, Öland: insula Oelandia. Add. 1: pr.

Örebro, staden Örebro: urbs Nericiæ. Add. 1: 7.

Östens bro, (vide UplL.) Kg. 2; Add. 1: 7. *3

Östragötland, Östergötland: Ostrogotia. Kk. 21. not. 26; Add. 1: pr. *2

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

- Pag. 3. not. 79. *pro*: 49. sic. B. *ær*.
lege: sic. B. 49. *ær*.
- p. 8. not. 48. lin. 2. *pro*: *bæra lege*:
bæra
- p. 80. not. 44. *pro*: sum. *lege*: *sum*.
- p. 205. v. *At*, l. 2. post *þo* reponere
comma, quod sub prelo exsiluit.
- p. 210. v. *Biskuper*, l. 3. dele *Dom-*
ber.
- p. 227. l. 6. *pro*: framfor *lege*: fram-
för
- p. 236. v. *Gangu ren*, *pro*: m. *lege*:
f.
- p. 244. v. *Hel*, l. 4. *pro*: sanus *lege*:
sanus,
- p. 259. v. *Kæra*, l. 5. post: *gældi*,
adde: *tompt sinni*, et l. 6. post:
7: 2; adde: 11: pr;
- p. 273. v. *Mæþ*, l. 6. post: B. 27: 1.
adde: *væþia m. grannum*, J. 18:
pr.
- p. 284. inter vv. *Roa* et *Rofna værk*
insere: *Rofna vreter*, m. nyodling,
besádd med rofvor: novale rapis con-
situm. B. 10: 2. not. 1.
- p. 317. v. *Undir*, l. 11, 12. *pro*: do-
marens *lege*: konungens
- p. 319. v. *Vreter*, *pro*: B. 10: et seqq.
lege: "B. 13: 2, ubi voces *v*. et *ru-*
þa synonymae sunt. Cfr. *Rofna*
vreter."
- Praef. p. XIV. l. 15. *pro*: "tergino ele-
gantiore" *lege*: "semicoriaceo"; idem-
que observandum est p. XXIII. l.
19, et p. XXIV. l. 29.
- p. XV. l. 35. ultima vocis "vel" litte-
ra l in quibusdam exemplaribus
vix adparet.
- p. XX. l. 16. *pro*: 20, *lege*: 19,

p. XXI. l. 28. *pro Buby* sine dubio
legendum est *Biiby*.

In vol. I.

- Pag. 372. v. *Brullöp*, cfr. SML. v.
Brudlöp.
- p. 376. v. *Byrdi*. Vox *byrd* quoque
habet significationem oneris; vide
SML. v. *Byrd 2*.
- p. 379. v. *Dana arver*, cfr. UplL. v.
Danar arf.
- p. 406. v. *Ganga*. De significatione
locutionis: *ganga a griþ ok göra*
sæt, vide librum nium *Juridiska*
afhandlingar, 1 häft. p. 60-62.
- p. 451. v. *Legha*, f. 1) Cfr. SML. v.
Legho ganga.
- p. 470. v. *Nemdarmaþer*. Quae sub 3)
huic v. tribuitur significatio, ea de-
lenda est; locis enim hic allatis ser-
mo, ut videtur, est de nemda XXIV
virorum. Cfr. librum supra cit. p.
224.
- p. 471. v. *Nöþa*. Verba: "nisi — le-
gendum" deleantur. Cfr. SML. v.
Nöda.
- p. 479. v. *Rishofpe*, cfr. UplL. h. v.
- p. 513. v. *Valdföra*, cfr. librum su-
pra cit. p. 59.
- p. 550. v. *Festum terrae*. Hoc genus
festorum, ni fallor, respicitur in lit-
teris Pontificis CLEMENTIS II, die 24
Apr. a. 1047 datis, ubi sermo est
de "festivitatibus illorum sanctorum,
quorum corpora requiescunt in ar-
chiepiscopatu." LILJEGREN, *Diplo-*
mat. I. p. 37.
- p. 570. v. *Vætursvidher*. "Silva que
dicitur Wætorskoger," commemora-

tur in litteris R. MAGNI die 26 Nov. 1289 datis. LILJEGREN l. c. II. p. 85.

In vol. II.

Pag. 236. v. *Af kþa*. Verba: *sþan þer þripia manne* ita sunt explicanda: om omynden kommit, sásom arf eller á nyo gifven omynd, ej blott i 3:dje persons hand, utan från denna till en 4:de, innan den ursprunglige gifvaren dör, då omynden annars hade skolat återbäras: si dos hereditatis vel iterum datae dotis (cfr. G. 12.) nomine transierit non solum ad 3:am personam, sed porro ad 4:am, antequam moriatur is, a quo illa dos primum erat data, in quo casu alias reddenda erat dos, inter illius heredes dividenda (Æ. 10: pr.).

p. 248. v. *Bryggiu sporþer*. Verba: *firi borþe* (*firi þe* ita potius sunt explicanda, ut illa denotent: in navi, haec vero: in ponte. Cfr. SML. h. v.

p. 328. v. *Maþer 1*. Verba: *til þripia mans*, G. 16: 1, ita sunt explicanda: om omynden ej kommit längre än i 3:dje persons hand, då den dör, af hvilken den först blifvit gifven: si dos non ulterius quam ad 3:am personam transierit; quando is moritur, a quo primum data est dos. Cfr. ea, quae supra ad v. *af kþa* sunt adnotata.

p. 399. v. *Glokolmber*. Iis, quae in Addendis ad ius Upl. p. 455 sunt allata, adde Locc. iam, in Lex. iur., recte indicasse situm huius insulae.

In vol. III.

Pag. 291. v. *At*, l. 9, 10. *dele verba*: Cfr. *Sva*.

p. 301. v. *Brander*. H. v. quoque ha-

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IV.

bet significationem incendii, ad quam referendus est locus citatus V. 24: 2, una cum compositis vocabulis *brandvafi*, *vafa brander*. Cfr. SML. h. v.

p. 305. v. *Byrþ*, l. 4, 5. pro: "gradum" lege: "rationem"; sermo enim est de fratribus et sororibus qui utrumque vel alterutrum tantum parentem habent communem.

p. 326. v. *Fugla ren*, pro: m. lege: f.

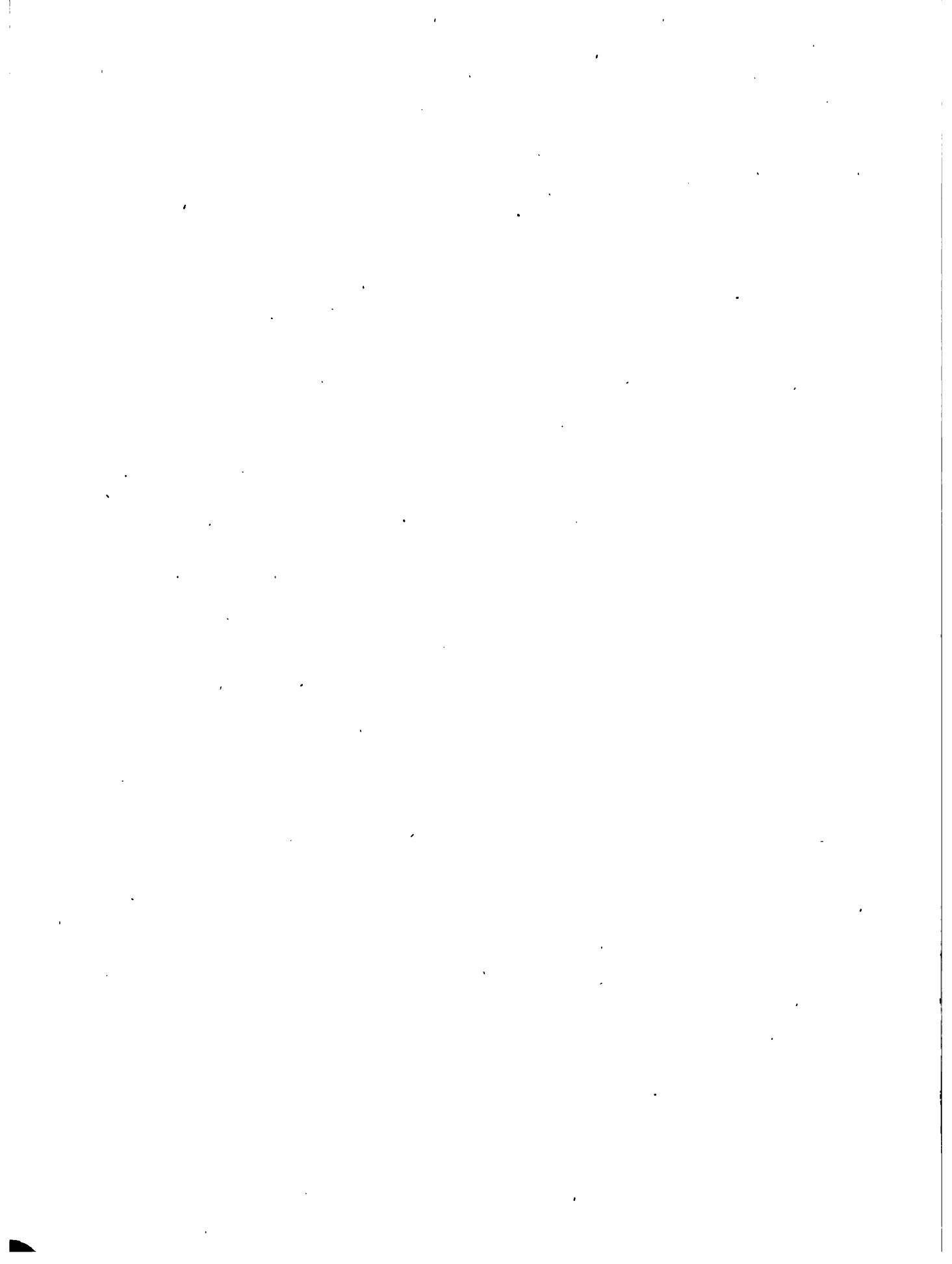
p. 332. v. *Gangu ren*, pro: m. lege: f.

p. 336. v. *Gæld*, l. 3. Compositio *laghgæld* ad quartam significationem est referenda.

p. 339. v. *Hamar*, l. 10. Vox *fiælum*, SML. Kk. 2, referenda est ad nominativum *fiælder*, ideoque huc non pertinet. Nullam vero inveni causam recedendi ab iis, quae praeterea ad explicanda verba *liggia i hambri* attuli; quamvis ea male intellexit iurisconsultus ille, cuius verba citantur in *Skandia*, Vol. 9. p. 7. Qui Uplandiam vidit; is facile intelliget primos illius terrae cultores aedificia sua in petrosis collibus, quibus minores valles circumdantur, ponere potuisse, ut terrae culturae aptae parcerent; non tamen fertiles campos neglexisse, ut montes incolerent; quam sententiam satis absurdam meis verbis obtrudere placuit illi iurisconsulto. Quae vero l. c. ad rem melius explicandam, etsi coniecturae tantum nomine, adferuntur de malleo Thori, de cruce &c., ea me non movent.

p. 356. v. *Kirkju friþer*. Locus citatus Kk. 18: 1. ad aliam significationem est referenda. Vide SML. h. v.

p. 368. v. *Lighri 2*. Quamvis distributio agrorum ad normam dispositionis arearum fuit conformanda,

Cod. A. (Bibl. Stockholm. B 53.) fol. 2 verso.

17. *kirku*

Hva kirku bygning *ca. 1000*
 var ætun man ætunam will
 bæta skal a crist cýnan at troa
 þy at han ær emvaldugher i gud
 tome ok þrefaldugher at namni
 fater ok sun ok þæn helghr and han bod
 ok sit namn i kirku dykka ok þær unan
 boue sine til hans at fora ok þær þan sit
 til napa kalla þan bod ok folke sinu offer
 ok tundu ætlika goða i laghu þem moyses
 sæt þæt buuz ok fyrst i laghu warum
 til gud hawa ro ratta crist bud halda kir

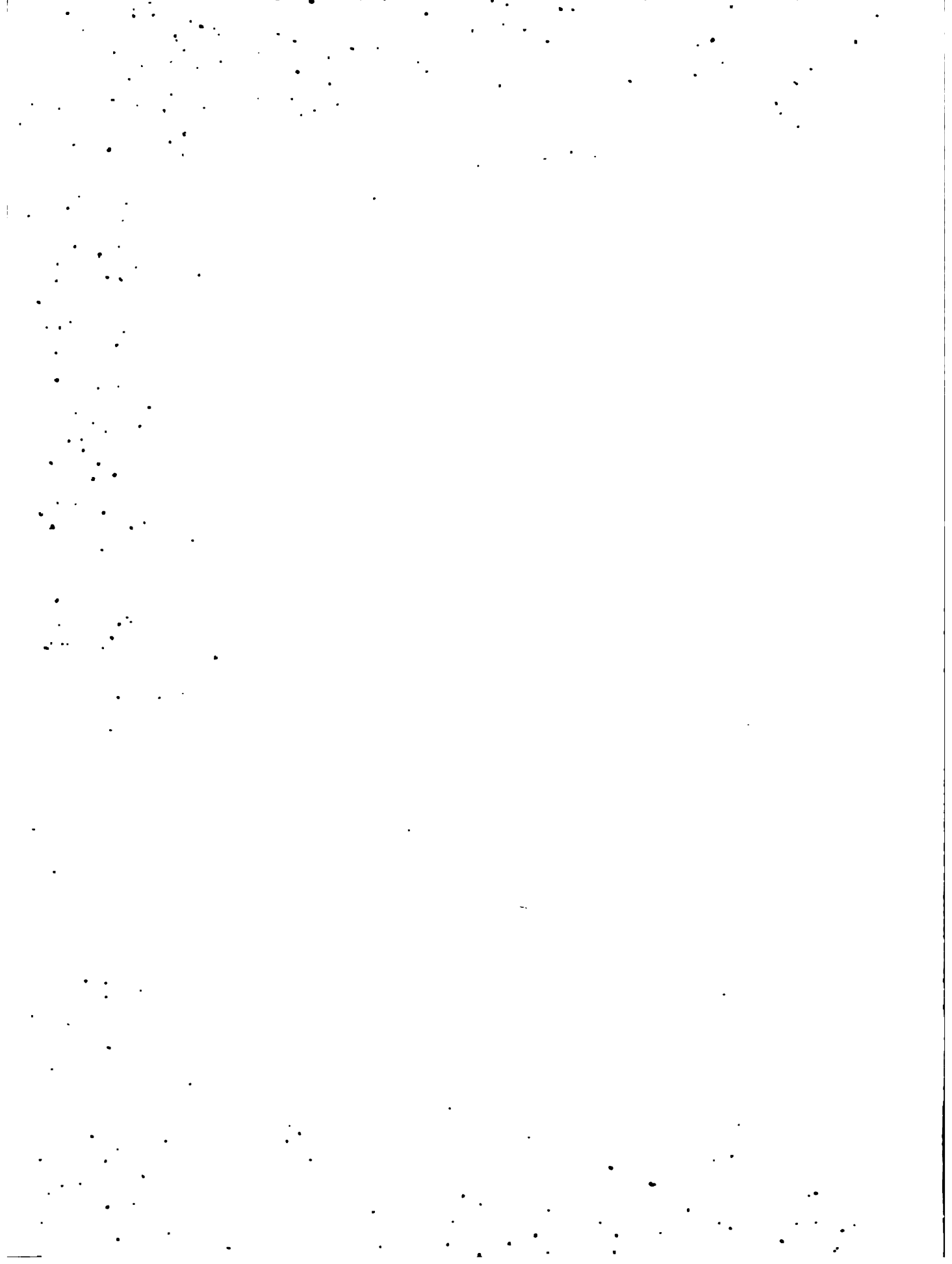
ð *bite, bitin, bitir, bitar.*   *my* *meþ.*   *þa* *þat.*

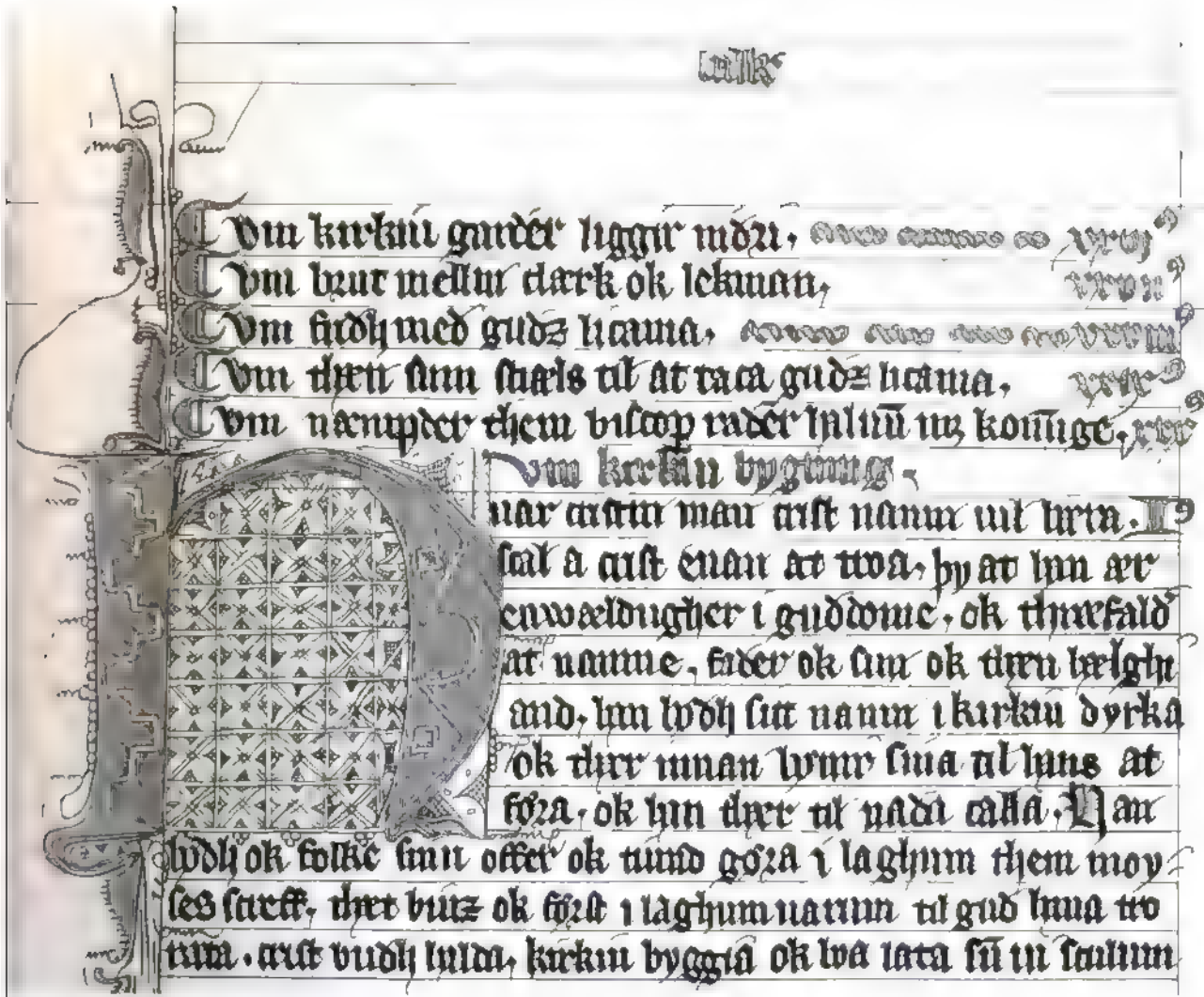
wt *wat, BB. 8. pr.*   *di* *dra, MB. 17. pr.*   *wilawik* *wilawerik, MB. 33: 2*

æt *fæstir.*   *kun* *konungir, -unz, -unzi.*   *hund* *handarn.*

malsegh, *malsegha* *ſc. malseghande, -anda, -andar.*

na, *nan*, *rynkunf* *ſc.*

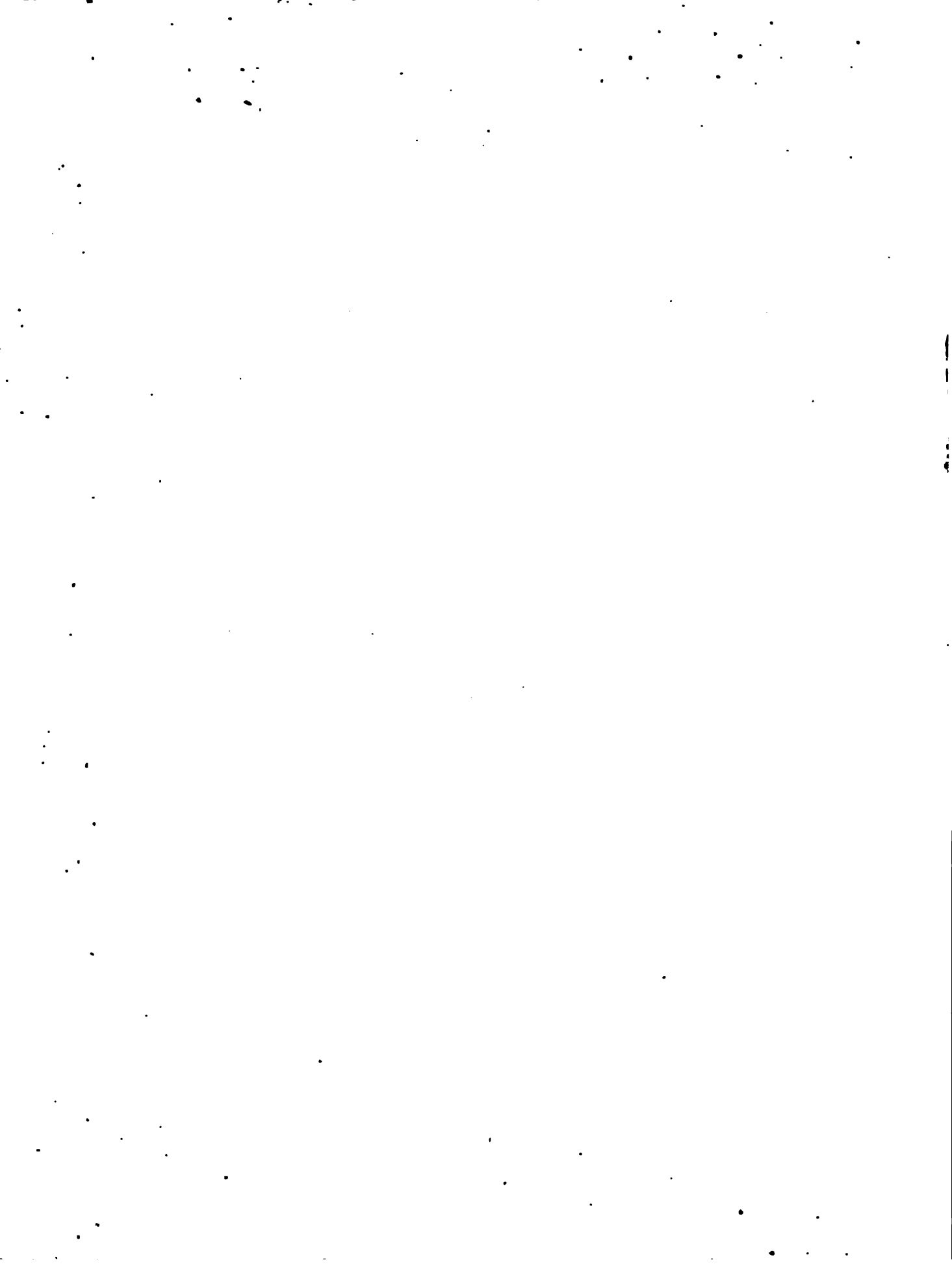

Cod. B. (Bibl. Reg. Hafn. N° 2237 in nova coll. reg.) fol. 4.

j s, Cod. I, 37.

ij, ij 2½, Cod. I, a, 37.

¶ þus carpinu stanore Cod. 37. fol. 206.

108. 10. 5

**CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM
ANTIQUI.**

Volumen V.

**Samling
af
Sveriges Gamla Lagar.**

**PÅ
KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING**

UTGIFVEN AF

D. C. J. Schlyter.

FEMTE BANDET. WESTMANNALAGEN.

LUND, 1841, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

CODEX IURIS VESTMANNICI,

**CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIO
ET INDICE NOMINUM PROPRIORUM.**

Westmanna-Lagen,

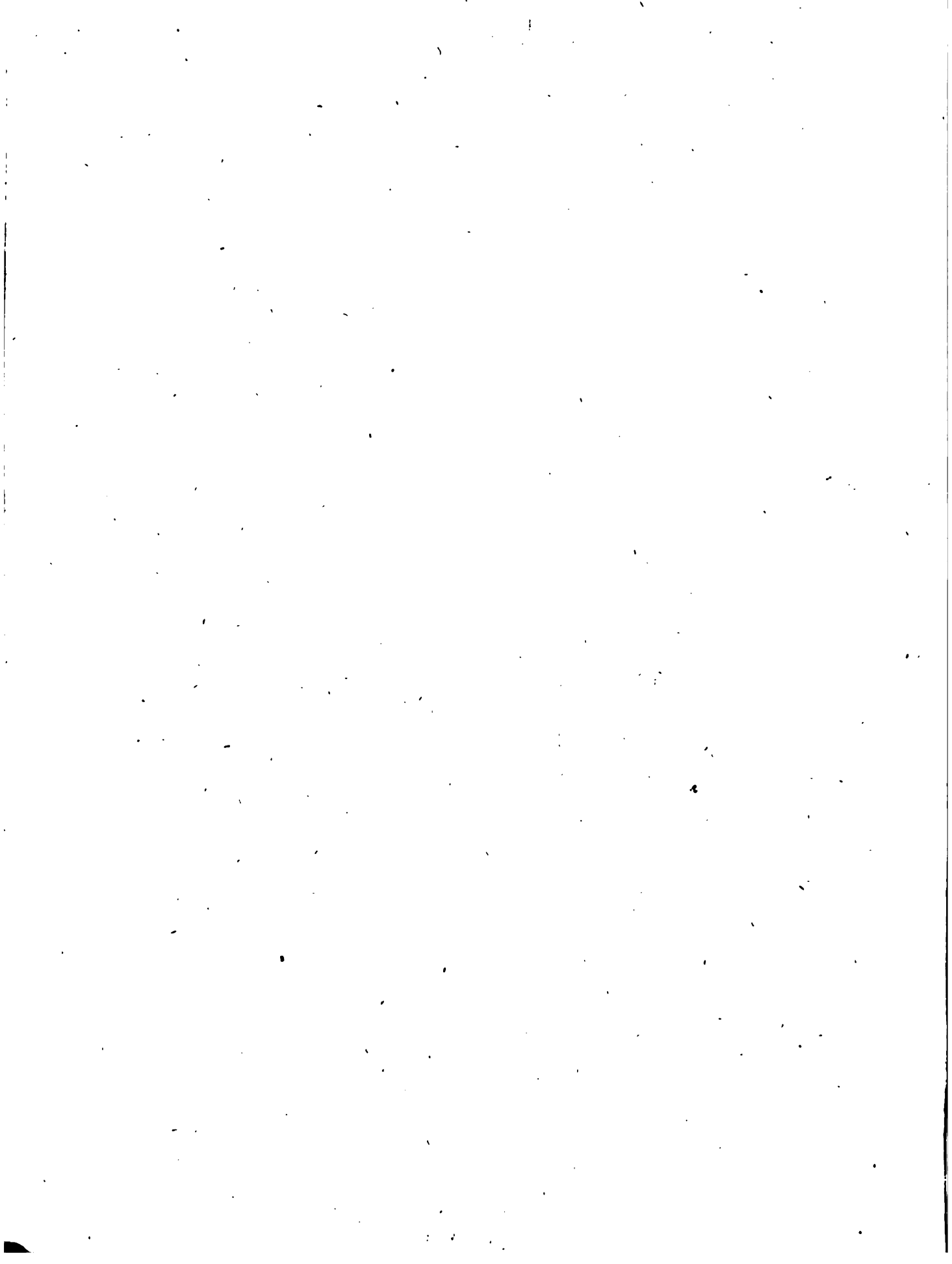
UTGIFVEN

AF

D. C. J. Schlyter.

LUND, 1841, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

PRAEFATIO.

FÖRETAL.

I. De codicibus Iuris Vestmannici manuscriptis.

1. Codex membranaceus Bibliothecae Regiae Stockholmiensis, sign. B 54. Hic codex, tergino tegumento compactus, habet, praeter unum folium in initio voluminis insertum, quo non usus est scriba, 53 folia 8 pollices Suec. alta et 6 poll. lata, quorum quidem ultimum maiori ex parte abscissum est; hac tamen mutilatione, ex iis quae in fine codicis recentiori manu sunt addita, nihil periit; inter foll. 45 et 46 vero folium prorsus exsectum est, qua re mutilatus est ipse textus codicis iuris ¹⁾. Ultimo folio verso legitur nomen Iohan Stiernhöök; folio in initio libri inserto adnotatum est: "Dalelagen. (rec. man. mutatum in Dalslagen, eademque manu additum: föräbrat till Kongelig Archivum och) "Inlesuererat af Höfvråd Stiernhöök in Augusto 1669"; ac infra: "detta exemplar haf:r Hadorphius ved sin edition brukat." Stiernhöök Stockholmiæ adquisiverat hunc codicem ²⁾, qui, cuius antea fuisset, non constat; ex praefatione a Stiernhöök conscripta tamen adparet illustrem quandam virum olim in manibus suis habuisse hunc codicem, vel forte alium huic similem. Iam ex adnotatione supra commemorata adparet olim credi-

I. Om handskrifterna af Vestmannalagen.

1. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex, sign. B 54. Denne i skinnband bundne codex innehåller, utom ett i början inhäftadt, af skrifvaren obegagnadt blad, 53 blad af 8 Svenska tums höjd och 6 tums bredd; det sista bladet är dock till större delen bortskuret, utan att likväl något af de tillägg, som i slutet af denna handskrift af senare hand blifvit gjorda, derigenom gått förlo-radt; men emellan foll. 45 och 46 är ett blad alldeles bortskuret, hvarigenom sjelfva lagbokens text blifvit stym-pad ¹⁾. På baksidan af sista bladet läses namnet Iohan Stiernhöök; och på det i början inhäftade rena bladet är anteknadt: "Dalelagen." (af en ny-are hand ändradt till Dalslagen, äfvensom samma hand tillagt: föräbrat till Kongelig Archivum och) "Inlesuere-rat af Höfvråd Stiernhöök in Augusto 1669"; och nedanför: "detta exemplar haf:r Hadorphius ved sin edition brukat." Stjernhöök hade öfverkommit denna handskrift i Stockholm ²⁾; hvem som förut varit dess egare är obekant; dock synes af det företal Stjernhöök författat, att "en förnämlig man" hade tillförene haft i sina händer denna handskrift, eller möjligtvis en annan af samma slag. Redan af nämnda

1) Cfr. not. 32. pag. 66.

2) Hadorph, praef. ad codicem sub nomine Iuris Dalecarlici, editum.

1) Jfr. not. 32. sid. 66.

2) Hadorph, företalet till Dalelagen.

tum esse hoc volumen continere codicem iuris regionis Dalecarlia (*Dalarne*) dictae; at contra ego maneo in sententia, quam iam pridem professus sum³⁾, cuiusque rationes in sequentibus exponam, fictum hunc iuris Dalecarlici codicem non aliud esse quam antiquiorem codicem iuris Vestmannici, quod contra in recentiorem formam redactum continent ceteri omnes manuscripti codices adhuc exstantes. Ipse iuris codex, quem exhibet prior pars huius editionis, cum titulo: iuris Vestmannici codex antiquior, occupat, in manuscripto codice, folia 45; post haec locum habuit folium iam perditum; sequens fol. 46, de codice iuris tantum ultima verba continet. Calci codicis iuris rec. manus versus finem saeculi XV addidit constitutionem Calmariensem de anno 1474, una cum minoribus quibusdam adnotationibus de mulcta Regi soli pendenda &c. Medio saeculo XIV exaratus esse videtur ipse iuris codex; scripturae specimina exhibet Tab. I. Lineae hic, ut mos fuit in antiquioribus codicibus manuscriptis, atramento ad regulam ductae sunt; illarum vero linearum interdum, ut in pri-

antekning finner man att ifrågavarande handskrift blifvit ansedd innehålla en lagbok för Dalarne; hvaremot jag bibehåller den öfvertygelse som jag långt för detta tillkännagifvit³⁾, och för hvilken jag i det följande skall framställa grunderna, att denna förmenta Dälelag ej är annat än en äldre bearbetning af Vestmannalagen, hvaraf deremot alla de öfriga i behåll varande handskrifterna innehålla en nyare redaktion. Sjelfva lagboken, hvilken jag meddelat i första afdelningen af denna edition, under titel: den äldre codex af Vestmannalagen, uptager i handskriften 45 blad, hvarefter följt det numera förlorade bladet, och det nästföljande fol. 46 innehåller af lagboken endast de sista orden. Efter lagbokens slut äro af en senare hand från slutet af 15:de århundradet tillagda den så kallade Calmare Recess af år 1474, jämte några smärre antekningar om Konungens ensak m. m. Sjelfva lagboken synes vara skriven i medlet af 14:de århundradet; prof af stilen visar Tab. I. Linier äro här, såsom vanligt i äldre handskrifter, updragna med bläck; men af dessa linier finnes på flera ställen,

3) In publicis praelectionibus de historia iuris Suecani iam a. 1835 in Academia Upsalensi habitis, et in libro meo *Juridiska afhandlingar, 1 häft.*, Upsalis a. 1836 edito, pag. 53, 81, 82 &c. J. J. Nordström, qui in opere suo: *Bidrag till den Svenska Samhälls-författningens historia*, Helsingf. 1839-40, diligenter usus est dicto libro, quem tamen ne uno quidem loco citare ei placuit, etiam dicit codicem supra commemoratum "in toto" iuris Vestmannici codicem antiquiorem esse videri (I. pag. VIII); ad quam rem probandam nullae tamen rationes adferuntur.

3) I mina redan år 1835 vid Upsala Universitet hållna offentliga föreläsningar öfver Sveriges laghistoria, äfvensom i det 1836 i Upsala tryckta första häftet af mina Juridiska afhandlingar, sid. 53, 81, 82 &c. J. J. Nordström, som i sina Bidrag till den Svenska Samhälls-författningens historia, Helsingf. 1839-40, flitigt begagnat nämnda afhandlingar, dem han dock ej funnit för godt att på något enda ställe citera, antager äfven att ifrågavarande lag "i det hela" torde vara en äldre codex af Vestmannalagen (I. sid. VIII); men några grunder för denna åsigt anföras icke.

ma pagina, vix adparet vestigium. Codex iuris incipit a libro de iure ecclesiastico, littera initiali grandiori rubra et caerulea, non vero rubrica ornato; ceteri libri habent litteras initiales caeruleas vel rubras, ac quoque rubricas, quas rec. man. atramento male removavit ⁴). Singuli libri non sunt divisi in capita; occurrunt tamen quibusdam locis in textu sectiones in nova linea incipientes ac ornatae litteris initialibus grandioribus caeruleis vel rubris, quibus, sicut in initio librorum, adnexa sunt ornamenta caerulea vel rubra secundum marginem folii ⁵); nonnullis locis, ubi fortuito locus patuit rubricae, talis adposita est ⁶). Minores textus sectiones saepe denotantur signo ¶ rubro, quo punctum ad periodum proxime antecedentem pertinens haud raro tegitur; litterae maiusculae notantur rubra lineola. Littera þ hic frequens est; rarissime tantum eius loco occurrit th vel t; ð haud rarum est; uno tantum loco (KrB. 10.) runa Ψ loco signi abbreviationis denotat vocem *maþer*; r loco litt. r haud raro occurrit in fine vocabulorum. Littera n interdum notatur lineola, signo abbreviationis simili, cui vero nulla inest potestas ⁷). Verba *kunungir*, *kunungs*,

såsom på första sidan, numera knappt något spår. Lagboken börjar med en *KristnuBalk*, som är prydd med en större röd och blå begynnelsebokstaf, men saknar rubrik; de öfriga Balkarne hafva blå eller röda begynnelsebokstäfver, och äfven rubriker, hvilka senare blifvit af nyare hand illa updragna med svart bläck ⁴). Balkarne äro ej indelade i *Flockar*; dock förekomma på flera ställen inuti texten *afdelningar*, som börjas på ny rad med större blåa eller röda begynnelsebokstäfver, med hvilka, likasom vid Balkarnes början, sänmhänga blåa och röda prydnader långs efter marginalen ⁵); på några ställen, der tillfälligtvis rum varit ledigt för en rubrik, finnes äfven en sådan ⁶). Smärre *afdelningar* i texten utmärkas ofta med ett rött ¶, som ej sällan betäcker den till nästföregående perioden hörande punkten; stora bokstäfver äro prydda med ett rött streck. Bokstafven þ brukas här; endast högst sällan förekommer i dess ställe th eller t; ð är här icke sällsynt; endast på ett ställe (KrB. 10.) finnes runan Ψ använd såsom förkortningstecken för ordet *maþer*; r i stället för r förekommer ej sällan i slutet af ord. Bokstafven n är stundom märkt med ett streck, som liknar ett förkortningstecken, men är utan betydelse ⁷). Orden *kunungir*, *kunungs*, *combir fin-*

4) Cfr. not. 1. pag. 11; not. 1. p. 16. &c.

5) Vide pag. 8, 10, 20, 23, 39, 42, 43, 44, 50.

6) Vide pag. 39, 42, 43, 44. — Fol. 34 (ad GB. 11.) locus patet rubricae, quae tamen heic non adposita est; de rubrica *ærfþa balkir* hoc loco forte cogitatum est.

7) Vide ex. c. *sten'*, Tab. I.

4) Jfr. not. 1. sid. 11; not. 1. s. 16. &c.

5) Se sid. 8, 10, 20, 23, 39, 42, 43, 44, 50.

6) Se sid. 39, 42, 43, 44. — Fol. 34 (vid GB. 11.) hade rum varit för rubrik, utan att dock någon sådan här blifvit tillsatt; tilläfsentyrs har rubriken *ærfþa balkir* på detta ställe varit tillämnad.

7) Se t. ex. *sten'*, Tab. I.

combir haud raro abbreviata sunt ⁸⁾; praeterea abbreviationes non saepe occurrunt. In fine quaternionum custodes, quos dicunt, positi sunt. Ordinem verborum esse mutandum nonnullis locis adpositis signis est indicatum ⁹⁾. Litterae vel vocabula errato scripta saepe notantur subiectis punctis ¹⁰⁾, interdum ita notata, simul lineola inducta sunt ¹¹⁾; interdum litterae errato scriptae deletae ¹²⁾ vel in alias mutatae sunt ¹³⁾. Uno loco vocabulum errato esse scriptum additis verbis indicatur ¹⁴⁾. Litterae vel verba omissa saepe supra lineam sunt addita ¹⁵⁾, nonnumquam vero infra lineam vel in margine ¹⁶⁾. Multis locis in margine leguntur breves adnotationes diversis manibus saeculo XVII, ex parte Latine scriptae, quae respiciunt ea quae textus continet, ex c. "de decimatione", "påske offer" &c. Respectu habito orthographiae huius codicis, cuius scriptor non satis diligenter curavit regulas grammaticales ¹⁷⁾, haec observari merentur:

nas här ej sällan förkortade ⁸⁾; för öfrigt förekomma förkortningar ej ofta. I slutet af kvart lägg finnas så kallade custoder. Ordens ordning är på några ställen rättad genom tillsätta tecken ⁹⁾. Misskrifna bokstäfver eller ord äro ofta underprickade ¹⁰⁾, stundom både underprickade och öfverstrukna ¹¹⁾; stundom äro misskrifna bokstäfver utplånade ¹²⁾ eller ändrade ¹³⁾. På ett ställe är ett misskrifvet ord rättadt genom ett tillägg ¹⁴⁾. Uteglömda ord eller bokstäfver äro ofta tillsatta öfver raden ¹⁵⁾, någon gång under raden eller i brädden ¹⁶⁾. I brädden finnas på många ställen af olika händer i 17:de århundradet skrifna korta anmärkningar, till en del på Latin, hvilka hafva afseende på textens innehåll, t. ex. "de decimatione", "påske offer" &c. Angående orthographien i denna handskrift, der språket i grammatikaliskt afseende ej är synnerligen väl värdadt ¹⁷⁾, anmärkes:

8) Vide Tab. I.

9) Vide not. 10. pag. 18; not. 23. p. 23; not. 11. p. 61.

10) Vide not. 3. pag. 3; not. 21. p. 9; not. 17. p. 14; not. 3. p. 16. &c.

11) Vide not. 16. pag. 6; not. 54. p. 40; not. 13. p. 50.

12) Vide not. 18. pag. 7; not. 3. p. 12; not. 6. p. 16. &c.

13) Vide not. 5. pag. 12; not. 9. p. 13; not. 8. p. 17. &c.

14) "biltughir ellæ brutlikin", Eps. 6: 1; quo indicatur loco v. *biltughir* legendum esse *brutlikin*. Cfr. not. 16. pag. 14.

15) Vide not. 5. pag. 4; not. 12. p. 5; not. 14. p. 6. &c.

16) Vide not. 10. pag. 5; not. 22. p. 52.

17) Exempli caussa adferantur ea quae occurrunt in ipso principio: *meþ sinæ naþa* pro: *meþ sinum naþum*, et: *mopir oc alguzhælgun* (nom.) pro *mopor oc aldra*

8) Se Tab. I.

9) Se not. 10. sid. 18; not. 23. s. 23; not. 11. s. 61.

10) Se not. 3. sid. 3; not. 21. s. 9; not. 17. s. 14; not. 3. s. 16. &c.

11) Se not. 16. sid. 6; not. 54. s. 40; not. 13. s. 50.

12) Se not. 18. sid. 7; not. 3. s. 12; not. 6. s. 16. &c.

13) Se not. 5. sid. 12; not. 9. s. 13; not. 8. s. 17. &c.

14) "biltughir ellæ brutlikin", Eps. 6: 1; hvarmed meningen är att i stället för *biltughir* skall läsas *brutlikin*. Jfr. not. 16. sid. 14.

15) Se not. 5. sid. 4; not. 12. s. 5; not. 14. s. 6. &c.

16) Se not. 10. sid. 5; not. 22. s. 52.

17) Såsom exempel härpå må anföras *kvad* som förekommer genast i början: *meþ sinæ naþa* i stället för *meþ sinum naþum*; *afvensom mopir oc alguzhælgun* (nom.) i

V

<i>a</i> occurrit pro <i>æ</i> , et contra; ex. c.	<i>a</i> förekommer för <i>æ</i> , och tvärtom; t. ex.
<i>awarkar, frænzsama spiæl, wagh,</i>	<i>wart; dænskir, mælsæghunde, þræng.</i>
<i>o</i> vel <i>u</i> pro <i>a</i> :	<i>o</i> eller <i>u</i> för <i>a</i> :
<i>holdi, suman, husuby manz.</i>	
<i>o</i> pro <i>ö</i> , et contra:	<i>o</i> för <i>ö</i> , och tvärtom:
<i>kops, moþærni; öföris, örkar, öskyldum, döma, höggir &c.</i>	
<i>y</i> pro <i>i</i> :	<i>y</i> för <i>i</i> :
<i>boyn, byuþir, luty, tyw, tyw &c.</i>	
<i>y</i> pro <i>iu</i> , et <i>iw</i> pro <i>y</i> :	<i>y</i> för <i>iu</i> , och <i>iw</i> för <i>y</i> :
<i>byþas, skytir, spinors.</i>	
<i>w</i> pro <i>u</i> :	<i>w</i> för <i>u</i> :
<i>w, wem, wþ, hws, nym, siw, tyw &c.</i>	
<i>ö</i> pro <i>y</i> :	<i>ö</i> för <i>y</i> :
<i>börþær mæn, föllis.</i>	
<i>w</i> vel <i>u</i> pro <i>gu</i> :	<i>w</i> eller <i>u</i> för <i>gu</i> :
<i>fiuwr, leukuna.</i>	
<i>d</i> vel <i>ð</i> pro <i>t</i> :	<i>d</i> eller <i>ð</i> för <i>t</i> :
<i>edzörd, huld, sald, sand, ætikð.</i>	
<i>th</i> pro <i>t</i> vel <i>tt</i> :	<i>th</i> för <i>t</i> eller <i>tt</i> :
<i>annathigia, boeth, bolagth, edsörth, fæboth, giældith, laath, math, mith, omick, ræthlica, sith, örthug &c.</i>	

guz hælgunna (gen.); porro: *strængir* (nom.) pro *stræng* (acc.), *KrB. 5: pr.*; söþir pro *söþ*, *BB. 50*; *guzziuiu* (i. e. *guzziuiur*, acc. pl.) pro *guzziuium*, *KrB. 6: 1*; i *sin* (pro *sinum*) *ytirsta tima*, *MB. 11*; *arnat* (pro *andru*) *sinnæ*, *GB. 15*; *vföda* pro *vföd*, *GB. 2*; *wt castaþir* pro *wt castat*, *MB. 3: 2*; *marght* pro *margh*, *BB. 46: pr.*; *a þe* pro *aghu þe*, *BB. 21: 1. &c.* Huc pertinent formæ verborum regulis contrariae, ex. c. *soknaris* pro *soknara* (gen.), *Þj. 15*; *domarin* (acc.), *domarins*, pro *domaran*, *domarans*, *ÞgB. 2: 1*; *3: pr. &c.*

stället för *moþor* oc *aldra guz hælgunna* (gen.); *likasá strængir* (nom.) i *st. f. stræng* (acc.), *KrB. 5: pr.*; *söþir* i *st. f. söþ*, *BB. 50*; *guzziuiu* (d. ä. *guzziuiur*, acc. pl.) i *st. f. guzziuium*, *KrB. 6: 1*; i *sin* (i *st. f. sinum*) *ytirsta tima*, *MB. 11*; *annat* (i *st. f. andru*) *sinnæ*, *GB. 15*; *vföda*, i *st. f. vföd*, *GB. 2*; *wt castaþir* i *st. f. wt castat*, *MB. 3: 2*; *marght* i *st. f. margh*, *BB. 46: pr.*; *a þe* i *st. f. aghu þe*, *BB. 21: 1. o. s. v.* *Hit höra oriktiga grammatikaliska former, t. ex. soknaris* i *st. f. soknara* (gen.), *Þj. 15*; *domarin* (acc.), *domarins*, i *st. f. domaran*, *domarans*, *ÞgB. 2: 1*; *3: pr. &c.*

ir in fine vocabulorum plerumque occurrunt pro *er*: *ir* förekommer vanligen i slutet af ord i stället för *er*:

biscopir, combir, dræpir, fridir, markir, nipir, ripir, sandir, wipir &c.

r in fine vocabulorum omittitur: *r* utelemnas i slutet af ord:

atti, guzziuiu, kumu, manapa, vpbyrþi, þingarþi.

Litterae saepe duplicantur: Bokstäfver fördubblas ofta:

aa, aafat, aal (pro *all*), *aax, faal* (pro *fall*), *naut, een, heem, aff, griiss, liius, siit, lughbockina, allna, skiællum, barnni, sokninni, thynnia, ægnir, oop, hoor, sookn, tooc, cöpp, drapp, nærr, fryss, ossnællom, iættir* (pro *ætir*), *lætt, nætt, bruun* (pro *brunn*), *bööt, föört, hööt* &c.

Litterae omittuntur: Bokstäfver utelemnas:

lære(f)z, ma(l)sæghande, siæ(l)skut, bi(r)gher, fy(r)sta, kasnawa(r)gir, sæ(t)s.

Duo vel tria verba in unum contrahuntur: Två eller tre ord sammandragas till ett:

allimæn, ensmanz, ezin (pro *et sin*), *ezinni, fearsins, frælsman, halsic* (pro *hals sic*), *alguzhælgun.*

Iam allatis iis, quae de hoc manuscripto codice, litt. A a me insignito, memoranda esse mihi visa sunt, rationes quoque sunt exponendae, cur equidem statuerim hoc volumen continere antiquiorem iuris Vestmannici codicem, cum e contrario antea creditum sit idem volumen continere iuris Dalecarlici codicem, recentior vero auctor¹⁸⁾ contenderit illud minime esse codicem iuris provinciae cuiusquam, sed tantum privati cuiusdam continere annotationes. Rationes, quae ad firmandas diversas istas opiniones allatae fuerunt, primum breviter exponam, deinde quid ipse hac de re sentio explicaturus.

Sedan jag nu beskrifvit denna handskrift, hvilken jag utmärkt med bokstafven A, bör jag ej underlåta att upgifva skälen dertill, att jag ansett densamma innehålla en äldre bearbetning af Vestmannulagen, då den deremot förut blifvit hållen för att vara en lagbok för Dalarne, och en nyare författare åter¹⁸⁾ påstått att den föregifna Dalelagen alldeles icke är en lagbok för något visst landskap, utan endast en samling af enskilda antekningar. Jag vill först i korthet framställa de skäl, som för dessa olika meningar blifvit anförda, och derefter redogöra för min egen åsigt af denna sak.

18) G. E. Sundström, in commentatione Academica, Praeside Celeb. Professore J. E. Boëthio, Upsalis 1827 edita: *Lex Dalecarlica antiqua sub examen revocata*, pag. 6, 13.

18) G. E. Sundström, i en under Herr Professor J. E. Boëthii praesidium i Upsala 1827 utgifven Akademisk afhandling: *Lex Dalecarlica antiqua sub examen revocata*, sid. 6, 13.

Codicem, de quo sermo est, olim, ut supra dictum est, possedit Stiernhöök, qui eum anno 1669 Archivo Regio tradidit. Cum, ut videtur, mox cogitatum sit de hoc codice typis vulgando, Stiernhöök composuit praefationem ostensuram quoniam lex hoc volumine contineretur; qua de re neque titulo quodam nec alia ratione aliquid palam indicaret manuscriptus codex. Facta collatione id manifestum visum est Stiernhöök, hunc codicem nullum esse ex iis, qui iam typis essent vulgati (et inter quos etiam erat ius Vestmannicum). In alias itaque regiones oculos coniciens, maxime cogitavit de codicibus iuris Smalandiae, Oelandiae, Nericiae et Vermelandiae, in nullo vero horum adquiescere potuit; ad ius Vermelandiae tantum aliqua probabilitas adesse ei visa est, ratione habita non solum ordinis iudiciorum in codice saepe memorato constituti, sed etiam eorum, quae ibi occurrunt de Danis et Anglis, quibus cum Vestrogotia maxime et Vermelandia commercium fuisse visum est. Quod ad Dalecarliam attinet, quae eidem ac Vestmannia legifero subiecta erat, credere non potuit Stiernhöök illam proprium habuisse codicem iuris, donec ei ante oculos venisset scriptum illustris cuiusdam viri, haud ita nuper compositum, ubi inserta erant fragmenta quaedam iuris Dalecarlici, quae iam in initio libri *Bygninga Balken* dicti codicis manuscripti deprehenderat Stiernhöök. Postquam id, quod antea credi non potuerat, Dalecarliam nempe proprium habuisse iuris codicem, mira quadam vi probabile reddiderat iudicium vel coniectura istius illustris viri, nuda citatione expressa, iam diversae

Enligt hvad förut är omnämndt, har Stjernhöök egt den ifrågavarande handskriften, hvilken han år 1669 öfverlemnadt till Kongl. Archivet. Då fråga sannolikt genast uppstod om tryckning af denna lagbok, författade Stjernhöök dertill ett företal, deruti det skulle visas hvad detta var för en lag, hvarom sjelfva handskriften icke genom någon öfverskrift eller på annat sätt lemnade bestämd uplysning. I afseende på denna fråga sann Stjernhöök det, vid anställd jämförelse, vara klart, att detta icke kunde vara någon af de landskapslagar, som redan voro af trycket utgifna (och bland hvilka äfven var Vestmannalagen). Han måste därför vända sina tankar åt andra håll, och satte dervid sitt ögonmärke mest på Smålands, Ölands, Nerikes och Vermlands lagböcker; men i afseende på ingendera sunnos några nöjaktiga skäl; endast hvad Vermlandslagen beträffade var någon liknelse, i anseende till dels de instantier som i den ifrågavarande handskriften förekomma, dels hvad som der talas om Danskar och Engelsmän, hvilka "synas mest hafva haft sina commercia på Vestergötland och Vermland." Hvad angick Dalarne, så enär de med Vestmanland lydde under en lagman, hade man ej kunnat tro att den landsändan skulle hafva någon särdeles lag, intill dess Stjernhöök hade fått se "en förnämlig mans skrift", der för någon rund tid sedan hade blifvit utskrifna några fragmenter af Dalelagen, hvilka igenfunnits i början af BygningaBalken uti ifrågavarande handskrift. Då den "förnämliche mannens" endast genom en citation uttryckta omdöme eller gissning sålunda visat en förunderlig kraft att

adparuerunt rationes probantes dictum librum re vera continere ius Dalecarlicum; quod scilicet multa ibi occurrunt vocabula, quae isti tantum regioni nostro tempore sunt familiaria, ac inter illa vox *skafskogher*, quam corticem arborum, quae farinae commiscetur, denotare autumavit Stiernhöök; quod porro ex libro de iure ecclesiastico (6: 1.) adparet pagos procul ab aedibus sacris sitos fuisse; ac praesertim id, quod in libro *Gipninga Balken* (11: pr.) dicitur, usque nempe a prima occupatione regionis *Dala* valuisse ea, quae illo loco sancuntur. Adferuntur quidem rationes nonnullae dubitandi, quarum eam tantum hoc loco repetam, quod in hoc codice commemorantur *hundra* (*hundari*) vel *haeradae*, quamvis in Dalecarlia nullae existunt *haeradae*; cui dubitationi Stiernhöök obiicit illam regionem non in *haeradas* quidem, attamen in *hundra* vel *paroecias* esse divisam; *hundredum* (i. e. *centuriam*) enim olim constitisse centum viris fundos habentibus, tantos quoque complexas esse *paroecias* Dalecarlicas, in Uplandia contra ceterisque provinciis singulas *paroecias* primitus triginta tantum viros proprios fundos habentes continuisse. — Hadorph, qui hunc codicem typis vulgavit, ex loco libri *Gipninga Balken* nuper citato satis constare censuit illum ius Dalecarlicum continere; necesse tantum ei visum est probare nomen *Dala* isto loco significare Dalecarliam (*Dalarne*), non vero *Daliam* (*Dalsland*). Rationes hae praecipue sunt: Dalecarliam in omnibus veteribus scriptis appellari *Dala*, at *Daliam* non ita; Dalecarliam esse vastam regionem, quam proprias habuisse leges verisimile est, sicut proprium habuit sigillum; *Daliam* vero prisco tempore

göra det troligt, som man förut ej hade kunnat tro, eller att Dalarne skulle hafva haft en särdeles lag, så inställde sig nu flera skäl till bestyrkande af den mening, att den ifrågavarande lagboken verkligen var en Dalelag; såsom att der förekomma många ord, som endast i Dalarne numera äro brukliga; att der talas om skafskog, hvarmed skulle menas bark, som blandas med mjöl till föda; att det finnes af KristnuBalken (6: 1.) att byarne varit belägna långt ifrån kyrkan; och i synnerhet det som i GipningaBalken (11: pr.) förmäles derom, att vissa der förekommande stadganden hade gällt alltsedan Dala byggdes. Häremot anföras några betänkligheter, bland hvilka jag endast vill upprepa den, att i denna förmenta Dalelag talas om hundare eller härad, fastän i Dalarne inga härad finnas; hvaremot Stjernhöök invänder att Dalarne icke äro skiftade i härad, men väl uti hundare eller soknar; ty ett hundare bestod fördom af hundrade "besatte" bönder, och så många hafva soknarne i Dalarne innehållit, då deremot i Upland och de andra landskapen en socken ursprungligen ej haft mera än tretio bönder. — Hadorph, som i tryck utgifvit denna lagbok, har, på grund af det nyss anförda stället i GipningaBalken, ansett det vara afgjort att den är en Dalelag; han har endast sunnit nödigt att särskildt bevisa att namnet Dala på anförda ställe betecknar Dalarne, och ej Dalsland. Grunderna äro förnämligast dessa: att Dalarne i alla gamla skrifter benämnas Dala, men icke så Dal; att Dalarne äro en stor och vid landsort, som sannolikt haft sin egen lag, såsom de haft ett eget sigill;

numquam fuisse discretam regionem, sed partem Vestrogotiae ad legiferatum Vestrogoticum pertinentem, quam ob causam in iure communi Christopheriano BygnB. 23 dicitur Dalia in Vestrogotia; hunc codicem iuri Vestmannico valde esse similem; hic commemorari *husabyman* ut praesidem provinciae vel praefectum, Huseby vero, ubi habitavit ille praefectus, situm esse in Dalecarlia, olimque fuisse sedem legiferi vel praedium regium. — Postquam, ex his rationibus, dictus codex typis vulgatus est cum titulo iuris Dalecarlici, de re non amplius disceptatum est, donec, in commentatione Academica supra commemorata, dubitationes contra fictitium codicem iuris Dalecarlici in medium proferrentur. Auctor istius commentationis ita disserit: Dalecarlia et Vestmannia in haec usque tempora communes habuerunt legiferos, quamobrem leges quoque iis fuisse communes, verisimile est (pag. 6, 8.). Hic igitur codex non potuit esse lex Dalecarliae propria, nec isti regioni fuit accommodatus, cum nihil contineat de fodina Falunensi, de opere carbonario aliisque rebus, de quibus in codice iuris Dalecarlici aliquid esse definitum fas esset credere (pag. 4, 5.); at contra anseres ibi commemorantur (KrB. 3: 1; BB. 39: 6.), qui nostro quoque tempore in meridialibus tantum Dalecarliae partibus, Vestmanniae finitimis, apud locupletiores quosdam rusticos passim inveniuntur (pag. 10, 11.). Nonnulla quidem vocabula in hoc codice occurrentia adhuc in Dalecarlia audire licet; haec vero aliis etiam locis olim vulgaria fuisse, verisimile est; pariter ac nomen *Husby*, quod in Dalecarlia invenit Hadorph, in mul-

hvaremot Dal aldrig varit en särdeles landsort för sig sjelf i forntiden, utan en del af Vestergötland, och till dess lagsaga hörande, hvarför det ock i Christoffers Landslag BygnB. 23 kallas Dal i Vestergötland; att denna lagbok har mycken likhet med Vestmannalagen; att här talas om husabyman såsom en landsfogde eller höfding, men Huseby, der denne fogde bott, är bbläget i Dalarne, och har fordom varit såsom en lagmans- eller kungsgård. — Sedan, på dessa grunder, ifrågavarande lagbok blifvit tryckt med titlen Dalelag, har saken icke varit ansedd såsom tvist underkastad, till dess, uti förutnämnda akademiska afhandling, tvifvelsmål blefvo ytrade emot den föregifna Dalelagen. Författaren af anförda afhandling anmärker att Dalarne och Vestmanland ända till vår tid haft gemensam lagman, och därför ock sannolikt samma lag; att således Vestmannalagen har gällt för helu denna lagsaga (sid. 6, 8.). Den föregifna Dalelagen har alltså icke kunnat vara en lagbok för Dalarne, för hvilken landsort den icke heller finnes vara passande, enär der icke förekommer något om Falu grufva, om kolning m. fl. ämnen, om hvilka man skulle vänta att finna stadganden i en Dalelag (sid. 4, 5.); deremot omtalas der gäss (KrB. 3: 1; BB. 39: 6.), som ännu på vår tid icke finnas utan hos förmögnare bönder i den södra, till Vestmanland gränsande delen af Dalarne (sid. 10, 11.). Några der förekommande ord äro väl ännu brukliga i Dalarne, men i äldre tider hafva dessa ord troligen varit brukliga äfven i andra landskap, likasom namnet Husby, hvilket Hadorph

tis aliis provinciis occurrit (pag. 12.). Si vetus iuris sanctio de successione hic commemorata (GB. 11: pr.) in illa usque tempora perdurasset, cum leges Christophorianae promulgatae sunt, memoria tam singularis usus non cito extinguere potuisset; at in codice legum nuper dictarum manuscripto, quem nunc possidet vir perillustis, H. Iärta, Dalecarliae antehac Gubernator, saeculo vero XVI possederunt iudices quidam Dalecarliae, inter alias adnotationes leguntur quaedam de iure hereditario, ex antiquioribus, ut dicitur, legum codicibus hausta; neque vero hic ullum exstat vestigium singularis illius ordinis successionis, qui sancitur in codice de quo nunc sermo est, nec ullo loco de lege quadam Dalecarliae peculiari mentio fit (pag. 9, 10.). Si praeterea codici Vestmannico conferatur dictus codex, facile adparet illum esse distinctum et plenum, hunc vero confusum et imperfectum esse, ac nonnulla continere, quae publica auctoritate valere non potuerint, ex c. quae de mulctarum quarundam quantitate et divisione hic sanciantur (pag. 7, 8.). Hoc igitur opus nihil, ut videtur, aliud continet, quam privati cuiusdam adnotationes, publica auctoritate destitutas; praeviam forsitan commentationem, qua dein substructa fuit lex Vestmannica, immixtis variis, quae partim ex ceteris legibus, Uplandica imprimis, excerpisset compilator, partim ex proprio arbitrio depromississet (pag. 6, 7.). Attamen ea quoque proponitur opinio, hunc codicem forsitan addendum esse Nericiae, quae antiquitus integram nomarchiam constituit, ac proprias leges habuisse dicitur (pag. 13.).

Etsi auctor nuperrime commemoratus, me iudice, a vero haud procul

igenfunnit i Dalarne, också finnes i många andra landskap (sid. 12.). Om den här omnämnda gamla lagen om arf (GB. 11: pr.) hade gällt ända till dess K. Christoffers Landslag stadfästades, så hade minnet af ett sådant eget förhållande ej kunnat med ens utplånas; men uti en Herr Landsköfdingen m. m. H. Järta tillhörig handskrift af nämnda Landslag, hvilken i 16:de århundradet tillhört några domare i Dalarne, finnas, bland andra antekningar, ett stycke om arf, "utdraget af de gamle lagböcker"; men hvarken finnes der något spår af den i den föregifna Dalelagen stadgade arfsordning, ej heller talas der någorstädes om någon Dalelag (sid. 9, 10.). Om man för öfrigt jämför den förmenta Dalelagen med Vestmannalagen, så finner man att den senare är tydlig och fullständig, den förra deremot är oredig och ofullständig, och innehåller dessutom stadganden, som ej kunnat hafva gällande kraft, såsom i afseende på vissa böters belopp och fördelning (sid. 7, 8.). Detta arbete innehåller derför troligen icke annat än någon enskild mans antekningar, utan offentlig auktoritet — möjligtvis en förberedande uppsats, hvilken sedermera blifvit lagd till grund för Vestmannalagen; och hvari åtskilligt blifvit inblandadt, som författaren dels hämtat ur andra lagar, i synnerhet Uplandslagen, dels efter eget godtycke tillsatt (sid. 6, 7.). Dock ytras äfven den tanke, att denna lagbok möjligen kunde hafva tillhört Nerike, som af ålder utgjort en särskild lagsaga, och äfven skall hafva haft sin egen lagbok (sid. 13.).

Ehuru sistanförde författare, enligt mitt omdöme, kommit sanningen tem-

abest, id tamen quod statuit, codicem hactenus iuris Dalecarlici nomine insignitum, non fuisse iuris codicem, sed privati tantum hominis adnotationes publica auctoritate destitutas continere, nititur falsa omnino opinione de origine codicum iuris provinciarum. Si, sicut hodie, eo quoque tempore, quo valuerunt isti codices, rei ita fuisset comparatum, ut scriptum iuridicum in legis formam redactum, nisi a potestate legislativa confirmatione rite esset munitum, non accipere potuisset nomen codicis iuris, sed tantum rogatae legis vel theoreticae commentationis; si, inquam, ita fuisset, quaerendum sane esset utrum hoc opus re vera fuerit codex iuris an privati tantum hominis adnotationes, idemque etiam quaerendum esset de plerisque ceterorum codicum iuris provinciarum, de quibus non magis quam de eo, de quo nunc sermo est, constat an rite fuerint confirmati. At longe aliter isto tempore res se habuit. Legiferi erat ad iuris disciplinam evolvendam conferre, idque non tantum legibus specialibus casibus adplicandis, verum etiam legibus continua serie recitandis coram populo in conventibus iudicialibus congregato; hunc vero in finem necesse fuit leges in scripturam redigere factis adnotationibus, quae primitus breves et mancae, procedente tempore magis magisque evaderent ordinatae pleneque ¹⁹⁾. Quod nonnulli iuris codices, ex specialibus causis, muniti sunt regia confirmatione, inde non sequitur talem confirmationem in universum es-

ligen nära, så grundar sig dock hans påstående att den hittills så kallade Dalelagen icke skulle hafva varit någon lagbok, utan endast en enskild mans antekningar utan offentlig auktoritet, på en alldeles oriktig föreställning om landskapslagarnes upkomst. Om förhållandet på den tid då dessa lagar gällde, hade varit sådant som nu, att en juridisk skrift, författad i form af lag, om den ej erhållit formlig stadfästelse af vederbörlig lagstiftande myndighet, ej hade kunnat få namn af lagbok, utan endast af ett lagförslag eller en theoretisk afhandling, så måste visserligen fråga uppstå derom, huruvida förevarande arbete verkligen varit en lagbok, eller endast en enskild mans antekningar; och denna fråga måste äfven sträcka sig till de flesta öfriga landskapslagarne, om hvilka man lika litet som om den nu ifrågavarande, har sig bekant att de blifvit formligen stadfästade. Men förhållandet var helt annorlunda på den tiden. Det var lagmannen som det tillhörde att utbilda rättssystemet ej blott genom lagarnes tillämpning på särskilda förekommande fall, utan ock genom deras förkunnande i ett sammanhang för det på tingen församlade folket; och för detta behof blef det nödvändigt att bringa lagarne i skrift genom antekningar, som, i början korta och ofullständiga, med tiden blefvo alltmera ordnade och fullständiga ¹⁹⁾. Att några lagböcker, af särskilda anledningar, erhöilo kunglig stadfästelse, bevisar icke att en sådan skulle i allmänhet hafva

19) Cfr. librum meum *om Sveriges äldsta indelning i landskap och landskapslagarnes upkomst*, Ups. 1835, pag. 59 et seqq.

19) Jfr. min *afhandling om Sveriges äldsta indelning i landskap och landskapslagarnes upkomst*, Ups. 1835, sid. 59 o. f.

se necessariam existimatum fuisse, quod veritati non esse consentaneum etiam comprobatur codex iuris communis Magnaeus, qui etsi, quantum constat, non confirmatus, tamen per omne regnum aboluit leges provinciales. Certe itaque tantum abest ut probari possit opus, de quo nunc agitur, quodque non minus quam ceteri codices iuris provinciales habet externam legis formam, publica confirmatione fuisse munitum, ut potius contraria sententia verisimilior sit; idem vero omnino valet de plerisque ceterorum codicum iuris provincialium. Hunc codicem et mancum esse et aliis mendis laborare, facile concedatur; absurdum vero esset contendere omnes ceteros codices, de quibus, an re vera leges fuerint, non est dubitatum, plenos esse vitiisque immunes; nec minus absurdum esset statuere necesse esse ut omnia eiusmodi opera, si nomen codicis iuris iis tribuatur, pari omnino arte sint composita — quod ne cogitari quidem potest. Quod denique attinet ad quantitatem et partitionem mulctarum quarundam in hoc codice statutarum, sufficiat observare haec nihil omnino probare. Tuti igitur statuere possumus huic operi nomen codicis iuris esse tribuendum, idque eodem iure eodemque sensu ac ceteris codicibus iuris provinciarum. Quaeritur itaque cuinam provinciae adscribendus sit hic codex. Eum continuisse ius Nericiae, ex eo quidem conici posset, quod ab altera parte multa hic conveniunt cum codice Vestmannico, ab altera vero quaedam ex iure Sudermannico hausta sunt; at ita non esse, ex eo evidens est, quod Dalecarliae hic expresse fit mentio; ac mani-

varit ansedd som oumbärlig, hvilket visserligen icke var förhållandet; såsom ännu K. Magnus Erikssons Landslag bevisar, hvilken, så vidt bekant är, ej erhöill stadfästelse, men likväl snart öfver hela riket undanträngde landskapslagarne. Det är således visserligen både möjligt och troligt att ifrågavarande arbete, hvilket, lika mycket som de öfriga landskapslagarne, har den ytre formen af en lag, ej erhöillit formlig stadfästelse; men alldeles samma förhållande är med de flesta öfriga landskapslagarne. Att denna lagbok både är ofullständig och har andra brister, må gärna medgivvas; men att påstå att alla de öfriga lagböckerna, hvilkas egenskap af lagar icke är ifrågasatt, äro fullständiga och selfria, vore en orimlighet; likasom det vore orimligt att påstå att alla dylika arbeten, om de skola såsom verkliga lagböcker erkännas, måste vara författade med en alldeles lika grad af skicklighet — något som i sig sjelft är alldeles otänkbart. Beträffande ändtligen de här förekommande särskilda stadganden om vissa böters belopp och fördelning, så torde det vara nog att härom anmärka att detta bevisar jämmt ingen ting. Vi kunna således tryggt låta ifrågavarande arbete gälla som en lagbok, med lika rätt och i samma mening som de öfriga landskapslagarne. Fråga blir då hvilket landskap denna lag har tillhört. Att den skulle hafva varit Nerikes lagbok, dertill kunde väl det antagas såsom skäl, att å ena sidan mycket här öfverensstämmer med Vestmannalagen, men å andra sidan också åtskilligt är hämtadt ur Södermannalagen; men deremot bevisas motsatsen tydligen deraf, att Dalarne här uttryck-

festum quoque est ea quae, testantibus litteris Regis Magni Erici filii ad inhabitatores Nericiae, die beati Iohannis ante portam Latinam (6 Maii) a. 1330 datis, in codice iuris Nericiae statuerentur de hospitibus²⁰⁾ (eadem sine dubio quae ex edicto R. Magni de a. 1285, statuto scilicet Alsnöensi, in alios quoque codices iuris provinciarum, inter quos codicem Vestmanniae recentiorem, KöpB. 12, sunt translata), in codice de quo nunc agitur desiderari. Hunc codicem Dalecarliae proprium fuisse, credi quidem posset ea ex ratione, quod de ordine successionis GipnB. 11: pr. statuto dicitur eum valuisse *æ sipan dala bygdhus*, i. e. inde a tempore quo primum habitaretur Dalecarlia; attamen, etiamsi hac re evidens est Dalecarliam pertinuisse ad illam provinciam, in cuius usum compositus est hic codex, inde non sequitur illam provinciam sola Dalecarlia constituisse, quod omnino refellitur aliis cognitis rebus; sicut perversum esset inde, quod in fragmento codicis iuris provinciae Tiohäräd adhuc exstante nominantur quattuor loca in territorio Upvidinge sita, concludere istum codicem ad hoc tantum territorium, non vero ad totam pro-

ligen nämnas; äfvensom det är uppenbart att de i *Konung Magnus Erikssons Bref till Nerikes inbyggare, dat. die beati Iohannis ante portam Latinam (d. 6 Maj) 1330, omnämnda stadganden om gästning, hvilka finnas i Nerikes lagbok²⁰⁾ (utan tvifvel samma stadganden, som var K. Magni förordning af 1285, eller den så kallade Alsnö stadga, blifvit införda i flera af de öfriga Landskapslagarne, och äfven i den yngre Vestmannalagen, KöpB. 12.), icke finnas i den nu ifrågavarande. Att denna lagbok skulle hafva tillhört Dalarne särskildt, der till kunde väl någon anledning hämtas deraf, att det i GipnB. 11: pr. säges att den der stadgade arfsordning gällt æ sipan dala bygdhus; men, ehuru deraf är tydligt att Dalarne hört till det område, för hvilket denna lagbok blifvit författad, så kan deraf icke anses bevisat att detta område utgjorts af Dalarne ensamt, då ett sådant antagande bestämdt vederlägges af andra kända förhållanden; likasom det vore högst oriktigt att af den omständighet, att i den del af Tiohärads lagbok som ännu finnes i behåll, nämnas fyra ställen som äro belägna i Upvidinge häräd, draga den slutsats, att lagboken gällt för detta häräd ensamt,*

20) "Statuimus ... et ordinamus ... modumque et formam hospitalitatis contentos in libro vestro legali per magnificum principem dominum Magnum quondam Regem Swethie anum nostrum karissimum condito, quem etiam specialiter quantum ad hunc articulum, approbamus, et auctoritate presencium confirmamus, erga omnes in omnibus inuiolabiliter obseruare." Cfr. Suhm, *Hist. af Danmark*, XII. pag. 382, et meum librum *Jurid. afhandl. 1 häft. pag. 48, 49.*

20) "Statuimus ... et ordinamus ... modumque et formam hospitalitatis contentos in libro vestro legali per magnificum principem dominum Magnum quondam Regem Swethie anum nostrum karissimum condito, quem etiam specialiter quantum ad hunc articulum, approbamus, et auctoritate presencium confirmamus, erga omnes in omnibus inuiolabiliter obseruare." *Jfr. Suhm, Hist. af Danmark, XII. sid. 382. Mina Jurid. afhandl. 1 häft. sid. 48, 49.*

vinciam pertinuisse²¹⁾. Iam Stiernhöök, ut antea observatum est, incredibile visum erat Dalecarliam, quae eidem ac Vestmannia legifero subiecta esset, proprias habuisse leges, quamvis illustris quidam vir, qui hoc forsitan non secum reputaverat, hunc codicem sub nomine iuris Dalecarlici citando, potuit inducere Stiernhöök in sententiam, quam falsam esse iam antea intelligere potuerat. Hadorph quoque, probaturus nomen *Dala* l. c. denotare Dalecarliam non vero Daliam, observat Daliam in Vestrogotia prisco tempore numquam fuisse discretam regionem, sed partem Vestrogotiae ad legiferatum Vestrogotiae pertinentem, pariter ac Vaerendia in Smalandia constat quibusdam territoriis ad legiferatum Tiohäräd pertinentibus; rem vero ita se habuisse satis constare ex codice Christophoriano BygnB. 23, ubi Dalia in Vestrogotia commemoratur; at eum, mirifice occaecatum, fugit Dalecarliam prisco tempore non fuisse discretam regionem sed partem Vestmanniae ad legiferatum Vestmannicum pertinentem; quod non minus evidenter constat ex eodem loco codicis Christophoriani, ubi commemoratur Dalecarlia in Vestmannia. Hoc ipsum, quod Dalecarlia fuit pars Vestmanniae, non vero discreta provincia²²⁾,

och ej för hela lagsagan²¹⁾. Redan Stjernhöök hade, såsom förut är anmärkt, insett otroligheten deraf att Dalarne, som "med Vestmanland sorterade under en lagman", "skulle hafva någon särdeles lag", ehuru "en förnämlig man", som tilläfsventyrs icke betänkt detta förhållande, endast dermed att han citerat denna lagbok under namn af Dalelagen, förmädde att föra Stjernhöök på en mening, hvares oriktighet han redan hade kunnat inse. Afven Hadorph, då han skall bevisa att med dala på anf. st. menas Dalarne och ej Dalsland, anmärker att "Dal i Vestergötland hafver aldrig varit en särdeles landsort för sig sjelf i förtiden, utan en del af Vestergötland och under dess lagsaga belüget, såsom Varend i Småland, beständes af några härader under Tio härads lagsaga, hvilket tydligen bevisas af BygnB. LL. 23. Cap., hvaräst Dal i Vestergötland nämnes"; men genom en besynnerlig förblindelse bestimar han icke att Dalarne icke heller hafva varit en särdeles landsort för sig sjelf i förtiden, utan en del af Vestmanland, och under dess lagsaga belägna, såsom lika tydligt bevisas af samma ställe i LL., der Dala i Vestmannaland nämnes. Just denna omständighet, att Dalarne voro en del af Vestmanland, och ej utgjorde en särskild lagsaga²²⁾,

21) Cfr. librum meum *Jurid. afhandl. 1 häft.* pag. 15.

22) Saeculo XVIII Vestmannia et Dalecarlia quidem alternis vicibus divisae fuerunt in duos pluresve legiferatus, ac iterum coniunctae (vide Hülphers, *Dagbok öfver en resa i Stora Kopparbergs höfdingedöme*, pag. 481.); hoc vero ad rem, de qua nunc agitur, nihil attinere, manifestum est.

21) Jfr. mina *Jurid. afhandl. 1 häft. sid. 15.*

22) I sistförflutna århundradet hafva Vestmanland och Dalarne flera gånger varit än delade i två eller flera lagsagor, än åter sammanslagna (se Hülphers, *Dagbok öfver en resa i Stora Kopparbergs höfdingedöme*, sid. 481.); men detta har naturligtvis intet inflytande på närvarande fråga.

aeque evidenter probat Dalecarliam non habuisse proprias leges, ac ex pari ratione, ut ipse recte observavit Hadorph, concludere licet Daliam non potuisse habere proprias leges. Alio itaque argumento non opus est, quo probetur codicem, de quo agitur, non potuisse ad Dalecarliam solam pertinere; ex variis autem, quae continet hic codex, eadem res evidens est. Quaedam huc pertinentia, ac partim iam a Stiernhöök allata, supra sunt commemorata, ex quibus tantum id unum, quod maximi est momenti, nunc repetere liceat, quod nempe multis locis mentio fit de hundredis (*hundari*), quae in Dalecarlia numquam exstiterunt. Ad hanc difficultatem removendam affert quidem Stiernhöök Dalecarliam non esse divisam in territoria *härad* dicta, attamen hundreda vel paroecias continere; hac vero re satis patet quam afflictata esset caussa quam defendendam susceperat Stiernhöök, cui non potuit esse incognitum, quod in provinciis Suethicis appellaretur *hundari*, idem omnino esse quod in Gothicis provinciis insigniretur nomine *hæraþ*, quod nomen recentiore tempore in istis quoque provinciis, ubicumque exstitit haec terrae divisio, locum prioris denominationis occupavit. Observandum quoque est non uno tantum loco heic occurrere nomina *land* (ex. c. *vart land*, nostra provincia), *land ok laghsagha*, *land ok laghskila*, *lands næmpd*²³⁾, quae terram in qua valuit hic iuris codex respicere manifestum est; at Dalecarlia non potuit habere nomen provinciae (*land*), cum pars tantum esset provinciae, scilicet Vestmanniae. Quod heic

är ett lika afgörande bevis att Dalarne ej hade särskild lag, som alldeles enahanda förhållande bevisar, såsom Hadorph sjelf riktigt anmärkt, att Dalsland ej kunde hafva särskild lag. Således behöfdes ej annat bevis att ifrågavarande lagbok ej kunnat vara en särskild lag för Dalarne; men härtill komma flera af lagbokens innehåll hämtade skäl. Atskilliga sådana till en del redan af Stjernhöök anförda betänkligheter hafva redan blifvit omnämnda, af hvilka jag nu endast vill uprepa den mest betydande, att här på många ställen talas om hundare, hvilka i Dalarne aldrig funnits. Denna betänklighet söker Stjernhöök väl undanröjda med det föregifvande, att Dalarne icke äro skiftade i härad, men väl uti hundare eller soknar; men denna undflykt visar tillräckligen huru sjuk den sak var, som Stjernhöök hade åtagit sig att försvara, enär han ej kunde vara okunnig derom, att hvad som i Svea landskapen hette hundare, var alldeles det samma som i de Götiska landskapen kallades härad, hvilken benämning på en senare tid i Svea landskapen, så vidt denna indelning ströckte sig, utträngde den förra. Äfven må anmärkas att här på flera ställen förekomma benämningarne *land* (t. ex. *vart land*), *land ok laghsagha*, *land ok laghskila*, *lands næmpd*²³⁾, hvilka tydligen betekna det område för hvilket lagboken gällde; men Dalarne kunde ej få namn af *land*, emedan de endast utgjorde en del af ett land, nemligen Vestmanland. Att Dalarne här nämnas, bevisar således väl att denna lagbok till-

23) Vide Glossarium.

23) Se Glossarium.

mentio fit Dalecarliae, id quidem probat hunc codicem pertinuisse ad provinciam, ubi sita erat Dalecarlia; ne-
tquam vero illum huic tantum parti illius provinciae fuisse proprium. Nec magis ad hoc probandum valent cetera argumenta, quae in hunc finem allata fuerunt. Non valet id, quod nonnulla vocabula hic occurrentia adhuc Dalecarliae incolis sunt familiaria; multa enim vocabula quae occurrunt non tantum in hoc, sed etiam in ceteris iuris antiqui codicibus, deprehenduntur iam in hac, iam in alia provincia; ac praeterea notum est omnibus Dalecarliam, magis quam aliam quamcumque Sueciae partem, priscam servasse linguam. Non valet vocabulum *skafskogher*, quod non in Dalecarlia sola etiam nunc in usu est, quamvis aliud significat quam quod *Stiernhöök* coniiciendo statuit. Nec id quod KrB. 6: 1. dicitur de longo itinere ad aedem sacram; talia enim intervalla hodieque existunt multis aliis locis quam in Dalecarlia; ac etsi ita non esset, id quod citato loco dicitur, saepe posset accidere, cum Dalecarlia etiam pertinuerit ad provinciam, in qua valuit hic codex. Nec denique id quod dicitur de viro *husabyman* appellato, cum v. *husaby* in hac compositione non sit nomen proprium, ac praeterea nomen *Husby*, ut in citata commentatione Academica recte est observatum, inveniatur non tantum in Dalecarlia, verum multis quoque locis in ceteris huius regni provinciis. Cum iam satis evidenter, ni fallor, demonstraverim, codicem, de quo sermo est, non Dalecarliae soli fuisse proprium, simul probavi eum certe valuisse in Dalecarlia, at ea ratione ut pertinuerit ad provinciam, cuius pars fuit Dalecarlia, nempe Vestmanniam. Hoc non tantum sequi-

hört det land, hvaräst Dalarne voro belägna, men alldeles icke att den tillhört endast denna del af lagsagan. Lika litet bevisas detta af de öfriga omständigheter, hvilka blifvit anförda såsom bevis. Icke deraf, att ett och annat här förekommande ord ännu brukas i Dalarne; ty samma förhållande är med många ord som finnas ej blott i denna, utan ock i de andra landskapslagarne, att man igenfinner dem än i ett, än i ett annat landskap; och det är dessutom allmänt känt att Dalarne, mera än någon annan ort i Sverige, bibehållit det gamla språket. Icke heller af ordet skafskogher, hvilket icke endast i Dalarne ännu finnes i behåll, ehuru i en annan mening än Stjernhöök gissningsvis antagit. Icke heller af hvad i KrB. 6: 1. talas om den händelse att vägen till kyrkan är lång, enär ännu i dag förhållandet är sådant på många andra ställen än i Dalarne; och äfven om ej så vore, så skulle denna händelse ofta inträffa, då äfven Dalarne voro belägna inom det område för hvilket denna lagbok gällde. Slutligen icke heller af hvad här talas om husabyman, enär husaby i denna sammansättning icke är ett nomen proprium, och dessutom namnet Husby, såsom i anförda Disputation rätteligen är anmärkt, igenfinnes ej blott i Dalarne, utan ock på många ställen i rikets öfriga landskap. Då jag nu, såsom jag tror, tillräckligen tydligt ådagalagt att ifrågavarande lagbok ej varit en särskild lag för Dalarne, har jag tillika visat att den visserligen gällt för Dalarne i så måtto; att den tillhört det landskap, hvaraf Dalarne utgjorde en del, nemligen Vestmanland. Detta följer icke blott af det sätt, hvarpå Dalarne här

tur ex ea ratione, qua heic commemoratur Dalecarlia, sed manifestius quoque erit si hunc codicem conferas ei, qui hactenus sub nomine iuris Vestmannici cognitus fuit. Stjernhöök quidem id constare visum est, hunc codicem non esse unum ex iis iuris provincialis antiquis codicibus, qui in archivo regni adservarentur, iamque in publicam lucem editi essent; non vero intellexit hunc codicem, etiamsi non idem esset ac codex iuris Vestmannici antea typis vulgatus, tamen re vera pertinuisse ad eandem provinciam, nec aliud inter hos codices differre, quam quod alter antiquior, alter recentior esset; quod mirum non potest videri cui cognitum est adhuc exstare duos iuris Vestrogotici codices, alterum antiquiorem alterum vero recentiorem; ac pariter iuris urbici codicem antiquiorem et recentiorem, binosque iuris communis codices, antiquiorem et recentiorem; duos quoque exstitisse iuris Sudermannici codices, antiquiorem et recentiorem, quorum tamen ille periit²⁴⁾; et denique, ut unum tantum exterarum legum exemplum adferam, duos exstare iuris Selandici codices, qui ratione aetatis haud multum inter se differre possunt. Quod itaque statuo, codicem de quo nunc agitur, in Dalecarlia etiam valuisse, id non repugnat rei antea commemoratae, quod nempe hic codex quaedam continet, quae ad Dalecarliam non fuerunt accommodata; Dalecarlia enim pars tantum fuit provinciae, ad quam pertinuit hic codex; quamvis itaque ex c. hundreda non exstiterunt in Dalecarlia, exstiterunt tamen

nämnas, utan det visar sig ännu mera uppenbart då denna lagbok jämföres med den, som hittills varit känd såsom Vestmannalag. Stjernhöök fann det väl vara klart att denna lagbok "ej var någon af de andre gamle provinciallagböcker som in archivo regni finnos, och alla voro af trycket utgånga"; men han insåg icke att denna lagbok, ehuru den icke var den samma som den förut tryckta Vestmannalagen, dock i själfva verket tillhört samma landskap, och att skilnaden emellan dessa båda lagböcker endast var den, att den ena innehöll en äldre, den andra deremot en nyare bearbetning; ett förhållande, hvaröfver man icke kan förundra sig, då man har sig bekant att ännu finnas i behåll en äldre och en nyare Vestgötaglag, en äldre och en nyare Stadslag, en äldre och en nyare Landslag; att likaledes en äldre och en nyare redaktion af Södermannalagen funnits, ehuru den förra ej är i behåll²⁴⁾; och ändtligen, för att endast nämna ett exempel af utländska lagar, att en äldre och en nyare Selandslag finnas, emellan hvilka ålder ej kan vara betydlig skilnad. Att ifrågavarande lagbok sålunda antages hafva gällt äfven för Dalarne, står ej i strid med det förut anmärkta förhållandet, att den innehåller åtskilligt som ej passat för Dalarne, enär Dalarne endast utgjorde en del af det landskap, hvilket denna lag tillhörde; ty fastän t. ex. hundare ej finnos i Dalarne, så finnos de dock i den öfriga delen af lagsgagan; likasom hundare, hvilka omta-

24) Cfr. SML. præf. pag. L, LI.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V.

24) Jfr. SML. föret. sid. L, LI.

in reliqua parte provinciae; sicut hundreda, quorum mentio in iure Uplandico fit, in Uplandia exstiterunt, quamvis non exstiterunt in parte Uplandiae *Ropin* dicta. — Iam vero quod attinet ad duos iuris Vestmannici codices, inter se comparatos, primo ferè obtutu adparet illum, de quo nunc sermo est, antiquiorem esse. Antiquissimum, quod in Vestmannia valuit, iuris systema heic maxime invenimus purum ac sincerum; quamvis etiam in hoc codice multa, inter quae totus liber de violato Regis iureiurando, ex iure Uplandico, et nonnulla quoque ex iure Sudermannico sunt hausta ²⁵). Quae ex iure Uplandico huc sunt translata, ea probant hunc iuris Vestmannici codicem non ante ultimos saeculi XIII annos esse compositum; ex eo autem modo, quo hic commemoratur R. Birgerus (PjngB. 11.), adparet eum esse conscriptum post a. 1318, quo regno decesserat ille rex. At sine dubio haud multo post dictum annum compositus est; nec inde, quod nonnulla ex iure Sudermannico hic sunt inserta, concludi potest hunc iuris VM. codicem anno 1327 esse recentiorem, cum constet antiquiorem exstitisse iuris Sudermannici codicem, ex quo ista forte excerpta sunt ²⁶); et contra, tan-

las i Uplandslagen, funnos i Upland, ehuru de ej funnos i den till Upland hörande Roden. — Hvad nu angår förhållandet emellan de båda Vestmannalagarne, så finner man nästan vid första ögonkastet att den nu ifrågasvarande är den äldre. Också framställer den landskapets vråldriga rättsystem mest rent och oblandadt, ehuru äfven här mycket, såsom hela Edsöres-Balken, är hämtadt ur Uplandslagen, och jämväl åtskilligt ur Södermannalagen ²⁵). Det som här blifvit infördt ur UplL., bevisar att denna lagbok ej kan vara författad förr än i slutet af 13:de århundradet; och det sätt hvar på K. Birger här omtalas (PjngB. 11.), visar att den är författad sedan denne Konung år 1318 hade uphört att regera. Men den är utan tvifvel författad kort efter nämnda år; och man kan ej deraf, att här finnes något som är lånadt från SML., sluta att ifrågasvarande lagbok skulle vara yngre än 1327, enär det är bekant att en äldre SML. funnits, hvilken här kan hafva blifvit begagnad ²⁶); hvar

25) Cfr. notas in hac editione textui subiectas, quibus convenientes loci in aliis iuris codicibus indicantur.

26) In cit. diss. pag. 3 recte observatur codicem Dalecarlicum iure Uplandico esse recentiorem; iamque Stiernhöök observat eum esse compositum aliquanto post tempora R. Birgeri Magni filii. Attamen autumat Nordström (l. c.) illum codicem pertinere ad initium saeculi XIII; narrat vero quaedam Ducis Birgeri statuta ibi nominari, quae recentius inserta esse credit laudatus auctor. Quaedam eiusmodi statuta tamen neutiquam hic nominantur; at unum tantum statutum Regis Birgeri.

25) *Jfr. de i denna edition nedanföret tillagda hänvisningar.*

26) *I anf. disp. sid. 3 anmärkes rätteligen att den så kallade Dalelagen är yngre än Uplandslagen; och redan Stjernhöök anmärker att den är skriven något efter K. Birger Magnussons tid. Likväl menar ännu Nordström (anf. st.) att denna lag "hör till början af 13:de seklet." "Dock", tillägger han, "nämnas några stadganden af Birger Jarl, hvilka sannolikt senare blifvit intagna." Några sådana stadganden finnas här alldeles icke, men väl ett stadgande af Konung Birger. Ännu i*

tum abest, ut ex antiquo successionis ordine hic servato (GipnB. 11: pr.) liceat concludere, quod evidenter falsum esset, hunc codicem ante annum 1262 esse conscriptum, ut potius ex hoc loco adpareat ordinem successionis a Duce Birgero dicto anno sancitum, non statim per totum regnum esse receptum; quae res mira videri non potest²⁷). —

emot man icke af den här (GipnB. 11: pr.) bibehållna gamla arfsordning får draga den uppenbart oriktiga slutsats, att denna lagbok skulle vara författad före år 1262, då man fastmera här finner ett bevis derpå, att den af Birger Jarl nämnda är stadgade arfsordning ej genast vunnit insteg öfver hela riket; en sak hvaröfver man ej kan förundra sig²⁷). —

In Vol. II, operis Nordströmii, pag. 647, quoque dicitur "ius Dalecarlicum" aliquid continere de eo quod "Dux Birgerus" in re quadam effecit; et denique pag. 738 docetur "Regem Birgerum", teste "iure Dalecarlico" aliquid statuisse de iuramentis. Ut vero satis constat Regem Birgerum alium omnino fuisse hominem quam Ducem Birgerum, ita evidens quoque est id, quod in cod. iuris VM. antiquiore JgB. 11. dicitur de R. Birgero, respicere proxime antecedentia, non vero sequentia (cfr. rec. cod. JgB. 14: pr.), etsi partitio textus ab Hadorph hic, sicut multis aliis, locis, inepte facta, in errorem inducere potuit lectores minus prudentes; quamobrem id quod dicitur unum alterumve Birgerum teste "iure Dalecarlico" aliquid statuisse de iuramentis, non nisi manifesto errore nititur.

2:dra Band. sid. 647 af Nordströms arbete heter det att "Dalelagen" innehåller något om "Birger Jarls" tillgörande i ett visst ämne; och först sid. 738 erhålles den uplysning att, enligt "Dalelagen", "Konung Birger" förordnat något angående eder. Likasom det är en allmänt känd sak, att Konung Birger var en helt annan person än Birger Jarl, så är det tydligt att hvad i den äldre VML. JgB. 11. säges om K. Birger, har afseende på det näst föregående, och ej på det efterföljande (jfr. den yngre codex JgB. 14: pr.), ehuru Hadorphs här, likasom på många andra ställen, utan urskilning gjorda afdelning i texten gifvit mindre upmärksamme läsare anledning till missförstånd; och det är således alldeles ogrundadt att, enligt "Dalelagen", antingen den ene eller andre Birger stadyat något angående eder.

27) Quod auctori citatae dissertationis "fidem prope omnem excedere" videri potuit ordinem successionis in hoc codice sancitum pristinam vim retinuisse. "cum iam iura Upl., ceteraque secundum illa, ex parte tertia feminas in hereditatem admisissent," id non minus mirum mihi videtur, quam quod idem auctor credidit istum ordinem, si ita fuisset, "in illa usque tempora perdurasse, cum leges Christophorianae promulgatae sunt." Auctori quidem non in mentem venit codicem, quem Dalecarlicum vocarunt, re vera fuisse codicem iuris Vestmannici antiquiorem, cuius sanctiones exolescentes mox abrogavit recentior codex; omnibus vero notum est codicem iuris communis, integro fere saeculo Christophoriano antiquiorem existisse, qui, etsi non confirmatione munitus, cito

27) Huru författaren till anf. disputation kunnat anse det såsom alldeles otroligt, att den i den så kallade Dalelagen stadgade arfsordning skulle hafva fortfarit att gälla ännu sedan Uplands och andra landskaps lagar gjort syster samarfvva med broder, det är lika svårt att förklara som det, huru han kunnat tro att, i sådant fall, nämnda arfsordning skulle hafva gällt ända till dess att Christoffers Landslag stadfästades. Författaren har väl icke kommit på den tankan, att den så kallade Dalelagen i sjelfva verket var en äldre Vestmannalag, hvars föräldrade stadganden snart blefvo undanträngda genom den yngre; men det är en allmänt känd sak, att en Landslag, nära hundra år äldre än Christoffers, funnits, hvilken, ehuru ej stadfä-

Cum in hoc codice multa desiderarentur, multa vero mendis laborarent; cumque praeterea necessarium sine dubio videretur leges singularum provinciarum ad maiorem inter se convenientiam redigere, haec, ni fallor, fuerunt causae cur, sine longa mora, novae curae impenderentur in ius Vestmannicum; qua re exstitit recentior illius iuris codex. Sicut statuendum est, quod iam est observatum, antiquiorem codicem — ideoque multo magis recentiorem ²⁸⁾ — post annum 1318 esse com-

Denna lagboks ofullständighet och andra brister synas, jämte den insedda nödvändigheten deraf, att bringa de särskilda landskapens lagar till närmare öfverensstämmelse sins emellan, hafva gifvit anledning dertill, att Vestmannalagen snart blifvit omarbetad, hvarigenom den yngre codex af denna lag upstått. Likasom den äldre codex, enligt hvad förut är anmärkt — och således ännu mera den yngre ²⁸⁾ — måste antagas vara författad efter år 1318, så kan det tagas för afgjort

receptus est per totum regnum. Auctori forsan, convenienter eius opinioni de discrimine codicis iuris confirmati et privati operis, non minus certum visum est nihil potuisse obstare, quo minus lex rite sancita isto tempore statim per totum regnum valuerit, quam quod codex non confirmatus non habuerit legis vim, ideoque pro nullo sit habendus. Eiusmodi opinionibus si pondus adderetur, miram speciem indueret historia iuris nostratis antiquioris.

28) Nordström (l. c. I. pag. VIII) credit recentiorem iuris VM. codicem esse conscriptum in fine saeculi XIII, quoniam "manifestam habet similitudinem cum codice Uplandico, immo multis locis iisdem verbis utitur", ac praeterea "plura commemorantur statuta, quae debentur Regibus Magno Birgeri filio et Birgero Magni filio", quorum hunc ad annum 1318 regnasse constat. Recentiorem iuris VM. codicem "manifestam similitudinem habere cum codice Uplandico", immo "multis locis iisdem uti verbis" negari non potest, cum ex magna codicis Upl. parte verbum de verbo transcripserit codicis VM. auctor; qua vero ratione hinc concludi possit recentiorem iuris VM. codicem non esse recentiorem codice Upl., sed eiusdem esse aetatis, equidem capere non possum. Codex Christophorianus quoque multis locis utitur verbis codicem Uplandici vel Ostrogotici, inde vero nemo conclusit illum codicem eiusdem esse aetatis ac aliquem ex his. Multo tamen mirabilior est altera con-

stad, snart kom i bruk öfver hela riket. Tilläfsentyrs har författaren, med sina begrepp om skilnaden emellan en stadfästad lagbok och ett privat arbete, ansett såsom lika afgjort att en formligen stadgad lag skulle på den tiden utan motstånd blifvit genast gällande öfver hela riket, och att en icke stadfästad lag icke var någon lag, och därför kan lemnas utan afseende; en åsigt hvilken, om den vunno insteg, skulle gifva vår äldre laghistoria ett besynnerligt utseende.

28) Nordström (anf. st. I. sid. VIII) menar att den yngre VML. är sammanskrifven i slutet af 13:de seklet, emedan "den har en uppenbar likhet med Uplandslagen, så att den till och med på många ställen nyttjar samma ordalag", och dessutom "flera stadganden anföras, som bestämdt härleda sig från Magnus Ladulås och Birger Magnusson", hvilken senare, som bekant är, regerade till år 1318. Att den yngre VML. har en "uppenbar likhet" med Upl., och till och med "på många ställen nyttjar samma ordalag", är onekligt, enär en stor del af Upl. är af VML:s författare ordagrant afskrifven; men huru häraf skulle kunna bevisas att den yngre VML. ej är yngre än Upl., utan samtidig dermed, är mig alldeles obegripligt. Äfven Christoffers Landslag nyttjar på många ställen samma ordalag som Upl. eller ÖGL., men häraf har ännu ingen dragit den slutsats, att Landslagen skulle vara samtidig med någon af dessa lagar. Ännu vidunderli-

positum, ita pro certo haberi potest recentiorem codicem ante annum 1347 esse conscriptum, cum verisimile non sit codicem aliquem provincialem esse compositum postquam iam compositus esset codex iuris in usum totius regni. Ab antiquiori codice ea praecipue in re differt recentior, quod huius conscribendi fundamentum fuit codex Uplandicus, quem magna ex parte totidem fere verbis transscripsit auctor. Quae servandae esse visae sunt antiquioris codicis sanctiones, eae huc translatae sunt; sicut in antiquiori codice, ita haec quoque ex iure Sudermannico quaedam sunt inserta; ac denique multa haec addita sunt, quae ex nullo dictorum fontium sunt hausta. Exempla, quibus firmarentur ea quae nunc dicta sunt, hoc loco adferre superfluum est, cum rem satis illustrent notae in hac editione textui subiectae, quibus unoquoque loco delegatur ad convenientes locos ceterorum iuris codicum. — Ad recentiorem iuris Vestmannici codicem pertinent manuscripti codices, ad quos ordine commemorandos iam progredior.

2. Codex membranaceus iuris Vestmanniae recentioris, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 57. Hic codex tegmine membranaceo compactus habet 135 folia $6\frac{3}{8}$ poll. alta et $4\frac{1}{2}$ poll. lata; unum folium in fine codicis abscissum est, qua re maxima ex parte periit ultimum caput libri de iudiciis ²⁹⁾. In superiori margine primi folii nomen suum scripsit

att den yngre är författad före år 1347, enär det icke är troligt att någon landskapslag blifvit författad efter det att en allmän landslag för hela riket hade blifvit utarbetad. Den yngre codex skiljer sig från den äldre hufvudsakligen derigenom, att vid utarbetandet af den förra Uplandslagen blifvit lagd till grund, och så flitigt begagnad, att den till en betydlig del har blifvit nästan ordagrannat afskrifven. Hvad som af den äldre codex funnits böra bibehållas, har här blifvit intaget; likasom i den äldre codex, har äfven här Södermannalagen på åtskilliga ställen blifvit begagnad; kvarförutan stadganden här blifvit tillagda, som ej finnas i någon af dessa källor. Att här anföra exempel till bestyrkande af hvad nu är sagdt, är öfverflödigt, enär förhållandet vid hvarje särskildt ställe är anmärkt i de i denna edition nedanför texten tillagda hänvisningar. — Till Vestmannalagens yngre codex höra de handskrifter, som nu i ordningen följer att omtala.

2. En pergamentscodex af den yngre Vestmannalagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 57. Denna i pergamentsband inbundna handskrift har 135 blad af $6\frac{3}{8}$ tums höjd och $4\frac{1}{2}$ tums bredd; ett blad i slutet är bortskuret, hvarigenom största delen af sista Flocken i Pingmala-Balken gått förlorad ²⁹⁾. I öfre kanten af första bladet har Hogen-

clusio, quae docet codicem VM., quoniam continet statuta Regis, cuius regnandi tempus maiori ex parte incidit in saeculum XIV, ideo saeculo XIII esse conscriptum.

29) Cfr. not. 12. pag. 239.

gare är dock den slutsatsen, att emedan VML. innehåller stadganden af en Konung, vars regeringstid till större delen infaller i 14:de århundradet, så måste denna lagbok vara författad i det 13:de. 29) Jfr. not. 12. sid. 239.

Hogenskilldtt Bielcke; alia vero manu saeculo XVI scriptum est "*Wæsmanná laghen*". In interiori parte antici tegumenti nomen recentioris cuiusdam huius libri domini scriptum fuit, at deletum est; infra vero legitur: "*Factus est R. Arch. Antiq. die 7. maij Anno 1722.*" Hic itaque codex accessit Archivo Antiquitatum longe postquam ius Vestmannicum typis vulgasset *Åkerman*; quamobrem mirum non est *Åkerman* non cognovisse hunc codicem, nec eo uti potuisse. Scriptus esse videtur ante medium saeculum XIV; scripturae specimina exhibet Tab. II. Folia quinque priora continent praefationem et indices capitum omnium librorum; foll. 6 et 7, quae praetermiserat scriba, continent capp. 19, 22 et 21 libri codicis Uplandici de iure ecclesiastico, rec. manu scripta³⁰⁾. Fol. 8 incipit textus iuris Vestmannici. Singuli libri ornantur rubricis ac litteris initialibus grandioribus caeruleis et rubris. Aliis quoque nonnullis locis in textu rubricae sunt scriptae³¹⁾; in fine librorum quorundam verba aliqua minio sunt exarata³²⁾. Initium capitum designatur litteris numeralibus in margine scriptis, ac plerumque etiam rubricis, quae tamen haud raro desiderantur. Saepe, non vero ubique, litteris initialibus rubris vel caeruleis ornantur capita; aliis quoque locis in textu nonnumquam occurrunt tales litterae; praeterea litterae maiusculae ple-

skilldtt *Bielcke* anteknat sig såsom egare, och af en annan hand af 16:de århundradet är skrifvet "*Wæsmanna laghen.*" Innantill på främre permen är en senare egares namn anteknat, men utplånadt; och nedanför läses: "*Factus est R. Arch. Antiq. die 7. maij Anno 1722.*" Denna handskrift har således kommit till Antiquitets-Archivet långt efter det att *Vestmannalagen* hade af *Åkerman* blifvit af trycket utgifven; och häraf kan det lätt förklaras att *Åkerman* ej känt, och således icke heller kunnat begagna densamma. Den synes vara skrifven i förra hälften af 14:de århundradet; prof af stilen lemnar Tab. II. De fem första bladen innehålla företalet och förteckningar på *Flockarne* i alla *Balkarne*; foll. 6 och 7, hvilka af skrifvaren blifvit förbigångna, innehålla Fl. 19, 22 och 21 af *Uplandslagens Kyrk-Balk*, skrifna af senare hand³⁰⁾. Fol. 8 börjas *Vestmannalagens text*. *Balkarne* äro försedde med rubriker, samt större blå och röda begynnelsebokstäfver. Äfven på några andra ställen i texten finnas rubriker³¹⁾; vid slutet af några *Balkar* äro flera ord skrifna med rödt bläck³²⁾. *Flockarnes* början utmärkes med *Romerska siffror* i kanten, och merendels med rubriker; men dessa senare saknas på många ställen. Ofta, men ej alltid, äro *Flockarne* prydde med röda eller blå begynnelsebokstäfver, och sådana finnas äfven på några andra ställen i texten; för

30) Cfr. not. 16. pag. 81; UplL. præf. pag. XIV.

31) Vide not. 7. pag. 112; not. 19. p. 154; not. 19. p. 205.

32) Vide not. 8. pag. 171; not. 72. p. 185.

30) Jfr. not. 16. sid. 81; UplL. föret. sid. XIV.

31) Se not. 7. sid. 112; not. 19. s. 154; not. 19. s. 205.

32) Se not. 8. sid. 171; not. 72. s. 185.

rumque notantur rubra lineola. Tituli librorum, minio exarati, in summo foliorum margine leguntur. Custodes, quos vocant, iam uno iam pluribus verbis constantes, leguntur in fine fascicularum partim duodecim partim decem folia, i. e. sex vel quinque membranas, unam intra alteram positas, continentium. Littera β ubique occurrit, nec eius loco θ ; at δ rarum est. Interdum occurrit κ pro r ³³). Non tantum i in hoc, sicut in aliis antiquis codicibus, interdum notatur virgula, quae tamen saepe desideratur; sed ceterae quoque litterae vocales non raro ornantur similibus virgulis, quibus nulla inest vis³³). Litterae ll et n saepe, praesertim in fine vocabulorum, notantur lineola transversa³³). Interpuncti genus minus vulgare, signo interrogationis haud dissimile, quibusdam locis occurrit³³); ad quod typis exprimentum, signum (;) quod semicolon vocamus, maxime mihi visum est idoneum. Puncta multis locis, ubi superflua visa sunt, delevit manus sine dubio rec. Litterae quoque interdum, rec. ut videtur manu, deletae sunt³⁴); litteras vel vocabula errato scripta saepe ipse delevit scriba³⁵), vel subiectis punctis notavit³⁶); verba errato scripta interdum lineola rubra vel nigra sunt inducta³⁷). Litteras vel verba omis-

saefrigt äro stora bokstäfver vanligen märkta med ett rödt streck. Balkarnes titlar äro skrifna med röda bokstäfver öfverst på sidorna. Så kallade custoder, bestående af ett eller flera ord, finnas i slutet af läggen, hvilka innehålla dels 12, dels 10 blad, d. ä. 6 eller 5 inom hvarandra lagda pergamentsstycken. Bokstafven β brukas här öfverallt, och ej i dess ställe θ ; men δ förekommer sällan. På några ställen förekommer κ i stället för r ³³). Icke blott i är här, såsom vanligen i gamla handskrifter, stundom märkt med ett streck, hvilket likväl ofta saknas; utan äfven de öfriga vokalerna äro icke sällan prydda med dylika streck, hvilka ej hafva någon betydelse³³). Bokstäfverna ll och n äro ofta, i synnerhet i slutet af ord, märkta med ett tvärstreck³³). Ett mindre vanligt skiljetecken förekommer här på några ställen, ej olikt frågetecken³³); jag har ansett mest lämpligt att i tryck utmärka det med semicolon. Punkter äro, utan tvifvel af senare hand, på många ställen utplånade, der de synts vara öfverflödiga. Äfven bokstäfver äro stundom, sannolikt af senare hand, utplånade³⁴); ofta äro misskrifna bokstäfver eller ord af skrifvaren själf utplånade³⁵), eller märkta med undersatta punkter³⁶); stundom äro misskrifna ord öfverstrukna med ett rödt eller svart streck³⁷). Uteglömda bokstäfver eller

33) Cfr. Tab. II.

34) Vide not. 72. pag. 127; not. 11. p. 128.

35) Vide not. 95. pag. 75; not. 25. p. 76; not. 27. p. 77; not. 51. p. 78; not. 44. p. 83. &c.

36) Vide not. 16. pag. 86; not. 32. p. 91; not. 10. p. 94; not. 19. p. 98. &c.

37) Vide not. 68. pag. 136; not. 12. p. 144; not. 12. p. 158.

33) Jfr. Tab. II.

34) Se not. 72. sid. 127; not. 11. s. 128.

35) Se not. 95. sid. 75; not. 25. s. 76; not. 27. s. 77; not. 51. s. 78; not. 44. s. 83. &c.

36) Se not. 16. sid. 86; not. 32. s. 91; not. 10. s. 94; not. 19. s. 98. &c.

37) Se not. 68. sid. 136; not. 12. s. 144; not. 12. s. 158.

saepe supra, nonnumquam infra lineam addidit scriba³⁸); saepe in margine addidit verba³⁹); litterae omissae interdum minio sunt additae⁴⁰). Ordinem verborum mutandum esse nonnullis locis signo " est indicatum⁴¹). Interdum vocabula subiectis punctis notavit rec. manus; nec raro verba quaedam in margine addidit rec. manus; litteras vero in extrema folii ora scriptas abscidit bibliopegus⁴²). Adnotationes quaedam libro de iure ecclesiastico rec. manu adiectae evidenter respiciunt manuscriptum illum codicem, quem littera E insignivi⁴³). Omissis iis, quae ad errata grammatica et menda scripturae referri possunt⁴⁴), respectu habito orthographiae huius codicis sequentia observentur: a haud raro occurrit pro æ vel e, ex. c.

ord har skrifvaren ofta tillsatt öfver raden, någon gång under densamma³⁸); ofta har han tillagt ord i brädden³⁹); stundom äro uteglömda bokstäfver tillsatta med rödt bläck⁴⁰). Ordens ordning är några gånger rättad medelst tecknet " ⁴¹). På flera ställen äro ord af senare hand märkta med undersatta punkter; ej sällan finnas ord i brädden tillagda af senare hand; de sålunda i yttersta kanten skrifna bokstäfver hafva af bokbindaren blifvit bortskurna⁴²). Några vid Kristno-Balken af senare hand tillagda anteckningar hafva tydligen afseende på den handskrift, som af mig blifvit utmärkt med bokstafven E⁴³). Utom hvad som kan anses som språk- eller skriffel⁴⁴), må i afseende på orthographien i denna handskrift anmärkas: a förekommer ej sällan för æ eller e, t. ex.

attartan, balkar, böndar, prästær, wal &c.

e saepe pro æ vel a:

e ofta för æ eller a:

annare, gælde, haldes, hunderis, kerir, kirkiunne, manne, wæghe &c.

æ pro a:

æ för a:

æfflinga iorþ, ængs, fællnir, mænnom &c.

38) Vide not. 51. pag. 72; not. 31. p. 77; not. 67. p. 92; not. 57. p. 111; not. 15. p. 182. &c.

39) Vide not. 49. pag. 104; not. 5. p. 112. &c.

40) Vide not. 35. pag. 114; not. 65. p. 141; not. 16. p. 215.

41) Vide not. 8. pag. 81; not. 40. p. 87.

42) Vide not. 65. pag. 88; not. 3. p. 90; not. 4. p. 94; nott. 29, 42. p. 95. &c.

43) Vide nott. 39, 42. pag. 91; not. 4. p. 94.

44) Huc pertinent *cono* pro *cona* (KrB. 20: 1.), *acomana* pro *acomona* (ManhB. 24: 2.), *ær* pro *æro* pluries &c. Ad idiotismos referri possunt: *XIIII. dagh* (pro *dagha*, ManhB. 31: pr.), *þrea manadagh* (þgB. 12: 3.), *þre stæmnodagh* (þgB. 17: pr.).

38) Se not. 51. sid. 72; not. 31. s. 77; not. 67. s. 92; not. 57. s. 111; not. 15. s. 182. &c.

39) Se not. 49. sid. 104; not. 5. s. 112. &c.

40) Se not. 35. sid. 114; not. 65. s. 141; not. 16. s. 215.

41) Se not. 8. sid. 81; not. 40. s. 87.

42) Se not. 65. sid. 88; not. 3. s. 90; not. 4. s. 94; nott. 29, 42. s. 95. &c.

43) Se nott. 39, 42. sid. 91; not. 4. s. 94.

44) Hit kan räknas *cono* för *cona* (KrB. 20: 1.), *acomana* för *acomona* (ManhB. 24: 2.), *ær* för *æro* på flera ställen &c. Såsom egenheter i språket kan anses: *XIIII. dagh* (för *dagha*, ManhB. 31: pr.), *þrea manadagh* (þgB. 12: 3.), *þre stæmnodagh* (þgB. 17: pr.).

æ pro *e*:*bræf, bæþæs, bænbrutin, landæ, mannæ, wæt &c.***e** pro *i*, praesertim in terminatione vocabulorum:**æ** för *e*:*e* för *i*, i synnerhet i ordens ändelser:*bløþ wecneng, degheo, dræpet, guzziffmea, þylect &c.; almænne, baþe, biscope, eþzöre, fiærþe, fülle, fynder, fyrste, iorþer, sokninne, æffte, æmne &c.***ie, iæ** pro *e, æ*:*bien, iær, liggier, þrie.***ie, iæ** för *e, æ*:**o** saepe pro *a* vel *æ*:*ollo, boþe, enzoman, storþe, giolscapær, hionolag, iomskila, orcor, sialo gift, soman &c.***o** ofta för *a* eller *æ*:**o** pro *u*, praesertim in terminatione vocabulorum:*om, omboþ, ondan, onde, brot, follan, fonnen, horo, husfro, hustro, som &c. balkinom, cristno, fatöcom, kirkio, laghom, nyo, saclöso, sculo, spakom &c.***o** för *u*, i synnerhet i ordens ändelser:**o** pro *ö*, et contra:*dozdrap, forþo, nopoghan &c.; böt, föte, þö &c.***o** för *ö*, och tvärtom:**ö** pro *e* vel *æ*:*fröls, fröstmark, föþærne.***ö** för *e* eller *æ*:**uu** pro *w*:*ryuua, suua, yuuer.***uu** för *w*:**c** vel **k** pro *g*, et contra:*hocgær, lect, wæk; fisglecom, wigna.***c** eller **k** för *g*, och tvärtom:**t** pro *d* vel *þ*, et contra:*botscap, lyctat, oletdær, trættan, utdær &c.; gild, oquald, sagþ, salld.***t** för *d* eller *þ*, och tvärtom:**æ** vel *a* ante *r* in fine vocabulorum saepe omittitur:*akr, combr, eþr, hæfr, næffr, ræffr, staffr, sömdr, wærnr &c.***æ** eller *a* framför *r* i slutet af ord utelemnas ofta:**Litterae duplicantur:***sanccar, warddær, æfter, sakkinne, allict, almmenning, conann, fyrrra (ÆB. 16: 2.), ossnællom, bilttogha, friþþer &c.***Bokstäfver fördubblas:**

Litterae omittuntur:

ak(r)a, hal(f)pæning, to(l)ff &c.

Vocalibus similibus in duobus vocabulis concurrentibus, altera nonnumquam omittitur:

*söki(a) annan (PgB. ind. 14.), ær(o) oc (PgB. 18: pr.).*Litterae transponuntur, praesertim *nr*: *Bokstäfver omflyttas, i synnerhet wr:**almæninlict, inrwac, rwangt, rwaom, rwæca, suinde &c.*Duo vel tria vocabula in unum con-
trahuntur:*Två eller tre ord sammandragas till ett:
annarsmanz, faporsdaghom, frælsmanzbot, fullskæl, gifzmanz, kvarsom, karsbo, tolffmanna, pæsmanz &c.*

Hunc codicem, quem in textu secutus sum, littera B insignivi.

Denna handskrift, hvilken jag lagt till grund för texten, har jag beteknat med 'bokstafven B.

3. Codex membranaceus iuris Vestmanniae recentioris, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 56. Hic codex tegmine tergino cum fibulis munitus, habet 177 folia membranacea $5\frac{1}{2}$ poll. alta et 4 poll. lata, praeter unum folium membranaceum a scriptura purum in fine libri, et quaedam folia chartacea scripturae vacua in initio et fine. Scriptura, cuius specimen exhibet Tab. I, indicat hunc codicem, quem in sua editione secutus est Åkerman, eiusdem esse aetatis ac codicem nuperrime commemoratum. In principio legitur praefatio, postea sequuntur liber de iure ecclesiastico ceterique libri iuris VM, cuius calci ultimis duobus foliis manu paullo rec. addita sunt capita quaedam ad ius Vestrogoticum pertinentia ⁴⁵⁾. Liber de iure ecclesiastico ornatur littera initiali grandiori caerulea rubraque; ceteri libri habent litteras initiales

3. En pergamentscodex af den yngre Vestmannalagen, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B 56. Denna i skinnband med spännen inbundna handskrift har 177 pergamentsblad af $5\frac{1}{2}$ tums höjd och 4 tums bredd, utom ett obegagnadt pergamentsblad i slutet, och några rena pappersblad i början och slutet. Stilen, hvaraf Tab. I länmar prof, visar att denna handskrift, hvilken Åkerman i sin edition följt, är samtidig med den näst förut beskrifna. I början finnes företalet; derefter följa Kristno-Balken och de öfriga Balkarne af VML., efter hvars slut på de två sista bladen följa, af en något yngre hand tillagda, några till Vestgöotalagen hörande stycken ⁴⁵⁾. Kristno-Balken har en större blå och röd begynnelsebokstaf; de öfriga Balkarne hafva röda begynnelsebokstäf-

45) Vide VGL. præf. pag. XXXII.

45) Se VGL. föret. sid. XXXII.

rubras. Capita ex parte habent litteras initiales rubras; ceterae autem litterae initiales, pariter ac litterae minusculae in textu occurrentes, rubris tantum lineolis sunt notatae. Libri, quorum tituli in summo foliorum margine minio sunt scripti, habent rubricam, deinde indicem capitum, et denique iterum rubricam ⁴⁶⁾. Ultimae lineae libri *Manhælgis Balkar* et postea sequentium minio sunt exaratae ⁴⁷⁾. Excepto libro de iure ecclesiastico, ceteri libri in hoc codice divisi sunt in maiorem numerum capitum, quam ceteri duo manuscripti codices iuris VM. recentioris; initium capitum plerumque indicatur litteris numeralibus in margine scriptis; hae tamen multis locis sunt omissae; quaedam capita habent rubricas. Littera þ hic ubique occurrit. Mendis hic codex magis quam codex B antea commemoratus laborat. Respectu habito orthographiae haec observentur:

a occurrit pro *æ*, ex. c.

acke, ai, an, ar, fa, sitar &c.

o pro *ö*, et contra:

bote, dor, forþin, goþning, horir &c.; illö, öröm.

ö pro *e*:

cöþno, saclösör.

y pro *i*, et contra:

duly, lymí, syn &c.; ðict, sint, þlicium &c.

i inseritur:

liggier, sialda, þreia, þrie.

ch pro *k*:

ver. Flockarnes begynnelsebokstäfver äro till en del röda; de öfriga äro endast märkta med röda streck, liksom stora bokstäfver inuti texten. Balkarne, hvilkas titlar äro skrifna med rödt bläck öfverst på sidorna, äro pryddes med rubrik, derefter följer förteckning på Flockarne, och sedan ännu en rubrik ⁴⁶⁾. De sista raderna af Manhælgis- och de derefter följande Balkarne äro skrifna med rödt bläck ⁴⁷⁾. Balkarne, med undantag af Kristno-Balken, äro här indelade i ett större antal Flockar, än i de öfriga tvänne handskrifterna af VML:s yngre codex; Flockarnes början utmärkes i allmänhet med Romerska siffror i brädden, hvilka dock på många ställen äro uteglömda; en del af dem äro försedde med rubriker. Bokstafven þ brukas här öfverallt. Denna handskrift är mera felaktig än den förut nämnde codex B. I afseende på orthographien må anmärkas:

a förekommer i stället för æ, t. ex.

o för ö, och tvärtom:

ö för e:

y för i, och tvärtom:

i inskjutes:

ch för k:

46) Cfr. not. 17. pag. 69; not. 1. p. 82; not. 1. p. 112. &c.

47) Cfr. not. 8. pag. 171; not. 72. p. 183. &c.

46) Jfr. not. 17. sid. 69; not. 1. s. 82; not. 1. s. 112. &c.

47) Jfr. not. 8. sid. 171; not. 72. s. 183. &c.

chöp, lichæ, læchis bot, ræcchir, schæpa, uichna &c.

Litteræ transponuntur:

Bokstäfver omflyttas:

brot, byrgils, gyrt, nitya fæ, want.

Hunc codicem appellavi C.

Denna handskrift har jag kallat C.

4. Codex membranaceus iuris Vestmanniæ recentioris, pertinens ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem, sign. B 55. Hic codex tegumento tergino compactus habet 160 folia 6½ poll. alta et 5 poll. lata, quibus usus est scriba; inter foll. 1 et 2 unum folium periit, cuius loco duo folia membranacea scripturæ vacua sunt inserta. Duo quoque folia membranacea in initio codicis sunt inserta, quorum prius tantum hanc continet adnotationem:

4. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex af den yngre Vestmannalagen, sign. B 55. Denna i skinnband inbundna handskrift har 160 af skrifvaren begagnade blad af 6½ tumms höjd och 5 tumms bredd; emellan foll. 1 och 2 har ett blad gått förloradt, i hvars ställe två rena pergamentsblad äro insatta, äfvensom två dylika finnas i början af boken, hvilka ej innehålla annat än denna anteckning på det första af dem:

"Thenæ Book hafver Secreteraren. h. Anders Strömskiöld förüret till Collegium Antiquitatum Anno 1673. 24 Januarij Testatur

Johan Hadorphius."

In interiori parte antichi tegumenti possessor quidam huius codicis a. 1626 nomen suum scripsit, quod postea deletum est, ac infra eadem manu scriptum est: "*Weszmanne Lagen.*" Hunc codicem cognitum fuisse Åkerman, adparet ex eius editione, ad cuius calcem additæ sunt variae lectiones, quæ omnes huic codici debeptur. Primum folium quo usus est scriba continet præfationem una cum initio indicis capitum libri de iure ecclesiastico; continuatio huius indicis, et initium capituli I KrB. scripta fuerunt in folio iam deperdito, cuius loco duo folia scripturæ vacua sunt inserta ⁴⁸⁾; foll. 2 et seqq. continuationem dicti libri continent, ceterosque libros, una cum indicibus capitum, suo quoque libro antepositis. Cal-

På inre sidan af främre permen har en egare år 1626 anteknat sitt namn, hvilket sedermera blifvit utplånadt; och nedanföre läses, af samma hand skrifvet, "Weszmanne Lagen." Att Åkerman känt denna handskrift synes af hans edition, i slutet hvaraf varianter äro anmärkta, hvilka samtliga äro här hämtade. Det första af skrifvaren begagnade bladet innehåller företalet och början af förteckningen på Flockarne i Kristno-Balken; fortsättning af denna förteckning, jämte början af Fl. 1 KrB. har varit skrifven på det förutnämnda bortskurna bladet, i hvars ställe tvänne rena blad blifvit insatta ⁴⁸⁾; foll. 2 o. f. innehålla fortsättningen af KrB. jämte de öfriga Balkarne, med de vid hvar Balks början skrifna förteckningarne på Floc-

48) Cfr. not. 19. pag. 70; nott. 1, 12. p. 82.

48) Jfr. not. 19. sid. 70; nott. 1, 12. s. 82.

ci codicis fol. 160 rec. manu saeculi XV additae sunt adnotationes historicae Latine scriptae, et ita incipientes: "Anno dominj M° ccc xvij capti fuerunt dominj duces ericus et valdemarus"; quarum adnotationum apographum saeculo XVII inceptum non vero ad finem perductum, legitur in folio chartaceo in fine voluminis inserto. Ipse codex iuris VM. saeculo XIV ad finem vergente scriptus esse videtur: scripturae specimen exhibet Tab. II. Divisio librorum in capita hic eadem est quam habet codex B, cum quo hic codex in ceteris quoque magis quam cum cod. C convenit. In initio praefationis et singulorum librorum locus relictus est litterae initiali grandiori, quae tamen ubique desideratur ⁴⁹). Libri ex parte habent duplicem rubricam, alteram indici capitum antepositam, in principio ipsius textus alteram; tituli librorum, minio scripti, in summo foliorum margine leguntur. Quaedam capita habent rubricas, et incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori, rubra vel caerulea, ornata; saepe vero capita litteris tantum numeralibus in margine scriptis sunt designata. Ultimae lineae libri *Jorþa Balkar* minio sunt scriptae ⁵⁰). Littera þ ubique occurrit. Respectu habito orthographiae observantur sequentia:

a saepe occurrit pro *æ*, ex c.

fallæs, hate, klape, nat, sware (cfr. not. 70. pag. 136.), *wagh* &c.

æ pro *a*:

æff hogh, atækin, æum, hææt, wærpær &c.

karne. Efter lagbokens slut fol. 160 följa af senare hand i 15:de århundradet tillagda historiska anteckningar på Latin, som börjas såhunda: "Anno dominj M° ccc xvij capti fuerunt dominj duces ericus et valdemarus"; och af hvilka ett i slutet af boken inhäftadt pappersblad innehåller en i 17:de århundradet begynd men ej fullbordad afskrift. Sjelfva VML. synes vara skrifven i senare hälften af 14:de århundradet; prof af stilen lemnar Tab. II. Indelningen i Flockar är här den samma som i cod. B, med hvilken denna handskrift äfven i öfrigt mera öfverensstämmer än med cod. C. Vid början af företalet äfvensom af de särskilda Balkarne är rum lemnadt för en större begynnelsebokstaf, hvilken dock ingenstädes är tillsatt ⁴⁹). Balkarne hafva till en del dubbla rubriker, en före förteckningen på Flockarne, och en näst före textens början; Balkarnes titlar, med rödt bläck skrifna, läsas öfverst på sidorna. En del Flockar äro försedde med rubriker, och börjas på ny rad, med störrre röda eller blå begynnelsebokstäfver; men på många ställen äro Flockarne endast utmärkte genom Romerska siffror i brädden. De sista raderna i Jorda-Balken äro skrifna med rödt bläck ⁵⁰). Bokstafven þ brukas öfverallt. I afseende på orthographien anmärkes:

a förekommer ofta i stället för *æ*, t. ex.

æ för *a*:

49) Cfr. not. 2. pag. 69.

50) Cfr. not. 72. pag. 185.

49) Jfr. not. 2. sid. 69.

50) Jfr. not. 72. sid. 185.

o saepe pro ð:

bote, doa, foru, fotær, gor, hoke, lost, note, ror, þon &c.

ð pro o:

hön, saclöso, þö, öwormaghe.

u pro y:

bruz, fund, nukla, þru, þu &c.

i inseritur:

fiuratigie, hiuru, hinro, hiöra, lefsiughæl.

g pro k vel h:

bag wapa, göper, govoz manne.

Litterae transponuntur:

bort, miclasmæso, mismærpe, rwæca.

t et þ in duobus vocabulis concurrentibus, prior littera nonnumquam omititur:

hwilic(t) þera (KrB. 13: 2.), a(t) þe (BB. 22: 1.).

Appellavi hunc codicem D.

5. Codex membranaceus iuris communis R. Magni Erici filii, pertinens ad Bibliothecam Academiae Upsalensis, Sign. N:o 10. Hic codex versus finem saeculi XIV scriptus, habet 217 folia 8½ poll. alta et 6½ poll. lata; tegumento tergino rubro munitus fuit, at tergus, quo inductae fuerunt tabulae lignae, magna ex parte detritum est. Nomen *nicles dyækn*, quod in inferiori margine foll. 32 et 110 eadem manu qua ipse codex scriptum est, sine dubio ipsius scribe fuit. In inferiori parte antici tegumenti adnotatum est *Pedher Larsson J Holom* anno (15)73 et *Anders Erichson i wålestad* a. 1583 accepisse munus vicarii iudicis provincialis; priorem vero ex his possedisse hunc codicem patet ex eius adnotatione in postico tegumento,

o ofta för ö:

ö för o:

u för y:

i inskjutes:

g för k eller h:

Bokstäfver omflyttas:

Då t och þ i två ord sammanstöta, uteslutes stundom det förra:

Jag har kallat denna handskrift D.

5. En pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag, tillhörig Upsala Akademi-Bibliothek, sign. N:r 10. Denne i slutet af 14:de århundradet skrifne codex har 217 blad af 8½ tums höjd och 6½ tums bredd; den har varit bunden i rødt skinnband; men skinnenet, kvarmed träpermarne varit öfverdragna, är till en stor del bortnøtt. Namnet *nicles dyækn*, som i nedra kanten af foll. 32 och 110 finnes skrifvet af samma hand som lagboken, är utan tvifvel skrifvarens eget. På inre sidan af främre permen är anteknadt att *Pedher Larsson J Holom* år (15)75, och *Anders Erichson i wålestad* år 1583 bekom underlagmansdömet; och att den förre egt denna handskrift, finnes af hans antekning på bakre permen, der han säger sig hafva lä-

ubi narrat se a. (15)79 refecisse hunc codicem; qua re sine dubio indicatur codicem illo anno novo tegumento esse ornatum. Postea fuit inter libros Ioh. Thomae Burei. Foll. 1-22 continent librum iuris VM. de iure ecclesiastico, et foll. 23-215 ius commune, quod tamen in fine est mutilatum, abscisso scilicet folio, quod etiam continuit partem iuris aulici rec. manu in fine saeculi XV hic additi, cuius continuatio legitur in ultimis duobus foliis. Liber de iure ecclesiastico habet rubricam, eiusque titulus, pariter ac tituli librorum iuris communis, minio scriptus est in summo foliorum margine. Index capitum libri de iure ecclesiastico desideratur; at talis forsitan scriptus fuit in folio, quod in initio voluminis locum habuit, iam vero abscissum est. Divisio in capita multum abhorret ab ea, quam habent codices antea commemorati. Capita incipiunt in nova linea, littera initiali grandiori rubraque ornata, non vero designantur litteris numeralibus; quaedam habent rubricas, cetera autem talibus carent. Littera β ubique occurrit; duplex *aa* semper quasi in unam litteram contrahitur. Hunc codicem E appellavi.

*tit förbättra denna lagbok år (15)79; hvarmed utan twifvel menas att boken då erhöill nytt band. Sedermera har den tillhört Joh. Thomae Bureus. Foll. 1-22 innehålla VML:s Kristno-Balk, och foll. 23-215 Landslagen, hvaraf dock slutet saknas, derigenom att ett blad blifvit bortskuret, hvilket äfven innehållit början af en af senare hand i slutet af 15:de århundradet tillagd Gårdsrätt, hvaraf fortsättningen läses på de två sista bladen. Kristno-Balken har rubrik, och dess titel är, likasom Balkarnes i Landslagen, skrifven med rödt. bläck öfverst på sidorna. Förteckning på Flockarne i Kristno-Balken saknas; men en sådan har möjligtvis funnits på ett numera bortskuret blad i början af boken. Indelningen i Flockar är här mycket olik den i de förutnämnda handskrifterna; Flockarne börjas på ny rad, med en större röd begynnelsebokstaf, men äro ej utmärkte med ordningsnummer; en del äro försedde med rubriker, men de öfrige sakna sådana. Bokstafven β brukas öfverallt; det dubbla *aa* är alltid sammandraget. Denna handskrift är af mig kallad E.*

6. Recentior iuris Uplandici codex manuscriptus, ex Bibliotheca Academiae Upsaliensis, sign. N:o 53, qui commemoratur in praefatione ad ius Upl. pagg. VIII-X, cuiusque mentio etiam in praefatione ad ius Sudermannicum pagg. XII, XIII est facta, continet calci librorum KgB., ÆB., ManhB. et JB. additas adnotationes ex iure VM., in quibus, testibus tam varietate lectionum quam capitibus in margine citatis, codicem C secutus est scriba; nonnullis locis quaedam sunt

6. Den Upsala Akademi-Bibliothek tillhöriga yngre handskrift af Uplandslagen, sign. N:r 53, hvilken är beskriiven i företalet till samma lag sidd. VIII-X, och äfven omnämnd i företalet till Södermannalagen sidd. XII, XIII, innehåller vid slutet af KgB., ÆB., ManhB. och JB. anteckningar ur VML., hvarvid, såsom både läsarterna och de i brädden citerade Flockarne utvisa, cod. C blifvit begagnad; på några ställen finnas

addita ⁵¹). Ubi causam inveni, cur has adnotationes in notis citarem, eas littera F insigui.

Praeter codices iuris VM. manuscriptos iam commemoratos, alios nonnullos recentiore tempore exstitisse iam vero deperditos esse, nulla adest causa cur credamus. Unicus codex, qui nomen iuris Dalecarlici accepit, quemque cognovit Hadorph, etiamnunc existit; idem valet de codice, quem in editione iuris VM. secutus est Åkerman; omnesque varietates lectionum quas adfert Åkerman, ex uno codice etiamnunc existente haustae sunt. Narrat quidem Lundius, in notis ad ius Uplandicum una cum Loccenii versione Latina editum, pag. 165, ex praefatione Regis Magni Erici filii, quam in codice membranaceo invenerat Lundius, constare ius quoque VM. ab illo Rege esse editum; ac circa titulum, quo usus est idem Rex, citat "prologum legum Sudermannicarum, et Vestmannicarum etiam in aliquibus manu exaratis codicibus" (pag. 142.); et denique in diss. *de iustitia et iure Sueonum*, Ups. 1703, pag. 55, mentione facta codicum iuris Sudermannici, Scanici et Dalecarlici ab Åkerman et Hadorph editorum, perhibet "meliores exstare codices manu exaratos" omnium istarum legum ⁵²); haec vero Lundii commenta non esse curanda, vix opus est observare ⁵³).

tillägg ⁵¹). Då jag funnit skäl att i noterna cnföra dessa antekningar, har jag utmärkt dem med bokstafven F.

Att utom de nu omtalade handskrifter af VML., flera skulle hafva i senare tider funnits, som numera gått förlorade, dertill är ingen anledning. Den enda handskrift af den så kallade Dalelagen, som varit Hadorph bekant, finnes ännu i behåll; likaså den i Åkermans edition af VML. följda handskrift; och de af Åkerman anförda varianter äro alla hämtade ur en äfvenledes ännu i behåll varande handskrift. Vål berättar Lundius, i noterna till den jämte Loccenii Latinska öfversättning utgifna Uplandslagen, sid. 165, att Konung Magnus Erikssons företal, hvilket Lundius funnit i en pergamentshandskrift, skall utvisa att äfven VML. blifvit af denne Konung utgifven; och i afseende på den titel samme Konung brukat, återoppar han (sid. 142.) företalet till SML. och VML. i några handskrifter; äfvensom han i sin disp. *de iustitia et iure Sueonum*, Ups. 1703, sid. 55, sedan han omnämnt Åkermans och Hadorphs editioner af Södermanna-, Skåne- och den så kallade Dalelagen, föregifver att bättre handskrifter finnas af alla dessa tre lagarne ⁵²); men att dessa Lundii upgifter icke förtjena ringaste upmärksamhet, torde numera knappt behöfva anmärkas ⁵³).

51) Vide not. 81. pag. 113; not. 57. p. 136; not. 76. p. 164.

52) Cfr. SML. præf. pag. VI. not. 13.

53) Cfr. VGL. præf. pag. XLI-XLV; ÖGL. præf. p. XV, XVI; Upl. præf. p. LVIII-LX.

51) Se not. 81. sid. 115; not. 57. s. 136; not. 76. s. 164.

52) Jfr. SML. föret. sid. VI. not. 13.

53) Jfr. VGL. föret. sid. XLI-XLV; ÖGL. föret. s. XV, XVI; Upl. föret. s. LVIII-LX.

II. De prioribus iuris Vestmannici II. Om Vestmannalagens äldre editionibus. editionibus.

1. *Dahle Laghen, Then i forna Tjder hafwer brukat varit Öfwer Alla Dalarna och them som in om Dala Rämärken bodde. Nylig igensfunnin vthi ett gammalt MS.¹⁰ Sampt nu Medh Summarier och Concordantier Uplagd Med Hans Kongl. May.¹² egen bekostnat. Stockholm, Hoos Johan Georg Eberdt Åhr 1676. In fol.*

Antiquus ille manuscriptus codex, qui in hoc titulo commemoratur, idem est, de quo in antecedentibus mentionem feci, quemque littera A insignivi. Ostendi etiam id, quod iuris Dalecarlici nomen accepit, non aliud esse quam antiquiorem iuris Vestmannici codicem. Editor erat Iohannes Hadorph, Secretarius Archivi Antiquitatum, cuius nomen in titulo quidem non adparet, at subscriptum est epistolae, qua hoc opus Regi Carolo XI dedicatur, quaeque legitur eodem folio verso. Praeter ipsum codicem iuris, qui occupat 36 paginas notis numeralibus Arabicis signatas, hoc volumine continetur praefatio editoris in tribus foliis, aliaque praefatio, teste Hadorph, a Stiernhöök conscripta, quae, grandioribus typis expressa, quoque tria occupat folia; ac denique in duobus foliis calci additis, index antiquorum vocabulorum in hoc codice occurrentium, secundum ordinem alphabeticum digestus, aliaque explicatio quorundam obscurorum locorum, et index mendorum typographicorum. Praefatio Hadorphii continet observationes de antiquis patriae nostrae iuris codicibus, ac praesertim de codice Dalecarliae attributo; in hac praefatione quoque insertae sunt praefatio Stiernhöökii nuper commemorata, et litterae Regis Magni Erici filii, quibus confirmatur

Den i denna titel åberopade gamla handskrift är den samma som jag i det föregående har beskrifvit, och betecknat med bokstafven A. Jag har äfven visat att hvad som fått namn af Dalelag, ej är annat än en äldre bearbetning af Vestmannalagen. Utgifvaren var Sekreteraren vid Antiquitets-Arkivet Johan Hadorph, hvars namn väl ej finnes på titelbladet, men är underteknadt en på andra sidan af samma blad tryckt dedication till Konung Carl XI. Utom sjelfva lagboken, som uptager 36 med Arabiska siffror numererade sidor, finnes här ett företal af utgifvaren på tre blad, ett annat, enligt Hadorphs uppgift, af Stjernhöök författadt, med gröfre stil tryckt företal, äfven på tre blad, samt i slutet på två blad en alphabetisk "Förteckning vppå någre gamle Ord i Dale Lagen, med the-ras Vttydning", en särskild "Förklaring vppå några mörka Meningar", och en förteckning på tryckfel. Hadorphs företal innehåller anmärkningar angående de särskilda gamla lagarne, och i synnerhet angående den förmenta Dalelagen; i detta företal är äfven Stjernhööks nyssnämnda företal infördt; äfvensom här är intagen K. Magnus Erikssons

codex iuris Sudermannici⁵⁴). Stiernhöökii praefatio continet argumentationem, qua nixus ille statuit hunc codicem Dalecarliae esse tribuendum; argumenta quae hunc in finem tam ab illo quam ab Hadorph allata sunt, supra (pagg. VII-IX, XIII-XVI) attuli et confutavi. Ipsi iuris codici inscriptus est titulus *Dale Laghen*, quem ignorat manuscriptus codex; titulum quoque *Kyrkio Balkir* addidit editor. Ex titulo *Arfda Balkir* hic (ad GB. 11.) addito, exstitit novus liber, cuius nomen in manuscripto codice non legitur. Ut minores sectiones, in quas dividitur textus, ab Hadorph factae sunt, ita indices harum sectionum, vel, ut in titulo appellantur, summaria, singulis libris praefixa, ab ipso sunt composita. Quae in titulo quoque commemorantur "concordantiae", eae consistunt notis in margine additis, quibus indicantur convenientes loci ceterorum antiquorum iuris codicum. Praeter quod orthographiam manuscripti codicis non exacte servavit Hadorph, multa hic deprehenduntur menda typographica, quorum quidem aliqua sunt observata in indice erratorum calci adiecto; ex iis vero, quae ibi emendationis nomine adferuntur, quaedam non tantum manuscripto codici repugnant, verum etiam per se prava sunt, ex. c. *saat* (MB. 21.) mutatum in *sant*; *skyria* (BB. 1.) in *byria*; *af* (BB. 5: pr.) in *at* &c. Menda quaedam scripturae in manuscripto codice occurrentia, hic quidem in ipso textu emendantur, non tamen indicata facta emendatione, ex. c. *g(r)undwoal* (KrB. 1.), *bon(de)* (KrB. 4: 1.) &c.; tales vero emendationes interdum praeter

*Stadfästelse på Södermannalagen*⁵⁴). *Stjernhööks företal* innehåller den bevisning, på grund kvaraf den ifrågavarande lagboken ansågs hafva tillhört Dalärne; de skäl som till bestyrkande häraf blifvit så väl af honom som af Hadorph framställda, har jag förut (sid. VII-IX, XIII-XVI) anført och vederlagt. Sjelfva lagboken är försedd med titlen Dale Laghen, hvilken naturligtvis icke finnes i handskriften; äfven titlen Kyrkio Balkir är af utgifvaren tillsatt. Genom den här (vid GB. 11.) tillsatta titlen Arfda Balkir har en Balk tillkommit, som ej finnes i handskriften. Som de smärre afdelningarne af texten äro af Hadorph gjorda, så äro ock de derpå syftande förteckningar eller, såsom de på titelbladet kallas, summarier, vid Balkarnes början, af honom författade. De på titelbladet jämväl omnämnda concordantier bestå i hänvisningar till de andra gamla lagarne, antecknade i brädden. Utom det att handskriftens orthographi icke är af Hadorph noga iakttagen, finnes här en mängd egentliga tryckfel, af hvilka väl en del äro anmärkta i de vid slutet tillagda rättelserna; men flera af dessa förmenta rättelser äro icke allenast stridande mot handskriften, utan ock i sig sjelfva oriktiga, t. ex. *saat* (MB. 21.) ändradt till *sant*; *skyria* (BB. 1.) till *byria*; *af* (BB. 5: pr.) till *at* &c. Några i handskriften förekommande skriffer äro här i sjelfva texten rättade, naturligtvis utan att förhållandet är tillkännagifvet, t. ex. *g(r)undwoal* (KrB. 1.), *bon(de)* (KrB. 4: 1.) &c.; men flera af dessa rättel-

54) Cfr. SML. præf. pag. XLVI, XLVII.

54) Jfr. SML. föret. sid. XLVI, XLVII.

necessitatem sunt factae, ex. c. cum *pær ær sand*, KrB. 12, mutatur in *thät är sant*; *giora, gior, giors* saepe mutantur in *giöra, giör, giörs* &c.; emendatio vero in manuscripto codice ab ipso scriba facta, qua *Slar* mutatum est in *Skær* (BB. 22: 1.) hic non est observata. Interdum singula verba o-mittuntur, ex. c. *næmð*, KrB. 4: 2; *markum*, MB. 3: 6. &c.; verba: *fall hans fyritighi markir. taki een lut kunungir annan biscopir. þripia hwndarit*, MB. 1: pr., praetermittuntur. Additur vero *Här byrias* in principio libri *Manhælghis Balkar* et sequentium librorum. Multa male legit editor, ex. c. *tw pro tiv*, til pro tu, KrB. 3: 4; *slik pro slit*, KrB. 4: pr.; *Sokninnin* pro *sokninni*, ibid. §. 2; *Guzzuua* pro *guzziuia*, KrB. 9: pr.; *barnin* pro *baruni*, ibid. §. 2. &c.; ita saepe pro *ð* lectum est *der* vel *dir*, ex. c. *breder*, *widir*, pro *breð*, *wið*, BB. 19: 1; ita pro *n*, ubi haec littera in manuscripto codice lineola notatur, interdum lectum est *ne*, ex. c. *inne*, Eps. 2: 2; *wine*, Eps. 4: 1; *bönine*, Eps. 6: pr. &c. Interpungendi ratio heic, ut adsolet, a manuscripto codice discedit, et hac quoque in re interdum erratum est; sic pro *æki flerum corn giwa een tyw* (i. e. *æn tiu*), KrB. 8, legitur: *æki flere, korn giwa een tyw*, et in indice verborum explicandorum calei adiecto observatur verba *een tyw* significare unam tonnam. Istae glossae praeterea multa continent quae vera sunt, etsi difficilioribus locis haud multum luminis adferunt.

Inter versiones Latinas a Loccenio conscriptas, quarum mentio facta est in praefatione ad ius Ostrogoticum pag.

ser äro onödiga, såsom då *pær ær sand*, KrB. 12, är ändradt till *thät är sant*; *giora, gior, giors*, på många ställen till *giöra, giör, giörs*, &c.; *deremot* är den i handskriften förekommande egenhändig rättelsen af *Slar* till *Skær* (BB. 22: 1.) här ej iakttagen. På flera ställen äro enskilda ord förbigångna, såsom *næmð*, KrB. 4: 2; *markum*, MB. 3: 6. &c.; *orden*: *fall hans fyritighi markir. taki een lut kunungir annan biscopir. þripia hwndarit*, MB. 1: pr., äro utelemnade. *Deremot tillägges*: *Här byrias, vid början af Manhælghis och de följande Balkarne. Många fel hafva upkommit genom oriktig läsning i handskriften, t. ex. tw för tiv, til för tu, KrB. 3: 4; slik för slit, KrB. 4: pr.; Sokninnin för sokninni, ibid. §. 2; Guzzuua för guzziuia, KrB. 9: pr. barnin för baruni, ibid. §. 2. &c.; så har på flera ställen ð blifvit läst som der eller dir, t. ex. breder, widir, för breð, wið, BB. 19: 1; så har bokstafven n, då den i handskriften är märkt med ett litet streck, stundom blifvit läst som ne, t. ex. inne, Eps. 2: 2; wine, Eps. 4: 1; bönine, Eps. 6: pr. &c. Interpunktionen afviker här, såsom vanligt, från handskriften, och äfven häruti röjer sig stundom misförstånd, såsom då i stället för: *æki flerum corn giwa een tyw* (d. ä. *æn tiu*), KrB. 8, här läses: *æki flere, korn giwa een tyw*, och i den i slutet tillagda ordförklaringen anmärkes att *orden een tyw betyda en tunna. Ordförklaringarne innehålla för öfrigt mycket som är riktigt, ekuru de, i afseende på svårare ställen, ej äro synnerligen uplysande.**

Bland de af Loccenius utarbetade Latinska öfversättningar, hvilka äro omtalade i företalet till Östgötalagen

XXII, quoque leguntur "Dalicae leges," sid. XXII, finnas äfven "Dalicae le- secundum editionem Hadorphii La- ges", öfversatta efter Hadorphs e- tine redditae. dition.

2. *Wästmannas Laghbook, Efter Den Stormechtigste, Höghborne Furstes och Herres, Herr Carl then Ellofftes Sveriges, Göthes och Wändes Konungs . . . . Befalning Vthaff ett gamalt MS¹⁰ som finz in Archivo Regni, medh flijt affskrifwin, och medh the andra Lagharne jämfört Af Claudio Åker- man. Cum Gratia & Privilegio S. R. M. Sveciæ. Tryckt i Stockholm, hoos Ignatium Meurer, Kongl. Booktr. medh egen bekostnad, och fins hoos konom til kiöps Åhr 1666. In fol.*

Iuris Vestmannici codex recentior ille est, quem sub hoc titulo edidit Åker- man. Collectionis ab eo editae gene- ralem titulum exhibet praefatio ad ius Ostrogoticum pag. XX⁵⁵). Ius Vest- mannicum occupat 52 folia notis nu- meralibus Arabicis signata, praeter duo folia, quorum alterum titulum, alterum praefationem editoris continet. Codex manuscriptus, quem secutus est editor, ille est, quem littera C insignivi; quae in illo codice ex iure Vestrogotico calci sunt addita, hic quoque leguntur; col- latus etiam est codex D, ex quo hau- stae sunt varietates in ultimis tribus paginis huius editionis enumeratae; edi- tori autem non cognitum fuisse cod. B, verisimile est. Collatio cum ceteris iu- ris codicibus in titulo commemorata, adparet ex locis parallelis in margine adnotatis, qui tamen, paucis exceptis, tantum pertinent ad ius Uplandicum et

Det är Vestmannalagens yngre co- dex, som under denna titel blifvit af Åkerman utgifven. Den till den af honom utgifna samling hörande all- männa titel är anförd i företalet till Östgötalagen sid. XX⁵⁵). Vestman- nalagen uptager 52 med Arabiska siff- ror numererade blad, utom titelbladet och ett blad innehållande utgifvarens företak. Till grund för texten har blifvit lagd den handskrift som jag ut- märkt med bokstafven C, och ur hvil- ken äfven de till Vestgötalagen hör- ande tilläggen i slutet här blifvit af- tryckta; utgifvaren har äfven jämfört cod. D, ur hvilken de på de 3 sista sidorna i denna edition anförda "Åth- skilnadher i Wästmannalaghen" äro hämtade; men cod. B har han sanno- likt ej känt. Den på titelbladet om- talade jämförelsen med de andra la- garne röjer sig uti de i brädden an- teknade parallelställen, hvilka dock, med få undantag, endast äro hämtade

55) Cfr. SML. præf. pag. XLIII. — Åker- man fuisse I. U. Doctorem equidem retu- li, veteribus narrationibus nixus, de qua- rum veritate neque caussam inquirendi ha- bui, nec occasionem. De re dubitat W. G. Lagus, in programme de promotione I. U. Doctorum, in Academia Helsingfor- densi a. 1840 celebrata, pag. 30.

55) Jfr. SML. föret. sid. XLIII. — Att Åkerman varit J. U. Doctor har jag antagit efter äldre upgifter, hvilkas rik- tighet jag hvarken haft anledning eller tillfälle att undersöka. Förhållandet dra- ges i tvifvelsmål af W. G. Lagus, i programmet till 1840 års J. U. Doctors Promotion vid Helsingfors Universitet, sid. 30.

codicem iuris communis Christophorianum. In principio textus codicis iuris adpositus est titulus *Wästmannalaghen*, quem non habet manuscriptus codex; in indicibus capitum litterae numerales Romanae in notas Arabicas mutatae sunt; in principio cuiusque capituli adpositum est vocabulum *Flokker*; omnia capita rubricas acceperunt. Duae illae rubricae, quas codex manuscriptus habet in principio textus libri de iure ecclesiastico⁵⁶⁾, inverso ordine hic leguntur. Praeterea ut codici iuris Sundermannici ab eodem editore publicato, ita omnino huic quoque operi est comparatum. Orthographia manuscripti codicis non exacte servata est; praesertim *e* vel *a* saepe ponuntur pro *æ*, *ä* pro *ä*; *ö* pro *o*, *k* pro *ch*, duplices litterae pro simplicibus, et contra; *h* iam additur, iam omittitur &c. Maioris quoque momenti menda hic sunt frequentissima. Ita vocabula saepenumero sunt commutata; ex. c. *thet* legitur pro *oc*, *hans* pro *þæs*, *twetolftum* pro *þretolftum*, *Thräl* pro *þæt*, *Thingo widh* pro *þingariþ*, *äller* pro *oc æi*, *aff grannum* pro *fore grannum sinum*, *wil äi* pro *comber æi till þings at*, *witzordhe* pro *nempne* &c. Saepe adduntur verba; saepius vero unum plurave vocabula omittuntur, ex. c. rubrica: *Hær byrias conongs balkær*⁵⁷⁾; verba: *stemno dagh husfrune. mapapa*, *ÆB. 10: 1*; *.C. marcum warþer silfsmiþer i smiþio sinne. gilder meþ*, *MB. 11: 2*; *e þær til ören ær fulder*, *JB. 15: pr.*; *opit breff til at föra conongs*, *KpB. 13: 3*; *ær æi bar oc atakin*, *BB. 14: pr.*; *lot hans vskiptan. þa böte III.*

*ur Uplandslagen och Christoffers Landslag. I början af lagbokens text är här tillsatt öfverskriften Wästmannalaghen, hvilken ej finnes i handskriften; vid förteckningarne på Flockarne äro de Romerska siffrorna ändrade till Arabiska; vid början af hvar Flock är tillsatt ordet Flokker; alla Flockar äro försedde med rubriker. De båda rubriker som i handskriften finnas vid början af Kristnobalkens text⁵⁶⁾, äro här omflyttade i motsatt ordning. För öfrigt är detta arbete af alldeles samma beskaffenhet som samme utgifvares edition af Södermannalagen. Handskriftens orthographi är ej noggrannt iakttagen; i synnerhet finnes ofta e eller a för æ, ä för a, ö för o, k för ch, dubbla bokstäfver för enkla, och tvärtom; h är än tillagdt, än utelemnadt &c. Äfven betydligare fel träffas här i stor mängd. Så finnas här ganska oftu ord alldeles utbytta, t. ex. *thet* i stället för *oc*, *hans* för *þæs*, *twetolftum* för *þretolftum*, *Thräl* för *þæt*, *Thingo widh* för *þingariþ*, *äller* för *oc æi*, *aff grannum* för *fore grannum sinum*, *wil äi* för *comber æi till þings at*, *witzordhe* för *nempne* &c. På många ställen äro ord tillagda; på ännu flera ställen äro ett eller flera ord utelemnade, t. ex. rubriken: *Hær byrias conongs balkær*⁵⁷⁾; orden: *stemno dagh husfrune. mapapa*, *ÆB. 10: 1*; *.C. marcum warþer silfsmiþer i smiþio sinne. gilder meþ*, *MB. 11: 2*; *e þær til ören ær fulder*, *JB. 15: pr.*; *opit breff til at föra conongs*, *KpB. 13: 3*; *ær æi bar oc atakin*, *BB. 14: pr.*; *lot hans vskiptan. þa böte III.**

56) Vide not. 1. pag. 82.

57) Cfr. not. 1. pag. 112.

56) Se not. 1. sid. 82.

57) Jfr. not. 1. sid. 112.

marker. far han oc sipan, BB. 16: 2; Dela saman tve stena oc en sten. giffs tve stena wighzorþ (sic), BB. 18: pr.; oc hawa bapir ett bols merke, BB. 26: 1. &c. Verba: Ligger owigt adra, ok thrim markom, KrB. 11: 1, quae sine dubio errato fuerant omissa, in margine sunt adposita. Multa verba ab editore male lecta sunt, qua re existerunt menda, ex. c. huu ok heller pro hun oc hell, KrB. 5: pr. Sialamæssomun pro siala mæsson (ubi nempe ornamentum, quale ad complendam lineam adhiberi soluit⁵⁸), litteris mun perperam expressum est), KrB. 7: rubr. &c. Notae abbreviationum saepe perperam sunt lectae, ex. c. Kirkio wæriande pro kirkio wæriander, Præste pro præster, allerhanda pro aldrahanda &c.; sic multis locis lectum est marker pro marcum, marka vel mark, thre marker pro III, marcum, ac nonnumquam thrim (pro III) marker; XL mutatum est iam in fiughurtighi, iam in fiorthighi, iam in fyratyo, iam in fyratighi; III^{or} (i. e. quattuor) mutatum est in fior, ubi legendum est fiughur aut fiura, at contra in fiora ubi legendum est fiurum; oræ vel oras (i. e. öra, nom. v. acc.; cfr. not. 1. pag. 153.) ubique mutatum est in örum &c. Saepe neglectae sunt notae abbreviationum, ex. c. Präst, gild, siuk &c. pro præster &c. Menda quaedam scripturae in manuscripto codice occurrentia hic correctae sunt, ex. c. byaggia, guziwialalagh &c.; alia contra intacta manserunt, ex. c. amo⁵⁹); multis locis mutationes praeter omnem necessitatem factae sunt; ex. c. göra pro giora, thre pro þrie, nokor, pro nokar, hwilka pro hwilica, thingsgäl-

marker. far han oc sipan, BB. 16: 2; Dela saman tve stena oc en sten. giffs tve stena wighzorþ (sic), BB. 18: pr.; oc hawa bapir ett bols merke, BB. 26: 1. &c. Orden: Ligger owigt adra, ok thrim markom, KrB. 11: 1, hvilka utan twifvel hade blifvit uteglömda, äro tillagda i brädden. Många fel hafva upkommit genom oriktig läsning. i handskriften, t. ex. huu ok heller för hun oc hell, KrB. 5: pr.; Sialamæssomun för siala mæsson (då en till fyllnad i raden anbragt vanlig prydnad⁵⁸) blifvit läst som mun), KrB. 7: rubr. &c. Ofta hafva förkortningsteknen blifvit orätt lästa, t. ex. Kirkio wæriande för kirkio wæriander, Præste för præster, allerhanda för aldrahanda &c.; så har på många ställen blifvit läst marker i stället för marcum, marka eller mark, och thre marker i stället för III. marcum, likasom någon gång thrim (i stället för III) marker; XL har blifvit förvandladt än till fiughurtighi, än till fiorthighi, än till fyratyo, än till fyratighi; III^{or} (d. ä. quattuor) har blifvit gjordt till fior i stället för fiughur eller fiura, och deremot till fiora i stället för fiurum; oræ eller oras (d. ä. öra, nom. eller acc.; jfr. not. 1. sid. 153.) görs beständigt till örum &c. Ofta äro förkortningstecken förbisedda, t. ex. Präst, gild, siuk &c. för præster &c. En del af de i handskriften förekommande skriffer äro här rättade, t. ex. byaggia, guziwialalagh &c.; andra qvarstå deremot, såsom amo⁵⁹); och på många ställen finnas ganska onödiga förbättringar, såsom göra för giora, thre för þrie, nokor för nokar, hwilka för hwilica, things-

58) Vide SML. Tab. I et II.

59) Vide not. 89. pag. 74.

58) Se SML. Tab. I och II.

59) Se not. 89. sid. 74.

den pro þiens gældum &c. Ordo verborum haud raro mutatus est, ex c. *tolf män thät för þæt XII. mæn; han wídh pro wíp han &c.* — Varietates calci adiectas ex cod. D esse haustas supra observatum est. Nonnullas quidem harum varietatum quoque habet cod. B; at inde non sequitur hunc codicem editori fuisse cognitum; nec quae in citationibus ex cod. D deprehenduntur vitia, manifestae incuriae tribuenda, probant tales citationes alium quendam codicem respicere.

Etiam codex iuris VM. ab Åkerman editus, a Loccenio Latine versus exstat in collectione supra commemorata. Heic, sicut in versione iuris Sudermannici a Loccenio conscripta⁶⁰⁾, praetermissus est liber de iure ecclesiastico, cuius loco tantum adnotatum est illum librum "convenire cum titulo de iure ecclesiastico Latine verso, et adiecto LL°. Sueticis civitatum."

III. De hac iuris Vestmannici editione.

Cum duo exstent iuris VM. codices, alter antiquior alter vero recentior, hos duos codices exhibui in duabus huius editionis partibus. Prior igitur pars continet Iuris Vestmannici codicem antiquiorem, qui hactenus cognitus fuit sub falso nomine iuris Dalecarlici; ex unico manuscripto codice qui exstat, sc. cod. A (B 54 in Regia Bibliotheca Stockholmiensi). Rubricam *Kristnu balker*, quae hic desideratur, ex recentiori codice mutuatus sum.

gældum för þiens gældum &c. Ejusmodi lan är ordens ordning ändrad, såsom tolf män thät för þæt XII mæn; han wídh för wíp han &c. — Angående de i slutet tillagda "åthskilnadher" är förut, anmärkt att dessa äro hämtade ur cod. D. Några af dessa olikheter finnas väl äfven i cod. B, men här af följer ej att utgifvaren känd denna handskrift, likasom de genom uppenbar vårdslöshet tillkomna oriktigheter i citationerna ur cod. D icke bevisa att dessa skulle vara hämtade ur någon annan handskrift.

Äfven den af Åkerman utgifna VML. är af Loccenius på Latin öfversatt i den förut omnämnda samlingen. Här, likasom i Loccenii öfversättning af Södermannalagen⁶⁰⁾, är Kristno-Balken förbigången; i dess ställe läses endast den anmärkning, att denna Balk öfverensstämmer med den på Latin öfversatta Kyrk-Balk, som är bifogad Sveriges Stadslag.

III. Om närvarande edition af Vestmannalagen.

Emedan af VML. finnas i behåll tvänne bearbetningar, en äldre och en nyare, så äro dessa bearbetningar tryckta i två särskilda afdelningar af denna edition. Förra afdelningen innehåller därför den äldre codex af Vestmannalagen, den samme som hittills varit känd under det oriktiga namnet Dalelagen; efter den enda kända handskrift som finnes, eller cod. A (B 54 på Kongl. Bibliotheket i Stockholm). Rubriken Kristnu balker, hvilken här saknas, är lånad från den

⁶⁰⁾ Cfr. SML. prof. pag. XLVI.

⁶⁰⁾ Jfr. SML. föret. sid. XLVI.

Cum singuli libri heic, sicut in iuris Vestrogotici codice antiquiore, non sunt divisi in capita et paragraphos, talis divisio a me est facta, ut mihi idoneum visum est, qua in re neque curavi divisionem antea ab Hadorph inepte factam, nec normam praebuerunt signa ¶ in manuscripto codice occurrentia, quae interdum in mediam periodum sunt intrusa (ut KrB. 3: 6; 6: 1.). Divisionem in capita hic, sicut in codice iuris Vestrogotici antiquiore, notis numeralibus Arabicis, non vero litteris numeralibus Romanis designavi, ut ea res indicio esset illam divisionem in manuscripto codice non existere. Quo facilius esset comparatio huius codicis cum recentiore, hic, sicut in iure VG., locos recentioris codicis convenientes propriis notis textui subiectis indicavi, in quibus signum aequalitatis (=) denotat locos, qui similia fere continent; verbum *cfr.* (*confer*) indicat locos minus convenientes; ubi vero tales notae parenthesi includuntur, loci designantur, qui de eadem quidem re agunt, non vero similia continent. Quoniam loci quidam huius codicis ex iure Uplandico aut Sudermannico excerpti sunt, eiusmodi locos quoque in notis indicavi. — Posterior pars continet Iuris Vestmannici codicem recentiorem. Heic secutus sum cod. B (B 57 in Regia Bibliotheca Stockholmiensi), qui in fine quidem mutilus est, at mendis minus scatet quam cod. C; huc accedit quod, collato iure Uplandico, mox adparet codicem B continere primigeniam divisionem in capita, quam etiam servat cod. D, at contra ulteriorem

yngre codex. Emedan denna handskrift, likasom Vestgötalagens äldre codex, ej har någon indelning i Flockar och paragrapher, så har jag gjort en sådan indelning som syntts mig lämplig, hvarvid hvarken afseende kunnat göras på den förut af Hadorph utan urskibning gjorda indelning, icke heller de i handskriften förekommande tekenen ¶, hvilka stundom äro insatta midt uti en period (såsom KrB. 3: 6; 6: 1.), kunnat tjena till ledning. Indelningen i Flockar har jag här, likasom i VGL:s äldre codex, utmärkt med Arabiska och ej med Romerska siffror, för att erinra derom, att denna indelning ej finnes i handskriften. För att lätta jämförelsen med den yngre codex har jag här, likasom i VGL., näst under texten på hvar sida tillsatt hänvisningar till motsvarande ställen i den yngre codex; hvarvid likhetstecken (=) utmärker sådana ställen som hufvudsakligen äro af lika innehåll; deremot hänvisar cfr. (confer) till ställen der mindre likhet finnes; och der en sådan hänvisning är satt i parentes, så utmärkas dermed ställen som handla om samma ämne, utan någon likhet i innehållet. Som åtskilliga ställen i denne codex tydligen äro hämtade ur Uplands- eller Södermannalagarne, så hafva äfven sådana ställen blifvit genom dylika hänvisningar anmärkta. — Senare afdelningen innehåller den yngre codex af Vestmannalagen. Till grund för texten har jag här lagt cod. B (B 57 på Kongl. Bibliotheket i Stockholm), hvilken väl är defekt i slutet, men är mindre felaktig än cod. C; hvar till kommer att det genom jämförel-

se med Uplandslagen genast visar sig att cod. B innehåller den ursprungliga, äfven i cod. D bibehållna indelningen i Flockar, hvar

capitum dissectionem, quam exhibet cod. C, esse immutationem posterius factam. Ea tantum, quae in fine codicis B desunt, ex cod. C supplervi⁶¹⁾. Capita, ubi necessarium visum est, in paragraphos divisi. Varietates, quas continent codd. C et D, ac in libro de iure ecclesiastico quoque E, exceptis manifestis quibusdam scripturae mendis, in notis sunt observatae; ex adnotationibus, quas littera F insignivi, paucis tantum locis varietates attuli. In cod. B indices capitum omnium librorum in initio voluminis scripti sunt, quamobrem ibi adnotavi varietates ex illis indicibus quales eos, solito more, fronti singulorum librorum antepositos habent codd. C et D⁶²⁾. Cum hic codex magna ex parte transcriptus sit ex iure Uplandico, multa vero ex antiquiore iuris VM. codice sint hausta, quaedam denique ex iure Sudermannico excerpta sint, haec quoque textui notas subnexui, quibus indicantur loci convenientes non solum antiquioris codicis, sed etiam iuris Uplandici et Sudermannici; ubi vero hae notae ad antiquiorem codicem delegant, signum aequalitatis indicat locos maxime convenientes; cfr. (confer) autem locos ex quibus, etsi praeterea minus similibus, tamen aliquid transiit in recentiorem codicem, nisi parenthesi inclusa sit nota, qua re indicatur locum antiquioris codicis parallelum quidem esse, nihil vero inde esse excerptum⁶³⁾.

*parenthes, hvarigenom endast tillkännagifves att stället i den äldre codex är motsvarande, utan att likväl något är der hämtadt*⁶³⁾.

*emot Flockarnes sönderstyckning i cod. C tydligen är en senare gjord förändring. Endast hvad som fattas i slutet af cod. B, är fylldt ur C*⁶¹⁾. *Flockarne har jag, der så funnits nödigt, indelat i §§. De olikheter som finnas i codd. C och D, äfvensom, hvad Kristno-Balken beträffar, i E, hafva, med undantag af några uppenbara skriffer, blifvit, i noterna anmärkta; ur de anteckningar, som jag utmärkt med bokstafven F, har jag endast på några få ställen funnit anledning att anmärka olikheter. I cod. B hafva förteckningarne på Flockarne i alla Balkarne fått sin plats i början af boken, hvarför jag der anmärkt olikheterna i dessa förteckningar, sådana de i codd. C och D finnas, såsom vanligt, införda vid början af de särskilda Balkarne*⁶²⁾. *Emedan en stor del af denne codex är afskrifven ur Uplandslagen, mycket åter hämtadt ur VML:s äldre codex, och utskilliga ställen äro hämta från Södermannalagen, så har jag äfven här närmast under texten tillsatt hänvisningar till motsvarande ställen i den äldre codex, äfvensom i Uplands- och Södermannalagarne; hvarvid, i afseende på hänvisningarne till den äldre codex är att märka att likhetsteknet är satt vid de mera öfverensstämmande ställen; cfr. (confer) åter vid sådana, der öfverensstämmelsen är mindre, men likväl något är hämtadt ur den äldre codex, då hänvisningen ej är satt i*

61) Cfr. not. 12. pag. 239.

62) Cfr. not. 26. pag. 71.

63) Ita ex. c. notae ad KgB. 1-5, quibus ad

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V.

61) Jfr. not. 12. sid. 239.

62) Jfr. not. 26. sid. 71.

63) Så äro t. ex. hänvisningarne till den

Quod ad glossarium attinet, haec obseruentur. Cum ius VM., praesertim in recentiore codice, multa contineat quae ex iure Uplandico transscripta sunt, superfluum omnino mihi visum est in glossario iterum citare ac explicare tales locos ex iure Upl. transscriptos, qui in glossario codici Upl. adnexo iam sunt explicati. Notae eiusmodi locis textui subnexae, quae delegant ad ius Upl., itaque etiam delegant ad glossarium iuris Upl. respectu habito omnium vocabulorum ex iure Upl. transscriptorum, quae explicatione indigent. Attamen vocabula nonnulla rariora, talibus locis occurrentia, heic quoque locum obtinuerunt, ex. c. *afkænno þing, brigþ, gærþala* &c. Praeterea de hoc glossario eadem valent, quae in praefationibus ad codices iuris Uplandici et Sudermannici dicta sunt.

Quoniam manuscriptus codex iuris Vestmanniae recentioris quem ego secutus sum (B), excepto libro de iure ecclesiastico, habet divisionem in capita longe diversam ab illa, quam habet codex ab Åkerman editus (C), etsi divisio codicis C facile percipitur non tantum ex varietatibus ad indices capitum adnotatis (pagg. 71-81.), sed etiam ex notis textui adiectis, quae indicant locos, ubi cod. C, a cod. B discedens, incipit nova capita⁶⁴⁾, ta-

I afseende på glossarium anmärkes att då en stor del af VML., i synnerhet dess yngre codex, är afskrifven ur Uplandslagen, så har jag ansett alldeles onödigt att i glossarium nu åter uptaga och förklara de på sådana ur UplL. afskrifna ställen förekommande ord, hvilka redan blifvit i UplL:s glossarium uptagna och förklarade. De vid sådana ställen nedanför texten tillsatta hänvisningar till UplL. kunna därför ock anses som hänvisningar till UplL:s glossarium i afseende på alla de ur UplL. hämtade ord, som tarfva förklaring. Endast några på dylika ställen förekommande sällsyntare ord äro äfven här uptagna, såsom afkænno þing, brigþ, gærþala &c. För öfrigt återopas hvad angående glossarium blifvit anfördt i företalen till Uplands- och Södermanlagarne.

Emedan den af mig följda handskrift af VML:s yngre codex (B), med undantag af Kristno-Balken, har en helt annan indelning i Flockar än den af Åkerman följda handskrift (C), har jag, ehuru indelningen i sistnämnde codex lätteligen inhämtas dels af de vid förteckningarne på Flockarne (sidd. 71-81.) anmärkta olikheter, dels af de vid texten fogade noter, der det blifvit tillkännagifvet kvar cod. C börjar nytt capitel på andra ställen än texten⁶⁴⁾, dock, på det

antiquiorem codicem delegatur, parenthesi inclusae sunt, quoniam illa capita ex iure Upl. transscripta, etsi cum antiquiore codice convenientia, nihil tamen continent, quod ex hoc transscriptum sit, sicut e contrario ex. c. KgB. 6: 1. factum est.

64) Ex. c. not. 7. pag. 112; nott. 70, 78, 82. p. 115.

äldre codex vid KgB. 1-5 ställda i parentes, emedan dessa ur UplL. afskrifna Flockar, ehuru öfverensstämmande med den äldre codex, dock ej innehålla något som är taget ur denne, såsom förhållandet deremot är t. ex. med KgB. 6: 1. 64) T. ex. not. 7. sid. 112; nott. 70, 78, 82. s. 115.

men, quo promptius inveniatur in hac editione loci iuris VM. in antiquioribus scriptis citati, subtexui tabulam, quae indicat locos huius editionis capitibus codicis C respondententes; qua in re observanda est perturbatio, quae in dicto codice, respectu habito litterarum numeralium, quibus designantur capita libri *Jorpa balker*, inde exstitit, quod unum caput errato est praetermissum ⁶⁵).

Lundae d. XVII Novembris
MDCCCXXI

att de i äldre skrifter citerade ställen i VML. må kunna så mycket lättare igenfinnas i denna edition, bifogat en Tabell, som utvisar de mot hvar Flock i cod. C svarande ställen i denna edition; hvarvid är att märka den oreda, som i nämnda handskrift vid numereringen af Flockarne i Jorda-Balken upstått i anledning deraf, att en Flock blifvit af mistag förbigången ⁶⁵).

Lund d. 17 November 1841.

---

65) Vide not. 100. pag. 176; not. 2. p. 177.

65) Se not. 100. sid. 176; not. 2. s. 177.

EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC.
SIGNIFICANTUR.

- A. Codex Bibliothecae Regiae Stockholmiensis, B 54. (vide supra pag. I)
- B. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 57. (vide pag. XXI)
- C. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 56. (vide pag. XXVI)
- D. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B 55. (vide pag. XXVIII)
- E. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 10. (vide pag. XXX.)
- F. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 53. (vide pag. XXXI)

Had. Hadorph, Iuris Vestmanniae antiquioris editio sub nomine *Dahle Laghen* (vide pag. XXXIII).

Locc. Loccenius, Iuris Vestmanniae antiquioris et recentioris versiones Latinae (vide pag. XXXV, XXXIX).

XLV

CONSPECTUS OPERIS.

I. Iuris Vestmannici codex antiquior	pag. 1.
<i>Kristnu balker</i> (KrB.)	3.
<i>Kunungs ezöre</i> (Eps.)	11.
<i>Manhælghis balkir</i> (MB.)	16.
<i>Bygninga balkir</i> (BB.)	26.
<i>Gipninga balkir</i> (GB.)	47.
<i>Wm þiufnadh</i> (Þj.)	53.
<i>Þingh balkir</i> (ÞgB.)	59.
II. Iuris Vestmannici codex recentior	67.
Praefatio (Præf.)	69.
Indices capitum (KrB. &c. ind.)	—
<i>Kristno balkær</i> (KrB.)	82.
<i>Konongs balkær</i> (KgB.)	112.
<i>Ærfda balkær</i> (ÆB.)	118.
<i>Manhælghis balkær</i> (MB.)	137.
<i>Jorþa balkær</i> (JB.)	172.
<i>Köpmala balkær</i> (KpB.)	185.
<i>Bygninga balkær</i> (BB.)	195.
<i>Þingmala balkær</i> (ÞgB.)	226.
Glossarium	241.
Index nominum propriorum	352.
Tabula, quae indicat locos huius editionis, capitibus codicis C respondentes	353.
Addenda et emendanda	357.

I.

IURIS VESTMANNICI

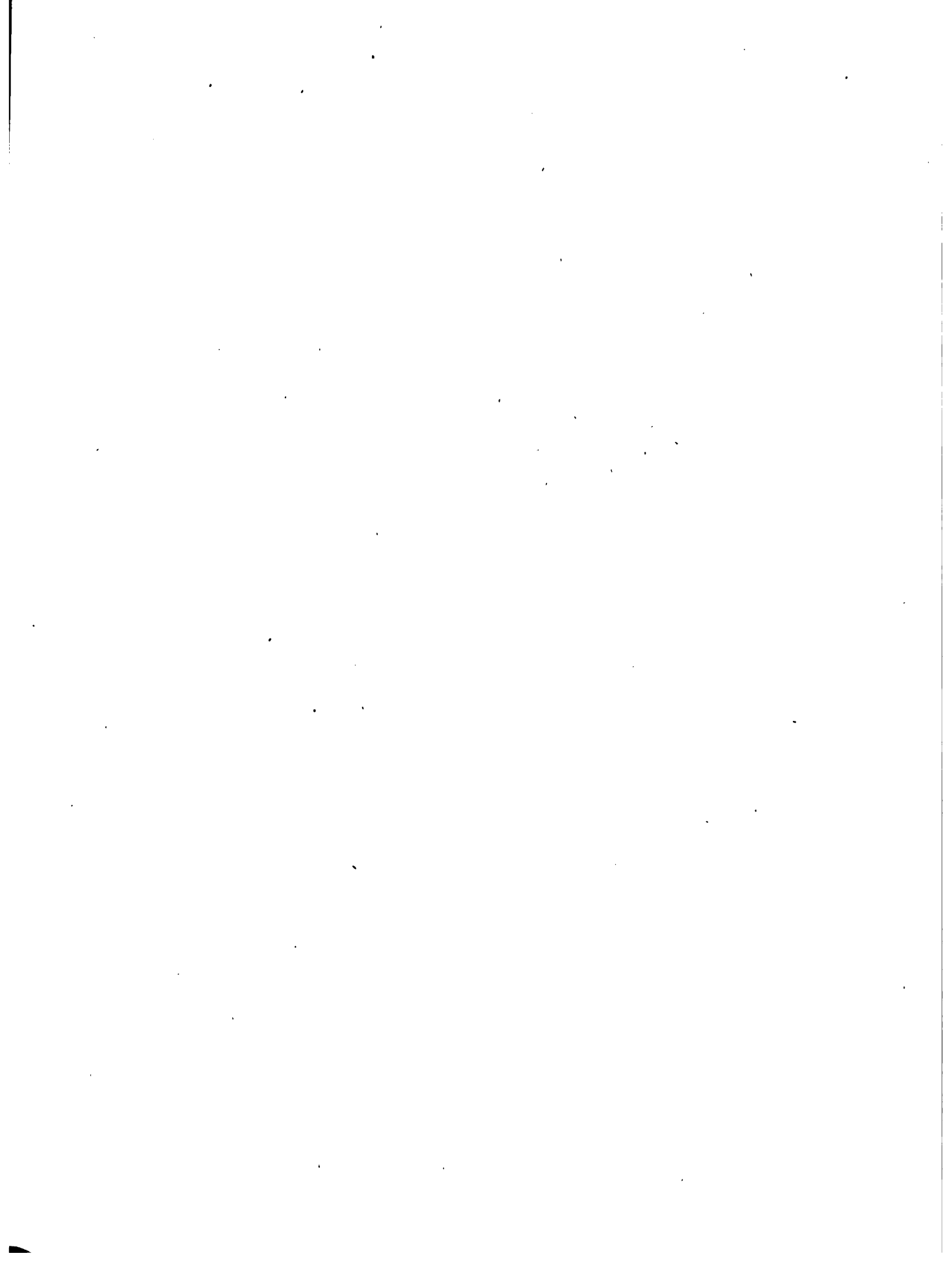
CODEx ANTIQUIOR.

DEN ÄLDRE CODEX

AF

WESTMANNA-LAGEN.

(*Kristnu balker.*)¹⁾

1.

SJgnape guð með sínæ nápa warpi með ws allum saman. Oc sancto ma- 1
rio bön wars hærra möpir. oc alguzhælgun. oc þe hælghu kirkiu. ¶ Böndir
förpu stuk oc sten. oc gundwal²⁾ growu oc kirkiu giorpu. Nu ær kirkia
war gior. oc till wigslæ boyn. þa giorpu þeer tolf næmpdæ men til biscops.
at heþas³⁾ præst æfti þy sum ræt ær. Agnin höndir wald at wælia præst
slikan þær þe wilia innan sæx manapa. Sipan vti æru sæx manapa. hawi
þa biscopir wald at fa þem præst slikan þær han wil.

2.

¶ Nu ær præstir takin. þa scal hanum hws fa. ena stuwu. ena laþu. eet
biscops hærbærghi. eet stekara hws. eet læst hws. eet fæ hws. eet wista hws.

3.

Nu scal presti til föpu læggia þæt scal byria nipan warþa a akri. oc
lycta owan warþa. at hwar sum nipir combir hwar tyundi tiughir. þær scal
han een rök⁴⁾ af hawa. Sipan skal taka þem twa luty þær æftir æru. oc
skipta sundir J þry. een lut kirkiune. annan biscopi. þriþia fatökum mannüm.
§. 1. ¶ Bondi skal tiunda præsti sinum hwarn tiunda kalf ælla pænning fori
han. hwart tiunda lamb ællæ pænning fori þæt. hwaria tiunda gaas ælla half
pænning firi. hwan tiunda kipling ælla half pænning fori. han skal tiunda kalf

---

(1, cfr. II. KrB. 4.)
(2, cfr. II. KrB. 2: 1.)

3: pr., cfr. II. KrB. 6: pr.
§. 1 = II. KrB. 6: 5.

---

1) Liber de iure ecclesiastico caret rubrica.
2) Lege *grundwal*.

3) Vox *heþas* his est scripta, at posteriori
loco puncta huic voci subiecit scriba.
4) Forte legendum est *lut* vel *þriþiung*.

oc kipling nyu nata gamblan. oc griiss .XIII. nata gamblan.⁶⁾ lamb oc gaas vm mikialsmæsson dagh. §. 2. Böndir skulu kirkiu gewa tolf thynnia sæð. oc fiuwr las oc tyughu æng. §. 3. Bondin scal ræta tiund giora. aff ærtum. af humblagarð. af lini hwan sæxtanda fitiæ swa oc af hampu. hwan tiunda fisk aff hwarium fisklekum. §. 4. hwar bonde scal giora tiv pænninga præsti sinum. fori iamlanga offir. oc hwart hion offre en pænning a pascha dagh sum guzlikama takir. oc hwar leghodrængir oc leukuna fiora pænninga at tidha cöp. oc allir þe sum giærninga men æru. þe skulu giora een öre pænninga at tipa cöp. oc boðsæta gior örthug. æn þön æru tu saman §. 5. ¶ Wighis man meþ kunu sinni. gæwi þrea alnar gwt læriipt. gangir kona J kirkiu æp-
2 tir bonda ælla barn sith. giwi haluan öre⁶⁾ pænninga. ællær fiorar markir liius. §. 6. Oc scal husfru a. altare bæra leff oc leef sufl. ¶ Wm kirkiu-mæsson dagh. oc vm hælguna mæssu dagh oc vm iula dagh. oc vm kyndil mæsson dagh. oc vm pascha dagh.

4.

Præstir kan buð fa. man at scripta ella barn at kristna. ella liik wighia. aff þæmma þrim skal han först man at scripta. oc hanum repscap fa. fori þy at gupfapir oc gudmoþir maghu barn döpa J. þrangun.⁷⁾ oc giwin namn slit þe wilia. þæn döþe ma længst biþa. Dör man scriptælös præstir buð fangit oc ær vtan forfall. böti þrea markir. ¶ Dör barn v cristit. præstir buð fangit böti þrea markir. §. 1. ¶ Wardir bonde sivkir faar buð præste hawir æi præstir hæst þa skal han taka stol aa halsic⁸⁾ oc gangi til bondans. ¶ Nu wil æi præstir ganga oc bon⁹⁾ dör scriptalös hæti wipir præ-

3: 2 = II. KrB. 2: pr.
 (§. 3, cfr. II. KrB. 6: 4.)
 §. 4 = II. KrB. 6: 6.
 §. 5, cfr. II. KrB. 8: 1.

§. 6 = II. KrB. 9.
 4: pr. = II. KrB. 11: pr.; SML. KtB.
 9: pr.

5) Litt. / omissam supra lineam addidit scriba.
 6) V. öre in fine folii infra lineam est scripta.
 7) Lege þrangum.

8) Pro hals sic.
 9) Lege bonde.

stir þrim markum. wardir prestir a væghi vte staddir aghi witu með twem mannum sialwir han þriþi. wari swa þræll i. witnum sum frælsman. §. 2. Liggir owicth lik¹⁰⁾ vm naat hæti wipir þrim markir.¹¹⁾ Liggir owict andra naat oc þria markir. Liggir þriþiu oc þria markir. aff þæsse sac. takir þriþiung biscopir oc þriþiung malsæghande. þriþiung sookn oc kirkia. þa före böndir liik owict til kirkiu. oc sætin i kirkingarð. sæghir presti til Jorþa lik þætta. iorþar iac æi sæghir han för een iak hawir pænninga mina i handum. ¶ Laath þa wp kirkiu dyrin. latir iac æi wp sæghir han. þa scal till biscops fara næmð aff sokninni. þa scal han læta fara præst sin iorþa liik þæt.

5.

Böndir sculu kluccara fa. han scal fyrstum J. kirkiu wara oc senstum w fara. han scal wactæ nökkla oc liwss. Böndir sculu strængir til klocku fa. kluckare skal ringia gen baþe quickum oc döpum. §. 1. klockarenum skal föþo fa. hwar bonde leef oc leefsuffl oc trö korns. §. 2. Liggir liik owickt j. sokninni fa buþ præste. han can æi hema wara. Sighi þa til klockarenum¹²⁾ wari þær mæþ bondin saclös. §. 3. ¶ Firi bondans sial oc husfru. givi presti nyw allna lærift. firi bondans barn fira alna lærez.¹³⁾ æn þæt ær at ængo komit. §. 4. Nu scal klockare font wacta. han scal æi længir 3 öppin standa æn fontir wighis oc barn döþiz. standir han længir oppin. can folk handum J. gripa giældi kluckare þrea markir. Gripir man innan þæssa mællum giældæ þrea markir. §. 5. ¶ Brindir kirkia aff wangömu. kluckare böte .XL. markir. §. 6. ¶ Warþir klucka lös i bandum. þa skal kluckare

---

4: 2, cfr. II. KrB. 11: 1.

5: 1 = II. KrB. 5: 5.

§. 4 = II. KrB. 18.

(§. 5, cfr. II. KrB. 5: 1.)

§. 6 = II. KrB. 5: 4.

---

10) V. lik omisam infra lineam addidit scriba.

11) Lege markum.

12) Litt. l omisam supra lineam add. scriba.

13) Pro lærefz v. lærefz.

bondum till sæghia w̄m een synnodagh. annan oc þr̄ipia. wilia æi bōndir v̄m-
 boa. faldir klucka oc bristir hawin soknna m̄æn skapa þ̄æn þ̄eer fangit hawa.
 Faldir þ̄æssum klucka aa kluckaræ oc d̄ör w̄nde hæne. b̄ötin attir þ̄an man
 meþ markum þ̄rættan. taki þ̄æt w̄p þ̄an sum sandir ærwingi ær at. Sæghir
 æi kluckare bondum til. at klucka war lös i. bandum. faldir klucka niþir oc
 bristir b̄öti attir klucku markum siw. ¶ Faldir klucka þ̄ön þ̄ær standir pund
 ælla pundi mera. b̄öti attir meþ markum þ̄rættan. faldir m̄æsta klucka niþir
 standir þ̄ry pund ella þ̄rim¹⁴⁾ pundum mera. b̄öti attir m̄æþ fyrum markum
 oc tiughu þ̄ætta ær eensokn¹⁵⁾ soknna manna. Sæghir kluckare æi bondum
 till at klucka ær lös i. bandum. oc d̄ör w̄ndi þ̄ere klucku liggi v̄gildir. Fal-
 dir klucku klappir niþir oc slar kluckara i. hæll liggi v̄gildir. Löpir till an-
 nar nokor vtan kluckara buð oc ringir. bristir þ̄a klucka. giældi han klucku
 attir sum ringde. faldir oc klucka niþir aa han liggi v̄gildir.

6.

¶ Nu ær barn fööt bæstum hællum. hawir b̄api horn oc haar. dragher
 anda till oc fran. þ̄æt barn skal döþilsi fa ær swen barn taki twa men oc
 ena kunu. þ̄ön sculu kunna. pater noster. oc credo. ær m̄ö barn taki twa
 kunu oc en man. §. 1. Langt ær til kirkiu fara guzziuiu sculu barn wacta
 ¶ Sæghia swa guzziuiu. wi ærum æi för m̄æþ þ̄æssu barnni ywi scoghin. þ̄y
 at æfni ær æi i. barnninu. þ̄a scal þ̄æt barn döþa J. watni. J nampn fapurs
 oc sons. oc þ̄æs hælḡha anda. Nw hawir barn döþilsi fangit. þ̄a¹⁶⁾ skal
 þ̄æt barn standa b̄api arf oc wrf. Dör þ̄æt barn þ̄a skal þ̄æt barn quart
 læggia. taki een aff guzziuiu oc standi til *pr̄æstins*. taki kluckare st̄enkil oc
 4 wight watn bæri till barns oc st̄enke a þ̄æt. þ̄a skal þ̄æt till kirkiu föræ oc

(6: 1, cfr. II. KrB. 10: 1.)

14) V. *prim* omissam supra lineam add. scriba.

15) *Lege eensak.*

16) *þ* una cum parte litterae æ hic addi-

tum, lineola induxit subiectisque punctis no-
 tavit scriba.

præstir skal þæt iorþa glöma guzziuia þy. taka barn oc föra till kirkiu o-
wict. föra ywir bolstað hætin wip markum þrim. Föra ywir annan oc þrea
markir. föra ywir þripia oc þrea markir. föra ywir lanð alt giækdi æcki þy
mera. gangir boot i þræskipti. takir en læt kunungir. annan biscopir. þripia
bolstazmæn. Combir biscops lænsmapir oc sighth swa liik ær owict. næi si-
ghia þän. þær¹⁷⁾ kluskare till witsa wara oc gozziuia. fa æi þön þe witne
bötin þrea markir. oc gangi bot j. þræskipti. §. 2. Nw kærir biscops læns-
mapir till hondans. at hæn fôrþe liik owict till kirkiu. wæri¹⁸⁾ sik meþ præ-
stins witnum oc twem gramum sella nagrannum sinum hawir twa aff þæm-
ma wari saclys. oc gangi ængin eþir þær mera æptir.

7.

¶ Nw cuma hion till kirkiu beþas wigilsi oc hionalagh bindæ. þa scal
præstir þrea synnodagha i sanghus durum standa spyrias fyr. æn nokor for-
fal ær þær i. at þe matin æi laghlika saman wæra.

8.

Biscopir seal vm lanð ripa oc kirkiu wighia. byriar at minstu kirkiu.
han seal hawa at wiksla fæ. þær tolf öra eenni berð stallare oc stekare sæx
öree. biscopir seal þrætighi hæsta hawa. æki flerum corn giwa een tyw. Ri-
þir till mere kirkiu. þær seal han hawa þrea markir at wikslæ fæ. stallare
oc stekare sæx öree. oc twænni berð. æi oc fleve hæsta hawa æn fôr. ¶ Ri-
þir till næstu kirkiu. þær skal han hawa sæx markir at wikslæ fæ. oc þrænni
berð stallare oc stekare sæx öra oc æki flere hæsta æn fyr

7, *efr. II. KrB. 90: 1.*

8 = *II. KrB. 3.*

---

17) Adde *skulu.*

18) *Scriptum est narin, at litteram n ipse
delevit scriba.*

9.

Mangt hawir warith oc opta ær ilz dömi. swa kan hæfda moþur sina ælla faþur doctir sina. böti fori niw markir hwart þera gangi J þræskipti. taki en lut kunungir. annan biscopir. þriþia allimæn. ¶ Hæfdær broþir systir sina. ælla systirdoctrir sina. böte hwart þera sæx markir gangi bot sum fyr. hæfdær sin þræ mænning. bötin niw markir haþin. skiptis bot¹⁹⁾ fyr. Hæfdær 5 fiurmænningin sin. ælla guzziuia sina böte þrea markir hwart þera. skiptis bot sum fyr. ær æi sandir at. wæri sik meþ tolf manna epe oc wari saclös.

§. 1. Witis manni vm twa kunu. han a baþa þöm wæria ella fælla. ¶ Witis manni vm twa skyldar kunur oc fylgias aal vm een swar. stande een lagh fori þem. witis enne kunu vm twa skyldar mæn. warin lagh þe samu. skilias at þön vm swar sin. hawi wæriandi þa witu. §. 2. ¶ Nw sighthir biscops lænsman skyldari wara æn þön wiþir ganga. standi a epe oc witnum þera twæggia manna sum mannum æru skyldasti innan þriþiw byrd. oc þera twæggia sum kununni æru skyldaste innan þriþiw byrd. Kænnis manni guzziuia lagh. oc sighthir æi guzziuia lagh wara. wæri sic meþ guzziuim sinum sum a barnni²⁰⁾ hioldu. ¶ Æru þön fran fallin. wæri sic meþ tolf manna ep oc twæggia manna witnum. §. 3. ¶ Wardir man takin J. horsæng meþ kunu. oc meþ fullum skiællum. oc takir agrepp af haþum þem wari saþ at sak sinni. oc böti þrea markir hwart þera Warþir takit aff aðru. oc æi af haþum. hawi wisorð oc wæri sic meþ twem witnum oc tolf manna ep. oc dömis af þöm þrea markir. sum þön tooc oskiællika. Bot fori horsæng gangi J þræskipti. taki en lut kunungir annan biscopir. þriþia allimæn. §. 4. ¶ Warþir man inni takin meþ annars manz kunu J. sæng hans. Warþir han i. hæl slaghin ella baþe þön. synis þær bloþir a blöiu. ella a

9: *pr.*, 1, 2 = *II. KrB.* 24: 12.
§. 2, *cfr.* *II. KrB.* 24: 14.

(§. 4, *cfr.* *II. ÆB.* 6: 2.)

19) Adde *sum*.

20) Had. male legit *barnin*.

sængæ stuk liggi wgildir. oc wil han æi dræpa. han lösi sic meþ fyrtinghi markum. oc gangi i þræskipti bot þön. §. 5. kœnnir bonde hustru sinne. ella hustru bonda sinum hoor fori ölstuw. ella fori soknamannum. fylghi witni biscops lænsmanne. aghi þa wald at kœra till þes mans ella kunu þær þæt nampn ær giuith. æ til þæs han hawir lagh ella pænninga. ¶ Faar han æi witni meþ sik. aghi þa æi wald at quælia han vm þæt. §. 6. ¶ Gangir²¹⁾ man eþ fori hoor. ella frænzsama spiæl takir siþan samu kunu oc löpir burt meþ. hawi forlöpit wizorþum sinum. eþrin gange attir. kœnnis manni 6 ælla kunu hoor ella frænzæmispiæl. gangir lagh fori. föpis barn siþan oc han ær fapir at sum lagh hawir gangit at þy tali at barn war aafat. fyr æn eþir war gangin. þæn eþir gangi till fastu oc fæboth. Sighir oc swa tal til at þæt barn war aflat siþan eþir war gangin. þæn eþir stande oc böte hoor. ella frænzæmis spiæl.

10.

¶ Nw kan *mæper* hawa þyþalagh meþ nokoru fæ wari meþ hwat fæ þæt hælst ma. hæfdar þæt sum kunu. warþir bar oc atakin. quickan scal þan man J. iord græwa. oc þæt fæ næsta hanum. sum han syndaþe meþ. Jnni þær script sina. þæt skal malsæghande giora sum fæt atti. ær han æi sandir at. wæri sic meþ²²⁾ witnum oc tolf manna eþe. gitir eþin gangit. wari saclös. faldir han at eþe. böti tolf markir. gangi J. þræskipti. taki een lut kunungir annan biscopir þriþia alli mæn. oc niw markir fori banz mal. oc biscopir raþe script hans.

9: 6 = II. KrB. 24: 11.

(10, cfr. II. KrB. 23.)

---

21) *Gangar scriptum est, at puncta posteriori a subiecit, et i supra lineam addidit scriba.* 22) *Adde tuem.*

11.

¶ Warþir kuna takin með truldum. með horn og haar quiet og döt þæt ma wel truldum heta. þæt ær fyrtinghi marka sak. ær æi san og atakin með. wæri sic með þrim witnum og þrætoltum epe. gitir æi gangit eþin. fallen ær þæssum kuna at fyrtinghi markum. gangi bot i. þræskipti. taki een lut kunungir annan biscopir. þriþia alle mæn og niw markir fori banz mal og biscopir raþe script hennar. hawir æi böta. wari stens mattit²³) og stranda.

12.

witis kunu belgmorð. far hon swa til orþa. þær ær sanð²⁴) iæk föðde barn. þæt war dööt. og æi quiet. þær skal hon hawa witni með. hun skal hawa twa kunur þær till witna sialf hun þriþi. far hon andra leþ til orþa. sæghir at hun aldri atti barn. þa skal hun wæria sic með twem witnum og tolf manna epe. far þænna eþ gangit wari saclös. far æi hæte wipir tolf markir. gangi J. þræskipti taki een lut kunungir annan biscopir þriþia alli men

13.

¶ Pa sum sool gangir vndi wid vm löghardagh. þa ær inni synnudags hælg. og vti sum sool gangir vndi wid. hwar sum wæckir bloð. ælla bærgs²⁵) böti þrea markir gangi J. þræskipti sum fyr ælla wæri sic með laghum §. 1. 7 witez manni at han fastaþi æi ella förmde æi þa han skuldi fasta ella föрма böti þrea markir. takir lönscrip aff præstinum för en han fa sak fori þæt og witna swa prestir með hanum wari saclös. Takir bonden ber fram kötmatd fyri hion sin þær han skuldi bæra fram fastomat. þa ær bortu lö-

12, cfr. II. KrB. 25.
13: pr. = II. KrB. 26: pr.

(§§. 1, 2, cfr. II. KrB. 12: 1.)

23) *mapir sine dubio legendum est.* Cfr. I. þjB. 2: pr; II. ManhB. 26: 11.

24) Pro *sant.*

25) Litt. *g omissam supra lineam addidit scriba.*

script æn flere wita. saclös æru hion hans. bōti han þrea markir. J þræskipti sam fyr. ella wæri sic meþ laghum. §. 2. Nw can prestir glömskir wara. byuþir æi hælghadagha ella fastu dagha. prestir sighir buþit hawa. bōndir næi sighia. taki prestir þem tolf þa at kirkiu waru han ræthlica þæt bōd. witna þer æi swa meþ hanum. bōti þa prestir þrea markir.

14.

Qwæll prestir bondan wm offir ella tiund. þa han förþi sina tiund. wæri sic²⁶) twem mannum af sokninni. sialwir han þriþi.

15.

Wm þe sakir þær biscope oc kirkiu höra till þa bondin ær laghwnhin. þa skal manas til meþ profastins breff vm en synnudagh. oc vm annan. oc vm þriþia. þær skal næmpna by oc bonda. wil han ræth giora innan þrea synnudagha wari saclös. wil æi. þa combir han J. forbuþ. ær J. forbuþi naat oc iamlanga. þa skal han J. ban lyusa. Sitir siþan j. banni ywir naat oc iamlanga gangi siþan wndi swærd kunungs wardir man sandir at bōte þrea markir. Er æi sandir at wæri sic meþ tolf manna ep oc wari saclös

---

(¹*hær byrias kunungs ezöre*)

1.

Þæssum maal æra kunungs ezöre. (²þön han taka scal. oc aldra högh-

---

14 = II. KrB. 6: 7.
(15, cfr. II. KrB. 12: 2; 24: 9.)

1 = II. KgB. 1; UplL. KgB. 4.

26) Adde meþ.

1) Haec verba a scriba minio exarata, atramento male renovavit rec. manus.

2) Lege: þa han taka v. takas &c. Cfr. UplL. KgB. 4: pr.

sta herranna. J swearike. þæt ær þæt fyrsta. hwar sum hæmpnas a annan oc annar giorþe giærningina. þa³⁾ skal þæt hundaris næmð wita hwat hældir han hæmpnaþis a annan oc annar giorþi giærningina. ella annar skilnaþir com þera mællum. §. 1. þæt ær annat hwar sum hæmpnas a grið oc giora sæt.

2.

§ Ripir man hem at andrum oc gior hanum hem sokn. hwat sum þæt ær een ælla flöre. oc williandis hanum skapa giora. ella nokorum J. hans garþi. þæt fyrsta þe J gard coma. sarghæ. sla til bloz dræpa ælla basta oc 8 binda. þa hawa þe kunungs ezöre brutit. oc ær þær hwar howzman fori sic. þeer læggias alli biltughe oc þera bo til skiptis. §. 1. Nw can swa wara at þeer ripa J gard oc ængin skapa giort gita. vtan bryta hws hans. dylin meþ eþe tolf manna. oc twæggia manna witne. ella bötin sæx markir. þy at þær ær hööt meþ litlu bööt. §. 2. Nw can þæn falla sum fangh byupir. (*þær ær þem heem sokn giorð. warþir slaghin sarghaþir ella dræpin innan gard oc grinda stulpa liggi vgildir. warþir dræpin innan J. garzliþi. falla fötir inn oc howd wt wari vgildir. þy at howd. skal æptir fotum resa.⁵⁾ fallæ fötir wt oc howd inn. wari gildir. vtan⁶⁾ till seen at han J garþi fangit hafþi þæt han döþ af löt. §. 3. Nw can þæn som æi ær bondans hion. sökia bondans gard fore owinum sinum J þrangum. þa agha hans arua æn han dræpin wardir ella saar gior bo skipta oc bötir taka. þan biþir J frid sum iorþina atti. §. 4. Giors heem sokn a landboa ella a hion hans. þa a han J. frid biþia. giors a annan oc æi a hion hans aghe þa (7þæn iordæghande. §. 5. Nw hittas men satir J garþi. oc skilias osatir. æn þö at giærð comi þera mællum. þa ær þæt æi heemsokn. vtan han gangir af þem garþi oc J annan far sic wapin ella fylghi gangir attir oc gior til hans fulla giærð. þa ær

2 = II. *KgB. 2*; *UplL. KGB. 5.*

3) þ hic additum, ipse delevit scriba.

4) *Lege: þæt ær þæn heem sokn giorþe.*

5) *repa primum fuit scriptum.*

6) *Adde mitni.*

7) *Lege: iordæghande i frid biþia. Cfr. II. KGB. 2: 4; UplL. KGB. 5: 4.*

þæt heemsokn. §. 6. ¶ Nw riþir⁸⁾ maþir at garþi fori sinum owinum. skytir til hans ella kastar. far han skapa J garþinum standir. þæt ær heemsokn.

3.

Takir man kunu meþ wald. synis asyn annathigia a henni ella a hanum. þön han giorþe hænni. ella hon hanum ella ær þæt⁹⁾ swa nær by ella wægh at höra ma oop oc akallan. Warþir þæt laghlica skupa¹⁰⁾ þa a þæt hundaris næmð wita. hwat þær ær sand¹¹⁾ vm. Takir man kunu meþ wald oc wardir takin ella fangin a samu giærning oc witna han tolf men þær till þa a han wndir swærð dömas. §. 1. Takir man kunu meþ wald. oc dræpir kunnan han J. þy. oc witna swa tolf mæn liggi wgildir.

4.

Sitir man a kirkiu wægh. ella aa þings wægh. firi andrum dræpir. sar- 9 ghar ella blod wita slar. han hawir brutit kunungs ezöre. Combir æi drap ella sar. ella blodwiti þera mellum. þa ær höt meþ ængo böt. Skil þem a kirkiu wægh ella a þings wægh æi af langri awnd. wtan aff brapum gerningum. þæt ær æi kunungs edzöre. §. 1. ¶ Fara men fran kirkiu ella þingi. far till sin win ella pænings öll. ella annan stad oc æi ginstan heem. sæ¹²⁾ fori þem forsæti oc faar skapa. þær ær æi kirkiu friþir oc æi þings fridir brutin.

5.

¶ Takir man oc leþir annan til stuks. hoggir aff hændir ella fötir. þæt

3 = II. KgB. 3: pr, 1; UplL. KgB. 6: 4 = II. KgB. 4; UplL. KgB. 7.
pr, 1. 5 = II. KgB. 5; UplL. KgB. 8.

8) *Lege rinder.* Cfr. II. KgB. 2: 3; UplL. KgB. 5: 3. 10) *skærskutat legendum videtur.* Cfr. II. KgB. 3: pr; UplL. KgB. 6: pr.

9) *Loco litt. þ primum scriptum est s.* 11) *Pro sant.*
12) *Pro sæz v. sæts.*

ær kunungs ezöre. wtan þæt kumi J wapna skipti. §. 1. Gior kuna ella ovr-maghi þylika gerninga böti með lagha botum. æi ma kuna ella ovrmaghi frid flya.

6.

¶ Hwar sum brutir¹³⁾ a moot þæssum malum. han hawir firi giort allu þy sum han aa owan iorþina. swa mangir sum þe æru oc lanz wist. oc biltughir læggias wm alt rikit oc aldri J frið coma. fyr æn han biþir fori hanum sum (¹⁴bönin atti. aghu flere bön æn een. hawi þan witu J frið wil biþia. (¹⁵skiptis swa bot þön sum attu. §. 1. ¶ Nw ma ængin annars firi giora. æi faþur suns æi sun faþurs. æi broþir broþirs. ella ængin annars firi giora. skipti allæ luti fyrstu burt af þöm sum saclösir æru oc taki hwar sin lwt sum han aa J. bonu. siþan hans luttir sum (¹⁶biltughir ellæ¹⁷⁾ brutlikin ær skipti J. þry een lut takir malsæghande annan kunungir. þriþia alle men. §. 2. þæghar han biþir firi hanum sum han hawir brutit till ella hans arwa. þa aa kunungir hanum frið giwa. oc han lösi sic J. frið kunungs með fyrithighi markum. §. 3. þa þæsse næmð skal næmpnas. þa skulu þeer baþe wiþir wara. oc ia wiþir sæghia. ær til manz laghlica þingat oc till þings stæmpt oc wil æi coma. Rapi þær domarin næmd at næmpna oc næmð at fælla. wm all ezöris brut. skal næmð¹⁸⁾ næmpnas af sama þriþiunginum sum malit ær J. 10 giort. hwilikin þeer tolf fælla han ær fældir sum fyr ær saght wtan kunungir wili þær wm sanninð¹⁹⁾ skupa.

---

6 = II. *KyB. 6: pr, 1; UplL. KyB. 9: pr, 1.*

---

13) Pro *brytir*.

14) Pro *bönina atti*.

15) Legendum videtur: *skiptin swa bot þön sum bön attu*.

16) *biltughir* errato esse scriptum pro *brutlikin*, indicatur additis verbis: *ellæ brutlikin*. Cfr. UplL. praef. pag. IX.

17) *bur* additum est, at puncta his litteris subiecit scriba.

18) *Lege næmð*.

19) Superfluum lineam hic addidit scriba, ut h. v. legi posset *sannunð* v. *sannimð*.

7.

¶ Koma mæn satir saman J. kirkiugarþe oc combir þær drap ella hog þera mellum. wari þær friþir. boot fyritighi markir. taki halft kunungin oc halft biscopir. gærningin æptir lanz laghum. §. 1. ¶ Kunnu mæn hittas satir oc skilias osatir. þær ær æi ezörit brutit. hwilikin andrum gior a como J. kirkin inni meþ wrez hænde. han hawir brutit kunungs ezöre

8.

Hwar sum þen man hysir ella hemar sum biltughir ær lagþir oc sorin ena naat. vari saclös. hysir andra. oc þriþiu. böti kunungi þrea markir. hysir haldir ella föþir længir böti XL markir ella wæri sic meþ þrætoltum eþe. Hwar sum biltughan man hysir ella hemar innan þan dagh hanum ær lagþir. til þæs han ryma skal wari saclös.

9.

Gior man forsæti andrum J husa²⁰⁾ skyli. garþaskyli. grindaskyle. sco-ghaskiuli. warþir þæn dræpin sum til combir. liggi J. twæböte. warþir þæn dræpin sum firi sitir liggi J. en böte. sæghir annar at forsæti ær oc annar æi wæri sic meþ þrætoltum eþe oc wari æki forsæti wtan drapp innan comi. §. 1. þrea markir takir biscopir aff hwariu drapi. a hwat daghi þæt combir till þær ökis lagha boot meþ þrim markum þöm takir biscopir.

7: 1 = II. *KgB.* 6: 2; *UplL. KGB.* 9: 2. 9: pr. = II. *ManhB.* 10: pr.; *UplL.*
 8 = II. *KgB.* 6: 3; *UplL. KGB.* 9: 3. *ManhB.* 11: pr.
 §. 1, cfr. II. *KrB.* 24: 2.

---

20) *husum primum fuit scriptum.*

(¹*manhælgis kalkir*²)

1.

UM manhælgir manna ær swa w m mælt. Dræpir faður sun sin. ella sun faður sin þæt æru tyughu markir at manhælg hans. þa þræskiptas. taki een lut kunungir. annan biscopir þriþia hundarit.³) fall hans fyritighi markir. taki een lut kunungir annan biscopir.⁴) þriþia hwndarit. §. 1. Dræpir broþir broþur manhælg hans fæmtan markir fall hans fyritighi *markir*. skiptis bot sum fyr. §. 2. Dræpas þræmænningia ella fiurmænningia. þær ær manhælg þera þrea markir. fall þeræ⁵) .XL. markir gangi bot sum fyr. §. 3. Dræpas brylungar 11 manhælg þera sex markir. fall þera .XL. markir gangi bot sum fyr. §. 4. Dræpir moður dottir sina. ella dottir moður sina. manhælg henna tyughu markir. fall hænna fyritighi markir. wari swa boot mællum systra sum brödra wari a quinna halw m sum manna. §. 5. Dræpir sun⁶) moður sina manhælg hænna tyughu markir. fall henna .LXXX. markir. skiptis bot sum fyr. Dræpir moður sun sin manhælg hans tyughu markir. fall hans .XL. markir. gangi bot sum fyr. §. 6. Dræpir broþir systir sina manhælg henna fæmtan markir. fall henna .LXXX. markir gangi bot sum fyr. Dræpir systir broþir sin manhælg hans fæmtan markir. fall hans .XL. markir gangi bot sum fyr. §. 7. Dræpir bonde hustru sina manhælg henna niw markir fall henna attighi markir gangi bot sum fyr. Dræpir hustru bonda sin manhælg hans niw markir. fall hans .LXXX. markir. skipti bot sum fyr. §. 8. Dræpas maghar sina mællum. liggin J. þings giældum.

2.

U Slar sun faður sin. þæt ær tolf marka sac. taki een lut kunungir an-

1) De hac rubrica idem valet,¹ quod not. 1. pag. 11 dictum est.

2) *Lege balkir.*

3) *Dræpir broþir broþur. manhælg hans fæmtan markir* hic additum est, at subiectis punctis indicavit scriba haec verba non esse legenda.

4) *malsæghande sine dubio legendum est.* Cfr. cap. 2: pr; 3: pr.

5) *þæræ scriptum est, at, punctis primo æ subiectis, e supra lineam addidit scriba.*

6) *sum vel suni scriptum est, at scalpro emendatum.*

nan biscopir þrjú alla mæn oc þrea markir acoma hans. taki ena kunungir andra malsæghande þrjú hundarit. §. 1. Slar faþur sun sin frangiptan. þæt ær sex marka sac. acoma hans þrea markir. gangi bot sum fyr. Slar moþir dottir sina frangipta. þæt ær sæx marka sac oc þrea markir acoma henna gangi bot sum fyr. §. 2. Slar broþur broþir þæt ær sæx marka sac oc þrea markir acoma hans gangi bot sum fyr. §. 3. Slar þræmæningir ella fiur-mæningir. þæt ær þriggia marka sac oc þrea markir acoma hans J. þræskipti sum fyr.

3.

¶ Warþir man dræpin vtan ezöris brut. liggi J. fyritighi markum. þa gangin J. þræskipti taki een lut kunungir annan malsæghandi þrjú alla men §. 1. ¶ Warþir boðdin dræpin J. siælfsins hwsí inni vtan ezöris brut liggi J .LXXX. markum gangi J. þræskipti. taki een lut kunungir. annan malsæghande. þrjú alla mæn. Warþir dræpin J. garþi wti hittis æi biti ælla þæni. liggi J. sporgeldum. §. 2. Warþir man dræpin oc lik föört i mosa ælla kíær ella i 12 watn wt castapir. liggi han i mordgiældum morð hans .XL. markir. manhælg hans .XL. markir. þa ganga J þræskipti taki en lut kunungir annan malsæghande þrjú alla men. §. 3. Liggir líik a wighwalli wm naat swa at draparin lysir æi. böti mark vm naat. fyrí dylsbot. mark vm andra. oc þær til at wti æru tolf. giældi mark fori hwaria naat. þær ær tolf markir at dylsbot. þa gangi J. þræskipti. taki een lut kunung. annan malsæghandi. þrjú alla men. §. 4. Warþir kuna dræpin liggi J .LXXX. markum gangi J þræskipti sum.⁷⁾ Warþir kuna myrð wari morð henna J .XL. markum drap henna J .LXXX. markum gangi boot sum fyr. §. 5. Warþir kroklokarl⁸⁾ dræpin swa gamal at han ær æi för till þings liggi J. twæböte. gangi bot sum fyr. §. 6. War-

(3: 1, cfr. II. ManhB. 11: 1.)

§§. 5, 6, cfr. II. ManhB. 11: pr.

7) Adde fyr.

8) Loco prioris r primum scriptum est l.

þir grættingir dræpin þæt ær waggi barn. ær þæt swenbarn. liggi J .XL. markum oc sun vfōdir J .XL. markum. ær þæt möbarn liggi J .LXXX. markum sun vfōdir J .XL. markum þæssi boot gangi J. þræskipti. taki een lut kunungir annan malsæghandi. þripia alli men.

4.

¶ Warþir giestir⁹⁾ dræpin at bondans. bonde a bana finna ella giældum wppi halda. §. 1. ¶ (¹⁰Warþir giæstir dræpin vtan garð oc winskeð innan ta oc tomta ra þa agha byamen bana finna ella giældum wppe halda. Warþir han dræpin a bolstaþi ella a skoghum. þa aghu bolstaz men bana finna ella giældum wppi halda. §. 2. Dræpas giæstir at bondans ænskir ælla dænskir. warþir han fangin þæt wærkir wighiandi ær. læse saman þæn döþa oc þan¹¹⁾ quicka dömis þan döþe¹²⁾ iorþa oc þan quicka till lagha þinga.

5.

Warþir man dræpin aa bolstaþi manna. bolstaþa men sculu bana finna innan naat oc iamlanga. hitta þe han þa. sculu þe han husabymanne J. hændir fa oc warin saclōsir. slæppir han hanum bōti fyritighi markir. þæt ær kunungs een sak. Hitta æi innan naat oc iamlanga. bōtin bolstaþa men tolf markir. þæssa boot takir kunungir wp þæt hetir dulgha drap. §. 1. ¶ Hittis man
13 döþir a bolstaþi manna. synis ængun handwærk aa hanum. witi prestir (¹³þa han liik wighir oc þe men wipir waro warin bolstaþa men saclōsir.

(4: pr., cfr. II. ManhB. 9: pr.)

(5, cfr. II. ManhB. 8: pr.)

9) *prestir* primum scriptum est; ab ipso scriba emendatum.

10) Verba: *Warþir* — *wppe halda* hic ommissa, infra post verba: *Warþir han dræpin* — *döþu oc þan quicka* sunt addita;

iustum vero ordinem adpositis signis indicavit scriba.

11) Vocem *þan* omissam supra lineam addidit scriba.

12) Addendum videtur *till*.

13) Pro *þa han* forte legendum est *þan*.

6.

Dræpa flere. men een man bötin allir ena boot oc fastin allir. oc wari han hwusman sum han til næmpnir. æi ma flere wtan þrea till bana orð næmpna. ær nokur J. fylghi ella fara nōti. meþ þem sum drapu. oc ær æi sama wiliande. wæri sic meþ twem witnum oc tolf manna epe. Hwar sum till rapbana næmpnis. ær sandir at. böti tolf markir. ær æi sandir at wæri sic meþ laghum.

7.

þæt ær forlækis wærk. takir man læggir niþir wiþir iorð skær wr sum galti. glatar þær vbornum. ær man vgiptir. böti vbornan sun meþ .XL. markum. dottir vföda meþ .LXXX. markum. saar hans meþ .XL. markum.

8.

¶ Warþir man barþir ella hoggin far formæli sin. oc næmpni skapa man sin firi scripta faþur sinum. oc þem mannum þær boa næst aghi þær ærwinge wizorð.

9.

¶ Wm drap¹⁴⁾ ær æi sandir at. oc atakin¹⁵⁾ wæri sic meþ þrim witnum oc þrætoltum epe. þær skal rætir malsæghande firi wara.

10.

Hwar sum dræpir man. höfþi sialwir een swa windir. at. halwa boot bro-

---

7 = II. *ManhB.* 25: 3.

8 = II. *ManhB.* 24: 6; *SML. ManhB.* 10: 2.

---

14) Forte legendum est *draparin.*

15) Litt. *kin* in fine paginae infra lineam sunt additae.

þir hans æn han ær til skiptir wiþir han. höfþi meþ ætinni þeer allir bötin halwa boot. þe bröþir sum saman æru. bötin alli saman hwat een brytir. Wtan brutit ær J. wrbotar mali ella J. giolsæmi.

11.

howð saar oc hwlsaar þem skal wærkiænde warþa. þær til vti ær naat oc iamlange. Wtan þe hawin siælwir sæt takit. dör aff þem sarum. liti swa arwin at sum hin takit hawir. Sar all annur. warþi æki længir æn attir ær helt oc hwdh iwi wæxin. gangir wiþ J. sin ytirsta tima fyri sinum scripta faþur oc flerum mannum. þæt han dör aff andri soot oc æi aff þem sarum wari saclös fori drapinu.

12.

Warþir man hoggin fullum sarum. aa almænnings torghi. þæt ær .XL marka sak. Warþir blar ella bloþughir. böti æpti lanz laghum

13.

14 Um benlösning J. sarum. lösir man ben J. höfþi þær ær þriggia marka sak. lösir annar¹⁴⁾ oc þrea markir. lösir þriþia oc þrea markir. lösir flere been. æki boot þy högri acoma hans oc þrea markir. War þæt giort i friþi. þæt ær þrim markum dyrra. þæssum bot gaar i þræskipti. taki een lut kunungir annan malsæghande. þriþia allimen. lösir æi ben w. far æki mera een þrea markir J. þræskipti sum fyr.

---

11 = II. *ManhB.* 22: pr.; *SML, ManhB.* 12 = II. *ManhB.* 22: 1.
4: pr. 13, cfr. II. *ManhB.* 23: 5.

---

16) *Legø annat.*

14.

Slar man. blan man æru asynir a þem manni. þæt ær þriggia marka sac J. þræskipti sum fyr. æn þæt i. friþinum giörs þæt ær þrim markum dyrra J. þræskipti sum fyr.

15.

Sarghan¹⁷⁾ man wm hælghan dagh. þær aa J. biscopir þrea markir. gangi J. þræskipti sum fyr.

16.

Combir kunungs soknari oc giwir till mæli. för æn siæluasæt ær gior. standir æki siælwaset. dela þeer wm ena¹⁸⁾ siælwaset ær giör ella æi. Gitir bondin ep sin gangit meb twem mannum. standi siæluaset. gitir æi. stande æki gangi þæn ep þa soknarin wil.

17.

Witiz manni afhog. Hoggir aff fingir af manni þæt ær þre markir at sarum. þa ganga J. þræskipti. oc þrea markir at læstis bot. taki þæt wp þan sum skapan löt. tolf öra at lækis bot. taki siælwir lækis bot oc læstis bot. sarabötir gangin J. þræskipti. Hoggir flere fingir af. böti þrea markir fori hwart þera. þomal fingir ær eet iom dyrt at botum sum all annur. Hoggir þæt af tiw markir at sarum gangi J. þræskipti sum fyr. þrea markir at lytis bot tolf öra at lækis bot. taki þæt mælsæghande.¹⁹⁾ §. 1. Hoggir hand af manni. þæt ær tyughu markir at sarum. þa ganga J. þræskipti. taki een lut

---

14, cfr. II. *ManhB.* 23: 5.
15, cfr. II. *KrB.* 24: 2.

17, cfr. II. *ManhB.* 23.

---

17) Lege *Sarghar.*
18) Lege *en v. æn.*

19) Pro *malsæghande.*

kunungir annan malsæghande. þrjú alla mæn. tolf öra at lækis bot. þrea markir at læstis bot. Hoggir af hand swa at hon hængir wipir. tiw markir at sarum. hængir þær halwa boot gangi boot J. þræskipti sum fyr. §. 2. Hoggir foot af manni tyughu markir at sarum tolf öra at lækis bot. þrea markir at læstis bot. skipta boot sum fyr. hoggir af swa at hængir wipir. hængir þær halua boot. §. 3. Hoggir öra af manni. þrea markir at sarum. tolf öra at lækis bot. tolf öra at lytis bot. hyl þær hattir halua boot.²⁰⁾ §. 4. Hoggir næsar af manni. þrea markir at sarum. tolf öra at lækis bot. þrea markir at lytis boot. §. 5. Stingir wt ögha a manni. þæt ær niw marka sak tolf öra at lækis boot. þrea markir at læstis boot. skipti boot sum fyr.

18.

Kuma men at öldum saman. hittas satir oc skilias osatir. Combir þræta ella bardaghi þera mellum. þæt ær þriggia marka sak. kuna ær þær æ halwu dyrri J. allum saramalum oc acomum.

19.

Læggir man meþ kniwi oc morð wapn. þæt ær tolf marka sac. þæssum sac þræskiptis. taki en lut kunungir annan biscopir. þrjú hundarit þrea markir acoma hans. taki ena mark kunungir. andra malsæghande. þrjú alle men wari swa arwa skut sum knifslagh.

20.

warpir acoma J by gior oc J. asyn manna. taki æ lysninga witni aff þem mannum asaghu. Warpir gior a gatu ella a genlötum. taki þa fyrsta²¹⁾ by han til combir. han skal lysa at rykandi²²⁾ sari oc rinnande bloþe första

---

20, cfr. II. *ManhB. 21: pr.*

---

20) Loco prioris o primum scriptum est a.

21) Litt. r omissam supra lineam add. scriba.

22) Lege *ryþanda v. riupanda.*

dagh han far acomo. ella annan þær æptir. oc næmpne þæn sum giorþi. hawi (2³þa æ syn witni²⁴) oc wæriande ænga. lysir þæn dagh æi. ella annan þær æptir. lysir gamblu sare. oc æi mæþan nytt ær. hawi þa wæriande witu oc ænga þæn þær lysti. Bærin lysninga witni af acomu a manni. oc æi af bloþe af²⁵) klæþum hans. gripir til lysningæ witnæ oc orkar æi böte firi þrea markir J. þræskipti. kærir wm bardagha oc gripir æi til lysning oc wær hin sik. warin baþir saklösir.²⁶) §. 1. Nw sighir²⁷) þæn sum saar hawir fangit. kunungs lænsman talar til þæs þæt giorþi. han swarar ængu. Hawir lænsman witni af skiælikum mannum þæt þe saghu acomu hans. hawi þa lænsman wizorð. at fa annatthiggia aff þem acomu giorþi lagh ella pænninga. falz þa þan at. gangi boot J. twæskipte.²⁸) taki halft kunungir. oc halft hundarit. §. 2. Hwar saar sin wil gilda. han skal hawa til lysninga²⁹) witni sum saghat 16 ær till þings meþ sik J. fyrsta þingi. wari³⁰) gild tala hans hawir æi hana³¹) standi wærnær iorð³²) fori bondanum

21.

Uarþir man a wita. þæt scal lysa firi grannum oc soknamannum. oc frændir hans agha han J. hæftum hawa. Combir þan man .w. hæftum dræpir man ella by brænnir. liggi by J. wapa giælde siw markum. taki þæt þeer³³) wp sum sin hawir latit. ær æi boot þy mera. þo at bape brindir by oc bondi. saar þe sum han gior. æru J. sex örum. swa skulu hans ærwingia bapi taka oc giælda fori han. æru æi lysninga witni till sum saat³⁴) ær. wari

21 = II. ManhB. 2: 1; UplL. ManhB. 2: 1.

23) *a þa scriptum est, at ordinem verborum mutandum esse adpositis signis indicavit scriba.*

24) *Lege witu.*

25) *Lege a.*

26) *Litt. r om'ssam supra lineam add. scriba.*

27) *þighir sine dubio legendum est.*

28) *twæböte skipte scriptum est, at litteris böte puncta subiecit scriba.*

29) *Litt. ga in fine folii infra lineam sunt scriptae.*

30) *gil additum est; supra lineam scriptum est l; denique h. v. linæola est inducta.*

31) *Lege þæt v. þem.*

32) *wærnær orð legendum videtur.*

33) *Forte legendum est þæn.*

34) *Lege saghat.*

þa gærningar hans. J wilia wærkum. þafi þæt han giorþi. oc swa þæt hanum giors.

22.

¶ Warþir man dræpin meþ wapa ella saar gior. wil þæt ærwingi swæria ella han sum skapa hawir fangit meþ þem sum giærningina giorþi. wari wapa boot. fylli wapa eþ firi drapp meþ twem witnum oc tolf manna eþi. oc siw markir at botum. fori saar twer meþ hwarium. þær ær boot æki mere æn sex öra. see þan eþir fori grannum³⁵⁾ gangin fyr æn næstu lagha þing koma. wtan at swa see at æi ær edsörth. þa sculu þe til kirkiu coma meþ twem mannum sum wæria sculu. oc byþas þer til. þæt þeer wilia þen eþ ganga. þæt fyrsta ezört warþir. Jnnan þe siw nættir. aghi ængin wizorð tala þær aa. fyr æn a lagha þingum. wari wapa boot. ella pantir firi lagha þing.³⁶⁾ oc eþir gangin. ær æi swa giort. liggia þa J wilia wærkum. wtan æru þön faal innan sum saghat æru.

23.

¶ Kastar man ywir hws. ella skyutir. fa skapa af man ella kuna. witi (³⁷wækiændi þæn wapa meþ twem witnum oc tolf manna eþi. sæghi hwsa-bymanni till oc biscops manni. æn han asaaki. böti wapa boot. æn þo at döþum se dræpin. far þær fæ skapa af. giældi skapa halwan oc eþ ængin. Castar man fram firi sic ella skyutir þæn han meþ öghum seer. þo³⁸⁾ eens wapi at þafi wilia swæria.

23, cfr. *SML. ManhB. 7: pr.*

---

35) Litt. *num* in fine paginae infra lineam sunt scriptae.

36) *þings*, ut videtur, scriptum est, at ultimam litteram ipse delevit scriba.

37) Sine dubio legendum est: *værkiændi þæt til wapa*. Cfr. *SML. ManhB. 7: pr.*

38) *þy* legendum videtur.

24.

hawir man bruun J. garpi han skal bylia oc wm hylia. fallir man J han oc far af bana. han bötiz meþ wapa botum markum siw. ær æi huld³⁹⁾ ælla 17 wm boeth. oc dör þær man J. liggi J fullum lagha botum.

25.

Dræpir owormaghi man. minna æn fæmtan ara. hwaria lund han dræpir han. wari wapa bot siw markir. Nw sæghir annar æi owormagha wara. þæt sculu tolf men wita.

26.

¶ all aafal liggin J siw markum. oc all owanfal J. wböti. Hawir man forn hws i. garpi. wil æi wm ryeta ella wm boa. faldir a man oc far af bana. gildir ær han meþ siw markum. taki þen wp sandir ærwingi ær. samu lagh æru wm wipakast æn han faldir a man. oc far af bana. §. 1. Wil man ræta sten ella stuk faldir a man. oc far af bana. gildir ær han meþ siw markum. giælde þen þær giængis bidir. ¶ Wpdragha skipa. oc wt skiuta skipa. warpir man firi lunnum ella lynnar börði. dör af giælde meþ wapa giældum markum siw. §. 2. ¶ Hogga twe træ saman J. scoghi. warpi hwarghin andrum. Combir man gangande till oc faldir træ a han. liggi J. wapa botum. §. 3. ær man J. skaal. wil dyur skyuta oc war⁴⁰⁾ fori man. liggi i wapa botum. æn baþe wilia wapa af giora.

24, cfr. II. ManhB. 6: 1; UplL. ManhB. §. 1 = II. ManhB. 6: 2; UplL. ManhB. 6: 1.

25 = II. ManhB. 2: pr.; UplL. ManhB. (§. 2, cfr. II. ManhB. 6: 4.)

26: pr., cfr. II. ManhB. 6: pr, 1. §. 3 = II. ManhB. 7: pr.; UplL. ManhB. 7: pr.

39) Pro hult.

40) warpir legendum videtur.

27.

hawi lænsman ængun wizerð wim sara mall. wtan⁴¹) sandir malsæghande ær fori. ær oc malsæghande fyri oc ængin acoma wæri meþ laghum

---

(¹*bygninga balkir.*

1.

Byggi karl J. by atti bolstad iorþa. a ræþ karll at sælia. oc saldi fiorþung i. by meþ fastum oc fullum skiællum. æn skiærpi²) sko at foti. sath wiþir karl oc nötti. æn ræþ karl at sællia. oc saldi fiorþung i. by meþ fastum oc fullum skiællum. þa toku þeer at dela sælu man³) oc köpuman. gafs þa salu manni lighri rapa. æn skiærpti sko at foti. sath wiþir karl oc nötti. ræþ a saldi fiorþung þriþia meþ fastum oc fullum skiælum. þa toku þer at dela saluman oc köpuman. gafs þa köpumanni wald oc wizerd lighri rapa. æn skiærpti sko at foti. sath wiþir karl oc nötti. oc saldi han fiorþung þæn længst war attir meþ fastum oc fullum skiællum. þa grep karl til af næfninga. næmpdi aff burtopt i. by wtan brut oc tomtamal. nu sæl oc han þæt. æn næmpdi karl 18 aff fiska dræt⁴) till scoghs. kroka fiski a watn. ko a reek oc soar. þa sæl oc han þæt. þa war þæn karl alsæla. þa skyria⁵) byrþamen oc sighthia. þu hawir illa giort. hawir salð⁶) byrð wara. þa skyutir karl til þings. þæt han hawir laghbupit þa iorð. witi þæt meþ twem witnum oc tolf manna ep. hawi þæn cöpp sum cöpti. karl hawi pænninga sina. falz at witnum. dömis þa iorð i

---

1 = II. JB. 1.

41) Inter h. v. et sequentem n scriptum est at deletum.

1) De hac rubrica idem valet, quod not. 1. pag. 11. dictum est.

2) Lege *skiærpti*.

3) V. *man* omissam supra lineam add. scriba.

4) Lege *kælka dræt*. Cfr. II. JB. 1.

5) *spyria* legendum videtur. Cfr. II. JB. 1.

6) Pro *salt*.

byrð attir. oc hin af þrim markum sum salde. taki ena kunungir andra malsæghande þriþiu alli men.

2.

☞ Byuþir byrþar man fult til byrð sinni. innan nat oc iamlanga. gangi iorð J. byrð attir. byuþir han æi swa. hawi þæn þær cöopt hafpi.

3.

köpir man iord ella skiptir. næmpni fastar sina annat tiggia at kirkiu ella a þingi. oc soknnamen sex hwar þera. Dela siþan wm þeer þæt köpti witi þæt tolf fasta wm cöpp þera oc wari swa gildir fasta arwi sum fasti. Sæmbir⁷⁾ at. hawi þan wizord fleri faar. wari þæt alt eet köp oc skipti.

4.

Hawir man iorð J. hæftum sinum. oc gripir til cöps oc fasta. oc orkar æi fastanar. misti iorþina oc a þrea markir. wm aar. wm annat oc þrea markir fori þriþia æn han hawir swa længe hawat iorþina. gangi boot J þræskipti taki en lut kunungir annan malsæghande þriþia hundarit. Gripir oc swa til ordþa. þæssa iord atti faþur min klasalöst oc klanda. wari⁸⁾ þæt meþ forhæfþis eþe. Dela tve wm forhæfþi. hawi þæn wizorð i. handum hawir.

5.

Binda twer cöpp a en man. byrþaman oc wbyrþaman. þa dömis eghur byrþamanni. oc wbyrþamanni wærd attir. oc þan af þrim markum sum saldi J. þræskipti. §. 1. Binda twer skipti ella cöpp a een. baþi byrdaman.⁹⁾ ælla

(2, cfr. II. JB. 6.)
5: pr. = II. JB. 3: 2.

§. 1, cfr. II. JB. 4; UptL. JB. 6: pr.

7) Adde æi.
8) Pro wari.

9) Pro byrdaman.

bapi vbyrdamen. þa giæfs þæssum¹⁰⁾ wizerð sum fyrra cöpti oc¹¹⁾ skipti. þæn kræwi attir wærd sith sum sænnæ cöpti. oc aff þrim markum salumanni firi giærsalu sina gangi bot J. þræskipti sum fyrra. stande þæt a tolf manna 19 witnum. hwar þera förra köpti ella skipti

6.

Skipta men eghnum þæt skal a fastum standa huru þera skipt ær giort. kræwir wm aar fult geen fullu sum fasta sæghia. kræwir wm annat. oc far han þæt. warin¹²⁾ saclösir bapir. Warþir æi war iuir tw aar. hawi æi længir wizerð at quælia. Nw kærir han at han hawir æi fult. þa coma þera fastar oc swæria sum þera skipti ær. þa sighir han. Jak hawir minna æn i sorin mik. wæþia þa wndi sanna syn. sæghia synamen at han hawir alt¹³⁾ fult fangit. gangi þa hwar til sins oc af þrim markum wm aar. oc þrea markir wm annat. oc þrea markir fori wæþa kastit¹⁴⁾ gangi boot J. þræskipti sum fyrra. §. 1. Nw can man bapi giora cöpp oc skippti. ær skipt mera oc cöp minna. standi þæt giort ær. ær cöpit mera. oc skiptit minna. gangi iorð attir i byrþina.

7.

¶ Aaf owrmagha ma æi iorð köpa vtan hanum liggir hungir a halsi. ella fæ giæld. þa sculu fæþærnis frændir rapa fæþærni. oc möþærnis frændir möþærni. §. 1. Skiptir fapir owrmaghans möþærni ella moþir owrmaghans fæþærni meþ fæþærnis frænda rafi. þa skiptin þe til bætra oc æi til wærra. ær æi swa skipt. þa hawi han wald till sins attir ganga. þa han ær cumin til sin moghanda aldir.

6: 1 = II. JB. 3: pr.; UplL. JB. 8: pr. 7: 1 = II. JB. 7; UplL. JB. 8: 1.

10) *þæs fastum* legendum videtur.

11) Inter h. v. et sequentem *c* additum est, at subiectis punctis indicatum est hanc litteram non esse legendam.

12) *warim* scriptum est, at scalpro emendatum.

13) *æi* sine dubio legendum est.

14) Pro *wæþa kastit* v. *wæþia kastit*.

8.

Hwar sum köpir lut fal af andrum i akrum ælla i ængium. witi þæt með fastum sinum þæn sum cöpti. Dör þæn witi faþur¹⁵⁾ oc sun fæþærni klandes þæt. wæri þæt með forhæfpis epi. Nw sighir hin sum quæl þu hawir wt fört ra. mera æn atti. wæpi wndi tolf manna syn. §. 1. Hawir man lut fal i ængium þæt sum baþe ær stakat oc stenat. oc liggir till hwarte warþir ella garþir. æ mæþan bonden byrghir sinu. byrgi oc han lut falli sinu. Warþi æki længir garþum æn hawir burghit sinu. warþi ængia garþum wt till ylians mæssu.

9.

Gripir man til¹⁶⁾ oc fasta. oc hawir hæfpat iorþina. oc orkar æi fastum. giui wt iorþina oc böti þrea markir fori aar. oc þrea fori annat. oc þrea fori þriþia. gangi J. þræskipti sum fyrra. æn han hawir swa længi¹⁷⁾ iorþina 20 hæfpat. §. 1. hawi ængin wizerð at binda cöp a (¹⁶annars manz wppa iord sum han hawir rapit fyrra. §. 2. Hwar sum sæl æghu sina ella giældir twem. hæti wið markum þrim J þræskipti.

10.

gior man wp giærþir innan wærn flera manna. þæt aa han hawa wm þry aar. oc af at taka at saclösy.¹⁹⁾ oc siþan till skiptis bæra. hawir længir inni oc beþas grannani þæt oc fa æi. fyr æn aa þingi cræwi. bæri þa til skiptis oc böti þrea markir. taki ena mark kunungir. andra malsæghande. þri-

8: 1 = II. BygnB. 10.
9: 1, cfr. II. JB. 11: pr.

10, cfr. II. BygnB. 21; UplL. VifB. 21.

15) *fang* addendum videtur. Cfr. UplL. AEB.
11: 2.

17) Litt. *gi* in fine folii infra lineam sunt scriptae.

16) Adde *köps*. Cfr. cap. 4.

18) Lege *aman man*.

19) Lege *saclösu*.

þiu alli men. §. 1. Gior man wp giærþis²⁰⁾ vtan wærn. ær awisning til fa-
wi²¹⁾ fori fult fæþærni oc alð opill. oc han ryþir geen ruþu oc brötir geen
brytu. skipta þa bætra oc sæmbra.

11.

¶ Skipta tve bröþir twem bolstaþum. nu ær annar bætri. oc annar
wærri. þær skal gödning till læggia sum krankarin ær. þær till iamt ær. sæm-
bir þem wm. hawin till fasta oc full skizel. wil siþan quællia. hawi ængun
wizord till.

12.

köpas vskyldir mæn saman ella skipta eghnum ær oklutrat. oc wklandat
J. þera daghum. kombir annar æptir þem. wil siþan quællia oc klanda hawi
ængun²²⁾ wizord till.

13.

Hwar sum skiptir æghu wndir sik heem fyr æn mal ær wti. giwi (²³af-
rad karli. swa mykit af afrapi²⁴⁾ sum vnöt ær. skiptir æi heem wndir sik.
hawi afradskarl eghu þær til maal ær wti. §. 1. Hwar sum annan rænrir bool
oc bygning ellar giptir wndan iord þa han hawir hawat. hæti wiþ markum
þrim. taki ena mark kunungir. andra malsæghande. þriþiu alli men. §. 2. Hwar
sum hawir bool oc bygning annars manz. göþi swa hans iord sum sina. hwar
sum æi gior swa. hæti wiþ markum þrim. taki ena kunungir. andra malsæ-
ghande þriþiu alli men.

13: 1, cfr. II. JB. 15: 2.

§. 2 = II. JB. 15: 13.

---

20) Lege wp giærþir.

21) Lege hawi. Litt. f rec. man. mutata est
in h.

22) ængin v. ængun scriptum est, at scal-
pro emendatum.

23) Legendum videtur afrads karli.

24) Forte legendum est gift.

14.

¶ Sætir man æghu at wæpium. sæti niþir með fastum. þæt kalla wæpia fasta. læggin wndi stæmpnudagh wm naat oc iamlanga. taki attir a stæmpnodaghi með samu fastum. lösir æi han attir aa stæmpnodaghi. oc æi börþær mæn. Wari þeer þa öþilfasta sum fyrra waru wæpfastar. þem þær fastani fylghia þem dömum wi ægnnir

15.

Læggia mæn bolagh saman. standir wm naat oc iæmlanga. wil een ryua 21 oc annar wil halda. hawi þan wizord sum halda wil. Combir J döþir þera mellum skiptin æpti fullu bolaghi. dela þeer wm. annar sæghir wara bolaght. oc annar æi. hawi þæn wizord þær wita wil bolaght.

16.

¶ Sætia twer J. tak pænninga sina. wari saclös taksmáþir. þær til malsæghande kræwir wt pænninga sina. þa kuma þe til þings oc dela. hawi þan pænninga sum dömis.

17.

Læggir man fæ in. læggi in mæþ witnum. oc taki wt attir með witnum. wæpsæt fæ. ella inlaght fæ. brindir ælla stiæls ella waldtaks. fylghias bæggia at. þæt ær vgilt. fylghias æi bæggia. dömis þa hanum sith attir. wil han mera in witna. hawi hin wizord at wæria sik. oc gangi tw witni oc tolf manna ep.

18.

Borghar²⁵) man pænninga fori annan. giældi þæt han sum borghapi ella

14, cfr. II. JB. 10: pr.
15 = II. JB. 16: 1.

17, cfr. II. KöpB. 8; UplL. JB. 17.
(18, cfr. II. KöpB. 11.)

25) *Borghan* primum scriptum est.

næi fori. Borghar han manni till swar oc combir hanum til þings. þær ma han aff borghan sæggias. ¶ Kombir æi til þings. böti sak han sum borghafi. oc hwat man borghar a þingum. þæt star a þings witnum

19.

¶ Ær by laghskiptir. sliker hawir²⁶⁾ sum hawir.²⁶⁾ sliker fiörþungir sum fiörþungir. sliker attungir sum attungir. Hwar sum hawir fiörþung i. by. raþe enum sköt ra. hwar sum hawir twa fiörþunga i. by. raþe halwm by. hwar sum minna hawir liti at lagha læghi. aghi ængun wizord at bryta by wp. wtan han aghi fiörþung i. by. §. 1. Nw liggi fyra skutra niþri. þa liggir by i. lagha læghi. hawin byamen tæ swa marg sum þem sæmbir sialwm wm. þæn sum boor norþan wart i. by. han raþe skötrane synnanwart J by. þæn sum synnan wart a i. by. han raþe skötrane norþan wart i. by. þæn sum boor wæstæn wart i. by. han raþe skötrane östan wart i. by. þan sum boor östan wart i. by han raþe skötrane wæstæn wart i by ¶ Læggin tæ wtan skötrar sex alna breð oc swa almanna wægh allan oc hawi ængin wizorð at kæra þær a. wtan þan by sum aka skal æptir anlapi sinu. hwar sum æi hawir swa böti þrea markir i þræskipti sum fyrra. hwar sum liggir wið land oc wiþir wægh. han skal hawa rena gödning þriggia fæta. §. 2. Dela þer wm by. swa langt þær þu rymir noor. swa langt rymir iac syþir. swa langt þu rymir östir swa langt rymir iac wæstir aghi þan wizorð þær ryma wil. Læggi by soldraghin oc þær sum by ær laghskiptir. warin böndir alle saclösir. þær till þæt nokor þera giwir andrum sak. §. 3. þykir bondanum þrangt J by. rymi burt a sialf sins tæktir. fae sialwir sik farwægh. haþi til waz oc wiþar. oc hawi wald oc wizorð sum quar sittir a gamblum²⁷⁾ farwæghi. haþe nærr oc frærr. §. 4. Hwar sum aghir hws a annars mauz tomt. sæghi wp wm aar. wp wm annat. wp wm þriþia. wil æi þa han af ryma. hawi

---

19: 2, cfr. II. BygnB. 1: 2.

§. 4, cfr. II. BygnB. 2: 5.

---

26) *Legge halwir.*

27) *Loco litt. g primum scriptum est b.*

þæn hws sum tomt aa. §. 5. Sætir hws a annars manz tomt oc farwægh aldra manna. sæti niþir með markum þrim. oc taki wp með markum þrim J. þræskipti. taki een lut kunungir. annan malsæghande þripia allimen. wari samu lagh v̄m gard æn han sætir han aa tæ sum wiþir by liggir.²⁸⁾ §. 6. Hwar sum gior lighris willu andrum. læggir burt af stað æghur manz oc i. annan²⁹⁾ stad hæti wiþir markum þrim. skipti sum förra.

20.

Hwar sum riuir ra ær sandir at böti þrea markir. riuir annat³⁰⁾ oc þrea markir riuir þripia oc þrea markir. gangi boot sum fyr. æki boot þy mere at han flere riuir. §. 1. Hwar sum læggir ta a annan böti þrea markir i þræskipti sum fyrra. ær æi bar oc atakin. wæri sik með twem witnum oc tolf manna ep.

21.

Liggir wæghir of nala manni. fari til þings oc spyris firi han skal hawa doma firi sic. læggia wægh af þem stað han fyrra la. hwar sum æi gior swa. riwir gambla wæghi. oc gambla grindastapir. hawir æi doma firi sik sakir ær han at þrim markum i þræskipti. §. 1. Hawi ee þæn wizord ryma wil wæghi oc broa. warþi hwar garþum oc grindum oc browm. w̄m bolstad sin ella³¹⁾ almanna wæghum oc kirkiu wæghum oc þings wæghum skulu alli men 23 warþa oc broa. æn andrum wæghum a³²⁾ þe æi warþa ella broa. Dela þeer w̄m. annar sæghir wara kirkiu wægh annar æi. standi a tolf syna mannum.

19: 5, cfr. II. BygnB. 2: 2.
§. 6 = II. JB. 15: 8.

20: pr., cfr. II. BygnB. 18: 1.
21 = II. BygnB. 1: pr.

28) Loco litt. *li* primum scriptum est *k*.
29) Loco prioris *a* primum scriptum est *b*.
30) *annan* legendum videtur.

31) *ella* forte delendum est.
32) *Lege aghu*.

22.

Awarkar man manni i akrum ella slar a ængium. witi attir gildi sins oc boot ængun at kræwir oc fa æi ræt. fari til þings oc söki wt siit³³) oc a þrea markir þa þræskiptas sum fyrra. haldir wm aar oc wm annat oc wm þriþia. böti þrea markir fori hwart³⁴) aar taki een lut kunungir. anna³⁵) malsæghænde þriþia alli men. §. 1. Fa mis sla annars æng. ræpsi wp oc hwælmi súm han kan bæst oc wari saclös. Skær³⁶) ginum deld. skær ginum andra (³⁷hæmpte wp ax röki saman a þriþiu. aki swa in kornni sinu saclöst. hwar sum æi gior sua. böti þrea markir i þræskipti. holdi wiþir han grinð þær til hon fryss. swa at hon gangir hwarti wp ella attir. §. 2. Læggir wad ella for a manni. læggir a delð. læggir a andra. læggir a þriþiu. sæghir swa sipan.³⁸) iac for wildir vm³⁹) andra. iak for wildir wm þriþiu. gielde þæt attir a akrum þæt a akrum war. witi þæt meþ akralaghum sinum. standi þær wti attir saat korn. hö æn a ængium war. witi oc þæt attir guldit mæþ ængialaghum sinum. far æi þera witni böti þrea markir. far ywir þrea deldir oc fællir tolf manna syn han wari fallin at þrim markum i þræskipti sum fyrra. wæria þe han wari saclös.

23.

Hoggir döþwiþ i scoghi annars manz. takin meþ lasse hæti wiþ öre. takin meþ andru oc öre. ær takin meþ þrim meræ. böti æi mera æn öre. ær ængu atakin. wæri sic meþ laghum. wari slik samu lagh wm skaf scogh oc wm næwir æn han löpir oluuis a skoghum manna oc vm bast löpning.

33) Loco litt. *si* primum scriptum est *þ*.

34) Litt. *r* omissam supra lineam add. scriba.

35) Lege *annan*.

36) *Star* primum scriptum est, at *a* in *a* mutato, *k* supra lineam addidit scriba.

37) Legendum videtur: *oc þriþiu. hæmpte wp ax. röki saman. aki &c.* Cfr. §. 2.

38) Addendum videtur: *iac for wildir vm deld.*

39) *V. vm* omissam supra lineam add. scriba.

24.

¶ Hvar sum hawir homblagarð a tomtpt annars manz. gæwi þem fult firi sum tomtpt aa swa sum mæn mæta þera mellum. ella föri oc siælwir af siit. Jær homblagarþir vtan tæ oc tomtpta ra. hawir han awisning sum farith oc fikt hawir nöti siælwir ærwoþi siith. hawir ænga awisning. skiptin allir 24 bolstad men swa. hwar sum han a til. Liggir homblagarþir innan ta oc tomtpta ra. taki hwar wp sum han a i. by oc i. bolstapi.

25.

Hawi ængin wizorð tæppa watn swa at hin hawir skapa af sum bo firi hawi oc ængin wald at tæppa watn. swa at skapa ængium ella akrum.

26.

hawi ængin wizord at giora forfiski adrum. hawi J wpgagns⁴⁰) watnum nipri mædræ ella næt. vm naat. wm andra. wm þripiu. taki wp nætt sin ella mædra. gangi siþan fiskir til leeks þiit sum han lystir.

27.

Far man oluuis a quærna manz. hawir æi luf ella leghu fori sik. hæti wiþ sex öra. brytir hws. æru sannar asynir a þy husi. hæti wiþ markum þrim. i þræskipti. ær æi sandir oc atakin. standi wizord fori hanum.

28.

Roor skipi manz. ær burtu wm naat. oc wm andra. gior bonda farlatan

---

24 = II. BygnB. 13: 1.
25, cfr. II. BygnB. 22: 1.

28, cfr. II. ManhB. 26: 16.

---

40) Loco posterioris g primum scriptum est n.

sum skip atti hæti wip sex öra. faar æi sex öra. fari til þings oc söki wt sex öra oc a þrea⁴¹⁾ i. þræskipti. ær æi bar oc atakin. standi wizord fori hanum. hwar sum læstir skip firi manni. þæt ær þriggia marka sak.

29.

§ Ripir man hæsti manz at owilia hans sum æghir ella skyuti. böti þrea öra firi þæt han a stighir. oc þrea öra firi þæt han af stighir. wari een fa bondans. sighir han þæt at han fik þet meþ leghu. hawi þær till twæggia manna witni oc wari saclös.

30.

Köpir man hæst wm liwsan dagh wppinbarlika. firi allum mannum. hawi til twa witniz men. combir rættir æghande. oc klanda þan hæst. swæri sik orþiuua oc leti siælwir. æpti wærþi sinu.

31.

Köpir man ko af manni. han a kalfwi warþa. ær spini læstir a ko faldir af öri af wærþi. ær læstir annar. falle af twe öra. æru læstir þrir⁴²⁾ haldi þy at énist köp siith at þeer siælwir wilia. §. 1. § Köpir galnööt af manni. ella wtampt hors. þy a han æi længir warþa. æn þær koma æftra fötir. sum fyrra waru fræmbu.

32.

Gior man köp wipir bondans husfru. wtan bondans witu. mera æn til öris köp. þæt ær þriggia marka sak i. þræskipti.

---

29 = II. ManhB. 26: 16.

32 = II. KöpB. 5.

---

41) Adde markir.

42) þrén primum scriptum est.

33.

hvar sum köpir gangans fæ ella hwat þæt ær. han angrar sum salt hawir. oc takir attir wtan hans wilia sum cöpt hawir. giældi þrea markir firi 25 cöp ruff oc firi giæld ruff. §. 1. Skipta men hæstum ella skyutum. þær ær fræst mark firi nættir þreær. wil attir skipta innan nættir þreær. hawa hwar þæt fyrri atti. æru þrea nættir wti. hawi þæt hwar sum fangit hawir. Combir þæn attir wil skipta innan nættir þreær oc hin ær burtu. taki witni af grannum hans at han wildi attir skipta innan nættir þreær.

34.

Takir man hæst at lane ella skyut. ella vxa. ella hwat sum þæt ær. þa skal laan leandi heem föra. þæt ma æi i. eldi brinna oc æi i. watni sivnka. þy at hanð skal hændi sælia. ella men firi⁴³) swæria. §. 1. Leghir man hæst ella skyut. oc döa þön af ængi hans wangömu. swa sum han skal sinum epe æpti warþa. æn þeer dela wm. hawi þær æghande baþi suman wærd oc leghu. Dela þeer suman annar sighir lanat annar leght. hawi þæn wald oc witu þær leght hawir.

35.

Skipta men hæstum ella skyutum. ella hwat sum þæt ær. Klandes þæt. þa skal þæt i. tak sætiaes. hwar sum annan rænir takæ oc leznar. hæti wiþ markum þrim i. þræskipti. §. 1. Klandes hæstir firi manni. vxi ella ko ella skyut ella hwat sum þæt ær. næmpnir han fanga man sin innan land oc lagsaghu. e mæþan han hitti skola sin. þa leþi af handum sik. þær til han⁴⁴)

33: 1 = II. KöpB. 6.

34 = II. KöpB. 9.

35: pr., cfr. I. þj. 13.

§. 1 = II. ManhB. 28: pr.

---

43) *fieri scriptum est, at, punctis litteris fle* 44) *et additum est, at puncta his litteris subiectis, si supra lineam addidit scriba.*

combir til þæs manz þær stingir handum wipir. þa skal han hawa fyrst natar tak. annat. þrigia⁴⁵) nata tak. þripia siw nætir tak. innan land oc lagh skilu. næmpnir han fanga man sin. wtan land oc lagh saghu. han skal hawa manafa tak. oc leti⁴⁶) æki længir æn til landamæris. combir þær nipir⁴⁷) wari saclös. combir æi böti siælwir. §. 2. Klandas nokot firi manni. æn þæt ær ganganz föter. gripir han til heem föpu ella ær annat nokot oc sighir hin i handum hawir. þætta lætt iak giora. iak hawir þætta at hapi nytt oc fornt. wæri þæt meþ twem witnum oc tolf manna eþi oc wari siælwir taks man sin. §. 3. Gripir til kops⁴⁸) annat tiggia a torghi. ella firi garþi sinum⁴⁹) at þæt 26 ær hans eghit oc taki attir siith. hin wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi oc leti siælwir æpti wærþi sinu.

36.

Hittir man hæst ella skyut ella annat fælaþi a gangu. þa skal han lagh lysa þy. combir ængin þæt aa. innan naat oc iamlanga. þa læti mæta þæt. oc hawi sialwir. combir sipan þæn þæt a. hawi quært af wærþi swa mykit sum han hafpi cost firi þy. oc standi þæt a granna witnum. föpis þær oc nokot af. hawi þæt quært þæn þæt hitti oc lysti.

37.

Hittir man fynd a almanna wæghum. han a lagh lysa hænni. combir þæn þæt a. giwi hanum þripiung sum hitti. combir þæn gensta æptir sum a. oc hin hawir æi lyst. taki attir lösna lösu. §. 1. Hittir man watn fynd. aghi

(35: 2, cfr. II. ManhB. 27.)
37: pr. = II. ManhB. 33.

§. 1 = II. ManhB. 35: pr.

45) þripia primum scriptum esse videtur.
46) Pro leþi. Cfr. II. ManhB. 28: pr.
47) Lege wipir.
48) Pro köps.

49) Quaedam hic sine dubio sunt omissa; forte addendum est: *wet æi fangaman sin. þa swæri hin meþ twæggia manna witnum.* Cfr. II. KöpB. 2: 1.

halua fynd hwar þera. §. 2. Hittir man fynd bya millum. oc ær æi almanna wæghir. taki attir þæn .a. at lösna lösu

38. *broar synir*

Broar synar oc garþar synar skulu wim botulfs mæssu wæra. soknmen skulu syn at næmpna tolf men oc flæræ syn at næmpna. æn sokn ær wiþir. þæn gard ella broar sum þe swæria ogildar. böti firi sex öra. taki halft kunungir oc halft syna men wil æi böta fyr æn⁵⁰⁾ þæt kæriss a þingi. böti þa þrea markir. taki halft kunungir oc halft hundarit oc synamen. oc rapin bolstaz men garþa syn. §. 1. Dör hæstir i. bro. ær þæt gangare. böti firi þrea markir. ær þæt rinnare. böti fori tolf öra. firi skyut ena mark. Brytir annat fæ sik i. bro oc dör af fylli attir quiet firi dööt. Brytir sik hæstir ella hors ella hwat fæ þæt ær hælzt. oc dör æi af. fulli attir sum mætanþ men mæta skapan. §. 2. Far nokor skapa i. bro. lysi i. fyrsta by þær han til combir. giælde þe skapa hans sum bro a⁵¹⁾ gilda. swa dyrt sum synamen mæta. oc þrea markir firi bronu i. þræskipti sum fyrra. ær ængun asyn a hæste hans ella klæpum wari saclös

39.

Takir man in fæ manþ i. akrum ella i. ængium han skal in taka. oc æi dræpa. kalli a granna lati spiæl mæta. nu æru spiæl mætin. wil ræt firi giora. swa sum mætanþ men matu wari saclös. wil æi fari til þings. oc söki wt 27 ætiwbot sina oc a þrea markir i. þræskipti. alt þæt mæn böta at osöctu. allar ætiubötir a. hwarti i. karl ella kunungir. takir man wt fæ. w. hwsom manþ. oc hawir⁵²⁾ æi mætanþ men mætit. brytir hws. æru sannar a synir a

---

38: 1 = II. BygnB. 23: 5.

39: pr. = II. BygnB. 5: 2; 6: 7.

---

50) V. æn omisam supra lineam add. scriba. 52) Lege *hawa*.

51) Lege *aghu*.

þy. þæt ær þriggia marka sak gangi i þræskipti sum fyrra. §. 1. Sæghir swa þæn sum fæ a. mit fæ com þy i. giærþi. þy at garþa hawa længi nipri lighat. böti spiælla bot. þen sum garþin a. Sæghia syna men swa. at þæn garþir ær nybrutin nipir. giælde þa halft spiæl sum garþin a. oc halft þæn fælapi aa. Læti þaghar fæ wt sum spiæl bötir æru mætnar. §. 2. Sæghir man. iac wilde in wræka fæ þu hælti⁵³) w. handum mik. næi swarar hin. menti iak þik aldri intækior. standi þæn oc wæri sik meþ laghum. gitir æi wart sik böti þrea markir i. þræskipti sum fyrra. §. 3. Combir owanat i akra. ella i ængia. oc ær garþir gildir. giældi þæn skapan fæ a. §. 4. Löpir hæstir ella skyut i. akrum ella i. ængium oc far skapa af garþum. wari wgilt. æltir man þæt w. akrum ella v. ængium oc far skapa af. ær sandir at böti attir tolf öra firi hæst oc mark firi skyut. ær æi bar oc atakin. wari saclös. §. 5. Kænnir man aræk oc ær æi sandir at. wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi. takir alt suman hirþingia oc hiord i. ængium ella akrum. þæt ær þriggia marka sak i. þræskipti. gior flere aræk æn eet æki boot þy höghri. Sætir bondin wanwita til hirþingia böti sak þe ær aa moghande aldir. böti hirþingi siælwir. §. 6. Watu garþa skal man gilda giora. simbir þær fæ innan. böti þan spiæl sum fæ a. Giærþi gasagarð knæs höghan. coma þa gæs innan. taki oc læti spiæl mæta. kuma twer holstapi saman wm giærðning. giærþi half giærþis hwar þera. warþi watu⁵⁴) garþum sum andrum wari hwat þæt ma mere by ella minne. (⁵⁵wil man wæþia bort garð af sik.

40.

28 Dela men wm garþa.⁵⁶) þær⁵⁷) syna men till næmpna⁵⁸) gangi heem

§§. 2-5, cfr. II. BygnB. 6:7, 4-6.

53) Pro *alti*.

54) *gay* additum est, at lineola inductum, punctis simul subiectis.

55) Verba: *wil* — *sik* ad sequentem periodum pertinere, et post verba *Dela* — *garþa* inserenda esse videntur.

56) Cfr. not. 55. praecedentem.

57) Adde *a v. skal*.

58) Litt. *na* in fine folii infra lineam sunt scriptae.

til tomtini þy at hon ær teghs moþir. aghi swa akra æptir oc garð. sum han hawir tomtina. þæn sum a gard combir. þær skafi gik in ginum han böti þrea markir i. þræskipti sum fyrra. Syna men skulu þæt wita hwarn sum þe fælla. wari fallin at þrim markum i. þræskipti sum.⁵⁹⁾ hwan þe wær-
 iæ wari warþir. §. 1. Standir garþir mællum akærs oc rydning. warþin þe mæþul garð sum andra æghu. wreta garþir fallir saclös niþir. §. 2. Köpir man eghur i. annars akri ella ængi. hawi swa mykit af græfning sum han a J. akri ella ængi. Swa bratt sum man bær wt sæþa span sin. tæppi þaghar lut sin. wil æi tæppa. taki af ardir bild hans ella ardir. §. 3. ¶ Nw aghu allir farlið warþa. swa þan minna hawir i. by sum þan mera hawir. Nw kan fal a farlið coma. þæt skapa þæn sum senstum ginum aker. Gita þa byamen þæn wiþir bundit böti han spæl attir. gita æi. bötin allir spæl attir. §. 4. þrof⁶⁰⁾ man aka ginum annars aker ella ængi. taki niþir gard oc boe swa wel sum fyrra war wari saclös. Hoggir garð annars manz. ær sandir oc atakin. böti firi þrea markir i. þræskipti. §. 5. ¶ Ripir man wægha wil-
 lir oc riuir gard niþir. ræti wp attir. oc wari saclös boor æi wp æftir sik ær sandir at böti þrea öra ær æi sandir at. combir til þings. wæri sik meþ twem wítnum oc tolf manna epi. gitir æi wart sik. böti þrea markir J. þræskipti.

41.

¶ Nw kan man eghu til angz sætia at þrangalösu mali. siþan allir hawa sinu burghit⁶¹⁾ wari þæt ogilt. Sæghir annar þræng walda. annar æi. wari oc þæt a soknamanna⁶²⁾ wítnum.

40: 1 = SML. BygnB. 13: 2.

§. 3 = SML. BygnB. 8: 1. Cfr. II. BygnB. 8: 2.

41 = II. BygnB. 9: pr. Cfr. SML. BygnB. 7: pr.

59) Adde fyrra.

60) Pro þorf.

61) Adde: kan siþan spæld wiþ sæþ hans koma. Cfr. II. BygnB. 9: pr.

62) Litt. m habet quattuor lineolas, quarum tamen primæ punctum subiecit scriba.

42.

hwar sum hawir bolstað þæn. watn fal ær wppa. græwi grwuu wt gi-
num bolstað sin oc a annan. oc biþi han græwa wt ywir bolstað sin oc wil
æi græwa. fari til kirkiu. oc kære til þem bolstads mæn. wm synnodagh. wm
annan. wm þriþia. þæt þe græwin ginum sin bolstað wil æi hæti wiþ þrim
örum. wil æi þæt böta. fari til þings oc kæri æptir. oc böti þrea markir. taki
29 ena mark kunungir. andra malsæghande. þriþiu alli men.

43.

At oskiptum scoghe maghu allir æghanda fara oc fikia at saklösu. ær
scoghir skiptir. þa skal hwar wita sin lut. warþir takin i. annars lut. hawir
hwartiggia luf ella leghu firi sik. böti þrea markir i. þræskipti. Gripir han
til lufwitna oc orkar han þem wari saclös. örkar⁶³) æi böti þrea markir i.
þræskipti. warin baþir saclösir. wm agrepin. æn nokor sæghir. þæt war raan
§. 1. han hawi wald oc wizord at skipta scoghi sum mera a J. Wil een
skipta annar wil æi fari till þings oc taki doma til at skipta þem sama sco-
ghi. oc far siþan innan oc fikir. hæti wiþ markum þrim i. þræskipti. æru sa-
mu lagh wm fiski watn. æn han far oluwis wppa sio.

44. (⁶⁴vm skögning

Hwar sum wil sköghia. byri wm wintirnætir oc sköghi alt wt til sumar
natæ. sköghir þes a millum. hæti wið markum þrim i. þræskipti sum fyr.
¶ Gangir man at wægh hælghan dagh til kirkiu. ella byamillum. höggir æi
træ ella gior æi flatur. skiutir ekorna wari⁶⁵) saclös. §. 1. Gildra⁶⁶) men

42, cfr. II. BygnB. 4: 2.

44: 1 = II. ManhB. 5: pr.; UplL. ManhB.
5: pr.

63) Pro orkar.

64) De hac rubrica idem valet, quod not. 1.
pag. 11. est dictum.

65) Litt. ri in fine folii infra lineam sunt scriptae.

66) Forte legendum est Giora. Cfr. II. ManhB.
5: pr; UplL. ManhB. 5: pr.

siafskut⁶⁷⁾ i scoghi. han skas⁶⁸⁾ lysa firi grannum oc sokna mannum. gangir aa man oc far af bana. ær laghlika lyst. liggi wgildir ær æi laghlika lyst. liggir þæn i wapa giældum markum siw. taki þæn wp þær sin lætt. giælde þæt⁶⁹⁾ man firi glömsku sina. Gangir man a spyut i skiptum scoghi. warþi þær ængin andrum. Byggir man læmu gildri J. hæghnæ skoghum hema. combir þær bondans fæ wndir. giwi quict firi döt. §. 2. Sætir man snæru i scoghi firi katrina mæssu. fastna þær bondans hundir i giældi attir hwnð firi ella. swa⁷⁰⁾ pænninga sum mætanþ men mæta. fastna J. æpti katrina mæssu liggi wgildir.

45. (⁷¹vm brænnur

Brænnir man scogh meþ wilia wærki. hæti wið markum þrim. Brænnir annan oc þrim markum. Brænnir þriþia oc þrim markum brinna fleri af sama eldi. boot æki þy höghri. ær æi sandir at. wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi. falz at eþi böti niw markir. allum bolstadv mannum. §. 1. Rindir eldir af manz hanð wærkum. wipari æn han wil oc brænnir wp ængiala- 30 þur. giori wp til fæstibanð oc wari saclös. wil æi wp giora andra fyrra æn til þings combir. hæti wip markum þrim i þræskipti. oc alt at eno göri wp sum fyrra ær mælt. Brinna wp garþa. giærþi wp halfgiærþis oc wari saclös. wil æi fyrra æn till þings combir. böti firi þrea markir i þræskipti. oc alt at enu giærþi wp sum fyrra ær mælt. ¶ Brindir wp foot quærn giori wp til wægbanda oc fulli attir annan sten. oc wari saclös. wil æi fyrra æn til þings combir. böti þrea markir i þræskipti sum fyrra. oc giori alt at enu sum fyr ær mælt. Far leghudrængir bondans til quærna. oc brindir wp quærn af wangömo⁷²⁾ hans. böti han oc æki bondin. þæt sum hæz ær mælt wm bræn-

(45: pr., cfr. II. BygnB. 24: 2.)

67) Lege *siafskut*.

68) Lege *skal*.

69) Loco litt. *þæ* primum scriptum est *m*.

70) Forte addendum est *manya*.

71) De hac rubrica idem valet, quod not. 1. pag. 11. dictum est.

72) Loco litt. *o* primum, ut videtur, scriptum est *u*.

nur. þæt ær w̃m þe men. þer⁷³⁾ hawa witni til af grannum oc nagrannum. þæt þe eldi fylgþu oc holpu hwat þe gatū. hawir æi swa giort. fulli atti allan skapa bondanum. oc boot sum fyrra æn til þings combir. Nw kan manni witas þæt þænna eldi lösum slæpti oc ær æi sandir at. wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna epi. §. 2. Nw kan af þem eldi. aff skogha brænur.⁷⁴⁾ ella rompnaswiþium gangir by brinna. fylghir þa han oc beþis hiælp. at brinnandi brandi oc rywkwande röki. oc bywþir wapa boot oc wapa ep. þæt ær tw witni oc tolf manna epir. orkar þy. böti rætum malsæghanda siw markir. orkar æi böti .XL. markir. taki lwt kunungir annan malsæghande. þriþia alli men. Brinna flere bya æki boot þy höghri. Witis manni þæt han eldi lösum slæpti. sum by bran aff. oc ær æi sandir at. wæri sic meþ þrim witnum oc þrætoltum epi. gitir æi gangit böti .XL. markir i. þræskipti sum fyr. §. 3. Brinna sællabþir wp sum æi liggir fiwra spanna sæð til wari samu lagh sum w̃m ængia laþur. §. 4. Combir wp eldir i. bondans hwsom. brindir wp baþi hans oc annars. þæt ær skapi þera oc boot ængun þö at folk brinni.

31 Bær garþa mællan elð oc brindir þær af annars oc hans fylghi þær wape sum saghat ær. ella böti .XL. markir i. þræskipti. taki een lut kunungir annan malsæghande. þriþia alli men. ☞ Brænnir wp meþ wilia wærkum ær sandir oc atakin. han hetir kasnawagir⁷⁵⁾ lösi hals sin meþ .XL. markum i. þræskipti sum fyrra. §. 5. ☞ Brindir wp stowa ella hærberghi manz giwi hanum hwar bonde innan þriþiungh twa pænninga til brandstupa. Brindir wp anlapi hans giwi hanum hwar bonde fyura pænningæ.

46. *w̃m wapa*

Marght⁷⁶⁾ æru ilz öki. oc wardir hani manz⁷⁷⁾ bani la bildir a wægh.

(45: 2, cfr. II. BygnB. 24: 2.)
(§. 4, cfr. II. BygnB. 24: 1.)

§. 5 = II. BygnB. 25: pr.

73) þær scriptum est, at, punctis litt. *æ* subiectis, *e* supra lineam addidit scriba.

74) skogha brænnu legendum videtur.

75) Pro kasnawagir.

76) Lege Margh.

77) Loco litt. *m* primum scriptum est *b*.

flögh wp hani oc a bild niþir bildir oc .i. quid kalli. döþ hafpi þæn karl af þa dömis fram bani⁷⁸⁾ oc a þrea markir. §. 1. Dræpir vxi man. fram vxi oc a þrea markir. Dræpir galtir man ella bukkir. ella hæstir ella annat fælapi fram bani oc a þrea markir. Dræpir hundir man. fram bani oc a þrea markir. §. 2. Witis manni at han hæti⁷⁹⁾ hundum sinum man .i. hæll. wæri sic meþ twem witnum oc tolf manna eþi. orkar æi eþinum oc falz at. böti attir mannin meþ markum siw. far æi þætta giæld fari til þings oc söki wt giældith oc a þrea markir .i. þræskipti sum fyr.

47.

Dræpir hæstir hæst. hawi halwan skapa hwar þera. Bitir hæstir annan til öföris.⁸⁰⁾ fölli hanum sila fylning þær til hans warþir fört. Dræpir skiut hæst liggi wgildir. Dræpir vxi ko hawi halwan skapa hwar þera. Dræpir ko vxa liggi wgildir.

48.

Hwar sum dræpir hæst ella annat fælapi giældi attir æptir þy sum mæ-tanz men mæta þæt. far æi giældith. fari til þings oc söki wt þæt oc a þrea markir .i. þræskipti. §. 1. Hwar sum fyrmir fælapi manz. stækkir ella stywir. ær sandir oc atakin hæti wið markum þrim .i. þræskipti ær æi sandir at standi wizerð firi hanum. §. 2. Skiutir man vxa. ella ko. ella hæst. ella skiut. ella annat fælapi millan lars oc bogh.⁸¹⁾ hæti wiþ markum þrim .i. þræskipti. 32 æ hwar sum man ær æi sandir oc atakin. wæri sik meþ lanz laghum.

46: 1 = II. ManhB. 1: pr.
§. 2, cfr. II. ManhB. 1: 2.
47, cfr. II. BygnB. 27.

48: pr., cfr. II. BygnB. 28: 3.
§. 1 = II. BygnB. 28: 2.
§. 2 = II. BygnB. 28: pr.

78) Loco litt. *b* primum scriptum est *h*.
79) *ðeti* sine dubio legendum est. Cfr. II. ManhB. 1: 2.

80) Pro *ofðris*.
81) Loco litt. *b* primum, ut videtur, scriptum est *þ*.

49.

Bitir hundir fælaþi manz giældi quict firi döth. bitir hundir hion. ær ypith bapi a ny oc niþum. böti firi sex öra. wil æi böta fari til þings oc söki⁸²) wt sex öra oc a þrea markir. i þræskipti. ær þy minna giwi wt hundin ella böti sex öra. §. 1. Dræpir man hund manz ær sandir at böti swa sum mæzmen mæta. ær æi sandir at wæri sik meþ sex manna epe. wil æi ræt giora fari til þings oc tali til hans. Dræpir þæn hund þær söpir bitir ella fwlk liggir wgildir.

50.

æltir man söpir .w. wærunum. castar aat. takir wær æn han willi. dör þæt giæelde quikt gen döþu. gangir æi wiþ. wæri sik meþ laghum.

51.

Twa skulu leghustæmnur wm arith wara. een fran paschum oc till wintirnata. adrun⁸³) fran wintirnatum oc till pascha. takir leghu man. ella leghukuna. fæsti pænning af bondanum. oc wil æi wara meþ hanum hæti wið þrim örum. ¶ Gangir sipan aa math⁸⁴) oc mala. oc gior leghu ruff. hæti wið þrim markum i þræskipti. wil leghudrængir wæria sik. at han aldri tok fæstipænning. wæri sik meþ sex manna epi. §. 1. Wil bondin leghia löskan man. oc han wil æi (⁸⁵leghu wara. hæti wiþ tolf öra. Leghukuna sex öra. hwilikin bondi han hyse sipan. hæti wiþ tolf öra. hwilikin bondi hysir leghukunu. oc ær föör taka leghu hæti wiþ sex öra. §. 2. wil leghudrængir bort

49, cfr. II. BygnB. 28: 1.
50, cfr. II. BygnB. 6: pr.

51, cfr. II. BygnB. 11.

82) s additum est, at puncta huic litt. subiecit scriba.

83) annur legendum videtur.

84) H. v. in fine paginae infra lineam est addita.

85) Lege: leghu man wara, vel leghu taka.

frán leggu sinni. för æn stæmpnodaghir ær wti. hæti wip þrim markum i þræskipti. wrækir bondin oc fyrra han borth hæti oc wipir bondin þrim markum

---

(¹*gipninga balkir*

1.

Ripir man til garz þipia sik kunu. bondin sitir wið swar af doctur sinna halwm. han læggir fæstninga stæmpnu. þa fæstiz hon með frænda raþe. siþan kan þem hughir wændas gifs æ þem wald oc wizord sum halda wil. (²skal þa hwat þæt ær hældir man ella kuna. binde þe fæstning með twem witnum innan þriþiu byrð³) hwars þera oc tolf manna eþi.

2.

¶ Nw ær bryllöp bruggit man reþir brudfærd sinæ. þæt ær förste. brud- 33
gumi. annur brud. þriþi brudsæta. (⁴færþ reþuman. fæmte sætte oc siwnde
brudkalla. þæssum æru hælgh hion. hwar þem misfyrmir i þæssum wægh i
sarum ælla bardaghum ella i drapi. wari boot halfw höghri. þe sum gen kunu
riþa. skulu hæne heem warþa. firi allum misfallum. þær til hon a blöio oc
bolstir combir. þa ær brud i. bondans sins wardnapi. Dræps kuna i. hæl-
ghum sætum. bötis attir með LXXX. markum. sun vfödir i. XL. markum.
dottir vföda⁵) með LXXX. markum. þæssi boot þræskiptis. taki een lut ku-
nungir annan malsæghande. þriþia allimen.

2, cfr. II. ÆB. 2: 1.

---

1) De hac rubrica idem valet, quod not. 1. pag. 11. dictum est.
2) Verba skal þa delenda sunt.

3) Loco litt. y primum scriptum est r.
4) Lege færþi reþuman.
5) Lege vföd.

3.

fapur ær gipta man æn han ær til ær æi þæt. þa ær broþir. æru æi þe til ær þa til moþir. sum æi ær a andra giptu gangin. wari hon gipta man. ær hon a giptu gangin meþ barnum sinum. oc meþ fapursfrænda rap. wari hōmta man. æru æi þe til. wari þa þæn skyldastir ær. hwat þæt ær hældir a fæþærni ella möþærþi⁶⁾ §. 1. ¶ Nw hawir bondin dōttir fleri oc ængin sun. hwilikin þera takir man sik. vtan fapurs wilia. hawi firi giort þy hon skuldi ærwa æpte fapur ella moþur. takir in hona attir till sin. oc lysir þæt firi sokn þæt hon skal wara arf giæng æpti þōm. §. 2. Nw giptir fapur dottur sina wtlænskum manni ella annar giptamæn⁷⁾ wtan frænda rap. warþi þær gipta-maþir wærkum hans e. mæþan gipta manz goz oc þera bæggia windir. wtan þe hawin takit ættæbot af þem fyrra. Kombir wtlænskir man takir bondans dōttir sik til husfrw meþ godwilia hans. alt þæt han hittir wærka þa skal bonde swara firi han. combir geen hans wilia swari siælwir wærkum sinum.

4.

Kombir þræl i. lagha gipping. oc ængin weet at han ær þræll. þæn com-bir þær a. takir sin attir. fa æcki mera af fæ meþ hanum. æn han flytti þær i. garð. kæri nokor til barn hans. far æki af þōm. þy at æ ganga barn i. bætre halwu. Sæghir þræll at han hafþi mera þær i. garð. gangi bondi firi meþ twem witnum oc tolf manna eþi. §. 1. ¶ Kombir þræll i. land wart i. 34 lagha giptu. quæl ængin han i. hans lifdaghum. hawi siþan ængin wizorð at quælia barn hans.

5.

Hwas⁸⁾ sum giptir dottur. ella systir sina ella annan wardnat han skal

---

3: 1, cfr. II. ÆB. 1: 2.

---

6) Lege möþærni.

7) Pro giptaman.

8) Lege Hwar.

giwa i mætnum markum. oc e hwilikum fallum þón hemfólghie wt skal takas. takis wt með samu mætum. þær skulu frændir oc granna oc nagranna skisellia men wara.

6.

Giæfwir man hustru sinni morghungizæf giwi til þriggia marka. Dela sina⁹⁾ wm. annar sighir wara giwit annar æi. standi a þera witnum. þær wiþir waru oc brydlöp drucku.

7.

Latir kuna lighra sik. þæt ær þriggia marka sak. latir lighra sik annan tima. þæt ær tolf öra sak. latir lighra sik þriþia tima. þæt ær een mark. latir gilia öftærin fa æcki þa mera.

8.

Witir kuna manni barn. dyl man þæt baþi lighris oc barns. standi firi með næi oc tolf manna eþi. at han war aldri faþir at þy barnni. Sighir han swa. iak dyl æi þæt. at iak hawir með þik warit. þöghin ær þætta barn mith. þa skal kuna han binda wiþir með twem witnum oc tolf manna eþi. orkan¹⁰⁾ hon eþin gangit. hetir þan þa barna faþur hænnar. wari slik lagh wm ænkio sum wm mö. Hawi aldri walð ella wizord at wita barn i gipta sængh

9.

aþulkunu barn aghu giwa frillu broþir þrea markir. frillu systir tolf öra.

6, *cfr.* II. *ÆB.* 4.
7, *cfr.* II. *ÆB.* 17: *pr.*

8 = II. *ÆB.* 18: *pr.*; 7: 2.
9, *cfr.* II. *ÆB.* 18: 3.

---

9) *Lege sibæ.*

10) *Lege orkar.*

æn apalkunu barn aghu til tolf marka i. lösörum. aghu þe þæs minna. fælli af halft. aghu sipan apulkunu barn æi mera æn til sex marka. giwin æki mera æn þe wilia. Hawir wt giwith. witi þær arfwin licet meþ. .

10.

Dör kuna af barnne þön i. löska læghi liggir. böti giæl maþir þrea mar- kir. næsta frænda henna. þæt ær en fæ hans ængin ep æpti

11.

Lær til sun taki arf oc orf. ær æi sun til. ær till suna barn¹¹⁾ taki arf oc orf. ær æi suna barn til. ær til doctur taki arf oc orf. ær æi doctur till ær til dottur barn taki arf oc orf. ær til broþir taki arf oc orf. ær æi broþir til. ær til broþurs barn taki arf oc orf. ær æi til broþurs barn ær til systir taki arf oc orf. ær þa æi fystir¹²⁾ til (¹³⁾ær systirbarn til taki arf oc orf.
 35 Wm dottur skal¹⁴⁾ man. swa wndirstanda at hun ær skynia kuna oc¹⁵⁾ ærfta kona. þæssum lagh hawa standit æ sipan dala bygdhus. §. I. Nw ær broþir æi af sama kulli. ella broþurs barn. æi systir ella systir barn. ær þa sundir- kulla broþir til taki arf oc orf.¹⁶⁾ ær æi þæt til. ær til sundirkulla systir taki arf oc orf. ær æi þæt til. ær til sundirkulla systirbarn taki arf oc orf. ær æi þæt þa eldar afgum brandum. ær til faþir taki arf oc orf. ær æi faþir til. ær til moþir taki arf oc orf. ær æi moþir til. ær til faþurs faþir taki arf oc orf. ær æi faþurs faþir til. ær til faþur moþir taki arf oc orf. ær æi faþur moþir til. ær moþur faþir til taki arf oc orf. ær æi moþir faþir til. ær til moþur

10, cfr. II. ManhB. 7:4.

11: pr, 1, cfr. II. ÆB. 11, 12: pr.

11) a additum est, at puncta huic litt. sub- iecit scriba.

12) Lege *systir*.

13) Verba *ær systirbarn til* bis sunt scri- pta, at priori loco lineola inducta et atra-

mento oblita; litt. *barn* puncta simul sub- iecta sunt.

14) Loco litt. *l* antea scriptum fuit *n*.

15) *æi* addendum videtur.

16) Adde: *ær æi þæt til. ær til sundirkulla broþurs barn taki arf oc orf.*

mopir taki arf oc orf. ær til faþurs broþir taki arf oc orf. ær til mopur broþir taki arf oc orf. ær æi þæt til. ær til faþurs systir taki arf oc orf. ær til mopur systir taki arf oc orf. liwer eet af þæssum fiorum taki baþi af fæþærni oc möþærni. taki þæt hwar aff fæþærni sum af fæþærne kom. oc þæt af möþærne sum af möþærne kom. ær annat wp ætihð.¹⁷⁾ skipti þy¹⁸⁾ sum æpti ær. æru all fiughur döþ. þa gangir halft af fæþærne. oc halft af möþærne. æru þa till brullungar ella systlungar. þe æghu arf oc orf taka. ær¹⁹⁾ æi þe til. þa a þan taka sum niþum ær næstir oc kuni kunnæstir. ær siþan sundirkulla i. andrum þrea möiar ella swa manga þa hælst æru. fa æki mera æn en broþurs lwt. §. 2. Siþan wti ær sænga slæt oc hion döa barnlös. gangir þa hwar til sins oc takir wt swa mykit sum han in flytti i. garþin. §. 3. **¶** Combir faþir ella mopir at bak arwi. þæn þær sin læt. taki rætan aþalbogh fai swa mangh hundrat sum.²⁰⁾ taki æ mark firi hwat hundrat. Wardir minna æn hundrat. taki æfti þy sum annar akir ber til. §. 4. Takir man wingæwar oc döa barnlös. hawi ænga witu attir taka wingæwar. ænga oc hin kræwia mera æn takit ær. §. 5. æru hion comin suman meþ lagh oc lanz ræth. þöm kunnu pænninga ökias döa barn lös. döa mannin taki kunan af sænghar cöpi þriþiungin. mannin twa lutina. hafþi fyrra æghur suman. gangi 36 hwar till sins.

12.

Dör bondin. oc barn ær ængti æpti. þa combir þæn arf kræwir. hustru swarar oc sighir. iak ær²¹⁾ barni oc byrd bonda mins. þa skal goz synas oc i. iampnaþa hændir sætiaes oc raþi hustrun föþu sinni. þa læggias henne stæmpnodaghar wm niw manaða. æn æi föþis barnnit fyrra. föþis oc barnit

---

11:5 = II. *ÆB.* 8:3.

12 = II. *ÆB.* 10:1; *Upl.* *ÆB.* 10:1.

---

17) Pro wp ætit.

18) þæt legendum videtur.

19) Lege æru.

20) Adde ma.

21) Adde meþ.

a tiunda manapi oc far cristin dom. þa ærfwir þæt barn arf. fōpis þær æpti þa ma æi barn þæt arf taka. fulli þa hustru attir þæt hon hawir firi giort af þy goz.

13.

þær man ærwir fapur sin ella annan man. taki yngsti broþir næst solu. oc ælzsti fiærmast solu. æru fleri tomtir oc æi bygdæ. gildin swa ena sum andra.

14.

¶ Far bondin oc hustru oc barn með sic²²) a skippt wt oc drunkna all saman þær ærwir ængin annan. gangi þær fæþærni til fæþærnis oc möþærni til möþærnis. þön samu lagh æru wm þöm sum sywnka alli. ella brænna i eldi.

15.

¶ Kræwir man arf. kræwi firi sokninni ezin²³) annat sinnæ. þriþia sinne. far æi. fari til þings oc kræwi. giwi þa wt arf. oc a þrea markir. hawir ræt buþith firi sokn giwi þæt arf wt oc wari saclōs. wil siþan æi wt giwa. kræwi a adþru. kræwi a þriþiu lagh þingi. oc far æi giwi wt arf oc a .XL. markir. taki en²⁴) kunungir. annan malsæghande. þriþia alli men. kræwir lōs-ōra oc sighir han sik hawa wt giwit. witi þær lyct æptir. kræwir iorð. þa ma han æi wita lyct. wtan han skal wisæ iord sum wt ær giwin. æi ma man binda köpp a arfwan. wtan han rapir iorþine fyrra.

16.

¶ Hawi ængin wizorð at giwa eghur sinar wndan rætum ærwingia mera

---

14, cfr. II. ÆB. 13:pr.

15, cfr. II. ÆB. 12:2.

22) V. sic omissam in marg. add. scriba.

24) Adde lut.

23) Pro et sin.

æn till þriggia marka giwir han mera hawi ærwingi wald þæt attir kalla wtan han giwir kirkium oc klostrum. §. 1. wardir man swa gawal²⁵⁾ ella wbyrghir. þæt han gitir æi hulptit sik. biwþi firi sokn ezinni²⁶⁾ oc andru sinni. oc þriþiu sinni. þem skyldæstir ær. wil æi han ella andri skyldi men wiþ taka oc hanum wppi halda. taki þa lagha döma²⁷⁾ till oc giwi öskyldum²⁸⁾ manni sina eghur sum hanum wppi haldir oc allu syrghir Jær þæn hanum skyl- 37 dæstir ær wtan sokn. fari sialwir æn han för ær ella annar aff hans halwm þiit. þa sum lagha²⁹⁾ þing æru. oc biwþe hanum þæt gooz meþ þings witnum. wil æi wið taka. giwi hwem han wil.

17.

Dör man wtlænskær af andru kunungs riki. ær æi ærwingi æptir. þa skal arf standa til nat oc iamlanga. Combir ræstir ærwingi meþ breff oc skiael firi þæt. taki wp arf. Combir æi taki kunungir. þæt hetir danar arf.

(¹ *mm þiufnadh*)

1.

Stizel man minna en öri þæt ær snattan hawi bondin wald at sökia en sökia wil giwa wm giwa wil. þær a hwarti karl ella kunungir i þæt ær sex öra sak. §. 1. Stizel till öris. þæt ær þriggia marka sak. ær æi sandir at wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi. §. 2. Stizel sumar tenungh.

(16:1, cfr. II. JB. 17.)
17, cfr. II. ManhB. 8:1.

1: pr, 1, cfr. II. ManhB. 26:1, 2.
§. 2 = II. ManhB. 26:12.

25) *Lege gamal.*

26) *Pro et (rectius enu) sinni.*

27) *Pro doma.*

28) *Pro öskyldum.*

29) *Loco litt. l primum scriptum est h.*

1) *De hac rubrica idem valet, quod not. 1. pag. 11. dictum est.*

þæt ær þriggia öra sak. stíæl annan. oc þrea öra. stíæl þripia oc þrea öra. stíæl þrim mera. af sama bonda. böti firi þrea markir. ær æi sandir at. þa ær þæn man til²⁾ kumin. Stíæl³⁾ buk ens wintra. ella galt. ella vxa. ella ko. ella hæst ella skiut. þæt ær .XL. marka sak i. þræskipti. taki en lwt kunun- gir annan malsæghande. þripia alli men. ær æi sandir at. wæri sik meþ þrim witnum oc þrætoltum eþi. §. 3. ¶ Stíæl til half mark ella half mark mera þæt ær .XL. marka sak. ær æi bar oc atakin. standi firi meþ þrim witnum oc þrætoltum eþi. þæn böti þrea markir sum lysir þiupti oc gitær æi fulkumnat.

2.

Akrum ær garþir at wagh⁴⁾ oc himil at þækiu. Stíæl man korn a ak- rum wti. ær bar oc atakin. slar bændil wm hals. annatiggia lösi sik meþ .XL. markum ella wari stenz mattir⁵⁾ oc stranda. ær æi sandir at wæri sik meþ þrim witnum oc þrætoltum eþi. §. 1. ¶ Nappar aax af akrum ær sandir at hæti wiþ þrim markum i. þræskipti. ær æi sandir at. wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi. §. 2. Stíæl rowa ella ærtir ella bönur. warþir takin meþ bunni byrþi. hæti wiþ markum þrim i. þræskipti.

3.

Far man æpti þiufwi sinum. gitir æi ælft ella farit han. gitir æi fyr han 38 fangit. æn han warþir fran slaghin föri þa till þings swa döþan sum quickan meþ bundni byrþi. þa skal dombir a han ganga. liggi þæn i. ogildum akri oc a wærkum sinum.

(1: 3, cfr. II. ManhB. 26: 3.)
2 = II. ManhB. 26: 11.

3, cfr. II. ManhB. 26: 17.

---

2) Adde *wizorþa*.

3) Loco litt. *æ* primum scriptum est *l*.

4) Pro *wægh* v. *wægg*.

5) Pro *mapir*. Cfr. not. 23. pag. 10.

4.

¶ Mötas baþe a enu þingi þiufnaþir oc saramal warþa samu men sum kæra hawi þiufnaþir witu æn sandir agrepir fylghir. æn þæn saar fangit hawir. gitir sik æi meþ laghum wart. gitir han wart sik. gildi saar sin æptir laghum. oc þiufnaþir þa attir gangi.

5.

Takir man þiuf sin. han skal hanum fram warþa a þing oc a ring. oc sannan agrep meþ. oc i hændir kunungs lænsmanne ella hwsabymanne. hawi þær til witna tolf men. at han fik hanum þiuf oc sannan agrep meþ. wari bondin saclös. warþi æki hanum længir. slæppir hanum fyrra. hæti wiþ .XL. markum. þæt ær kunungs ensak. §. 1. warþir þiufwir (⁶han takin. hawi ængun wizord næmpna annan til þiufs.

6.

Stiæl man hawin frændir hans wald at lösa han æn þe lösa wilia. æn masæghande⁷) han lata wil. Willa þer æi lösa han. hængin wp han. hafwir oc þiufwir pænninga nokora æptir. skiptin arwa hans. æi ma han⁸) baþi liif lata oc pænninga mista.

7.

Combir J by bondans alli se til fara oc ængin fran fara. þa beþas þe ranzaka at owæþiæþu⁹) hwar ma at owæþiæþu. wilia þeer æi at owæþiæþu. þa skal han wæþ fram kasta til þrea markir. þe sum ranzaka skulu gangin

4, cfr. II. ManhB. 26: 18.
5: pr. = II. ManhB. 26: 5.

7, cfr. II. ManhB. 30: pr, 1.

6) Pro hand takin.
7) Lege malsæghande.

8) V. han omisam supra lineam add. scriba.
9) Addendum videtur ranzaki.

in capolösir. lösgiorþir. kan hittas i læstum hwsun þiufwir ella þiufnaþir. böti bondin þrea markir .J. þræskipti taki ena mark kunungir. andra malsæghande. þriþiu alli men. Firi allum þöm husum þær windögha ær wp a ella knaþir firi durum. þa standi firi oc wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi.

8.

Dela suman bonde oc lænsmaþir. sighir lænsmaþir at mera war stulit. oc bondin sighir minna wara stulit. þa hawi bondin wald oc wizord at wita hwru mykit stulit war.

9.

Hawir man stiupbarn þe owrmagha æru oc stiæl han. hawi firi stulit sinu goz. oc¹⁰⁾ stiupbarna gooz. æru þön til lagha aldurs kumin. þa böta þön meþ 39 stiupfæþrinum i þæssum brutum. æn þön nöta all suman oc i ængum andrum.

10.

Hwar sum annars manz þiuf takir. sum fult þiufsti hawir stulit. han skal hawa þrea markir. taki halft af malsæghandæ ræt oc halft af hundaris ræt. Wardir han hængdir. giui þö þöm half mark sum þiuf tok.

11.

Wardir stulit nokot i by. þa maghu byamen lata ganga granzla eð. taki book at kirkiu. oc lægia dagh þæt hwar skal fa een man þær firi han swær. hwar sum æi gitir gangit þan fyrsta dagh. þa skal han annan dagh twa men fa (¹¹sum þöm wæria han. Far æi þæn dagh. at þriþia dagh skal han þrea

---

8, cfr. II. ManhB. 26:5.

10, cfr. II. ManhB. 26:8.

---

10) Adde æi.

11) Lege: þöm sum wæria han.

men fa sum han wæria. far æi þöm þrea. böti skil fall þrea markir i þræskipti. oc hawi æn wizerð at wæria sik a lagha þingum firi þiupti.

12.

Wardir stulit skiept wapn ella skurit clæpi. æn þo at þæt ær æi öris wart.¹²⁾ þæt ær þriggia marka sak i þræskipti.

13.

Klandes nokot firi manni. þæt skal i tak sætiæ oc skielika wt leta. hwar sum annan rænir taks oc læznar. hæti wip markum þrim oc fram till taks oc læzna þæt sum sunt ær. nekar þæn oc sighir æi sik sunt hawa. standi a þera witnum wipir waru.

14.

Jær man wæghfarande. hawir þröttan hæst. *combir* til sætra laþu manna takir swa mykit af hö sum hæstir hans iættir þær wari saclös. Brytir laþu at oprængdo mali. bær wt fang ella fangi mera. klyfwiar ella akir bort meþ bondans hö. warþir takin meþ. sakir ær þæn at þrim markum i þræskipti.

15.

Hwilikis manz swen takir hö ella korn ella annat nokot gen bondans wil-ia. hawi till witni twa sina granna at swa war giort. þa skal han kæra þæt firi hans husbonda. han skal þæt attir giældæ. ella affsighis sweninum. ær han driuari ella þiænisto lös. haldi bondin wp han wndi skiel soknaris ella husby manz

---

13, *cf.* I. *BygnB.* 35:pr.; II. *ManhB.* 30:9.

---

12) Pro *wært.*

16.

Gangir¹³⁾ man byamillum ella landa millum warþir ræntir af þingum sinum. lysi fori fysta¹⁴⁾ moti þær han mötir. ella i fyrsta by. þær han til com-
 40 bir. taki þær witni til wari ran swa höght sum þe wilia witna. han fyrst firi liusti. liusir raan oc næmpnir ængti. standi þa lagh firi þöm han witi. falz at laghum. böti raan at¹⁵⁾ tolf örum. oc wari þæt en fæ bondans. oc þrea markir at asokninni i þræskipti. §. 1. Ripir man landa millum. wardir ræntir saþuls sins. oc annara kostæ. lysi i fyrsta by þær han til combir. taki þær witni. witi fæ sith til þriggia marka¹⁶⁾ at asokninni. Aker man landa millum. wardir ræntir af sliþa oc þingum sinum. lysi i fyrsta by þær han til combir ella fyrsta moti. witi fæ sith till sex marka oc þre markir at asokninni. §. 2. Hwar sum rænir liik a gatu wti. witi oc raan til sex marka. oc þre markir at asokninni. §. 3. Lysi man rani. han skal hawa witni af fyrsta by. hawir æi þæssa. hawi hin wizord þær æi atti fyrra. wæri sik meþ twem witnum oc tolf manna eþi. Hwar sum lysir rani oc ær æi¹⁷⁾ wæri sik meþ laghum oc böti þæn þrea markir J þræskipti sum liusti oc næmpdi. §. 4. Hwar sum far heem at andrum meþ hær oc hæmpning ræni bapi höwat¹⁸⁾ oc klöwat oc hwat sum bær. giwi swa attir gilde bo bondans. sum han rænti. skil þem wm. giwi swa mykit attir sum sanna oc witna þær han rane firi liusti oc XL markir böti huvzmanni¹⁹⁾ i þræskipti. taki en lut kunungir annan malsæghande. þriþia hundarit. oc þrea markir hwar i. flukki ær oc farunöti. þætta skal sökia meþ þrim witnum. ær æi sandir at. wæri sik meþ þrim witnum oc þrætolftum eþi.

16: pr, 1 - 3, cfr. II. ManhB. 25; 5 - 8. §. 4 = II. ManhB. 25: 10.

---

13) Litt. initialem G a miniatore omissam add. man. ut videtur rec.

14) Pro fyrsta.

15) oc primum scriptum esse videtur.

16) Adde: oc þre markir. Cfr. infra et §. 2.

17) Adde: sandir at.

18) Litt. wat in fine paginae infra lineam sunt scriptae.

19) Lege huvzmannin.

17.

Hani oc twa hönur þær ær bondans waghli. hwar han stíæl hæti wíp þrim markum. §. 1. Stíæl hiwl böti örthug. stíæl annat oc örthug. stíæl wagn allan. böti þrea markir .i. þræskipti. taki ena kunungir andra malsæghande þriþiu²⁰⁾ alli men. §. 2. ¶ Stíæl harwu oc förir ywir deld. böti þrea öra. förir ywir andra oc þrea öra. förir ywir þriþiu böti þrea markir .i. þræskipti. förir ywir bolstad allan böti æki þy höghra

---

(¹*þingh balkir*

1.

Pingariþi skulu þrea wara oc .i. rætum oc gamblum þings stapum. oc rætum þings daghum. æru comni domara. sökiændi oc swarandi oc tolf men þær 41 meþ. þæt ær lagha þing. ær þy minna. þa ær þæt þinga nöti firi þing lama sak²⁾ at þrim markum. taki halft *kunungir* oc halft hundarit. §. 1. Millan þingariþi þa maghu æi husaby³⁾ men þing suman kalla. vtan kunungs budskapir combir .i. land. ella þiufwær warþa taknir. ella man wardir inni takin meþ annars hustru. þa skal bud kaflæ wp skiæra. hwar han wskiælika nipir fælli. böti þrea markir. taki halft *kunungir* oc halft hundarit. gitir afræth sik wari saclös. æi aghu ænkiur ella owrmagha budkafla bæra. Hwilikin hwsaby man þing haldir. wtan firi þæssum mal sum fyrra ær mælt. böti þrea markir taki halft *kunungir* oc halft alli men.

17:pr. = II. *ManhB. 30: 7.*

1:pr, cfr. II. *þgB. 6.*

§. 1 = II. *þgB. 5.*

20) Posterius þ lapsu calami est deformatum. 2) *Lege sakt.*

1) De hac rubrica idem valet, quod not. 1. pag. 11. dictum est.

3) Litt. *s* omissam supra lineam add. scriba.

2.

Nw ær domari a þingi wil æi döma i. lagh þingum manna mellom. standi þæt a þings witnum. böti þrea markir. taki ena mark *kunungir*. andra bondin. þriþiu alli men. oc wari bondin at swaralöso. mæþæn han æi dom far. vtan þæt se wanda mal. oc sætir þæt wp. §. 1. hwar æi star domarins dom böti þrea markir i. þræskipti. E hwar bondi gaar æftir ðomarins domi wari saclös. æn þo at æi se lagh þæt⁴⁾ skildi ¶ Sighir bondin annat dömpþt wara æn domarin skildi. standi a tolf mannum þöm þa a þingi waru.

3.

¶ Wæþia bondin wiþ domarin. ella wiþ lænsman. wæþin till þrigia marka wndi lagh bokina. §. 1. Domari skal næmpd næmpnæ *mæþ* bæggia ia quæþi sum wiþir delas. hawi han wnnith sum fleri fylghia. þe næmpd ma⁵⁾ attir bryta. sum bapi quæþa ia wiþir. æru þeer i. syn næmpdir. þa skulu þer i. andru lagh þingi þæt mal slita ella þrea markir böta. hwar æi biuþir sik til eþa. taki halft *kunungir* oc halft alli men. §. 2. ¶ Nw *combir* syn til þings oc annat tiggia fællæ. han⁶⁾ hawir han wizord at wæþia moti þere næmpd til sex marka. vndi andra soknæ næmpd. för æn forith⁷⁾ ær. þa þæn þer willia fælla. hawi æn wizord at wæþia til tolf marka wndi alt lanz næmpd. wil æn wæþia þæn sum lanz næmpd wil fællæ. wæþi wndi kunung til .XL. marka. þæt ær hans en sak. læta han þa syn næmpna slika han wil af landi waru. fælli niþir minna wæþ. þa höghrum wæþias.

4.

42 ¶ Nw ær þingh saman komit. þa ma kunungs lænsmandir ella biscops

---

2:pr, cfr. II. þgB. 8.

---

4) *han* addendum videtur.

5) *æi* addendum videtur.

6) *Lege þa*.

7) *Lege sorith*.

lænsman æki mera en ena sak hwar þera bondanum giwa .i. enni þingariþ. vtan malsæghandi kiæri a han. swari hwar til mæli sinu fyrra æn fleri vp-byrþi giöras.

5.

Læns man ella malsæghandi. talar til bondans. han dylkas oc swarar æi .i. (⁸sinu þingi. oc æi .i. annan þriþiung. þa .i. andru lagþingi þær næst. dömis wt swaralösa af hanum .i. þræskipti. taki ena mark kunungir andra biscopir. þriþiu alli men. þa skal æn han swara sak sinni sum swaralösa dömis wt firi. swarar æi a þy þingi .a. þriþiu þingi dömis wt af hanum þre markir firi þæt han stop æi dömarins⁹) doom. oc¹⁰) wæþiþi han gen domarinum. þön boot gangir .i. þræskipti. taki en lut *kunungir* annan domarin þriþia alli men. þa skal bondin swara sak sinni oc ænda hona annat tiggia meþ pænningum ella lagha festu. ella dömis þa han fallin at þeri sak þær hanum gafs. þa næmpnis þing heem til bondans tolf men meþ husaby manni ella nokorum lænsmanz swen. han skal forgangu man wara. þe tolf skulu mæta af bondans gooz en þriþiung. ko firi mark. fira allna læriiz oc tiughu firi mark oc bild kippi firi mark. ær æi þæt til. þa mætin annan ganganz fot. þær næst inwiþi bondans. þær næst mæz iorþin. oc swa mykit af husum sum tomtini. §. 1. Ganga mæz men heem til bondans æpti lagha domi. oc hin firi ær gior giærning til þera. (¹¹þeer liggia .i. twæ böti. slar han nokon af þöm. oc warþir sin slaghin ella huggin wari vgilt. ¶ Wardir han dræpin liggi .i. en böti. Hwar mera takir en mæz men¹²) mæta giui attir þæt han takit hawir. æftir mætananz manna witnum. oc a þrea markir .i. þræskipti. Wrækir han mætananz

(5: pr., cfr. II. ÞgB. 17: pr.)

§. 1, cfr. II. ÞgB. 17: 4.

8) Legendum videtur: *enu þingi. oc æi i andru oc þriþia. þa &c.*

9) Pro *domarans.*

10) Adde *æi.*

11) *liggia þeer* scriptum est, at ordinem ver-

borum mutandum esse adpositis signis indicavit scriba.

12) *mæz mem* scriptum est, at scalpro emendatum.

mæn fran garþi meþ wigh oc wærn. þa ökir han sak siuni meþ þrim markum. wrækir andra hæti wiþ .XL. markir. wrækir þriþiu. hawi kunungs lænsman oc hwsaby man. oc domara wald þæn at fanga oc i. kunungs hæpto at föra. aghin þæssa .XL. markir. þe þær botena atto. §. 2. ¶ Sighir bondin 43 þæt at æi ær lagha dombir a han förþir. þa hawir hin wizord wæpia þing fran garþi sinum. æn han hawir wæþiat a fyrsta þingi þær dombir a han gik wm mall þæt sama. gen sinum domara wndi laghbockina. §. 3. ¶ Takin mæ-tanz men halft af hundaris¹³⁾ ræth. hwar oc næmpnis til mæz. oc *combir* æi böti þrea markir. §. 4. ÆEngin ma næmpnas i. næmd. þæn æi ær þa a þingi. oc æi ma næmpna man i. andrae. fyr æn annur ær slitin. §. 5. þe iord vndi kunung mætin warþir ella malsæghanda. hana skal þan æghandi¹⁴⁾ war attir lösa i. næstu lagh þingi þær æpti. ella byrþa mæn hans firi lagha mark. spanna sæpi¹⁵⁾ oc lassa ængh firi mark. lösa æi þeer. þa ær sivþir opals mapir.¹⁶⁾ hawi æ þen wizord at lösa iorþina. sum þöm skyldastir ær. lösina fæþernis iord fæþernis frændir oc möþærni möþærnis frændir. §. 6. ¶ Winz æi þærs¹⁷⁾ gooz til böta sum brutlikin wardir. falli i. allum lutum slikt af mark sum mark. Hawir bondin tiund ella afrad inni meþ sik. þæt skal vtan mæt wara. ¶ Aghu fleri i. (¹⁸⁾by inlax fæ meþ witnum saman kumit ella bolax fæ alt skiptis þæt vndan mæti.

6.

Brytir han ængti hawir. wtan þat se drapp. þa ma lænsman han taka oc beþas firi han borghan i. fyrsta by i. andrum. oc i. þriþia. far æi þa ma han i. iarn oc hæptu sætia.

5: 5, cfr. II. þgB. 17: pr.

§. 6 = II. þgB. 17: 3; UplL. þgB. 8: 3.

13) Loco litt. *s* primum scriptum est *t*.

14) *ræghandi* scriptum est, at *r* deletum.

15) Littera quaedam hic addita at deleta est.

16) Loco litt. *l* primum scriptum est *s*.

17) *Lege þæs*.

18) *Lege: bo. ella ær inlax fæ &c.* Cfr. II. þgB. 17: 3; UplL. þgB. 8: 3.

7.

Kræwir man gjæld¹⁹⁾ sith. ee hwat þæt ær een mark ella mark minna wil hin lösa wari saclös. wil hwartiggia með pænningum ella laghum ræth giöra. taki dom till oc næmi ræth namis. æi ma hæst ella skiut næma firi minna æn öris gjæld. Hwar adru kost gior hæti wiþ þrim markum i þræskipti. ær mera æn mark. gangi swa þæt sum fleri mal. §. 1. æi ma man næma saclös. vtan doom oc æi næmi annat. æn af þæmma fæm. þæt ær eet hæstir. annat skiut. þriþia vxi. fiærþa sili oc fæmta repp. §. 2. Hwar æi giöra kunungs wtgiærþir. þær ma næma til ængin ma næma saclöst i warfrid ella i anfridi. Hwar æi giör wighra manna skin. mæþan lagþingin æru i sama þriþiunge. giui wt skinnit oc a þrea öra. firi lepungx skin böti firi þrea markir. firi bælskin þrea markir. æi oc þy mera at fleri standin attir með sama manni.

8:

☞ Combir man til þings oc spiwrs firi vm nokot maal. hwat þæt ær²⁰⁾ 44 hældir. þæn kræwia skal. ella wt giua. hwat þær ær lagh wm þæt maal görin sum domarin sighir lagh wara oc aghi ængin sak att.

9.

Standir man a þingi oc tala talu sina. han ma ræta sik i. sinu mali. mæþan han standir quær a þingi. gangir han af þingi oc *combir* attir þæn dagh ella annan. oc skiptir þa talu. þær ær twæ tala böti firi þrea markir i. twæskipti. taki halft *kunungir* oc halft hundarit. Dyl han þæt standi þæt a þings witnum. takin þrea men i. allum þings witnum. af hwari bro fæl. wari þæn fæl-

---

9, cfr. II. ÞgB. 10.

---

19) Litt. l omissam supra lineam add. scriba. 20) Scriba in eo fuit, ut pro æ scriberet A.

dir þe fælla. þeri talu skal man fram halda sum han byriafi at. at²¹⁾ annatiggia til fulz ella falz.

10.

kallar man annan liwgha ywir þwart þing böti þrea markir i þræskipti standi oc a þings witnum.

11.

☞ Sætir man andrum talu sina i hæmdir. sæti a þingi. wari þæt gilt han gior. wari siælwir malsæghandi firi wædningh oc næmpning oc see siælwir til lagha sinna. wari þy ens gilt. at swa ær giort. talar vbuðnæ talu. böti firi þre markir. taki halft *kunungir* oc halft alli men. Wæþiar annar æn rættir malsæghandi hæti wiþ þrim markum. taki halft *kunungir* oc halft hundarith. hwar sum annars malsæghanda ræt takir. oc warþir þær at for wnnin meþ tolf mannum. giui kunungenum þæt han toki²²⁾ oc böti .XL. markir kununge. þæssum lagh gaf bigher²³⁾ *kunungir*.

12.

fori all mall sum minna ær innan æn .XL. marka sak. þær skulu tw witni firi wara oc tolf manna eþir. ær .XL. marka sak. þa skulu þry witni firi wara oc æpti þrætoltfir eþir. alli eþa skulu gangne wara firi iamlanga þing.

13.

☞ Hwar sum eþ fæsti han skal eþa taka til hawa. þa bondin wil lagh sin föra þingaripum mellan. sæghi til meþ skiælum husaby manni. oc andrum

---

11 = II. þgB. 11, 14:pr.

---

21) V. at errato sine dubio iterum est scripta. 23) Pro birgher.
22) Lege tok.

þem²⁴) eþ²⁵) aghu. hwilikin dagh han wil eþ ganga. wari swa þær gilt ens-
manz witni sum twægja. Far bondin wildir. oc sighir þæn dagh til eþa sum
annatiggja ær hælaght ella fastu daghir liti at samu till sæghn oc gangi þæn
dagh eþ sin sum þær næst ær edzörd²⁶) æpti. eþa taki skal wiþ eþ wara
ella annar²⁷) firi han æn han lagha forfal hawir. Oc æi ællis. þæt ær fyrsta 45
æn siwkir liggir. ella döþir firi durum. ær eldir hofpi höghri. ær a foot fearsins.
ella i pilagrimis færð farin fyr æn han till mæle faar. combir til þings oc si-
ghir þæssum forfal wari saclös bondin. oc hawi þing kiænun. firi hanum skal
eþa taki edzord sighia. Dela þer siþan wm ezord þæt skal a eþa taka standa
ella þem han till wisa æn han san forfal hawir oc lagha. ær hwarþing þera
til þa æru þön lagh fallin. §. 1. Sighir man lænsmanni til eþa a þingi. þa
ma han a sama dagh lagh sin ganga. fylla æ tve witnis men tolf manna eþ.

14.

kan eþir attir ganz warþa. þe dömas alli til fastu oc fæ böta böti hwar
þera þre markir. taki ena *kunungir*. andra hiscopir. þriþiu alli men. Dela si-
þan wm. þæn sum howz man næmpnir til eþa. standir a dulum. stande þæt a
eþa taka. oc a þem twem sum han meþ sik leþir til kiæla.²⁸) sum eþ gangir.
böti howz man firi swa mangæ sum þre²⁹) wæriæ. wari slikir giuin eþir sum
gangin. en elli³⁰) giui sum i. eþi aghu.

15.

J allum wærnar eþum skal swa³¹) howz man eþ höfpa oc eez men
skulu swa alli saman swæriæ at þe wita æi sannarin æn han soor. §. 1. J. *ku-*
nungs næmpdær eþum ær hwar howz man firi sik oc þe skulu allir swæriæ.

24) Loco litt. e primum scriptum est r.

25) V. eþ omissam supra lineam add. scriba.

26) Pro edzört.

27) annan primum scriptum est.

28) Lege *skiæla*.29) Lege *þe*, vel *þe þre*.30) Lege *alli*.

31) H. v. delenda esse videtur.

J. andrum epum sum særlestum swær hwar. þa ma malsæghande firi lata þem ep sum han wil oc lata þæn swæria sum han wil.

16.

Hawi ængin wizord at kæra til bondans. þær malsæghandi a fori wara. wtan han see frammi firi hanum. vtan wm sara mall. æn lænsmandir hawir þær witni til at þe waru gior.

17.

hwar sum fæmtan ara gammal ær. han ær þingildir. §. 1. Epar witni oc epa fylli taki men innan þriþiungz ee hwar han far. §. 2. ¶ Scriptaman þa han ær i kirkiu leddir. þa ær han karinu millæn eð gildir. §. 3. æi maghu tve bröþir i enum epe wara. æi ma broþur broþiri witni bæra. æi ma man witnis man taka af sielfsins husi þem sum vm disk oc duuk æru meþ hanum. §. 4. ¶ Jnlænzskær man wari witnis gildir swa fatöker sum riker.

18.

Wardir epir attirgans oc hafwir æi witnis man ***32)

19.

46 ***33) kunungin andra malsæghande þriþiu hundarith. AMEN

17: 1, cfr. II. ÞgB. 18: 3.

(§. 4, cfr. II. ÞgB. 18: 3.)

32) Folio abscisso sequentia perierunt, pau- 33) Cfr. not. 32. praecedentem.
cis illis verbis exceptis, quae in initio fol.
46. leguntur.

II.

IURIS VESTMANNICI

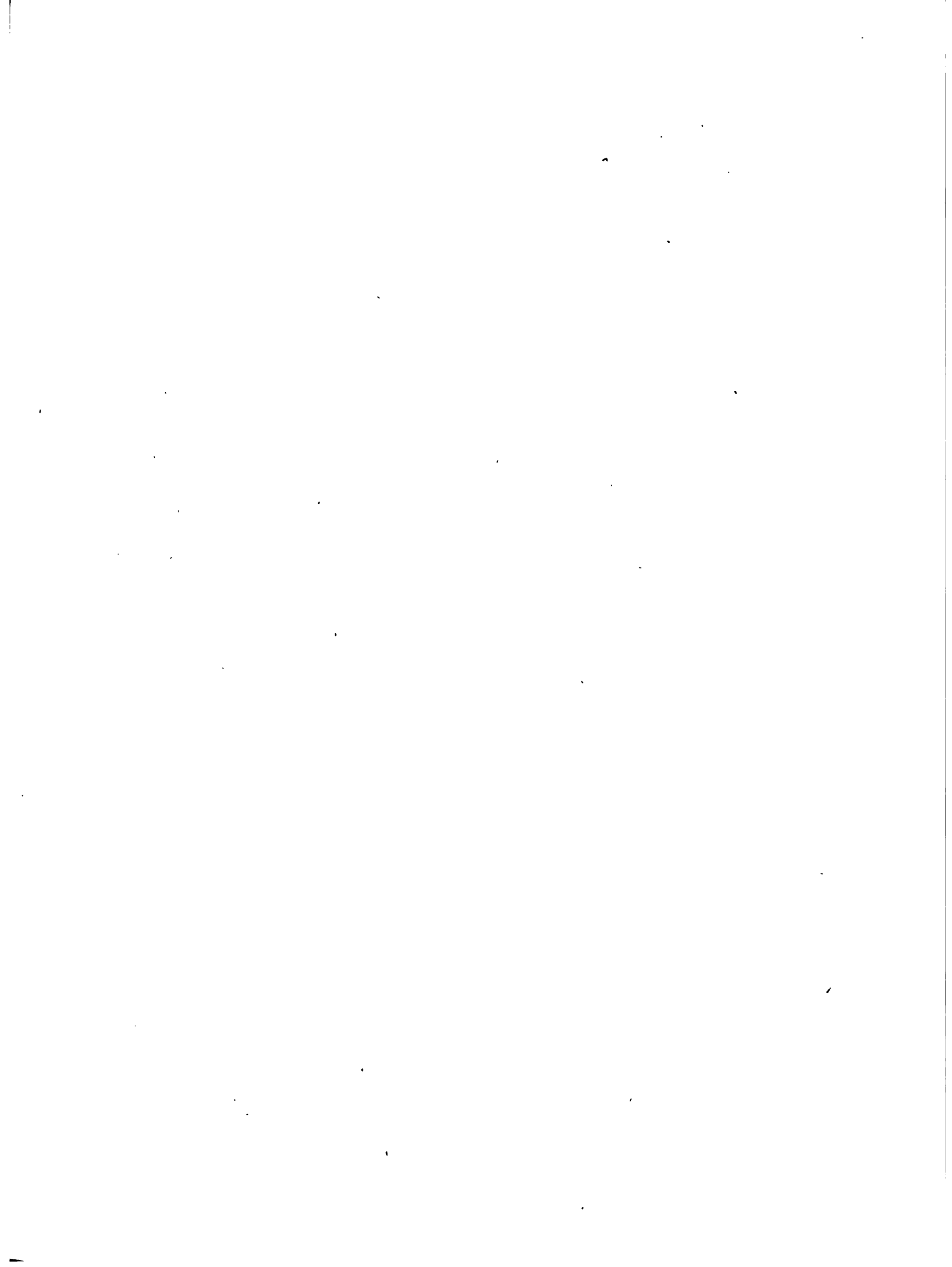
CODEX RECENTIOR.

DEN YNGRE CODEX

AF

WESTMANNA-LAGEN.

(Praefatio.)¹⁾

Lagh²⁾ æra sætt oc skipað almænne til styrsl³⁾ baþe ricom oc fatökom. I oc skiæl mællum ræt oc oræt. Lagh sculo gömæs oc haldes⁴⁾ fatöcom til wærnr⁵⁾ Spakom til friþar. æn ospacom til næfst oc ogna. Lagh skulo wara⁶⁾ rætwisum oc snællom til sömdr. æn wrangom oc ossnællom til rætningr. Warin⁷⁾ alle rætwise þa þorpte æi lagh wiþ. Land skulo mæþ laghum byg-giaz oc æi mæþ walds wærcum. þy at þa stande⁸⁾ land wæl þa laghum fylghis.

Bok⁹⁾ þæssi skiptis i attæ laghabalkæ. þæn fyrste ær kirkio balkær ær¹⁰⁾ man skal siæl sinæ gömæ mæþ. Annar balkær ær om kunung oc kunux¹¹⁾ eþzöre. oc skipwistr hans oc om roþaræt. Þriþi balkær¹²⁾ om giftæmal oc om ærfþir. Fjærþe balkær¹³⁾ om drap. sar. ran. þyufnæþ oc fynder. Fæmp-te¹⁴⁾ om iorþer. Sætte om lösöræköp oc gæstningh. Siunde¹⁵⁾ bygningabal-kær. Attunde oc siparste¹⁶⁾ ær om þingmal. (¹⁷⁾I fyrstæ balkinom tælies flockær XXVI.

I Vm kirkio bygning.

II Vm kirkio bol oc hus.

III Vm kirkio wigning

III Vm kirkio præst.

Præf. = Upll. Præf.; ViþB. prol.

1) B. C. D. habent hanc praefationem.

2) D. Littera initialis grandior, cui locum vacuum reliquit scriba, hic, sicut in principio singulorum librorum huius codicis, desideratur.

3) C. *styrsl*. D. *styrk* primum scriptum fuisse videtur, at *k* in *li* mutatum est.

4) C. D. *haldas*.

5) Pro *wærnr*. C. *wærnrir*.

6) D. *wæra*, et sic in sequentibus passim.

7) C. *warning*. Male.

8) C. *standa*.

9) C. *Balk*. Male.

10) C. *þær*.

11) C. D. *conongs*.

12) C. D. add. *ær*.

13) D. add. *ær*.

14) C. add. *balkær*.

15) D. C. sic. B. *Suinde*.

16) C. add. *balkær*.

17) C. rubris litteris: *þætta ær þan fyrste balkær oc tælias i hanum flockær XXVI*. E, qui habet hunc librum de iure ecclesiastico, caret tamen indice capitulum.

- V Vm klockara oc klockur.
 VI Vm tiund oc kirkiu scrup.
 VII Vm sialomæssur.¹⁸⁾
 VIII Vm hiona wighning oc inlezn.
 (19) IX Vm offær.
 X Vm barna kristning.
 XI Vm sivksmanz rezscap.
 XII Vm mæssu fall oc forbup.
 XIII Vm sialo giff²⁰⁾ oc testament.
 XIII Vm iorþa wæpsætning kirkiu.
 XV Vm þan²¹⁾ som præsti iorþ giwær.
 XVI Vm þan som iorþas utan soknar.
 XVII Vm þan aff kirkiu ær sættir²²⁾ ællær biltoga.
 XVIII Vm font.
 XIX Vm frænzamis spiæld oc guzziuia spiæld.²³⁾
 XX Vm fæstning oc lysning fyr²⁴⁾ hiona wighning.
 XXI Vm hormal.
 2 XXII. Vm banzmal oc kirkiu skærning.
 XXIII. Vm hæfþan fæar.
 XXIII. Vm hælghodagha²⁵⁾ brot oc scripta brot
 XXV. Vm bælgmorp.
 XXVI. Vm bloþ wækningh.

---

18) C. *sialamessur*.

19) D. Folium unicum, quod continuationem indicis libri de iure ecclesiastico una cum initio primi capituli eiusdem libri, usque ad verba (*scu*)lo *daxnærcke till lata* &c., continuit, abscissum est. Indices vero capitulum ceterorum librorum ille codex, haud minus ac C, suo quemque libro praepositos habet. Cfr. not. 26. pag. 71.

20) C. *siala giff*.

21) C. *þan*, et sic in sequentibus passim.

22) C. *satter*.

23) C. om. *spiæld*.

24) C. *fore*.

25) C. *helgha dagha*.

(²⁶*Hær byrias kunungs balkær. oc tælies*²⁷) i *hanum flockar*²⁸) *siugh.*²⁹)

I (³⁰*Vm orætæ hæmdir.*³¹)

II. *Vm hemsoknir.*

III. *Vm quinna friþ.*

III *Vm kirkio friþ oc þingh friþ.*

V. (³²*Vm hamblan.*

VI (³²*Vm epzöris böter*³³)

VII. *Vm kunungs leþung oc* (³⁴*utgierþer.*

(³⁵*Hær byrias ærfþæ balkær. oc tælies*³⁶) i *hanum flockær*³⁷) *tiughu.*³⁸)

I (³⁹*Huru man skal laghlika kunu fæstæ*

II. *Vm brullöps*⁴⁰) *gerþir.*⁴¹)

III *Vm giftamal.*⁴²)

III *Vm morghængiæf.*⁴³)

26) C. D. hoc loco om. indices librorum in textu sequentes; fronti vero singulorum librorum antepositos habent indices, ex quibus varietates heic adnotavi. Cfr. not. 19. pag. 70.

27) C. *tælias.*

28) B. Loco litt. *k* primum scriptum est *h.*

29) D. *siu. oc þit* (sic) *ær þæt fyrsta*; re vera autem hunc librum in octo capita dividit; cfr. not. 31. infra. C. *.XII. þænne ær þen fyrstæ.*

30) C. loco huius tituli habet duos:
I. *Hvar som hæmpnis a annan. oc annan giorþe gærningena.*

II. *Hvar som hæmpnis a grup oc giðra set.*

31) D. add. titulum: *.II. vm agrud oc giora set.*

32) C. *Hær sighs om &c.*

33) C. add. quattuor titulos:

VIII. *Huru þera luttær skiptis fyrst aff bono burt som suclös æro.*

IX. *Huru þæn biltughi scal friþ fa.*

X. *Vm biltor manz nempd.*

XI. *Vm þes sac som biltughan husar.*

34) C. *skipmister. oc sakir þera manna som þær quarræ meþ sittia.*

35) C. D. habent indicem libri de hereditatibus in initio dicti libri. Cfr. not. 26. supra.

36) C. *tælias.*

37) D. sic. B. add. *fæm oc.* Cfr. not. 38. sequentem.

38) C. *sæx oc femthighi*; re vera autem in LV tantum capita hunc librum dividit.

39) C. loco huius tituli quinque habet:

I *Vm giftningamal oc festninga fæ.*

II *Vm þæn festninga fæ bær op a festnaha fæ.*

III *En mö taker man mot faþors vilia oc moþors.*

III *Vm þæn sum festningh vil æi halda.*
V *En cona ær æi sialf a festninga stæfno.*

40) C. *bruþlöps.* D. *bryllöps.*

41) C. add. tres titulos:

VII *En fæstecona syns i þrem bruþlöps timom a iamlanga enom.*

VIII *Vm friþ bruþ oc bruþmanna.*

IX *Vm brot þera manna som þöm misfyrme.*

42) C. *giftar mal.*

43) C. D. *morghon giæff.*

- V. Huru cona forwærkær morghungiaf⁴³) sinni⁴⁴)
 VI. Huru⁴⁵) man warþær i horsæng dræpin⁴⁶)
 VII. *Æn*⁴⁷) faþir ællær moþer giva⁴⁸) eno barni mera æn andro.
 VIII. Vm (⁴⁹)þe giftur ær barna goz ær fori.⁵⁰)
 IX. Vm hem fylghiur.⁵¹)
 X. Vm skiptæ⁵²) þær hion skilias barnlös.⁵³)
 XI. Vm bryst arff.⁵⁴)
 XII. Vm niþiar arff.⁵⁵)
 XIII. Vm offsinnis arff.⁵⁶)
 XIII. Vm þræls⁵⁷) arff.
 XV. Vm rantaknæ kunu barns arff.
 XVI. Vm biltogha manz arff.
 XVII. Vm lighris bötir.⁵⁸)
 XVIII. Huru barn scal faþur⁵⁹) wita.⁶⁰)

44) C. add. titulum: *XIII En annars manz cona gangær i apra giftra cono sæng.*

45) C. *Vm.*

46) C. add. duos titulos:

XV En bonde wraker husfru sina bort.

XVI En cona latir leghra sic.

47) C. *Vm.*

48) C. *giver.*

49) C. *giftur þær barna goz &c.*

50) C. add. quattuor titulos:

XIX Huru faþor lösa oc moþor lösa barna goz scal gömas.

XX Huru husfru rape fore barna faþerne þær til hon giftis.

XXI Vm sængar cöp.

XXII Vm gæf mellum bonda oc husfru.

51) B. Litt. i ommissam supra lineam add. scriba. C. *hem fylghur.*

52) C. *skipt.*

53) C. add. *at*, et porro duos titulos:

XXV Vm mæn dela vm bruþlöps cost.

XXVI Vm ærþ oc bröþra skipt.

54) C. add. titulum: *XXVIII Vm bak arff.*

55) D. *uiþiar arf*; male. C. add. quinque titulos:

XXX Huru faþer æller moþer scal wt giua i eghnum husum oc löðrum. æn þe barn sitt ærva.

XXXI Huru mæn scolo arf gulditt wita.

XXXII Huru broþer sun ærwer meþ faþors broþir atter i æt sina. oc æi fram.

XXXIII Vm faþernis frender sighthia at þæt barn war æi livundis fót.

XXXIII Vm moþer faþer æller moþer moþer combær at arwe. huru þe scolo skyldastum vtgiua i ægnum. oc hus oc innviþer quarra halda.

56) C. add. tres titulos:

XXXVI Vm man dræper til arff.

XXXVII Vm man festir frillu.

XXXVIII En delis vm laghlica festu.

57) C. *þrela.*

58) C. add. titulum: *XLIII Huru cona scal barna faþer sin wita.*

59) C. add. *sin.*

60) C. add. quinque titulos:

XLV En cona witer manne barn oc ær æi sialwer til swara.

XLVI Huru frillu döarn ærwer faþer sin.

XLVII Huru frillu barn scal föþas.

XLVIII Frillu barn ligge i faþers oc moþors warnað.

XLIX Biscopur a rapa fastone æn barn forderwas.

XIX. Huru frillu barn ærwis.⁶¹⁾

XX. Vm giæld æftir döþan.⁶²⁾

(⁶³*Hær byrias manhælghis balkær oc tælies⁶⁴⁾ i hanum flockær⁶⁵⁾ (⁶⁶*fæm oc þrætighi.⁶⁷⁾**

I. (⁶⁸*Vm drap ær fæ can giora.*

II. *Æn⁶⁹⁾ owormaghi (⁷⁰*ællær galin man dræpær man⁷¹⁾**

III. Vm bakwapa⁷²⁾ drap.

III. Vm (⁷³*drap aff hanlösum⁷⁴⁾ wapa.*

V. Vm handwærka⁷⁵⁾ drap mæþ wapa.

VI. Vm (⁷⁶*affalz⁷⁷⁾ drap.*

VII. Vm wapa bötær⁷⁸⁾ som eþr fulghi.⁷⁹⁾

VIII. Vm dulgha drap oc danar arff.

IX. Vm wilia wærks drap oc gæstæ.⁸⁰⁾

X. Vm tvebötes drap.⁸¹⁾

3

61) C. *scal ærwas*; add. tres titulos:

LI Huru frillu barn ærver moþer sina.

*LII Huru frillu barn ærver fram i at
sina oc æi atter.*

*LIII Vm nocot clandas þæt i ærfd ær
comit.*

62) C. add. titulum: *LV Huru man scal giald
sitt cræuia. baþe minna oc mera.*

63) Cfr. not. 26. pag. 71.

64) C. *tælias.*

65) B. *Loco litt. k primum scriptum est k.*

66) C. *.C. oc .VI.*

67) D. sic. B. *fiurutighi.* Cfr. not. 66.
praecedentem.

68) C. loco huius tituli duos habet:

I Vm fæ dræper man.

II Vm skapa þær diur hemsöt gör.

69) C. *Vm.*

70) C. om. *ællær galin man.* Cfr. not. 71
sequentem.

71) C. add. titulum: *III Vm drap oc apra
scapa þær galin man gior.*

72) C. *vapa.*

73) C. *hand lös wapa drap.*

74) D. *handlösum.*

75) C. *handa werca.*

76) C. *aldra handa scapa i aff fallum. oc
i a fallum.*

77) D. add. *oc a falz.*

78) C. *wapa botæ.*

79) C. D. *fylghir.* C. add. duos titulos:

*X En faþer æller moþer dræper barn sit
meþ wapa.*

XI En cona i löskeleghe döþ i barn sot.

80) C. add. sex titulos:

XIII Vm drap þær döls.

XV Vm hald bana.

XVI Vm rapþana.

*XVII En fæ dræparins winz till æi ful-
dra bota.*

XVIII En man dræper oc vndan rymir.

*XIX En twer hoggas oc annan warþer
sar. oc annan dræpin.*

81) C. add. *oc fyrst vm forsatur*; et porro
quinque titulos:

*XXI Vm man warþer dræpin fori borþ
oc bryggiu sporþe i conongs leþung.*

- XI. Vm hundræpa gæld i drapum.⁸²⁾
 XII. Vm (⁸³innan sænga drap.
 XIII. Vm (⁸⁴þe mal bæpe gangær firi lif oc goz
 XIII. Vm drap mællum⁸⁵⁾ præst oc lecmanz.
 XV. Huru man scal wita drap sæt oc böt⁸⁶⁾
 XVI. Vm forgiærningar.
 XVII. Vm þokka bötir.
 XVIII. Æn⁸⁷⁾ owormaghi gior mannæ⁸⁸⁾ sar.
 XIX. Vm wæpa bötir i sarum.
 XX. Vm sialua sæt.
 XXI. (⁸⁹Warþær man barþær. hoggin ællær bænbrutin⁹⁰⁾
 XXII. Huru længi man skal sarum warþa.⁹¹⁾
 XXIII. (⁹²Vm wilia wærk i sarum oc læstls bötær.
 XXIII (⁹³Vm skenu oc huru man skal annan við sar binda

XXII Vm cona dræper man æller man cono.

XXIII Vm hawande cona warþer drepin.

XXIII Vm heþit barn dræps til arff.

XXV Vm cona gior heþit morþ.

82) C. add. titulum: XXVII Vm man hitter lik ærat oc vndat i weghum.

83) C. drap innan sængar.

84) C. man dræper sin ræta herra.

85) C. millan.

86) C. add. tres titulos:

XXXII Vm draparen dör fyr æn lagh fylt warþer til hans.

XXXIII Vm draparin warþer laghvinnin til draps fyr æn han dör.

XXXIII Vm biltugher man dræper man oc annur hans brot.

87) C. Vm.

88) C. D. manne.

89) C. loco huius tituli sex habet:

XL Huru acomor sculu mætas

XLI. Jnan .XIII. dagha sculu amo (sic) acomor synas.

XLII Huru manhelgh lysis oc synæs.

XLIII Vm fulsære.

XLIII Vm brut bena.

XLV Vm cona sarghar cono.

90) D. benbrutin.

91) C. add. titulum: XLVII Vm man warþer hoggin fullum sarum. æller (lege a) almenninghs torghe.

92) C. loco huius tituli duos habet:

XLVIII Vm afhogh.

XLIX Vm afhog oc sar i friþum.

93) C. loco huius tituli duodecim habet:

L Vm skeno.

LI Vm socningar.

LII Huru mykit gælcare scal taka af þæs manz penningum sum annan hogger i köpstæpe.

LIII Huru friþ scal lyses oc standa þær cononger comber i land.

LIII Vm man hennir a gambli feghþ i conongs friþi.

LV Vm man warþer dræpin a almenninghs torghe a rætum torgk dagh.

LVI Vm man warþer dræpin (lege hoggin) æller barþer fullum sarum oc far formal sin.

LVII Vm man hemar þæn dræpit æller hoggit hanver.

LVIII Vm þræle witis frelsmanz drap.

LIX Vm frelsman dræper þrel æller þrel frelsan man.

LX Vm sar mellen þræls oc frels manz.

- XXV. (⁹⁴Vm morþ oc ran oc nam.
 XXVI.⁹⁵) (⁹⁶Vm þiufnaþa oc huaru⁹⁷) þiuf scal lagwinnas.
 XXVII. Vm þiufnaþa clandan.⁹⁸)
 XXVIII Vm lezn⁹⁹) oc leznafall.
 XXIX. Vm forfall i lezn.¹⁰⁰)
 XXX. Vm ranzsakan i þiufnaþi.¹)
 XXXI. Vm wipærtaku²) þiufsti oc bodræt.
 XXXII. (³Æn cona stiel.

LXI Vm man hogger wapn allar clæpe manz.

94) C. loco huius tituli duodecim habet:

LXII Vm morþ oc ransmæn.

LXIII Vm þæn æi orcar fullum botum for sar eller drap.

LXIII Vm þæn annan sneper.

LXV Vm brot þær brytas oc bötas utan stockholm.

LXVI Vm hand ran

LXVII Vm sleþa ran.

LXVIII Vm saþul ran (lege LXVII Vm saþul ran. LXVIII Vm sleþa ran.)

LXIX Vm likran frels manz oc vfrels manz.

LXX Vm bosran.

LXXI Vm bosbrigh

LXXII Æi ma nema utan til conongs vtgerþ.

LXXIII Vm þæn halder oc hæfter nam fore kirkio bygning oc snæke.

95) B. XXVII scriptum est, at ultimum I deletum. Loco sequentium numerorum XXVII &c. continuato errore scriptum est XXVIII &c.; at hæc ab ipso scriba sunt emendata.

96) C. loco huius tituli undeviginti habet:

LXXIII Vm þiufnaþa.

LXXV Vm mæn taka þiuf þær þing friþ (lege þingariþir; cfr. ManhB. 26: 5.) in æro. oc huru honum scal fram warþa a þingh.

LXXVI Vm man slepper þiuf sinum.

LXXVII Vm manne gifs sac fore band.

LXXVIII Vm hema hion stiala.

LXXIX Vm þæn annars þiuf taker.

LXXX Vm bolfastar man stial eller wsker.

LXXXI Vm ovormaghi stial.

LXXXII Vm þæn az nappar eller corn stial aff ærum.

LXXXIII Vm þæn nyter taker. ærtir. bönor eller rowor.

LXXXIII Vm þæn stial somar tenung buc eller galt.

LXXXV Vm þæn annars co molkar.

LXXXVI Vm bosspeald.

LXXXVII. Vm gildre oc næt manna.

LXXXVIII Vm þæn stel annars farcoste eller bryter skip.

LXXXIX Vm þæn som taker hæst eller batt manz vlowandis.

LXXXX En man gitter æi þiuf sin takit fyr æn han i hel slar.

XC (lege XCI; et sic in sequentibus pro XCI lege XCII &c.) Vm mötas baþe a eno þing þiufnaþer oc saramal.

XCI (lege XCII) Vm lagha lösn i þiufnaþe.

97) D. huru.

98) D. cland.

99) C. lezni.

100) C. lezmun.

1) C. þiufnath; add. quinque titulos:

XCVI (lege XCVII; cfr. not. 96. supra) Vm þæt clandas cöpt ær aff bondans cono.

XCVII (lege XCVIII) Vm þiuf þær griþin warþer i andre laghsagho.

XCVIII (lege XCIX) þæn a husum warþa sum nycla ber fore þiufst.

XCIX (lege C) Vm þæn annan rænir tax oc lethsnar.

C (lege CI) Vm þæn þiufvaper ær.

2) C. wip tacu.

3) C. Vm cona stel.

XXXIII. Vm wægha fyndir oc lysningær.⁴⁾

XXXIII. Hittir⁵⁾ man⁶⁾ fæ manz ællær hemohion.⁷⁾

XXXV. Vm watn fyndir.⁸⁾

(⁹*Hær byrias* (¹⁰*iorþa balkær oc tælies*¹¹⁾ i hanum flokkær attartan.¹²⁾

I. (¹³Huru iorþ skal laghbiupas.

II. Vm iorþa fasta.¹⁴⁾

III. Vm iorþa skipti¹⁵⁾

III. Twe¹⁶⁾ binda fang a en.

V. Bondi¹⁷⁾ sæl iorþ husfru sinnæ.¹⁸⁾

VI. Huru man skal biuþa til byrþ.

VII Skipti¹⁹⁾ man wiþ witwilling.²⁰⁾

VIII. (²¹Skipti man til köpstapa.

IX. Hwar som fasta bita æi²²⁾ a rætum æghandæ.²³⁾

4 X. Vm iorþa wæpsætning.

XI. Vm attærköps fasta.

XII. (²⁴Köpær af witwillingi²⁵⁾ ellær af galnom manni.

XIII. Huru iorþ sæls i þrangum.²⁶⁾

4) D. *lysningh.*

5) C. *Hitti.*

6) C. D. sic. B. *ma.*

7) C. *hema hion.*

8) C. *watna fynder.*

9) Cfr. not. 26. pag. 71.

10) D. *flokkær i iorþa falkær* (sic) *attartan. þætta ær fyrst.*

11) C. *tælias.*

12) C. *.XLIIII. þæn fyrste*; index vero capitum continet XLV titulos; etsi, uno capite omisso, textus illius codicis re vera XLIV tantum habet capita. Cfr. ea quae ad textum cap. 9 adnotantur.

13) C. loco huius tituli duos habet:

I Vm iorþa cöp oc skipt.

II Huru iorþ scal witas laghubæn wara.

14) C. add. tres titulos:

III Vm þæn annars lagha garþ quel.

V Huru þe nesto agho iorþ cöpa.

VI Vm afflinga iorþer.

15) C. add. duos titulos:

VIII Vm twer binda cöp a man byrþær man oc vbyrþær man.

IX Vm twer dela vm fæþernes iorþ.

16) C. *Vm twer.*

17) C. *Vm bondæn.*

18) C. add. titulum: *XII Vm iorþ clandas sipan salin ær doþær.*

19) C. *Skifter.*

20) D. *willingh.* C. add. *æller owormagha.*

21) C. *Vm man skifter eghn till cöpstath.*

22) C. om. *æi.* Male.

23) C. *æghindæ.*

24) C. *Vm man cöper iorþ aff witwillinge æller owormagha.*

25) B. *witwillingæ*; ni fallor, scriptum, at scalpro emendatum est.

26) C. add. tres titulos:

XXI Vm þe setia iorþ flere sum ær i boscap saman æller cöpa.

XIII. Vm træþis²⁷) lön.

XV. Huru man scal iorþ landboum byggia.²⁸)

XVI (²⁹Vm bolax fæ.

XVII. Huru faþær³⁰) a barnum iorþ³¹) fori föþu biupæ.³²)

XVIII. Æn³³) man six af iorþa delu fyr æn hon lyctæþ ær.

(³⁴Hær byrias köpmala balkær oc tælies³⁵) (³⁶i hanum flockær (³⁷fiurtan.

I. Vm flærþæ köp i gulli ællær³⁸) silfri.

II. (³⁹Vm flærþæ köp af köpmannum oc torgköp⁴⁰)

III. (⁴¹Kalla man annan (⁴²þræl oc þipborin

III Æn⁴³) man sæl cristin⁴⁴) mann.

V. Vm köp þe⁴⁵) husfru ma giora.⁴⁶)

XXII Vm sialda (sic) iorþ.

XXIII Huru fastæ bita i boll bondans
vm æi ær avisning till.

27) B. Loco litt. t antea scriptum fuit þ.

28) C. add. tredecim titulos:

XXVI Vm gift oc afraps dagha.

XXVII Vm lanboe siter quar meþ afræpe.

XXVIII Vm iorþ giftis vndan aprum oc
þæn gifter.

XXIX Huru landboa ma taca. oc aff
iorþ nræca.

XXX Vm man vil æi miþ afrap taca.

XXXI Vm lanboe lægger atter half or-
togh æller minna oc sar æi. oc sæter
æi afrap tacum i hender.

XXXII Vm fræst þær lanboe haver till
at flyttia hus sin.

XXXIII Vm lighris willu

XXXIII Vm by can i delo coma oc clan-
das iorþ fore landboum.

XXXV Vm man griper till fangamanz

XXXVI Vm landboe gior anwæcan æller
garþa fall.

XXXVII Vm man vil æi sialwer fara eghn
sina i by annars oc æi aprum byggia

XXXVIII Huru lanboe a bygninga iorþ
göþa.

29) C. loco huius tituli tres habet:

XXXIX Huru man scal bolagh leggja.

XL. Huru bolax mæn scutu boo skipta.

XLl Vm mæn dela vm boskipt.

30) C. add. æller moþer. D. add. oc moþer.

31) B. Litt. þ omissam supra lineam add.
scriba.

32) C. add. duos titulos:

XLIII Vm son æller dotter wraker fu-
þer æller moþer.

XLIIII Vm man dör fyr æn vp ær nôt
þæt han fore sic feste.

33) C. Vm.

34) Cfr. not. 26. pag. 71.

35) C. D. tælias.

36) B. Loco litt. i h primum scriptum est m,
cuius litterae ultima lineola in h mutata est,
media vero non deleta; ut adeo legi pos-
set nhanum.

37) D. fiughurtan. C. .XVII. oc þæn-
ne ær þæn fyrste.

38) D. oc.

39) C. loco huius tituli duos habet:

II Vm aldra handa sterþa cöp.

III Vm torgh cöp.

40) C. D. sic (cfr. not. 39. praecedentem).
B. Litt. p, in extrema folii ora scripta,
periit.

41) C. Vm man callar annan &c.

42) D. þæl oc þipborin. Male.

43) C. Vm.

44) C. cristnan.

45) C. þar (pro þær).

46) C. add. oc hema hion oc annur hion
oc barn bondans.

- VI Vm hæsta⁴⁷⁾ skipti oc fröstmark.⁴⁸⁾
 VII (⁴⁹⁾Vm hæsta köp oc annars fælæpi.
 VIII. Vm inlax fæ.
 IX. Vm leghu a (⁵⁰hæst sællær apra costi.
 X. Vm⁵¹⁾ wæpsætning.⁵²⁾
 XI. Vm borghan.
 XII Vm giæstning. oc rættærae.
 XIII Vm giengiærþr⁵³⁾ i lænum (⁵⁴oc skiutagiærþ
 XIII. Vm giæstning fatökra manna.

(⁵⁵Hær byrias bygninga balkær oc tælies⁵⁶⁾ i hanum flockær (⁵⁷atta oc tiughu.⁵⁸⁾)

- I. Huru by scal til iamföris.⁵⁹⁾
 II. (⁶⁰Huru by scal tómtum lægisæ oc husum byggisæ
 III. (⁶¹Huru man scal sa oc akra syndær⁶²⁾ bryta
 IIII. Vm diki.
 V. Vm (⁶³garpa oc garpafall.⁶⁴⁾)

47) C. add. cöp oc.

48) C. D. fræstmarc.

49) C. loco huius tituli tres habet:

VIII Vm allar handa cöp sælþa.

IX Vm cöp witne.

X Vm bryggþ.

50) C. hæste oc apræ coste.

51) B. v. Vm bis scripta est, at priori loco deleta.

52) C. add. i lösdrom.

53) C. D. gengærþ.

54) C. om. oc skiutagiærþ.

55) Cfr. not. 26. pag. 71.

56) C. D. tælias.

57) C. .L.XVI.

58) D. add. þætta ær fyrst.

59) C. add. quattuor titulos:

II Vm almanna vægh till by hvars.

III Vm gatur þær ginum by læggias.

IIII Huru tomt a byrias æfter byar male.

V Huru þan a lighre rapa sum mæst i by agher.

60) C. loco huius tituli novem habet:

VI Huru tomt scal husum byggias.

VII Æn vrquæme ær i by þær tomtær (lege tomtum) scal byggias.

VIII Vm göpning.

IX Vm farwægher hæver menföre aff bygning.

X Æi a tomt gatu menföre göðra.

XI Huru man ma farwæghin taca (lege farwægh intaca) æn han rymer melum tomtær bondans

XII Vm man bygger a swina walli.

XIII Huru længe hus ma a tomt standa æfter iamföre oc ræte solskipt.

XIIII Huru aker (addæ skal) æfter tomt (lege tomt) læggia oc ænde carle göpning oc röðeghe.

61) C. Vm almanna vægh þær ginum giærþ liggir.

62) D. sundær.

63) C. garpa fall oc syna mæn til garþar.

64) C. add. novem titulos:

XVIII Vm fæ comber ginum garþ ngildan.

- VI. Vm inwraak.
 VII. Vm scoghæ skipæn.
 VIII. (66 Vm byrgsel a66) æng oc akær farliþ oc torfskyrdær.67)
 IX. Vm wærna ruff.
 X. Vm urfiældær i by.
 XI. Vm leghoruff (68 oc leghostæmpnur.
 XII. Vm awærkan granna wiþ granna.
 XIII. (69 Vm awærkan bolstaþ mællum oc hummblagarþa
 XIII. Vm70) scoghæ awærkæn.71)
 XV. Vm scögning oc vm72) gildri.
 XVI. Vm awærkæn a fiskiwatn73)
 XVII. Vm (74 byær anit oc bolstaþaskiæl75)
 XVIII. Vm (76 ra oc rör oc hvilikin bolstaþaskiæl sculu wæra
 XIX. Vm hiorþlötær oc scoghæ byamællum.

5

- XIX Huru ætio bötir sculu cræwias oc sökias.
 XX Vm lagha skilning þær bötas fore æltiur.
 XXI Vm man bryter garþ niþer.
 XXII Vm man brinnir (lege brænnir) meþ wapa æller wilia.
 XXIII Vm man hogger vp garþ annars oc hem förir.
 XXIII Vm man taker stang aff garþ manz
 XXV Vm walburgha mæssu scal gærþ vm ængia wara.
 XXVI Vm man hælðer æller tyuþrar i tægh annars.
 65) C. loco huius tituli quinque habet:
 XXIX Vm byrgsl a aker oc æng.
 XXX Vm man aker ywi aker vscornan.
 XXXI Vm spæld þær ginum farliþ ganger.
 XXXII Vm torfskyrþær.
 XXXIII Vm annars manz sæþ þær comber a atter laghu iorþ.
 66) C. sic (cfr. not. 65. praecedentem). B. D. om. a.
 67) D. torf skyrd.
 68) C. om. oc leghostæmpnur.
 69) C. loco huius tituli duos habet:
 XXXVIII Vm awærkan bolstaþa mællum.
 XXXIX Vm mæn dela vm humbla garþa.
 70) C. add. aldra handa.
 71) C. add. duos titulos:
 XLI Vm man taker annan i scoghe sinum.
 XLII Vm mæn wilia scoghi skipta oc somi vskipt harva.
 72) C. D. om. vm.
 73) C. add. quinque titulos:
 XLV Huru þæn a wizerþ aftægh (lege aftæght) giörþe.
 XLVI Huru þöm skils lagh sum æi bar oc atakin (adde æru).
 XLVII Huru þöm giffs wizerþ sum skipt wil a læggia.
 XLVIII Vm svnd æller ströma þær ligia innan æller vtan bya bolstaþa.
 XLIX Vm þæn annars fiskitolum spillir.
 74) C. byaran oc bolstaþ delur. Male.
 75) C. add. tres titulos:
 LI Allir harva wald vndi conong wæþia.
 LII Vm synir.
 LIII Vm mæn wilia bolstaþ meþ garþe skilia lata.
 76) C. rar. rör oc rabrut.

XX. Vm almænniŋgæ.

XXI. Vm nyær⁷⁷⁾ vþgiærþær.

XXII (⁷⁸Vm mylnur oc watutæpur.⁷⁹⁾ oc lezænd⁸⁰⁾

XXIII Vm broar oc (⁸¹scaða i broum

XXIII Vm waþæ eld.

XXV. Vm kaŋnawargh.⁸²⁾

XXVI. Vm fear nyt⁸³⁾ annars olofvandis.⁸⁴⁾

XXVII. Vm scaða þan fæ gior⁸⁵⁾

XXVIII Vm gorbötær.⁸⁶⁾

(⁸⁷Hær byrias þingmala balkær. oc tælies⁸⁸⁾ i hanum floekær⁸⁹⁾ (⁹⁰fiura oc tiughu.⁹¹⁾

I. Huru domara⁹²⁾ sculu⁹³⁾ takas.

II. Vm þing hvar þæt wæra⁹⁴⁾ scal ællær nar

III. Cumbær æi lænsman til þingx⁹⁵⁾ sea eþ

III. Cumbr þingxdaghær a hælghandagh.

V. Vm buþcafla.

VI. Vm þinghlama.⁹⁶⁾

VII. Æn (⁹⁷domara coma æi til þingx.

VIII Æn (⁹⁸domara wiliæ æi⁹⁹⁾ döma.¹⁰⁰⁾

77) C. ny.

78) C. hunc titulum in duos dividit:

LVIII Vm mölnor oc watn tæper.

LIX Vm leþsvnd oc bata leþ.

79) D. watn tappur.

80) Pro leþsund v. leþsund. Cfr. not. 78. supra.

81) C. broa scaða.

82) C. casna wargh.

83) C. fear nüt.

84) C. add. titulum: *LXIII Vm man lægger merke a merke annars manz.*

85) C. add. fæ.

86) C. gorböningar (lege gorbötningar).

87) Cfr. not. 26. pag. 71.

88) C. tælias.

89) D. om. *floekær.*

90) C. .XXXI. þæt fyrsti.

91) D. add. *þætta ær forst.*

92) D. domare.

93) C. sic. B. D. *scal.* Cfr. not. 92. præcedentem.

94) C. *wara*, et sic in sequentibus ubique.

95) C. add. *at.*

96) D. *þingmala.*

97) D. *domare com* (lege comber).

98) D. *domare will.*

99) C. add. *dom.*

100) C. D. sic. B. *döm.* C. add. duos titulos: *IX Huru nempd scal nempnas.*

X Huru domare moghu sin dom vndi land oc laghmanné halda.

- IX. Huru maþær¹⁾ giwær manni sac.²⁾
 X. Vm twætalú.
 XI. Huru man sættær sinæ talu aprum i hænder³⁾
 XII. Huru lagh sculu. fæstæs oc ganges.⁴⁾
 XIII. Huru epær (⁵standi ællær attærgangi.
 XIII. (⁶Huru man scal (⁷söki annan.
 XV. Æn þæn brytær ængu hawær wiþ hæta.
 XVI. Æn bolfastær man brytær.
 XVII. Huru man scal mæta fori andrum.
 XVIII. Vm witnis mal.
 XIX. Vm wæpning. oc doma.
 XX. Huru cona (⁸ma sværiæ oc witni bæra
 XXI. (⁹Giwær bondi cono sinnæ¹⁰⁾ sac um forgærningær
 XXII. (¹¹Giuuær nocor mö sac.
 XXIII. (¹²Giwær ængkiu¹³⁾ sac.¹⁴⁾
 XXIII. Vm friþir¹⁵⁾ i soknum.¹⁶⁾

1) C. man.

2) C. add. oc vm döz manz sac.

3) C. add. oc þan sum talar vbupne talu.

4) C. D. gangas. C. add. duos titulos:

XV Vm lensman (lege lansman) kærir till bymanz. æller byman till lanz man.

XVI Æi ma epir i aff kænnu þing gangas.

5) C. stander æller attir ganger.

6) C. loco huius tituli tres habet:

XVIII Hær six huru ræt skæl (lege skal) vtt mæta malsæghande. carle oc cononye. oc huru þæn saki comber licet wiþir.

XIX Hær sighs at ængin man scal malsæghanda ræt taca utan ræter sacæghande.

XX Huru wæpias fran domara vndi laghman oc fra laghmanne vndi conony.

7) Pro sökia annan. D. sic.

8) B. sværiæ ma scriptum est, at iustum verborum ordinem adpositis signis indicavit scriba.

9) C. Æn bonde giver cono &c.

10) C. D. sinne.

11) C. Vm nocor giver.

12) C. Vm nocor giver &c.

13) D. C. ænkiu.

14) C. add. titulum: XXX Huru lænsmaþer biþer bondan giora vp sac oc sokn oc huru han nempner þing fore garþ hans.

15) D. friþ.

16) B. Folia duo proxime sequentia continent capp. XIX, XXII et XXI KirkB. UplL. rec. man. scripta. Cfr. UplL. Præf. pag. XIV.

(2 *Hær byrias væstmanne*³) *laghbok.*⁴)

I.

CRistno⁵) balkær⁶) ær fõrst i laghom warom oc⁷) hælagh kirkia. Nu wilia cristnir mæn crist⁸) bud halda oc kirkio aff nyo byggia. þa scolo bõndar⁹) til biscops fara. þe som þær i sokn æra.¹⁰) oc sokna præst sin mæþ sic haua oc aff biscope loff beþas. at þe kirkio byggia mogho.¹¹) biscopær a æmne þera scopa. oc loff til giwa. þæpan scolo þe hem fara. oc stemnodagh fore læggia allom þem iorþæghanda æro. i sokninne. þe (¹²scolo daghs wærke til lata æffte bonda taal¹³) oc aka æftir iorþa tal¹³) §. I. Nu can man þan iorþæghande ær i sokninne.¹⁴) fælla niþær kirkio bygning. þa mogho¹¹) kirkio wæriandær taka hans pant. fore ett daxwærke flura¹⁵) þemninga. oc sua fore annat. oc sua fore þriþia. oc þo¹⁶) daxwærkin full. þæt magho¹⁷) kirkio wæriandær at¹⁸) saclõso giora.¹⁹) vtan dom. þryzkaz nokar²⁰) oc fellir niþær daghwærke²¹) flere. æn þry.²²) þa fülle attær daghwærkin²³) oc mæþ

I = *UplL. KirkB. 1:1, 2.*

- 1) B. Verba kristno balkær in summo margine sunt scripta. C. calci iudicis capitulum libri KrB. addit rubricam: *Hær byrias cristno balkær i westmanna lagh book. oc six fyrst vm kirkio bygningh*; sequenti vero folio, ubi incipit textus dicti libri, habet rubr. *Hær byrias mastmanna (sic) laghbookh in nomine domini amen.* E. habet rubr. *Hær byrias kirkio balkær mæþ flokkom.* D. Folio abscisso, initium huius capituli desideratur, usque ad verba (*scu*)lo daxwærke till lata &c. (cfr. not. 19. pag. 70, et not. 12. infra.)
- 2) E. om. *Hær — laghbok.*
- 3) C. *wæstmanna.*
- 4) C. add. *in nomine domini amen.*
- 5) E. *Crister ær &c.*
- 6) C. *balkær.*
- 7) E. add. *sua.*
- 8) Pro *cristis.*
- 9) C. *bõndær.* E. *bõnder.*
- 10) E. *æru.*
- 11) E. *magho.*
- 12) D. post lacunam (cfr. not. 1. supra) hic iterum incipit.
- 13) E. *tale.*
- 14) E. *sokn.*
- 15) C. D. *fyra.* E. *fra.*
- 16) D. *þö.*
- 17) C. D. *mogho.*
- 18) B. Litt. t lapsu calami est deformata; c primum scriptum esse videtur.
- 19) E. *gõra*, et sic in sequentibus passim.
- 20) D. *nocar.*
- 21) C. E. *daxwærke.* D. *dax wæke* (sic).
- 22) D. *þri.*
- 23) C. D. E. *daxwærkin.*

þrie²⁴) markær.²⁵) þa²⁶) III *markær* scolo til kirkio bygning læggias. Vm alt þæt kirkio bygning. oc kirkio bool warþær. þryzkaz þar²⁷) nokor wipær. þa ma *præstær* guzlicama fore hanom op halda.²⁸) þær til han²⁹) hawær ræt giort. æn sua ær at sokna mæn þora han æigh³⁰) at sōkia.

II.

(³¹Nu ær kirkia byriad mæþ grunduale. oc lyctat³²) owan mæd huwæ.³³) þa scal kirkia bol hawa þær *præstær* scal a byggia. þæt scal wara tolf þynia sæþe. oc fiughor³⁴) lassa æng oc tiughu. þe bol hawa e lipogh 9 warit af allom vt skyldom. §. 1. Nu agho böndær hus a kirkio bol föra. þæt æro siu lagha hus. Stowa. oc stecara hus. Lapa oc kornharbærghe.³⁵) Vi-stahus.³⁶) Söuinhus.³⁷) oc fæ hus. Sipan³⁸) þæsson³⁹) hus æro væl boin. þa scal *præstær* at husom göma. at þe af uanryct⁴⁰) æi fordæruins §. 2. Æn-gin *præstær* ma kirkiunne⁴¹) garþ af stap föra oc i annan. utan sins biscops orlof. oc soknnina⁴²) goþwilia. utan han föræ⁴³) han a sin eghin⁴⁴) cost. oc huarke a soknamanna cost. ællær kirkio §. 3. Alle *præstir* oc kirkio land-boa þe agho broar byggia. oc garþa garþa. oc wæghe⁴⁵) ryma.⁴⁶) ællær æfte lanz laghom böta

II: pr. = I. KrB. 3:2; UplL. KirkB. §§. 1-3 = UplL. KirkB. 2:1-4.
2:pr. (§. 1, cfr. I. KrB. 2.)

24) D. *þrea*. E. *þre*.

25) D. Rec. man. in marg. add. *och*.

26) D. *þæ*.

27) C. E. *þær*.

28) E. *oppihalda*.

29) C. om. *han*.

30) D. *æi*. E. *æy*.

31) E. *connectit hoc caput cum proxime antecedente*.

32) Pro *lyctap*. E. sic. C. *lyctath*.

33) E. *hwæ*.

34) D. *fivror*. Lege *fiughora* v. *fuwa*.

35) C. D. E. *kornhærbærghe*.

36) D. *visthus*.

37) E. *söfu hus*. C. *Sömpnhus*.

38) D. om. *Sipan*.

39) C. E. *þæssön*. D. *þasson*.

40) D. *wantycet*. Male.

41) C. E. *kirkiunna*.

42) C. *soknamanna*.

43) C. D. E. *före*.

44) B. *Loco v. eghin aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum*.

45) C. E. *wæghe*.

46) E. *ryma*, ab ipso scriba, ut videtur, in *rypia* mutatum.

III. Hær six om kirkio wighningh.

Nv þorwo böndær kirkio wighia lata. þa agho þe (⁴⁷biscope þuþ fa. biscopær a þær coma. oc kirkio wighia. Biscopær a⁴⁸) oc þæm stæmnodagh fore læggia nær⁴⁹) han coma will. cumbær han til minsto kirkio. þær⁵⁰) scolo böndær hanom uppe halda enne borþ Stallara hans oc stecara giwa sæx öra. biscopær scal þrætighi hæsta hawa. tio aff þæmma⁵¹) korn giva.⁵²) þær scal han hava tolf öra. at wighslafæ⁵³) Wighir han mere kirkio. þær scal han hawa III. markær at wighslafæ⁵⁴) stallare oc stecare sæx öra. twænne borþ æi fleræ hæsta hawa æn (⁵⁵fyr ær saghat. Wighir⁵⁶) mæsto kirkio þær scal han hawa sæx markær at wighslafæ. stallare oc stecare sæx öra. þrænne borþ æcke⁵⁷) oc⁵⁸) flere hæsta hawa æn fyr.⁵⁹)

III.⁶⁰)

Nv ær kirkia wighþ þa cumbær præstær oc til hænnu bepis. þæt mun ræt wara⁶¹) þæn at taca⁶²) þem allom asæmbær. soknamæn agho mæþ ha-
10 nom til biscops fara. biscopær a scopa connest hans oc wighsla bræf hans. Nu can æi sokn om præst sæmia. þa agho böndær þrea præste⁶³) i wal læggia. Biscopær scal en af taka. sæmbær æi sokn æn þa. hafwæn þe wizorþ ær biscope fylgia. Nu ær præstær takin baþe mæþ biscops wilia⁶⁴) oc swa

---

III = I. KrB. 8; UplL. KirkB. 4:pr.

III = UplL. KirkB. 5. (Cfr. I. KrB. 1.)

---

47) E. *til biscops boþ sænda. biscoper &c.*

48) E. *agher*; et sic in sequentibus passim.

49) C. D. *naar.*

50) B. Litt. *r* omissam supra lineam add. scriba.

51) E. *þem.*

52) B. Loco v. *giva* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

53) E. *wigxlo fæ.*

54) C. D. E. sic. B. *wighlafæ.*

55) E. *först ær sakt.*

56) C. E. add. *han.*

57) B. Litt. *c* omissam supra lineam add. scriba. D. E. *æi.*

58) E. om. *oc.*

59) E. add. *ær sakt.*

60) D. E. add. rubr. *hær six vm* (E. om. *vm*) *prest oc soknæ men.*

61) C. om. *wara.*

62) C. add. *sum.*

63) E. om. *præste.*

64) E. add. *oc bonða.*

mæþ soknomanna.⁶⁵) þa agho böndær kirkio sina oc hænna scrup præste i hændær sætia. oc præstær clocara.

.V. Hær six om (⁶⁶clocara oc kloccor.

Nv can kirkia stolin warþa. ær helt baþe hun oc hell. þy⁶⁷) a kloccare swara. hittir⁶⁸) þiuf innan nat oc iamlanga þæt ær fore sic. hittir æi;⁶⁹) giælde sialfwær. Warþær kirkia bröten⁷⁰) oc (⁷¹þa leþ stolin. warþe cloccare æi þy mera æn hwar annara soknamanna §. 1. Nu can op brinna⁷²) kirkia af (⁷³liuse ællæ elde þem⁷⁴) kloccare in bar.⁷⁵) þa scolo soknamæn til kloc-cara⁷⁶) tala. kloccare a waþa ep fore sic XVIII.⁷⁷) manna biuþa. oc waþa bot .VII. markær⁷⁸) oc hawa fæ i taka handom. fylghi sva þem waþa som allom⁷⁹) brandwaþa. Bristær at epe. böte XVIII. markær. þe⁸⁰) (⁸¹XVIII. markær agho kirkio til bygning læggias. §. 2. Nv can maþær⁸²) til kirkio coma oc cloccor beþas. þæt ær ræt þæn at taka. som baþe sæmbær præste oc sokn. sæmbær þem æi a. þa takin soknamæn slikan som⁸³) þer sialwir wilia. Nu can kirkia mista nokot af sin⁸⁴) skrup. fore kloccara wangömslo⁸⁵) skyld.⁸⁶) hwilica leþ þæt can hælzt wara. þæt a kloccare⁸⁷) attær⁸⁸) gælda. oc e hwat han orcar æi attær gælda. þa gældin⁸⁹) sokna mæn som han til kloccara toco. §. 3. Nu siþan kloccor æro kloccara i hændær sættar.⁹⁰) þa

V: 1-3 = UplL. KirkB. 6:2-5.

(§. 1, cfr. I. KrB. 5:5.)

65) C. E. soknamanna.

66) E. æn kirkia kan stulin waarþa.

67) D. þu, et sic in sequentibus passim.

68) E. add. han.

69) E. add. þa.

70) C. brutæn. E. bruttin.

71) C. þaleþ.

72) E. op örænna.

73) E. om. liuse ællæ.

74) D. add. ær.

75) C. E. inbær.

76) E. hans.

77) E. atter (lege attertan).

78) B. D. E. marka quoque legi potest. C. marcher.

79) E. add. aprom.

80) D. om. þe.

81) E. om. XVIII. markær.

82) C. E. man, et sic in sequentibus passim.

83) E. om. som.

84) E. sino (lege sinom).

85) C. E. sic. B. D. wangömsla.

86) D. E. skuld.

87) E. klokkaren.

88) B. Litt. r omissam supra lineam add. scriba.

89) E. add. þæt.

90) C. sattar.

11 a han ringia lagha ringning. til ottosangs oc mæssu. oc gien like. kloccare ær oc skildoghær⁹¹) bæra bok oc stol⁹²) i sokn mæþ præste. §. 4. Nu conno band a klocco lusna.⁹³) þa a kloccare om en sonnodagh⁹⁴) (⁹⁵i kirkio durom standa. swa oc⁹⁶) om annan oc þriþia. oc⁹⁷) sokn til sighia. oc biþia kirkio wæriandær⁹⁸) raþ a klocco læggia. nu faldær⁹⁹) clocca niþær siþan laghwarat¹⁰⁰) ær. oc slar i hæl cloccara. han ær gildær mæþ marcom þrættan taki þæt up ærwinge cloccarins.¹) allan þan skapa²) cloccare far af clocco. þæt ær allt i wapa gældom. þa bötær nu æro³) opsagþar. þöm bötin kirkiowæriandær. Nu bristær clocca siþan laghwarat¹⁰⁰) ær. uare gild⁴) at⁵) siugh⁶) marcom. bötin oc þæm kirkio wæriandær. af sinom sialfs pænningom þa .VII. markær liggin til clocco köps. Bristær klocca þön⁷) ær⁸) wæghær pund ællæ pundi mera.⁹) gild mæþ marcom XIII. Bristær clocca ær standær þry pund ællæ þrim pundum mera¹⁰) gild¹¹) mæþ IIII. marcom oc XX. þætta¹²) fæ ligge alt¹³) til clocco köps. Nu hafwær æi cloccare bondom til saghat.¹⁴) oc slar¹⁵) clocca¹⁶) cloccara¹⁷) til hælia. ællær far han sar af hæne. ware ogilt. Bristær oc clocca. böte cloccare bot¹⁸) som fyr ær sagþ. Nv ringær þan¹⁹)

§. 4 = I. KrB. 5:6; UplL. KirkB. 6:6.

91) C. D. E. *skyldoghær*.

92) E. *stolam*.

93) D. *lyna*. E. *losno* (sic).

94) C. *sundagh*.

95) E. om. *i* — oc om.

96) C. om. *oc*.

97) E. om. *oc*.

98) D. *kirkiowæriandær*, et sic in sequentibus.

99) B. *faldær* scriptum est, at scalpro emendatum.

100) D. *laghwart*. E. *laghwarat*, at supra lineam rec. forte man. add. *d*, ut legeretur *laghwartat*.

1) E. *klokkanans*.

2) B. Litt. *s* omissam supra lineam add. scriba. E. add. *ær*.

3) B. Litt. *o* omissam supra lineam add. scriba. C. *ær*.

4) D. *gilt*.

5) E. *mep*.

6) D. E. *siu*. C. *siutigh*, ut videtur, scriptum fuit, at litt. *tigh* sunt deletæ.

7) E. om. *þön*.

8) C. *þær*.

9) E. add. *ware*.

10) E. add. *vari*.

11) D. *gilt*.

12) B. Loco posterioris *t* primum scriptum est *þ*.

13) E. om. *alt*.

14) E. *til sakt*.

15) E. add. *þa*.

16) B. *claucca* scriptum est, at punctum priori *a* subiectum.

17) C. *cloccaren*.

18) E. om. *bot*.

19) B. *þæn* scriptum est, at *æ* scalpro mutatum in *a*.

clocco²⁰) æi biþær cloccare til han ær sakær at þrim örom (²¹Brytær han oc clocco. böti attær clocco swa goþa som hon²²) fyrra²³) war. Slar clocca han til skapa. ællær i hæl. ligge ogildær. (²⁴Hwar²⁵) skapa far af clocco klæppe.²⁶) ware ogilt. Nu sighthær cloccare ællær hans arwe. laghwarat²⁷) wara þæt²⁸) clocca lös war. oc kirkio wærianda neta.²⁹) þæt ligge³⁰) a³¹) tolf (³²soknamanna witnom. þöm baþe sighthia ia wiþ. §. 5. Nu a cloccare³³) halwan span corns oc leff oc lefsughæl³⁴) af allom þæm præsti giora³⁵) korn oc quicca tiond æfte þem³⁶) spanne i arose gangær. ællær swa manga pæn- 12 ninga. som han³⁷) gældær om iul. oc þa a han þæt sialfwær soman³⁸) hæm- ta.³⁹) þæn bonde (⁴⁰æi vill cloccara ræt giora. fore hanom a⁴¹) rezskapær. op haldæs. oc alle þe præste giwa öre. þe giuin cloccara twa pænninga at paschom §. 6. Þorff bonde præst til sin. ællær barn cristna lata. þa sighthin böndær cloccara til. oc cloccare⁴²) præste.

VI. Hær six om tiond.

Nv scolo böndær tiond giora. præstær scal wiþ taca. þe scolu wiþær by tal sitt byria a corn tiond sinne. oc lycta wiþær scogh. (⁴³þer scolu af mærkia tionda skyl⁴⁴) hwarn. Þön⁴⁵) tiond scal i þry skiptas. præstær scal þri-

§. 5 = I. KrB. 5:1; UplL. KirkB. 6:7. VI:pr, cfr. I. KrB. 3:pr.
 §. 6 = UplL. KirkB. 6:8.

20) E. add. *sum*.
 21) D. *brister oc clocca. böte &c.*
 22) D. *han*.
 23) D. *fyr. E. för*.
 24) D. om. *Hwar — ogilt*.
 25) E. add. *sum*.
 26) E. *knæplne*.
 27) D. *lagwart*.
 28) E. *ant*.
 29) C. D. E. *neka*.
 30) E. *stande*.
 31) C. *i*.
 32) E. *mannom aff sokn þær baþe &c.*
 33) E. add. *haffna*.

34) E. *leffs sughl*.
 35) D. *gior*.
 36) D. om. *þem*.
 37) D. *hon. Male*.
 38) C. E. *samman*.
 39) C. E. *hænta*.
 40) B. *vill cloccara æi scriptum est; at iustum verborum ordinem adpositis signis indicavit scriba*.
 41) C. add. *pascha dagha*.
 42) E. *klokkaren*.
 43) E. *þær skal*.
 44) C. *schyl*.
 45) E. *þe*.

þia skyl hwarn af hawa. twa scal bonde in föra. oc i þry skipta. en lvt⁴⁶) biscope. annan kirkio. þriþia fatökom mannom. þær som fyrtra ær uant⁴⁷) aka hem⁴⁸) tiond præstins. þa⁴⁹) akis oc nu. þær som fyrtra ær vant bærias hema. bæris oc⁵⁰) nu.⁵¹) ællær ake⁵²) om uintrin. (⁵³þær fore halde bonden fyl. tiond quarra. §. 1. Nu can man sa oc minna æn hunþrad⁵⁴) fa. far æi mera æn en⁵⁵) skyl. twa ællær flere. huro manga han far minna æn hundrap. þa a bonde tionda hwarn tionda skiul.⁵⁶) ællær hward tionda bundin. oc vare sac-lös fore malanom. §. 2. Nv leghir leghodrængær sæ⁵⁷) iorþ ællær annar lö-skær maþær. oc sitær æi sialwær a iorþ þere. þa a tiondas aff iorþinne þær hon liggær.⁵⁸) han giore malan þær han bor. hwat han ær innan soknar ællær æi. bor han a þere iorþ. þa giore tiond. oc ware saklös af malanom æn han hawær (⁵⁹þær a⁶⁰) disk oc duk. §. 3. Kirkia skal skryþa sik mæþ tiond sinne. til altara clæþa. mæsson clæþa. vax oc rökilse mæþ köpa. þorf hon bonap wipær þa agho böndær han til föra. oc kirkia a sic sialf þær mæn til 13 leghia. oc cost halda. §. 4. Böndær agho tionda aff alle sæþ utgierþis oc ingærþis. aff lin. aff⁶¹) hamp.⁶²) af⁶³) ærtom. bönom. (⁶⁴swa oc aff rugh oc hwete. swa som fyr hafwær gamol sipvænia warit. oc af humbla garþom oc æi af kierrom. §. 5. Nu scal bonde quictiond giora. tionda kalf hwarn. tionda gris hwarn. tionda lamb hward ær minna æn tio. giwe pænning fore⁶⁴).

§§. 1 - 4 = UplL. KirkB. 7:1, 2, 4, 5. §. 5 = 1. KrB. 3:1; UplL. KirkB. 7:6. (§. 4, cfr. 1. KrB. 3:3.)

46) B. *lot scriptum est, at v supra lineam* add. scribe.

47) E. add. *aat*.

48) D. *þem*. Male.

49) E. *þær*.

50) C. add. *mep prestins goþnilia*. Cfr. not. 51. sequentem.

51) D. E. add. *medh prestins goþnilia*. B. eadem habet rec. man. saec. XVI in superiori margine addita.

52) E. add. *hem*.

53) E. *firi ako haffue bonden &c*.

54) D. C. E. *hundrap*.

55) D. om. *en*.

56) C. D. E. *skyl*.

57) D. *sæd*; male. E. *sik*.

58) E. add. *oc*.

59) C. *þæra disk &c*. Male.

60) B. Voc. *a* omissam supra lineam add. scribe.

61) E. om. *aff*.

62) E. add. *rofuom*. D. add. *af rowm*.

63) E. om. *af*.

64) E. om. *swa oc*.

65) B. *hward*, ut videtur, additum fuit, at h. v. deleta est; man. paullo rec. in marg. add. *kalf hua(rn) swa firi la(mb) hward*; at litt. *rn* et *mb*, in extrema folii ora scriptae, perierunt. C. add. *kalf hwarn swa fore lamb hward*. D. add. (*lamb* rec. man.

(⁶⁶Tionda gas hwaria. ællær halpæning⁶⁷) fore.⁶⁸) tionda kidling hwarn ællæ halfpænning fore. Tionde⁶⁹) kipling IX. nata gamlan oc XIII. nætær⁷⁰) æftir⁷¹) pascha. Gas oc lamb om mikialsmæssu. Böndær scolo quictiond til kirkio föra oc saklösi fore epom wara. Oc (⁷²aghom wi tionda af allom fisglecom.⁷³) §. 6. Nu sitær gærningis⁷⁴) man⁷⁵) i sokn þan æncte sar. han a at paschom præste giwa halwan öre. æn han enzoman⁷⁶) iær.⁷⁷) æro tu soman.⁷⁸) gæwi⁷⁹) öre fullan. æi oc þy mera at þe flere soman æro. legho drængær oc legho cona giwe⁸⁰) hwart þera fiura pænninga. §. 7. Nu can bonde quar mæþ tiond sitia. oc þo widærgango⁸¹) a tiond giora þa ma præstær op fore hanom halda guzlicama (⁸²a pascha dagh. nu sæghær⁸³) præstær sic ængin⁸⁴) tiond af bonda fangit hawa. ællær mine⁸⁵) tiond fangit hawa⁸⁶) æn han atte af hanom hawa. þa wæri sic bondin⁸⁷) mæþ twæggia manna epe oc sialfsins.⁸⁸) (⁸⁹oc ware þær mæþ saklös

VII. Hær six om⁹⁰) siula mæssu⁹¹)

Dör bonde i sokninne ællær husfru⁹²) þa ma præstær⁹³) cræuia fore ær-

VI: 6 = I. KrB. 3: 4; UplL. KirkB. 7: 7. VII: pr, cfr. UplL. KirkB. 8: pr.
§. 7 = I. KrB. 14; UplL. KirkB. 7: 8.

saec. XVI insertum) hwart. kalf hwarn. oc swa fore hwart; ultima verba oc — hwart lineola sunt inducta.	77) C. D. E. ær.
66) E. kalf hwarn. swa firi lamb hwart. giffui halpæning firi gaas. swa firi griis. swa firi kipling. Tionde kipling nio &c.	78) C. D. E. saman; et sic C. D. in sequentibus passim; E. vero ubique.
67) D. halpænninga.	79) C. giua. E. giffui.
68) D. add. giwa halwan pænning firi gas firi gris firi kipling.	80) C. giua.
69) C. Tionda.	81) C. wæþærgango.
70) E. naatom.	82) E. aat paskom. Nv &c.
71) E. v. æffter rubris litteris est scripta.	83) C. D. E. sighær, et sic in sequentibus passim.
72) E. agha bönder tiond göra aff &c.	84) D. ænga.
73) C. D. E. fisklecom.	85) C. D. E. minne.
74) C. E. gærnings. D. gernigs.	86) E. om. huwa.
75) C. E. sic. B. mæn. D. mæn scalpro mutatum in man.	87) D. bonde.
76) C. enzamæn. D. enzaman. E. enzamen.	88) D. E. sialfs sins.
	89) E. om. oc — saklös.
	90) E. add. sialogifft oc.
	91) Pro siala mæssor. E. sic.
	92) D. husfrugh.
	93) C. D. E. præster.

wope sitt III.⁹⁴) öra pænninga. nu can arwe þæs döþa æi pænninga hawa til sæte þa wæp oc lægge fore stæmnodegh om þriggia wigna⁹⁵) fræst. lōsir⁹⁶) æi attær innan þan⁹⁷) sama stæmnodegh. hawin⁹⁸) wæp⁹⁹) forstandit sic. fore þæssa III.¹⁰⁰) öra (1^{ær} præstær skyldoghær þrea sialamæssor sæ-
14 ghia. ena at liksutt færþ.²) apra. at siunda dagh. þripio at³) iamlanga mote. Can þænne præstær fra falla. ællær oc⁴) (5^{annan} wart bort fara. siunge þæn⁶) æfte cumbær. Hwar som mera wil giwa for sina⁷) sial (8^{æn} nu ær saghat.⁹) þa scal þæt hanom æcke menas. Dör bondans barn ællær hema kono¹⁰) barn þa (11^a præstær krævia .XXX. pænninga oc¹²) skyldoghær ena siala mæsso sighia fori þæt. ær barn til ærfwæs¹³) comit. þa a præstær fore barn fulla sialogift¹⁴) hawa. §. 1. Nu can wægfarande man siwkær i sokn liggia. þan bonde han at liggier. han scal¹⁵) cloccara buþ fa. oc cloccaren præste. præstær a til hans¹⁶) coma oc scripta. (17^{oc} olea. lik wighia¹⁸) oc iorþa oc af þæsmanz¹⁹) costum til þriggia²⁰) öra taca. æn swa til ær. oc III. sialamæssor²¹) ær præstær hanom skyldoghær fore þe pænninga. §. 2. Nu dör stafkarl i sokn. samo²²) þianist ær præstær hanom skyldoghær som bonda. þo

§§. 1, 2 = UplL. KirkB. 8: 1, 2.

94) D. *fæm* ab ipso scriba, ut videtur, scriptum est; at loco h. v. antea, ni fallor, scriptum fuit *þræ*. Cfr. nott. 100, 20. infra.

95) C. *uichna*. E. *vikna*.

96) E. add. *han*.

97) E. om. *þan*.

98) D. E. *hawi*. E. add. *þa*.

99) C. *wap*.

100) D. *fæm*, loco cuius v. tamen aliud vocabulum antea fuit scriptum. Cfr. not. 94. supra, et not. 20. infra.

1) E. *ayher* præster þre &c.

2) E. D. *likswtsfærþ*.

3) C. E. add. *þrætighi*. *Sæmin sin i mel- len om mæsso at*. B. Man. paullo rec., quae subiectis punctis notavit verba *iamlanga mote* in textu sequentia, in marg. add. *þretighi; sæmin si(n i) mællom (om) mæsso a(t) jamlang(a) mote*; litterae quaedam in extrema folii ora scriptae perierunt.

4) E. om. *oc*.

5) C. D. *annanwart*.

6) E. add. *sum*.

7) B. Litt. *a* omissam supra lineam add. scriba.

8) E. *haffui þær sialfsvallö aa. Döör &c*.

9) D. add. *hawe þar sialfswald a*.

10) E. *hemo kono*.

11) D. *præster crævia a .XXX. &c*.

12) E. add. *ær*.

13) C. E. *arfs*.

14) C. E. *sialagift*.

15) E. *aa*.

16) D. om. *hans*.

17) E. *han. olia. liik hans vighia &c*.

18) C. *wigha*.

19) E. *þæs manz*.

20) D. *fæm*; antea vero *þriggia scriptum*. Cfr. nott. 94, 100. supra.

21) E. add. *sighia*.

22) D. *sama*.

at han a æi mera til²³) æn pik oc skræppo Bondin som lik liggær at. han a grannom til sighia. æro æi granna til þa æro nagranna. þe' agho lik²⁴) til iorþa²⁵) fylghia. oc wip wara þa þæt iorþas. hwar som buþ far.²⁶) oc will æi coma. böte þrea öra. þöm takia þe²⁷) lik til iorþa²⁸) forþo.²⁹) ællær wære sic mæþ twæggia manna epe at han æi boþ³⁰) fic. ællær han forfall hafþe.

VIII. (³¹Hær six om hiona wigning

Nv (³²conno hion til kirkio coma³³) bæþæs wigsl oc hiona lagh binda. þa a. præstær³⁴) halfvan öre kræuia³⁵) fore lius hwart³⁶) oc offre³⁷) swa mykit þön wilia.³⁸) (³⁹þa a præstær þem wighia vtan alt forfall.⁴⁰) §. 1. Scal cona æftir barn i kirkio leþas. giwe præste halwan öre fore lius. oc offre hwat⁴¹) hon will.⁴²) (⁴³kumbær kona mæþ lagha inleþning sinne. oc wil æi præstær hana inleþa. oc mistir hon mæþ þy (⁴⁴siuenga læghe sius. þa dyle præstær mæþ twem præstom sialfwær han þriþie⁴⁵) at han hæne æi inleþ- 15 ning sunde. ællær böte þria markær. twa biscope oc ena bondanom

VIII: pr., cfr. UplL. KirkB. 9: pr.

§. 1 = UplL. KirkB. 9: 1. (Cfr. I. KrB. 3:5.)

23) E. om. til.

24) E. like.

25) D. iorþ.

26) D. fa.

27) E. om. þe.

28) D. iorþ.

29) C. D. forþo. E. forþan; male.

30) C. D. E. buþ.

31) E. om. Hær six.

32) B. como scriptum est, at punctum primæ lineolæ litt. m subiectum, et nota abbreviati n addita. C. comma hion til kirkio oc bæþas &c.

33) C. E. add. oc.

34) E. add. fri lyus.

35) C. cræwa.

36) E. add. sum swa haffs.

37) E. offren.

38) C. add. Nu vil man oc cuna samman wighas.

39) E. om. þa — forfall. B. Supra vv. þa

et forfall manus. paullo rec. scripsit: vacat; quod codicem E hanc periodum omittentem respicere videtur. Cfr. not. 42. infra, et not. 4. pag. 94.

40) D. hic inserit ea, quæ textus in cap. 20. §. 1. habet: Nu vil man oc kona soman wighias — æn hionalaghit domis fast oc fullt. Cfr. ea quæ ad dictum cap. notantur.

41) C. þæt.

42) B. Man. paullo rec. in marg. add. Nu will man ok kuna svmanwigh(i)as. Infra (eo)dem .XX.; quæ codicem E, ni fallor, respiciunt. Cfr. not. 43. sequentem, et not. 39. supra.

43) E. om. ea, quæ in hoc cap. sequuntur; inserit vero ea, quæ textus in cap. 20. §. 1. habet: Nu vil man oc kona saman wighias — æn hionalaghit dômes fast oc fullt. Cfr. ea, quæ ad dictum cap. notantur.

44) D. siuengalagha sin.

45) D. þriþi.

IX. Hær six om offær.

Nv hawær præstær tiond oc (⁴⁶tillæghor fangit. þa scal præstær⁴⁷) wacta tīþa sinna. oc wita hwat han ær bonda skyldoghær. han a alldra tīþa wacta. han ær skyldoghær sæx dagha högtīþ oppe halda fore sokn hans.⁴⁸) þæt ær ett Juladagh.⁴⁹) annar⁵⁰) paschadaghær. þriþi pighizdaghær.⁵¹) fiorþe⁵²) all-dra hælghona daghær. fæmte kyndilmæssø⁵³) daghær. sætte⁵⁴) kirkmæssa.⁵⁵) þæsse sæx dagha æro hans rætir offærdagha. bonde oc husfru.⁵⁶) offre hwart þera swenskan pænning. Om paschadagh offre hwart barn swenscan pænning som wars hærra licoma⁵⁷) takær. Fæm⁵⁸) dagha aff þæmma a husfru a altare læggia leff oc lefsughil. Oc⁵⁹) alldra hælghona dagh giorin böndær mat-scut. Nu sitær bonde ællær husfru hema fra⁶⁰) kirkio. om rættan offærdagh. þa offrin⁶¹) þan dagh⁶²) þær ær næst. oc ware⁶³) saclös. nu þryzkaz þe oc wilia æi offra. gældin þa twa pænninga fore en

X. Hær six om⁶⁴) barna cristningh.

Nv can bonde barn wilia cristna lata. præstær ær borto. oc æi mæþ lofve aff sokn farin oc æi hafwær han lagha forfall. oc mistær þy barn cristno. þa böte præstær III. markær. §. I. Nu can barnit⁶⁵) siukt fõt⁶⁶) wara. oc æi til kirkio coma. oc þe æi⁶⁷) præste na conno⁶⁸) þa agho⁶⁹) mæn þæt⁷⁰)

IX = I. KrB. 3:6; UplL. KirkB. 10.
X = UplL. KirkB. 11.

(§. 1, cfr. I. KrB. 6:1.)

46) E. til eghor fangin.

47) E. han.

48) E. sinne.

49) D. iuladagher.

50) E. add. ær.

51) C. pinginzdagher. E. pingizdagha dagher.

52) C. E. farþæ.

53) D. kyndilmæssø. E. kyndilmösso.

54) E. Siætte.

55) C. kirkmæssø. D. kirkmæssø dagher. E. kirkmösso dagher.

56) D. husfrug, et sic infra.

57) E. likama.

58) D. Fivm (sic).

59) E. add. vm.

60) E. fraan.

61) C. add. vm.

62) E. om. dagh.

63) C. E. warin.

64) E. om. om.

65) E. barn.

66) D. om. fõt.

67) B. v. æi omisam supra lineam add. scriba.

68) B. Prius o subiecto puncto est notatum,

barn döpa i watne oc i⁷⁴) ængo andro. æro æi mæn til þa scolo conor⁷²) þæt barn döpa. oc sighia swa. Jac⁷³) döpir þic.⁷⁴) i namn faþors. oc sons. oc þæs hælgha⁷⁵) anda. Dör þæt barn swa ær döpt. þa ma þæt i kirkio garþ læggias. lifnar þæt (⁷⁶barn swa ær döpt.⁷⁷) oc can quiet til kirkio co-ma. þa aghær⁷⁸) præstær barne cristno⁷⁹) til fylla⁸⁰) som fyr war fat.⁸¹) can 16 þæt barn⁸²) up wæxa⁸³) oc iawas⁸⁴) om hwat þæt hafwær cristno fangit ællær æi i enom iamlanga þær æstir þæt⁸⁵) fõt war. þa a biscopær þær æftir ranzaca⁸⁶) oc leta. oc þær mæþ giora som han rætæst hittir. §. 2. Nu byggir karl oc kærling i þorpe enzamin soman. oc cona hans barn föpir. can þæt barn siukt fõt warþa.⁸⁷) fyr æn þæt heþit dör döpi⁸⁸) þæt faþir⁸⁹) ællær moþir. þy at þe⁹⁰) haþdo ængom androm til sighia. þær ryfs æi hionalagh fore guzziuialagh.⁹¹) §. 3. Nu boa flere i by.⁹²) gangær bonde til gran-na⁹³) oc beþis guzziwe.⁹⁴) Dör þy⁹⁵) barn heþit.⁹⁶) böte granne .III. mar-kær ællær dyle mæþ epe sæx manna. at han æi guzziuialagh sunde.⁹⁷) þær takr biscopær halft. oc halft arwe barns.⁹⁸) Far barn cristindom. þa aghær ængin sac fore guzziuilagh⁹⁹) oppe halda

et v in margine adpositum; incertum vero est an hoc ab ipso scriba sit factum.

69) E. *moþo*.

70) D. om. *þæt*.

71) E. om. *i*.

72) D. *quinna*.

73) D. E. *Jac*.

74) D. *þit*. Male.

75) B. Loco litt. *g* primum scriptum est *l*.
D. *hælayha*.

76) E. om. *barn* — *döpt*.

77) D. *dop*. Male.

78) E. *aa*.

79) B. Litt. *n* omissam supra lineam add. scriba.

80) D. *fulla*.

81) E. *sakt*. Male.

82) B. Litt. *n* omissam supra lineam add. scriba.

83) C. E. *vaxa*.

84) D. *iæwas*.

85) D. *þar*.

86) B. Secundum *a* omissum supra lineam add. scriba. D. *ranzætta*.

87) C. *wara*.

88) D. *döpir*.

89) D. om. *faþir*.

90) E. *þön*.

91) D. *guzziuilag*.

92) E. add. *oc*.

93) E. add. *sins*.

94) Adde: *oc granne syn guzziuialagh*. Cfr. Upl. KirkB. 11:3.

95) E. *þy* rec. man. mutatum in *þet*.

96) E. add. *þa*.

97) D. *synde*. E. *sonde*.

98) E. *barsins*.

99) C. D. E. *guziualagh*.

XI. (¹⁰⁰Hær six om siuksmanz¹) rezscap.

Nu can bonde siukær liggia. oc præste buþ fa. præstær latær annat moþare.²) dör þan man. oc far æi rezscap³) sin. böte præstær III. markær. taki halft biscopær. oc halft arfwe þæs döþa.⁴) Nu far præstær allt sændær buþ man at scripta. ællær barn⁵) cristna.⁶) lik wighia. fyrst scal han man scripta oc hanom rezscap fa fore þy at gupfapir oc gupmopir magho⁷) barn döþa i þrangom. giuin namn slict⁸) þe wilia. þan döþe ma længst⁹) biþa. Nu latær præstær mopare barn æn bonda.¹⁰) dör þa¹¹) bonde oscriptapær böte præstær III. markær.¹²) §. 1. Nu far præstær buþ lik at wighia. liggær¹³) ena nat owight.¹⁴) hæti¹⁵) wiþ þrim marcom. liggær owight apra. oc þrim marcom. liggær þripio nat owight. (¹⁶hæte oc wiþ þrim¹⁷) marcom. ællær wite lagha forfall sin. (¹⁸All lik a præstær wighia þe fulla sialogift¹⁹) gifwa. vtan 17 barn siu arom yngri. þæt æi gifwer fulla sialogift.¹⁹) Standær opin²⁰) grift²¹) om nat. böte præstær III. markær. swa²²) (²³om andra. swa²⁴) om þripio.

XI:pr. = I. KrB. 4:pr.; UplL. KirkB. §. 1, cfr. I. KrB. 4:2; UplL. KirkB. 12:1. 12:pr.; SML. KirkB. 9:pr.

100) E. om. *Hær six.*

1) D. *siukmanz. E. syuks manz.*

2) C. *moghare.*

3) B. Loco litt. *p* antea *m*, ut videtur, fuit scriptum.

4) D. E. add. *wærdær præster wti a wæghi staddær. aghi vitu meþ twaym. (sic; E. twem mannom. oc) sialwer han þripio (E. add. oc) wæri swa þrell ær (E. þær) i mitnom sum frælz man. Cfr. I. KrB. 4:1. B. Rec. man. in marg. add. (i)nfra (w)arþær prester (ut) i a wegghi (st)adder. et cetera; quæ sine dubio respiciunt ea, quæ cod. E. hoc loco inserit. Cfr. nott. 39, 42. pag. 91.*

5) D. E. add. *at.*

6) D. add. *æller.*

7) C. E. *mogho.*

8) D. add. *ær.*

9) D. *længer.*

10) B. *bondea* scriptum est, at punctum litt. *e* subiectum.

11) E. om. *þa.*

12) C. D. E. add. *taki oc* (D. om. *oc*) *halft biscopær. oc halft arwi. B. eadem habet manu paullo rec. in margine addita.*

13) E. add. *þæt.*

14) D. *wight* scalpro mutatum in *wight.*

15) E. D. add. *præstær.*

16) E. *oc þrim &c.*

17) B. Loco litt. *þ* primum scriptum est *k.*

18) D. om. *All — gifwer fulla sialogift;* haec vero calci capitis addit; cfr. not. 52. pag. 95. E. haec habet post periodum: *Stander — halft arffue* in textu proxime sequentem.

19) C. *sialagift.*

20) D. E. *opin.*

21) C. *graaf.*

22) D. E. add. *oc.*

23) E. *firi apra. oc swa firi þripio.*

24) D. add. *oc.*

taki oc halft biscupær.²⁵⁾ oc halft arfwe. Förrir²⁶⁾ (²⁷⁾bondin fyr utt²⁸⁾ (²⁹æn lik hawær swa længe inne standit. þa ær bonde³⁰⁾ sakr att³¹⁾ þrim marcom æn han flyttær lik³²⁾ owight³³⁾ yuuer (³⁴bolstap en. flytær yuir annan hæti wiþ þrim marcom. (³⁵flytær ywær þriþia oc þrim marcom. taka³⁶⁾ en lot biscopær annan þe iorþ atto som (³⁷lik ywær förþis þriþia lot³⁸⁾ conongær. will han a dulom fore standa. wæri sic mæþ tolf mannom aff sokninne oc twem witnom. ware þær witnes mæn præstær oc³⁹⁾ cloccare. Sipan lik hawær swa længe inne ligat⁴⁰⁾ þa scal næmd til biscops fara. oc biscopær lati sin præst þitt fara. oc iorþa lik þæt §. 2. Nv gifwær⁴¹⁾ bonde⁴²⁾ præste sac fore wardnap⁴³⁾ sin at han æi rezscap fic.⁴⁴⁾ (⁴⁵aghe þær præstær walld wita forfall sin mæþ tvem præstom. sialfwær han þriþie.⁴⁶⁾ þæt ær⁴⁷⁾ fyrste.⁴⁸⁾ at han æi buþ fic. annat. at honom⁴⁹⁾ biscopær stæmt hafþe. þriþia at han i sotasæng la. fiorþa.⁵⁰⁾ at han mæssso saghe.⁵¹⁾ þa han buþ fic. bristær at eþe. böte III. markær.⁵²⁾

§. 2 = UplL. KirkB. 12: 2.

25) C. D. E. sic. B. *bissupær.*

26) B. *Loco ultimi r primum scriptum est n. C. E. Förir. D. Forir.*

27) E. *bonde lik wt för æn þæt ær vikt. oc för æn þæt haffuer þre nætter inne standett.*

28) D. add. *lik. æn þæt ær wight fyr æn þæt haner III. nætær inne standith.*

29) D. *Verba æn — inne standit lineola induxit man., ut videtur, rec. C. lik. æn þæt ar wight. (owight scriptum est at o deletum) fyr æn þæt hanir III. nætær inne standit. B. Man. paullo rec. subiectis punctis notavit v. æn et postea sequentia: hawær swa længe, in marg. addens: æn þæt ær owikt fy(r) æn þæt ha(wer) þrea nætr.*

30) C. D. *bondin.*

31) E. om. *att.*

32) C. D. E. sic. B. *likt.*

33) D. om. *owight.*

34) D. *bolstadh. æn flyter, &c.*

35) C. om. *flytær — marcom.*

36) C. E. *taki. D. takær.*

37) C. *han lik iuær förþa.*

38) E. om. *lot.*

39) D. om. *oc.*

40) E. *standit.*

41) B. Litt. *fomissam supra lineam add. scriba.*

42) C. *arve. B. Man. paullo rec. subiectis punctis notavit v. bonde, in marg. addens arve.*

43) D. E. *varnap.*

44) D. E. add. *þa sigger han at han forfall hafdhi.*

45) C. *aghær. E. þa skal han wita &c.*

46) D. E. *þriþi.*

47) B. *Verba þæt ær errato bis sunt scripta, in fine prioris et initio sequentis paginae. D. add. þæt.*

48) C. *fyrsta. E. fösta (sic). D. E. add. forfall.*

49) D. C. E. *hanum, et sic C. D. in sequentibus.*

50) E. *farþa.*

51) C. E. *saghþe.*

52) D. add. *taki halft biscoper oc halft arwe þæs döþa. ¶ All lik a præster wighia. þe fulla sialagift giwa. ntan barn*

XII. Hær six om mæssu fall. (⁵³oc forbuþ.

Gior præstær mæssu fall om sonnodagh ællær a þem⁵⁴) dagh som fore ær forhælg⁵⁵) böte III. markær biscope. vtan han wite⁵⁶) lagha forfall sin. §. 1. Nu aghær bonde om sonnodagh (⁵⁷til kirkio coma. oc præstær a hælgho dagha biuþa oc fasto dagha. Glömir præstær. oc brytær bonde. þa ær præstær sakær.⁵⁸) oc æi bonde. Biuþær præstær. oc glömir bonde oc brytær. þa ær bonde sakær at þrim marcom.⁵⁹) (⁶⁰Swa oc præstær æn han sic glömir. Fore alla sakir þær⁶¹) præste witas. (⁶²þa a præstær fore sin forman callas. oc þær (⁶³a han annatigge⁶⁴) wærias ællær fællas. wærs han. ware 18 saclös. falz han. böte æfte lanzlaghom. §. 2. Nu ma æi biscopær ællær præstær man i forbuþ sætia. vtan fore þæssom⁶⁵) mal. þæt⁶⁶) ær fore script.⁶⁷) oc tiond. oc kirkio tillæghor⁶⁸) oc præstæ. oc all andilic mal. oc æi fore fægiöld. hwilikin præstær som sætær bondan⁶⁹) utan kirkio orætlica. oc utan biscopors orloff. böte III. markær. Nu warþær man i forbuþ sætær.⁷⁰) fore ræta sac. Sitær (⁷¹i forbuþ ywær nat oc iamlanga. þa ma biscopær han i ban⁷²) sætia. wil han æi sic ræta oc napir sökia innan nat oc iamlanga. þa scal cononge til sighias.⁷³) oc conongær⁷⁴) a ywir han mæþ swærþe⁷⁵) ræta. oc

XII = Upl. KirkB. 13.
(§. 1, cfr. I. KrB. 13:1, 2.)

(§. 2, cfr. I. KrB. 15.)

siu arum yngri. þæt æi girer fulla siulagift. Cfr. not. 18. pag. 94. E. add. *take halff biscoper. oc halff arffue þæs döpa.*
53) E. om. *oc forbuþ.*
54) B. Ultima lineola litt. *m est deleta*, ut legeretur *þen.*
55) E. *forhælgþ.*
56) C. *wæt.*
57) E. *kirkio sökia. oc &c.*
58) E. add. *at þrim markom.*
59) C. D. E. add. *þem taki biscoper.* B. eadem habet man. paullo rec. in marg. addita.
60) E. om. *Swa — glömir.*
61) E. *ær.*
62) E. *skal han fri sin &c.*
63) E. om. *a han.*

64) E. *annattiggia.* C. *annatiggia.* D. *annattiggie.*
65) B. Ultima lineola litt. *m est deleta*, ut legeretur *þæsson.* C. D. *þæsson.* E. *þæsse.*
66) B. Litt. *t omissam supra lineam addidit scriba.*
67) E. *skriffta brut.*
68) C. *tillaghor.* E. *til eghor.*
69) D. E. *bonda.*
70) C. *satær.*
71) E. *han i forbuþi.*
72) B. *banþsæ* scriptum est, at litt. *þsæ* deletæ sunt.
73) E. *til sighia.*
74) E. *han.*
75) E. add. *laata.*

utan kirkio garþ⁷⁶⁾ döma þo scolo rætir arwar goz hans ærwa.⁷⁷⁾ oc liggi sialfwær⁷⁸⁾ fore brot sin.

XIII. Hær six om sialogift⁷⁹⁾ (⁸⁰⁾oc testament.

Nv will man eghn⁸¹⁾ sina til kirkio ællær clostær⁸²⁾ giwa. han a wald hwat han wil hældær præste giwa til föþo. ællær kirkio til skruz Nu sighær præstær ællær kirkio wærianda⁸³⁾ mera giwit wara. oc þæt necas. lifwær þan som gaff. þa a han wizord⁸⁴⁾ wita huro mykit han gaff. nu can þan döþær⁸⁵⁾ wæra⁸⁶⁾ som gaff.⁸⁷⁾ oc arfwar hans næi gen sighia. þa scal kirkia mæþ fastom wæria. þöm þær wipær waro.⁸⁸⁾ oc swa mange fastar agho wip (⁸⁹⁾gæff wara som wip cöp. hwaria gæff æfte þy hon ær til. Giffwær man eghn⁹⁰⁾ fore sial sina kirkiom ællær clostrom.⁹¹⁾ ær wipær rætær ærwinge.⁹²⁾ oc ær han til wiz comin. sighia baþe ia wip. æro til fastar oc full skial stande⁹³⁾ þæt⁹⁴⁾ fast oc fult. e huro mykit han gifwær. Nu sighær ærwinge⁹⁵⁾ næi gen. ællær ær æi wipær.⁹⁶⁾ ællær ær owormaghe. ællær⁹⁷⁾ wituillingær. þa ma æi mera giwa æn hwan⁹⁸⁾ tionda pænning.⁹⁹⁾ han a aff gamble byrþ 19 sinne. hwat han a minna ællær mera. þæt ær lagha gæff Alla æfflinga¹⁰⁰⁾

XIII = UplL. KirkB. 14:pr., 1 - 3.

76) D. kirkio.

77) B. Litt. r omisam supra lineam addidit scriba.

78) E. add. ngilder.

79) C. siala gift.

80) E. om. oc testament.

81) B. æghn scriptum est, at æ scalpro mutatum in e. C. eghu.

82) E. klostær. D. köstær (lege klöstær).

83) D. kirkio wærenda. E. kirkiowærian-der.

84) E. add. aat.

85) B. Litt. r omisam supra lineam addidit scriba.

86) C. D. E. wara.

87) D. v. gaf omisam in marg. add. man. rec.

88) C. D. E. sic. B. wara; sed o supra lineam add. man. forte rec.

89) B. Ultimam f scalpro mutatum est in t. C. wara wip gæff. som &c.

90) E. add. sina.

91) D. clöstrum.

92) C. arvinga. E. arffvingi.

93) E. add. þa.

94) D. E. add. giort ær.

95) C. arvinge, et sic in sequentibus passim.

96) E. nær.

97) D. add. ær.

98) E. hwarn. D. hwærn.

99) E. add. sum.

100) C. D. E. afflinga.

iorþ ma man giwa fore sial sina. Giwær man sic (¹til clostærs ællær spitala þa aghi æi wald (²mera giwa æn ærwingin wil vtan swa som fyr ær sact. Nu gifwær man mera³) æn lagha gæff. clandar þæt nocor innan nat oc iamlanga. gange attær alt þæt yuir ær lagha gifwina.⁴) kan ærwinge fangin wara. ællær uttlændis. ællær owormaghe.⁵) þa stande gopit⁶) i taka handom. þær til ærwinge hem combær. ællær han⁷) v⁸) hæftum combær ællær owormage til rætan alldær combær.⁹) hawe sīpan ærwinge walld. hwat han wil gefwina hallda. ællær vtt giwa innan nat oc iamlanga.¹⁰) clandar ængin innan nat oc iamlanga.¹⁰) æftær þem skælom nu ær saght¹¹) þa hælde kirkia þæt fast oc fult som¹²) hon fangit haffwær. Gifwær man nocorom¹³) androm goz. frændom ællær swenom. stande þy (¹⁴ens at¹⁵) ærwinge will. Gifwær man gæff mæþ ræz ærwingia wilia. þæn þa ær rætær ærwinge. þa han gifwær (¹⁶gifwina. hawe ængin wald framaleþ. þa gæff¹⁷) attær bryta. æn þæt ær giort mæþ fastom oc fullom skælom. §. 1. Nu gifwær man i lösörom kirkio ællær præste. þær scolo twer bolfaste mæn wipær wara. (¹⁸þæ scolo twer bolfaste mæn vara. þæt scolo witna.¹⁹) æn þæt clandas can. oc æi ma cloccare þær²⁰) om witnæ bæra. §. 2. Nu delas²¹) wipær præstær oc kirkia. præstær sighær sic til föþo giwit wara. oc kirkia sic til skruz. lifwær þæn som gaff hawe þan²²) wald at hemola. hwem²³) han hælldær wil ær æi þan²⁴) til som gaff vitin þa þæt tolfmæn²⁵) aff sokninne hwilict²⁶) þera þæt mæþ

1) E. *i kloster.*2) E. *aat giffua meera æn ærwingi* &c.3) D. v. *mera* omissam in marg. add. man. rec.4) D. *gæfuna* (lege *gæfuina*). E. *giæffuena*.5) E. add. *æller vitlinger* (lege *vitvillinger*).6) C. *gozet*. D. *gozpit* scriptum, at *þ* deletum. E. *goz þet*.7) D. *hem*. Male.8) E. *vr*.9) E. om. *combær*.10) E. *aar*.11) D. *sæc* scriptum est, at *æ* scalpro mutatum in *a*, et *t* rec. ut videtur manu additum, ut legeretur *sact*.12) E. om. *som*.13) D. E. *nokrum*.14) C. *at ens ærwinge* &c. D. v. *ens* omissam supra lineam add. rec. man.15) D. *æn hans*.16) E. *giæffuena*. *haffui þa ængin wald framleþis* &c.17) D. *giff*.18) C. D. *þe*. E. *sum þet skulu vitta æn* &c.19) B. *witnea* scriptum est, at punctum litt. *e* subiectum.20) C. *hær*.21) E. *delis*.22) B. *han* primum est scriptum. C. E. om. *þan*. D. *han*.23) D. *þom*.24) C. *han*.25) D. C. E. *tolf mæn*; et sic in sequentibus ubique.

ræto²⁷) a. oc raþe halwe næmd præstær oc²⁸) kirkia. §. 3. Allt þæt kirkio 20 giwit warþær. hwat þæt ær iorþ ællær (²⁹löse öra. swa oc³⁰) affraþ hænnar (³¹þe som hon³²) aff iorþom sinom far. (³³hwat hæne gifwit warþær. ællær hon mæþ tionð sinne köpir. swa oc alla tionð sina. þær³⁴) a kirkia sic mæþ skryþa.³⁵) oc þær³⁴) ma sæncte annat af gioras utan kirkio samo³⁶) til þarwa.

XIII.

(³⁷Nu warþær kirkio iorþ wæpsæt.³⁸) gitær bonde iorþ sina attær löst. (³⁹ællær frændær hans innan stæmnodagh attær löst. (⁴⁰ware iorþ þera.⁴¹) Gitær æi innan stæmnodagh attær löst. ware (⁴²þe wæpsætning i bonda laghom.

XV.

(⁴³Giwær bonde præste iorþ⁴⁴) hwat þæt ær i sot.⁴⁵) ællær vtan sot.⁴⁵) þa aghær þæt prestær æfte præst.⁴⁶) hwar æftir annan. vtan þæt swa giwit ware.⁴⁷) at þan præstær þæt giwit (⁴⁸war. matte aff þy gyora hwat han willde. ær honom iorþ giwin. þa scolo þæt fasta⁴⁹) wita. ær þæt i lösörom. þa scolo þæt witne wita. som fyr ær saght.⁵⁰)

XIII = Upl. KirkB. 14:4.

XV = Upl. KirkB. 14:5.

26) D. *hwilic*.

27) C. *ræta*.

28) C. D. E. add. *halwe*.

29) C. *lös öra*. D. E. *lösöra*.

30) C. om. *oc*.

31) E. *þön hon &c*.

32) D. om. *hon*.

33) E. *oc alla tionð sina. æller kwat hon mæþ hæne köper. þær aa &c*.

34) B. Litt. *r* omissam supra lineam addidit scriba.

35) B. Locó litt. *r* antea scriptum fuit *y*. D. *skupa*; male.

36) D. om. *samo*.

37) E. connectit hoc caput cum antecedente.

38) C. *wæpsæt*.

39) E. om. *ællær — attær löst*.

40) D. om. *ware — attær löst*.

41) E. *hans*.

42) E. *þa wæpsætning þön i &c*.

43) E. connectit hoc caput cum antecedente. Cfr. not. 37. supra.

44) C. D. add. *æller lös öra*. E. add. *æller lös öra*. B. Man. paullo rec. in marg. add. *ælla (lö)sa ör(a)*.

45) D. *sokn*. Male.

46) C. add. *oc*.

47) C. E. *ær*.

48) E. *warper moghi göra aff kwat han vil*.

49) E. *fastar*.

50) C. *saght*.

XVI.

(⁵¹Nu dör bonde. oc takær sic læghærstaþ⁵²) utan sokna. þa aghær præstær aff honom allan⁵³) fulldnaþ⁵⁴) hawa. swa som han þær laghe. swa aghær oc præstær hanom alla fulla sialamæssor⁵⁵) sighia som han þær laghe.

XVII.

(⁵⁶Nu combær þan man til kirkio.⁵⁷) aff kirkio ær sættær.⁵⁸) þa mæssa six combær han fyrra. æn offrat ær. þa ma præstær or⁵⁹) klæpom fara. æn han wil æi ællær aff kirkio ganga. oc mæssofall böte hwarte böndær ællær præstær. böte þan böt⁶⁰) mæssofall gior. Nv (⁶¹can þan man siþan coma. þighiande mæssa byriap ær. þa ma æi præstær attær wænda oc böndær magho⁶²) saclöso⁶³) mæssa fram höra. Nu can lænsmaþær⁶⁴) sokn sac giwa at (⁶⁵þer mæssa hafþo⁶⁶) mæþ þem af kirkio sættær⁶⁷) war. wæri þa sokn sic⁶⁸) mæþ tolf mannom. ællær böte III. markær. Nu can biltogha⁶⁹) maþær til kirkio coma. æi ma han nopoghan⁷⁰) aff kirkio ællær aff⁷¹) kirkio garþe 21 ut dragha. þa ma præstær⁷²) saclöso⁷³) mæssa sighia. oc soknamæn⁷⁴) saklöso⁷⁵) a⁷⁶) höra.

XVI = UplL. KirkB. 14:6.

XVII = UplL. KirkB. 14:7.

51) E. connectit hæc caput cum antecedente.

Cfr. nott. 37, 43. pag. 99.

52) C. læghorstaþ. D. læghostad.

53) E. om. allan.

54) C. D. E. fulnaþ.

55) D. sialomæssor.

56) E. connectit hoc caput cum antecedente.

Cfr. nott. 37, 43. pag. 99, et not. 51. supra.

57) E. add. sum

58) C. E. sattir

59) D. w. E. aff.

60) C. D. E. bot; E. add. sum.

61) E. komber þæn man siþan þighianda-mæssa &c.

62) E. mogho. D. add. at.

63) C. saclösa. E. saklöse.

64) E. lænsman.

65) D. þar mæssor (scalpro mutatum in mæso) hafþiz.

66) C. hafwo.

67) D. satter.

68) D. om. sic.

69) E. byltugher.

70) C. E. nöþoghan.

71) E. om. aff.

72) C. add. at.

73) E. saklöst.

74) D. soknmanum. Male.

75) E. saklöse.

76) E. om. a.

XVIII.

(⁷⁷Nu scal⁷⁸) cloccare font uacta. han scal æi længær ypin⁷⁹) standa længær⁸⁰) æn fontær wighis. oc barn döpis. Standær han længhær öpin.⁸¹) can folk handom i gripa. gælde cloccare III öra. Gripær annar man⁸²) innan⁸³) þan som⁸⁴) moghande ær. böte oc III öra. ællær dyle mæþ twem mannom⁸⁵) sialfwær han þripæ⁸⁶). Gior owormaghe swa. ware saclöst. þy at han æi bætær conne.⁸⁷)

XIX. (⁸⁸luir þe mal nu sighias. þær scal biscopær ranzaka⁸⁹) oc yuir döma⁹⁰)

Om hionalagh. frænzömis spiæll.⁹¹) Guzziuiaspield.⁹²) Sipskafs spiæld⁹³) þær a ængin socnare oc ængin annar a tala. vtan biscopær. ællær þan biscops dom hafwær handa mællom. Varþær maþær sandær fore þy male. bötes þa⁹⁴) biscope III markær. oc rape biscopær hwat þæt hionalagh scal standa.⁹⁵) ællær æi

XX.

(⁹⁶Nv fæstir man sic cono. oc bryz þe fæst⁹⁷) op. mæþ kirkio dome.

XVIII = I. KrB. 5:4; UplL. KirkB. 14:10. XIX = UplL. KirkB. 15:pr. XX = UplL. KirkB. 15:1,2.

77) E. connectit hoc caput cum antecedente. Cfr. nott. 37, 43, 51, 56. pag. 99, 100.

78) E. aa.

79) E. opin.

80) D. E. om. længær.

81) D. yppin. E. opin.

82) E. om. man.

83) C. om. innan. E. i. C. E. add. æn; male.

84) E. om. som.

85) D. E. add. oc.

86) D. þripie. E. þripi.

87) E. add. Jvir all þe mal nu sighias. skal biskoper ranzaka. oc döma.

88) E. habet rubr. Hær six vm gudzif-

fia spiæld siffskaps spiæld. i hionalaghe.

89) B. ranzake scriptum est, at punctum litt. e subiectum et a supra lineam additum.

90) D. add. Hær six vm hionalagh sum guziua speld ær medh.

91) E. frænzemis spiæld.

92) D. guziua spiæll.

93) C. Sipskaps spial. E. siffskaps spiæld.

94) D. om. þa.

95) D. v. standa omissam supra lineam add. man. ut videtur rec.

96) E. connectit hoc caput cum antecedente.

97) E. fæstning.

þær böte hwart þera III. markær. Swa oc æn hion þön⁹⁸) laghlica æro soman comin. skilia sic at utan kirkio dom. böte hwart þera III. markær æn bapæn walda skilnaþ.⁹⁹) waldær annat þera þæt.¹⁰⁰) böte .VI. markær. oc þæt se saclöst til hionalagh bepís Sighær mapær sic cono fæst hawa. oc hon necar. combær þær kirkionna formanz bræff til. oc forbiuþær þöm annat band at¹) binda. fyr æn hint²) ær löst (³mæþ kirkionna dome. Gior hon siþþæn annat band fyr æn hint ær löst böte hon III. markær. oc swa þan sambandit giorde. mæþ hæne witande. ællær dyle mæþ tolf manna ep.⁴) at han æi wiste þæt⁵) hon⁶) fæst war. §. I. (⁷Nv will man oc cona⁸) soman wighias. þe agho sokna præste⁹) sinom til sighia.¹⁰) Præstær a þæt¹¹) þrea sonnodagha 22 lysa. i kirkio dorom. at þe hion fæst æro mæþ lanzlaghom. oc þe wilia mæþ kirkio ræt soman wighias. Combær nocor innan þan stæmnodagh. þan forfall wet i¹²) þy male. mæþ (¹³frænzæme. ællær guþziualagh.¹⁴) ællær oc hon ællær hap. androm. fæst waro. ællær oc æn nocor wet andra handa þing. þær¹⁵) hionā lagh ma hindra. þa ma æi præstær þem¹⁶) wighia. fyr æn þæt mal ær utt rönt. Coma ængon¹⁷) forfall innan þan stæmnodagh nu ær saghdær. þa ma præstær þöm soman wighia. oc hawe ængin walid op a þæt mal siþan tala. þan þæt¹⁸) hörþe at præstær laghlica lyste.¹⁹) Qvæl han þæt²⁰) hionalagh²¹) siþan þæt ær laghlica lyst. ællær siþan hion soman wigþ æro.

(§. 1, cfr. I. KrB. 7.)

98) E. add. *sum*.

99) D. *skialnadh*.

100) E. om. *þæt*.

1) E. om. *at*.

2) E. *þæt*.

3) E. om. *mæþ* — *löst*.

4) D. E. *epē*.

5) C. *at*.

6) E. add. *förra*.

7) D. E. hęc loco om., sed cap. 8 huius libri inserunt ea, quae in hoc cap. sequuntur; varietates vero ibi occurrentes hic adnotantur. Cfr. nott. 40, 43. pag. 91.

8) C. D. E. sic. B. *cono*.

9) E. *præste* (om. *sokna*).

10) C. *til sighias*.

11) E. add. *vm*.

12) E. *aa*.

13) E. *frænzðmis spialde. guziualaghe spillt vara. æller oc aat han æller hon. androm fæst æro*.

14) D. *guziualagh*.

15) D. om. *þær*.

16) C. add. *soman*.

17) D. *ægin* (lege *ængin*).

18) D. *þöm*.

19) D. *lyse*.

20) C. *þen*.

21) D. *mal*.

böte III *markær*. take twa *biscopær* oc ena *malsæghande*. æn *hionalaghit*²²⁾ *dömis fast*.²³⁾

XXI. (²⁴*Nu six om horma*l.

Hwar²⁵⁾ som gior enfallt hor. *mæþ* oskylda cono. böten *baþæn* III *markær*. (²⁶*swa* bötis oc fore twefallt hor. Combær baþe soman hordombær. (²⁷*frænzsame*. *guziuiaspæld*.²⁸⁾ oc *sifscaspial*.²⁹⁾ þær bötes hwart om sic *Ængin* man ma androm sac fore hor³⁰⁾ gifwa. vtan *husfru*³¹⁾ *ællær* bonde gifwin sac sin i mællom vtan þe warþin inne takin. *ællær* oc³²⁾ full witne³³⁾ som synt oc set hafwa tilgango oc frangango.³⁴⁾ þær ma *biscops* man³⁵⁾ fa *annatigge*³⁶⁾ lagh *ællær* pænninga *Gitær* þan man lagh fore sic³⁷⁾ gangit som horit witis. þa warin (³⁸*þe* baþe *saklös*. *warþær*³⁹⁾ man bar oc atakin *mæþ* *slicom*⁴⁰⁾ *witnom*. som (⁴¹*sighias* *scal* i *giffar* *malom*. þa böte *horbotena* *hwart*⁴²⁾ þera *mæþ* *toft*⁴³⁾ örom. (⁴⁴*þæt* take *biscopær* op.

XXII.

(⁴⁵*E* *hwaria* *handa* *banzmal*⁴⁶⁾ þæt ær. oc ær fore *rætær* *malsæghande*

XXI = UplL. KirkB. 15:3.

XXII = UplL. KirkB. 15:5-7.

22) E. *hionalagh*.

23) D. E. add. *oc fult*.

24) D. *hær*. E. om. *Nu six*.

25) D. Duabus lineis initium huius cap. continentibus, antea scriptum fuit initium partis capitis proxime antecedentis in illo cod. hoc loco omissæ (cfr. not. 7. pag. 102).

26) D. om. *swa* — *hor*.

27) E. *oc frænzömis spiæld. oc guziffia spiæld* þær bötes &c.

28) C. *guziuiaspial*. D. *guziuiaspial*.

29) D. sic. B. *sifscaspæld*. C. *sifscaspial*. Cfr. not. 27. supra.

30) D. *hordom*.

31) D. *husfrun*.

32) D. om. *oc*.

33) E. add. *til*.

34) D. E. *frangango*.

35) E. *lænsman*.

36) E. *annattigia*. C. *annatiggia*. D. *annatiggie*.

37) E. om. *sic*.

38) E. *baþin saklös*.

39) D. *wæþar* (lege *wæþar*).

40) E. om. *slicom*.

41) E. *six* i &c.

42) D. *hwær*.

43) C. D. E. sic. B. *toft*.

44) E. *vari þet biscops ensak. Æ* &c.

45) E. connectit hoc cap. cum proxime antecedente.

46) C. *mal aff andilicum sacum*. E. *andilikt maal*. B. Man. paullo rec. subiectis punctis notavit v. *banzmal*, in marg. addens: *af andilicum malum*.

þa scal biscopær þæt leta. æfte sannasta witnom. þöm⁴⁷⁾ han can fa. oc æfte þy döma. han sannast hittir. Nu æro⁴⁸⁾ witne til⁴⁹⁾ þa dömis fore þan⁵⁰⁾ 23 sakin giffs⁵¹⁾ epær æftær lanzlaghom. Gitær han epen gangit.⁵²⁾ fripe⁵³⁾ han oc hans goz. falz at epe böte biscope (⁵⁴III. markær. oc brut sin æfter lanzlaghom.⁵⁵⁾ §. 1. (⁵⁶Haffwer man hionolag⁵⁷⁾ i kirkio. ællær i kirkio garþe. ællær löscalæghe. oc hafwær biscopts lænsman þær⁵⁸⁾ witne til þa wære sic þan⁵⁹⁾ sakin giffs fore lænsmanne.⁶⁰⁾ mæþ sæx mannom. fore biscope. ællær proaste⁶¹⁾ mæþ tolf mannom Gitær han epen gangit. warin baþin⁶²⁾ sællös. falldær⁶³⁾ at epe. bötin baþe⁶⁴⁾ III. markær. §. 2. Biscopær a ranzaka hwarsom⁶⁵⁾ kirkia ællær kirkio garþær ær oskær. hwarsom⁶⁵⁾ þem (⁶⁶oskær gior. han ær sakær at þrim marcom. oc halde oppe⁶⁷⁾ cost⁶⁸⁾ fore biscope. þa han kirkio. skære.⁶⁹⁾ ællær kirkio garþ

XXIII.

Nu haffwær man þypelagh mæþ fæ nocoro.⁷⁰⁾ oc hæfpar⁷¹⁾ þæt som cono. warþær bar oc atakin. han ma binda oc til þings föra. þæt scal malsæghande giora ær⁷²⁾ fæt (⁷³a. iær⁷⁴⁾ han sandær at gærþ sinne. þa aghær han lifwandes i iorþ græwas. oc swa fæ þæt han þe synd mæþ giorþe. þæt

XXIII = UplL. KirkB. 15:8. (Cfr. I. KrB. 10.)

47) D. som.

48) Adde æi. Cfr. UplL. KirkB. 15:5.

49) B. v. til omissam in marg. add. scriba.

50) D. han.

51) E. giff oc. Male.

52) E. add. i.

53) D. E. add. ær.

54) E. nio mæker (sic) fri banz mall. oc

brut &c. B. Man. paullo rec. in marg. add.

fore banzm(al) niv marker.

55) C. add. fore banzmal .IX. marker.

56) E. hic incipit novum caput.

57) C. D. E. hionolagh.

58) E. om. þær.

59) E. add. sum.

60) E. hanom.

61) D. E. prouaste.

62) D. baþe. E. om. h. v.

63) E. falz.

64) E. om. baþe.

65) C. E. kwar som, et sic C. E. in sequen-

tibus ubique, D. vero passim.

66) E. vskærir böte þre marker oc &c.

67) D. vp.

68) E. kosten.

69) E. skærir.

70) E. nokro.

71) C. hæfver.

72) E. om. ær; rec. man. supra lineam add. som.

73) E. om. a — som fæt.

74) C. D. ær.

aghær þan giora som fæt atte. will honom malsæghande liff vnna. þa böte þan⁷⁵) sæx markær⁷⁶) gærningina⁷⁷) giorþe. til þræskeptis. take en lot biscopær. annan malsæghande. þripia eonongær. Nu giwær man sac androm fore þylica⁷⁸) gærning. þa scal han wæria sic mæþ tolf manna eþe. Gitær han eþen gangit. ware saklōs. falz at eþe. böte⁷⁹) sæx markær som fyr ær saght.⁸⁰) oc biscopær rape scriftt hans.

XXIII. (⁸¹Hær six om hælghodagha brot. oc scriptabrot

Nv gifwær biscops lænsmapær⁸²) sac⁸³) fore hælghodaghabrot bonda. ællær sighthær han giort hawa addal wærnap⁸⁴) a hælghom dagh. ællær oc⁸⁵) 24 han hawær brotit⁸⁶) sættan fasto dagh oc⁸⁷) skipapan. þa ma han þæt dylia mæþ sæx mannom fore lænsmanne oc⁸⁸) tolf mannom fore biscope. ællær proaste.⁸⁹) gitær han eþ⁹⁰) gangit. ware saclōs. falz at eþe. böte III. markær. §. 1. Nu sighthær biscops lænsmapær⁹¹) scriptapan man wara⁹²) i kirkio gangin. þan ute atte standa. ællær⁹³) at kiot i skriftt. ællær⁹⁴) samwario⁹⁵) haft mæþ banzatom⁹⁶) manne. þa wære sic mæþ sæx mannom. ællær böte III. markær. §. 2. Nu bæriaz mæn om hælghan dagh til blama. ællær fullsære. þa takær biscopær⁹⁷) III. markær. Gitær han wart sic fore malsæghandanom.

XXIII: pr, 1 = UplL. KirkB. 16: pr, 1. §. 2 = UplL, KirkB. 17: pr, 1, 2. (Cfr. I. ManhB. 15; Eps. 9: 1.)

75) E. han.

76) E. add. sum.

77) B. Litt. r omissam supra lineam add. scriba.

78) E. þolika.

79) C. E. sic. D. bote. B. böt.

80) C. saghat.

81) E. om. Hær six.

82) B. Loca litt. þ primum scriptum est k.

E. lænsman.

83) C. om. sac.

84) E. apal værknaþ.

85) E. add. aat.

86) D. add. op.

87) D. i. Male.

88) E. add. mæþ.

89) C. sic. E. prowaste. D. preste. B. præste; man. paullo rec. in marg. add. proasti.

90) E. eþin.

91) C. E. lænsman.

92) D. om. wara.

93) E. add. oc aat han.

94) E. add. oc.

95) D. samwario. E. samwæro.

96) D. banzattum.

97) E. biscopin.

þa⁹⁸) ware warddær fore biscope. falz⁹⁹) fore malsæghanda þa böte som fyr war¹⁰⁰) saght biscope. Bæria twer þrir. ællær flere mæn. en¹) man om (²hælghan dagh. þær bötis æi utan enonga bot fore. hwat þæt ær³) þriggia marca sac ællær sæx.⁴) Hwar⁵) som dræpær man om syknandagh.⁶) böte biscope .III. markær. Dræpa twe ællær flere en man om sycnandagh.⁷) þa⁸) bötin allir .III. markær biscope. Dræpær man annan om hælghandagh.⁹) böte biscope .VI. markær. Dræpa flere¹⁰) en man om hælghandagh. bötin allir .VI. markær. §. 3. (¹¹Nv kærer¹²) biscofs lænsman til bondans om þrea sonnodagh.¹³) þær¹⁴) scal han lata mællan¹⁵) swa lanct som han¹⁶) will. swarar bondin hanom innan þæssa¹⁷) þrea sonnodagh.¹⁸) oc fæster lagh socnaronom.¹⁹) ællær præste sinom. æn egh²⁰) ær socnare til. mæp sokninne²¹) witne.²²) fülle swa bonde ep æfte. þa epdaghær lægs hanom. oc ware sacloþ. swarar han oc fæstær egh²⁰) lagh innan²³) þrea sonnodagh.²⁴) þa ware swar hans ogilld.²⁵) oc böte þrea markær til þre skiptis.²⁶) will æi siþan soknaran.²⁷) wiþ fæstonne taca ællær nocor aff hans wæghna. ware bonden sakloþ. þær til at²⁸) nocor taker wiþ fæstone Take sæx manne²⁹) ep innan sokna oc tolfmanna (³⁰ep innan hundæres. §. 4. Ægh ma offwormaghe i epe wara oc³¹) (³²oscriptaþær man som oletdær³³) ær i kirkio. oc egh ma en man twa

§. 4, cfr. Upll. KirkB. 19: 2, 3.

98) E. om. þa.

99) C. add. han.

100) D. E. ær.

1) B. æn scriptum est, at æ scalpro mutatum in e.

2) C. hælaghan dagh. D. helghodagh.

3) E. add. hælder.

4) D. æi. Male.

5) B. Litt. r omisam supra lineam add. scriba.

6) C. siuknan dagh. D. söknan dagh.

7) D. soknandagh.

8) E. om. þa.

9) B. hælghindagh scriptum est, at punctum litt. i subiectum, et a supra lineam additum.

10) E. add. mæn.

11) E. hic incipit novum caput.

12) E. talar.

13) C. D. E. sonnodagha. Cfr. nott. 18, 24. infra.

14) D. þa.

15) C. mellom.

16) D. om. han.

17) D. om. þæssa. E. þe.

18) C. D. E. sonnodagha.

19) E. soknara.

20) C. D. æi. E. æy.

21) E. sokninna. C. sokinna (sic).

22) E. add. oc.

23) E. add. þe.

24) C. D. E. sonnodagha.

25) C. ogillt.

26) B. Supra litt. e rec. forte man. scriptum est æ.

27) C. soknaren. E. soknarin.

28) C. om. at.

29) C. D. E. manna.

30) E. utan hæratz. Æy &c.

31) D. E. add. æi.

eþa swæria om en dagh. oc egh þræl i eþe wara. þæssa alla scal v eþe rwaca³⁴⁾ för æn swærs. Rwæker³⁵⁾ æi förra bort æn eþer ær soren.³⁶⁾ hafwe sipan ænga³⁷⁾ wito³⁸⁾ til at qualia þa³⁹⁾ laghagærþ. hwar hofwoz man som före eþe ær. gællde⁴⁰⁾ þrea markær. Aller aprer saclöser om⁴¹⁾ fægælld. §. 5. Ganga twer mæn lagh. warþa baper ett mal. æro baper iomskila.⁴²⁾ þæt scolo tolfmæn aff hundære⁴³⁾ wita. hwar þera sannare hafwær⁴⁴⁾ rape halfwe næmd hwar þera. conno æi baper iomskila⁴⁵⁾ wara. ware þan warþær⁴⁶⁾ lagha eþ hafwær⁴⁷⁾ ganget. (⁴⁸⁾oc þan olagha eþ hafwær ganget. gange attær til fasto oc fæbota. §. 6. Kan⁴⁹⁾ eþer gangas fore ran ællær þiuffte.⁵⁰⁾ can sipan hanom i hændær leþas. ællær i husom hittas gange þan eþær til fasto oc fæbota. §. 7. Swær⁵¹⁾ man eþ. oc gæfwær⁵²⁾ sipan pænninga fore sama mal. hafwe⁵³⁾ sialfwær eþ sin rowet. gange þan eþær til fasto oc fæbota. ællær swære mæþ eþe tolfmanna. at han aldre fore þæt mal pænninga böte.⁵⁴⁾ §. 8. Sipan lyctar witne. oc gifftar witne. oc asöres eþar aller.⁵⁵⁾ mæþ rwango⁵⁶⁾ gangas. oc attær gangs warþa. þem scal biscopær til fasto oc fæbota cræuia. §. 9. (⁵⁷⁾Aller þer fallner æro at⁵⁸⁾ þemma eþom. þa scal þæm þrea sonnodagha (⁵⁹⁾lagh kræffwia. Aghe sipan biscopær wald forbopa⁶⁰⁾ þem. Combær a þem forbupa bræff. sitær sonno-

§§. 5-8 = SML. KirkB. 16:3, 1, 2, 4. (§. 9, cfr. I. KrB. 15.)

- 32) E. *skrifftar man*, rec. man. mutatum in *skrifftaper maper*.
 33) C. *oledær*. E. *vledðær*.
 34) Pro *wraca*. C. sic. D. *wraca*. E. *wreka*.
 35) Pro *Wræker*. D. E. sic. C. *Rwarker*.
 E. add. *han*.
 36) E. *gagin*.
 37) D. *æn*, rec. man. mutatum in *ænga*.
 38) B. *witao* scriptum, at punctum litt. *a* subiectum.
 39) E. *þe*.
 40) E. *böte*.
 41) E. *fri*.
 42) E. *iamskila*.
 43) E. *hærape*.
 44) E. add. *oc*.

- 45) E. *iamskila*.
 46) E. add. *sum*.
 47) E. add. *a*.
 48) C. om. *oc* — *ganget*.
 49) E. *þan*; hic incipit novum caput.
 50) E. add. *oc*.
 51) E. hic incipit novum caput.
 52) C. D. E. *gifwer*.
 53) E. add. *þa*.
 54) D. *bötte*.
 55) E. add. *sum*.
 56) Pro *wrango*. D. E. sic.
 57) E. *Æller vm þe fatnir* &c. Male.
 58) D. *af*.
 59) E. *laghkræffia*.
 60) E. *aat forbupa*.

dagh en. oc⁶¹) annan. oc þriþia. saker ær þan man at þrim marcom. fore
 26 olyþno sina. Jær⁶²) han þö⁶³) osandær. at sac þere. aghe þo wizerþ sic mæþ
 laghom wæria. §. 10. (⁶⁴Hafwær man scrift taket. oc brytær sipan scrift
 sina. iær⁶⁵) sandær fore.⁶⁶) böte þrea markær. ær æi sandær at. wære⁶⁷)
 mæþ epe tolfmanna. §. 11. Gangær man ep fore hor. ællær frænzæmes⁶⁸)
 spiæld. taker sipan samo⁶⁹) cono. oc löpær bort mæþ. hafwe fore lopet⁷⁰)
 wizerþom⁷¹) sinom. oc epær hans gange⁷²) ater §. 12. (⁷³Manet haffwær
 waret. oc opt ær illz döme. Son can hæfpa mopor sina. ællær faþer dot-
 tor⁷⁴) sina. broþer systor⁷⁵) oc allt þæt. þaleþ⁷⁶) bryz. innan þriþio⁷⁷) byrþ.
 böte hwart þera biscope⁷⁸) .III. markær. oc han rape scrift þera. æro egh
 san fore⁷⁹) sac wære sic mæþ næi oc⁸⁰) tolfmanna epe. wites manne frænz-
 sæmes⁸¹) spiæld. vtan þriþio⁷⁷) byrþ. æro san at sac sinne böte⁸²) hwart
 þera biscope tollf öra. æro æi san at sac sinne.⁸³) wære⁸⁴) sic mæþ næi oc
 tolfmanna epe. fylghias baþe⁸⁵) om en swar. stande en lagh fore baþe þem.
 skilias þön at. hafwe þa wæriande wito.⁸⁶) Nu sighær biscops man⁸⁷) skyl-
 dare wara æn þön⁸⁸) wipær ganga.⁸⁹) stande a epe oc witnom þera twæg-
 gia som mannenom æro skyllder innan þriþio byrþ. (⁹⁰oc þera twæggia⁹¹)

§. 11 = I. KrB. 9:6.

§. 12 = I. KrB. 9:pr, 1, 2.

61) E. om. *oc*.

62) C. D. E. *Ær*.

63) E. *þo*.

64) E. hic incipit novum caput.

65) C. D. E. *ær*.

66) E. *aaf þy*.

67) C. E. add. *sic*.

68) C. *frænzimæs*. E. *frænzömis*.

69) C. *sama*.

70) C. *forlopit*. D. *forlopec* (sic). E. *for-
löpit*.

71) E. *vitorþum*.

72) C. om. *gange*.

73) E. hic incipit novum caput.

74) B. Prius *t* omissum supra lineam add.
scriba.

75) E. add. *sina*.

76) D. *þa led*. C. *þe leþ*.

77) D. Pro *þriþio* primum scriptum est *kirchio*.

78) D. om. *biscope*.

79) E. add. *þe*.

80) D. add. *mep*.

81) E. *frænzömis*.

82) E. *bötin*.

83) E. om. *sinne*.

84) D. *wærin*.

85) E. *baþin*.

86) B. *nitto* primum scriptum est.

87) E. *lænsman*.

88) E. *þe*.

89) B. *gangast*, ni fallor, scriptum fuit, at
litt. *st* deletae sunt.

90) E. Verbis *oc* — *byrþ* omissis, scriba su-
pra lineam add. *oc swa aa gwinnuwa
wæghna*.

91) C. add. *som*.

cononne æro skylder innan þripio byrþ. (92 Hæffþar þræll moþor sina. böte fiurþong93) aff (94 fræls manzbot.95) swa oc allt þæt han hittær96) bryta innan þripio byrþ. ær æi sander at. wære bonden han. mæþ sæx manna epe. hittær97) bryta utan þripio98) byrþ. böte III. öra. ællær wære bonden han. mæþ þriggia manna epe. §. 13. (99 Vvites löscom manne hor. (100 ær sandær at. böte1) hwart þera biscope tolf öra. ællær wære2) mæþ epe sæx manna frælsom oc fiurþætighom.3) oc innan hundæres.4) (99 Vvites þræle hor. böte fiurþong5) aff frælsmanz6) bot. ællær wære bonden han. mæþ ep7) þriggia manna. §. 14. (8 Nv can man hæfþa guþmoþor sina. ællær guþdottor.9) ællær 27 guþzeff10) sina. þön tu ær swa bryta. böte11) biscope III. markær.12) han raþe scrift þera Nu can13) kænna guzziffwea14) hæfþ oc ær æi. wære sic15) mæþ tolf manna epe. Nu can hæfþ i coma. oc kænnes16) guzziffwea17) lagh. oc ær æi. wære oc18) mæþ tolfmanna epe.

XXV. (19 Hær six om bælgmorp.

Vvites20) cono bælgmorp. æro til wittne. oc full21) skiael. annatigge22) synes a spinom hænnar. ællær oc ær quinna wite þær til. at hon war hæff-

(§. 14, cfr. I. KrB. 9:2.)

XXV, cfr. I. KrB. 12.

92) E. incipit novum caput.

93) C. E. *fiurþongh.*

94) E. *frælsmans bott.*

95) C. D. *manz bot.*

96) C. *can hitla.*

97) E. add. *han.*

98) E. om. *þripio.* Male.

99) C. *Witis.* D. *wites.* E. *Uitis*; hic incipit novum caput.

100) E. om. *ær sandær at.*

1) E. add. *baapin.*

2) E. add. *sik.*

3) D. *fropartioglum.* E. *fiopertioghom.* Lege *fripætighom.*

4) E. *hæraþis.*

5) C. *fiurþongh.* E. *fiurþung.*

6) C. *fræls manz.*

7) C. E. *epe.*

8) E. hic incipit novum caput.

9) E. add. *sina.*

10) D. E. *guþziff.*

11) E. *bötin.* C. *botin.*

12) C. E. add. *oc.*

13) E. add. *manne.*

14) C. *guziffwia.* E. *guþziffia.*

15) E. add. *þa.*

16) D. *kænna.*

17) C. E. *guziffwia.*

18) E. om. *oc.*

19) E. om. *Hær six.*

20) D. E. *Uites.*

21) E. om. *full.*

22) C. *annatiggia.* E. *annatiggia aat.*

wande. hæte²³) wip marcom sæx. Gange i þre skifte. (²⁴two *markær* cononge.²⁵) twa biscope. oc twa allom.²⁶) witis²⁷) hæne. oc ær æi san at wære sic *mæþ* twem witnom oc tolfmanna epe. þæsson²⁸) lagh scolo gangas oc æi giffwas.²⁹)

XXVI. *Hær six* (³⁰æn man *wæcker bloþ om hælghandagh.*

Þa som sol ær onde³¹) wip om lögha daghen.³²) Þa ær inne sonnodaghs hælgh.³³) oc ute som sol gangær onde³⁴) wip om sonnodaghen.³⁵) hwarsom bloþ wæckir om sonnodaghen.³⁶) ællær oc a þem daghom ær³⁷) genfasto æro igen. þær a biscope³⁸) III. *markær.* ællær wære sic *mæþ* sæx mannom. wæcker³⁹) om apra hælgha dagha.⁴⁰) þær a han ænkte⁴¹) i. wæcker bloþ om iuladagh. böte biscope⁴²) III. *markær.* wæcker om (⁴³fiorþa dagh. böte III. *markær.* wæcker om attonda dagh. böte III. *markær.* wæcker⁴⁴) þrætanda dagh böte III. *markær.* wæcker om pascha dagh böte III. *markær.* wæcker om fiorþa⁴⁵) dagh. böte III. *markær.* wæcker om (⁴⁶pighizdagha dagh böte III. *markær.* wæcker om fiorþa⁴⁷) dagh böte III. *markær.* wæcker bloþ om kirkmæssu dagh. böte III. *markær.* wæcker⁴⁸) bloþ þær som

XXVI: pr. = I. KrB. 13: pr.

23) E. add. *þa.*

24) D. *Take twa marker konungær. twa biscooper. &c.*

25) E. add. *oc.*

26) E. *hæraþe.* C. D. add. *mannom.*

27) E. add. *þet.*

28) C. *þæssön.* E. *þæssin.*

29) C. *giftas.*

30) D. *vm blod wæcningh a hælghum dagh.* E. *vm sunnodagx hælghþ. oc bloþwæknung A hælghom daghom.*

31) D. E. *vnde.*

32) C. *lioghordaghen.* D. *loghadaghen.* E. *löghodaghin.*

33) E. *hælghþ.*

34) C. D. E. *vnde.*

35) D. *sonnodagh.*

36) C. *sonnodagh.*

37) C. *þær.* E. *sum.*

38) E. add. *i.*

39) E. add. *bloþ.*

40) E. *hællghodagha.* C. add. *swa som enstöpings dagha.* D. add. *blodh swa sum ezstodhmis (sic) dagha.* E. add. *swa sum eenstöpings dagha æru.* B. Man. paullo rec. in marg. add. *(sv)a som enste(pi)ngs dagha.*

41) E. C. D. sic. B. *ænke.*

42) C. D. E. sic. B. *bissope.*

43) C. D. sic. E. *fiorþa dagh.* B. *pro fiorþa dagh habet fiorþagh.*

44) D. C. E. add. *vm.*

45) E. *fiaarþa.*

46) C. *pingizdagha daghæ.* D. *pikinzdagha dagh.* E. *pingizdaghadagh.*

47) E. *fiaarþa.* C. *þriþia.*

48) E. add. *man.*

kirkia wighis. þæt⁴⁹) ær fiuratighe⁵⁰) marca sac. take halft cononger. oc halft biscopær. wæckær bloþ om (⁵¹öffro mario mæssu i arose. ællær om skær- 28 þorsdagh.⁵²) þæt ær oc fiuratighe⁵⁰) marca sac. take halft cononger. oc halft biscopær. (⁵³Nu talar⁵⁴) lænsman til bondans om bloþ wecneng.⁵⁵) sægher at han giorþe þæt om hælghan dagh. bonden necar. (⁵⁶þæt scolo tolff mæn aff sokn wita. ær æi meræ⁵⁷) man wal i sokn æn tolff mæn þa scolo sæx mæn⁵⁸) wita. (⁵⁹hwat þær ær sant om. næmnen⁶⁰) þa⁶¹) næmd⁶²) baþe sæghia ia wiþ. §. 1. ☩ (⁶³Alle þe sic gita wart fore rætom⁶⁴) malsæghanda. þe (⁶⁵seen aller warþer fore allom þem þær a tala oc þær⁶⁶) atten bot at.⁶⁷) æn han fiolles. §. 2. ☩ (⁶⁸Alla biscops saker scolo i⁶⁹) kirkio þinge gangas. hwat hældær bonden wær sic. ællær fællær sic. Oc lycter⁷⁰) allar scolo gangas a (⁷¹hundæres þingom. (⁷²Nv ær taldær kirkio balkær. kristær oc kirkia ware war hialp. AmeN.

§. 1 = UplL. KirkB. 17:5.

49) D. þar.

50) E. þritighi.

51) E. öffraa Mario mösso.

52) E. skær daagh.

53) E. habet verba: *Nv — sighia. iaa wiþer* post ea, quae in textu infra leguntur:

Alle þe sik — gaangas aa hæratþingi.

Cfr. not. 71. infra.

54) E. add. *biscops.*

55) D. E. *blodh wæcningh.*

56) E. *þa skulu þet tolff &c.*

57) B. v. *meræ* omissam supra lineam add. scriba.

58) D. E. add. *þæt.*

59) E. om. *hwat — om.*

60) C. *nemna.* E. *næffne.*

61) D. E. add. *mæn i.*

62) E. add. *sum.*

63) D. hic incipit novum caput.

64) E. om. *rætom.*

65) E. *sön waarþer &c.*

66) C. om. *þær.*

67) E. *aa.*

68) D. hic incipit novum caput.

69) E. *aa.*

70) C. *lyctar.*

71) E. *hæratþingi.* Postea, novum caput incipiens, habet ea, quae supra sunt omissa:

Nv taalar — sighia. iaa wiþer. Cfr. not.

53. supra.

72) E. om. *Nv — AmeN.*

(¹Hær byrias konongs balkær

I.

Þæssom²) mal æro conongs ezöre þa han taka scal oc aldra höghsto hær-rana i³) swearike (⁴þætta ær þæt fyrsta. Hwarsom hæmnis a annan. oc annar giorðe gærningina þa scal þæt hundæris næmd wita hvat⁵) hældær han hæmdes a annan oc annar giorþe gærðina.⁶) ællær annar skilnaðær com þera mællom. §. 1. (⁷þætta ær annat. Hwa⁸) som hæmnis a grup oc giora sæt suua⁹) oc hwasom¹⁰) hæmnis a gior lagh oc gangin. ællær a lagha til mæle. þæt a oc hundæris næmd wita. hwat þæt sant¹¹) war. ællær æi.

II. Þætta ær þæt þripia. om hemsoknir

Riðær man hem at androm oc gior hanom hemsokn. hwat som þe æro en ællær flere. oc¹²) þæs wiliandis hanom skapa giora. ællær nocorom¹³) i hans 29 garþe. þæt fyrsta þe i garþ coma. sargha sla til bloz ællær dræpa. ællær ba-sta. ællær binda. þæn saclös ær. þa hawa þer allir konongs ezöre brotit.¹⁴) oc ær þær hwar hofwoz man fore sic. þer¹⁵) læggias allir biltoghir. oc þera bo til skiptis. Nv can swa wara at þe ripa i garþ. oc ængin skapa gita giort. vtan bryta hus hans. dyle mæþ eþe tolf manna ællær böte III markær.

I = UplL. KgB. 4. (Cfr. I. Eps. 1.)

II = UplL. KgB. 5. (Cfr. I. Eps. 2.)

1) C. D. hoc loco habent rubr. et indicem capitum libri Konongs B., ex quibus varietates antea sunt adnotatae. Vide nott. 26-34. pag. 71. C. postea habet breviorē illam rubricam, quae hęc in textu legitur; D. vero eam omittit.

2) C. *Thæsse*. Cfr. not. 4. infra.

3) D. *oc*. Male.

4) B. C. D. Verba: *þætta — fyrsta* minio sunt exarata. C. D. hoc loco in marg. adponunt litteram numeralem I, initium primi capitis designantem.

5) B. v. *hwat* omissam in marg. add. scriba.

6) C. *gærningena*.

7) B. Verba: *þætta ær annat* minio sunt exarata. C. D. hac rubrica designant initium cap. II.

8) C. D. *Hwar*.

9) C. D. *swa*.

10) C. D. *hwar som*.

11) *Lege sæt*. Cfr. UplL. KgB. 4:1.

12) C. om. *oc*.

13) D. *nokrum*.

14) B. Punctum litt. i subiectum est, et supra lineam additum.

15) C. D. *þær*.

þy at þær¹⁶⁾ ær hōt mæþ litlo bōt. Nu can þan falla som fangit biuþær. þæt ær þæn hemsokn gior. warþær han slaghin. sarghapær ællær dræpen. innan garþ oc grindastolpa. ligge¹⁷⁾ ogilldær. §. 1. Nu can þan¹⁸⁾ som æi ær bondans hion. sökia bondans garð. fore owinom¹⁹⁾ sinom i þrangom. þa agho hans arwar. æn han dræpin warþær. ællær sar. bo (²⁰skiffta. oc bōtær taca oc hin biðin²¹⁾ i friþ som iorðina atte. §. 2. Nu hittas mæn satir i garþe. oc skilias osater. æn þo at gærþ come þera mælloþ. þa ær æi hemsokn.²²⁾ vtan han gange aff þem garþe. oc i annan.²³⁾ far sic wapn. ællær fylghe. gangær attær oc gior til hans fulla gærþ. þa ær þæt hemsokn §. 3. Rinðær man at garþe fore owinom sinom. skiutær til hans ællær castar. far þan²⁴⁾ skapa i garþenom ær staddær. þæt ær hemsokn. §. 4. Giors hemsokn landboa. swa at ezöret bryz a hanom sialwont. annatiggia mæþ sarom. ællær²⁵⁾ drapom. þa a han baþe bo skipta. oc i friþ biþia. Bryz ezsöret²⁶⁾ a annan æn a lanboan sialfwan þa aghe þan boskipt.²⁷⁾ ezsöret ær brotet a. oc þan²⁸⁾ biþe i friþ iorþina a.

III. Nu²⁹⁾ siæ om quinna friþ.

Takær man cono mæþ walld. syniz asyn. annatygge³⁰⁾ a hæne ællær a hanom. þe han giorþe hæne. ællær hon hanom. ællær ær þæt swa nær by. ællær wægh. at höra ma op oc acallan. warþær³¹⁾ þæt laghlica skærscotat.³²⁾

III = UplL. KgB. 6.

(III:pr, 1, cfr. I. Eps. 3.)

16) C. þæt.

17) D. *liggin scriptum est*, at *n* deletum.

18) B. *þanm*, ut videtur, scriptum fuit, at *m* deletum est.

19) C. *winum*,

20) C. *taka oc bōtir skipta. oc &c. Male.*

21) D. *biþin scriptum est*, at *n* deletum. C. *biþi han.*

22) D. add. *giort.*

23) C. add. *oc.*

24) C. *han.*

25) D. add. *mæþ.*

26) C. *ezöre.*

27) C. D. *bo skipta.*

28) C. om. *þan.*

29) C. D. *Hær.*

30) C. *annatiggia. D. annatiggie.*

31) D. *war þær.*

32) D. *skærscotit.*

30 þa a þæt³³) hundæris næmd wita hwat þær ær sant om. Takær man cono mæþ wald. oc warþær þær mæþ takin ællær³⁴) fangin. a færse³⁵) gærning. (³⁶oc witne³⁷) han tolf mæn þær til. þa a han vnde swærd dömas. §. 1. Takær man cono mæþ wald.³⁸) dræpær cona³⁹) han i þy.⁴⁰) oc witna swa tolf mæn. ligge o gildær. §. 2. Takær man cono mæþ⁴¹) wald. rymir aff lande mæþ hæne. warþær han laghlica wonnen til (⁴²þere walzgærning. þa a han aldre friþ fa. fyr æn cononna giffar man biþær fore hanom.

.III. Hær six om kirkio friþ oc þinghfrif.⁴³)

Sitær man a kirkio wægh. ællær a þinghwægh fore androm. dræpær. sarghar. ællær til blöpwite⁴⁴) slar. han hafwær brotit cononghs ezöre. Combær æi drap. ællær sar. ællær blöpwite þera mællom. þa ær hött mæþ ængo böt. Skil þöm a i kirkiowægh. ællær þingswægh.⁴⁵) æigh⁴⁶) af langre⁴⁷) awond. vtan⁴⁸) drapom gærningom. þæt⁴⁹) ær æig cononghs ezöre. §. 1. (⁵⁰Fara mæn fra kirkio ællær⁵¹) þinge. fara⁵²) til sin win. ællær pænnungs öls.⁵³) ællær annan stap. oc æi gensta hem. sæz fore þem⁵⁴) forsæte. oc fa skapa. þær⁵⁵) ær æi kirkio friþær oc æi þinghfrifær⁵⁶) broten.

V. Hær six om hamblan

Takær man annan. lepær. til stoc. hoggær aff hændær. ællær fötær. þær

III = UplL. KgB. 7. (Cfr. I. Eps. 4.) V = UplL. KgB. 8. (Cfr. I. Eps. 5.)

33) C. om. þæt.

34) D. oc.

35) B. Litt. s omisam supra lineam minio add. scriba.

36) D. om. oc — til.

37) Pro witna.

38) C. add. oc.

39) B. cono primum scriptum est.

40) D. by. Male.

41) C. om. mæþ.

42) C. þera walzgærninga.

43) D. þinghs frid.

44) D. blodwitne.

45) C. þingwægh.

46) C. D. æi; et sic in sequentibus.

47) C. lange.

48) C. D. add. aff.

49) C. þær.

50) C. Far man fran &c.

51) D. add. af.

52) C. far. D. fra; male.

53) C. D. pænnungs öls.

54) C. han.

55) C. þæt.

56) C. D. þinghs friþær.

ær conongs ezöre. vtan þæt come til i wapna skipte. §. 1. Gior cona ællær
owormaghe þylica gærningar.⁵⁷) bötin mæþ lagha botom. æigh ma cona. ællær
owormaghe friþ flya.

VI. Hær six om ezöris bötær.

Þæssæ mal wi hafwom nu op talt.⁵⁸) þe æra⁵⁹) conongs ezöre oc aldra
höghsto⁶⁰) hærranna i swearike. hwasom⁶¹) þær brytær a mot. han hafwær
fore giort⁶²) allo þy som han a⁶³) owan⁶⁴) a⁶⁵) iorþinne. Swa mange som 31
þe⁶⁶) æro. oc swa⁶⁷) lanzwist. oc biltoghær⁶⁸) læggias om alt rikit. oc aldre
i friþ coma. fyr æn þan⁶⁹) biþær fore hanom. som han bröt til. (⁷⁰Nv ma
ængin annars foregiora.⁷¹) æigh faþer sons.⁷²) æigh son faþors. æigh broþir
broþors. ællær ængin annars fore giora.⁷³) Skiftis aldra þera lutær först
hort aff⁷⁴) saklösir æro. oc take hwar sin lot. som han a i bono. Sipan hans
lotær som brotlikær⁷⁵) ær. skiftis⁷⁶) i þry. æn⁷⁷) lot takær malsæghande. an-
nan cononghær. þriþia alle mæn. (⁷⁸Þæggar þan⁷⁹) biþær fore hanom. som
han hafwær brotit til ællær þæs arfwe.⁸⁰) þa a conongær hanom friþ giwa.
oc han löse sic i friþ wiþ conong. mæþ fioratighe marcom.⁸¹) §. 1. (⁸²þa
þæsse nægd scal næmnas. þa scolo þe haþer wiþær wara. oc ia wiþær si-

VI:pr. = UplL. KgB. 9:pr. (Cfr. I. Eps. §. 1 = I. Eps. 6:3; UplL. KgB. 9:1.
6:pr, 1, 2.)

57) C. gærningh.

58) D. vptald.

59) C. æro.

60) C. höghsta.

61) D. kvarsum. C. kvar sum.

62) C. forgiort.

63) C. agher.

64) D. om. oman.

65) D. i, rec. man. mut. in a.

66) C. om. þe.

67) D. om. swa.

68) B. byltoghær scriptum est, at litt. y sub-
iecto puncto notata, i supra lineam add.
scriba.

69) C. om. þan.

70) C. incipit cap. VIII.

71) C. forgiore.

72) C. add. oc.

73) C. forgibra.

74) C. add. sum.

75) C. brytliker.

76) C. D. sic (skiptis). B. skiffis.

77) D. en.

78) C. incipit cap. IX.

79) B. han primum scriptum est. C. han.

80) C. arna.

81) F. add. och thet ær altid Konungz een
Saak.

82) C. inc. cap. X.

ghia þæn til kærir. oc þan sakin gifs. oc þe i þa næmd⁸³) næmnas som þe baper ia wipær sæghia. (⁸⁴hwilikin som þe tolf wæria mæþ sinom eþe. han ær warþær. hwilikin⁸⁵) þe fælla. han ær fældær. (⁸⁶som fyr ær saght. Til hwilikis⁸⁷) manz lagþingat ær. oc wil æi til þings coma. næmd at rapa. þa (⁸⁸hafwin þö nænfda mæn⁸⁹) wald⁹⁰) at fælla han. ællær skæra. Alla næmdir scolo domara nænfna.⁹¹) §. 2. E hwar mæn hittas satir. oc skilias osatir. þær ær æi⁹²) ezöre brotit. §. 3. (⁹³hwa som þan man husar oc hemar biltogha⁹⁴) ær lagþær⁹⁵) oc sorin. ena nat. böte .III. markær. ællær wære⁹⁶) mæþ eþe⁹⁷) tolf manna. at han æi wisse.⁹⁸) at han biltogha⁹⁹) war¹⁰⁰) lagþær. ællær (¹oc²) han aldre husaþe han. Husar han flere nættær. þa böte 32 fioratighe markær. ællær wære sic³) mæþ þrætoltom⁴) eþe. Hwa⁵) biltogha⁶) mann⁷) husar. ællær hemar innan þan dagh. hanom ær lagþær⁸) til þæs han ryma scal⁹) ware saclös.

VII. Hær six om conongs leþong. oc hans skipwistær.

Nv biuþær conongær lip oc leþong vtt. þa scal næmna hamn oc styrman.¹⁰) Om¹¹) alla conunx utgærþir. þa scal¹²) buþ fiughærtan¹³) nattom fyr

VI: 2, 3 = UplL. KgB. 9: 2, 3. (Cfr. I. VII: pr, 1 = UplL. KgB. 10: pr, 1. Eps. 7: 1; 8.)

83) D. om. næmd.

84) C. hwilkin þe &c.

85) C. hwilkin.

86) C. om. som — saght.

87) D. hwilikins.

88) C. hawi þo nempd wald &c.

89) D. næmda mæn.

90) C. D. sic. B. add. hat.

91) D. C. næmpna.

92) B. v. æi omissam supra lineam add. scriba.

93) C. Hwar; hoc loco incipit cap. XI, quamvis litt. numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 33. pag. 71.

94) C. sum biltoghir.

95) D. laggker.

96) C. add. sic.

97) D. om. eþe.

98) C. miste.

99) C. biltoghir.

100) D. warþ.

1) C. om. oc han.

2) D. at supra lineam add. rec. man.

3) D. om. sic.

4) D. twætolfstum.

5) C. Hwar. D. Hwær sum.

6) D. C. biltoghan.

7) B. manna scriptum est, sed posterius a deletum.

8) B. In marg. ipse forte scriba add. þæt ær manaðær; quibus porro add. rec. man. af þem dag(h) han ær fæl(der). D. add. þæt er manader af þem dagh han ær fældr.

9) C. add. þæt ær manaper.

10) C. styrman.

coma. §. 1. Þæt iær¹⁴⁾ lagha leþongær.¹⁵⁾ tu skip af hundære hwarío. will conongær sialwær. utt rikis fara ællær hær sin utt sænda. raþe sialwær. huro længe han will vte wara. oc æfti þy warþær han leþong vtt biuþa. ær han will sialfwær¹⁶⁾ vte wara. Þætta buþ ær i fyrsto skipwist Sitær han quar.¹⁷⁾ oc will æi sialfwær utt fara. oc æi hær sin (¹⁸⁾utt rikis sænda. þa ær¹⁹⁾ lagha leþongær. atta pund oc atta spæn i hamno hwarre.²⁰⁾ at fyrsto skipwist. J andre skipwist þa agho vara fæm pund oc fæm spæn i hamno. Twa skipwistær scolo mæþ pænningom ut gioras .XL. markær i hwart skip. þætta he-tir leþongs lame. §. 2. Fore allom conongs uttgærþom scal²¹⁾ fiughærtan²²⁾ nata daghær vara lystær²³⁾ fore. oc conongs wisthus scal öpit standa þrea dagha fore intækiom. Combær æi mata innan þæssa þrea dagha Standær attær pund mato. þa gioris utt pund. oc a III. öra swa oc fore annat. oc þri-þia. æn attær standær. Sitia qwarrir om halfwa hamno. hætin wiþ tolf örom. Sitia quarrir om alla hamno. dömis þa utt hamna.²⁴⁾ oc a þrea markær. Sitær quar fiorþongær²⁵⁾ aff skiplæghe. hæte wiþ X. marcom. Sitær quart halft skiplæghe (²⁶⁾.XX. Sitær quart alt skiplæghe. hæte wiþ .XL. marcom. §. 3. Fore allom skipwistom scal hwar styre maþær²⁷⁾ uara fore sino skip- 33 læghe. ællær hans fullt ombuþ. Nv combær æi styriman. oc æi hans ombuþ. hætte wiþ tolf örom. taki þöm op tækio maþær conongs. §. 4. Nu conno conongs uttgærþir²⁸⁾ æi i²⁹⁾ rætom stæmnodagh coma. þa ær³⁰⁾ forfall fore.

§. 4 = UplL. KgB. 10:10.

11) B. Loco litt. *O* primum scriptum est *o*.

12) C. D. sic. B. *sca*.

13) C. *furtan*.

14) C. D. *ær*.

15) C. *leþongh*.

16) D. om. *sialfwær*.

17) D. *quær*, et sic in sequentibus.

18) C. *vtt sænda*.

19) D. add. *þæt*.

20) D. *hwario*.

21) B. v. *scal* omissam supra lineam add. scriba.

22) B. Litt. *tan* omissas supra lineam ipse, ut videtur, add. scriba. C. *furtan*.

23) D. *lyst*.

24) B. *hamna* scriptum est, sed punctum priori *n* subiectum, et nota abbreviati *m* supra lineam addita.

25) C. *fiorþonger*.

26) C. D. *hæte viþ .XX. marcom. Sitir &c.*

27) C. *styreman*.

28) D. *vgærþir*. Male.

29) C. *a*.

30) D. add. *þær*.

ett ær þæt. at þe æi buþ fingo. annat ær þæt. at þe sent buþ³¹⁾ fingo. þri-
þia ær þæt. at þe illt wæþær fingo. swa at hon³²⁾ spiltis. æn þe hana vt
fördin. þæt scal styriman mæþ fiorþongs mannom. fylla³³⁾ mæþ eþe sinom.
§. 5. (³⁴⁾Ættar gælld scal vtt gioras .XIII. nattom æfter michials mæssu. (³⁵æi
agho³⁶⁾ bönder vtanlanz spanna mala ællær skipwist³⁷⁾ föra. §. 6. Nu scal
conongær hawa fioghor nôt. aff hundare³⁸⁾ hwario. markar³⁹⁾ nôt. ællær
marc³⁹⁾ pænninga. hvar fiorþongær sitt nôt. Sæx böndær om⁴⁰⁾ ett far. hwar
bonde om⁴⁰⁾ ett höns. hwar bonde fioghor⁴¹⁾ fang hö. ællær fiura pænninga.
Nu can æi nôt coma i conongs wisthus. hætin wiþ þrim örom. þe attær sitia.
Combær æi far ællær höns. ællær hö. þa scal tækie mapær conongs. nōþa oc
næmia⁴²⁾ til far han fullt i conongs wisthus. lati attær nam. oc sacöre ængen
mæþ. E hwarsom⁴³⁾ attær staþonne waldær. gællde han sac ören.

(¹Hær byrias ærfda balkær

Erfda balkær byrias²⁾ at giffar malom. þy at e combær en aff twem. ma-
þær aff manne. hwar aff androm. ængin tu coma swa soman. at æi mono skil-
ias³⁾ om sipir. en lipær⁴⁾ fra. oc annar æftir lifwær. aff siangar alstre byr-
ias all⁵⁾ arff.

VII:6 = UplL. KgB. 10:3, 9.

Prol. = UplL. ÆB. Prol.

31) C. om. *buþ*.

32) Lege *försl*. Cfr. UplL. KgB. 10:10.

33) C. sic; add. *oc*. B. *füll*. D. *fülle*.

34) D. habet verba: *Ei magho böndær — föra* ante ea quæ textus hoc loco habet: *Attær gæld — michialsmæssu*.

35) Cfr. not. 34. præcedentem.

36) D. *magho*.

37) D. *skipwista*.

38) C. D. sic. B. *hundærio*.

39) C. *marca*.

40) C. om. *om*.

41) C. *.IIIIor*. (i. e. *quattuor*), et sic in sequentibus passim.

42) C. *næma*. D. *nænna scriptum est*, at duæ priores lineolæ litt. *n* deletæ sunt, ut legeretur *nænna*.

43) C. *hwar*.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et indicem capp. huius libri, ex quibus supra adnotatæ sunt varietates. Vide nott. 35 - 62. pag. 71 - 73. C. postea habet eandem rubr. quæ heic in textu legitur; D. autem hanc omittit.

2) D. v. *byrias* omissam supra lineam add. rec. man.

3) D. add. *at*.

4) C. *lytær*.

5) C. *alt*.

I. Hær six om giftningamal⁶⁾

MApær scal cono biþia oc æi mæþ walde taca. han scal faþor hænnar oc næsto frændær hitta. oc þera goþwilia leta. Nu can hanom wal⁷⁾ swaras þa 34 a faþer walld fæstnaþa fæ⁸⁾ taca. ær æi faþer til þa ær moþir. ær æi moþir til þa ær broþer til. ær æi broþer.⁹⁾ þa ær systir til æn hon gift ær. æi ma mö. mö gifta. swa gangær fæstnaþa fæ som arff gangær. take e þan fæstnaþa fæ. som skyldastær ær. hwa¹⁰⁾ som giftir mö. vtan ræz giffar manz lof. böte XL markær. ællær wite lof aff rætom giffar manne. mæþ tolf manna epe. §. I. Nu ær fæstninga fæ¹¹⁾ takit. þa scal han fæsta mæþ III. mannom. þa¹²⁾ scolo þær¹³⁾ fastar at wara. tve aff¹⁴⁾ cononne halfwom. oc tve aff manzins halfwom. þa æro fæstninga fæ baþe laghlica boren. oc wiþ takin. (¹⁵Hwar som fæstnaþa fæ bær op a fæstnaþa fæ. böte III markær. ællær swære mæþ tolf mannom. at han æi wiste. at fæstnaþa fæ war fyr¹⁶⁾ borit Nu can mö sialff wiþær fæstnaþa fæ taca. þa böte¹⁷⁾ þan botena som fæstning¹⁸⁾ bar for utan þera wilia þær næstir waro. §. 2. (¹⁹Hwilikin mö man takær. mot faþors wilia. ællær moþor æn þe lifwa. hwat hon takær han til apalmanz. ællær löscalæg hæ. þa ware misconna cona. faþors oc moþor. oc ænxe annars frænda. ællær giffarmanz. wil faþær ællær moþær. henne forlata sac sina. þa take hon fullan ærfa lot. Nu delis þær om hwat hæne²⁰⁾ war forlatet. ællær æi þa scolo þæt tolf mæn wita. §. 3. (²¹Nu can þem manne hughr wændas. ællær cono. wilia þa æi fæstning halda. þa late hon attær

l = UplL. ÆB. 1.

(§. 2, cfr. I. GB. 3:1.)

6) C. add. oc fæstninga fæ.

7) Pro wal. C. D. sic.

8) D. fæstnaþ fæ.

9) C. D. add. till.

10) C. Hwar.

11) D. fæstninga fæ.

12) D. þe.

13) C. þær.

14) C. a.

15) C. Hwa; hic incipit cap. II.

16) C. add. op.

17) B. Litt. te omissae supra lineam sunt additae.

18) C. fæstninga. Legendum videtur fæstninga fæ. Cfr. UplL. ÆB. 1:1.

19) C. Hwilikin; hic inc. cap. III.

20) D. om. hæne.

21) C. inc. cap. IV.

fæstnaþa fæ. oc fyrningar²²⁾ allar. oc mæþ III. markær oc tolf manna ep. swa at hon wet hwarthe last ællær²³⁾ livte²⁴⁾ a han. ællær a set hans. me-
 35 re²⁵⁾ nu æn þa. han²⁶⁾ baþe baþ oc fæste. vare slic samo lagh oc²⁷⁾ um²⁸⁾
 man. æn han wil æi fæstning²⁹⁾ hallda. þa hawe þan³⁰⁾ man fore fört³¹⁾ för-
 ningom oc fæstnaþa fæ. oc mæþ III. marcom. §. 4. (³²Fæstir maþær cono.
 ær wiþær faþer ællær frændær. þe³³⁾ næsto. ær æi cona³⁴⁾ sialff a fæstninga
 stæmno.³⁵⁾ ællær oc³⁶⁾ æi til wiz comen. ællær alldærs³⁷⁾ aghe wald mæþ
 frændom sinom. nee³⁸⁾ sighia. oc þan man fæst hafþe androm. böte III. mar-
 kær³⁹⁾ biscope. Nu ær cona sialf a fæstninga stæmno. skilis⁴⁰⁾ þy enost⁴¹⁾
 þera fæstning at biscopær will. han a scoþa þöm⁴²⁾ forfall som þera mællom æro.

II. *Hær six om bruplöps gærþir.*

Nv raþær man til bruplöps. i bruplöps tima. þa sanccar han brupsæto
 oc brupmannom sinom .VI. sænder gen cono (⁴³þere. som hans ær fæste co-
 na. nu syns hanom⁴⁴⁾ fæsticona hans. þa ær sakær⁴⁵⁾ giffar man at þrim
 marcom. Nu raþær han til bruplöp annat. sændir mot þere cono bruptugho
 oc brupmænn sina. syns oc hanom fæsticona hans nu som fyr. ware sakær
 giptar man at þrim marcom. Nu sændir æn þan man þripia sinne bruptugho
 oc brupmæn sina. syns oc hanom fæsticona hans. nu. som fyr. ware oc nu

II:pr. = UplL. *ÆB.* 2:pr.

22) C. *förningar*. D. *förninghar*.

23) B. v. *ællær* omissam in marg. add. scriba.

24) C. *lyte*.

25) C. *mera*.

26) D. om. *han*.

27) C. om. *oc*.

28) C. D. sic. B. om. *um*.

29) D. *fæstingh*.

30) B. Loco litt. þ primum scriptum est *h*.

31) C. *for fört*.

32) C. inc. cap. V.

33) D. om. *þe*.

34) B. *conoa* scriptum est, sed punctum po-
 steriori o subiectum.

35) D. *fæstningh stæmpno*.

36) C. *ær*.

37) B. *alldært*, ut videtur, scriptum fuit, at
 ultima littera deleta est, et s supra lineam
 additum.

38) C. D. *nei*.

39) D. om. *markær*.

40) C. *skils*.

41) D. *enæst*.

42) C. *þön*.

43) C. *sum ær &c*.

44) D. om. *hanom*.

45) C. om. *sakær*.

sakær gíftar maþær⁴⁶) þrim marcom. take þætta fæ bondin fore cost sin. (⁴⁷Ænkia raþe sialff gífto sinne. Nu ær fæsticono hans sund⁴⁸) i þrim bruplöp's timom i iamlanga enom. sancke þa frænda floe sin.⁴⁹) oc take þa fæste cono sina. oc hete þön cona laghtaken oc æigh rantakin, hwar hona rænr aff hanom sipan. hæte wip .XL. marcom. §. 1. (⁵⁰Nu can allt wæl fara. brupmæn gen brup coma. oc brusæta.⁵¹) þe scolo⁵²) friþe þit coma. oc swa þær wara.⁵³) oc⁵⁴) þæþan fara. misfyrmis þem nocot a⁵⁵) þem wægh⁵⁶) þa a⁵⁷) 36 faper oc frændær. þær æftær sökia. Nu dör brup a wægh⁵⁸) ute. attær lik til byar. oc mæþ fylgdær⁵⁹) hædnær. Dör brupgume a wægh vte. attær lik til byar. oc mæþ fylgdær hans. Nu combær brup hem til bonda sins. þa ær hon i wardnaþ⁶⁰) bonda sins comin. Bryz nokot j manhælgþ⁶¹) þera. ware j twe böte. (⁶²Brupmæn scolo brup warþa⁶³) hem til hans som hana scal oc⁶⁴) j sæng⁶⁵) hans. hæne can j þere⁶⁶) gömo misfyrmas. bötes þær⁶⁷) attær boren oc oboren. kona sialff mæþ attatighi marcom. osca barn⁶⁸) tu sun oc dotter. warþær þær⁶⁷) dotter j .LXXX. marcom. sun j .XL. marcom Nu skiftis þön bot.⁶⁹) taker þan halft brup ær skyldaster.⁷⁰) halft conongær. oc hundære.

§. 1 = I. GB. 2; UplL. ÆB. 2:1; SML. GB. 3:1.

46) C. D. gíftar man at.

47) C. inc. cap. VII.

48) D. add. hanum.

49) C. sinum.

50) C. inc. cap. VIII.

51) D. brudsæta. C. buþsæta.

52) C. D. add. i.

53) D. fara.

54) C. add. swa.

55) C. i.

56) D. add. þæt ær e halfwo höghra baþi i sarum oc botum drapum. B. Man. paullo rec. in inferiori marg. add. þæt ær e halfwo höghra baþi i sarum oc i drapum.

57) C. scal.

58) C. weghe.

59) C. meþ fylghir.

60) C. warnap.

61) C. manhælgþ. D. manshælgþ.

62) C. inc. cap. IX, quamvis litterae numerales in marg. desiderantur. Cfr. not. 41. pag. 71.

63) B. warapa scriptum est, at punctum secundo a subiectum.

64) C. D. sic. B. o.

65) C. D. sæng.

66) C. þera.

67) D. þæt. Male.

68) D. dska barn.

69) D. böter.

70) C. add. oc.

III. *Hær six om gifter mal.*

Nv beþas þe gifter orþ som mannenom æro skyldaster. æsta linþ oc beþas gifter mal. aff skyldom mannum op a cono halfwo.⁷¹⁾ þa a þan gifter malom rapa som skyldaster ær. ællær hans sant omborþ. han a cono manne giffa til heþers oc (⁷²husfro. oc til siang halffre. til lasa oc nycla. oc til lagha þriþionsg. (⁷³oc til allz þæs han a j lösörum. oc han afla fa. vtan gull oc hema hion. oc til⁷⁴⁾ allan þæn ræt. ær⁷⁵⁾ wæstmanna lagh æro.

III. *Hær six om morghon gæff.*

Hindradaghs om morghon. þa a bonde⁷⁶⁾ hustru⁷⁷⁾ sina heþra oc hæne⁷⁸⁾ morghon gieff⁷⁹⁾ gifwa. Gifwær han i eghnom.⁸⁰⁾ gifwe mæþ fastom oc fullom skæлом. swa mykit han will. oc han hafwær æmne til. Giwær han j lösörum. witen þæt mungaz mæn. ær⁸¹⁾ bruplöp drucco horo myket han gæff.

V. *Hær six horo cona formærcar morghon gæf sinne*

Nv can cona hor giora. warþær laghlica til wonnen. þa hafwær hon for-
37 giort morghen gæff⁸²⁾ sinne. oc allo þy hon war giff til. Combær giolsca-
pær mællom gifzmannz. oc ogiffte cono. wænes þæt til þera. oc æro æi san
fore þeræ⁸³⁾ sak. wære sic mæþ næi oc tolf manna eþe. falz han at eþe.
böte III markær.

III = UplL. *ÆB.* 3:pr.
III = UplL. *ÆB.* 4. Cfr. I. GB. 6.

V = UplL. *ÆB.* 5.

71) C. *halwm.*

72) D. *husfru.* C. om. *husfro. oc.*

73) Lege: *i allu þy han &c.* Cfr. UplL. *ÆB.* 3: pr.

74) C. om. *til.*

75) C. *þær.*

76) C. *bondin.*

77) C. *husfru.* D. *kustrugh.*

78) D. om. *hænne.*

79) C. *hindærdaghs gæff.*

80) B. Loco litt. *e* antea, ut videtur, scriptum fuit *æ.*

81) C. *þær.*

82) C. D. *morghon gæff.*

83) C. D. *þere.*

VI. Hær six horo man warþær i horsæng dræpen.

Ganger annars manz cona a bolster oc bleo j annare cono sæng. warþær þær bar oc ataken. warþær styfft aff hæne. nasar.⁸⁴) ællær öron. ællær skyrþ⁸⁵) a clæpom hænnar. ware þæt ogilt. þæt scolo tolf mæn wita. hwat þær ær sant om þæt mal wæria þe hana. ware warþ. fælla þe hana ware fallen til fiuratighe marca. hete siþan horstacca cona þön. warþær siþan kært hæne. oc hon⁸⁶) ær⁸⁷) æi takin mæþ. stande fore mæþ eþe tolfmanna. oc ware warþ fore sac þere. oc oqwæpins orþe §. 1. Taker cona aþra i sæng mæþ bonda sinom. oc mæþ þem samo witnom. oc slar⁸⁸) hona þær i hæl oc fælla hona tolf mæn. ligge ogild. §. 2. (⁸⁹Nu can man annan taka⁹⁰) mæþ cono sinne. oc slar han þær j hæl ællær baþen þön.⁹¹) þa scal han þöm so-man fiætra döþ. oc quic. ællær baþen döþ. þæt scolo oc tolf mæn wita. hwat þær ær sant om. fællas þön ær⁹²) dræpen æro. liggin ogild. (⁹³fællas þan som drap. fælles til morþgællða §. 3. (⁹⁴Vrækær bonde bort husfru sina laghtac-na. oc takær i stap andra. oc i sæng mæþ sic læggær. þa ræner han⁹⁵) hus-fru⁹⁶) lasa⁹⁷) oc nycla. þær ær bot fiuratighe marca. þe⁹⁸) þreskiptis.⁹⁹) §. 4. (¹⁰⁰Latær cona lægra¹) sic. æro flere systcane²) æn ett. ware naþa cona syst-cana³) sinna. oc æi skiftes cona. ær hon enda barn bondans. take op arff æfite faþor oc moþor.

VI: pr, 1-3 = UplL. ÆB. 6.

(§. 2, cfr. I. KrB. 9:4.)

84) C. *nasar*. D. *nasar* rec. man. mut. in *nasar*.

85) D. *skrud*. Male.

86) C. om. *hon*.

87) B. v. *ær* omissam supra lineam add. scribe.

88) C. *sla*.

89) C. inc. cap. XIV.

90) B. *takea* scriptum est, at punctum litt. e subiectum.

91) C. *þöm*. D. *þon*.

92) C. *þær*.

93) B. Litt. *las* omissas in marg. add. scribe. D. *fællas*. C. *fælles han som* &c.

94) C. inc. cap. XV.

95) C. add. *aff*.

96) D. add. *sina*.

97) C. *las*.

98) C. *til*.

99) B. *Posterius i fere deletum est, et a supra lineam additum*.

100) C. inc. cap. XVI.

1) D. *læghia*.

2) C. *siscane*.

3) C. *siscana*.

VII.⁴⁾

38 Gæfwer⁵⁾ faþer ællær moper eno barne mera æn andro. hafwe⁶⁾ mæþan þön lifwa. oc æcke længær. sipan scal þæt til skift⁷⁾ bæra. mæþ þera manna witnom þær hos waro þær faþer ællær moper utt gaff. oc tolf manna epe. oc sipan sin lot op bæra. hwart æftær þy. þæt ær byrþom til boret. §. 1. Fæstir man cono. oc wighis mæþ hæne. ware þæggar full giftning þera. swa som þön⁸⁾ i sæng haffþen waret. §. 2. Hafwe alldre ængen wizorþ at wita barn i gifta sæng.

VIII. *Hær six om þe gifttor ær⁹⁾ barna goz ær fore.*

Nv giftes cona j karsbo.¹⁰⁾ þa giftes¹¹⁾ til lagha þripiong Giffes karl i cono bo. giftes til twæggia lota hænnar. §. 1. Nv gangær hon a gifta andra. oc barns hænnær fæþærne ær mæþ hæne inne. þa scal för barnanna fæþærne ondan skiptes.¹²⁾ mæþ frændom oc skyldom mannom. hafwen wald fæþærnes frændær. ællær möþærnes frændær barnanna goz wita ondan skift. innan nat oc iamlanga. Gangær utt nat oc iamlange. take slict gifta som gifta sipan. æn þe¹³⁾ moghanda æro Æro barnen ofwormagha. oc æi¹⁴⁾ til wiz oc¹⁵⁾ aldærs comen. oc skiftes æi ondan goz oc pænninga þera. som fyr ær sagt hafwen þö¹⁶⁾ wald til sins attær ganga vtan þe þigin¹⁷⁾ oc þolin nat oc iamlanga sipan þe moghanda æro. Taken först barn twa lotena aff lösörom. oc sipan giftes mannen til twæggia lota i þripiong hennar. æro oc

VII: 2 = I. GB. 8. in fine.

VIII: pr, 1, 2 = UplL. ÆB. 7: pr, 1, 3.

4) C. habet rubr. *Hær sighs æn faþer ællær moper giva eno barne mera æn andro.*

5) C. D. *Giver.*

6) D. *havem scriptum, at æ scalpro mutatum in n.*

7) C. *skiptis.*

8) C. om. *þön.*

9) C. *þær.*

10) D. *karlsbo. C. karls bo.*

11) D. add. *hon.*

12) C. D. *skiptas.*

13) D. om. *þe.*

14) C. om. *æi. D. æ.*

15) C. *ællær.*

16) C. *þa.*

17) C. sic. B. D. *þingin.*

þreiar giftor. waren lagh samo. Giftes cona i karls bo. þa scal oc ondan skip-
 tas¹⁸⁾ þera goz som fyr¹⁹⁾ ær sact. oc giffis alldre cona i barnanna möþær-
 ne. fyr æn þæt ær ondan skift. Skiftis þæt vndan fyr. wilia þön bolagh læg-
 gia þa hafwin barnen wald. ællær þera frændær bolagh læggia mæþ faþor
 þera²⁰⁾ ællær möþor mæþ bolaghs fastom. þe scolo tolf wara. §. 2. (²¹Nu 39
 can baþe²²⁾ faþer oc möþer döþ wara. rapen þa fore barna goz. frændær
 þe næsto²³⁾ aff fæþærne oc annar aff möþærne þan næste.²⁴⁾ mæþ skyldæsto
 witnom. Kunno þe²⁵⁾ millom²⁶⁾ sin dela. þa giffs þem wizorþ. barna goz at
 rapa. som bæter can. oc bæter will. e til þæs barn til wiz coma. Nv lif-
 wær annatigia faþer ællær möþer. raþe þæt þera fore barne. oc barna goz.
 som længær lifwær. oc en aff andre halwonne. som. skyldæstær ær. þe scolo
 rapa e til (²⁷þæs. barn til wiz combær. (²⁸Dör bonde fra husfru sinne. ær
 barn æfte. raþe husfru fore barne. oc fæþærne.²⁹⁾ þær til hon giffis attær.
 Sipan hon ær gangin a gifto andra. rapen þa fæþærnes frændær þe næsto.
 fore barne. oc barna goz. oc e hwar barna goz hafwær handa mællom. hwat
 þæt ær faþer ællær möþer ællær frændær. þan³⁰⁾ a hwart ar. ræta reþning³¹⁾
 aff þy giora. fore næstom frændom. §. 3. (³²Allt þæt þön köpa soman.³³⁾
 sængar köp ær þæt. aghe husfrug³⁴⁾ þripiong. oc bonden twa lote. aff sæn-
 gar köpeno. §. 4. (³⁵Gifwær (³⁶husfru bonda sinom nokot mæþan þe³⁷⁾ sa-
 man³⁸⁾ boa ællær bonde³⁹⁾ husfru. stande mæþan þe³⁷⁾ soman lifwa. oc æi
 længær. vtan þera arfwa wilin. þær wip ia sæghia.

§. 3 = I. GB. 11:5; UplL. ÆB. 9:1.

18) D. *giftas*. Male.

19) D. om. *fyr*.

20) C. om. *þera*.

21) C. inc. cap. XIX.

22) D. om. *baþe*.

23) Adde *annar*. Cfr. UplL. ÆB. 7:3.

24) D. *næsto*.

25) D. *þön*.

26) C. *mellom*. D. *mællum*.

27) C. *han comber till wiz*.

28) C. inc. cap. XX.

29) D. *möþærne*. Male.

30) C. *han*. D. *þa*.

31) C. *reçningh*.

32) C. inc. cap. XXI.

33) D. add. *mæþan hiona lagh ær*.

34) C. *husfru*.

35) C. inc. cap. XXII.

36) B. *Loco verborum husfru bonda antea,*
 ut videtur, scriptum fuit *husbonda*.

37) C. *þön*.

38) C. D. *soman*.

39) C. *bondin*.

IX. *Hær six om hemfylgior.*

Nv can bonde sun sin giffta ællær dottor. mælir mæþ fylgdær⁴⁰) fæper oc mofær. han can þem fra sic snöp (⁴¹at skiuta. wil æncte giwet hawa. aghe þæt þera wizord. stæmno mæn fylghia. þer⁴²) þa wipær waro. þön soman⁴³) fæstoz. Æro ængon⁴⁴) witne mæþ af stæmno mannom. aghe þa⁴⁵) giwande wizord. oc æi þiggiande. §. 1. Nv giftir man son sin. ællær dottor. 40 oc gifwær mæþ fylgd baþe a fæþærne. oc möþærne. dör sipan fæper ællær mofær. kræwia systkene⁴⁶) sipan. æfte lot sinom. bære þa attær gifftina⁴⁷) til skiptinæ.⁴⁸) mæþ sornom eþe. oc take þær hwært⁴⁹) þera. lot sin. systir oc broþer. æfte byrþ sinne. Can son ællær dottir. skifta bort lot sin. ællær andro cost af hænda. þa scal sipan gift til skipt ganga.⁵⁰) þa stande þæt i lot þæs som fangit hawær. oc⁵¹) forgiort ær innan i gifftinne. oc take follan skiptis lot. Ær mere gifftin æn skiptin. oc han⁵²) hafwær forhægþat gifftinne. þa gællde attær aff sino. swa mykit i skiftar lotin⁵³) bristær. §. 2. Nu can cona manna⁵⁴) gifftas. þem⁵⁵) mæþ sic hafwær bröþær⁵⁶) flere. wilia þa þer föþærne⁵⁷) sit skipta. þa scal hon fylghio⁵⁸) sina frælsa hawa. swa mycla som hon war in i þera bo comin. þer skiftin fæþærne sino.⁵⁹) (⁶⁰fylghio hæn- nar sighia minne hon sighær mere. ware þæt a witnom stæmno manna þera som wipær waro.⁶¹) baþe þa⁶²) þæt utt gafs oc þæt i⁶³) þera garþ förþea

IX: pr. = SML. GB. 5:pr.
§. 1 = UplL. ÆB. 8:1.

§. 2 = SML. GB. 5:3.

40) C. *mæþ fylgþ.*

41) C. *vtt sænda. wil &c.*

42) C. D. *þær.*

43) C. om. *soman.*

44) C. *æi.*

45) C. om. *þa.*

46) C. *systkene.*

47) C. *gifftina.*

48) D. *skiptine.*

49) C. *hwar.*

50) D. add. *mæþ sornon (lege sornom) eþe.*

51) Lege ær. Cfr. UplL. ÆB. 8:1.

52) D. om. *han.*

53) D. *skiftar lot.*

54) C. D. *manne.*

55) C. add. *þær.*

56) B. *Ultimam litt. r omissam supra lineam add. scriba.*

57) C. D. *fæþærne.*

58) C. *fylghþ.*

59) C. add. *oc.*

60) *Legendum videtur: sighia þer fylghio hæmar minne wara hon &c. Cfr. SML. GB. 5:3.*

61) B. *Loco litt. o antea scriptum fuit u.*

62) C. *þær.*

63) B. *i omissum infra lineam add. scriba.*

far æi þōn witne. þa scolo þer mæþ tweggia manna⁶⁴) witne. oc tolf manna
(⁶⁵ep. wita at fullt ær utt giwit.

X. *Hær six om skipte þær hion skilias barnlōs*

Nv conno hion barnlōs atskilias. Dōr man fyr. æn cona. take hwart⁶⁶) þera sæng æfter annat.⁶⁷) mæþ allo þy⁶⁸) til hōrer. bolster oc (⁶⁹linlac. hof-
þadyno. oc aclæpe. lifwer cona æfte bonda sin. aghe kirkio⁷⁰) clæpe sin. þe
bæzto hældær æn þe wærsto. þæt a wara stæniza. kiurtil oc mantol. hofþo-
duker.⁷¹) æcke oc þy mera. at mera til æræ.⁷²) Lifwær bonde æfte cono
sina. aghe fyrst hæst þan bæztær ær. oc saþol. oc wapn fræls æn swa til ær
oc kirkio clæpe sin. æcke oc þy mera. at mera til se⁷³) æn nu ær⁷⁴) sact. 41
§. 1. Dōr bonde oc ær egh barn æfte. oc þan combær til garz arff wil skifta.
oc allo rapa. Sitær hustro⁷⁵) wiþ swar. oc sigher þæt sant ær Jac⁷⁶) war
mæþ bonda minom. skæmbær æn iac⁷⁷) scolde. oc wit wildom baþen wæntær
iac þæt. at iac ær æi at mero⁷⁸) comen. æn at rætre⁷⁹) skift. þæggar⁸⁰) iac
hafwær lot min aff rætre⁷⁹) skift. hus oc inwiþor. oc kōp ockor bæggia. þa
wil iac sæghia pic⁸¹) til lasa oc nycla. Dōr bonde. ær barn æncte æfter.
comber þan til garz arfwe will skifta. oc allo⁸²) rapa. swara þa husfro⁸³)
fore siter. oc sighær. iac ær mæþ barne oc byrþe⁸⁴) bonda mins. þa a þæt
goz seas oc synas. oc i iamnapa⁸⁵) hændær sætias. oc þo rape hustro⁸³) fōpo

X = UplL. *ÆB. 10, 11: 2.*

(§. 1, cfr. I. GB. 12.)

64) B. v. *manna* omissam supra lineam add. scriba.

65) C. *ep̄e wita alt fullt þær utt giwit.*

66) B. Litt. *r* omissam supra lineam add. scriba.

67) C. *aman.*

68) C. add. *þær.*

69) C. *blear. höfþa dyno. &c.*

70) C. D. sic. B. *kirþio.*

71) C. *hofþaduker.*

72) B. Ultima litt. *æ* deleta est. C. D. *ær.*

73) C. *ær.*

74) C. *se.*

75) C. *husfru.* D. *husfrug.*

76) D. *Jæc.*

77) D. *iæc*, et sic in sequentibus passim.

78) D. *mera.*

79) C. D. *ræte.*

80) C. D. *þæggar.*

81) C. *þær.*

82) C. D. sic. B. *ollo.*

83) C. D. *husfru*, et sic in sequentibus.

84) C. *byrþ.*

85) D. *iamnad.*

sinne. oc (⁸⁶ligge þa stæmno daghær fore husfronne. manapa stæmna þæt æro manapa tio. fōþes þæt barn oc i hem combær innán tio manapa. æfter þæt bonden⁸⁷) ær dōþær. oc far dōþilse. take þæt barn arff oc' orff. ær oc þy sænna. þa ma æi þæt barn arfwe skifta. oc fülle sīpan hustro hwat⁸⁸) hon hafwær fore giort⁸⁹) af þy goz. Nu sighthær hon⁹⁰) mæþ barne haffwa warit. oc þæt. forecoms.⁹¹) þa a hon þæt wita mæþ tweggia qwinna witnom. oc tolf manna eþe. vare swa ofrelse⁹²) cono witne gilld.⁹³) som frelse. §. 2. (⁹⁴Nv dela mæn om bruplōps⁹⁵) cost. annar sighthær wara mere atgangen. oc annar minne. þa fülle atter swa myken cost. som han wip kænnes. oc eþ tolf manna mæþ. at (⁹⁶costren war æi mere. §. 3. (⁹⁷Nv dōr bonde. lifwær barn æffte. combær ærfwinge til þings. oc liup þeþis oc sighthær. Jac hafwær faþor 42 min ærft oc wil iac lot min wita. skæra oc skifta⁹⁸) fæþrine mino rapa. þa swarar⁹⁹) broþer hans. wit attom faþor gömen oc goþan. þan baþe conde affa oc göma. þæt ær oc occat¹⁰⁰) rap. at wit¹) baþir²) aflin oc baþer³) gömen. þy at soman ær bryþra⁴) bo bæz.⁵) Næi sæghær hin. iac wil skæra oc skifta oc lot min wita. oc fæþrine mino rapa Gifs þa hanom wizorþ til rætre⁶) lagha skipt. agho þer æi i flerom byom æn enom. þa take ynxta systkene⁷) næst solo.⁸) oc sīpan e swa⁹) hwart.¹⁰) som þæt ær gamalt til oc hælzta¹¹) fīærst¹²) Nv agho þer i flerom byom. þa scolo fæþærnes frændær oc möþærnes skifta hwariom sin lot. som þe iamnast conno.

86) C. lægge þa stemno dagh husfrone. ma-
þapa (sic) stemno. þæt ær &c.

87) B. Loco ultimi n primum scriptum est r.

88) B. Loco v. hwat aliud quoddam vocabu-
lum antea fuit scriptum.

89) C. D. forgiort.

90) C. D. add. sic.

91) C. for coms.

92) B. Loco litt. s primum scriptum est r.

93) C. gildt.

94) C. inc. cap. XXV.

95) D. bryllōps.

96) C. costen war æi mera.

97) B. Loco litt. Nv antea scriptum fuit Nv
dōr; v. dōr enim bis fuit scripta. C. inc.
cap. XXVI.

98) C. add. oc.

99) D. swaras scriptum est, at ultima litt. s
deleta.

100) C. ocart. D. occart.

1) C. wi.

2) B. baþin scriptum est, at scalpro emen-
datum. C. D. baþin.

3) C. om. baþer.

4) C. D. brōþra.

5) C. D. bæst.

6) C. rætra. D. ræte.

7) C. systkene.

8) D. solærne.

9) C. om. swa.

10) D. hvar.

11) B. Litt. h delata est. C. D. æksta.

12) D. færmæst.

XI. Hær six om bryst arff.

Er sun til take arf oc orf. ær æi sun til ær til dotter. take arf oc orf. ær haþe sun oc dottir til.¹³⁾ þa takær syster þriþiong wiþ broþor sin. Nu ær æi sun ællær dottir til ær suna barn til take arf oc orf. ær æi suna-barn.¹⁴⁾ ær til dottur barn. takin arf oc orff. Ær æi dottorbarn. ær til broþer. take arf oc orff. ær æi broþer til ær til syster take arff oc orff. ær æi syster til ær til broþors barn. take¹⁵⁾ arff oc orff. ær æi broþors barn. ær til systor barn. taken¹⁶⁾ arff oc orff. Lifwa barn æfter broþor. þa taka slict broþors barn som broþer. oc slict systor barn som syster. Ær sundær colla. i adrom colle ær broþer. adrom ær systér. take syster op en broþors lot. þy at hær¹⁷⁾ stander mö i manz stad (¹⁸⁾i faþors ærff¹⁹⁾ sinne. oc moþor. oc længær æi. Combær sondær colla syster at broþors arfwe. ællær systor. ærfwe swa iord som lösöra. §. 1. (²⁰⁾Nv ær æi broþors barn til.²¹⁾ oc æi systor barn. þa elldar affgom brandom. ær til faþer. take arff oc orff. ær æi 43 faþer. ær til moþer take arff oc orff. ær æi moþer. ær til faþors faþer take arff oc orff. ær æi faþors faþer. ær til faþors moþer take arff oc orff. ær æi faþor moþor.²²⁾ ær til móþor faþer²³⁾ take arff oc orff. ær æi moþor faþer.²³⁾ ær til moþor moþer take arff oc²⁴⁾ orff. ær æi moþor moþer til ær til faþor broþer take arff oc orff. ær æi faþor broþer. ær til moþor broþer take arff oc orff. ær æi moþor broþer. ær til faþor syster take arff oc orff. ær æi faþor syster.²⁵⁾ ær til moþor syster take arff oc orff.

XI, cfr. I. GB. 11:pr, 1.

13) C. om. til.

14) C. add. till.

15) D. takin.

16) C. taki.

17) C. þær. D. þar.

18) Verba: *i — længær æi*, ni fallor, non pertinent ad periodum proxime antecedentem, sed verbis: *slict systor barn som syster* sunt connectenda.

19) C. ærfo. Male.

20) C. inc. cap. XXVIII.

21) D. om. til.

22) C. faþers moþer. D. faþors moþor.

23) C. moþers faþer.

24) C. om. oc.

25) C. faþers syster.

XII.²⁶⁾

Lifwær ett aff þæmma fiurom²⁷⁾ take bape a fæþærne oc²⁸⁾ möþærne. Æro all²⁹⁾ fiughor döþ. þa gangær arff halft a³⁰⁾ fæþrine. oc halft a möþrine. þa niþias mæn til takær þan niþiar arff som niþom³¹⁾ ær næstær oc kyni connastær. Takær wiþ maþær a faþor fæþærne. annar taker wiþ a faþor möþærne. Nv ær maþær a moþor fæþærne. annar ær a moþor möþærne. hær³²⁾ takær æi halfwa fore halfwo. æi (³³⁾fiorþongær fore fiorþonge. wisar fiorþongær vtt a attong halft (³⁴aff. Takær attongær wisar utt a halfwan attong. halft³⁵⁾ af hwar ær (³⁶þæþan wisas utt a attonga. oc a halfwa attonga. take þa hwar mæþ byrþ sinne. (³⁷hafwær hwar frælsmaþær i sino kyne. fira fiorþonga.³⁸⁾ oc atta attonga. Ær fran fallin fiorþongs³⁹⁾ maþær. take wiþær þan som⁴⁰⁾ skyldastær ær. §. 1. (⁴¹Combær faþær ællær moþær at barns arfve. æro barn aff sama⁴²⁾ colle. gæwæ⁴³⁾ vtt halft aff æghnom. hus oc alla lösöra hafwe faþer ællær moþær quart. æro æi barn aff sama⁴²⁾ colle. gæfwe⁴⁴⁾ utt þriþiongen⁴⁵⁾ aff eghnom. halft aff fæþrine. oc halft aff 44 möþrine. hafwe⁴⁶⁾ quarra allar inwiþor. oc gæwe⁴⁷⁾ utt i om eghnom. þær aff taks bape gifter oc afrap. æro æi om eghner til gæwe utt i bolbynom.⁴⁸⁾ Gæwe oc utt aff gulle. oc aff hema hionom æn til ær. §. 2. (⁴⁹Kræfwær man

XII: pr, cfr. I. GB. 11: 1.

§. 2, cfr. I. GB. 15.

26) C. habet rubr. *Hær sighs vm niþiar arff.*

27) D. *fiugrum.*

28) C. add. *a.*

29) D. *allt.* Male.

30) D. v. *a* omissam in marg. add. rec. man.

31) D. *niþium.*

32) C. *þær.*

33) C. *fiorþonger fore fiorþonge. wisar fiorþiong &c.*

34) Lege: *aff takær attongær. Wisar — halft af. Hwar &c.*

35) B. Litt. *t* omissam supra lineam addidit scriba.

36) D. *þa þan wisar vt &c.* Male.

37) C. *Hwar frels maþer hær i &c.*

38) C. *fiorþonga.*

39) C. *fiorþongs.*

40) C. om. *som.*

41) C. inc. cap. XXX.

42) C. *soma.*

43) C. *givi.* D. *gæwa.*

44) C. *givi.* D. *gifwa.*

45) C. *þriþiongen.*

46) D. *hæwa.*

47) C. *gawe.* D. *gaue.* Et sic infra.

48) C. *bol byum.*

49) C. inc. cap. XXXI, quamvis litterae numerales in marg. desiderantur. Cfr. not. 55. pag. 72.

arff aff androm. annar sighthær gulldet wara. oc annar necar. wite gulldet mæþ tvem⁵⁰) witnom oc tolfmanna eþe. halldær inne arff mæþ sic. om þrea þings dagha. æftær þæt hin hafwær laghlica crafft.⁵¹) þa böte XL markær. Ær arff æi mera wært æn til þriggia marca. (⁵²ællær oc minna. þa. böte þrea markær. æn han off hallder þæt.⁵³) §. 3. (⁵⁴E mæþan qvart ær i sængaslæt innan þripio byrþ. fylghir broþor son. fapors bröþær.⁵⁵) e mæþan han ærfwer attær i æt sina. Ærfwer fram i æt. þa takær fapors broþer. oc broþor son mister. §. 4. (⁵⁶Nv sighthia fæþærnes frændær. at þæt barn war æi liwandes. þa þæt fõt war. þa sighthær þæn wiþ swar sitær. at⁵⁷) barn war quiet fõt. oc þæt barn þagh⁵⁸) miolk oc⁵⁹) mopor⁶⁰) spina. syntes a horn oc har. ware þæt a⁶¹) qwenna⁶²) eþe þær inne waro mæþ hæne. þa þæt barn war fõt. ware eþær gilldær. swa⁶³) ofrælse cono⁶⁴) som frælse. §. 5. (⁶⁵Combær mopor faper. ællær mopor mopor at arfwe. gifwe utt þem som⁶⁶) skyldæster æro þripiongen aff eghnom. hus oc allar inwiþær⁶⁷) halde quart.

XIII. Hær six om offsinnes arff.

Sæz allt i bat man oc cona. oc barn mæþ þem. wet ængen hwar⁶⁸) fyrst dör. ællær senast. Gangar þær (⁶⁹föþærne til föþærnes. (⁷⁰oc möþærne til möþærnes. Sætias all⁷¹) i slæpa. bonde oc husfru⁷²) oc barn. aka all i wac

XII:4 = UplL. ÆB. 11:1.
XIII = UplL. ÆB. 17, 18.

(XIII:pr., cfr. I. GB. 14.)

50) C. om. *tvem*.

51) D. *crafft*.

52) C. om. *ællær oc minna*.

53) B. v. *þæt* bis est scripta.

54) C. inc. cap. XXXII.

55) C. *broþer*. D. *broþr*.

56) C. inc. cap. XXXIII.

57) D. add. *þæt*.

58) B. Loco v. *þagh* antea, ni fallor, þa fuit scriptum.

59) C. D. *aff*.

60) B. Loco posterioris o antea, ut videtur, scriptum fuit a.

61) C. *i*.

62) C. D. *quinna*.

63) C. Verba quaedam hic addita at deleta sunt.

64) C. *cona*. Male.

65) C. inc. cap. XXXIII.

66) C. om. *som*.

67) D. *inwiþor*.

68) D. *hwart*.

69) C. D. *fæþerne till fæþernes*.

70) C. om. *oc* — *möþærnes*.

71) C. D. *alt*.

72) C. D. sic. B. *husfru*.

ena. wæt⁷³) ængin hwar længst lifvæ. ællær fyrst dör. Gangær oc þær fæ-
þærne til fæþærnes. (⁷⁴oc möþærne til möþærnes. þæt callar⁷⁵) offsinnes arff.
45 Brindær allt inne. bonde. barn oc cona. æro⁷⁶) samo lagh. Combær hæa⁷⁷)
land. dræpær oc brænnær. wari lagh samo. Swa oc æn mæn i strip döa
§. 1. (⁷⁸Hwa som þan dræpær. han ærwa atte. han ær skildær wip arff. oc
bote⁷⁹) LXXX. markær. vtan þæt se mæþ wapa til comet. tolf mæn scolo
þæt wita. hwat han hældær til arff drap. ællær æigh. §. 2. Afilar⁸⁰) barn i
löscalæghe. oc takær man sipan þa cono til laghgiffta husfru. þa takær þæt
barn arff oc orff. som annat apalcono barn. æn þo at (⁸¹cona ællær mapær
hafwær þæs i mællom i andra gifto ganget. Fæster man cono siukær ællær
helbrygþo⁸²) mæþ fastom oc⁸³) skielom. þa han fyr fore frillo haffðe.⁸⁴) oc
barn mæþ haft. þa han hona hafwær swa⁸⁵) fæst. som nu ær sact. þa ware
barn apalcono barn. e hwat bonden lifwær ællær dör. (⁸⁶Afla barn i fæ-
stom. take (⁸⁷þæt barn arff. Delis þær om oc sighthær hona æi laghlica fæ-
sta⁸⁸) wara. þa fülle hon fæstning fore biscope. tve af manna halfwom oc
tve a⁸⁹) quinna halfwom. þe agho sweria. at þe þa⁹⁰) wip waro.⁹¹) þa
han hona laghlica fæste.

XIII. Hær six om þræla arff

Nv takær fræls mapær. ofrælsa cono. mæþ laghom oc⁹²) lanzræt oc mæþ
æghanda wilia. afla þön barn soman. þæt barn (⁹³a frælst wara. oc swa co-

XIII = UplL. ÆB. 19.

73) C. *wet.* D. *wett.*

74) D. *om. oc — offsinnes arff.*

75) C. *calles.*

76) C. *ware.*

77) B. *a omissum supra lineam add. scriba.*
C. *i.*

78) C. *inc. cap. XXXVI.*

79) C. *böte.*

80) C. D. *add. man.* B. *Man. paullo rec. in*
marg. add. man. C. *hic incipit cap. XXXVII.*

81) C. *mandær æller cona.*

82) C. *helbrighþa.* D. *helbrygþo.*

83) C. *add. fullum.*

84) C. *hafwe.*

85) D. *om. swa.*

86) C. *inc. cap. XXXVIII.*

87) D. *arf oc orf. ¶ Delis &c.*

88) C. *fest.*

89) C. D. *aff.*

90) C. *om. þa.*

91) C. *sic.* B. D. *wara.*

92) B. *Loco v. oc aliae quaedam litterae an-*
tea fuerunt scriptae.

93) C. *ær frælst. oc &c.*

nan. oc allt þæt aff hæne fōpes sipan. Takær ofræls maþær frælsa cono. mæþ lagh oc lanzræt. gangær awogh vtt v⁹⁴) ætt sinne. fa þön barn soman. þær gange barn a bætre halwo

XV. Hær six om rantakne cono barns arff.

Nv warþær cona walltaken.⁹⁵) oc warþær⁹⁶) i þy sinne hawande mæþ barne. oc warþær man (⁹⁷laghwonnen til mæþ tolf mannom. þa take þæt barn arff oc orff. e hwar þy can arff til falla.

XVI. Hær six om biltogha⁹⁸) manz arff.

46

Nv warþær man biltogha lagþær.⁹⁹) rymer af lande. oc husfru hans mæþ hanom. afla barn mæþan þön biltogha æro. þæt barn a æi arff taka. Nu can þæt barn aflas inlændes oc fōpæs¹⁰⁰) utlændes. þæt barn ma æi arff skippta. Nu can man barn affla¹) mæn²) han biltogha ær utlændes. oc fōpes³) inlændes. take þæt barn arff oc orff. §. 1. Nu warþær man biltogha oc rymer land. oc husfru hans sitær quar æfte hanom. combær han attær. oc afflar⁴) barn mæþ hæne. fyr æn han⁵) friþ⁶) fa.⁷) æi ma þæt barn arff taka.⁸) þæt barn hetir rishöfpe. §. 2. Nu can biltogha manne falla arff til handa ællær bötær. hwat arffwe⁹) þæt hælzt ær. ware han skilder wiþ arff. oc þe¹⁰) ærfwen som næster æro. can þan¹¹) friþ fa. oc falldær hanom sipæn arff til þa ma han arff taka. oc æncte aff þy fyrra¹²) til fioll. þa han biltogha war.

XV = UplL. ÆB. 20.

XVI = UplL. ÆB. 21.

94) C. *aff.*

95) C. *wald takin.*

96) D. *war þær.*

97) C. *laghlica till wönnen meþ &c.*

98) C. *biltoghs.*

99) D. *lagher.*

100) D. *fōpes.*

1) B. *affla scriptum est, at punctum priori*
l subiectum.

2) D. *mæþan.*

3) C. *fōpæs.*

4) C. *add. kan.*

5) C. *om. kan.*

6) C. D. *sic. B. frþ.*

7) C. *far.*

8) B. *takea scriptum est, at punctum litt. e*
subiectum.

9) C. *arff.*

10) C. *om. þe.*

11) C. D. *kan.*

12) D. *fyrra. C. fyr.*

XVII. Hær six om lighris bötter.

(¹³Vari læghre bot ofrælsmanz oc (¹⁴ofrælscono all soman i .VI. örom. Nv latær fræls mö lighra¹⁵) sic a möar aldre. halffæmte marc bot at. Latær lighra¹⁵) sic annan tima oc annan man. at markær þreiar. Latær lighra sic þripia tima. þripia man. tolf öra bot at. Latær lighra sic optare. fae¹⁶) þa bot ænga. Nv latær ænkja lighra sic bot III. markær.¹⁷) latær lighra sic annan tima at tolf öra. latær lighra sic þripia tima. þær ær bot ængon¹⁸) at.¹⁹) aff þæsso lighre ær bot ængin²⁰) mere. æn²¹) nu ær sacþ.²²) kræwar²³) þæssu böt.²⁴) oc far æi. þa scal hon²⁵) til þings fara. oc sökia utt lighris böt.²⁶) oc a III. markær. (²⁷þa þræskeptas. §. 1. Takær moþer lighriz bot oc hon²⁸) föþe barn fram om þry ar. §. 2. Nu ma æi ligrizbot²⁹) bötas vtan barn witne bære. oc han warþær laghlica (³⁰til women. ællær oc han 47 sialfwær wiþ gange.

XVIII. Hær six huro cona scal barna faþor sin wita.

Nv witið lösk cona. löscum manne barn. han dyl oc sighær næi fore. Jac hafwær mæþ þic³¹) waret. oc³²) þo ær þæt æcke barn mit. þa hafwær cona wizerþ at binda han³³) wiþ mæþ witonom twem oc eþe tolf manna. orcar hon eþ. vari han barnafæþer hænnar. Nv dyl han baþe lighris oc barns. dyle mæþ eþe tolf manna. oc barn gange aff lande þæghar³⁴) þæt ær fæmtan ara.

XVII = Upl. ÆB. 22.
(*XVII: pr., cfr. I. GB. 7.*)

XVIII: pr. = I. GB. 8.

13) C. *Kæri*; male. D. *Latær vfrals kona læghia sic wari bot aller. wari læghre bot &c.*

14) C. *vfralsa cona. alt soman &c.*

15) D. *lighia.*

16) C. *far.*

17) C. *add. at.*

18) C. *ængin.*

19) D. *om. at.*

20) C. *add. at.*

21) C. *þa additum at deletum est.*

22) C. D. *sact.*

23) C. *kræwer.* D. *Cræwær.*

24) C. D. *bot.*

25) C. *sic. B. D. han.*

26) C. D. *lighris bot.*

27) C. *till þræskeptis.*

28) D. *om. hon.*

29) C. *lighris bötir.*

30) C. *wonnen till. oc aller han &c.*

31) D. *þit. Male.*

32) C. *om. oc.*

33) C. *om. han.*

34) D. *þaghar.*

§. 1. (³⁵Nv can cona döa i barn sot. þa cræfwær barn æfte fæþær³⁶) sinom. fæþer necar. binde wiþ han mæþ witnom twem. oc eþe tolf manna. §. 2. (³⁷Vitir cona manne barn oc ær æi sialfwær til swara. waren saclöser arfwar hans. þær til han / combær sialfwær til swara. §. 3. (³⁸Latær fræls cona lighra³⁹) sic mæþ frælsom manne ær æi hordombær i æi frænzæmes spæld.⁴⁰) þæt barn far aff fapors arf⁴¹) III. (⁴²markær swen barn. oc mö barn tolf öra. e hwat apalcono barn ær til ællær æi. §. 4. (⁴³Nv scal frællö barn⁴⁴) föþa fæþer ællær moþer. þæt æmne hafwær bætre sipan þæt ær aff spina want. oc þær til föþe moþer barn⁴⁵) fram. (⁴⁶Nu gitær hwarte þera barn halldet. þa þigge þæt barn sic föþo. oc liggi þo bæggia þera (⁴⁷wardnaþar a. e þær til siv⁴⁸) ar æro⁴⁹) ute. fore allom wapa. §. 5. (⁵⁰Nu leghis barne fostærmoþer. oc þæt barn fordærwas af wanröct. þa raþe biscopær hwar⁵¹) fasta scal þæt barn atter. oc fostær moþer. böte wapaþot.

XIX. Hær six huro frillo barn ærfwez

Nv can⁵²) frillo barne pænninga waxa. oc falldær þæt fra. oc æro pænninga æfter. ærfwe moþer. nu ær æi moþer til. oc æi samsyskane.⁵³) op a 48 möþærnet. take arff halft systcanen⁵⁴) a fæþærne. oc æi ytarmer.⁵⁵) oc halft þe skyldasto a möþærnet. (⁵⁶Ær til frillo barn. oc æi apalcono barn. þa scal

XVIII: 3, cfr. I. GB. 9.

§§. 4, 5 = UplL. ÆB. 23: 2, 3.

35) C. inc. cap. XLIII.

36) C. D. fupær.

37) C. inc. cap. XLV, quamvis litteræ numerales in marg. desiderantur. Cfr. not. 60. pag. 72.

38) C. inc. cap. XLVI.

39) D. lighria.

40) C. frenzemes spial. D. frænzames spiall.

41) C. arwe.

42) D. öra en þet ær swen barn; v. öra lineola induxit et marker supra lineam add. rec. man.

43) C. inc. cap. XLVII.

44) C. frællö barn; litt. e scalprum est adhibitam, ut in i mutaretur.

45) C. om. barn.

46) C. inc. cap. XLVIII.

47) C. warnaþer þær a.

48) D. siug.

49) C. ær.

50) C. inc. cap. XLIX.

51) C. hwat.

52) Lege cunno.

53) C. samsyschene. Addendum videtur: oc æi syskane.

54) D. syskanen. C. syskenet.

55) D. ytær mer. C. ytermæra.

56) C. inc. cap. LI.

frillo barn ærfwa möþærne sitt. oc æi fæþærne⁵⁷) (⁵⁸Combær frillo barn i lagha giffu. ærfwe fram i ætt' sina. oc æcke⁵⁹) attær. §. 1. (⁶⁰Nv can nocot þæt clandas som i ærffid ær comit. clandas þæt fore enom. þa clandis⁶¹) oc fore allom hwat hælldær þe scolo þæt hallda ællær oc utgifwa. oc wæren arfwane þæt mæþ lanz laghom. ællær oc utgifwen. §. 2. Ær man twægiftær. ællær þrægiftær. hafwær ænginne cono sinne vtgiwit. litin allar at enom þrionge.

XX. Hær six om giælld æfter döþan.

Dör man. æro gæld æfter. þa gællde gælld (⁶²aff bo hans oskipto. oc arfwar skipten þæt attær ær. Ær æi goz mera til. æn gælldet⁶³) ær. þa gælldes gælld aff þy sama.⁶⁴) winz æi goz til. þa ær want pænninga þær taka þær ænge til æro. oc arfwar wæren saclöser. oc ængen hafwe walld nocoro arfwe⁶⁵) at skiffa. för æn gælld gullden æro. þe han gællda atte. winz æi goz til fulldra gællda. þa falle⁶⁶) af allom gælldom. slict af marc. som aff marc. §. 1. (⁶⁷Kræfwer man gælld annan ær þæt minna æn öre. kræfwe fore sokn sinne. þrea sonnodayha. sighær han næi gen. dyle mæþ⁶⁸) (⁶⁹en epe sinom. oc swære⁷⁰) gensta. oc ware saklös. will hwarte. æi gællda. oc æi⁷¹) dylia. ware saker at þrim örom. far æi þæssa þrea öra. lagþinge til hans. will han æi æn þa gællda. söke utt mæþ sæx mannom oc twem witnom þrea öra. oc a
49 þrea markær til þræskiptes Kræfwær man gald annan. ær þæt öre. oc minna æn half marc. lagþinge til hans. om þry þingh. nv wil æi han ræt giora til

XIX:1 = UplL. ÆB. 24:2.

XX:pr. = UplL. ÆB. 25:pr.

57) C. sit additum at deletum est. F. add. Ey må frillo barnæ i arff gå, der ey går fader eller moder, vthann i Bryst-arff.

58) C. inc. cap. LII.

59) C. æi.

60) C. inc. cap. LIII.

61) C. clandas.

62) C. hans aff boo vskipto.

63) D. giæld at.

64) C. soma.

65) C. om. arfwe.

66) C. felle.

67) C. inc. cap. LV.

68) B. v. mæþ bis est scripta, at posteriori loco rubra lineola inducta.

69) C. epe (om. en). D. en ep sino.

70) D. swære (sc. a, ut saepe alias, pro a scripto).

71) B. v. æi-omissam in marg. add. scriba.

kæres. sôke þa vtt gælld. mæþ sæx mannom. oc twem witnom fore. (⁷²oc a þrea markær til þræskiptes. will han wita gulldet. witi⁷³) gulldet mæþ sæx mannom oc twem witnom. Kræfwær han halff marca gælld. ællær marc. sællær marc mera. lagþinge oo⁷⁴) til hans. oc sôke⁷⁵) gælld sitt mæþ witnom twem. oc eþe tolf manna. will⁷⁶) han wita gulldet. wite oc⁷⁷) mæþ witnom twem. oc eþe tolf manna. wizerþ scal man⁷⁸) fore gæld hafwa. ett⁷⁹) lokit wita. annat utt at læggia swa möket⁸⁰) han will. þriþia otaket wara. fore þætta ytarsta⁸¹) wizerþ scolo æi witne fore ganga. Nv ær taldær ærfa balkær. Swa late gup os skipta arff (⁸²wi þianen himirike. þæt ær war þarff. Amen.

(¹*Hær byrias manhælgis balkær*

I.

DRæpær (²fæ man. oxe. galltær. buckær. hæstær. ællær hwat fæ þæt hælzt ær. þa dömis fram bani oc mæþ þrea markær. þæt scal³) ærfwinge þæs döþa. op taka. §. 1. (⁴Föþir man diur hema. ællær fughla. can þæt skapa giora. warþe swa fore þy. som fore aþro fæ sino i allom sakom. §. 2. Ripær man

I: pr. = I. BygnB. 46: 1.
§. 1 = UplL. ManhB. 1: 1.

§. 2, cfr. I. BygnB. 46: 2.

72) C. a ox. III. &c.

73) B. wita scriptum est, at scalpro emendatum.

74) D. om. oc.

75) C. add. vtt.

76) D. add. æi. Male.

77) C. om. oc.

78) D. om. man.

79) C. sic. B. D. oc.

80) D. myket.

81) D. vtarsta.

82) C. at ni pianum &c.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et ind. capp. huius libri, ex quibus varietates supra sunt adnotatae (cfr. nott. 63 - 8. pag. 73 - 76.); postea sequitur eadem rubr., quam textus heic habet.

2) C. man fæ.

3) B. Loco v. scal aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

4) C. inc. cap. II.

mæþ höke oc hunde. nv cunno þe. man gripa. swa at han dör af. Nv kærir þan til hans. sin hafwær mist. oc sighthær. þu bete man i hæl *mæþ* höke oc hunde þinom. næi sighthær han. þæt ær æi sant. þa scal han wæria sic *mæþ* twem witnom oc attærtan manna epe. orkar han ep ganga. dōmis fram höker oc hunder oc *mæþ* markær þrea. falz han⁵⁾ at epe. böte attær þan döpa 50 *mæþ*⁶⁾ marcom .XIII. take þæt op. sin hafwær latit. far æi þæssa bot. fare til þings. oc söke utt .XIII. markær. oc æn a þreær. þæssa þreær þræskiptas. take ena conongær apra⁷⁾ malsæghande. þripio⁸⁾ hundære.

II. *Hær six om owormagha.*⁹⁾ *ællær galin maþær dræpær man.*

Dræpær owormaghe man.¹⁰⁾ minna ær æn fæmtan ara. hwaria¹¹⁾ lund han dræpær han. ware þæt wapa böt¹²⁾ (¹³⁾.VII. markær. Dyl¹⁴⁾ han drapit. binde þa wiþ han *mæþ* twem witnom oc tolf manna epe. orkar æi witnom oc epe. take þa þan¹⁵⁾ wizarþ. som æi atte fyrra. wære sic *mæþ* twem witnom oc tolfmanna epe. orkar siþan¹⁶⁾ hwarghin þera. æi wiþbinda. oc æi hin sökia.¹⁷⁾ warin¹⁸⁾ baþir saclōsir. Nv sighthær annar owormagha wara. oc annar æi. witin þæt tolf mæn. hwat hælðær han war owormaghe. ællær æi §. 1. (¹⁹⁾Warþær man afwita. þæt scolo næsto frændær hans²⁰⁾ lya. þe scolo lya fore grannom oc soknamannom. oc frændær hafwen han i hæftom. can þæn man or²¹⁾ hæftom coma.²²⁾ dræpær man. ællær brænnir by. ligge þar²³⁾

II: pr. = UplL. *ManhB.* 2: pr. (Cfr. I. §. 1 = UplL. *ManhB.* 2: 1. Cfr. I. *ManhB.* 25.)

5) C. om. *han*.

6) C. Litterae quaedam (forte III) hic additae at deletae sunt.

7) B. *akra* antea scriptum fuisse videtur.

8) D. *þria*. Male.

9) C. *owormaghi*. D. *owormaghe*.

10) D. add. *han*.

11) B. Litt. i omisam supra lineam add. scriba.

12) C. D. *wapa bot*.

13) C. i .VII. marcum.

14) D. *Nu dyll*.

15) C. *han*.

16) C. *þæn*.

17) Lege *wæria*. Cfr. cap. 21: pr; 25: 5; þgB. 9: pr.

18) C. *warþin*.

19) C. incipit cap. III.

20) C. om. *hans*.

21) D. *vr*. C. *vr*, ut videtur, scriptum fuit, at r deletum est.

22) D. add. *oc*.

23) C. *þær*.

byen i wapa gældom .VII. marcom. æi ær þær²⁴⁾ botin mere. þo at baþe brinne²⁵⁾ byr oc bonde. Kan þan man dræpa. ællær sargha. alt i wapa botom. sar i sæx örom. Dozdrap²⁶⁾ i siu marcom. swa scal hans ærfwinge. baþe taka oc gælde²⁷⁾ fore han. ær æi lysninga witne til som nu ær sact. þa ware²⁸⁾ gærning hans i wilia wærke.²⁹⁾ baþe þæt han gior. swa oc þæt hanom giors.

III. Hær six om wapa drap.

Nv hoggær man at manne. warþær annar fore. far af bana. ællær hoggær³⁰⁾ man twa mæn sændær i hogge eno. annan attær. oc annan fram. ware þæt i wapa wærcum attær giors. oc þæt i wilia wærcum som³¹⁾ fram giors. 51 i sarom.

III. Hær six om³²⁾ drap i hand lösom wapa.

Nv warþær man dræpin i bakwapa. ællær i handlösom wapa. þa³³⁾ ær wape baþe sæghia wapa wara. Nu skiutær man spinte. ællær castar³⁴⁾ stene yumer hus. oc æi ser hwar niþær combær. ællær combær fyr niþær æn skapin giors. stionkær aff stene. ællær stocke. ællær af nocoro andro. þæt ær alt handlös wape. i þæmma twem wapom. þa ma wape fyllas vtan malsæghanda³⁵⁾ þac.

V. Hær six om handawærca drap mæþ wapa

Gior man sialf scot i scoghe. stræng ællær stappo. ællær grawar. han

III = UplL. ManhB. 3.
 IIII = UplL. ManhB. 4.

V = UplL. ManhB. 5.
 (V: pr., cfr. I. BygnB. 44:1.)

24) C. om. þær.
 25) C. brinder.
 26) C. D. Döz drap.
 27) C. gialda.
 28) C. warper.
 29) C. werke mæþ wilia.

30) C. D. hoggær.
 31) C. om. som.
 32) C. D. sic (vm). B. om. om.
 33) D. þæt.
 34) C. casta.
 35) D. malsægha.

scal lya fore grannom. oc sokna mannom. far nocor sipan scapa aff swa at dör aff. ligge i wapa gældom siv marcom. Lysir han æi. oc ære³⁶⁾ æi twæg-gia manna witne til ligge þa i þrættan marcom. hawi þæt fore glömsco sina §. 1. alle wapa eþa agho gangaz i lagþinghom. Hawe oc ængin lænman wald at quælia þan (³⁷wapa eþ gifwin ær. ællær laghlica gangin.³⁸⁾ han a æi bot i æn eþrin fiolliz. hawe malsæghandæ wald giwa op eþen.³⁹⁾ æn han will. oc sea æn han will.

VI Hær six om (⁴⁰aff falz drap.

Cliwær man i træ. mæþ bön skipara. falldær nipær oc far aff bana. ligge i XIII. marcom. Kliwær man i træ. fore kætis⁴¹⁾ skyld. falldær nipær. oc far aff bana. ligge ogilldær. Nu sighær arwen han mæþ bön opcliwia wara oc hin necar som þap. dyli mæþ eþe XVIII. manna. falz at eþe. böte XIII.⁴²⁾ markær. som fyr ær sact. Nu faldær þan man nipær. oc far þan man scapa som nipre standar.⁴³⁾ ware þæt ogilt. a fall þe æro böt. oc aff fall æi. vtan 52 aff⁴⁴⁾ sæghl træ. eno. §. 1. Nu falldær hus⁴⁵⁾ a man far af bana.⁴⁶⁾ gilldær mæþ wapa gældom. marcom siv.⁴⁷⁾ Liggær wipa castær i garþe. falldær a man. oc far aff bana. han ær gildær mæþ wapa gældom. marcom siv. Ær brundær i garþe han a ombylia oc omhylia.⁴⁸⁾ þær til knæhöct ær. falldær man i.⁴⁹⁾ oc far aff bana. gilldær⁵⁰⁾ mæþ wapa gældom. marcom siv.⁵¹⁾ gællde þan tomt a som brundær ær a græwin.⁵²⁾ ær æi ombylt ællær omhylt.⁵³⁾

VI: pr. = UplL. ManhB. 6: pr. (Cfr. I. §. 1 = UplL. ManhB. 6: 1. Cfr. I. ManhB. 26: pr.)

36) B. Litt. quaedam hic addita at deleta est.

37) B. Verba *wapa eþ* — *gangin* subiectis punctis sunt notata. C. *eþ sum gifwin &c.*

38) D. add. *ær þær*.

39) C. *eþ*.

40) C. D. *affalz oc a falz drap*.

41) C. *skætis*.

42) D. *xviii*. scriptum est, at *v* deletum.

43) C. D. *stander*.

44) C. om. *aff*.

45) B. Loco *v. hus* antea *man*, ut videtur, fuit scriptum.

46) C. add. *han ær*.

47) D. *siug* scriptum est, at *g* deletum. Cfr. not. 51. infra.

48) C. *hylia*.

49) C. add. *han*.

50) D. *ligger*.

51) D. *siug* scriptum est, at *g* deletum. Cfr. not. 47. supra.

52) C. *græwin*.

53) C. *hylt vm*.

ware i trætlan⁵⁴) marcom. Agho flere brun saman.⁵⁵) gælde þan fællir. oc sæi þan byggir. §. 2. Wil man ræta sten ællær stup. falldær a man. oc⁵⁶) far af bana. gilldær mæþ wapa gældom marcom siv. gællde þan gængis⁵⁷) biþr.⁵⁸) Opdræt skipa oc utskut skipa. warþær man fore lunnom⁵⁹) ællær borþom. far af bana. gilldær mæþ wapa gældom marcom siv. §. 3. til þæssa wapa wærca. scal bot böta. oc ængin epær⁶⁰) fylghia. §. 4. Takær bonde annars þræl lane. ganga⁶¹) baþe i scogh saman.⁶²) hogga baþe træ saman. far þræl bana af gælde bonden þræl attær mæþ marcom siv. fa baþir bana aff. liggin baþir ogilldir. Hogga twer træ ett. ællær stene wæltæ. fa baþir bana aff. liggin baþir ogilldir. far annar bana af. giællde þa annar annan attær mæþ marcom siv.

VII. Hær six om wapa bötær som epær fylghir.

Sitær man i sate⁶³) (⁶⁴will diur skiuta. warþær⁶⁵) man fore. ligge han i wapa botom. marcom .VII. §. 1. i þæssom malom⁶⁶) nu ær sact. þa a han⁶⁷) biuþa wapa ep. oc wapa bot. han a fæsta ep .XVIII. manna. oc tu witne fore. oc bot VII. markær. han scal⁶⁸) biuþa a grawar backa oc hundæris þingom. hwar som swa biuþær.⁶⁹) friþi han oc hans goz. §. 2. (⁷⁰Dræpær fa- 53 þir ællær moþir bara sitt mæþ wapa. liwa þön hion baþin. kærir annat⁷¹) þera. til (⁷²þæs ær dræpit hafwær þa fülle wapa ep oc wapa bot. oc qvæli

VI: 2 = UplL. ManhB. 6: 2. (Cfr. I. §. 4 = UplL. ManhB. 6: 4. (Cfr. I. ManhB. 26: 1.)

§. 3 = UplL. ManhB. 6: 3.

VII = UplL. ManhB. 7.
(VII: pr., cfr. I. ManhB. 26: 3.)

54) D. þrættan. C. XIII.

55) C. soman.

56) D. om. oc.

57) C. gængit.

58) B. biþær, ut videtur, antea fuit scriptum.

59) C. lummum. Male.

60) C. D. sic. B. ep.

61) C. gange.

62) C. soman.

63) C. D. sate.

64) B. willdiur legi potest.

65) B. Ultimam litt. r. omissam supra lineam minio add. scriba.

66) C. om. malom.

67) C. om. han.

68) D. a.

69) C. add. i.

70) C. inc. cap. X; litteram numeralem omissam add. rec. man.

71) C. annan.

72) C. þæs þær dræpit &c.

þæt ængin höghra. hwarte til lagha ællær⁷³⁾ bota. §. 3. e hwar som⁷⁴⁾ man scal tilbuþe fylghia i wapanom. falldær at tilbuþe. þa combær wapi i wilia wærk. §. 4. (⁷⁵⁾Dör cona i barnsot. þe i löscalsæghi liggær. VII. *markær* at wapa bot.

VIII. *Hær six om dulgha drap⁷⁶⁾ oc danær arff.*

Varþær man wæghin⁷⁷⁾ oc slaghin i gatom. oc hiorplötom. i öknom⁷⁸⁾ ællær almænniomiom.⁷⁹⁾ kirkio mællom ællær köpunga.⁸⁰⁾ hittiz æi bani þa bötin bolstaz mæn XIII. *markær* fore han. combær rætær ærwinge innan nat oc iamlanga mæþ bref oc fullskæl. take op XIII. *markær* aff þem ær⁸¹⁾ bolstap agho. Combær sipan. ær⁸²⁾ ute⁸³⁾ ær nat oc iamlange. þa take conongær op XIII. *markær*. oc malsæghande gange fra. bötü swa mykit þan örtogh a i by. som þan halfmarcland. Warþir han dræpin a almænnige. þa a hundære bana finna ællær gældom⁸⁴⁾ op halda. swa som fyr ær saght. Hittis bani. oc a⁸⁵⁾ þingæ wipær gangær. þa a⁸⁶⁾ ærwinge af bana sac at sökia. oc bötær at kræuia. Hwar som æi synis a like handawærc. (⁸⁷⁾þær a ængin bot fore drap kræuia. oc e hwar som man wet draparan mæþ sanno. þær wari hundære ællær bolstazmæn⁸⁸⁾ saclösir. §. 1. Dör maþær utlænzker. combær ærwinge hans innan⁸⁹⁾ nat oc iamlanga mæþ breff oc fullskæl. han a arff taka. (⁹⁰⁾oc bötær kræwia⁹¹⁾ æn dræpin war. cumbær han æi innan nat

(VII:4, cfr. I. GB. 10.)
VIII = UplL. ManhB. 8.

(VIII:pr., cfr. I. ManhB. 5.)
(§. 1, cfr. I. GB. 17.)

73) C. add. *til*.

74) C. om. *som*.

75) C. inc. cap. XI.

76) C. *dylgha drap*.

77) C. D. sic. B. *nighin*.

78) C. *öþknum*.

79) C. *almennigum*. D. *almanninghum*.

80) D. add. *ær æller köpstapapa* (sic); v. *ær* vero subiecta lineola est notata.

81) C. om. *ær*.

82) C. om. *ær*. D. Haec v. subiecta lineola est notata.

83) D. *vt*.

84) C. *gældm* v. *gældin*.

85) D. om. *a*.

86) B. *a* omissum supra lineam add. scriba.

87) D. om. *þær* — *kræuia*.

88) C. *bolstaper*.

89) B. *Loco ultimi n* antea scriptum fuit *m*.

90) C. om. *oc* — *hans taka*.

91) B. Litt. *r* omissam supra lineam add. scriba.

oc iamlanga þá a conongær arff hans taca. Syns conungs manne þæt goz sea oc syna, siþan æi (⁹²can arwe coma som nu ær sact. bōti, XL markær æn þæt ær⁹³) þrim mærcum mera. bōte swa fore conungs⁹⁴) arff som karls. 54 þan som arwet hafwær handa mællom. fōrir þæt oc undan. bōte oc XL markær. oc fōre gopit⁹⁵). attær vndir iannapa hændær. mæþ sornom epe⁹⁶) tolfmanna. Dōr infōddær man. cumbær æi arwe hans innan þriggia ara fræst. skip-tis þá arff hans til⁹⁷) clostra oc kirkna fore sial hans

IX. Hær six om milia wærks drap (⁹⁸oc gæste.

Nu dræpas gæstir at bonda. dræpær gæstær gæst. warþær bane fōnnen. han a botom (⁹⁹oppe hallda. þan a æfte bana leta sin hafwær mist. oc bondin ware saclōs §. 1. Nu mōtas twe mæn. dræpær hwarannan.¹⁰⁰) ligge þær man gen manne fore ærwingiom¹) bæggia þera. oc ærwingiar²) bōten cononge hwar þera .XIII. markær oc atta örtoghar. oc swa hundærino. §. 2. Nu dræpær man annan. combær han³) til þings. oc wip drap kænnes. þá a malsæghande wald. hwat han will hældær hæmna⁴) ællær wip botom taka. §. 3. (⁵Nu warþær man dræpin. oc dyls þæt drap þá a þan wald sin hawær latit⁶) næmna slican (⁷til bana ær a⁸) wighwalle war som han will. necar han⁹) þæt can witas. þá a þan wald sin hafwær latit.¹⁰) binda han wipær mæþ þrim witnom. oc þræ tolfom epe. orkar han wipbinda. bōte lagha bot XL markær. orkar han æi þan wipbinda. þá wæri hin¹¹) sic mæþ witnom þrim oc

IX: pr, 1-3 = UplL. ManhB. 9: pr, 1-3. (IX: pr., cfr. I. ManhB. 4: pr.)

92) C. *trwa coma sum ær &c.*

93) D. om. *ær.*

94) C. *conogs scriptum est, at litt. gs deletae sunt.*

95) C. *gozit.*

96) D. *oc additum at deletum est.*

97) C. om. *til.*

98) C. om. *oc gæste.*

99) B. *Loco v. oppe hallda antea scriptum fuit ophallda.*

100) C. D. *hwar annan.*

1) C. *arwingenum.*

2) D. *ærswingær.*

3) C. om. *han.*

4) C. *hemmas.*

5) C. inc. cap. XIII.

6) C. *latin.*

7) C. *han wil til bana. þær a wigh walle war. necar &c.*

8) D. om. *a.*

9) D. *þan.*

10) C. *mist.*

11) D. *sin, at h. v. lineola est inducta.*

þrætoltom epe. wærs han fore drapino. ware saclös. oc æi ma ærwinge fle-
rom þæt drap wita. hittis æi drapare. þa gællde som¹²⁾ fyr ær saht han-
dære ællær bolstapær. §. 4. (¹³Aghe oc¹⁴⁾ ærwinge wald at næmpna¹⁵⁾ sli-
55 can til haldbana som han wil ær¹⁶⁾ a wighwalle war. Dyl han. þa scal ær-
winge han wiþbinda. mæþ twem oc tolf. oc böti sæx markær. orkar æi wiþ-
binda. gange þa þan undan som¹⁷⁾ sakin¹⁸⁾ gifs mæþ twem oc tolf. oc uare
saclös. oc hin¹⁹⁾ böti III. markær som æi orkape wiþ binda §. 5. (²⁰Vitr
manne²¹⁾ rapbænd. stande wizord fore hanom. næi oc tolfmanna epær. orkar
han æi ep ganga. böte III. markær. §. 6. (²²Nu vil man uiþ botom taka æf-
ter sin dræpnan. draparin wil oc gærna gællda. winz²³⁾ æi fæ til fulldra XL
marca. þa briste allom þem. þær²⁴⁾ bot atte fore taca. swa mykit fore hvar-
iom som botin ær til. (²⁵Hwarsom man dræpær oc rymir vndan. oc ærwinge
uill wiþær botom taka. sökis þa bo hans mæþ domom oc skælom. §. 7. (²⁶Nu
hoggas twer mæn.²⁷⁾ annar warþær sar. oc annar dræpin. þær ær drap
gild.²⁸⁾ oc sar ogilt.

X. Hær six om (²⁹twæböt i drap.

Gior man forsæte fore androm. i (³⁰husa skiule. (³¹garþa skiule. skogha
skiule. öia skiule. ællær utt næsa. cumbær þær man a gangande. (³²ripande.

IX: 4, cfr. UplL. ManhB. 9: 4.
§§. 6, 7 = UplL. ManhB. 10: 1, 2.

X: pr. = UplL. ManhB. 11: pr. Cfr. l.
Eps. 9: pr.

- 12) B. v. som bis scripta, priori loco rubra
lineola est inducta.
13) C. inc. cap. XV.
14) C. e, cuius loco alia quaedam litt. antea
fuit scripta.
15) B. næmpnea scriptum est, at punctum
litt. e subiectum.
16) C. þær.
17) C. D. om. som.
18) B. sakin scriptum est, at punctum litt.
c subiectum.
19) C. om. hin.
20) C. inc. cap. XVI.

- 21) C. man.
22) C. inc. cap. XVII.
23) F. fins.
24) C. om. þær.
25) C. inc. cap. XVIII.
26) C. inc. cap. XIX.
27) C. man.
28) Pro gilt. C. D. sic.
29) D. twæ böter. C. twæböt i drap.
30) D. husa skyle. garþa skyle. grinda sky-
le. skogha skyle. öia skyle. &c.
31) C. om. garþa skiule.
32) C. om. ripande — roande.

acande. ællær roande. falldær þan fore ær ligge han i sporgældom. falldær þæn til combær. liggi i tweböte. Nv sighthær annar forsæte giort wara. annar necar. wære sic þan som³³) sakin gifs. mæþ þretolftom epe. Hoggas twer i forsætom. warþær þan sar³⁴) tilcumbær. ligge i tve böte. hin i enböte ær³⁵) fore sitær. ællær wæri mæþ epe tolf manna. at han aldre³⁶) giorþe hanom forsæte. §. 1. (³⁷Konungær biupær leþong utt. skip liggær i læghi lypting tialdæþær (³⁸oc skioldæþær³⁹) a stampne. warþær þær man dræpin fore borþe oc bryggio sporþe ligge i tve böte⁴⁰) §. 2. (⁴¹Nu dræpær cona man. ligge han i sporgældom drapær⁴²) man cono. ligge hon i tweböte. (⁴³Nu 56 sighs þön. cona mæþ barne wara som dræpin var. hawe⁴⁴) þa barns ærwinge þan⁴⁵) næsto⁴⁶) wizorþ at vita þæt mæþ twem quinna witnom. oc tolfmanna epe. at hon mæþ barne war. þa höghis bot hænnar mæþ IX. *marcom*. §. 3. (⁴⁷Nu can heþit barn dræpas til arfs. þær warþær æi bot höghre æn XL. *markær*. oc miste arffwet. þy at ængen ma annan til arfs⁴⁸) dræpa. (⁴⁹Gior man ællær cona heþet mord. þær⁵⁰) ær IX. *marca sac*.⁵¹) taki þrea conungær. oc þreær biscopær. oc þreær hundære. æro æi san⁵²) fore. wæri mæþ twem witnom oc tolf manna epe.

XI. *Hær six om hundræpa gælld i dræpom.*

Varþær uaggo barn dræpit⁵³) mæþ hafms hænde þæt þriggia ara ær.

X:1-3 = UplL. ManhB. 11:3, 6, 7.

XI:pr., cfr. I. ManhB. 3:6, 5.

33) C. om. *som*.

34) C. om. *sar*. Male.

35) C. *þær*.

36) D. om. *aldre*.

37) C. inc. cap. XXI.

38) C. om. *oc skioldæþær*.

39) *Legge skioldær*. Cfr. UplL. ManhB. 11:3.

40) B. *Spatium unius fere pollicis hic scripturæ vacuum reliquit scriba*.

41) C. inc. cap. XXII.

42) C. *Dræper*.

43) C. inc. cap. XXIII.

44) C. *hawin*.

45) C. *þe*.

46) *Legge næste*.

47) C. inc. cap. XXIII.

48) D. om. *arfs*. Male.

49) C. inc. cap. XXV.

50) C. *þæt*.

51) C. add. *at*.

52) B. *sand scriptum est, at d deletum*.

53) C. *dræpin*.

ællær minna. þæt ær gilt mæþ hundrap⁵⁴) marcom. warþær dræpit þæt som siv ara ær. oc mera ær⁵⁵) æn þriggia ara. þæt ær gilt mæþ attatigi marcom. warþær dræpit þæt XV. ara ær oc mera ær æn siv ara ligge i þiængs⁵⁶) gældom. þæt ær XL. markær. Warþær dræpin krökio karl gildær mæþ .C. marcom. §. 1. Warþær man⁵⁷) hemdræpin⁵⁸) i stowo sialfsins.⁵⁹) gildær mæþ .C. marcom. warþær dræpin i garþe. ællær oc swa nær garþe. at han⁶⁰) aske oc⁶¹) odde taker til ligge i LXXX. marcom. liggær þy færmer. ligge i sporgældom þænna friþ agho hawa bonde oc husfro oc barn þera. oc alle þe þær agho bo saman.⁶²) Gæst hion oc leggho hion liggin i þings gældom §. 2. Warþær bolsmipær dræpin i smipio sinne.⁶³) gildær mæþ .C. marcom. Warþær dræpin⁶⁴) silfsmipær i smipio sinne (⁶⁵ligge i attatighi marcom. §. 3. 57 (⁶⁶Nu ripær man at wægh. hittær lik. ærrat oc vndat. han a attær wænda. oc lysa i by þem⁶⁷) þær næst ær. ær oran fore hanom. lyse j by androm. ær oc þær oran. lyse i by þripia. stande swa i þem by⁶⁸) som i fyrsta oc si-ghi. iac hafwær fynd hitt. liggær (⁶⁹lik a wighwalle ærrat oc vndat. oc wet ængen manz bana. swara⁷⁰) þe som fore æro hwar ær licare manz bana æn þu; Næi sighær han. iac ær æi manz banæ syniz⁷¹) bloþ (⁷²i spiut fale. vndir öxa ölom. syniz'spiæld a clæpom. ællær. utdær⁷³) wiþ vnd. han ær licare⁷⁴) manz bana. Dyl han gerning þa. þa agho tolf mæn annatigia wæria han ællær fælla. wæria þe han. wari saclös. fælla þe han. böte .C. markær.

§. 1, cfr. *UplL. ManhB. 12:1.* (Cfr. 1. §. 3 = *UplL. ManhB. 12:6.*
ManhB. 3:1.)

54) C. *hundrapa.*

55) C. om. *ær.*

56) C. *þiæns.* D. *þings.*

57) C. D. sic. B. *mam.*

58) C. *dræpin hema.*

59) C. *sialfs sins.*

60) C. add. *mep.*

61) C. om. *oc.*

62) C. *soman.*

63) C. D. sic. B. *sime.*

64) C. om. *dræpin.*

65) C. *gilder mep .LXXX. marcom.*

66) C. inc. cap. XXVII.

67) C. *sum.*

68) C. om. *by.*

69) B. *Loco verborum: lik a antea, ut videtur, scriptum fuit a wig.*

70) D. add. *þa.*

71) D. *Synir.*

72) C. *a spiut falle.*

73) C. *vdder.* D. *vndær;* male.

74) C. *licast.*

XII. Hær six om drap innan sængar.

Nv far bonde dræpa husfro sina. willde rapa hænne. oc æi dræpa hona. þæt agho tolf mæn⁷⁵⁾ uita. hwat hælldær þæt war giort mæþ wilia wærk. at hon bana fic. ællær han wilde rapa hænne oc æi⁷⁶⁾ dræpa hona. Swæria þe sva at han æi drap hona mæþ wilia. ware þa (⁷⁷⁾sakær at lagha botom. Fælla þe han. gange þa bonde⁷⁸⁾ til stæglis fore giærþ sina. oc þo agho þe han fyrra⁷⁹⁾ til þings föra. oc dom til taca. fyr æn þæt gioris.⁸⁰⁾ oc ligge ogildær fore allom mannom. wilia frændær hanom liff vnna.⁸¹⁾ þa scal han⁸²⁾ utlændis inna script sina. oc inlændis bot böta. þæt ær⁸³⁾ .C. markær. gange baþe i. carl oc conungær. §. 1. Dræpær husfro bonda sin vare lagh samo. witin oc þæt tolf mæn. hwat þæt war giort mæþ wilia ællær æi. fællis hon at wilia wærk. dömis þa hon mæþ stenom tyrwas. §. 2. Nv drap hwarte þera annat. oc ær þo annat þera dræpit. oc banin can fangin warþa. Gangær banin⁸⁴⁾ wip gærningine. oc husfro ællær bondæn wip rapino. warin ba- 58 þin⁸⁵⁾ fegh. maþrin unde (⁸⁶⁾stæghæl. oc conann vnde gryt. Nu gangær man- nin wip oc cona⁸⁷⁾ dyl. oc fælla hona tolf mæn. þa gældin þapin⁸⁸⁾ liwit fore.

XIII.⁸⁹⁾

Hwilikin man sin rættan⁹⁰⁾ hærta dræpær. hwat þæt ær fatöcare hær- ra.⁹¹⁾ ællær ricare.⁹²⁾ warþær han fangin wip samo gærning. þa scal han til

XII = UplL. ManhB. 13:pr, 1, 2.

XIII = UplL. ManhB. 15:1.

75) C. om. mæn.

76) C. om. æi. Male.

77) C. han saclds at &c.; male. D. sac i laghabotum.

78) C. bondin.

79) B. Loco v. fyrra aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum. C. fyr.

80) C. gioris.

81) D. giva.

82) C. om. han.

83) D. om. ær.

84) C. bani.

85) C. baþe.

86) C. stæghl conan vnde gryt.

87) C. conan.

88) C. baþe.

89) C. D. habent rubr. hær sighs vm þe mall baþe ganger fore liff oc goz.

90) C. ræta.

91) C. om. hærta.

92) B. Litt. i omissam supra lineam addidit scriba.

þings föras. oc vnde stæghæl⁹³) dömas. oc iorþ oc goz hans þræskiptis. ta-
ca⁹⁴) en lot conungær.⁹⁵) annan malsæghande þripia hundære. Nv can bonda
leghodrængær. ællær brytia. ællær þera leghocona. ællær þræll þera ællær
ambat.⁹⁶) bondan ællær brytian. ællær þera husfror. ællær þera barn⁹⁷) dræ-
pa. take þa þylican ræt op. som nu ær⁹⁸) taldær. Nu can manne ællær cono
witaz. at þe hafwa hærra sin dræpit.⁹⁹) þan dyl som sakin gifs. þær agho
tolf mæn wæria han (¹⁰⁰ællær fælla. wæria þe han. vare saclös. fælla þe han.
taki þylican dom (¹nu ær up taldær.

XIII Hær six om drap millom²) præst oc lecmanz.

Dræpær præstær bonda ællær (³annar clærkær. þa take biscopær conungs
rætin. Dræpær bonde præst ællær annan⁴) clærc. þa take conungær conungs
rætin af bondanom þem sama.

XV⁵)

Nu can bonde warþa dræpin. oc arfwe hans ær æi inlændis. kærir þær
nocor æftir. oc wærs þæt fore hanom. can þan attær coma som rættær ærf-
winge ær. oc ær⁶) fyrra wart. kærir ærfwinge sipan æftir. vare swa wart⁷)
fore hanom oc allom androm som fore þem fyrra æfte⁸) kærþe. §. 1. (⁹Dræ-
59 pær man annan. oc dör þan fyrra som drapit giorþe. æn (¹⁰laghfylt warþe a
han. þa stande þrætolfter. epær fore arfwanom¹¹) hans. bristær at epe sakær

XIII = UplL. ManhB. 16: pr.

XV = UplL. ManhB. 16: 1-3.

93) C. *stæghl.*

94) C. *taki.*

95) C. *add. oc.*

96) C. *ambot.*

97) D. v. *barn* errato bis est scripta, ut legi
posset *barn barn.*

98) D. *add. vp.*

99) D. *dræpin.*

100) C. *om. ællær fælla. wæria þe han.*

1) D. *vp nu ær taldær.*

2) D. *mællum. C. mellin.*

3) C. *sic. B. D. annan clærc.*

4) C. *annar. Male.*

5) C. *habet rubr. hær sigks huru man
scal wita drap sæt oc bðtt. D.
rubr. huru man &c. ut C.*

6) D. *om. ær.*

7) C. *om. mart.*

8) C. *om. æfte.*

9) C. *inc. cap. XXXII.*

10) C. *fylt warþer lagh a han.*

11) C. *arwingenum.*

at sporgældom. oc æi fore morþgældom. æn þo at til morþgælda brutit vare. (12) Nu warþær þan man laghwonnin til drapsins fyr æn han dör. þa agho ærfwingia ærfwa swa lett som liuft. oc gældis af þy goz som draparin atte. oc vare siþan saclös. alt þæt bötas scal fore faþorsins¹³) gærningar. þær¹⁴) han hafwær brotit. ællær oc¹⁵) fore moþor brot. þær hon bröt. i sinom daghom þa gældins e brotin. af þæs lot som bröt. æro æi pænninga til. þa ær þær want bötær cræwia¹⁶) æncte ær¹⁷) til. §. 2. (18) Nv can biltogha man¹⁹) dræpa man. mæn han biltogha²⁰) ær. ællær annor²¹) brot bryta. böte æftir laghabotom. siþan han i friþ. combær.

XVI Hær six om forgærningar.

Bær cona forgærningar manne. warþær bar oc atakin. þa scal hona taca oc i²²) fiætur sætia. oc swa til þings föra. oc þe samo forgærningar²³) mæþ hæne. þæt scolo tolf mæn wita hwat hælldær hon hafwær þöm forgærningar giort. ællær æi. (24) ællær hwat hon ær bar oc atakin ællær æi. wæria þe hona. ware saclös. fælla þe hona. fælz²⁵) til .XL. mārca. þe (26) bot þræskiptis. taker en lut conungær. annan malsæghande. þriþia hundærit. Hafwær nocor döþ af lutit. oc (27) kærir siþan. witin oc þæt²⁸) tolfmæn. skæra þe hona. ware saklös. fælz²⁹) hon. þa a hon i bale brinna. oc (30) ærfwinge hæne taca goz æfte hona. (31) wilia malsæghanda hæne lif giwa. þa bötis mæþ .C. marcom. Æn þo at hon wæris fore forgærningom. þa vare bonden saclös fore fiæturin. 60 §. 1. E hwar mæn warþa sannir fore morþe. gældin lif sitt fore. e horo

XVI = UplL. ManhB. 19:pr, 3.

12) C. inc. cap. XXXIII.

13) C. faþor sins.

14) D. þæ.

15) D. v. oc omissam in marg. add. scriba.

16) C. add. sum.

17) D. om. ær.

18) C. inc. cap. XXXIII.

19) D. mæþer.

20) D. biltogher.

21) C. annar. Male.

22) C. om. i.

23) D. gærningar.

24) C. om. ællær — ællær æi.

25) C. felliz. D. falz.

26) C. þræskiptas. taker &c.

27) C. kærir nocor þæt siþan.

28) C. om. þæt.

29) C. D. falz.

30) C. arwingia takin &c.

31) C. wil malsæghande.

mange þe hælzt³²⁾ æro. oc warþa (³³⁾laghlica til witnaþe. oc þe agho fyr laghlica dömaz

XVII. Hær six om þocka bötær.

Varþær conungs man dræpin. þær æro .XL. markær þocka bot.³⁴⁾ oc ængin annar hærra aghær þocca bot cræwia. vtan conungær en.³⁵⁾

XVIII. Hær six æn owormaghe gior (³⁶⁾manne sar.

Nv slar owormaghe man til bloz. vari bot³⁷⁾ mæþ þrim örom. oc fullsære³⁸⁾ mæþ³⁹⁾ sæx örom. e hwat hælldær þæt ær i friþi. ællær friþa mæl-lom. ællær hwat þæt ær mæþ wapa ællær wilia Nu cræwær hian sæx öra. oc far æi. fari þa⁴⁰⁾ til þings. oc söke utt sæx öra. oc a (⁴¹⁾.III. markær. öra bot takær malsæghande. oc .III. markær þræskeptæs.

XIX Hær six om wapa bötær i sarom.

Nv can vitande man annan til bloz sla. mæþ wapa oc æi mæþ wilia. þo at fullsære warþe. þa scolo þe til þings⁴²⁾ fara. witna bapir ett. at þæt war wape. oc æi wili.⁴³⁾ bæra⁴⁴⁾ þes twer witne. oc tolfmanna eper. böte .VI. öra. Gitær æi þænna⁴⁵⁾ ep gangit. böte æfter wilia gærning. Þæt callar⁴⁶⁾ wapa wara. baþe sighia ia wiþ.

XVII, cfr. UplL. ManhB. 20.

XVIII = UplL. ManhB. 22.

32) B. Litt. *t* omissam supra lineam addidit scriba.

33) C. *þe laghlica witnaþi till.*

34) C. *þocca bötir.*

35) C. om. *en.*

36) C. *man sar an.*

37) Pro *böt.* Cfr. UplL. ManhB. 22.

38) C. *fulsære.*

39) D. *i.*

40) C. om. *þa.*

41) C. *þriþia mark.*

42) D. v. *þings* omissam in marg. add. man. ut videtur rec.

43) C. sic. B. D. *wilia.*

44) C. *bær.*

45) C. om. *þænna.*

46) C. *calla.*

XX. Hær six⁴⁷⁾ om sialwa sæt.

Dela mæn om qwældit æro satir om morghonin. combr i þera mællom pustær⁴⁸⁾ oc⁴⁹⁾ blame. fara til þings. oc sanna bapir ett. tve mæn mæþ hwar-
iom þera. þæt ær sæx manna eper. orka þe wapa ep. hötin wapa bot .VI.
öra Æcke⁵⁰⁾ ma conongs lænsman. þæt længær quælia. Fore sialwa sæt. oc
nama tæct. giwom utt fore hwart ar. ena skipwist. apra for lægþo ræt.⁵¹⁾

XXI⁵²⁾

Warþæ⁵³⁾ man barþær. ællær hoggin. þa scal læns maþær.⁵⁴⁾ ællær oc 61
annar af⁵⁵⁾ hans wæghna. ællær domare næmpna⁵⁶⁾ til tolf mæn. lata mæta
acommur hans. til hwars⁵⁷⁾ þe wilia witna. ællær oc .VII. af þæmma tolf. gilt
ær þæt ær⁵⁸⁾ þe giora. witna þe til skeno. vare skena. witna þe⁵⁹⁾ til ful-
særis. ware swa. hawe þa lænsmaþær wald at cræwia sarþolan sak oc sokn
op giora. Dyl han. oc will æi syna mæn⁶⁰⁾ lata sea acomor sinar. hawe si-
þan ængon wizorþ⁶¹⁾ til at sökia. oc æi lænsmaþær wald hawa þæt at quælia.
(⁶²⁾Jnnan .XIII. dagh⁶³⁾ scal han lata sea acommor sinar. latær æi sea innan
.XIII. natær.⁶⁴⁾ hawe ænga vitu sipan til at lata syna. þæssi tolf ællær siu
aff þem. scolo a hundæris þinge sighia til hwars þe mæto accommur hans. fyr
æn sökis. hwar som fyr sökir æn þe sighia. wari þön söcning ogilld. (⁶⁵⁾Ly-

XXI: pr., cfr. I. ManhB. 20.

47) D. C. sic. B. om. *six*.

48) D. sic. B. C. *pust*.

49) C. *æller*.

50) C. *Æi*.

51) C. D. *lægþo ræt*.

52) C. habet rubr. *hær sighs vm man warþær barþær. hoggin. æller benbrotin.*

53) C. D. *Uarþær*.

54) C. *lensman*.

55) C. D. *a*.

56) B. *næmpnea* scriptum est, at punctum litt. *e* subiectum.

57) D. *hwæs*.

58) C. *þær*.

59) C. om. *þe*.

60) D. *synaman*.

61) C. *Litterae quaedam hic additae at deletae sunt.*

62) C. hoc loco inc. cap. XLI (cfr. not. 89. pag. 74.); litt. *numerales vero in margine desiderantur, quo exstitit error in designandis capitibus tribus proxime sequentibus.*

63) D. *dagha*. C. *daghs* scriptum, at *s* deletum.

64) D. C. *nælær*.

65) C. inc. cap. XLII. (*XLI* in marg. scriptum est; cfr. not. 62. supra.)

sir maþær man hælþ.⁶⁶⁾ oc ær ængon asyn. wæri sic þan sakín gífs. mæþ twem witnom. oc tolf manna ep.⁶⁷⁾ oc warin baþir saclösir.⁶⁸⁾ Gitær æi wart sic. söke hin mæþ twem oc tolf. oc böte III. markær. orcar hwarghin þera síþan. æi sökia.⁶⁹⁾ oc æi hin wiþær binda. bötin baþir III. markær. §. 1. (⁷⁰Hoggær man fullom sarom annan. synis yuir þwært þing. combær wiþ baþi lin oc lækir. þær æro XX. markær at sarom. tolf öra at lækis bot. Hoggær han flerom sarom han. þa ær æcke⁷¹⁾ flere sar gild (⁷²til sökning æn ett. Dyl han at han⁷³⁾ aldri hiog han. þa hafr⁷⁴⁾ sarþole wizorþ at sökia a han. mæþ twem witnom. oc tolfmanna ep.⁷⁵⁾ oc böte bot som fyr ær

62 saght Nv orcar han æi sökia i lagha þingom. (⁷⁶gange vndan mæþ twem oc tolf. (⁷⁷oc þan som lyste. oc æi gat fullat böte III. markær. §. 2. (⁷⁸Brytær armlæg a manne sælær annat ben. swa at ute æro brut baþe. þær æro XX. markær at sarom⁷⁹⁾ tolf öra at lækis bot. III. markær at liutis bot. þo at flerom sarom hogge han æcke bot þy höghre. §. 3. (⁸⁰Sarghar cona cono. ligge i þylicom giældom som maþær sarghaþe man.⁸¹⁾

XXII.⁸²⁾

Howþ sar oc hulsar. þem scal wærcande warþa e til þæs. ute ær nat. oc iamlange. vtan han sialfwær hafwær⁸³⁾ wiþ sæt⁸⁴⁾ takit. Dör af þem sarom. vare þær bot byriap. aghi æi ærwinge (⁸⁵wald a han hæmna. vtan

XXII:pr. = I. *ManhB.* 11; *SML. ManhB.* 4:pr.

66) C. D. *manhelgh.*

67) C. *eþe.*

68) B. *salclösir* scriptum est, at punctum pri-
ori l subiectum.

69) Lége *wæria.* Cfr. not. 17. pag. 138.

70) C. inc. cap. XLIII. (*XLII* in marg. scri-
ptum est; cfr. not. 62. pag. 151.)

71) C. *æi.*

72) C. om. *til sökning.*

73) C. om. *han.*

74) C. D. *hawer.*

75) C. *eþe.*

76) D. *þa gange hin vndan &c.*

77) D. sic. B. C. *som lyste. oc æi gat ful-
lat oc böte &c.*

78) C. inc. cap. XLIII. (*XLIII* in marg. scri-
ptum est; cfr. not. 62. pag. 151.)

79) C. add. *oc.*

80) C. inc. cap. XLV.

81) D. *manne.*

82) C. habet rubr. *hær sighs kuru læn-
gi man scal sarum warþa.*

83) D. om. *hafwær.*

84) C. *sar. Male.*

85) C. *i þamma wald. vtan &c. Male.*

arwa bot cræuia þa æftir standær. Sar all⁸⁶) annor warþe æi længær. æn attær ær helt oc hup yuir wæxin.⁸⁷) §. 1. (⁸⁸Varþær man hoggin fullom sarom a almænnings torghe. þæt ær XL. *marca* sac. warþær blar⁸⁹) ællær bløpoghær. böte hema æftir lanzlaghom.

XXIII *Hær six om affhog.*

Hoggær maþær af androm litla fingær. þær æro tiugho *markær* at sarom.⁹⁰) tolf öra at lækis bot. half þriþe⁹¹) örtogh at læstes bot. Hoggær af þæt fingær næst ær litla fingær. þær⁹²) ær tiugho *markær* at sarom.⁹⁰) tolf öra at lækis bot. halffæmte örtogh at⁹³) liutes bot. Hoggær af langa⁹⁴) fingær. þær ær tiugho *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. sæx öra at læstes bot. Hoggær af fingær. þæt næst⁹⁵) ær langafingre. tiugho *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. nio öra at læstes bot. Hoggær af þomalfingær.⁹⁶) tiugho *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. tolf öra oc⁹⁷) at læstes bot. §. 1. Hoggær hand af. þær æro⁹⁸) tiugho *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. þrea *markær* at læstes bot. Hoggær af bapar hændær bot 63 æcke þy höghre. Hoggær af hånd⁹⁹) at hon hængær wip. XX.¹⁰⁰) *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. tolf öra oc at liutes bot. hængær þær half bot. §. 2. Hoggær af öra. af manne. XX.¹⁰⁰) *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. (¹toLF öra oc at læstes bot. hyl þær hattær²) halfwa bot. §. 3. Hoggær af næsar af manne. XX. *markær* at sarom. tolf öra at lækis bot. III.

XXII: 1 = I. *ManhB. 12.*XXIII; cfr. I. *ManhB. 17.*86) D. *æller* scalpro mutatum in *all*.87) C. D. *wæxin*.

88) C. inc. cap. XLVII.

89) C. *bla*.90) C. add. *oc*.91) D. *þriþia*.92) D. *þæt*.93) C. om. *at*.94) C. *længsta*.95) D. *næsta*.96) C. *þumolfinger*.97) B. v. *oc* omissam supra lineam add. scriba. C. om. h. v.98) C. *ær*.99) B. *domine* in marg. antiqua manu scriptum est, at deletum.100) C. *.X*.1) C. *oc. tolf oræ* (i. e. öra) at &c.2) D. *ater*. Male.

markær at læstes bot. §. 4. Hoggær ðgha utt a manne. ællær stingær utt. XX. *markær* at sarom. tolf ðra at lækis bot. III. *markær* at læstes bot. Hoggær ællær stingær bapen³⁾ utt. bot æcke þy höghre. §. 5. Hoggær foot af manne XX. *markær* at sarom. tolf ðra at lækis bot. III. *markær* at læstes bot. Hoggær af bapa. bot æcke⁴⁾ þy höghre (⁶Warþær giort i friþe aff hog. ællær sar. þa⁶⁾ ær e þrim marcom höghra.⁷⁾

XXIII. *Hær six om⁸⁾ skeno.*

Varþæ⁹⁾ man næmdær til skeno. (¹⁰þing lægs hanom. combr þan som næmde. söke a han mæþ twem oc tolf. Combær æi þan ær¹¹⁾ næmde. oc þan stander ær¹²⁾ næmdær ær. biupær fullt fore sic. þa lægs hanom annat þing. (¹³oc combr þa þan næmdær ær. biupær fullt fore sic. þa lægs hanom þriþia þing. þa combr oc þan næmdær ær biupær fullt fore sic. Nu mæþan þænne¹⁴⁾ hafwær halldet lagha þingom. takir¹⁵⁾ han¹⁶⁾ þa wizord op. som ængon atte förra.¹⁷⁾ Gangær þa undan mæþ witnom twem oc epe tolf manna. fare hem oc ware saclös.¹⁸⁾ þan böte III. *markær* som lyste þy. han gat æi fullat. §. 1. (¹⁹*Hær six om sökner.*²⁰⁾ Sökær man annan i enböte. söke mæþ witnom twem oc epe tolf manna. Söker i tveböte. söke mæþ 64 witnom þrim oc atærtan manna epe. Söker i þræböte. söke mæþ witnom þrim oc þrætoftom epe §. 2. Combær man af andri²¹⁾ laghsagho oc gifwær sac nocorom hær.²²⁾ om blama²³⁾ om benbrot. om allar acomor. söke sic

XXIII: 5, cfr. I. *ManhB.* 13, 14.

3) D. om. *bapen*.

4) C. *æi*.

5) C. inc. cap. XLIX.

6) C. *þær*.

7) C. *höghre*.

8) B. *Loco v. om antea scriptum fuit sk.*

9) C. D. *Varþær*.

10) D. *þinghlægs*.

11) C. D. *sum*.

12) C. *sum*.

13) D. om. oc — *þriþia þing*.

14) C. *hænne*. Male.

15) D. *taki*.

16) C. *þæn*. D. *þan*.

17) D. *fyrra*. C. *fyr*.

18) D. add. *oc*.

19) B. Verba: *Hær — sökner* minio sunt exarata. D. om. haec verba. C. inc. cap. LI, cui haec rubr. inscripta est.

20) C. *sökner*.

21) B. *andru* primum scriptum est.

22) C. *þær*.

23) F. *blæmadt*.

æfite þy. ær lagh æro i þy lande. ær²⁴) han fic²⁵) acomona.²⁶) §. 3. (²⁷Warþær man hoggin a almænnings torghe ællær annar staz²⁸) i köpstaþinom.²⁹) þa scal æi gælcare mera af pænningom hans taca æn til þriggia marca. Combær þan sic ondan gærningena giorþe. oc combr bort³⁰) af köpstaþenom. böte brot³¹) sin hema. oc dömes æcke þa gælcaranom af pænningom hans. §. 4. Hoggas mæn ællær dræpas oc wita æi at conungær ær i lande æi böter han þær fore³²) .XL markær. vtan conungs bref come fore han. ællær conungs þing warþe³³) callat. (³⁴Combær conunger i land. þa scal siunatom³⁵) fyr lysas. oc (³⁶fripær standa. oc siunatom³⁷) æfter. Ær conungs rap almænnilict.³⁸) saman til han³⁹) callat. þa scal fripær standa .XIII. nætær fore. oc .XIII. nætær æfter. Hwarsom hoggær. ællær dræpær i þæssom friþ.⁴⁰) af bræpe.⁴¹) böti .XL markær. (⁴²Hwasom hæmpnir a annan fore gambla fegþ i þæssom friþ⁴³) nu ær saghapær þa scal goz hans sköflas. oc han sialfwær biltoghær⁴⁴) wara. §. 5. (⁴⁵Warþær man a torghi dræpen⁴⁶) a⁴⁷) rætom torgdagh. ligge i attatighe mærcum. §. 6. (⁴⁸Warþær man barþær ællær hoggen fullom sarom. far formæle sin. oc næmpner scaþa man sin. fore grannom oc nagrannom oc scrifta faþær sínom. aghe þær⁴⁹) ærfwinge wizorþ sökia sic æfter præst⁵⁰) witnom. mæþ þrim witnom oc þrætolfitom eþe. orcar æi witne.⁵¹) hawe þa wærcande⁵²) wizorþ. §. 7. (⁵³Halldær man þan man he-

§. 6 = I. ManhB. 8; SML. ManhB. 10: 2.

24) C. þær.

25) D. sic. Male.

26) C. sic. B. D. acomana.

27) C. inc. cap. LII.

28) C. annan staz.

29) B. Loco litt. i antea-scriptum fuit a.

30) C. brot.

31) C. brut. D. bort.

32) D. om. fore.

33) D. ware.

34) C. inc. cap. LIII.

35) D. sic. C. siu natum. B. sinatom.

36) C. friþ stande.

37) C. siu nætir.

38) D. C. sic. B. almænnilict.

39) C. D. hans.

40) C. friþi.

41) B. vreþe primum scriptum est, at litt. v in b mutavit, ac, puncto priori e subiecto, æ supra lineam add. scriba.

42) C. inc. cap. LIII, quamvis litt. numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 93. pag. 74.

43) C. friþi.

44) C. biltogha.

45) B. Verba Warþær — torghi omissa in marg. add. scriba. C. hic inc. cap. LV.

46) B. Loco litt. d antea scriptum fuit D.

47) B. a omissum supra lineam add. scriba.

48) C. inc. cap. LVI.

49) C. om. þær.

50) Pro præsts. D. præsta.

51) B. Man. forte rec. supra lineam add. oc eþi.

65 ma mæþ sic. dræpet ællær hoggit hawær. combær atalan a han. biupe utt han fore grannom oc nagrannom. ware saclös. halldar⁵⁴) han inne oc þol atalan ærwingians. ællær oc⁵⁵) þæs. som skapa hafwær fanget. halde þan fullom botom oppe. man hawær haldet §. 8. (⁵⁶Wites þræle om drap frælsmanz.⁵⁷) ær æi sandær at. wæri bonden han mæþ tolfmanna ep.⁵⁸) gitær æi epen⁵⁹) gangit. böte fiorþong⁶⁰) af frælsmanzbot⁶¹) (⁶²Dræpær frælsman⁶³) þræl bot hans half fiorþe⁶⁴) marc. bær þan⁶⁵) nycla bondans. oc rapær allom lasom. warþær i garþe dræpin hema. ligge þan⁶⁶) i marcom siv. Dræpær þræl frælsan man. gifwe utt þrælin. oc a markær siv. (⁶⁷ware arwingians wald. at giora af hanom, hwat han wil. Combær þræl sic ondan oc löpær⁶⁸) bort böte attær þan frælsa mæþ marcom þrættan. far æi þæssa XIII. markær. þa scal han til þings fara. oc sökia utt XIII. markær. oc mæþ III. markær til þræskiftes. (⁶⁹Warþær þræl barþær ællær sar gior. hawe bot sina alla saman i sæx öröm. sara mal⁷⁰) lækes bot. oc⁷¹) læstes bot. Þræl oc ambat waren bapæn om⁷²) en lagh. Sarghar þræl frælsan man. böte fiorþong⁷³) af frælsmanz⁷⁴) bot. §. 9. (⁷⁵Hoggær man wakn⁷⁶) ællær elæpe manz. þæt ær þriggia marca sac. ællær wære⁷⁷) mæþ epe⁷⁸) tolf manna.

XXV.⁷⁹)

Nu liggær man a⁸⁰) scoghe ællær skipe. ællær oc annar stad. lær sic til

XXV: pr, 1 = UplL. ManhB. 31.

52) Lege *variande*. Cfr. SML. ManhB. 10: 2.

53) C. inc. cap. LVII.

54) C. D. *halder*.

55) C. om. *oc*.

56) C. inc. cap. LVIII.

57) C. *fræls manz*.

58) C. D. *epe*.

59) C. *ep*.

60) C. *fiorþong*.

61) D. *frælsmanz bot*. C. *fræls manz bot*.

62) C. inc. cap. LIX.

63) C. *fræls man*.

64) C. *fiorþe*.

65) D. *han*.

66) C. *han*.

67) C. *have arvinge hans wald &c*.

68) C. add. *vndan*.

69) C. inc. cap. LX.

70) C. *sarmal*.

71) C. D. sic. B. om. *oc*.

72) C. *wip*.

73) C. *fiorþong*.

74) D. sic. B. *frælsanz*. C. *fræls man*.

75) C. inc. cap. LXI.

76) D. *wapn*.

77) C. D. add. *sic*.

78) D. om. *epe*.

79) C. D. habent rubr. *hær sigts om morþ. oc ran þe nam*.

80) D. *i*.

myrþa oc ræna. (⁸¹oc myrþer oc ræner. warþær gripin i þöm gærningom þa scal han til (⁸²þings föra.⁸³) þær scolo tolf mæn næmnas. som han scolo wæria ællær fælla. wærs han. vare saclös. oc böte þan⁸⁴) .XL. markær sac-lösan qualde. bastape oc i band förþe. fælles han ran ællær morþ wites. þa scal morþare a stæghl. oc ransman vnde swærþ. §. 1. (⁸⁵Dræpær mañ annan. ællær hoggær af hand ællær Lime andra. orcor⁸⁶) æi botom. ællær wil 66 æi böta. ællær oc⁸⁷) borghan fore sic fa. til fulldra bota. gællde þa lif gen lifwe. lim gen lime. sipan laghfylt ær a han. Gællde oc ængen þan lif fore lif.⁸⁸) ællær lim gen lime. som botom orcor.⁸⁹) ællær borghan til fuldra bota. §. 2. Æi ma döþom sac gifwa. vtan quicom se sac gifwen. ællær oc sac hans se lius oc barlic mannom. fore þy at e scolo dul fore döþom standa⁹⁰) §. 3. (⁹¹Læggær man annan⁹²) at iorþ niþær. oc sneper⁹³) han. skær v som gallte. Combær han ællær hans ombop. kærer þæt a þinge. þa bötes þær atær son oföddær fore .XL. marcom. dotter fore .LXXX. marcom.⁹⁴) sar hans mæþ .XX. marcom. §. 4. (⁹⁵Hwat som bryz utan stocholm. ær þæt hog ællær drap. ællær þyfte.⁹⁶) læggær han⁹⁷) þæt aff. oc (⁹⁸sæter wiþ styre man. oc stamboa.⁹⁹) oc asæta alla. ware (¹⁰⁰sæt oc oquald¹) þan tip han hem combær. sæter han æi wiþ þem. þa böte hema. þær han (²bos fore. æftær lanzlaghom.³) Ær þa inne conungs rætar. oc fyr æi. §. 5. (⁴Hær six om

§. 3 = I. *ManhB.* 7.

§. 4, *cf.* *UplL. KgB.* 11: 1.

§§. 5 - 8, *cf.* I. *Þj.* 16: *pr.*, 1 - 3.

81) C. om. oc — ræner.

82) C. *föras þings.*

83) D. *föras.* Cfr. not. 82. *praecedentem.*

84) C. *han.*

85) C. inc. cap. LXIII.

86) C. D. *orcar.*

87) C. om. oc.

88) D. *liue.*

89) B. *Punctum posteriori o subiectum est, et a supra lineam additum.* C. D. *orcar.*

90) B. *standea scriptum est, at punctum litt. e subiectum.*

91) C. inc. cap. LXIII.

92) B. *Ultimum n omissum supra lineam add. scriba.*

93) B. *snöper scriptum fuit, at ö in e mutavit scriba.* C. *skneper.*

94) C. D. sic. B. *marca.*

95) D. *þæt.* C. inc. cap. LXV.

96) D. *þiufte.*

97) C. *man.*

98) D. *sætis wid styrman.*

99) D. *stampnoa.* C. *stambo.*

100) C. *þæt vqualt &c.*

1) *Pro oqualt.* Cfr. not. 100. *praecedentem.*

2) F. *boor, efter &c.*

3) C. *lanz lagh.*

4) B. D. *Verba Hær — hand ran minio sunt scripta.* C. hic inc. cap. LXVI, hac rubr. ornatum.

hand ran Ræner man af androm minna æn öra. hafwe wizord at⁵⁾ wæria sic mæþ næi oc tolf manna ep.⁶⁾ at han aldre rænte han. Gitær han æi wart sic. söke utt ran a þinge. mæþ twem witnom oc tolfmanna epe. oc⁷⁾ III. *markær* at asökninne.⁸⁾ Gitær siþan hwarghin þera. æi þænne⁹⁾ wart sic. oc æi (¹⁰hin sot sic. waren baþer saclöser Ræner af androm öre ællær öre mera. hafwe, wizord at sökia op a han. swa mykit som ranet war. oc æcke höghra sökia æn til tolf öra. at höghsto.¹¹⁾ söke mæþ witnom twem oc epe tolf manna. Dömes utt ran.¹²⁾ oc III. *markær* at asökninne.¹³⁾ þæt heter 67 *handran.* at¹⁴⁾ man gangær bya mællom ællær cöpstaþa. warþær ræntær. lyse fore fyrsta mote. (¹⁵ær han mötær. oc i fyrsta by. ær¹⁶⁾ han til combær. take þær witne til wite fæ sit til tolf öra. swa som fyr ær sact. oc III. *markær* at asökninne.¹⁷⁾ §. 6. (¹⁸Riþær man landa mællom. ællær cöpstaþa warþær ræntær saþols oc andra þinga sinna. lyse oc som fyr ær sact. fore fyrsta mote. ællær i fyrsta by. han til combær wite þær¹⁹⁾ fæ sitt til þriggia marca oc III. *markær* at asokninne.²⁰⁾ þæt heter saþolran. (²¹Akær man landa mællom. ællær köpstaþa. ællær bya²²⁾ mællom. warþær ræntær sliþa oc andra þinga sinna. lyse oc fore fyrsta mote. oc i fyrsta by han til combær. take þær²³⁾ witne. wite fæ sitt til VI. *markær.* oc III. *markær* at asokninne.²⁴⁾ þæt heter sliþa ran. §. 7. (²⁵Hwar som lik ran giorer.²⁶⁾ ræner lik a gato ute. wite ran²⁷⁾ til VI. *markær.* oc III. *markær* at asokninne.²⁸⁾ §. 8. hvarsom lyser²⁹⁾ rane. oc gitær æi sot. gange þan ondan ær³⁰⁾ næmder

5) D. om. at.

6) C. D. epe.

7) C. add. a.

8) D. sökninne. C. socninne.

9) C. henne. Male.

10) C. þænne sakt &c.

11) C. D. hūsto.

12) B. oc ran additum at lineola inductum est.

13) C. D. söcninne.

14) C. ær.

15) C. þær han möte.

16) C. þær.

17) C. asocninne. D. sokninne.

18) C. inc. cap. LXVII.

19) C. þæt.

20) C. socninne. D. sökninne.

21) C. inc. cap. LXVIII, quamvis litterae numerales in marg. desiderantur. Cfr. not. 94. pag. 75.

22) C. D. sic. B. boa.

23) C. add. till.

24) D. sökninne.

25) C. inc. cap. LXIX.

26) C. gior.

27) C. add. sit.

28) D. sokninne.

29) C. lyse.

30) C. sum.

ær mæþ tolf manna eþe. oc þan bôte III. markær. som lyste. ran. oc æi gat fullat. §. 9. Dör manz fostre. hafr³¹⁾ baþe bo oc boscap. gior baþe reþ oc rop. hwar som goz þæt ræner fore halzmanninom. boþe³²⁾ lik oc linda. hæte wiþ .XL. marcom. Coma til frændær. gōþa þan oc gōþan³³⁾ giora. wære þær mæþ .XL. markær³⁴⁾ (³⁵⁾gitær æi wart oc gōþan giort. bôte XL. markær. §. 10. (³⁶⁾Hwar som aprom gior bos ran. riþær hem at manne. mæþ hæter oc hælmning³⁷⁾ takær fore hanom baþe hōwat³⁸⁾ oc clōwat. þan som þætta witær aprom. þa scal han sōkia op a han mæþ þrim witnom oc þrætolfstom eþe. gitær han sott. gælde först .XXIII. markær fore attær gillde howoz man³⁹⁾ þem som bö⁴⁰⁾ miste. oc XL. markær til þræskiftes. oc hwar 68 annar þær war i flocke oc faronöte. bôte⁴¹⁾ .III. markær. Nu gitær han æi söt⁴²⁾ i lagþingom. gange vndan⁴³⁾ mæþ eþe þrætolfstom. §. 11. (⁴⁴⁾Hwar som ræner hæst v stalle. ællær nōt af⁴⁵⁾ base. hafwær i liuse⁴⁶⁾ oc æi i löne. þæt ær .VI. marca bot a.⁴⁷⁾ þæt⁴⁸⁾ hetir bos brigþ. will æi böta þem. sōke þa utt a þinge þæt sama. §. 12. (⁴⁹⁾Hwar som næmer⁵⁰⁾ annan. vtan til conongs uttgærþar.⁵¹⁾ oc kirkio bygning. ot skipa bygning. hæte wiþ .III. marcom. æi ma oc næma til conungs uttgærþær⁵²⁾ utan han hafwe fore sic dom oc full skæl. næmer utan dom (⁵³⁾oc skæl. hæte wiþ .III. marcom. (⁵⁴⁾Halldær oc hæfter olyþno man lagha nam fore kirkio bygning ællær snækio hæte wiþ örur þrim

§. 10 = I. þj. 16:4.

31) C. D. *hawer*.

32) B. *baþe* primum scriptum fuisse videtur. C. D. *baþe*.

33) C. *gōþa han*. Male.

34) B. v. *markær* omissam supra lineam add. scriba.

35) C. om. *gitær* — *markær*.

36) C. inc. cap. LXX.

37) C. *hemningh*. D. *hælmning*.

38) Pro *howat*. C. sic.

39) C. *howoz manne*. D. *govoꝝ manne*. Male.

40) Pro *bo*. C. D. sic.

41) B. Litt. *e* omissam supra lineam addidit scriba.

42) C. D. *sot*.

43) C. om. *vndan*.

44) C. *Hwa*; hic inc. cap. LXXI.

45) C. *v*.

46) C. *lyse*.

47) C. D. *at*.

48) C. *hæst*. Male.

49) C. inc. cap. LXXII.

50) C. *rænir*. D. *næmner*. Male.

51) D. *vtgærþær*. C. *vtgærþær*.

52) D. C. *vtgærþær*.

53) C. *æller full skæl*.

54) C. inc. cap. LXXIII.

XXVI. Hær six om þiufnaða.⁵⁵⁾

Stiæl⁵⁶⁾ man örtogh ællær minna⁵⁷⁾ æn örtogh. böte III. öra. ællær mi-
ste hupena.⁵⁸⁾ §. 1. Stæl minna æn öre oc mera æn örtogh. böte .VI. öra
ensac bondans. hafwær æi pænninga.⁵⁹⁾ miste öra sitt.⁶⁰⁾ warþær æi gripin
mæþ. wære mæþ epe þriggia manna. Nu can han stiæla⁶¹⁾ mællan þingari-
þa. calle þa soman granna oc nagranna. ællær hamno mæn sina. gange op a
han⁶²⁾ twæggia manna witne. oc gioræ hanom þiufs ræt. æfte þy som fyr ær
sact.⁶³⁾ oc hafwe lænsman ængon⁶⁴⁾ wizerþ at quælia bondan⁶⁵⁾ þær om.
§. 2. Stæl man öre ællær mera æn öre. oc minna æn half marc. þæt ær þrig-
gia marca sac. þan þiuf scal til þings föra. oc binda wip han mæþ witnom
twem oc epe tolfmanna. æn þivfren dyl. oc öres agrep⁶⁶⁾ mæþ. hafwær han⁶⁷⁾
69 æi pænninga böta. hafwe⁶⁸⁾ lænsman oc bonde wald hwat þe wilia hælldær
taca byrgsl hans ællær oc⁶⁹⁾ hup oc öron. Gange in⁷⁰⁾ fore marc om ar.⁷¹⁾
swa om annat. oc þriþia. J þæmma þiufnaðom. ware samo lagh om cono
som om man æn hon hitter stæla. . §. 3. Stæl man (⁷²⁾til half marc. ællær
mera. hafwe half marc at agrepinom. oc böte XL. markær. Stæl (⁷³⁾han mæl-
lan þingariþa. þa scal bonde sænda boþ lænsmanne. lænsman scal boþcafla op
skæra. oc þinge soman calla lepe⁷⁴⁾ þær bonde fram tu⁷⁵⁾ witne at han ær
sandær þiuffwær hans. take þær dom oc skæl til siþan ma han þan þiuff a
galgha ællær⁷⁶⁾ gren lata oc þær op hængia. siþan scal bonde i fyrsto þin-

(§§. 1, 2, cfr. I. Þj. 1: pr, 1.)

(§. 3, cfr. I. Þj. 1: 3.)

55) B. Loco litt. f antea scriptum fuit þ. C.

D. þiufnaða.

56) C. D. Stæl.

57) C. add. min.

58) D. hup sina.

59) C. add. till.

60) D. sic. Male.

61) C. D. stæla.

62) C. add. mep.

63) D. sac. Male.

64) C. om. ængon. Male.

65) C. om. bondan.

66) D. agrip.

67) C. om. han.

68) D. add. þa.

69) C. D. om. oc.

70) C. i. Male.

71) D. ær.

72) D. om. til. C. om. til — hafwe.

73) C. D. man mellum &c.

74) D. bape. Male.

75) C. tve scriptum est, at e deletum.

76) C. a.

garip þær combær næst æfter. ganga tolf manna ep. at han war sandær þiufwær hans. §. 4. Stæl til öres tacar⁷⁷⁾ mera at agrepinom æn til öres stande þæt i botom fore þiufwenom Stæl til half marc. taker mera at agrepinom æn halfmarc. stande oc þæt i⁷⁸⁾ botom fore þiufvenom. §. 5. (⁷⁹⁾Taker man þiuff. þa þingariper⁸⁰⁾ inne æro. han⁸¹⁾ scal hanom fram warþa.⁸²⁾ a þing oc a ring. oc i hændær conungs lænsmanne. (⁸³⁾hafwe þær til (⁸⁴⁾witna. tolf mæn aff hundære sino. at han fic hanom þiuff. oc sannan⁸⁵⁾ agrep mæþ. oc pænninga þiufsins. ware⁸⁶⁾ bonden saclös. warþe æi hanom længær. Nu sæghær lænsman. at han toc flere pænninga mæþ þiufwenom. wære sic mæþ næi oc tolfmanna epe. (⁸⁷⁾Slæpper bonde fyr þiufwe sinom æn han combær a þing oc a ring. slæpper (⁸⁸⁾þem ær bunden war mæþ ærmabandom.⁸⁹⁾ hæte 70 wiþ þrim marcom. ællær wære⁹⁰⁾ mæþ (⁹¹⁾epe tolfmanna. þæt han hanom⁹²⁾ aldre slæpte.⁹³⁾ Witær hanom at han slæpte⁹³⁾ þem þiuffwe. ær⁹⁴⁾ stoccaþær war. ællær bastapær oc bundin. hæte wiþ XL. marcom. ællær wære⁹⁵⁾ mæþ epe þrætolfom. §. 6. (⁹⁶⁾Gifs manne sac fore band. þa dyl han. þæt scolo tolf mæn wita. wæria þe han. ware⁹⁷⁾ warþær. fælla þe han. ware fallen at XL. marcom. fore þæt at⁹⁸⁾ han saclösan bant fiætraþe. ællær inne læste. Combær ængen þan som kærer. ware saclös. §. 7. (⁹⁹⁾Stæl þræl ællær hema cona bondans til öres. öres agrepær mæþ. böte III. markær. ællær

§. 5 = I. þj. 5:pr; 8.

§. 6 = UplL. ManhB. 41:pr.

77) C. D. taker.

78) C. D. sic. B. om. i.

79) C. inc. cap. LXXV.

80) C. þingaripar.

81) C. þa.

82) C. om. warþa. Cfr. not. 83. sequentem.

83) C. andwarþas. oc tolf mannum aff hundære sino. oc have þær til witne. at han &c.

84) D. witne. oc tolf &c.

85) C. saman. Male.

86) C. add. þær mæþ. D. add. her mæþ.

87) C. inc. cap. LXXVI.

88) C. þæn þær bunden &c.

89) C. armabandum.

90) C. add. sic.

91) D. om. epe. C. tolf mannum þæt &c.

92) C. om. hanom.

93) D. slæppe.

94) C. sum.

95) C. add. sic.

96) C. inc. cap. LXXVII.

97) C. warþe.

98) C. om. at.

99) C. inc. cap. LXXVIII.

wære bonden þræl sin mæþ tolf manna epe. þænna¹⁰⁰) eþ scal bonden ganga. oc æi þrællen. Allar þrælsins gærningar ællærs.¹⁾ ganga æckæ utan i fiorþong²⁾ aff frælsmanz bot. §. 8. (³Taker man þiuff annarsmanz⁴⁾ han scal halff mare hafwa fore han.⁵⁾ §. 9. (⁶Far man æfte þiuffwe sinom. taker allt soman þiuf⁷⁾ oc þiufnad. ær þan man holfastær böte þær han bos fore: ær han löska. fare hem i þan gard han ær i. ær þæt halfmarca þiufnaper. þæt ær .XL. marca sac. hafwær bonde⁸⁾ nykel at hærbærghe hans. oc þiufren böter⁹⁾ sac sina. þan ær¹⁰⁾ lasom (¹¹warþape. böte .III. markær. þæt hetir¹²⁾ þiufwala bot. §. 10. (¹³Stæl owormaghi follan þiufnaþ ællær minna. þa ware þæt fiorþongær¹⁴⁾ aff moghande manz bot. hwat þæt ær mera þiufte ællær minna. æi ma owormaghe liff ællær limi¹⁵⁾ fore styld ællær drap¹⁶⁾ lata. §. 11. (¹⁷Nappar ax aff akrom. warþer bar oc atakin. böte .III. markær. ællær wære mæþ epe tolfmanna. Akrom ær garþær at¹⁸⁾ wæk.¹⁹⁾ oc himen 71 at þæckio. Stæl corn a²⁰⁾ akrom ute. warþær þær gripin wiþ. (²¹slai bændel om hals före swa til þings. löse sic mæþ .XL. marcom. ællær ware stens mater²²⁾ oc strandær²³⁾ (²⁴Takær man nyttær i friþcallapom scoghe. mera æn til þomalfingers²⁵⁾ i hanzka sia.²⁶⁾ warþær²⁷⁾ gripin mæþ böte .III. mar-

(§. 8, cfr. I. þj. 10.)
§. 10 = UplL. ManhB. 42.

§. 11 = I. þj. 2.

100) D. þænna.

1) C. om. ællærs. D. ællærs scriptum at de-
letum est.

2) C. *fiarþon* (sic).

3) C. inc. cap. LXXIX.

4) C. D. *annars mans*.

5) C. D. *kanum*.

6) C. hoc loco inc. cap. LXXX (cfr. not. 96.
pag. 75.); litterae autem numerales in marg.
omissae sunt; quo exstitit error in designan-
dis capitibus tribus proxime sequentibus.

7) C. D. sic. B. *þiuf*.

8) C. *bonden*.

9) C. *böte*.

10) C. *sum*.

11) C. *warþa. þe böte* &c. Male.

12) C. D. sic. B. om. *hetir*; man. paullo rec.
in marg. add. *ær*.

13) C. inc. cap. LXXXI (in marg. scriptum
est LXXX; cfr. not. 6. supra).

14) C. *fiarþonger*.

15) C. D. *lim*.

16) C. *ðrat*. F. *orätt*. Male.

17) C. inc. cap. LXXXII (in marg. scriptum
est LXXXI; cfr. not. 6. supra).

18) B. v. *at bis scripta est*, at priori loco
deleta.

19) Pro *wæg v. wægg*. C. *wægh*. D. *wæþ*;
male.

20) C. D. *aff*.

21) C. *slaghbædel um* &c. Male.

22) Pro *mæper*. Cfr. not. 23. pag. 10.

23) C. *steandær*. Male.

24) C. inc. cap. LXXXIII (in marg. scriptum
est LXXXII; cfr. not. 6. supra).

25) C. *þumolfngærs*.

kær. takær æi mera. ware saklôs. Ganger man ginom ærta akra sællær böno sællær romna. lin sællær löka. taker æi bundna byrþe. ware saclôs. bindær byrþe sællær cliniar.²⁶⁾ taks þær wip. böte .III. markær. warþær æi takin mæþ. wære mæþ epe tolf manna. §. 12. (²⁹Stæl somartenong. böte III. öra. stæl annan. oc .III. öra. stæl þripia. oc .III. öra. stæl fiorþa.³⁰⁾ böte III. markær. sællær wære mæþ epe tolf manna. Stæl buk twæggia wintra böte .XL. markær. Stæl galt þriggia wintra. böte .XL. markær. §. 13. (³¹Molcar ko manz. taker allt soman bytto oc hand. böte fore III. markær. ængo atakin wære mæþ epe tolfmanna. §. 14. (³²Vites manne bospænd³³⁾ lockat hion hans þæt ær þriggia marca sac. ængo ataken. wære mæþ epe tolfmanna. §. 15. (³⁴Allt þæt man læggær sitt handawærke³⁵⁾ op a. ær þæt gilldror i scoghe. sællær næt a sio. warþær þæt stolet. þæt ær þriggia marca sac. §. 16. (³⁶Stæl bat manz. sællær farcofter³⁷⁾ hans. þæt ær oc þriggia marca sac. warþær æi taken³⁸⁾ mæþ. wære mæþ epe tolfmanna. Brytær skip manz. þæt ær³⁹⁾ þriggia marca sac. (⁴⁰Taker man bat manz olofandes.⁴¹⁾ sællær hæst manz. þæt ær þre⁴²⁾ öra at han stigher a. oc þre⁴³⁾ öra at⁴⁴⁾ han stigher aff. æn⁴⁵⁾ han warþer bar oc atakin a samo⁴⁶⁾ bya marc. sællær dyli mæþ epe sæx⁴⁷⁾ manna. förir sic sællær rijper længra. oc ær atakin heti þiufwær fore. sællær 72 wæri⁴⁸⁾ mæþ epe tolf manna. §. 17. (⁴⁹Far man æfte þiufwe sinom.⁵⁰⁾ will hanzama han. oc gitær æi. fyr æn han slar i hæl han. Nu gifwa ærfwin-

§. 12 = I. Þj. 1:2.

§. 16, cfr. I. BygnB. 28, 29.

§. 17 = UplL. ManhB. 46. (Cfr. I. Þj. 3.)

26) B. *sinom scriptum est, at litt. om ab ipso scriba deletae sunt.*

27) C. *warþir.* D. *wærþær.*

28) C. *chuiar.* D. *chuar.*

29) C. inc. cap. LXXXIII.

30) C. *fiorþa.*

31) C. inc. cap. LXXXV.

32) C. inc. cap. LXXXVI.

33) C. *bo spiall.* D. *bospæll.*

34) C. inc. cap. LXXXVII.

35) C. *handa wærc.*

36) C. inc. cap. LXXXVIII.

37) *Lege farcoft.*

38) D. *atakin.*

39) C. add. *oc.*

40) C. inc. cap. LXXXIX.

41) C. D. *vlovandis.*

42) C. *þrigia.* Male. D. *.III.*

43) C. D. *.III.* Cfr. not. 42. præcedentem.

44) D. om. *at.*

45) D. *ær.* Male.

46) D. *sama.*

47) D. *toif.*

48) C. add. *sic.*

49) C. inc. cap. XC.

50) C. add. *oc.*

gar⁵¹) hans sac æfte döþan. oc dræpnan. nu ær þan⁵²) til som swarar. oc wip drap kænnes. þa sighær (⁵³han sic runþiuff hafwa dræpit. oc sighær at han conde æi⁵⁴) sin þiuff fa. utan han⁵⁵) drape han. þa necar han æfte sinom kiserer. sighær utan sac dræpnan wara. þa scola tolf mæn han annatigge⁵⁶) wæria ællær fælla. wæria þe han ær⁵⁷) saken gifs. wære saclös. fælla þe han fælles til sporgælda. §. 18. (⁵⁸Nu can mōtas baþe a eno⁵⁹) þinge. þiufnaper oc sara mal. warþa samo mæn som kæra. hafwer han haft⁶⁰) oc haldet þan⁶¹) swa saran som osaran. mæþ sannom agrep. swære⁶²) þan oc söke æfter⁶³) laghom. giore swa þiuff 'af hanom. oc sar hans ogild. Hæfter han æi oc halder. oc swær oc söker. þa wære þan⁶⁴) opiufwa.⁶⁵) oc gillde sar sin. oc acomor æfter laghom. §. 19. (⁶⁶Nu combær þan⁶⁷) æfte som stolit ær af. beþes baþe þiuf oc þiufte. þa a þan fiorþong.⁶⁸) som þiufwen toc. af allo þy som han tok af þiufwenom. hwat þæt ær mera ællær minna. oc han take sin þiuff attær. oc allt þæt mera ær æn (⁶⁹laghalösn. fiorþongen af þiuf-teno. þæt ær laghalösn.⁷⁰) §. 20. Nu sighær man sic nocot af þiufwe hafwe⁷¹) taket. oc þiufwær ær borto. combær han⁷²) æfte som a. take sitt attær utan lösn. oc swære⁷³) til sins fyr mæþ twem mannom. oc take swa sitt attær. oc hin giore sic orþiufwa⁷⁴) mæþ lysninga witnæm som handamælom⁷⁵) hafwær⁷⁶)

§. 18, cfr. I. Þj. 4.

§§. 19, 20 = UplL. ManhB. 51:pr, 1.

51) D. *ærwingiar*. C. *arwingiar*.

52) C. D. *han*.

53) C. om. *han sic*.

54) C. add. *fyrri*.

55) D. om. *han*.

56) C. *annatigia*.

57) E. om. *ær*.

58) C. inc. cap. XCI.

59) C. om. *eno*.

60) Pro *hæft*. C. sic.

61) D. *han*.

62) D. *swære*. Cfr. not. 70. pag. 186, et not.

73. infra.

63) C. D. sic. B. *æffer*.

64) C. *han*.

65) C. *vþiufwa*. D. *vþiufna*.

66) C. inc. cap. XCII.

67) C. *han*.

68) C. *fiarþong*.

69) C. *lagha lösn. fiarþong &c.*

70) C. *lagha lösn*.

71) C. *kawa*. D. om. h. v.

72) C. *þæn*.

73) D. *swære*. Cfr. not. 62. supra.

74) C. *vþiufwa*. D. *orþiufna*.

75) C. D. *kanda mellum*.

76) F. add. *Tages thet vthann bondans kwi, tå gelde then Boot som staall.*

XXVII. Hær six om þiufnaða clandan.

Nv clandar man sitt. i hwat stap þæt ær hælzt. hwat þæt (77ær hæl- 73
dær⁷⁸) döt ællær quict. þa hafwær þan⁷⁹) wizerþ som handamællom⁷⁵) haf-
wær. han a wald til hemföpo æn quict ær. til hemgærþ æn döt ær. til lans.
til legho. til lysning. til wæpsætning. til skiftes. ællær cöps. Nu gripær man
til hemföpo. ællær hemgærþ. hwar þæt clandas⁸⁰) hælzt. ær þæt örtogh oc⁸¹)
örtogh minna. wære⁸²) mæþ ens sins ep.⁸³) ær þæt mera æn örtogh. oc
minna æn öre. wære mæþ twem witnom. oc ens sins ep.⁸⁴) ær þæt öra æl-
lær half marc (⁸⁵ællær marc. wære mæþ twem witnom oc tolf manna epe.
Gripær han til lysninga witna. gange tu witne oc tolf manna ep.⁸⁶) swære
sic orþiufwa. oc ware saclös.

XXVIII. Hær six om lezn oc lezna fall.

Nv clandær man sitt. ællær handzsamar. hwat þinge som⁸⁷) þæt hælzt
ær. quict ællær döt. gripær han⁸⁸) til lezna. oc will leþa sic af handom. mæþ
köp ællær skipte⁸⁹) þa scal þæt i tac sætias. Sipan scal han lezn⁹⁰) fylghia.
næmner han fanga man sin. innan land oc laghsagho. e mæþan han hitte scu-
la⁹¹) sin fore sic. þa leþe sic af handom þær til nocor af þem stinger han-
dom wiþ. han scal hafwa⁹²) först natar tac. annat þrigia⁹³) natar tac.⁹⁴)
þriþia⁹⁵) siv natar tac. æn han næmner fanga man sin innan land oc lagh-

XXVII = UplL. ManhB. 43: pr. (Cfr. I. XXVIII: pr. = I. BygnB. 35: 1; UplL.
BygnB. 35: 2.) ManhB. 44: pr.

77) D. om. ær hældær.

78) C. om. hældær.

79) D. han.

80) C. elandar.

81) C. D. ællær.

82) D. wær.

83) C. epe.

84) C. D. epe.

85) C. om. ællær marc.

86) D. epe.

87) D. om. som.

88) C. þæn.

89) B. Loco litt. k antea scriptum fuit p.

90) C. lezna.

91) C. sculu.

92) C. om. hafwa.

93) B. Rec., ut videtur, man. supra lineam
add. g, ut legeretur þriggia.

94) C. om. tac.

95) D. þriggia. Male.

witnom. oc hafwe forcöpt pænningom sinom. Allt þæt han³³) köpær af hæne. mera æn öres cöp. laté attær. oc mæþ III. markær. §. 5. (³⁴Nu stæl man oc i andre laghsagho gripen ær. oc kænneis sialfwær wip gærning sina orcar malsæghande han þær laghlica til winna. som han far han. þa take þær þiufwær ræt op. orcar han æi. þa före³⁵) han þitt. han gærningina³⁶) giorþe. 76 oc³⁷) þær a han laghwinnas op a ræt sin. §. 6. Sitær hussættes folk i garþinom. ællær þæt hus hafwær lect.³⁸) þa warþe þæt husom oc allo þy þær i combr. þan husnykil hafwær. (³⁹E hwarsom hus a. þa warþe þan⁴⁰) husom fore þyfte⁴¹) som nykil bær. Allt þæt onde⁴²) las combær bondans. ællær i hans garþ combær þe agho baþe þiufstena böta bonden oc husfru.⁴³) oc swa mang som til witande allder æro comen. oc mæþ þöm nöta. þæt stolit⁴⁴) ær. oc þe⁴⁵) i boskiptinne agho. Tacs þæt utan bondans garþ.⁴⁶) þa gællde þan bot som stal. §. 7. Twa hönor oc en hane. þæt ær waghle bondans. stal han bort. böte III. markær. §. 8. Alldær þiufnaþær bötes æfte þy (⁴⁷som þæt wirþes. §. 9. (⁴⁸Hwarsom annan⁴⁹) ræner taks oc leznar. hæte wip marcom þrim. oc hin aghi samo wizorþ han atte fyrra. þylic⁵⁰) wizord⁵¹) han gripær först til halde þem fram. Dela þe om. at han gripær twænne wizord þæt scal standa a tacsmanne oc twem wipærwaro mannom at minsto. §. 10. (⁵²Nu gifwær lænsman bonda sac sæghær. þu æst (⁵³þiufwaper. næi sighær han. þæt ær ænkte⁵⁴) stolet af mic. ware þær mæþ bonde⁵⁵) orþlös

§. 7 = I. þj. 17:pr.

§. 9, cfr. I. þj. 13.

33) B. v. *han* omisam in marg. add. scriba.

34) C. inc. cap. XCVIII.

35) D. *fare*.

36) D. *gærninga*.

37) C. om. *ot*.

38) Pro *legt*.

39) C. hoc loco incipit cap. XCIX, quamvis litt. numerales in marg. desiderantur. Cfr. not. I. pag. 75.

40) B. Loco litt. þ primum scriptum est *h*.

41) C. D. *þiufte*.

42) C. D. *vnde*.

43) C. *husfrun*.

44) B. Punctum litt. i subiectum est et e supra lineam additum, ut legeretur *stolet*.

45) C. om. *þe*.

46) C. om. *garþ*.

47) D. om. *som*. C. *þær han wirþis*.

48) C. inc. cap. C.

49) C. *annar*. Male.

50) D. *þylic*.

51) C. add. *sum*.

52) C. inc. cap. CI.

53) D. *þiufwær*. Male. B. Antea scriptum fuit: *þiufwær næi sighær*.

54) D. sic. B. *ænke*. C. *æke*.

55) C. D. *bonden*.

oc eplös oc ep sængen⁵⁶⁾ æfter. Nu gangær bonde⁵⁷⁾ wip. at stolet war aff hanom oc wet æi scapa man sin. hafwe fræst marc⁵⁸⁾ fore sic. nat oc iamlanga oc lete æfte þiufwe sinom. hafwe æn sipan ute ær nat oc iamlange. þry lagha þing at næmna þiuff sin. sællær gange⁵⁹⁾ ep tolfmanna. at han wet æi þiuff sin. Gior æencte at. i þæmma⁶⁰⁾ þrim⁶¹⁾ laghapingom.⁶²⁾ böte III. markær.

XXXI. Hær six om wipærtako þiuffte oc bodræt.

Nv giffs manne sac fore wipærtako þyffte⁶³⁾ som annar stal⁶⁴⁾ oc taks 77 þö⁶⁵⁾ i hans husom. oc læggær ænkte⁶⁶⁾ dul⁶⁷⁾ a. oc gangær wip. at þæt ær þær inne. stande þa tolf manna eper fore bondanom.⁶⁸⁾ at han æi wiste at þæt stolit war. wærs han at epe ware warþær. falz at böte III. markær. dyl han. böte þa. oc þiufwær hete. æn þæt mæþ ranzakan vtt taks. oc stande e wæþneng fore allom ranzakom. æn han will æi oplæsa. §. 1. Nu kænner man bodræt manne. wære sic⁶⁹⁾ mæþ epe tolfmanna. sællær böte III. markær.

XXXII.⁷⁰⁾

Vites cono om þiuffte. þa⁷¹⁾ take⁷²⁾ cona þylican ræt som mandær. þær til a liff ganger. Ganger dombær a liff hænnar. þa scal hona i iorþ græwa. æi ma cono stæghla. sællær hængia.

XXXI = UplL. ManhB. 48.

XXXII = UplL. ManhB. 49: 2.

56) D. *ængon.*

57) C. *bonden.*

58) D. *fræst*, om. *marc.*

59) D. *ganga.*

60) C. *þemma.*

61) D. om. *þrim.*

62) C. D. *lagh þingum.*

63) C. D. *wipærtaco þiuffte.*

64) C. *stal.*

65) C. *þo.*

66) C. sic. B. *ænke.* D. *ænoge.*

67) D. *dyl.*

68) D. *hanum.*

69) C. om. *sic.*

70) C. habet rubr. *hær sighs æn cona stæl.*

71) D. om. *þa.*

72) B. Loco litt. *ke aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae.* C. *taker.*

XXXIII. Hær six om wægha fynder oc lysningar.

Fynder agho næst þiufnaþe standa. þy at (⁷³þiufwar hitta gerna. Hwar-som (⁷⁴fynd hither a wægh ute. hwat fynd⁷⁵) þæt hælz⁷⁶) ær. han a lysa a wægh ute fore wægfarandom⁷⁷) mannom. þem hanom fylghia ællær möta. Æro æi þe⁷⁸) til þa lyse i by þem næsta.⁷⁹) lyse fore hundæres þinge. oc fore sokn sinne. fare swa lanct⁸⁰) mæþ fynd som lysneng⁸¹) ær fore. oc a han lysa fore folklanz þinge fynd þe han hitt hafwær. §. 1. Combær þan mist hafwær. för æn lyst ær. sighær til märke oc iartigne.⁸²) þa swære til sins⁸³) mæþ twem mannom. oc sialfwer han þriþi. oc take sitt attær. vtan lösn §. 2. Nu can þan man lysninga witne hafwa. som hitt hafwær. þa swære hin til sins som tappat hafwær. mæþ twem witnom.⁸⁴) oc sialfwer han þriþi. oc take⁸⁵) sitt attær. oc þan aghe þriþiong aff find⁸⁶) som hitte. æfte þy 78 som mæzmæn⁸⁷) sighia. e hwat fynd þæt hælzt ær. wærre ællær bætre. Gri-pær man til⁸⁸) lysninga witna. oc falz at þem. þa böte. oc þiufwær hete. hwaria bot æfter sinom brotom.

XXXIII.⁸⁹)

Nu hittær man fæ manz. hæst taman. ællær skiut⁹⁰) tamt ællær oxa ta-man. ællær co. far ællær giet. þæt som nytia fæ ær. þær⁹¹) a han til sins

XXXIII = Upl. ManhB. 52. (Cfr. I. XXXIII = Upl. ManhB. 53: 1, 2.
BygnB. 37: pr.)

73) C. þiufwer hittir.

74) C. fynder hitte.

75) D. fund.

76) C. hælzt. D. halst.

77) C. wægfaranda.

78) D. om. þe.

79) C. næsto.

80) D. langt.

81) C. D. lysning.

82) D. C. iærtigne.

83) D. hins. Male.

84) D. mannum.

85) D. taka.

86) C. D. fynd.

87) C. D. sic. B. mæzman

88) D. om. til. Male.

89) C. habet rubr. hær sighs æn man
hitter fæ manz æller hemokion.
D. rubr. Nu hittir man fæ manz
æller hemo hion.90) B. Litt. i omissam supra lineam addidit
scriba.

91) C. þæt.

swæria mæþ twem mannom sialfwær han þripi. oc take⁹²⁾ siþan sitt attær utan lösn. oc giore sic orþiufwa mæþ lysninga witnom. som hitte. Hwar som yrkir mæþ nocoro fæ. þær⁹³⁾ bonden a. þy han hitt hafwær. böte III. mar-kær. hwat han saþlar ællær silar. æn þæt ær æi⁹⁴⁾ laghlica lyst förra.⁹⁵⁾
 §. 1. Nu hittær man hema hion.⁹⁶⁾ hittær inlændes. gifwe twa öra at lösn. hittær utlændes. gifwe halfmarc.

XXXV.⁹⁷⁾

Hitter man watnfynd. ware hwat fynd þæt hælzt ær. hafwe halfwa fynd.
 §. 1. E hwat man hittær dött ællær quiet. oc hafwær han fynd lyst fyrra þa fæ æghandanom. swa gott attær som þæt þa war han þæt hitte. ællær dyle mæþ epe. hwart æfte sino late.⁹⁸⁾ þæt han þæt.⁹⁹⁾ æi þy miste at han galt hans at. falder at epe. þa gælde hanom swa gott attær som han kræfwær.
 §. 2. Alla stappe¹⁰⁰⁾ þær man fynd hittær. þær scal han¹⁾ giora sic orþiuf-wa. först mæþ lysninga²⁾ witnom. oc siþan swære þan³⁾ til sins som mist hafwær. mæþ twem mannom. oc sialfwær han þripi. oc taka⁴⁾ swa sit attær.
 §. 3. Alle⁵⁾ þe goz hiælpa vndan elld. ællær u⁶⁾ sio. ællær oc fore hær. ware man swa myklo bætre. oc taka⁷⁾ swa myket af þy goz. som æghanden will hanom vnna. (⁸Nu ær⁹⁾ tald¹⁰⁾ manhælgthes mal. guþ göme os¹¹⁾ baþe liff oc sial. *AmeN.*

XXXV: pr. = I. BygnB. 37: 1.

§§. 1-3 = UplL. ManhB. 54: 1-3.

92) D. *taca.*

93) C. *sum.*

94) C. om. *æi.*

95) C. *fore.*

96) C. *hemo hion.*

97) C. habet rubr. *hær sighs vm watn fynder.* D. rubr. *vm watnfyndir.*

98) C. om. *late.*

99) D. om. *þæt.*

100) C. *Alla stape.* D. *Allastaz.*

1) C. *man.*

2) B. *lysninga* scriptum est, at punctum primae lineolae litt. *m* subiectum.

3) C. om. *þan.*

4) C. *taki.*

5) C. D. sic. B. *Alla.*

6) D. om. *u.*

7) C. *taki.*

8) B. C. Verba *Nu* — *AmeN* minio sunt exarata; D. vero eadem habet atramento scripta.

9) Lege *æru.*

10) D. *taldær.*

11) D. om. *os.*

79 (¹Hær byrias iorþa balkær.²) oc six fyrst om iorþa köp oc³) skifte⁴)

I.

Karl atte by allan. atte mæn matte. þa ræþ han a sælo oc sællde⁵) fiordþong⁶) i by. mæþ fastom oc fullom skælom. þa skærffte⁷) sco at fote. sat wiþ carl oc nôtte. Æn ræþ⁸) karl a sælo⁹) oc (¹⁰sællde fiordþong annan i by. mæþ fastom oc fullom skælom. Þa toko þer at¹¹) dela. sælu man.¹²) oc köpu man. Gafs¹³) þær karle (¹⁴wald oc wizord at¹⁵) lighre rapa. Æn skærffte¹⁶) sco at fôte.¹⁷) sat wiþ carl oc nôtte. ræþ a oc (¹⁸sællde fiordþong þriþia mæþ fastom oc fullom skælom. Þa toko þer at dela. þa (¹⁹casta þe om coll köpe Giffs þa cöpa manne wald at lighre rapa. Æn skærffte¹⁶) carle sco at fôte²⁰) oc (¹⁸sællde fiordþong þan længst war attær. mæþ fastom oc fullom skælom. Þa grep karl til afnæmninga. næmde af burtømt²¹) i by. vtan brot oc tomta mal. kælca dræt til scogs. croca fiske a watn. koa a rek oc soar. (²²Nv sæl oc han þæt mæþ witnom oc skælom. Nu ær carl²³) (²⁴all sæla. þa spyria byrþa mæn at byrþ þera ær sald þa skintær carl til þinghs. at þön æghn²⁵) war laghböpen. Nv dela þe om laghböpet.²⁶) hwat laghböpet war ællær æi þa scolo þæt²⁷) tolf mæn wita oc swæria hwat þe iorþ

I = I. BygnB. 1; UplL. JB. 1:1.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et ind. capp. huius libri, ex quibus varietates supra sunt adnotatae (cfr. nott. 9-33. pag. 76, 77.); postea sequitur rubr. quae hic in textu legitur.

2) D. add. *wænstmanna* (sic).

3) D. i. Male.

4) C. *skipt*.

5) D. *salde*.

6) C. *fiordþong*.

7) C. *skærpte*.

8) C. D. *ræþ*.

9) C. *salo*.

10) C. *annan fiordþong salde i by*.

11) C. om. *at*. D. *till*.

12) C. *salu man*.

13) C. D. *Gifs*.

14) D. om. *wald oc*.

15) C. D. sic. B. a.

16) C. *skerpte*.

17) C. *fote*.

18) C. *salde fiordþong*.

19) C. sic. B. D. *castape* (pro *casta þe*).

20) C. D. *fote*.

21) D. *bor tomt*. C. *brot tomt*.

22) C. inc. cap. II.

23) D. *kall*.

24) C. *aller sæla*. D. *æller sæla*.

25) C. *ægha*. D. *ængh*.

26) C. *laghböþet*.

27) B. Litt. *t* omissam supra lineam addidit scriba.

war lagbopen. ællær æi. Witna þe at þe iorþ war lagbopen. þa dömes hanom cöp sit fast oc fullt. wilia þe swa swæria. at iorþ war æi lagbopen. ællær²⁸⁾ hört þæt at byrþarmianne²⁹⁾ war bopet i lagþingom wærþ fore byrþ sina.³⁰⁾ oc æro pænningar i taca handom. þa dömes iorþ i byrþ attær.

II.³¹⁾

Köpír man minna æn half örtogh. wite þæt mæþ witnom twem oc eþi³²⁾ 80 tolf manna. Köpær man halfwa örtogh binde cöp sitt mæþ þrim witnom oc attærtan manna eþe.³³⁾ Köpær man örtogh land. take til fiura gardfasta. oc atta þingfasta. oc mæþ þem scal han wæria³⁴⁾ æn iorþen quæls. oc gange trætolf³⁵⁾ eþ. Nu sigher þan æftir iorþinne kærer. at þær war aldre fasta ræter agangen. þæt scal standa a tolf mannom a þinge.³⁶⁾ witna þe at þæn laghagærþ war laglica gangin. dömes þæt fast oc fullt som giort ær. oc hwar som sipan qvæl hætte wiþ marcom þrim. (³⁷Hwar som annars laghagærþ quæl. han scal quælia (³⁸i sama þinge som lagh gærþ³⁹⁾ gangs. hawe ænga⁴⁰⁾ wito oc ænga⁴⁰⁾ röst sipan at quælia. §. I. Dela mæn om iorþ oc byrþ. sighær. þætta ær byrþa lutær min. oc æi þin. Ær annar manne nærmer.⁴¹⁾ annar⁴²⁾ manne færmer. þa dömis hanom iorþ at cöpa. som manne ær nærmer.⁴¹⁾ (⁴³Dela mæn om iorþ (⁴⁴oc byrþ. æro baþer byrþar mæn⁴⁵⁾ þa ware þæn næst cöpe⁴⁶⁾ som næstær ær⁴⁷⁾ ærfwe.⁴⁸⁾ æn⁴⁹⁾ ærfwa scol-

II: 1-3 = UplL. JB. 2:pr, 3, 4.

28) Adde: at þe æi hawa.

29) D. C. byrþamanne.

30) C. sinne.

31) C. habet rubr. hæf sighs om iorþa fasta.

32) B. v. eþi omisam in marg. add. man. ut videtur paullo rec. D. eþ. C. om. h. v.

33) D. sic. B. C. om. eþe.

34) D. swæria.

35) D. C. þrætolf³⁵⁾. Lege þrætolf³⁵⁾.

36) C. add. waro.

37) C. inc. cap. III.

38) D. a samo.

39) C. lagha gærþ.

40) C. ængo.

41) C. D. næmer.

42) C. add. ær.

43) C. inc. cap. V.

44) C. om. oc byrþ.

45) C. D. byrþa mæn.

46) C. cöpa.

47) B. v. ær omisam in marg. add. scriba.

48) C. D. arwe.

49) C. om.

de. æn han biupær til i lagþingom.⁵⁰⁾ biupær. han æi i lagþingom.⁵⁰⁾ oc witna⁵¹⁾ swa tolf mæn. þa hafwe þan iorþ som köpir. Dela mæn⁵²⁾ om iorþ oc byrþ. æro⁵³⁾ bapær iom nær.⁵⁴⁾ þa scolo bapær iorþ cöpa. oc bapær æfte wærþe leta. §. 2. Sæl man fæþærne sitt ællær skiptir. i enom staþ oc cöpær i adrom. þæt ær fæþærnis iorþ. oc æi æflinga iorþ.⁵⁵⁾ §. 3. (⁵⁶⁾All æflinga iorþ⁵⁵⁾ hon⁵⁷⁾ a æi byrþar mannom biupas. þan iorþ⁵⁸⁾ hafwer aflat. han 81 hafwe wald aff hæne giora hwat han will gifwa ællær sælia. oc sæle hvem han wil som han gitær dyrast. vtan iorþ se mæþ arf til comin. ællær man hafwær byrþcöpt. af byrþarmanne. hon a atter biupas rætom byrþarman- nom.⁵⁹⁾ ware samo lagh om (⁶⁰⁾skifte. som om cöp.

III.⁶¹⁾

Skipta mæn æghnöm ær fullt gen. fullo. oc licet gen. lico. þæt a standa fast oc fullt. oc e hwar man skifflir iorþ. þa ware þæt byrþ hans. ær⁶²⁾ han i skifte far. Nv gior man bape cöp oc skifte. ær skifte mera. oc cöp minna. þær giffs skiftis fastom wald oc wizord. ær cöp mera. oc skifte minna. þa dömis iorþ i byrþ som köpt⁶³⁾ ær. oc skifte stande. Ær bape iamt skifte oc cöp. stande þæt giort ær. §. 1. Skiffta⁶⁴⁾ mæn eghuom hafwær til fasta oc fullskiel⁶⁵⁾ stande skifte þera. warþe hwar aprom fore brigg⁶⁶⁾ Combær brigg⁶⁷⁾ i gange hwar til sins⁶⁸⁾ attær. oc þan dömes af þrim

III: pr. = UplL. JB. 8: pr. (Cfr. I. BygnB. 6: 1.)

50) D. *lagþingum*.

51) B. *witnea* scriptum est, at punctum litt. e subiectum.

52) C. D. sic. B. *man*.

53) D. sic. B. *ær*. C. *oc*.

54) D. *iomnær*. C. *iönnær*.

55) C. D. *aflinga iorþ*.

56) C. D. *Alla*. C. inc. cap. VI.

57) D. *þön*.

58) B. *iorþat* scriptum est, at litt. at sunt deletae.

59) D. *byrþamannum*.

60) C. *cöp-sum vm skipte*.

61) C. habet rubr. *Har sigks vm iorþa skipte*.

62) C. *þær*.

63) D. *cöp*.

64) B. *Skiffta* scriptum est, at punctum litt. e subiectum.

65) C. D. *full skæl*.

66) B. Loco litt. *i* antea scriptum fuit *y*. C. *bryggþ*.

67) C. *bryggþ*.

68) D. sic. C. *sitt*. B. *sin*.

marcom (69) som ohemolt skifte ællær salde. Skift a standa swa mællan70) oskyldra som71) skyldra. §. 2. (72) Binda twer köp a man. byrþarman oc oby-
 þarman.73) oc ær æi iorþ laghlica opþuþen. þa dömis iorþ i byrþ. oc oby-
 þarmanne wærþ atter. oc þan aff þrim marcom æi74) hafþe iorþ laghlica op-
 þoþet. §. 3. (75) Dela twer om fæþærnes iorþ. sighær hwar sitt fæþærne wa-
 ra. þa scolo þæt tolf mæn wita. næmne sæx mæn hwar þera. hvem ær76)
 þæsse tolf sanna. þem dömes eghnen. oc e þem ær77) flere fylghia. þa dö-
 mis eghnen Domara scolo þem78) næmna79) (80) raþe halfwe syn hwar þera.
 hwilikin81) syna man82) quar om sitær. wil hwarte væria ællær fælla i la- 82
 gha þingom. hætte wiþ marcom þrim.

III.83)

Binda twer fang a en. hwat þæt ær cöp ællær skifte. þa giffs þem84)
 fastom wizord ær85) fyrra köpte. þan cræwe wærþ sitt attær. som86) sænna
 cöpte. oc III. markær fore gærsalo. witen þæt oc tolf mæn. hwilikin fyrra cöpte.

V.87)

E hwar88) bonde skiptir ællær sæl iorþ bort hüsfro sinnar. oc æro bar-
 nom saman bunden. þær agho fastar bitas89). baþe a bonda oc husfro §. 1.

III: 2 = I. BygnB. 5: pr.

III = UplL. JB. 6: pr. (Cfr. I. BygnB. 5:1.)

V = UplL. JB. 7: 1, 2.

69) C. *vhemult salde. Skift &c.*70) D. *mællum.*71) C. *add. mællan.*72) C. *inc. cap. VIII.*73) B. *Posteriorius r omisum supra lineam add. scriba.*74) D. *ær. Male.*75) C. *inc. cap. IX.*76) C. *þær.*77) C. *om. ær.*78) D. *add. næmd.*79) B. *Loco prioris n scriptum est m, at scalpro emendatum.*80) D. *baþe hafve syn &c. Male.*81) C. *hwilikin.*82) C. *syna mæn. D. syna næmd.*83) C. *habet rubr. hærsighs vm tve binda fang a en.*84) *Lege þæs. Cfr. UplL. JB. 6: pr.*85) C. *þær.*86) D. *om. som.*87) C. *habet rubr. hærsighs vm bonde sæl iorþ husfru sinne.*88) C. *add. sum.*89) *bindas v. bita legendum videtur. Cfr. UplL. JB. 7: 1.*

(⁹⁰Nu cöpir man iorþ af androm. dör þan síþan som salde.⁹¹) klandas þe iorþ af ærfwingiom⁹²) þæs som salde þa bitin fasta a þæn som salde. ware hwat han ma döþær ællær qwiker.

VI.⁹³)

Ær man innan hundæres. biuþe til byrþ sinne innan þry lagha þing þöm⁹⁴) næsto. Ær han utan hundæris innan laghsagho ællær utan. biuþe til byrþ sinne innan halft ar. Ær han uttrikis. biuþe til innan nat oc iamlanga ællær hafwe þan som köpte.

VII.⁹⁵)

Nu skifter man wiþ witwilling. ællær owormagha. þa magho þer ænte skifte giora. vtan næsto frænda rap. ællær moþor⁹⁶) ællær faþors Skifter faþer owormagha möþærne. ællær moþer owormagha föþærne.⁹⁷) ællær andre frændær skifta barna goz. þa skifte til (⁹⁸bætra oc æi til wærra. oc æn þylldær þa ware þy at enost laghstandet. at han quæþr ia wiþ. þa han warþær moghande. oc þan böte⁹⁹) ænte fore som skifte giorþe

VIII.

(¹⁰⁰Nu skifter man eghn¹) til cöpstaþa taker garþ i köpstaþe fore iorþ a

(VI, cfr. I. BygnB. 2.)

VII = UplL. JB. 8:1. (Cfr. I. BygnB. 7:1.)

VIII = UplL. JB. 8:2.

90) C. inc. cap. XII.

91) D. sælde.

92) C. arwingum.

93) C. habet rubr. hær sigs huru man scal biuþa till byrþ.

94) C. þön.

95) C. habet rubr. hær sigs huru man scal skipta wiþ witwilling.

96) D. C. moþors.

97) C. D. fæþerne.

98) B. Loco verborum bætra — wærra antea, ni fallor, scriptum fuit wærra oc æi til bætra.

99) B. Litt. te omissae supra lineam sunt additae.

100) C. habet rubr. hær sigs v̅m man skipte til cöpstaþa; om. vero textum capitulæ.

1) D. eghu.

lande. ællær oc han takær tomt i köpstape taker fullt i köpstape at marca tale som iorþen gældær. þa dömes þæt fast oc fullt. gior baþe cöp oc skifte gangin þön cöp oc skifte som all annor.

83

IX.²⁾

Alla stape bita fasta a rætom æghanda. utan hæ. at man bindær fasta a owormaghe.³⁾ ællær a witwilling Æi ma a⁴⁾ fanga fasta binda. oc æi a⁴⁾ biltoghan man siþan han biltogha soren ær.

X. Hær six om iorþa wæpsætning⁵⁾

Sætær man iorþ fore corn ællær pænninga ællær andra wærpöra. hwat hælldær han takær þæt til sæp ællær föþo. ællær til hwars han þæt taker. þa scal⁶⁾ hafwæ stæmnodagh som þem sæmbær om. (þön eghn scal utt sætias mæþ fastom. þæt callar wæpiafastar.⁸⁾ lösir æi a stæmnodaghe⁹⁾ attær. æi han oc æi frændær hans. þa aghe þan¹⁰⁾ iorþ som hon¹¹⁾ wæpsæt¹²⁾ war. ware þæt þa¹³⁾ opals fastar. som fyrra¹⁴⁾ waro wæpia fastar. §. 1. Alla¹⁵⁾ þa¹⁶⁾ iorþer som utt sættias. þa agho a þinge. ællær oc at kirkio fore sokn vtt sættias. oc þær attær lösas mæþ samo fastom som hon utt sættes.¹⁷⁾

IX = UplL. JB. 8:3.

X:pr. = UplL. JB. 9:pr. Cfr. 1. BygnB.

14.

§. 1 = UplL. JB. 9:1.

- 2) C. Omisso capite proxime praecedente, hoc cap. errato notatum est numero XV (pro XVI); idemque error in sequentibus est continuatus, ut scriptum sit XVI pro XVII &c. Cfr. not. 100. pag. 176, et not. 12. p. 76.
3) C. D. *overmagha*.
4) B. a omissum supra lineam addidit man. forte rec.
5) B. Litt. i omissam supra lineam add. scriba.
6) D. add. *han*.
7) C. þöm æghu scal &c. Male.

- 8) D. C. sic. B. *wipiafastar*.
9) D. *stæmnodagh*.
10) C. *han*.
11) D. om. *hon*.
12) C. *wæpsat*.
13) D. om. *þa*.
14) C. *fyr*.
15) B. Inter h. v. et sequentem littera quaedam (forte r) scripta at deleta est.
16) D. *þe*.
17) C. *utsattes*.

XI.¹⁸⁾

Sæl man iorþ. oc will wita attærcöpt.¹⁹⁾ giffs cöpa fastom wald oc wiz-ord. oc æi attær cöps fastom. §. 1. E hwar tve dela om (²⁰iorþ ena þa aghe þan sæp som iorþ winþdær.²¹⁾ æn hon saen ær.

XII.²²⁾

Köper man iorþ af witwillinge. ællær af galnom manne ællær²³⁾ owormagha þan som minna ær æn fæmtan ar.²⁴⁾ ængen þæn ma iorþ sælia. vtan næsta²⁵⁾ frænda wilia. Nu þorf witwillingær ællær owormaghe föþo wiþ. þa scolo næsto frændær til þings fara. oc þær til doma taca. annatiggia cöpa ællær androm sælia. þa scal þan som cöpær taca fasta af rætom æghanda. oc af²⁶⁾ næstom frændom þera. klutras þæt (²⁷sipan oc clandas. binde þa fa-
84 sta a rætan æghanda. oc a næsto frændær hans. Fore witwilling oc owormagha agho frændær baþe swara²⁸⁾ oc sökia.

XIII.²⁹⁾

Nu can man löpa bort fra cono sinne. ællær cona fra manne sinom. ællær man far i pilagrims færd þa þorfwo barn föþo wiþ. oc þan som hema sitær. þa hafwe þan wald³⁰⁾ at sælia hwat³¹⁾ wil hælldær i (³²lösom örom ællær i eghnom. stande swa þæt fast oc fullt som conan gior. som³³⁾ bonde

XI: pr., cfr. I. BygnB. 9:1.
§. 1 = UplL. JB. 9:5.

XII = UplL. JB. 4:5.
XIII: pr. = UplL. JB. 4:6.

- 18) C. habet rubr. *hær sighs vm atter cöps fasta.*
19) B. Loco litt. *at antea, ut videtur, scriptum fuit cö.*
20) D. *iorþena. þa &c.*
21) D. C. *windær.*
22) C. habet rubr. *hær sigks vm man cöper aff vitwillinge ællær aff galnum mannum iorþ.*
23) C. add. *aff.*
24) C. D. *ara.*

- 25) C. *næsto.*
26) C. om. *af.*
27) C. *oc clandas sipan. binde &c.*
28) C. *smæria.*
29) C. habet rubr. *hær sighs kuru iorþ sæls i þrangum.*
30) B. Litt. *d. omissam supra lineam add. man. forte rec.*
31) C. D. add. *han.*
32) C. D. *lösörum.*
33) Adde *þæt.*

giorþe i þæssonale. oc gangen tve lote a bondans³⁴) lot.³⁵) oc þripiongær a hustronar.³⁶) E mæþan hionalaghet ær. þa halldær sængar cöpit saman (³⁷hwat þe hældær lyta sælia ællær cöpa §. 1. (³⁸Nv conno flere i boscape soman wara. oc sælia sina iorþ fore þranga skyld. gange slict a man som a man. fülle þæn attær iorþ. at saclöso i lagþingom.³⁹) þæggar⁴⁰) þan kær. som mera ær salld⁴¹) fore æn⁴²) til hans⁴³) lota bar.⁴⁴) (⁴⁵Dela sipan om. annar sighær sic⁴⁶) iom myket⁴⁷) hafwa salld⁴¹) som annar. stande þæt⁴⁸) a tolf mannom. som baþe qwæpa ia wip. Nu sælla þe han. söm⁴⁹) mera salld⁴¹) hafwær. þa scal han hanom fylla⁵⁰) attær i þrim lagþingom. (⁵¹gior æi ræt⁵²) i þrim lagþingom.⁵³) þa dömes utt þæt han cræfwær. oc a III. markær. (⁵⁴þa gangen til þræskiptes. Köpa þe iorþ som flere æro saman i boscape. take swa hwar af köpeno. som han a i boskiffinne.⁵⁵) §. 2. (⁵⁶Sæl man iorþ. hafwær han i flerom acrom i by sinom. aghe wald oc wito at wisa hanom a þan akær. han bor æi a. ær æi awisning til þa hita fastar i bol bonda.⁵⁷) oc a rætom æghanda. Hafwæ han æncte dul fore som rættær æghande ær. hwar til awisning⁵⁸) gripær þa fülle⁵⁹) hanom iorþ æfte þy han hafwær wærþ⁶⁰) taket.

§. 2 = UplL. JB. 4:7.

34) B. *bondans* scriptum est, at punctum litt. e subiectum, et a supra lineam additum.

35) C. om. *lot*.

36) C. *husfronar*. D. *husfronar*.

37) C. e *hwat lyta helder sælia &c.*

38) C. inc. cap. XXI, omissis tamen in marg. litteris numeralibus. Cfr. not. 26. pag. 76, et not. 2. p. 177.

39) C. *lagþingum*.

40) D. *þaggar*.

41) Pro *salld*. C. sic.

42) B. *ær* primum scriptum est.

43) D. om. *hans*.

44) C. *bær*.

45) C. hoc loco, ut videtur, inc. cap. XXII, litteris tamen numeralibus in marg. omissis.

Cfr. not. 26. pag. 77.

46) C. *sit*. Male.

47) D. *iammyket*.

48) B. Litt. *t* omissa supra lineam est addita.

49) C. om. *som*.

50) D. *fulla*.

51) D. om. *gior* — *lagþingom*.

52) B. add. *i ræt*, at haec lineola sunt inducta.

53) C. *lagþingum*.

54) C. om. *þa gangen*.

55) B. *boskiffne* primum scriptum fuit.

56) C. inc. cap. XXIII (in marg. scriptum est *XXII*; cfr. not. 2. pag. 177.).

57) C. *bondans*.

58) C. *afwisning*.

59) D. *fulle*.

60) B. Litt. *r* omissam infra lineam add. man. forte rec.

.XIII⁶¹⁾

85 Köper man bol undan aprom. ællær skifter. will æghande sialfwær a byg-
gia. þa scal han⁶²⁾ hanom löna træpes lö⁶³⁾ Jær⁶⁴⁾ half træt.⁶⁵⁾ þa⁶⁶⁾
gifwe halff löⁿ. ær twætræt. þa giwe örtogh aff örtogh

XV. Hær six huro man scal landboom iorþ byggia.

Atta aar ær giffar stæmna. oc a nionda scal giffi giwa. (⁶⁷Giffi scal gif-
was swa som bapom asembær⁶⁸⁾ iorþæghanda⁶⁹⁾ oc lanboa. oc⁷⁰⁾ swa aff-
rap vtt a rætom affrazdagh. Affrazdaghar æro⁷¹⁾ þrir en om quindilmæss⁷²⁾
annar om fastogang. þripe⁷³⁾ om miþfasto. Gifwær affrap fore affrazdagha
ware saclös. gifwær æi affrap op a ytarsta afrazdagh. gælde örtogh af örtogh
at witen^o. e þær til ören ær fullðær. (⁷⁴Sitær han qwar om öre⁷⁵⁾ allan.
ællær öre mera. þa böte .III. öra. fore hwart aret. oc ware þæt bondans en-
sac. hafwe oc æghande wald. at sökia lanboa. bape til afrapa oc (⁷⁶a wita.
will man wita affrap gulden.⁷⁷⁾ wite mæþ twægga manna witnom. oc tolf
(⁷⁸manna epe. §. 1. Gifter man iorþ oc dör þan iorþ hafwær giffat⁷⁹⁾ in-
nan giffarstæmno. þa stande gift hans fore arfwom hans. þær til giffarstæmna
vte ær. §. 2. (⁸⁰Hwar som iorþ giffir⁸¹⁾ vndan aprom. hæte wiþ marcom

XIII = UplL. JB. 5:pr.
XV:pr. = UplL. JB. 10, 11:pr.
§. 1 = UplL. JB. 13:pr.

§. 2 = UplL. JB. 13:2. (Cfr. I. BygnB.
13:1.)

61) C. habet rubr. *hær sighs vm træþis löⁿ*.

62) C. om. *han*.

63) B. Loco litt. *t* antea scriptum fuit *þ*.

64) C. D. *ær*.

65) C. *halft træt*. D. *halft þæt*; male.

66) C. om. *þa*.

67) C. inc. cap. XXVI, omissis tamen in marg. litteris numeralibus. Cfr. not. 28. pag. 77.

68) C. *sæmber a*.

69) B. *iorþæghanda* scriptum est, at punctum priori *n* subiectum.

70) D. om. *oc*.

71) D. *ær*.

72) D. *quindilmæss^o*.

73) C. *þriþie*. D. *þrili*.

74) C. inc. cap. XXVII (in marg. scriptum est *XXVI*; cfr. not. 2. pag. 177.).

75) C. *ören*.

76) C. *awita*.

77) C. *guldet*.

78) C. *mannum*. *Gifter &c*.

79) D. *gift*.

80) C. inc. cap. XXVIII (in marg. scriptum est *XXVII*; cfr. not. 2. pag. 177.).

81) C. *giffar*.

þrim som vnder gift gaff. oc þan⁸²) taki iorþ attær förra hafþe giftat⁷⁹)
 §. 3. (⁸³Combær landboe a iorþ annars manz. mæþ bild oc biogskæppo. binde
 gift mæþ witaom twem oc eþe tolfmanna. þa ma han æi aff iorþ rwæca⁸⁴)
 fyr⁸⁵) æn bolagsstæmna ute ær. vtan ellder ællær⁸⁶). ofpse⁸⁷) þrænge æghanda
 til þa ma æi æghande vte wiþ garþ boa. þa scal halft æghande aff husom
 hafwa oc af iorþ. oc halft landboe. Þa som ute ær bolaghstæmna.⁸⁸) þa 86
 ma⁸⁹) iorþ æghande attær iorþ taca. oc sialfwær sa. will oc þem landboa at-
 tær gifta ællær androm. hafwe sialfs wald a §. 4. Takær han iorþ mæþ gif-
 tom. af þere iorþ scal han oppe halda affrapom til bolaghstæmno.⁹⁰) ællær
 annan aboa fore sic fa. æste iorþæghanda wilia §. 5. (⁹¹Hafwær man minna
 æn örtogh i annars manz akre. mæþ þere iorþ ma man æi annarsmanz⁹²)
 akær fyrna. þan som hona hafwer. gifwe (⁹³aff gift⁹⁴) oc affrap. will æi
 æghande wiþ taca. sæte þa gift oc affrap tacom i hændær. oc sae⁹⁵) at⁹⁶)
 saclöso⁹⁷) (⁹⁸Hafwær half örtogh ællær minna. hafwe oc æcke wald attær
 læggia. vtan sae⁹⁵) oc gifwe fullt af æghanda. lægger attær. oc sar æi. oc
 sætær æi gift oc affrap tacom i hændær. hæte wiþ þrim örur. far æi þæssa
 þrea öra. söke utt a þinge III. öra oc a markær þrear. §. 6. (⁹⁹Nv will
 man sialfwær a eghn¹⁰⁰) sinne byggia. þa ute ær bolaghstæmna.¹) Gifwe
 landboa træpes lön. hafwær han hus. þa flyte²) af þem innan þriggia ara
 fræst. wil æi þa af flytia.³) hafwe iorþæghande wald at casta op husom hans

§. 6, cfr. UplL. JB. 13:3, 4.

82) D. om. þan.

83) C. inc. cap. XXIX (in marg. scriptum est XXVIII; cfr. not. 2. pag. 177.).

84) Pro wræca. C. D. sic.

85) D. fyrra.

86) D. om. ællær.

87) C. oppse. D. ospse.

88) D. bolax stæmna. C. bolax stæmpna.

89) C. a.

90) D. C. bolax stæmpno.

91) C. inc. cap. XXX (in marg. scriptum est XXIX; cfr. not. 2. pag. 177.).

92) D. annars manz. C. annars, om. manz.

93) D. afgift.

94) B. Loco litt. i antea scriptum fuit r.

95) D. sac. Male.

96) B. Loco v. at aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

97) B. ware, ut videtur, in marg. additum est, at h. v. deleta est.

98) C. inc. cap. XXXI (in marg. scriptum est XXX; cfr. not. 2. pag. 177.).

99) C. inc. cap. XXXII (in marg. scriptum est XXXI; cfr. not. 2. pag. 177.).

100) C. æghu.

1) D. C. bolax stæmpna.

2) D. flytte.

3) C. D. flyttia.

at saelöso. §. 7. Hafwær man byrþar lot i eghnom. en hafwær mera. annar hafwær minna. hafwe e hvarsom fanget hafwær. §. 8. (⁴Hvarsom gior li-ghris willo aprom. læggær bort af stad eghn manz. af þy lighre hon fyrra⁵) lag. hæte wip marcom þrim. §. 9. (⁶Nu can by i delo coma. þær landboe⁷) i byggær. þær scal iorþæghanda til sighia. iorþ æghande a þær baþe swara oc sökia Klandas iorþ fore landboanom. þa skal iorþæghande annatigia wæria
87 ællær vttgæfwa.⁸) §. 10. (⁹E hwar man gripær til fangamanz. þa scal he-molzman fram coma i lagþingom. ællær lagha forfalz witne¹⁰) hans. oc si-þan stande malet i quarstaþo. til þæs swarande combær. §. 11. (¹¹Nu can landboe awærcan ællær garþa fall giora. ællær oc annat i lagh manna bryta warþe þær¹²) sialfwær brotom sinom. §. 12. (¹³Hafwær man enghn¹⁴) i by annars. will æi sialfwær fara. ællær androm byggia. þa scolo bymæn til þings fara. oc a þinge æghanda til sighia hwat hælldær han til ær¹⁵) ællær æi. will han þa hwarte sialfwær gærþa ællær androm byggia. þa take til dom a sa-mo þinge. oc slae ængena. oc gærþe garþana Combær garþa fall sipan a þa gællde þan garþa fall¹⁶) som æng¹⁷) slar. §. 13. (¹⁸Hwar som hafwær bol oc bygning annars manz. göþe swa¹⁹) hans iorþ som sialfs sins. Hwar-som æi gior swa. hæte wip²⁰) marcom þrim.

§. 8 = I. BygnB. 19: 6.
§§. 9-12 = UplL. JB. 15: 2-5.

§. 13 = I. BygnB. 13: 2.

4) C. inc. cap. XXXIII (in marg. scriptum est XXXII; cfr. not. 2. pag. 177.).

5) C. add. i.

6) C. inc. cap. XXXIV (in marg. scriptum est XXXIII; cfr. not. 2. pag. 177.).

7) D. lanbon.

8) D. C. vtgiua.

9) C. inc. cap. XXXV (in marg. scriptum fuit XXXIII; ultimum vero I, in extrema folii ora scriptum, abscissum est; cfr. not. 2. pag. 177.).

10) C. forfalz witne scriptum est, at litt. z deleta.

11) C. inc. cap. XXXVI (in marg. scriptum est XXXV; cfr. not. 2. pag. 177.).

12) C. om. þær.

13) C. inc. cap. XXXVII (in marg. scriptum est XXXVI; cfr. not. 2. pag. 177.).

14) C. D. eghn.

15) B. v. ær omissa infra lineam est addita.

16) B. Loco medii a alia quaedam litt. antea fuit scripta.

17) C. engena. D. ægnh.

18) C. inc. cap. XXXVIII (in marg. scriptum est XXXVII; cfr. not. 2. pag. 177.).

19) C. add. annars.

20) D. om. wip.

XVI Hær six huru (²¹man scal bolagh læggia.

Læggia mæn bolagh soman. þe scolo til kirkio fara. oc af sokn tolf mæn næmna. þæsse tolf scolo þæt wita huru þæt soman com. Ökes þæt. ökes fore þapom.²²) Krænkes þæt krænkes²³) fore þapom.²²) þe tolf scolo oc þæt wita hwat bolagh war laghat til halfs ællær til þripions. §. 1. Nu will annar ryua.²⁴) oc annar will hallda. hafwe þan wizord ær²⁵) hallda²⁶) wil mæþ twem witnom oc tolf manna epe. til ute ær nat oc iamlange. Combær sipan döþær þera mællom. skifte æfte þy þe soman lagþo. §. 2. (²⁷Nu wilia þe bo skifta. nu kænner sic annar mera.²⁸) annar sighær minna. stande a þem tolf som²⁹) þa wip waro. þa som þæt soman lagþes. oc æfte þy þe witna. þa aghær þæt skiftas. haldær annar fore androm. oc wil æi utt gifwa. haldær i þrim lagþingom. gifwe þa utt.³⁰) oc mæþ III. markær.³¹) §. 3. (³²Dela 88 mæn om boskipt.³³) annar wil skifta oc annar æi fare til þings. kræwe a þinge. apro. oc þripia will þa uttgæfwa.³⁴) ware saklös. will æi; oc haldær sipan. gifwe³⁵) utt boskipt oc a markær III.

XVII. Hær six huru fæþer³⁶) a barnom iorþ fore föþo biuþa.

Nv can manne ællær cono allðær ællær sot hænda. þa agho barn hans han föþa. oc oppe halda til döþra dagha³⁷) hwat þe agho mera ællær minna. oc hafwær þan iorþ minne³⁸) æn han gitær sic sialfwan haldet oc fött

XVI: pr. = UplL. JB. 16: pr.
§. 1 = I. BygnB. 15.

§. 2 = UplL. JB. 16: 1.
XVII = UplL. JB. 21. (Cfr. I. GB. 16: 1.)

21) C. mæn. Lego mæn sculu &c.

22) D. þapom.

23) D. krankes.

24) C. ryua. D: ryua.

25) C. om. ær.

26) C. Vocabulum quoddam hic additum at deletum est.

27) C. inc. cap. XL (in marg. scriptum est XXXIX; cfr. not. 2. pag. 177.).

28) C. add. oc.

29) C. om. som.

30) D. add. þæt.

31) D. marker. C. marc.

32) C. inc. cap. XLI (in marg. scriptum est XL; cfr. not. 2. pag. 177.).

33) D. boskipt. C. bolskipt.

34) D. C. vtiua.

35) D. add. þa.

36) D. add. æller moþer.

37) D. döþa dagha.

38) D. minna.

aff. þa will han þem iorþ lata. som han föper til döþra dagha. hafwær han barn æfter sic ett ællær tu ællær flere. þa a han iorþ sina barnom i³⁹) þinge binþa. wilia barn wiþ taca. þa agho þe han föþa. ar fore örtoghland hwart. Ællzta barn a han först föþa. oc ophalda.⁴⁰) oc siþan hwart æfte þy þæt ær gamalt til hwart barn a faþor oc moþor oppe hallda. þær til swa mykit lær opnöt som (⁴¹þæt atte æfter han taca ællær ærwa æn han döþær ware. systor systor lot. oc broþer broþor lot. wil æi ett barn wiþ taca. oc ær swa þingwitne til oc föper annat systkene⁴²) han siþan. þa take þæt först fult fore⁴³) sin cost. æn þo at æi⁴⁴) se mera til. Ær mera til þa take hwart sin lot fullan op æfte han⁴⁵) döþan. Samo⁴⁶) lagh æro om frændær. æn æi æro barn til som nu ær sagþ.⁴⁷) Þan a næstær wara han at föþa. som arwe ær næstær. æn han döþær ware. Nu sighær annar. Jac böþ⁴⁸) swa min cost til som þu þin. stande þa þæt a⁴⁹) tolf þingwitnes mannom. raþe halfre⁵⁰) næmd hwar þera. (⁵¹Wær ærwingiar skyldoghær at föþa faþor æl-
89 lær moþor. æn þöm fatöct hændir. ællær allder. e hwat han þænninga hafwer til ællær æi. æn þe orca. Hwilikin son ællær dotter faþor rwæker⁵²) ællær moþor. böte .III. markær om ar hwart. þem aghe⁵³) ræter⁵⁴) malsæghande. (⁵⁵Nu can han⁵⁶) för⁵⁷) döa æn op nöt ær þæt han fore sic fæste. þa a þan⁵⁸) cost hiolt swa myket af takca som han costat hafwer. oc hint gange til skiptes (⁵⁹ær öwe löpse ær. aff þy han atte wilia æi (⁶⁰skylder mæn wiþ taca oc föþa. taken⁶¹) þa wiþ (⁶²oskylder mæn oc föþen. æfte þy þöm sæmbær a

39) D. a.

40) C. *vppe halda*.41) C. *han atte ærwa æfter han æn &c.*42) C. *syskene*.43) C. om. *fore*.44) C. om. *æi*. Male.45) B. Loco litt. *h* primum scriptum est *þ*.
D. *þan*.46) C. *Sama*.47) Pro *sagt*. C. *sact*.48) B. Litt. *þ* omissa supra lineam est addita.49) C. *i*.50) C. D. *halwe*.51) C. inc. cap. XLIII (in marg. scriptum est
XLII; cfr. not. 2. pag. 177.).52) Pro *wæker*. D. sic. C. *waker*.53) B. Loco litt. *e* alia quaedam litt. antea
fuit scripta.54) C. *ræte*.55) C. inc. cap. XLIV (in marg. scriptum est
XLIII; cfr. not. 2. pag. 177.).56) D. *þan*.57) C. *fyrri*.58) B. Loco litt. *þ* antea scriptum fuit *h*.59) C. *þær yue löpse &c.*60) B. Litt. *l* omissam supra lineam addidit
scriba. C. *skyldar mæn*.61) C. *take*.62) C. *wskyldar mæn*.

XVIII. Nu⁶³) tæls æn man six aff iorþa delo fyr æn hon lyctad ær.

Nv dela bya tve om iorþ ena. þa sighær sic en granne aff þe delo. þan iorþæghande ær i þem by. þæt a han a þinge giora. förra⁶⁴) en⁶⁵) wæþias til. Tappar (⁶⁶han bya delo. þa ware þan saclös sic hafwær aff saght. win- dær þan⁶⁷) (⁶⁸bya delo. þa ware þan⁶⁷) (⁶⁹ute luctær baþe aff bot oc iorþ. sic sialfwær afflaghþe.⁷⁰) wæþiar han först. þa ma han æi⁷¹) aff sighias. (⁷²Nu ær taldær iorþa balkær. Jorþ mon ængen scorta. alle fa þe iorþ. aff iorþ æru⁷³) comner. Guþ late os swa til iorþ at þra. at wi mattom alle himirike fa. AMEN.

(¹Hær byrias köpmala balkær.

I.

Köpir maþær gull ællær silfr aff androm hvat þæt ær²) giort ællær ogiort. aff þem æi ær gullsmiþær ællær silfsmiþær. þa scal han hafwa þær wiþær tweggia manna witni bolfasta. Cumbr þan ær³) cöpt⁴) hafwær. oc sighær.

XVIII = UplL. JB. 22, 23. fn.

I = UplL. KöpB. 1.

63) C. hæ r.

64) C. fyr.

65) C. D. æn.

66) Legendum videtur: þæn by delo. Cfr. UplL. JB. 22.

67) C. han.

68) Legendum videtur by delo. Cfr. UplL. l. c.

69) D. vtelycter.

70) D. aflape. Legendum videtur affsaghþe. Cfr. UplL. l. c.

71) B. v. æi omisa in marg. est addita.

72) B. Verba Nu — iorþa balkær minio sunt scripta. C. D. non solum haec, sed

etiam sequentia: Jorþ — amen rubris literis exarata habent.

73) C. sic. B. D. ær.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et ind. capp. huius libri, ex quibus varietates supra sunt adnotatae (cfr. nott. 34 - 54. pag. 77, 78.); postea habent rubr. Hær byrias cöp-mala balkær oc sighs (D. add. fyrst) vm flærþa cöp i gulli æller (D. oc silfre.

2) C. om. ær.

3) C. þær.

4) D. cöp.

þu hafwær mic flærþ sald.⁵⁾ Gangær þan wip som salldi.⁶⁾ þa gini hanom wærþ sitt attær som cöpt hafwær. oc dyli mæþ epe tolf manna. at han æi
 90 wisti. (7at þær war fals i þy köpi. faldær han at epi. böti III. markær fori þæt at⁸⁾ han fals saldi. Nu dyl han at han aldri saldi. dyli mæþ epi tolf manna. falz at epi. böti III. markær fori⁹⁾ oc attær wærþit.¹⁰⁾ §. 1. Nu sæl gull smipær ællær silfsmidær bonda þæt fals ær. annatiggia i gullgærning ællær i¹¹⁾ silfgærning. ællær oc i hwat gærning þæt hælzt ær. þa scal þæt til stæpia lepa. warþær þæt skiært.¹²⁾ þa hawi þan gull oc silff ær¹³⁾ cöpti. oc hin hawi wærþ¹⁴⁾ som saldi. oc wari saclös. Nu warþær þæt æi skiært. þa giui attær wærþ. oc III. markær mæþ. oc han¹⁵⁾ hawi flærþ sina som saldi.¹⁶⁾ Dyl han oc wil æi wipær taca. viti þa in til hans mæþ twem mannom¹⁷⁾ som cöpt hafwær. oc sialwær han þriþi. oc hin comi ængo duli¹⁸⁾ wip. §. 2. Nu wil man gull ællær silff¹⁹⁾ giora lata. þæt scal han smipi²⁰⁾ fa mæþ tweggia manna witnom. þæt scal han skært. utt fa oc skært attær taca. Nu sighær annar þe gærning vara skæra.²¹⁾ annar oskæra. þa næmne twa mæn hwar þera þe (²²⁾sculo þæt sea oc skupa. hwat þæt ær skært. ællær²³⁾ æi. witna þe þæt skært wara. þa vari smipær saclös oc taki op legho sina. þa æn þe fælla han. þa böte þiuft²⁴⁾ æfti latino oc heti þiuft²⁵⁾ æfti.

II.²⁶⁾

Köpir man wax. ællær salt. ær þæt bléco blandat. ællær sand blandat.

II = UplL. KöpB. 2:pr, 2.

5) Pro salt. C. sic. D. salt.

6) D. scilde.

7) C. þar fals &c.

8) C. om. at.

9) C. om. fori.

10) D. sic. C. warþit. B. wæipit.

11) D. om. i.

12) B. Litt. i omissam supra lineam addidit scriba.

13) C. sum.

14) C. D. sic. B. wæip.

15) D. om. han.

16) C. selde.

17) C. witnum.

18) C. D. dyli.

19) D. silfver. C. silf.

20) D. silfsmipi.

21) D. add. oc.

22) C. om. sculo þæt.

23) C. om. ællær.

24) D. þiuft.

25) D. þiuftver. C. þiuft.

26) C. habet rubr. hæf sighs om flærþe aff cöpmannum oc torgkæp; ver-

ællær rökilsí. köpær man smör af androm. ær smör utan oc flærþ innan. köpær man flut ællær talgh. oc e²⁷⁾ hwar man sighær flærþ vara salda²⁸⁾ ællær cöpta. þa næmni hwar þera twa mæn²⁹⁾ þæt scolo vita hwat þæt³⁰⁾ war flærd. ællær æi. vita þe han saclösan som flærþ vitiz. vari saclös. fælla þe han. þa böte III. markær fori flærþina. Swa oc (³¹⁾alla staþi ær flærþ hittis i 91 cöpom. taki flærþ attær som saldi. oc þan attær wærþ³²⁾ sitt som cöpti. §. 1. (³³⁾Nu gior man köp a torghi hwat han³⁴⁾ hældær cöpær dött ællær quict nu clandaz þæt cöp.³⁵⁾ vet ængin fangaman sin þan som clandat ær fori. þa swæri hin in³⁶⁾ til sins mæþ tweggia manna witnom. oc hin bindi torghköp sitt mæþ cöpwitnom bolfastom. oc giorre sic orþiufva. oc siþan³⁷⁾ taki hin sitt attær³⁸⁾ clandat hafwær. oc leti³⁹⁾ æfti værþi sino⁴⁰⁾ som cöpt hafr.⁴¹⁾ ær þæt cöpstaz maþær som torgh köp bindær. bindi mæþ twem byamannom sinom bolfastom. oc sæx manna ep.⁴²⁾ Ær þæt lanzmaþær. bindi mæþ lanzmanni enom. oc androm bymanne⁴³⁾ baþom bolfastom.

III.⁴⁴⁾

Hwarsom annan qvæl callar þræl oc þipborin uara. han scal væria sic. far han III. fiörþunga⁴⁵⁾ oc þrætolfstan⁴⁶⁾ ep æftir vari fröls⁴⁷⁾ oc fullkyniaþær.⁴⁸⁾ hafr han oc þrea fiörþunga.⁴⁹⁾ oc bristær honom (⁴⁹⁾fiörþi bæra þær þre fötær en til gatu. far æi þrea; gangi þit⁵⁰⁾ attær som hetin⁵¹⁾ ær.

ba oc torghcöp vero delenda sunt; cfr. not. 33. infra.
 27) C. om. e.
 28) D. sælda.
 29) C. add. sum.
 30) D. þær.
 31) C. alla staþ þær flærþ &c.
 32) B. wæip scriptum est; at litt. i forte rec. man. mutata in r.
 33) C. inc. cap. III.
 34) C. om. han.
 35) C. add. ær.
 36) C. om. in.
 37) D. om. siþan.
 38) C. add. sum.

39) C. D. add. þæn.
 40) C. om. sino.
 41) C. D. hafr, et sic in sequentibus.
 42) D. epe.
 43) C. D. byamanne.
 44) C. habet rubr. hæf sighs vm man callar annar (lege annan) þrel oc þipborin.
 45) C. fiörþunga.
 46) C. þrætolfstum.
 47) Pro fröls. D. C. sic.
 48) D. fullkyniaþær vel fullkumaþær.
 49) C. fiörþi bære &c.
 50) D. add. þa.
 51) C. hetim.

III.⁵²⁾

Hvar som frælsan man sæl oc i siuþ læggær. hæti víþ XL. marcom. ællær væri⁵³⁾ mæþ epi tolf manna. þæt han aldre saldi⁵⁴⁾ orcar han epi vari saclös. orcar æi söki op a han mæþ twem oc tolf. oc hin böti XL. markær.

V.⁵⁵⁾

Gior⁵⁶⁾ cöp víþ bondans husfru. utan bondans vitu mera æn til öris. hæti víþ marcom þrim. gior köp víþ bondans hema hion. mera æn til örtogh. böti III. markær. ællær væri mæþ epi tolf⁵⁷⁾ manna. oc æncti hion ællær barn bondans ma nocat⁵⁸⁾ köp⁵⁹⁾ giora vtan þön fyr æro sagþ. hwa som mera⁶⁰⁾ köp gior uip þem ællær skiptir han böti III. markær. utan þæt köp 92 se giort a torghi. e scolu torghköp gild vara.

VI. (⁶¹⁾Hær six om hæsta cöp oc skipti. oc fræstmærc.

Skiptir man hæstom ællær skiutom innan hundæris nætær þreær þæt ær fræstmærc fori. (⁶²hittir æi a last fori fræstmærc. hawi swa hvar som fangit haffr. Hundara⁶³⁾ millom⁶⁴⁾ .V. nætær. fulklanda⁶⁵⁾ mællom fughurtan nætær. hittir⁶⁶⁾ a last innan fræstmærc. hafwi þæt hvar som fyrri atti. cumbr þan attær will skipta. oc hin ær æi hema. taki witni aff grannom hans. at han vildi⁶⁷⁾ attær skipta innan nætær III.

III, cfr. UplL. KǫpB. 3:pr.
V = I. BygnB. 32; UplL. KǫpB. 4.

VI = I. BygnB. 33: 1; UplL. KǫpB. 5:pr.

52) C. habet rubr. *hær sighs æn man sall cristin man.*

53) C. add. *sic.*

54) C. D. add. *han.*

55) C. habet rubr. *hær sighs um cöp þe husfru ma giora.*

56) C. add. *man.*

57) D. om. *tolf.*

58) C. D. *nocat.*

59) C. *cöpt.* Male.

60) D. om! *mera.*

61) C. om. rubricam.

62) Verba: *hittir* — *fangit haffr* hoc loco inepte intrusa, infra post verba *fughurtan nætær* addenda fuissent. Cfr. UplL. KǫpB. 5:pr. not. 39.

63) C. D. sic. B. add. *m.*

64) C. *mellum.* D. *i mællum.*

65) C. *folklanda.*

66) D. add. *æi.* Male.

67) D. *will.*

VII.⁶⁸⁾

Köpir man ko. ællær oxa. hæst.⁶⁹⁾ skiut. ællær hwaria handa fæ⁷⁰⁾ þæt hælzt ær. þær ær ængin fræstmærc fori. coma þær æftro fõtær. som fyrra stoþo fræmbri⁷¹⁾ þa ær cöp þera gild.⁷²⁾ hawi⁷³⁾ þær hwar som fangit haffr. warþi þan som sæl obrict oc oclandat. oc standi cöp þæt fast oc fult.⁷⁴⁾ §. 1. (⁷⁵⁾e hwat cöpörum⁷⁶⁾ man köpir hælzt af manne þa scolo þær cöpwitni at vara twe⁷⁷⁾ mæn bolfastir. ær þæt minna æn öris cöp vari a twem witnom. oc sialfs⁷⁸⁾ hans eþe. ær⁷⁹⁾ öris cöp ællær mera vari oc a⁸⁰⁾ twem witnom. oc sæx manna eþe. vari samo lagh æn man cöpir a landi hema fori garþi sinom vtan at þær ær höghri eþrin. Ær þæt öris cöp ællær mera. hawi til⁸¹⁾ tu witni oc tolf manna eþ. ær minna æn öris köp. vari sva som fyr ær saght. §. 2. (⁸²⁾Hwar som brighþ sæl ællær skiptir. brighþ⁸³⁾ giwær ællær gældær. han a obrigþo varþa. Hwarsom androm sætær brighþ i hændær. böti III. markær. Brighþ callar þæt ohemolt ær.

VIII. *Hær six om inlax fæ.*

Læggær man pænninga⁸⁴⁾ intil annars. ællær andra coste. þa læggi in mæþ tweggia manna witnom. oc taki oc atær ut⁸⁵⁾ mæþ samæ witnom. æro 93 æi swa witni til oc þan sighær som inlagþi. at þær war mera inlaghat. æn han utt. gaff. havi þa þan⁸⁶⁾ wizord at vita vtgivit. mæþ eþe tolf manna.

VII: pr., cfr. UplL. KöpB. 5: 2.
§. 1, cfr. UplL. KöpB. 5: 3.

§. 2 = UplL. KöpB. 5: 5.
VIII, cfr. I. BygnB. 17; UplL. JB. 17.

68) C. habet rubr. *hær sighs vm hæsta cöp oc annars fælapi.*

69) C. add. *æller.*

70) D. om. *fæ.*

71) D. *fræmbro.*

72) Pro *gilt.* C. sic.

73) C. *hawer.*

74) B. Rec. man. add. *¶.*

75) C. int. cap. IX.

76) D. *cöp örur scriptum est, at örur deletum.*

77) C. *twa.*

78) C. D. sic. B. *sialfr*; loco litt. *sial* aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae.

79) D. add. *þæt.*

80) D. om. *a.*

81) C. *wip.*

82) C. *Hwa*; hic inc. cap. X.

83) D. *brigh.*

84) C. D. sic. B. *pænning.*

85) C. D. om. *ut.*

86) C. *han.*

Stiels þæt fæ. ællær brindær. ællær valltax.⁸⁷⁾ fylghis bæggia þera saman. þa vari þæt ogilt. fylghis æi bæggia at þa fai hanom sitt attær.

IX.⁸⁸⁾

Nu leghir man hæst af manne. ællær skiut. oxa ællær hwat þing þæt hælzt ær. þa a han þæt ospilt attær fa. spillis þæt þa standi fori mæþ epi tolf manna. at þæt aldri spilltis aff hans værcom oc fai hanom legho i hændær. Dör þan hæstær ællær þæt⁸⁹⁾ skiut. ær⁹⁰⁾ legho var salt.⁹¹⁾ hawi æghände þær alt saman. wærþ oc legho. Nv fa þe at dela. annar sighthær legho salt.⁹²⁾ annar lanat. þa hafwær þæn wizord ær⁹³⁾ lect⁹⁴⁾ haffr. mæþ witnom twem oc epi tolf manna. orcar æi witnom oc epi böti attær hæst ællær skiut. æfti þy þæt wirþis. ær þær oc witni til at þæt war lænt.⁹⁵⁾ þa scal⁹⁶⁾ lan leande⁹⁷⁾ hem bæra.

X. Hær six om wætsætningh.⁹⁸⁾

Sætær⁹⁹⁾ man wæþ manne. hwat þæt ær minna lösöri ællær mera. þa giori þæt mæþ tweggia manna witnom bolfastom. nu cunno þön wæþ¹⁰⁰⁾ brinna. fyr æn stæmnodaghær ær uti. brindær bæggia þera. hawin þapin¹⁾ scaþa. Nv can þæt stælas²⁾ ællær valdtakas. þa scal han til kirkio fara. oc lyse æfti fore socnamannom. baþe æfti sino. oc æfti þy wæþsæt³⁾ war.⁴⁾ ær æi bæggia þera stulit. gifwi wæþ⁵⁾ sin æghandanom attær. Nv ær stæmpno-

IX = I. BygnB. 34; UplL. KöpB. 6.

X = UplL. KöpB. 7.

87) C. D. *wald tax.*88) C. habet rubr. *hær sighs vm legho a hæst æller a aþro (lege aþra) coste.*89) D. om. *þæt.*90) C. *þær.*91) D. *salder.*92) D. *legho sald.* C. add. *wara.*93) C. om. *ær.*94) B. Loco v. *lect* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.95) C. *lant.*96) D. add. *han.*97) C. *leþande.*98) Pro *wæþsætningh.* C. sic.99) C. *Mæter.* Male.100) B. Loco v. *wæþ* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.1) D. *baþe.*2) D. *stælas.*3) C. *wæþsat.*4) D. *ær.*5) C. *wæþ.* D. *wærþ;* male.

daghær þera uti fori væþiom. oc lösis æi attær. þa scal han væþ attær biu-
þa. a þingi eno. andro. oc þriþia⁶⁾ wil han þa attær lösa væþ⁷⁾ sitt. þa⁸⁾ 94
havi þær vald til vill han æi þa scolo væþ mætas. æro væþ bætre æn gæl-
dit. þa givi æghanda til swa mykit som þæt ær mera wært ær væþ minna
wært. æn gældit ær. þa fylli þan til som gælda sculdi

XI. Hær six om borghan.

Borghar man pænninga fori annan. þa gældi þæt sama utt han borghat
hafr. ællær dyli mæþ epe tolf manna. at han aldri borghafi. faldær han at
epi. þa gældi utt þæt han⁹⁾ borghat hafr. hvat þæt ær mera ællær minna.
Nu can þem askilia. sighær annar mera borghat wara. annar minna. gældi þa
þæn utt mæþ epi tolf manna. at han æi mera borghafi. æn nu ær fram la-
ghat.¹⁰⁾ §. 1. Nu sighr annar. þu hafr (¹¹man borghat. annar sighr pænnin-
ga. þa fai þan man fram som¹²⁾ borghat hafr. oc vari saclös. cumbær æi
mannin fram. þa gældi þan gæld ællær oc¹³⁾ manzins sac. som borghat hafr.
ællær væri mæþ epi tolf manna. ær a þinghi borghat ulti þæt tolf mæn hwat
borghat war ællær æi. ær æi a þingi borghat. standi þa a wizerþom sinom.

XII. Hær six om gæstning oc rætara

Þæssi lagh gaff os conung magnus. nærwarandi flestom þem bæzto i
hans rap¹⁴⁾ varo. oc mangom androm goþom mannom. at ængin wægfarandi
man¹⁵⁾ taki mæþ wald. ællær gæsti a nocon man. oc ængin ær wægfarandæ
manni¹⁶⁾ skyldoghær cost oppi halda. vtan fori fulla pænninga vtan han sial-

XI = UplL. KǫpB. 8. (Cfr. I. BygnB. 18.) XII = UplL. KǫpB. 9.

6) D. þriþio.

7) D. værþ, at puncta litt. r subiecta sunt.

8) C. om. þa.

9) B. Loco v. han aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

10) C. fram lact.

11) Legendum videtur: pænninga borghat.

amar sighr man. Cfr. UplL. KǫpB. 8: 1. not. 24.

12) B. Loco v. som antea scriptum fuit fram.

13) C. om. oc.

14) C. ræpe. D. om. h. v.; supra lineam rec. man. add. rike.

15) C. om. man.

16) C. om. manni.

wær wili. Wægfarandi mæn scolo rætara hitta. Rætare scal þem visa hwar
 95 þe scolo cost sin taka. fori fulla pænninga. oc sialwær mæþ¹⁷⁾ fylghia. Will
 han hwarti sælia ællær giwa. som han war til rætær. þa böti III. markær.
 taki ena konungær. apra malsæghandi. þriþio rætara. oc gæstrin fylghi ræta-
 ranom attær.¹⁸⁾ oc han scal hanom cost fa. fori fulla pænninga will oc æi¹⁹⁾
 rætari hanom sælia. ællær rætlica ræta. þa böti sæx²⁰⁾ marcr. aff þem takær
 konungær þriþiong. oc annan malsæghandi.²¹⁾ þriþia hundærit. §. 1. Nu can
 nocor skilnæþær²²⁾ varþa²³⁾ þera millom²⁴⁾ (²⁵⁾bondans oc gæstins. (²⁶⁾som
 han war til rætær. ællær rætans oc gæstins. (²⁷⁾þa scal þæt næmd vita aff
 fioponge²⁸⁾ þæs hundaris.²⁹⁾ þe han lysti fori. at han rezcap æi fic. hwat
 þær ær sant, om þæt mal oc liggi slik brut fori som fyr ær saght opp a
 hwem³⁰⁾ þe tolf næmna. §. 2. Nu cumbr gæstær til rætara.³¹⁾ þa a han ræta
 twa mæn oc twa hæsta til bonda hvars. oc han scal ræta han fram a sina
 leþ. oc æi attær. æi ma langt mællan rætara vara. þa a³²⁾ bondi sælia gæsti
 corn oc hö. oc cost þan han uip þorff. æfti þy som gangær oc gælldr i þöm
 cöpstapi. þær næst ær. Will oc nocor lata sic þær til. at sitia a wægh. fori
 wægfarandi³³⁾ mannom oc sælia þem þa þe wiþ þorwo. þa sælin þæt som
 þe viþ coma. §. 3. Oc gaf þan goþe conung magnus swa i rætt varn.³⁴⁾
 at hwilikin sic will þær til lata. bondom ofriþ giora. ællær goz þera þem
 mæþ wald af taca. at böndær magho han fanga. vtan slag oc bardagha. oc
 swa fore conung föra. oc þo mæþ þöm³⁵⁾ skælom at gior han ræt. oc bötir
 brut sin. þæt æro³⁶⁾ XL. markær. innan sæx vikor. Gior han æi ræt i sæx
 vicom. þa scal þem til sæghia conungs syslo haffr handa mællom. han a mæþ

17) C. *han.*18) C. om. *attær.*19) B. v. *æi* omissam supra lineam add. man.
forte rec.20) C. *VII* scriptum est, at posterius *I* de-
letum.21) C. add. *oc.*22) C. *skælnæþær.*23) D. *wæra.*24) D. C. *mællum.*25) Lege: *gæstins oc bondans. som &c.*26) C. om. *som* — *gæstins.*27) D. *þæt scal næmd &c.*28) C. *fiarþonge.*29) B. v. *hundaris* omissam ipse, ut videtur,
scriba in marg. addidit.30) D. *þem.*31) D. *rætara* rec. man. mutatum in *rætaran.*32) C. om. *a.*33) C. *wægfaranda.* D. *wægfarandom.*34) C. *wærn.*35) B. v. *þöm* omissam in marg. add. scriba.36) C. *ær.*

bondom þan man fori conung föra. þan ær oc sakr³⁷⁾ at þrim marcom som 96
 botscap³⁸⁾ sic. oc æi wildi til³⁹⁾ coma. þa þan man fanga scoldi som valz-
 gærning til bondans giorþi. varþær þan man æi fangin a færski gærning oc
 varþær þo takin. vær hundæris næmd han. þa vari þan sakær at tolf mar-
 com som saklösan tok. (⁴⁰⁾oc þa þræskiptas.⁴¹⁾ Nu cumbr han vndan. þa stal
 fori læggia dagh. sæx vicor combr han⁴²⁾ attær innan .VI. vicor. oc gior ræt
 fori sic. wari saclös. nu combr han æi innan sæx vikor attær. þa a næmdin
 fælla han. oc sipan scal⁴³⁾ land ryma. Nu can þæt nokor hærramanz swen
 vara som þe gærning giorþi. oc haldr hans⁴⁴⁾ hærra han XV. dagha quarran
 æftir þæt conungs breff ær comit. þa ær han sakær at XL. marcom. Dyl
 hærran. oc sighær sic hwarti han hawa husat. ællær hemat. sipan han⁴⁵⁾ gior-
 þi þa⁴⁶⁾ gærning. dyli mæþ (⁴⁷⁾ens sius eþi. hwilikin man haldær annan æfti
 þylica gærning iuir sæmtan nættær. som fyr ær sact hwat hældær conunga
 breff ær æfti comit ællær æi. þa böte XL. markær. ællær væri sic mæþ þræ-
 toltom eþi. §. 4. Nu wil bondi⁴⁸⁾ hwarti giwa ællær sælia wægfarardi man-
 ne. þa ma gæstær mæþ tweggia manna witnom pænninga i taka hændær stæta.
 swa manga som þæt ær wært. þær⁴⁹⁾ han sic til föþo takær. oc taki sipan
 þarwir sinar §. 5. Konungs garþa oc biscups⁵⁰⁾ garþa riddara garþa. oc
 þera manna garþa mæþ örs þiæna þær ma æi rætas op a. §. 6. Nu can wi-
 taz manne walz gærning. þo at han æi þær war. þa scal⁵¹⁾ þæt⁵²⁾ swæria
 mæþ tolf mannom som þæt vistu hwar han war þa. oc giori sic þær mæþ 97
 saclösan. ællær bati som fyr ær sact

37) C. *sðkir*. Male.

38) Pro *botscap*. C. *buþscap*.

39) C. om. *til*.

40) C. *til þræskiptis*.

41) B. Litt. *r* omissam supra lineam addidit scriba.

42) D. om. *han*.

43) C. D. add. *han*.

44) C. *þæn*.

45) D. om. *han*.

46) C. *þe*.

47) B. Signa abbreviati *s* verbis *en sin* ad-
 posita forte add. rec. man.

48) C. *bonden*.

49) C. om. *þær*.

50) C. D. sic. B. *bissups*.

51) C. add. *han*.

52) D. *han* add. man. ut videtur rec.

XIII. Hær six om gengærþir (⁶³i lænom. oc skiuta giærþ.

Nv ma ængin hæra⁶⁴) gengierþ biuþa a læn sitt. oc ængin læhsman. hwarti a böndær ællær a⁶⁵) landboa. wil hærra ællær lænsman þing mæþ bondom hawa. þa haldi sialfr cost sin.⁶⁶) §. 1. Nu ma ængin lænsman⁶⁷) a bonda cost riþa. þa han seal þing hawa. utan nocor bonde wili honom biuþa. §. 2. Ængin hærra ællær lænsman ma sina hæsta i hundæri lata rinna. swa at böndær scolo þöm föþa. utan (⁶⁸han hawi fori giort hæstana. oc þem taka⁶⁹) conungær. §. 3. Ængin ma oc skiut taka. utan þæs gopwilia þæt a. vtan han hawi conungs öpit⁶⁰) breff til at föra hans⁶¹) cost landa mællom at þy sinne. ællær þæt se hanom lænt ællær legþo salt.⁶²) hawær han⁶³) æi bondans loff ællær gopwilia. þa ma bondi⁶⁴) þan⁶⁵) taka. oc þiufs ræt giora. oc⁶⁶) mæþ þylicom witnom viþ binda som annan þiuff. §. 4. Combr nokor aff⁶⁷) conungs wæгна mæþ skiuta breffve. fari til rætarans. han fari mæþ hanom til præst oc lati breff læsa. rætari a han ræta op a þan som ælztær ær at. fællir þan oc vill æi skiut giora. hæti wiþ þrim marcom. oc ræti til þæs som þær ær⁶⁸) næst ælztær at.

XIII. Hær six om gæstning fatöcra manna.

Nv can vanfört folk. ællær fatöc föras byamællom. ællær bonda mællom þa ær hwar bondi skyldoghær þy ena nat⁶⁹) oppi halda. sliken tima dags þæt coma can. þa ma þæt ængin samo⁷⁰) nat fran sic⁷¹) wræca.⁷²) Can þæt

XIII: pr, 1-3 = UplL. KǫpB. 10.

XIII = UplL. KǫpB. 11.

53) D. om. i lænom.

54) D. C. hærra.

55) C. om. a.

56) D. add. utan nocor bonde wili hanum biuþa.

57) Forte legendum est laghman. Cfr. UplL. KǫpB. 10: 1; SML. KǫpB. 13: pr.

58) C. hawer forgior (sic) &c.

59) C. take.

60) C. opit.

61) C. conungs.

62) D. legþo salt.

63) C. om. han.

64) C. bonden.

65) D. han.

66) C. om. oc.

67) C. a.

68) D. om. ær.

69) C. add. gestning.

70) D. sama.

71) D. add. vt.

72) C. wræca.

hion⁷⁴) wræcas.⁷³) oc liutær af döþ. ællær annan scapa. þa (⁷⁴scolo þæt tolf mæn vita. af sama fiörþungi.⁷⁵) oc rapí halwe næmpd hwar þera. kærandi 98 oc swarandi. wæria þe han⁷⁶) sakin giffs. vari saclös. fælla þe han þa fællis til vafa bota. i hwat scapa þæt hælzt can warþa. (⁷⁷Gup ma þöm sei glöma. þær gærna vilia fatöca husa oc heima. Kristær war gæstær⁷⁸) mannom⁷⁹) i iorþricæ. han giwe os fore gæstning himirike. Amen.

(¹Hær byrias bygninga balkær²)

I.

UJlia böndær by af nyo byggia. ællær liggær han i hambri. oc i³) forni skipt þa scal hwar sina træþo sa. oc siþan gangi ny skipt a. far nokor gambla⁴) skipt. siþan ny ær a comin. bötis þa awærcan. hwart⁵) æftir sinom brutom. þa cumbr (⁶fiörþunger fiörþungi til skiptis. oc halwær by halvom. þa ær by til iamföris comin. þær⁷) læggias om fiori⁸) tomta ra. oc fiori⁹) farwægs ra. þa ær þæn by tæbyndin.¹⁰) þan wæghær a vara nioalna breþr. (¹¹En skils almanna wæghær til by hwars oc annar fra. þy at eno fleri. at bymæn sialui vilia. hawi swa þan by farwægh fori minna liggær. som hin fori mera liggær. sei magho alli en þrængia. (¹²Nv vilia böndær gatu ginom by

1: pr. = I. BygnB. 21; UplL. ViþB. 1: pr.

73) C. *wracas*.

74) C. *scal tolf &c.*

75) C. *fiörþonge*.

76) C. *add. sum.*

77) C. Verba: *Gup — ameN* rubris litteris sunt exarata.

78) D. *add. meþ.*

79) C. *mannan*.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et ind. capp. huius libri, ex quibus varietates supra sunt adnotatae (cfr. nott. 55-56, pag. 76-80.). Postea iterum habent rubr.

2) C. *add. oc six fyrst kuru by scal til iamföris.*

3) C. *om. i.*

4) C. *sic. B. D. gamblo.*

5) D. *kwær.*

6) C. *fiörþonger fiörþongi.*

7) D. *þa.*

8) C. *fyuri. D. fyre.*

9) C. *fyuri. D. om. h. v.*

10) C. D. *tæbyndin.*

11) C. *inc. cap. II.*

12) C. *inc. cap. III.*

læggja þæt magho þe¹³⁾ saclöso¹⁴⁾ giora. æn þem sialuom swa a sæmbær. hwar som almanna wægh attær tæppir. vtan han have annan iomgopæn forl. oc þo scal han¹⁵⁾ fyrra til þings fara. (¹⁶⁾taka dom til at læggja wægh af þem stap ær¹⁷⁾ han fyrra la. Han scal læggja han a sialf. sins¹⁸⁾ bolstapi. iom renan. iom gena. som han fyrra la. hwar ær¹⁹⁾ æi gior swa. ryfwær gambla 99 wæghær oc gambla grinda stapir. hafr æi doma fori sic. sakær ær han at þrim marcom. Varþi hwar wæghom oc broom. garþom²⁰⁾ oc grindom. e mæpan hans bolstapær ræckir. §. 1. (²¹⁾Tomt a byrias æftir byar male.²²⁾ æftir pænnings land. (²³⁾oc örtogh land. öris land oc marca land. þær a hwar sin lot optaka som han i by aghær. oc rapþi hwar sinom lut.²⁴⁾ hvat han aghær mera ællær minna. ængin ma aprom sitt fortaca. vtan han wiþ hæti lagha botom. §. 2. (²⁵⁾ængin ma oc by til iamföris dela. þan minna a æa fiorþung²⁶⁾ i by þan a²⁷⁾ lighri rapa som mest i by aghær hawi ængin wald. at rywa þan by i rætri²⁸⁾ solskipt liggær. vtan aldra²⁹⁾ iorþæghanda wilia. varin allir saclösir þe i by boa. þær til ær³⁰⁾ nokor þera gifwær aprom sac.

II. Hær six hærö by tomtom scal læggias. oc husom byggias.

Nv wilia böndær hus a tomtir sinar sætia. byggir³¹⁾ han swa nær aprom

I: 1 = UplL. VipB. 1: 1.

§. 2 = UplL. VipB. 1: 2. Cfr. I. BygnB. 19: 2.

II = UplL. VipB. 2.

13) C. add. at.

14) D. saklose.

15) C. om. han.

16) C. oc dom til taca at læggja þæn wægh &c.

17) C. þær.

18) D. sialfsins.

19) D. om. ær. C. sum.

20) C. qarþum.

21) C. hic inc. cap. IHH, quamvis litterae numerales in-marg. sunt omissae. Cfr. not. 59. pag. 78.

22) D. bya male.

23) C. om. oc — marca land.

24) B. v. lut omissam supra lineam add. man. forte rec.

25) C. hic, ut videtur, inc. cap. V; litt. numeralis vero est omissa. Cfr. not. 59. pag. 78.

26) C. fiarþong.

27) D. add. i.

28) D. ræte.

29) D. andra.

30) C. om. ær.

31) B. Lese litt. r. alit quaedam litt. ante fuit scripta.

at han haffr æi stupa rom oc stulpa a tomt sialff sins.³²⁾ þa taki op oc rymæ. oc böti fori .III. markær. til þræskiptis. hafwær³³⁾ han bygninga vitne sællær loff vitne.³⁴⁾ standi þæt fori hanom. orkar han hwarti. taki op oc rymi oc böti .III. markær. som fyr ær sætt. §. 1. (³⁵Nv can bærgi i tomt liggja. nytær þæt bryta sællær brænna.³⁶⁾ husa sællær hæfpa. þa ær halft i male. oc halft u male. Nytær æi bryta sællær brænna³⁷⁾ husa sællær hæfpa. þa ær alt v male. Ær bæckær i tomt. nytær bylia sællær om hylia. þa ær halft³⁸⁾ i mali. oc halft³⁹⁾ v mali. nytær hwarti. þa ær alt v mali. (⁴⁰Nv skal göpning aff by læggja þa han ær til lagha læghi⁴¹⁾. cömm. oc til rætri⁴²⁾ solskipt. þa scolo þe göpning skipta som menföri i tomt hafva. þe göpning (⁴³a han vip þæs tomt læggja som menföri haffr i tomt. §. 2. (⁴⁴husar man 100 alt soman tomt oc farwægh. swa at farwæghær haffr menföri af þe bygning. þa scal⁴⁵⁾ syn af þingi næmnas. þe syn a halua hwar rapa. swarandi oc kærandi. vær syn þan⁴⁶⁾ til kærís. se han varþær. fællir hon han. taki op oc rymi. oc böti sæx markær. §. 3. (⁴⁷Tomt a til gato rinna. oc æi gato menföri giora (⁴⁸Liggær wæghr ginom by. þa can en bonde agha⁴⁹⁾ tomt bæggja wæгна gatu. Nu gitær han æi tomt sina byght utan han hona saman come. þa ma han intaka farwægh. oc tomt annan⁵⁰⁾ wægh til farwægs⁵¹⁾ utgiwa swa at iamt⁵²⁾ ær gen lico. oc byggi sipan þan wæghin gato han sialwær wil. §. 4. (⁵³Hvar som byggir a swina walli. byggi swa mykit hanom bær

(§. 2, cfr. I. BygnB. 19:5.)

32) C. *sialfsins*. D. *sialsins*.

33) D. om. *hafwær*.

34) B. *lofs vitne* forte legi posset.

35) C. inc. cap. VII.

36) C. *brinna*.

37) C. D. *brinna*.

38) C. *half*.

39) D. sic. C. *halvær*. B. *halt scriptum est*, at errato, etsi, ut videtur, ab ipso scriba, mutatum in *half*.

40) C. inc. cap. VIII.

41) D. *læghis*.

42) C. *ræte*.

43) C. *agho þe wip &c.*

44) C. *Nu sar*; male; hic inc. cap. IX.

45) C. D. sic. B. *sca*.

46) D. *han*.

47) C. inc. cap. X.

48) C. inc. cap. XI.

49) B. *Loco ultimae litt. a alia quaedam litt. antea fuit scripta.*

50) C. *innan*. Male.

51) C. *farwægh*.

52) C. *iomt*.

53) C. inc. cap. XII.

til i bya bruti⁵⁴) hafwær han mera bygt. taki op. oc ryme. oc böti III. markær. §. 5. (⁵⁵Nv standær by i iamföri. oc rætri solskipt. han a standa om þri⁵⁶) aar fori allom þem hvs agho a tomt annarsmanz.⁵⁷) som han hafwær fangit i þem iamförslom. gitær han husia affört innan þry ar. vari saclös. förir sei af. oc hafwær sei⁵⁸) loff. sællær leggho fori sic. casti þa op husom hans vt a swina wall. oc bot ængon⁵⁹) at §. 6: (⁶⁰Nv ær by til iamföris comia oc til rætri⁶¹) solskipt. þa ær tomt akærs moþir. þa scal akær æfti tomt læggia.⁶²) oc ænda karli göþning giwa. fiæt fra⁶³) fugla ren. tu fran gango ren.⁶⁴) oc þry fran almanna wægh som liggær millom⁶⁵) kirkio oc cöþungs⁶⁶) Akær a ængi til sighia. ængteghær scoghteghi. scogteghr rörtoghi. rörtoghær a watn⁶⁷) vt. watn⁶⁷) a warpom skipta. þær som sei gita stena lighat. swa at sea ma. skili þær stang⁶⁸) rörtogha⁶⁹) sundær.

101

III. Hær six huro man scal sa. oc akær⁷⁰) sundærbryta.

Nv scolo þe akr æftir tomt bryta oc delda ra nyþær⁷¹) sætia. þa can almanna wægha ginom gærþi⁷²) liggia.⁷³) liggær akr sipolanæghær mæþ wægh fram. þa a wæghær vara IX. alna breþær. oc þriggia fæta⁷⁴) hwarn wægh⁷⁵) viþ almanna wægh liggia⁷⁶) vtan bya mal. Sipan brytis akær⁷⁷) æftir tomt liggær akr fram mæþ garþe. sællær dikæ. þa scal tu fiæt⁷⁸) til göþning liggia.

(II: 5, cfr. I. BygnB. 19: 4.)

III = UplL. VipB. 3.

54) C. *bya male*.

55) C. inc. cap. XIII.

56) C. D. *þry*.

57) D. C. *annars manz*.

58) C. *aff additum at deletum est*.

59) C. *ængin*.

60) D. *Ny*; male. C. inc. cap. XIII.

61) C. *rætra*.

62) C. D. sic. B. *liggia*.

63) C. D. *fran*.

64) B. *Loco litt. go aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae*.

65) D. C. *mællum*.

66) D. *cöþstað*.

67) C. *want*.

68) C. *ra*.

69) C. sic. B. *rörtogha*. D. *rörtogh*.

70) C. sic. B. D. *aka*.

71) C. *niper*.

72) C. *gærþæ*. D. *garþ*.

73) G. D. sic. B. *laggia*.

74) C. *fiata*.

75) D. *wægn*.

76) C. *ligge*. D. *laggia*.

77) C. om. *akær*.

78) C. *fat*. D. *fat*.

III.⁷⁹⁾

Liggær diki mællan garða oc akrs oc liggær akr op mæþ diki þa a diki utan byamal vara. diki a III. fiæta⁸⁰⁾ bret vara. oc twæggia fiæta⁸⁰⁾ göþning a til dica liggia. §. 1. Nu þorua⁸¹⁾ mæn diki wipær akra mællom. gangi þa halft dike. a akr hwars þera. þær a ængin göþning fori giwa. Liggær akr at ændilango. oc apri liggia⁸²⁾ þwærs a dike. have halft diki hwar þera Nv can deld en ællær twa mötas. oc baþa vtt at⁸³⁾ dike rinna. þær a⁸⁴⁾ hwar fori sinom akri⁸⁵⁾ græva. Nu læggær⁸⁶⁾ en granne balk attær fori akri sinom. böti fori III. öra. (⁸⁷⁾læggær atær annan. oc III. öra. swa oc fori⁸⁸⁾ þriþia. (⁸⁹⁾læggær attær om gærþi⁹⁰⁾ alt. böti III. markær. Öra bötær. agho grannar skipta. Oc III. markær agho þræskiptas. §. 2. Nv læggær man diki ginom⁹¹⁾ garþe⁹²⁾ sitt ællær ængia möta annars bya akra ællær ængia. ællær hiorþwaldær. ællær (⁹³⁾annor bya land. wilia þe æi watni bort löpa þær bolstaþ agho. þa gældin þem scapa attær. som scapa liutær. æftir III. mæzmanna⁹⁴⁾ orþom. hwat þæt waro akra ællær ængia. oc böti III. markær til þræskiptis.

V. Hær six om garða full.

Nv far bondi i gærþe mæþ sæþa spanne sinom. þa scolo alle granna fyr swintæpt hawa. æn sæþis. spandær utt bæris. nu fælla sumir oc wilia æi suin- 102

III = UplL. VipB. 4, 5: 1.
(§. 2, cfr. I. BygnB. 42.)

V: pr. = UplL. VipB. 6: 1.

79) C. habet rubr. *hær sighs vm diki.*

80) C. *fata.* D. *fata.*

81) C. D. *þoruo.*

82) C. om. *liggia.*

83) C. *a.*

84) C. om. *a.*

85) B. Litt. *r* omissam supra lineam addidit scriba.

86) B. *liggær* scriptum est, at punctum litt. *i* subiectum, et *æ* supra lineam additum.

87) D. sic. B. C. om. *læggær — öra.* Cfr. not. 88. sequentem.

88) C. add. *annan. oc.*

89) C. *gior swa vm &c.*

90) C. sic. B. *gærærþi.* D. *garþer.*

91) C. *gönum.*

92) Pro *gærþe.* C. sic. D. *giarþe;* litt. *i* supra lineam est addita.

93) C. *annar bya langd.* Male.

94) B. *mæzmanna* scriptum est, at punctum primo *n* subiectum.

tæppa. þa scal værnalagh acallas. oc þær til⁹⁵) syn hawa. Liggær síþan líp níþri böti fore .III. öra. taki þe bot værnalagh sialft. þægðar⁹⁶) harvat ær innan þeri⁹⁷) wærn. þa scolo⁹⁸) garþar wighir oc vælförir wara. §. 1. Nu conno garþar níþri liggia. þa scolo granna soman coma. wæþias⁹⁹) oppa¹⁰⁰) garþa fori grannom. þa magho þri mæn i syn ganga. fællis þan til þriggia öra. som garþ a ær¹) scapi gic ginom wæþias²) opp a garþa fori sokn. þa scolo sæx mæn i syn næmpnas. hvarn þe fælla. vari han fallin at sæx örum. þan garþ a. takin bot halfva syna mæn. oc halfva þe ær³) gen wæþiaþe. fa æi þæssa bot. þa scolo þe til þings fara.⁴) sökia vtt sæx öra. oc a .III. markær. Nu can a þinge op a garþa wæþias. (⁵þa scolo þön wæþ gild wara mæþ þrim marcom. þa scolo domari⁶) næmpna tolf mæn af þinge i syn fara sightha swa þe tolf.⁷) som i syn waro næmdir. wi saghom (⁸howa wægh oc clöwa til garz oc (⁹fra. standi a witnom þera. (¹⁰hwarn ær þe wilia fælla. wari fallin at þrim marcom. taki ena conungær. apra (¹¹ær moti wæþiaþe. þriþio hundærit¹²) Far æcki mera i enom wæþiom hæer. æn þre marc.¹³) Swa brat som syna mæn hawa synt oc set. þa callins þe¹⁴) bort. oc talins þe wip. gangin swa attær til þera. ær¹⁵) saman dela. sightha þæt gensta hvarn þe wilia fælla. oc draghin þæt æcki længær. swærin swa æftir i fyrsto þingariþom.¹⁶) vari swa om apra synir som om þæssa. . §. 2. (¹⁷Combær fæ gi-
103 nom garþ ogildan. gior scapa a hö ællær corn. þa scal þan¹⁸) som garþ¹⁹)

§. 2 = I. BygnB. 39: pr.; UplL. VipB. 6:1.

95) C. om. til.

96) C. D. þagðar.

97) C. þera.

98) C. add. þera.

99) D. wæghias. Male.

100) C. D. vp a.

1) C. þær.

2) D. wæþia.

3) C. D. om. ær.

4) C. add. oc.

5) C. þön wæþ seulu. gild &c.

6) D. domara.

7) D. add. mæn.

8) B. Loco litt. e alia quaedam litt. antea fuit scripta. C. howat wægh oc clöwat.

9) D. fran. stande þa a &c.

10) C. þæn þe fella. &c.

11) C. þæn mote wæþiaþe.

12) D. hundare.

13) D. marker.

14) C. om. þe.

15) C. þær.

16) C. þinghriþum.

17) C. inc. cap. XVIII cum rubr. hæer sigth vñ ætio bötar.

18) B. þæn scriptum est, at, puncto litt. a subiecto, a supra lineam add. sciba.

19) C. garþa.

a. giwa corn moti corne. oc hö gen hö. æftir mæstanz manna orþom. (²⁰Alla ætio bötær. ær²¹) man gældær²²) at osotto.²³) þær aghr hwarti karl sellær conungær i far han æi sellær²⁴) ræt. þa scal han²⁵) til þings fara mæþ mæstanzmannom.²⁶) tala til a þingi a aþro. oc þriþia.²⁷) wil han²⁸) þa ræt giorra. vari saclös. wil æig; söki þa utt a þriþia þinge²⁹) ætio bot. æfti þy ær³⁰) þe mato. mæþ tvem oc tolf. oc hin böti III. markær. combr þa i carl oc conungær. oc æi fyr. §. 3. (³¹Nu combr fæ i akra. þa can man. þan scapa æi mæta. sellær virþa. þa gælde attær mæþ lagha skillinge³²) III. pænninga fore ett³³) nôt. oc swa fore annat. oc þriþia. (³⁴III. pænninga fori ett svin.³⁵) swa fore annat. oc þriþia. (³⁶oc swa fore far. oc get. oc twa pænninga fore gas ena oc³⁷) swa fore andra. oc (³⁸þriþio. þæssi³⁹) bot nu ær sagd ma æi höghre vara þo at fæ se flera.⁴⁰) vtan scapi⁴¹) ma mætas. þa gældis attær som fyr ær sact. oc sipan se bondin saclös. §. 4. (⁴²Brytær man garþ niþær. warþær bar oc atakin. böti III. markær. ær æi bar oc atakin. væri sic mæþ næi oc tolf manna eþi. (⁴³Brænnir manz garþ mæþ vapa sæx öra bot at. oc gærþi op⁴⁴) garþ. swa gopan⁴⁵) han fyrra war. giter gangit vapa eþ. böti vapa bot. gitær æi vapa eþ gangit.⁴⁶) böti III. markær. Brænnir⁴⁷) mæþ vilia værke. böti III. markær. sellær væri mæþ eþi tolf manna. (⁴⁸Nv

§§. 3 - 6 = UplL. VipB. 6: 1 - 4.

20) C. *Allær*; hic inc. cap. XIX.

21) C. *þær*.

22) C. add. *vtt*.

23) C. D. *vsöcto*.

24) C. *ælla*.

25) C. om. *han*.

26) C. add. *oc*.

27) D. *þriþio*.

28) D. add. *æi*, at h. v. lineola est inducta subiectisque punctis notata.

29) B. Loco litt. e antea scriptum fuit o.

30) C. om. *ær*.

31) C. inc. cap. XX.

32) C. *skilning*.

33) D. om. *ett*.

34) D. *oc swa fore svin &c*.

35) C. add. *oc*.

36) C. *swa oc fore &c*.

37) D. om. *oc*.

38) D. *þriþia. III. pænninga fore et nôt. oc swa fore annat. oc þriþia. þæsse &c*.

39) C. *þæssa*.

40) C. *flere*.

41) D. sic. C. *scapa. B. scap*.

42) C. inc. cap. XXI, cum rubr. *Ær sig he vm garþa friþir*.

43) C. inc. cap. XXII.

44) C. *vm*.

45) C. add. *sum*.

46) C. add. *þa*.

47) C. *Brinner*.

48) C. inc. cap. XXIII.

hoggær man garþ op annars oc förir hem til sin. warþær bar oc atakin þa taki af hanom öxe hans. ællær clæpi. oc böti III. *markær.* nu fa þe at dela. 104 þan sighær stolit vara ællær rænt af sic. som mist hawær. þa gifs þem wiz-ord ær⁴⁹⁾ aftæct giorþe. (⁵⁰Nu takær man stang af manz garþe. varþr bar (⁵¹oc atakin. öre bot at. oc swa fore andra. oc þripio. (⁵²æi ær þe bot meri. ær æi sandær at. væri sic mæþ þriggia manna eþe. §. 5. (⁵³Siv nattom⁵⁴⁾ æftir walborgha mæssu scal gært⁵⁵⁾ om ængiar uara. ællær bötins garþa fall som fyr ær sagt. samo lagh æro at ængiom som akrom. æn garþa fall conno i coma §. 6. (⁵⁶Nv hældar man hæst i annars tegh ællær tioprar. varþær bar oc atakin. skæri op torvo mæþ tiopær staca. oc hin böti III. öra.

VI. *Hær six om inrwac.*⁵⁷⁾

Nv can fæ intakas v akrom ællær ængiom. (⁵⁸þa ma hæste ællær skiute inriþa. oc æi spilla. ællær⁵⁹⁾ sprængia. oxa ællær co scal inrwæca.⁶⁰⁾ oc æi illa hallna. ællær dræpa. ællær oc v skipaðom scoghe. scal man fæ⁶¹⁾ inrwæca⁶²⁾ oc æi illa halna.⁶³⁾ hwat fæ þæt hælzt ær. nu can han fæ⁶⁴⁾ sla wær æn hans wili⁶⁵⁾ wari at. oc liutær döþ aff. gældi þær quiet gen döþo. swa got som hint war. æfti twæggia mæzmanna orþom. §. 1. Nu hawær man fæ inrwakit.⁶⁶⁾ oc þan combr æffte som a. oc biupær ræt fore (⁶⁷fæ sit. hin wil æi vtgiua⁶⁸⁾ som handa mællom hafr. þa taki þan mæþ⁶⁹⁾ sic som ut kræwær twa bolfasta mæn. oc sæti bondanom skiæla wæþ mæþ witnom fore fæ

VI = UplL. VipB. 7.

(VI: pr., cfr. I. BygnB. 50.)

49) C. þær.

50) C. inc. cap. XXIII.

51) C. atakin oc. öre &c.

52) C. ær æi bot &c.

53) C. inc. cap. XXV.

54) D. natær.

55) C. garþ.

56) C. inc. cap. XXVI.

57) Pro *inrwac.* D. C. sic.

58) Verba: þa — *dræpa* hic inepte sunt intrusa. Cfr. UplL. VipB. 7: pr. not. 88.

59) C. oc æi.

60) Pro *inrwæca.* D. sic. C. *inrwæca.*

61) C. far.

62) Pro *inrwæca.* D. sic. C. *inrwæca.*

63) C. add. e.

64) D. add. illa.

65) C. om. mili.

66) Pro *inrwakit.* C. sic. D. *inrwakit.*

67) D. sic. hin &c.

68) D. *vt wilia*; supra v. *wilia* rec. man. scriptum est *lata*.

69) D. om. mæþ.

sitt. wil han æi æn þa viptaca. þa sæti aprom manne. mæþ þera samo twæg-
gia manna⁷⁰⁾ witnom. som han þær mæþ sic hafwær. wil han æi þæt fæ utt
fa. oc haldær inne om ena nat. fülle han ofhalz vitne. oc hin (⁷¹þa böti III.
markær. can nokot af þy fæ döa þa gældi attær⁷²⁾ quict gen döþo. swa got 103
som⁷³⁾ hint war fyrra æftir mæz manna orþom. oc mæþ III. markær. §. 2.
Nv ær fæ intakit. oc hin vil æi æftir coma som fæt a. þa a þan liusa⁷⁴⁾ fori
grannom oc bygþa mannom⁷⁵⁾ som fæ hawær intakit. will æi⁷⁶⁾ æghandin
hældær þa coma æn fyrra. þa læggi⁷⁷⁾ hans warnap a. Nu fa þe at dela.
þu toct mit fæ in. oc lagþi lön a. þa viti han mæþ twem mannom som intok.
at han toc þæt i akrom ællær i⁷⁸⁾ ængiom. ællær i skipapom scoghe. oc þæt
ær laghlica lyst fore grannom. ær æi swa lyst. þa gældi attær fæ. æn þæt
nocon scapa hawær fangit. oc III. markær fore þæt. at þæt⁷⁹⁾ war orætlica
intakit. §. 3. nu sighær annar vara a hiorþwalle intakit. oc annar sighær i
akrom ællær ængiom. ællær i⁸⁰⁾ skipapom scoghi. viti þæt mæþ twem man-
nom som viþær varo. oc asagho at han þæt innan wærn toc. orcar æi witnom.
andvarþi attær fæt. swa got som þæt war. oc mæþ III. markær. §. 4. Aghær
man otamt fæ. þæt som garþ brytær. ællær yuir flöghir. oc far man scapa af
þy fæ. annatygge⁸¹⁾ i akær ællær i⁸²⁾ æng sinne. þa gældi scapa þan ær⁸³⁾
fæ a. æftir mæz manna orþom §. 5. Nv hængær fæt dött a garþe. hittiz þan
v wilde rwæca.⁸⁴⁾ gællde attær fæt⁸⁵⁾ mæþ⁸⁶⁾ lagh gældom.⁸⁷⁾ hittiz æi þan
swa hawær wrækit. þa liggi fæ⁸⁸⁾ ogilt. vænis þætta⁸⁹⁾ til nocors. oc gan-
gær æi viþ. væri⁹⁰⁾ sic mæþ næi oc tolf manna eþe. at han aldri þæt sælte.

(§§. 4 - 7, cfr. I. BygnB. 39:3 - 5, pr, 2.)

70) C. om. *manna*.

71) C. D. *böte þa*.

72) C. om. *attær*.

73) B. *Loco litt. s antea scriptum fuit h.*

74) C. *lysa*.

75) C. *þya mannum*.

76) D. om. *æi*. Male.

77) C. *liggi*.

78) C. om. *i*.

79) C. *þær*.

80) C. om. *i*.

81) D. *annatigge*. C. *annatigia*.

82) C. om: *i*.

83) C. *sum*.

84) Pro *wæca*. D. sic. C. *wraca*.

85) C. *fæ*.

86) D. om. *mæþ*.

87) C. D. *lagha gældum*.

88) D. *fæt*. C. add. *þæt*.

89) D. add. *mal*.

90) B. Litt. *i* omissam supra lineam addidit scriba.

§. 6. Takr man alt soman hiorþ oc hirþingia⁹¹⁾ i akre sinom. ællær i⁹²⁾ ængiom mæþ tweggia manna vitnom böti III. markær þan (⁹³⁾ær fæ a. §. 7. hwarsom oc rænir. ællær stæl inwra⁹⁴⁾ af manne. fyr æn þæt ær laghlica
106 attær löst. þa böti III. markær. æn þær æro til twæggia manna vitne. ællær væri⁹⁵⁾ mæþ eþe tolf manna at han aldri menti honom inwra⁹⁶⁾.

VII. Hær six om scogha skipan.

Nv wil man skipa swin a scogh sin. þem scal skipa æfte örom oc örtoghom swa hwarsom han ær æghande⁹⁶⁾ til Nu löpa swin scogha mællom. lösi attær mæþ lagha skillingi⁹⁷⁾ þrim sinnom. löpa þön þyclare.⁹⁸⁾ þa scolo aldin carla acallas. oc mæta swin. takin swa mykit af wærpe. som þe attin fore legho hava. þæt som yvirlöps ær. fai rætom æghanda attær. þe som scogh agha. scolo aldine warpa⁹⁹⁾ ut om en manap.¹⁰⁰⁾ gita æi swa varþat. takin (¹æcki vtan þalfva legho. æi gita þer fori frosti varþat. §. 1. Aldin carlar²⁾ scolo halda om garþe.³⁾ oc gömo om scogh sin. vtan þe viþ cöpstaþ boa. þe magho æi garþ om sætia.

VIII. Hær six om byrgsl⁴⁾ a akr oc æng. oc om torff skyrþir.

Nv wilia böndær akrom sinom byrghia. þa conno hans hion siuk warþa. ællær bort löpa. þa scal hwar wærnalaghe hanom ett⁵⁾ dagxwærke hialpa. oc sipan ær lagholpit. þæt dagswærke scal han hava fyr æn nocor wærnalaghi i wærn akær. §. 1. Nv can man þorva corn sitt inaka. þa scal han

VII: pr., cfr. UptL. VþB. 8.

VIII: pr, 1 = UptL. VþB. 9: pr, 1.

91) C. *hirþinga*.

92) C. om. *i*.

93) C. *sum fæt a*.

94) D. *inwraec*.

95) C. add. *sic*.

96) C. add. *ær*.

97) B. Ultima litt. *i* deleta est.

98) C. *þyclare*.

99) C. D. sic. B. *war*.

100) B. Loco litt. *þ* alia quaedam litt. antea fuit scripta.

1) C. om. *æcki vtan*.

2) D. *Aldins carlar*.

3) C. *garþe*.

4) C. *byrgils*.

5) D. *oc*.

vndan skæra af annarsmanz⁶⁾ akre. oc i bundin binda. oc ax vndan hæmta.⁷⁾ oc sipan at saclöso yvir aka. Swa scal oc i ængiom bapi sla oc vndan ræf-sa. oc ake sipan at saclöso yvir. (⁸⁾Gior han æi⁹⁾ swa. akr yvir akr oskurin ællær ax olæsin. ællær¹⁰⁾ yvir deld ena böti III. markær. (¹¹⁾akr yvir apra böti III. markær. akr yvir þripio. böti III. markær. æi varþær þe bot höghri samo lagh æro om æng. æn¹²⁾ han akr yvir æng oslaghna. oc akær 107 yvir þrea deldir böti IX. markær. som fyr ær saght. §. 2. (¹³⁾Farlip agho alli mæn¹⁴⁾ i by¹⁵⁾ boa. gangær spiæld ginom þæt. kænnis enom oc gangær æi wiþ. væri mæþ epe tolf manna. gitær han eþ gangit. vari saclös. oc bötin allir granna spiæld attær. gitær han¹⁶⁾ æi; böti spiæld all¹⁷⁾ enzomin¹⁸⁾ §. 3. (¹⁹⁾Hær six om torfskyrder. (²⁰⁾Engin ma torff skæra i annars theghi.²¹⁾ alt þæt by mal ær acomit liggær þæt vtan bymal. þa skæri hwar som han²²⁾ will at saclöso. Aghr man i twem byom. ællær flerom æi ma torff skæra²³⁾ i enom bolstape. oc aka utt i annan. vtan skipt se. ær skipt. ake af sino. oc æi af annars. renar oc diki aghi hwar æfti ægho sinne. i bymale²⁴⁾ sino. §. 4. (²⁵⁾Hawær man attærlæggho iorþ i by. oc combr corn a attærlæggho. af annarsmanz²⁶⁾ sæþ. þa skæri æi mera æn han a i ræto byamale.²⁷⁾ oc halde þær ænga wærn om. þæt a annarsmanz²⁸⁾ iorþ cumbr af hans sæþ som sæþe. Skær²⁸⁾ han oc afförir. þa böti lagha bötær.

§. 2, cfr. I. BygnB. 40:3.

§§. 3, 4 = UplL. VipB. 9:2, 3.

6) C. D. *annars manz*.

7) C. *henta*.

8) C. inc. cap. XXX.

9) D. om. *æi*. Male.

10) B. *Puncta v. ællær subiecta sunt, vocabulo quodam (aker ni fallor), rec. ut videtur manu, in marg. addito, de quo, folio resecto, ultimae tantum litt. er restant. Legendum videtur aker. Cfr. SML. BygnB. 5:2.*

11) C. om. *akr* — *þripio. böti III. markær*.

12) C. *vm*.

13) C. inc. cap. XXXI.

14) *varþa* addendum videtur; cfr. I. BygnB. 40:3. C. add. *sum*.

15) B. *bya scriptum est, at a deletum*.

16) C. om. *han*.

17) C. *aller*.

18) C. D. *enzamin*.

19) B. *Verba: Hær — torfskyrder mio sunt scripta. C. D. om. haec verba.*

20) C. inc. cap. XXXII.

21) D. C. *teghi*.

22) C. om. *han*.

23) C. om. *skæra*.

24) C. *byamale*.

25) C. inc. cap. XXXIII.

26) C. D. *annars manz*.

27) D. *bymale*.

28) C. *Star*.

IX. Hær six om værna ruff

Allir scolo værn hallda yuir æng til mikialsmæssa. yvir akær til þæs. at grind²⁹⁾ frys swa. at hon gangær³⁰⁾ hwarte op ællær attær. æn þrang vallda ællær miswæpri.³¹⁾ Nu can man vara illa viliapær. latær (³²sæþ sina til ængs³³⁾ standa. at þrangalöso³⁴⁾ male. can sipan spiæld uip sæþ hans coma. vari ogilt. nu sighær han þrang vallda. oc þön æi wallda. vari þæt a witnom sokna manna. raþe halfve næmd hvar þera. allir þe³⁵⁾ hallda lagha wærnir. varin allir saclösir. hvarsom fyrra rywær. hæti vip marcom prim. §. 1. Hvar-
108 som wærnalagha binda sic til. at byrghia hö. ællær corne annarsmanz.³⁶⁾ corn i dys sætia. oc hö i stac. oc garþ om sætia. þa hawe æghande æncte vald at lata þa³⁷⁾ længær vte standa³⁸⁾ þem til stapa burghiz³⁹⁾ hava.

X.⁴⁰⁾

Nv liggær urfiældær⁴¹⁾ i by. hwat þæt ær i akrom ællær i ængiom. han scal vara .XXX. famna a hvaria slind. han scal vara bapi stavapær oc ste-
napær. þær liggær til hwarte warþær⁴²⁾ ællær garþær. mæþan böndær bær-
gha⁴³⁾ sino. bærgi oc han urfiældi⁴⁴⁾ sinom. varþin æcki honom længær æa þe hawa sino burghit. Klandas þænne urfiældær fori manne. (⁴⁵væri han mæþ twem witnom oc tolf manna eþe. Ær urfiældær meri æn .XXX. famna

IX: pr. = I. BygnB. 41; UplL. VipB. §. 1 = UplL. VipB. 10: 2.
10: pr.; SML. BygnB. 7: pr. X = I. BygnB. 8: 1.

29) B. *grynd* scriptum est, at, puncto litt. *y* subiecto, i supra lineam add. scriba.

30) D. *gar*.

31) D. *miswærþe*.

32) C. *æng sina sæþ til &c.* Male.

33) Pro *ang*s. D. *ængs* scriptum est, at æ scalpro mutatum in *a*.

34) D. *þranglöso*.

35) C. D. add. *sum*.

36) C. D. *annars manz*.

37) *Lege þæt*. Cfr. UplL. VipB. 10: 2.

38) B. *Loco ultimae litt. a antea scriptum fuit e*.

39) D. *byrghiz*.

40) C. habet rubr. *hær sighs om vrfal-*
dar i by.

41) C. *vrfælder*.

42) C. *wærþer*.

43) D. *bærgia*.

44) C. *vrfældi*; et sic in sequentibus *vrfal-*
der &c.

45) B. *værhan* antea scriptum, fuisse videtur.

a hwaría slind. (⁴⁶oc ær æi garþær ællær varþa til þa gangi attær⁴⁷) i byskipt þæt mera ær. hafr han garþ oc varþ til urfiælz. vari sva mykin som ma. hawe fore fasta fæprene oc allda opal.⁴⁸) Klandar nocor þænna urfiæld. væri mæþ þrim witnom oc XVIII. manna eþe.

XI Hær six om legho ruff.

Leghir bonde man ællær cono. ganga a mat oc mala mæþ bonda. giora þön legho ruff fore stæmnodagh. hætin víþ tolf örom. (⁴⁹æltir oc bonde þöm bort fori stæmnodagh. hæti oc víþ slict sama. Takr legho mapær ællær legho cona fæsti pænning. oc haldær om ena nat. oc bær sipan attær hæti víþ þrim örom. rwækr⁵⁰) oc bonde þem bort. hæti oc⁵¹) víþ þrim örom. §. 1. Nu conno legho hion siuk varþa. ællær daghsværke niþær fælla.⁵²) briste swa mykit i legho som i dagsværcom⁵³) bristær §. 2. Legho stæmnor agho twa vara om arit.⁵⁴) fran pighizdaghom.⁵⁵) oc til martensmæssu. fran⁵⁶) martensmæssu oc attær til pighizdaga.⁵⁷) §. 3. Nu biuz manne legha ællær cono. 109 oc þe vilia æi víþ taca. þa gældi þan tolf öra þem hysir. æn swa ær witne til. at þe vilia æi víþ legho taka. oc ær legha buþin þem.

XII. Hær six om amærcan granna⁵⁸) víþ granna

Skær man a annan i deld enne ælldær⁵⁹) slar æng i deld enne. þær (⁶⁰ær attær gilde corn gen corne. hö gen hö oc ængin eþr mæþ. Awærkar

XI: pr. = I. BygnB. 51: pr, 2; UplL. §. 3 = I. BygnB. 51: 1; UplL. VíþB. 11: pr.

§§. 1, 2 = UplL. VíþB. 11: 1, 2.

XII: pr., cfr. UplL. VíþB. 12: pr.; SML. BygnB. 3.

46) D. om. oc — til.

47) C. om. attær.

48) C. allda opol.

49) C. later oc bonden &c.

50) Pro wrækær. D. sic. C. wraker.

51) C. om. oc.

52) D. læggia.

53) C. daxwærkin. D. daxwærkiom.

54) C. ar ett.

55) C. pingiz daghum.

56) B. Loco v. fran antea oc attær, ut videtur, fuit scriptum.

57) C. pingizdagh.

58) C. om. granna.

59) C. D. æller.

60) C. atter gælde corn &c.

han i deld annare.⁶¹⁾ þær ær oc attærgilde oc bot ængon mæþ. Awærcar han⁶²⁾ i þriþio deld. þær ær⁶³⁾ oc attærgillde. oc bot ængon oc eþr ængin mæþ. Awærcar han⁶⁴⁾ i fiorþo deld. þær ær attærgillde. oc bot mæþ III markær. Awærcar i fæmto deld attærgilldi oc mæþ III markær. Awærcar i sætto. attærgilldi oc mæþ III markær. æi warþær þön bot höghri. æn þo at awærcan se flere. Vari þætta a⁶⁵⁾ syna manna eþe. ær⁶⁶⁾ þær varo til næmdir.⁶⁷⁾ vare samo lagh om ængiar som om akrrar §. I. Æria mæn forar. ællær vafa vaf i ængiom. ær ræt⁶⁸⁾ i rwaom⁶⁹⁾ oc rwanct⁷⁰⁾ i miþio. lig-gær⁷¹⁾ e vaf a sama manne. gællde attær þæt han takit hawær. mæþ mæ-tanzmanna⁷²⁾ eþe oc vari saclös. ær wæghanda vaf. vafit a ýmsa. varin þaþir saclösir.

XIII. Hær six om awærcan bolstaþa mællom.

Nv gior en granne (⁷³op gærþ a annars bolstad. ællær twer ællær fieri ællær oc⁷⁴⁾ allir grannar i bynom æro annatigia a akær ællær æng. ællær oc romna rupur.⁷⁵⁾ þa scal wæþia þrim marcom fori ena awærcan om ett ar. vitær han om ar fieri. dyli mæþ tolf mannom. ællær böti III markær. vitær manne awærcan om tu ar. ællær þry. dyli mæþ næi. oc tolf manna eþe. 110 Falz han⁷⁶⁾ at eþe. böti .VI.⁷⁷⁾ markær. Gitær eþ giort oc gangit. þa böti þe awærcan. som han war bar oc atakin oc fori þöm⁷⁸⁾ vari han saclös. som han eþin giorþe. Fallr han at eþe. þa combær æi þrim awærcum⁷⁹⁾ höghra

XII: 1 = SML. BygnB. 4.

XIII: pr. = UplL. VþB. 13: pr.

61) C. *andre*.

62) D. om. *han*.

63) D. om. *ær*.

64) C. *man*.

65) C. *i*.

66) C. *sum*.

67) B. *næindir legi posset*.

68) C. *rær*. D. *þæt*. Male.

69) Pro *wraom*. C. *wraom*. D. *rwa om*.

70) Pro *wranct*. C. *sic*.

71) D. *ligge*.

72) C. *metz manna*. D. *mæz manna*.

73) C. *vpyærþ*. D. *vp garþ*.

74) C. om. *oc*.

75) C. *romna ryþiur*.

76) C. om. *han*.

77) D. *III*.

78) C. *þön*.

79) C. *sic*. B. *a wæghiom*. D. *awæghiom*.

(⁸⁰en til IX. markær. haþe mæþ waþiom⁸¹) oc vitnom.⁸²) §. 1. (⁸³Dela mæn om (⁸⁴hombla garþa. oc ær hombla garþær vtan tæ oc tomta ra. hafr han awisning som farit oc fict⁸⁵) hawær. nyte sialwær ærwoþe⁸⁶) sitt. hafr ænga awisning. skiptin⁸⁷) æfte þy. som hwar a j by. liggær humbla garþær innan tæ oc tomta ra. taki hwar æfte þy han 'a⁸⁸) j. by oc bolstap.

XIII. Hær six om scogha awærcan.

Hoggær man dövþa las j scoghi annars manz. varþær, bar oc atakin. böti örtoghar IX. swa fori annat. oc swa fori þriþia. Hoggær fiorþa⁸⁹) las böti III. markær. æn han warþær bar oc atakin. ær æi bar oc atakin. vari⁹⁰) sic mæþ næi oc tolf manna epe. §. 1. Hoggær man timbær j annars scoghe. hoggær las ett.⁹¹) böti III. öra. swa fore annat. oc fore⁹²) þriþia. hoggær fiorþa.⁹³) böti III. markær. §. 2. Nu löpir man næffr⁹⁴) j scoghe annars manz.⁹⁵) takr manzbyrþe ena. böti III.⁹⁶) öra. swa fore andra. oc swa fore þriþio. takr fiorþo.⁹⁷) böti III. markær. Akr han til ællær mæþ hæsti leþir bort. ællær ror til. böti III. markær. §. 3. Nu hoggær man löfstak j scoghe ællær slar höstac. ællær löpær næfra bunca oc latær quart j scoghe standa hawi forgiort ærfvopi sino. oc ængon bot at. förir han bort. oc warþær bar oc atakin. böti III. markær. combr a gato oc skriþanda mæþ. stande fore mæþ tolf manna epe. falz at epe böti III. markær. §. 4. Nu hoggær man

XIII: 1 = I. BygnB. 24.

XIII = UplL. ViþB. 14: pr, 1 - 5, 9, 8, 10 - 12, 6, 7, 13.

80) D. æn. C. til æn IX &c.

81) C. D. wæþium.

82) witinu legendum videtur.

83) C. inc. cap. XXXIX.

84) D. om. hombla garþa. oc ær.

85) C. D. sic. B. fict.

86) C. ernopþ.

87) D. skipin.

88) D. om. a.

89) C. farþa.

90) Pro væri. C. D. sic.

91) D. oc. Male.

92) D. om. fore.

93) C. farþa.

94) C. næfwer. D. nawer.

95) C. add. scoghe.

96) C. om. III.

97) Lege fiorþa. C. farþo.

- 111 manzbyrþe mæþ ra hasl j scoghē annarsmanz⁹⁸⁾ öri bot at swa fori andra oc þripio Hoggær⁹⁹⁾ las ællær baz farm. sæx öra bot at swa fore annan oc þripia. alla öra bot take malsæghande sialwær. hoggær fiörþa¹⁰⁰⁾ las af ra hasl¹⁾ böti²⁾ III. markær.³⁾ §. 5. Hoggær man ek axols dighra⁴⁾ j scoghi annars manz. öri bot at swa fori andra oc þripio. Hoggær las. ællær⁵⁾ bazfarm. III. markær bot at.⁶⁾ swa fori annan. oc⁷⁾ þripia. æi warþær oc þe bot mere. §. 6. Nu⁸⁾ hoggær man ek oc⁹⁾ aldo. varþær bar oc atakin. böti fori III. markær. swa fori andra oc þripio. ær æi bar oc atakin. væri mæþ eþe tolf manna. Haffr han¹⁰⁾ loff ællær lægho fore sic. standi þæt fore hanom. Hoggær eki scogh swa. at han stander a stubba tæl af aprom. tæl þær til tio¹¹⁾ æro. oc tio¹¹⁾ fleri. ær bar oc atakin. söke mæþ þrim witnom oc þrætoltom eþe. oc hin böti .XL. markær¹²⁾ til þræskeptis. orkar hin æi sökia. þa gange vndan mæþ witnom þrim oc .XVIII. manna eþe §. 7. Nu löpær man ek manz j scoghe. warþær bar oc atakin. böti III. markær. swa fore andra oc þripio. han ma þan man binda oc hupstruca.¹³⁾ æn han æi botom orcar. oc þo scal han a þinge laghlica viþ bindas. fori barclöpo ællær scoghabrænno.¹⁴⁾ þær stande hwarte fore loff ællær legha. hwat þæt hælleder barcas ællær bränniz.¹⁵⁾ vari alt om en lagh. §. 8. Nu ma ængin æghande ek hogga ra. hvarte fleri ællær fære. vtan alldra æghanda loff. som i þem by agho. ællær¹⁶⁾ han hæte viþ laghabotom som fyr ær sact. standær ek innan akrmale¹⁷⁾ manz. þa ma at saclöso hona op hogga. §. 9. Hoggær
- 112 man apald j scoghe annars manz ær minna æn bæro træ. böti III. öra swa fori andra oc þripio. hoggær fiörþo.¹⁸⁾ (¹⁹⁾böti fulla III. markær. Nu hog-

98) D. C. *annars manz.*99) C. *add. man.*100) C. *fiörþa.*1) B. *la primum scriptum fuit.*2) D. *sic.* B. C. *om. böti.* Cfr. not. 3. *sequentem.*3) C. *add. bot at.*4) D. *axols dighran.*5) C. *oc.*6) C. *add. oc.*7) C. *add. fore.*8) C. *om. Nu.*9) C. *æller.*10) D. *om. han.*11) C. *nio.*12) B. *v. markær omissa supra lineam est addita.*13) C. *hustryca.*14) C. *scoghbrænnor.*15) C. *brinniz.*16) C. *vtan.*17) C. *akra male.*18) C. *fiörþo.*19) C. *om. böti — fiörþo.*

gær man apald þæt bæro træ ær. sex öra bot at. swa fori andra oc þriþio. Hoggær fiarþo.²⁰⁾ böti III. markær. §. 10. (²¹Nu takr man annan j scoghe sinom. han ma taka aff honom öxe.²²⁾ ællær clæpe hans. oc come ængo duli²³⁾ viþ. som bar oc atakin var. vtan han have loff ællær lægho fore sic. Fyllir han loff ællær leggho fore sic. þa take attær clæpe sin. oc varin bapir saclösir Dela þer bapir. sigr han sic vara ræntan. ællær oc j sialfsins scoghe takin vara. ællær annarstap.²⁴⁾ hwar þæt ær.²⁵⁾ þa standi þæt a þæs vizorþpom. aftæctina giorþe. æn han witne hafr tweggia manna. ær²⁶⁾ þær varo. oc a sagho. vil han binda lofwitne a han. binde mæþ witnom tvem oc epe tolf manna §. 11. (²⁷Nv vilia mæn scoghe skipta. oc somi æghanda vilia oskipt haua. þa giffs þæm vald oc vizorþ²⁸⁾ som²⁹⁾ skipta vill. oc bymal³⁰⁾ will a bæra.

XV. Hær six om sköghning oc om³¹⁾ gildri.

Nv ma ængin j annars scogh ganga mæþ gildri. vtan æfte biorn. oc ræff. oc wargh. þem³²⁾ ma hwar saclöst dræpa. §. 1. Hwilikin bonde æi hafwær fioghora³³⁾ famna wargha næt. hæti viþ þrim örum. vari en fæ þera sialfra.³⁴⁾ Warþe hwar swa wargha garþom som wærna garþom. §. 2. Gior man gildre j scoghe annars.³⁵⁾ warþær bar oc atakin. böte III. öra. ællær wære mæþ epe tolf manna. falz at epe böte som³⁶⁾ fyr ær sact. §. 3. Nv ma ængin ganga j scogh annars manz. ællær sialfsins æfter ycornom. fore wintær nat. gangær han fyr.³⁷⁾ oc warþær bar oc atakin af grannom (³⁸⁾ællær

XV: pr. = UplL. ViþB. 15: pr.

§§. 2, 3 = UplL. ViþB. 15: pr, 1.

20) D. *fiarþo.*

21) C. inc. cap. XLI.

22) C. add. *hans.*

23) D. *dyl.*

24) C. add. *e.*

25) D. add. *kalz.*

26) C. *sum.*

27) C. inc. cap. XLII.

28) C. D. sic. B. *vizorþær.*

29) C. om. *som.*

30) D. *bya mal.*

31) C. om. *om.*

32) C. *þe.*

33) C. *fiora.*

34) D. om. *sialfra.*

35) C. add. *manz.*

36) D. om. *som.*

37) C. *fore.*

38) C. om. *ællær nagrannom.*

113 nagrannom takr alt saman man oc gildre böte III. öra. take þæt op (³⁹ær scogh agho. dræpær oc æftir ware frug dagh⁴⁰) j fasto böti slict sama. Nv vil han æi böte fare þa til þings oc söke wt III. öra oc a III. markær. warpær han⁴¹) æi bar oc atakin. væri sic⁴²) mæþ epe tolf manna.

XVI. Hær six om aværcan a⁴³) fiske watn.

Gior man wærka a bolstaþ annars manz. þa hawe fore giort⁴⁴) arwope sino oc böti III. markær. Nu læggær man miærþa⁴⁵) j annarsmanz⁴⁶) wærka. ællær sänkir miærþa⁴⁷) niþr j annars manz⁴⁸) watn. læggær næt ællær far mæþ elde oc liustro. vtan fisklec.⁴⁹) ællær mæþ hwaria handa fiskning þe fara. þa⁵⁰) böte III. öra. far man mæþ⁵¹) fiskitolom j annars manz fiske watn i fisklecom. þa böti III. markær. mæþ hwaria handa fiskning þæt hælzt ær. §. 1. Draghær man not j annars-manz fiske watnom. hwat þæt ær j fisklecom ællær vtan. þa take þan notena som fiskewatn a. oc þan böte III. markær olovandis for i annars fiske watn. orcar han lofve⁵²) ællær legho. varin bapir saclösir. orcar æi böti som fyr ær sact. Hafve þyldær æi wald at binda loff a þan sama vtan en tima. Dyl han at han æi⁵³) takin var a hans goz. som æfte kerir. þa fülle þan⁵⁴) witne⁵⁵) til hans som aftectena giorþe. mæþ twem witnom oc tolf manna epe. oc siþan böte hin III. markær.⁵⁶) (⁵⁷Dela þer. oc sighr han þe aftæct⁵⁸) af sic wara rænta.⁵⁹) ællær stolna. þan som latit hawær. þa have þan wizord aftæct giorþe. vi-

XVI = UplL. VipB. 16.

39) C. þe sum scogh &c.

40) C. wara fru dagh. D. ware fru dagh.

41) C. om. han.

42) C. om. sic.

43) C. D. i.

44) C. forgiort.

45) C. D. mæþa.

46) C. D. annars manz.

47) D. mæþa. C. om. h. v.

48) C. om. manz.

49) D. fiskalec.

50) D. om. þa.

51) D. om. mæþ.

52) C. loff.

53) C. om. æi.

54) D. han.

55) C. add. in.

56) C. oras (pro öra).

57) C. inc. cap. XLV; sed adposito signo (+) indicavit scriba h. v. errato esse scriptam.

58) C. aftecte.

59) B. ræntan scriptum est, at ultima litt. deleta.

ta⁶⁰) mæþ twem⁶¹) mannom.⁶²) hwat þæt war takit rætlica ællær æi nu orcar han æi þöm witnom. þa vari saclös þan aftæct war af gior. oc hin böte ransbot (⁶³orætlica af androm toc. oc þylic ransbot ær æcke⁶⁴) mere æn 114 III. markær. (⁶⁵Forir alla þa sakir som man warþær æi bar oc atakin. þöm skils allom lagh fori sic. hwar æftir sinom brutom §. 2. (⁶⁶Nu dela tve om fiski watn. sighr annar sic mere⁶⁷) lot hawa⁶⁸) i watne oc annar⁶⁹) minna aff fiscom. þa sighær þan som⁷⁰) skipt⁷¹) wil a læggia. Nu vill iac lutt min vita aff hwassom oc wærcom.⁷²) þa gifs þem wizerþ skipta will. han scal beþas skipt fore grannom sinom. oc fore⁷³) soknamannom. syn han hanom ræta skipt. oc far siþan lot hans oskiptan. þa böte III. markær. far han oc siþan skipt ær olovandis. þa böte hwart⁷⁴) æfte sinne awærkan. §. 3. (⁷⁵Nu liggia sund ællær ströma innan (⁷⁶ællær vtan bya bolstapa.⁷⁷) þær agho allir wærcæ byggia som iorþæghandar æro. æn þe wilia. oc þo bygge⁷⁸) hwar æfte þy som⁷⁹) han a j (⁸⁰bymaleno oc j tompinne. §. 4. (⁸¹Hwar som spillir⁸²) not fore androm manne. hogger swa sunder. at hon ær⁸³) ængo nyt. þa böte attær scapan oc mæþ III. markær. Spillir man nætiom. ællær mærcprom. ællær hwaria handa fiskitolom þæt hælzt æro. þa böte III. öra. oc scapan mæþ.

60) C. *witi*.61) D. add. *witnum*.62) C. *witnum*.63) C. om. *orætlica* — *ransbot*.64) C. *æi*.65) C. *Fore*; hoc loco inc. cap. XLVI, quamvis litt. numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 73. pag. 79.

66) C. inc. cap. XLVII, omissis tamen in marg. litt. numeralibus. Cfr. not. 73. pag. 79.

67) C. *mera*.

68) B. Loco posterioris a alia quaedam litt. antea fuit scripta.

69) Lege *hawær v. hawa*. Cfr. UplL. VjþB. 16: 2.70) C. om. *som*.71) D. om. *skipt*.72) D. *mærcom*. Male.73) C. om. *fore*.74) D. *hwæt*.

75) C. inc. cap. XLVIII; litt. vero numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 73. pag. 79.

76) Verba: *ællær vtan* delenda esse videntur. Cfr. UplL. VjþB. 16: 3.77) C. sic. B. D. *bolfasta*.78) D. *byggia*.79) C. om. *som*.80) C. *bymaleno oc tompinne*.

81) C. inc. cap. XLIX, quamvis litt. numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 73. pag. 79.

82) B. Loco litt. *p* antea scriptum fuit *k*.83) B. v. *ær* omissa supra lineam est addita.

XVII. Hær six om by anit.⁸⁴⁾ oc bolstaða skiæll.⁸⁵⁾

Allæ⁸⁶⁾ bya agho⁸⁷⁾ vara mæþ ra oc rör om lagþir. liggær ra oc rör bya mællom ware þæt varit hafr. ær æi ra oc rör til. oc æro gambli⁸⁸⁾ garþar til oc fornir bya mællom. (⁸⁹⁾giffs oc þem wald oc wizorþ. liggær a bya mællom. þa ma oc þær wara bolstaða skiæll. æn æi ær ra oc rör til. Nv liggia byar twer. sipolanger uip sund ællær sio. þa hawe halwan sio hwar
 115 by. Liggær flut humlbær⁹⁰⁾ i sunde hawe þan flut holm⁹¹⁾ han gitær fæst-
 vip land sitt. oc halde fore ærwoþe sitt. §. 1. Nu dela mæn om ra oc rör. sikhær annar⁹²⁾ sic hawa kroc ra oc annar ræta⁹³⁾ ra. þær scal syn til⁹⁴⁾ næmnas. raþe halwe syn hwar þera kiærænde oc swarande. Giffs kroc raom wald oc wizorþ. æfte syna manna witnom. löpær swa (⁹⁵⁾staffr som ræffr. §. 2. Dela soman⁹⁶⁾ bygþir byar twer om ra oc rör. aghi hvarghin wald vndi annan ganga. æi j tomta ra. oc æi j⁹⁷⁾ farwæghs ra. letin æftir raom androm. Dela soman bygþær byr. oc öpis byr. hafr öpis by⁹⁸⁾ ra oc rör. giffs öpis by wald oc wizorþ. ær æi ra oc rör til.⁹⁹⁾ liggi til þæs by han fyrra la. §. 3. Dela soman byar twer om bolstaða skiæll. þe¹⁰⁰⁾ agho þapir til hvndæris þings coma. kiærænde¹⁾ oc swarande. oc wæþia baþe þrim marcom. vndi hvndæris syn. raþe halfve syn hwar þera. sæx mæn næmne hwar þera. þe tolf agho leta hwar þera sannare hawær. Sipan þe hawa þæt²⁾ synt oc set. þa agho þe a hunderis³⁾ þinge witna hwat sant ær⁴⁾ om þæt

XVII: pr, 1-3 = UplL. VipB. 17: pr, 1, 2, 4.

84) C. *bya anit*. D. *byæranit*.

85) D. sic. B. C. om. *skiæll*. Cfr. ind. capp. pag. 79.

86) C. *Alle*.

87) C. D. sic. B. *agh*.

88) C. Litterae quaedam (*wa*, ut videtur) ad-ditae sunt, at deletae.

89) C. D. om. *giffs* — *mællom*.

90) B. *flut humbær* scriptum est, at litt. l omissam in marg. add. scriba, adposito signo indicans eam inter litt. *mb* esse inserendam. D. *fluthomlber*. C. *fluthulmar*.

91) C. *flothulm*.

92) C. om. *annar*.

93) C. *ræt*.

94) C. *a*.

95) C. *ræffr sum staffr*.

96) C. om. *soman*.

97) C. D. om. *j*.

98) D. *öpis byr*.

99) C. om. *til*.

100) C. D. *þa*.

1) B. Loco litt. *kiær* antea, ni faller, *sra* fuit scriptum.

2) C. om. *þæt*.

3) C. D. *hunderis*.

mal. Nu wilia þe höghra wæþia. þæs hawa þe wald at wæþia undir folk-
 lanz syn. þa a wæþning⁵⁾ vara atta markær. Nv ær folklanz⁶⁾ syn⁷⁾ aco-
 min. þa scal þæt gilt vara som hon gior. þa scolo syna mæn þæt⁸⁾ æfttir j
 næsto þrim lagha þingom annatigge⁹⁾ wæþ gilla ællær fælla. ællær böte
 hwar þera III. markær. Vare gillt ær mere delin af syna mænnom¹⁰⁾ gior.
 Nv sighær lænsmaþr at þe hawa æi til buþiz j lagha þingom. þe sighia hawa
 til buþiz. stande þæt a tolf mannom. fore hwem ær¹¹⁾ hunderis¹²⁾ syn fællir.
 vare fallin at þrim marcom. Fore folklanz syn vare fallin at atta marcom. 116
 oc æi höghra. Hwarion¹³⁾ synin hælldær fællir fore þem. varin fællnir¹⁴⁾
 fore hæne. oc æi fore¹⁵⁾ þapom. þola þer eþen fore hundæris syn. þa ha-
 win æcke wald at wæþia undir folklanz syn. Hwar som næmpnis i syn.¹⁶⁾
 oc ær æi sialwær at kirkio ællær a þinge. vare þan man saclös. (¹⁷⁾Hafwin
 alle wald onde¹⁸⁾ conung wæþia. Hwa¹⁹⁾ som wæþiar a mot folklanz syn
 onde¹⁸⁾ conung oc tappar wæþ²⁰⁾ sin. hæti vip XL. marcom. §. 4. (²¹All
 þön mal syn scal til næmpnas. þær scal rætær malsæghande fore wara. Far²²⁾
 syna man²³⁾ oc ær æi²⁴⁾ malsæghande fore. böte III. markær. Hwar som
 oc²⁵⁾ j syn far oc ær æi næmder böte III. markær. Ware ængon syn²⁶⁾
 gilld. utan þön wæþ ganga fore. þiæla synir²⁷⁾ allar som hawas æfter win-
 tær nat. til stawa ællær stena. varin allar ogilldar. §. 5. (²⁸Nv uilia mæn

§. 4 = SML. BygnB. 22: 2.

§. 5 = UplL. VipB. 17: 5.

4) C. om. ær.

5) C. wæghþning.

6) C. add. nend.

7) B. Loco litt. n antea a, ut videtur, fuit scriptum.

8) D. þær.

9) C. annatigga.

10) B. Loco ultimi n antea scriptum fuit gi. C. D. syna mannum.

11) C. þær.

12) D. hundæris. C. hundaris.

13) D. Hwærium. Male.

14) C. falnir.

15) B. Inter v. fore et sequentem b scriptum at deletum est.

16) B. Litt. n omissam supra lineam minio add. scriba.

17) C. inc. cap. LI.

18) C. D. vnde.

19) D. hwar.

20) D. mæþ.

21) C. inc. cap. LII.

22) C. fara.

23) C. D. syna mæn.

24) C. add. rætir.

25) C. om. oc.

26) C. om. syn.

27) C. þiæla synir.

28) C. inc. cap. LIII.

bolstape mæþ gærpe²⁹) skilia. þær soman coma gærpe tu. saen ællær osæn. ællær oc annat ær³⁰) osait. þær a hwar by halwom garpe warþa. Nu coma soman aktrar oc ængiar annars byar þær a hwar by halwom garpe warþa. Coma³¹) soman ængiar twægga bya. þa haldi halwan garþ hwar by. Nv mötir hiorþ waldær akrom ællær ængiom annars byar. halde þa þen garþom oppe som akra ællær ængiar a. oc þan site saclös hiorþwall a. Mötir scoghær akrom ællær ængiom annars by. vare lagh samo Mötas hiorþwalla tve. hwar af sinom by. þo at annar se minne hiorþwaldær æn annar. þa ma clöff om. clöff ganga. oc hwarghin fore androm intaka. vtan annar bolstapær
 117 vili sialwær om sic gærþa. Mötas³²) bya twer. hafwær annar hiorþlöt oc annar ænga. þa leghe þan fore sinne hiorþ swa som han til combær. oc þem asæmbær. þan ænga aghær³³) sialwær hiorþ löt. Nv gærþir bolstapær gard a annan. ællær oc man gærþir garþ a annan. oc witnar swa syn. þön þe bapi næmt hawa. take op garþ oc böte .III. markær.

XVIII. Hær six om ra oc rör oc rabrut.

Rör ær þæt som fæm stena æro. fiure vtan oc en j miþio. fiure ællær þre stena magho rör heta. æi magho fære³⁴) stena bolstaz skel heta. Dela soman tve stenæ oc en sten. giffs twestene³⁵) wizord. Dela soman tve stene³⁶) oc þræstene.³⁷) giffs þræstene³⁸) wizorþ. fiure stena hawa wizorþ fore þrim. oc fæm fore 'fiurom. fæm stena scolo j hwariom tomta ra liggia. J farwæghs ra magho þre stena liggia. swa³⁹) oc i urfialz⁴⁰) ra. J akra skip-tom oc teghskiptom. þær ma twa stena ra calla. Staka oc sten oc⁴¹) bien⁴²)

XVIII: pr. = Upl. VþB. 18: pr.

29) Pro garpe. C. sic; add. at. D. gærpe scriptum, at æ scalpro mutatum in a.

30) C. om. ær.

31) D. Comber.

32) D. Möta.

33) C. a.

34) D. om. fære. C. flere. Male.

35) C. twestena.

36) C. D. stena.

37) C. D. þre stena.

38) C. þre stene. D. þrem stenum.

39) C. om. swa.

40) C. vrsalz.

41) C. add. sten.

42) C. D. ben.

mæþ. ma ra calla. (⁴³Staka oc sten ma ra calla. (⁴⁴Ben oc sten ma ra calla. (⁴⁵En sten giffs ængon⁴⁶) wizord. Nv can æi ra ællær rör til wara. ællær garþær.⁴⁷) vari þa bolstapa skæl j miþiom aom ællær sundom. §. 1. Gior man ra oc rör a bolstap annars. ællær ryfwær þön rör rætlica agho liggia. varþr bar oc atakin böti III. markær fore ett. oc⁴⁸) swa fore annat. oc swa fore þriþia. ællær være mæþ eþe tolf manna. oc læggins þær rör⁴⁹) attær nyþær⁵⁰) som fyr lagho. mæþ domom oc skælom. §. 2. Nv ma ængin bolstaz ra op taka. ællær niþær sætia vtan (⁵¹allir iorþ æghanda þær viþr sein som j by agho. oc domær se a þinge giwin til. Læghs tomta ra ni- 118 þær. þær scolo' allir⁵²) æghanda wiþ vara. æi þorff þær til a þinge dom taka.

XIX. Hær six om hiorþlötir oc scogha bya mællom.

Liggær löt bya mællom. æro rör oc ra til vare þæt varit hafwær. æro æi rör ællær ra til hawe halwa löt hwar by. Liggær döfwipa scoghær bya mællom. æro rör oc ra til. vari þæt varit hafwær. æro æi rör oc ra til hawe halwan scogh hwar byr. Liggær wærn callapær scóghr bya mællom. æro rör oc ra til. vari þæt⁵³) varit hawær. æro æi rör oc æi⁵⁴) ra til þa a han skiptas til öra oc⁵⁵) örtogha.

XX. Hær six om almænnigia⁵⁶)

Liggær almænnigær bya mællom ællær bolstapa.⁵⁷) æro rör oc ra til.

XVIII: 1, cfr. I. BygnaB. 20: pr.
§. 2 = UplL. ViþB. 18: 2.

XIX = UplL. ViþB. 19.
XX = UplL. ViþB. 20: pr, 3.

43) D. om. *Staka oc sten ma ra calla.*
44) C. om. *Ben — calla.*
45) D. *Enum stene.*
46) C. D. sic. B. *ængom.*
47) C. *garþir.* D. *garþar.*
48) C. om. *oc.*
49) C. sic. D. *rör.* B. *rö.*
50) C. D. *niþir.*

51) C. *alle malsæghande.* Male.
52) D. om. *allir.*
53) D. *þær.*
54) C. D. om. *æi.*
55) C. D. sic. B. om. *oc.*
56) D. sic. C. *almænnigia.* B. *almæn-
gia.*
57) D. *bolstapa.*

vari þæt varit hafwær. æro æi rör oc ra til þa take hwar by halfwan almenning Liggia oc om en almenning flere bya oc æro⁵⁸⁾ til bya skizel mællom. take slict by som by. hwat han liggær fore mera ællær minna. Liggær almæningær hundara mællom. æro æi rör oc æi⁵⁹⁾ ra til. hawe halwan almenning hwar. §. 1. Æncte hundære ællær bolstaþr ma annars almæning fara ællær fikia. hwarte j scoghom ællær watnom. vtan han hæte vipær lagha botom. ællær hafwær loff ællær legho fore sic. Hwar⁶⁰⁾ som almæning far oc fikir. varþe han broom⁶¹⁾ oppe. Liggær almæningær⁶²⁾ orudder ællær obroaþær. þa aghr alt hvndæri ryþia oc broa. ællær böta⁶³⁾ lagha bötaer hwart⁶⁴⁾ æfter sinom brutom. Hwar som almæning vill fara. han scal a hundæris þinge lof til taca.

XXI. Hær six om nyar opgærþir.⁶⁵⁾

Gior man opgærþir til akærs. vtan wærnar. han a þæt sa oc af taka om 119 þry ar. oc sipan til skiptis bæra. æn æi ær awisning til. (⁶⁶⁾Jær awisning til hawe fore⁶⁷⁾ fasta⁶⁸⁾ fæþrine oc allda opal. þær til han ryþær gen ruddo oc brötir gen brötto. þa skiptin baþir illo oc baþir⁶⁹⁾ goþo. Æro samo lagh om ængiar. æn han ryþr vtan wærnar. hawe æcke⁷⁰⁾ wald at giora op (⁷¹⁾innan wærnar mera æn han bær til i ræto bya male.

XXII. Hær six om mylnor⁷²⁾ oc watn tæppor.⁷³⁾

Nv can mylnostaþr⁷⁴⁾ bolstaþa mællom liggia. hawi⁷⁵⁾ halwan mylnostaþ

XXI = UplL. VipB. 21: 1. Cfr. I. BygnB. XXII = UplL. VipB. 22.
10.

58) Adde æi. Cfr. UplL. VipB. 20: pr.

59) D. om. æi.

60) C. hwa.

61) D. brotum. Male.

62) C. sic. D. almanningær. B. almængær.

63) C. böte.

64) C. hwar.

65) D. sic (vpgærþir). C. vpgærþær. B. opgærþir.

66) D. ær. C. om. Jær — til.

67) D. om. fore.

68) D. add. oc, at huic v. puncta sunt subiecta.

69) C. om. baþir.

70) C. æi.

71) C. om. innan wærnar.

72) C. mölnor.

73) B. watne tæppor scriptum est, at punctum litt. e subiectum.

74) C. mölno staþir.

hvar bolstaþær swa lanct som hans byaland ræckir Nv liggær⁷⁶⁾ mylnostapr innan by oc bolstaþ.⁷⁷⁾ þa scal bryta til öra oc örtogha. take swa hvar sin lot þær af. som han aghær j tomt oc i akrom oc ængiom. Nv conno mylnostapr mællom bolstaþa⁷⁸⁾ liggia twer ællær þrir. þa ma þæm til marclanda⁷⁹⁾ bryta. þa hafwær hvar wald sin mölnostap⁸⁰⁾ at byggia. ællær niþær⁸¹⁾ fælla. §. 1. Nu ma ængin mylnostap androm til scaþa byggia. æi owan swa at han (⁸²watn tæppir swa at þæt gange op a akær ællær æng. oc æi⁸³⁾ swa niþan fore. at þæt qvafr⁸⁴⁾ fore hanom som owan byggær. Nu fa þer at dela. sighær annar swa bygpt wara at spilt ær akær oc æng fore hanom. þa scal þær til syn næmnas tolf mæn. rapæ hwar þera halfre⁸⁵⁾ syn. Swæria þer tolf swa. at⁸⁶⁾ þe bygning gior ængin scaþa. þa ma hans bygning⁸⁷⁾ saclöso standa. Svær synin swa.⁸⁸⁾ at þe bygning gior scaþa annatyg⁸⁹⁾ a akær ællær æng. þa scal þe bygning op casta. oc han böte III. markær som⁹⁰⁾ hana⁹¹⁾ bygþe. Nv stæmmiz⁹²⁾ þe qværn vtan ær bygþ.⁹³⁾ swa at hon gitær æi gangit owan ær til. oc witnar swa syn. take op oc ryme oc böte III. markær. Samo lagh æro om wærka som om mylno 120 damma. Ængin ma androm til scaþa byggia. oc ængin androm sitt fortaca. vtan han hæte wiþr slico samo botom som nu⁹⁴⁾ ær sact. §. 2. Kan folk lyta döþ af watn qværn ællær wæþr qværn. ligge j wapa. gældom. VII. marcom. Falldær j fæ oc dör. ligge ogilt. §. 3. (⁹⁵Liggær sund bya mællom.⁹⁶⁾ hun-

(§. 1, cfr. I. BygnB. 95.)

75) B. Loco litt. *ni aliae quaedam litt. antea fuerunt scriptae.*

76) D. om. *liggær.*

77) D. *bostad.*

78) D. *bostapa.*

79) D. C. *markland.*

80) C. D. *mylno stap.*

81) C. om. *niþær.*

82) D. *watntæppir.*

83) C. om. *æi.*

84) D. *quæfr.* C. *qvæwer.*

85) C. D. *halwe.*

86) D. *a.*

87) C. add. *at.*

88) C. iterum habet verba: *at þe bygning gior ængin scaþa. þa ma hans bygning at saclöso standa. Svær synin swa.*

89) C. D. *annatiggia.*

90) C. om. *som.*

91) C. *hona.*

92) C. add. *vt.*

93) D. *bygh.*

94) C. *fyr.*

95) C. inc. cap. LIX.

96) D. add. *æller.*

dæra. ællær folklanda lepsund⁹⁷) a vara tolf alna Bret allðra manna leþ. Bata leþ sæx alnar. som æi ær almanna leþ. Hwar som mera tæppær böti III markær.

XXIII. Hær⁹⁸) six om broar oc scaþa j bro.⁹⁹).

(¹⁰⁰Þorwo bymæn sialwer broar¹) wiþ. andra æn þe som almmanna wægh höra til þa vill en byggia. annar fælla. þa gifs þem wald oc wizord ær²) byggia vil. oc þan³) böti III öra som bro niþr fællir. oc byggia siþan. Allir agho þe bro byggia. som bro uiþ þorwa. oc hinir sein saclösir. æi þorwa bro uiþr. Nu liggær bro bya mællom ællær bolstaþa. (⁴ællær almanna wæghær ær all oför.⁵) hon ær gild mæþ sæx örom taki⁶) halft cunngær. oc halft syna mæn. Ær bro skipt. gælldi þan som fællir.⁷) oc þan vari saclös sin lot byggir. Wæþias op⁸) a bro. vinnen ællær tappin (⁹þrim marcom. (¹⁰þa þræskiptas. §. 1. Broa synir æro XIII nattom æfter pighiz dagha¹¹) oc XIII. natom æfter mikialmæssu.¹²) þa scal læns maþr syn hawa til broa aghi wald ænga flere hawa. vtan at malsæghande se¹³) fore. som scaþa hawær fangit j þere¹⁴) bro. §. 2. Swær syn bro niþr þær som æi hawær bro¹⁵) fyrri¹⁶) varit. þa scolo æghander XIII.¹⁷) nata dagh hawa. bro þa 121 samo¹⁸) byggia. hawa þe æi þa hona bygþt. hætin viþ¹⁹) sæx örum. §. 3. Fiurar²⁰) æro broar j landæ varo hwarion þera ær gilld mæþ XL. marcom.

XXIII: pr. = UplL. ViþB. 23: pr.

97) D. *leþisund*.

98) C. D. sic. B. *Hæx*.

99) C. D. *brovm*.

100) C. *þorwa byamæn*.

1) B. Loco litt. o antea scriptum fuit a.

2) C. D. *sum*.

3) D. *þa*.

4) Legendum videtur: a v. viþ almanna wægh; nisi quaedam hic omitta sint. Cfr. UplL. ViþB. 23: pr.

5) C. *vfört*.

6) C. *taker*.

7) C. *fælle*.

8) C. om. *op*.

9) D. *.III. marker*.

10) C. om. *þa þræskiptas*.

11) C. *pingizdagha*.

12) C. *mikialmæssu*. D. *miclasmæssu*.

13) D. om. *se*.

14) C. om. *þere*.

15) D. om. *bro*.

16) C. *fyr*.

17) C. D. sic. B. *.XIII. ut videtur scriptum fuit, at haec extrita sunt*.

18) C. *sama*.

19) D. om. *viþ*.

20) D. *fyrar*.

þæt ær en.²¹⁾ oppogha bro. annor hærwaz bro. þriþia²²⁾ arosa bro. fiorþe²³⁾ sægho²⁴⁾ bro. ær fiorþongær²⁵⁾ ogilder j bro. hætin wiþ .X. marcom. ær ogild half. XX. markær.²⁶⁾ ær all ogilld. XL. markær. J þæmma²⁷⁾ aom a þriþiongin²⁸⁾ löpa lös j watne. §. 4. Nu can bro bort ganga²⁹⁾ mæþ ofsinnis³⁰⁾ watn. ællær eld. oc ær þy oför. e hwar³¹⁾ hon liggær hælzt. bolstapa mællom. ællær hundare.³²⁾ ællær folklanda. þær³³⁾ agho þer færío. ællær flo-ta halda. þær til broen ær bygþ.³⁴⁾ Nv liggær bro þe ofsinne³⁵⁾ ma æi at coma. hon a j allom timom gild vara. §. 5. Nv can folk i bro scapa liutær. oc dör þær aff. liggi j vapa gældom .VII. marcom. Nu can ben ællær arm-bær brysta.³⁶⁾ liggi alt j vapa gældom. Nu brytær hæstær sic j bro. liutær döþ af. ligge rinnari j tolf örum. gangare j þrim marcom. sciut j marc. örs j .VI. marcom. oxe j. marc. ko j half marc. quighande j þrim örom. svin. far. get. buckær (³⁷⁾huart fore halwan öre. hwar somartenongær fore sæx pæn-ningæ. Nu can þætta fæ scapa fa oc þo æi döþ af liuta. vari þær fiorþon-gær³⁸⁾ aff þem laghgældom nu ær op sagþ.³⁹⁾

XXIII. Hær six om wapa eld.

Nv conno drængir⁴⁰⁾ i lapo þryscæ. oc warþær eldr höghre æn hawa þorf. þan þe hawa inborit.⁴¹⁾ brindr op bape corn oc lapa. þa a þan wa-

XXIII: 4 = UplL. VþB. 23: 1.
§. 5 = I. BygnB. 38: 1; UplL. VþB.
23: 6.

XXIII = UplL. VþB. 24: pr, 1, 2, 4.

21) D. sic. B. C. *ett*.

22) C. *þriþi*.

23) C. *fiorþe*.

24) D. *sagho*.

25) C. *fiorþonger*.

26) C. *manuum*. Male.

27) C. *hæmma*. D. *þæmma*.

28) C. *þriþionger*.

29) D. om. *ganga*.

30) D. *offinnis* scriptum, at posterius *f* scal-
pro mutatum in *s*.

31) C. add. *þær*.

32) C. *hundara mellum*.

33) D. *þa*.

34) D. *bygþ*.

35) D. *offinne*.

36) C. D. *brista*.

37) B. Verba *huart fore* omissa in marg.
add. man. forte paullo rec.

38) C. *fiorþonger*. D. *förþonger*.

39) D. *vpsagþ*.

40) C. *drængiar*.

41) D. *nyborit*. Male.

þa eþ biuþa tolf manna. oc wapa bot .VII.⁴²⁾ markær. Bristær at eþe. böti .XL. markær. Ær bonde ællær bondans son þa i laþo inne þa ær þæt ogildt. baþe j eþom oc botom. Samo lagh æro om stovo eld' oc stecara hus. §. 1. 122 Bær man eld husa mællom. ællær garþa. þær a hwar handa wærcum sinom warþa warþr þan eldr höghre æn hawa þorf. brænnir op hus ett. sæx ora⁴³⁾ wapa bot. oc tolf manna eþ.⁴⁴⁾ bristær at eþe. böte .III. markær. Brindær⁴⁵⁾ garþr alldær ællær flere garþa. ællær oc⁴⁶⁾ aldær byr. siv markær wapa bot oc tolf manna eþr. Faldær han at eþe böti .XL. markær. æi warþr oc⁴⁶⁾ bot þy mere. at baþe brinne⁴⁷⁾ barn oc bonde. §. 2. Bær man eld til scoghs. wil brænna ryzl ællær ruþo.⁴⁸⁾ far þan eldr wipare æn hawa⁴⁹⁾ þorff. han⁵⁰⁾ scal at grannom calla. gitær han hulpit. vari saclös. gitær æi hulpit. han⁵⁰⁾ scal fylghia⁵¹⁾ brinnanda brande. oc riukanda⁵²⁾ röke. biuþa wapa bot. hawa fæ j taka handom. Gitær han wapa eþ gangit. böte wapa bot. Fore byascoghen.⁵³⁾ som döfwipær⁵⁴⁾ ær. sæx öra wapa bot. swa fore annan. oc þripia. vare ensac byamanna.⁵⁵⁾ (⁵⁶⁾æi warþær oc þön bot mere. þo at eldr uipare omfare. Gitær æi wapa eþ gangit. þa gangær bot höghre. böte fore en scogh .III. markær. oc swa fore annan. oc swa fore⁵⁷⁾ þripia. æi⁵⁸⁾ warþr oc þe bot mere.⁵⁹⁾ Jær⁶⁰⁾ æi bar oc atakin. væri⁶¹⁾ sic mæþ eþe tolf manna. Brindær⁶²⁾ eke scoghr. þær ær⁶³⁾ wapa bot .VII. markær. Falz at wapa⁶⁴⁾ eþe. böte .XL. markær. Allt þæt af enongom elde gangær.

(§. 1; cfr. I. BygnB. 45:4.)

(§. 2, cfr. I. BygnB. 45:pr, 2.)

42) B. .viii. scriptum est, at ultimum j de-
letum.

43) C. D. öra.

44) D. eþer.

45) C. Brænder.

46) D. om. oc.

47) D. brinder.

48) D. ryþo.

49) D. han.

50) C. þa.

51) B. Loco litt. fyl aliae quaedam litt. an-
tea fuerunt scriptae.

52) C. rykanda.

53) Lege byascogh en.

54) C. döwiper.

55) D. bymanna.

56) C. ær oc ær (lege æi) þe bot höghre.
þo &c.

57) D. om. fore, loco h. v. vero iterum ha-
bet swa.

58) C. æcke.

59) C. höghre.

60) C. D. ær.

61) B. Litt. r omissam supra lineam addidit
scriba.

62) C. Brænder.

63) B. æi, ut videtur, primum fuit scriptum.

64) C. om. wapa.

þær ær enonga bot at. §. 3. Gifr man wænslo sac. at han hawær brænt fore hanom. warþr æi bar oc æi⁶⁵) atakin. wæri sic mæþ epe tolf manna.

XXV. Hær six om kasnamargh.

Gangær man mæþ brande ællær eldföre. oc vill brænna annarsmanz⁶⁶) quærna hus taks han mæþ blasande⁶⁷) munne oc brinnanda brande. þa binde han oc til þinghs före. binde þær viþ han mæþ-witnom twem oc epe tolf 123 manna. bygge op attær þa quærn. swa goþa som hon fyrra war. oc sæx markr mæþ⁶⁸) at botine. Brænnir fot quærn böti III. markær. Brænnir andra. oc III. markær. Brænnir þripio- oc III. markær. ær æi (⁶⁹sandr at wæri mæþ epe tolf manna. Brænnir op sætra laþo ena. böte III.⁷⁰) markær.⁷¹) swa före andra. oc þripio. brinna⁷²) flere af samo⁷³) eld. æcke⁷⁴) bot þy höghre. ær æi bar oc atakin. wæri mæþ epe tolf manna. (⁷⁵Brindær anlape bondans. þa scal hwar bonde giwa honom til hialp innan hundæris. halwan span corns. ællær III. pænninga Brindær⁷⁶) stova. ællær hærbyrghe.⁷⁷) giwe twa pænninga. §. 1. Nv bær man elld. vill brænna bape by oc bonda. brænnir op hvs ett. ællær flere. ællær oc garþ allan. ællær⁷⁸) by. warþær takin mæþ blasande⁷⁹) munne. oc brinnande⁸⁰) brande. þa ma han binda oc til þinghs föra. Sipan agho tolf swæria hwat sannast ær om þæt mall. wæria þe han fore þy male þa böte han XL. markær som saclösan bant oc bastaþe. fælla þe han. þa böte alt þæt han a. til þræskiptis⁸¹) take en lot conun-

XXV: pr. = I. BygnB. 45: 5; UplL. ViþB. §. 1 = UplL. ViþB. 25: 1.
25: pr.

65) C. D. om. æi.

66) C. D. annars manz.

67) C. D. blasanda.

68) C. om. mæþ.

69) C. fore sandær. wæri &c.

70) C. ðra additum at. deletum est.

71) C. add. oc.

72) D. brænna.

73) C. sama.

74) C. æi.

75) B. Brænnir, ni fallor, antea scriptum fuit. D. Brænnir anlape.

76) B. Hoc quoque loco Brænnir, ni fallor, antea fuit scriptum. D. Brænnir.

77) C. D. hærbyrghe.

78) C. add. oc.

79) C. blasanda.

80) C. brimanda.

81) D. om. þræskiptis.

gær. annan malsæghande. þriþia hundærit. oc e bondanom fyrst attær gillde fore lat sitt⁸²⁾ oc witi sialwær lat sitt. huru mykit þæt ær. winz æi mera at. þa a e bondin fullt fore sitt fyrst hawa. oc þan scal j hale brinna brænt hawær fore bondanum. ær oc ængin scapæ⁸³⁾ gior. þa ær hôt mæþ ængo bôt

XXVI. Hær six om fear nyt annars olomandis.

Molcar cona far ællær get manz. warþr bar oc atakin böte III öra. 124 Molcar ko manz warþr alt takit soman hand oc kæralde böte III markær. ær æi bar oc atakin. væri mæþ tolf manna eþe §. 1. (⁸⁴Leggær man märke (⁸⁵a mærkæ annars. hwat þinghe þæt hælzt ær. döþo ællær quicco böti þan III. markær. ællær dyli mæþ eþe tolf manna. ær þæt halfs öre⁸⁶⁾ wært⁸⁷⁾ ællær minna. þriggia öra bot at. Dela twer om ett märke. oc hawa þaþir ett bolsmærke. þa a þan væria handa mællom hawær. Dela æn twe om ett märke. hawa þaþe lik⁸⁸⁾ märke oc annar hawær bolsmærke. giffs þa þem wald oc wizorþ sitt at væria som bolsmærke hawær

XXVII. Hær six om scapa þan⁸⁹⁾ fæ gior fæ.

Sarghar fæ annat fæ. hwat fæ þæt hælzt ær. swa at þæt liutær æi⁹⁰⁾ döþ af. þæt hawær ogilt varit. vtan þæssæ⁹¹⁾ mal Bitær hæstær hæst. skiut skiut. (⁹²ællær skiut hæst. Stangær oxæ hæst. ællær skiut. ællær hæstær slar oxa. oc spillir annars öknapa⁹³⁾ fæ. oc liutær æi döþ af. oc þo swa at þæt ær æi fört þola saþol ællær sila. þa scal han⁹⁴⁾ honom fa sila fyllning. þær

XXVI = UplL. VipB. 26, 27.

XXVII: pr. = UplL. VipB. 28: pr. (Cfr. I. BygnB. 47.)

82) C. *sin*.

83) C. D. *scapæ*.

84) C. inc. cap. LXIII.

85) B. Verba a *mærkæ* omissa in marg. add. man., ut videtur, paullo rec.

86) C. add. *cöþ æller*.

87) C. *wærþ*.

88) D. *likt*.

89) C. *þær*.

90) C. om. *æi*. Male.

91) C. D. *þæsse*.

92) C. om. *ællær skiut hæst*.

93) D. *öknapa*. Lege *örknapa*.

94) C. om. *han*.

til hans warþr fört. §. 1. Dræpær eo oxa. ligge ogildir.⁹⁵⁾ Dræpær oxe eo liggi i halwom gældom. Dræpær sciut hæst liggi ogildir. Dræpær hæstær skint⁹⁶⁾ liggi j halwom gældom. væri⁹⁷⁾ enfæ⁹⁸⁾ þæs sitt hawær latit. Nu can werra fæ dræpa (⁹⁹⁾þæt bætra ær. þæt ær ogilt Dræpær þæt bætra ær. ællær oc (¹⁰⁰⁾allict oc silict ær. swa som hæstær hæst.¹⁾ skiut skiut. oxe oxa. ko ko. þær som baþe fæ æro (²⁾allic oc silic. þa liggær hæstær fore .VI. öra. þan rinnare ær. oc gangare tolf örum.³⁾ skiut j⁴⁾ half marc. oxe⁵⁾ half marc. ko oc quighande⁶⁾ þrim örum.⁶⁾ far oc svin oc getær hwart fore halwan öre.

XXVIII Hær sia om gorbötningar.

Skiutær galt manz. ællær þuk. ællær hæst ællær hwat fæ þæt hælzt ær. 125 skiutær mællom lars oc boghs. takær alt soman han⁷⁾ oc wand. böte fore .III. markær. ær æi sandr at. væri sic mæþ eþe⁸⁾ tolf manna. §. 1. Bitær hundær fæ manz. slar j hæl þan hund. liggi ogildir. böte sæx öra þan hundin a. far han æi þæssa sæx öra. fari til þinghs oc söke utt .VI. öra oc a .III. markær til þræskiptis. §. 2. Hwar som stackir⁹⁾ ællær styuir annars manz fælæþe.¹⁰⁾ hæte wiþ þrim marcom. ællær wæri sic mæþ eþe tolf manna. §. 3. Nv slar man annars fæ mæþ harms hænde til döz. þa gældi attær fæ swa gott som þæt liwandis war. Dræpær man katt manz ællær stæl bort. böte öre. Dræpær man hund ællær stæl. böte sæx öra. §. 4. Ængia ma annars¹¹⁾ fæ taka.

XXVII: 1, cfr. I. BygnB. 47; UplL. ViþB. §. 3 = UplL. ViþB. 29: 1.

28: 1.

XXVIII: pr. 1, 2 = I. BygnB. 48: 2; §. 4 = UplL. ViþB. 29: 2. (Cfr. I. BygnB. 49, 48: 1.)

95) B. Litt. o omissam add. man. ut videtur paullo rec.

96) B. Loco v. *skiut* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

97) C. *ware*.

98) D. *æn fa*.

99) C. *bætra fa. þat ær &c.*

100) C. *alict oc silict ær*.

1) D. add. *æller*.

2) C. *alic oc slic*.

3) D. *öra*.

4) C. om. *j*.

5) D. add. *i*.

6) C. add. *oc*.

7) Pro *hand*. C. D. sic.

8) C. om. *eþe*.

9) D. C. *stækkir*.

10) C. D. *fælæþe*.

11) D. add. *manz*.

sællær til nokore nyt hawa. sei ancoste hans. hwarte quica sællær dæpa. vtan han hawe loff sællær legho fore sic. sællær oc han take þiufs ræt fore samo sac.¹²⁾ Nu lyctar hær bygninga balkær. swa at hwar liti at þy han rætlica a. hwar scal at sinom lot oc laghom byggia.¹³⁾ (¹⁴Nu ser talt huro hwar scal wiþ annan byggia.

(¹Hær byrias þingmala balkær²⁾ mæþ væstmannom.³⁾

I.

NV scolo domarar takas þa scal (⁴læns man a þinge opstanda. oc tolf mæn næmna af hundære. þe tolf agho twa mæn til domara næmna. conungær a þem dom j hændær sætia. þe domarar agho þing sökia a hwarionm þingsdagh.

II.⁵⁾

En scal þingstaþr wara j hwario hundæri. hwarn siunda dagh ma læns-
126 man þing hawa a rætom þingstaþ. þy at enost flerom sinnom at conungs boþ can coma sællær conungs breff. Hawe alldre þing gillt til soening⁶⁾ j wiconne vtan ett. Villir lænsman⁷⁾ þing fore bondanom. þa scal bonde⁸⁾ sökia rætan (⁹þinghstaþ opp a rætum þingsdagh.

I = UplL. þgB. 1: pr.

II = UplL. þgB. 1: pr.

12) B. v. sac omissam supra lineam add. man. forte rec.

13) Lege hyggia. Cfr. UplL. ViþB. 29: 2.

14) C. Verba: Nu — byggia rubris litteris sunt exarata.

1) C. D. hoc loco habent rubr. et ind. capp. huius libri, ex quibus varietates supra sunt adnotatae (cfr. nott. 87 - 15. pag. 80, 81.).
Postea iterum habent rubr.

2) C. D. sic (balkær). B. balkæ.

3) C. add. oc six fyrst huru domara sculu tacas.

4) C. lænsmaþer vp standa.

5) C. habet rubr. Vm þing kwar þat wara scal. ælter nar.

6) C. D. söcning.

7) C. lænsmaþir, et sic in sequentibus.

8) C. bonden.

9) C. sic. B. D. þingsdagh opp a rætan þinghstaþ.

III.¹⁰⁾

Nu can æi lænsman coma til þings. næmne þa bonde tolf mæn III. af hvarre¹¹⁾ brofiol. lati sea ep sin oc witne sin. biþe þær til daghr ær orþinga. fari siþan¹²⁾ hem oc være¹³⁾ saclös. swa som han hafþe¹⁴⁾ ep gangt.

III.¹⁵⁾

Combær þingsdaghr oppa¹⁶⁾ hælghan dagh. ællær opp a fastodag lyse lænsman a fyrra þingsdaghe slican dagh han wil þing hafwa. lysir æi. þa sitin¹⁷⁾ bönder saclösir hema. þær til annar þingsdaghr combær.

V.¹⁸⁾

Fore þæmma¹⁹⁾ malom ma lænsman boþcafla op skærá Mot conungs brewe. ællær conungs boþ. warþr stolit i bygþinne. warþa²⁰⁾ drap gior. ællær man inne takin mæþ annars cono. (²¹þa ma boþcafla op skæra. sin a hwarn fiarþong.²²⁾ þan boþcafle agher fram ganga oc æi attær. æi scal ænkia boþcafla bæra. vtan hon hawe son ældre æn fæmtan ara. oc æi þorpa karl som i scoghom bor. hamno mæn agho honom boþ fa. slic²³⁾ þe hawa af conunge fangit. Combr boþcafle östan j by. gange utt wæstan Combr sunnan. gange utt²⁴⁾ norþan v by. Alle agho boþcafla bæra böndær oc lanboa.²⁵⁾ oc alle þe æi þiæna frælst. Nu fa þe at dela. annar sighær. iac bar

V = I. þgB. 1:1; UplL. þgB. 1:1.

10) C. habet rubr. *hær sighs æn lænsmanær comber æi till þings at ep sea.*

11) C. D. *hvarre.*

12) C. om. *siþan.*

13) C. *ware.*

14) C. *have.*

15) C. habet rubr. *hær sighs æn þings dagher comber vp a hælghan dagh.*

16) C. D. *vp a.*

17) C. D. sic. B. *sitir.*

18) C. habet rubr. *hær sighs vm buþcafla.*

19) C. *þæmme.*

20) B. Loco litt. *þa antea scriptum fuit þær. C. æller.*

21) D. *þæssum malum ma &c.*

22) D. *fiarþongh.*

23) D. *slict.*

24) C. om. *utt.*

25) C. D. *landboa.*

boþcafla i garþ þin. næi sigra han. þa a þan wizorþ ær²⁶⁾ nesar at wæria
 127 sic mæþ næi oc tolf manna eþe. oc þan böte .III. markær som han fælde.
 Skær siban lænsman boþcafla op om annur²⁷⁾ mal. æn þæssom²⁸⁾ som fyr
 æro sagþ.²⁹⁾ gange swa langt som ma þær ær bot ængon at.

VI.³⁰⁾

Þing ær þær som tolf mæn æro. vtan domarar oc lænsman. æi ær þing-
 lame vtan þry þing fællins. siv nættær þinga mællom. swæria swa tolf mæn
 a þinge. at þinglame ær gior. þær ær bot .XL. markær. take þem op conungær

VII.³¹⁾

Nv ær þing soman comit. a rætom þinghstap. þær scolo domarar vara
 ær hwarghin þera þær. bötin bapir³²⁾ III. markær. ællær vitin forfall sin.
 hwar þera mæþ twem mannom. Combr en³³⁾ domare. warin baper saclösir.
 Nu combær æi forfallz witne þera. bötin .III. markær. som fyr ær saght. take
 halft conungær. oc halft hundære. Nu sighær bonde domare³⁴⁾ æi a þinge
 wæret³⁵⁾ hawa. domare sighr sic hawa warit. witin þæt tolf mæn þe þa a
 þinge waro.

VIII.³⁶⁾

Nv ær domare a þinge. oc wil æi döma. þa sktuz þæt. op a tolf mæn
 þe a þinge waro.³⁷⁾ fælla þe domaran. ware fallin at þrim marcom. Skiptis

VI, cfr. I. þgB. 1: pr.
 VII = UplL. þgB. 2: 1.

VIII = UplL. þgB. 2: 1. (Cfr. I. þgB.
 2: pr.)

26) C. *sum.*27) B. *annr antea scriptum fuisse videtur.*28) C. *þæsson.*29) D. *sagh.*30) C. habet rubr. *hær sighs vm þing
 lama.*31) C. habet rubr. *hær sighs æn doma-
 ra coma æi till þings.*32) D. *bapin.*33) D. *æi. Male.*34) C. D. *domara.*35) C. *warit.*36) C. habet rubr. *hær sighs æn doma-
 re wil æi döma.*37) C. add. *þa.*

þön bot som fyr ær sact. rafe halfwe næmd hrwar þera som wip delas. will annar næmna oc annar æi þa ær þan fallin æi will næmna. æro annan wægh flere. þa ær þan warþr som flere fylghia. þe næmd ma æi attær brytas. (³⁸E hwar som³⁹) næmd scal næmnas. þa næmnis⁴⁰) þe mæn ær⁴¹) baþe sighia ia wip som wip delas. (⁴²Sæghær domare at han can æi þær om döma ræt lanzlagh þa scal han hallda dom sin vnde land oc laghman. ware þær mæþ domare saclös. at malet standær til quarstaðo⁴³)

IX. Hær six huro man gifwær manne sac.

128

Nv combær man til þings oc giwær androm sac. lyser⁴⁴) male þy han hafwær handa mællom. take doma⁴⁵) til. næmna⁴⁶) j samo þinge. halde wip han tu lagha þing þær æftær hafwær han næmt sic til wizorþa. söke a þriþia þinge. æfte næmne sino Gitær han æi sott⁴⁷) sic. take þa⁴⁸) þan wizord æi atte fyrra. oc wæri sic. oc þan böte .III. markær ær⁴⁹) wizorþ fældede. Gitær siþan hwarghin þera æi hin sott⁴⁷) sic. oc æi þænne wart sic. böten baper .III. markær. §. I. (⁵⁰Gifs manne sac vare hwat sac þæt⁵¹) hælzt ær.⁵²) dör bonde fyr æn þæt combær til lagha. ællær (⁵³lagha bota. æro þingwitne til tolf manna. at þæt mal war kiært j faþors daghom. hafwe ærwinge wald at wæria sic mæþ samo⁵⁴) wizorþom som faþær hafpe fore

IX: 1 = UplL. þgB. 3: 1.

38) C. inc. cap. IX.

39) C. om. som.

40) C. næmne.

41) C. sum.

42) C. inc. cap. X.

43) C. quarstaðum.

44) C. lyse.

45) B. Loco litt. a antea til, ut videtur, fuit scriptam. C. dom.

46) C. næmne.

47) D. söt.

48) C. om. þa.

49) C. sum.

50) C. habet rubr. hær sigks om dör manz sac, et in marg. litt., numerales

XI; quae vero hic in textu sequuntur, ea secundum ind. capp. pertinent ad idem caput (in illo codice XI) ac proxime antecedentia (cfr. not. 2. pag. 51.). Rec. man. atramento mutavit litt. numerales XI in XII, et litt. num. sequenti capiti inscriptas XII in XIII (cfr. not. 60. pag. 230.); ad quem errorem id sine dubio contulit, quod litt. num. cap. XIII a scriba fuerant omissae (cfr. not. 66. pag. 230.).

51) B. v. þæt omissa supra lineam est addita.

52) C. ma.

53) C. D. laghabota.

54) C. sama.

hanom kæriss þæt æi j faþorsdaghom⁵⁵) oc ær⁵⁶) æi malit oppinbart. (⁵⁷standi þa dul fore döz sac. oc bæra swa tolf mæn witne. oc agho þa arwe wald gripa til (⁵⁸þilic wizerþ han sialfwær wil.

X. Hær six om twæ talo.⁵⁹)

(⁶⁰Tala mæn⁶¹) talo sina a þinge. combær attær i aþro þinge talar aþra.⁶²) þæt ær twæ tala. Nu kenniss manne twætala. wæria han tolf mæn wæræ⁶³) saclös. fællæ þe han. böte III. markær til þræskiptis. Siþan scal han mæþ samo talo⁶⁴) som han a fyrsta þinge hafpe. wæria sic ællær fælla hwat þæt ær hældær til talande ællær swarande. ware⁶⁵) lagh samo.

XI.

(⁶⁶Hwar som sætær⁶⁷) aþrom manne.⁶⁸) talo sina i hændær. sæte a þinge. ware swa gillt þæt som han gior swa som sialfwær giorþe. vare sialf-
129 wær bonde malsæghande fore næmning oc söcning.⁶⁹) hwar som talar obuþna talo. böte III. markær.

XII.

Fæstas⁷⁰) lagh lænsmanne ællær bonda. oc giwa þe⁷¹) op þön lagh

X = I. þgB. 9; UplL. þgB. 4:2.
XI = I. þgB. 11.

XII: pr. = UplL. þgB. 5:4.

55) C. D. *faþors daghum.*

56) B. v. *ær* omissam supra lineam addidit scriba.

57) Legendum videtur: *oc bæra — witne. standi — sac. oc agho &c.*

58) B. *þilica* scriptum est, at *a* deletum. D. *þylica*. C. *þylica wizerþa*.

59) D. *twæ talur.*

60) C. Litt. numerales XII in marg. scriptas rec. man. atramento mutavit in XIII; cfr. not. 50. pag. 229.

61) C. D. *man.*

62) C. add. *talo.*

63) D. *wære*. C. *ware*.

64) B. Loco litt. *o* antea scriptum fuit *a*.

65) C. *warin*.

66) C. secundum ind. capp. hic inc. cap. XIII, quamvis litt. pumerales in marg. sunt omis-
sae. Cfr. not. 50. pag. 229.

67) B. Litt. *r* omissam supra lineam addidit scriba.

68) C. om. *manne*.

69) *væþning*, ni fallor, legendum est. Cfr. I. þgB. 11.

70) C. *Festis*.

71) C. om. *þe*.

quæls⁷²⁾ þæn eþær síþan viti han⁷³⁾ gifnan mæþ tolf mannom þe à þinge varo. Sliet se giwiþ eþær som gangin. §. 1. æi ma⁷⁴⁾ swæria ællær þing hawa mællom pascha oc pighinz dagha.⁷⁵⁾ §. 2. Ær man færþa boin bort at sighla. oc gifs honom sac. ær þan man bolfastær þa scal han⁷⁶⁾ eþ fæsta. oc sighle at saclöso. Combær han attær. hafwe þry lagha þing fore sic. oc gange eþ sin. combær æi han attær. gangin arwar hans þæn eþ. Nv can man æi vara bolfastær oc fæstir eþ. fae borghana man⁷⁷⁾ fore sic. oc sighle at saclöso. gange eþ þan tip han attær combær ællær borghana man⁷⁷⁾ hans i þrim lagha þingom. Combær æi han attær som eþ fæste. þa gange borghana man eþ. ællær böte bot þa samo hin attæ böta. Nu far han æi bargana man.⁷⁸⁾ þa scolo pænningar hans i tak sætias swa mangir som sakin ær högh til. oc síþan ma han qwala lös sighla. oc böti ællær lagh gangi j lagþingom síþan han hem combær. §. 3. (⁷⁹⁾Kærer lanzmaþær⁸⁰⁾ til byamanz. fare til rapstovo. oc kære til⁸¹⁾ þrea (⁸²⁾manadagh. lite at þylicom laghom som j bynom gangær.⁸³⁾ all⁸⁴⁾ widðær band.⁸⁵⁾ vite intil hans mæþ twem witnom oc sæx manna eþe. ær han til wizorþa comen. wære sic swa fore lanzmanninom som fore bymannenom⁸⁶⁾ Kærer byman⁸⁷⁾ op⁸⁸⁾ a lanz man lite at þylicom laghom som a landeno gangær.⁸³⁾ §. 4. hwar som eþ gitær gangit j rætom lagþingom friddø⁸⁹⁾ han oc hans goz.⁹⁰⁾ fallz at eþe falle at fæbotom. hwart æfter sinom brutom. (⁹¹⁾A rætom þingsdagh oc a rætom 130 þingstaþ þa agho eþa gangas. oc æi j⁹²⁾ affkiænno þinge.

§. 4 = UplL. þgB. 5:6.

72) D. *quæl*.

73) C. *þan*.

74) B. v. *ma* omissam in marg. add. rec. ut videtur man.

75) B. Ultimum a omissum supra lineam est additum. C. *þingizdagha*. D. *pighizdagha*.

76) C. om. *han*.

77) C. *borghanz man*.

78) C. D. *borghana man*. D. add. *fore sic*.

79) C. inc. cap. XV.

80) C. D. *lænsmaþir*. Male.

81) C. add. *hans*.

82) C. *manadagha oc lite &c*.

83) Lege *ganga*.

84) C. *æller*. Male.

85) C. D. *windær band*. Male.

86) C. D. *byamannenum*.

87) C. D. *byaman*.

88) C. om. *op*.

89) C. D. *fripi*.

90) B. v. *goz* omissa supra lineam est addita.

91) C. inc. cap. XVI.

92) D. om. *j*.

XIII.

Nu hafwær domare rwangt⁹³) dömt. oc skil laghman þæt attær. oc skil a þæt mal ræt lanzlagh. þa scal þan epr standa som sorin ær þær til malet ær utt rönt. windær þæn sipan fyr hafwær soret.⁹⁴) þa stande epr hans fastr oc fulldr. tappar han þe delo. þa gangær attær epær hans baþe (⁹⁵vnde bot oc skrift. oc domare af þrim marcom.

XIII Hær six huro man scal sökia annann.

Nv ma ængen lænsman⁹⁶) bonda sökia. vtan han⁹⁷) hafwe rætan malsæghande⁹⁸) fore sic. þa a han honom först sin ræt vtt⁹⁹) mæta oc sipan baþe earle oc conunge. Nu sighær malsæghande sic sæcte¹⁰⁰) ræt hafwa fangit. kænnes wip baþe earl oc conungær. þær combr han lyct¹) wipr som sac ær gifwæn E hwar som tve lote kænnes wip taket. oc enom otakit. þær combr han lyct fore. Hafwær en lotær takit oc tve otakit. þær combær æi lyct wipr. (²Þæsse lagh gaff byrghir conungær. at ængin man. scal malsæghanda ræt taka vtan rætær saca æghandi.³) Hwa han takær oc warþr wip bundin mæþ tolf mannom. gifwe conunginom þæt han tok. oc a .XL. markær. hwat han ær hældær bondi ællær þianosto man.⁴) lænsman. riddare ællær swen.⁵) Nv sighr bonde sic soctan⁶) vara vtan malsæghanda. nu gar⁷) mals-

XIII = UplL. þgB. 5: 7.

XIII: pr. = I. þgB. 11; UplL. þgB. 7: pr.

93) Pro nranqt. C. D. sic.

94) D. sworet.

95) C. bot oc vnde skript.

96) B. Loco litt. ma antea scriptum fuit im.

97) C. om. han.

98) C. D. malsæghanda.

99) D. vp.

100) C. ængin.

1) B. Loco v. lyct aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

2) C. hic inc. cap. XIX, quamvis litt. numerales in marg. sunt omissae. Cfr. not. 6. pag. 81.

3) C. sac æghande.

4) C. þianesto man. D. þianæsto man.

5) C. D. add. Hwa (D. Hwær) sum nempdir ganger æller fram dömer. vtan a rætum þingstaþ oc rætum þings dagh. (D. þingh dagh) oc ær æi conongs lænsmaþer ær (D. om. ær) þær wipir þa hæti wip .XL. markum. þöm a conongs lænsmaþer vp taca a (D. af) conongs wegna.

6) D. söctan.

7) C. ganger.

æghande vndan lænsmanz. þæt agho tolf wita hwat malsæghande ware⁸⁾ fore þy male ællær æi. Söker man sokn. ær þær fore rætær malsæghande. gan- 131 gær han⁹⁾ attær. þa böte domare III. markær. æn han hafpi æi honom ræt lagh dömt. oc late hwar fæ attær som han¹⁰⁾ taket hafwær. §. 1. Hwar som lænsman ællær þiænæsto man brytær j lagh¹¹⁾ bonda. söke swa han som bonde bonda. (¹²Nu can þan man æi wilia bonda ræt giora j lagh þinghom¹³⁾ æfte domarans dome. fare þa¹⁴⁾ vnde land oc laghman. will æi æfte laghmanz skilo ræt giora. þa wæpie wiþ laghman sinom sæx marcom. winne ællær tappe VI. marcom.¹⁵⁾ ællær söke æfte laghmanz skilo. Wæpiar han wiþ laghman þa agho næmda mæn þæt¹⁶⁾ slita hwar þera sannari hafwær. wil han æi þa at næmda manna¹⁷⁾ skilom lita. wæpi sic vnde conung mæþ XL. marcom. som sact ær föræ.¹⁸⁾

XV.¹⁹⁾

Nv (²⁰brytær þan wiþ bonda æncte hafwær wiþ hæta. tale bonde til²¹⁾ hans a þinge andro oc þriþia. combr han til þings oc biupr ræt fore sic. stande wizorþ fore hanom. Combr han æi a fiorþa²²⁾ þinge. þa ær þæn²³⁾ fallin sic fællir sialfwær. hwaria bot æftær brutom sinom. Ær han æi²⁴⁾ bolfastær. þa lagþinge þær som gærningin var gior. Siþan han ær swa fældær þa gange han in til bondans. ar²⁵⁾ fore marc hwaria som han sackær²⁶⁾

XIII: 1 = UplL. þgB. 7: 1.

XV = UplL. þgB. 7: 3.

8) C. war. D. wære.

9) Lege hon. Cfr. UplL. þgB. 7: pr.

10) D. om. han.

11) wip addendum videtur. Cfr. UplL. þgB. 7: 1.

12) C. inc. cap. XX.

13) C. lagha þingum.

14) C. om. þa.

15) C. marcom (ultima tantum littera abbreviata). Cfr. II. BygnB. 23: pr.

16) D. om. þæt.

17) D. C. sic. B. næmda mannom.

18) C. fyr. D. fyrra.

19) C. habet rubr. æn þan bryter ængo hawer till.

20) C. can þæn bryta wip bonda ængu hawer &c.

21) D. om. til.

22) C. fjarþa.

23) C. han.

24) C. D. om. æi. Male. Cfr. UplL. þgB. 7: 3. et not. 26.

25) C. ær. D. ær scalpro mutatum in ar.

26) D. saker. C. sökir; male.

ær at e förstonne. oc síþan til conungs. oc ware saclös fore hvndareno. Can han löpa bort mæþan han ær inne mæþ bondanom þa wære²⁷⁾ saker at þrim marcom. swa opt han gior þæt. oc ware þy længær ett ar mæþ bondanom. Löpær þan man bort brotlikær ær. þa can bonden han wilia attær taka oc 132 combr a coma a þan man. þa ware þæt alt²⁸⁾ ogilt.²⁹⁾ vtan j drapom. Döz drap ligge j .XX. marcom til þræskiptis oc take sin skapa man hwar han can fa han (³⁰at saclöso. wil æi bondæn han taka. þa take lænsman han. vare bonden saclös fore conungs manne. E mæþan han ær inne mæþ bondanom. e hwat honom giors ællær han fa giora. ware alt j frælsmanz³¹⁾ botom.

XVI³²⁾

Nv can bolfastær man j lagh bryta oc will sialfwær vndan flya. ware hwat sac þæt hælzt ær. will sialfwær ræt giora vare saclös. will han æi. þa laghbinde han rætær malsæghande wip sac sina. oc söke til fulldra bruta mæþ domare³³⁾ sinom oc hundæri sino. take hwar þær sin lot op som³⁴⁾ j sakkinne³⁵⁾ a.

XVII. Hær six huro man scal mæta fore androm.

Nv warþr man laghfældær fore brot sin. lænsman wil han sökia mæþ þinge. þa scal þing³⁶⁾ til bya calla oc domara³⁷⁾ döme mæzmæn³⁸⁾ j garþ hans. þæt æro tolf mæn. hwarte lænsman ællær domarar³⁹⁾ scolo j garþ ganga. oc ængo mæte rapa. hwilikin þera j garþ gangær. böte .III. markær.

XVI = UplL. þgB. 7: 6.

XVII: pr. = UplL. þgB. 8: pr. (Cfr. I. þgB. 5: pr, 5.)

27) C. *ware*.

28) C. D. om. *alt*.

29) B. v. *ogilt* omissam supra lineam add. man. ut videtur rec.

30) C. om. *at* — lænsman han.

31) C. D. *fræls manz*.

32) C. habet rubr. *hær sighs om bolfastær man bryter*.

33) C. *domara*.

34) C. D. add. *han*.

35) D. C. *sakinne*.

36) C. D. sic. B. om. *þing*.

37) C. D. *domare*.

38) D. C. sic. B. *mæzmæn*.

39) D. *domarar*. C. *domare*.

Þa scolo mæzmæn⁴⁰) mæta (⁴¹lösa öra. oc ganganz fæ. vinz æi þæt til þa scal mæta corn oc hö. vinz æi þæt til. (⁴²þa scal hus hans mæta. vinz æi þæt til þa scal mæta omæghner⁴³) hans örtogh land hwart⁴⁴) fore tva markær. Æro æi omæghner⁴³) til þa bitær mæt i bol bonda. þær læggias fore þre stæmnodagh.⁴⁵) oc þrea wicor mællom⁴⁶) hwars stæmnodaghs. löser bonde ællær, frændær hans attær innan þrea stæmnodagha örtogh land⁴⁷) hwart fore tva markær. som fyr mætet war. ware þera. löser æi han oc æi frændær hans. aghe þan iorþ som hon mæten war. §. 1. E sva þycla (⁴⁸som 133 bonde sökes. swa þycla skiptis hustrona⁴⁹) lotær fran. baþe j iorþ oc (⁵⁰lösom örom. bötez alldre fore þe⁵¹) brot mera aff cononne goz. Wærcar husfro oc fællez bonde⁵²) hænnar at laghom ællær warþær⁵³) hon mæþ witnom bunden. bötez aff hænnar goz. §. 2. Nu sighær bonde sic offsottan⁵⁴) wara. hafwen þær mæzmæn⁵⁵) wald⁵⁶) vita mæþ eþe sinom. at þe æi mera mætit hawa æn brotin waro til hwar þæt attær takær. ær⁵⁷) laghlica mætit ær. ællær laghlica guldit ær⁵⁸) böte III. markær. oc hete þe bot gælda ruff. §. 3. Haffwær⁵⁹) bonde tiond ællær affrap inne mæþ sic. þæt scal vtan mæt vara. agho flere bo soman. ællær ær⁶⁰) inlax fæ. ællær ær⁶⁰) bolax fæ mæþ witnom soman comit. alt (⁶¹tax þæt vndan mæte. §. 4. Rweker⁶²) bonde bort þing fra⁶³) garþe mæþ wigh oc wærn. hæte wiþ marcom III. fore þry-

§§. 1, 2 = UplL. ÞgB. 8: 1, 2.

§. 3 = UplL. ÞgB. 8: 3. (Cfr. I. ÞgB. 5: 6.)

§. 4 = I. ÞgB. 5: 1.

40) D. C. sic. B. mæzmæn.

41) C. lös öra. D. lösöra.

42) B. Verba: þa — til omissa in marg. add. scriba. D. om. haec.

43) D. vmæghnar.

44) C. om. hwart.

45) C. stempno dagha.

46) C. mellan.

47) C. om. land.

48) C. bonden sökis &c.

49) C. kusfruna.

50) D. lösörum. C. lösorum.

51) C. om. þe.

52) C. bonden.

53) D. om. warþær.

54) D. ofsöttan. C. ofsattan; male.

55) C. sic (mæzmæn). D. mæzmæn. B. mæz.

56) C. add. at.

57) C. sum.

58) C. om. ær.

59) D. Hwær. Male.

60) C. om. ær.

61) C. scal þæt tacas vndan &c.

62) Pro Wreker. C. Wreker. D. Wærker.

63) C. D. fran.

tin. §. 5. E hvar man skal⁶⁴⁾ sökias fore brot sin.⁶⁵⁾ hwat þæt æro minne brot ællær mere. þa agho mæzmæn j garþ ganga. oc mæta hwaríom swa mykit som han j sac a. oc malsæghandans⁶⁶⁾ lot quarran lata vara. þær til han wil sin lott hafwa.

XVIII Hær six om witnes mall.

Hvar som witne bær a þinge. combr æi eþr æfte. böte hvar witnes man III. markær. ena conunge. aþra biscoþi. þripia⁶⁷⁾ hundære. Combr en witne oc æi annor þa (⁶⁸⁾ær oc witne ogilld. böte oc III. markær. §. 1. Hvar som tolf mæn scolo wita annan fallen⁶⁹⁾ oc annan warþan. giora þe æi þæt i lagþingom böten III. markær. þe seen saclöser tilþiupas. Nv sighær læs-
134 man næmd giora wara. stande op a tolf mannom a þinge. witna þe tolf swa at þe som i syn waro giorþo æncte at. i lagha þingom. böte hvar þera III. markær. §. 2. Nv kænnes man wip⁷⁰⁾ brot sin. han⁷¹⁾ fæsta⁷²⁾ bot j hundares þinge. j alla þrea þripionga. will swa gællda som fæst ær. ware sac-lös. ællær sökes æftær lanzlaghom. fæster han glaplica⁷³⁾ vtan delo. ware þæghar af gæfwet⁷⁴⁾ halft⁷⁵⁾ af hvndæris rætenom. ware hwat⁷⁶⁾ ma höghre sac ællær læghre. vtan j þiufnaþe. þær gifs æncte af vtan þe wilin. §. 3. Þan ma witne bæra som a til þriggia marca cost. oc æi þan minna a Witne scal mæn innan hundæres taca frælsa mæn oc friþwita. oc eþ take⁷⁷⁾ hvar han can fa. §. 4. Nu brytas attær witne. ællær eþa. oc þe⁷⁸⁾ wilia æi wipganga witne baro. ællær eþ sora. þa scolo þem op ræta oc wip binda

XVII: 5 = UplL. þgB. 8: 6.

XVIII: 1, 2 = UplL. þgB. 9: 1, 2.

(§. 3, cfr. I. þgB. 17: 4, 1.)

64) C. D. sic. B. om. *scal.*

65) C. om. *sin.*

66) C. *malsæghanda.* D. *malsæghandas.*

67) C. *þripio.*

68) Pro *æro oc.* Cfr. not. 7. pag. 81.

69) D. *fællen.*

70) C. add. *sac sina oc.*

71) Adde a vel *scal.* Cfr. not. 72. sequen-tem.

72) C. add. *scal.*

73) C. *laghlica.*

74) C. D. *affgivit.*

75) C. *half.*

76) C. add. *þæt.*

77) C. D. *taca.*

78) C. om. *þe.*

tolf santindæ mæn ær⁷⁹⁾ þá varo a þinge (⁸⁰⁾ær þón witni borin varo ællær eþer⁸¹⁾ gangin.

XIX.⁸²⁾

Wæþþia tve a þinge. sæte (⁸³⁾wæþ tacom i hændær. före swa fore land oc laghman. hwar som halldær⁸⁴⁾ op a laghmanz skilo. hæte wiþ marcom sæx Conungær a sannind scoþa. han ma attær bryta alla scroksoener oc alla op-sokner. oc laghmandr⁸⁵⁾ a lagh skilia. oc ængin a osakær böta. oc ængin ty-swer samo sac. Hwar⁸⁶⁾ som misfyrmer laghmanne. oc han stander oc skill ræt länzlagh. hæte wiþ XL. marcom. Nv skill laghman þæt gillt ær⁸⁷⁾ domare dömde. böte þa þan þrea markær a domarans⁸⁸⁾ wæþning delir. oc þe eþar æro allr⁸⁹⁾ ogilldir som doma löst oc skiælalöst⁹⁰⁾ gioras. Nu a ængen wald at ofylto bonda sökia. vtan han sic sialfwær fælle. will bonde wæþia þing fra⁹¹⁾ garþe sinom. ware þæt wizorþ hans.

135

XX. (⁹²⁾Hær six huro cona ma swæria oc witne bæra.

I þemma malom ma cona swæria oc witne bæra. þæt ær ett æn hon ær þa inne barn föþes. hwat þæt⁹³⁾ hælldr födes döt ællær quict. annat æn hon⁹⁴⁾ wites om barna morþ.

XIX, cfr. UplL. þgB. 10.

XX = UplL. þgB. 11: pr.

79) C. sum.

80) C. þær þe witne &c.

81) B. eþr primum fuit scriptum.

82) C. habet rubr. hær six vm wæþning oc doma.

83) D. wæþtacom.

84) B. hælldr scriptum est, at prius æ scalpro mutatum in a.

85) B. Loco litt. d alia quaedam litt. antea fuit scripta. C. D. laghmaper.

86) C. Hwa.

87) C. sum.

88) C. domara.

89) C. D. allir.

90) C. skiællöst. D. skiælöst.

91) C. D. fran.

92) C. om. Hær six.

93) D. om. þæt.

94) D. hæme.

XXI.⁹⁶⁾

Gifwær bonde cono sinne sac. oc sighr. þu hafwær forgiort mic. Dör bonde aff samo sot. þa kærer ærwinge hans þæt sama som bonde förra⁹⁶⁾ kærþe. Dyle þa hon⁹⁷⁾ mæþ þrim witnom oc þrætoltom eþe. fallz hon at eþe. vare þæt som annor morþ. Gittær æi⁹⁸⁾ hon eþ gangit. take arfwe wizerþ op. oc söke mæþ þrim witnom oc þrætoltom eþe. Aghe ængen wald at gifwa. hustronne þylica sac vtan bonde ællær sandær arfwe

XXII.⁹⁹⁾

Gifs mö sac. wære hona¹⁰⁰⁾ fapær ællær frændær e hwat sac hæne hælzt gifs.

XXIII.¹⁾

Gifs ænkio sac. wære sialf²⁾ sic fore allom sacom. varð bonde hustro sinne wæriande. e hwat sac hæne can witas. §. 1. (³Talar lænsman til bondans a þinge eno⁴⁾ andro. oc þripia. biþþær han giora op sak oc sokn. bondin swarar æcke. þa a lænsman stæmna⁵⁾ hem þing⁶⁾ fore garþ hans. Will æn þa bonde swara. ware wizerþ hans. wil han æi; þa scolo tolf mæn. næmnas j garþ hans. mæta fore honom til enne⁷⁾ marc pænninga. take halft conungær. oc halft hundære.⁸⁾ oc malit attær til lagha þinga.

XXI = UplL. þgB. 11: pr.
XXII = UplL. þgB. 11: pr.

XXIII: pr. = UplL. þgB. 11: pr.

95) C. habet rubr. æn bonde giver cono sac vm forgærningær.

96) B. Loco prioris r alia quaedam litt. antea scripta fuisse videtur. C. fyr.

97) B. Loco litt. h antea þ fuit scriptum.

98) B. v. æi bis est scripta, posteriori vero loco subiecta lineola notata.

99) C. habet rubr. æn nocor giver mö sac.

100) B. Loco litt. h alia quaedam litt. antea fuit scripta.

1) C. habet rubr. vm nocor giver ænkio sac.

2) B. Loco litt. a primum scriptum est l.

3) C. inc. cap. XXX cum rubr. huru lænsmaþer biþer bondan giora vp sac oc sokn oc þing till garz.

4) C. add. oc.

5) D. stæmma.

6) C. om. þing.

7) C. enna.

8) C. hundarit.

XXIII (°Hær six om friþer¹⁰) j soknom

Alle scolo friþ hafwa. An friþær gangær in om olafsmæss¹¹) afton oc ær ute a mikialsmæss¹²) dagh at sola sætre. Ivla friþær gangær (¹²in vm 176 iula afton. oc vt siu natum æfter þrætanda dagh war friþer ganger in a pascha aftne. oc stander till pingizdagh.¹³) hwar sum sökir annan i friþi. hæte wiþ III. markum. §. I. þa¹⁴) cononger biuþer leþong vtt. þa agho alle¹⁵) friþ hawa sum¹⁶) leþong fara. oc ængin má þöm sökia æller sac giwa. fyr æn þe hem coma. Hwilikin domare vp a þöm dömer nocora sökning hæte wiþ (¹⁷III. markum. (¹⁸Þætta ær vm hem socn¹⁹) saghat. Guþ giwi allum sin friþ sum²⁰) meþ. friþi wildo hit coma. hæer vara oc hæþan fara. Friþe ware cononger. land. oc laghmaþer. oc alle þe laghsagho lyt.²¹) friþer se lyct at laghum. oc lagha fallum. ware guþ meþ os allum. AmeN.²²)

XXIII = UplL. þgB. 14.

9) C. om. rubricam.

10) D. *friþ*.

11) D. *olafsmæss*.

12) B. Ultimo folio deperdito sequentia desunt. In his igitur secutus sum cod. C, collato D.

13) D. *pingizdagha*.

14) D. add. *sum*.

15) D. add. *þe*.

16) D. add. *i*.

17) D. *marker þrer*.

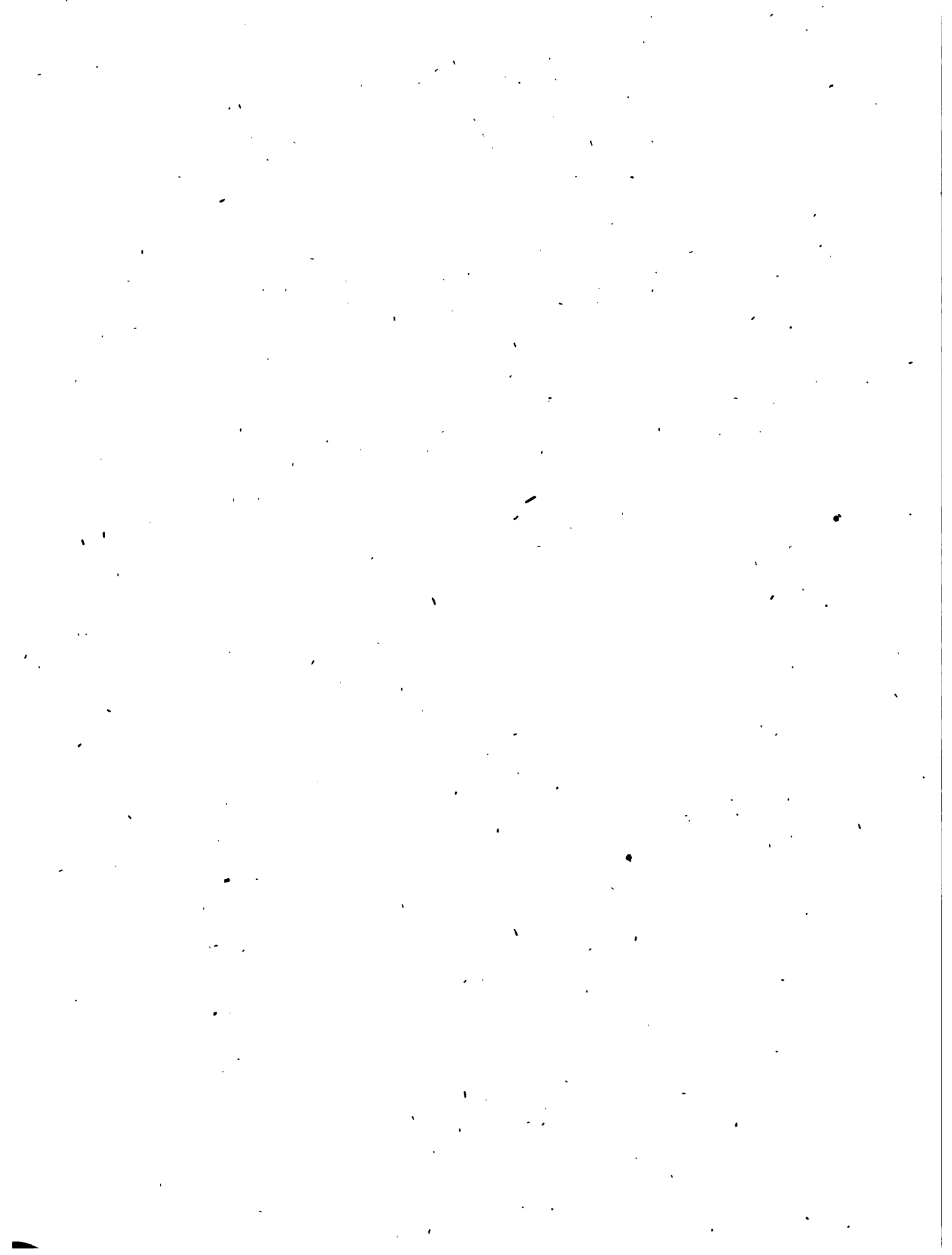
18) C. *Sequentia minio sunt exarata*.

19) *Lege soknir v. friþi*. Cfr. UplL. þgB. 14:2.

20) D. *ær*.

21) D. add. *haua*.

22) D. add. *Amen. Finito libro sit laus et gloria xristo. AmeN. Et denique rubris litteris: Explicit liber.*

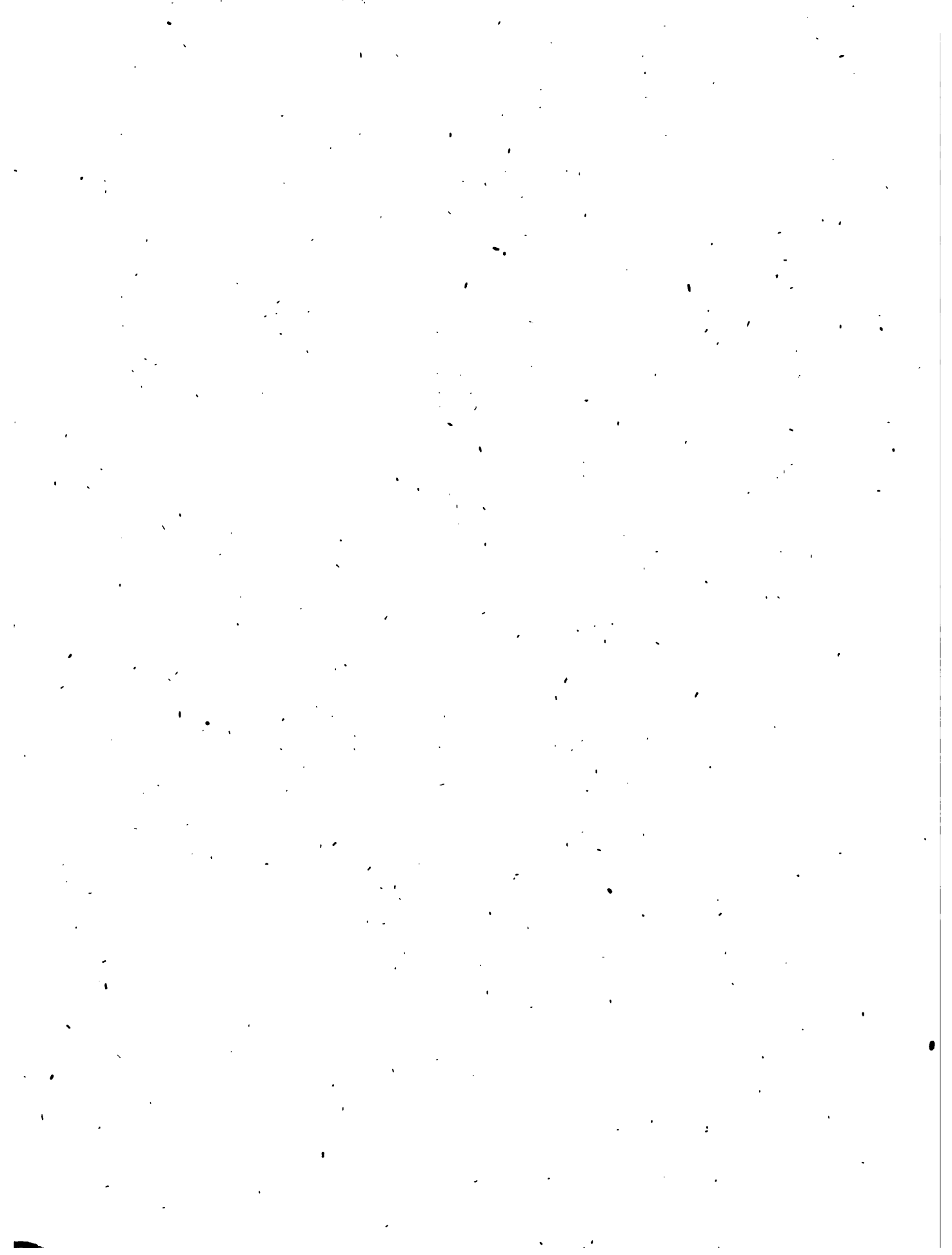
GLOSSARIUM

et

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

GLOSSARIUM.

A.

A, præp. 1) c. abl på: in, *enl.* *qvar sitia a gamblum farvæghi*, I. B. 19: 3. *læggia vaþ æller for a manni, vaþ ligger a manni*, vide *For, Vaþ. up a v. uppa*, vide *Up*. 2) c. abl i: in, *év.* *a ny ok niþum*, I. B. 49: pr. 3) c. acc. på: in, *enl.* *læggia ta a annan*, I. B. 20: 1. 4) c. acc. i: in, *év.* *fara a qværna mans*, I. B. 27. 5) c. acc. till: ad. *raþa a sælu*, II. J. 1. 6) c. acc. emot: contra. *giora hemsokn a man*, I. Eps. 2: 4. *atalan komber a man*, II. M. 24: 7. 7) c. acc. vid: iuxta. *þværs a dike*, II. B. 4: 1. 8) c. acc. angående, om: de. *legða a hæst*, II. Kp. 9. not. 88. 9) adverbialiter, derutöfver: insuper. *ok a þrea marker v. öra*, I. B. 4, 22: pr; 39: pr; 46, 48: pr; 49: pr; G. 15; Þg. 5: 1; 7: 2; II. Kg. 7: 2; M. 18. &c. *ok æn a þrear* (sc. *marker*), II. M. 1: 2. *

A, f. á: amnis. II. B. 23: 3. *4

Aboi, m. ábo (förekommer om landbo): incola praedii (occurrit de colono). II. J. 15: 4.

Adru kost, adv. annorlunda: aliter, alio modo. I. Þg. 7: pr. *3 (*andru kost*)

Af, præp. c. abl 1) af: ab, de. *af fæþerni, möþerni*, I. G. 11: 1; II. Æ. 12: 1. *af sokn v. þinge tolf mæn næmna* (cfr. SML), II. J. 16: pr; B. 5: 1. 2) från: a, de. *stolet af mik*, II. M. 30: 10. *væþia bort garþ af sik*, I. B. 39: 6. *dömis af þöm þrea marker*, I. Kr. 9: 3. *hin &c. (dömis) af þrim markum*, d. ä.

böte: mulctator. I. B. 1, 5: pr; 6: pr; II. J. 3: 1, 2; Þg. 13; quibus locis addendum est I. B. 5: 1, si pro *salumanni* legendum sit *salumannin*. *varþa rænter af þingum sinum*, I. Þj. 16: pr, 1. *af doctur &c. halvum, af mans væghna*, vide *Halva, Væghna*. 3) adverbialiter, bort, undan: aliorum, e medio. *fælli af halft*; I. G. 9. *

Afal, n. (vide Upl.) (*ovanfal*, I. M. 26: pr.) (*af fal*, II. M. ind. not. 76. *4

A fals drap, n. (vide Upl.) II. M. ind. not. 77; cap. 6, rubr. not. 40. *4

Af fal, n. (vide Upl.) II. M. ind. not. 76. *4

Af fals drap, n. dráp, som sker derigenom att en menniska faller ned, t. ex. från en mast: caedes, lapsu hominis ex. c. de malo navis facta. II. M. 6: rubr. coll. pr.

Af föra, v. a. bortföra: avehere. I. B. 24. *4

Af giva (*af gæva*), v. a. eftergifva, esterskänka: remittere, concedere. II. Þg. 18: 2.

Afhog, n. (vide ÖGL.) I. M. 17: pr; II. M. ind. not. 92; cap. 23: rubr.; §. 5. *4

Af hænda, v. a. afhända sig, föräytra: alienare. II. Æ. 9: 1. *

Afkænno þing, n. (vide Upl.) *a rætom þingsdagh ok a rætom þingstaþ ok æi i a.*, II. Þg. 12: 4. *3

Af læggia, v. a. bilägga, göra slut på: componere, finem rei facere. II. M.

25: 4. Sed *aflaghþe* perperam sine dubio pro *afsaughþe*, II J. 18. *4

Af mærkia, v. a. utmärka (till afskiljande): designare (separandum). II Kr. 6; pr.

Af næma, v. a. undantaga för sin räkning, vid försäljning af jord: in venditione fundi sibi reservare. *a. burtomt* &c. I. B. 1; II J. 1. Ih. (Gloss. v. *nama*) male vertit verba: *næmde af burtomt*, "cepit vel decerpsit de fundi area."

Afnæmning, *af næfning*, f. ett jordstycke eller en viss rättighet, som, vid försäljning af jord, undantages för säljarens räkning: *agellus* vel *ius quoddam*, quod in venditione fundi sibi reservat venditor. *gripa til -ga*, säga sig hafva gjort sådant undantag: *dicere se aliquid sibi reservasse*. I. B. 1; II J. 1. *4

Afrap, n. afrad: vectigal e praediis. I. B. 13: pr; II J. 15: 4. *gift ok a.*, II. Æ. 12: 1; J. 15: 5. *4

Afradskarl, m. landbo: colonus. I. B. 13: pr., ubi quoque loco verborum *afrad karli* legendam videtur *afrads karli*.

Afrepá sik (sup. *afreath*), v. rec. reda ifrån sig, försvara sig: (actionem v. accusationem) a se avertere, se defendere. I. Pg. 1: 1.

Af ryma, v. a. flytta bort: remove. I. B. 19: 4.

Afsighias, v. dep. afsäga sig: se abdicare. I. Pj. 15; II J. 18. *4 (*af sighia*)

Af taka, v. a. 1) borttaga: auferre. I. B. 40: 2. *a. manni gops*, II Kp. 12: 3. 2) taga gröda af jord: fruges e terra percipere. I. B. 10: pr; II B. 21. *4

Agangen, vide *Ganga*.

Agreper, m. kläder eller annat som man tager från den som blifvit gripen å bar gerning i vissa brott, såsom hor, skogsåverkan eller stöld: *vestimenta aliaeve res iis ablatae, qui in quibusdam*

delictis, ut adulterio, illicita usurpatione alienae silvae vel furto deprehensi sunt. I. B. 43: pr. *taka a. af manni*, I. Kr. 9: 3. *sander a.*, I. Pj. 4, 5: pr; II M. 26: 5, 18. *taka v. hava half mark* &c. *at -pinom*, II M. 26: 3, 4. *öres a.*, sådana saker till en öres värde: *tales res orae pretium habentes*. Ibid. §§. 2, 7. Cfr. UpL. v. *aftøkt*. *4 (*agriper*)

Agrud, f. kränkning af lofvad fred och säkerhet: *promissae pacis et incolumitatis violatio*. Ita explicari quidem posset h. v., II. Kg. ind. not. 3; at potius legendum videtur: *um þæn sum hæmnis a grud* &c. Cfr. UpL. v. *gruþ*.

Aka, 1) v. n. åka: *curru vehi*. I. B. 19: 1; 40: 3, 4; Pj. 14, 16: 1; II M. 25: 6. 2) v. a. föra (på vagn), köra: (curru) *vehere*. II Kr. 6: pr; B. 8: 3. Cfr. *In aka*. *

Aka, f. körsel: *vectura*. II Kr. 6: pr. not. 53. *4

Akalla, v. a. tillkalla: *advocare, arcessere*. I. B. 39: pr; II B. 7: pr. *3

Aker, m. åker: *ager*. *liggi i ogildum akri ok a værkum sinum* (i. q. *liggi ógilder a værkum sinum*, SML. Kg. 5: pr; cfr. UpL.), I. Pj. 3. Cfr. *Böno*-, *Romna*-, *Ærta aker*. *

Akoma, f. åkomma: *laesio corpori illata, vulnus*. I. Eps. 7: 1; M. 2, 13, 18, 19, 20: pr, 1; 27; II M. 21: pr; 24: 2; 26: 18. *

Akralaghi, m. delegare i tegskifte på samma åker: *qui partem habet eiusdem agri inter vicinos divisi*. *mæþ -ghum sinum*, I. B. 22: 2.

Alda óþal, *ald óþil*, n. gammal slägtjord: *fundus avitus*. *havi fori fult fæþerni v. fasta fæþrene ok a. o.*, allitt. I. B. 10: 1; II B. 10. *3

Alder (g. n. *alt pro alz*, I. Pg. 3: 2. pl. n. *aal*, I. Kr. 9: 1.), pron. 1) all: *omnis. alli mæn v. allimæn*, vide *Ma*

þer. alguzhælgun, vide *Hælgun*. *alt at enu*, dessutom: praeterea. I. B. 45: 1. *allir saman*, I. Kr. 1; M. 10. &c. *bot alla saman*, II. M. 24: 8. *alt sænder*, II. Kr. 11: pr. *alt suman hirfingia ok kiord, þiuf ok þiufnaþ, bytto ok hand*, I. B. 39: 5; II. M. 26: 9, 13. *alt ut til sumarnata*, d. ä. ända till: usque ad. I. B. 44: pr. *allu*, adverbialiter, alledes, helt och hållet: omnino. I. G. 16: 1. 2) *hel: totus. land ält*, I. Kr. 6: 1. *

Alder, m. ålder: aetas. *komin til sin moghanda a.*, I. B. 7: 1. *vara a moghanda a.*, I. B. 39: 5. *til vitande a. komin*, II. M. 30: 6. *til vits ok -rs komin*, II. Æ. 8: 1. *til lagha -rs komin*, I. Þj. 9. *4

Aldin, n. (vide VGL) II. B. 7: pr. *

Aldin karl, m. (vide UpIL) II. B. 7. *3

Aldra handa (allar handa), adj. indecl. allahanda: omnis generis. II. M. ind. not. 76; Kp. ind. n. 39, 49; B. ind. n. 70. *4

Aldra hælghona dagher, m. (vide VGL) II. Kr. 9. *3 (*alla hælghona dagher*)

Aldri, adv. aldrig: numquam. I. Kr. 12; Eps. 6: pr. &c. Cfr. *Ængin*. *

Alin (pl. *alnar, alna*), f. aln: ulna. I. Kr. 3: 5; 5: 3; Þg. 5: pr. *4

Allimæn, vide *Mæper*.

Almanna, adj. indecl. allmän: communis. Vide *Vægher*. *4

Almænniliker, adj. allmän: universalis. II. M. 24: 4. *4

Almænnings torgh, n. allmänt torg (i stad): publicum forum (urbis). I. M. 12; II. M. 22: 1. *a a.*) (*annarstaþs i köpstapinum*, II. M. 24: 3. *a a. a rættum torghdagh*, II. M. ind. not. 93.

Alsæla, adj. indecl. (a *sælia*) den som har sålt allt hvad han egde: qui omnia sua vendidit. I. B. 1; II. J. I. Cfr. ÖGL. v. *alsala*.

Altare, m. altare: ara. *a a. bæra*

v. *læggi* (cfr. VGL), I. Kr. 3: 6; II. Kr. 9. *

A læggi, vide *Læggi*. *4

Ambat, f. trälinna: serva. II. M. 24: 8. *

Andi, m. 1) (vide SML. sub 1.) I. Kr. 6: pr. 2) (vide SML. sub 2.) *þæn hælghi a.*, I. Kr. 6: 1. *4 (*and*)

Andiliker, adj. andelig: spiritualis. *-kt mal, mal af -kum sakum*, II. Kr. 22: pr. not. 46. *4

Andra handa, adj. indecl. annat slags: alius generis. II. Kr. 20: 1. *3 (*annur handa*)

Andra leþ, adv. annorledes: aliter, alio modo. I. Kr. 12. *2 (*annurledz*)

Andvarþa, v. a. öfverlemnna: tradere. II. M. 26: 5. not. 83. * (*anvarþa*)

Anfriþer, m. (vide ÖGL) I. Þg. 7: 2. *4

Anger (g. *ængs* pro *angs*), m. (vide SML) *eghu til angs sætia, lata sæþ sina til angs standa* (cfr. SML), I. B. 41; II. B. 9: pr. *4

Angra, v. a. ångra: poenitere. I. B. 33: pr.

Anit, f. (vide UpIL) Vide *By anit*. *3 (*a nyt*)

Anlapi, n. säd som skall införas eller är införd i lada: segetes horreo condendae v. conditae. *aka æptir a. sinu*, I. B. 19: 1. *a. brinder (up)*, I. B. 45: 5; II. B. 25: pr. Locc. vertit: "horreum", "granarium"; Ver.: "allt det som åkes och föres hem till byn, säd, hö, ved; vectura omnium rerum"; Ih: denique credit h. v. significare horreum, "quo domi conditur demessa Ceres."

Annan vart, adv. annorstädes bort: aliorsum. II. Kr. 7: pr.

Annar (f. *adrún*, forte lapsu calami pro *annur*, I. B. 51: pr.), pron. 1) annan: alius. *sva fore þy* (sc. *diuri*) *sum fore aþro fæ sino*, II. M. 1: 1. 2) endera: alteruter. I. Kr. 9: 3; G. 11: 1; II. B. 17: 5. 3) *annar — annar*, en, en annan: alter — alter. I. B. 15;

21: 1; 34: 1; 41; Þg. 5: 4; II. Æ. 11: pr. *3

Annar stafs, adv. annorstädes: alibi. II. M. 24: 3. * (*annarstaf*)

Annat tiggia (*annatthiggia*, *annatigge* &c.), 1) pron. ettdera (af två): alterutrum. a. *fælle*, fäller endera (af parterna): alterutrum (litigantium). I. Þg. 3: 2. 2) conj. antingen: sive. I. M. 20: 1; B. 3, 35: 3; Þj. 2: pr; Þg. 5: pr; 9; II. Kr. 12: 1. et not. 64. &c. *

Arder (acc. *arder*), m. årder, plog: aratrum. I. B. 40: 2. *4 (*arþer*)

Ardir bilder (rectius *ardar bilder*), m. plogbill: vomer. I. B. 40: 2.

A rek, vide *Aræk*.

Arf (g. *ærfvæs* pro *arfs*, II. Kr. 7: pr.), n. 1) jord, fast egendom: bona immobilia (cfr. VGL.). *standa v. taka a. ok orf*, vide *Orf*. 2) död persons kvarlåtenskap: bona defuncti relicta. *fa af fapors arf þrea marker*, II. Æ. 18: 3. *koma at broþors v. barns arve*, II. Æ. 11: pr; 12: 1. 3) arf: hereditas. *ærva a.*, I. G. 12. *sva fore konungs a. sum karls*, så väl för det arf som tillfaller konungen, som för det som tillfaller enskild person: tam ob hereditatem quae regi, quam ob eam quae privato cuidam cedit. II. M. 8: 1. Cfr. *Bak-, Danar-, Nipiar arf*. *

Arf gænger, adj. (vide ÖGL.) I. G. 3: 1. *2

Armlægger, m. armpipa: os brachii. II. M. 21: 2. *2

Arva bot, f. (vide SML.) II. M. 22: pr. *4

Arva skut, n. (ab *arf*, sagitta, vide SML.) skott med pil: ictus sagittae. I. M. 19.

Arve, m. arfvinge: heres. I. B. 3; G. 9, 15; Þj. 6; II. Kr. 7: pr; 11: 1. &c. *

Aræk, a. *rek*, n. (Isl. *rek*, propulsio, *reka*, pellere) boskaps drivvande i bet: actus pecudum ad pastum. *koa a. ok soar*, rättighet till bete för ko och so:

ius pascendi vaccam et suem. I. B. 1; II. J. 1. *kænna* (sc. *manni*) a., d. ä. att han drivvit sin boskap i bet på annans åker eller äng: "alterum accusare, quod pecora ipsius in arvum suum immiserit", ut haec verba recte explicat Ih. (Gloss. v. *kænna*). I. B. 39: 5.

Asaka, v. a. (Isl. item) átala: actionem instituere. I. M. 23.

Asea, v. a. påse, åskåda: videre, inspicere. I. M. 20: pr. *4

Asker, m. spjut (eller egentligen spjutsskaft): hasta (vel proprie manubrium hastae). *at han aske ok odde* (pro *askar odde*) *taker til* (cfr. UplL), II. M. 11: 1. *4

Asokn (*asökn*), f. lagsökning: exactio iudicialis. *þrea marker at -ninni*, d. ä. för det att han ej utan lagsökning gjort rätt för sig: ob contumaciam, qua alterum ad instituendam actionem coëgit (cfr. ÖGL. v. *sokn* 2). I. Þj. 16: pr, 1, 2; II. M. 25: 5 - 7.

Asyn, f. 1) åsyn: contuitus. I. M. 20: pr. 2) synligt tecken eller märke (efter begånget våld eller liden skada, å menniskor eller ting): evidens signum v. vestigium (illatae vis v. facti damni, in hominibus v. rebus adparens). I. M. 14; B. 38: 2; II. M. 21: pr. *sannar -nir*, I. B. 27, 39: pr. *4

Asæti, m. i. q. *hasæti* (vide UplL) II. M. 25: 4. *4 (*hasæti*)

Asöres eþer, m. (vide SML.) II. Kr. 24: 8. *4

At, præp. c. dat. 1) åt, till: ad (locum &c.) *fara hem at andrum*, I. Þj. 16: 4. *kastar at* (sc. *söpi*), I. B. 50. *sko skærper* (*karli*) *at foti*, I. B. 1; II. J. 1. *koma at arvi*, *at ængu komin*, vide *Koma*. 2) åt, för: ad, pro. *nykel at hærbærghs*, II. M. 26: 9. *fapir at* (*barni*), I. Kr. 9: 6; G. 8. *æn sva vinder at*, I. M. 10. *gior v. þe giorþe ænkte at*, II. M. 30: 10; Þg. 18: 1. *vær*

æn hans vili vari at, II. B. 6: pr. *tiu-gku marker at manhælg hans*, I. M. 1: pr. *þre marker &c. at sarum*, I. M. 17: pr, 1-4; II. M. 21: 1, 2; 23. *þrea marker at asokninni*, vide *Asokn.* 3) på, i: in. *at vægh*, I. B. 44: pr. *at iorþ niþer*, II. M. 25: 3. *at kirkiu*, I. Kr. 13: 2; B. 3; Þj. 11; II. B. 17: 3. *at öldum*, I. M. 18. *at bondans* (sc. *kusi*; cfr. VGL, UpLL et SML), I. M. 4: pr, 2. *at þriþia dagh*, I. Þj. 11. *at solasætre*, II. Þg. 24: pr. *at þy sinne*, II. Kr. 13: 3. *at fyrsto skipvist*, II. Kg. 7: 1. *aghi ængin sak at*, I. Þg. 8. *bot ængun at*, I. B. 22: pr. 4) (vide ÖGL sub 6.) *at rykande* (lege *ryþanda*) *sari*, *þrangalösu* v. *öþrængdu mali*, *oskip-tum skoghi*, *brinnanda brandi*, I. M. 20: pr; B. 41, 43: pr; 45: 2; Þj. 14; II. B. 9: pr. *at lösnalösu*, *osöktu*, *ovæþiaþu*, *svaralösu*, *ændilangu*, I. B. 37: 2; 39: pr; Þj. 7; Þg. 2: pr; II. B. 4: 1; 5: 2. Cfr. *Saklös.* 5) með: cum. *byria at minstu ktrkiu*, I. Kr. 8. *tala... sum han byriapi at*, I. Þg. 9. *at þy tali &c.*, vide *Tal.* *böti ran at talf örum*, I. Þj. 16: pr. *at ovilia mans*, I. B. 29. 6) till, som, i egenskap af: ad, ut, loco v. nomine rei. *akrum ær garþer at væg ok himil at þækiu*, I. Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. *at tipaköp*, *vigslufæ*, *dylsbot*, *læstis böt*, *lækis bot*, *liutes bot*, *agrepinum*, *lösn*, I. Kr. 3: 4; 8; M. 3: 3; 17; II. Kr. 3; M. 21: 1, 2; 23, 26: 3, 4; 34: 1. *at botum*, I. M. 22. *at höghsto*, *minsto*, II. M. 25: 5; 30: 9. 7) till, i afseende på: habita ratione (rei). *iomdyrt at botum*, I. M. 17: pr. *þæa sum ælster ær at*, vide *Ælster*. Cfr. *Sander.* 8) att (framför infinitiver): nota infinitivi (cfr. UpLL). *at beþas præst*, för att &c.: ut petant &c. I. Kr. 1. 9) (vide UpLL sub 12.) *skal... at skripta*, I. Kr. 4: pr. *skulu syn at næmpna*, I. B. 38: pr. *kan... at skiuta*, II. Æ. 9: pr. *

Atakin, adj. (vide UpLL) II. M. 26: 16. et not. 38; 28: pr. *ængu a.*, I. B. 23; II. M. 26: 13, 14. Cfr. *Bar*, *Sander.* *4
Atalan, f. átal: actio, accusatio. II. M. 24: 7. *1

Atskilias, v. dep. átskiljas: separari. II. Æ. 10: pr.

Attatighi, num. áttatio: octoginta. II. Æ. 2: 1; M. 11: pr, 2. *Scribitur attighi*, I. M. 1: 7. *4

Atter (*atti*, I. B. 45: 1.), adv. 1) tillbaka: retro.)(*fram*, II. Þg. 5.)(*up*, I. B. 22: 1. *æva u. i æt sina*, d. ä. taga bröstarf efter sina föräldrar och förfäder: capere hereditatem a parentibus aliisve cognatis in linea adscendenti relictam,)(*æva fram i æt (sina)*, II. Æ. 12: 3; 19: pr. *a. skipta*, I. B. 33: 1. Cfr. *Fulla*, *Fylla*. 2) åter, å nyo: denuo, iterum. II. J. 15: 3. 3) kvar: residuus. *vara a.*, I. B. 1; II. J. 1. *a. sitia*, II. Kg. 7: 6. * (*ater*)

Atter bryta, v. a. bryta, uphåfva: rescindere. *a. næmpd*, *skroksokner*, I. Þg. 3: 1; II. Þg. 19. *vitne*, *epar brytas atter*, II. Þg. 18: 4. *4

Atter fa, v. a. återgifva, återlemna: reddere. II. B. 7: pr. *4

Atter ganga, v. n. 1) återgå: redire. *til sins a.*, d. ä. återtaga: recipere. II. Æ. 8: 1; J. 3: 1. *gangi atter i byskipt*, II. B. 10. 2) återgå, förklaras ogild: irritum fieri. *eper ganger atter*, I. Kr. 9: 6; II. Kr. 24: 5, 11. *þiufnaþer gangi atter*, i. e. actio furti repellitur (quod alio loco exprimitur verbis: *þa vare þæn opiuva*, II. M. 26: 18.), I. Þj. 4. *

Attergangs (*attirgans*), adj. indecl. återgångs (ed): (iuramentum) irritum. *eper*, *lyktarvitne &c. varþer a.*, I. Þg. 14, 18; II. Kr. 24: 8. *4

Atter gildi, n. (vide UpLL) II. M. 25: 10. *a. sins*, I. B. 22: pr. *givi a. bo* (gen.) *bondans*, I. Þj. 16: 4. *4

Atter gælda, v. a. betala, ersätta: solvere, rependere. I. B. 22: 2; 44: 2; 48: pr; Þj. 15. *

Atter kalla, v. a. (vide SML sub 2.) I. G. 16: pr. *4

Atterköpa, v. a. återköpa (en såld jordegendom): redimere (fundum venditum). II. J. 11: pr. *3

Atter köps fastar, m. pl. gode män (*fastar*) som voro tillstådes vid återköp angående jord: testes rogati, qui aderant cum fundus venditus redimetur. II. J. 11: pr. *4

Atter lägga, v. a. (vide UplL sub 1.) II. J. 15: 5. *3

Atterlægha, f. (vide SML) II. B. 8: 4. *4

Atter lösa, v. a. (vide UplL sub 2.) I. B. 14; Þg. 5: 5; II. Kr. 7: pr; J. 10: pr. *4

Atter standa, v. n. återstå: restare. I. Þg. 7: 2; II. Kg. 7: 2. Cfr. *Æftir standa*. *4 (*ater sta*)

Atter ståpa, f. återstod, rest: residuum. II. Kg. 7: 6.

Attondi, num. åttonde: octavus. *a. dagher* (sc. *iula*), nyårsdagen: dies circumcisionis (cfr. VGL). II. Kr. 26: pr. *

Attunger, m. 1) en åttendedels by: octava pars pagi.)(*fiorpunger et halver byr*, I. B. 19: pr. 2) adscendent i tredje led: cognatus in tertio gradu lineae adscendentis.)(*fiorponger et halva*, II. Æ. 12: pr. *halver a.*, adscendent i fjerde led: cognatus in quarto gradu lineae adscendentis. Ibid. *

Avisning, f. (vide UplL) *haver han a.*, kan han gifva avisning på något annat (till humlegård) tjenligt ställe: si alium locum (lupulo colendo) idoneum monstrare possit. I. B. 24; II. B. 13: 1. *4

Avugher (dat. m. *afgum*), adj. afvig, bakvänd: inversus, retrorsus. Vide *Brandger*. *4

Aværka (*avarka*), v. a. (vide SML)

a. manni i akrum)(*sla a ængium*, I. B. 22: pr. *

Aværkan (dat. pl. *-kum*; cfr. UplL), f. (vide ÖGL sub 1.) II. B. 13: pr. *4

Ax, n. ax: spica. I. B. 22: 1; Þj. 2: 1; II. M. 26: 11. *4

Axl, f. axel: humerus. Vide *Overaxlaper*. *2

Apalbogher, m. så kallas en viss del (en procent) af arvet, hvilken, då fader eller moder efter den andra makans död tog bakarf, tillföll den dödes närmaste släkting på andra sidan; så att om t. ex. fadren ärfde 100 marker, en mark tillföll närmaste moderens släktingen; ita appellatur certa portio (centesima pars) hereditatis, quae, cum pater vel mater altero coniugum iam mortuo hereditatem acciperet, cessit proximo cognato a parte parentis iam mortui; ut, ex. c. si pater hereditate acciperet C marcas, una marca cederet proximo cognato materno. *ræter a.*, I. G. 11: 3. Rationem denominationis in modum aliquatenus probabilem explicare non possum. Locc. versio hoc loco nullum sensum praebet; in Lex Iur. vertit: "principalis pars."

Apalkunu barn (*apulkunu barn*), n. (vide VGL) I. G. 9; II. Æ. 18: 3.)(*frillobarn*, II. Æ. 19: pr. *

B.

Bak arf, n. (vide VGL) I. G. 11: 3; II. Æ. ind. not. 54. *

Ban, n. (vide VGL) *man i b. liusa*, *sitia i banni*, I. Kr. 15. *

Bana ord, n. dräpande, dråp: perpetratio homicidii, caedes (cfr. VGL). *næmpna man til b.*, I. M. 6. *1

Band, n. band: vinculum. I. Kr. 5: 6. *man basta ok i b. föra* (i. q. *binda*), allitt. II. M. 25: pr. Cfr: *Fæsti*, *Ærmband*. *

Bani, m. 1) bane: nex. *fa bana*, I. M. 26: pr; B. 44: 1. 2) (vide UplL. sub 2) I. M. 4: pr, 1; 5: pr; B. 46: pr, 1; II. M. 1: pr. Cfr. *Hald-*, *Mans-*, *Raphani*. *

Bansater (*banzater*), adj. (vide UplL.) II. Kr. 24: 1. *4

Banzmal, n. (vide UplL.) I. Kr. 10, 11; II. Kr. 22: pr. et nott. 54, 55. *

Bar, adj. (vide UplL.) *b. ok atakin* (cfr. UplL.), I. Kr. 10; B. 20: 1; 28, 39: 4; Pj. 1: 3; 2: pr; II. Kr. 21. &c. *4

Bardaghi, m. 1) (vide VGL.) I. M. 20: pr.) (*sar*, I. G. 2. 2) slagsmål: pugna, dimicatio. *þræta æller b.*, I. M. 18. *

Barklöpa, f. afbarkande: decortication. II. B. 14: 7. *3 (*barka löpa*)

Barliker, adj. öppenbar: manifestus. *b. mannum*, II. M. 25: 2.

Barn, n. 1) barn: infans. Vide *Mö-*, *Sven-*, *Väggu barn*. 2) barn, son eller dotter: filius v. filia, liberi. *döa af barne* (cfr. VGL.), I. G. 10. *vita manni b.*, *dylia barns*, I. G. 8; II. Æ. 18: pr. Cfr. *Apalkunu-*, *Broþurs-*, *Dottur-*, *Frillu-*, *Oska-*, *Stiup-*, *Suna-*, *Systor barn*; *Hema konq.* *

Barnafaper, m. (vide UplL.) *vita b. sin*, de matre infantis, II. Æ. 18: rubr. *hetir þæn v. vari han b. hænnar*, I. G. 8; II. Æ. 18: pr. *4

Barn sot, f. (vide UplL.) *döa i b.*, II. Æ. 18: 1. *3

Barþer, vide *Bæria*.

Bas, ? (Isl. m.) bás: praesaepe bovis. II. M. 25: 11.

Basta, v. a. (vide VGL.) *-aþer ok bundin*, allitt,) (*bundin mæþ ærma-bandum*, vide *Ærmaband*. *man b. ok i band föra*, allitt. II. M. 25: pr. *4

Bast löpning, f. bastis afskalande: corticis delibratio. I. B. 23.

Bater, m. båt: cymba. II. M. 26: 16. *

Batsfarmber, m. båtlast: onus cymbae. II. B. 14: 5. *4

Benbrot, n. benbrott: fractio ossis. II. M. 24: 2. Cfr. *Brut*. *4

Benbrutin (*bænbrutin*), adj. som fått ben brutet: cui os fractum est. II. M. ind. 21; cap. 21: pr. not. 52. *3

Benlösning, f. (vide UplL.) I. M. 13. *3

Beta, v. a. jaga: venari. *b. man i hæl mæþ höke ok hunde*, II. M. 1: 2. *2

Befas, v. dep. begära: petere. *b. præst*, *vigilsi* &c. I. Kr. 1, 7; B. 10: pr. &c. *b. hionalagh binda*, *ransaka*, I. Kr. 7; Pj. 7. *

Bilder, m. plogbill: vomer. I. B. 46: pr. *koma mæþ bild ok biogskæppo*, allitt, d. ä. för att plöja och så: paratus ad arandum serendumque. II. J. 15: 3. Cfr. *Ardir bilder*. *4

Bild kippi, m. (a *bilder* et *kippa*) dragare, oxe som drager plogen: iumentum, bos qui vomerem i. e. aratrum trahit. I. Pj. 5: pr.

Biltogher, adj. (vide VGL.) II. M. 24: 4; sed perperam I. Eps. 6: 1. *

Binda (part. pass. dat. f. *bundni* v. *bunni*), v. a. 1) binda: ligare. *basta ok b.*, allitt. II. M. 26: 5. *b. byrþi*, *bundin byrþi*, vide *Byrþi*. *bundin mæþ ærmabandum*, II. M. 26: 5. Cfr. *Saman binda*. 2) stadfästa, bekräfta: confirmare. *b. hionalagh*, I. Kr. 7; II. Kr. 8: pr. 3) förbinda, förpligta: obligare, obstringere. *b. sik til at byrghia* &c. II. B. 9: 1. 4) öfverbevisa: convincere. *man viþ sar b.*, II. M. ind. 24. *mæþ vitnum bundin*, II. Pj. 17: 1. *b. man viþer mæþ tvem vitnum ok tolf manna eþe*, I. G. 8; II. Æ. 18: pr; M. 26: 2. *b. man viþer mæþ þrim vitnum ok þrætolftum eþe*, II. M. 9: 3. Cfr. *Viþer binda*. 5) bevisa: probare. *b. köp*, *skipti*, *lof a man*, I. B. 5, 9: 1; G. 15; II. J. 3: 2; B. 16: 1. *b. (torghköp) mæþ tvem*

byamannum sinum bolfastum ok sæx manna epe, *b. mæþ landsmanni enum ok andrum bymanne*, II. Kp. 2: 1. *b. fæstning, gift, lofvitne mæþ tvem vitnum ok tolf manna epe*, I. G. 1; II. J. 15: 3; B. 14: 10. *b. köp mæþ þrim vitnum ok attertan manna epe*, II. J. 2: pr. *

Biogskæppa, f. kornskæppa, ett käril hvari kornet bårs vid sáning: qualus satorius (proprie ad sationem hordei usitatus). Vide *Bilder*. Cfr. ÖGL v. *sæpis, skæppa*.

Biskoper, m. biskop: episcopus. I. Kr. 1. &c. Cfr. *Ensak, Lænsmaþer, Maþer*. *

Biskops hærbærghi, n. gæstrum för biskopen: cubiculum hospitale episcopo recipiendo destinatum. I. Kr. 2. *3 (*biskuper*)

Biskops sak, f. (vide UpIL sub 1.) II. Kr. 26: 2. *3

Bitá, v. a. bita: mordere. I. B. 47, 49; II. B. 28: 1. *fastar bitin a þæn sum salde*, vide *Fasti*. Cum vero dicitur *fastar bitas*, II. J. 5: pr., pro *bitas* sive *bita* sive *bindas* legendum videtur. *4

Biti, m. bjelke: trabs. Cognita quidem est haec significatio h. v. (cfr. ÖGL); an vero ita explicari possit ubi dicitur: *hittis æi b. æller bæni*, allitt. I. M. 3: 1, fateor me ignorare; sensus vero horum verborum, ut mihi videtur, hic est: si non adpareat hominem in domo sua esse occisum, ac inde in aream extractum esse corpus; quod si ita sit, forte pro *biti* legendum est *bloþ*, ut conferri possint verba: *ma se blod ok bænd hin-nugh sum dræpit var*, VGL I. Mandr. 14: 2; II. Dr. 30. Had. verba *biti álla bæin* (ut ille male legit pro *bæni*) vertit: "stycke af kroppen eller ben"; Locc.: "nec ulla caro aut os funeris reperiatur"; Ih. denique (Gloss. v. *bita*):

ita ut nec dens nec os inveniatur, i. e. si nihil eius inveniatur." *2

Biupa (*byþas* pro *biuþas*, I. M. 22.), v. a. 1) erbjuda: offerre. *b. vapabot ok vapæþ*, I. B. 45: 2. *b. ræt*, I. G. 15. *b. (fult) til byrd sinni*, I. B. 2; II. J. 6. *b. fult fore sik*, II. M. 24: pr. *biupi* (sc. *eghur sinar*) *þem skyldaster ær*, I. G. 16: 1. *b. sik til eþa*, I. Þg. 3: 1. *biuþas*, dep. erbjuda sig: se offerre. I. M. 22. Cfr. *Lagh-, Op-, Til-, Ut biupa*. 2) befalla, þáþjuda: iubere, indicere. I. Kr. 13: 2. Cfr. *Ubudin*. *

Bipa, v. n. bida: expectare. I. Kr. 4: pr; II. Kr. 11: pr; Þg. 3. *4

Bipia (impf. *baþ*), v. a. 1) bedja: rogare, precari. I. B. 42. *b. i friþ*, I. Eps. 6: pr. 2) begára: petere, expetere. *b. sik kunu*, I. G. 1. *b. ok fæsta*, II. Æ. 1: 3. *

Blami, m. (Isl. item) blánad: livor. II. Kr. 24: 2; M. 20, 24: 2. *1

Blar, adj. blá: lividus. *b. æller bloþugher*, I. M. 12; II. M. 22: 1. *sla man blan*, I. M. 14. *4

Blear, vide *Blöia*.

Bloþ, n. blod: sanguis. I. M. 20: pr. *vækkia b.*, I. Kr. 13: pr; II. Kr. 26: pr. *at rinnande -þe*, I. M. 20: pr. *sla man til bloþs ... þo at fullsære varþe*, tillfoga (större eller mindre) sár: vulnus (gravius vel levius) infligere. II. M. 19. *

Bloþer, m. i. q. *bloþ. synis þær b. a blöiu*, I. Kr. 9: 4.

Bloþugher, adj. blodig: cruentus. Vide *Blar*. *4

Bloþvite, n. blodvite: levius vulnus. *sla til b.*) (*sargha*, II. Kg. 4: pr. *

Bloþ vækning, f. blodsutgjutelse: effusio sanguinis. II. Kr. 26: pr.

Blöia (*blear* pro *bleor* v. *bleo*), f. lakan: lodix. *bolster ok b.*, II. Æ. 10: pr. not. 69. *koma a b. ok bolster*, I. G. 2. Cfr. *Bloþer*. *3 (*blea*)

Bo (*bö*; gen. *bo* pro *bos*), n. 1) (vide

UplL.) II. Æ. 9: 2. *bo ok boskaper*, allitt. II. M. 25: 9, ubi v. *bo* videtur proprie respicere bona immobilia, *boskaper* vero mobilia. 2) lös egendom: bona mobilia. I. Þj. 16: 4; II. M. 25: 10. *

Boa, *bo*, 1) v. n. *bo*: habitare. I. M. 8; B. 19: 1; 25; II. J. 15: 3; B. 1: 2; 8: 2. *saman b.*, de coniugibus. II. Æ. 8: 4. *boas* (dep.) *fore*, i. q. *boa*. II. M. 25: 4; 26: 9. 2) v. a. inreda, tillreda, reparera: instruere, adornare, reparare. *til vigsla boin*, de aede sacra recens extracta, I. Kr. 1. *taki niþer garþ ok boe* &c., d. ä. uprätte åter den nedtagna gärdsgården: saepem iterum extruendo. I. B. 40: 4. Cfr. *Um-*, *Up boa*; *Færþa boin*. *

Bodsæti (pl. -ta pro -tar), m. (a *boþ*) inhyses man (eller qvinna): tugurii incola (cfr. ÖGL. v. *hussætu maþer*). I. Kr. 3: 4.

Bogher, m. bog, frambog: armus anticus.)(*lar*, I. B. 48: 2; II. B. 28: pr. Quae significatio huic v. in compositione, *apalbogher* sit tribuenda, ignoro; vocabula *bogher*, *bogha böter* in iure Hels. occurrentia, ad hanc rem illustrandam aliquid conferre, equidem non video. *3

Bok, f. bok: liber. *taki b. at kirkiu*, nemligen Biblen eller någon annan andelig bok, som vid edens afläggande skulle vidröras: ex aede sacra adferuntur Biblia aliumve sacrum codicem in iurando tangendum (cfr. ÖGL. h. v.). I. Þj. 11. Cfr. *Laghbok*. *

Bol, n. gård, landtods: praedium. *hava b. ok bygning annars mans*, allitt., d. ä. såsom landtbo: alieno praedio conducto uti. I. B. 13: 2; II. J. 15: 13. *ræna annan b. ok bygning* (cfr. *Ræna*), I. B. 13: 1. *

Bolagh, n. bolag: societas honorum. *b. saman læggia*, I. B. 15. *skipta æptir fullu -ghi*, d. ä. efter hvars och ens andel i bolaget: dividere secundum

normam societatis v. pro rata portione. Ibid. *4

Bolaghs man, m. bolagsman: socius bonorum. II. J. ind. not. 29. *3

Bolaghsstænna, f. 1) giftostænna, arrendetid: tempus in quod conducitur fundus. *b. ær ute*, II. J. 15: 3, 6. 2) den dag då arrendet uphör: dies finiendae locationi conductioni determinatus. *til b.*, ibid. §. 4. Cfr. SML. h. v., et ÖGL. v. *bolagh*. *4

Bolby, m. (vide ÖGL.))(*om eghnir*, II. Æ. 12: 1. *4

Bolfaster, adj. (vide UplL.) II. M. 26: 9; Þg. 12: 2. *4

Bolsmiþer, m. smed som bor på landet: faber ferrarius ruri habitans.)(*silfsmiþer*, II. M. 11: 2. Cfr. UplL. M. 12: 5. Ver. vertit: "faber proprium fundum possidens."

Bolstapa mæn, vide *Bolstapsmæn*.

Bolstapa skæl (*bolstaps skæl*, II. B. 18: pr.), n. 1) gränsskilnad emellan byar: confinium pagorum. II. B. 17: pr, 3. 2) rämärke emellan byar: lapis terminalis inter pagos. II. B. ind. 18; cap. 17: rubr. *4

Bolstaper, m. gård eller by; i synnerhet den dertill hörande jord: praedium vel pagus; praesertim agri &c. ad praedium vel pagum pertinentes. I. Kr. 6: 1; B. 39: 6; 42; Þj. 17: 2; II. Kr. 11: 1; M. 8: pr; 9: 3; B. 8: 3. *b. sin, annars* &c. I. B. 21: 1; 42; II. B. 1: pr; 18: 1. *b. manna*, I. M. 5. *b. iorþa*, I. B. 1. *skipta -þum*, I. B. 11. *a -þi*)(*a skogh* et *innan ta ok tomta ra*, I. M. 4: 1. *by ok b.*, allitt. I. B. 24; II. B. 13: 1. *bolstap* (pro -þa) *mællum*, II. B. ind. 13. *

Bolstapsmæn (*bolstapa mæn, bolstad men*), m. pl. byemæn, invånare i en by: incolae pagi. I. Kr. 6: 1; M. 4: 1; 5; B. 24, 38: pr; 42, 45: pr; II. M. 8: pr. *4

Bolstaþs ra, comm. (vide UplL) II. B. 18: 2. *3 (*bolstaþa ra*)

Bolægga, v. n. göra bolag: societatem bonorum instituere. *vara v. vita bolaght*, I. B. 15.

Bonde, m. 1) bonde, jordegare: vir proprium fundum habens. I. Kr. 1. &c.)(*gæster*, I. M. 4: pr. 2.)(*þianosto man*, *lensman* &c. II. Þg. 14: pr. Cfr. *Husbonde*. 2) (gift) man: maritus. I. Kr. 9: 5; B. 82. &c. *ganga i kirkiu æptir bonda* (cfr. ÖGL), I. Kr. 3: 5. *

Boren, adj. född: natus. II. Æ. 2: 1. Cfr. *U-*, *Þipborin*. *4 (*burin*)

Borgha, v. a. gå i borgen (för): fideiubere. *b.*, absolute, I. B. 18. *b. pænninga fori annan*, *b. manni til svar*, ibid. *

Borghan, f. borgen: fideiussio. I. B. 18; Þg. 6. *

Borghana man, *borghans man*, m. borgensman, löftesman: fideiussor. II. Þg. 12: 2. *4

Bortu, vide *Burtu*.

Borþ, n. bord: mensa. *enni*, *tvænni*, *þrænni b.*, d. ä. måltider: prandia. I. Kr. 8; II. Kr. 3. *

Bos brigþ (*bosbrigh*, II. M. ind. not. 94.), f. våldsamt borttagande af en annans häst eller nötkreatur ur stallet: alieni equi vel bovis ereptio e stabulo. II. M. 25: 11. Prior h. v. pars *bo* in hac compositione forte habet significationem pecoris (cfr. VGL. et ÖGL).

Boskaper, m. 1) (vide ÖGL.) Vide *Bo* 1. 2) i. q. *bolagh. vara i b. so-man*, II. J. 13: 1. *4

Boskipt, f. 1) boskifte, egendoms delning: bonorum divisio. II. J. 16: 3. *æggha i -tinne*, ega del i boet, om det skulle delas: participem esse bonorum, si dividenda essent. II. M. 30: 6. *sum han a i -tinne*, efter den andel han har i egendomen, då den skall delas: pro rata parte, quae in divisione bo-

norm ei competit. II. J. 13: 1. *give ut b.*, d. ä. den andres andel i boet: portionem bonorum ad alterum pertinentem. II. J. 16: 3. 2) (vide VGL. v. *boskipti* sub 3.) *æggha b.*, II. Kg. 2: 4.

Bo spiall, *bosspæld*, n. i. q. *bospænd*. II. M. ind. not. 96; cap. 26: 14. n. 33.

Bospænd, f. (vide ÖGL.) II. M. 26: 14, ubi verba: *vites manni b.* illustrantur additis verbis: *lokkat hion hans*. *2

Bos ran, n. (vide VGL.) II. M. 25: 10. *2

Bostaþer, m. i. q. *bolstaþer*. II. B. 22: pr. not. 78. *by æller v. ok b.*, II. B. 20: pr. not. 57; 22: pr. n. 77.

Bot (g. pl. *böta*, I. Þg. 5: 6.), f. 1) ersättning: reparatio, compensatio. Vide *Spicælla-*, *Ætiubot*. 2) bot, böter: multa. *lagha b.*, I. Eps. 9: 1. *fullar böter*, II. M. 24: 7. *fullar lagha böter*, I. M. 24. Cfr. *Arva-*, *Dyls-*, *Friþer-*, *Fæ-*, *Gor-*, *Lagha-*, *Lytis-*, *Læghre-*, *Lækis-*, *Læstis-*, *Sara-*, *Vapa-*, *Þiuvalla-*, *Ætta-*, *Öra bot v. bötir*; *En-*, *Tvæ-*, *U-*, *Þræböti*. *

Botulfs mæssa, f. (vide VGL.) I. B. 38: pr. *2

Bop, f. bod: sella, casa. Vide *Sæl-laboþ*. *3

Brander, m. 1) brand, brinnande: incendium. *at brinnande -di ok riukande röki*, allitt. I. B. 45: 2. 2) eldbrand: titio. *þa eldar afgum brandum*, proverb., då uptänder man eld med afviga bränder; säges liknelsevis om arf som, emot naturens vanliga ordning, går från barn till föräldrar och förfäder: inversis titionibus ignis accenditur; allegorice dicitur de hereditate quae, contra consuetum naturae ordinem, a liberis relinquitur parentibus avisque. Had. et Ih. credunt sensum huius proverbii esse: inversos titiones accendere. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: 1. *4

Brandstup, f. (vide ÖGL) I. B. 43: 5.

*₂ *Brat*, adv. hastigt, snart: repente, cito. *sva b.*, I. B. 40: 2; II. B. 5: 1. *₂

Bref, n. 1) bref: epistola. II. Kp. 13: 4. *konungs b.*, II. M. 24: 4; Pg. 2. *profastins b.*, I. Kr. 13. Cfr. *Forbupa-*, *Skiuta bref*. 2) skriftligt betyg: litterae testificationes continentis. *mæþ b. ok (full) skæl*, I. G. 17; II. M. 8. *

Brigþ, f. (Isl. *brigd*, egentligen förändring: proprie mutatio) 1) rubbning; särskildt uphåfvande af ett köp, då den sålda saken, vid anställt klander, ej kan hemulas: rescissio; speciatim rescissio factae emtionis venditionis, cum evictio rei venditae, mota lite, averti nequit. *b. komber i*, II. J. 3: 1. *varþa aþrum fore b.*, praestare evictionem. Ibid. Cfr. *Obrighþer*. 2) (vide UpLL) II. Kp. 7: 2. 3) våldförande, våldsamt borttagande: violatio, ereptio (cfr. locutiones: *brigd vinattu*, violatio amicitiae, *Niala S.* cap. 43; *gera audrom brigdverpi*, iactum verriculi alii praeripere, M. L. GulapL: Landsl. 50; Anglo-Sax. *bregdan*, diripere). Vide *Bos brigþ*. *₃

Brista, v. n. 1) brista, gå sönder: frangi. I. Kr. 5: 6. 2) brista, fattas: deficere, deesse. *þa -te allum* &c. II. M. 9: 6. *

Broa, v. a. (vide SML) (*varþa væghum*; I. B. 21: 1. *

Broar syn, *broa syn*, f. (vide ÖGL) I. B. 38: pr; II. B. 23: 1. *₂

Broa skapi, m. skada, åstadkommen genom bristfällig bro: damnum, cuius caussa fuit pons ruinosus. II. B. ind. not. 81.

Bro fiæl, *brofiol*, f. (egentligen förstugubro, bro utanför gårdsporten eller dörren: proprie tabulatum v. ponticulus ante portam; vide ÖGL) gård, hus: domus. I. Pg. 9; II. Pg. 3; quibus

tamen locis h. v. potius pagum significare videri posset. *₂ (*broa fiol*)

Broþir (nom. *broþur*, dat. *broþiri*, acc. *broþir*), m. broder: frater. I. M. 2: 2; Pg. 17: 3. &c. Cfr. *Sundirkulla*; *Fapurs-*, *Frillu broþir*. *

Broþurs barn, n. brorbarn: fratris liberi. I. G. 11: pr, 1; II. Æ. 11. *₃ (*broþor barn*)

Broþurs luter, m. brorslott: portio (hereditatis inter fratres et sorores dividendae) fratri cedens. I. G. 11: 1.

Brud, f. (vide ÖGL) I. G. 2. *

Brudsærd, f. (vide ÖGL) I. G. 2. *₂ (*brupsærd*)

Brudgumi, m. brudgumme: sponsus. I. G. 2. *₄

Brudkallar (a *karl* v. *kall*), m. pl. män som åtföljde bruden till brudgummens hem; viri, qui sponsam ad domum sponsi comitabantur. I. G. 2. Cfr. VGL v. *brupmæn*.

Brudsæta, f. i. q. *brupsframma* (vide UpLL) I. G. 2; II. Æ. 2. Pronuba, secundum Ih., ita dicitur, "quia eius locus ad mensam sponsae est proximus."

Bruptugha, f. i. q. *brudsæta*. II. Æ. 2: pr. Posterior h. v. pars Germanicae forsan originis est. Cfr. GotLL v. *bryttugha*, et Visby StL v. *brytteghe*.

Brut, n. 1) brytande: fractio. *b. bena*, fractio ossium. II. M. ind. not. 89. *at ute æro b. baþe*, d. ä. bägge styc-kena af det afbrutna benet: ut exstent utrinque fragmina. II. M. 21: 2. Cfr. *Benbrot*. 2) öfverträdande: violatio. Vide *Epsöris-*, *Skriftabrut*. 3) delning: divisio. *b. ok tomtamal*, I. B. 1; II. J. 1. *

Brutlikin, adj. (vide UpLL) I. Eps. 6: 1; Pg. 5: 6. *₄ (*brutliker*)

Bryggia, v. a. brygga: coquere (cerevisiam). *bryllöp ær bruggit*, convivium nuptiale (cerevisiam coquendo) paratum est. I. G. 2.

Bryllöp, *brydlöp*, *bruplöp*, n. (vide

SML.) II. Æ. 2: pr. *bryggia, drikkia b.*, I G. 2, 6; II. Æ. 4. * (*brudlöp*)

Brylungi, brullungi, comm. brylling: patruelis. I. M. 1: 3; G. 11: 1. * (*bröllungi*)

Bryta (part. pass. *bröten*, II. Kr. 5: pr.), v. a. 1) bryta, sönderbryta &c.: frangere, perfringere &c. *b. armlæg a manni*, II. M. 21: 2. *sæ bryter sik* (cfr. UplL.), I. B. 38: 1. *b. by up*, i. q. *ryva by* (vide UplL. v. *ryva 1*), I. B. 19: pr. Cfr. *Ben-, Nybrutin*. 2) upbryta: effringere. *b. hus, laðu, kirkiu, skip*, I. B. 27, 39: pr; Þj. 14; II. Kr. 5: pr; M. 26: 16. 3) bryta, öfverträda, ej iakttaga: violare, non servare. *b. skriftsina*, II. Kr. 24: 10. cfr. *Skrifta brut*. 4) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. I. M. 10; Þg. 6; II. Kr. 24: 12, 14; M. 25: 4. *b. i manhælgþ mans*, II. Æ. 2: 1. 5) uphäfva: rescindere. Vide *Atterbryta*. *

Bryta, brötta, f. i. q. *ruþa* (vide UplL.). *ryþia gen ruþu* (v. *ruddu*) ok *bröta gen b.* (cfr. UplL. v. *ryþia*), I. B. 10: 1; II. B. 21.

Brænna, 1) v. a. bränna: cremare. *b. skogh*, I. B. 45: pr. 2) v. n. brinna, upbrinna: flagrare, comburi. *b. i eldi*, I. G. 14. *

¹*Brænna*, f. brand: incendium. I. B. 45: 1. Cfr. *Skogha brænna*. *3

Bræpe, f. (Isl. *brædi*; a *bræper*, praeceps) häftighet, vrede: animi fervor, ira. *hogga &c. af b.*)(*hæmpna fore gambla segþ* (cfr. *af bræpum gærnin-gum*, I. Eps. 4: pr; II. Kg. 4: pr.), II. M. 24: 4. Cfr. UplL. v. *bræpa vitni*.

Bröta, v. a. (vide UplL.) Vide *Bryta* f. *3

Brötta, vide *Bryta* f.

Bröpra skipt, f. delning (af arf) emellan bröder: divisio (hereditatis) inter fratres. II. Æ. ind. not. 53.

Bud, boþ, n. 1) bud: nuntius. *fa b.*

(sc. *af manni*), *fa manni b.*, I. Kr. 4: pr, 1; 5: 2. *sænda b. manni*, II. M. 26: 3. 2) ombud: mandatarius. Vide *Ombuþ*. 3) begäran: rogatus. I. Kr. 5: 6. 4) tillbud, erbjudande: oblatio. Vide *Laghbuþ*. * (*buþ*)

Budkaflti, boþkaflti, m. (vide VGL) *b. upskæra, bæra*, I. Þg. 1: 1; II. M. 26: 3. * (*buþkaflti*)

Budskaper (botskaper), m. (vide SML.) II. Kp. 12: 3. *kunungs b.*, I. Þg. 1: 1. *4 (*buþskaper*)

Bukker, m. bock: hircus. I. B. 46: 1; Þj. 1: 2; II. M. 1: pr; 26: 12; B. 28: pr. *4

Bur, ? (Isl. n.) byggning, hus: aedificium, domus. Vide *Burtomt*.

Burt, bort, adv. bort: aliorsum. *b. skipta*, I. Eps. 6: 1. *læggia b. af stad &c.* I. B. 19: 6; II. J. 15: 8. * (*bort*)

Burtomt, f. tomt att sätta ett hus på: solum ubi exstruatur domuncula. I. B. 1; II. J. 1.

Burtu, bortu, adv. borta: alibi, procul. *vara b.*, abesse. I. B. 28, 33: 1. *þa ær b. lönskript*, vide *Lönskript*. *4 (*borto*)

By, vide *Byr*.

Bya dela, f. tvist emellan byar: lis inter pagos. II. J. 18.

Bya mal, n. (vide UplL. sub 1.) *sva mykit hanum bæsr til i -le*, II. B. 2: 4. not. 54. *mæra æn han bæsr til i reto -le*, II. B. 21. *4

Byaman, byman, m. 1) pl. (vide UplL. sub 1.) I. M. 4: 1; B. 19: 1; 40: 3; Þj. 11; II. J. 15: 12; B. 6: 2. not. 75; 24: 2. 2) (vide UplL. sub 2.))(*landsmaþer*, II. Kp. 2: 1; Þg. 12: 3. *mæþ tvæm -nnum sinum*, d. ä. invånare af samma stad: cum duobus eiusdem urbis incolis. II. Kp. 2: 1. *4

Bya mark, f. bys jord: solum ad pagum pertinens. *a samo b.*, inom samma bys område: in eiusdem pagi territorio. II. M. 26: 16. *2

By anit, f. (vide UpL.) II. B. 17: rubr. *3 (*byar a nyt*)

Byaskogher, m. (vide VGL.) II. B. 24: 2. *4

Bya skæl, n. i q. *bolstapa skæl* 2. II. B. 20: pr. *4

Byggia, v. a. 1) inrätta, tillreda: struere, parare. *b. læmugildri*, I. B. 44: 1. 2) bebygga: aedificiis instruere. *b. tomt*, I. G. 13. 3) bebo: habitare (locum). *sipan dala bygdus*, I. G. 11: pr. 4) v. n. bo: habitare (in loco). I. B. 1; II. J. 15: 6. *

Bygning, f. 1) byggning, reparation: aedificatio, reparatio. Vide *Kirkiu*-, *Skipa bygning*. 2) landbruk: cultura terrae. *bol ok b.*, vide *Bol. bygninga balker*, I. B. rubr.; II. B. rubr.; cap. 28: 4. *

Bygþ, f. (vide UpL.) II. Þg. 5. * (*bygd*)

Bylia, v. a. (vide UpL.) Vide *Ombylia*. *3

Byman, vide *Byaman*.

Byr, *by*, m. 1) by: pagus. I. B. 1; Þj. 7; II. M. 2: 1; B. 19. &c. *halver b.* (*fiorþunger et attunger*, I. B. 19: pr. *víþer by*) (*víþer skogh*, II. Kr. 6: pr. *i by*) (*a gatu æller a genlötum*, I. M. 20: pr. *karl atte by allan*, II. J. 1. *b. ok bolstaper*, vide *Bolstaper. bya millum v. mællum*, I. B. 37: 2; II. M. 25: 5, 6. *byamillum*, I. B. 44: pr; Þj. 16: pr. *næmpna by ok bonda*, vide *Næmpna. taki fyrsta by* &c., d. ä: tage till vitnen byns invånare: incolas pagi antestator. I. M. 20: pr. Cfr. *Bolby*. 2) stad: urbs. *lagh sum i bynum ganga* (*a landeno*, II. Þg. 12: 3. *

Byrghia, *bærgha* (sup. *burghit*), v. a. c. dat. (vide UpL. sub 2.) *b. sinu* (cfr. UpL.), I. B. 8: 1; 41; II. B. 10. *

Byrgsl, f. ? arbete (egentligen med inbärgning): opera rustica (proprie in collectione frugum foenique). *taka b. mans*, taga honom i arbete (till aftje-

nande af böter): "muletæ nomine accipere operam furis", ut recte hunc locum explicat Ih. (Gloss. v. *bergá*). II. M. 26: 2. *3

Byria, v. a. börja: incipere. I. Kr. 3: pr; 8; Eps. rubr.; B. 44: pr; Þg. 9; II. Kr. 6: pr. *vare þær bot -aþ* (cfr. SML.), II. M. 22: pr. *

Byrþ, f. 1) bärande: portatio. Vide *Upbyrþ*. 2) börda: onus. *iak ær (mæþ) barni ok b. bonda mins* (cfr. UpL. v. *byrþi*), I. G. 12; II. Æ. 10: 1. not. 84. 3) släktskap: cognatio. *æptir b. sinne*, secundum cognationis rationem (cfr. SML. Addenda pag. 337). II. Æ. 9: 1. *hvar mæþ b. sinne*, quisque suae cognationis iure. II. Æ. 12: pr. *hvert æptir þy þæt ær -þum* (i. e. cognationis iure) *til boret*, II. Æ. 7: pr. 4) slägtled: gradus cognationis. *innan þriþiu b. (hvars þera)*, I. Kr. 9: 2; G. 1; II. Kr. 24: 12; Æ. 12: 3. *utan þriþiu b.*, II. Kr. 24: 12. 5) slägt: cognati. *iorþ dömis v. gangi i byrþ v. byrþina atter* (cfr. UpL. et SML.), I. B. 1, 2, 6: 1. *þa dömis iorþ i b.*, d. ä. tilldömes den af köparne, som är bördeman: fundus emtori venditori cognato adindicator. II. J. 3: 2. 6) (vide UpL. sub 5.) *þu havir salt b. vara, b. þera ær sald*, I. B. 1; II. J. 1. *binþa (fult) til b. sittni*, bjuda bördelösen för den sålda jorden: offerre pecuniam ad redimendum fundum hereditarium a cognato venditum. I. B. 2; II. J. 6. *4 (*byrd*)

Byrþar loter, m. jord, hvaraf man genom börd blifvit egare: fundus, quem iure cognationis aliquis redemit. Ita explicanda videtur h. v., ubi dicitur: *haver man -lot i eghnum*, i. e. si quis tali modo partem praedii cuiusdam adquisivit, II. J. 15: 7; etsi id quod hoc loco statuitur errato quodam in caput de locatione conductione fundorum irrepisse videtur. Locc. vertit citata ver-

ba: "si qui partem suam iure consanguinitatis in alicuius possessione habeant."

*4

Byrþarman, *byrþaman*, *börþar man*, m. slägtinge: cognatus. I. B. 1, 2, 14; Þg. 5:5; II. J. 1.)(*ubyrþaman*, I. B. 5; II. J. 3: 2. *4

Byrþi, f. börda: onus. *binda b.*, *bunðin b.*, I. Þj. 2: 2; 3; II. M. 26: 11. Cfr. *Lynnar börði*. *

Byskipt, f. (vide UpIL.) *gangi atter i b.*, II. B. 10. *3

Bytta, f. bytta: situla. *taker alt so-man b. ok hand*, d. ä. om den, som mjölkar en annans ko, blir tagen på bar gerning tillika med mjölkbyttan: si is, qui alienam vaccam mulget, in ipso facinore captus fuerit, una cum mulctra' II. M. 26: 13.

Bælger, m. bälg, buk: venter. *1
Inde

Bælmord, n. fosters fördrifvande: procuratio abortus. I. Kr. 12; II. Kr. 25.

Bælskin, n. skinn, ovisst af hvad slag, hvilket erlades såsom utskyld: pellis, incertum cuius generis, quae tributi nomine pendebatur.)(*lepungs skin et vighra manna skin*, I. Þg. 7: 2. Locc., priorem h. v. partem a *bælger* derivans, vertit: "pellis ex qua sacculus aut follis aut pera viatoria facienda sit"; Ver. autem, certe non felicior, vertit: "corium bovinum", a *båla*, mugire.

Bændil, m.? (a *band*; Anglo-Sax. *byrdel*, fascia) band, rep (hvarmed något bindes): funis, vinculum. *sla b. um hals* (sc. *þiuvi*), I. Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. Locc. et Ih. (Gloss. v. *bådel*) vertunt: "numella." Isl. *bendill*, villus, cirrus, huc non videtur pertinere.

Bæni, ? (forte pl. a *bæn*) i. q. *bænd* (vide VGL.). Vide *Biti*.

Bæra (*ber* pro *bær*), v. a. 1) bära: portare, ferre. *a altare b.*, I. Kr. 3: 6. *b. nykla bondans*, II. M. 24: 8. *fram b.*,

I. Kr. 13: 1. *til skift b.*, II. Æ. 7: pr. *þre föter bæra en til gatu*, d. ä. han går ut ifrån den som vill tillægna sig honom såsom träl; likasom t. ex. en hund kan gå på tre ben då det fjerde är skadadt: deficiente uno quadrante tamen tribus quasi pedibus exit ex domo, i. e. liber est a potestate eius, qui controversiam status ei infert; sicut ex c. canis, uno pede laeso, ceteris tamen tribus currit. II. Kp. 3. Cfr. *Op.*, *Ut bæra*. 2) framföra: proferre. *vitni b.*)(*ep sværia*), II. Þg. 18: 3, 4. cfr. *Vitni. tver bæra vitni ok* (sc. *gangs*) *tolf manna eper* (verba: *tver bæra* tantum pertinent ad v. *vitni*, non vero respiciunt sequentia), II. M. 19. *b. lysninga vitni*, I. M. 20: pr. 3) frambringa, bära (frukt): producere, ferre (fructus). *æptir þy sum annar aker bær til*, d. ä. i förhållande till storleken: sicut ager fruges fert, sc. pro ratione magnitudinis (cfr. *Apalbogher*). Locc. vertit: "quantum fructuum alter ager proportionaliter ferre potest." I. G. 11: 3. Incertum mihi videtur. an huc pertineat locus: *ok hvat sum bær*, I. Þj. 16: 4, qui a Locc. vertitur: "et res frugiferas"; at haec verba forte corrupta sunt; in rec. codice praetermittuntur, II. M. 25: 10. 4) tillkomma: pertinere. *mera æn til hans lota bar*, II. J. 13: 1. *mera æn han* (acc.) *bær til i ræto bymale*, II. B. 21. Cfr. *Til bæra*. *

Bærgha, vide *Byrghia*.

Bæria, v. a. 1) slå: verberare. *barþer*)(*hoggin (fullum sarum)*, I. M. 8; II. M. 21: pr; 24: 6. *barþer*)(*sar gior*, II. M. 24: 8. *bærias*, dep. i. q. *bæria*.)(*vækkia bloþ*, I. Kr. 13: pr. 2) tröska: triturare, flagellare fruges. II. Kr. 6: pr. *

Bætri, adj. bättre: melior.)(*sæmbri*, I. B. 10: 1.)(*værri*, I. B. 11. *bæster*, superl. I. Kr. 6: pr. Cfr. *Halva*. *

Bön, f. 1) förbön: preces (pro alio). *sancto mario b.*, I Kr. 1. 2) särskildt, förbön för en som begått brott: *speciatim deprecatio pro alio, qui delictum commisit. ægha bönina* (cfr. ÖGL); I Eps. 6: pr. *

Böna, f. böna: faba. I Pj. 2: 2. *4

Böno aker, m. böneland: fabale. *æta aker æller böno* (sc. aker), II M. 26: 11. *3

Böta, v. a. 1) ersätta: rependere. *böti spiæl*, I B. 39: 6. *böti spiælla bot*, ibid. §. 1. *böti atter klukku v. spiæl*, I Kr. 5: 6; B. 40: 3; II B. 8: 2. *böti atter tolf öra firi hæst* &c. I B. 39: 4. 2) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, multam solvere. *b. hor, sak*, I Kr. 9: 6; B. 18. *böti atter man* &c. (*mæþ þrættan* &c. *markum*), I Kr. 5: 6; B. 46: 2; G. 2; II M. 1: 2. *bötis atter son ofödder fore furatighi markum*, II M. 25: 3. *

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. *um liusan dagh*, I B. 30. *d. ær orþinga*, II Pj. 3. Cfr. *Attondi; Aldra hælghona, Enstöpings dagher* &c. 2) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *læggiã dagh*, I Pj. 11. *fiughærtan nata d.*, II Kg. 7: 2; B. 23: 2. Cfr. *Eþ-, Stæmpnudagher*. 3) pl. lifsdagar, lifstid: tempus vivendi. I B. 12. Cfr. *Lifdughar*. *

Daghværke, n. dagsverke: opera diurna. II Kr. 1: 1. * (*dags værke*)

Dagar arf, n. (vide VGL. et UpIL.) I G. 17. *

Del, m. del: pars. *mere delin*, II B. 17: 3.

Dela, v. n. tvista: litigare. I M. 16; B. 1, 4. &c. *d. suman*, I B. 34: 1; Pj. 8;

II B. 5: 1; 18: pr. *dela siþan* (sc. þær) *um, dela þer* (sc. þær) *um, æn þer dela* (sc. þær) *um*, I B. 3, 15, 34: 1. &c. — *Delas*, dep. tvista inbördes: inter se litigare. *d. viþer*, I Pj. 3: 1. *

Dela, f. tvist: lis. II Pj. 18: 2. Cfr. *Bya dela*. *

Deld, f. (vide UpIL.) I B. 22: 1, 2; Pj. 17: 2; II B. 8: 1. *4

Disker, m. bord: mensa. *vara um disk ok duk mæþ andrum*, allitt, d. ä äta vid samma bord: eadem mensa uti. I Pj. 17: 3. *3

Domari, m. (vide UpIL. sub 2.) I Eps. 6: 3; Pj. 1: pr; 2, 3: pr, 1; 5: pr, 1; 8; II Kg. 6: 1; M. 21: pr; B. 5: 1; Pj. 6. *

Domber, m. dom: iudicium, sententia. I Pj. 2: pr; 7: 1. *domarans d.*, I Pj. 2: 1; 5: pr. *lagha d. ær a man förþer*, I Pj. 5: 2. *æptir lagha domi*, ibid. §. 1. *d. ganger a man*, I Pj. 3; Pj. 5: 2. *dom til taka*, I Pj. 7: pr; II B. 1: pr. *d. ok (full) skæl*, vide *Skæl*. *

Domt (*döma pro doma*), m. i. q. *domber*. I B. 21: pr; II B. 1: pr. *doma (til) taka*, I B. 43: 1; G. 16: 1; II J. 12; Pj. 9: pr. *4

Dottir, f. dotter: filia. *Scribitur doctur*, I G. 11: pr. gen. *doctur*, I G. 1. acc. *doctir*, I Kr. 9: pr. pl. acc. *döttir*, I G. 3: 1. Cfr. *Gupdottir, Systirdoctrir*. *3

Dotturbarn, n. (vide VGL.) I G. 11: pr; II. Æ. 11: pr. *3

Dragha, v. a. 1) draga: trahere. *d. anda til ok fran*, I Kr. 6: pr. Cfr. *Uppdragha*. 2) draga ut (på tiden), fördröja: extrahere, differre. II B. 5: 1. *

Drap, n. dråp: caedes, homicidium.)(*mord*, I M. 3: 4. *d. innan sængar*, i. q. *innan sænga drap*, II M. 12: rubr. Cfr. *Afals-, Afals-, Dulgha-, Handaværka-, Innan sænga-, Vapa drap*. *

Drapari, m. dråpare: homicida. I. M. 3: 3. *

Drikkia (impf. pl. 3 pers. drukko), v. a. dricka: bibere. *d. brydlöp*, I. G. 6; II. Æ. 4. *₁

Drivari, m. lösdrifvare: erro, homo vagabundus. *d. æller pænistolös*, I. Pj. 15.

Drunkna, v. n. drunkna: in aqua casu perire. I. G. 14. *₂ (*drukna*)

Drænger, m. (vide ÖGL.) Vide *Le-ghudrænger*. *

Dræpa, v. a. dräpa: occidere. *dö-þum dræpin*, I. M. 23. *d. til arfs*, II. M. 10: 3. *dræpas* (dep.) *mæn*, *þræmæn-ningiar*, *gæstir* &c., d. ä. om den ene dräper den andre: si alter alterum occidat. I. M. 1: 2, 3, 8; 4: 2; II. M. 24: 4. *

Dræt, f.? (vide UplL.) Vide *Fiska-Kælka dræt*. *₄

Duker, m. duk: mappa. Vide *Di-sker*. *₄

Dul, n. 1) nekande: infitatio. *a dulum* (fore) *standa*, i. q. *dylia* 1. I. Pj. 14; II. Kr. 11: 1. 2) nekande med edgång inför domstolen: infitatio in iudicio iuramento negatorio firmata. *e skulu d. fore döþum standa*, II. M. 25: 2. *standi dul fore döþs sak*; II. Pj. 9: 1. *₄

Dulgha drap, n. (vide UplL. sub 1.) I. M. 5: pr. *₄

Dylia, v. a. 1) neka, förneka: negare, infitari. I. G. 8; Pj. 9; II. M. 9: 4; 21: pr; 26: 2. *d. ok sighia næi fore*, II. Æ. 18: pr. *d. hafi lighris ok barns*, I. G. 8; II. Æ. 18: pr. 2) (vide UplL. sub 2.) II. Æ. 20: 1. *d. mæþ eneþe sinum*, ibid. *d. mæþ eþe sæx manna*, II. Kr. 10: 3; M. 26: 16. *d. mæþ sæx mannum fore lænsmanne ok tolf mannum fore biskope*, II. Kr. 24: pr. *d. mæþ tolf manna eþe*, II. Kr. 20: pr; Kg. 2: pr; Æ. 18: pr; Kp. 1: pr; 11: pr; B. 26: 1. *d. mæþ tolf mannum*, II. B. 13: pr. *d. mæþ*

næi ok tolf manna eþe, ibid. *d. mæþ eþe tolf manna ok tvæggia manna vinne*, I. Eps. 2: 1. *d. mæþ þrim vitnum ok þrætolftum eþe*, II. Pj. 21. *

Dylkas, v. dep. tredskas: contumaciter agere. I. Pj. 5: pr. Ita quoque Had., ac sine dubio recte, explicat h. v.; Locc. vero eam, ut videtur, confundens cum v. *dylia*, vertit: dissimulare.

Dylsbot, f. böter för nekande eller döljande; så kallas böter som erlades af dråpare som ej genast tillkännagaf dråpet: mulcta infitiationis v. occultationis; ita appellabatur mulcta, quam pendebat interfector, qui commissam caedem non statim publicavit. I. M. 3: 3.

Dyr, adj. dyr: carus, qui care constat. *kuna ær halvu dyrri*, d. ä. för qvinna bötes dubbelt: duplex pro femina esto mulcta. I. M. 18. *þrim markum dyrra*, d. ä. så mycket högre bot: mulcta tribus marcis aucta. I. M. 13, 14. Cfr. *Iomdyr*. *₄

Dyr, n. pl. dörr: ianua. I. Pj. 7. *döþer* (*ligger*) *fri durum*, I. Pj. 13: pr. Cfr. *Kirkju-*, *Sanghus dyr*. *

Dyrt, adv. dyrt: care, magno pretio. *gælde skapa sva dyrt* &c. I. B. 38: 2. *₄

Dænsker, adj. Dansk: Danus. I. M. 4: 2. *₃ (*dansker*)

Döma, v. a. 1) döma: iudicare. *domari vil æi d. manna mællum*, I. Pj. 2: pr. *d. manni ræt lagh*, II. Pj. 14: pr. *d. sökning up a man*, II. Pj. 24: 1. *d. fram*, vide *Fram*. *d. mætsmæn i garþ mans*, II. Pj. 17: pr. *iorþ dömis i byrþ*, vide *Byrþ* 5. *dömis af þöm þrea marker*, *þæn dömis af þrim markum*, I. Kr. 9: 3; II. J. 3: 1. Cfr. *Ut döma*. 2) tilldöma: adiudicare. *ægha v. ægn dömis manni*, I. B. 5: pr; 14; II. J. 3: 3. *dömis hanum sit atter*, I. B. 17. *havi þæn pænninga sum dömis*, I. B. 16. *dömis ække gælkaranum* &c. II. M. 24: 3. *

Dömi, n. (vide VGL) Vide *Ilz dömi*. *1

Döpsilsi, f.? döpselse: baptismus. *sa d.*, I Kr. 6: pr. 1; II. Æ. 10: 1.

Döper, adj. död, liflös: mortuus, inanimus. I Kr. 4: pr; M. 5: 1. &c. *d. (ligger) fri durum*, I þg. 13: pr. *döps (mans) sak*, II. þg. ind. not. 2; cap. 9: 1. Cfr. *Qvikker*. *

Döper, m. död: mors. *lyta v. hava döþ*, I Eps. 2: 2; B. 46: pr. *komber (i) d. þera mællum*, si morte alterutrius separentur. I. B. 15; II. J. 16: 1. *döþum dræpin*, I. M. 23. *

Döpviper (döfviper), m. (vide UplL.) I. B. 23. *byaskogher sum d. ær*)(*eke skogher*, II. B. 24: 2. *4 (*döfviper*)

E.

E, vide *Æ*.

Eghin, adj. egen: proprius. I. B. 35: 3. *

Eghn, *ægn*, f. (vide SML) I. B. 6: pr; 12, 14; II. J. 1, 3, 1, 3; 13: 6-8.)(*lösörar v. lösir örar*, II. Kr. 13: pr. coll. §. 1; J. 13: pr.)(*hus ok lösörar v. invipær*, II. Æ. 12: 1, 5. Cfr. *Om eghn*. *

Eki skogher, m. ekeskog: quercetum. II. B. 14: 6; 24: 2.

Ekorni, m. ekorn, ekorre: sciurus. I. B. 44: pr. *4 (*ikorni*)

Elda, v. a. elda, uptända eld: ignem facere. Vide *Brander 2*.

Elder, m. eld: ignis. I. B. 45: pr. 1, 2, 4. *e. æller ofse*, allitt. II. J. 15: 3. *brinna v. brænna i eldi*, I. B. 34: pr; G. 14. *eldi lösum slæppa*, I. B. 45: 1, 2. *e. rinder vipari æn han* (sc. *maþer*) *vil*, ibid. §. 1. *e. ær hofþi höghri*, I. þg. 13: pr. *

Ella, vide *Ælla*, *Ællis*.

En, 1) num. en: unus. *en domare*, II. þg. 7. *en skogh*, II. B. 24: 2. *ena*

bot, I. M. 6. *enum skötra*, I. B. 19: pr. *enum þripionge*, II. Æ. 19: 2. *kænnis enum* (sc. *manni*), II. B. 8: 2. *en* (pl) *lagh*, I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 12. *i enum væþium*, II. B. 5: 1. *en vitni ok æi annur*, i. e. aliqui ex testibus non vero ceteri. II. þg. 18: pr. *alt at enu*, vide *Alder 1*. 2) adj. ensam: solus. *konunger en*, II. M. 17. *ensmans*, I. þg. 13: pr. *þomalfinger ær et iomdyrt* &c. I. M. 17: pr. 3) pron. samme: idem. *a en* (*man*), I. B. 5. *i enum eþe*, I. þg. 17: 3. *i enni þingarip*, I. þg. 4. *et mal*, II. Kr. 24: 5. *a enu þingi*, I. þj. 4; II. M. 26: 18. *vitna v. sannna þapir et*, II. M. 19, 20. *vari þæt alt et*, de iis idem ius esto. I. B. 3. *varin þapin v. vari alt um en* (pl) *lagh*, II. M. 24: 8; B. 14: 7. *en* (pl) *svar*, I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 12. *

Enböti, n. enkel bot: simplex mulcta. *liggi i e.*)(*tvæböti*, I. Eps. 9: pr; þg. 5: 1; II. M. 10: pr. *sökia annan i e.*)(*tvæböti et þræböti*, II. M. 24: 1. *4

Enda, adj. indecl. ende: unicus. *e. barn*, II. Æ. 6: 4.

En eþer, m. (vide VGL) *dyle mæþ þe sinum*, II. Æ. 20: 1. *1

Enfæ, n. i. q. ensak. *e. bondans* &c. I. B. 29; G. 10; þj. 16: pr; II. B. 15: 1; 27: 1. *4

Enist, *enost*, adv. endast: solum. *þy at e. ... at* &c. (cfr. ÖGL), I. B. 31: pr; II. J. 7; þg. 2. *4

Enni, num. en: unus. *e. bord*, I. Kr. 8; II. Kr. 3.

Enonga, adj. indecl. (attamen -gom, dat. m.) ende: solus. *e. bot*, *elder*, II. B. 24: 2. *4

Ens, adv. endast: solum. *þy e. ... at* &c. I. M. 23 (ubi tamen pro *þy* scriptum est *þo*); þg. 11. *4

Ensak, f. ensak: mulcta, quae unitantum cedit. *kunungs e.*, I. M. 5: pr; þj. 5: pr; þg. 3: 2. *biskops e.*, II. Kr.

21. not. 44. *bondans e.*, II. M. 26: 1. *byamanna e.*, II. B. 24: 2. His locis sine dubio addendum est *e. soknamanna*, I. Kr. 5: 6, ubi tamen pro *e.* scriptum est *eensokn.* *

Ensoman, ensomin, adj. ensam: solus. II. Kr. 6: 6; B. 8: 2. * (*ensamin*)

Enstöpingr, m. (a *standa*; Isl. *ein-stædingr*) enstöding; en som är ensam: solitarius. Inde

Enstöping's dagher, m. ensam helgdag, som är utan förhelg: dies festus solitarius, cui non adnexa est vigilia (*helghidagher sum æi ær fasta eller forhelgd firi*, SML. Kk. 17: 1.).)(*sunnodagher æller þer daghar ær genfastor æro igen*, II. Kr. 26: pr. not. 40.

Ezin, ezinni, vide *Sin*.

Epa fylli, f. edfyllnad; så kallas edgärdsmännen, eller de (t. ex. tolf) män som, utom vitnena, tillsammans gingo en ed: complementum iurisiurandi; ita appellantur viri (ex. c. duodecim) qui, praeter testes, una dabant iuramentum iudiciale.)(*epar vitni*, I. Pg. 17: 1.

Epar vitni, n. vitnen som svuro i föreden, åtföljde af ett visst antal edgärdsmän: testes, qui dabant iuramentum praeivium, a certo virorum numero postea complendum.)(*epa fylli*, I. Pg. 17: 1.

Epa taki, m. (vide ÖGL.) I. Pg. 13: pr; 14. *4

Epdagher, m. dag som förelägges till edgång: dies ad iuramentum iudiciale dandum determinatus. II. Kr. 24: 3.

Eper, m. ed: iuramentum. *e.*)(*vitni*, d. ä. den af (t. ex. tolf) edgärdsmän gångna ed i motsats mot den föregående vitneseden: iuramentum a certo virorum numero (ex. c. duodecim viris) datum, oppositum praevio testium iuriurando (cfr. *Epa fylli*, *Epar vitni*). II. M. 2: pr; 24: 6. not. 51; Pg. 3, 18: pr, 4. *take ep*)(*vitni*) *hvar han*

kan fa, d. ä. edgärdsmän: ad iuramentum dandum eligat sibi viros ubicumque potuerit. II. Pg. 18: 3. *ep sværia*)(*vitni bæra*, ibid. §. 4. *lagha, olagha e.*, II. Kr. 24: 5. *i epe vara*, ibid. §. 4. (sc. *gangi*) *ængin* (sc. *vapa*) *ep æptir*, I. G. 10. *mæþ sornum epe*, II. Æ. 9: 1. not. 50. *vari a tvem vitnum ok sialfs hans epe*, II. Kp. 7: 1. *væria sik mæþ tvæggia manna epe ok sialfsins, væria mæþ þriggia manna epe*, vide *Væria. sæx manna e.*, II. Kr. 24: 3; M. 20. cfr. *Dylia 2, Vita, Væria. vari a tvem vitnum ok sæx manna epe*, II. Kp. 7: 1. *tolf manna e.*, II. Kr. 24: 3; Æ. 1: 3; 10: 2; M. 31: pr; Kp. 11: pr; B. 24: 1. cfr. *Dylia 2, Firi, Ganga, Sværia, Vita, Væria. mæþ sornum epe tolf manna*, II. M. 8: 1. *næi ok tolf manna e.*, I. G. 8; II. M. 9: 5. cfr. *Dylia 2, Væria. tu v. tvæggia manna vitni ok tolf manna e.*, I. M. 22; B. 17, 45: 2; Pg. 12; II. Æ. 9: 2; J. 16: 1; Kp. 7: 1; 9; B. 16: 1. cfr. *Binda 4, 5, Dylia 2, Firi, Ganga, Sökia, Vita, Væria. bæra tver vitni ok* (sc. *gangs*) *tolf manna eper* (cfr. *Bæra 2*), II. M. 19. *tve vitnismæn fylla tolf manna ep*, I. Pg. 13: 1. *vita mæþ tvæggia v. tvem qvinna vitnum ok tolf manna epe*, vide *Vita. mæþ .. vitnum ok tolf manna epe*, II. Æ. 7: pr. *binda, sökia, væria mæþ þrim vitnum ok attertan manna epe*, vide *Binda 5, Sökia, Væria. þrætolfter e.*, vide *Þrætolfter*. Cfr. *Asöres-, En-, Forhæppis-, Granzla-, Vapa-, Værnar eper.* *

Ep gilder, adj. i q. *epganger* (vide Upl.). I. Pg. 17: 2.

Eplös, adj. oberättigad att gå eller fordra ed i en viss sak: cui non licet in causâ quadam iuramentum dare vel poscere. *orplös ok e.*, allitt. II. M. 30: 10. *3

Eps män, m. pl. edgärdsmän, de män

som, jämte hufvudmannen, tillsammans gå ed i ett rättegångsmål: *virī qui, una cum persona principali, dant iuramentum iudiciale.*)(*hovudsman*, I. Pg. 13: pr.

Epsord, n. edgång; tilläfsventyrs egentligen formuläret för eden: *iusiurandum*; proprie forsän concepta verba in quae iuratur. *sighia e.*, förestafva eden: verba iuranti praeire. I. Pg. 13: pr. *dela um e.*, tvista derom, huruvida eden är rätteligen gängen: litigare de iuramento, an rite sit datum. Ibid.

Epsöre, n. (vide VGL. sub 1.) *kunungs e.*, I. Eps. rubr. *bryta kunungs e.*, I. Eps. 7: 1. *

Epsöris brut, n. (vide SML.) I. Eps. 6: 3. *varþa dræpin utan e.*, d. ä. utan att genom dråpet edsöre är brutet: occidi, non tamen violato iuramento regio. I. M. 3: pr, 1. *4

Epsört (edzörd), adj. n. (vide VGL.) I. M. 22; Pg. 13: pr. *3

F.

Fa, v. a. 1) få: accipere. *fa bud*, I. Kr. 4: pr. *fa ræt*, II. B. 5: 2. *far* (sc. han) *æi sæx öra, far æi gældit*, I. B. 28, 48: pr. *far æi þera v. þön vitni*, I. B. 22: 2; II. Æ. 9: 2. *e hvar han far*, I. Pg. 17: 1. *fa sak v. tilmæli*, I. Kr. 13: 1; Pg. 13: pr. *fa formæli stn*, I. M. 8; II. M. 24: 6. 2) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. I. Þj. 3. *varþa fan- gin*, I. M. 4: 2. 3) gifva, lemna: dare, tradere. I. Kr. 1, 2, 4: pr; 5: 1; Þj. 5: pr; II. Kr. 11: pr; M. 26: 5. *fa manni bud*, I. Kr. 4: 1; 5: 2. *fa manni i hænder*, I. M. 5: pr. Cfr. *Atter-, Ut fa*. 4) skaffa: parare, in medium adferre &c. *fa sik farvægh*, I. B. 19: 3. *fa borghan v. borghana man fore sik*, II. M. 25: 1; Pg. 12: 2. *fa klokkara, stræng til klokku*, I. Kr. 5: pr. *annan aboa fore*

sik fa, II. J. 15: 4. *fa en man þær firi han svær*, I. Þj. 11. 5) (vide VGL. sub 6.) *fa missla annars æng*, I. B. 22: 1. 6) (vide VGL. sub 7.) *fa ep gangit*, I. Kr. 12. *

Faler, m. spjutjärn: *spiculum*, fer- rum hastae. Vide *Spiut faler*. H. v. non significare perticam hastae, ut statuit Ih., quem in glossario ad ius Upl. secutus sum, luculente demonstrat Ol. H. S. cap. 137 (*Fornm. Sög. IV. pag. 338.*), ubi de hasta quadam dicitur: "*var falrinn allr gullrekin, ep skaptit var eigi hærra, enn taka mætti hendi til fals*"; et *Kristinrettr hinn gamli*, ed. THORKELIN, cap. 18: "*spiöt ... þat er sva væri scept, at madr mætti taka hendi til fals*" &c. *3

Fall (fal, faal), n. 1) fall: casus (quo res cadit). Vide *A-, Af-, For-, Mis-, Ovan-, Vatn fal*. 2) fall, händelse: casus, eventus. I. M. 22; G. 5. 3) död (genom dråp): mors, nex.)(*man- hæg*, I. M. 1: pr, 1 - 7. 4) försummelse: neglectus. *kan f. a farliþ koma* (cfr. *Farliþ*), I. B. 40: 3. Cfr. *Lepsna-, Skil fall*. 5) fall, förlust af sin sak (i rättegång): clades, amissio caussae. *talv fram halda annattiggia til fulz æller falz* (cfr. *Fulder*), I. Pg. 9. *

Falla, v. n. 1) dö: mori. Vide *Fran falla*. 2) (vide Upl. sub 3.) *f. at epi*, I. Kr. 10. *fallin at epi*, II. Kr. 24: 9. 3) (vide Upl. sub 4.) *dömas fallin at sak*, I. Pg. 5: pr. *vari fallin at þrim v. fiuratighi markum v. sæx örum*, I. B. 22: 2; 40: pr; II. M. 26: 6; B. 5: 1; Pg. 8. *kuna ær fallin at fyritighi markum*, I. Kr. 11. *vari fallin til fiuratighi marka*, II. Æ. 6: pr. *vari fallin at þrim v. atta markum*, d. ä. han förlorlar vadenningarne: perditio pecuniam appellationis nomine depositam (cfr. *Viper hœta*). II. B. 17: 3. *þa æru þön lagh fallin* (cfr. ÖGL), I. Pg. 13: pr.

4) (vide UplL sub 3.) *falli slikt af mark sum mark*, I. Pg. 5:6. *falder af ðri af værpi*, I. B. 31: pr. *

Famn, m. (vide ÖGL.) II. B. 15: 1. *4

Fang, n. (vide UplL sub 3.) *f.* (sc. *hö*) *æller -gi mera*, I. Pj. 14. *

Fanga, v. a. (vide UplL.) I. Pg. 5: 1. *

Fanga man, m. (vide UplL.) *næmpna f. sin*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *4

Fara, v. n. 1) *fara*, gå: *proficisci*, ire. *f. a skip ut*, I. G. 14. *til v. fran (by) f.*, I. Pj. 7. *farin i pilagrims færð*, I. Pg. 13: pr. *f.* (forte addendum i) *leþong*, II. Pg. 24: 1. *u (kirkiu) f.*, I. Kr. 5: pr. *vilder f.*, errare. I. B. 22: 2; Pg. 13: pr. *f. æptir þiuvu sinum*, I. Pj. 3; II. M. 26: 9, 17. *f. hem at andrum mæþ hæf ok hæmpning*, I. Pj. 16: 4. *i syn f.*, II. B. 5: 1; 17: 4. *far synaman* (sc. *i syn*), II. B. 17: 4. *f. uppa sio*, nemligen för att fiska: *piscari in alieno lacu*. I. B. 43: 1. *f. ok fikia*, *far innan* (sc. *skoghi*) *ok fikir*, allitt. (cfr. UplL, quamvis v. *f.* his locis non videtur habere activam significationem), I. B. 24, 43; II. B. 13: 1. *far hon sva til orþa*, d. ä säger eller svarar: si ita dicat v. respondeat. I. Kr. 12. Cfr. *Omfara*, *Væghfarande*. 2) *aflöpa*, *lyckas*: *succedere*. *alt kan væl f.*, II. Æ. 2: 1. 3) *uphinna*: *adsequi*. Ita h. v. explicari posse videtur ubi dicitur: *giter æi ælft æller farit han*, nisi v. *farit corrupta sit*; Locc. vertit: "si colonus non habeat vires apprehendendi eum aut insequendi." I. Pj. 3. *

Farkoster, m. *farkost*, *fartyg*: *navigiolum*.) (*bater*, II. M. 26: 16. *4

Farlater, adj. (a *later*, *tardus*; *læt-ia*, *tardare*, *impedire*; cfr. ÖGL v. *læt-ia*) *hindrad från ätt resa*: is cuius iter tardatur v. impeditur. *giora man -tan* (cfr. SML v. *strandsatter*), I. B. 28.

Farliþ, n. (vide UplL.) *varþa f.*, d. ä tillse att den hålles stängd: *curare ut*

illa apertura sit clausa. I. B. 40: 3; *ita quoque legendum videtur* II. B. 8: 2; *ubi v. varþa desideratur. kan fall a f. koma*, d. ä försummelse att stänga: si *negligentia cuiusdam fiat*, ut *illa apertura non praecludatur*. I. B. 40: 3. *4

Farmber, m. (vide UplL.) *Vide Batsfarmber*. *4

Farunöti (*sara nöti*), n. (vide VGL.) *Vide Flokker, Fylghi*. *

Farvægher, m. *farvæg*: *via curribus apta*. I. B. 19: 3. *f. aldra manna*, *ibid.* §. 5. *4

Fasta, f. 1) (vide VGL sub 2.) *Vide Genfasta*. 2) (vide VGL sub 3.) *vare frug dagher i f.*, II. B. 15: 3. Cfr. *Miþfasta*. 3) (vide SML sub 4.) *raþa fastone*, II. Æ. ind. not. 60. *krævia ep til f. ok sæbota* (cfr. SML), II. Kr. 24: 8. *eper gangi (atter) til f. ok sæbot v. sæbota*, I. Kr. 9: 6; II. Kr. 24: 5 - 7. *dömas til f. ok sæböta*, I. Pg. 14. *

Fasta, v. n. (vide ÖGL.) I. M. 6. Cfr. *Förma*. *

Fasta sæþrene, n. (vide UplL.) *have fore f. ok alda opal*, II. B. 10. *3

Fastur, vide *Fasti*.

Fasta ræter, m. (vide SML.) *þær var aldre f. agangin*, denna bevisning har ej blifvit fullgjord: *illa probatio non est peracta*. II. J. 2: pr. *4

Faster, adj. 1) *fast*: *firmus*. *Vide Bolfaster*. 2) *fast*, *gällande*: *firmus*, *ratus*. *þæt dömis fast ok fullt*, II. J. 2: pr. *

Fasti (pl. *fastar* v. *fasta*; in sing. occurrit I. B. 3.), m. -en af de gode män, som voro närvarande vid köp, skifte och förpantning af jord: *firmator*, unus ex testibus sollempniter rogatis, qui in contrahenda emtione venditione, permutatione vel pigneratione fundorum aderant. I. B. 6: pr. *næmpna fasta sina*, I. B. 3. *sæti niþer* (sc. *æghu at væþium*), *taki atter mæþ fastum*, I. B. 14.

eghn ut sætia mæþ fastum, II. J. 10: pr. *sælia mæþ fastum ok fullum skælum*, I. B. 1; II. J. 1. *gripa til kôps ok fasta, orkar man æi fastanar v. fastum*, I. B. 4, 9: pr. *hava til fasta ok full skæl*, I. B. 11; II. J. 3: 1. *þæt skal a fastum standa*, I. B. 6: pr. *viti þæt tolf fasta*, I. B. 3. *vita mæþ fastum sinum*, I. B. 8: pr. *vari sva gilder fasta* (gen. sing.) *arvi sum fasti*, I. B. 3. *fastar fylghia manni*, I. B. 14. *fastar bitin a þæn sum salde*, i. q. *fastar bita a rættum æghanda* (vide UplL), II. J. 5: 1. Cfr. *Atterköps-*, *Gard-*, *Iorþa-*, *Köpa-*, *Opil-*, *Væþia-*, *Þingsfastar*. *4

Fastna, v. n. *fastna*: inhaerescere, devinciri. I. B. 44: 2.

Fastudagher, m. (vide ÖGL) I. Kr. 13: 2; þg. 13: pr; II. þg. 4. *

Fastomater, m. mat, som det i catholska kyrkan är tillåtet att äta på fastedagar: cibus, quo diebus ieiunii vesci permittit ecclesia catholica.)(*köt-mater*, I. Kr. 13: 1.

Fatöker, adj. fattig: pauper. I. Kr. 3: pr; þg. 17: 4; II. Kr. 6: pr. *

Fapir, m. fader: pater. Scribitur in nomin. *saþur*, I. Kr. 9: pr; Eps. 6: 1; M. 1: pr; 2: 1; B. 4, 8: pr; G. 3: pr, 2. dat. *saþær*, II. Æ. 18: 1. Cfr. *Barna-*, *Faþurs-*, *Guf-*, *Skripta-*, *Stiupsapir*. *

Faþor lös, adj. faderlös: patre orbis. II. Æ. ind. not. 50. *3

Faþur moþir, *saþors moþer* (*saþor moþor*), f. farmor: avia paterna. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: 1. *

Faþurs broþir, *saþor broþer*, m. farbroder: patruus. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: 1; 12: 3. *

Faþurs saþir, m. farfar: avus paternus. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: 1. *4

Faþursfrændir, m. pl. fäderneslägtingar: cognati paterni. I. G. 3: pr.

Faþurs systir, *saþor syster*, f. faster: amita. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: 1. *

Fegþ, f. (Isl. *sæd*, Anglo-Sax. *sæhð*) fiendskap, fejd: hostilitas. *hæmpna fore gambla f.* (cfr. *af langre avund*, II. Kg. 4: pr.), II. M. 24: 4.

Fikia, v. a. (vide UplL) Vide *Fara* 1. *3

Fingir (pl. *finger*, I. M. 17: pr.), n. finger: digitus. *langa*, *litla f.*, II. M. 23: pr. Cfr. *þomalsingir*. *4

Finna, v. a. *finna*: invenire. *banaf.*, I. M. 4: pr, 1; 5: pr. *4

Fiol, vide *Fiel*.

Fiorþi, num. fjerde: quartus. II. Kr. 9, 11: 2; Kp. 3. *f. dagher* (sc. *inla*, *pascha* et *pighizdagha*), II. Kr. 26: pr. Scribitur *fiarþi*, II. cc. in notis. * (*fiarþi*)

Fiorþunger (*fiarþonger* in notis passim), m. 1) fjerdedel: quadrans. II. Kr. 24: 12, 13; M. 24: 8; 26: 7, 10, 19. *f. i bro*, II. B. 23: 3. *f. i by*, I. B. 1, 19: pr; II. J. 1. *f. hundaris*, II. Kp. 12: 1. *f. af skiplæghe*, II. Kg. 7: 2. 2) (vide UplL sub 3.))(*halver by* et *attunger*, I. B. 19: pr. 3) adscendent i andra led: cognatus in secundo gradu lineae adscendentis.)(*attunger* et *halva*, II. Æ. 12: pr. Eandem significationem forte habet h. v. II. Kp. 3; cui loco conferatur UplL Kp. 3: 1, etsi sensus utrobique obscurus est. * (*fiarþunger*)

Fiorþungs maþer, m. 1) pl. invånarne i fjerdedelen af ett skeppslag: incolae quadrantis regionis *skiplæghe* dictae. II. Kg. 7: 4. 2) i. q. *fiarþunger* 3. *ær fran fallin f.*, om alla adscendenterna i andra led äro döde: si mortui sint omnes cognati in secundo gradu lineae adscendentis. II. Æ. 12: pr. *1 (*fiarþungs mæn*)

Firi, *syri*, *fori*, *fore*, præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, anté (locum). *f. garþi sinum*, I. B. 35: 3. *f. garþ mans*, II. þg. 23: 1. *vara frammi f.*

manni, I. Pg. 16. *kasta fram f. sik*, I. M. 23. *boa f.*, I. B. 25. *boas f.*, in qua locutione v. f. otiosa esse videtur; vide *Boa 1. spyrias f.*, vide *Spyria*. 2) framför (i jämförelse): prae (in comparatione). *fiure stenar hava vitsorþ f. þrim*, II. B. 18: pr. 3) inför: coram. *f. soknamannum, skriptasapur sinum, grannum, allum mannum, biskope*, I. Kr. 9: 5; M. 8, 11, 22; B. 30; II. Æ. 13: 2; M. 24: 6, 7; B. 5: 1. *f. hans husbon-da*, I. Þj. 15. *f. land ok laghman*, II. Pg. 19. *þe han (rani) f. liusti*, I. Þj. 16: pr. 4. *f. sokn, ölstuva*, vide *Sokn, Ölstuva. lysi f. fyrsta moti*, II. M. 25: 5, 6. 4) före (tid): ante (tempus). *f. katrina mæssu*, I. B. 44: 2. *f. iamlanga þing*, I. Pg. 12. *f. lagha þing*, i. q. *fyr æn næstu lagha þing koma*, ut in antecedentibus exprimitur. I. M. 22. 5) i stället för: pro, loco (alterius). *pænningar f. kalf*, I. Kr. 3: 1. *qvikt f. döt*, I. B. 38: 1. *annar f. han*, I. Pg. 13: pr. *annan aboa f. sik fa*, II. J. 15: 4. *gældi atter hund f.*, sc. loco mortui canis. I. B. 44: 2. *hava annan iomgöpan f.*, II. B. 1: pr. 6) såsom: pro, ut. *f. frillo*, II. Æ. 13: 2. *f. iamlanga offer, dylsbot, attergilde, legho, fasta sæprene*, I. Kr. 3: 4; M. 3: 3; II. M. 25: 10; B. 7: pr; 10. 7) för, för ... skull: ob, propter. *f. intækium*, II. Kg. 7: 2. 8) om, angående: de. *ganga ep f. hor*, I. Kr. 9: 6. *sylla vafa ep f. drap*, I. M. 22. *lysning f. hiona vigning*, II. Kr. ind. 20. *bref komber f. man*, II. M. 24: 4. *skæl f. þæt*, I. G. 17. 9) i afseende på: respectu habito rei. *hovuds man f. epe*, II. Kr. 24: 4. *malsæghande f. vædning &c.* I. Pg. 11. 10) för, till för-mån, skada &c. för: pro, in commodum, detrimentum &c. alicuius. *hava luf æller leyhu f. sik*, I. B. 27, 43: pr. *hava doma f. sik*, I. B. 21: pr; II. B. 1: pr. *standi (en) lagh f. þem, standi*

vitsord v. værnar ord f. manni, vide *Standa, Vitsord. sværia f. man*, i. q. *væria man*, ut in sequentibus dicitur. I. Þj. 11. *læsta skip f. manni*, I. B. 28. *ræna goþs f. haldsmanni, taka f. manni bapi hovat ok klövat*, II. M. 25: 9, 10. *hær taker æi halva f. halvu &c.*, vide *Hálva*. 11) för: pro. *ko &c. f. mark*, I. Pg. 5: pr. *þæt ær f. sik*, det är en sak för sig: hic specialis est casus, de quo nunc non agitur. II. Kr. 5: pr. 12) adverbialiter, tillstådes, närvarande: praesto. *f. vara*, a) (vide Uppl. sub a), I. Pg. 5: 1. b) vara till, finnas: exsistere. *malsæghande ær f. v. skal f. vara*, I. M. 9, 27; Pg. 16. *f. sitia*, i. q. *f. vara a*). (*til koma*, I. Eps. 9: pr; II. M. 10: pr. *f. standa*, vara tillstådes: adesse. *standi f. ok væri sik mæþ tvem vitnum ok tolf manna epe*, I. Þj. 7. *standi f. mæþ (næi ok) tolf manna epe*, I. G. 8; II. Æ. 6: pr; Kp. 9; B. 14: 3. *standi f. mæþ þrim vitnum ok þrætoltum epe*, I. Þj. 1: 3. *f. ganga*, framgå: prodire. *gangi f. mæþ tvem vitnum ok tolf manna epe*, I. G. 4: pr. 13) (vide ÖGL. sub 11.) Vide *Firi giora, -stiæla; Fore föra &c.* *

Firi giora, v. a. c. dat. (vide Uppl. sub 1.) I. G. 3: 1. * (*forgöra*)

Firi lata, v. a. estergifva: concedere, remittere. *f. manni ep*, I. Pg. 13: 1. *4 (*forlata*)

Firi stiæla, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) *f. sinu goþs*, I. Þj. 9. *2

Fiska dræt, i. q. *nota dræt* (vide Uppl.). Ita explicari quidem posset h. v. cuius tamén loco legendum esse *kalka dræt*, manifestum est. I. B. 1.

Fisker, m. fisk: piscis. I. Kr. 3: 3; B. 26. *4

Fiski, f. fiske: piscatio. Vide *For, Kroka fiski*. *2

Fiskitol, n. fiskredskap: instrumentum piscatorium. II. B. 16: pr, 4. *4

Fiski vatn, n. fiskevatten: fluvius v. lacus piscosus. I. B. 43: 1. *4

Fiskeleker, m. (vide UplL.) I. Kr. 3: 3. *4 (fiskeleker)

Fiti (acc. *fitia*), n. bundt (lin eller hampa): fasciculus (lini v. cannabi). I. Kr. 3: 3. Norrlandi fasciculum lini, qualis in agro colligatur, adhuc appellant *fitja*; Ostrogoti autem ac Vestrogoti, teste Ih. (in *Dial. Lex.* pag. 42.), nomine *fütte* denotant stamen lanae.

Fiuri, *fiori*, num. fyra: quattuor. *f. fyra*, I. B. 19: 1. acc. m. *fiora*, I. Kr. 3: 4. *f. fiorar* v. *fiara*, I. Kr. 3: 5; 5: 3. n. *fiuvur*, I. Kr. 3: 2. dat. *fyrum*, I. Kr. 3: 6. Sed pro *fiughor*, gen. sine dubio legendum est *fiughora* v. *fiura*, II. Kr. 2: pr. *

Fiurmænningar, comm. (a *fiarþi mæþer*; ofr. SML. v. *mæþer* 1.) slägtinge i fjerde led af sidolinien enligt canoniska ätträkningen, prov. fjärmänning: cognatus in quarto gradu lineae collateralis secundum computationem canonicam. I. Kr. 9: pr; M. 1: 2; 2: 3.

Fiupætigher, adj. vocabulum corruptum, cuius loco legendum est *fripætigher*; i. q. *fripætta* (vide ÖGL). *fræls ok f.*, allitt. II. Kr. 24: 13.

Fiæl, *fiol*, f. (vide ÖGL) Vide *Bro fiæl*. *2 (*fiol*)

Fierre, adv. et præp. c. dat. fjärran: procul *nærr ok f.*, I. B. 19: 3. *fætmer*, compar. fjärmare: remotius. II. M. 11: 1. *fiærmast*, superl. *f. solu* (-*næst solu* (cfr. ÖGL), I. G. 13. * (*fiærran*))

Fiætra, v. a. fjätra: compede vincire. II. M. 26: 6. *4

Flata, f. (vide SML.) I. B. 44: pr. *4

Flokker, *flukker*, m. 1) flock, sällskap: coetus hominum, caterva. *vara i f. ok farunöti*, I. Þj. 16: 4; II. M. 25: 10. 2) capitel: caput, titulus. II. Kr. &c. ind. *

Flygha (impf. *flögh*), v. n. flyga: volare. I. B. 46: pr.

Flytia, v. a. 1) föra: ferre. I. G. 4: pr; II. Kr. 11: 1. *flyti af þem* (sc. *hus*), II. J. 15: 6. Cfr. *in flytia*. 2) bortföra, flytta: de loco in alium movere, migrare. II. J. ind. not. 28. *4

Folk, *fulk*, n. folk, menniskor: homines. I. Kr. 5: 4; B. 43: 4; 49: 1; II. Kr. 18. *

Folkland, *fulkland*, n. landskap: provincia. -*da mællum*, d. ä. emellan Vestmanland och ett annat landskap: inter provincias, i. e. inter Vestmanniam et aliam provinciam. II. Kp. 6; B. 23: 4. Quod nonnulli statuunt, Vestmanniam olim, haud secus ac Uplandiam, in plures regiones *folkland* dictas fuisse divisam (cfr. O. GRAU, *Beskrifning öfver Wästmanland*, Wästerås, 1754, pag. 11, 12.), id nullo certo nititur fundamento. Cfr. *Folklands syn*, -*þing*. *4

Folklands syn, f. syn, förordnad på landstinget: inspectio, ad quam habendam viri nominabantur in iudicio provinciae communi. *væþia undir f. v. a mot f. undir konung*, II. B. 17: 3. *3

Folklands þing, n. landsting, lagmansting för hela landskapet (Vestmanland): conventus iudicialis provinciae (Vestmanniae). II. M. 33: pr. *3

Fonter, m. dopfunt: baptisterium. I. Kr. 5: 4; II. Kr. 18. *3

For, f. (vide ÖGL) *æria forar*, II. B. 12: 1. *læggia vad æller f. a manni* (cfr. ÖGL. v. *væþe*), I. B. 22: 2. *4

Forbuþa, v. a. (vide UplL.) II. Kr. 24: 9. *4 (*forbuþa*)

Forbuþ, n. mindre bann: excommunicatio minor. *koma i f., vara i -þi*, I. Kr. 15. *

Forbuþa bref, n. biskopens bref, hvarigenom någon sättes i mindre bann: litteræ episcopi, quibus communio sa-

erae coenae alicui interdicitur. II Kr. 24: 9.

Fore, vide *Firi*.

Fore föra, v. a. c. dat. förlora genom att föra (skänker): ferendo (dona) perdere. II. Æ. 1: 3.

Fore ganga, vide *Ganga*.

Fore læggia, v. a. förelägga: praefinire. *stæmpnodagh f.*, II. Kr. 7: pr. *4 (*firi læggia*)

Forfall, n. förfall, hinder: impedimentum. I Kr. 4: pr; 7; Pg. 13: pr; II Kr. 8: pr. *lagha f.*, *san f. ok lagha*, I Pg. 13: pr. *

Forfalls vitni, n. (vide UplL.) II. Pg. 7. *4

Forfiski, f. intrång i andras rättighet till fiske: violatio alieni iuris piscandi. *giora f. adrum*, I. B. 26. Locc. vertit citata verba: "intercipere alii piscationem"; Ver. autem: "instrumentis piscatoriis flumina obstruere, ne pisces verno tempore, cum coeunt, liberum in alienos fundos transitum habeant."

Forgangu man, m. (Isl. *forgaungumadr*) föregångare, anförare: antecessor, ductor. I. Pg. 5: pr.

Forgærning, f. (vide ÖGL.) II. Pg. ind. 21; cap. 21. not. 95. *4

Forhæppi, n. fädernebesittning af jord: paterna fundi possessio. *dela tve um f.*, två påstå sig hafva ärft samma jord: duo dicunt se eundem fundum hereditate accepisse (*þæssa iord atti sapir min klasalöst ok klanda*). I. B. 4.

Forhæppis eper, m. i. q. *fæþernes eper* (vide SML.). *væria mæþ -eþi*, I. B. 4, 8: pr.

Forhægþa, v. a. c. dat. (vide ÖGL.) II. Æ. 9: 1. *3 (*forhægþa*)

Forlækis værk, n. så kallas dens brott som med våld snöper en annan: ita appellatur facinus eius, qui alium vi castrat. I. M. 7. Incertum mihi videtur an prior h. v. pars deducenda

sit a *lækia*, mederi, sanare (vide ÖGL.), ut sine dubio crediderunt Had., Locc. et Ver., qui vertunt: "insanabile damnum."

Forlöpa, fore löpa, v. a. c. dat. förlöpa, genom löpande förlora: currendo perdere. *f. vitsorþum sinum*, I. Kr. 9: 6; II. Kr. 24: 11.

Formæli, n. pl. (vide SML.) *fa f. sin* (cfr. SML.), I. M. 8; II. M. 24: 6. *4

Forn, adj. gammal: antiquus. *f. hus*, I. M. 26: pr. *iak havir þætta at* (sup. ab *æggha*) *þæpi nytt ok fornt*, I. B. 35: 2. *

Forsata, f. i. q. *forsæti*. II. M. ind. not. 81.

Forstanda sik, v. rec. qvarstå så länge, att egaren förlorar sin rätt (om pant): tam diu manere, ut dominus ius suum amittat (de pignore). II. Kr. 7: pr. *4

Forsætt, n. försåt: insidiae. *giora andrum f.*, I. Eps. 9: pr. *hoggas tver i -tum*, d. ä. då den ene suttit i försåt för den andre: si ictibus pugnent duo, quorum alter alteri insidias struxerat. II. M. 10: pr. Cfr. *Forsata*. *4 (*forsat*)

For utan, præp. c. acc. utan: sine. II. Æ. 1: 1. *4 (*utan*)

For vunnin, adj. förvunnen: convictus. *f. mæþ tolf mannum*, I. Pg. 11. *4

Forværka, v. a. c. dat. förverka: delictum committendo perdere. II. Æ. 5: rubr. *

Fostre, m. hemmafödd träl: verna. II. M. 25: 9. *2

Foter, m. 1) fot: pes. *æi lengir æn þær koma æstru fötir sum fyrra varu fræmbri, koma þær æstru fötir sum fyrra stopo fræmbri* (cfr. UplL.), I. B. 31: 1; II. Kp. 7: pr. Cfr. *Skærpa, Ganganz foter*. 2) fjät, spår: vestigium. *vara a f. searsins* (cfr. UplL. v. *fæt 1.*), I. Pg. 13: pr. *

Fot qværn, f. sqvæltqværn, mindre qværn der hjulet går horisontalt, och axlen står vertikalt, likt en fot: minor molina, cuius rota versus horizonta circumagitur, axis vero sursum deorsum, pedis instar, positus est. I. B. 45: 1; II. B. 25: pr. Jh. de h. v. haec affert: "alias *sotaviska*, dicitur eiusmodi molendinum, quod non nisi verno et auctumnali tempore circumagitur; cur autem a *sot* nomen habeat, ab aliis doceri voluero."

Fram, adv. fram: in medium, ad locum. f. *ganga*) (*atter*, II. Pg. 5. f. *firi sik*, I. M. 23. *næmpd f. döma*, II. Pg. 14: pr. not. 5. *bani v. höker ok hunder dömis f.*, nemligen att utgifvas till målsegaren: pecus quod hominem occidit, noxae dator. I. B. 46: pr; II. M. 1: pr, 2. f. *uxi*, f. *bani*, idem. I. B. 46: 1. *ærva f. i æt sina*, taga bak- eller sidarf: hereditatem a cognatis in linea descendenti vel collateralis relictam capere;) (*ærva atter i æt sina*, II. Æ. 12: 3; 19: pr.; quorum locorum prior respicit hereditatem e linea collateralis, posterior vero e linea descendenti venientem. *

Fram halda, v. a. c. dat. v. acc. (vide UplL.) I. Pg. 9; II. M. 30: 9. *3

Fram kasta, v. a. framkasta: proicere, proponere. *væþ f.*, I. Pj. 7.

Frammi, adv. framme: praesto. f. *firi manni*, I. Pg. 16. *

Fram varþa, v. a. c. dat. framlema, framhafva: exhibere, producere. *manni f. a þing ok a ring*, I. Pj. 5: pr; II. M. 26: 5.

Fran falla, *fra falla*, v. n. falla ifrån, dö: decedere, mori. I. Kr. 9: 2; II. Kr. 7: pr; Æ. 12: pr; 19: pr. *4

Frangipter, adj. genom giftermål skild från föräldrarnes hus: inito coniugio egressus ex paterna domo. f. *sun v. dottir*, I. M. 2: 1.

Fran slaghin, adj. dräpen: occisus. I. Pj. 3.

Frillu barn, n. (vide UplL.)) (*apalkono barn*, II. Æ. 19: pr. *

Frillu broþir, m. oäkta broder: frater nothus. I. G. 9. *2

Frillu systir, f. oäkta syster: soror notha. I. G. 9.

Friper, m. 1) (vide VGL. sub 2.) *bipia* (sc. man) *i friþ*, I. Eps. 6: pr. *lösa sik i kunungs friþ*, ibid. §. 2. *friþsa*, II. Kg. ind. not. 33. 2) (vide UplL. sub 3.) II. M. 24: 4. *i -þi*, I. M. 13, 14; II. M. 23: 5. *kunungs f.*, II. M. ind. not. 93. coll. cap. 24: 4. Cfr. *An-*, *Varfriper*. *

Friper bot (rectius *friþar bot*), f. fredsbót, böter för fredsbrott: mulcta violatae pacis. I. Eps. 7: pr.

Friþkallaþer, adj. i q. *værnkallaþer* (vide UplL.). f. *skogher*, II. M. 26: 11.

Friþviter, adj. fri: liber. *frælsir mæn ok -tir*, allitt. II. Pg. 18: 3. *4

Frost, n. frost: frigus, gelu. II. B. 7: pr.

Frysa (præs. *fryss*), v. n. frysa: congelari. I. B. 22: 1.

Fræls (*fröls*, II. Kp. 3.), adj. fri: liber. II. M. 24: 8. f. *mö*, *kona*, *man*, II. Æ. 17: pr; 18: 3; Kp. 4. *frælsmaþer* v. *frælsman*, I. Kr. 4: 1; II. Æ. 12: pr; M. 24: 8. f. *man* v. *kona*) (*ofræls*, II. M. ind. not. 94; Æ. 10: 1; 12: 4. f. *man*) (*þræl*, I. Kr. 4: 1; II. Kr. 11: pr. not. 4; M. 24: 8. *frælsmans bot* v. *fræls mansbot*, bot som erlægges af fri man: mulcta quam pendit liber homo. II. Kr. 24: 12, 13; M. 24: 8; 26: 7. f. *ok fiuþætigher* (lege *friþætigher*) v. *fullkyniaþer* v. *friþviter*, allitt. II. Kr. 24: 13; Kp. 3; Pg. 18: 3. *sylghio sina -sa hava* (cfr. SML.), II. Æ. 9: 2. Cfr. *Ofræls*. *

Fræmbri, adj. främre: anticus. -ru *fötir*, vide *Foter* 1. *3

Frændi, m. frände, släkting: cognatus. *mæþ -dum ok skyldum mannum*

(cfr. SML.), II. Æ. 8: 1. Cfr. *Fæþerni*, *Fapursfrændir*. *

Frændsæmis spiæld (*frænzsama spiæl*, *frænzæmes spæld*), n. (vide SML.) I. Kr. 9: 6; II. Kr. 24: 11, 12; Æ. 18: 3. *4

Fræst, f. (vide VGL.) *þriggia vikna* v. *ara f.*, II. Kr. 7: pr; J. 15: 6. *hava f.* (*fore sik*), II. J. ind. not. 28; M. 30: 10. n. 58. *3

Fræstmark (*fröstmark*, II. Kp. ind. 6.), f. vel n. ? 1) frestetid, en tid af tre dagar, under hvilken det tilläts den som tillskiftat sig en häst, att försöka hästen och rygga skiftet: tempus probationis, spatium trium dierum quibus equum permutatione acceptum probare ac permutationem factam rescindere licuit ei, qui equum adquisiverat. I. B. 33: 1; II. Kp. 6, 7: pr. 2) en viss tid, inom hvilken en som blifvit bestulen, borde söka att skaffa rätt på tjuften: tempus praefinitum, inter quod is, qui res suas furto amiserat, furem investigare debuit. *havi f. fore sik. nat. ok iamlanga*, II. M. 30: 10. — Si prior h. v. pars sit *fræst*, tempus praefinitum, non vero a *fresta*, tentare, derivanda, *fræstmark* proprie significat tempus determinatum generatim. *4

Fulder, adj. 1) (vide UplL. sub 1.) Vide *Bolagh*, *Bot 2*, *Fæþerni*, *Ombuþ*, *Sar*, *Sialagift*, *Skæl*. — *Fult*, n. absolute (vide UplL.). *biuþa f. til byrd sinni*, I. B. 2. *biuþa f. fore sik*, II. M. 24: pr. *f. fa*, II. Kg. 7: 6. *f. ær utgivit*, II. Æ. 9: 2. *han havir æi f.* (sc. *fangit*), I. B. 6: pr. *givi þem f.* (sc. *þær*) *firi*, I. B. 24. *givi f.* (sc. *þær*) *af æghan-da*, II. J. 15: 5. *f. gen fullu*, I. B. 6: pr. *talv fram halda annattiggia til fulz æller salz*, d. ä. till dess han antingen vinner eller förlorar sin sak: donec caussam sive obtineat sive amittat. I. Pg. 9. 2) fullkomligt gällande: ratas

vare full giftning þera, II. Æ. 7: 1. *faster ok f.*, vide *Faster*. *

Fulkumna, v. a. (vide VGL.) *lysa þiupti ok æi gita -nat*, d. ä. utföra sin talan, så att den anklagade blir sakfälld: accusationem non ita persequi posse, ut reus condemnatur. I. Þj. 1: 3. *1

Fulla, v. a. 1) fylla: explere. Vide *Til fulla*. 2) till fullo ersätta: plene rependere. *atter f.*, I. B. 38: 1; 45: 1. 3) (fullt) bevisa: (plene) probare. *lysa ok æi gita fullat*, *lysa þy han æi giter fullat*, II. M. 21: 1; 24: pr; 25: 8. *

Fullkyniaþer, adj. (a *kyn*, genus) friboren, af fri börd: ingenuus, ex ingenua familia. *fræls ok f.*, allitt. II. Kp. 3.

Fullskæl, vide *Skæl*.

Fullsære, n. fullsår: plenum vulnus. II. M. ind. not. 89; Kr. 24: 2; M. 19. *skena*, II. M. 21: pr. *

Fylghi, n. följe, sällskap: comitatus. *vara i f. æller sarañöti mæþ manni*, allitt. I. M. 6. *4 (*fölghi*)

Fylghia, v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi. *f. eldi ok hiælpa*, I. B. 45: 1. *-ghir þa han* (sc. *eldi*) *ok beþis hiælpa*, ibid. §. 2. 2) medfölja: sequi, comitari. *agreper -ghir*, I. Þj. 4. *broþor son -ghir sapers broþer*, d. ä. är samarfva med honom: una cum patruo capit hereditatem. II. Æ. 12: 3. *fylghias*, dep. följas åt: una ire. *fylghias bæggia* (sc. *gops*), *fylghias bæggia at v. saman*, d. ä. bortstjäles &c. på en gång: simul furto auferuntur &c. I. B. 17; II. Kp. 8. *fylghias all v. baþe um en svar*, d. ä. svara lika: in respondendo conveniunt. I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 12. 3) hålla med: stare, facere cum aliquo. I. Pg. 3: 1; II. Kr. 4; Æ. 9: pr; J. 3: 3. *vitni fylghia lænsmanné*, I. Kr. 9: 5. 4) (vide UplL. sub 3.) *-ghi þær vaþe* (*rectius vaþa*), I. B. 45: 4. * (*fölghia*)

Fylghia, f. (vide VGL. v. *hemfylgd* 1 et 2.) II. Æ. 9: 2. Cfr. *Fylghþ*, *Hemfylgia*.

Fylghþ, f. i. q. *fylghia*. II. Æ. 9: 2. not. 58. Cfr. *Mæþ fylgd*. *3

Fylla (*fölli* pro *fylli*, I. B. 47.), v. a. 1) *fylla*: explere. *tve vitnismæn fylla tolf manna ep*, d. ä. vitnena som förut särskildt svurit, skola sedan fylla antalet af de till tyllstarenden hörande tolf män: testes, qui antea separatim iuraverunt, postea explento iuramentum duodenarium, i. e. sunt inter duodecim viros ad illud pertinentes. (idem quod statuit ius VG. iubens testes *i epe standa*, II. Forn. 37; Add. 2: pr. &c.; cfr. gloss. v. *eper*). I. Þg. 13: 1. *f. manni silafylning*, I. B. 47. Cfr. *Epa fylli*. 2) *fullgöra*: perficere, peragere. *f. (vapa) ep*, I. M. 22; II. Kr. 24: 3. *f. vitne til mans mæþ tvem vitnum ok tolf manna epe*, II. B. 16: 1. 3) (vide Upl. sub 3.) *fylli atter qvikt firi döt, iorþ*, I. B. 38: 1; II. J. 13: 1. 4) (fullt) bevisa: (plene) probare. *f. vapa*, II. M. 4. Cfr. *Lagh fylla*. *4

Fyl tiond, f. tionde af föl: decimae equalorum. II. Kr. 6: pr.

Fynd, f. *fynd*: inventio, res inventa. I. B. 37: 1; II. M. 35: pr. *hitta f.*, I. B. 37: pr., 2. Cfr. *Vatnsfynd*. *4

Fyr, *för*, adv. förr, förut: antea. *sianatum f.*, II. M. 24: 4. *æi flere æn f.*, *skiptis bot &c. sum f.* (sc. *ær saght*), I. Kr. 8, 9: pr. &c. *3

Fyritighi, num. fyratio: quadraginta. I. Kr. 9: 4; 11; Eps. 6: 2. &c. * (fiuratingi)

Fyrma, v. a. mishandla: violare, male tractare. *f. fælapi stækkia æller styva*, I. B. 48: 1. Cfr. *Misfyrma*.

Fyrna, v. a. i. q. *atter læggia*. II. J. 15: 5, ubi verba: *ma män æi annars mans aker f.* sine dubio idem significant, quod in sequentibus exprimitur

verbis: *have ok ække vald atter læggia*. Sine dubio h. v. deducenda est a *forn* (cfr. VGL. v. *fyrnas*), ut verba *aker f.* proprie significant: agrum in priscum (incultum) statum reponere; quem sensum quoque exprimit v. *atter læggia*. Locc. vertit: "usurpare"; Ih. vero: "praescriptione agere." *1 (*fyrnas*)

Fyrra, *förra*, adv. 1) förr: prius. I. B. 5: 1. 2) förut: antea. I. B. 9: 1; 14. &c. *gangi bot v. böti ... sum f.* (sc. *ær saght*), I. B. 5: 1; 6: pr; 19: 1; 20: 1. *

Fyrst, adv. först: primum. I. B. 35: 1; Þj. 16: pr. *

Fyrster, adj. först: primus. *þæt fyrsta*, cum primum. I. M. 22. * (*fyrre*)

Fyrstu, adv. först: primum. I. Eps. 6: 1. *3

Fyrstum, adv. först: primum. I. Kr. 5: pr. *4

Fæ (gen. *fæar*; *fearsins* pro *fear sins*, I. Þg. 13: pr.), n. 1) fä, fäkreatur: pecus. I. Kr. 10; M. 23; B. 38: 1. &c. *hæspan fæur*, II. Kr. ind. 23. Cfr. *Foter 2*; *Gangans*-, *Örknapa fæ*. 2) (vide Upl. sub 2.) I. B. 17; G. 4: pr; II. Kp. 8. *viti fæ sit &c.*, nemligen det som blifvit honom frantaget: sc. res ei abreptas. I. Þj. 16: 1; II. M. 25: 5, 6. *þætta fæ* (sc. tredecim v. viginti quattuor marcae) *ligge til klokkö köps*, II. Kr. 5: 4. *taki þætta fæ* (sc. tres marcas) *bondin*, II. Æ. 2: pr. Cfr. *En*-, *Fæstnapa*-, *Vigsla fæ*. *

Fæbot, f. böter: mulcta. Vide *Fasta 3*. *4

Fægæld, n. 1) gäld, skuld: debitum, aes alienum. I. B. 7: pr. 2) böter: mulcta. II. Kr. 24: 4. *4

Fæ hus, n. fähus: bovine.)(*hæst hus*, I. Kr. 2. *4

Fælapi (gen. *fælapi* pro *-pis*), n. fä, fäkreatur: pecus. I. B. 36, 39: 1; 46: 1; 48, 49: pr; II. Kp. ind. 7; cap. 7: pr. not. 68; B. 28: 2. *4

Fælla (præs. ind. pass. *falz*), v. a.
 1) (vide ÖGL. sub 1.) Vide *Niper fælla*.
 2) afdraga, minska: subtrahere, deminuerere. *fælli af halft*, I. G. 9. 3) hindra: impedire. *þing fællas*, II. Þg. 6. 4) försumma (något som skall göras): negligere. *f.*, absolute,)(*byggja (bro)*, II. B. 23: pr.)(*skiut giora*, II. Kp. 13: 4. *þæn sum han* (sc. *þokkafla*) *fælde*, II. Þg. 5. *f. vitsorþ*, II. Þg. 9: pr. Cfr. *Niper fælla*. 5) (vide ÖGL. sub 4.) *næmdamæn f. æller skæra*, II. Kg. 6: 1. *tolf manna syn fællir man*, I. B. 22: 2. *syn fællir annat tiggia*, i. e. alterutrum litigantium. I. Þg. 3: 2. *syn fællir fore manni*, II. B. 17: 3. *næmd (rapi) at f.*, I. Eps. 6: 3. *fællas til vapabota v. þriggia öra*, II. Kp. 14; B. 5: 1. *hvæt hælder bondin vær sik æller fællir sik*, d. ä. friar sig med ed eller blir sakfäld: sive reus iuramento se defendat vel, iuramento non dato, condemnatur. II. Kr. 26: 2. *þæpa þöm* (sc. *kunur*) *væria æller f.*, nemligen med det samma som han værjer eller fäller sig sjelf: una cum se ipso, quoque ambas feminas iuramento defendere, vel contra, omisso iuramento, una cum illis, condemnari. I. Kr. 9: 1. *væþ gilda æller f.*, d. ä. godkänna eller ogilla den vädjandes påstående: petitionem eius qui appellationem interposuit, adprobare vel reiicere. II. B. 17: 3. 6) *fællas*, (vide UplL. sub 4.) *f. at epi*, I. B. 45: pr. *orkar æi epinum ok falz at*, I. B. 46: 2. *f. at laghum*, I. Þj. 16: pr. *falz þæn at* (sc. *laghum*), I. M. 20: 1. *f. at vitnum*, d. ä. i edgången: deficere in iuramento. I. B. 1. *

Færd, f. färd, resa: iter. Vide *Brud-, Pilagrims færd*. * (*færþ*)

Færmer, adj. fjärmare: remotior. *Færmanni f.*, sc. respectu cognationis. II. J. 2: 1. *3 (*færmær*)

Færmer, adv. vide *Færre*.

Færþa botn, adj. färdig, resfärdig: itineri paratus. *f. bort at sighla*, II. Þg. 12: 2.

Fæsta, v. a. 1) fästa, trolofva sig med: despondere sibi. *f. (kumu)*, II. Æ. 1: 3; 7: 1. 2) fästa, trolofva med en annan: despondere alii. *kuna fæstis*, I. G. 1. *soman fæstas*, II. Æ. 9: pr. 3) utfästa: (firmiter) promittere. *f. ep*, I. Þg. 13: pr; II. Þg. 12: 2. *f. lagh soknarannum*, II. Kr. 24: 3. *

Fæsta, f. 1) fästning, trolofning: sponsalia. *laghlik f.*, II. Æ. ind. not. 56. 2) utfästelse, löfte (om ed): promissio (iuramenti). II. Kr. 24: 3. *lagha f.*, I. Þg. 5: pr. *

Fæstiband, n. (vide VGL.) I. B. 45: 1. *

Fæsti þænninger, m. (vide UplL.) *taka f.*, I. B. 51: pr; II. B. 11: pr. *4

Fæstnaþa fæ, n. (vide UplL.) *sva ganger f. sum arf ganger*, rättigheten att taga fästningafä, och således att vara giftoman, går i samma ordning som arfsrätten: ius accipiendi haec dona, ideoque etiam desponsandi, eundem ordinem sequitur ac ius hereditarium. II. Æ. 1: pr. *bæra f. op a f.* (cfr. UplL. v. *fæstninga fæ*), ibid. §. 1. *3

Fæstning, f. 1) fästning, trolofvande: desponsatio. II. Kr. ind. 20. *binda v. fylla f.*, I. G. 1; II. Æ. 13: 2. 2) trolofning: sponsalia. II. Kr. 20: pr. not. 97. *3

Fæstninga stæmpna, f. (vide ÖGL.) I. G. 1. *3

Fæt, n. fot (mått): pes (mensura). I. B. 19: 1; II. B. 3. *Scribitur fiat*, II. B. 3. not. 74. * (*fæt*)

Fæþerni (*fæþrine*, *föþærne*), n. 1) fäderne (slägt): paternum genus.)(*möþerni*, I. G. 3: pr; 11: 1; II. Æ. 12: pr; 1; 19: pr. *fæþernis frændir*, I. B. 7: 1; II. Æ. 12: 4.)(*möþernis frændir*, I. B.

7: pr; Þg. 5: 5. *faþor f., moþor f.*) (*faþor et moþor möþerni*, II. Æ. 12: pr. 2) fädernearf: hereditas a patre relicta; a) i allmänhet: generatim. II. Æ. 9: 2. *gangi f. til -nis ok möþerni til möþernis* (cfr. UpLL), I. G. 14; II. Æ. 13: pr. *viti faþir* (adde *fang*) *ok sun f.* (cfr. UpLL v. *fang* 2), I. B. 8: pr. b) i synnerhet fädernejord: speciatim fundus paternus. II. J. 3: 3.) (*möþerni*, I. B. 7; II. J. 7. *fult f. ok ald opil*, I. B. 10: 1. Cfr. *Fasta fæþrene*. *

Fæþernis iorþ, f. fädernejord: fundus paternus. II. J. 3: 3.) (*möþerni*, I. Þg. 5: 5. *3

För, adj. duglig, i stånd: vegetus, par. *f. taka legku*, I. B. 51: 1. *han ær æi f.* (sc. *koma*) *til þings*, I. M. 3: 5. *vi ærum æi f. mæþ þæssu barni yvir skoghin*, I. Kr. 6: 1. *æn han f. ær* (sc. *sara*), I. G. 16: 1. *þær til hans* (sc. *fæ*) *varþer fört*, I. B. 47. Cfr: *Oför*. *

Föra (*forþo* pro *förþo*, II. Kr. 7: 2.), v. a. 1) föra: vehere, ducere. I. Kr. 1, 6: 1, 2; 14; M. 3: 2; Þj. 17: 2. *man basta ok i band f.*, vide *Band. f. sik* (sc. *a bati*), II. M. 26: 16. Cfr. *Af-, Fore-, Hem-, In-, Ut föra*. 2) framföra, göra: ferre, facere. *f. lagha dom a man*, I. Þg. 5: 2. *f. lagh*, iuramentum facere. I. Þg. 13: pr. *

Förma, v. n. i. q. *fasta. fasta æller f.*, allitt. I. Kr. 13: 1. *Inter fasta et f. id discrimen statuit Ih.*, "ut in priori ieiunio etiam a lacticiniis abstinerent, in posteriori tantum a carnibus"; quam distinctionem firmare quidem videtur locus ex iure ecclesiastico Smalandiae ab Ih. citatus; refellunt vero alii loci, ubi ista duo vocabula synonyma esse videntur; nec cum illa distinctione convenit regula iuris Canonici: "par est, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quae sementinam carnis trahunt originem, ie-

iuemus, a lacte videlicet, caseo et ovis." c. 6. Dist. 4. Cfr. VGL. II. K. 56; III. 24; IV. 21: 38. Aliud discrimen inter severius et levius ieiunium observat ecclesia Romano-Catholica. "Nach dem Fasten-Gebote sollen sich die Gläubigen an den hiezu verordneten Tagen theils von der mehr als einmaligen frugalen Sättigung und von Fleisch-Speisen, theils nur von Fleisch-Speisen allein, ohne weitere Rücksicht auf die Zeit, wie auch auf die Quantität und Qualität des Essens, enthalten; erstere heissen Fasttage, letztere Abstinenztage." A. MÜLLER, *Lexikon des Kirchenrechts*, 2-er B. pag. 797. Nec tamen hoc discrimen verbis *fasta et förma* significari, contendere audeo.

G.

Galgki, m. galge: patibulum. Vide *Gren*. *3

Galnöt, n. (a *galder*, sterilis; cfr. ÖGL v. *galdvipir*) gallko: vacca sterilis. I. B. 31: 1.

Galter, m. galt: verres. I. M. 7; B. 46: 1; Þj. 1: 3; II. B. 28: pr. &c. *4

Ganga (*gar* pro *ganger*, I. M. 13; Þg. 2: 1; II. Þg. 14: pr.), 1) v. n. gå: ire. *havir æi præster hæst þa ... -gi*, I. Kr. 4: 1. *g. a siælfskut v. spiut*, I. B. 44: 1. *-gi undi sværd kunungs*, I. Kr. 15. *elder -ger af skogha brænnu*, I. B. 45: 2. *g. æptir domarans domi*, I. Þg. 2: 1. *malsæghande -gi fra* (sc. *prættan markum*), d. ä. miste: amittito. II. M. 8: pr. *g. til sins*, vide *Sin. g. firi mæþ tvem vitnum ok tolf manna eþe*, I. G. 4: pr. *g. undan mæþ tolf manna eþe*, d. ä. värja sig: se defendere. II. M. 25: 8. *g. undan mæþ vitnum tvem ok eþe tolf manna*, II. M. 24: pr. *g. undan mæþ tvem ok tolf*, II. M. 9: 4; 21: 1.

g. undan mæþ vitnum þrim ok attertan manna eþe, II. B. 14: 6. *g. undan mæþ eþe þrætoltum*, II. M. 25: 10. *g. in* (sc. til mans, cfr. Upl.), II. M. 26: 2. *skafi -ger (in) ginum garþ, spiæld -ger ginum farliþ*, I. B. 40: pr; II. B. 5: 1; 8: 2. *damber -ger a man*, I. Þj. 3; Þg. 5: 2. *ængin eþer -gi þær æptir*, I. Kr. 6: 2. *vitne skolo æi fore g.*, II. Æ. 20: 1. *nat ok iamlange -ger ut*, i. e. finitur. II. Æ. 8: 1. *-ge slikt a man sum a man*, d. ä. afgår å hvarderas andel i egendomen: deducitor de cuiusque portione communium bonorum. II. J. 13: 1. *þræls gærningar g. i fiorþong af frælsmans bot*, II. M. 26: 7. Cfr. *Atter-, Viper ganga; Forgængu man.* 2) v. a. (vide Upl. sub 3.) *g. lagh*, I. Kr. 9: 6; Þg. 13: 1; II. Kr. 24: 5; 25; Þg. 12: 2. *g. laghagærþ*, II. J. 2: pr. *g. eþ mæþ tvem mannum*, I. M. 16. *g. op a man tvægga manna vitne*, II. M. 26: 1. *g. tolf manna eþ*, II. M. 26: 3; 30: 10. *g. tu vitne ok tolf manna eþ*, I. B. 17; II. M. 27. *g. þrætoltom* (lege þrætoltan) *eþ*, II. J. 2: pr. *kvar sum æi giter* (sc. eþ) *gangit*, I. Þj. 11. *þær var aldre fasta ræter agangin*, II. J. 2: pr. *g. næmpdir*, II. Þg. 14: pr. not. 5. *biskops sakir skolo i kirkio þinge -gas*, d. ä. förehafvas, utföras: aguntor. II. Kr. 26: 2. *

Ganga, f. gång: itus. *kitta hæst &c. a g.* (cfr. ÖGL), I. B. 36. *4

Gangans sæ, n. (levvande) fäkreatur: (vivum) pecus. I. B. 33: pr. *3

Ganganz foter, m. i. q. *gangans sæ*, I. B. 35: 2; Þg. 5: pr.

Gangare, m. (vide SML))(*rinnare*, I. B. 38: 1; II. B. 23: 5; 27: 1. *4

Ganger, m. gång: itus. Vide *Uppanger*. *4

Gardfastar, m. pl. fastar vid jordaköp, hvilka nämndes hemma i gården der köpet slöts (och tilläfvventyrs sedan

vid kyrkan): firmatores emtionis venditionis de fundo contractae, qui nominabantur in domo ubi contrahebatur emtio venditio (et forte postea ad aedem sacram).)(*þingfastar*, II. J. 2: pr. coll. I. B. 3. Locc. vertit: "viri proprium praedium habentes."

Garþar syn, garþa syn, f. (vide ÖGL) I. B. 38: pr. *3

Garþer, m. 1) gårdsgård: saepes. I. B. 8: 1; 19: 5; 21: 1; 38: pr; 45: 1. &c. *akrum ær g. at vægg*, I. Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. *hvarte varþer æller g.*, I. B. 8: 1; II. B. 10. *halda um -þe ok gömo um skogh*, allitt. II. B. 7: 1. Cfr. *Gasæ-, Mæpul-, Vatu-, Værna-, Ængia garþer; Half-, In-, Utgærþis.* 2) inhägnad plats: locus circumsaepus. Vide *Humbla-, Kirkiu-, Varghá garþer.* 3) (vide VGL sub 3.) I. B. 45: 4; G. 1, 4: pr; 11: 2; Þg. 5: 1, 2; II. Æ. 9: 2; M. 26: 9; Þg. 5, 17: 4. i *-þi (uti)*)(*i husi inni v. i stovo*, I. M. 3: 1; II. M. 11: 1. *hava hus i garþi*, I. M. 26: pr. *ute við garþ*, II. J. 15: 3. *utan garþ ok vinsked*, I. M. 4: 1. (*hema*) *firi -þi sinum*, I. B. 35: 3; II. Kp. 7: 1. *stænna hem þing fore garþ mans*, II. Þg. 23: 1. *

Garþsliþ, n. gårdspört: ostium areae. I. Eps. 2: 2. *2

Gas (pl. *gæs*), f. gås: anser. I. Kr. 3: 1; B. 39: 6. *

Gasagarþer, m. gårdsgård i vatten till instängande af gäss: saepes anserum includendorum caussa in aqua exstructa. I. B. 39: 6.

Gata, f. väg: via. I. Þj. 16: 2; II. M. 25: 7. Cfr. *Bæra 1, Genlöt.* *

Gen, adj. (vide Upl.) Vide *kom gen*. *3

Gen, præp. c. dat. (egentligen möte: proprie occursus; vide *lgen*) 1) till mötes: obviam. *ringia g. baþe qvikkum ok döþum*, I. Kr. 5: pr. *g. kunu riþa*,

I. G. 2. 2) emot: adversus. *væþia g. domara*, vide *Væþia. sult g. fullu, qvikt g. döþu*, vide *Fulder 1, Qvikker*. 3) (stridande) emot: contra. *g. hans vilia*, I. G. 3: 2; Pj. 15. *

Genfasta, f. fastedag, som föregår vissa högtider: dies ieiunii, festa quaedam praecedens. II. Kr. 26: pr. *3

Genlöt, f. (vide SML) *a gatu æller a -tum*)(i by, I. M. 20: pr. *4

Gensta, vide *Ginstan*.

Gif, gæf, f. gåfva (det som gifves): donum. II. Æ. ind. not. 5o; cap. 9: 1. not. 47. *lagha g.*, II. Kr. 13: pr. Cfr. *Hindærdaghs-, Vingæf*. *

Gift, f. 1) gåfva: donum. Vide *Sialagift*. 2) städja för arrenderad jord: arrha pro praedio conducto. *taka -ter* (pl.) *ok asraþ*, II. Æ. 12: 1. *giva af* (sc. *iorþ*) *g. ok asraþ*, II. J. 15: 5. 3) arrende af jord: locatio conductio fundi. *taka iorþ mæþ -tum*, II. J. 15: 4. *binda g. mæþ vitnum &c.*, ibid. §. 3. * (*gipt*)

Giftar orþ, n. (vide SML) *bepas g.*, II. Æ. 3. *4 (*giptar orþ*)

Giftar vitne, n. (vide SML) II. Kr. 24: 8. *4 (*giptar vitni*)

Gifter, adj. gift: matrimonio iunctus. Vide *Tvæ-, U-, Þrægister*. * (*giptex*)

Gilda, v. a. 1) göra gällande: ratum facere. *væþ g. æller sælla*, vide *Fælla 5*. 2) sätta i stånd, vidmagthålla: sartum tectum tueri. *g. bro*, I. B. 38: 2. *-din sva ena (tomt) sum andra*, d. ä förse dem med byggnader: areas aedificiis instruunt. I. G. 13. 3) göra gild, så att böter för en sak komma att erläggas: id efficere ut mulcta pro re quadam pendenda sit. *g. sar sin*, I. M. 20: 2; Pj. 4; II. M. 26: 18. *4

Gilder, adj. 1) gällande, giltig: valens, ratus. I. Pg. 11, 13: pr; II. Æ. 10: 1; 12: 4; M. 21: pr; Kp. 7: pr; B. 17: 4; Pg. 11. *vari gild tala hans*, I. M. 20: 2.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V.

þön væþ skolo gild vara mæþ þrim markum, II. B. 5: 1. *þing gilt til sökning*, II. Pg. 2. *vari sva g. fasta arvi sum fasti*, d. ä hafve samma vitsord: haud minus valet testimonium heredis quam ipsius firmatoris. I. B. 3. Cfr. *Eþ-, Vitnis-, Þing gilder*. 2) i godt stånd (om gårdsgård): rite exstructus (de saepe). I. B. 39: 3. *vatu garþa -da giora*, ibid. §. 6. 3) för hvilken skall bötas: pro quo mulcta penditur. *vari g.*, de occiso, I. Eps. 2: 2. *g. mæþ siu v. hundrap markum*, I. M. 26: pr; II. M. 11: pr, 2. *g. mæþ markum þrættan*, de campana, II. Kr. 5: 4. *g. mæþ sæx örur v. syritighi markum*, II. B. 23: pr, 3. *g. til sökning*, de vulnere, II. M. 21: 1. — Cfr. *Ugilder*. *

Gildra, v. a. (vide SML) *g. siælfskut*, I. B. 44: 1, ubi tamen pro *g.* forte legendum est *giora*. *4

Gildra, f. giller: pedica, decipula. II. M. 26: 15.

Gildri, n. giller: pedica, decipula. Vide *Læmu gildri*. *4

Gilia, v. a. (Isl. item) förföra (qvinna) till otukt, lägra: illicere in stuprum, stuprare, I. G. 7.

Ginstan, gensta, adv. genast: illico. I. Eps. 4: 1; B. 37: pr; II. Æ. 20: 1; B. 5: 1. * (*gensta*)

Ginum, ginom, præp. c. acc. genom: per. I. B. 22: 1; 40: 3, 4; 42; II. M. 26: 11. &c. Cfr. *Ganga 1*. *

Giolskaper, m. (vide UplL) II. Æ. 5. *3 (*gælskaper*)

Giolsæmi, f. i. q. *giolskaper*. I. M. 10.

Giora (part. pass. *gior*), v. a. 1) göra: facere. *sar gior*, vide *Sar. æn bape vilia vafa* (sc. *þær*) *af g.*, d. ä anse det vara gjordt med våda: si ambo, actor nempe ac reus, dicant damnum fortuito esse factum. I. M. 26: 3. *g. ra ok rör a bolstaþ annars*, II. B.

18: 1. *g. up*, a) göra, verkställa: facere, perficere. *g. up sak ok sokn*, II. Pg. 23: 1. b) (vide SML v. *up göra*.) II. B. 21. Cfr. *Ræter*; *Firi-*, *Up-*, *Ut giora*. 2) gifva, erlægga: dare, pendere. *g. tiu pænningu præsti*, I. Kr. 3: 4. *g. skiut*, lemna häst: praeberere equum. II. Kp. 13: 4. 3) sända: mittere. *g. næmpda mæn til biskops*, I. Kr. 1. * (*göra*)

Giorþer, adj. omgjordad: cinctus. Vide *Lösgiorþer*. *4 (*giurþer*)

Gipta, *gifta*, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) *g. dottur (ællær systur) sina*, I. G. 3: 2; 5. *kan kona manni -as*, II. Æ. 9: 2. 2) (vide ÖGL sub 2.) *g. sun sin æller dottur*, II. Æ. 9: pr. Cfr. *Fran-gipter*. 3) arrendera: conducere (praedium). *g. undan (aprur) iord* (cfr. SML), I. B. 13: 1; II. J. 15: 2. 4) utarrendera: locare (praedium). II. J. 15: 3. *

Gipta, *gifta*, f. gifte, äktenskap: nuptiae, coniugium. *koma i laghu g.*, I. G. 4: 1; II. Æ. 19: pr. *a (andra) g. gangin*, I. G. 3: pr; II. Æ. 8: 2. *take slikt g. sum g.*, d. ä. egendomen delas lika emellan det senare giftet och barnen af förra giftet: bona dividuntur in aequales partes inter posteriores coniuges et liberos e priori matrimonio. II. Æ. 8: 1. *

Giptamaþer, *giptaman*, m. (vide VGL) I. G. 3: pr, 2. * (*giptarmaþer*)

Gipta sæng, *gifta sæng*, f. äkta säng: torus genialis. *vita barn i g.*, föra bevisning emot en främmande mansperson derom, att han skulle vara fader till ett af en gift hustru födt barn: actionem instituere contra extraneum virum, ut probetur eum esse patrem infantis ab aliena uxore nati. Hunc esse sensum horum verborum, quae occurrunt I. G. 8; II. Æ. 7: 2, manifestum est ex iis, quae priori loco in antecedentibus dicuntur de actione de

paternitate a vidua vel puella instituenda.

Giptning (gipning, giftning), f. i. q. *gipta*. II. Æ. 7: 1. *laghu g.*, I. G. 4: pr. *gipninga balkar*, I. G. rubr. *4

Gita (impf. *gat*, pl. 3 pers. *gatu*), v. a. *gitta*, förmå: posse. *g. ep gangit*, I. Kr. 10, 11. &c. *g. fullat*, II. M. 21: 1. *hvat þe gatu*, I. B. 45: 1. *

Giva (geva, gæva), I. Kr. 3: 2, 5; B. 5: 1; G. 6; II. Kr. 6: 6; 24: 7), v. a. 1) gifva: dare. *givande*)(*þiggiande*, II. Æ. 9: pr. *manni &c. gifs (vald ok) vitsord*, I. B. 1, 5: 1; G. 1; II. J. 11: pr; B. 17: 2; 18: pr. Cfr. *Sak, Til mæli, Ut-giva*. 2) skänka: donare. *g. firi bondans v. sina sial*, I. Kr. 5: 3; II. Kr. 7: pr. 3) medgifva, estergifva: concedere, remittere. *kunu lif g.*, II. M. 16: pr. *gafs salumanni lighri rapa*, I. B. 1. *g. um g. vil*)(*sökia*, d. ä. afstå från åtal: desistere ab actione instituenda. I. Þj. 1: pr. *givi ... sva mykit af af-rapi &c.* I. B. 13: pr. *g. op ep*)(*sea*, II. M. 5: 1. *givin (vapa) eþer*)(*gangin*, I. Pg. 14; II. M. 5: 1. *þæsson lagh skolo gangas ok æi givas*, II. Kr. 25. Cfr. *Af giva*. *

Glata, v. a. c. dat. (Isl. item) förfärdva, förstöra: perdere, perimere. I. M. 7. *1.

Glaplíka, adv. godvilligt: libens, ultro. II. Pg. 18: 2. *4 (*gladlíka*)

Glöma, v. a. c. dat. glömma: oblivisci. I. Kr. 6: 1. *3

Glömsker, adj. glömsk: immemor. I. Kr. 13: 2.

Godvili, m. samtycke: consensus. *mæþ-lia mans*, I. G. 3: 2; II. Kr. 6: pr. not. 50, 51. * (*gopvili*)

Gorbötir, f. pl. böter för sår eller dråp å fäkreatur: mulcta pro pecore vulnerato vel occiso. II. B. ind. 28. Cfr. SML v. *gorunda*.

Gorbötning, f. i. q. *gorbötir*. II B. 28: rubr.

Göper, adj. god: bonus. *gwt*, n. pro *got*, I Kr. 3: 5. *göpa* v. *væria* man ok *göpan* *giora*, II M. 23: 9; cfr. *Göpa*, *Væria*. Cfr. *lomgöper*. *

Göps, n. gods: bona (cfr. SML). I G. 16: 1; Þj. 9; Þg. 5: pr, 6; II M. 8: 1; 25: 9. *g.* ok *pænningar*, i. e. *pænnigar* ok *annat g.*, II Æ. 8: 1. *g.* (i. e. bona mobilia) *hans skal sköflus*, II M. 24: 4. *

Graf, f. graf: sepulcrum. II Kr. 11: 1. not. 21. *4

Granni, m. granthe: vicinus (cfr. ÖGL). I M. 22; B. 10: pr. &c. Cfr. *Nagranni*. *

Granzla eper, m. ed som gås af alla *grannarne* i en by: iuramentum ab omnibus vicinis in pago dandum. I Þj. 11. Ita quoque Had., Ver. et Ih. intellexerunt h. v.; Locc. vero perperam vertit: "iuramentum litis decisivum, re bene et diligenter cognita."

Gren, f. gren: ramus. *lata þius a galgha eller g.*, allitt. (cfr. UplL) II M. 26: 3. *3

Grid, f. frid och säkerhet: pax v. incolumitas (cfr. ÖGL v. *gruþ*). *hæmpnas a g. ok giora sæt* (cfr. SML v. *gruþ*), I Eps. 1: 1. Cfr. *Grud*. *1 (*gruþ*)

Grift, f. grift, graf: sepulcrum. II Kr. 11: 1. *4 (*grift*)

Grind, f. grind: porta clathrata. I B. 21: 1; 22: 1; II B. 1: pr. *

Grindastaper, m. (vide SML) *gambtir -þir*, I B. 21: pr; II B. 1: pr. *4

Gripa, v. a. 1) *gripa*, taga: capere. *handum i (font) g.*, *griper man innan* (sc. *font*), I Kr. 5: 4; II Kr. 18. *g. til orþa*, d. ä. tala, säga: verba facere, dicere. I B. 4. *g. til afnæmninga*, d. ä. göra undantag: aliquid sibi reservare. I B. 1; II J. 1. *g. vitsorþ*, i. q. *g. til vitsorþa* (vide infra sub 3), II M. 30: 9. Cfr. *Agreper*. 2) *gripa*, fast-

taga, fånga: capere, comprehendere. *kunnu þe* (sc. *höker ok hunder*) *man g.*, II M. 1: 2. *stæl man ok gripin ær*, II M. 30: 5. *varþa gripin mæþ v. viþ*, II M. 26: 1, 11. 3) *g. til* (vide UplL). *g. til vitsorþa* (cfr. UplL), II M. 30: 9. *g. til lysninga vitna v. lufvitna*, I M. 20: pr; B. 43: pr. *g. til lysning, köps (ok fasta), hemsöpu*, I M. 20: pr; B. 4, 9: pr; 35: 3, 3. *

Grud, f. (vide UplL) Vide *Agraud*. Cfr. *Grid*. * (*gruþ*)

Grundvalder, m. grundval: fundamentum. *græva -val*, I Kr. 1, ubi lapsu calami scriptum est *gundval*. *3

Gruva, f. grop, dike: fossa, incile. I B. 42.

Græfning, f. gräfning: fossio. I B. 40: 2, ubi sine dubio incilium fossio respicitur.

Grættinger, m. (a *grata*, flere; prov. *grätt*, querulus; Isl. *grættir*, contristatus) litet barn (som ännu ligger i *vagg*): infans (in cunis vagiens). *g. þæt ær vaggi barn*, I M. 3: 6.

Græva, v. a. 1) gräfva: fodere. *g. gruvu, brun*, I B. 42; II M. 6: 1. *g. grundval*, I Kr. 1. 2) nedgräfva: defodere. *qvikker v. livandes i iorþ -as*, I Kr. 10; II Kr. 23. *

Guþdottir, f. (vide VGL) II Kr. 24: 14. *1 (*guddottir*)

Guþfapir, m. (vide VGL) I Kr. 4: pr; II Kr. 11: pr. *4 (*gudfaper*)

Guþmoþir, f. (vide VGL) I Kr. 4: pr; II Kr. 11: pr; 24: 14. *4 (*gudmoþer*)

Guþsivi (*guþzeff*), comm. (vide VGL) I Kr. 6: 1; 9: pr; II Kr. 24: 14. *væri sik mæþ -ium sinum sum a barni hioldu*, i. e. qui tenebant filium v. filiam eius in baptismo, ex quo cognatio spiritalis exorta esse dicitur. I Kr. 9: 2. *1 (*gudsivi*)

Guþsivia (*-viu* pro *-viur*), f. *qvinn*a, med hvilken man är i andlig skyld-

skap: cognata spiritualis. I. Kr. 6: 1, ubi sermo est de feminis infantem ad baptismum ferentibus.

Gupsivia hæsp, f. i. q. *gupsivalagh spiæl* (vide UplL). II. Kr. 24: 14.

Gupsivia lagh, n. pl. (vide VGL) I. Kr. 9: 2; II. Kr. 24: 14. *3

Gupslikami, m. (vide UplL) *taka g.*, I. Kr. 3: 4. *4

Gæf, vide *Gif*.

Gæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. I. B. 48: pr. 2) skatt, pålaga: tributum. Vide *Ættar gæld*. 3) gäld, skuld: aes alienum, debitum. I. Pg. 7: pr; II. Æ. 20: 1. *öris g.*, I. Pg. 7: pr. 4) böter: mulcta. I. M. 4: pr, 1; B. 46: 2; II. M. 8: pr; 21: 3. *liggi i halvum-dum*, II. B. 27: 1. Cfr. *Fæ-, Mord-, Spor-, Vapa-, Pings gæld*. *

Gælda (part. pass. *gulden*), v. a. 1) erlægga, betala, ersätta: pendere, solvere, rependere. I. B. 18; II. Kr. 5: pr; Æ. 12: 2; 20: 1. *g. skapa v. spiæl*, I. M. 23; B. 38: 2; 39: 1, 3. *g. qvikt fri döt v. gen döpu*, I. B. 49: pr; 50. *g. æghu sina tvem*, i. e. in solutum dare. I. B. 9: 2. Cfr. *Atter gælda*. 2) böta: mulctam solvere. I. Kr. 5: 4; M. 3: 3; B. 33: pr; 44: 1; II. Kr. 18, 24: 4; M. 25: 10; B. 5: 2; 23: pr. *g. sakören*, II. Kg. 7: 6. *g. mæp vapa gældum*, I. M. 26: 1. *

Gæld ruf, gælda ruf, n. 1) återtagande af hvad man till en annan sålt och aflemnat: delictum eius qui rem alii venditam traditamque invito emtore recipit. I. B. 33: pr. 2) böter för återtagande af hvad som är lagligen utmått eller betaldt: mulcta quam pendit is, qui vi recipit rem post factam publicam aestimationem vel alias in solutum datam. II. Pg. 17: 2.

Gælkare, m. (Isl. *giald-kéri*) stadsfogde, upbördsman, hvilken det tillhörde att utsöka böter: vectigaliarius

urbicus, exactor, ad cuius officium pertinuit mulctam redigere. II. M. 24: 3. coll. VGL III. 79.

Gæl mæper, m. lägersman: stuprator. I. G. 10. Cfr. *Giolskaper*.

Gærdning, f. gårdande, gårdsgårds uprättande: saeptio. I. B. 39: 6.

Gærning, f. 1) görande: factio. Vide *Forgærning*. 2) (vide ÖGL sub 2) I. Eps. 7: pr; II. M. 26: 7. *giora g. (til mans)*, I. Eps. 1: pr; M. 22; Pg. 5: 1; II. Kg. 1: pr; M. 24: 3. Cfr. *Vilia gærning*. 3) handtverksarbete: opus fabrile. Vide *Gærninga man*. *

Gærninga man, m. handtverkare: opifex. I. Kr. 3: 4. *3 (*gærningis man*)

Gærsala, f. ogiltig försäljning: irrita venditio. I. B. 5: 1; II. J. 4. *3

Gærþ, f. 1) görande: factio. Vide *Laghagærþ*. 2) (vide ÖGL sub 2) I. Eps. 2: 5; II. Kr. 23; Kg. 2: 2. 3) utskyld, gård: tributum, vectigal. Vide *Utgærþ*. *

Gærþa, v. a. gärda, bygga gårdsgård: saepire. *g. gasagarþ*, I. B. 39: 6. *g. halfgærþis*, ibid. *g. up* (sc. *garþ*), I. B. 45: 1. *

Gærþi, n. gårde: ager v. pratium consaepitum. I. B. 39: 1. *

Gæster, m. gäst: hospes. I. M. 4. *

Gæstning, f. (vide UplL) *folki g. uppi halda*, II. Kp. 14. not. 60. *4

Gödning, f. (vide ÖGL) I. B. 11. Cfr. *Rena gödning*. *3 (*göþning*)

Göma, v. a. bevara, taga vara på: conservare. *g. barna goþs*, II. Æ. ind. not. 50. *

Göma, f. förvar: custodia. II. Æ. 2: 1. *halda om garþe ok g. om skogh*, allitt. II. B. 7: 1. Cfr. *Fangöma*. *

Göpa, v. a. 1) göra god: bonum facere. *g. man ok goþan giora*, allitt., d. ä. bevisa att han var fri: probare eum liberum hominem fuisse (cfr. UplL). II.

M. 25: 9. 2) göða, göðsla: stercorare. *g. iord*, I. B. 13: 2; II. J. 15: 13. *3

H.

Halda (*holdi* pro *haldi*, I. B. 22: 1. impf. 3 pers. pl. *hioldu*, I. Kr. 9: 2.), v. a. c. dat. v. acc. 1) hålla: tenere. *h. a barni*, nemligen vid dopet: infantem in baptismo tenere. I. Kr. 9: 2. *h. dom sin undir land ok laghman*, d. ä. hänskjuta: deferre. II. Pg. 8. Cfr. *Fram halda*. 2) qvarhålla: retinere.)(*utgæva*, II. J. 16: 3. *man inni h.*, II. M. 24: 7. *h. inni arf mæþ sik*, II. Æ. 12: 2. *hæsta ok h. man*, allitt. II. M. 26: 18. *h. ok hæsta lagha nam*, II. M. 25: 12. *h. op a laghmans skilu*, tredskas att fullgöra lagmannens dom: reluctari sententiae legiferi, v. retinere id quod dandum est; aliter hic locus mihi non videtur posse explicari; Locc. vertit: "suspendere causam in iudicis provincialis decisione." II. Pg. 19. Cfr. *Off-, Up halda*. 3) behålla: tenere, habere. *haldir um ar* &c., nemligen det som han har åverkat: tenet alienam terram quam illicite usurpavit. I. B. 22: pr. *h. fæstipænning*)(*bæra atter*, II. B. 11: pr. *h. (flutholm) fore ærvoþe sit*, II. B. 17: pr. *h. fylltiond qvarra*, II. Kr. 6: pr. *hus ok inviper haldi qvart*, II. Æ. 12: 5. 4) underhålla: sustinere, habere, alere. *h. grind*, I. B. 22: 1. *h. om garþe ok gömo om skogh*, II. B. 7: 1. *h. man hema mæþ sik*, II. M. 24: 7. *h. (man) æller föþa*, I. Eps. 8. Cfr. *Uppi halda*. 5) hålla, förrätta: habere, celebrare. *h. þing*, I. Pg. 1: 1. 6) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. bolagh*)(*ryva*, I. B. 15; II. J. 16: 1. *h. köp sit*, I. B. 31: pr. *þem sum* (sc. *fæstning*) *h. vil*, I. G. 1. *h. lagha þingum*, *h. vip man tu lagha þing*, d. ä. der infinna

sig: in conventibus iudicialibus se sistere. II. M. 24: pr; Pg. 9: pr. *

Haldbani, m. (vide VGL.) *næmpna man til h.*, II. M. 9: 4. *

Haldsmæper, m. innehafvare, den som har något i sitt förvar: possessor, is qui rem adservat. *ræna göps fore -mánninum*, II. M. 25: 9. Ih. male vertit: "nutritius, qui vernae, fostre dicto, alimenta suppeditat."

Halfgærþis, adv. (a *halver* et *garþer* 1) till hälften af gårdsgården: dimidia ex parte saepis. *gærþi (up) h. (hvar þera)*, I. B. 39: 6; 45: 1. Cfr. VGL. v. *halfgærþi*, et ÖGL. v. *half girþi*.

Half mark, halfmark, f. half mark: dimidia marca. I. Þj. 1: 3; 10; II. M. 26: 2-4, 8; 34: 1. *-ka þiusnaþer*, II. M. 26: 9. *

Halfmarkland, n. (vide VGL. h. v. et Upl. v. *half mark* 2.) II. M. 8: pr. *

Halfpænningar (halpænningar), m. en half (Svensk) penning, en sextonde-dels örtug: dimidium numuli *pænningar* dicti; sedecima pars ortugae. I. Kr. 3: 1; II. Kr. 6: 5.

Hallna, v. a. (rectius, ut videtur, *handla*) handtera: tractare. *illa h.*, II. B. 6: pr. *3 (*handla*)

Hals, m. hals: collum. I. Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. *halsic* pro *hals sic*, I. Kr. 4: 1. *manni ligger hunger a -si*, allitt. I. B. 7: pr. *lösa h. sin*, d. ä. lifvet: vitam redimere. I. B. 45: 4. *4

Halva, f. 1) hälft, sida: dimidia pars, latus. *æ ganga barn i bætre -vu* (cfr. ÖGL. v. *alf*), I. G. 4: pr. *vari a qvinna -vum sum manna*, det samma gäller om qvinnor som begå dråp eller blifva dräpna, som om männer (i samma släktled): de feminis occidentibus vel occisis idem valet quod de viris (in eodem cognationis gradu). I. M. 1: 4. *af doctur sinna -vum*, *af hans -vum*, på dottrens &c. vägnar, i hennes &c. ställe:

nomine v. loco filiae &c. I. G. 1, 16: 1. *op a kono -vu v. -vum*, II. Æ. 3. et not. 71. 2) adscendent i första led, fader å ena sidan- och moder å den andra: cognatus in primo gradu lineae adscendentis; pater ab uno latere, ab altero mater. *hær taker æi h. fore -vu*, d. ä. den ene af föräldrarne förtager ej den andra dess arfsrätt: alter parens alteri non adimit hereditatem. II. Æ. 12: pr. *

Halver (*havir*, I. B. 19: pr.), adj. half: dimidius. *h. by*, I. B. 19: pr. *half þriþe v. halffæmte örtogh, half fiorþe mark*, II. M. 23: pr; 24: 8. *halft*, absolute, hälften: dimidium. I. Eps. 7: pr; M. 20: 1; B. 38: pr. &c. *til halves* (pro *hälfts*), II. J. 16: pr. *halou dyrrí v. höghrí*, I. M. 18; G. 2; II. Æ. 2: 1. not. 56. *

Hamar, m. (vide UplL. h. v. et SML. Addenda pag. 337.) *by ligger i hambri ok i forni skipt*, II. B. 1: pr. *3

Hamna, f. 1) (vide ÖGL.) II. Kg. 7: 1. 2) de utskylder som skulle erläggas af en hamna: tributa a regione *hamna* dicta pendenda. *sitia* (sc. *böndir*) *qvarrir um halva v. alla h., dömis ut h.,*) (*siter qvar fiorþonger af skiplæghe v. halft v. alt skiplæghe*, II. Kg. 7: 2. *4

Hanno mæn, m. pl. (vide UplL.) II. Þg. 5. *kalle soman h. sina*, d. ä. invånarne i samma hamna: eiusdem hamnae incolae. II. M. 26: 1. *4

Hampa, f. *hamp*,? *hampa*: cannabis. I. Kr. 3: 3; II. Kr. 6: 4. *4 (*hamp*)

Han, pron. han: ille. dat. *hanum*, I. Kr. 2; II. Kr. 11: 2. not. 49. &c. *honom*, II. Kr. 11: 2. &c. acc. *han*, I. Kr. 3: 1. &c. *

Hand (*han*, II. B. 28: pr. dat. *hændi*), f. hand: manus. *-dum i (font) gripa*, I. Kr. 5: 4. *hava i -dum*, I. Kr. 4: 2; B. 4, 35: 2. *hava -da mællum*, II. M. 8: 1; Þg. 9: pr. *fa manni i hændir*, I. M.

5: pr. *sætia andrum talu &c. i hændir*, I. Þg. 11; II. J. 15: 5; Þg. 11, 19. *fram varþa þiurve i hænder lænsmanne*, II. M. 26: 5. *lepa ran v. þiufsti manni i hænder, lepa af -dum sik*, vide *Lepa. ælta (fæ) u -dum manni*, I. B. 39: 2. *taka alt soman bytto ok h., h. ok kæralde, h. ok vand*, II. M. 26: 13; B. 26: pr; 28: pr. *máþer stinger -dum víþer*, fastnar med händerna (vid den klandrade saken): manus alicuius inhaerent (rei litigiosae);) (*lepa af handum sik*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr.; quorum locorum prior a Locc. vertitur: "qui imposita rei alienatae manu illam recognoscat"; posterior vero: "donec aliquis ex illis admoveat vel iniiciat iure rei controversae manum." *h. skal hændi sælia*, manus (commodatarii) manui (commodantis) tradito v. reddito (rem commodatam); quae regula haud multum abhorret a paroemia iuris Lubecensis: *hand muss hand wahren*, cuius sensus hic est, rem commodatam a commodatario, non vero a tertio quodam possessore esse repetendam. I. B. 34: pr. Cfr. *Harms-, Vreþs hand; Af hændi*. *

Hand,? slag: genus. Vide *Aldra-, Andra-, Hvaria handa*. *4

Handa værk, vide *Handværk*.

Handaværka drap, n. (vide UplL.) II. M. 5: rubr. *3 (*handaværka drap*)

Handaværke, n. i. q. *handværk 1. þæt man lægger sit h. op a*, II. M. 26: 15. *4 (*handværki*)

Handlös, adj. (vide ÖGL.) *h. vafa drap*, II. M. ind. not. 73. *3

Handran, n. (vide VGL.) *þæt heter h. at man ganger bya mællum eller köpstaþa varþer vænter*,) (*sapótran et slípa ran*, II. M. 25: 5. coll. §. 6. *2

Handsama, v. a. (vide UplL.) II. M. 26: 17. *3

Handski, m. handske: chirotheca. II. M. 26: 11. *4

Hand takin (*han takin*), adj. fast-tagen, gripen: captus, deprehensus. I. Þj. 5: 1.

Handværk (*handa vørk*), n. 1) (vide UplL. sub 1.) *þæt man lægger sit h. op a*, II. M. 26: 15. not. 35. *ængun h. synis a manni* (sc. occiso; cfr. UplL.), I. M. 5: 1. *elder rinder af mans -kum &c.* I. B. 45: 1. 2) (vide UplL. sub 2.) Vide *Handaværka drap.* *3 (*handa vørk*)

Hani, m. hane, tupp: gallus gallinaceus. I. B. 46: pr; Þj. 17: pr; II. M. 30: 7.

Har, n. hår: crinis, capillus. Vide *Horn.* *3

Harms hand, f. (vide UplL.) *varþa dræpin mæþ harms hænde*, II. M. 11: pr. *3

Harva, f. harf: occa, pecten occatorius. I. Þj. 17: 2. *4

Hatter, m. hatt: pileum. *hyl þær h. hulva* (sc. *lytis*) *bot*, hatten skyler örat, och därför är lytesboten, då detta är afhugget, hälften mindre än den annars skulle varit (nemligen tolf öre i stället för tre marker): pileum tegit aures, quamobrem, hac abscissa, multa deformationis dimidio minor est quam alias (efficit nempe duodecim oras locotrium marcarum). I. M. 17: 3; II. M. 23: 2. *4

Hava (sup. *havat*, I. B. 4, 13: 1.), v. a. 1) hafva: habere. *h. bol ok bygning annars mans*, I. B. 13: 2. *h.* (sc. *iord*) *inni*, I. B. 10: pr. *havir þæi böta*, I. Kr. 11. *skola h.*, d. ä. erhålla: accipere. I. Kr. 8. 2) hålla: habere, celebrare. *h. þing*, II. Þg. 12: 1. 3) v. aux. (vide ÖGL. sub 4.) *vil ænkte givit h.* (cfr. SML), II. Æ. 9: pr. *

Havande, adj. hafvande: gravida. II. M. ind. not. 81; Kr. 25. *3

Hel, adj. hel, oskadd: integer, sartus tectus. II. Kr. 5: pr. *

Hela, v. a. hela,бота: mederi, sanare. *sar ær atter helt*, I. M. 11; II. M. 22: pr., ubi tamen v. *helt* quoque potest esse nomen adiectivum (cfr. SML. v. *hel* 4). *4

Hell,? vocabulum mihi incognitae significationis, quod occurrit in locutione: *ær helt baþe hun ok h.*, II. Kr. 5: pr. Locc. vertit verba *huv ok heller*, ut in veteri huius codicis editione legitur, "caput et calces, h. e. superius quoad tectum et fastigium, et inferius quoad fundamentum"; Ih. vero, statuens vocabulum *h.* idem esse quod hodiernum *háll* (Isl. *hella*), petra, lapidea tabula, quae vel focum tegit vel ante portas pro limine ponitur, citata verba sic explicat: "tecto incolumi sartoque manente, et limine non moto." Cfr. *Hun*, et GotLL. h. v.

Hem, adv. hem: domum. *kumu h. varþa*, vide *Varþa. ganga h. til tompinni*, I. B. 46: pr. *hvar sum skipter æghu undir sik h.*, d. ä. för att sjelf bruka jorden (och ej utarrendera den): qui permutatione acquirit fundum, et ipse eum colit (non vero elocat). I. B. 13: pr. *

Hema, v. a. hysa, härbärgera: domo recipere. II. M. ind. not. 93. *4

Hema, adv. hemma: domi. *i hæghua skoghun h.*, I. B. 44: 1. *böte (brot sin) h.* (*æptir landslaghun*), d. ä. på landet der han bor, och ej i staden: multam pendito ruri, ubi habitat, non vero in urbe. II. M. 22: 1; 24: 3; 25: 4. *

Hema hion, n. pl. (vide UplL.) II. M. ind. not. 96; Æ. 12: 1; Kp. 5. *3

Hema kona, f. trälinna: serva.)(*þræl*, II. M. 26: 7. *-no barn*, II. Kr. 7: pr.

Hemfylgia (*hemfölghe*), f. 1) (vide ÖGL. v. *fylghþ.*) I. G. 5. 2) (vide VGL. v. *hemfylgd* 1 et 2.) II. Æ. 9: rubr.

Hemfödder, adj. (vide SML) -föt diur, II. M. ind. not. 68. *4

Hem föra, v. a. hemföra: domum re-ferre. I. B. 34: pr.

Hem söpa, f. (vide ÖGL) *gripa til h.*, I. B. 35: 2. *4

Hemolman, m. (vide ÖGL) II. M. 28: 2. *4 (*hemuls man*)

Hem sokn, f. hemgång: securitatis domesticae violatio. *giora h. a man*, I. Eps. 2: 4. Sed *h. perperam pro sok-nir* vel *fripi*, II. Pg. 24: 1. *

Heta, 1) v. n. hafva namn, heta, kallas: nominari, appellari. *h. dulgha drap, danararf, leþongslame, þiuvala bot*, I. M. 5: pr; G. 17; II. Kg. 7: 1; M. 26: 9. *þæt ma væl trulldom* (pro *trulldomber*) *h.*, I. Kr. 11. *h. barna faþer, þiuver*, I. G. 8; II. M. 26: 16. 2) v. a. gifva namn, kalla: nominare, appellare. *gangi þit atter sum* (sc. *han*) *hetin ær*, d. ä. till den som påstått honom vara träl:redito in domum eius, qui nomen servi ei dedit, v. qui contendit eum servum esse. II. Kp. 3. *

Hefin, adj. odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). II. M. 10: 3. *he-þit mord* (cfr. ÖGL), *ibid.* *

Himen, *himil*, m. himmel: coelum. I. Pj. 2: pr; II. M. 26: 11. *4

Himirike, n. himmelrike: coelorum regnum. II. Æ. 20: 1. *4

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. I. B. 33: 1; 35: 3; 37: pr; 39: 2. &c.)(*þænne*, II. Pg. 9: pr. *sva sum h.* (sc. is qui occisus est) *takit havir*, I. M. 11: 2) den (som): is (qui): *h. sum*, I. B. 1, 8: pr; 25; II. M. 9: 4. *h. ær*, II. M. 10: pr. *h. þær*, I. Pj. 16: 3. *h. i handum havir, h. fri ær*, I. B. 35: 2; Pg. 5: 1. *

Hindærdaghs gæf, f. (vide ÖGL) II. Æ. 4. not. 79. *3

Hion, n. 1) pl. (vide VGL sub 1.) I. Kr. 7; G. 11: 5; II. Kr. 8: pr. *h. döa barnlös*, d. ä. man eller hustru: mari-

tus vel uxor. I. G. 11: 2. 2) husfolk, tjenstfolk: servi aliique homines ad domum pertinentes. I. Kr. 3: 4; 13: 1; Eps. 2: 3, 4; II. Kg. 2: 1; M. 26: 14. Cfr. *Hema hion*. 3) i allmänhet, person, meniska: generatim, homo. I. B. 49: pr. Cfr. *Hælgh hion*. *

Hionalagh, n. 1) hjonalag, äktenskap: coniugium. *binda h.*, I. Kr. 7; II. Kr. 8: pr. 2) samlag emellan makar: concubitus coniugum. *hava h. i kirkiu*,)(*löskalæghe*, II. Kr. 22: 1. *

Hiona vigning, f. vigsel: benedictio nuptialis. II. Kr. ind. 20. *4

Hiord, f. (vide ÖGL) *taka alt su-man hirþingia ok h.*, allitt. I. B. 39: 5; II. B. 6: 6. *4

Hirþingi, m. herde: pastor. I. B. 39: 5. Cfr. *Hiord*. *1

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. *-tis man döper*, I. M. 5: 1. *h. skola sin*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *h. bana v. þiuf*, I. M. 5: pr; II. Kr. 5: pr. *i husum -tas* (cfr. SML), I. Pj. 7; II. Kr. 24: 6. Cfr. *Biti, Fynd*. 2) råka, träffa: offendere, convenire. *hittas*, dep. råkas: convenire. *h. satir*; vide *Sater*. 3) råka (att göra något): fortuito aliquid face-re. *alt þæt han -ter værka v. bryta*, I. G. 3: 3; II. Kr. 24: 12. *æn hon -ter stæla*, II. M. 26: 2. *

Hiælp, *hialp*, f. hjälp: auxilium. I. B. 45: 3; II. Kr. 26: 3; B. 25: pr. *3

Hiælpa (impf. pl. 3 pers. *holpu*), v. a. hjälpa: opem ferre. I. B. 45: 1. *han gi-ter æi hulpit sik*, I. G. 16: 1. *

Hog, n. 1) huggning: caesio. Vide *Afhog*. 2) sårande: vulneratio. *drap æller h.*, I. Eps. 7: pr; II. M. 25: 4. *

Hogga, *hugga* (*höggir* pro *hoggir*), I. B. 44: pr. impf. *hiog*), v. a. 1) hugga ned, fälla (trädd): caedere (arbores). I. B. 23, 44: pr. Cfr. *Op hogga*. 2) sönderhugga: ictibus conscindere. *h. vahn æller klæpe mans*, II. M. 24: 9. *h. garþ*,

I. B. 40: 4. 3) sára; i synnerhet göra fullsár: vulnerare; praesertim plenum vulnus infligere. II. M. 21: 1; 24: 3, 4, 7. *hoggin*) (*barþer*, I. M. 8; II. M. 21: pr.) (*slaghin*, I. Þg. 5: 1. *h. annan* v. *hoggin fullum sarum*, I. M. 12; II. M. 21: 1; 22: 1. *hoggin fullum sarum*) (*barþer*, II. M. 24: 6. *hoggas* (dep.) *tver*, d. ä om den ene sárar den andre, eller båda sára hvarandra: si duo pugnant, ac alter vel uterque alterum vulneret. II. M. 10: pr. *hoggas mæn æller dræpas*, II. M. 24: 4. *

Hor, n. hor: adulterium. I. Kr. 9: 5, 6; II. Kr. 24: 11, 13. *

Hordomber, m. hordom: adulterium. II. Kr. 21. not. 30; Æ. 18: 3. *4

Horn, n. naglar: ungues. *barn havir bapi h. ok har*, allitt. I. Kr. 6: pr. *varþa takin mæþ truldrom mæþ h. ok har* &c. I. Kr. 11. cfr. *Truldromber*. *3

Hors, n. 1) sto: equa. (*hæster*, I. B. 38: 1. 2) häst eller sto: equus aut equa. *utamt h.*, I. B. 31: 1. *4

Horstakka, f. (vide UpIL.) II. Æ. 6: pr. *4

Horsæng, f. (vide ÖGL.) *varþa takin i h. mæþ kunu, bot fori h.*, I. Kr. 9: 3. *3 (*horsæng*)

Hos, præp. hos, vid: apud *h. vara*, vara tillstädes: adesse. II. Æ. 7: pr.

Hova vægher, m. väg bestående af spår efter kreatur med hofvar: vestigia pecorum unguis solidis praeditorum. II. B. 5: 1.

Hovud (dat. *höfpi* v. *hofpi*), n. hufvud: caput. I. Eps. 2: 2; M. 13. Cfr. *Elder*. *

Hovud sar, n. (vide SML.) I. M. 11; II. M. 22: pr. *4

Hovudsman (*huvzman*), m. hufvudman: princeps; 1) i brott: in reatu. I. M. 6. (*hvar i flukki ær ok farunöti*, I. Þj. 16: 4; II. M. 25: 10. 2) i ed-

gång: in iureiurando. I. Þg. 14, 15: 1. (*eps mæn*, I. Þg. 15: pr. *h. sum fore epe ær*, II. Kr. 24: 4. *

Hvar (n. *hvat* pro *hvert*, I. G. 11: 3.), pron. hvar: quisque. *h. tiundi, sæxtandi*, I. Kr. 3: pr. 1, 3. *h. annar* (sc. *sum*) *þær var* &c. II. M. 25: 10. *h. annara soknamanna*, hvar och en af de öfriga: quisque ceterorum. II. Kr. 5: pr. *hvarannan*, pro *h. annan*, uterque alterum. II. M. 9: 1. *

Hvar (*hva*, II. Kg. 1: 1.), pron. hvilken: quis. gen. n. *hvars*, II. M. 21: pr. acc. m. *hvarn*, *hvan*, I. B. 40: pr. *h. þera*, I. B. 5: 1. *hvarsom* pro *hvar som*, II. Kr. 22: 2; 26: pr. &c. *hvasom*, II. Kg. 1: 1; 6: pr; M. 24: 4. *

Hvar, adv. hvar: ubi. *h. sum niþer komber* &c. I. Kr. 3: pr. *hvarsom* pro *hvar som*, II. Kr. 22: 2. æ *h.*, I. B. 48: 2. *

Hvarghin, pron. ingendera: neuter, nullus. I. M. 26: 2. *h. þera*, II. M. 21: pr; 25: 5; Þg. 9: pr. n. *hvarte*, II. Æ. 20: 1. *

Hvaria handa, adj. indecl. ehvad slags: cuiuscumque generis. II. Kp. 7: pr. *3

Hvaria lund, adv. på hvad sätt som hälst: quocumque modo. II. M. 2: pr. *3

Hvarion, pron. 1) hvilken: quis. *h. synin* (sc. *hundaris* vel *folklands syn*), hvilkendera som hälst: utracumque. II. B. 17: 3. 2) hvar: quisque. *h. þera*, II. B. 23: 3. — H. v., quae utroque loco hic citato posita est in nom. sing. feminini generis, forte referenda est ad pron. *hvar*. *3 (*hvarium*)

Hvarke, conj. hvarken: neque. *h. ... æller*, II. Kr. 2: 2. * (*hvarte*)

Hvartiggia, conj. (a *hvarti tiggia* v. *tvæggia*) hvarken, (intetdera af två): neque, (neutrum). *h. ... æller*, I. B. 43: pr; Þg. 7: pr.

Huaru, adv. huru: quomodo. II. M. ind. 26; nisi forte *huru* legendum sit.

Hvarþing, pron. ingendera: neuter. h. þera, I. Pg. 13: pr., nisi *hvarghin* vel *kvarti* legendum sit.

Hugher, m. håg, sinne: animus. I. G. 1. *4

Hvilikin, pron. 1) hvilken: quis. I. Pg. 13: pr. 2) hvilken som hälst: quicumque. I. Eps. 7: 1. gen. -kis, I. Pj. 15; II. Kg. 6: 1. e -kum (dat. pl.), I. G. 5. * (hulikin)

Hulsar, n. i. q. *hulsæri* (vide UpLL.))(*hovudsar*, I. M. 11; II. M. 22: pr. *4

Humblagarþer, m. humlegård: agellus lupulo consitus. I. Kr. 3: 3; B. 24; II. Kr. 6: 4; B. 13: 1. *4

Hun, ? vocabulum mihi incognitae significationis, occurrens in formula *h. ok hell*, allitt. II. Kr. 5: pr. Isl. *hün*, m. significat "ansam variarum rerum, caput baculi", BH.; haec vero ad dictam formulam illustrandam nihil conferre videntur. In indice ad *Kormaks Saga*, Hafn. 1832, Isl. *hünn* dicitur significare columnam capitata; qua ex re coniecti posset v. *hün* l. c. denotare postem, *hell* autem limen lapideum portae subiectum; quod si ita esset, verba: *ær helt baþe kun ok hell* conferri possent verbis: *liggia sillir ær helt dyrni*, VGL. I. K. 6. Utcunque vero ista verba sint explicanda, manifestum est iis indicari illaesum aedis sacrae statum, casumque oppositum illi, de quo agunt verba l. c. sequentia: *varþer kirchia bröten* &c. Cfr. GotLL. h. v.

Hundari, n. härad: territorium (hundredum). I. M. 1: pr; 2: pr; 19; B. 4, 38: pr; Pj. 16: 4; Pg. 1, 9, 11, 19; II. Kr. 24: 5; Æ. 2: 1; M. 1: 2; 26: 5. *fiörþonger -ris*, II. Kp. 12: 1. *innan -ris*, II. Kr. 24: 3, 13; J. 6; Pg. 18: 3. *4

Hundaris ræter, m. häradets andel

i böter: pars mulctae hundredo addicta. I. Pj. 10; Pg. 5: 3; II. Pg. 18: 2.

Hundaris þing, n. häradsting: conventus iudicialis hundredi. II. Kr. 26: 3; M. 21: pr. *4

Hunder (pl. -dir), m. hund: canis. I. B. 44: 2; 46: 1, 2. &c. Cfr. *Höker*. *

Hundraþ (*hundra*), num. hundrade (och tjugo): centum (et viginti). *sva mang h.* (sc. marker), I. G. 11: 3. -þa (sc. marka) *gæld*, i. e. CXX (cfr. SML), II. M. 11: rubr. *

Hunger, m. hunger: fames. Vide *Hals*.

Hus, n. hus: domus. I. Kr. 2. &c. Cfr. *Fæ*-, *Hæst*-, *Sang*-, *Stekara*-, *Sövin*-, *Vista hus*. *

Husa, v. a. hysa, härbärgera: domo recipere. II. Kg. 6: 3. Cfr. *Hysa*. *3

Husabyman (*husuby man*), m. konungens fogde, som troligen bott på en konungens gård (*husabyr*), men haft en annan och lägre befattning än konungens länsman: praefectus regius, qui, ut videtur, habitavit in regio praedio (*husabyr*), sed tamen alius fuit quam praefectus *konungs lænsman* dictus eoque inferior. I. M. 5: pr; Pg. 1: 1; 13: pr.)(*biskops maþer*, I. M. 23. *konungs lænsman æller h.*, I. Pj. 5: pr. *konungs lænsman ok h. ok domara*, I. Pg. 5: 1. *soknari æller h.*, I. Pj. 15. *h. æller nokor lænsmans sven*, I. Pg. 5: pr.

Husbonde, m. husbonde: dominus.)(*sven*, I. Pj. 15. *

Husfru, f. husmoder, (hondes) hustru: materfamilias, uxor. I. Kr. 3: 6; G. 3: 2. &c.)(*bonde*, I. Kr. 5: 3; 9: 5. &c. Scribitur *hustru*, I. Kr. 9: 5; M. 1: 7; G. 6, 12, 14. &c. *kustro*, II. Æ. 4, 10: 1; J. 13: pr; Pg. 17: 1; 21. *husfro*, II. Æ. 10: 1; M. 11: 1; 12; J. 5: pr; Pg. 17: 1. *husfrugh* v. *husfrug*, II. Kr. 7: pr. not. 93; 9. n. 56; Æ. 8: 3; 10: 1. not. 75. *

Huf (*hvdh*), f. hud: cutis. I. M. 11; II. M. 22: pr. *mista hufina*, blifva hudstruken: flagellari. II. M. 26: pr. *taka h. ok öron (mans)*, ibid. §. 2. *

Hvælma, v. a. hvälma, stacka (hö): in metas extruere (foenum). I. B. 22: 1.

Hylia (part. pass. *hulder*), v. a. hölja, betäcka: tegere. I. M. 24; II. M. 6: 1. not. 48. Cfr. *Hatter*. *

Hysa, v. a. i. q. *husa*. I. B. 51: 1. *4

Hæft, f. ? (vel *hæfti*, n. ?) besittning: possessio. *hava iord i -tum sinum*, I. B. 4, nisi pro *hæftum* legendum sit *hæfþum*.

Hæfta (sup. *hæft*), v. a. fasthålla, kvarhålla: retinere. Vide *Halda 2*. *2

Hæfþ, f. 1) besittning: possessio. Vide *Forhæfþi*. 2) lägersmål: stuprum, concubitus. II. Kr. 24: 14. Cfr. *Gupsiovia hæfþ*. *

Hæfþa, *hæfda*, v. a. 1) bruka (jord): colere, uti (fundo). *h. iorþ*, I. B. 9: pr. 2) häfda, lägga: stuprare. I. Kr. 9: pr; II. Kr. 24: 12, 14. *h. fæ sum kunu*, I. Kr. 10. *

Hæfþan, f. häfdande: stupratio. *h. fæar*, II. Kr. ind. 23.

Hæghna skogher, m. inhägnad skog: silva consaepta. I. B. 44: 1.

Hæl, n. död: mors. *sla man v. hund i hæl*; I. Kr. 5: 6; II. M. 26: 17; B. 28: 1. *i hæl slaghin*, I. Kr. 9: 4. *sla man til hælia*, II. Kr. 5: 4. *hæta v. beta hundum sinum v. mæþ höke ok hunde man i hæl*, I. B. 46: 2; II. M. 1: 2. *

Hælagher, adj. 1) helig: sanctus. *hælagh kirkia*, II. Kr. 1: pr. *þe hælghu kirkiu* (gen.), I. Kr. 1. 2) fredlyst: sacrosanctus, singulari securitate munitus. *i hælghum sætum*, d. ä. i brudsätet: in sede nuptiali; non vero "in puerperii cubiculo", ut perperam vertit Locc. I. G. 2. 3) helig (sökken: festus. *hælaght*, n. absolute, I. Þg. 13: pr. * (*helagher*)

Hælg, f. 1) helg, högtid: festum. *synnudags h.*, I. Kr. 13: pr; II. Kr. 26: pr. 2) fred, säkerhet: pax, securitas. Vide *Mankhælgh*, *Hælgh kion*. *

Hælgh kion, n. pl. personer som njuta särdeles frid och säkerhet: homines insigni securitate muniti, I. G. 2.

Hælghidagher (acc. *hælghan dagh*, pl. acc. *hælghadagha*), m. helgdag: dies festus. I. Kr. 13: 2; M. 15; B. 44: pr; II. Kr. 26: pr; Þg. 4. * (*helghi dagher*)

Hælgun, n. (vide SML.) *alguzhælgun* pro *al guþs h.*, I. Kr. 1. Cfr. *Aldra hælghona dagher*. *4 (*helghon*)

Hælguna mæssu dagher, m. (vide VGL.) I. Kr. 3: 6. *4 (*helghuna mæssu dagher*)

Hæll, n. (Isl. *heill*) förebud, tecken: omen. *barn ær fót bæstum hællum*, d. ä. lyckligt och helbregda: infans vegetus optimis ominibus natus est. I. Kr. 6: pr.

Hælmning, vide *Hæmpning*.

Hæmna, v. a. hämnas: ulcisci. *h. a man*, II. M. 22: pr; 24: 4. *

Hæmpning, f. (vel *-ger*, m. ?) i. q. *hær*. *sara v. riþa hem at andrum mæþ hær ok h.*, allitt. I. Þj. 16: 4; II. M. 25: 10. Haec vox, quae posteriori loco scribitur *hælmning*, mihi est incognita; at voces *hær* et *h.* synonymas esse, verisimile est; non vero a *hæmna* deduci posse videtur h. v., ut crediderunt Locc. et Ih., qui vertunt: "ulciscendi animo", "vindictae sumendae animo"; citatis enim locis non esse sermonem de vindicta, manifestum est.

Hæmpta, v. a. hämta, taga: capere, colligere. *ax up h.*, I. B. 22: 1. Scribitur *henta*, II. B. 8: 1. not. 7. *3

Hængia, 1) v. a. uphänga (i galge): suspendere (in patibulo). I. Þj. 10. Cfr. *Up hængia*. 2) v. n. hänga: pendere, haerere. *-ger* (*hand* v. *foter*) *viper ... -gir þær half bot*, då handen eller

foten hänger fast vid kroppen, hänga också halfva böterna kvar, d. ä. endast half bot erlægges: si corpori adhaereat manus vel pes, haeret quoque dimidia mulcta, i. e. dimidia tantum mulcta penditor. I. M. 17: 1, 2; II. M. 23: 1.

Hæpta, f. fängelse: carcer. *kunungs h.*, I. Pg. 5: 1. *man i iarn ok-tu sætia*, I. Pg. 6. *

Hær, adv. här: -heic.)(*annur laghsagha*, II. M. 24: 2. *far ækki mera ... h. &c.*, i. e. in hoc casu. II. B. 5: 1.

Hær, m. en mängd menniskor: multitudo hominum. *sura v. ripa hem at andrum mæþ h. ok hæmpning*, allitt. I. Pj. 16: 4; II. M. 25: 10. Cum delicto de quo his locis sermo est, conferantur ea, quae iuris Danici codices antiqui statuunt de delicto *hærværki* dicto, ad quod pertinuit societas quinque hominum (Ius Iut. I. 30; Ius Sel. ant. II. 32; Ius Sel. rec. II. 16.). *4

Hæraþ (gen. *hæraþs* v. *hæraþis*), n. i. q. *hundari*. II. Kr. 24: 3. not. 30; §. 5. n. 43; §. 13. n. 4; 25. n. 26. *3

Hæraþsing, n. i. q. *hundaris þing*. II. Kr. 26: 2. not. 71. *2 (*hærvæps þing*)

Hærbærghi (*hærbýrghe*), n. gästrum: cubiculum hospitale. II. M. 26: 9.)(*stova*, I. B. 45: 5; II. B. 25: pr. Cfr. *Biskops hærbærghi*. *4

Hærra, m. herre: dominus. *maria vars h. mopir*, I. Kr. 1. *vars h. likomi*, II. Kr. 9. *

Hæsta köp, n. hästköp: emtio eorum. II. Kp. 7: pr. not. 68. *4

Hæster, m. 1) häst: equus v. equa. I. Kr. 4: 1; 8; B. 30, 38: 2; 46: 1; 48: pr; Pj. 14; II. M. 1: pr. &c. 2) häst: equus.)(*skiut*, vide *Skiut*.)(*hors*, I. B. 38: 1. *

Hæst hus, n. stall: equile. I. Kr. 2.

Hæta, v. a. (vide UplL.) Vide *Víþer hæta*. *(*hætta*)

Hæta, vocabulum sine dubio corruptum, cuius loco legendum est *beta*, q. vide. I. B. 46: 2. Locc., Ver. et Ih, h. v. confundentes cum hodierno vocabulo *hetsa* (Isl. *heita*, calefacere), vertunt: incitare; cum vero manifestum sit h. v. respicere v. *man*, non verò *hundum sinum*, satis patet illam explicationem falsam esse.

Höfpa, v. a. 1) börja: incipere. *h. eþ*, börja eden; säges här om hufvudmannen: initium facere iuramenti; hic dicitur de persona principali. I. Pg. 15: pr. 2) (vide ÖGL.) *h. halva bot*, *h.* (sc. *halva bot*) *mæþ ætinni*, I. M. 10. *4 (*hofða*)

Höggher, adj. 1) hög: altus. *knæs h.*, I. B. 39: 6. *elder ær hofpi högghri*, I. Pg. 13: pr. Cfr. *Knæhöggher*. 2) stor (till antal, värde &c.): magnus (numero, pretio &c.). *sum sakin ær höggh til*, II. Pg. 12: 2. *vari ran sva höggh sum þe vilia vitna*, I. Pj. 16: pr. *höghri bot*, *eþer*, *sak*, I. M. 13; B. 45: pr. 2; G. 2; II. Kp. 7: 1; B. 12: pr; Pg. 18: 2. *þæt ær halvo högghra*, *þa ær þrim markum högghra* (i. e. *höghri bot*), II. Æ. 2: 1. not. 56; M. 23: 5. *þa högghrum* (sc. *væpium*) *væpias*, I. Pg. 3: 2. *at högghsto*, II. M. 25: 5. *

Högghia, v. a. höja, öka: augere. II. M. 10: 2. *3

Höggh, adv. högt, mycket: alte, magne, multum. *böti ækki þy högghra*, I. Pj. 17: 2. *höghra væpia*, II. B. 17: 3. *4

Höker, m. hök, falk: accipiter, falco. *h. ok hunder*, II. M. 1: 2. *1

Hömta man, m. vocabulum mihi incognitum, et forte corruptum. I. G. 3: pr. Had. h. v. sic explicat: "hämta man, giftoman som har samma rätt att hämta brud, som fader eller moder ogifte." Locc., qui forte credidit *gipta man* esse legendum, vertit: "desponsatrix et

curatrix⁷; in Lex. Iur. autem habet-
"hämta man, som bör svara och söka
för sina: tutor, defensor (vel tutrix)
suorum, postquam ad secundas nuptias
transiit.⁷

Höna, f. höna: gallina. I. Þj. 17: pr;
II. M. 30: 7.

Hövaþer, adj. (vide SML) *þafi hö-
vat* (sc. *fæ*) ok *klövat*, I. Þj. 16: 4; II.
M. 25: 10. *4 (*hovaþer*)

I.

I, pron. I: vos. I. B. 6: pr. *4

I, præp. i: in. *ær æi hordomber*
(sc. *þær*) *i*, si in stupro non insit adul-
terium. II. Æ. 18: 3. *þriþiongin i vat-
ne*, triens aquae. II. B. 23: 3. coll. SML.
B. 20: 5. *vani mord hæna i fyrtingi*
markum, I. M. 3: 4. Cfr. *Koma*. *

Ia, interj. ja: omnino, certe. *qvæþa*
v. *sighia ia viþ*, I. Þg. 3: 1; II. Kr. 26:
pr; Æ. 8: 4; M. 19; J. 7, 13: 1. *

Iak, pron. jag: ego. I. Kr. 4: 2; B.
6: pr; 19: 2. &c. Scribitur *iæk*, I. Kr.
12; II. Kr. 10: 1. not. 73; Æ. 10: 1. n.
76, 77. dat. *mik*, I. B. 6: pr; 39: 2. *

Iamföri, n. (vide UpIL) *huru by skal*
til -ris (sc. *koma*), II. B. rubr. not. 2. *4

Iamlanga offer, n. årligt offer: sti-
pis sacerdotibus debitae oblatio anni-
versaria. I. Kr. 3: 4.

Iamlanga þing, n. ting, som hålles
efter ett års förlopp: conventus iudi-
cialis post exitum annui temporis cele-
bratus. I. Þg. 12.

Iamlange, m. år: annus. *nat ok i.*,
II. Æ. 8: 1; M. 30: 10. *nat ok -ga*, ett
års tid: per annum. I. Kr. 15; II. Æ. 8:
1. *um nat ok -ga*, I. B. 14, 15. *innan*
nat ok -ga, I. M. 5: pr; B. 2, 36; II. Kr.
5: pr; Æ. 8: 1; M. 8; J. 6. *til nat ok -ga*,
I. G. 17. *nat ok i. ær uti*, I. M. 11; II.
M. 8: pr; 22: pr; 30: 10; J. 16: 1. *yvir*
nat ok -ga, I. Kr. 15. *

Iamn (n. *iamt*), adj. lika: par, ae-
quus. I. B. 11; II. J. 3: pr. Cfr. *Iom dyr*,
-gen &c. *

Ia qvæþi, n. ytradt bifall: adsensus
pronuntiat. I. Þg. 3: 1. *4

Iarn, n. järn: ferrum. *man i i.* (i. e.
ferrea vincula) ok *hæptu sætia*, I. Þg.
6. *2

Iartigne, n. kännetecken: indicium,
character. II. M. 33: 1. *3 (*iartekn*)

Igen, præp. emot: versus. *þer da-
ghar ær genfastor æro i.*, II. Kr. 26:
pr. *1

Illa viliþer, adj. illvillig, illasinnad:
malevolus. II. B. 9: pr. *4

Ilz dömi, n. (ab *ilder*, malus, n. *ilt*,
gen. *ilz*) i. q. *udöme* (vide VGL). I. Kr.
9: pr; II. Kr. 24: 12.

Ilz öki, n. olyckshändelse: infortu-
nium. I. B. 46: pr. Incertum mihi vi-
detur an posterior pars h. v. derivanda
sit ab *ökia*, augere, ut credidit Ih.,
qui vertit: "casus adversus, proprie id
quod infortunium auget."

In, adv. in: intro.)(*ut*, I. Eps. 2: 2.
sværia in til sins, *vita in til mans*,
vide *Sværia*, *Vita*. *

In aka, v. a. c. dat. (vide UpIL)
korni sinu i., I. B. 22: 1. *3

In flytia, v. a. införa: inferre. I. G.
11: 2.

Infödder, adj. (vide VGL))(*utlænd-
sker*, II. M. 8: 1. *4

In föra, v. a. införa: inferre, inve-
here. II. Kr. 6: pr. *4

Ingærþis, adv. (vide SML))(*ut-
gærþis*, II. Kr. 6: 4. *4

Inlæggia, v. a. inlägga: deponere.
II. Kp. 8. *inlagt fæ*, I. B. 17. *4

Inlændes, adv. inom landskapet (Vest-
manland): intra provinciam (Vestmanni-
am).)(*utlændes*, II. M. 34: 1. *4

Inlændsker, adj. inländsk: indigena
(cfr. *Inlændes*). I. Þg. 17: 4. *4

Inna, v. a. vinna, emottaga: adse-

qui, accipere. *i. skript sina* (cfr. UpIL), I. Kr. 10. *

Innan, præp. c. gen. dat. v. acc. 1) *i. in. gripa i.* (sc. font), I. Kr. 5: 4; II. Kr. 18. *fara i.* (sc. skogh) *ok fikia*, I. B. 43: 1. *fyrítighi marka sak ær i.* (mali), I. Þg. 12. *utan æru þön sal i.* &c., d. ä. inträffa: nisi ii casus existant. I. M. 22. *utan drap i. komi*, d. ä. tillkommer, sker: nisi accidat homicidium. I. Eps. 9: pr. *i. sokna v. hundaris*, II. Kr. 24: 3, 13; J. 6; B. 25: pr; Þg. 18: 3. *i. þripung*, I. B. 45: 5. *i. (land ok) laghsaghu*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr; J. 6. 2) inom: intra. *i. værnar*, II. B. 21. *i. ta ok tomta ra*, vide *Ta. simber þær fæ i.*, I. B. 39: 6. *i. þripju byrþ*, vide *Byrþ 4.* *i. sæx manapa, þrea synnudagha. v. dagha, siu v. þreær nættir*, I. Kr. 1, 15; M. 22; B. 33: 1; II. Kr. 24: 3; Kg. 7: 2. *i. þry lagha þing*, II. J. 6. *i. nat ok iamlanga*, vide *lamlange*. 3) innan, före: ante (tempus). *i. stæmnudagh*, II. Kr. 7: pr. 4) adverbialiter, förekommer *i. någon gång framför* præp. *i. utan särskild betydelse: h. v. nonnumquam otiosa anteponitur præp. i. i. i garþslipi*, I. Eps. 2: 2. *i. i gif-tinne*, II. Æ. 9: 1. *

Innan sænga drap, n. dråp å maka: homicidium quo coniux occiditur. II. M. ind. 12. *3

Inni, adv. inne: intus. *i. husi i.*, I. M. 3: 1. *i. hava*, vide *Hava 1.* *i. halda*, vide *Halda 2.* *man i. læsa*, vide *Læsa.* *synnudags hæg ær i.*, adest. I. Kr. 13: pr; II. Kr. 26: pr. *þingarifer æro i.*, II. M. 26: 5. *ær þa i. konungs ræter*, d. ä. då eger konungen rätt till böter: tunc penditur mulcta regi. II. M. 25: 4. *

Inni takin, adj. (vide ÖGL. sub 1.) I. Kr. 9: 4; Þg. 1: 1; II. Þg. 5. *4

In taka, v. a. (vide VGL. sub 1.) I. B. 39: pr. *

Intækia, f. 1) intagande af andras fäkreatur på sina egor: captura alieni pecoris quod aliquis in suo agro invenit. I. B. 39: 2. 2) emottagande af utskylder: acceptio vectigalium. II. Kg. 7: 2.

In vitna, v. a. bevisa med vitnen: testibus probare. *vil han mera i.* (rectius, ut videtur: *giter æi sva in vitnat*, SML. J. 16.), I. B. 17; i. q. *æro æi sva vitni til ok þæn sigher sum inlagþi at þær var mera inlaghat &c.* II. Kp. 8. *4

Inviþi (pl. *invipur* v. *-þær*), f. husgeråd: supellex. I. Þg. 5: pr; II. Æ. 12: 1, 5. *3 (*invipur*)

Invrak (*inrvak*, II. B. 6: rubr.), n. 1) i. q. *intækia 1.* II. B. 6: rubr., §. 7. 2) (vide UpIL. h. v.) II. B. 6: 7. *3

In vræka, v. a. (vide UpIL.) I. B. 39: 2. *3

Iom dyr, adj. jämndyr, lika dyr: æque carus, qui eodem pretio constat. *þomalfinger ær et -rt at botum &c.*, d. ä. lika böter erläggas därför: pro pollice par mulcta penditor &c. I. M. 17: pr.

Iom gen, adj. (vide ÖGL.) II. B. 1: pr. *2 (*æmgen*)

Iomgoþer, adj. (vide ÖGL.) II. B. 1: pr. *3 (*æmgoþer*)

Iom myket, adj. n. lika mycket: tantumdem. II. J. 13: 1. *2 (*iammykit*)

Iom nær, adj. lika när: æque propinquus. *æro baper i.*, sc. ratione cognitionis. II. J. 2: 1. *4 (*iamnær*)

Iom ren, adj. lika väl röjd och jämnad (om väg; egentligen lika ren): æque bene purgatus et æquatus (de via; proprie æque purus). II. B. 1: pr.

Iomskila, adj. indecl. (vide SML.) II. Kr. 24: 5. *4 (*iamskiala*)

Iorþ, iord, f. 1) jord: terra. *dömis þæn döþe* (addendum videtur til) *-þa*, i. e. ad sepulturam; nisi forte v. *iorþa*

sit verbum. I. M. 4: 2. *man i i. græva*, I. Kr. 10. 2) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. I. B. 1-4. &c. *bolstæper -þa*, I. B. 1. Cfr. *Fæþernis-*, *Æflinga iorþ*. *

lorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. I. Kr. 4: 2; 6: 1; II. Kr. ind. 16; cap. 7: 1, 2; 11: 1. Cfr. *lorþ 1*. *

lorþa fastar, m. pl. (vide UpIL.) II. J. 2: pr. not. 31. *3

lorþa köp, n. (vide SML.) *i. ok skifte*, II. J. rubr. *4

lorþa væþsætning, f. (vide UpIL.) II. Kr. ind. 14. *3

lorþæghande, m. jordegare: dominus fundi. II. Kr. 1.)(*landboe*, II. J. 15: pr, 3, 4, 6, 9. *

lvir, vide *Yvir*.

luladagher, m. juldag: dies nativitatist Christi. I. Kr. 3: 6; II. Kr. 26: pr. *4

lættir, vide *Æta*.

K.

Kafi, m. kaffe: cylindrus, bacillum. Vide *Budkafi*. *4

Kalla, v. a. 1) kalla, tillkalla: vocare. *k. a granna*, I. B. 39: pr. *þing varþer -lat*, II. M. 24: 4. *þa -lins þe bort*, d. ä. kalla hvarandra afsides: unus ceteros sevocato. II. B. 5: 1. Cfr. *A-*, *Atter-*, *Suman kalla*; *Friþkallæper*. 2) säga: dicere. *k. (annan) þræl vara*, II. Kp. 3. *þæt -lar vaþa vara*, II. M. 19. *k. annan liugha*, I. Þg. 10, nisi forte pro *liugha* ibi legendum sit *liughara*, mendacem; cfr. SML. M. 34. 3) kalla: appellare. *þæt -la v. -lar væþiafasta*, I. B. 14; II. J. 10: pr. *

Kalver, m. kalf: vitulus. I. Kr. 3: 1; B. 31: pr. *

Kapolös, adj. utan kappa, eller med nedfäld kapuschon: sine pallio, vel deiecto in humeros cucullo. I. Þj. 7. Cfr.

VGL. v. *ivirlös*, et UpIL. v. *ivin ax-læper*.

Karina (pl. gen. -nu), f. (Isl. item) (vide VGL. gloss. Lat. v. *carena*.) -nu *millan*, inter ieiunii tempora, v. iis temporibus quibus homo iste non ieiunat. I. Þg. 17: 2. *

Karl (dat. *kalli*), m. 1) karl: vir. I. B. 1, 46: pr; II. J. 1. Cfr. *Afrads-*, *Al-din-*, *Kroklokarl*; *Brudkallar*. 2) enskild man: privatus vir. *sva fore konungs arf sum karls*, allitt. II. M. 8: 1. *k. (d. ä. häradet: hundredum) æller v. ok kununger*, I. B. 39: pr; Þj. 1: pr; II. B. 5: 2. *

Kasnavargher (*kasnavagir*, *kasnavargher*), m. mordbrännare: incendiarius. I. B. 45: 4; II. B. ind. 25; cap. 25: rubr. *

Kasta, v. a. kasta: iacere, conicere. *k. yvir hus*, *k. fram firi sik*, I. M. 23. *k. at (söpi)*, I. B. 50. *k. op husum*, II. J. 15: 6. *þa k. þe om koll köpe*, emtionem subvertunt; cum sermo non sit de rescindenda venditione, haec verba id tantum respicere videntur, quod ius antea venditori competens (*vald at li-ghre raþa*), iam, quasi conversis personis, ad emtorem transit. II. J. 1. Cfr. *Fram-*, *Op-*, *Ut kasta*; *Vaþa kast*. *

Kaster, m. (vide UpIL.) Vide *Vipa-kaster*. *4

Katrina mæssa, f. Catharinas dag: festum Catharinae, d. XXV Novembris. I. B. 44: 2.

Kippa, v. a. draga: trahere. Vide *Bild kippi*. *2

Kirkia, f. 1) kyrka: aedes sacra. I. Kr. 1. &c. *minsta*, *mera*, *mæsta k.*, I. Kr. 8; II. Kr. 3. *ganga i k. æptir bonda æller barn sit*, I. Kr. 3: 5. *skriptaman þa han ær i kirkiu ledder*, I. Þg. 17: 2. 2) kyrka, församling: ecclesia. *kælagh v. þe hælgka k.*; I. Kr. 1; II. Kr. 1: pr.

krister ok k., II. Kr. 26: 2. *kirkju bal-ker*, II. Præf.; Kr. 26: 2. *

Kirkju bygning, f. (vide VGL.) II. M. 25: 12. *4

Kirkju dyr, n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. I. Kr. 4: 2. *3

Kirkiugarper, m. (vide VGL. sub 2.) I. Kr. 4: 2; Eps. 7: pr. *

Kirkiumæssu dagher (*kirkmæsson dagher*), m. (vide VGL.) I. Kr. 3: 6; II. Kr. 9. not. 55; 26: pr. *4

Kirkju skruper, m. i. q. *skruper* (vide ÖGL.) II. Kr. ind. 6. *4

Kirkju skærning, f. rening af en orenad kyrka (eller kyrkogård): purificatio aedis sacrae (vel coemiterii) polutae. II. Kr. ind. 22.

Kirkju vægher, m. (vide VGL.) I. B. 21: 1. *

Kirkju þing, n. i. q. *biskops þing* (vide SML.) II. Kr. 26: 2.

Kiplinger, m. kidling: haedulus, capella. I. Kr. 3: 1; II. Kr. 6: 5. *3 (*kidlinger*)

Kland, n. i. q. *klandan* (vide UpLL.) *þiufnaða k.* (cfr. UpLL. v. *klandan*), II. M. ind. not. 98. *

Klanda, v. a. (vide ÖGL.) *k. iorþ &c.* I. B. 8: pr; 30, 35: pr; II. J. 5: 1. *hæster &c. -as fri manni*, I. B. 35: 1, 2; Þj. 13; II. B. 10. *klutras þæt ok -as*, allitt. II. J. 12. *qvælia ok k.*, allitt. I. B. 12. Cfr. *Uklandaper*. *

Klandalöst, adv. klanderlöst: nulla lite mota. *klasalöst ok klanda* (sc. *löst*), allitt. I. B. 4.

Klapper, m. kläpp: pistillum campanae. Vide *Klukku klapper*. *4 (*klæpper*)

Klasalöst, adv. i. q. *klandalöst*, q. vide. Origo prioris partis h. v. incognita est. Isl. *klas*, cento, rudis sutura; *klasi*, iunctura, nexus, cento; *klasa*, centones consuere, BH, huc non videntur pertinere; potius conferendum

videtur Isl. *klaklaust*, sine querela v. damno; quamobrem iam Ver. observavit pro *klasalöst* forte legendum esse *klakalöst*.

Klivia, vide *Klyvia*.

Kloster, n. kloster: coenobium. I. G. 16: pr. *

Klukka, *klokka*, f. klocka: campana. I. Kr. 5: pr, 6. * (*klokka*)

Klukkare, *klokkare*, m. klockare: aedituus. I. Kr. 5: pr, 1, 2, 4-6. * (*klokkare*)

Klukku klapper, m. kläpp: pistillus campanae. I. Kr. 5: 6. *4 (*klokko klæpper*)

Klutra, v. a. i. q. *klanda*. Vide *Klanda*, *Oklutraper*. *4

Klyvia, *klivia*, v. a. (a *klyf*; vide VGL.) klöfja, föra börda på hästryggen: onus dorso equi impositum secum ferre. *binda byrþe* (i. e. onus ab homine portandum) *æller k.*, II. M. 26: 11. *k. æller aka bort mæþ hö*, I. Þj. 14.

Klæpi, n. 1) kläde, tyg: pannus. *skurit k.*, I. Þj. 12. 2) pl. kläder: vestimenta. I. M. 20: pr; B. 38: 2; II. Æ. 6: pr; M. 24: 9. *

Klöva vægher, m. väg, bestående af spår efter kreatur med klöfvar: vestigia pecorum ungulis bifidis praedictorum. *hova vægher ok klöva* (sc. *vægher*), II. B. 5: 1.

Klövaþer, adj. (vide SML.) Vide *Hövaþer*. *4

Knaper, m. knapp: globulus. *hus þær k. ær fri durum*, d. ä. vred eller annan dylik inrättning hvarmed dörren hålles tillstängd: aedicula cuius ianuae praefixus est pessulus ligneus, quo circumtorquendo clauditur vel aperitur ianua;) (*læst hus*, I. Þj. 7.

Knifslagh, n. knifstyng: ictus cultri. I. M. 19. *2

Kniver, m. knif: culter. I. M. 19. *4

Knæ, n. knä: genu. *knæs högher*, i q. *knæhögher*, I. B. 39: 6. *₂

Knæhögher, adj. af knäs höjd, så hög som till knäet: altitudine genu æquans. II. M. 6: 1. Cfr. *Knæ*.

Ko (gen. *ko* pro *koa* v. *koar*, I. B. 1.), f. ko: vacca. I. B. 31: pr; 35: 1. &c. *koa aræk*, vide *Aræk*. *₃

Kolder, vide *Kulder*.

Kolder, m. (Isl. *kollr*, 1) cranium, caput, 2) apex, BH.) hufvudskål, hufvud (egentligen hågot rundt, hvaraf kulle, kullrig &c.): eranium, caput (proprie res rotunda). Vide *Om koll*.

Koma, *kuma*, v. n. 1) komma: venire. *hion æru komin suman*, I. G. 11: 5. cfr. *Saman koma. k. at bakarvi* v. (*brøþors* &c.) *arvi*, I. G. 11: 3; II. Æ. 11: pr; 12: 1, 5. *barn ær at ængo* (sc. *arvi*) *komit*, I. Kr. 5: 3. *hvar sum niþer komber hvar tiundi tiugher*, d. ä. inträffar vid räkningen: numerando incidit. I. Kr. 3: pr. *þæn sum a garþ komber*, den som befinnes hafva på sin lött den bristfälliga gårdsgården: is qui incidit in ruidosam saepem, i. e. ad quem illa pars saepis pertinet. I. B. 40: pr. *komber þa i karl ok konunger* (cfr. SML.), II. B. 5: 2. *sal komber a farliþ*, I. B. 40: 3. Cfr. *Víþer koma*. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *komber briggþ i*, II. J. 3: 1. *hæþþ kan i k.*, II. Kr. 24: 14. *drap komber innan*, I. Eps. 9: pr. *drap, þræta &c. komber manna mællum*, I. Eps. 7: pr; M. 18. *puster komber i þera mællum*, II. M. 20. *döþer komber (i) þera mællum*, vide *Döþer*. Cfr. *Til koma*. 3) v. a. c. dat. (vide UpIL. sub 3.) *k. manni til þings*, I. B. 18. *k. sik undan*, II. M. 24: 3, 8. *þa komber æi* (sc. *hin*) *þrim æværkum höghra æn til niu marker*, II. B. 13: pr. *komi ængo duli víþ*, II.

Kp. 1: 1. *þær komber han lykt fore*, II. Þg. 14: pr. *

Korn, n. säd: seges, frumentum. I. Kr. 5: 1; B. 22: 1, 2; Þj. 2: pr; 15; II. M. 26: 11; B. 25: pr. *hæstum k. giva*, I. Kr. 8; II. Kr. 3. *

Korn tiond, f. (vide UpIL.) II. Kr. 6: pr. *₄

Koster, m. 1) kostnad: impensa. *han hafpi kost firi þy* (sc. *sælapi*), I. B. 36. 2) egendom: bona. II. Kp. 13: 3. *þriggia marka k.*, II. Þg. 18: 3. 3) pl. saker, egodelar: res, utensilia. I. Þj. 16: 1; II. Kp. 9. not. 88. Cfr. *Farkoster*. 4) sätt, vilkor: modus, conditio. Vide *Adu kost*. *

Kranker, adj. ond: malus. *krankarin*, compar. sämre: deterior. I. B. 11. *₄

Kristin, adj. christen: christianus. Vide *U kristin*. *

Kristin domber, m. dop: baptismus. I. G. 12. *

Kristna, f. christendom: christiana religio. *kristno balcer*, II. Kr. rubr.; 1: pr. *₃

Kristna, v. a. döpa: baptizare. I. Kr. 4: pr; II. Kr. 11: pr. *

Kroka fiski, f. fiske med krok: piscatus hamatilis. I. B. 1; II. J. 1.

Krokløkarl, krökio karl, m. en karl som går på kryckor, krympling: vir qui baculis uncinatis innixus ingreditur. I. M. 3: 5; II. M. 11: pr.

Krænkas, v. dep. försämras: deteriorer fieri. II. J. 16: pr. *₃ (*krankas*)

Krævia, v. a. 1) begära, fordra: petere. II. Kr. 7: pr; 8: pr. *k. fullt gen fullu*, I. B. 6: pr. *k.*)(*sökia*, II. B. ind. not. 64.)(*fara til þings ok sökia-ut*, I. B. 22: pr; II. Æ. 17: pr; M. 18. *k. sarþola sak ok sokn op gioru* (cfr. *Sokn*), II. M. 21: pr. 2) kräfvä, fordra: exigere, appellare. I. G. 11: 4; Þg. 8; II. J. 13: 1. *k. arf* (af *andrum*), I. G. 12,

15; II. Æ. 12: 2. *k. gæll sit*, I. Þg. 7: pr. *k. gæld annan*, II. Æ. 20: 1. *k. arvabot*, II. M. 22: pr. *epa til fasto ok fæbota k.*, II. Kr. 24: 8. *k. æptir fæþær sinum*, II. Æ. 18: 1. *k. fri sokn* (l) (*lagþinga et ut sökia*), I. G. 15; II. Æ. 20: 1. *fara til þings ok k.*, I. G. 15. *k. a þingi*, I. B. 10: pr; II. J. 16: 3. Cfr. *Lagh-*, *Ut krævia*. *

Krökio karl, vide *Kroklókarl*.

Kulder, kolder, m. (vide ÖGL.) I. G. 11: 1; II. Æ. 12: 1. Cfr. *Sundirkulla*. *

Kun, vide *Kyn*.

Kuna, f. 1) qvinna: femina. Vide *Napa-*, *Skiftes-*, *Skynia-*, *Ærfa kóna*. 2) hustru: uxor. Vide *Apalkunu barn*. *

Kunder, adj. beslätad: cognatus. *þæn sum niþum ær næster ok kyni kunnaster*, allitt. I. G. 11: 1; II. Æ. 12: pr. *3

Kunna, v. a. 1) veta: scire. *k. þater noster* &c. I. Kr. 6: pr. 2) (vide VGL, sub 3.) *præster kan bud fa, han kan æi hema vara* &c. I. Kr. 4: pr; 5: 2. &c. *

Kununger (kunung, I. M. 3: 3.), m. konung: rex. I. Kr. 6: 1; 9: pr. &c. *lösa sik i friþ-gs*, I. Eps. 6: 2. Cfr. *Ensak*, *Friþer 2*, *Lænsmander*, *Söknari*, *Tækio maþer*. *

Kunungs næmpd, f. nämnd i edsöres-mål: nemda in causa de violatione regii iuramenti. *i -dar epum ær hvar hovudsman firi sik*, d. ä. i eder angående edsöresmål: in iuramentis quae de eiusmodi caussis dantur. I. Þg. 15: 1. coll. Eps. 2: pr. Obscurus tamen est ille locus, ubi de iuramentis a reis dandis sermo esse videtur, sed tales caussae ad nemdam deferebantur (cfr. I. Eps. 6: 3.), quod etiam ipso nomine *kunungs næmpd* indicatur.

Kunungs riki, n. konungaríke: regnum. I. G. 17. *4

Kunungs ræter, m. (vide UpIL.) II. M. 25: 4. *

Kyn (kun), n. slägt: cognatio. II. Æ. 12: pr. Cfr. *Kunder*, *Fidlkyniaþer*. *

Kyndilmæssa, f. (vide VGL.) -so dagher, dies II Februarii. I. Kr. 3: 6; II. Kr. 9. *Scribitur qvindilmæssa*, II. J. 15: pr. *

Kælka dræt, f. ? (vide UpIL.) *k. til skogs*, II. J. 1. Cfr. *Fiska dræt*. *3

Kænna, v. a. tillvita, beskylla: obiiicere, accusationem alicui intendere. *k. hustru sinnt v. bonda sinum hor*, I. Kr. 9: 5. -*nis manni* (æller *kunu*) *gupsivialagh v. hor*, ibid. §§. 2, 6. -*nir man* (sc. andrum) *aræk*, I. B. 39: 5. *nu kan -nas* (sc. *manni ok kunu*) *gupsivia hæþþ*, II. Kr. 24: 14. *varþer siþan kænt hæne*, (*varþer þar ok atakin*, II. Æ. 6: pr. -*nis enum*, nemligen att han ej stängt efter sig: si uni (ex vicinis in pago) obiiciatur quod aperturam saepis pracludere neglexerit. II. B. 8: 2. *

Kær; n. kärr: palus. (*mosi*, I. M. 3: 2. *af humblagarþum* (sc. dantor decimae) *ok æi af kærnum*, d. ä. af pors som växer i kärr, och hvilket, likasom humle, fordom brukades till ölbrygd: de paludibus myricam ferentibus, qua, pariter ac lupulo, veteres cerevisiam coquentes usi sunt. II. Kr. 6: 4. cfr. SML. B. 26: 3. *4

Kæra, v. a. (vide VGL.) *k. a man*, I. Þg. 4. *k. op a man*, II. Þg. 12: 3. *k. til mans*, I. Kr. 6: 2; 9: 5; Þg. 16; II. Kr. 24: 3; M. 1: 2; Þg. 12: 3. *k. til man*, I. B. 42. *kæri nokor til barn hans*, d. ä. för att tillegna sig dem såsom trälar: si quis controversiam inferat liberis eius, ut eos in servitutum redigat. I. G. 4: pr. *k. þæt*, I. B. 38: pr; Þj. 15; II. M. 25: 3. *k. at han* &c. I. B. 6: pr. *k. þær a*, I. B. 19: 1. *k. æptir (iorþ)*, I. B. 42; II. J. 2: pr. *k. um*

bardagha, I. M. 20: pr. *k.*, absolute, I. Þj. 4; II. M. 26: 18. Cfr. *Til kæra*. *

Kæralde, n. (Isl. *kéralld*) kärl: vas. II. B. 26: pr.

Köp, n. 1) köp: emtio. Vide *Hæsta*, *Iorþa*-, *Sænghar*-, *Típa köp*. 2) värde: pretium. *öris k.*, I. B. 32; II. Kp. 7: 1. 3) den köpta saken: res. emta. I. B. 1; II. J. 13: 1. *

Köpa, v. a. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *þer þæt köpti* (rectius *-tu*), ii qui emtionem venditionem (vel permutationem) fecerunt. I. B. 3. *köpas* (dep.) *saman*, göra köp med hvarannan: emtionem inter se facere. I. B. 12. 2) köpa: emere. Vide *Atterköpa*. *

Köpa fastar, m. pl. (vide UpL.) (*atterköps fastar*, II. J. 11: pr. *4 (*köp fastar*))

Köpman, m. köpman: mercator. II. Kp. 2: pr. not. 26. Cfr. *Köpuman*. *4

Köp ruf, n. (vide VGL.) I. B. 33: pr. *

Köpstaþer, m. stad: urbs. II. M. 24: 3; 25: 5, 6; B. 7: 1. *4

Köpstaþs maþer, m. stadsbo: urbis incola. II. Kp. 2: 1. *4

Köpuman, *köpa man*, m. (a *köpa*) köpare: emtor.) (*sæluman*, I. B. 1; II. J. 1. Cfr. *Köpman*.)

Köttmater (acc. *-matd* pro *-mat*), m. köttmat: cibaria carnea. Vide *Fastomater*.

L.

Lagh, n. pl. 1) lag: lex, ius. *væst-manna l.*, II. Æ. 3. *i laghum varum*, II. Kr. 1: pr. *l. sum i bynum ganga*, II. Þg. 12: 3. *giva l.*, II. Þg. 14: pr. *þæssum l. hava standit* &c. I. G. 11: pr. *æptir laghum*, I. Þj. 4; II. M. 26: 18. *mæþ l. ok lands ræt*, I. G. 11: 5. *væria (sik) mæþ laghum*, I. Kr. 13: pr. 1; M. 6, 27; B. 23, 39: 2; 50; Þj. 4, 16: 3; II.

Kr. 24: 9. *hvæt þær ær l. um þæt mal*, I. Þg. 8. *æn þo at æi se l.*, etiamsi non sit iuri consentaneum. I. Þg. 2: 1. *döma manni ræt l.*, II. Þg. 14: pr. Cfr. *Landslagh*. 2) ed: iuramentum. *l. fæsta, föra, ganga, fællas at laghum*, vide *Fæsta 3, Föra 2, Ganga 2, Fælla 6. l. æri fallin*, I. Þg. 13: pr. *sea til lagha sinna*, I. Þg. 11. *standi l. firi þem*, I. Þj. 16: pr. *standi en lagh fore (baþe) þem*, en ed gäller för dem båda: unum iuramentum pro iis v. ambabus feminis valet. I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 12. *hava v. fa l. æller pænninga*, de actore, I. Kr. 9: 5; M. 20: 1. *mæþ pænningum æller laghum ræt göra*, de reo, I. Þg. 7: pr. Cfr. *Landslagh*. *

Lagha, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. Vide *Alder*, *Bot 2*, *Domber*, *Eper*, *Forsfall*, *Fæsta 2*, *Gif*, *Gipta*, *Giptning*, *Mark*, *Nam*, *Þing*, *Olagha*. *

Laghabalker, m. lagbalk: liber v. sectio codicis iuris. II. Præf. *4

Laghubötir, f. pl. laga böter: legitima mulcta. *böte æptir -botum*, II. M. 15: 2. *3 (*laghböter*)

Laghagærþ, *lagh gærþ*, f. (a *lagh* 2) edgång: iurisiurandi iudicialis datio. *l. gangs, ær laghlika gangin*, II. J. 2: pr. *qvælia (annars) l.*, II. Kr. 24: 4; J. 2: pr.

Lagha skillinger, m. laga lösen eller ersättning för fäkreatur som gjort skada i annans åker, eller för svin som blifvit intaget i annans skog: legitima compensatio, qua redimitur pecus quod in alieno agro damnus fecit, vel sus in aliena silva captus. II. B. 5: 3; 7: pr. *4

Laghæping, *laghþing*, n. 1) lagligt ting: legitimus conventus iudicialis. I. M. 4: 2. *þæt ær l.*, I. Þg. 1: pr. 2) ordinarie ting, som hölls på rätt tingsställe och bestämda tingsdagar: ordi-

narius conventus iudicialis, iusto loco statisque diebus celebratus (cfr. I. Pg. 1: pr; II. Pg. 2.). *þit sum l. æru*, I. G. 16: 1. *a -gum*, I. M. 22. *mæþan -gin æru*, I. Pg. 7: 2. *i næstu -gi*, I. Pg. 5: 5. *syr æn næstu l. koma, firi l.*, I. M. 22. *innan þry l. þem næstu*, II. J. 6. *i næstu þrim -gum*, II. B. 17: 3. *hava þry l. (fore sik)*, II. M. 30: 10; Pg. 12: 2. *i þrim -gum*, II. M. 30: 10; J. 13: 1; 16: 2; Pg. 12: 2. *i andru -gi*, I. Pg. 3: 1; 5: pr. *a apru ... a þripiu -gi*, I. G. 15. *halde við han tu l. þær æptir*, II. Pg. 9: pr. *halda -gum*, observare conventus iudiciales, sc. tres illos, quorum mentio in antecedentibus fit, ubi dicitur: *þing lægs hanum ... lægs hanum annat þing ... þriþia þing*. II. M. 24: pr. *döma, sökia, væria æller fælla &c. i -gum*, i. q. *i þrim -gum*, I. Pg. 2: pr; II. M. 21: 1; 25: 10; J. 3: 3; 13: 1; B. 17: 3; Pg. 12: 2; 18: 1. *væria sik a (sc. þrim) -gum*, I. Pj. 11. *malit atter til -ga*, II. Pg. 23: 1. *4

Laghbiuþa, v. a. (vide ÖGL sub 2.) I. B. 1. *-boþen*; part. pass. II. J. 1. *

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. *væstmanna l.*, II. Kr. rubr. *væþia (gen sinum domara) undir -kina*, I. Pg. 3: pr; 5: 2. *

Laghubuþ, *laghbop*, n. lagligt erbjudande: legitima oblatio (cfr. *Laghbiuþa*). *dela þe um -þet v. l. þet*, i. e. *hvat laghbopet* (part. pass. a *laghbiuþa*) *var æller æi*, II. J. 1. et not. 26.

Lagh sylla, v. a. lagligen bevisa: legitime probare. *syr æn -lt varþer til hans*, II. M. ind. not. 86. *3

Lagh krævia, v. a. lagligen kræfva: legitime appellare. *þa skal þem l.*, i. e. *til fasto ok fæbota krævia*, II. Kr. 24: 9. coll. §. 8. *4

Laghluka, adv. lagligen: legitime. I. Kr. 7; Eps. 6: 3; B. 44: 1. &c. *

Laghliker, adj. laglig: legitimus. II. Æ. ind. not. 56. *4

Lagh lysa, v. a. c. dat. (vide ÖGL) I. B. 36, 37: pr. *

Laghmaþer, *laghman (lagkmandr)*, m. lagman: iudex provincialis, legifer. *l. skil*, l. a *lagh skilia*, *-mans skila*, II. Pg. 19. Cfr. *Land*. *

Laghsagha, f. (vide ÖGL sub 2.) *af andri l.*, II. M. 24: 2. *innan l.*, II. J. 6. *innan v. utan land ok l.*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *

Lagh skila, f. i. q. *laghsagha*. *innan land ok l.*, I. B. 35: 1. *3

Laghskipter, adj. lagligen delad: legitime divisus. I. B. 19: pr, 2. *2

Laghstandin, adj. lagligen bestående eller gällande: firmus, ratus. II. J. 7. *4

Laghvinna, v. a. (vide UpIL) I. Kr. 15; II. M. ind. 26. *

Laghþing, vide *Laghaping*.

Laghþinga, v. n. tilltala någon på (tre) lagting: convenire aliquem in (tribus) conventibus iudicialibus (*laghþing*). *-ge til hans*, sc. *um þry þing*, ut uno loco additur. II. Æ. 20: 1. *til hvilikis mans -gat ær*, II. Kg. 6: 1. *4

Lamb, n. lamm: agnus. I. Kr. 3: 1. *4

Lan, n. 1) lán: commodatum. *taka hæst at lane*, I. B. 34: pr. 2) den lånta saken: res commodata. *l. skal leandi hem föra*, ibid. *

Lana (n. part. pass. *lanat*), v. a. låna (ut): commodare.)(*leghia*, I. B. 34: 1.)(*leghu sælia*, II. Kp. 9. *(*læna*)

Land, n. 1) land, jord: terra; solum. Vide *Marka*-, *Örtogh land*. 2) land, landskap: provincia. *l. ok laghsagha v. laghskila*, vide *Laghsagha*, *Laghskila*. *fore l. ok laghman*, allitt, coram legifero et provinciae incolis in iudicio praesentibus. II. Pg. 19. *halda dom sin undir l. ok laghman*, II. Pg. 8. *l. vart*, I. G. 4: 1; Pg. 3: 2. *yvir*

l. alt, per totam (hanc) provinciam. I. Kr. 6: 1. *alt* (pro *alz*) *lands næmpd*, I. Þg. 3: 2. *kununger ær i -de*, in hac provincia. II. M. 24: 4. *kunungs budskaper komber i l.*, I. Þg. 1: 1. *um l. riða*, I. Kr. 8. *ganga af -de*, in exilium abire. II. Æ. 18: pr. *i þy -de*, II. M. 24: 2. *-da mællum*, I. Þj. 16: pr. 1; II. M. 25: 6; Kp. 13: 3. *viþ l. ok viþ vægh*, i. e. *viþ lands vægh* v. *almanna vægh*, iuxta publicam viam; proprie iuxta viam per provinciam ducentem (cfr. de tali constructione UplL v. *asker*). I. B. 19: 1. Cfr. *Folkland*; *In-*, *Utlændes*; *Utantands*. 3) landet, landsbygden: rus. *a -di*, II. Kp. 7: 1. *a -deno*) (*i bynum*, II. Þg. 12: 3. *

Landamæri, n. (vide ÖGL.) *leþa til -ris*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *4

Landslagh, n. pl. 1) landskapets allmänna lag: commune provinciae ius. *æptir -ghum*, I. Eps. 7: pr; M. 12; II. M. 22: 1; 25: 4. *döma* v. *skilia ret l.*, II. Þg. 8, 19. 2) ed: iuramentum. *væri sik mæþ -ghum*, I. B. 48: 2. *

Landsmaþer, m. landtman, landtbo: ruricola.) (*köpstaþs maþer* v. *byaman*, II. Kp. 2: 1; Þg. 12: 3. *4

Lands ræter, m. i. q. *landslagh 1. mæþ lagh ok l.*, allitt. I. G. 11: 5. *3

Langær, adj. lång: longus. Vide *Ændilanger*. *

Langt, adv. långt: longe. I. Kr. 6: 1; B. 19: 2; II. Kr. 24: 3; Þg. 5. *længra*, compar. II. M. 26: 16. *4

Lar, n. lår: femur. Vide *Bogher*.

Las, m. lās: sera. *lasum rapa* v. *varpa*, II. M. 24: 8; 26: 9. *

Lass, *las*, n. lass: vehes, plaustrum onustum. I. B. 23; II. B. 14: 5. *lassa* (gen. sing.) *æng*, I. Þg. 5: 5. *fiuour las ok tinghu æng*, *fiughur lassa æng ok tinghu*, I. Kr. 3: 2; II. Kr. 2: pr. *

Laster, m. last, fel: vitium. *kon*

vet kvurte last æller liute a han, allitt. II. Æ. 1: 3. *4

Lata (*læta*; impf. *læt* v. *lætt*), v. a. 1) lemna, sätta &c.: tradere, ponere &c. *þær skal han l. mællan sva lungt* &c. II. Kr. 24: 3. *þius a galgha æller gren l.*, d. ä. hänga: suspendere. II. M. 26: 3. *lati atter nam*, *sæstnaþa sæ* &c. II. Kg. 7: 6; Æ. 1: 3; M. 30: 4; Þg. 14: pr. *læti sæ ut*, I. B. 39: 1. Cfr. *Uplata*. 2) släppa: dimittere. *æn malsæghande han* (sc. *þius*) *l. vil*, I. Þj. 6. Cfr. *Firi lata*. 3) mista: perdere. *l. lif*, I. Þj. 6. *þæn* (sum v. *þær*) *sin læt* v. *haver latit*, den hvars släging blifvit dräpen eller dött: is cuius cognatus occisus vel mortuus est. I. M. 21; B. 44: 1; G. 11: 3; II. M. 1: 2. *þæn sit* (sc. *sæ*) *haver latit*, II. B. 27: 1. 4) v. aux. a) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. lighra sik*, I. G. 7; II. Æ. 6: 4; 18: 3. *l. synamæn sea*, II. M. 21: pr. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. giora, mæta* &c. I. B. 35: 2; 36, 39: pr. 6; Þg. 3: 2; 15: 1; II. M. 21: pr; Kp. 13: 4. *l. præst sin fara*, I. Kr. 4: 2; II. Kr. 11: 1. *sva late guþ* &c. II. Æ. 20: 1. *

Lapa, f. lada: horreum. I. Kr. 2; Þj. 14. Cfr. *Sætra-*, *Ængialapa*. *

Lea, v. a. låna (ut): commodare. *lan skal leandi* (rectius *-da*) *hem föra*, I. B. 34: pr. * (*læa*)

Lefsuf, *lefsughel*, n. (vide ÖGL.) Vide *Lever*. *4

Legha, f. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *taka l.*, I. B. 51: 1. *vil leghudrænger bort fran l. sinni*, ibid. §. 2. *sa hæst mæþ l.*, I. B. 29. *hava luf æller l. fori sik*, allitt. (cfr. UplL), I. B. 27, 43: pr; II. B. 14: 6. 2) (vide ÖGL. sub 2.) I. B. 34: 1; II. Kp. 9; B. 7: pr. *

Leghia (sup. *lect* pro *leght*), v. a. 1) (vide ÖGL.) *l. man*, I. B. 51: 1. *l. hæst*, I. B. 34: 1. 2) *lega ut*: locare.

annar sigher lanat annar leght (sc. vara), I. B. 34: 1. *þæn haver vitsord ær leght haver*, II. Kp. 9. *

Leghudrænger, m. legodräng: servus mercenarius. I. Kr. 3: 4; B. 45: 1; 51: pr, 2; II. Kr. 6: 6. *

Leghukuna (leukuna), f. legoqvinna: ancilla mercenaria. I. Kr. 3: 4; B. 51: pr, 1; II. Kr. 6: 6; B. 11: pr. *4

Leghu maþer, leghu man, m. i. q. *leghudrænger*. I. B. 51: pr; II. B. 11: pr. *4

Leghu rus, n. (vide UplL) I. B. 51: pr. *4

Leghustæmna, f. (vide UplL) I. B. 51: pr. *4

Leghu sælia, v. a. lega ut: locare. *þæt skiut ær legho var salt*, pro: *legho salt var*, II. Kp. 9. *3

Leker, m. lek: ludus. *fisker ganger til leks*, I. B. 26. Cfr. *Fiskleker*. *4

Leta, v. a. leta, söka: quaerere. I. *æptir þiwi sinum*, II. M. 30: 10. *leti æptir værþi sinu* (cfr. UplL), I. B. 30, 35: 3. Cfr. *Ut leta*. *

Lever, m. brödkaka, lef: placenta panis. I. *ok lefsufl*, allitt. I. Kr. 3: 6; 5: 1; II. Kr. 5: 5; 9. *4

Lep, f. sätt: modus. Vide *Andra-, Paleþ*. *

Lepa (leta, I. B. 35: 1.), v. a. leda, föra: ducere, ferre. *lepe þær bonde fram tu vitne at han &c.* II. M. 26: 3. *þer tver* (sc. mæn) *sum han mæþ sik lepir til skæla* (cfr. *Skæl*), I. þg. 14. *skriptaman þa han ær i kirkiu ledder* (cfr. UplL v. o *ledder*), I. þg. 17: 2. *ran æller þiuste lepis manni i hænder*, II. Kr. 24: 6. I. *af handum sik, I. til landamæris*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *

Lepsn (læzn), f. (vide ÖGL) *rænna annan taks ok -nar*, med våld återtaga en klandrad sak ifrån den, i hvars förvar den blifvit funnen, utan att medgifva honom rättigheten att sätta henne

i taka händer och leda till sin fångesman: rem litigiosam vi recipere ab eo, in cuius possessione inventa est, quo facto ei denegatur ius deponendi rem apud sequestrem, et deducendi ad auctorem. I. B. 35: pr; þj. 13; II. M. 30: 9. *fram til taks ok -nar þæt sum sunt ær*, den klandrade saken skall framgifvas af den som återtagit densamma, hvarefter hon skall sättas i taka händer och ledning till fångesmannen ske: rem litigiosam exhibeto is qui eam recepit, ut, re apud sequestrem deposita, fiat deductio ad auctorem. I. þj. 13. *

Lepsna fall, n. (vide UplL sub 1.) II. M. 28: rubr. *4

Lepsund (lezond), n. (vide UplL) II. B. ind. 22; cap. 22: 3. *4

Lepunger, m. (vide UplL sub 1.) *konungs l.*, II. M. ind. not. 81. *4

Lepungs lame, m. (vide UplL) II. Kg. 7: 1. *3

Lepungs skin, n. skinn, hvilket troligen på vissa orter erlades såsom ledungslame: pellis, quae a quarundam regionum incolis, ut videtur, nomine tributi *lepungslame* dicti, pendebatur. I. þg. 7: 2. cfr. HelsL Kg. 7. Nomen regionis montosae *Skinnskatteberg* testatur partem Vestmanniae olim aliorum tributorum loco ferarum pelles pependisse. Ver. (Ind. v. *bælskinn*) vertit: "krigstågsskinn, är antingen till sjelfva folket, såsom en skinnpelsegård, eller ock att tjälda öfver skeppen med vestimenta pellicea quae belli tempore militibus tributi loco dabantur."

Lifdaghar, m. pl. lifsdagar, lifstid: vivendi tempus. I. G. 4: 1. *2

Liggia (impf. *la*, I. B. 21: pr. &c. *lag*, II. J. 15: 8. sup. *lighat*, I. B. 39: 1; II. Kr. 11: 1.), v. n. 1) *ligga*: iacere. I. *i löskalæghi*, I. G. 10. *hanum -ger hunger a halsi*, I. B. 7: pr. *garþer -ger ni-*

þri, I. B. 39: 1; II. B. 3: 1. *fyra skutra l. níþri*, d. ä. äro nedsatte: limites positi sunt. I. B. 19: 1. *by -ger i lagha læghi*, ibid. *vap ligger a sama manni*, II. B. 12: 1. *l. ugilder*, vide *Ugilder*. *-gi i ugildum akri ok a værkum sinum* (cfr. *Aker*), I. þj. 3. *-gi i þings gældum, fyrtinghi markum, sporgældum, mordgældum, tvæböte &c.*, de occiso, I. M. 1: 8; 3: pr, 1, 2, 4 - G. &c. *afal -giu i siu markum*, I. M. 26: pr. *l. þa* (sc. *drap v. sar*) *i viliaværkum*, I. M. 22. 2) vara belägen: situm esse. *hvar sum -ger við land ok við vægh*, i. e. qui agrum ita situm habet. I. B. 19: 1. 3) *l. til*, tillhöra: pertinere. *-ger til hvarte varper æller garper*, I. B. 8: 1; II. B. 10. *fiura spanna sæd -ger til (sellabop)*, I. B. 45: 3. *

Lighia, vide *Lighra*.

Lighra, v. a. lägura: stuprare. *lata l. sik* (mæþ manni), I. G. 7; II. Æ. 6: 4; 18: 3. *Scribitur lægra*, II. Æ. 6: 4. *læghia, lighia, lighria*, II. Æ. 6: 4. not. 1; 17: pr. n. 13, 15; 18: 3. n. 39. *4

Lighri, n. 1) lägersmål: concubitus, stuprum. I. G. 8; II. Æ. 18: pr. 2) läget af de grannarne i en by tillhöriga andelar af byns egor, och dessas fördelning emellan delegarne: situs portionum agrorum pagi ad vicinos pertinentium, agrorumque inter fundorum dominos distributio. *læggia bort af stap eghn mans af þy l. hon fyrra lag*, II. J. 15: 8. *l. rapa*, I. B. 1; II. J. 1. *4

Lighris villa, f. förvirring i afseende på läget af de grannarne i en by tillhöriga andelar af byns egor: perturbatio situs portionum agrorum pagi ad vicinos pertinentium. *giora l. andrum*, förändra läget af en annans andel i byns egor: mutare situm alienae portionis agrorum pagi. I. B. 19: 6; II. J. 15: 8.

Likomi, m. lekamen, kropp: corpus.

vars hærra l., II. Kr. 9. Cfr. *Gupsli-kami*. *4 (*likami*)

Lik ran, n. (vide *UplL*) II. M. 25: 7. *4

Likt, vide *Lykt*.

Limber, m. lem: membrum. II. M. 26: 10. *4

Lin, n. 1) lin: linum. I. Kr. 3: 3. *l. æller löka* (sc. *aker*), II. M. 26: 11. 2) linne: linteum. *komber við bapi l. ok lækir*, allitt. II. M. 21: 1. *

Lindi, m. svepning: involtcrum funeris. *ræna bape lik ok linda*, allitt. II. M. 25: 9. *1

Lita, v. a. 1) *l. at*, nöjas med: contentum esse. I. M. 11; B. 19: pr; II. Æ. 19: 2; þg. 12: 3; 14: 1. 2) *l. at*, rätta sig efter, följa: observare, sequi. *liti* (sc. alter) *at samu tilsæghn*, I. þg. 13: pr. *

Litit, adj. liten: parvus. Vide *Finger*. *

Liva, v. n. lefva: vivere. I. G. 11: 1. *soman l.*, de coniugibus, II. Æ. 8: 4. *

Livandes, adj. lefvande: vivus. II. Æ. 12: 4. *

Liugha, v. n. ljuga: mentiri. Vide *Kalla 2*. *1

Lius, n. 1) ljus: lux. *i -se ok æi i löne*, allitt. (cfr. *SML*), II. M. 25: 11. 2) ljus (att bränna): candela. I. Kr. 3: 5; 5: pr. &c. *4

Lius, adj. 1) ljus: lucidus, clarus. *um -san dagh*, I. B. 30. 2) klar, uppenbar: clarus, manifestus. *sak ær l. ok barlik mannum*, II. M. 25: 2. *3

Liusa, vide *Lysa*.

Liustra, f. (vide *UplL*) *sara mæþ elde ok l.*, II. B. 16: pr. *4

Liute, n. (vide *ÖGL*) Vide *Laster*. *4 (*lyti*)

Lip, n. (vide *UplL*) Vide *Far*, *Garfslip*. *

Loka, v. a. betala: solvere. *vita* (sc. *gæld*) *lokit*, II. Æ. 20: 1. *2 (*luka*)

Lokka, v. a. locka; pellicere. *l. hionmans*, nemligen till hustjufnad: pellicere aliquem ex aliena familia ad furtum domesticum (cfr. ÖGL). II. M. 26: 14. *₂

Luf, lof, n. lof, tillåtelse; venia. II. Æ. 1: pr. Cfr. *Legha 1, Olofandes, Olvois*. *₄ (*lof*).

Lufvitni, n. (vide UpLL) *gripa til-na*, I. B. 43: pr. *₄ (*lofsvitni*)

Lund, f. sätt: modus. Vide *Hvaria lund*. *

Luter, loter (gen. *lota*, II. J. 13: 1. acc. pl. *luty-pro luti*, I. Kr. 3: pr.), m. 1) lika del, lott: pars aequalis. I. Kr. 3: pr; 6: 1. &c. *tver lutir*, två tredjedelar: bes. I. Kr. 3: pr. *falli i allum lutum*, d. ä. de delar, i hvilka böterna delas: subtrahitor de omnibus portionibus, in quas dividenda est mulcta. I. Pg. 5: 6. Cfr. *Tva luti*. 2) andel: portio rata ad aliquem pertinens. I. B. 40: 3; 43: pr.; II. J. 13: 1; B. 23: pr. Cfr. *Broþurs luter*. 3) sak: res. Vide *Byrþar loter*. * (*loter*)

Lut sal, n. i. q. *urfiælder*. I. B. 8. coll. II. B. 10. Ratio denominationis non liquet; Isl. *hlutfall*, sortitio, non videtur huc pertinere. Had. vertit: "ägo-lott"; Ver. "teg"; Locc. "pars venalis."

Lykt (lict), f. 1) (a *luka*, pendere, solve; vide VGL. et ÖGL) betalning: solutio. *vita-l.*, bevisa att det som fordras är redan betaldt eller utgifvet: probare se iam pependisse id, de quo agitur. I. G. 9, 13. 2) idem, ut, videtur, quod *lyktar vitni. ganga l.*, II. Kr. 26: 2. — Forsan tamen dicendum est v. *lykt* in utraque locutione *vita* et *ganga l.* significare iuramentum, quo finem liti imponit reus (ex. c. cum iurat se iam pependisse id de quo agitur); quod si ita sit, v. *lyktar vitni* a locutione *vita lykt* est derivanda, idemque iuramentum significat.

Lykta, v. a. lykta, sluta: finire. I. Kr. 3: pr; II. Kr. 6: pr. *₄

Lyktar vitni, n. (vide SML) II. Kr. 24: 8. Forsan tamen h. v. tam hoc loco, quam in iure SM., ita est explicanda, ut supra ad v. *lykt* dictum est. *₄

Lynnar börði, f. (a *lunnar* et *byrþi*) lunnarnes börða, d. ä. fartyget som på rullarne updrages eller utskjutes: onus cylindrorum, i. e. navis quae, subiectis cylindris, in aridum trahitur vel in aquam deducitur. *varþer man firi lunnum æller l.*, allitt. I. M. 26: 1. Quod aliis locis dicitur: *fore lunnum æller borþum*, II. M. 6: 3; cfr. UpLL. M. 6: 3; SML. M. 20: 4; id eodem redit.

Lyptinger, m. (vide UpLL) Scribitur *lypting*, II. M. 10: 1. *₃

Lysa (liusa), v. a. c. dat. v. acc. kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. I. M. 20: pr; B. 36, 37: pr; 38: 2; Þj. 16: 1; II. Kg. 7: 3; M. 21: 1; 24: pr, 4; Pg. 4. *l. sari, þiupti, rani, man-hælgþ; mali*, I. M. 20: pr; Þj. 1: 3; 16: 3, 4; II. M. 21: pr; 25: 8; Pg. 9: pr. *l. ran*, I. Þj. 16: pr. *l. firi sokn v. moti*, I. G. 3: 1; Þj. 16: pr; II. M. 25: 5, 6. *þe han (rani) firi liusti*, I. Þj. 16: pr, 4. *drapárin lysir æi*, sc. factam caedem. I. M. 3: 3. *l. man i ban*, I. Kr. 15. Cfr. *Lagh lysa*. *

Lysning, f. kungörande: promulgatio. II. M. 33: rubr. *l. firi hiona vinning*, II. Kr. ind. 20. *gripa til l.*, säga sig hafva kungjort (den erhållna åkomman): dicere se indicasse (acceptum vulnus). I. M. 20: pr. *₄

Lysninga vitni, n. 1) (vide UpLL) *taka l., hava til l.*, I. M. 20: pr, 2. *gripa til -na*, säga sig hafva vitnen dertill, att man kungjort (den erhållna åkomman eller den hittade saken): dicere se habere testes de facta promulgatione (accepti vulneris vel rei inven-

tae). I. M. 20: pr; II. M. 27. 2) vitnesbörd om kungörandet: testimonium de facta promulgatione. I. M. 20: pr. *4

Lysta, v. impers. *lysta*, behaga: libere, placere. *þit sum han* (acc.) *lystir*, I. B. 26. *4

Lyta (impf. *löt*), v. a. 1) få: accipere. *l. döþ*, I. Eps. 2: 2; II. B. 22: 2. *l. skapa*, I. M. 17: pr. 2) (vide UplL sub 2.) *hvat þe hælðer l. sælia eller köpa*, II. J. 13: pr. *4 (*liuta*)

Lytis bot, *liutes bot*, f. (vide ÖGL) I. M. 17: 3, 4; II. M. 21: 2; 23: pr, 1. Cfr. *Læstis bot*. *4

Lyþna, f. lydnad: obedientia. Vide *Olyþna*. *4 (*lydna*)

Lægger, m. lägg, ben: os. Vide *Armlægger*. *2

Læggia (part. pass. *laghaþer*), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *burn qvart l.*, I. Kr. 6: 1. *l. ta a annan*, I. B. 20: 1. *l. vad eller for a manni*, I. B. 22: 2. *gödning til l.*, I. B. 11. *l. burt af staþ æghur v. eghn mans* (ok i annan staþ), d. ä. förlägga någons andel i byns jord till ett annat ställe än der den förut legat: alicuius portionem agrorum pagi, e loco ubi antea sita fuit, in alium locum transferre. I. B. 19: 6; II. J. 15: 8. *þæt man -ger sit handaværke op a*, II. M. 26: 15. *skipt a l.*, II. B. 16: 2. *l. bolagh til halfs* &c. II. J. 16: pr. *þrea præste i val l.*, II. Kr. 4. *præsti til föþu l.*, d. ä. afskilja det som presten skall hafva: secernere id quod sacerdoti debetur. I. Kr. 3: pr. Cfr. *Af-, Atter-, Bo-, In-, Saman-, Ut læggia*. 2) bestämma, förelägga: statuere, constituere. *l. fæstninga stæmpnu, dagh*, I. G. 1; Þj. 11. *stæmpnudaghar læggias hæne, eþdagher lægs hunum*, I. G. 12; II. Kr. 24: 3. *þing, annat v. þripia þing lægs manni*, II. M. 24: pr. Cfr. *Fore-, Undi læggia*. 3) sticka: pungendo vul-

nerare. *l. man mæþ knivi*, I. M. 19. Cfr. *Knifslagh*. *

Læghi, n. läge: situs. *by ligger i lagha l.* (cfr. ÖGL), I. B. 19: 1. *liti at lagha l.*, d. ä. det läge hvarmed de öfrige grannarne i byn äro nöjde: adquiescat illi dispositioni pagi, qua contenti sunt ceteri vicini. Ibid. pr. *4

Læghia, vide *Lighra*.

Læghre, adj. compar. lägre, ringare: inferior, minor. *l. sak*, II. Þg. 18: 2. *3

Læghre bot, f. böter för lägersmål: mulcta stupri. II. Æ. 17: pr. *3 (*lighris bot*)

Lægþo ræter, *læggho ræter*, m. vocabulum, cuius significationem me ignorare fateor. II. M. 20. Locc. vertit: "sibi ipsis dispositum ius."

Lækir, m. läkare: medicus. Vide *Lin* 2. *

Lækis bot, f. böter till ersättning för läkarelön: mulcta qua rependatur merces medico danda. I. M. 17; II. M. 21: 1, 2; 23, 24: 8. *4

Læmu gildri, n. i. q. *stampa* (vide ÖGL). I. B. 44: 1. Origo prioris partis h. v. quaerenda videtur in Isl. *klemma*, tundere.

Længi, adv. länge: diu. I. B. 4, 9: pr; 39: 1. *længer*, compar. I. Kr. 5: 4; Eps. 8; M. 11. &c. *længst*, superl. I. Kr. 4: pr; B. 1. &c. *

Lænsmander, *lænsmaþer*, *lænsman*, m. 1) (vide UplL sub 1.) I. M. 20: 1; 27; Þj. 8; Þg. 3: pr; 5: pr; 6, 13: 1; 16; II. M. 21: pr; 26: 1 - 3; 30: 10; B. 17: 3; 23: 1; Þg. 3, 5, 6, 14: pr; 23: 1. *kunungs l.*, I. M. 20: 1; Þg. 4; II. M. 20, 26: 5; Þg. 14: pr. not. 5. *kunungs l.* (*husabyman*, I. Þj. 5: pr; Þg. 5: 1. *-mans sven*) (*husabyman*, I. Þg. 5: pr. 2) (vide UplL sub 2.) II. Kr. 22: 1; 24: pr; 26: pr. *biskops l.*, I. Kr. 6: 1, 2; 9: 2,

5; Pg. 4; II. Kr. 21. not. 35; 24: 3, 12. not. 87; 26: pr. n. 54. *

Læript, lærist (gen. *lærez, læriiz*, pro *læristis*), n. lärft: pannus linteus. I. Kr. 3: 5; 5: 3; Pg. 5: pr. *2

Læsa, v. a. läsa: legere. *fari til præst ok lati bref l.*, II. Kp. 13: 4. *1

Læsa, v. a. plocka, samla: legere, colligere. Vide *Olæsin*. *4

Læsa, v. a. läsa, stänga med lås: obserare, sera munire v. claudere. *læst hus* (*hus þær knaper ær firi durum*, I. Pj. 7. *man inne l.*, i. e. in carcere includere. II. M. 26: 6. *læse saman þæn döpa ok þæn qvikka*, I. M. 4: 2. Cfr. *Oplæsa*. *

Læsta, v. a. förderfva, stympa: confringere, mutilare. *l. skip firi manni*, I. B. 28. *1

Læster, adj. förderfvad, oduglig: laesus, vitio laborans. *ær spini l. a ko*, d. ä. sådan att den ej kan mjölkas: si uber vitio quodam labore, ut mulgeri non possit. I. B. 31: pr. *1

Læstis bot, f. (vide UplL) I. M. 17: pr, 1, 2, 5; II. M. 23, 24: 8. Cfr. *Lytis bot*. *3

Löghardagher, lögha dagher, m. (a *lögh*, lavatio; vide VGL) lördag: dies Saturni. I. Kr. 13: pr; II. Kr. 26: pr. *2 (*löghurdagher*)

Löker, m. ört, växt, (lök): herba. Vide *Lin 1*. *4

Löne, n. (Isl. *leyni*) lönnrum, gömställe: latebra. Vide *Lius 1*.

Lönskript, f. hemligt kyrkstraff: privata poenitentia. *taka l. af præsti* (cfr. ÖGL v. *skript 2*), I. Kr. 13: 1. *þa ær bortu l.*, d. ä. den befriar ej från böter: privata poenitentia quam subiit, non amplius liberat a mulcta (cfr. ÖGL v. *kialpa*). Ibid. *4

Löpa, v. n. 1) löpa, springa: currere. I. B. 39: 4. *l. til*, I. Kr. 5: 6. *löpir burt mæþ* (*kunu*), I. Kr. 9: 6; II. Kr.

24: 11. Cfr. *Ræver, Forlöpa*. 2) rinna: fluere. II. B. 23: 3. *

Löpa, v. a. afbarka: decorticare. *l. næver*, I. B. 23. Cfr. *Barklöpa, Bast löpning*. *4

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber. *klukka varþer l. i bandum*, I. Kr. 5: 6. *eldi lössum slæppa*, I. B. 45: 1, 2. *löpa l.*, de aqua, II. B. 23: 3. Cfr. *Öre*. 2) (vide ÖGL sub 2.) Vide *Ep-, Faþor lös* &c. *

Lösa, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. *l. ben*, I. M. 13. Cfr. *Benlösnung*. 2) lösa med penningar: pecunia redimere; a) lösa från straff: a supplicio redimere. *l. man*, I. Pj. 6. *l. sik mæþ fyritighi markum*, I. Kr. 9: 4; Pj. 2: pr; II. M. 26: 11. *l. hals sin mæþ fyritighi markum*, I. B. 45: 4. *l. sik i friþ kunungs mæþ fyritighi markum*, I. Eps. 6: 2. b) lösa pant eller utmätt gods: pignus privatim datum vel publica auctoritate captum redimere. I. Pg. 5: 5. Cfr. *Atter lösa*. 3) betala (skuld): solvere (debitum). *vil hin l. (sc. gæld)*, I. Pg. 7: pr. *

Lösgiorþer, adj. (vide VGL h. v. et ÖGL Add. p. 402.) I. Pj. 7. *4

Löska læghí, n. lönskaläge: stuprum. *luggia i l.*, de femina, I. G. 10. *

Löske (*löska*, II. M. 26: 9), adj. 1) ledig, ogift: innuptus. *l. mæþer, löskona*, II. Kr. 24: 13; Æ. 18: pr. 2) (vide ÖGL sub 2.) *l. mæþer*, I. B. 51: 1; II. Kr. 6: 2.) (*bolfaster*, II. M. 26: 9. *3 (*löska*)

Lösn, f. (vide UplL sub b.) II. M. 34: 1. *

Lösna lös, adj. utan gifven lösen (hittelön): non dato praemio (inventio-nis). *at -su*, I. B. 37: 2. *-su*, adverbialiter, ibid. pr.

Lösörar, m. pl. lösören: res mobiles. I. G. 9.) (*iord*, I. G. 15.) (*eghn*, II. Æ. 4.) (*hus*, II. Æ. 12: 1. *

Löt, vide Lyta.

Löt, f. betesmark: pascuum. Vide Genlöt. *

M.

Magha (præs. conj. moghi, II. Kr. 15. not. 48. impf. matti, pl. 3 pers. matin; in inf. non occurrit.), v. n. 1) kunna: posse. *atte mæn* (sc. han) *matte*, II. J. 1. *hvar ma*, ubicumque potest. I. Pj. 7. *hvat sæ þæt hælst ma*, cuiuscumque generis pecus sit. I. Kr. 10. *vari kvat þæt v. han ma* &c., sive sit &c. I. B. 39: 6; II. J. 5: 1. *vari sva mykin sum* (sc. han) *ma*, quantuscumque sit. II. B. 10. *gange* (sc. þopkaste) *sva langt sum* (sc. han) *ma*; II. Pj. 5. 2) (vide UpIL sub 2.) *þe matin æi saman væra*, I. Kr. 7. 3) (vide UpIL sub 3.) *þæn döþe ma længst biþa*, I. Kr. 4: pr; II. Kr. 11: pr. *þæt ma væl truldom heta*, I. Kr. 11. *

Magher, m. besvägrad person, (måg): affinis. I. M. 1: 8. *₁

Mal, n. 1) tal: loquela, sermo. *ræta sik i sinu mali*, I. Pj. 9. 2) (vide VGL sub 2.) *andilikt m.*, m. af andilikum sakum, II. Kr. 22: pr. not. 46. *at þrangalösu v. oprængdu mali*, I. B. 41; Pj. 14; II. B. 9: pr. Cfr. *Banz-*, *Vanda-*, *Urbotar mal*. 3) brott, hvarom átal blifvit vid domstol anstáldt: delictum, de quo in iudicio agitur. I. Eps. 6: 3. Cfr. *Saramal*. *

Mal, n. mátt: mensura. Vide *Bya-*, *Tomtanal*. *₄

Mal, n. bestämd tid: tempus determinatum. *fyr æn m. ær uti*, nemligen giftostamma: ante exitum temporis, in quod conductus est fundus. I. B. 13: pr. *₂

Mali, m. 1) afgift: pensio. Vide *Spanna mali*. 2) lëga, lön: merces. *ganger a nat ok m.*, om han redan

gått i tjensten: si iam coeperit operas conductas facere (cfr. ÖGL). I. B. 51: pr. *

Malsæghanda ræter, m. målseganderätt: ius actoris, i. e. mulcta ei debita. I. Pj. 10; Pj. 11; II. Pj. 14: pr. *₄

Malsæghande, m. målsegande: privatus actor. I. Kr. 10; M. 17: pr. &c. sed *m.* perperam pro *iorþ æghanda*, II. B. 18: 2. not. 51. *sander m.*, I. M. 27. *ræter m.*, I. M. 9; B. 45: 2; Pj. 11; II. B. 17: 4.)(*kununger et hundarit*, I. M. 2: pr; B. 4. &c.)(*kununger et alli mæn*, I. M. 3: pr, 1, 2, 3, 6. &c.)(*biskoper et sokn ok kirkia*, I. Kr. 4: 2. *vari siælver* (bonde) *m. firi næmpning*, d. ä. detta skall göras af parten sjelf, och ej af fullmäktigen: haec facere debet persona principalis, non vero procurator. I. Pj. 11; II. Pj. 11. *

Mana, v. a. mana, upmana: admonere. *þu skal manas til*, I. Kr. 15. *₄

Manadagher, m. måndag: dies lunae. II. Pj. 12: 3. *₂

Manaper, m. månad: mensis. I. Kr. 1; II. Kg. 6: 3. nott. 8, 9. *-þa tak*, vide *Tak*. *

Manger, prön. mången: multus. I. Kr. 9: pr; II. Kr. 24: 12. *mang hundrat*, I. G. 11: 3. *(*mangi*)

Manhælggh, *manhælgþ*, f. (vide ÖGL) *-ghir manna*, I. M. 1: pr. *bryts nokot i m. þera*, II. Æ. 2; 1. *lysa m.*, d. ä. kungöra att ens personliga fred och säkerhet blifvit kränkt: indicare securitatem suam esse violatam. II. M. 21: pr. *m. lysis ok synis*, II. M. ind. not. 89. *m. hans fyritighi marker*;)(*mord hans*, d. ä. dråpet för sig sjelft: ipsa caedes luitor mulcta quadraginta marcarum. I. M. 3: 2. *tiughu marker at m. hans*, m. *hans fæmtan* &c. *marker*,)(*fall hans*, d. ä. den särskilda fred, som i anseende till slägtskaps eller äktenskapsförhållandet blifvit kränkt: pe-

cularis illa securitas quam violavit interfecto cognationis vel coniugii vinculo cum interfecto iunctus. I. M. 1: pr. 1-7. *4

Manhælghi, n. i q. *manhælg*. -ghis *balker*, I. et II. M. rubr. *

Mans bani, m. (vide SML.) I. B. 46: pr. *4

Mantol, m. mantel: pallium. II. Æ. 10: pr. *2 (*mattul*)

Man val, n. (Isl. *mann-val*, numerus v. copia honorum virorum; vide *Nidals S.* cap. 88, 114; *Gunnl. Ormst. S.* cap. 5; *Hungurvaka* cap. 10; a BH. vertitur: "vir eximius") antal af män som kunna väljas eller användas: numerus virorum qui possunt eligi v. habiles sunt. II. Kr. 26: pr.

Marghir, pron. pl. många: multi. I. B. 19: 1; 46: pr. *3

Mario mæssa, f. (vide UplL.) *öfra m.* (cfr. UplL.), II. Kr. 26: pr. *3

Mark, f. mark, jord: solum, terra. Vide *Bya mark*. *2

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *fiorar marker lius*, I. Kr. 3: 5. 2) mark penningar: marca monetalis. *m. pænninga*, vide *Pænningar*. *falli slikt af m. sum m.*, I. Pg. 5: 6. *lagha m.*, det lagligen bestämda värdet af jord som gick i mät för böter: pretium funderum deficientis mulctae loco capiendorum, iure definitum, sc. *spanna sæpi ok lassa æng firri mark*, I. Pg. 5: 5. *giva i mætnum -kum*, d. ä. med värdering i penningar enligt lagligen bestämda priser: dare res pecunia aestimatas, secundum pretia iure determinata (sc. *ko firri mark* &c. I. Pg. 5: pr.). I. G. 5. Cfr. *Half mark*. *

Marka land, n. (vide UplL.) II. B. 1: 1. Cfr. *Halfmarkland*. *4 (*markland*)

Markar nôt, n. (vide ÖGL.) II. Kg. 7: 6. *2 (*marka nôt*)

Mata, f. mat: cibus. II. Kg. 7: 2. *4
Mater, m. mat: cibus. Vide *Mali*, *Maþer*; *Fasto*-, *Kötmater*. *

Matskut, n. (vide VGL.) II. Kr. 9. *3

Maþer, *man* (*mander*, II. M. 32.), m. 1) människa: homo. *alli mæn*, a) alla: omnes. I. B. 21: 1; 30. *farvæggher aldra manna*, I. B. 19: 5. b) (etiam *allimæn* v. *allimen*) alla som bo i häradet: omnes hundredi incolae. I. Kr. 9: pr. 3; 10-12; M. 2: pr; 3: pr, 1-3, 6; 13, 17: 1; 19; B. 1, 10: pr; 13: 1, 2; 19: 5; 22: pr; 42, 45: 2, 4; G. 2, 15; Pj. 1: 2; 7, 17: 1; Pg. 1: 1; 2: pr; 3: 1; 5: pr; 11, 14; II. Kr. 25. not. 26. *stens m. ok strandar*, I. Kr. 11; Pj. 2: pr; II. M. 26: 11; quibus tamen locis pro *maþer* scriptum est *mattit*, *mattir* v. *mater*; at *maþer* legendum esse, non dubium videtur si conferatur locutio iuris Norvegorum antiqui *torfs madr ok tiornu madr* (vide VGL. v. *torf*). *um dottur skal man sva undirstanda* &c., ita intelligendum est &c. I. G. 11: pr. Cfr. *Almanna*; *Fiur*-, *Præmænninger*. 2) man: vir.)(*kuna*, I. Kr. 6: pr; 9: 1, 2, 6. &c. Cfr. *Leghu maþer*. 3) tjenstman, tjenare: minister. *biskops m.*, I. M. 23; II. Kr. 24: 12. Cfr. *Lænsmander*, *Pianesto man*. *

Men, n. (vide ÖGL.) *m. sværia*, I. B. 34: pr. *2

Menu, v. a. (vide ÖGL.) *m. manni intækiur* v. *invrak*, I. B. 39: 2; II. B. 6: 7. *þæt skal hanum ække menas*, II. Kr. 7: pr. *4

Mera, adv. ytterligare, sedan: ulterius, postea. I. Kr. 6: 2. *4

Mere, adj. större: major. *m. bot*, *by*, *fylghia*, I. M. 22; B. 20: pr; 39: 6; II. Æ. 9: 2; B. 14: 5; 24: 2. *m. kirkia*,)(*minsta*, I. Kr. 8; II. Kr. 3. *m. delin*, II. B. 17: 3. *m. æn prætighi samna*, II. B. 10. *mera*, n. absolute, *mera*: plus. *pundi*, *prim pundum*, *prim lassum*,

half mark, fangi, þrim markum, öre m., mera än &c.: plus quam &c. I. Kr. 5:6; B. 23; Þj. 1:3; 14; II. Kr. 3:4; M. 8:1; 25:5. *mæster*, superl. störst: *maximus. mæsta kirkia*, I. Kr. 8; II. Kr. 3. *mæsta klukka*, I. Kr. 5:6. *

Mep, vide *Mæp*.

Mikiálsmæssa (mikiálmæssa), f. (vide VGL.) II. Kr. 6:5; Kg. 7:5; B. 9:pr; 23:1. *-so dagher*, I. Kr. 3:1. *

Minne (mine, II. Kr. 6:7.), adj. mindre: minor. *m. by, fylghia*, I. B. 39:6; II. Æ. 9:2. *-na væp*, I. Þg. 3:2. *minna*, n. absolute, mindre: minus. I. B. 6:pr; 19:pr; 40:3; G. 11:3. &c. *mark m.*, mindre än en mark: minus quam marca. I. Þg. 7:pr. *aghu þe þæs m.*, sc. minus quam duodecim marcas. I. G. 9. *ær þy m.*, a) si minus grave sit vulnus. I. B. 49:pr. b) si minor adsit hominum numerus. I. Þg. 1:pr. *minster*, superl. minst: minimus. *-sta kirkia*, I. Kr. 8; II. Kr. 3. *at -sto*, atminstone: minimum, saltem. II. M. 30:9. *

Misfall, n. olägenhet, skada: molestia, calamitas. I. G. 2, ubi violentae adgressiones respiciuntur. *4

Misfyrma, v. a. c. dat. mishandla: violare, vim inferre. I. G. 2; II. Þg. 19. *4

Mis sla, v. a. af mistag slå (äng): errato caedere (pratium). I. B. 22:1.

Mista, v. a. mista: perdere, amittere. *m. iorþ* &c. I. B. 4; Þj. 6; II. M. 25:10. *m. arf*, II. M. 10:3. *broþor son -ter* (sc. arf), II. Æ. 12:3. *m. huþena*, II. M. 26:pr. *þæn. sin haver mist* (cfr. SML.), II. M. 1:2; 9:pr, 3. not. 10. *

Misvæpri, n. (vide SML.) II. B. 9:pr. *4 (*misvæþer*)

Miþfasta, f. (vide VGL.) II. J. 15:pr. *4

Miþia, f. midt: medium. *i -io* (cfr. UplL.), II. B. 12:1. *4

Miærþi, miærþri, vide *Mærdri*.

Moghande, adj. (vide VGL.) *vara m.*)(*ovormaghi*, II. Æ. 8:1. *komin til sin -da alder*, *vara a -da alder*, I. B. 7:1; 39:5. *

Molka, v. a. mjölka: mulgere. II. M. 26:13. *4

Mord, n. mord: homicidium occultum. *m. hans* (sc. hominis interfecti))(*manhælg hans*, I. M. 3:2, ubi hoc delictum ita describitur: *varþer man dræpin ok lik fört i mosa æller kær æller i vatn ut kastarþer* (rectius ut *kastat*); quibus collatis manifestum est v. m. proprie significare occisi corporis occultationem. *m. hæenna* (sc. occisae feminae))(*drap hæenna*, ibid. §. 4. *heþit m.*, vide *Heþin*. Cfr. *Bælgmord*. * (*morþ*)

Mordgæld, n. böter för mord: multa homicidii occulti. I. M. 3:2. coll. §. 4. *4 (*morþgæld*)

Mord vapn, n. (vide SML.) I. M. 19, ubi verbis: *vari sva arva skut sum knifslagh* indicatur telum arcu emissum haud minus quam cultrum ad istius generis instrumenta esse referendum (cfr. SML. M. 26:3.). *4 (*morþvapn*)

Morghon, m. morgon: tempus matutinum. II. M. 20. *3 (*morghin*)

Morghungæf, f. (vide UplL.) I. G. 6. *4 (*morghin gif*)

Mosi, m. mosse: muscus, terra uliginosa.)(*kær*, I. M. 3:2. *1

Mot, n. möte: occursum. *lysi fore fyrsta -ti* (*þær han mötir*), d. ä. för de menniskor som han först möter: indicato rem hominibus ei primum obviam venientibus. I. Þj. 16:pr, 1; II. M. 25:5, 6. — Inde *moti* (abiecta præp. a v. i), præp. emot: contra. I. Þg. 3:2. *

Mopir, f. moder: mater. I. Kr. 1. &c. Scribitur in nomin. *mopur*, I. M. 1:4, 5. *tompt ær teghs m.* (cfr. UplL.), I. B. 40:pr. Cfr. *Fapur*, *Gupmopir*. *

Moþor lös, adj. moderlös: matre orbus. II. Æ. ind. not. 5o.

Mungats mæn, m. pl. (a *mungat*, vide VGL.) män som äro eller varit tillstädes vid ett gästabad; förekommer här om brölloppsgäster: viri in convivio quodam praesentes; hic occurrit de convivis nuptialibus. *m. ær bruþlöþ drukko*, II. Æ. 4.

Mykil (mykin), adj. stor, mycken: magnus. II. Æ. 9: 2; B. 10. *mykit (möket)*, II. Æ. 20: 1.), n. absolute, mycket: multum. *sva m.*, tantum. I. B. 13: pr; 36. &c. Cfr. *lom myket*. *

Myrþa (part. pass. f. *myrd*), v. a. mörda: occulte interficere. I. M. 3: 4. coll. §. 2. * (*morþa*)

Mæla, v. a. 1) säga: dicere. *sum fyrra ær mælt*, I. B. 45: 1; Þg. 1: 1. Cfr. *Um mæla*. 2) lofva, utfästa: promittere, spondere. II. Æ. 9: pr. *4

Mæli, n. tal: sermo. Vide *For-*, *Til mæli*. *4

Mællum (millum, mellan, millan), præp. cum gen. acc. v. dat. emellan: inter. *m. lars ok bogh*, I. B. 48: 2. *bya m. v. byamillum*, vide *Byr 1. landa m.*, vide *Land 2. bolstaþ m.*, II. B. ind. 13. *m. þingariþi*, I. Þg. 1: 1. *þingariþum m.*, I. Þg. 13: pr. *karinu m.*, I. Þg. 17: 2. *þes a m.*, I. B. 44: pr. *þessa* (pro *þæs a*) *m.*, I. Kr. 5: 4. *lata m.* (sc. *sunnodagha*) *sva langt* &c. II. Kr. 24: 3. *þera m.*, I. M. 18: &c. *sina m.*, I. M. 1: 8. *

Mæn, conj. medan: dum. *atte m.* (sc. *han*) *matte*, II. J. 1. Cfr. *Mæþan*. *

Mærdri (mærdri; miærdri, miærdri), m. (vide ÖGL.) I. B. 26; II. B. 16: pr. *4 (*miærdri*)

Mærkia, v. a. märka: signare. Vide *Af mærkia*. *4

Mæssa, f. 1) i. q. *sialomæssa*. II. Kr. 7: pr. not. 3. Cfr. *Sialomæssa*. 2) högtid: festum. Vide *Botulfs-*, *Katri-*

na-, *Kyndil-*, *Mario-*, *Mikials-*, *Olafs-*, *Valborgha-*, *Ylians mæssa*; *Hælguna-*, *Kirkiumæssu dagher*. *

Mæt, n. 1) värdering: aestimatio. *mæþ samu mætum*, secundum eandem aestimationem. I. G. 5. 2) (vide UpLL) *næmpnas til mæts*, d. ä. till förrättande af utmätning: nominari ad talem aestimationem faciendam. I. Þg. 5: 3. *3

Mæta (impf. pl. 3 pers. *mato*), v. a. 1) värdera: aestimare, taxare. I. B. 44: 2; 49: 1; II. B. 5: 2. *m. sælapi, svin*, I. B. 36, 48: pr; II. B. 7: pr. *m. skapa v. spiæl*, I. B. 38: 1, 2; 39: pr, 6. *m. spiælbötir*, I. B. 39: 1. *m. akomur mans*, II. M. 21: pr. *m. manna mællum*, I. B. 24. 2) (vide ÖGL. sub 2.) I. Þg. 5: pr, 1. *m. fore manni til enne mark*, II. Þg. 23: 1. *iord varþer mætin undir kunung æller malsæghanda*, I. Þg. 5: 5. *i mætnum markum*, vide *Mark*. * (*miæta*)

Mætansmæn, m. pl. 1) mätismän, värderingsmän: aestimatores. II. B. 5: 2. *m. mæta v. matu*, I. B. 38: 1; 39: pr; 44: 2; 48: pr; II. B. 5: 2. *æptir -manna orþum*, II. B. 5: 2. *mæþ -manna eþe*, II. B. 12: 1. 2) (vide UpLL. v. *mætsmæn* sub 2.) I. Þg. 5: 1, 3. *æptir -manna vitnum*, ibid. §. 1. Cfr. *Mætsmæn*. *2 (*miætans mæn*)

Mætsmæn, m. pl. 1) i. q. *mætansmæn 1*. *m. mæta*, I. B. 49: 1. *mæþ -manna eþe*, II. B. 12: 1. not. 72. *æptir (tvæggia) -manna orþum*, II. B. 6: pr, 4. 2) i. q. *mætansmæn 2*. I. Þg. 5: 1. *4 (*miætansmæn*)

Mæþ, meþ, præp. c. dat. v. acc. 1) med: cum, per (cfr. ÖGL.). *m. sina naþa* (rectius: *sinum naþum*), I. Kr. 1. 2) jämte, tillika med: una cum. *sværia m. manni*, I. M. 22. *höfþa m. ætinni*, I. M. 10. *m. frændum*, i deras närvaro: praesentibus cognatis. II. Æ. 8: 1. *vitna m. manni*, vide *Vitna. gud varþi*

m. us, I. Kr. 1. Cfr. *Þær*. 3) hos: apud *m. manni*, I. B. 51: pr; Þg. 7: 2. *inne m. sik v. hæne*, II. Æ. 12: 2, 4. *kema m. sik*, II. M. 24: 7. 4) jämlikt, enligt: *convenienter, secundum m. laghum, m. lagh ok lands ræt*, vide *Lagh 1*. 5) adverbialiter, derjämte, tillika: *praeterea, simul. ok m. þrea marker*, II. M. 1: pr, 2; 24: 8. *

Mæþan, conj. 1) medan: dum. I. M. 20: pr; Þg. 2: pr; 7: 2. &c. *æ m.*, vide *Æ*. 2) då: cum. II. M. 24: pr. — Cfr. *Mæn*. *

Mæþ fylgd, f. i. q. *hemsfylgia 2*. II. Æ. 9: pr. *3

Mæþul garþer, m. mellangärdsgård; så kallas gårdsgård emellan åker och nyodling: *saepes media v. interiacens*; ita appellatur *saepes inter agrum et novale*.)(*vreta garþer*, I. B. 40: 1.

Mö (pl. *möiar*), f. *mö*: *virgo*. I. G. 11: 1; II. Æ. 11: pr. *vari slik lagh um ænkiu sum um mö*, d. ä. *mö* som låtit lägga sig och fått barn: *de virgine stuprata quae partum edidit*. I. G. 8. *4

Möbarn, n. flickobarn: *puellula, filia*. I. Kr. 6: pr; M. 3: 6; II. Æ. 18: 3.

Möta, v. a. *möta*: *obviam venire*. *fyrsta mot þær han mötir*, I. Þj. 16: pr; II. M. 25: 5. *mötas*, dep. *sibi invicem obviam venire*. *mötas a enu þingi þiufnaþer ok saramal*, d. ä. om två personer komma till tinget, af hvilka den ene anklagar den andre för stöld, och denne tilltalar den förre för saramål: *si ad conventum iudiciale veniant duo homines, quorum alter alterum furti accusat, ab ipso vero de vulnere ratione reconvenitur*. I. Þj. 4; II. M. 26: 18. *

Möþerni, n. 1) moderne (slägt): *maternum genus*.)(*þæþerni*, vide *Fæþerni 1*. *möþernis frændir, faþor m., moþor m.*, vide *Fæþerni 1*. 2) modernearf: *hereditas a matre relicta*; a)

i allmänhet: *generatim*.)(*þæþerni*, vide *Fæþerni 2 a. b*) i synnerhet modernejord: *speciatim fundus maternus*.)(*þæþerni*, vide *Fæþerni 2 b*.)(*þæþernis iord*, I. Þg. 5: 5. *

N.

Nagranni, m. (vide UpLL.) *-nar*)(*grannar*, I. Kr. 6: 2; B. 45: 1; G. 5; II. M. 24: 6, 7; 26: 1. *4

Nam, n. (vide VGL.) II. M. ind. 25; Kg. 7: 6. *lagha n.*, II. M. 25: 12. Cfr. *Ræt namis*. *

Nama tækt, f. (olofligt) tagande af *nam*, sjelfpantning: *pignoris nam dicti captura (illicita)*. II. M. 20.

Namn, n. *namn*: *nomen*. I. Kr. 4: pr; 6: 1. *maþer æller kuna þær þæt n. ær givit*, nemligen beskyllningen för hor: *vir vel femina qui vel quae adulterii crimine est notatus v. notata*. I. Kr. 9: 5. *4

Nappa, v. a. *nappa*, rycka: *vellere*. I. Þj. 2: 1; II. M. 26: 11. *3

Nar, adv. *när*: *quando*. II. Þg. ind. 2; Kr. 3. not. 49; Þg. 2. n. 5. *

Nat, f. 1) *natt*: *nox*. Vide *Sumar-, Vinternat*. 2) *dygn*: *dies civilis, dies cum nocte*. I. Kr. 3: 1; 4: 2; M. 3: 3; 22; B. 26, 28, 33: 1; II. Kg. 7: 5. &c. *fuþhærtan nata dagher*, vide *Dagher 2. nat ok iamlange*, vide *Iamlange. natar tak* &c., vide *Tak*. *

Napa kona, f. i. q. *miskunna kona*. (vide UpLL.) *vare n. systkana sinna ok æi skiftes kona*, II. Æ. 6: 4.

Napir, f. pl. *nåd*: *gratia, misericordia*. *gud mæþ sina napa (rectius: sinum napum)*, I. Kr. 1. *4

Neka, v. a. *neka*: *negare*. I. Þj. 13; II. Kr. 5: 4. not. 29; 26: pr; Æ. 12: 2. &c. *faþer nekar*, sc. *se esse patrem*. II. Æ. 18: 1. *3

Neta, v. a. (Isl. *neita*) i. q. *neka*. II. Kr. 5: 4.

Niu (*nyu*), num. nio: novem. I. Kr. 3: 1; 5: 3; 9: pr. &c. *

Niþ, f. slägt: cognatio. *þæn sum niþum ær næster* &c., vide *Kunder*. *3

Niþ, n.? nedan: luna decrescens. *baþi a ny ok niþum* (cfr. VGL.), I. B. 49: pr. *4 (*niþa*)

Niþan varþa, adv. nedantill: infra.)(*ovan varþa*, I. Kr. 3: pr.

Niþer, adv. ned: deorsum. *n. falla*, I. Kr. 5: 6; B. 40: 1. *riva garþ n.*, I. B. 40: 5. *garþer ær nybrutin n.*, I. B. 39: 1. *n. perperam pro viþer*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. not. 96. *syn svær bro n.*, d. ä. att bro skall byggas: inspectores iurant pontem esse struendum (cfr. ÖGL.). II. B. 23: 2. Cfr. *Koma 1*. *

Niþer fælla, v. a. 1) fälla ned: deicere. *fælli niþer minna væþ þa höghrum* (sc. *væþium*) *væþias*, d. ä. då högre vad erlägges, förfaller det mindre vad som förut blifvit erlagdt i samma sak i lägre instans: qui maioribus pignoribus (ex. c. duodecim marcarum) certant, ii remouent ulteriorem efficaciam certaminis, quod minoribus datis pignoribus (sex marcarum) antea in eadem caussa erat institutum. I. Þg. 3: 2. 2) lägga ned, försumma: depouere, negligere. *budkafla n.*)(*bæra*, I. Þg. 1: 1. *4

Niþer sætia, v. a. 1) sätta: ponere. *sæti niþer* (sc. *hus*),)(*taki up*, I. B. 19: 5. 2) pantsätta: oppignerare. *sæti niþer*)(*taki atter*, I. B. 14. *4

Niþiar arf, n. (vide UplL.) II. Æ. 12: pr. *3 (*niþar arf*)

Niþias, v. dep. åberopa och bevisa slägtskap: cognationem allegare et probare. *þa n. mæn til* (sc. *arfs*) cognationem cum mortuo probando, capiunt hereditatem (cfr. *byrþa sik til*, UplL. v. *byrþa*). II. Æ. 12: pr.

Niþri, adv. nere: in imo. *hava mærdra i vatnum n.*, I. B. 26. *n. liggia*, vide *Liggia 1*. *4

Nor, adv. åt norr: versus septemtrionem. I. B. 19: 2.

Norþan vart, adv. nordvart, mot norra sidan: versus septemtrionalem partem. I. B. 19: 1.

Nut (pl. *nytter*), f. nöt: nux. II. M. 26: 11. *4

Ny, n. ny, nymåne: novilunium. Vide *Niþ*. *4

Nybrutin, adj. nyligen bruten: recens perfractus. *garþer ær n. niþer*, I. B. 39: 1.

Nykel (pl. *nyklar*, *nöklar*), m. nyckel: clavis. I. Kr. 5: pr; II. M. 26: 9. *bæra nykla bondans*, II. M. 24: 8. *

Nyr, adj. ny: novus, recens. *nytt sar*, I. M. 20: pr. *nytt ok fornt*, I. B. 35: 2. *4

Nytia, v. a. åtnjuta, hafva nytta af: frui, utilitatem ex re capere. *n. ærvoþe sit*, II. B. 13: 1. *4

Nyu, vide *Niu*.

Næi, interj. nej: neutiquam. *sighia n. fore v. gen*, II. Æ. 18: pr; 20: 1. *æller n. fori*, vel defendito se iuramento negatorio. I. B. 18. *væri sik mæþ n. ok tolf manna eþe*, II. Æ. 5. * (*nei*)

Næma (*næmia*), v. a. 1) (vide VGL. et ÖGL.) I. Þg. 7: 1, 2; II. M. 25: 12. *n. hæst* &c. I. Þg. 7: pr, 1. *n. annan*, II. M. 25: 12. *n. ræt namis*, I. Þg. 7: pr. *nöþa ok n. til*, allitt. II. Kg. 7: 6. 2) (vide SML. sub 2.) Vide *Af næma*. *

Næmd (*næmpd*), f. 1) (vide VGL.) *domarin rafi n. at næmpna v. skal n. næmpna*, I. Eps. 6: 3; Þg. 3: 1; II. Kg. 6: 1. *næmnen þa n. baþe sæghia ia viþ*, II. Kr. 26: pr. (*toft mæn af hundare*) *raþe halve n. kvar þera*, II. Kr. 24: 5; B. 9: pr. *raþa n.*, II. Kg. 6: 1. *næmpna man i n.*, I. Þg. 5: 4; II. Kr. 26: pr. not. 61. *-dir ganga æller*

fram döma, II. Pg. 14: pr. not. 5. *n. raþi at fælla*, I. Eps. 6: 3. *væpla moti n.*, I. Pg. 3: 2. *alt* (pro *alz*) *lands n.*, *ibid. biltogs mans n.*, II. Kg. ind. not. 33. Saepe verbis *tolf mæn* notatur nemda; vide *Tolf*. Occurrunt tamen exempla nonnulla nemdae quattuor virorum, I. Kr. 9: 2; II. Kr. 24: 12, vel sex, II. Kr. 26: pr. Cfr. *Kunungs-*, *Sokna-*, *Syna næmpd.* 2) detta namn gifves äfven någon gång åt män, som nämnas till någon annan förrättning: hoc nomen nonnumquam datur viris ad aliam quandam rem gerendam nominatis. *þa skal til biskops fara n.* (af *sokninni*), I. Kr. 4: 2; II. Kr. 11: 1. Cfr. *Næmda man*. *

Næmda man (*nænsfa man*), m. 1) en till en viss förrättning utnämnd man: vir ad rem quandam gerendam nominatus (cfr. *Næmd* 2). *giora tolf-mæn til biskops at beþas præst*, I. Kr. 1. *þa agho-mæn þæt slita, at-manna skilum lita*, i. e. viri ad illam controversiam diiudicandam nominati. II. Pg. 14: 1. cfr. librum meum *Juridiska afhandlingar, 1 häft.* Ups. 1836, pag. 213. not. ***. 2) (vide *ÖGL*) *-mæn fiella eller skæra*, II. Kg. 6: 1. *

Næmne, n. nämmande, tillkännagifvande, utsaga: declaratio, enuntiatio. *æptir n. sino*, i. e. secundum id quod antea pronuntiavit de probatione a se adferenda (cfr. *Næmpna* 1). II. Pg. 9: pr. *4

Næmpna, *næmna* (*nænsna*, II. Kg. 6: 1.), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. *n. by ok bonda*, allitt., nominare eum qui deliquit et domicilium eius. I. Kr. 13. *n. skapaman v. sangaman v. þiuf sin*, I. M. 8; B. 35: 1; II. M. 24: 6; 28: pr; 30: 10. *n. fastar sina*, I. B. 3. *n. man til huvudsman, rapbanna; haldbæna, banaord*, I. M. 6; II. M.

9: 4. *n. annan til þiufs*, sc. alium quam eum, qui deprehensus est. I. Þj. 5: 1. *varþa næmder til skeno*, II. M. 24: pr. *n. þæn sum giorþi* (sc. *akomo*), I. M. 20: pr. *þæn ær næmder ær*, is qui accusatus est (de rapina). II. M. 25: 8. *n. man til eþa*, i. e. dicere eum iuramentum dedisse. I. Pg. 14. *þæn sum liusti* (sc. *rani*) *ok næmdi* (sc. eum qui commisit rapinam). I. Þj. 16: 3. *þusir ran ok-nir ængti*, i. e. non nominat eum qui rapinam commisit. *Ibid.* pr., quem locum Locc. vertit: "si rem raptam publicet, nec nominet quanta sit." *n. i samo þinge*, sc. offerre probationem a se adferendam, vel, ut infra exprimitur, *n. sik til vitsorþa*. II. Pg. 9: pr. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *n. (til) tolf mæn (af sokn v. þinge)*, II. M. 21: pr; J. 16: pr; B. 5: 1; Pg. 3. *tolf mæn ... -ne sæx mæn hvar þera, domara skolo þem n.*, II. J. 3: 3. *n. man i næmd*, vide *Næmd*. *syna-mæn til n.*, I. B. 40: pr; II. B. 12: pr. *i syn-nas*, I. Pg. 3: 1; II. B. 5: 1; 17: 3. *hvar sum i syn far ok ær æi næmder* (sc. *i syn*), II. B. 17: 4. *-nas til mæts*, I. Pg. 5: 3. 3) förordna, utsätta: constituere. *n. næmd*, vide *Næmd*. *syn (til) n.*, I. B. 38: pr; Pg. 3: 2; II. B. 17: 4. *n. þing hem til bonda*, I. Pg. 5: pr. *n. þing fore garþ mans*, II. Pg. ind. not. 14. *

Næmpning, f. nämmande, utnämning: nominatio. *malsæghande firi n. &c.*, d. ä. nämmande af nämnd: respectu habito nominationis nemdae. I. Pg. 11; II. Pg. 11.

Nær, adj. när: propinquus. *næster*, superl. *næstu lagþing*, i *næstu lagþingi*, innan þry lagþing þöm næstu, I. M. 22; Pg. 5: 5; II. J. 6. Cfr. *Kænder, lom nær*. *

Nær (*nærr*), adv. et præp. o. dat.

nära: prope. *n. ok færre*, I. B. 19: 3. *næst*, superl. þær *n.*, vide Þær. *n. solu* (cfr. ÖGL.), I. G. 13. *

Næsar, f. pl. (vide VGL.) I. M. 17: 4; II. M. 23: 3. *

Næsta, præp. c. dat. hos: apud. I. Kr. 10. *4

Næt, n. nät: rete. Vide *Vargha næt*. *4

Næver, n.? näfver: cortex betulæ. I. B. 23. *4

Nöt, n. nöt, oxen eller ko: bos.)(*hæster*, II. M. 25: 11. Cfr. *Gal-, Markar nöt*. *

Nöta (impf. *nöttt*), v. a. 1) bruka, förtära: uti, consumere. I. B. 1; Þj. 9; II. M. 30: 6; J. 1. Cfr. *Unötter*. 2) i q. *nytia. n. ærvopi sit*, I. B. 24. *

Nöpa, v. a. nödga: cogere. *n. ok næmia*, allitt. II. Kg. 7: 6. *4 (nöda)

O.

Obrigþer, adj. (vide UplL.) II. Kp. 7: pr. 2. *3

Odder (utder), m. udd: cuspis. *asker ok o.*, vide *Asker. synis ... o. við und* (cfr. UplL.), II. M. 11: 3. *3

Offer, n. (vide VGL.) I. Kr. 14. Cfr. *lamlanga offer*. *

Off kalda, v. a. olagligen qvarhålla (en annans egendom): illicite detinere (rem alienam). II. Æ. 12: 2. Cfr. UplL. v. *off kald*.

Offra, v. a. (vide VGL.) I. Kr. 3: 4. *

Of nala, præp. c. dat. (a. *na*, in compos. prope; cfr. ÖGL. v. *navist*, et UplL. v. *nagranni*; Isl. *naliga*, fere, propemodum) alltför nära: nimis prope. I. B. 21: pr.

Ofræls, ufræls, adj. (vide UplL.) *o. man v. kona*)(*fræls*, II. M. ind. not. 94; Æ. 10: 1; 12: 4. *ofrælsman, ofrælskona*, II. Æ. 17: pr. *4

Ofse (ofpse), m. (Isl. *ofsi*, 1) nimi-

etas, 2) aestus animi, violentia, BH.) olycksbändelse, tilläfsventyrs egentligen sådan som sker genom öfversvämning af vatten: casus infortunatus; proprie forsam vis inuidantis aquae. *elder æller o.*, allitt. (cfr. *offsinnis vatn æller elder*, UplL. V. 23: 1.), II. J. 15: 3. Locc. vertit: "procella"; Ih. vero (Gloss. v. *opse*) "vis hostilis."

Offsökia (part. pass. *offsotter*), v. a. (vide UplL.) *o. man*, II. Þg. 17: 2. *3

Oför, adj. (vide ÖGL.) II. B. 23: pr. *3

Oföri (öföri), n. oförmögenhet, odugligt eller obrukbart tillstånd: infirmitas, status inhabilis v. inutilis. *hæster biter annan til -ris*, I. B. 47, i. e. *sva at han ær æi för þola saþol æller sila*, II. B. 27: pr. *4

Ogilder, vide *Ugilder*.

Okemolt, adv. (vide ÖGL.) *o. skifta æller sælia*, II. J. 3: 1. *4

Ok, conj. 1) och: et. I. Kr. 1. &c. 2) ock, också: quoque. *ok skal husfru &c. I. Kr. 3: 6. ær ok &c. I. M. 27. (sa. böti) ok þrea marker, ok öre, ok þrea öra*, I. Kr. 4: 2; 6: 1; M. 13; B. 20: pr; 23; Þj. 1: 2. (sc. *hæti*) *ok (viþ) þrim markum*, I. B. 45: pr; II. Kr. 11: 1. *ok varder hani mans bani*, I. B. 46: pr. *æi ok*, nec. I. Kr. 8. *3

Okkar (n. *okkat*), pron. poss. dual. vår (bägges): noster (amborum). II. Æ. 10: 3. *3 (*okar*)

Oklutraper, adj. i q. *uklandaper*, q. vide. *4

Olafsmæssa, f. (vide ÖGL.) *-so af-ton*, dies XXVIII Iulii. II. Þg. 24: pr. *4

Olagha, adj. indecl. olaglig: illegitimus, iuri contrarius. II. Kr. 24: 5. *4

Olofandes, adv. olofvandes: non data venia. II. M. 26: 16. Cfr. *Oluvis*. *

Oluvis, adv. i q. *olofandes*. I. B. 23, 27, 43: 1.

Olyþna, f. olydnad: inobedientia, contumacia. II. Kr. 24: 9.

Olypno man, m. en man som är olydig och tredskas: vir inobsequens v. contumax. II. M. 25: 12.

Oläsin, adj. ej upplockad eller samlad: non collectus. *ax o.*, II. B. 8: 1. *4

Ombud, *ombud*, n. ombud: mandatarus. II. M. 25: 3. *fullt o.*, II. Kg. 7: 3. *sant o.*, II. Æ. 3. *4 (*umbud*)

Ombylia, v. a. i. q. *bylia*. o. ok *omhylia*, II. M. 6: 1.

Om egkn, f. (vide ÖGL))(*bolby*, II. Æ. 12: 1. *4 (*omægkn*)

Omfara, v. n. fara omkring, sprida sig: circumvehi, evolare. II. B. 24: 2.

Om koll, adv. (a *kolder*) omkull: re subversa. *kasta o.*, subvertere; vide *Kasta*.

Ondan, **Onde**, **Op**, vide *Undan*, *Undir*, *Up*.

Opbiupa, v. a. (vide UplL) II. J. 3: 2. *4 (*upbiupa*)

Op bæra, v. a. upbära, emottaga: accipere. II. Æ. 1: 1. not. 16; 7: pr. *4 (*upbæra*)

Op hogga, v. a. hugga bort: excidere. *ek o.*, II. B. 14: 8. *4 (*up hogga*)

Op kasta, v. a. c. dat. (vide UplL) *husum o.*, II. B. 2: 5. *4 (*upkasta*)

Opläsa, v. a. upläsa, öppna: reserare. II. M. 31: pr. *4 (*upläsa*)

Oppinbar, adj. uppenbar: manifestus. II. Pg. 9: 1. *3

Opsokn, f. hvad som blifvit för mycket utsökt eller för strängt dömdt: quod supra modum v. iniuste exactum est vel iusto severius iudicatum. *konunger ma atter bryta alla skroksokner ok alla -ner*, II. Pg. 19. *1 (*of-sokn*)

Opt, **opta**, adv. ofta: saepe. I. Kr. 9: pr; II. Kr. 24: 12. *öftarin*, compar. I. G. 7. *

Op taka, vide *Up taka*.

Oqvulder, adj. oklandrad, om hvilken ej anställes rättegång eller åtal:

de quo actio non instituitur. *vare sat ok -lt*, II. M. 25: 4. *4

Oqvæpins orþ, n. oqvädinsord: convicium. *vare varþ fore o.*, i. e. libera esto a nomine *horstakka*. II. Æ. 6: pr. *

Orf, *urf*, n. ? (vide UplL) *standa v. taka (bafi) arf ok o.*, allitt. I. Kr. 6: 1; G. 11: pr, 1; II. Æ. 11. *4 (*urf*)

Orka (*örka*), v. a. c. dat. v. acc. orka, förmå: posse (facere). o. *fasta*, *fastum*, *epi* &c. I. M. 20: pr; B. 4, 9: pr; 43: pr; 46: 2; II. M. 2: pr; Kp. 4, 9. *orkar þy*, sc. *tvem vitnum* &c. I. B. 45: 2. o. *ep ganga*, *man vipbinda*, II. M. 1: 2; 9: 3. &c. o. *ep gangit*, I. G. 8. *

Orþ, n. ord: verbum. *fara v. gripa til orþa*, I. Kr. 12; B. 4. Cfr. *Mætsmæn; Giptar-*, *Oqvæpins orþ*. *

Orþinga, adj. indecl. (vide ÖGL) *biþe þær til dagher ær o.* (cfr. ÖGL), II. Pg. 3. *2 (*urþinga*)

Orþiuva, adj. indecl. (vide VGL) *sværia sik o.*, I. B. 30; II. M. 27. Cfr. *Orþiuva*. * (*urþiuva*)

Orþlös, adj. som icke har något att säga, icke har någon talan: qui nihil dicere v. petere potest, cui ius agendi non competit. Vide *Eþlös*.

Osaker, adj. oskyldig, ej förvunnen till brott: insons, non convictus. II. Pg. 19. *2

Osander, adj. ej förvunnen till brott: non convictus. o. *at sak*, II. Kr. 24: 9. *2

Osar, adj. ej sårad: non vulneratus. II. M. 26: 18.

Osater, adj. oense: discors, inimicus: Vide *Sater*. *

Oska barn, n. (vide SML) o. *tu sun ok dotter*, II. Æ. 2: 1, ubi sermo est de nova nupta occisa. *4 (*uskabarn*)

Oskipter, adj. oskift, odelad: non divisus. I. B. 43: pr. *

Oskriptaper, adj. (vide ÖGL) II. Kr. 24: 4. *4

Oskurín, adj. (vide VGL. sub 2.)
II. B. 8: 1. *4 (*oskorin*)

Oskylder, uskylder, adj. oskyld: non cognatus. I. B. 12; G. 16: 1; II. J. 3: 1; 17. Cfr. *Uskyldar mæn.* *

Oskælika, uskælika, adv. utan skäl, olagligt: temere, illegitime. I. Kr. 9: 3; Þg. 1: 1. *4

Oslaghin, adj. (vide VGL.) II. B. 8: 1. *

Osökter, osotter, adj. (vide VGL. sub 1.) *at -tu*, I. B. 39: pr; II. B. 5: 2. *4

Otaken, adj. ej emottagen: non acceptus. *-ket vara*, se non accepisse pecuniam de qua agitur. II. Æ. 20: 1. *3

Ovan, præp. c. acc. ofvan: supra. *alhi þy sum han a o. iorþina*, I. Eþs. 6: pr. *

Ovanarper, adj. som har ovana, okynnig (om fäkreatur som flöjer): male moratus (de pecore saepes transsiliente. *komber -nat* (sc. *fæ*) *i akra* &c. I. B. 39: 3.

Ovanfal, n. i. q. *af fal.*)(*afal*, I. M. 26: pr.

Ovan varþa, adv. ofvantill: superne.)(*nipan varþa*, I. Kr. 3: pr. *4

Ovigþer (n. *ovict*), adj. (vide ÖGL) *-ct lik*, I. Kr. 4: 3; 5: 2; 6: 2. *föra barn* (sc. *funus infantis*) *till kirkiu -ct*, I. Kr. 6: 1. *

Ovili, m. motvilja: animus invitus v. repugnans. *at -lia mans*, alio invito. I. B. 29. *2

Ovormaghi (*ovormaghi*), m. (vide ÖGL) I. B. 7: pr; Þj. 9; Þg. 1: 1.)(*moghande*, II. Æ. 8: 1. *

Ovæþiaþer, adj. (vide UplL.) *at -þu*, I. Þj. 7. *4

Oþal, n. (vide VGL.) Vide *Alda oþal.* *3

Oþals maþer, m. (ab *oþal*, vide VGL.) jordegare: dominus fundi. *þa ær siuþer o.*, d. ä. den som har penningar må köpa jorden: qui crumenam, i. e.

pecuniam, habet, fundum emat. I. Þg. 5: 5.

Oþilfastar, oþals fastar, m. pl. i. q. *oþalköps fastar* (vide UplL.))(*væþfastar* v. *væþiafastar*, I. B. 14; II. J. 10: pr. Cfr. ÖGL. v. *oþal fæst.* *1 (*oþolfaster*)

Oþiuva, adj. indecl. i. q. *orþiuva*. II. M. 26: 18.

Oþrængder, adj. oträngd, otvungen: incoactus. *at -do mali*, nulla urgente necessitate. I. Þj. 14.

P.

Panter, m. pant: pignus. *væri vafa bot cæller p.* &c., mulcta ultro penditor, vel eius loco pignus dator. I. M. 22. *4

Pascha afton, m. påskafest: vigilia paschae. II. Þg. 24: pr. *1

Pascha dagher, m. påskdag: dies paschae. I. Kr. 3: 4, 6; II. Kr. 26: pr. *-gha reþskaper*, vide *Reþskaper.* *

Paschar, m. ? pl. påsk: festum paschae. I. B. 51: pr; II. Kr. 6: 5; Þg. 12: 1. *

Pighizdagher (*pighinz-* v. *pingizdagher*; in sing. II. Kr. 9; Þg. 24: pr.), m. pingstdag, pingst: dies v. festum pentecostes. II. Kr. 9; B. 23: 1; Þg. 12: 1; 24: pr. *-gha dagher*, II. Kr. 9. not. 5; 26: pr. * (*pingizdaghar*)

Pilgrims færd, f. pelegrimsfærd: peregrinatio sacra. I. Þg. 13: pr. *3

Profaster, proaster, m. kontraktsprost: praepositus territorialis. I. Kr. 15; II. Kr. 22: 1; 24: pr. *3

Præster (*præst* pro *præsts*, II. M. 24: 6.), m. 1) prest: sacerdos. *oþtir præst* (sc. *sins skrifta fapurs*) *vitnum*, II. M. 24: 6. *biskoper skal lata fara præst sin*, I. Kr. 4: 2; II. Kr. 11: 1. 2) kyrkoherde: curatus. I. Kr. 1. &c. *

Pund, n. pund: pondo. *standa v. vægha p. æller -ti mæra* &c. I. Kr.

5: 6; II. Kr. 5: 4. *p. mato*, II. Kg. 7: 2. *4

Puster, m. (vide UpIL) II. M. 20. *4

Pænningar, m. 1) pl (lös) egendom: bona (mobilia). *-gar ökias* v. *vaza manni*, I. G. 11: 5; II. Æ. 19: pr. 2) pl penningar: pecunia. I. Kr. 4: 2; B. 1, 16. &c. *mark -ga*, II. Kg. 7: 6; Þg. 23: 1. *öre -gu*, vide *Öre*. Cfr. *Lagh 2*, *Fæsti pænningar*. 3) (vide UpIL sub 3.) I. Kr. 3: 1; II. Kr. 6: 5. *svensker p.* (cfr. ÖGL h. v. sub 2), II. Kr. 9. *tiu &c. -gar*, I. Kr. 3: 4; B. 45: 5; II. Kr. 6: 6; 7: pr; B. 25: pr. Cfr. *Halfpænningar*. *

Q.

Qvala lös, adj. (vide UpIL) II. Þg. 12: 2. *3

Qvar, *qvær*, adj. qvar: reses, quietus. *standa q. a þingi*) (*ganga af þingi*, I. Þg. 9. *barn -rt læggia*, I. Kr. 6: 1. *havi -rt v. -rra*, hafve, behålle: habeto, retineto. I. B. 36; II. Æ. 12: 1. *halda -rt v. -rra*, vide *Halda 3*. *e mæþan -rt ær*, så länge någon finnes eller lefver (efter den som ärfves): quamdiu aliquis superstes est. II. Æ. 12: 3. Cfr. *Sitia*. *

Qvarstada, f. (vide UpIL) *mal ständer til* (forte legendum i) *-do* (cfr. UpIL), II. Þg. 8. *4 (*qværstada*)

Qvider, m. buk: venter. I. B. 46: pr. *2 (*kviper*)

Qvikker, adj. lefvande: vivus. I. Kr. 10.) (*döper*, I. Kr. 5: pr; 12; M. 4: 2; B. 38: 1; 44: 1; 49: pr; Þj. 3; II. M. 25: 2; J. 5: 1. *gælde qvikt gen döpu*, I. B. 50. *varþer kuna takin mæþ truldrom ... qvikt ok döt*, i. e. bestiolae vivae inanimatis rebus commixtae. I. Kr. 11. *

Qetktiond, f. qvicktionde: decimae pecorum. II. Kr. 6: 5. *

Qvindilmæssa, vide *Kyndilmæssa*.

Qvinna, *qvenna*, f. qvinna: femina.

I. M. 1: 4; II. Kr. 25; Æ. 10: 1; 12: 4; M. 10: 2; quibus locis h. v. in gen. pl. occurrit; in recc. codd. vero scribitur *qvinna* in nom. pl., II. Kr. 10: 1. not. 72; *-nunna*, gen. sing. defin. II. Kr. 24: 12. n. 90. *4

Qvæld, n. (Isl. *qvöld*, n.) qväll, af-ton: vespera. II. M. 20.

Qvælia, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) *q. man um offer &c.*, I. Kr. 9: 5; 14; II. M. 26: 1. 2) (vide ÖGL sub 2.) *q. iorþ*, II. J. 2: pr. *q. laghagærþ*, vide *Laghagærþ*. *q. þræl*, I. G. 4: 1. *q. annan kalla þræl ok þipborin vara*, II. Kp. 3. *q.*, absolute, I. B. 6: pr; 8: pr; 11; II. J. 2: pr. *q. ok klanda*, allitt. I. B. 12. *ække ma konungs lænsman þæt længer q.*, *æi* (sc. *skal*) *lænsmaþer vald hava þæt at q.*, II. M. 20, 21: pr. Cfr. *Oqvalder*. *

Qværn, f. qvarn: molina. I. B. 27; 45: 1. Cfr. *Fot qværn*. *

Qvæþa, v. a. säga: dicere. *q. ia viþ*, I. Þg. 3: 1; II. J. 7, 13: 1. Cfr. *la qvæþi*. *

R.

Ra, comm. råmärke: limes. I. B. 8: pr; 20: pr. *ra ok rör*, II. B. 18: 1. Cfr. *Bolstaps-*, *Sköt-*, *Tomta ra*. *4

Ran, n. 1) rån: rapina. I. B. 43: pr; Þj. 16: pr, 2-4; II. Kr. 24: 6; M. 25: 7, 8. Cfr. *Bos-*, *Hand-*, *Lik-*, *Sapol-*, *Slipa ran*. 2) den rånade saken: res rapta. II. M. 25: 5. *

Ransaku, v. a. (vide VGL) I. Þj. 7. *

Rar, adj. rå, fuktig: crudus, madidus. *ra ek*, d. ä. växande: quercus viva. II. B. 14: 8. *4

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: consilium, suasio. *mæþ frænda raþe*, *utan frænda r.*, I. G. 1, 3: pr, 2. 2) råd, rådsförsamling: senatus. *konungs r.*, II. M. 24: 4. *

Rapa (ampf. *ræþ*, sup. *rapit*), v. a. c. dat. 1) besluta sig till, företaga sig: *consilium capere, adgredi* (ad faciendum aliquid). *r. a sælo*, II. J. 1. *a ræþ karl at sælia*, I. B. 1. 2) råda öfver, disponera: *praeesse, in sua potestate tenere*. *bæra nykla ok r. lasum*, II. M. 24: 8. *raþi hustru föþu sinni*, I. G. 12; II. Æ. 10: 1. *fæþernis frændir skulu r. (sc. ovormagha) fæþerni*, I. B. 7: pr. *iord sum han kavir rapit fyrra*, d. ä. egt: *fundus qui antea eius fuit*. I. B. 9: 1. *utan han rapí iorþine fyrra*, nisi fundum, quem vendidisse dicitur heres, antea possederit. I. G. 13. 3) råda, hafva rätt att besluta i en sak: *ius rei decidendae habere*. *r. lighri*, vide *Lighri* 2. *r. skötra v. halvum by*, ius habere decidendi de situ limitis in angulo pagi ponendi, vel de dispositione dimidii pagi. I. B. 19: pr, 1. *raþi domarin næmd at næmpna ok næmd (sc. rapí) at fella*, I. Eps. 6: 3. *r. næmd*, vide *Næmd* 1. *raþe halve syn kvar þera* (cfr. *UplL*), II. J. 3: 3; B. 17: 3. *bolstaþsmæn rapin garþa syn*, d. ä. hålle synen: *inspectionem habento*. I. B. 38: pr. *r. skript mans*, vide *Skript*. *

Rapbani, m. (vide *VGL*) I. M. 6. (*haldbani*, II. M. ind. not. 80. *4

Rapbænd, f. ? (vide *VGL*) II. M. 9: 5. *1 (*raþsbænd*)

Rapstova, f. rådstufva: *curia (urbis)*. II. Pg. 12: 3. *3

Ren, adj. ren: *purus*. Vide *lom ren*. *1 (*rener*)

Rena gödning, f. i. q. *rena göþsl* (vide *SML*). I. B. 19: 1.

Rep (*repp*), n. rep: *funis*. I. Pg. 7: 1. *4

Resa, v. a. *resa, upresa: erigere*. *r. hovud æptir fotum*, I. Eps. 2: 2. *4

Repa, v. a. *tillreda: parare*. *r. brudfærd*, I. G. 2. — Cfr. *Afreþa sik*. *3

Repe, n. (vide *UplL* sub 1.) *gióra*

bæpe reþ (pro *reþe*) ok *roþ*, allät. (cfr. *UplL*) II. M. 23: 9. *4

Reþning, f. *reda, redogörelse: ratio* (*accepti et expensi*). II. Æ. 8: 2, nisi *rækning* legendum sit; cfr. not. 31. *ibid*.

Reþskaper, m. (vide *ÖGL*) *fa manni r.*, I. Kr. 4: pr; II. Kr. 11: pr. *paschadagha r.*, II. Kr. 3: 5. not. 41. *4

Reþuman, m. en man som hade att göra med tillredelserna till bröllopp, kock: *vir cui negotium apparandi convivii nuptialis mandatum erat, coquus*. I. G. 2.

Riddare, m. *riddare: eques auratus*. (*sven*, II. Pg. 14: pr. *4

Ringer, m. ring; förekommer här om den krets som bildades af den på tinget församlade folkhopen: *circulus; hic occurrit de circo, quem formavit turba hominum in iudicio congregata*. Vide *Ping*.

Ringa, v. a. *ringa: movere campanam*. *r.*, absolute, I. Kr. 5: pr, 6. *4

Rinna, v. n. 1) *spridas, utbreda sig* (om eld): *spargi, manare (de igne)*. I. B. 45: 1. 2) *rinna: fluere*. I. M. 20: pr. *

Rinnare, m. (vide *SML*) Vide *Gangare*. *4

Rishöfpe, m. (vide *VGL* et *UplL*) II. Æ. 16: 1. *

Riþ, f. (Isl. *rid* v. *hrid*) tid: *temporis spatium*. Vide *Pingariþ*.

Riða, v. n. et a. *rida: equitare*. I. Kr. 8; Eps. 2: 6. &c. *r. hæsti æller skiuti*, I. B. 29. *

Roa, v. a. *ro: remigare*. *r. skipi*, I. B. 28. *4

Romna aker, m. (a *rova*, gen. pl. *rofna* v. *romna*) rofland: *rapina ærta aker æller romna (sc. aker)*, II. M. 26: 11. *3 (*rofna aker*)

Romna ruða, f. i. q. *romna ryþia*. II. B. 13: pr.

Romna ryþia, f. (vide UpLL) II. B. 13: pr. not. 75. *3 (*rofna ryþia*)

Rompnasviþiur, f. pl. svedjande der man ämnar att så rofvor: ustio silvae ubi rapae serendae sunt. I. B. 45: 2.

Rova, f. rofva: rapa. I. Pj. 2: 2. *4

Roper, m. rodd: remigatio. *giora bape reþ ok roþ*, allitt. (cfr. UpLL) II. M. 25: 9. *3

Ruf, n. (vide ÖGL) Vide *Gæld*, *Köp*, *Leghu ruf*. *4

Ruþa, f. (vide UpLL) *ryþia gen r.* (cfr. UpLL v. *ryþia*), I. B. 10: 1. Cfr. *Romna ruþa*. *4

Rydning, f. (vide SML' sub 2.))(*aker*, I. B. 40: 1. *4 (*ryþning*)

Ryka (*rymka*), v. n. ryka: fumare. I. M. 20: pr. ubi tamen *rykandi* perperam scriptum est pro *riuþanda* (cfr. UpLL v. *riuþa*). Cfr. *Brander 1*. *3

Rykta, v. a. (vide ÖGL) Vide *Um rykta*. *2 (*röghta*)

Ryma, 1) v. a. a) göra rymlig: spatiosum reddere. *r. væghi ok broa*, I. B. 21: 1. b) flytta bort: remove. Vide *Af ryma*. 2) v. n. flytta: migrare. *r. nor, syþir* &c. I. B. 19: 2. *r. burt*, ibid. §. 3. Sed pro *rymer* legendum videtur *rinder* v. *ligger*, II. B. ind. not. 60. *4

Ryva (*riua*, sup. *rovet*), v. a. 1) rifva: scindere. *r. værn*, II. B. 9: pr. *r. garþ niþer*, I. B. 40: 5. *r. ra* v. *rör* (cfr. SML), I. B. 20: pr; II. B. 18: 1. *r. vægh*, *grindastap*, I. B. 21: pr; II. B. 1: pr. 2) uphäfva: rescindere. *r. bolagh*, I. B. 15; II. J. 16: 1. *have sialver eþ sin rovet*, II. Kr. 24: 7. *

Ryþia, f. i. q. *ruþa*. Vide *Romna ryþia*.

Ræffr, vide *Ræver*.

Rækkia, v. n. (vide UpLL) II. B. 1: pr. *4

Ræna, v. a. 1) råna, med våld taga: rapere, vi capere. *r. af andrum öre* &c. II. M. 25: 5. *r. gops fore man-*

ni, ibid. §. 9. *r. hæst u stalle*, ibid. §. 11. *r. bapi hövat ok klövat*, I. Pj. 16: 4. 2) röfva (person): spoliare. *r. lik*, I. Pj. 16: 2; II. M. 25: 7. *varþa rænter saþuls sins* &c. I. Pj. 16: 1; II. M. 25: 6. *varþa rænter af þingum sinum* &c. I. Pj. 16: pr, 1. *r. annan taks ok leþsnar*, vide *Leþsn*. *r. annan bol ok bygning*, i q. *gipta undan (andrum) iord*, ut idem mox infra exprimitur. I. B. 13: 1. coll. II. J. 15: 2. *

Ræpsa, v. a. räfsa: foenum pectine corradere. I. B. 22: 1. *4 (*ræfsa*)

Ræta, v. a. 1) uprätta, upresa: erigere. Vide *Up ræta*. 2) rätta: corrigere. *r. sik*, I. Pj. 9. 3) (vide VGL sub 1.) *r. op a man*, *r. til mans*, II. Kp. 13: 4. * (*rætta*)

Rætari, m. (vide VGL) II. Kp. 13: 4. *4 (*rættare*)

Ræter (*ræth* pro *ræt*), m. 1) rätt, lag: ius. Vide *Lands ræter*. 2) (vide ÖGL sub 2.) *ræt biuþa*, I. G. 15. *ræt giora*, I. Kr. 15; B. 39: pr; 49: 1; Pj. 7: pr; II. J. 13: 1. *ræt fa*, I. B. 22: pr. Cfr. *Fasta*-, *Lægþo ræter*. 3) (vide UpLL sub 3.) Vide *Hundaris*-, *Kunnungs*-, *Malsæghanda ræter*. 4) (vide UpLL sub 6.) *take þær þiuver ræt op*, II. M. 30: 5. *þiuþs ræter*, II. M. 26: 1. * (*rætter*)

Ræter, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. I. Kr. 1. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *ær ræt i vraum ok vrangt i miþio*, II. B. 12: 1. *r. tiund*, *apalbogher*, *ærvingi* &c. I. Kr. 3: 3; G. 11: 3; 16: pr. &c. * (*rætter*)

Rætlíka, adv. (vide VGL) I. Kr. 13: 2; II. B. 18: 1. *

Ræt namis, adv. rätteligen, lagligen: iuri convenienter. *næma r.*, I. Pj. 7: pr. Si posterior pars h. v. a *nam* deducenda sit (ut ex. c. *rætsöles a sol*, *halfgærþis a garþer*), Isl. *rættuæmr* ("iuri suo insistens", Ver. "muletabilis,

seu qui de propria persona ius valet exsequi suum, contra quam pueri, vassalli, insani, uxores &c. sontes", Gudm. Andr. pag. 183. "culpabilis, sui iuris vindex", BH.) vix huc pertinet.

Ræver (*ræffr*), m. räf: vulpes. *løper svo staver sum r.*, d. ä. i krokar: limes, vulpis instar, cursum sinuat. II. B. 17: 1. *Locc.*, Ver. et Ih. *perperam credunt h. v. significare funem.* *3

Röker, m. (vide ÖGL) I. Kr. 3: pr., ubi tamen pro *rök* legendum videtur *lut v. þriþiung*. Cfr. *Tingher*. *4

Röker, m. rök: fumus. Vide *Bran-der 1.* *3

Rökia, v. a. (a *röker*, strues mergitum; Isl. *hreykia*, struere) lägga i hög: struere, in struem congerere. *r. saman* (*ax*), I. B. 22: 1.

Rör, n? (vide UpLL) *ra ok r.* (cfr. UpLL), II. B. 18: 1. *4

Röst, f. (proprie vox) talan: ius agendi. II. J. 2: pr. *4

S.

Sa, v. a. så, beså: seminare. II. J. 15: 3, 5. Utrum vero huc an ad inf. *sætia* referenda sit v. *saat*, quae occurrit loco obscuro ac ni fallor corrupto, I. B. 22: 2, incertum mihi videtur. *

Sak, f. 1) (vide ÖGL sub 1.) *s. hans ær lius* &c., i. e. delictum. II. M. 25: 2. *sander at s. sinni*, I. Kr. 9: 3. *andilíkar sakir*, II. Kr. 22: pr. not. 46. *höghre sak æller læghre*, II. Þg. 18: 2. *sum sakin ær högh til*, II. Þg. 12: 2. *aghi ængin* (forte legendum *ænga*) *s. at*, i. q. *vari saklös*. I. Þg. 8. *þóm* (acc.) *sökia æller* (dat.) *s. giva*, allitt. II. Þg. 24: 1. *giva andrum s.*, de civili caussa, I. B. 19: 2; II. B. 1: 2. *giva döpum s.*, II. M. 25: 2. *þæn sum sakin gifs*, II. M. 9: 4. *fa s. fori þæt*,

I. Kr. 13: 1. *böta s.*, I. B. 18. *fyrítighi* &c. *márka s.*, I. Kr. 11; M. 2, 12. &c. *s. ok sokn op giora*, vide *Sokn*. Cfr. *Biskops-*, *Vænslo sak*; *Asaka*. 2) böter: multa. I. Kr. 4: 2; M. 19; II. Kg. ind. not. 33, 34. *fyrítighi márka s.*, I. Þg. 12. Cfr. *Ensak*. 3) skäl, orsak: caussa, ratio. *utan s.*, sine iusta caussa. II. M. 26: 17. *

Saka æghande, *sakæghande*, m. i. q. *malsæghande*. *ræter s.*, II. Þg. ind. not. 6; cap. 14: pr.

Saker, adj. 1) saker, brøttslig: noxius. Vide *Osaker*. 2) skyldig till straff: poenae obnoxius. *s. at þrim markum*, I. B. 21: pr; Þj. 14; Þg. 1: pr. &c. *s.* (forte addendum *at*) *þrim markum*, II. Æ. 2: pr. *þæn saki*, i. q. *han sum sak ær given*, II. Þg. ind. not. 6. coll. cap. 14: pr. *

Saklös, adj. 1) (vide VGL sub 2.) I. Kr. 5: 2; 6: 2; 9: pr; B. 40: 1; 45: 1; Þg. 7: 1; II. Þg. 4. &c. *s. um fægæld*, II. Kr. 24: 4. *s. um agreþin*, I. B. 43: pr. *at -su*, I. B. 10: pr; B. 1: pr; 22: 1. 2) (vide UpLL sub 3.) I. B. 16, 19: 2; II. B. 1: 2. *site s.*) (*halde garþum oppe*, II. B. 17: 5. *

Saklöst, adv. (vide VGL) I. B. 22: 1; Þg. 7: 2. *

Sakæghande, vide *Saka æghande*.

Saköre, m. saköre, böter: pecunia multatitia. II. Kg. 7: 6. *4

Sala, f. försäljning: venditio. Vide *Gærsala*. *4

Sali, m. säljare: venditor. II. J. ind. not. 18. *4

Saluman, *sælu man*, m. säljare: venditor. I. B. 1, 5: 1; II. J. 1.

Samán (*sumán*, I. B. 34: 1; 39: 5. &c. *soman*, II. Kr. 5: 5; 6: 6. &c.), adv. *samán*: una, coniunctim. *vara* (*t. boska-pe*) *s.*, *byggia s.*, I. Kr. 3: 4; 7; M. 10; II. Kr. 6: 6; 10: 2; J. 13: 1. *höpas s.*,

I. B. 12. *allir s., alt s. hirpingia ok hiord &c., vide Alder 1. bapi s. værd ok legga, I. B. 34: 1. Cfr. Boa 1, De-la, Liva, Læsa. **

Saman binda, v. a. sammanbinda: connectere. æro (sc. coniuges) barnum -bunden (cfr. SML v. binda 1), II. J. 5: pr. *4

Saman koma (soman koma), v. n. (vide UpIL sub 1.) mæn koma (satir) saman, I. Eps. 7: pr; M. 18. þing ær -mit, I. Þg. 4. hion æro -min, II. Kr. 20: pr. tver bolstapi kuma saman, I. B. 39: 6. Cfr. Koma 1. *4

Saman læggia, soman læggia, v. a. sammanlægga: coniungere. (bolagh) s., societatem bonorum facere. I. B. 15; II. J. 16: 1, 2. *3

Sami, pron. samme: idem. sama vil-iande, I. M. 6. sliker s., slikt sama, vide Sliker. *

Samsyskaue, n. (vide ÖGL.) II. Æ. 19: pr. *4

Samvaria, f. sammanvaro, umgän-ge: commercium, conversatio. hava s. mæþ manni, II. Kr. 24: 1, nisi pro -rio legendum sit samvaro.

Sander (n. sand pro sant, I. Kr. 12.), adj. 1) sann: verus. vita v. slita hvar þera sannari haver, II. Kr. 24: 5; Þg. 14: 1. þe vita æi sannarin æn han sor, I. Þg. 15: pr. Cfr. Agreper, Asyn 2, Forfall, Malsæghande, Ombuþ, Ær-vingi. 2) genom vitnen öfvertygad om brott, eller gripen å bar gerning: criminis testibus convictus, vel in facinore deprehensus. vari san at sak sinni, i. e. convicti esse censentor. I. Kr. 9: 3. ær han s. at. gærþ sinne, II. Kr. 23. var-þer man s. at, I. Kr. 15. ær s. at, I. M. 6; B. 20: pr; 40: 5; 49: 1; Þj. 2: 1; II. Kr. 24: 12, 13. ær s. fore, II. Kr. 24: 10. ær s. at)(ær æi bar ok ata-kin, I. B. 39: 4. ær æi s. at)(ær bar

ok atakin, I. Kr. 10; Þj. 2: pr; II. B. 5: 4. ær æi s. at væri &c. I. Kr. 9: pr; 10, 15; M. 6; B. 39: 5; 40: 5; 45: pr, 1, 2; 49: 1; Þj. 1: 1, 2; 2: pr, 1; 16: 4; II. Kr. 24: 10, 12; 25; M. 24: 8; B. 5: 4; 25: pr; 28: pr. æro æi san fore (sak) væri &c. II. Kr. 24: 12; Æ. 5; M. 10: 3. ær æi s. at standi vitsord firi hanum, I. B. 48: 1. ær æi s. at þa ær þæn man til (adde vitsorþa) komin, I. Þj. 1: 2. æt s. ok atakin, I. B. 40: 4; 45: 4; 48: 1. ær æi s. ok atakin (mæþ) væri sik &c. I. Kr. 11; M. 9; B. 48: 2. ær æi s. ok ata-kin standi vitsord fori hanum, I. B. 27. Cfr. Osander. *

Sanghus, n. chor (i en kyrka): locus cantorum in aede sacra, pars aedis sacrae altari proxima. Inde

Sanghus dyr, n. pl. chordörr: porta qua introitur in partem aedis sacrae altari proximam. I. Kr. 7.

Sanna, v. a. (vide UpIL) s. ok vit-na, I. Þj. 16: 4. s. bapir et, II. M. 20. hvem ær þæsse tolf sanna, den hvars påstående de besanna, den som de hålla med: cui hi suffragantur. II. J. 3: 3. *4

Sannind, f. sanning: veritas. s. sku-þa, I. Eps. 6: 3; II. Þg. 19. *

Sanninda man, m. (vide VGL.) II. Þg. 18: 4. *

Sar, n. sår: vulnus. þre marker &c. at sarum, vide At 2. hogga annun v. hoggin fullum sarum, vide Hogga 3. Cfr. Hovud-, Hulsar; Fullsære. *

Sar, adj. sårad: vulneratus. varþa s., II. M. 10: pr. giora man saran, II. M. 18: rubr. not. 36. s. gior, I. Eps. 2: 3; M. 22; II. M. 24: 8. sva saran sum osaran, så väl sedan han blef sårad som förut: tam vulneratum quam antequam vulneraretur. II. M. 26: 18. Cfr. Osar. *

Sarabötir, f. pl. såraböter: mulcta vulnerationis. I. M. 17: pr. *

Saramal, n. sår; sårande, hvarom åtal vid domstol sker: vulnus, vulneratio, de qua in iudicio agitur. *s...* þe varu gior, I. Pg. 16. *mötas þiufnaþer ok s.*, vide *Möta*. i *allum -lum ok akomum*, I. M. 18. *vilsord um s.*, I. M. 27. *s.* (*læstes bot* &c., i. e. mulcta vulnerationis. II. M. 24: 8. *3

Sargha; v. a. sára: vulnerare. I. M. 15; II. M. 21: 3; 24: 8. *

Sarpole, m. (vide ÖGL) II. M. 21: pr, 1. *2

Sat (dat. *sate* pro *satu*), f. försåt, bakhåll: insidiae. *sitia i s.*, II. M. 7: pr. *4

Sater, adj. (vide VGL) II. M. 20. *mæn koma satir saman*, I. Eps. 7: pr. *mæn littas satir ok skilias osatir*, I. M. 18. Cfr. *Osater*. *

Sapul, m. sadel: ephippium. I. Pj. 16: 1; II. M. 25: 6. *4

Sapolran, n. rån af sadel eller andra saker som en ridande förer med sig: raptio ephippii aliarumve rerum quas secum fert homo equitans. II. M. 25: 6.

Sea (impf. pl. 1. pers. *saghom*), v. a. 1) se: videre. II. M. 21: pr; B. 5: 1. *lati sea ep sin ok vitne sin*, visa dem som skola svärja såsom edgårdsmän eller vitnen: exhibeto eos qui iurabunt. II. Pg. 3. *s. ep* (cfr. VGL), II. M. 5: 1. *see siælver til lagha sinna*, ipse accipito iuramentum ab adversario suo dandum. I. Pg. 11. Cfr. *Asea*. 2) syna; besigtiga: inspectare. *syna ok s.*, allitt. II. B. 5: 1. *

Sent, adv. sent: sero. *senstum*, superl. I. Kr. 5: pr; B. 40: 3. *senast*, II. Æ. 13: pr. *4

Sial, f. själ: animus. Vide *Giva* 2. *

Sialagift, *sialogift*, f. 1) (vide UplL. sub 1.) *full s.*, II. Kr. 7: pr; 11: 1, 2. not. 52. 2) (vide UplL. sub 2.) II. Kr. 13: rubr. *4

Sialfsins, *siælfsins*, pron. indecl. pro *sialfs sins* (vide *Sialver*). I. M. 3: 1; Pg. 17: 3; II. Kr. 6: 7; M. 11: 1; B. 15: 3. *

Sialfsvald, n. rättighet att efter eget godtfinnande göra något: liberum arbitrium, ius agendi pro suo libitu. *hævi (þær) s. a*, II. Kr. 7: pr. nott. 8, 9; J. 15: 3.

Sialomæssa; f. (vide VGL) II. Kr. ind. 7. * (*sialamessa*)

Sialvasæt, *siælvasæt*, f. enskild förlikning: privata compositio v. reconciliatio. I. M. 16; II. M. 20.

Sialver, pron. sjelf: ipse. *sialf kun þriþi*, I. Kr. 12. *sialfs hans*, hans egen: eius ipsius. II. Kp. 7: 1. *sialfs sins*, sin egen: suus ipsius. II. J. 15: 13. *sialf* (pro *sialfs*) *sins*, I. B. 19: 3; II. B. 1: pr; 2: pr. cfr. *Sialfsins*. * (*siælver*)

Sighia (*sægghia*; impf. *saghe* pro *saghþe*, II. Kr. 11: 2. part. pass. *saghaþer*, n. *saghat*, I. B. 45: 4; II. M. 24: 4.), v. a. säga: dicere. *s. (lænsmanni) til epa* (cfr. *til lagha s.*; UplL.), I. Pg. 13. *af borghan -ias*, i. q. *s. sik*, I. B. 18. Sed *sighir* perperam pro *þighir*; I. M. 20: 1. Cfr. *Afsighias*, *Til sighia*, *Up sæghia*. *

Sighla, v. n. segla: velificare, nave vehi. *bort s.*, II. Pg. 12: 2. *3

Signa, v. a. välsigna: benedicere (proprie utendo signo crucis). *-ape gud*, I. Kr. 1.

Sila fylning, f. i. q. *silafylli* (vide UplL.) *fylla v. fa manni s.*, I. B. 47; II. B. 27: pr. *4

Silfsmiþer, m. silfverarbetare: argentifex. II. M. 11: 2. *3

Sili, m. (vide UplL.) I. Pg. 7: 1. *4

Siliker, adj. likadan, slik: similis. *aliker ok s.*, II. B. 27: 1. *4 (*seliker*)

Sima, v. n. simma: natare. I. B. 39: 6.

Sin, n. gång: vicis. *at þy sinne*, den gången, då: tunc. II. Kp. 13: 3. *ezin* (pro et *sin*), *annat* (rectius *an-*

dru), *þriþia sinne*, I. G. 15. *ezinni* (pro et *sinni*, rectius *enu sinni*), *andru*, *þriþiu sinni*, I. G. 16: 1. *þriþia sinne*, II. Æ. 2: pr. *

Sin, pron. pers. rec. sig: sui. til *s.*, ad se. I. G. 3: 1. *sina* (pro *sin i*) *mællum*, I. M. 1: 8. dat. *sæ*, II. Kr. 6: 2. *sik*, I. G. 3: 1, 2. *

Sin, pron. poss. rec. sin: suus. *þæn sum sin* (sc. *frænda*) *havir latit*, I. M. 21. *söki ut sit*, *attergildi sins*, i. e. suam rem, suae rei. I. B. 22: pr. *ganga til sins*, rem suam recipere. I. B. 6: pr; G. 11: 2, 5. *

Sin, adv. vide *Sipan*.

Sior, m. sjö: lacus, mare. I. B. 43: 1; II. M. 26: 15. *4

Sitia, v. n. 1) *sitta*: sedere. *firi s.*, vide *Firi 12. við svar s.*, d. ä. svara: respondere. I. G. 1. *s. saklös*, vide *Saklös 2*. Cfr. *Forsata*, *-sæti*. 2) (vide ÖGL sub 2.) *s. hema*, II. Þg. 4. *s. i banni*, I. Kr. 15. *sat við þær* (sc. *iorþ*) *ok nötti*, I. B. 1; II. J. 1. *qvar s.* (vide UpIL sub b.) *s. qvarrir om halva hamno*, II. Kg. 7: 2. *qvarra mæþ* (sc. *skipvistum*) *s.*, II. Kg. ind. not. 34. *hvílikin qvar* (sc. *þær*) *om siter*, II. J. 3: 3. *atter s.*, i. q. *qvar s.* II. Kg. 7: 6. 3) *bo*: habitare. *qvar s. a gambum farvæghi*, I. B. 19: 3. *

Siugh, num. sju: septem. II. Kg. ind. rubr.; Kr. 5: 4; Æ. 18: 4. not. 48. *3 (*siu*)

Siunga, v. a. *sjunga*: canere. *-ge* (sc. *sialamæsson*) *þæn* (sc. *præster*) *æptir komber*, II. Kr. 7: pr. *3

Siunka, v. n. *sjunka* (i vatten): submergi (in aqua). I. G. 14. *þæt ma æi i eldi brinna ok æi i vatni s.*, d. ä. låntagaren kan ej fria sig från ersättningssskyldigheten med den invändningen, att den lånta saken omkommit i eld eller vatten: si commodatarius dicit rem commodatam incendio consum-

tam esse vel in aqua periisse; non ideo liberatur a rependendo pretio rei. I. B. 34: pr.

Siunæter, f. pl. sju dygn: septem dies. II. M. 24: 4. *4

Siuper, m. penningpung: marsupium. *man sælia ok i siup læggia*, allitt. II. Kp. 4. *þa ær s. opals maþer*, vide *Opals maþer*. *3

Sipan (*sin*, I. Þg. 5: 1), adv. 1) sedan: postea. I. Kr. 3: pr. &c. 2) vidare, ytterligare, åter: porro, vero. I. B. 51: pr; G. 9, 11: 1; 15; II. Kr. 24: 3, 8; Æ. 6: pr; M. 2: pr; 21: pr; 23: 5; J. 16: 1; Þg. 5, 9: pr. 3) conj. sedan: postquam. I. Kr. 1. &c. *

Skaf, ? (*skap*, M. L. GulapL. Landsl. 9. *skaff*, Chr. IV Norske L. Landsl. 8.) bark af asp och vissa andra trädslag, hvilken, såsom bruket ännu är i Sveriges norrliga landskap, afdrages och nytjas till föda åt den smärre boskapen, prov. *skaf*, *skafvel*: cortex populi tremulae et aliarum quarundam arborum, quo, ut etiam nunc mos est in borealibus Sueciae partibus, pascuntur minora pecora. Inde

Skaf skogher, m. skog, hvaraf *skaf* tages, prov. *skafskog*: silva arborum, quarum cortice pascuntur pecora (cfr. *Skaf*). I. B. 23. STJERNHÖÖK (in praef. ad edit. Had.), quem secutus est Ver., intelligit h. v. de arboribus quarum cortex famis temporibus pani immiscetur; Had. de arboribus frondiferis quibus detrahitur philyra vel cortex; Locc. denique de silva glandaria.

Skal, n., (vide ÖGL) I. M. 26: 3. *4 (*skall*)

Skapa, v. a. c. dat. v. acc. skada: damnum inferre. I. B. 25. *þæt þa þæn* &c., d. ä. skadan blir hans, han skall ersätta den: damnum ille sentito v. rependito. I. B. 40: 3. *4

Skapa måper, m. (vide UpL.) *s. mans*, I. M. 8; II. M. 24: 6; 30: 10. *4

Skapi, m. skada: damnum. I. Kr. 5: 6; M. 17: pr. &c. *garper þær s. gik in ginum*, I. B. 40: pr. Cfr. *Broa skapi*. *

Skena, f. (vide VGL.) II. M. 24: pr.) (*fulsæri*, II. M. 21: pr. *4

Skiftes kona, f. qvinna, som är berättigad att skifta arf med sina syskon: femina cui ius competit hereditatis una cum fratribus et sororibus capiendae.) (*naðakona systkana sinna*, II. Æ. 6: 4.

Skila, f. afgörande, förordnande: decretum, scitum (cfr. ÖGL.) *laghman s.*, II. Pg. 19. *næmda manna s.*, vide *Næmda man 1*. Cfr. *Lagh skila*. *4

Skil fall, n. underlåtenhet att fria sig genom den så kallade granslaeden: defectus in dando iuramento *granzla eper* dicto, quo quisque vicinorum suspicionem furti a se avertere debet. I. Pj. 11. Ratio nominis ea videtur esse, quod isto iuramento discernitur an vicinorum aliquis commissi furti sit reus.

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. *skilias*, dep.) (*hittas*, I. M. 18. *-as at (um svar sin)*, I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 12. Cfr. *Atskilias*. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare, dissentire. *skil þem um*, I. Pj. 16: 4. 3) döma: iudicare. *laghmander a lagh s.*, *s. ræt landslagh*, II. Pg. 19. *æn þo at æi se lagh þæt* (adde *han*) *skildi*, I. Pg. 2: 1. *

Skilling, m. (vide UpL.) Vide *Lagha skilling*. *4

Skin, n. skinn: pellis. *vighra manna s.*, skinn, som i skatt erlades af alla vapenföra män: pelles, quae tributi nomine pendebantur ab omnibus armiferis viris (af *hvarium bugha*, HelsL. Kg. 7). I. Pg. 7: 2. Cfr. *Bæl*, *Lepungs skin*. *3

Skioldaper, adj. försedd med sköld:

scuto ornatus (cfr. UpL. v. *skiolder*). II. M. 10: 1; nisi, ut videtur, *skiolder* legendum sit.

Skip, n. skepp, fartyg: navis. I. B. 28; G. 14; II. M. 26: 16. *

Skipa bygning, f. byggnad eller reparation af skepp (till bruk i krigstider): exstructio v. reparatio navium (bellicarum). II. M. 25: 12.]

Skiplæghe, n. skeppslag; detta ord förekommer här endast i frågan om utskylderna till Konungen, hvarför det är sannolikt att det samma som annars kallades *hundare*, i Vestmanland i afseende på ledning och utskylder benämndes *skiplæghe*: societas navalis; h. v. hic tantum occurrit ubi de publicis vectigalibus agitur; quamobrem verisimile est idem quod alias appellabatur *hundare*, in Vestmannia respectu habito expeditionis navalis et tributorum publicorum nomen *skiplæghe* accepisse. *styremåper fore sino s.*, II. Kg. 7: 3. *fiorþonger af s.*, *halft s.*, *alt s.*, ibid. §. 2. Cfr. UpL. et SML. v. *skiplagh*.

Skipt, *skift*, f. (n. I. B. 6: pr., nisi pro *skipt* ibi legendum sit *skipti*) 1) skifte, byte: permutatio. I. B. 6; II. J. 3: 1. 2) skifte, delning: divisio. *s. alæggia*, II. B. 16: 2. *til s. bæra*, II. Æ. 7: pr. Cfr. *Bo-*, *Bröþra-*, *Byskipt*. *

Skipta, *skifta* (part. pass. *skipter*), v. a. c. dat. v. acc. 1) skifta, dela: dividere. *s. arf*, II. Æ. 16: pr; 20: 1. *s.*, absolute, I. Pj. 6; II. J. 16: 1, 3. *tre bröþir s. tvem bolstapum*, i. e. in dividenda hereditate accipiunt duo praedia, quorum utrique fratri unum cedit. I. B. 11. *broþir ... -ter víper han* (sc. *broþur*),) (*bröþir sum saman æru*, I. M. 10. *-ter skogher*, *skipt bro*, I. B. 43: pr; 44: 1; II. B. 23: pr. *utan skipt se*, nisi divisum sit. II. B. 8: 3. Cfr. *Lagh-*, *Oskipter*, *Præskipta*. 2) skifta, byta: permutando alienare v. ad-

quirere. *s. iord, egnum; hæstum*, I. B. 3, 6: pr; 12, 33: 1; 35: pr; II. J. 3: 1. *atter s.*, I. B. 33: 1. *s. æghu undir sik hem*, vide *Hem*. 3) omskifta, ändra: mutare. *s. taln*, I. Pg. 9. *

Skipti, n. 1) skifte, byte: permutatio. I. B. 3, 6. &c. 2) skifte, delning: divisio. Vide *Tvæ-, Præskipti*. *

Skipvist, f. (vide UplL.) II. Kg. 7: 1, 3; M. 20.)(*spannamali*, II. Kg. 7: 5. *4

Skiut, n. 1) sto: equa.)(*hæster*, I. B. 29, 33: 1; 34, 35: pr, 1; 36, 38: 1; 39: 4; 47, 48: 2; Pj. 1: 2; Pg. 7: pr, 1; II. Kp. 6, 7: pr. 2) (vide VGL.) II. Kp. 13: 4. *

Skiuta (*skytir pro skiutir*, I. Eps. 2: 6.), v. a. 1) skjuta, fösa: propellere, trudere. *þem* (sc. *sun æller dottor*) *fra sik snöþ s.*, II. Æ. 9: pr. Cfr. *Ut skiuta*. 2) skjuta (med spjut eller båge): telo v. arcu iaculari.)(*kasta*, I. M. 23. *s. ekorna, uxa, galt* &c. I. B. 44: pr; 48: 2; II. B. 28: pr. 3) hänskjuta: deferre. *s. til þings þæt v. at* &c. I. B. 1; II. J. 1. *s. op a tolf mæn*, II. Pg. 8. *

Skiuta bref, n. bref innehållande befallning om hästars anskaffande till skjutsning: litterae, quibus equos vectarios praestari iubetur. II. Kp. 13: 4. coll. §. 3.

Sko, m. sko: calceus. Vide *Skærpa*. *4 (*skor*)

Skogha brænna, f. skogseld: incendium silvae. I. B. 45: 2. *3

Skogher, m. skog: silva. I. Kr. 6: 1; M. 4: 1. &c. Cfr. *Bya-, Eki-, Hæghna skogher*. *

Skoli (*skuli*), m. (vide UplL.) hitta *s. sin*, I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *3 (*skuli*)

Skript, *skrift*, f. kyrkestraff: poena ecclesiastica. *biskoper rape s. hans v. hænna* v. *þera*, I. Kr. 10, 11; II. Kr. 23, 24: 12, 14. *taka s.* (cfr. ÖGL), II.

Kr. 24: 10. *bryta s. sina*, ibid. *inna s. sina*, I. Kr. 10. Cfr. *Lönskript*. *

Skripta, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) *s. man*, I. Kr. 4: pr; II. Kr. 11: pr. 2) (vide ÖGL sub 2.) Vide *Oskriptaper*. *

Skrifta brut, n. (vide UplL.) II. Kr. 12: 2. not. 67. *3

Skripta fapir, m. (vide SML.) I. M. 8, 11; II. M. 24: 6. *4

Skriftalös, adj. som ej aflagt bigt och undfått den heliga nattvarden: qui non confessus est peccata nec sacram coenam accepit. *döa s.*, I. Kr. 4: pr, 1.

Skriftaman, m. (vide UplL.) I. Pg. 17: 2. *3

Skroksokn, f. hvad som, på grund af falska berättelser och framställningar, blifvit orätt dömdt: quod per male narrata iniuste est iudicatum; vel, ut vertit Locc., "quod vitiose, perverse iudicatum, inquisitum, exactum aut executioni mandatum est." Vide *Opsokn*. Cfr. VGL. vv. *skruk, skroksak, skrokvitni*.

Skruper, m. (vide ÖGL.) Vide *Kirkju skruper*. *

Skuli, vide *Skoli*.

Skut, n. 1) skott: ictus teli. Vide *Arva skut*. 2) (vide VGL. sub 2.) Vide *Matskut*. * (*skot*)

Skupa, skoþa, v. a. 1) skåda, bese: spectare. I. Eps. 3: pr., ubi tamen pro *skuþat* legendum videtur *skærskutat*. 2) undersöka: inquirere. Vide *Sanmind*. *

Skyl, m. (vide UplL.) II. Kr. 6: pr. *4

Skyld, f. (för...) skull: (alicuius rei) caussa. *fore þranga s.*, II. J. 13: 1. *

Skyldar mæn, m. pl. skyldemän, släktningar: cognati. II. J. 17. not. 60. Cfr. *Uskyldar mæn*. *3 (*skyldaman*)

Skylder, adj. skyld, beslågadt: cognatus. II. J. 3: 1. *-dir mæn, -dar kunur*, I. Kr. 9: 1; G. 16: 1; II. J. 17. cfr. *Frændi. -dari*, I. Kr. 9: 2; II. Kr. 24: 12.

-daster, I Kr. 9: 2; G. 3: pr; 16: 1; II. Æ. 1: pr; 12: 5; 19: pr. Cfr. Oskylder, Uskyldar mæn. *

Skynia kuna, f. (a *skyn*, iudicium, arbitrium) en qvinna som i något afseende beror af andras godtfinnande: femina, cuius fortuna ab aliorum arbitrio pendet (cfr. UplL. v. *miskunna kona*). *dottir ær s. ok (æi addendum videtur) ærfa kona*, filia (si adsint fratres eorumve filii) aliorum arbitrio obnoxia est, non vero gaudet iure hereditario. I. G. 11: pr. cfr. *Napa kona*. Ita hic locus mihi videtur explicandus. Locc. autem, in *Lex. Iur.*, vertit v. s. "femina rerum curatrix"; in versione autem huius iuris codicis credit s. scriptum esse "mendose pro *kynia kona*, i. e. consanguinea femina." Ver. vertit: "hushållerska: mulier frugi"; Ih. denique: "femina ratione pollens."

Skyria, vocabulum, ni fallor, corruptum, cuius loco legendum videtur *spyr-ia*. I. B. 1. cfr. II. J. 1.

Skyrþ, f. (vide SML. sub 2.) s. a *klæpum*, II. Æ. 6: pr. *4

Skæl (*kiæla* pro *skiæla*, I. Þg. 14.), n. pl. 1) gränsmärke, råmärke: limes. Vide *Bolstaþa-*, *Bya skæl*. 2) skäl, bevis: ratio, documentum. *mæþ -lum*, I. Þg. 13: pr. *mæþ vitnum ok -lum*, II. J. 1. *mæþ bref ok s.*, I. G. 17. *mæþ fullum -lum*, I. Kr. 9: 3. *vitne ok full s.*, II. Kr. 25. *mæþ bref ok fullskæl*, II. M. 8. *þe tve* (sc. *mæn*) *sum han mæþ sik lepir til -la*, d. ä. till bevis eller vitnen angående edgången: quos secum habet ut de dato iuramento testentur. I. Þg. 14. Cfr. *lomskila*. 3) (vide UplL. sub 5.) *hava til fasta ok full s. v. fullskæl*, I. B. 11; II. J. 3: 1. *mæþ fastum ok fullum -lum*, I. B. 1; II. J. 1. *mæþ domum ok -lum*, II. B. 18: 1. *utan dom ok s.*, *dom ok s. til taka*, II. M. 25: 12; 26: 3. *hava fore*

sik dom ok full s., II. M. 25: 12. *haldi bondin up hat undi s. soknaris &c.*, d. ä. qvarhålle honom, på det att soknaren sedan må med honom vidare förfara: eum retineto traditoque exactori, qui videat quid porro cum eo sit faciendum. I. Þj. 15. *

Skælia mæper, m. skiljesman: arbi-ter. I. G. 5. *2 (*skila mæper*)

Skælika, adv. lagligen, rätteligen: legitime, recte. I. Þj. 13. Cfr. *Oskælika*. *3

Skæliker, adj. (vide VGL.) *-kir mæn*, I. M. 20: 1. *4

Skæppa, f. skäppa: modius. Vide *Biogskæppa*. *4

Skæpta, v. a. (vide ÖGL.) *skæpt vapn*, I. Þj. 12. *4

Skæra; v. a. skära: secare. s. *ur (manni) sum galti*, d. ä. snöpa: castrare. I. M. 7; II. M. 25: 3. *skurit klæþi*, I. Þj. 12. s. *ginum deld &c.*, i. e. metendo agrum transgredi iustos fines,) (*mis sla annars æng*, I. B. 22: 1. Cfr. *Up skæra*, *Oskurin*. *

Skæra, v. a. 1) rena: purgare. Vide *Uskæra*, *Kirkiu skærning*. 2) förklara oskyldig: insontem pronuntiare.) (*fæla*, II. Kg. 6: 1. *4

Skær dagher, m. i. q. *skærþorsdagher*. II. Kr. 26: pr. not. 52. *2

Skærpa, v. a. Rlämma: premere, urere. *sko -pti (karli) at foti*, "calceus arescens pedem ussit", ut vertit Ih., qui statuit v. s. proprie habere significationem arescendi, et a *skarper*, aridus, esse derivandam. Metaphora usitatissima, qua calceus pedem prems designat urgentem angustiam v. acerbitem, unicuique est cognita. I. B. 1; II. J. 1.

Skærþorsdagher, m. (vide VGL.) II. Kr. 26: pr. *4 (*skæra þorsdagher*)

Sköfla, v. a. (vide SML.) II. M. 24: 4. *4

Sköghia, v. a. (a. *skogher*) jaga: venari. I. B. 44: pr.

Skögning, f. jagt: venatio. I. B. 44: rubr. *3

Skötra (*skutra*), comm. (a. *sköt*, *angulus*; vide ÖGL.) i. q. *tomta ra*. I. B. 19: pr, 1.

Sla, v. a. 1) slå: ferire, percutere. *s. fapur sin* &c. I. M. 2. *s. man blan*, I. M. 14. *s. til blopvite*, vide *Blopvite*. *s. man i hæl v. til hælia*, vide *Hæl*. Cfr. *Fran slaghin*. 2) slå, sätta: ponere. *s. bændil um hals* (sc. *þiuv*), I. Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. 3) slå äng: pratum caedere. *s. a ængium*, I. B. 22: pr. Cfr. *Mis sla*, *Oslaghin*. *

Sliker (n. *slit* pro *slikt*, I. Kr. 4: pr.), adj. 1) slik, sådan: talis. *-kan* &c. *þe vilia v. han vil*, hvilken: quemcumque. I. Kr. 1, 4: pr; Þg. 3: 2; II. Kr. 11: pr; M. 9: 4; Þg. 4. 2) likadan: similis. *slik lagh*, I. G. 8. *slik samu lagh*, I. B. 23; II. Æ. 1: 3. *s. halver (by) sum halver* &c. I. B. 19: pr. *vari s. givin eper sum gangin* (cfr. UpLL), I. Þg. 14. *aliker ok s.*, II. B. 27: 1. nott. 100, 2. *Slikt*, n. absolute, lika mycket: tantumdem. II. Æ. 8: 1; 11: pr; J. 13: 1. *falli s. af mark sum mark*, I. Þg. 5: 6. *hæti vip v. böti s. sama*, II. B. 11: pr; 15: 3. *

Slind, f. sida, prov. *slind*: latus. II. B. 10.

Slita, v. a. afgöra: decidere. *s. mal*, I. Þg. 3: 1. *þæt s. hvar* &c. II. Þg. 14: 1. *fyr æn annur* (sc. *næmd*) *ær slitin*, i. e. antequam prior *nemda*, *causam* ad se delatam decidendo, officio suo perfuncta fuerit. I. Þg. 5: 4. *

Slipa ran (*slepa ran*), n. rán af slåde eller andra saker som en åkande förer med sig: raptio trahae aliarumve rerum quas secum fert homo qui traha vehitur. II. M. ind. not. 94; cap. 25: 6.

Slipi, m. slåde: traha. I. Þj. 16: 1; II. M. 25: 6. *3 (*slæpi*)

Slæppa, v. a. c. dat. släppa: dimittere, liberare. *s. bana*, *þiuv* (*sinum*), I. M. 5: pr; Þj. 5: pr; II. M. 26: 5. *eldi lösum s.*, I. B. 45: 1, 2. *

Smíþer, m. smed: faber (ferrarius &c.) Vide *Bolsmíþer*. *4

Smíþia, f. smedja: officina fabri (ferrarii &c.). II. M. 11: 2. *4

Snattan, f. snatteri: minus furtum. I. Þj. 1: pr. *2

Snæpa, v. a. snöpa: castrare. II. M. 25: 3. *4 (*snöpa*).

Snækia, f. krigsskepp: navis bellica. *kirkio bygning æller -kio* (sc. *bygning*), II. M. 25: 12. *4

Snæra, f. snara: laqueus. I. B. 44: 2.

Snöþer, adj. fattig: pauper. II. Æ. 9: pr. *4

So, f. so, sugga: porca. Vide *Aræk*.

Sokn (*sökn*), f. 1) socken: paroecia. *s. ok kirkia*, I. Kr. 4: 2. *innan -na*, II. Kr. 24: 3. *lysa*, *krævia* &c. (*at kirkiu*) *fri s.* (cfr. VGL), I. G. 3: 1; 15, 16: 1; II. Æ. 20: 1; M. 33: pr; J. 10: 1; B. 5: 1. *mæþ -ninna vitne*, d. ä. soknemännens: testibus paroeciae incolis. II. Kr. 24: 3. *s. ær víþer*, I. B. 38: pr. *af s. tolf mæn næmna*, II. J. 16: pr. 2) utsökning af böter: exactio mulctae. II. M. 24: 1. *krævia sarþola v. bipia bonda sak ok s. op giora*, d. ä. upmana honom att anställa åtal emot den som begått brott och därför bör böta: admonere aliquem de instituenda actione contra eum, a quo ob commissum delictum mulcta est pendenda. II. M. 21: pr; Þg. 23: 1. *þre marker at -ninne*, II. M. 25: 5 - 7. nott. 8, 13, 17, 20, 24, 28. Cfr. *A-*, *Op-*, *Skroksokn*. *

Soknamæn, m. pl. (vide VGL.) I. Kr. 5: 6; 9: 5; B. 3. &c. *

Sokna næmpd, f. (vide ÖGL.) I. Þg. 3: 2. *2

Soknari (gen. *-ris* pro *-ra*, I. Þj. 15.), m. (vide VGL.) I. M. 16; II. Kr.

24: 3.)(*husabyman*, I. Þj. 13. *kunungs s.*, I. M. 16. *3

Sol, f. sol: sol. I. Kr. 13: pr. *næst v. fiærmast solu*, vide *Fierre*. *4

Sola sæter, n. (vide ÖGL) II. Þg. 24: pr. *

Soldraghin, adj. anlagd i solskifte: dispositus ad regulam divisionis solaris dictæ (*solskipt*, vide UplL). *læggia by s.*, I. B. 19: 2.

Soman, vide *Saman*.

Sonnodagher, vide *Synnudagher*.

Sot, f. sjukdom: morbus. I. M. 11. Cfr. *Barn sot*. *

Spander, m. (vide ÖGL) *spanna* (gen. sing.) *sæþi*, I. Þg. 5: 5; cui loco si conforantur I. Kr. 3: 2; II. Kr. 2: pr., adparet *s. fuisse dimidiam tonnam (þyn)*. *fiura spanna sæd*, I. B. 45: 3. *halver s. korns*, II. B. 25: pr. Cfr. *Sæþa spander*. *4

Spanna mali, m. en utskyld i sæd, hvars belopp här ej finnes upgifvet: tributum frumentarium, de quo, quale in Vestmannia fuerit, non constat. II. Kg. 7: 5. *3

Spini, m. spene: mamma, uber. I. B. 31: pr; II. Kr. 25. *3

Spjut, n. spjut: hasta. I. B. 44: 1, ubi sermo est de hasta ferarum occidendarum caussa in silva posita. *4

Spjut falér, m. spjutjärn: spiculum, ferrum hastæ (cfr. *Faler*). II. M. 11: 3. *3 (*spiuts falér*)

Spiæl, *spiæld*, n. (vide ÖGL) I. B. 39: pr, 1, 6; 40: 3; II. B. 8: 2; 9: pr. Cfr. *Bo. spiall*, *Frændsæmis spiæld*. *

Spiælla bot, *spiæl bot*, f. ersättning för skada som fäkreatur gjort i annans åker eller äng: compensatio damni in alieno agro vel prato a pecore facti. I. B. 39: 1.

Sporgeald, n. enkla dråpsböter: simplex homicidii mulcta. I. M. 3: 1; II. M.

11: 1; 26: 17.)(*tveböte*, II. M. 10: pr, 2. *4

Spyria (*spiurs pro spyr*), v. a. 1) spørja, fråga: quaerere, interrogare. -*as* (dep.) *firi* (*um nokot mal*), fråga sig för: notitiam sibi quaerere circa rem aliquam faciendam. I. Kr. 7; B. 21: pr; Þg. 8. 2) spørja, få veta: comperire, resciscere. II. J. 1. Cfr. *Skyria*. *4

Stadder, adj. (vide ÖGL) *varþer præster a væghi ute s.*, om presten varit på vägen till den sjuke (fastän han ej hunnit fram): si sacerdos aegrotum visitaturus in viam se dederit (attamen eum vivum non sit adsecutus). I. Kr. 4: 1; II. Kr. 11: pr. not. 4. *

Stakaþer, adj. försedd med råmärken: limitibus (proprie palis terminalibus) distinctus. *s. ok stenaþer*, allitt. (cfr. *staki ok sten*, UplL v. *staki*), I. B. 8: 1.

Staki, m. stake: palus. Vide *Tioþer staki*. *4

Stallare, m. (vide ÖGL) *s. ok stekare*, allitt. I. Kr. 8; II. Kr. 3. *4

Staller, m. stall: equile. II. M. 25: 11. *3

Stamboi, m. (vide UplL) II. M. 25: 4. *3

Standa (præs. *star* pro *stander*, I. B. 18; Þg. 2: 1.), v. n. 1) stå: stare. *s. a stubba*, II. B. 14: 6. *þæn -der ær næmder ær*, d. ä. är tillstådes: adest. II. M. 24: pr. *s. öpin*, I. Kr. 5: 4; II. Kr. 11: 1; 18. *korn -der uti*, I. B. 22: 2. *firi s.*, vide *Firi* 12. -*di ok væri sik*, I. B. 39: 2. *a dulum (fore) s.*, vide *Dul*. Cfr. *Atter*, *Undir*, *Æftir standa*; *Forstanda sik*. 2) förblifva i samma skiek: in eodem statu permanere. *arf skal s. til nat ok iamlanga*, I. G. 17. *mal -der til qarstado*, vide *Qvarstada*. 3) gälla, vara beståndande: valere, ratum esse. *eþer*, *siælvasæt*, *skip ti -di*, I. Kr. 9: 6; M. 16; II. J. 3: pr, 1.

bolagh -der um nat ok iamlanga, I. B. 15. Cfr. *Laghstandin*. 4) gälla, egarum: valere, admitti. *-di (en) lagh forri þem*, I. Kr. 9: 1; Þj. 16: pr; II. Kr. 24: 12. *-di vitsord fori hanum*, vide *Vitsord*. *-di værnar ord fori bondanum*, I. M. 20: 2. *e skolo dul fore döpum s.*, II. M. 25: 2. *-di dul fore döps sak*, II. Þg. 9: 1. *þa skal siunatum fyr ... friþer s. &c.* II. M. 24: 4. *lagh hava -dit &c.* I. G. 11: pr. 5) be-ro, ankomma på: pendere (ab aliqua re). *s. a epe ok vitnum &c., u tolf manna vitnum, a þingsvitnum, a gran-na &c. vitnum*, I. Kr. 9: 2; B. 5: 1; 18, 36; G. 6; Þj. 13; Þg. 2: pr; 9, 10; II. Kr. 24: 12; B. 5: 1. *s. a fastum, tolf synamannum, epataka, taksmanne*, I. B. 6: pr; 21: 1; Þg. 13: pr; 14; II. M. 30: 9. *s. (op) a tolf mannum*, I. Þg. 2: 1; II. J. 2: pr; 13: 1; 16: 2; B. 17: 3; Þg. 18: 1. 6) inberäknas: computatione referri (ad summam aliquam). *-de þæt i botum*, II. M. 26: 4. 7) gå, begifva sig: ire, se conferre. *s. til præstins*, I. Kr. 6: 1. 8) v. a. rätta sig efter, lyda: obsequi, obedire. *s. domarans dom*, I. Þg. 2: 1; 5: pr. 9) v. a. väga, prov. stå: pendere, pondere aequare. *s. pund &c.* I. Kr. 5: 6; II. Kr. 5: 4. 10) v. a. vara berättigad till (arf): iure (hereditario) frui. *s. arf ok urf*, I. Kr. 6: 1. *

Stavaþer, adj. (a *staver*) i. q. *stakaþer*. *s. ok stenaþer*, allitt. II. B. 10. *Staver (staffr)*, m. (egentligen staf, stór: proprie scipio, palus) rāmärke: limes. *stavar æller stentar*, allitt. (cfr. UpIL. v. rör), II. B. 17: 4. *löper sva s. sum ræver*, vide *Ræver*. *3

Stuþer, m. ställe: locus. *læggiã burt af stad æghur v. eghn mans (ok i annan stad)*, I. B. 19: 6; II. J. 15: 8. *læggiã vægh af þem stad &c.* I. B. 21: pr; II. B. 1: pr. *hær stander mö i mans*

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V.

stad, i. e. pari iure hereditario frui-tur. II. Æ. 11: pr. Cfr. *Bol-*, *Bo-*, *Grinda-*, *Köp-*, *Þings stuþer*; *Annar stuþs*. *

Stekara hus, n. kök: culina. I. Kr. 2. *4

Stekari, m. kock: coquus. Vide *Stal-lari*. *4

Sten, m. sten: lapis. II. M. 6: 4. *föra stuk ok s.*, allitt., sc. ad exstruendam aedem sacram. I. Kr. 1. *ræta sten æl-ler stuk*, I. M. 26: 1. *stens maþer ok strandar*, vide *Strand*. *stavar æller stentar*, vide *Staver*. *fulli atter annan s.*, d. ä. qvarnsten: lapidem molarem. I. B. 45: 1. Cfr. *Tve-*, *Præstene*. *

Stenaþer, adj. (vide VGL.) Vide *Stakaþer*, *Stavaþer*. *1 (stender)

Stigha, v. n. stiga: gradi, scandere. *s. a v. af (hæsti v. bati)*, I. B. 29; II. M. 26: 16. *2

Stinga, v. a. stinga, sticka: pungere. *s. ut ögha a manni*, I. M. 17: 5; II. M. 23: 4. *maþer -ger handum viþer*, d. ä. sätter dit händerna och fastnar dervid: aliquis quasi iniectis manibus adhaeret rei litigiosae (cfr. Isl. *stinga nidr hendi*, manu tangere terram et in pedibus se sustinere, BH.). I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. cfr. *Hand*. *3

Stiupbarn, n. (vide VGL.) I. Þj. 9. *4

Stiupfaþir, m. stjuþfader: vitricus. I. Þj. 9. *2

Stiæla, v. a. stjåla: furari. I. Þj. 1. &c. *Scribitur stiæla*, II. M. 26: 2, 10-12, 16. &c. Cfr. *Firi stiæla*. *

Stokka, v. a. (vide VGL.) II. M. 26: 5. *

Stol, f. prestkappa: stola sacerdotalis. I. Kr. 4: 1. *3

Stolin, adj. bestulen: furto rebus suis orbatus. II. Kr. 5: pr. *3

Stova, *stuva*, f. (vide UpIL.) I. Kr.

2; II. M. 11: 1. X *hærbærghi*, I. B. 45: 5; II. B. 25: pr. Cfr. *Rap*, *Ölstuva*. *

Strand, f. strand: litus. *vari stens maþer ok -dar*, allitt., han skall föras till stranden och stenas: ad litus deducitor ibi lapidibus trucidandus. I. Kr. 11; Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. Veterem morem fuisse poenas capitis in litore exsequi, testatur M. L. Gulap. Þj. 2, ubi statuitur furem esse deducendum "af þingi i föru, enn umbodsmadr fái mann til at drepa hann." Ih. veritit: "lapidibus obruendus, et postea in profluentem abiiciendus; Ver. autem, verba *sten ok strand*, ut videtur, intelligens de lapidoso litore, citatis verbis indicari statuit suspendii poenam, in litore exsequendam.

Strænger, m. sträng, rep: restis. I. Kr. 5: pr., ubi *-gir* pro *stræng* scriptum esse videtur. *3

Stubbi, m. (vide VGL. v. *stumber*.) II. B. 14: 6. *4

Stukker, m. stock: truncus. Vide *Sten*, *Sænga stukker*. * (*stokker*)

Stuva, vide *Stova*.

Stuþ, f. (vide ÖGL. sub 2.) Vide *Brandstuþ*. * (*stoþ*)

Styre maþer, styriman, m. (vide UplL. et SML.) II. Kg. 7: 4; M. 25: 4. *s. fore sino skiplæghe*, II. Kg. 7: 3. *4

Styva, v. a. afskåra, stympa: amputare, mutilare. *varþer styft af hænnen næsar* &c. II. Æ. 6: pr. *stækkia æller s.*, allitt. I. B. 48: 1; II. B. 28: 2. *4

Stækkia, v. a. (vide ÖGL.) Vide *Styva*. *2

Stæla, vide *Stiæla*.

Stæmpna, v. a. 1) (vide UplL. sub 1.) *s. hem þing fore garþ mans*, II. Þg. 23: 1. 2) (vide UplL. sub 2.) *til þings s.*, I. Eps. 6: 3. *

Stæmpna, f. 1) sammankomst: conventus. Vide *Fæstninga stæmpna*. 2)

beståmd tid: constitutum tempus. Vide *Leghustæmna*. *

Stæmpnudagher, m. (vide VGL.) *-gh undir v. fore læggia*, I. B. 14; II. Kr. 7: pr. *s. ær uti*, I. B. 51: 2. *a -ghi*, I. B. 14; II. J. 10: pr. *

Stæmno mæn, m. pl. (vide ÖGL.) II. Æ. 9: pr., 2. *4

Stæniza, f. (vide UplL. et SML.) II. Æ. 10: pr. *4

Stænkia, v. a. stänka: spargere (liquorem). I. Kr. 6: 1.

Stænkil, m. (Isl. *stöckull*) stänkbörste: adspergillum. I. Kr. 6: 1.

Stæpi (gen. *-þia*), m. (Isl. *stedi*) städ: incus. II. Kp. 1: 1.

Sva, adv. 1) så: sic, ita. I. Kr. 6: 1. &c. *s. ok*, och äfven: et quoque. I. Kr. 3: 3. *s. döþan sum qvikkau*, *s. fatþker sum riker*, *s. saran sum osaran*, så väl: tam...quam. I. Þj. 3; Þg. 17: 4; II. M. 26: 18. *s. þræl sum frælsman*, I. Kr. 4: 1. *sva hans iord sum sina*, I. B. 13: 2. 2) sedan: postea. I. B. 22: 1. 3) så: tam. *s. gamal*, *længe*, *mykit* &c. I. M. 3: 5; B. 4, 9: pr; 13: pr. &c. 4) huru: quam. *s. langt ... s. langt*, I. B. 19: 2. *

Svar, n. 1) svar: responsum. Vide *Sitia* 1. 2) pl. (vide VGL.) I. Kr. 9: 1; II. Kr. 24: 3, 12. *vara v. koma til -ra*, II. Æ. 18: 2. *borgha manni til s.*, I. B. 18. *

Svara, v. a. c. dat. (vide VGL.) *s. manni*, II. Kr. 24: 3. *s. værkum sinum*, I. G. 3: 2. *s. tilmæli sinu v. sak sinni*, I. Þg. 4, 5: pr. *þy a klokkare s.*, II. Kr. 5: pr. *s.*, absolute, I. M. 20: 1; Þg. 5: pr. *s. firi man*, I. G. 3: 2. *

Svaralös, adj. fri från ansvar: a reatu v. poena immunis. *vari at -so*, i q. *vari saklös*. I. Þg. 2: pr.

Svaralösa, f. böter för tredska att svara inför rätta: mulcta ob contuma-

ciam eius, qui, ab alio citatus, non contestatur litem. I. Pg. 5: pr.

Svarandi, m. (vide VGL.))(*sökian-di*, I. Pg. 1: pr. *4

Sven, m. 1) gosse: puer. Vide *Svenbarn*. 2) tjenare: minister.)(*husbonde*, I. Pj. 15.)(*riddare* &c. II. Pg. 14: pr. *lænsmans s.*, I. Pg. 5: pr. *4

Svenbarn, n. gossebarn: puerulus, filius. I. Kr. 6: pr; M. 3: 6; II. Æ. 18: 3.

Svensker, adj. (vide VGL.) Vide *Pæninger 3*. *

Sufl, n. sofvel: obsonium. Vide *Lefsufl*. *4

Svina valder, m. svinavall: pascuum suarium. II. B. 2: 5. *4

Sviþiur, f. pl. (Isl. *svidiur*) svedjande: ustio silvae caeduae. Vide *Rompnasviþiur*.

Sum, 1) part. relat. som: qui, ubi &c. I. Kr. 1, 3: pr, 4. &c. *þa s.*, I. Kr. 13: pr. 2) omisso adv. *þa*, conj. då: quando, cum. I. Kr. 13: pr. *

Suman, vide *Saman*.

Suman kalla, *soman kalla*, v. a. sam-mankalla: convocare. I. Pg. 1: 1; II. M. 26: 1, 3. *4 (*saman kalla*)

Sumar nat, f. sommarnatt; så kallades natten till den 14:de April, då sommaren ansågs taga sin början: nox aestiva (prima); ita appellabatur nox diem XIV Aprilis antecedens, qua aestas incipere censebatur. *til -ta*, I. B. 44: pr. Cfr. *Vinternat*.

Sumartenunger, m. (vide ÖGL.) I. Pj. 1: 2; II. M. 26: 12. *3 (*sumar tenlunger*)

Sunabarn, n. sonbarn: nepos v. neptis ex filio. I. G. 11: pr; II. Æ. 11: pr. *3 (*sona barn*)

Sund, n. sund: fretum. Vide *Lep-sund*. *4

Sunder, *synder*, adv. (vide VGL.) *s. bryta*, II. B. ipd. 3. *skipta s. i þry*, I. Kr. 3: pr. *

Sundirkulla, adj. et m. (vide UpLL.) I. G. 11: 1; II. Æ. 11: pr. *s. broþir*, *systir*, *systirbarn*, *ibid*. *

Sværd, n. sværd: gladius. *ganga undir s. kunungs*, I. Kr. 15. *(*sværþ*)

Sværia (impf. *sor*, I. Pg. 15: pr; pl. 2 pers. *sorin*, I. B. 6: pr; part. pass. *sorin*; sup. *soret*, II. Pg. 13.), v. a. svärja: iurare. *eper ær sorin*, II. Kr. 24: 4; Pg. 13. *biltogha (lagþer ok) sorin*, II. Kg. 6: 3; J. 9. *syn svær bro niþer*, vide *Niþer. men s.*, I. B. 34: pr. *iak havir minna æn i sorin mik*, d. ä. med eder ed tilladen mig: quam vestro iuramento mihi addixistis. I. B. 6: pr. *s. sik orþiuva*, I. B. 30; II. M. 27. *mæþ sornum eþe*, II. Æ. 9: 1. not. 50. *s. til sins mæþ tvem vitnum ok siat-ver han þriþi*, II. M. 33: 2. *s. in til sins mæþ tvæggi manna vitnum*, II. Kp. 2: 1. *s. mæþ eþe tolf manna*, II. Kr. 24: 7. *s. mæþ tolf mannum*, II. Æ. 1: 1. *

Syn, f. 1) syn: visus. *havi þa æ s. vitni* (lege *vitni*), i. e. id quod testes viderunt habeto vim probandi; nisi pro *æ syn* legendum sit *a syn*. I. M. 20: pr. Cfr. *Asyn*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) II. B. 5: 1; 17: 4. *tolf manna s.*, I. B. 8: pr; 22: 2. *væþiu undir sanna v. tolf manna s.*, I. B. 6: pr; 8: pr. *s. at næmpna tolf mæn*, I. B. 38: pr. *næmpna tolf mæn i s. fara*, II. B. 5: 1. *raþe halve s. hvar þera*, II. B. 17: 3. *tolf mæn... raþe halve s. hvar þera*, II. J. 3: 3. *s. (til) næmpna*, I. Pg. 3: 2; II. B. 17: 4. *i s. næmpnas*, I. Pg. 3: 1; II. B. 5: 1; 17: 3. *i s. fara*, II. B. 17: 4. *i s. vara*, II. Pg. 18: 1. *s. komber til þings*, I. Pg. 3: 2. *s. fællir man v. fore manni*, I. B. 22: 2; Pg. 3: 2; II. B. 17: 3. *s. vær man*, I. B. 22: 2. *s. svær bro niþer*, vide *Niþer. hava syn til broa*, II. B. 23: 1. Exempla occurrunt inspectionis a tribus v. sex viris habendae: *þa ma-*

gho þri mæn i s. ganga, þa skolo sæx mæn i s. næmpnas, II. B. 5: 1. Cfr. *Broar-, Folklands-, Garþar-, Þiæla syn.* *4

Syna, v. a. 1) bese, åskåda: contueri. *synas*, *synas*, visa sig: videri, apparere. I. Kr. 9: 4; M. 5: 1; II. Kr. 25; M. 21: 1. 2) *syna*, besigtiga: inspectare. *lata s.* (sc. *akomur*), II. M. 21: pr. *manhælg h lysis ok synis*, II. M. ind. not. 89. *s. ok sea*, allitt. II. B. 5: 1. *

Synaman, m. syneman: inspector, unus ex iis, qui ad rem quandam inspectandam nominantur. I. B. 6: pr; 38: pr; 39: 1; II. M. 21: pr; B. 5: 1; 23: pr. *standi a tolf-mannum*, I. B. 21: 1. *vari a-manna epe*, II. B. 12: pr. *-mæn skulu þæt vita*, I. B. 40: pr. *-mæn til næmpna*, ibid. *s. far* (sc. *i syn*), II. B. 17: 4. *s. vær, fællir*, I. B. 40: pr; II. J. 3: 3. *-mæn gilda væp æller fælla*, II. B. 17: 3. *-mæn mæta*, I. B. 38: 2. *4

Syna næmd, f. nämnd, förordnad att hålla syn: nemda, ad rem inspectandam nominata. II. J. 3: 3. not. 82, ubi tamen *syna mæn* legendum esse videtur.

Synda, v. n. (vide VGL) I. Kr. 10. *1

Synia (part. pass. f. *sund*, n. et sup. *sunt*), v. a. vägra: negare, denegare. I. Þj. 13; II. Æ. 2: pr. *

Synnauvart, adv. sydvart, mot södra sidan: versus meridialem partem. I. B. 19: 1.

Synnudagher, sonnodagher, m. söndag: dies solis, I. Kr. 5: 6; 7, 15; B. 42; II. Kr. 24: 3, 9; 26: pr; Æ. 20: 1. *-gs hælg*, vide *Hælg 1.* * (*sunnudagher*)

Syrghia, v. a. försörja, hafva omsorg om: providere, curam pro aliquo gerere. *mænni uppi halda ok allu s.*, I. G. 16: 1.

Systir, f. syster: soror. Vide *Sundirkulla; Fapurs-, Frilla systir.* *

Systirdoctir, f. systerdotter: sororis filia. I. Kr. 9: pr. *1 (*systor dottir*)

Systkene, systkane, n. syskon: frater vel soror. II. Æ. 6: 4; 9: 1; 19: pr; J. 17. Cfr. *Samsyskane.* * (*syzkine*)

Systlungi, comm. sysling: matruelis. I. G. 11: 1. *4

Systor barn, systirbarn, n. systerbarn: sororis liberi. I. G. 11: pr, 1; II. Æ. 11. Cfr. *Sundirkulla.* *3

Sypir, adv. i söder: versus meridiem. I. B. 19: 2.

Sæ, vide pron. pers. *Sin.*

Sæd, sæþ, f. 1) utsäde: sementis. *tolf þynia v. fiura spanna s.* (cfr. SML. v. *sæpe*), I. Kr. 3: 2; B. 45: 3. 2) (vide SML. sub 2.) II. Kr. 6: 4; B. 9: pr. *

Sæla, f. försäljning: venditio. II. J. 1. *4 (*sala*)

Sælia (impf. *saldi, sælde*; sup. *sald* pro *salt*, I. B. 1.), v. a. 1) öfverlemna: tradere. *hand skal hændi s.*, vide *Hand.* Cfr. *Leghu sælia.* 2) sälja: vendere. *s. mæþ fastum ok fullum skælum*, I. B. 1; II. J. 1. Cfr. *Alsæla.* *

Sællabop, f. sädeslada: horreum quo conditur frumentum. *s. sum æi ligger fiura spanna sæd til*, I. B. 45: 3. An hoc nomen debeat mori frumentum trituratam cribrandi (antiq. *sælla*, Isl. *sællda*), quem in borealibus Sueciae partibus hodieque servant rustici, dubium mihi videtur. Manifestum tamen est h. v. non denotare "tuguria, quae in silvis construuntur, in eorum usum, qui procul a villis pecora pastum ducta curant", ut ab Ih. (Gloss. v. *sal*), pariter ac Had., explicatur. Ver. vertit: "fäboder: mapalia"; Loco vero: "taberna extra villam sita." Isl. *sæluhus*, diversorium in desertis exstructum, cum h. v. nihil commune habere videtur.

Sælu man, vide *Saluman.*

Sæmbri, adj. compar. sämre: peior, vilior. I. B. 10: 1. *2

Sæmia, 1) v. a. öfverenskomma: convenire. *sæmin sin i mellen*, II. Kr. 7: pr. not. 3. 2) v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *sæmber æi sokn*, II. Kr. 4. *sæmber (ædde æi) at*, I. B. 3. *æptir þy þem sæmber a*, II. J. 17. *sæmber þem um, sum þem sæmber um*, I. B. 11, 19: 1; II. J. 10: pr. *

Sæng, siæng, f. säng: lectus. I. Kr. 9: 4; II. Æ. 2: 1. *drap innæn -gar*, i q. *innan sænga drap*. II. M. 12: rubr. Cfr. *Gipta-, Horsæng*. * (*siæng*)

Sænghar köp, n. (vide UplL) *taka þriþiungin &c. af -pi* (cfr. UplL v. *bol-köp*), I. G. 11: 5. *3 (*siænga köp*)

Sængaslæt, ? i. q. *siængar alder* (vide UplL). *e mæþan quart ær i s.*, II. Æ. 12: 3. *siþan uti ær s.*, I. G. 11: 2. In posteriori h. v. parte facile agnoscitur hodiernum *slægt*, genus, vel proprie generatio (Alem. *slakta*, generatio; cfr. WACHTER, *Gloss. Germ. v. schlacht*); absurdum vero est quod statuit Ver.: "slæt dicitur a *slita*; dissipatur enim torus coniugalis, cum coniuges improles moriuntur."

Sænga stukker, m. sängstock, sängbråde: sponda. I. Kr. 9: 4.

Særslæstum, adv. särskildt: separatim. *sværia s.*, I. Þg. 13: 1. Cfr. VGL v. *siñslæstum*.

Sæt, f. förlikning: litis compositio. (*viþ*) *s. taka*, d. ä. böter i förlikning: accipere mulctam pro re componenda. I. M. 11; II. M. 22: pr. Cfr. *Sialvasæt*. *

Sæta, v. a. förlika: componere. *s. (drap &c.) viþ annan, vare sæt ok oqvalt*, II. M. 23: 4. * (*sætta*)

Sæti, n. säte: sedes, sella. Vide *Hælagher* 2. *4

Sætia (part. pass. *sætter, sæter*, II. Praef.; Kr. 12: 2.), v. a. 1) sätta: ponere. *s. snæru i skoghi*, I. B. 44: 2. *s. hus a tomt*, I. B. 19: 5. *s. eghu til ang*, I. B. 41. *s. andrum talu &c. i*

kænder, vide *Hand. s. pænninga i tak*, vide *Tak*. Cfr. *Niper-, Up sætia; Bawsater*. 2) pantsätta: oppignerare. *s. æghu at væþium*, I. B. 14. *s. væþ*, II. Kr. 7: pr. Cfr. *Niper-, Ut sætia; Væþ sætning*. *

Sættra laþa, f. skogslada: foenile in prato silvestri situm. I. Þj. 14; II. B. 25: pr. Prior h. v. pars agnoscitur in Isl. *sætrur*, pascua v. aestiva pecuaria, BH; et Vermelandi nostri, teste Ih. (in *Dial. Lex.*), nomine *säter* denotant aestiva, alias *fäbodur* dicta; Vestmanni vero et Uplandi *sättra* appellant recentius pratum.

Sætte, num. sjette: sextus. I. G. 2. *3

Sæxtande, num. sextonde: decimus sextus. I. Kr. 3: 3.

Sæþa sponder, m. i. q. *sæþis skæþpa* (vide ÖGL). I. B. 46: 2. *3

Sæþi, n. utsäde: sementis. *spanna v. tolf þynia s.* (cfr. SML), I. Þg. 3: 5; II. Kr. 2: pr. *4

Sökia (sup. *sot, sott*), v. a. 1) gå till, besöka: adire. *s. kirkio, þingstaþ*, II. Kr. 12: 1. not. 57; Þg. 2. Cfr. *Hem sokn*. 2) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *s. annan i enböte &c.* II. M. 24: 1. *þöm s. æller sak giva*, allitt. II. Þg. 24: 1. Cfr. *Offsökia*. 3) anställa åtal, åtala, utsöka (med iakttagande af det i lag föreskrifna bevisningssätt): agere, exigere (observato modo probandi iure praescripto). *s.*, absolute, I. Þj. 1: pr; II. M. 21: pr; Þg. 9: pr. *s. op a man sva mykit &c.* II. M. 23: 5. *svære ok söke æptir laghum*, II. M. 26: 18. *s. sik* (cfr. SML), II. M. 24: 2. *orkar hin æi s.*, d. ä. med tillvägabringande af laglig bevisning: si actionem instituens legitimam probationem non possit adferre. II. B. 14: 6. *giter han (æi) sot*, II. M. 23: 8, 10. *giter æi þænne vart sik ok æi hin sot sik*, II. M.

25: 5; Þg. 9: pr. s. *mæþ þrim vitnum*, I Þj. 16: 4. s. (*gæld sit v. a man*) *mæþ vitnum tvem ok eþe tolf manna*, II. Æ. 20: 1; M. 21: 1; 24: 1; 25: 5. s. (*a man v. op a man*) *mæþ tvem ok tolf*, II. M. 21: pr; 24: pr; Kp. 4. s. *mæþ vitnum þrim ok atertan manna eþe*, II. M. 24: 1. s. (*sik v. op a man*) *mæþ vitnum þrim ok þrætofstum eþe*, II. M. 24: 1, 6; 25: 10; B. 14: 6; Þg. 21. *til þings fara ok s. ut lighris bot &c.* II. Æ. 17: pr; M. 24: 8; B. 5: 1. *fari til þings ok söki ut sit, sæx öra, ætiu-bot sina, gældit &c.* I. B. 22: pr; 28, 39: pr; 46: 2; 48: pr; 49: pr; II. M. 1: 2; 18; B. 15: 3; 28: 1. *söki ut a þingi þrea öra &c.* II. M. 25: 11; J. 15: 5. *söki ut (gæld) mæþ sæx mannum ok tvem vitnum (fore)*, II. Æ. 20: 1. *söki ut ran a þingi mæþ tvem vitnum ok tolf manna eþe*, II. M. 25: 5. *söki ut a þingi ætio bot mæþ tvem ok tolf*, II. B. 5: 2. s. *perperam pro væria*, II. M. 2: pr; 21: pr. Cfr. *Osökter*. *

Sökiandi, m. (part. a *sökia*) kárande: actor. I. Þg. 1: pr.

Sökning (sokning), f. lagsökning, átal: actio. II. M. ind. not. 93; cap. 21: pr, 1; Þg. 2, 24: 1; sed *perperam*, ut videtur, pro *væþning*, II. Þg. 11. *4

Sövinhus, n. (vide UplL.) II. Kr. 2: 1. *4 (*symnhus*)

Söþer, m. (vide UplL.) I. B. 49: 1; 50; utroque loco *söþir* pro *söþ* scriptum esse videtur: *3

T.

Ta, tæ, n. 1) i allmänhet väg: generatim via. *leggja ta a annan*, I. B. 20: 1. 2) särskildt en väg som låg utom tomtarärna, och således inneslöt alla byns tomter: speciatim via extra limites arearum pagi sita, ideoque omnes

areas circumeludens. I. B. 19: 1, 5. *innan ta ok tomta ra*, allitt., innanför den väg och de råmärken som innesluta alla bytomterna: *intra viam et limites qui includunt areas pagi*. I. M. 4: 1; B. 24; II. B. 13: 1. *utan ta ok tomta ra*, I. B. 24; II. B. 13: 1. *

Tak, n. (vide ÖGL.) *sætia þænninga &c. i t.*, I. B. 16, 35: pr; Þj. 13; II. Þg. 12: 2. *natar, þrigia v. siu nata, manapa t.* (cfr. ÖGL.), I. B. 35: 1; II. M. 28: pr. *ræna annan taks ok leþsnar, fram til taks ok leþsnar*, vide *Leþsn*. *

Taka (præs. pass. *tax*, II. Þg. 17: 3.), v. a. 1) taga: capere. *takir bondin bærf fram kótmat*, I. Kr. 13: 1. *taki*, sc. *gæssin*, I. B. 39: 6. *aske ok odde t. til (garþs)*, d. ä. nå: attingere. II. M. 11: 1. *t. man sik*, I. G. 3: 1. *t. in dottur atter til sin*, ibid. *t. gupslikama*, I. Kr. 3: 4. *t. malsæghanda ræt*, II. Þg. 14: pr. *dom v. doma til t.*, vide *Domber, Domi*. *t. fore manni*, II. M. 25: 10. *hær taker æi halva fore halvu &c.*, vide *Halva 2*. Cfr. *Af-, In-, Up-, Ut taka*. 2) emottaga: accipere. *t. hæst at lane*, I. B. 34: pr. *viþ sæt t.*, II. M. 22: pr. *taki þæn vitsord &c.* II. Þg. 9: pr. *taki þylikan. dom*, II. M. 13. Cfr. *Lönskript, Skript, Viþ, Otaken, Viþ taka*. 3) antaga, förordna: accipere, constituere. *t. præst*, I. Kr. 2. 4) gripa, fasttaga: capere,prehendere. *t. þiuf (sin v. annarsmans), t. þiuf ok þiufnaþ*, I. Þj. 5: pr; II. M. 26: 5, 8, 9. Cfr. *Hand-, Inni takin*. 5) träffa, råka på: deprehendere, invenire. I. Kr. 9: 3; B. 43: pr. *taks (man) þær viþ*, II. M. 26: 11. (*varþa*) *takin mæþ (truldom &c.)*, I. Kr. 11; B. 23; Þj. 2: 2; 14; II. Æ. 6: pr; M. 26: 11, 16. Cfr. *Atakin*. 6) träffa, råka (om slag): ferire (de ictu). *takir vær æn han villi*, I. B. 50. 7) begynna: incipere. *t. at dela*, I. B. 1; II. J. 1. *

Taki, m. (vide UplL.) *sætia gift &c.*

takum i hænder, II J. 15: 5; Pg. 19. Cfr. *Epa taki*. *

Taksmaþer, taks man, m: i q. *taki*. I. B. 16; II. M. 30: 9. *vari siælver t. sin*, d. ä. den klandrade saken behöfver i detta fall ej att nedsättas hos en take, som jämväl ansvarar för eden: non opus est, in hoc casu, ut res litigiosa deponatur apud sequestrem, qui simul spondeat de iuramento dando. I. B. 35: 2. cfr. ÖGL Vins. 7: 2.

Tal, n. räkning: computatio. II. Kr. 6: pr. *sigher sva t. til*, om räkningen (af tiden) utvisar: si ex computatione (temporis) adpareat. I. Kr. 9: 6. *at þy tali at &c.*, med den räkning, eller då tidsräkningen utvisar att &c.: cum ea computatione, v. computatione temporis id monstrante. Ibid. *

Tala, v. a. 1) tala: loqui. *talas við*, inter se colloqui. II. B. 5: 1. 2) föra talan (vid domstol): iure agere. *t. til mans*, I. M. 20: 1; B. 49: 1; Pg. 5: pr; II. Kr. 24: 3. not. 12; 26: pr; Pg. 23: 1. *t. til*, II. B. 5: 2. *t. þær a*, I. M. 22: t. *talú sina*, I. Pg. 9; II. Pg. 10. *t. ubudna talu*, I. Pg. 11; II. Pg. 11. Cfr. *Atalan*. *

Tala, f. (vide VGL.) I. M. 20: 2. *tala talu*, vide verbum *Tala* 2. *sætia andrum t. sina i hænder*, I. Pg. 11; II. Pg. 11. Cfr. *Tvæ tala*. *4

Tamer, adj. tam: mansuetus, cicur. Vide *Utamer*. *4

Tappa, v. a. c. acc. v. dat. (vide UplL.) *t. væþ sin*, II. B. 17: 3. *vinna æller t. þrim v. sæx markum*, II. B. 23: pr; Pg. 14: 1. *

Tegher, m. 1) (vide VGL.) *tompt ær teghs moþir*, vide *Moþir*. 2) (vide UplL.) Vide *Teghskipt*. *4

Teghskipt, f. i. q. *tegher* 2. χ *akra skipt*, II. B. 18: pr. *3 (*tegha skipt*)

Til, præp. c. gen. v. acc. 1) till: ad. *t. bolaghstæmno*, II. J. 15: 4. *þær t.*,

vide *þær. havi þær t. tvæggia manna vitni*, I. B. 29. *hava* (sc. *þær*) *t. lysninga vitni v. tva vitnis mæn*, I. M. 20: 2; B. 30. *vara t. svara*, II. Æ. 18: 2. *epataka* (sc. *þær*) *t. hava*, I. Pg. 13: pr. *væþia til þriggia &c. marka*, I. Pg. 3: pr. 2. *væþ fram kasta til þrea marker*, I. Dj. 7. 2) ända till: usque ad. *t. þriggia &c. marka, öris, half mark, tolf öra, örtogh*, I. G. 6, 9, 16: pr; Dj. 1: 1, 3; II. Æ. 12: 2; M. 24: 3; 25: 5; 26: 4; Kp. 5. *t. þriggia marka kost*, II. Pg. 18: 3. 3) emot: contra. *giora gærning t. mans*, I. Pg. 5: 1. *þinga t. mans*, I. Eps. 6: 3. Cfr. *Kœra*. 4) adverbialiter a) beteknar *til* att någon eller något finnes eller är tillstädes: notat hominem v. rem existere vel adesse. *t. vara*, existere, adesse. I. Eps. 2: 2; G. 11: pr. 1. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *sva hvar sum han a t.*, I. B. 24. *æptir þy sum annar aker bær t.*, I. G. 11: 3. *sum sakin ær högh t.*, II. Pg. 12: 2. 5) conj. till dess: donec. II. J. 16: 1. *

Til biuþa, v. a. tillbjuda: offerre. *til biuþas* (sup. *til buþiz*), dep. tillbjuda sig: se offerre. II. B. 17: 3. *4

Til bæra, v. a. tillkomma: pertinere (ad aliquem). *hvert æptir þy þæt ær byrþum til boret*, II. Æ. 7: pr. *4

Til fulla, v. a. i. q. *til sylla* (vide UplL.) II. Kr. 10: 1. not. 80. *4

Til höra, v. a. tillhöra: pertinere (ad aliquem v. aliquid). II. Æ. 10: pr. *4

Til koma, v. n. 1) tillkomma: advenire. I. M. 26: 2. 2) hända, ske: accidere, fieri. I. Eps. 9: 1; II. Kg. 5: pr. 3) förmå, kunna göra: facere posse. *sva sum han -mber*, II. B. 17: 5, nisi forte *viþ komber legendum sit*. *4

Til kœra, v. a. i. q. *kœra* (*til mans*). II. Æ. 20: 1. *4

Tillæghor, f. pl. (vide UpLL.) (*tiond*, II Kr. 9, 12: 2. *4 (*tillaghur*))

Til mæli, n. tilltal (inför rätta): compellatio (iudicialis), actio. *giva t.*, I. M. 16. *fa t.*, I. Pg. 13: pr. *svara t. sinu*, I. Pg. 4. *

Til sighia, til *sæghia* (sup. til *saghat*, II. Kr. 5: 4.), v. a. c. dat. (vide ÖGL.) I. Kr. 5: 6; M. 23; Pg. 13: pr. *sigher sva tal til*, d. ä. utvisar: indicat. I. Kr. 9: 6. *

Til sæghn, f. tillsägelse: denuntiatio, significatio. I. Pg. 13: pr. *2

Til vinna, v. a. öfvertyga, öfverbevisa: convincere. *varpa laghlika til vonnen*, II. Æ. 15. not. 97. *3

Timi, m. tid: tempus. *i sin* (rectius *sinum*) *ytirsta tima*, på sitt yttersta: ultimo vitæ tempore. I. M. 11. *en tima*, en gång: semel. II. B. 16: 1. *anran*, *þripia tima*, I. G. 7. *

Tioþer staki, m. i q. *tiuþer hæll* (vide ÖGL.) II. B. 5: 6. *4 (*þiuþerstaki*)

Tiu, num. tio: decem. I. Kr. 3: 4. &c. Scribitur *tyv*, I. Kr. 8, ubi ab Had. perperam explicatur: "tunna eller visst mått på spannmål." *

Tiugher, m. (egentligen ett antal af tio: proprie decas) skyl, trafve (innehållande tio kärftar): strues mergitum frumenti (decem mergites continens). I. Kr. 3: pr., ubi pro *rök* in sequentibus legendum videtur *lut*; si enim *rök* recte scriptum esset, unus *t.* tres strues mergitum continuisset, quod non est verisimile. Cfr. II. Kr. 6: pr. Locc. veritit: "merges, viginti parvos fasciculos aut ligamenta continens." *3

Tiund, *tiond*, f. (m. II. Kr. 6: 7; nisi pro *ængin* legendum sit *ænga*) tionde: decimae. I. Kr. 14; II. Kr. 6: pr. *ræt t.*, I. Kr. 3: 3. Cfr. *Fyl*-, *Korn*-, *Qviki-ond*. *

Tiunda, v. a. gifva tionde: decimas dare. I. Kr. 3: 1. *

Tiþa köp, n. (vide VGL.) I. Kr. 3: 4. *1

Tiþer, m. tid: tempus. II. M. 25: 4; Pg. 12: 2. *4 (*tidh*)

Tol, n. redskap: instrumentum. Vide *Fiskitol*. *4

Tolf, num. tolf: duodecim. *næmne bondet. mæn*, sc. testes. II. Pg. 3. *havi þær til vitna t. mæn* (af *hundare sino*), I. Þj. 5: pr; II. M. 26: 5. *taki þem t. . . vitna þer æi sva mæþ hanum*, I. Kr. 13: 2. *t. manna eþer*, vide *Eþer*. *sökia mæþ tvem ok t.*, vide *Sökia* 3. *sværia v. væria sik mæþ t. mannum*, vide *Sværia*, *Væria*. *þing næmpnis hem til bondans t. mæn*, I. Pg. 5: pr. *t. mæn næmpnas i garþ mans mæta &c.* II. Pg. 23: 1. Ofta utmärkes med orden *tolf mæn* en nämnd: saepe verba *tolf mæn* denotant nemdam. *af sök t. m. næmpna*, II. J. 16: pr. *næmpna til t. m. lata mæta &c.* II. M. 21: pr. *t. manna syn*, *syn næmpna t. mæn &c.* vide *Syn* 2. *þæt skolo t. m.* (af *hundare v. sokn*) *vita*, *vitin þæt t. m.*, II. Kr. 24: 5; 26: pr; Æ. 6: pr; M. 2: pr; J. 3: 3; 16: pr. *stande þæt (op) a t. mannum*, vide *Standa* 5. *standi þæt a t. manna vitnum*, I. B. 5: 1. *sværia sva t. m.*, II. Pg. 6. *t. m. vitna*, II. M. 21: pr; J. 2: pr; Pg. 18: 1. *varpa forvunnin v. við bundin mæþ t. mannum*, I. Pg. 11; II. Pg. 14: pr. *t. sanninda mæn skolo þem opræta ok viðbinda*, II. Pg. 18: 4. *4

Tompt, f. tomt: area. I. B. 19: 4, 5; 24, 40: pr; G. 13; Pg. 5: pr; II. M. 6: 1. Cfr. *Burtompt*. *

Tomtamal, n. delningen, efter en viss grund, af en bys tomter, jord m. m. emellan grannarne: arearum, agrorum et ceterorum quae ad pagum quendam pertinent, divisio inter vicinos, secundum certam normam facta (cfr. UpLL. v. *byamal* 2). *utan brut ok t.*, I. B. 1; II. J. 1. Ratio nominis haec est, quod

dispositio arearum primaria fuit divisio, et ad illud protypum postea divisi sunt agri &c. Cfr. I. B. 40: pr, et UpLL. vv. *solskipt, mofir*.

Tomta ra, comm. (vide UpLL) *innan v. utan ta ok t.*, allitt, vide *Ta 2*. *4

Torgh, n. torg: forum. I. B. 35: 3; II. M. 24: 5. Cfr. *Almænnings torgh*. *4

Torgdagher, m. torgdag: dies, quo merces suos ad urbem ferre solent rustici. *ræter t.*, II. M. 24: 5.

Torva, f. torfva: caespes. *skæri op t. mæþ tioþerstaka* (cfr. SML), II. B. 5: 6. *

Truldember, m. trolldom: ars magica. I. Kr. 11, ubi artis magicae indicia ita describuntur: *varþer kuna takin mæþ t. mæþ horn ok har qvikt ok döt þæt ma væl t. heta*, i. e. si apud feminam inveniantur artis magicae indicia, ungues et crines, ac bestiolae vivae inanimatis rebus commixtae; eiusmodi res magiae esse instrumenta iure censentur. *2

Trö, ? skeppa, en sjettedels tunna, prov. *trö: modius, sexta pars tonnae. t. korns*, I. Kr. 5: 1.

Tva luti, m. pl. två tredjedelar: bes.)(*þriþiunger*, I. G. 11: 5. *

Tver, num. två: duo. *farþsar* (sc. *sværin*) *t. mæþ hvarium*, i. e. tam is qui vulnus accepit, quam qui illud inflixit, cum duobus viris iuranto laesionem casu esse factam. I. M. 22. *

Tvestene, n.? ett rämärke, bestående af två stenar: limes duobus lapidibus constans. II. B. 18: pr.

Tvæböti, tveböte, n. tveböte: duplex muleta.)(*enböti*, vide *Enbötti. liggi i t.*, I. M. 3: 5. Sed pro *tveböt i drap*, II. M. 10: rubr., legendum videtur *tvebötis drap*, ut II. M. ind. 10. et UpLL. M. ind. 11. *4

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V.

Tvægifter, adj. (vide UpLL) II. Æ. 19: 2. *3

Tvænni, num. två: duo. I. Kr. 8; II. Kr. 3; M. 30: 9. *2

Tvæskipti, n. tveskifte: divisio in duas aequales partes. I. M. 20: 1; Pg. 9.

Tvætala, f. (vide SML) I. Pg. 9; II. Pg. 10. *4

Tysver, adv. två gånger: bis. II. Pg. 19. *2

Tæ, vide *Ta*.

Tækio mæþer, m. upbördsmän: vectigaliarius. *t. konungs*, II. Kg. 7: 3, 6. *3

Tækt, f. (a *taka*) intaga: solum recens excultum ac consaeptum. I. B. 19: 3. Helsingi nomine *tägt* denotant pratulum recens consaeptum. Cfr. *Nama tækt*.

Tælia, v. a. 1) räkna: numerare. II. B. 14: 6. 2) förtälja, upläsa, säga: recitare, dicere. *nu ær talder kirkio v. ærfa bælker*, II. Kr. 26: 2; Æ. 20: 1. *þykkæn ræt som nu ær talder*, II. M. 13. *nu tæls æn &c.* II. J. 18: rubr. *

Tæppa, v. a. (vide ÖGL) *t. vatn*, I. B. 25. *t. lut sin*, i. e. saepire. I. B. 40: 2. Cfr. *Vatutæpa*. *4

U. V.

U, vide *Ur*.

Vad, vide *Vaþ*.

Vaggu barn, n. vaggbarn: infans in cunabulis. I. M. 3: 6; II. M. 11: pr.

Vaghli, m. vagle, stång hvarþá hönsen sitta: pertica cui insident gallinae. *kani ok tva hömur þær v. þæt ær bondans v.*, gallinarium rustici continet gallina cum duabus gallinis. I. Þj. 17: pr; II. M. 30: 7.

Vagn, m. vagn: currus. I. Þj. 17: 1. *

Vakn, n. vapen: arma. II. M. 24: 9. Cfr. *Vapn*. *2

Vakta, v. a. förvara, taga vara på:

custodire, servare. *v. nökla, barn &c.* I Kr. 5: pr. 4; 6: 1; II Kr. 18. *3

Val, n. val: electio. *þrea præste i v. læggia*, II Kr. 4. *4

Valborgha mæssa, f. (vide SML) II B. 5: 5. *4

Vald, n. rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *ægha v. hava v.*, I Kr. 1, 9: 5; B. 25. &c. *v. ok vitsord v. vita*, vide *Vitsord, Vita*. Cfr. *Sialfsvald*. *

Valda, v. a. c. dat. (vide ÖGL) *v. atterstapomme*, II Kg. 7: 6. *þrang -der*, I B. 41; II B. 9: pr. *

Valder, m. vall, mark: campus. Vide *Grund-, Svina-, Vighvalder*. *

Vanda mal, n. (a *vander*, difficilis) svårt, tvifvelaktigt mål: caussa difficilis, dubia. I Pg. 2: pr.

Vander, m. spö, käpp: virga, baculum. *taker alt soman hand ok vand*, d. ä. spjut: si statim inveniatur hasta et manus, i. e. homo qui hastam iaculatus est. II B. 28: pr. H. v. eandem esse ac Isl. *vöndr*, virga, manifestum est ex iure Iut. II. cap. 82: "ræfsæ meth staf æller meth vand oc æi meth vapn"; cfr. ius Sel. rec. II. cap. 43. Quod vero, connectendis vocabulis similiter sonantibus *hand ok vand*, baculum, i. e. manubrium hastae, dicitur loco hastae, id eadem ratione fit, qua *asker*, fraxinus, vel manubrium hastae fraxineum, denotat hastam (cfr. UplL. v. *asker*).

Vaner, adj. van, vanlig: consuetus. II Kr. 6: pr. Cfr. *Ovanaper*. *3

Vangöma, f. vårdslöshet: incuria. I Kr. 5: 5; B. 34: 1; 45: 1. *3

Vanviti, m. en människa som ej har fullt bruk af sitt förstånd: homo qui non fruitur pleno rationis usu. (a *moghande alder*, I B. 39: 5.

Vapn (*vapin*, I Eps. 2: 5.), n. vapen: arma. II M. ind. not. 93; cap. 24: 9.

n. 76. *skæpt v.*, I Dj. 12. Cfr. *Vakn, Mordvapn*. *

Var, adj. varse, upmärksam: attentus. *varpa v.* (cfr. UplL.), I B. 6: pr. *4

Vara (*væra*, I Kr. 7.), v. n. vara: esse. præes. *iær* pro *ær*, I B. 24; G. 11: pr; 16: 1; Dj. 14; II Kr. 6: 6; 23, 24: 9, 10; Kg. 7: 1; J. 14; B. 21, 24: 2. pl. *æra* pro *æru*, I Eps. 1: pr; II Kr. 1: pr. præes. conj. *se*, I M. 22. &c. *æraæ*, II.Æ. 10: pr. pl. *seen*, I Eps. 2: 2. imperat. *se*, I M. 22. &c. *vare*, II.Æ. 9: 2. &c. *v. mæþ kunu*, rem habere cum femina. I G. 8; II.Æ. 18: pr. *vari þæt a stæmnomanna &c. vitnum*, II.Æ. 9: 2; B. 9: pr. *vari þætta a synamanna eþe*, II B. 12: pr. *firi, innan, saman, til, við v.*, vide *Firi 12 &c.* Cfr. *Samvaria*. *

Vara fru dagher (*vare frug dagher*), m. (vide VGL) *v. i fasto*, vårfrudag i fastan, Marie bebådelsedag: festum adnuntiationis S. Mariae, die XXV Martii celebratum. II B. 15: 3. *4

Vardnaper, m. 1) (vide UplL. sub 1.) *vara i bondans sins -þi*, I G. 2. 2) (vide UplL. sub 2.) *dottir &c. æller ænar v.*, I G. 5. * (*varþnaper*)

Varfriþer, m. (vide ÖGL) I Pg. 7: 2. *4

Vargha gærþer, m. (vide VGL) II B. 15: 1. *4

Vargha næt, n. (vide VGL) II B. 15: 1. *4

Vargher, m. (vide VGL. sub 1.) Vide *Kasnavargher*. *

Varpa, v. a. c. dat. v. acc. 1) *vårda, sköta*: custodire, curare. *v. lasum*, II M. 26: 9. *v. garpum, grindum, væghum &c.* I B. 8: 1; 21: 1; 39: 6; II B. 1: pr; 15: 1. *v. mæþulgarþ, farliþ*, I B. 40: 1, 3. *-þin ækki hanum* (sc. *urfiælli*) *længer*, sc. saepibus tuendis, II B. 10. coll. I B. 8: 1. *-þe broum oppe*, II B. 20: 1, nisi pro *varþe* legendum sit

halde; cfr. UplL. V. 20: 3. 2) ansvara för: praestare (periculum rei, damnum &c.). *v. kovudsarum* &c. I. M. 11; II. M. 22: pr. *v. værkum mans*, I. G. 3: 2. -þe klokkare æi þy &c. II. Kr. 5: pr. *v. al-dine*, *v. fori frosti*, II. B. 7: pr. *v. ap-rum fore brigg*, II. J. 3: 1. -þi hvar-ghin *v. ængin andrum*, sc. si alter de-cidente arbore &c. occidatur. I. M. 26: 2; B. 44: 1. *han a kalvi v.*, i. e. ven-ditor praestato vaccam parituram (non vero sterilem) esse. I. B. 31: pr. þy (sc. pecori) *a han æi længer-v.* &c., sc. si antea indicaverit venditor vaccam esse sterilem &c. Ibid. §. 1. *v. bruþ hem til hans* &c. • II. Æ. 2: 1. þe skulu hæne hem *v. firi allum misfallum*, I. G. 2. -þi ækki hanum (sc. þiuve) længer, I. Þj. 5: pr; II. M. 26: 5. 3) öfverlemna, gifva: dare, tradere. *sva sum han skal sinum eþe æptir v.*, de qua re iura-mentum dato. I. B. 34: 1. Cfr. *And-, Fram varða*. 4) angá, röra: attinere, spectare. *v.* (sc. þiufnaþer ok sara-mal) *samu mæn* &c. I. Þj. 4; II. M. 26: 18. Huc quodammodo referri posset: *varða bapir et mal*, II. Kr. 24: 5, etsi potius legendum esset *varþar bapa et mal*; sed verisimilius mihi videtur pro *varða* hoc loco legendum esse *væria*; cfr. SML. Kk. 16: 3. *

Varða, v. n. 1) varda, blifva: esse, fieri. *v. siuker, ute stadder*, I. Kr. 4: 1. 2) vara: esse. *gud -þi mæþ us*, I. Kr. 1. *

Varþer, m. vârd: custodia. *ligger v. ær til kvarte v. æller garþer*, si tale solum non sit saepe circummunitum; vocabula enim *v.* et *garþer* eandem rem his locis significant. I. B. 8: 1; II. B. 10. *4

Varþer, adj. (vide SML.) Vide *Ni-þan-, Ovanvarða; Annan-, Norþan-, Synnan-, Væstan-, Östan vart.* *4

Vatn (gen. *vaz* pro *vats v. vatns*),

n. 1) vatten: aqua. *vight v.*, *vigvat-ten: aqua lustralis v. consecrata.* I. Kr. 6: 1. 2) sjö eller ström: lacus v. flu-men. I. M. 3: 2; B. 1, 25, 34: pr; II. J. 1; B. 23: 3. *farvæggher til vats ok viþar*, I. B. 19: 3. Cfr. *Fiski vatn.* *

Vatn fal, n. vattenfall: cataracta. I. B. 42.

Vatnfynd, f. (vide UplL.) *kitta v.*, I. B. 37: 1; II. M. 35: pr. *Scribitur vatna fynd*, II. M. ind. not. 8. *4

Vatu garþer, m. gårdsgård i vatten (sjö eller ström): saepes in aqua ex-structa. I. B. 39: 6.

Vatutæpa, f. i. q. *vatn tæppa* (vide UplL.). II. B. ind. 22.

Vaþ, *vad*, n. (vide SML.) *vapa v. i ængium*)(*æria forar* (sc. i *akrum*, cfr. SML. B. 4.), II. B. 12: 1. *læggia v.* (sc. i *æng*) *æller for* (sc. i *akri*) *a manni* (cfr. SML.), I. B. 22: 2. *v. ligger a sama manni*)(*vægghanda v. ær vapit* (part. pass. a *vapa*) *a ymsa*, II. B. 12: 1. *4

Vapa, v. a. (vide SML.) *v. vaþ*, *vaþ ær vapit*, vide *Vaþ.* *4

Vapa bot, f. (vide VGL.) I. M. 22; II. M. 19: rubr. *liggia i (fullum) -tum*, I. M. 24, 26: 2, 3. *biuþa v.*, I. B. 45: 2. *bóta v.*, I. M. 23; II. M. 20; B. 5: 4. *bóta man mæþ -tum*, I. M. 24. *

Vapa drap, n. (vide SML.) II. M. ind. not. 72; cap. 3: rubr. *handlös v.*, II. M. ind. not. 73. *4

Vapa eþer, m. (vide VGL.) II. M. 20. *biuþa v. þæt ær tu vitni ok tolf man-na eþer*, I. B. 45: 2. *biuþa v. tolf man-na*, II. B. 24: pr. *fylla v. mæþ tvem vit-num ok tolf manna eþe*, I. M. 22. *gan-ga v.*, II. B. 5: 4. *

Vapa gæld, n. i. q. *vapa bot. liggia i -dum*, II. B. 22: 2. *4

Vapa kast (pro *væþa-v. væþia kast*),

n. (a væp et kasta) i q. væpning 1. I. B. 6: pr.

Vapi, m. (vide ÖGL) fylghia vafe (pro vafa), I. B. 45: 4. *

Uborin, oboren, adj. ofödd: nondum natus. I. M. 7; II. Æ. 2: 1. *4 (oburin)

Ubudin, obupin, adj. ej befalld eller ombedd: iniussus, non mandatus. tala -dna taln, alienam caussam sibi non mandatam agere. I. Pg. 11; II. Pg. 11. *4 (obupin)

Ubyrgker, adj. (a biærghas, laborare) oförmögen till arbete, svag: invalidus, debilis. gamal æller u., I. G. 16: 1.

Ubyrþaman, obyrþarman, m. obeslägtad person: non cognatus:)(byrþaman; I. B. 5; II. J. 3: 2.

Uböti, n. frihet från böter: immunitas a mulcta. ovanfal liggin i u., i. e. in istis casibus nulla penditor mulcta. I. M. 26: pr.

Uföder, ofödder, adj. ofödd: nondum natus. I. M. 3: 6; 7; G. 2; II. M. 25: 3. *4 (ofödder)

Ugilder, ogilder, adj. 1) ogild, ej gällande: irritus. II. Kr. 24: 3; M. 21: pr; B. 17: 4; Pg. 18: pr. 2) oduglig: non rite comparatus v. iustae qualitatis. I. B. 38: pr; II. B. 5: 2; 23: 3. 3) (vide SML sub 3.) I. B. 39: 4; 41; Pg. 5: 1; II. M. 26: 18; B. 9: pr; 27: 1. 4) (vide UplL et SML sub 4.) vari u., I. Eps. 2: 2. liggi u., I. Kr. 5: 6; 9: 4; B. 44: 1, 2; 47; II. B. 27: 1; 28: 1. liggi i -dum akri, vide Aker. * (ogilder)

Ugipter, adj. ogift: innuptus. I. M. 7. * (ogipter)

Vi, pron. vi: nos. I. Kr. 6: 1; B. 14. dat. us, I. Kr. 1. *

Viddær band, vide Viper band.

Vigh, n. strid: pugna. vræka mæntansmæn v. þing från garpi mæp v. ok værn (cfr. UplL), I. Pg. 5: 1; II. Pg. 17: 4. *4

Vigher, adj. (vide UplL sub 1.) vighra manna skin, vide Skin. *4

Vighia, v. a. 1) (vide ÖGL sub 1.) v. kirkin, I. Kr. 8; II. Kr. 3, 26: pr. v. font, fontem v. aquam baptismalem consecrare, quod factum est quoties aliquis erat baptizandus. I. Kr. 5: 4; II. Kr. 18. cfr. VGL I. Kk. 1; II. Kk. 1; can. 70, 71. D. 4. de consecr. in decr. Grat. OLAVII syntagma de baptismo, cap. 6. §. 3. vight vatn, vide Vatn 1. 2) viga: nuptias conficiendis benedicere. -as mæp kunu (sinni), I. Kr. 3: 5; II. Æ. 7: 1. 3) (vide ÖGL sub 4.) v. lik, I. Kr. 4: pr; M. 5: 1; II. Kr. 11: pr, 1, 2. not. 52. coll. I. Kr. 6: 1. Cfr. Ovigþer. *

Vighiandi, m. (pro væghandi) dråpare: interfectior. I. M. 4: 2. *1 (væghandi)

Vighvalder, m. (vide VGL) I. M. 3: 3; II. M. 9: 3, 4. *

Vigils, f. ? i q. vigs 2. I. Kr. 7. *4 (vigs)

Vigning, f. vigsel: benedictio nuptialis. Vide Hiona vigning. *4

Vigsl, f. 1) invigning (af kyrka): consecratio (aedis sacrae). I. Kr. 1. 2) vigsel: benedictio nuptialis. II. Kr. 8: pr. *4

Vigsla fæ, n. betalning för invigning (af kyrka): pretium consecrationis (aedis sacrae). I. Kr. 8.

Vika (gen. pl. vigna pro vikna), f. vecka: septimana. II. Kr. 7: pr; Pg. 2. *

Vilder, adj. (vide ÖGL) fara v., errare. I. B. 22: 2; Pg. 13: pr. Cfr. Vægha viller. *

Vili, m. vilje: voluntas. gen, for utan, æptir vilia mans, I. Dj. 15; II. Æ. 1: 1; J. 15: 4. Cfr. God-, Ovili; Illa viliaþer. *

Vilia, v. a. vilja: velle. ær æi sama -ande, d. ä. är icke med vilja eller gerning delaktig i dråpet: non ha-

bet eandem voluntatem v. particeps est eiusdem consilii. I. M. 6. *

Villa gärning, f. (vide SML) II. M. 19. *4

Villa værk, n. i. q. *villia gärning*. v. i. *sarum*, II. M. ind. 23. *mæþ -ki v. -kum*, upsålligen: consulto. I. B. 45: pr. 4. *liggia þa* (sc. *drap v. sar*) i. *-kum*, I. M. 22. *4

Villa, f. villa, förvirring: error, perturbatio. Vide *Lighris villa*. *3

Villa, v. a. villa: turbare. v. *þing fore bonda*, nemligen genom utsättande af orätt dag eller ställe: conventum iudiciale turbare (sc. iniustum diem vel locum condicendo). II. Pg. 2. *4

Villinger, m. i. q. *vitvillinger* (vide Upl.), nisi forte lapsu calami ita scriptum sit. II. J. ind. not. 20.

Vindögka, n. (vide ÖGL) I. Dj. 7. *4

Vingæf, f. (vide ÖGL sub I.) *taker man-gævar ok döa* (pro *dör*), *barnlös*, si quis, talibus domis acceptis, postea moriatur &c. I. G. 11: 4. *2

Vinna, v. a. 1) vinna, segra: vincere. v., absolute, I. Pg. 3: 1. Cfr. *Tappa*. 2) öfverbevisa: convincere. Vide *Lagh*, *Til vinna*; *Forvunnin*. 3) finnas, vara till: exsistere, adesse. *æn sva vinder at*, om tillgång hos honom finnes: si facultatem habeat mulctae solvendae. I. M. 10. *e. mæþan giptamans gops &c. vinder*, I. G. 3: 2. *vinnas*, idem. I. Pg. 5: 6. *

Vinsked, f. vindsked, ett bräde som betäcker öfre kanten af en husgafvel och ändan af taket: tabula, qua munitur extrema ora tecti. *utan garþ ok v.*, utom hus och gård: extra aream et domum. I. M. 4: 1. Cum manifestum sit *utan v.* idem significare quod extra domum, inde concludere licet domum olim plerumque introitum habuisse sub istis tabulis, vel in illa aedificii parte quam *gafvel* appellamus. Ita quidem

narrat WALLMAN: "byggnaderna i nornden under fornåldren voro långa och smala, med dörrar på gaflarne" (*Vitt. Hist. och Ant. Akad. handl.* Vol. XIV. pag. 152.); cum vero talem morem probaturus citet antiquum carmen *Rigs-mal* dictum, eum, ut videtur, fefellerunt verba versionis Suecanae (Stockh. 1818.): "dörren stod på gafvel", quibus longe alio sensu redduntur Islandica: *hurþ. var á gætti*, i. e. ianua aperta ad parietem reiecta erat. At locutio illa nostratibus familiaris: "dörren står på vid gafvel", ex aedificandi ratione supra commemorata originem ducere videtur.

Vinter (gen. *vintra*), m. 1) vinter: hiems. II. Kr. 6: pr. 2) år: annus. I. Dj. 1: 2; II. M. 26: 12. *3

Vinternat, f. (vide SML) *um -næ-tir*, I. B. 44: pr. *til -nata, fran -natum*, I. B. 51: pr. *fore, æptir v.*, II. B. 15: 3; 17: 4. Ubi h. v., pariter ac *sumarnat*, in pl. occurrit, denotari videntur dies XIV Octobris vel Aprilis una cum proxime sequentibus. *4

Virþa, v. a. värdera: aestimare. II. M. 30: 8; Kp. 9. *4

Visa, v. a. 1) visa: monstrare. I. G. 15. *visar fiörþonger ut a áttong v. halvan áttong*, d. ä. om á ena sidan (fädernet eller mödernet) finnes en ascendent i andra led, och á den andra en i tredje eller fjerde led: si ab altero latere (paterno aut materno) existat cognatus in secundo gradu lineae adscendentis, ab altero vero cognatus in tertio v. quarto gradu eiusdem lineae. II. Æ. 12: pr. Cfr. *Avisning*. 2) sända: mittere. *þæn han* (sc. *þær*) *til visa*, den som han sänder till tinget i sitt ställe: is quem suo loco ad conventum iudiciale mittit. I. Pg. 13: pr. *

Vist, f. mat: cibus. Vide *Skipvist*. *4

Vista hus, visthus, n. (vide UplL.) I Kr. 2. *konungs v.*, II Kg. 7: 2; 6. *4-

Vit, n. vett, förstånd: ratio, mens. *til vits ok alders komin* (cfr. ÖGL), II. Æ. 8: 1. Cfr. *Vänviti*. *

Vita (præs. *vet*, impf. *visse*, II Kg. 6: 3. *viste*, ibid. not. 98.), v. a. *veta*: scire. I Kr. 13: 1; G. 4: pr; II M. 24: 4. *v. sin lut*, I B. 43: pr. *þe vita æi sannarin* &c. I Þg. 15: pr. *vitande man* (*ovormaghe*, II M. 19. coll. 18. *til vitande alder komin*, vide *Alder*. *

Vita (præs. *væt*, II Kr. 12: pr. not. 56.), v. a. 1) *bevisa* (med ed): probare (iuramento). *v. bolagt, lokit, atterköpt*, I B. 15; II. Æ. 20: 1; J. 11: pr. *v. lykt*, vide *Lykt 1. v. barn i gipta sæng*, vide *Gipta sæng. v. barna fapur sin*, II. Æ. 18: rubr. *v. mæþ fastum sinum*, I B. 8: pr. *v. (atterguldit) mæþ akralaghum v. ængialaghum sinum*, I B. 22: 2. *v. attergildi sins*, i q. *v. atterguldit*, I B. 22: pr. coll. §. 2. *v. barna goþs undan skift*, probare bona liberorum hereditaria, divisione (ante secundas matris nuptias) facta, esse separata. II. Æ. 8: 1. *iorþ vitis laghubin vara*, II. J. ind. not. 13. *v. in til mans mæþ tvem mannum ok sialver han þriþi*, II. Kp. 1: 1. *v. intil mans mæþ tvem vitnum ok sæx manna epe*, II. Þg. 12: 3. *v. guldit mæþ sæx mannum ok tvem vitnum*, II. Æ. 20: 1. *v. lof v. utgivit mæþ tolf manna epe*, II. Æ. 1: pr; Kp. 8. *v. (vapa, guldit) mæþ tvem v. tvæggi manna vitnum ok tolf manna epe*, I M. 23; B. 1; II. Æ. 9: 2; 12: 2; 20: 1; J. 2: pr; 15: pr. *v. mæþ tvæggi v. tvem qvinna vitnum ok tolf manna epe*, II. Æ. 10: 1; M. 10: 2. 2) *intyga*, utlata sig öfver: adfirmare, edicere. *viti præster þa han lik vigher* (forte legendum *þæn l. v.*), I M. 5: 1. *vitin þæt mungatsmæn*, II. Æ. 4. *sy-*

namæn skulu þæt v., I B. 40: pr. *sæx mæn skolo v. kvat* &c. II Kr. 26: pr. *þæt skolo tolf mæn v.*, vide *Tolf*. 3) *svärja*: iurare. *v. huru mykit stulit var*, I Þj. 8. *v. fæ sit v. ran til þriggia v. sæx marka* &c. I Þj. 16: 1, 2; II M. 23: 5 - 7. 4) *tillvita*, beskylla: accusare. *vitis kunu bælgmord, vitis manni afhog, frændsæmis spiæld, kor* &c. I Kr. 12; M. 17: pr; II Kr. 24: 12, 13. &c. *vitis manni at v. þæt kan* &c. I Kr. 13: 1; B. 45: 1, 2; 46: 2; II M. 26: 5. *þæn han viti* (sc. *ran*), I Þj. 16: pr. *v. manni barn*, I G. 8; II. Æ. 18: pr, 2. *vitis manni um tva kunur*, sc. de stupro cum iis commissio. I Kr. 9: 1. *vitis þræle om drap; vitis kono om þiufte*, II M. 24: 8; 32. *kona vitis om barnamorþ*, II. Þg. 20. *

Vita, f. 1) i q. *vitsord 1. aghi v. mæþ tvem mannum sialver han þriþi*, I Kr. 4: 1; II Kr. 11: pr. not. 4. *havi væriandi v.*, I Kr. 9: 1; M. 20: pr; II Kr. 24: 12. *havi þæn vald ok v. þær leght havir*, i e. habeto ius probandi se rem elocasse. I B. 34: 1. 2) *bevisningskraft*: vis probandi. *havi þiusnaþer v.*, d. ä. anses som bevist: furtum probatum esse censor. I Þj. 4. *havi syn vitni* (lege *vitni*) *ok væriandi ænga* (sc. *vitni*), id quod testes viderunt habeto vim probandi, non vero ius iuramento se defendendi competit reo; heic igitur adparet duplex sensus v. *vita* (cuius loco *vitni* lapsu calami scriptum esse testatur sequens adiectivum *ænga* in feminino positum). I M. 20: pr. 3) i q. *vitsord 4. havi þæn v. i friþ vil bipia*, I Eps. 6: pr. 4) i q. *vitsord 5. havi ænga v. atter taka v. til at qvælia* &c. I G. 11: 4; II Kr. 24: 4; M. 21: pr; J. 2: pr. *aghe vald ok v. at visa* &c. II J. 13: 2. *3

Vita, f. *vetskap*: scientia. *utan v. mans*, I B. 32; II Kp. 5. *4

Vite, n. i. q. *aviti* (vide UplL.) *gælda... at viteno*, II. J. 13: pr. *4

Vitna, v. a. i allmänhet ädeligen bekräfta: generatim iuramento adfirmare. 1) bevisa med vitnen: *testibus probare*. Vide *In vitna*. 2) vitna: *testari, testimonium dicere*. v. *mæþ manni*, I. Kr. 13: 1, 2. *sanna ok v.*, I. Þj. 16: 4. *sva höght sum þe vilia v.*, I. Þj. 16: pr. 3) med ed bekräfta (om parter): *iuramento adfirmare* (de actore et reo). v. *bapir et*, II. M. 19. 4) intyga (om nämnd): *adfirmare, pronuntiare* (de nemda). *tolf mæn v.*, II. J. 2: pr; Þg. 18: 1. *til hvars þe* (sc. *tolf mæn*) *vilia v.*, v. *til skeno* &c. II. M. 21: pr. *

Vitni, n. 1) bevisning: *probatio*. *fællas at -num*, I. B. 1. *orkar æi v.* (nisi ok *eþe* addendum sit), II. M. 24: 6. Cfr. *Giftar-*, *Lyktar vitni*. 2) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: *testimonium, probatio per testes*. *ens mans v.*, I. Þg. 13: pr. *tvæggi manna v.*, I. B. 29. *tvæggi manna v. qvinna v. ok tolf manna eþer*, vide *Eþer*. *ofrælse kono v.*, II. Æ. 10: 1. *hava v. taka v. af mannum v. grannum*, I. M. 20: 1; B. 33: 1; 45: 1; II. Kp. 6. *æro ængon v. af stæmnomannum*, II. Æ. 9: pr. *vare þæt a -num stæmnomanna*, *ibid.* §. 2. *standi þæt a grauna* &c. *-num*, I. B. 36; G. 6; Þj. 13. *mæþ sökniþna v.*, II. Kr. 24: 3. *mæþ þera manna -num*, II. Æ. 7: pr. *æptir mætansmanna -num*, I. Þg. 5: 1. *far* (sc. *han*) *æi þera v.*, I. B. 22: 2. v. *bæra*, I. Þg. 17: 3; II. Þg. 18: 3. v. *bæra*)(*eþ sværia* (cfr. *Eþer*), II. Þg. 18: 4. *hvar som v. bær ... komber æi eþer æptir* (cfr. *Eþer*), *ibid.* pr. 3) vitnes ed: *iuramentum testis*. v. *brytas atter æller eþur* (cfr. *Eþer*), II. Þg. 18: 4. *væri sva þræl i -num* &c. I. Kr. 4: 1; II. Kr. 11: pr. not. 4. 4) nämnds ytrande: *sententia a nemda pronuntia-ta*. *væri þæt a soknamanna -num* (ra-

þe halve næmd kvar þera), I. B. 41; II. B. 9: pr. *standi þæt a tolf manna -num*, I. B. 5: 1. *standi a eþe ok -num þera* &c. I. Kr. 9: 2; II. Kr. 24: 12. *standi a -num þera* (sc. *som i syn varo næmdir*), II. B. 5: 1. 5) vitne: *testis*. *taka v.*)(*taka eþ* (cfr. *Eþer*), II. Þg. 18: 3. *lati sea eþ sin ok v. sin* (cfr. *Eþer*), II. Þg. 3. v. *skolo æi fore* (sc. *eþ*) *gannga*, II. Æ. 20: 1. *orkar æi* (sc. *tvem*) *-num ok* (sc. *tolf manna*) *eþe*, II. M. 2: pr; 24: 6. not. 51. *full v.*, II. Kr. 21. v. *ok full skæl*, II. Kr. 25. v. *hava v. (til) taka*, I. Þj. 16: pr, 1, 3; Þg. 16; II. M. 25: 5, 6. v. *fylghir lænsmanni*, I. Kr. 9: 5. *hava til v. tva granna*, I. Þj. 15. *hava til -na* (g. pl.) *tolf mæn*, I. Þj. 5: pr; II. M. 26: 5. *hun skal hava tva kunur til -na sialf hun þriþi*, i. e. *ipsa iurato una cum duabus feminis testimonium ferentibus*. I. Kr. 12. *til -na vara*, I. Kr. 6: 1. *tu v. ok sialfs hans v. sæx v. tolf manna eþer*, vide *Binda 4, 5*, *Eþer*, *Ganga 1, 2*. *þry v. ok attertan manna eþer*, vide *Eþer*. *þry v. ok þrætolfter eþer*, I. Þg. 12. Cfr. *Eþar-*, *Forfalls-*, *Luf-*, *Lysninga-*, *Þings vitni*. — *Perperam scriptum est v. pro vitu*, I. M. 20: pr., et *pro viti- nu*, II. B. 13: pr. *

Vitnis gilder, adj. vitnesbär: *cui licet testimonium dicere*. I. Þg. 17: 4.

Vitnis mæn, m. vitne: *testis*. I. Þg. 17: 3; 18; II. Kr. 11: 1; Þg. 18: pr. *hava til tva -mæn*, I. B. 30. *tvæ -mæn fylla tolf manna eþ*, I. Þg. 13: 1. *

Vitsord, n. 1) (vide ÖGL. sub 1.) *æggha v. hava v.*, I. M. 8; B. 15; II. Æ. 20: 1; M. 30: 9. *havi v. aghi (ængon) v. at binda, sökia (sik), vita*, I. B. 9: 1; II. Æ. 18: pr; M. 21: pr, 1; 24: 6; 25: 5; Kp. 8. *havi vald ok v. at vita* &c. I. Þj. 8. *hava v. mæþ vitnum* &c. II. Kp. 9. *havi v. aghi v. (at) væria sik*, I. B. 17; Þj. 11; II. Kr. 24: 9; M. 25: 5. *havi v. (ok)*

væri sik, I. Kr. 9:3; Þj. 16:3. *kavi* *væriande* (*værcande scriptum est*) *v.*, II. M. 24:6. *standi v. fori hanum* (cfr. UplL), I. B. 27, 28, 48: 1; II. M. 9:5. *tildada komin*, II. Þg. 12:3. *take v. (op)*, II. M. 2:pr; 24:pr; Þg. 9:pr; 21. *aghe þæt þera v. girande v.* (cfr. SML), II. Æ. 9:pr. 2) bevisningskraft: vis probandi. *gifs tvestene v.*, II. B. 18:pr. *gifs köpafastum vald ok v.*, II. J. 11:pr. 3) bevisning: probatio. *gripa til v.*, II. M. 30:9. *næmna sik til -da* (cfr. Næmpna 1), II. Þg. 9:pr. *fore þætta v.*, i. e. cum de hac re iuramentum datur. II. Æ. 20:1. *havi forlöpit -dum sinum*, i. e. irritum reddidit iuramentum iam datum, ut in sequentibus exprimitur: *eprin gange atter*, I. Kr. 9:6; II. Kr. 24:11. 4) (vide ÖGL sub 2.) *havi v. agki þæn v. sum halda v. ryma vil*, I. B. 15, 19:2; 21:1; II. J. 16:1. *gifs þem vald ok v. sum halda vil*, I. G. 1. *havi vald ok v. sum qvar siter*, I. B. 19:3. 5) (vide ÖGL sub 3.) *aghi v. havi ængin v. æi v. (at) tala, qvelia, bryta, kæra &c.* I. M. 22; B. 6:pr; 11, 12, 19:pr, 1; 25, 26; G. 4:1; 16:pr; Þj. 5:1; Þg. 16; II. M. 26:1. *havi v. (at) væpia v. lösa*, I. Þg. 3:2; 5:2, 5. *havi vald ok v. at skipta*, I. B. 43:1. *manni gifs vald ok v. (at) lighri rapa*, I. B. 1; II. J. 1. *havi aldri (vald æller) v. at vita &c.* I. G. 8; II. Æ. 7:2. *vare v. hans* (sc. at svara), II. Þg. 23:1. *havi lænsman ængun v. um saramal*, d. ä rättighet att anställa åtal: ius agendi. I. M. 27. *havi v. at fa lagh æller pænninga*, I. M. 20:1. *havi þæn v. i handum havir*, d. ä rättighet att behålla jorden: ius habeto retinendi fundum. I. B. 4. *havi þæn v. fleri* (sc. af fastum) *far*, d. ä han har vunnit: ille iudicio viscit. I. B. 3. *havin þé v. ær biskope fylgia*, i. e. illi vincunt. II. Kr. 4. *gifs öpis by vald ok v.*

d. ä han erkännes såsom beståndande och orubbelig: talis pagus firmus ratusque habetor. II. B. 17:2. *

Vip, viber, præp. c. acc. 1) vid: iuxta. *v. by*, I. B. 19:5; II. Kr. 6:pr. *v. land ok v. vægh*, I. B. 19:1. *ute v. garþ boa*, d. ä utanför: extra. II. J. 15:3. *hand v. foter hænger v.*, I. M. 17:1, 2. *læggia niper v. iord*, I. M. 7. *v. ep vara*, I. Þg. 13:pr. *v. vara*, I. M. 5:1; B. 38:pr; G. 6. &c. 2) med: cum. *giora köp v. annan*, I. B. 32; II. Kp. 5. *halda grind v. annan*, I. B. 22:1. *delas v.*, vide *Dela*. Cfr. *Skipta 1, Sæta, Væpia*. 3) emot: contra. *v. sæste taka*, II. Kr. 24:3. cfr. *Vip taka*. 4) (vide ÖGL sub 4.) *taka þripiong v. broþur*, II. Æ. 11:pr. *

Vipakaster, m. (vide UplL) I. M. 26:pr. *4 (*vipkaster*)

Vipari, adv. vidare: latius. Vide *Elder*. *4

Viper, m. skog: silva. *farvægher til vats ok vipar*, allitt. I. B. 19:3. *sol ganger v. ær undir vip*, i. e. occidit (cfr. ÖGL sub 2), I. Kr. 13:pr; II. Kr. 26:pr. Cfr. *Döpviper*. *

Viper band (viddær band), n. (vide UplL) *all v. vite intil hans*, d. ä i alla mål der käranden skall bevisa sin sak mot svaranden: in omnibus causis ubi probatio ad reum convincendum ab actore est adferenda. II. Þg. 12:3. *3

Viper binda, vipbinda, v. a. öfverbevisa: convincere. (*man*) *v.*, I. B. 40:3; II. M. 2:pr; 9:3; 21:pr. *man v. mæþ vitnum tvem ok epe tolf manna*, II. Æ. 18:1; M. 2:pr; B. 25:pr. *man v. mæþ tvem ok tolf*, II. M. 9:4. *-bundin mæþ tolf mannum* (sc. nemda), II. Þg. 14:pr. *tolf sanninda mæn skolo þen v.*, II. Þg. 18:4. *4.

Viper ganga, vip ganga, v. a. (vide

VGL) *v.*, absolute, I. Kr. 9: 2; B. 50; II. Kr. 24: 12; M. 8: pr. &c. *v. þæt han* &c. I. M. 11. *

Viper hæta, víþ hæta, v. a. c. dat. v. acc. (vide UplL) *hæti viper þrim markum v. örum* &c. I. Kr. 4: 1, 2; 6: 1; B. 27, 42; II. Kr. 11: 1. &c. *h. v. tolf marker, sæx öra* &c. I. Kr. 12; B. 27, 28, 51: 1; Þg. 5: 1. *hæti víþ syritighi markum*, d. ä. vadesumman: perduto pecuniam appellationis nomine depositam. II. B. 17: 3. coll. Þg. 14: 1; cfr. *Falla 3.* *4

Viper koma, víþ koma, v. n. tillstädeskomma: advenire. II. M. 28: pr. *komber víþ bapi lin ok lækir*, si adsint v. adhibeantur. II. M. 21: 1. *4

Viper vara, v. n. Vide *Víp 1.* *4

Vipervaro man, m. (vide UplL) *þæt skal standu a taksmanne ok tvem-mannum*, II. M. 30: 9. *4

Víp taka, v. a. emottaga: accipere. I. G. 16: 1; II. Kr. 6: pr; Æ. 12: pr; J. 15: 5; 17. Cfr. *Víp 3.* * (*viper taka*)

Uklandaper, adj. (vide VGL) *oklutarat ok -at*, allitt. I. B. 12. * (*o klandaper*)

U kristin, adj. odöpt: non baptizatus. I. Kr. 4: pr.

Um, om, præp. c. acc. 1) omkring: circum. *um bolstap*, I. B. 21: 1. *vara um disk ok duk mæþ andrum*, vide *Disker. varin bapin v. vari alt om en lagh*, i. e. de iis idem ius esto. II. M. 24: 8; B. 14: 7. 2) omkring, öfver: per. *um land ripa*, per provinciam v. dioecesis. I. Kr. 8. 3) om, angående: de. *um tva kunur*, I. Kr. 9: 1. *um offer*, I. Kr. 14. 4) i afseende på: ratione (rei). *saklós om fægæld*, II. Kr. 24: 4. *sitia qvar om halva v. alla hamno*, II. Kg. 7: 2. *fylghias um en svar, skilias at um svar sin*, I. Kr. 9: 1. *böti mark um nat, ok a þrea marker v. af þrim markum um ar*, i. e. pro uno

die v. anno. I. M. 3: 3; B. 4, 6: pr. 5) om, på, i (tid): in (tempore), per (tempus). *um mikiálmæssó dagh, kirkiu-mæssó dagh, synnodagh, vinternætir* &c., I. Kr. 3: 1, 6; 5: 6; 13: pr; M. 15; B. 38: pr; 44: pr. *um liusan dagh*, I. B. 30. *um synnodagh, um annan* &c., uno die solis &c. I. B. 42. *om þry þing*, in tribus &c. II. Æ. 20: 1. *um arit*, quovis anno. I. B. 51: pr. *sægghi up um ar up um annat* &c., i. e. uno anno &c. I. B. 19: 4. *krævir um ar, um annat*, i. e. primo v. secundo anno post factam permutationem. I. B. 6: pr. *haldir v. gange in um ar, um annat* &c., i. e. per annum. I. B. 22: pr; II. M. 26: 2. *um nat ok iamlanga*, idem. I. B. 14, 15. *um nat, um andra* &c., per unum diem &c. I. Kr. 4: 3; M. 3: 3; B. 26, 28. *

Um, conj. om: si. I. Þj. 1: pr. *

Umboa, v. a. 1) reparera: reparare. I. Kr. 5: 6; M. 26: pr. 2) i. q. *bylia. ær æi hult æller umboet*, I. M. 24. *3

Um mæla, v. a. (egentligen omtala: proprie mentionem rei facere) stadga: statuere. I. M. 1: pr.

Um rykta, v. a. ansa om, reparera: curare, reparare. *hus u.*, I. M. 26: pr.

Undan, ondan, 1) præp. c. dat. (v. gen.?) undan: a, seorsum a. *giva eghur u. rætum ærvingia* (cfr. ÖGL), I. G. 16: pr. *ganga u. lænsmans* (nisi lænsmanne legendum sit), II. Þg. 14: pr. 2) adv. undan, bort: e medio, abhinc. *koma sik u.*, II. M. 24: 3, 8. *ganga u. mæþ tolf manna epe* &c., vide *Ganga 1.* *

Undir, undi, onde, præp. c. dat. v. acc. under: sub. *dör u. hænne*, sc. campana decidente, I. Kr. 5: 6. *gangi u. sværd kunungs*, I. Kr. 15. *væþia u. syn* &c., vide *Væþia. skipta æghu u. sik hem*, vide *Hem*. Cfr. *Viper*. *

Undi læggia, v. a. i. q. undir taka (vide VGL.), u. stæmpnudagh, I. B. 14.

Undirstanda, v. a. förstå: intelligere. I. G. 11: pr. *₂

Unötter, adj. ej förtärd: non consumtus. *sva mykit af afrapi* (gift legendum videtur) *sum unöt ær* (i. q. *sva mykit oannat ær*, UpIL J. 13: 3.), nisi forte pro unöt legendum sit oannat vel oint (cfr. ÖGL. v. oint). I. B. 13: pr. *₂ (onötter)

Up, op, adv. up: sursum. *grind ganger up*, I. B. 22: 1. *up a, op a, uppa, oppa*, i. q. a. *vatnsal ær uppa bolstapi, fara uppa sio, hus þær vind-ögha ær up a*, I. B. 42, 43: 1; Þj. 7. *op a afrapsdagh v. þingsdagh, oppa hælghan dagh*, II. J. 15: pr; Þg. 2, 4. *bæra fæstnaða fæ op a fæstnaða fæ* (cfr. UpIL. v. *fæstninga fæ*), II. Æ. 1: 1. *op a kono halvo*, II. Æ. 3. *samsyskane op a möpernet*, II. Æ. 19: pr. *döma sökning up a man*, d. ä. emot: contra. II. Þg. 24: 1. *halda op a laghmans skilo*, d. ä. sedan lagmannen dömt: post sententiam a legifero latam. II. Þg. 19. *binda köp uppa iord*, d. ä. angående: de. I. B. 9: 1. *væþia oppa garþa v. op a bro*, II. B. 5: 1; 23: pr. Cfr. *Ganga 2, Læggia 1, Skiuta 3.* *

Up boa, v. a. uprätta, sätta i stånd: reficere, exstruere. *bor æi up* (sc. *garþ*), I. B. 40: 5. *₃

Upbyrþ, f. ett käromåls framförande inför rätta: actio v. accusatio in iudicio instituta v. prolata. I. Þg. 4.

Updragha, f. i. q. *updræt* (vide UpIL.) u. *skipa*, I. M. 26: 1.

Uppganger, m. upgång, upstigande: adscensus. Inde

Uppgangs vatn (*upgagns vatn*), n. upstigande vatten (i sjö eller ström): adscendens aqua (maris vel fluminis). I. B. 26.

Up giora, op giora, v. a. 1) göra,

verkställa: facere, perficere. *sak ok sokn u.*, II. M. 21: pr. 2) (vide UpIL.) I. B. 45: 1. — Cfr. *Giora 1.* *₄

Up halda, ophalda, v. a. c. acc. v. dat. 1) förhålla, undanhålla, qvarhålla: retinere. *gupslikama fore manni u.*, II. Kr. 1: 1. *haldi bondin up kan undi skæl soknaris*, vide *Skæl 3.* 2) underhålla: sustinere, alere. *föþa ok u.*, II. J. 17. 3) skaffa: praeberere. *gældum u.*, d. ä. böta: mulctam pendere. H. M. 8: pr. *₄

Up hængia, op hængia, v. a. uphånga: suspendere. I. Þj. 6; II. M. 26: 3. *

Up lata, v. a. öppna: aperire. *kirkiu dyr u.*, I. Kr. 4: 2. *₃

Uppa, vide *Up*.

Uppi halda, oppe halda, v. a. c. dat. v. acc. 1) underhålla: sustinere, alere. *manni u.*, I. G. 16: 1. *man föþa ok u.*, II. J. 17. not. 40. 2) skaffa, hålla: praeberere, providere. *u. biskopi enne borþ, folki gæstning*, II. Kr. 3; Kp. 14. not. 60. *u. gældum, botum, afrapum*, erlågga böter eller afrad: mulctam v. vectigal pendere. I. M. 4: pr, 1; II. M. 24: 7; J. 15: 4. *

Uppinbarlika, adv. uppenbarligen: palam. I. B. 30. *₄

Up ræta, op ræta, v. a. uprätta, upresa: erigere. *u. garþ* (*niper riva*, I. B. 40: 5. *tolf sanninda mæn skolo þem* (sc. *som vitne baro æller eþ so-ro*) *u. ok við binda*, d. ä. likasom upresa och fastbinda dem vid vitnesmålet eller eden: eos ad prolatum testimonium vel datum iuramentum quasi erigere et adligare; i. e. eos rescissi testimonii vel iuramenti adstrictos pronuntiare. Aliter v. *u. hoc loco mihi non videtur posse explicari; an vero hinc illustretur significatio vocis uprættar eþer* in iure OG. *occurrentis, alii iudicent*. II. Þg. 18: 4.

Up skæra, op skæra, v. a. 1) upskæra: exsecare, effodere. *torva u.*, II.

B. 5:6. 2) tillskæra: secando formare. Vide *Budkaflí*. *

Up sæghia, v. a. (vide SML) *sæghi up um ar*, nemligen om husens borttagande: de aedificiis amovendis. I. B. 19:4. *4 (*up sighia*)

Up sætia, v. a. upskjuta: differre (in aliud tempus). I. Þg. 2: pr. *2

Up taka, op *taka*, v. a. 1) uptaga, borttaga: tollere, auferre. *taki up næt* &c. I. B. 26. *taki up* (sc. *hus*), I. B. 19:5. 2) upbæra, emottaga: capere, accipere. *bot*, *arf* &c. u., I. Kr. 5:6; M. 5: pr; 17: pr; 21, 26: pr; B. 44: 1; G. 17; II. Kr. 5: 4; 21; Kg. 7: 3; Æ. 6: 4; 11: pr. *taki hvar up* &c., nemligen del i humlegården: portionem agelli lupulo consiti habeto. I. B. 24. *take vitsorþ op*, II. M. 24: pr; Þg. 21. *take (þylikan) ræt op*, II. M. 13, 30: 5. *

Up æta, v. a. upäta: exedere, consumere. *ær annat -tit*, finnes ej mera någon (af de nämnda slättingarne, farbroder &c.) å endera sidan (fädernet eller mödernet): si ab alterutro latere (sc. paterno vel materno) nullus (ex dictis cognatis, sc. patruus &c.) existat. I. G. 11: 1.

Ur, u, præp. ur: ex. *u* (*kirkiu*) *fara*, I. Kr. 5: pr. *lösir æi ben u* (sc. *sari*), I. M. 13. *skæra ur* (sc. *manni*) *sum galti*, vide *Skæra*. *

Vra (*rva*), ? vrå, hörn: angulus. II. B. 12: 1, nisi pro *rvaom* ibi legendum sit *raom* (cfr. SML. B. 4.).

Vranger (*rvanger*), adj. 1) vrång, krokig, sned: pravus, obliquus. II. B. 12: 1. 2) orätt: iniustus. *mæþ -go*, iniuste. II. Kr. 24: 8. *

Urbotar mal, n. (vide VGL.) I. M. 10. *1 (*orbota mal*)

Vreta garþer, m. (vide SML.) I. B. 40: 1. *4

Vreþs hand, f. (vide ÖGL.) *giora andrum akomo mæþ -hænde*, I. Eps. 7: 1. *4

Urf, vide *Orf*.

Urfælder, m. (vide UplL.) II. B. 10. *4

Urgvæme, n. ? (a *koma*) i q. *menföre* (vide UplL.). II. B. ind. not. 60. Cfr. ÖGL. v. *okoma*.

Vræka (*rvæka*, *rvaka*), v. a. 1) drifva: agere. II. B. 6: 5. *bort v.*, I. B. 51: 2; II. Kr. 24: 4; Þg. 17: 4. Cfr. *In vræka*. 2) bortdrifva: pellere, propellere. I. Þg. 5: 1; II. J. 15: 3. v. *faþor æller moþor*, d. ä. vägra att underhålla dem: denegare eos alere. II. J. 17. *man u eþe v.*, II. Kr. 24: 4. *

Us, vide *Vi*.

Uskyldar mæn, m. pl. oskylda menniskor: homines non cognati. II. J. 17. not. 62.

Uskylder, vide *Oskylder*.

Uskælika, vide *Oskælika*.

Uskæra, v. a. oskæra: polluere. II. Kr. 22: 2. not. 66. *3 (*oskæra*)

Ut, adv. 1) ut: foras. *falla fõtir in ok hovud ut*, I. Eps. 2: 2. *ok sva* (sc. *skal*) *afraþ ut* (sc. *givas*), II. J. 15: pr. 2) såsom *uti* betecknar slutet af en viss tid, så utmärker *ut* en saks fortfarande till en viss tids slut: sicut *uti* significat finem spatii cuiusdam, ita *ut* denotat continuationem rei usque ad finem certi spatii. *ut om en manað*, II. B. 7: pr. *ut til ylians mæssu*, *alt ut til sumarnata*, I. B. 8: 1; 44: pr. *

Utamer (n. *utampt*), adj. (vide UplL.) I. B. 31: 1. *3 (*otamer*)

Utan, præp. c. gen. v. acc. 1) utanför, utom: extra. *u. garþ ok vinsked, skötrar, tæ ok tomtara, land ok laghsaghu, sokn, stokholm*, I. M. 4: 1; B. 19: 1; 24, 35: 1; G. 16: 1; II. M. 25: 4. &c. *u. kundaris*, II. J. 6. *u. brut ok tomtamal*, I. B. 1; II. J. 1. *u. þripio byrþ*, II. Kr. 24: 12. 2) utan: sine. I. Kr. 4: pr. &c. Cfr. *For utan*. *

Utan, conj. 1) om ej, utan: nisi. *u. (vitni) til seen, kumunger vili, þe ha-*

vin, han rapí, malsæghandi kæri, þæt se drap, han se frammi, þe þigin &c. I. Eps. 2: 2; 6: 3; M. 11; G. 3: 2; 15; Þg. 4, 6, 16; II. Æ. 8: 1. &c. *u. brutit ær*, I. M. 10. *u. æru þön ful*, I. M. 22. *u. dt sva se, u. at malsæghandi se fore*, I. M. 22; II. B. 23: 1. *ækki u. halva legho*, II. B. 7: pr. *æi flere u. þrea*, I. M. 6. 2) utom, undantagande: excepto, praeter. *u. þæn by*, I. B. 19: 1. *u. um saramal, til konungs utgærþer, i þiusnape*, I. Þg. 16; II. M. 25: 12; Þg. 18: 2. *u. at þær ær &c.* II. Kp. 7: 1. *

Utanlands, adv. i. q. *utlændes*. II. Kg. 7: 5.

Ut biuþa, v. a. (vide SML. sub 1.) II. M. 24: 7. *4

Ut bæra, v. a. utbära: exportare. I. B. 40: 2. *3

Ut döma, v. a. (vide VGL.) I. Þg. 5: pr; II. Kg. 7: 2; J. 13: 1. *4

Ut fa, v. a. i. q. *utgiva*. II. B. 6: 1. *4

Ut föra, v. a. utföra: efferre, evehere. *u. ra*, d. ä. sätta rämärket utöfver rätta gränsen: limites ultra iustos fines ponere. I. B. 8: pr. *3

Ut giora, v. a. (vide VGL.) II. Kg. 7: 2. * (utgöra)

Utgiva (utgæva, II. Æ. 12: 1; J. 16: 3.), v. a. (vide ÖGL.) I. B. 9: pr; 49: pr; G. 9, 15; Þg. 7: 2; 8; II. Æ. 9: 2. &c. *haver ænginne kono sinne -vit* (i. q. *ær æi fyrr undan skipt*, Upl. Æ. 7: 2.), II. Æ. 19: 2. *4

Utgærþ, f. utskyld: tributum. *ku-nungs -þir*, I. Þg. 7: 2; II. Kg. 7: 2; M. 25: 12. *4

Utgærþis, adv. utom hägnad: extra saepimenta.) (*ingærþis*, II. Kr. 6: 4. *4

Uti, ute, adv. 1) ute: foris. *a v. i væghi, garþi, akrum, gatu u.*, I. Kr. 4: 1; M. 3: 1; Þj. 2: pr; 16: 2. *u. við garþ boa*, d. ä. utanför: extra. II. J. 15: 3. *sva at u. æro brut bape*, d. ä. äro framme, synas: ut exstent. II. M.

21: 2. cfr. *Brut 1. 2)* ute, förliden: finitus. *synnudags hæg, nat ok iam-lange &c. ær u.*, I. Kr. 13: pr; M. 11; B. 13: pr; 51: 2. &c. *sæx manapa v. þrea nættir æru u.*, I. Kr. 1; B. 33: 1. *þær til at u. æru tolf* (sc. nættir), I. M. 3: 3. *sænguslæt ær u.*, I. G. 11: 2. *

Ut kasta, v. a. utkasta: eicere. I. M. 3: 2.

Ut krævia, v. a. (vide Upl.) I. B. 16. *4

Ut leta, v. a. undersöka: inquirere. I. Þj. 13. *4

Ut læggia, v. a. lägga ut, erläggga, betala: expendere, solvere. II. Æ. 20: 1.

Utlændes, adv. utom landskapet (Vestmanland); extra provinciam (Vestmanniam). II. M. 34: 1. *4

Utlænsker, adj. (vide SML.) I. G. 3: 2; II. M. 8: 1. *man u. af andru ku-nungs riki*, I. G. 17. *

Utrikis, adv. utrikes: extra regnum (Sueciae). II. J. 6. *3

Ut skiuta, f. utskjutande: eductio. *u. skipa* (cfr. Upl. v. *utskut*), I. M. 26: 1.

Ut sætia, v. a. pantsätta: pignori ponere. *eghn u.*, II. J. 10: pr. *4

Ut sökia, vide *Sökia 3.* *

Ut taka, v. a. uttaga, återtaga: recipere. I. B. 39: pr; G. 5, 11: 2. *

Uxi, m. oxe: taurus (castratus). I. B. 34: pr; 35: 1; 46: 1. &c. *

Vædning, vide *Væpning*.

Vægghand, n. i. q. *fæstiband*. I. B. 45: 1.

Vægger, m. vägg: paries. Scribitur in acc. *vægh, vagh, væk*, I. B. 46: pr; Þj. 2: pr; II. M. 26: 11. *3

Væggha, 1) v. n. gå i vågor, svinga eller kröka sig åt ömse sidor: undare, ultro citroque vibrare v. sinuari. *væghanda vap*, i. e. tale quod est *vapit a ymsa*, ut eadem res aliis verbis exprimitur, II. B. 12: 1. 2) v. a. väga:

pendere, pondere aequare. *v. pund &c.* II. Kr. 5: 4. *3

Vægha viller, adj. vilsefarande, som råkat vilse på vägen: a via aberrans. *riða v.*, I. B. 40: 5.

Vægher (acc. pl. *vægghi*, I. B. 21.), m. väg: via. *almanna v.*, I. B. 19: 1; 21: 1; 37: pr, 2; II. B. 23: pr. *viþ land ok viþ vægh*, vide *Land 2*. Cfr. *Far-*, *Hova-*, *Kirkiu-*, *Klöva-*, *Þings vægher*. *

Væggharande, adj. resande: iter faciens. I. Þj. 14. *

Væghna, pl. def. et indecl. (vide VGL. sub 2.) *af hans v. konungs v.*, II. Kr. 24: 3; M. 21: pr; Kp. 13: 4. *a qvin-nunna v. konungs v.*, II. Kr. 24: 12. not. 90; Þg. 14: pr. n. 5. *4

Vækkia, v. a. utgjuta (genom att göra hål): effundere (aperturam faci-endo). *v. blod*, I. Kr. 13: pr; II. Kr. 26: pr. Sed pro *vækiandi* sine dubio legendum est *værkiandi*, I. M. 23. Cfr. *Bloþ vækning*. *2

Væl (*vel*, *val*), adv. 1) väl: bene. I. B. 40: 4; II. Æ. 1: pr. 2) väl, med skäl: iure, merito. *þæt ma v. truldrom heta*, I. Kr. 11.

Vælla, v. a. välla: volvere. II. M. 6: 4. *3

Væna, v. a. (vide ÖGL.) *vænis þætta til nokors*, II. B. 6: 5. *4

Vændu, v. a. vända, ändra: verte-re, mutare. *kan manni hūgher -das*, I. G. 1. *4

Vænslo sak, f. (vide UplL.) *giva v.*, II. B. 24: 3. *4 (*vænsla sak*)

Vær, adv. värre: peius. I. B. 50. *4

Væria, v. a. (vide UplL. sub 1.) *v. sik*, I. M. 20: pr; Þj. 11. *v. (sik) (fælla*, vide *Fælla 5*. *v. sik fore manni*, II. Þg. 12: 3. *vare varþ fore sak þere*, II. Æ. 6: pr. *væri þær mæþ fyrtinghi marker*, i. e. a mulcta se liberato. II. M. 25: 9. *v. (man) ok gōþan giora*, i. e. libertatem eius defendere. *ibid. v. (sik)*

mæþ laghum, vide *Lagh 1*. *væri sik mæþ landslaghum*, I. B. 48: 2. *havi vitsord at v. sik*, I. B. 17. *taki vitsord ok væri sik*, II. Þg. 9: pr. *havi væriandi vitu*, I. Kr. 9: 1; M. 20: pr; II. Kr. 24: 12. *havi ... væriandi ænga* (sc. vitu), I. M. 20: pr. *havi væriande (værcande scriptum est) vitsorþ*, II. M. 24: 6. *væri þæt mæþ forhæþis epe*, I. B. 4, 8: pr. *v. mæþ ens sins eþ*, II. M. 27. *v. sik mæþ guþsivium sinum*, I. Kr. 9: 2. *til kirkiu'koma mæþ tvem mannum sum v. skulu*, I. M. 22. *v. mæþ tvem mannum ok ens sins eþ*, II. M. 27. *v. sik mæþ tvæggia manna epe ok sialfsins*, II. Kr. 6: 7. *v. sik (adde mæþ) tvem mannum sialver han þriþi*, I. Kr. 14. *v. sik mæþ præstins vitnum ok tvem grannum*, I. Kr. 6: 2. *v. (sik v. þræl) mæþ þriggia manna epe*, II. Kr. 24: 12, 13; M. 26: 1; B. 5: 4. *v. (sik v. þræl) mæþ sæx manna epe*, I. B. 49: 1; 51: pr; II. Kr. 24: 12, 13. *v. sik mæþ sæx mannum*, II. Kr. 22: 1; 24: 1; 26: pr. *v. (sik v. þræl) mæþ tolf manna epe*, I. Kr. 9: pr; 15; II. Kr. 23, 24: 10, 14; Kg. 6: 3; M. 10: pr; 24: 8, 9; 26: 5, 7, 11 - 14, 16; 31: 1; Kp. 4, 5, 11: 1; B. 5: 4; 6: 7; 8: 2; 14: 6; 15: 2, 3; 18: 1; 24: 2, 3; 25: pr; 26: pr; 28: pr, 2. *v. sik mæþ tolf mannum*, II. Kr. 17, 22: 1. *v. sik mæþ næi ok tolf manna epe*, II. Kr. 24: 12; Æ. 5; M. 25: 5; 26: 5; B. 5: 4; 6: 5; 14: pr; Þg. 5. *v. (sik) mæþ tvæggia manna v. tvem vitnum ok tolf manna epe*, I. Kr. 9: 2, 3; 12; M. 6; B. 20: 1; 35: 2, 3; 39: 5; 40: 5; 45: pr, 1; 46: 2; Þj. 1: 1; 2: 1; 7, 16: 3; II. Kr. 25; M. 2: pr; 10: 3; 21: pr; 27. *v. sik mæþ (adde tvem) vitnum ok tolf manna epe*, I. Kr. 10. *v. urfæl mæþ tvem vitnum ok tolf manna epe*, II. B. 10. *v. sik mæþ tolf mannum ok tvem vitnum*, II. Kr. 11: 1. *v. sik mæþ tvem vitnum ok attertán manna epe*, II. M.

1: 2. *v. mæþ þrim vitnum ok attertan manna eþe*, II. B. 10. *v. (sik) mæþ þrætolftum eþe*, I. Eps. 9: pr; II. M. 10: pr; 26: 5. *v. sik mæþ þrim vitnum ok þrætolftum eþe*, I. Kr. 11; M. 9; B. 45: 2; Þj. 1: 2; 2: pr; 16: 4; II. M. 9: 3. *

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. II. Kp. 9. *v. mæþ vilia*, II. M. 2: 1. not. 29. *varþa -kum mans, svara -kum sinum*, I. G. 3: 2. *liggi i ogildum akri ok a -kum sinum*, I. Þj. 3. Cfr. *Forlækis-, Hand-, Vilia værk; Aværka, Handaværke*. 2) arbete: opus, labor. Vide *Daghværke*. *

Værka, værkia, v. a. begå brott: crimen committere. I. M. 4: 2; G. 3: 2. *-andi* (cfr. SML), I. M. 11; II. M. 22: pr; at II. M. 24: 6. pro *værcande* legendum est *væriande*. Cfr. *Vækkia, Forværka*. *4

Værn, f. 1) värn, försvar: defensio. Vide *Vigh*. 2) hägnad, stängsel: saepimentum. *halda lagha -nir*, II. B. 9: pr. 3) gärde: ager consaeptus. I. B. 50. *

Værna garþer, m. gårdsgård: saepes.)(*vargha garþer*, II. B. 15: 1.

Værnalagh, n. (vide UplL.) II. B. 5: pr. *3

Værnar eþer, m. värjemålsed: iuramentum defensorium v. purgatorium. I. Þg. 15: pr.

Værnar iord, vocabulum, ni fallor, corruptum, cuius loco legendum videtur *værnar ord*, i. q. *vitsord at væria sik*. I. M. 20: 2.

Værri, adj. sämre: deterior, minoris pretii. I. B. 11. *

Værþ, n. 1) (vide ÖGL.) I. B. 5: pr; 31: pr; II. J. 3: 2. Cfr. *Leta*. 2) värde: pretium (quo res quaedam valet v. aestimatur). I. B. 34: 1; 36; II. Kp. 9; B. 7: pr. *

Værþer, adj. (vide ÖGL. sub 1.) II.

Æ. 12: 2. *ðris v. halfs ðre v.*, I. Þj. 12; II. B. 26: 1. *

Væstan vart, adv. vestvart, mot vestra sidan: versus occidentalem partem. I. B. 19: 1.

Væstir, adv. i vester: versus occidentem. I. B. 19: 2.

Væstmæn, m. pl. (vide UplL.) *-manna laghbok, lagh*, II. Kr. rubr.; Æ. 3. *þingmala balker mæþ -mannum*, liber de conventibus iudicialibus cum Vestmannis habendis. II. Þg. rubr. *4 (*vestmæn*)

Væxa, vaxa, v. n. 1) växa: crescere. *luþ ær ivir væxin*, I. M. 11; II. M. 22: pr. 2) förökas: augeri. *pønningar v. manni*, II. Æ. 19: pr. *4

Væþ, n. pl. 1) pant: pignus. *sætia v.*, II. Kr. 7: pr. *sætia æghu at væþium*, I. B. 14. 2) (vide UplL. sub 2.) II. B. 5: 1; 13: pr. *v. ganga fore syn*, II. B. 17: 4. *v. fram kasta*, I. Þj. 7. 3) vädjande efter en fälld dom eller syne-mäns yttrande: pignora quibus post latam a iudice vel inspectoribus sententiam certatum est. *sætia v. takum i hændir*, II. Þg. 19. *sellu niþer minna v. &c.*, vide *Niþer fella. v. gilda æller fella*, vide *Fella* 5. *tappa v. sin*, II. B. 17: 3. *

Væþer, n. väder, väderlek: tempestas. Vide *Misvæþri*. *4

Væpia, v. a. 1) hålla vad: pignori-bus certare. I. Þg. 11. *v. undi sanna v. tolf manna syn*, I. B. 6: pr; 8: pr. *v. þrim markum*, II. B. 13: pr. *förra æn -ias til*, II. J. 18. coll. B. 17: 3. (ita quoque sub primam, non vero sub secundam significationem referri oportet UplL. J. 22, coll. Vif. 17: 4; cfr. SML. h. v. sub 1, ad J. 18: pr.) *v. bort garþ af sik*, I. B. 39: 6. *v. op a garþ v. bro*, II. B. 5: 1; 23: pr. *v. gen v. moti*, II. B. 5: 1. *v. þing fran garþi sinum*, I. Þg. 5: 2. coll. pr. Cfr. *Ovæþiþer*. 2)

vädja efter en fälld dom eller ett yt-
rande af en syn: *post sententiam a iu-
dice vel inspectoribus latam pignoribus
certare* (cfr. UplL. sub 2.). *tve v. a
þinge*, II. Þg. 19. *v. gen domara*, I.
Þg. 5: pr. *v. (gen sinum domara) un-
di laghbokina*, I. Þg. 3: pr; 5: 2. *v.
viþ domara æller lænsman*, *v. til þri-
gia marka*, I. Þg. 3: pr. *v. moti næmpd
til sæx marka undi andra sokna-
næmpd*, *v. til tolf marka undi alt
lands næmpd*, *v. undi kunung til sy-
ritighi marka*, I. Þg. 3: 2. *höghra v.*,
v. undir folklands syn, *v. a mot folk-
lands syn*, *v. undi konung*, II. B. 17:
3. *v. viþ laghman sinum sæx mar-
kum*, *v. sik undi konung mæþ fyr-
tighi markum*, II. Þg. 14: 1. *4

Væpiastar, væpfastar, m. pl. (vide
UplL.))(*opilfastar*, I. B. 14; II. J. 10:
pr. *4

Væpning, vædning, f. 1) (vide UplL.
sub 1.) I. Þg. 11. 2) (vide UplL. sub
2.) II. Þg. 19. not. 82. *4

Væpsætning, f. pantsättning: pigne-
ratio. Vide *lorþa væpsætning*. *4

Væpsætter, adj. pantsatt: oppigne-
ratus. I. B. 17; II. J. 10: pr; Kp. 10. *3

Y.

Ylians mæssa, f. Ægidii messa: fe-
stum Aegidii, d. I Septembris. I. B. 8:
1. In diplomatibus Germanicis nomen
istius diei scribitur *S. Gilgen-, Ilgen-,
Ylgen-, Ylientag* &c.; vide HALTAUS,
*Jahrzeitbuch der Deutschen des Mit-
telalters*, p. 132.

Ymsir, adj. pl. ömse: diversi. *a ym-
sa*, å ömse sidor: ultro citroque. II. B.
12: 1.

Ypin, vide *Öpin*.

Ytarmer, adv. ytterligare; längre
bort: ulterius. *systkanen ok æi y.*, d.

ä. aflägsnare släktingar: remotiores cog-
nati. II. Æ. 19: pr. *4

Ytarster, ytirster, adj. ytterst, sist:
extremus, ultimus. I. M. 11; II. J. 15: pr.
þætta -sta vitsorþ, d. ä. sistnämnda:
ultimo loco commemoratum. II. Æ. 20:
1. *1

Yvir, ivir (yvi), præp. c. acc. 1) öf-
ver: super. *kasta y. hus*, I. M. 23. *y.
skoghinn, bolstaþ* &c. I. Kr. 6: 1. *y.
þvært þing*, I. Þg. 10; II. M. 21: 1. 2)
utöfver: trans, ultra. *y. nat ok iam-
langa*, I. Kr. 15. 3) öfver, i: per. *y.
tu ar*, i två års tid: per duos annos.
I. B. 6: pr. * (*ivir*)

Yvirlöps, öve löpse, adj. indecl. (vide
UplL.) II. J. 17; B. 7: pr. *3 (*ivir löps*)

Þ.

Þa, adv. 1) då: tunc. I. Kr. 1. &c.
lat þa up kirkiu dyrin, I. Kr. 4: 2. *þa
sum*, I. Kr. 13: pr. *æn þa*, vide *Æn*.
2) (vide VGL. sub 2.) *þa dömis egh-
nin*, II. J. 3: 3. *þit þa sum lagha þing
æru*, I. G. 16: 1. 3) conj. då, när: cum.
I. Kr. 13: 1. &c. *

Þagh, vide *Þiggia*.

Þaghar, þæggar, 1) adv. då: tunc.
I. B. 39: 1; 40: 2; II. Æ. 7: 1; Þg. 18: 2.
2) conj. då, när: cum. I. Eps. 6: 2; II.
Kg. 6: pr; Æ. 10: 1; 18: pr; J. 13: 1. *

Þaleþ, adv. på det sättet, så: eo
modo, ita. II. Kr. 5: pr; 24: 12.

Þarf, f. (vide UplL.) II. Æ. 20: 1. *4

Þiana, v. a. (vide UplL. sub 2.) *þ.
himirike*, II. Æ. 20: 1. * (*þiæna*)

Þianesto man (þianosto man), m.
(vide VGL.))(*bondi*, II. Þg. 14: pr. *4
(*þiænistu man*)

Þiggia (impf. *þagh*), v. a. (vide ÖGL.)
(*giva*, II. Æ. 9: pr. *þ. miolk ok* (v.
af) *mopor spina* (cfr. ÖGL), II. Æ. 12:
4. *

Þigja, v. n. tiga: tacere. II. Æ. 8: 1. *1

Þikla, vide *Þykla*.

Þing, n. 1) ting, sak: res. I. Þj. 16: pr; II. M. 25: 6. 2) ting: conventus iudicialis. *lagha þ.*, vide *Laghaþing til -gs stæmpna*, I. Eps. 6: 3. *laghþinga til mans om þry þ.*, II. Æ. 20: 1. *þ.*, annat v. *þriþia þ. læys manni*, II. M. 24: pr. *þiuvi fram varþa a þ. ok a ring, koma a þ. ok a ring*, inom tingskretsen, d. ä. den krets som bildades af det på tinget församlade folket: in circum iudiciale, quem finxerunt homines in iudicio congregati (cfr. de tali constructione Upl. v. *asker*), I. Þj. 5: pr; II. M. 26: 5. *yvir þvært þ.*, vide *Þvær. næmpna þ. fore garþ mans*, II. Þg. ind. not. 14. *stæmna hem þ. fore garþ mans*, II. Þg. 23: 1. *konungs þ.*, ting som hålles af Konungen eller på hans vägnar: conventus iudicialis a Rege vel eius nomine habitus. II. M. 24: 4. *þing balker*, I. Þg. rubr. Cfr. *Askæno-*, *Folklands-*, *Hundaris-*, *Hæraþs-*, *Iamlunga-*, *Kirkju þing*; *Orþinga*. 3) (vide VGL. sub 2.) *þ. næmpnis hem til mans*, I. Þg. 5: pr. *væþia v. vræka þ. fran garþi (stnum)*, I. Þg. 5: 2; II. Þg. 17: 4. *

Þinga, v. n. i. q. *laghþinga. ær til mans laghlika -at ok til þings stæmt*, I. Eps. 6: 3. *4

Þinga nöti, n. (vide ÖGL.) I. Þg. 1: pr. *2 (*þingunöti*)

Þingariþ (*þinghriþ*), f. tingstermin, tid för tings hållande: tempus celebrandorum conventuum iudicialium. *-þir skulu þrea vara*, I. Þg. 1: pr. *i fyrsto þ. v. -þum*, II. M. 26: 3; B. 5: 1. *i enni þ.*, I. Þg. 4. *-þir æro inne*, II. M. 26: 5. *mællan -þi v. -þum v. -þa*, I. Þg. 1: 1; 13: pr; II. M. 26: 1, 3.

Þingfastar, m. pl. fastar vid jordaköp, hvilka nämndes på tinget: firmatores emtionis venditionis de fundo contractae qui nominabantur in conventu

iudiciali.) (*gardfastar*, II. J. 2: pr. coll. I. B. 3.

Þinggilder (*þingilder*), adj. som kan vid domstolen sjelf kära, svara och gå ed: qui ipse potest in iudicio agere, respondere et iuramentum dare. I. Þg. 17: pr.

Þing kænun, vocabulum sine dubio corruptum, cuius loco quid sit legendum, conicere non possum. I. Þg. 13: pr. Had. vertit: "tingsvitne"; Locc. vero verba *havi þ.* ita reddidit: "nihilominus iudicio fruetur."

Þinglami, m. i. q. *þingsfall* (vide Upl.). I. Þg. 1: pr; II. Þg. 6. Per metathesin scribitur *þingmali*, II. Þg. ind. not. 96. *3

Þingsdagher, m. (vide ÖGL.) II. Þg. 4. *ræter þ.*, I. Þg. 1: pr; II. Þg. 2, 14: pr. not. 5. *om þrea -gha*, II. Æ. 12: 2. *4

Þings gæld, *þiængs gæld*, n. i. q. *sporgæld. liggi i -dum*, I. M. 1: 8; II. M. 11: pr. (ubi additur: *þæt ær fyrtinghi marker*), 1. H. v. non est derivanda a *þing*, ut, eam male explicantes, crediderunt Had. ceterique interpretes, inter quos etiam Ih.; sed a *þiægn* v. *þægn*, liber homo (cfr. VGL.), ut adeo verti posset: mulcta (ordinaria) ob caedem liberi hominis. In antiquo iure Norvegico *þegnilldi* significat mulctam ob caedem subditi (*þegn*) regi debitam, quamobrem dicitur: "*þegnilldi oc fridbrot þat á konongr einn*", M. L. Gulaþl. Þingf. 4; "*þá scal konongr taka eigi meira þegnnylldi enn átta aurtoga oc þrettan merkor*" (i. e. trientem quadraginta marcarum), Mannh. 2. cfr. cap. 12. ibid.; et in opere *Kongs-skugg-siö*, Sor. 1768, p. 253: "*þá tekur kongur fyrst XL. marka i þegnilldi fyrir þá sem fyrir adra þegna sina.*" In Danorum iure antiquo idem vocabulum scribitur *thæghængiald*; vide Ius Iut. II. 13, et codices veteris iuris urbium pas-

sim (ROSENVINGE *Saml. af gamle Danske Love*, V. p. 173, 188, 207, 410.)

Pings stæper, þingstæper, m. (vide VGL) *ræter (ok gamal) þ.*, I. Þg. 1: pr; II. Þg. 14: pr. not. 5. *4

Pings vitni, n. (vide UplL sub 1.) *biuþa ... mæþ -num*, talibus testibus praesentibus et audientibus. I. G. 16: 1. *þæt star v. standi a -num*, I. B. 18; Þg. 2: pr; 9, 10. *4

Pings vægher, m. (vide VGL) I. B. 21: 1. *

Dit (þiit, þitt), adv. dit: illuc. I. B. 26; G. 16: 1; II. Kr. 11: 1; Kp. 3. *

Þiusnæper, m. (vide ÖGL) I. Þj. rubr.; cap. 4, 7; II. M. 26: 9, 18; 30: 8. *

Þiusvala bot, f. tjufgömmarebot, böter för härbärgerande af tjuf eller gömmande af tjufgods: multa occultationis furis v. rerum furtivarum. II. M. 26: 9. H. v. deduci potest ab *ala*, alere (vide VGL), vel potius ab *hæla* (Anglo-Sax. et Alam. *helan*, Germ. *kehlen*), celare, *hol*, caverna, latebra, quoque occultatio; ut adeo *þ.* rectius scriberetur *þiushola bot*. Cfr. HelsL v. *þiushol*.

Þiuþti (þiufste, þyfte), n. 1) tjufnad; stöld: furtum. I. Þj. 1: 3; 11; II. Kr. 24: 6; M. 25: 4; 26: 10; 32. *sult þ.*, I. Þj. 10. 2) den stulna saken: res furto ablata. II. M. 26: 19. *3 (*þyfti*)

Þiuvaþer, adj. bestulen: rebus suis furto orbatus. II. M. 30: 10. *1

Þiuver, m. tjuf: fur. *sander þ. mans*, II. M. 26: 3. *giora þiuf af manni*, alium furti convincere. Ibid. §. 18. *þiufs ræter*, vide *Ræter* 4. Cfr. *Orþiuva*. *

Þipborin, adj. (Isl. *þyborinn*, a *þyr*, *þir* v. *þý*, servus, serva) född i trældom: in servitute natus. *þræl ok þ.*, allitt.; *(fræls ok fullkyniaþer*, II. Kp. 3. Cfr. VGL v. *þy barn*.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. V

Þiæla syn, f. (vide SML) II. B. 17: 4. *4 (*þiæla syn*)

Þiængs gæld, vide *Pings gæld*.

Þiænisto lös, adj. tjenstlös: sine hero. *drivari æller þ.*, I. Þj. 15.

Þo (þö), I. Eps. 2: 5; B. 45: 4; Þj. 10. &c.), adv. dock, likväl: tamen. *æn þo at*, om ock: etiamsi. I. M. 23; Þj. 12; Þg. 2: 1. *þo at*, idem. I. B. 45: 4; II. M. 21: 2. Sèd pro *þo ens* legendum videtur *þy ens*, I. M. 23. *

Þola, v. a. tåla: pati. *þ. atalan*, II. M. 24: 7. *þ. þer epin fore hundaris syn*, om de, innan de vädja, låta synemännen 'med ed bekräfta sitt ytrande: si patiantur sententiam inspectorum iuramento confirmari, antequam appellationem interponant. II. B. 17: 3. *þigia ok þ.*, allitt. II. Æ. 8: 1. Cfr. *Sarþole*. *

Þoliker, pron. sådan: talis. II. Kr. 23. not. 78. Cfr. *Þyliker*. *3

Þomalsingir, n. tumme: pollex. I. M. 17: pr; II. M. 23: pr; 26: 11. * (*þumul-finger*)

Þorsdagher, m. thorsdag: dies Iovis. Vide *Skærþorsdagher*. *

Þorva, v. a. behöfva, tarfva: egerre, opus habere. *þrof pro þorf*, I. B. 40: 4. *

Þrang (þræng), n. pl. (vide VGL) *þ. valda*, I. B. 41; II. B. 9: pr. *i -gum*, I. Kr. 4: pr; II. J. ind. 13; Kr. 11: pr; J. 13: pr. not. 29. *fore-ga skyld*, II. J. 13: 1. *

Þrangalös, adj. (vide SML) *at -su mali*, i oträngdt mål: non urgente necessitate. I. B. 41; II. B. 9: pr. *4

Þranger, adj. trång: angustus. I. B. 19: 3.

Þripjuunger, m. 1) tredjedel: triens. I. Kr. 4: 2; B. 37: pr; G. 11: 5. &c. 2) tredjedelen af ett härad (*hundari*): triens territorii (hundredi). Trientes istos antiquiori tempore peculiaria habuisse iudicia, indicare videntur I. Eps. 6: 3;

Þg. 7: 2; at tempore recentioris codicis hoc iam mutatum esse videtur, nec ullo loco tales trientes commemorat hic codex, sed, ubi in antiquiori codice dicitur *innan-ng* v. *-ngs*, I. B. 45: 5; Þg. 17: 1, recentior codex habet *innan hundaris*, II. B. 25: pr; Þg. 18: 3; qua ex re itaque non potest concludi vocabula *þriþiunger* et *hundari* synonyma fuisse. H. v. quoque occurrit I. Þg. 5: pr., at ille locus sine dubio corruptus est; vide not. 8. *ibid.* *

Þryter, m. tresca: contumacia. II. Þg. 17: 4. *1

Þræböti, n. tredubbel bot: triplex mulcta. Vide *Enböti*. *4

Þrægister, adj. för tredje gången gift: tertius nuptiis uxori iunctus v. marito iuncta. II. Æ. 19: 2.

Þræl, m. träl: servus. I. Kr. 4: 1; G. 4; II. Kr. 11: pr. not. 4; 24: 4, 12, 13; M. 24: 8.)(*ambat*, II. M. 24: 8.)(*hemakona*, II. M. 26: 7. *þ. ok þipborin*, allitt. II. Kp. 3. *

Þræmænninger, comm. (a *þriþi maþer*; cfr. SML. v. *maþer* 1.) slægting i tredje led af sidolinien enligt canoniska ätträknningen; prov. tremänning: cognatus in tertio gradu lineae collateralis secundum computationem canonicam. I. Kr. 9: pr; M. 1: 2; 2: 3.

Þrængia, v. a. (vide VGL.) II. J. 15: 3. Cfr. *Oþrængder*. *

Þrænni, num. tre: tres. I. Kr. 8; II. Kr. 3. *2

Þræskipta, v. a. (vide UpLL.) I. M. 1: pr; 19. *4

Þræskipti, n. (vide UpLL.) I. Kr. 6: 1; 9: pr, 3, 4. &c. *4

Þræstene, n.? (vide SML.) II. B. 18: pr. *4

Þræta, f. träta: rixa. I. M. 18.

Þrætandi, num. tretonde: decimus tertius. *þ. dagher* (cfr. UpLL.), II. Kr. 26: pr. * (*þrættundi*)

Þrætighi, num. tretio: triginta. I. Kr. 8; II. M. ind. rubr.; Kr. 3. *at þ.* (i. q. *þrætiugh*, vide ÖGL), II. Kr. 7: pr. not. 3. *

Þrætolfster, adj. (vide VGL.) *þ. eþer*, II. Kp. 3. *þry vitni ok þ. eþer*, I. Þg. 12. Cfr. *Binda* 4, *Dylia* 2, *Firi* 12, *Ganga*, *Sökia* 3, *Væria*. * (*þrætylpter*)

Þrötter, adj. trött: fessus. I. Þj. 14.

Þu, pron. du: tu. I. B. 1, 8: pr; 19: 2. &c. dat. *þær*, II. Æ. 10: 1. not. 81. *þik*, I. B. 39: 2; G. 8; II. Æ. 18: pr. *3

Þvær (*þvar*), adj. tvär: transversus. *yvir -rt þing* (cfr. SML.), I. Þg. 10; II. M. 21: 1. *4

Þværs, adv. tvärs, på tvären: transversim. *aprir* (sc. *akrar*) *liggia þ. a dike*, d. ä. med änden af tegarne mot diket: extremitates singulorum segmentorum agri attingunt incile. II. B. 4: 1.

Þy, adv. (vide VGL.) I. B. 39: 1. *æki bot þy högri v. mere*, I. M. 13; B. 20: pr; 39: 5. &c. *þy at* (cfr. ÖGL), I. Kr. 6: 1; Eps. 2: 2. &c. *þy at enist at, þy ens at*, vide *Enist*, *Ens*. *

Þyfte, vide *Þiupti*.

Þykia, v. impers. tyckas: videri. *-kir bondanum þrangt* (sc. *vara*), I. B. 19: 3. *

Þykla, *þikla*, adv. ofta: saepe. compar. *-are*, II. B. 7: pr. *4 (*þikla*)

Þylder, adv. likväl: tamen. II. J. 7; B. 16: 1. H. v. contractam esse a *þy hælder*, eo potius v. magis, recte observat Ih., qui tamen mira conturbatione eam vertit: "eo secius." Locc. perperam vertit: "eiusmodi homo, quasi *þylik*", nec multo melius Ver. "saepius."

Þyliker (*þiliker*), pron. 1) *dylík*, sådan: talis. II. Þg. 9: 1; 12: 3. 2) *likadan*: similis. II. M. 21: 3; 32. Cfr. *Þoliker*. *

Þyn, m. tunna: orca (tonna). *tolf*

þynia sæd v. *sæpe*, I Kr. 3: 2; II Kr. 2: pr. *4

Þyþalagh, n. (vide UpL.) I Kr. 10. *4 (*þyþulagh*)

Þaghar, vide *Þaghar*.

Þækia, *þækia*, f. tak: tectum. I Þj. 2: pr; II M. 26: 11. *3

Þæn (*þan*), pron. dem. den: is. dat. n. *þy*, I Kr. 1, 4: pr; G. 3: 1; 11: 1; II Kr. 5: pr; M. 25: 2. acc. f. *þa*, I. B. 13: 1; II Kr. 26: pr; M. 11: 3. pl. nom. f. *þa*, II J. 10: 1. acc. m. *þem*, I Kr. 3: pr; 13: 2; B. 42. f. *þöm*, II M. 16: pr. n. *þöm* (nisi *þön* legendum sit), II. Æ. 1: 4. — *þ*. pro pron. pers. *han*, I B. 8: pr; 44: 1; G. 1; Þj. 3, 14; Þg. 5: 1; II M. 26: 18. *þæt æru*, I M. 1: pr. *æ til þæs*, donec. I Kr. 9: 5; II M. 22: pr. *þes a millum*, I B. 44: pr. *þæssa* (pro *þæs a*) *mællum*, I Kr. 5: 4. *þæs minna*, eo minus, i. e. minus quam duodecim marcae. I G. 9. *þæs hava þe vald* (cfr. UpL.), II B. 17: 3. *bæra þes tver vitne*, derom: de ea re. II M. 19. *ængin þ.*, II M. 26: 6; J. 12. *

Þænni, pron. denne: hic. f. *þæssum*, I Kr. 5: 6; 11; M. 13, 19. dat. f. *þæsse*, I Kr. 4: 2. pl. nom. n. *þæssum*, I Eps. 1: pr; G. 2; 11: pr. *þæssom*, II Kg. 1: pr. *þæsson*, II Kr. 2: 1; 25. dat. m. *þæmma*, I Kr. 6: 2; II Kr. 3, 9, 24: 9; M. 21: pr; 26: 2. f. *þæmma*, II B. 23: 3. n. *þæmma*, I Kr. 4: pr; Þg. 7: 1; II. Æ. 12: pr; M. 30: 10; Þg. 5. acc. n. *þæssum*, I Þg. 1: 1; 11, 13: pr. *þæssom*, II Kr. 12: 2; Þg. 5. *þæsson*, ibid. in notis. *

Þær, adv. der: ibi. *þ. at*, I Þg. 11. *þ. næþ*, derjämte: praeterea. I Þg. 1: pr. *þ. næst*, I M. 8; Þg. 5: pr; II Kp. 13: 4. *þ. næst. æptir*, I Þg. 13: pr. *þ. til*, a) dittills: usque ad id tempus (adv.). *þ. til at*, donec. I M. 3: 3; II Kr. 24: 3. *þ. til þæt*, idem. I B. 19: 2. *þ. til ær*,

idem. II B. 1: 2. b) till dess: donec (conj.). I M. 11; B. 11, 13: pr; 16, 22: 1; 35: 1; 47; G. 2; II Kr. 13: pr; Æ. 18: 2; M. 28: pr; B. 14: 6; Þg. 3, 4. *þ. viþer*, II Kp. 1: pr. *þ. um*, I Eps. 6: 3. *þ. æptir*, a) derefter: postea. I M. 20: pr; G. 12. &c. b) derom: de eo. I Kr. 6: 2. — *þ.* interdum occurrit pro *þæt*; ut: *þær ær sant*, *þ. ær þriggia marka sak* &c. I Kr. 12; M. 13; Þj. 17: pr; Þg. 9; II M. 10: 3. *

Þær, part. rel. som: qui. I Kr. 15; M. 20: pr; 26: 1; B. 14. &c. *þæn komber þ. a*, I G. 4: pr. *þ. han rane firi liusti*, I Þj. 16: 4. *þ. barna goþs ær fori*, II. Æ. ind. not. 49. *þ. man skal siæl sina göma næþ*, II. Præf. not. 10. *þ. han til komber*, I Þj. 16: pr. *slikan þ. þe vilia*, I Kr. 1. *sva langt þ. þu rymir* &c. I B. 19: 2. *

Þæt, pron. pers. n. (m. f. *han*, *hun*) det: illud. dat. n. *þy*, I Kr. 6: 1; B. 31: 1; 36, 39: pr; 45: 2. pl. nom. f. *þa*, I M. 1: pr; 3: pr, 2, 3; 17: pr, 1; B. 22: pr; G. 11: 1; II. Æ. 17: pr; J. 13: 1. acc. n. *þön* (nisi *þöm* legendum sit), I Kr. 9: 3. *

Þæt, conj. att: quod, ut. *þ. han dörr*, *þ. han havir*, *þ. þe grævin*, *þ. han slæpti* v. *misti*, I M. 11; B. 1, 42, 45: 2; II M. 35: 1. *þ.* (sc. *han*)... *slæpti*, I B. 45: 1. *lysir þæt firi sokn þ. hon* &c. I G. 3: 1. *þær til þ. nokor* &c. I B. 19: 2. *byþas þær til þ. þer vilia* &c. I M. 22. *vitni af mannum þ. þe saghu* v. *fylgþu* &c. I M. 20: 1; B. 45: 1. *sva gamal þ. han* &c. I G. 16: 1. *lægja dagh þ. hvar skal* &c. I Þj. 11. *3

Þæþan, adv. dādan, derifrån: illinc, inde. *hvar* (adv.) *ær þ. visas ut* &c., hvar som hälst det må vara, derifrån &c.: ubicumque sit, unde &c. II. Æ. 12: pr. * (*þæþan*)

Þö, vide *Þo*.

Þöghin, adv. (Isl. *þeigi*, a *þó eigi*) likvöl icke: non tamen. I G. 8. *₂ (*þöghine*)

Æ.

Æ, *e*, adv. alltid: semper. I M. 18, 20: pr; B. 21: 1; G. 1. &c. *æ til þæs*, donec. I Kr. 9: 5. *æ mæþan*, a) medan: dum. I B. 8: 1. b) så länge (som): quamdiu. I G. 3: 2; II. Æ. 12: 3; J. 13: pr; B. 1: pr. c) till dess att: donec. I B. 35: 1; II. M. 28: pr. *æ siþan*, allt sedan: inde ab eo tempore quo &c. I G. 11: pr. *æ hvar* (adv.), I. Þg. 17: 1. *æ hval* (conj.)... *æller*, I. Þg. 7: pr. *

Æsla, v. a. (ab *afl*, vis, robur, unde *afla*) bemäktiga sig: potiri. *ælst* pro *æftt*, sup. I. Þj. 3. *₁

Æslinga iorþ, f. aplingejord: fundus adquisitus. II. Kr. 13: pr; J. 2: 2, 3. *₄ (*aflinga iorþ*)

Æstir standa, v. n. (pro *aptir standa*; cfr. VGL v. *apter 2*) i. q. *atter standa*. II. M. 22: pr.

Æstri, adj. (vide UplL) Vide *Foster 1*. *₃ (*æptri*)

Ægha (præs. a, pl. 3. pers. *aghu* v. *agha*; impf. *atti*, pl. 3. pers. *attu*; sup. at), v. a. 1) ega: in dominio habere. *æ. bolstaþ v. by*, I B. 1; II. J. 1. *iak havir þætta at*, I B. 35: 2. *þæn komber þær a* (sc. *þrælin*), I G. 4: pr. *þæn* (sc. *sum*) *tomt a*, II. M. 6: 1. *þæn* (sc. *sum*) *a*, sc. rem inventam, I B. 37: 2. *komber ængin* (sc. *sum*) *þæt a*, I B. 36. *þær a i* (sc. *i bot*) *biskoper þrea marker*, I M. 15. (*þær*) *a kvarti i karl æller kununger*, I B. 39: pr; Þj. 1: pr. *alli sum i epi aghu*, d. ä ega del i eden, så att de ega del i höterna om eden fälles: ii, ad quos iuramentum ita pertinet, ut participes sint mulctae, si datum non fuerit iuramentum. I. Þg. 14. *æ. eþ*, I. Þg. 13: pr. 2) hafva: ha-

bere. *æ. barn*, I Kr. 12. *æ. bön*, hafva rätt att göra förbön: habere ius faciendae deprecationis (cfr. *Bön 2*). I Eps. 6: pr. 3) (vide VGL sub 4.) *aghin þæssa fyrtinghi marker þe &c.* I. Þg. 5: 1. 4) (vide ÖGL sub 4.) *æ. giva*, I G. 9. *mera æn* (sc. *þu*) *atti*, I B. 8: pr. *

Ægha, *egha*, f. (vide UplL sub 2) I B. 5: pr; 9: 2; 13: pr; 14, 19: 6; 40: 2; 41; G. 11: 5; 16; II. J. 1. not. 25. *varþin mæþulgarþ sum andra æghu*, d. ä likasom gårdsgård på andra egor: pariter ac saepem in aliis agris. I B. 40: 1. *

Æghande, m. (part. ab *ægha*) ega-re: dominus rei. I B. 34: 1; 43: pr; Þg. 5: 5; II. J. 15: 3, 5; Kp. 10; B. 6: 2; 18: 2; 23: 2. *ræter æ.*, I B. 30; II B. 7: pr. Cfr. *Iorþ*-, *Mals*-, *Saka æghande*. *

Ægn, vide *Eghn*.

Æigh, adv. ej: non. II. Kr. 1: 1; Kg. 4: pr; 6: pr. &c. Scribitur plerumque *æi*, I Kr. 4: 1, 2. &c. *₃ (*æi*)

Æki, *ækki*, adv. icke: non. I Kr. 6: 1; 8; M. 11, 13, 16, 22. &c. * (*ekki*)

Ælla, *ella*, conj. eller: vel. I Kr. 3: 1; 4: pr. &c. Scribitur *ællær*, *ellar*, I Kr. 3: 5; B. 13: 1. &c. * (*æller*)

Æller, conj. om ej: nisi. *æ. han hæte viþ &c.* II B. 14: 8. *₄ (*ællæs*)

Ællis (*ællærs*, *æller*, *ella*), adv. 1) eljest, annars: alias, alioquin. I. Þg. 13: pr; II. J. 6; B. 5: 2; Þg. 18: 2. 2) för öfrigt: praeterea. I B. 21: 1 (ubi h. v. delenda videtur); II. M. 26: 7. * (*ællæs*)

Ælster, adj. superl. (vide ÖGL) I G. 13. *þæn som æ. ær at*, *þæn som þær ær næst æ. at* (cfr. SML v. *ældri*), II. Kp. 13: 4. * (*ældri*)

Ælta (*hælti* pro *ælti*), v. a. (vide VGL) I B. 39: 2, 4; 50; II B. 6: 5. *bort æ.*, II B. 11: pr. *₄

Æmni (*æfni*), n. förmåga: facultas. *sva mykit han havir æ. til*, II. Æ. 4. *æ. ær æi i barninu*, d. ä förmåga att

lefva, lifskraft: facultas vivendi, vis vitalis. I. Kr. 6: 1. *4

Æn, conj. 1) om: si. I. Kr. 3: 4; 5: 3; 13: 1; M. 14; G. 9. &c. Scribitur *en*, I. Pj. 1: pr; II. Æ. ind. not. 56. *een*, I. M. 10. 2) om, huruvida: an. I. Kr. 7. Pro *æn* v. *en* perperam scriptum est *ena*, I. M. 16. *

Æn, conj. än: quam. I. Kr. 5: 4; 8, 9: 2. &c. Scribitur *en*, I. Kr. 13: 1; Pj. 1: pr. *een*, I. Kr. 4: 2; 8; M. 13. *3

Æn, conj. men: sed. I. B. 21: 1. *

Æn, adv. 1) ännu, hittills: adhuc. I. Pj. 11; Pj. 3: 2; 5: pr. *æn þa*, II. Æ. 20: 1; B. 6: 1; Pj. 23: 1. *æn þylder þa*, likväl äfven då: tamen quoque in eo casu. II. J. 7. 2) dessutom: praeterea. *ok æn a þrear* (sc. *marker*), II. M. 1: 2. 3) ännu, ytterligare: praeterea, ulterius, porro. I. B. 1; II. Æ. 2: pr; M. 30: 10; J. 1. *

Ænda, v. a. ända, sluta: finire. I. Pj. 5: pr. *3

Ændilanger, adj. (vide VGL.) *at-go*, ändalångs (vid dike): secundum (incile). II. B. 4: 1. *2 (*ændlanger*)

Æng, f. äng: pratium. Vide *Lass*. Cfr. *Ængi*. *

Ængi, n. (Isl. *engi*) äng: pratium. I. B. 40: 2, 4; II. B. 2: 6.

Ængia garper, m. gårdsgård omkring äng; saepes circa pratium. I. B. 8: 1.

Ængialaghi, m. delegare i samma äng: qui partem habet eiusdem prati inter vicinos divisi. *mæþ -ghum sinum*, I. B. 22: 2.

Ængialapa, f. ängslada: foenile in prato situm. I. B. 45: 1, 3.

Ængin, pron. 1) adj. ingen: nullus. f. *ængun*, I. B. 22: pr; 38: 2; 45: 4. *ængon*, II. Æ. 17: pr; M. 21: pr; B. 2: 5; 12: pr; 14: 3; 17: 4; Pj. 5. dat. f. *ænginne*, II. Æ. 19: 2. acc. f. *ænga*, I. M. 20: pr. pl. nom. et acc. n. *ængun*, I.

M. 5: 1; 27; B. 11, 12, 19: pr; Pj. 5: 1. *ængon*, II. Kr. 20: 1; Æ. 9: pr; M. 21: pr; 24: pr; 26: 1; 30: 2; B. 18: pr. 2) subst. ingen: nemo. I. B. 9: 1; 19: 1. &c. *æ. þæn*, vide *þæn*. *have aldre æ. vitsorþ* (cfr. Upll.), II. Æ. 7: 2. n. *ængti*, intet: nihil. I. Pj. 6; II. Kr. 26: pr; M. 30: 10. &c. dat. *ængo*, I. Kr. 5: 3. Cfr. *Ængu*. *

Ængu, adv. (dat. n. ab *ængin*) icke: non. *han svarar æ.*, I. M. 20: 1. Cfr. *Atakin*.

Ænkia, f. enka: vidua. I. G. 8; Pj. 1: 1. *

Ænsker, adj. Engelsk: Anglus. I. M. 4: 2. *3 (*ensker*).

Æptir (*æfti*), præp. c. acc. v. dat.

1) efter (i tid): post (ratione temporis). *ganga i kirkiu æ. bonda æller barn*, I. Kr. 3: 5. (*þæn*) *sum æ.* (sc. *döþan*) *ær*, I. G. 11: 1. *dör bondin ok barn ær ængti æ.*, I. G. 12. *þær æ.*, vide *þær*.

2) (vide VGL. sub 2.) *resa hovud æ. fotum*, I. Eps. 2: 2. *kæra æ.* (*iorþ*), vide *Kæra*. 3) enligt: secundum. *æ. þy sum ræt ær*, I. Kr. 1. *æ. þy ær lagh æro*, II. M. 24: 2. *æ. landslaghum*, vide *Landslagh 1. sökia æ. næmne sino*, II. Pj. 9: pr. *böte æ. laghabotum*, II. M. 15: 2. 4) adv. efteråt: postea. *siunatum æ.*, II. M. 24: 4. *syllle ep æ.*, II. Kr. 24: 3. (sc. *gangi*) *ængin ep æ.*, I. G. 10. *æ. þrætolfster eþer*, I. Pj. 12. 5) kvar, återstående: residuus. *tva luti þær æ. æru*, I. Kr. 3: pr. *

Ær, part. rel. som: qui, cum, ubi &c. *ær barna gops ær fori*, II. Æ. ind. 8. *ær genfastur æro igen*, II. Kr. 26: pr. *nu* (sc. *þa*) *ær kirkiu var gior* (cfr. VGL.), I. Kr. 1. *sipan ær*, II. M. 8: pr. *þær til ær*, II. B. 1: 2. *allastapi ær*, II. Kp. 2: pr. *hvar* (adv.) *ær þæþan* (cfr. *þæþan*), II. Æ. 12: pr. *æptir þy ær lagh æro*, II. M. 24: 2. *3

Ærfd, f. arf: successio ab intestato.

II. Æ. ind. not. 53. *i sǫþors æ. sinne ok moþor*, dá hon ärfver sina föräldrar: cum hereditatem a parente relictam capit; nisi haec verba referenda sint ad ea, quae in antecedentibus dicuntur de iure repraesentationis liberis fratris et sororis competente; quod si ita sit, verba: *ær sunder kolla — i mans stad* inepte sunt intrusa in mediam periodum. II. Æ. 11: pr. *

Ærfdá kona, f. i. q. *skiftes kona*. Vide *Skynia kuna*.

Æria, v. a. ärja, plöja: arare. *æ. forar*, II. B. 12: 1. *4

Ærmaband, n. (vide ÖGL) II. M. 26: 5, ubi inter: *bundin mæþ -dum* et *bastaper ok bundin* idem sine dubio differt, quod in iure OG. denotatur verbis *-dum binda* et *binda um arma* v. *arm-læggia* (vide ÖGL h. v.). *2

Ærta aker, m. (vide UpIL) II. M. 26: 11. *3

Ærtir, f. pl. ärter: pisa. I. Kr. 3: 3; Þj. 2: 2. *4

Ærva, v. a. (vide VGL) *æ. sǫþur* &c. I. G. 13, 14. *æ. arf*. I. G. 12. *

Ærvingi, m. arfvinge: heres. I. M. 8, 22. &c. *sander æ.*, I. Kr. 5: 6; M. 26: pr. *ræter æ.*, I. G. 16: pr; 17. *

Ærvopi, n. arbete: labor. I. B. 24; II. Kr. 7: pr; B. 13: 1; 17: pr. *

Æt, f. (vide VGL) I. M. 10; II. Æ. 1: 3. *æva atter* v. *fram i æt sina*, vide *Atter, Fram*. Cfr. *Fiupætigher*. *

Æta, v. a. äta: edere. *iættir* pro *ætir*, I. Þj. 14. Cfr. *Up æta*. *3

Ætiubot, f. (ab *ættia*) i. q. *spiella bot*. I. B. 39: pr; II. B. 5: 2.

Ættabot, f. (vide VGL) I. G. 3: 2. *1

Ættar gæld, n. en utskyld, hvilken troligen här, likasom i Upland, erlades i penningar, men hvars belopp i Vestmanland är okänt: tributum quod hic, ut videtur, sicut in Uplandia, pecuniarium fuit, de quo vero, quantum in

Vestmannia fuerit, non constat. II. Kg. 7: 5. *3

Ættia, f. (ab *æta*) i. q. *etzl* (vide SML). II. B. ind. not. 64. Cfr. *Ætiubot*.

Ö.

Öfri, adj. (vide UpIL) Vide *Mario mæssa*. *3

Öftærin, vide *Opt*.

Ögha (dat. pl. *öghum*), n. öga: oculus. I. M. 23. Cfr. *Vindögha*. *

Ökia, v. a. öka: augere. I. G. 11: 5. *lagha bot ökis* v. *ö. sak sinni mæþ þrim markum*, I. Eps. 9: 1; Þg. 5: 1. *

Öl (dat. pl. *öldum*), n. (vide VGL) I. M. 18. *

Ölstuva, f. (vide VGL) *fori ö.* (cfr. UpIL v. *öldrykker*), I. Kr. 9: 5. *1

Öpin (*öppin, ypin, oppin*), adj. öppen: apertus, patens. I. Kr. 5: 4; II. Kr. 11: 1; 18; Kg. 7: 2; M. 30: 1. *öpit bref*, II. Kp. 13: 3. *ær* (sc. *sar*) *ypit*, I. B. 49: pr. * (*uppin*)

Öra bot, f. (vide UpIL) II. M. 18. *4 (*öris böter*)

Öre (gen. *öris*, I. B. 32; Þj. 1: 1; 12; Þg. 7: pr; II. M. 26: 2, 4, 7; Kp. 5, 7: 1.) m. 1) (vide ÖGL sub 1.) *tolf örar* dimidium fuisse trium marcarum, patet ex I. M. 17: 3. coll. §. 2; II. M. 23: 2. coll. §§. 3, 4. *halver ö.*, II. Kr. 8. *ö. pænninga*, I. Kr. 3: 4; II. Kr. 7: pr. *halver ö. pænninga*, I. Kr. 3: 5. 2) pl. lös egendom: bona mobilia. *lösir örar*, II. Þg. 17: pr;)(*eghn*, II. J. 13: pr.)(*iorþ*, II. Kr. 13: 3; Þg. 17: 1. Cfr. *Lösörar, Saköre*. *

Örknaþa fæ, n. (vide UpIL) Scribitur lapsu calami *öknaþa fæ*, II. B. 27: pr. *4 (*yrknaþa fæ*)

Örs, n. häst som brukades till krigstjenst: equus militaris.)(*gangare et rinnare*, II. B. 23: 5. *4

Örtugh (*örthug*), f. 1) (vide ÖGL)

I Kr. 3: 4; Þj. 17: 1; II. M. 23: pr; 23: ra sidan: versus orientalem partem. I
 pr, 1; 27. 2) i q. örtogh land. II M. B. 19: 1.
 8: pr; J. 15: 5. half ö., II J. 2: pr; 15: Östir, adv. i öster: versus orien-
 5. * tem. I B. 19: 2.
 Örtogh land, n. (vide UplL) II J. 2: Öve löpse, vide Yvirlöps.
 pr; B. 1: 1; Þg. 17: pr. *4 Överaxläper, adj. (vide UplL) II M.
 Östan vart, adv. ostvart, mot öst- 30: 1. *4 (ivin axläper)

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Aros, i. q. *væstraaros* (vide SML). II Kr. 5: 5; 26: pr. *-sa bro*, en bro öfver Svartån i Vesterås: pons Arosiensis flumini impositus. II. B. 23: 3.

Byrghir (*bigher*), Konung Birger Magnusson: rex Sueciae. I. pg. 11; II. pg. 14: pr. *3

Dala, pl. Dalarne: Dalecarliæ. I. G. 11: pr. *4 (*dalar*)

Hærvads bro, Herrevadsbro öfver Kolbäcksan, nära Kolbäcks kyrka i Snäfringe härad, vid stora landsvägen emellan Vesterås och Köping: pons in publica via inter urbes Vesterås et Köping. II. B. 23: 3.

Krister, Christus. II. Kr. 1: pr. not. 5; 26: 2. gen. *crist* pro *cristis*, II. Kr. 1: pr. *4

Magnus, Konung Magnus Ladulås: Rex Magnus Birgeri filius. II. Kp. 12: pr, 3. *

Maria, (vide VGL.) I. Kr. 1. *4

Oppogha bro, (vide UpIL.) II. B. 23: 3. *4 (*uphugha bro*)

Stokholmber, (vide UpIL.) II. M. 25: 4. *3

Svearike, Sverige: Suecia. I. Eps. 1: pr; II. Kg. 1: pr; 6: pr. *4

Sægho bro, troligen samma bro öfver Sagån (*sævu strömber*) på gränsen emellan Upland och Vestmanland, som i UpIL. kallas *östensbro*: pons, ut videtur, in confinio Vestmanniae et Uplandiae. II. B. 23: 3.

TABULA,

quae indicat locos huius editionis, capitibus codicis C respondententes.

Cod. C. KrB.		Cod. C. ÆB.	
1-26.	— II. KrB. 1-26.	26.	— II. ÆB. 10: 3.
KgB.		27.	— . . . 11: pr.
1.	— II. KgB. 1: pr.	28.	— . . . 11: 1.
2.	— . . . 1: 1.	29.	— . . . 12: pr.
3.	— . . . 2.	30.	— . . . 12: 1.
4.	— . . . 3.	31.	— . . . 12: 2.
5.	— . . . 4.	32.	— . . . 12: 3.
6.	— . . . 5.	33.	— . . . 12: 4.
7-9.	— . . . 6: pr.	34.	— . . . 12: 5.
10.	— . . . 6: 1, 2.	35.	— . . . 13: pr.
11.	— . . . 6: 3.	36.	— . . . 13: 1.
12.	— . . . 7.	37, 38.	— . . . 13: 2.
ÆB.		39.	— . . . 14.
Prol.	— II. ÆB. Prol.	40.	— . . . 15.
1.	— . . . 1: pr, 1.	41.	— . . . 16.
2.	— . . . 1: 1.	42.	— . . . 17.
3.	— . . . 1: 2.	43.	— . . . 18: pr.
4.	— . . . 1: 3.	44.	— . . . 18: 1.
5.	— . . . 1: 4.	45.	— . . . 18: 2.
6, 7.	— . . . 2: pr.	46.	— . . . 18: 3.
8, 9.	— . . . 2: 1.	47, 48.	— . . . 18: 4.
10.	— . . . 3.	49.	— . . . 18: 5.
11.	— . . . 4.	50-52.	— . . . 19: pr.
12.	— . . . 5.	53.	— . . . 19: 1, 2.
13.	— . . . 6: pr, 1.	54.	— . . . 20: pr.
14.	— . . . 6: 2.	55.	— . . . 20: 1.
15.	— . . . 6: 3.	ManhB.	
16.	— . . . 6: 4.	1.	— II. ManhB. 1: pr.
17.	— . . . 7.	2.	— . . . 1: 1, 2.
18.	— . . . 8: pr, 1.	3.	— . . . 2: pr.
19, 20.	— . . . 8: 2.	4.	— . . . 2: 1.
21.	— . . . 8: 3.	5.	— . . . 3.
22.	— . . . 8: 4.	6.	— . . . 4.
23.	— . . . 9.	7.	— . . . 5.
24.	— . . . 10: pr, 1.	8.	— . . . 6.
25.	— . . . 10: 2.	9.	— . . . 7: pr, 1.
		10.	— . . . 7: 2, 3.

Cod. C. ManhB.

11.	—	II. ManhB.	7: 4.
12.	—	.	8.
13.	—	.	9: pr, 1, 2.
14.	—	.	9: 3.
15.	—	.	9: 4.
16.	—	.	9: 5.
17, 18.	—	.	9: 6.
19.	—	.	9: 7.
20.	—	.	10: pr.
21.	—	.	10: 1.
22, 23.	—	.	10: 2.
24, 25.	—	.	10: 3.
26.	—	.	11: pr, 1, 2.
27.	—	.	11: 3.
28.	—	.	12.
29.	—	.	13.
30.	—	.	14.
31.	—	.	15: pr.
32, 33.	—	.	15: 1.
34.	—	.	15: 2.
35.	—	.	16.
36.	—	.	17.
37.	—	.	18.
38.	—	.	19.
39.	—	.	20.
40-42.	—	.	21: pr.
43.	—	.	21: 1.
44.	—	.	21: 2.
45.	—	.	21: 3.
46.	—	.	22: pr.
47.	—	.	22: 1.
48.	—	.	23.
49.	—	.	23: 5. in fine.
50.	—	.	24: pr.
51.	—	.	24: 1, 2.
52.	—	.	24: 3, 4.
53, 54.	—	.	24: 4.
55.	—	.	24: 5.
56.	—	.	24: 6.
57.	—	.	24: 7.
58-60.	—	.	24: 8.
61.	—	.	24: 9.
62.	—	.	25: pr.
63.	—	.	25: 1, 2.

Cod. C. ManhB.

64.	—	II. ManhB.	25: 3.
65.	—	.	25: 4.
66.	—	.	25: 5.
67, 68.	—	.	25: 6.
69.	—	.	25: 7-9.
70.	—	.	25: 10.
71.	—	.	25: 11.
72, 73.	—	.	25: 12.
74.	—	.	26: pr, 1-4.
75, 76.	—	.	26: 5.
77.	—	.	26: 6.
78.	—	.	26: 7.
79.	—	.	26: 8.
80.	—	.	26: 9.
81.	—	.	26: 10.
82, 83.	—	.	26: 11.
84.	—	.	26: 12.
85.	—	.	26: 13.
86.	—	.	26: 14.
87.	—	.	26: 15.
88, 89.	—	.	26: 16.
90.	—	.	26: 17.
91.	—	.	26: 18.
92.	—	.	26: 19, 20.
93.	—	.	27.
94.	—	.	28.
95.	—	.	29.
96.	—	.	30: pr, 1-3.
97.	—	.	30: 4.
98.	—	.	30: 5, 6.
99.	—	.	30: 6-8.
100.	—	.	30: 9.
101.	—	.	30: 10.
102.	—	.	31.
103.	—	.	32.
104.	—	.	33.
105.	—	.	34.
106.	—	.	35.
JB.			
1, 2.	—	II. JB.	1.
3.	—	.	2: pr.
4.	—	.	2: pr, 1
5.	—	.	2: 1, 2.

Cod. C. JB

6.	—	II. JB.	2: 3.
7.	—	. . .	3: pr, 1.
8.	—	. . .	3: 2.
9.	—	. . .	3: 3.
10.	—	. . .	4.
11.	—	. . .	5: pr.
12.	—	. . .	5: 1.
13.	—	. . .	6.
14.	—	. . .	7.
15. (omissum)	—	. . .	8.
16.	—	. . .	9.
17.	—	. . .	10.
18.	—	. . .	11.
19.	—	. . .	12.
20.	—	. . .	13: pr.
21, 22.	—	. . .	13: 1.
23.	—	. . .	13: 2.
24.	—	. . .	14.
25, 26.	—	. . .	15: pr.
27.	—	. . .	15: pr, 1.
28.	—	. . .	15: 2.
29.	—	. . .	15: 3, 4.
30, 31.	—	. . .	15: 5.
32.	—	. . .	15: 6, 7.
33.	—	. . .	15: 8.
34.	—	. . .	15: 9.
35.	—	. . .	15: 10.
36.	—	. . .	15: 11.
37.	—	. . .	15: 12.
38.	—	. . .	15: 13.
39.	—	. . .	16: pr, 1.
40.	—	. . .	16: 2.
41.	—	. . .	16: 3.
42-44.	—	. . .	17.
45.	—	. . .	18.

KöpB.

1.	—	II. KöpB.	1.
2.	—	. . .	2: pr.
3.	—	. . .	2: 1.
4.	—	. . .	3.
5.	—	. . .	4.
6.	—	. . .	5.
7.	—	. . .	6.

Cod. C. KöpB.

8.	—	II. KöpB.	7: pr.
9.	—	. . .	7: 1.
10.	—	. . .	7: 2.
11.	—	. . .	8.
12.	—	. . .	9.
13.	—	. . .	10.
14.	—	. . .	11.
15.	—	. . .	12.
16.	—	. . .	13.
17.	—	. . .	14.

BygnB.

1-3.	—	II. BygnB.	1: pr.
4.	—	. . .	1: 1.
5.	—	. . .	1: 2.
6.	—	. . .	2: pr.
7, 8.	—	. . .	2: 1.
9.	—	. . .	2: 2.
10, 11.	—	. . .	2: 3.
12.	—	. . .	2: 4.
13.	—	. . .	2: 5.
14.	—	. . .	2: 6.
15.	—	. . .	3.
16.	—	. . .	4.
17.	—	. . .	5: pr, 1.
18, 19.	—	. . .	5: 2.
20.	—	. . .	5: 3.
21-24.	—	. . .	5: 4.
25.	—	. . .	5: 5.
26.	—	. . .	5: 6.
27.	—	. . .	6.
28.	—	. . .	7.
29.	—	. . .	8: pr, 1.
30.	—	. . .	8: 1.
31.	—	. . .	8: 2.
32.	—	. . .	8: 3.
33.	—	. . .	8: 4.
34.	—	. . .	9.
35.	—	. . .	10.
36.	—	. . .	11.
37.	—	. . .	12.
38.	—	. . .	13: pr.
39.	—	. . .	13: 1.
40.	—	. . .	14: pr, 1-9.

Cod. C. BygnB.

41.	—	II. BygnB.	14: 10.
42.	—	.	14: 11.
43.	—	.	15.
44.	—	.	16: pr, 1.
45, 46.	—	.	16: 1.
47.	—	.	16: 2.
48.	—	.	16: 3.
49.	—	.	16: 4.
50.	—	.	17: pr, 1-3.
51.	—	.	17: 3. in fine.
52.	—	.	17: 4.
53.	—	.	17: 5.
54.	—	.	18.
55.	—	.	19.
56.	—	.	20.
57.	—	.	21.
58.	—	.	22: pr, 1, 2.
59.	—	.	22: 3.
60.	—	.	23.
61.	—	.	24.
62.	—	.	25.
63.	—	.	26: pr.
64.	—	.	26: 1.
65.	—	.	27.
66.	—	.	28.

PgB.

1.	—	II. PgB.	1.
----	---	----------	----

Cod. C. PgB.

2.	—	II. PgB.	2.
3.	—	.	3.
4.	—	.	4.
5.	—	.	5.
6.	—	.	6.
7.	—	.	7.
8-10.	—	.	8.
11.	—	.	9.
12.	—	.	10.
13.	—	.	11.
14.	—	.	12: pr, 1, 2.
15.	—	.	12: 3, 4.
16.	—	.	12: 4. in fine.
17.	—	.	13.
18.	—	.	14: pr.
19.	—	.	14: pr, 1.
20.	—	.	14: 1.
21.	—	.	15.
22.	—	.	16.
23.	—	.	17.
24.	—	.	18.
25.	—	.	19.
26.	—	.	20.
27.	—	.	21.
28.	—	.	22.
29.	—	.	23: pr.
30.	—	.	23: 1.
31.	—	.	24.

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

- Pag. 28. lin. 2. *ad v. salumanni adnota: salumannin* legendum videtur.
- p. 58. l. 11. *ad v. ella adnota: fori ad-* dendum videtur.
- p. 77. l. 6. pro: *tælies* lege: *tælies*
- p. 78. not. 60. l. 10. *ad v. rymer ad-* nota: (legendum videtur *rinder* vel *ligger*)
- p. 133. l. 2. *ad v. lanzræt adnota: B.* Man. paullo rec. in marg. add. *hon.*
- p. 161. l. 12. *ad v. marcom adnota:* *narcom* quoque legi potest.
- p. 283. v. *Hælagher*. Locutio: *i hælgum sætum* respicere videtur duo sedilia, quae in iure Hels. ÆB. 2. designantur verbis *i fæstum* et *i bruþa bænki*.
- p. 324. v. *Sællaboþ*. Etsi explicatio h. v. ab Ih. ceterisque interpretibus data, non videtur posse defendi, conferendum tamen est Isl. *sel*, aestiva pecuaria.
- p. 330. v. *Valda*, l. 2. pro: *-der*, lege: *-da*,

In vol. I.

- Pag. 535. v. *Þrang*, pro: f. lege: n. pl.; et sic quoque in ceteris glossariis, etsi Isl. *þraung* sit fem. generis.

In vol. II.

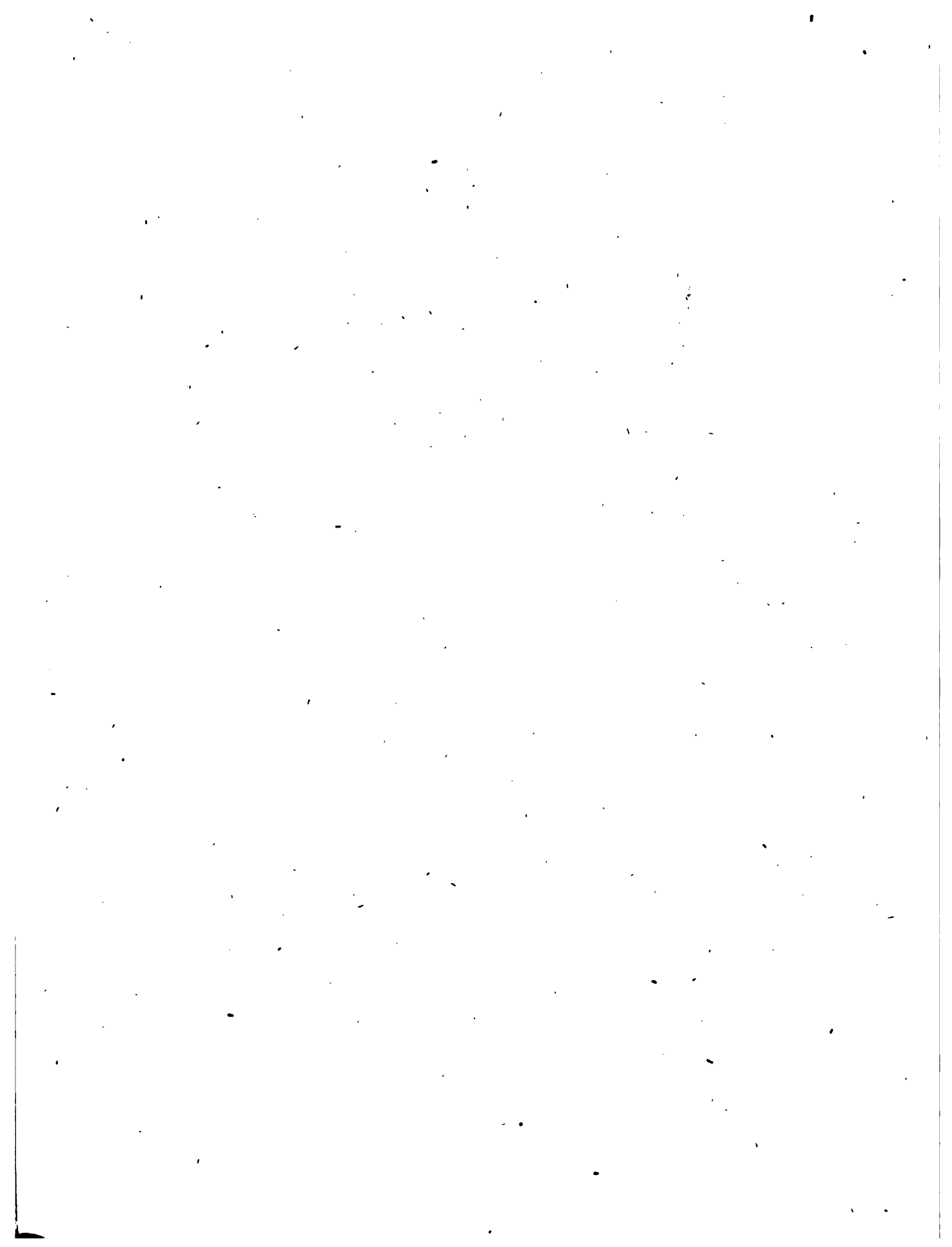
- Pag. 383. v. *Uprættar eþer*, cfr. VML. v. *up ræta*.

In vol. III.

- Pag. 315. v. *Faler*, m. cfr. VML., ubi h. v. melius explicatur.
- p. 438. v. *Væpia*, l. 26. Locus hic citatus J. 22. sub primam significationem est referendus. Cfr. VML. h. v.

In vol. IV.

- Pag. 194, 195, et praef. p. XXII, L, LI. Adnotationem de mutationibus iuris Sudermannici anno 1325 factis, quae, ex codice Parisiensi transscripta, legitur in Add. 12, etiam inveni in codice chartaceo in folio, ius commune Christophorianum versus finem saeculi XVI scriptum continente, ex bibliotheca Excellentissimi Comitis M. Brahe in Skokloster. Illa adnotatio, quae inter alias calci codicis iuris addita est, incipit verbis: *Item Arom effter Gædz byrdh M^o CCC^o XX quinto &c.* Ex varietate lectionum heic occurrente; haec tantum afferantur: pro *kirkionne* (SML. pag. 195. lin. 8.) legitur *Biscope*; pro *skyl* (lin. 12.), *deell*; et pro *uanu* (lin. 18.), *nampn*.

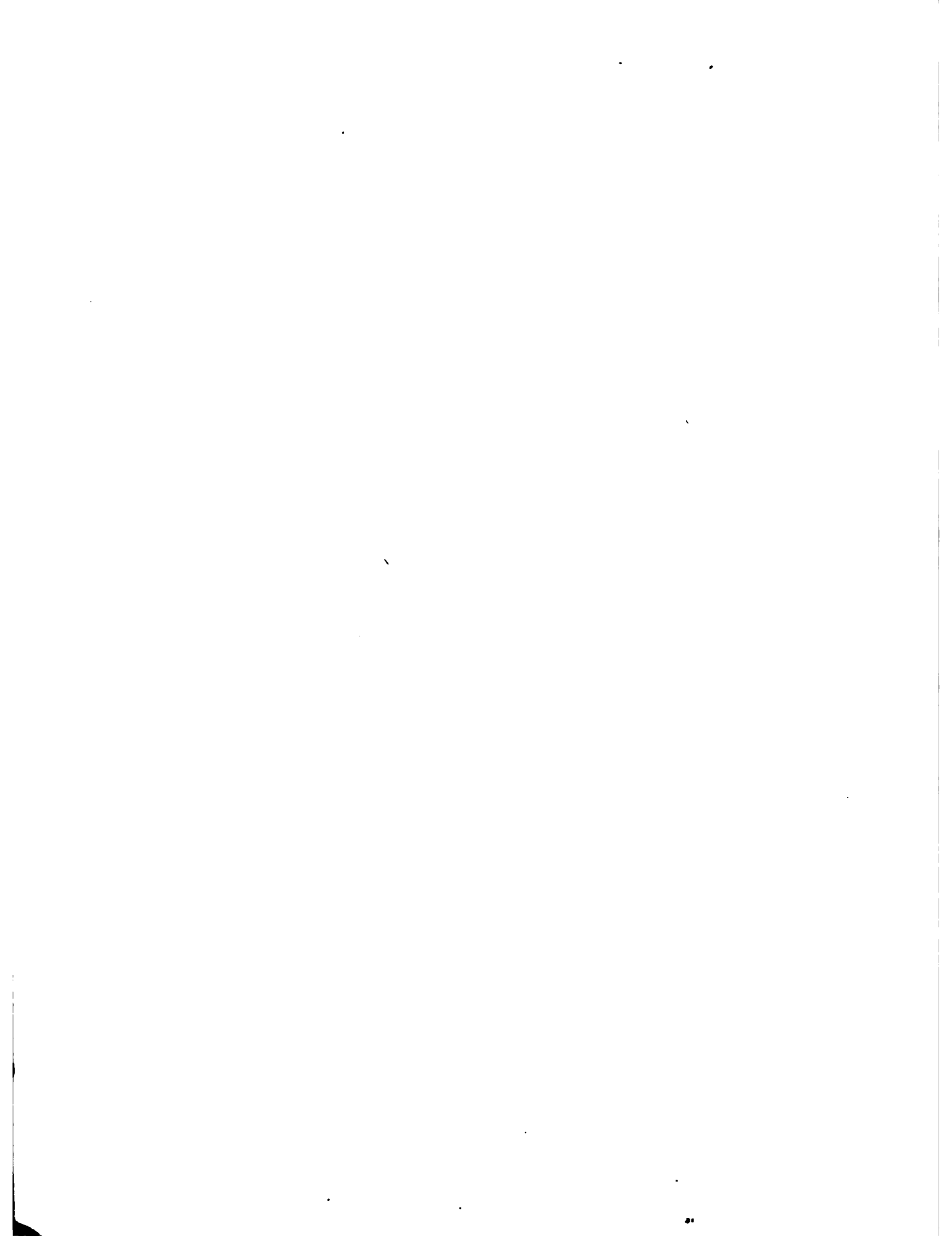
Cod. A. (Bibl. Reg. Stockholmi. B.54.) fol. 1.

 Iguake gud mek sinæ naka wark, mek
 ws allum saman. Oc sancto mario bon
 wars herra moður. oc alguðhælgum.
 oc þe hærlighu kirkum. Bondir forþu stak oc
 stent. oc gundwal grown oc kirkio giorþu. Nu
 ær kirkia war gior. oc till wigsla born. þa gior
 þu þeer tolf namþæ men til biscops. at behas
 behas præst æfti þy sun ræt ær. Ighin bondir
 wald at waha præst sikan þær þe wilia minan
 sæt manaha. Sikan on æri sæt manaha. hawi
 þa biscopur wald at þa þem præst sikan þær þan
 wil. Nu ær præstir takin. þa skal þannu hys þa.

.P. meþer. Abit combir. P, P. kunungur. -ge. Hæ, saax, aax. &c.

Cod. C. (Bibl. Reg. Stockholmi. B.56.) fol. 3.

 cristno baski.
 Hær byzans warom i
 laestwech in uore 7 in ær.
 Cristno baskir ær fœt i
 laghom warom oc halagh
 kirkia. Nu wilia cristum man æt
 bib halda oc kirkio æt nyo hwag
 gra. þa stulu biskap til biscops

Cod. B. (*Bibl. Reg. Stockholm B 57*) fol. 8.

kristno bialkar
 Hæz bynas wæst
 manne laghbor.
 Kristno bialkar ær .1.
 fæst i laghom wæro
 oc hælagh kirkia.
 Nu wilia cristur
 mæst crist bud halda
 oc kirkio æf nyo byg
 gia. þa solo bondar
 al biscope fara. þe som þær i solen .x.
 þa. oc solena præst sin mæst sic hana
 oc æf biscope loff behas. at þe kirkio

æls, þu^s *K. B. 5. pr; M. B. 3. E oc, R. B. ind. 2. 3c.* widdara, wægh^r *4c.*
 wæz, wæz, don, þis, wæ, tæz, fæz *5c.* can, tæne, foðak, allar *6c.*

Cod. D. (*Bibl. Reg. Stockholm. B. 55*) fol. 2.

balk

lo dæz wærcþe till lam æfte lon
 da tal oc aka æfter wæz tall.

Nu can man þan iohæghandæ
 þær i sokinnæ falla mæst kir
 kio byggingh þa mogho kirkio
 wæriand tæca hans þant, fore
 æt dæz wærcþe fyra þæmninga.

7

